BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
14
21 Q
17 H

111 & 35

EVCHARISTICI AMORES
EX CANTICIS CANTICORVM ENVCLEATI

A IO. BAPTISTA NOVATO

E Religione Clericorum Regularium Infirmis Ministrantium

Interiectis nonnullis, tam ex Scholastica, quam ex Morali Theologia.

LIBER EST CONV. ... MARIAE ... EXCAL. S. AU...

Ad Conventum Jesu et Mariae de ... fratrum excalceatorum Augustin...

ILLIBATÆ DEI PARENTI MARIÆ VIRGINI, TERRÆ, CÆLIQVE REGINÆ AVGVSTISSIMÆ,

Hominum, atque Angelorum Imperatrici potentiſsimæ.

Abiectiſſimus ſeruus Io. Baptiſta Nouatus fauſta gloriæ incrementa precatur.

HAS qualeſcunque lucubratiunculas tibi, ò mea potiſsima magiſtra, Domina, atq; Patrona ſingularis, Virgo ſanctiſsima, pluribus titulis debitas reddo. Sic in vberrimum maris ſinum, quas ab eo traxere flumina aquas, poſt varios decurſus veluti tributaria lege refundunt. Sic fructus ab arbore procreati eiuſdem arboris Domino, æquum planè eſt, vt conſignentur. Sic opera à mancipio parta, ei, ſub cuius mancipatu degit, deberi iura proclamant. Vnum hic, Diua Parens, à tua beneuola pietate obnixè flagito, vt Euchariſtici amores iugiter in me excitentur, magis, & magis ſemper accendantur; tuiq; ſimul me ſtudioſiſsimum, ac veriſsimum facias cultorem. Votis annue, annue votis indulgentiſsima Mater.

APPROBATIO.

E*Vchariſticos amores in Dei gloriam ex Canticis Canticorum à me enucleatos S. Romana Eccleſia correctioni ſubmitto, & ſapienti, ac beneuolo iudicio eorum, ad quos ſpectat facultatem facere, vt ſcripta prælo tradantur, & euulgentur. Mediolani in ædibus noſtris S. Mariæ Sanitatis die* 14. *Decembris* 1643.

Io. Baptiſta Nouatus Generalis Clericorum Regul. Miniſtrantium Infirmis.

Imprimatur, ſi Reuerendiſs. Mag. S. Palatij Ap. videbitur.

A. Sacratus Epiſc. Comacl. Viceſg.

L*Ibrum, cui titulus* Euchariſtici amores ex Canticis Canticorum enucleati à Io. Baptiſta Nouato Clericorum Regul. Infirmis Miniſtrantium *auctoritate Reuerēdiſſimi Patris Magiſtri Sac. Palatij Apoſtoloci à me nuper exactiſſimè perlectum, & recognitum, fateor eſſe Catholica pietate repletum, & ob miram eruditionem Diuini verbi Præconibus fore arbitror vtiliſſimum. Ex Conuentu S. Marcelli die prima Iulij* 1644.

Ità cenſeo Ego F. Mich. Angelus Goſius Ordin. Seruorum B. M. Sacræ Theologiæ Magiſter.

Imprimatur. Fr. Hyacinthus Serronus Mag. & ſocius Reuerendiſs. P. F. Michaelis Mazarini S. P. A. Mag. Ord. Præd.

F*R. Petrus Hieronymus Cauazzutus de Bardo Ord. Seru. B. M. V. Sac. Theol. Magiſt. in Conu. Seru. Mediol. Regens, ac librorum pro Sanctiſs. officio Inquiſ. Reuiſor.*
Opus hoc, cui inſcriptio Euchariſtici amores ex Canticis Canticorum enucleati à Io. Baptiſta Nouato Cleric. Reg. Infirmis Miniſtran. *maturè vidi, & accuratè perlegi, & nihil in eo, quod fidei Catholicæ, Apoſtolicæ, Romanæ, boniſquè moribus conſonum non ſit, reperi, imò doctrina non vulgari, omnibuſq; vtriuſq; Theologiæ ſtudioſis, ac præcipuè concionatoribus futura maximè grata, & commoda refertum, recognoui; vndè typis digniſſimum iudico. Dat. in Conu. Seruorum Mediol. die* 18. *Iulij* 1644.

Fr. Petrus Hieronymus Cauazzutus Reg. & Reuiſ. qui ſup.

IMPRIMATVR.

Fr. Baſilius Commiſſ. S. Officij Mediolani.

Io. Paulus Mazuchellus pro Eminentiſs. D. Cardinali Archiepiſcopo.

V. Arias Reg. Duc. Sen.

Comes Maioragius pro Excellentiſs. Senatu.

BENEVOLO LECTORI.

Cantica Canticorum, in quibus multa, & præclara ænigmatum inuolucris obteguntur myſteria, non à paucis tàm ex priſca, quàm ex noſtra ætate ſcriptoribus nobiliſſimis piè, & acutè ſatis dilucidata fuere, ex quorum doctiſſimis lucubrationibus intelligere poſſumus humano ſponſalitio in cortice litteræ, hìc à Muſa Salomonis ſuperno afflata ſpiritu, decantato, hypoſtaticam vnionem Verbi cum humanitate aſſumpta, arctiſſimam eiuſdē humanati Verbi cum Eccleſia coniunctionē, mutuum inter Ieſum, & eius matrem illibatam, amorem, Animam per ſingularem dilectionem Deo in hac peregrinatione, & in Patria per viſionem beantem copulatam, nexum quoque eiuſdem animæ cū Chriſto per ſacram Synaxim myſticè ſignificari; hos ſenſus mihi perpendenti poſtremum proſequi non interrupto filo ad excitandum ſemper maiorem erga auguſtiſſimum Altaris Sacramentum venerationis affectum in mentem venit, quod interpretamentum, quibus grauiſſimorum Auctorum effatis, rationumq; momentis fulciatur, ex infra adductis prænotula ſeptima, & duabus ſubſequentibus ſatis conſtat. Excipe nunc, Amice Lector, & foue pietatis ſinu volumen hoc, quatuor priora capita huius ſacri Carminis de admirandis illis ſpiritalibus nuptijs, quæ in Euchariſtica menſa inter amantiſſimum Seruatorem noſtrum, & fidelem animam fiunt, enucleans. Cæterùm ſi quid in eo boni reperies, datum accipe à ſupremo Numine, cuius bonitas infinita modis penè innumerabilibus ad nos propitios influxus continuò transfundit; ſi quid verò inelegans, impolitum, atq; iniucundum inuenies, meum eſſe agnoſcas. Quòd ſi hinc ad perfectiora promenda excitaberis, non parùm imperitia mea me profeciſſe exiſtimabo. Alia quatuor capita huius libelli, quæ ſuperſunt de eodem argumento, ſi vires præpotens Deus ſuppeditabit opportunas, altero volumine exponam. Viue diù, & viue Deo, quod tibi votis omnibus precor.

INDEX
CAPITVM, NOTVLARVM, ET DISQVISITIONVM,
Quibus conſtat hic Tomus.

Prænotula I. Non ſolus ſpiritalis ſenſus, ſed humanus etiam, ſeu hiſtoricus in hoc Cantico à Salomone, Spiritu Sancto dictante, conſcripto admittendus eſt. Pag. 1.

Prænotula II. Non eſt improbabile Pharaonis filiæ connubium cum Salomone decantari in hoc ſacro Carmine, ſecundùm litteræ corticem, ad repræſentandum excellentiſſimam Chriſti cum Eccleſia coniunctionem. Pag. 2. col. 1.

Prænotula III. Probabile eſt ſecundùm litteræ corticem in hoc ſacro Epithalamio non aliquas quidem peculiares perſonas, neque rem certam aliquando geſtam enarrari, ſed id, quod ritu communi fieri ſolebat in Hebræorum nuptijs, repræſentari. ibid.

Prænotula IV. Probabilius eſt huius Cantici argumentum eſſe nuptias cuiuſdam adoleſcentis Hieroſolymitani primarij, & prædiuitis, nomine Salomonis; illius verò ſponſam puellam fuiſſe humili genere natam in monte Libani. ibid. 2.

Prænotula V. Nihil, quod repugnat pudicitiæ, & honeſtati puellari, in hoc ſacro Cantico continetur. 3. 1.

Prænotula VI. Geminum litteralē ſenſum hoc ſacrum Carmen admittit. 4. 2.

Prænotula VII. Nuptiæ humanæ deſcriptæ ſecundùm litteræ ſuperficiem, in hoc ſacro Cantico appoſitè admodum repræſentant nuptias ſpiritales, quæ fiunt inter Chriſtum, & animam ſanctam admiranda Euchariſtiæ virtute. 5. 1.

Prænotula VIII. Non eſt nouum omninò interpretamentum huius ſacri Epithalamij de Euchariſticis nuptijs. 7. 1.

Prænotula IX. Nobiliſſimi Dynaſtæ connubium cum puella infimi ſtatus accommodatè deſignat nuptias Euchariſticas. 7. 2.

Prænotula X. Myſterium de ſacroſancta Euchariſtia innuunt ſimilitudines de ſyluis, de ductando grege, cæteraque ad paſtoritium munus, & rurale exercitamentum, cui ſponſa huius Epithalamij addicta erat, ſpectantia, quæ hic decantantur. ibid.

CAPVT I.

Verſ. 1. Oſculetur me oſculo oris ſui, quia meliora ſunt vbera tua vino, fragrantia vnguentis optimis.

Notula I. Pia anima ſummam cum Chriſto ſponſo ſpiritalem vnionem per ſacram Synaxim auet, & poſtulat. 9. 2.
Notula II. Deſiderium ſacræ Synaxis eſt vitæ reformandæ exordium. 11. 2.
Notula III. Animæ quantumuis in amore diuino feruenti præſtat, vt pro maiori diſpoſitione ad ſacram Synaxim oſculum amicitiæ à cæleſti ſponſo poſtulet. 13. 1.
Notula IV. Dilecta Dei delicias, & conſolationes, quæ proueniunt ex Euchariſtia, eſſe longè præſtantiores delinimentis, & voluptatibus mundanis prædicat. 14. 1
Notula V. Euchariſtica menſa parata eſt non ſolùm innocentibus, ſed etiam peccatoribus verè pœnitentibus. 15. 2.
Notula VI. Diuinam fragrantiam, qua in ſacro conuiuio replentur deuoti fideles, actibus, & geſtibus effundunt. 17. 1.

PVNCTVM THEOLOGICVM.

De exiſtentia, & eſſentia Sacramenti Euchariſtiæ.

Diſquiſitio I. An Euchariſtiæ exiſtentia ſit euidenter credibilis. 18. 1.
Diſquiſitio II. Quid ſit Sacramentum Euchariſtiæ, ſeu quæ partes intrinſecè component hoc Sacramentum. 22. 1.

Verſ. 2. Oleum effuſum nomen tuum: ideò adoleſcentulæ dilexerunt te.

Notula I. Chriſtus in Euchariſtia miſericordiam ſuam nequit continere, quin largiſſimè effluat in eos maximè, qui ſacro illo cibo veſcuntur. 30. 1.

PVNCTVM THEOLOGICVM.

De effuſione diuinæ gratiæ, quæ fit in Euchariſtica menſa.

Diſquiſitio I. An Euchariſtia conferat augmentum gratiæ communicanti conſtituto in ſtatu gratiæ, etiam ſi careat actuali deuotione. 32. 1.
Diſquiſitio II. An Euchariſtia aliquandò conferat primam gratiam non ponenti obicem. 32. 2.
Notula II. Qui pabulo Euchariſtico nutriuntur, facilè vitiorum ſenecta exuta iuueneſcunt in dilectione Dei. 34. 2.
Notula III. Euchariſtico pabulo animæ mirabiliter adoleſcunt in vita ſpirituali. 35. 2.

Verſ.

Verſ. 3. Trahe me: poſt te curremus in odorem vnguentorum tuorum.

Notula I. Illud gratiæ auxilium, quod ad ſacram menſam ſuauiter pertrahit, dilecta Dei poſtulat. 37. 1.
Notula II. Fidelis anima eò perfectionis per Euchariſticum Sacramentum trahi exoptat, vt Chriſtum per imitationem proximè ſequatur. 38. 1.
Notula III. Fidelis anima ſpondet, ſi diuina gratia ad eam, quam optat, perfectionem attrabatur, ſe & exemplo ſuo, & omni ſtudio ſtimulaturam proximos, vt ſecum ferventer accurrant ad ſacram menſam. 38. 2.

Verſ. 4. Introduxit me Rex in cellaria ſua: exultabimus, & lætabimur in te, memores vberum tuorum ſuper vinum: recti diligunt te.

Notula I. Potiores Eccleſiæ opes in Euchariſtico Sacramento incluſas dilecta Dei exultabunda contemplatur. 41. 1.
Notula II. Regiam Chriſti dignitatem præclarè manifeſtat Euchariſtiæ inſtitutio. 41. 2.
Notula III. Dominici corporis pabulum iucunditate, & gaudio replet deuotam animam. 42. 2.
Notula IV. Sacræ Synaxis virtute pia anima ad eum ſincerum amorem, quo Deus propter ſe ipſum diligitur, peruenit. 43. 2.
Notula V. Non ſolùm Euchariſtici Sacramenti ſuſceptio gaudium, & ſolatium parit, ſed & illius ſola recordatio. 45. 1.
Notula VI. Deuota anima iugem ſacræ Synaxis memoriā ſeruare debet. 45. 2.
Notula VII. Anima deuota conſiderans affectum, quo Chriſtus ſe nobis dat in cibum, ſingulari lætitia perfunditur. 46. 2.
Notula VIII. Diuina amabilitas, quæ maximè in Euchariſtia elucet, poſtulat, vt omnes viri recti amorem ſuum dirigant in Deum. 47. 2.

Verſ. 5. Nigra ſum, ſed formoſa filiæ Ieruſalem, ſicut tabernacula Cedar, ſicut pelles Salomonis.

Notula I. Eo commiſerationis, & amoris affectu peccatores verè pœnitentes amplectitur Dominus, vt quodammodò pro illis potiſſimùm ſacram Altaris alimoniā inſtituiſſe videatur. 49. 1.
Notula II. Deuotus fidelis ſacræ menſæ accumbens, ſuæ vilitatis memoriam habere debet; hinc enim plurimùm venuſtatur. 51. 1.
Notula III. Soli exigui progreſſus in virtutibus, & imperfectionum fuligines non debent piam animam reuocare à frequenti Altaris refectione. 53. 1.
Notula IV. In Euchariſtica menſa peculiaris amicitia contrahitur cum Angelis. 54. 1.

PVNCTVM PRIMVM.

An, & quomodo, & quando prærequiratur confeſſio Sacramentalis ante ſumptionem Euchariſtiæ, & quando poſt eam.

Diſquiſitio I. An obligatio præmittendi confeſſionem Sacramentalem ante ſumptionem Euchariſtiæ ſolùm inducta fuerit à Concilio Tridentino, an verò fuerit antiquior. 55. 2.

Diſquiſitio II. An præceptum exigens Sacramentalem confeſſionem ante communionem, quando eſt conſcientia peccati mortalis poſt baptiſmum commiſſi, ſit mere Eccleſiaſticum, an & diuinum. 56. 1.

Diſquiſitio III. An aliquando liceat ſumere Euchariſtiam ſine præuia confeſſione poſt peccatum mortale commiſſum. 56. 2.

Diſquiſitio IV. Quæ diſtantia cenſenda ſit ſufficiens, vt copiam confeſſarij deeſſe dicamus. 57. 1.

Diſquiſitio V. An celebraturus ob vrgentem neceſſitatem, cuius conſcientia pluribus peccatis mortalibus grauatur, inter quæ nonnulla ſunt reſeruata, teneatur confiteri Sacerdoti inferiori, ſi non poteſt tunc habere confeſſarium, qui valeat abſoluere à reſeruatis. ibid.

Diſquiſitio VI. Quid dicendum, quando caſibus reſeruatis annexa eſt excommunicatio. 58. 2.

Diſquiſitio VII. An alij caſus admittendi ſint, in quibus liceat abſque præuia confeſſione communicare, ac ſi copia confeſſarij deeſſet, etiam ſi aliquis confeſſarius adſit. 59. 1.

Diſquiſitio VIII. Quænam vrgens neceſſitas communicandi excuſet à præmittenda Sacramentali confeſſione. 60. 2.

Diſquiſitio IX. Sacerdos celebrans, ſi recordetur alicuius peccati mortalis, quod ex obliuione non manifeſtauit in confeſſione, quam præmiſit, tenetur ne, ſi non poteſt iterùm confiteri, elicere tunc nouum contritionis actum? 63. 2.

PVNCTVM SECVNDVM.

In quibus caſibus ſit obligatio poſt celebrationem, vel communionem confitendi quamprimùm.

Diſquiſitio I. An illis verbis Concilij Tridentini ſeſſ. 13. cap. 3. (Quòd ſi neceſſitate vrgente Sacerdos abſq; præuia confeſſione celebrauerit, quãprimùm confiteatur) *præceptum contineatur faciendæ confeſſionis quamprimùm.* 64. 2.

Diſquiſitio II. An præceptum confitendi quamprimùm poſt celebrationem, quando vrgente neceſſitate celebrauit Sacerdos ſine præuia confeſſione, extendatur etiam ad laicos communicantes ſimiliter in caſu neceſſitatis, non præmiſſa confeſſione. 65. 2.

Diſquiſitio III. An quoties Sacerdos recipit communionem more laicorum, ſi non præmiſerit confeſſionem in caſu neceſſitatis, teneatur quamprimùm confiteri. 66. 1.

Diſquiſitio IV. Celebrans poſt conſecrationem recordatur peccati mortalis ex obli-

obliuione omiſſi in confeſſione, elicit actum contritionis ante ſumptionem Eucharistiæ, quia non habet copiam confeſſarij, an teneatur præcepto illo confitendi quamprimùm. 66. 2.

Diſquiſitio V. Sacerdos habens copiam confeſſarij, cui non vult confiteri ex neceſſitate, ſed ex malitia, & ſic in ſtatu peccati celebrat, an præcepto hoc Concilij Trident. confeſſionis quamprimùm faciendæ obligetur. 67. 2.

Diſquiſitio VI. Sacerdos celebraturus, qui recordatur alicuius peccati ex obliuione inculpabili omiſſi in confeſſione, quam præmiſit, & ob carentiam confeſſarij, & neceſſitatem, celebrat ſine cõfeſſione illius peccati, an præcepto confitendi quamprimùm teneatur. 68. 2.

Diſquiſitio VII. Quid intelligatur per illam dictionem (quamprimùm) *poſitam à Concilio.* 69. 1.

Verſ. 6. Nolite me conſiderare, quòd fuſca ſim, quia decolorauit me Sol: Filij matris meæ pugnauerunt contra me, poſuerunt me cuſtodem in vineis: vineam meam non cuſtodiui.

Notula I. Dilecta Dei in vltionem peccatorum à Deo calamitates, & ærumnas ſibi immiſſas agnoſcit: hanc autem cognitionem potiſſimùm attentè recolens memoriam paſſionis Chriſti in ſacra Synaxi aſſequitur. 70. 1.

Notula II. Sacræ menſæ conuiuis ſolet etiam diuinus amator in ſingularis amoris argumentum ærumnarum calicem propinare. 71. 1.

Notula III. Eucharistica refectio afflictionum tolerantiam facilem reddit. 72. 1.

Notula IV. Dilecta Dei fatetur ſe à Chriſto crucifixo, quẽ in Euchariſtica menſa mente reuelait, maximè ad carnis macerationem impulſam. 73. 1.

Notula V. Adeò diuino amore incaleſcit dilecta Dei in ſacra Synaxi, vt quandoq; lacrymæ deuotionis ebulliant, & ſuſpiria reſonent. 74. 1.

Notula VI. Decoloratam ſe dicit Sponſa ſpiritalis ob ſummam, qua afficitur, triſtitiam, ob iniurias, quæ diuino Sacramento ab hæreticis, & prauis hominibus irrogantur. 74. 2.

Notula VII. Fidelis anima piè conqueritur, quòd à proximis addicta pluribus negotijs, cultura animæ ſuæ neglecta, ea deuotione, quæ prærequiritur ad ſacram Synaxim, ſe deſtitutam ſentiat. 75. 1.

Verſ. 7. Indica mihi quem diligit anima mea, vbi paſcas, vbi cubes in meridie, ne vagari incipiam poſt greges ſodalium tuorum.

Notula I. Sponſa ſpiritalis, vt ſibi proſit Euchariſtica menſa, anhelat ad ſummam animi quietem, à qua mundi ſollicitudines exulant. 78. 1.

Notula II. Cum ſpiritus feruorem, quem ſacra Synaxis accendere poteſt, optat, & poſtulat ſpiritalis ſponſa à diuino ſuo amatore. 79. 1.

Notu-

Notula III. Quò vberiori gratia ſaginatur anima in Eucharistica menſa, eò auidiùs ad illam redire deſiderat. 80. 1.
Notula IV. Agnoſcit hìc pia anima, quantum expediat deuotionis feruorem erga ſacram Synaxim frequenter renouare. 81. 1.
Notula V. Euchariſticus panis plurimùm valet ad humani cordis inconſtantiam ſtabiliendam. 82. 1.
Notula VI. Dilecta Dei accenſa in ſacra Synaxi cæleſtis gloriæ deſiderio, eam ardentiſſimè efflagitat. 83. 2.
Notula VII. Spiritalis ſponſa in ſacra menſa cæleſtis patriæ deſiderio accenſa, dilectum ſuum diuinum zelotypia ſtimulare videtur, vt celeriùs pabula gloriæ concedat. 85. 1.

Verſ. 8. Si ignoras te ò pulcherrima inter mulieres, egredere & abi poſt veſtigia gregum, & paſce hœdos tuos iuxta tabernacula paſtorum.

Notula I. Ad percipiendos vberrimos fructus à ſacra Synaxi optima diſpoſitio eſt operibus miſericordiæ erga proximos ſedulò vacare. 86. 2.
Notula II. Inordinati ſenſus appetitiones compeſcat, qui in Euchariſtico conuiuio delictari optat. 88. 2.
Notula III. Affectus immoderatus erga parentes ablegandus ab eo, qui in Altaris menſa iucunda quiete frui deſiderat. 90. 1.
Notula IV. Sui ipſius agnitioni plurimùm ſtudeat, qui pabulo Euchariſtiæ ſaginari deſiderat. 91. 1.

Verſ. 9. Equitatui meo in curribus Pharaonis aſſimilaui te amica mea.

Notula I. Spiritum generoſum, quem in ſacra Synaxi concepit deuota anima, ſacer ſponſus hìc deprædicat. 92. 2.
Notula II. Obedientia communioni neceſſariò præmittenda, vt hæc fructuoſior ſit, celebratur hìc in dilecta anima. 94. 2.

Verſ. 10. Pulchræ ſunt genæ tuæ ſicut turturis: collum tuum ſicut monilia.

Notula I. Celebratur hìc anima deuota, quæ ſubmiſſè verecundatur in ſacra menſa. 97. 2.
Notula II. Indicatur hìc affectus fidelis amoris, quo dilecta anima piè dolet, quando præſentia ſui diuini ſponſi ſub ſacris ſpeciebus frui nequit. 98. 2.
Notula III. Fida Dei amatrix Euchariſtico pabulo feliciter ſaginatur. 99. 2.
Notula IV. Anima, quæ deuotè accedit ad ſacrum conuiuium, ea gratia donatur, vt à iugo perfectionis Euangelicæ non oneretur, ſed ornetur. 100. 2.

Notu-

Notula V. Simplex, & humilis affectus, quo anima ad ſacram menſam accedit, illam ſatis coram Deo exornat. 101. 2.

Notula VI. Anima eo deuotionis ornatu, quem exigit ſacra Synaxis, ſe deſtitutā agnoſcens, ſi à Deo, & ſanctiſſima Virgine, cæteriſquè Sanctis virtutum ornamenta ſibi commodari efflagitabit, fiet voti compos. 103. 2.

Verſ. 11. Murenulas aureas faciemus tibi vermiculatas argento.

Notula I. Ad æternæ gloriæ conſiderationem, peculiari ſacræ Synaxis dono, eleuatur anima deuota. 105. 2.

Notula II. Inſigni fidei augmēto pia anima in ſacra Synaxi illuſtratur. 107. 1.

Notula III. Fides, quam exigit Eucharisticum Sacramentum, eſt illuſtre trophæum de profligato tartareo hoſte. 108. 2.

Verſ. 12. Dum eſſet Rex in accubitu ſuo, nardus mea dedit odorem ſuum.

Notula I. Quod in ſe eſt, diligenter præſtet fidelis anima, vt ritè ad Euchariſticum conuiuium ſe diſponat. 110. 2.

Notula II. Chriſtus in Euchariſtica menſa eſt præcipua voluptas animæ diuino amore efferueſcenti. 112. 1.

Notula III. Regiam munificentiam, & ſummam demiſſionem oſtendit Chriſtus in Euchariſtia. 112. 2.

PVNCTVM THEOLOGICVM

De gratia, quam Sacramentum Euchariſtiæ confert ex opere operato eo tempore, quo ſacræ ſpecies perdurant in ſtomacho communicantis.

Diſquiſitio Vnica. An Euchariſtia cauſet gratiæ augmentum, quandiù in ſtomacho perſeuerat, ſi augeatur diſpoſitio communicantis. 115. 1

Verſ. 13. Faſciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter vbera mea commorabitur.

Notula I. Sacra Synaxis contra vitiorum putredinem eſt antidotum, atque ſpiritalis vitæ refocillatio. 117. 1.

PVNCTVM THEOLOGICVM

De neceſſitate Sacramenti Euchariſtiæ.

Diſquiſitio Vnica. An vita ſpiritalis diù perſiſtere poſſit ſine Euchariſtica alimonia. 118. 1.

Notula II. Virtute ſacræ Synaxis ꝓpulsātur corporei morbi ēt cōtagioſi. 119. 1.

Verſ.

Verſ. 14. Botrus Cypri dilectus meus mihi, in vineis Engaddi.

Notula I. Communio ſub vna ſpecie, eſt animæ refectio completa. 121. 2.

PVNCTVM THEOLOGICVM

De Sacramento Euchariſtiæ ſub vtraque ſpecie.

Diſquiſitio I. Vtrùm Euchariſtia ſub vtraque ſpecie conferat maiorem gratiam, quàm ſub altera tantùm. 123. 1.

Diſquiſitio II. An Summus Pontifex poſſit legitimè diſpenſare, vt Sacerdos ob publicam vtilitatem in vna tantùm ſpecie conſecret. 126. 2.

Notula III. Ad benè deguſtandum Euchariſticum cibum, ſedula illius meditatio requiritur. 128. 2.

Notula IV. Euchariſticum Sacramentum inſtituit Chriſtus ante paſſionem ſuã, vt altiùs cordibus noſtris infigeret deſiderium, quo ille tenebatur effundendi ſanguinem in paſſione. 129. 1.

Verſ. 15. Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra es, oculi tui columbarum.

Notula Vnica. Euchariſtica alimoniâ mirabiliter anima venuſtatur. 131. 2.

PVNCTVM THEOLOGICVM.

De prænio apparatu ex parte corporis ad ſacram communionem.

Diſquiſitio I. Vtrùm copula coniugalis obliget ad abſtinendum à communione, ſi habita ſit eadem die. 133. 1.

Diſquiſitio II. Vtrùm nocturna pollutio inuoluntaria indecentiam afferat, ob quam abſtinendum ſit die ſequenti à ſuſceptione Euchariſtiæ. 134. 1.

Diſquiſitio III. Quo temporis ſpatio abſtinere debeat à communione, qui lethali culpa voluntariæ pollutionis, vel copulæ illicitæ ſe deturpauit, etiã ſi peccati turpitudinem per Sacramentalem confeſſionem abſtulerit. 135. 1.

Verſ. 16. Ecce tu pulcher es dilecte mi, & decorus.

Notula I. Admirabiliter mens humana ſacræ Synaxis virtute irradiatur ad diuinas perfectiones agnoſcendas. 137. 1.

Notula II. Ad laudes Deo concinendas prouocatur anima Euchariſtiæ refectione ſaginata. 138. 1.

Verſ. 17. Lectulus noſter floridus: tigna domorum noſtrarum cedrina, laquearia noſtra cypreſſina.

Notula I. Pia anima per frequentem communionem vehementiori amoris incen-

dio

dio inflammata ad ſtrictiorem cum Deo vnionem anhelat. 139. 1
Notula II. Excitandi ſunt varij virtutum actus in ſacra Synaxi, vt gratum Chriſto à nobis præſtetur obſequium. 140. 1
Notula III. Præter virtutum flores, quibus exornatur ſacræ menſæ conuiua, ius etiam peculiare acquirit ad futuram reſurrectionem. 140. 2

PVNCTVM THEOLOGICVM

De virtute Sacramenti Euchariſtiæ in ordine ad corporum noſtrorum reſurrectionem.

Diſquiſitio Vnica. Quem peculiarem titulum carni noſtræ ad reſurgendum tribuat ſacra Synaxis. 142. 1

CAPVT II.

Verſ. 1. Ego flos campi, & lilium conuallium. Sicut lilium inter ſpinas, ſic amica mea inter filias.

Notula I. Sacra Synaxis eſt donum Dei omninò gratuitum. 143. 2
Notula II. Amor Chriſti in paranda Euchariſtica menſa ita inualuit, vt nulla iniuriarum multitudine obrui potuerit. 145. 1
Notula III. Summoperè deſiderat Chriſtus habere fideles conuiuas in ſacra Altaris menſa. 146. 2
Notula IV. Vberrimos gratiæ fructus percipiunt, qui magna ſubmiſſione Dominicæ menſæ accumbunt. 147. 1
Notula V. Dignè Euchariſticam eſcam manducans in Chriſtum quodammodo transformatur. 148. 2
Notula VI. Aſſidens Altaris menſæ non ſolùm à peccatis munditiem deferat, ſed etiam ſtudium in illis præcauendis. 150. 1
Notula VII. Caſtimoniæ dono Euchariſticam eſcam dignè manducans euadit ſingulariter ſpecioſus. 151. 1

Verſ. 2. Sicut malus inter ligna ſyluarum, ſic dilectus meus inter filios.

Notula Vnica. Non mundi ſolatijs, ſed Altaris menſa perfectè cor hominis exſaturatur. 152. 1

Verſ. 3. Sub vmbra illius, quem deſideraueram, ſedi: & fructus eius dulcis gutturi meo.

Notula I. Qui ſub vmbraculo fidei ſedet ad menſam Dominicam, feliciter epulatur. 155. 1
Notula II. Qui fame Euchariſtici cibi ſtimulatus illum manducat, quàm ſua-

uis ſit, guſtat. 156. 1
Notula III. Fames diuini panis ad eius dulcedinem deguſtandam prærequiſita excitatur in anima vacua bonorum temporalium alimento. 157. 1
Notula IV. Attenta meditatione cõmunicantibus ſacer cibus benè ſapit. 158. 1
Notula V. Quieſcenti in diuino beneplacito fit maximè delectabilis Euchariſticus cibus. 158. 2

PVNCTVM THEOLOGICVM.
Quando Euchariſtia producat in communicante gratiam.

Diſquiſitio Vnica. An Euchariſticum Sacramentum producat ſuam gratiam, vel quando ore ſumitur, vel quando gutture traijcitur, vel quando ſtomachum attingit. 160. 1

Verſ. 4. Introduxit me in cellam vinariam, ordinauit in me charitatem.

Notula I. In Euchariſtico ſympoſio pius cõuiua ſpiritualiter inebriatur. 163. 1
Notula II. Adeò in exceſſum ab amore fuit raptus Chriſtus, dùm Euchariſtiam inſtituit, vt mundi iudicio opus patraſſe viſus ſit, quale ab ebrio, & demente fieri ſolet. 165. 1
Notula III. Sacra Synaxis charitatis feruorem ad normam Chriſtianæ diſciplinæ attemperat. 166. 2
Notula IV. Diuinus amor in ſacra communione piam animam donorum affluentia vincit, & eam ſibi deuincit. 167. 2

Verſ. 5. Fulcite me floribus, ſtipate me malis: quia amore langueo.

Notula I. Ità amore langueſcit deuota anima poſt Altaris refectionem, vt vnicũ illi ſolamen ſit eadem ſacra alimonia ſæpè refocillari. 169. 1
Notula II. Plures, & optimos habere commenſales in ſacro conuiuio, non leue ſolamen eſt animæ diuino amore languenti. 170. 2

Verſ. 6. Læua eius ſub capite meo, & dextera illius amplexabitur me.

Notula I. Deuota anima per ſacram Synaxim ſic in Deum afficitur, vt ad illius beneplaciti normam etiam ipſos virtutum actus dirigere maximè cupiat. 172. 1
Notula II. Pia anima timens, ne amor, quo illa incaluit in Euchariſtico conuiuio, ob imbecillitatem humanam tepeſcat, diuini ſui amatoris præſentiam in præſidium ambit. 173. 2
Notula III. Agnoſcens pia anima gratiam à peccatis præſeruantem, quam Eucha-

chariſtica refectio confert, & futuræ gloriæ ſpem per eandem enutritam, plurimùm recreatur. 175. 1

Verſ. 7. Adiuro vos filiæ Ieruſalem per capreas, ceruoſq; camporum, ne ſuſcitetis, neq; euigilare faciatis dilectam, quoaduſq; ipſa velit.

Notula I. Pia anima in Euchariſtico conuiuio ſic iucundè epulatur quandoq; ſupernarum rerum accenſa amore, vt licèt in terris vitam mortalem degat, affectu tamen verſetur in cælis. 177. 1

Notula II. Contemplationis quiete inſignitur anima deuoto affectu ſacræ Synaxi addicta. 178. 2

Notula III. Cæleſtibus blandimentis à diuino amatore delinita anima in eũ amorem rapitur, qui ecſtaſim facit. 179. 2

Notula IV. Suæ ſacræ menſæ conuiuas amantiſſimus Seruator noſter ſingulariter protegit. 180. 2

Verſ. 8. 9. Vox dilecti mei, ecce iſte venit ſaliens in montibus, tranſiliens colles: Similis eſt dilectus meus capreæ, hinnuloq; ceruorum. En ipſe ſtat poſt parietem noſtrum, reſpiciens per feneſtras, proſpiciens per cancellos.

Notula I. In inſtitutione Euchariſtiæ eum amorem Chriſtus demonſtrauit, qui verborum eſt parcus, donorum verò eſt liberalis. 182. 2

PVNCTVM THEOLOGICVM

De verbis, quibus Euchariſticum Sacramentum conficitur.

Diſquiſitio I. An per verba conſecrationis fiat vera conuerſio panis in Chriſti corpus, & vini in ſanguinem, & rectè hæc conuerſio dicatur tranſubſtantiatio. 184. 1

Diſquiſitio II. An tranſubſtantiatio Sacramentalis colligi poſſit ex verbis Chriſti, Hoc eſt corpus meum, Hic eſt ſanguis meus. 186. 1

Diſquiſitio III. Quomodo corpus, & ſanguis Chriſti ſint terminus ad quem ſacræ conuerſionis, ita vt benè ſaluetur, quòd etiam ex parte huius termini ad quem, ſacra conuerſio ſit ſubſtantialis, & tranſubſtantiatio. 189. 1

Diſquiſ. IV. An panis, & vini ſubſtãtia in ſacra cõuerſione annihiletur. 197. 1

Diſquiſ. V. Quænã ſint verba ad conſecrationem eſſentialiter requiſita. 200. 1

Diſquiſitio VI. An conſecrationis verba dicantur hiſtoricè, ſeu recitatiuè, an verò ſignificatiuè. 202. 2

Diſquiſitio VII. An verba conſecrationis ſint cauſa conuerſionis Sacramentalis, vt vera ſunt, an vt ſignificatiua. 203. 2

Notula II. Amantiſſimus Ieſus ambit ſummoperè nobiſcum eſſe ſub ſacris ſpeciebus. 206. 2

Notula III. Eucharistici conuiuij intuitu, iuſtitiæ rigore compreſſo, Chriſtus maximè miteſcit. 208. 1
Notula IV. Chriſti præſentia in Eucharistia miris quandoq; modis fideli animæ innoteſcit. 209. 2
Notula V. Chriſtus ad amoris noſtri igniculos accendendos, præſentiæ ſuæ indicia in ſacra menſa modò occultat, modò prodit. 212. 1

PVNCTVM THEOLOGICVM
De Chriſto ſub ſacris ſpeciebus exiſtente.

Diſquiſitio I. An totus Chriſtus ſit ſub ſingulis ſpeciebus Euchariſticis. 213. 2
Diſquiſitio II. An Chriſtus in Euchariſtia ſit cum quantitate, & cæteris ſuis accidentibus. 214. 2
Diſquiſitio III. An totus Chriſtus ſit ſub quauis parte ſpecierum Sacramentalium, etiam ante fractionem, ſeu diuiſionem ſpecierum. 218. 1
Diſquiſ. IV. An corpus Chriſti ſit ſub indiuiſibilibus, & punctis ſpecierũ. 220. 1
Diſquiſitio V. An Chriſti corpus ſit in hoc Sacramento, vt in loco. 228. 2
Diſquiſitio VI. An Chriſti corpus ita ſit in loco ſpecierum Sacramentalium, vt verè, ac propriè ſit ibi definitiuè. 229. 1
Diſquiſitio VII. Vtrùm accidentia remaneant ſine ſubiecto in hoc Sacramento, & quæ. 229. 2
Diſquiſitio VIII. Vtrùm accidentia remanentia in hoc Sacramento pendeant ſaltem ab aliquo alio accidente, tanquam à ſubiecto. 230. 2
Diſquiſitio IX. Quando, & quomodo accidentia Sacramentalia deſinant continere Chriſti corpus, & ſanguinem. 231. 2
Diſquiſitio X. Vtrùm Chriſtus, prout eſt in Euchariſtia, poſſit cognoſcere, & cognoſci. 233. 2

Verſ. 10. 11. 12. 13. En dilectus meus loquitur mihi: ſurge, propera amica mea, columba mea, formoſa mea, & veni. Iam enim hyems tranſit, imber abijt, & receſſit. Flores apparuerunt in terra noſtra, tempus putationis aduenit: vox turturis audita eſt in terra noſtra. Ficus protulit groſſos ſuos, vineæ florentes dederunt odorem ſuum.

Notula I. Mens denotè communicantis pluribus ſanctis inſpirationibus illuſtratur. 235. 2
Notula II. In ſacræ menſæ conuiuis diuini edulij deſiderium ambit Xp̃s. 236. 2
Notula III. Animam ad cæleſtem patriam celeri greſſu contendentem Euchariſtica menſa libenter admittit. 238. 1
Notula IV. In ſacra menſa ita Chriſti amica euadit fidelis anima, vt cæleſtium arcanorum notitia decoretur. 239. 1
Notula V. Lenitate conſpicuus debet eſſe ſacræ menſæ conuiua. 240. 2
Notula VI. Anima decorata cæleſti contẽplatione, Altaris pabulo nutrienda eſt. 241. 1

Notula VII. Vberrima hilaritatum ſeges eſt in Dominica menſa. 242. 1
Notula VIII. Prælibationes quædam cæleſtis gloriæ in ſacra Synaxi habentur. 243. 2
Notula IX. Excreſcentes in anima terrenarum rerum appetitiones ſacræ Synaxis virtute reciduntur. 244. 2
Notula X. Ad ingeminandos de admiſſis ſceleribus pœnitudinis actus in ſacro ſympoſio comedentes prouocantur. 246. 1
Notula XI. Celerrimæ perfectionis fructus in anima producit Euchariſticum Sacramentum. 247. 2
Notula XII. Anima deuotè communicans diuini corporis fragrantia ita perſunditur, vt Dæmones facilè fuget. 248. 2

Verſ. 14. Surge amica mea, ſpecioſa mea, & veni: columba mea in foraminibus petræ in cauerna maceriæ: oſtende mihi faciem tuam: ſonet vox tua in auribus meis: vox enim tua dulcis, & facies tua decora.

Notula I. Ex vehementi, quo ardet Chriſtus, deſiderio animæ deuotæ recreandæ in ſacra menſa, vt accedat, eam ſecundò adhortatur. 250. 2
Notula II. Vt digniùs accumbat Euchariſticæ menſæ anima, ad maiorem ſemper perfectionem ſectandam ſtimulatur hîc à diuo amatore. 252. 2
Notula III. Vt Dominicæ paſſionis meditationem ſacræ communioni adnectat dilecta anima à cæleſti ſponſo hortatur. 254. 1
Notula IV. Admonetur anima, vt ſimplicitatis ſpiritu decorata ad ſacram menſam accedat. 255. 2
Notula V. Preces ante auguſtiſſimum Altaris Sacramentum ſicut Deo acceptiſſimæ, ita ad impetrandum efficaciſſimæ ſunt. 257. 1

Verſ. 15. Capite nobis vulpes paruulas, quæ demoliuntur vineas: nam vinea noſtra floruit.

Notula Vnica. Deuotè communicans eo gratiæ auxilio donatur, vt vel leuiſſimas etiam labendi in peccata occaſiones videat, & diligentiſſimè euitet. 259. 2

Verſ. 16. Dilectus meus mihi, & ego illi, qui paſcitur inter lilia, donec aſpiret dies, & inclinentur vmbræ.

Notula I. Eo amore Chriſtus ſe totum in ſacra Synaxi tradit vnicuique fidelium, ac ſi ille ſolus eſſet. 261. 2
Notula II. Beneficium Euchariſtici Sacramenti omnibus, & ſingulis fidelibus collatum, ſibi vni præſtitum reputat pia anima. 262. 2
Notula III. Fidelis anima, vt mutui amoris partes expleat, ſe totam deuouet Chriſto, qui ſe totum illi tradidit ſub ſacris ſpeciebus. 264. 2

Notula IV. Plurimùm deliciatur Chriſtus, dum in ſacro conuiuio paſcit animas puritatis candore nitentes. 266. 1
Notula V. Maximum Eccleſiæ firmamentum, & ſolatium eſt, quòd habitura ſit Euchariſticum pabulum, vſqʒ ad nouiſſimum diem. 267. 2

Verſ. 17. Reuertere: ſimilis eſto, dilecte mi, capreæ, hinnuloq; ceruorum ſuper montes Bether.

Notula Vnica. Euchariſticus cibus plenè quidem reficit, ſed & nouam ſul excitat famem in deuota anima. 270. 1

PVNCTVM THEOLOGICVM

De amore, & timore in ordine ad ſumendam Euchariſtiam.

Diſquiſitio Vnica. An vtilius ſit animæ ſufficienter diſpoſitæ ad ſacram menſam duce fiduciali amore accedere; an verò ab ea recedere reuerentialis timoris ſuaſu. 271. 2

CAPVT III.

Verſ. 1. 2. 3. 4. In lectulo meo per noctes quæſiui quem diligit anima mea: quæſiui illum, & non inueni. Surgam, & circuibo ciuitatem: per vicos, & plateas quærã quem diligit anima mea: quæſiui illum, & nõ inueni. Inuenerunt me vigiles, qui cuſtodiunt ciuitatem: Num quem diligit anima mea, vidiſtis? Paululùm cùm pertrãſiſſem eos, inueni quem diligit anima mea: tenui eum, nec dimittam, donec introducam illum in domum matris meæ, & in cubiculum genitricis meæ.

Notula I. Panis Euchariſticus non delicata viuendi ratione, ſed laborioſa carnis maceratione, & indefeſſo virtutũ exercitamento cõparandus eſt. 279. 1
Notula II. Chriſtus quandoqʒ ſupernas conſolationes communicanti animæ ſubtrahit, vt ab ea puriori affectu diligatur. 281. 1
Notula III. Commodi, & voluptatis terrenæ omnimoda ablegatio, nec non ſtrenuum mortificatæ vitæ exercitamentum ad deguſtandas in ſacra Synaxi ſingulares illas delicias Chriſti præſentis indices, prærequiritur. 282. 2
Notula IV. Magiſtrorum ſpiritualium conſilio plenè adhæreat, qui gratijs cumulari, atqʒ fauorabilem Chriſti præſentiam in ſacra menſa experiri deſiderat. 284. 1

PVNCTVM THEOLOGICVM

De miniſtro Euchariſtiæ.

Diſquiſitio I. An ſolis Sacerdotibus competet adminiſtrare Altaris Sacramentum. 286. 1

Diſ-

Diſquiſitio II. An in praxi nunc liceat committere Euchariſtiæ adminiſtrationē Diacono, vel Subdiacono, vel Clericis inferioribus, vel etiam laicis in caſu neceſſitatis. 287. 1
Diſquiſitio III. Vtrùm Sacerdos extra Miſſam vrgente neceſſitate poſſit ſibi Euchariſtiam adminiſtrare. 288. 1
Diſquiſitio IV. Vtrùm omnes Sacerdotes licitè adminiſtrare poſſint Euchariſtiam. 288. 2
Diſquiſitio V. Quinam ſint Sacerdotes miniſtri ordinarij ſacroſanctæ Euchariſtiæ. 289. 2
Diſquiſitio VI. Vtrùm ſimplex Sacerdos licitè poſſit adminiſtrare Euchariſtiam ex præſumpta licentia Paſtoris. 290. 1
Diſquiſitio VII. Quid poſſint Regulares in adminiſtratione Euchariſtiæ per priuilegia illis à Pontificibus conceſſa. 290. 2
Notula V. Obedientia, quæ ſuperiori, ſeu ſpirituali duci, non vt homini, ſed vt Deo præſtatur, eò animam deducit, vt Chriſtum ad votum propitium maximè in ſacra Synaxi reperiat. 291. 2
Notula VI. Fidelis, qui in ſacra Synaxi, quàm ſuauis ſit Dominus, prægustauit, peculiari illum affectu detinere, & in intima cordis penetralia introducere diligentiſſimè ſtudet. 293. 1
Notula VII. Pia anima per ſacrum edulium ad eam perfectionem aſpirat, qua Chriſti ſpeciem vitæ ſuæ rationibus referat. 295. 1

Verſ. 5. Adiuro vos filiæ Ieruſalem per capreas, ceruoſq; camporum, ne ſuſcitetis, neq; euigilare faciatis dilectam, donec ipſa velit.

Notula I. Sumpta ſacra refectione deuota anima cum Domino pijs meditationibus, & affectibus aliquantulum agat, ſi ab eo ſingulares gratiæ feruores impetrare cupit. 296. 2
Notula II. Animã poſt Synaxim ſeceſſui vacantem ſingulari modo protegit Dominus. 298. 2

Verſ. 6. Quæ eſt iſta, quæ aſcendit per deſertũ, ſicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ, & thuris, & vniuerſi pulueris pigmentarij?

Notula I. Odoriferæ Chriſtifidelis virtutes, ſi Euchariſtico igne incaleſcant, ſpiritalem fragrantiam in proximos effundunt admirabiliorem. 300. 1
Notula II. Virtutum humanarum imbecillitas mirabiliter firmatur à vi Euchariſtici Sacramenti. 301. 1
Notula III. Anima in ſacra menſa aliquandò tali dilectione Dei inflammatur, vt, dum ipſa conſideratione, & affectu ad cæleſtia fertur, etiam corpus ſecum à terra eleuet. 302. 1
Notula IV. Quò perfectiori fide quis ad Altaris Sacramentum accedit, eò meliùs diſponitur ad illius ſublimia myſteria cognoſcenda. 303. 2

Verſ. 7. 8. En lectulum Salomonis ſexaginta fortes ambiunt ex fortiſſimis Iſrael. Omnes tenentes gladios, & ad bella doctiſſimi: vniuſcuiuſquè enſis ſuper femur ſuum propter timores nocturnos.

Notula I. Pacis, & reconciliationis arrham exhibet Dominus in Altaris Sacramento. 305. 2

Notula II. In ſacra menſa excitantur, & inſtruuntur fideles ad pugnandum contra humanæ ſalutis hoſtes. 307. 1

Verſ. 9. 10. 11. Ferculum fecit ſibi Rex Salomon de lignis Libani. Columnas eius fecit argenteas, reclinatorium aureum, aſcenſum purpureum: media charitate conſtrauit propter filias Ieruſalem. Egredimini, & videte filiæ Sion Regem Salomonem in diademate, quo coronauit illum mater ſua in die deſponſationis illius, & in die lætitiæ cordis eius.

Notula I. Sacra alimonia victitantibus, qua itur ad cælum, via facilis redditur. 309. 1

Notula II. Inanes ſunt hæreticorum conatus contra veritatem auguſtiſſimi Sacramenti. 311. 2

Notula III. Eo deuotè communicantes ſpiritu replentur, quo & alios ad ſacroſanctam Euchariſtiam venerandam, & dignè ſumendam alliciant. 314. 1

Notula IV. Tantum ſibi complacuit bonus Ieſus ſub ſacris ſpeciebus pro noſtra refectione exiſtere, vt in illis, quaſi in magnifica, & commoda ſede, quieſcere ſibi videatur. 315. 1

Notula V. Sanguis in Chriſti paſſione effuſus communicantibus obijcitur, vt ad vicem rependendam ſtimulos inijciat. 316. 1

Notula VI. Quo amore intimo corporis, & ſanguinis ſui refectionem largitur Dominus, fidelium conſiderationi obijcitur, vt & ipſi ad redamandum pelliciantur. 317. 1

Notula VII. E ſæcularibus delicijs exeant, qui de ſublimi auguſtiſſimi Sacramenti excellentia diuinitùs erudiri deſiderant. 318. 2

Notula VIII. Chriſtus per ſacram Synaxim, vt potentiſſimus Rex in Eccleſia dominatur. 320. 1

Notula IX. Chriſtus Rex maximè proditur, dum Euchariſticam cœnam inſtituit, in qua nocte tradebatur. *1. ad Corinth. 11.* 320. 2

Not. X. Beatiſſima Virgo Euchariſticæ inſtitutioni plurimũ cooperata eſt. 322. 1

Notula XI. Glorioſam Chriſto coronam illius inclyta mater Virgo compoſuit, fideles ad ſacram menſam ſuauiter pertrahendo. 323. 2

Notula XII. Euchariſticas nuptias ingenti cum exultatione celebrauit Redemptor noſter. 325. 2

Notula XIII. Cur in Euchariſtico ſpõſalitio affluẽti lætitia perfuſus fuit Xp̃s. 327. 1

CA-

CAPVT IV.

Verſ.1. Quàm pulchra es amica mea, quàm pulchra es! Oculi tui columbarum abſque eo, quod intrinſecùs latet. Capilli tui ſicut greges caprarum, quæ aſcenderunt de monte Galaad.

Notula I. Anima per ſacram Synaxim condecoratur gratiæ augmento. 328. 2

PVNCTVM THEOLOGICVM

De gratia, quam ex opere operato confert Euchariſtia.

Diſquiſ.I. An Sacramentū Euchariſtiæ cōferat augmentū gratiæ habitualis. 329.2
Diſquiſitio II. Vtrùm communicanti meliùs diſpoſito maior gratia ex opere operato conferatur in ſacra Synaxi. 331. 1
Diſquiſitio III. Quænam ſit diſpoſitio recipientis Euchariſtiam, ratione cuius maior gratia ex opere operato conferatur ab eodem Sacramento. 332. 1
Notula II. Sacra communio, quem exigit, vnicum, & fidelem in Deum amorem fouet, & auget. 332. 2
Notula III. Laudatur anima dilecta, quòd ad imitationem Chriſti ſe ipſum in Euchariſtia ſub ſpeciebus panis, & vini occultantis, præſtantiores dotes, & virtutes ſtudioſè celet. 333. 2
Notula IV. Deuota anima per Euchariſticum Sacramentum facillimè diuerſos virtutum actus elicit. 335. 1
Notula V. Pabulum Euchariſticum ſanctas cogitationes nutrit, & mira tenacitate annectit. 335. 2

Verſ.2. Dentes tui ſicut greges tonſarum, quæ aſcenderunt de lauacro, omnes gemellis fœtibus, & ſterilis non eſt inter eas.

Notula I. Sapientia admirabilis anima pura ab Euchariſtico Sacramento inſignita commendatur hìc. 337. 1
Notula II. Euchariſticum conuiuium pias cogitationes, & affectus ſubueniendi pauperibus excitat. 338. 2
Notula III. Sacra Synaxis inducit ad meditanda ea, quæ pacem, & concordiam cum proximis fouent. 339. 2
Notula IV. Perfecta rerum terrenarum abdicatio, & aſſiduum ſtudium cooperandi ſaluti animarum, acuit appetitum Euchariſtici pabuli. 340. 2

Verſ.3. Sicut vitta coccinea labia tua: & eloquium tuum dulce. Sicut fragmen mali punici, ita genæ tuæ, abſque eo, quod intrinſecùs latet.

Notula I. Commendatur pia anima, quæ ſicut in Euchariſtica menſa charitate repleta eſt, ita de ea frequenter loquitur. 343. 1
Notula II. Laudatur gratia ſermonum, quæ diffuſa eſt in labijs taleſtis ſponſæ per virtutem Sacramenti Euchariſtici. 343. 2
Notula III. Laudat ſponſus ſacer labia dilectæ ſuæ, quæ, vt Euchariſtiam decenter recipiant, à ſcurrilibus, & profanis eloquijs ſe continent, diuinis verò laudibus feruidè occupantur. 344. 2

Notula

Notula IV. Genus eloquij dulcis, & encomiaſtici eſt, venerabundo ſilentio incomprehenſibilem excellentiam Euchariſtici Sacramenti indicare. 345. 2
Notula V. Deuotè communicans ità diuina luce irradiatur, vt ſemper videat aliquid, de quo in conſpectu Dei erubeſcat. 347. 1
Notula VI. Sacra Synaxis deſiderium effundendi ſanguinem ad Chriſti imitationem accendit. 348. 1

Verſ. 4. Sicut turris Dauid collum tuum, quæ ædificata eſt cum propugnaculis: mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium.

Notula I. Summa fortitudo, qua dilecta anima in ſacra Synaxi corroborata eſt, commendatur hìc. 349. 2
Notula II. Eminens, & triumphalis obedientia, quam pia anima in ſacra communione acquiſiuit, celebratur hìc. 351. 1
Notula III. Regia Altaris menſa conuiuas ingenua libertate, & animo regio conſpicuos deſiderat. 352. 1
Notula IV. Nobilis animi libertas, quæ in ſacræ menſæ conuiuæ exigitur, per illius diuini cibi ſumptionem mirabiliter augetur. 353. 2

Verſ. 5. Duo vbera tua, ſicut duo hinnuli capreæ gemelli, qui paſcuntur in lilijs.

Notula Vnica. Laudatur in dilecta anima pudicitia ab omni labe ſeruata, virtute Euchariſtici Sacramenti. 355. 1

Verſ. 6. Donec aſpiret dies, & inclinentur vmbræ, vadam ad montem myrrhæ, & ad collem thuris.

Notula Vnica. Chriſtus ſui exemplo allicit dilectam animam poſt ſumptam ſacram Synaxim ad orationis, & mortificationis ſtudium. 356. 2

Verſ. 7. Tota pulchra es amica mea, & macula non eſt in te.

Notula Vnica. Diuinus ſponſus pulchritudinem eximiam, qua dilecta anima ità decorata eſt in ſacro conuiuio, vt abſterſa omni piaculorum labe, tota ſpecioſa appareat, præconizat hìc. 357. 2

PVNCTVM THEOLOGICVM

Quanam ratione à venialibus culpis per ſacram Synaxim fideles liberentur.

Diſquiſitio I. Quanam diſpoſitio requiratur in communicante, vt ei venialia remittantur. 359. 1
Diſquiſitio II. Vtrùm Sacramentum Euchariſtiæ infallibiliter operetur remiſſionem venialium in communicante non habente vllum affectum, aut complacentiam ad venialia. 359. 2
Diſquiſitio III. An omnia peccata venialia remittantur virtute Euchariſtici Sacramenti. 360. 1

Verſ. 8. Veni de Libano ſponſa mea, veni de Libano, veni: coronaberis de capite Amana, de vertice Sanir, & Hermon, de cubilibus leonum, de montibus pardorum.

Notula Vnica. Dilecta anima in ſacra Synaxi puriſſimo candore facta conſpicua inuitatur à diuino ſponſo, vt oblita natalis huius mundi ſoli, parentum, & cognatorum, ſecum affectu viuat in cæleſti Ieruſalem, vbi coronanda eſt. 360. 2

Verſ. 9. Vulneraſti cor meum ſoror mea ſponſa, vulneraſti cor meum in vno oculorum tuorum, & in vno crine colli tui.

Notula I. Dilecta anima in ſacra Synaxi ità ſanctificatur, vt affectum omnem, & cogitatum in diuinum ſponſum dirigens mirabili amoris telo eum feriat. 362. 1

Notula II. Quantum amabilis reddatur anima ob fiduciam, quam de diuina bonitate concepit in ſacra Synaxi, demonſtratur hic. 363. 1

Notula III. Adeò eximiam ſanctitatem aſſequitur per Euchariſtiam deuotè ſumptam anima fidelis, vt in re quacunq; minima diuino ſponſo placere maximè ſtudeat, quod illi accceptiſſimum eſt. 364. 1

Verſ. 10. Quàm pulchræ ſunt mammæ tuæ ſoror mea ſponſa! pulchriora ſunt vbera tua vino, & odor vnguentorũ tuorũ ſuper omnia aromata.

Notula Vnica. Commendatur hic affectus, quem concepit pia anima in ſacra menſa vacandi ſaluti animarum ſuauitate magis, quàm violentia, vel nimio rigore. 366. 1

Verſ. 11. Fauus diſtillans labia tua ſponſa, mel, & lac ſub lingua tua: & odor veſtimentorum tuorum ſicut odor thuris.

Notula I. Dulceſcit Euchariſtica alimonia animæ candore puritatis nitenti. 368. 1

Notula II. Beata Virgo perfectiori modo, quàm cæteræ puræ creaturæ, Euchariſtici cibi ſuauitatem deguſtauit. 369. 1

Notula III. Suauiter ſapit Euchariſtia ei, qui eo animi ſenſu communicat, vt in ſpiritali tyrocinio ſe perpetuò eſſe meditetur. 370. 1

PVNCTVM THEOLOGICVM

De ijs, quæ ex vi verborum ſunt in Euchariſtia.

Diſquiſitio I. Quænam ſint in hoc Sacramento ex vi verborum, quæ verò per concomitantiam. 371. 1

Diſquiſitio II. Quid nomine corporis ſignificetur, cùm dicitur ſolum Chriſti corpus eſſe præſens ex vi verborum ſub accidentibus panis in Sacramento. 373. 2

Diſquiſ. III. An totus Chriſti ſanguis ſit ex vi verborũ ſub ſpeciebus vini. 377. 2

Notula III. Anima per deuotam Euchariſtiæ ſumptionem ita in Deum operationes ſuas referre diſcit, vt adimpleat illud Luc. 18. Oportet ſemper orare. 378. 2

Verſ. 12. Hortus concluſus ſoror mea ſponſa, hortus concluſus, fons ſignatus.

Notula Vnica. Commendatur dilecta anima ob virtutem, quam à ſacra Synaxi habuit

habuit cuſtodiendi cor obſequio Dei ditatum. 380. 1

Verſ. 13. Emiſſiones tuæ Paradiſus malorum punicorum cum pomorum fructibus, Cypri cum nardo.

Notula Vnica. Laudatur anima, quòd ad eam virtutis excellentiam peruenerit per ſacram Synaxim, vt, quod illi amabilius, & iucundius erat, Deo obtulerit. 381. 2

Verſ. 14. Nardus, & crocus, fiſtula, & cinnamomum cum vniuerſis lignis Libani, myrrha, & aloe cum omnibus primis vnguentis.

Notula I. Laudatur hìc fidelis anima ea gratia donata in ſacroſancta communione, vt eleganti ad inuicem ſucceſſione ordinet, & componat præſtantiſſimarum virtutum actus. 384. 1

Notula II. Humilitas, & patientia, quam à ſacra Synaxi fidelis anima habuit, commendatur his verbis. ibid.

Notula III. Celebratur dilecta anima ea virtute ditata à ſacra Synaxi, qua ità interiori perfectioni vacat, vt ſimul actiones externas proximorum ædificationi accommodet. 386. 2

Notula IV. Laudantur affectus maioris ſanctitatis, quos anima deuota concepit in ſacro conuiuio. 387. 2

Notula V. Diuinus ſponſus præconizat piam animam incitatam à ſacra Synaxi ad omne mortificationis genus, & præcipuè ad ablegandâ gulæ irritamenta. 388. 2

Notula VI. Diuinis ſolatijs piam animam ſacra Synaxis replet. 390. 1

Verſ. 15. Fons hortorum, puteus aquarum viuentium, quæ fluunt impetu de Libano.

Notula I. Christus in ſacra Synaxi inſtar vberrimi fontis adeò copioſam gratiæ aquã transfundit in animam piam, vt hæc velut fons beneficentiæ riuulos transmittat in proximos. 391. 1

Notula II. Indicantur hìc in anima dilecta profundiſſimæ humilitatis, aliarumq; virtutum ſemper perfectiores actus tempore communionis, ob quos magis diſponitur ad vberiores gratiæ influxus recipiẽdos, dũ ſacræ ſpecies perdurant. 392. 2

Verſ. 16. Surge Aquilo, & veni Auſter, perfla hortum meum, & fluant aromata illius.

Notula I. Anima dilecta per virtutem ſacræ Synaxis ita perficitur, vt eam ad quæcunq; præclara facinora licèt ardua peragenda, vel minima diuinæ inſpirationis aura ſatis pelliciat. 393. 2

Notula II. Perſecutiones, & aduerſitates in anima dilecta acuunt aliquandò appetitum Euchariſtici cibi, qui, quò auidiùs ſumitur, etiam ſuauiùs delinit. 394. 2

Notula III. Licèt ad tempus per mittente Deo dilecta anima perſecutionibus, & calamitatibus concutiatur, virtute tamen ſacræ Synaxis eripitur, & mirificè delinitur. 395. 1

FINIS.

PRÆNOTANTVR QVÆDAM AD DILVCIDANDVM Noſtrum Scopum.

PRÆNOTVLA PRIMA.

Non ſolus ſpiritalis ſenſus, ſed humanus etiam, ſeu hiſtoricus in hoc Cantico à Salomone Spiritu Sancto dictante conſcripto, admittendus eſt.

QVONIAM Recentiores aliqui eruditiſſimè pro præfato aſſerto ſcripſere, in eo probando non immorabor diù; vno, aut altero contentus ero argumento.

D. Augu$\bar{\text{ſ}}$.

In ſacra ſcriptura exponenda non eſt recedendum à proprio ſenſu verborum, niſi aliquod incõueniẽs ſequatur.

Et primò recepta eſt regula D. Auguſtini, & aliorum Doctorum, in ſacro Codice exponendo à proprio verborũ ſenſu non eſſe recedendum, niſi inconueniẽs aliquod ſequatur, ſed plura huius ſacri Epithalamij verba, ſi ſecundum litteræ ſonum recipiãtur, ita vt amores alicuius humani ſponſi, & ſponſæ ſignificent, idque ad indicãdum amorem diuinum inter Chriſtum, & Eccleſiã, vel inter Chriſtum, & animam ſanctam, vel etiam inter Verbum, & ſacram humanitatem aſſumptam, nullum abſurdum, aut aliquod indecens ſequitur; nec eſt extrà moré ſacræ Scripturæ humanos recenſere amores valdè ardentes virorum in mulieres, vt Patriarchæ Iacob in Rachelem, Dauidis in Berſabeam, Aſſueri in Heſter, Amnonis in Thamar, ad amorem Dei in nos vehementiſſimum indicandum: facilius enim homo per notas ſibi hiſtorias amatorias, & ſimilitudines eleuari poteſt ad contemplandum flagrantiſſimum in nos amorem diuinum. Adde, quòd à condici orbis primordio legitimum maris, & fœminæ connubium ſummam Chriſti cũ Eccleſia, & cum anima iuſti coniunctionem præmonſtrauit, vt aduertit Apoſto- A lus ad Epheſ. 5. qui cùm de Protoparentum noſtrorum coniunctione mentioné feciſſet, ſubdit. *Sacramentum hoc magnum eſt, ego autem dico in Chriſto, & in Eccleſia.* Quis igitur neget aptè admodùm referri in hoc ſacro Cantico humanas nuptias ad altiſſimam Chriſti cum Eccleſia, ſeu anima ſancta adumbrandam vnionem?

Legitimum maris, & fœminæ connubium denotat coniunctionem Chriſti cum Eccleſia, & anima iuſti.

Ad Epheſ. 5.

Præterea quoties Scriptura metaphora nuda vtitur, aliquid addere ſolet, quo innuit metaphoricè accipiendum eſſe quod dicitur; e. g. Apocalypſis 5. dicitur *Vicit leo de tribu Iuda*, ſi tantum dixiſſet, vicit leo, de vero leone poſſet intelligi, ſed dum ſubnectit, de Tribu Iuda, de Chriſto accipiendum eſſe admonet; At- B qui in hoc ſacro Cantico nihil eſt, quo ſermonem fieri de Chriſto, vel Eccleſia indicetur, liquet igitur non eſſe intelligendum in ſimplici ſenſu metaphorico ſeiuncto ab omni proprietate verborum, atque ita præter ſpiritalem ſenſum includere alium, quem voces ſignificant; quod benè adnotat Illuſtriſſimus Areſius in ſuo doctiſſimo volumine de ſenſu huius ſacri Cantici excurſione 1. ſub nu. 8. Plura de hac re qui vult, videat Sherlogum anteloquio 1. in Cant. ſect. 5. vbi num. 32. affert auctores eliminantes ab hoc Canticorum volumine quidquid C humanum ſapit, & ſolum agnoſcentes ſpiritalem ſenſum. num. verò 34. alios magni nominis Interpretes adducit, præter ſpiritalem ſenſum, litteralem etiam ſecundùm Allegoriæ, vel hiſtoriæ corticem admittentes.

Apoc. 5.

Præter ſpiritalem ſenſum includitur alius, quem voces ſignificant.

Areſius.

Sherlogus.

PRÆNOTVLA II.

Nõ eſt improbabile Pharaonis filiæ connubiũ cum Salomone decantari in hoc ſacro Carmine ſecundùm litteræ corticem, ad repræſentandum excellentiſſimam Chriſti cũ Eccleſia coniunctionem.

POtiſſima ratio ad præmemoratũ aſſertum ſuadendum eſt, quia ſic expoſitum, nihil, quod autes offendere valeat nec aliquod inconueniens contineat, & omnia in cortice litteræ filo narrationis non interrupto, licet non ita facilè, aliqua tamen ratione alligari poſſunt. Et præterea plurimos non vulgares patronos habet, vt notat Sherlogus cit. Anteloq. ſect. 9. qui aſſertione prima vſq; ad nonam, & principium decimæ multa, & quidem ſumma cum peritia congeſſit.

Sherlogus.

PRÆNOTVLA III.

Probabile eſt ſecundùm litteræ corticem in hoc ſacro Epithalamio non aliquas quidem peculiares perſonas, neque rem certam aliquando geſtam enarrari, ſed id, quod ritu communi fieri ſolebat in Hebræorum nuptijs, repræſentari.

PRædictæ exiſtimationi expreſsè fauet Gaſpar Sanctius, egregius huius ſacri carminis Commentator, in præfatione ad Lectorem, vbi hæc habet. *Ac tandem vero maximè ſimile mihi viſum eſt, ſpectare Salomonem in hoc ſacro Epithalamio ritus illos, qui in nuptiarum ſacris communiter ſeruabantur ab Hebræis, quia in eis optima proponebantur ſymbola caſti connubij, ſicut in bis, qui nunc à Chriſtianis religioſè ſeruantur. Nam vt ritus illi coniugum inter ſe coniunctionem, & amorem præſeferunt; ſic etiam ſimilis coniunctionis, & amoris Chriſti cum Eccleſia eximia documenta ſunt. Neque temerè mihi videor in eam cogitationem veniſſe: nam eorum, quæ in hoc Epithalamio præcipua ſunt, occurrũt in Scriptura plurima, neque ea obſcura veſtigia, vt pluribus ſtatim Prolegomeno Tertio oſtendemus. Quæ à Iudæis nunc etiam ex antiquo, vt veriſimile eſt, patrum ſuorum inſtituto ſeruari colligitur ex Hebræorum Rituali, ſeu Cæremoniali, quod latinum fecit Genebrardus. Quod ego etiam accepi ab Hebræo quodam Iudaicæ antiquitis ſcientiſſimo, qui Hebræorum matrimonijs non interfuit ſolùm, ſed etiam præfuit tanquam ſacrorum Antiſtes.* Hæc citatus Auctor: Nec ab hac cogitatione multum diſtat Ghislerius prælationis c. 4. dicens, Librum illum minimè eſſe hiſtoricum, narrationemq; eius eſſe locutionis rerum figuratarum, non autem geſtarum; & eiuſdem exiſtimationis eſſe videntur, qui hoc ſacrum Carmen in modum Dramatis conſcriptum, ſeu fabulæ, ſeu comœdiæ, in quibus laruatæ, ſeu fictæ perſonæ introducuntur. Auctores pro hac parte affert Sherlogus anteloq. pri. ſect. 5. nu. 30. & 31. Probabilitas autẽ huius aſſerti innititur, tum auctoritate probatiſſimorum ſcriptorum, tum etiam more ſacræ ſcripturæ, quæ aliquando parabolas ad præfatos ritus antiquos alludentes, affert; qualis eſt de virginibus cum lampadibus obuiam ſponſo, & ſponſæ exeuntibus, & illa de homine non habente veſtem nuptialem.

Gaſpar Sãctius.

Ghislerius.

Sherlogus.

PRÆNOTVLA IV.

Probabilius eſt huius Cantici argumentum eſſe nuptias cuiuſdam adoleſcentis Hieroſolymitani primarij, & prædiuitis nomine Salomonis; illius verò ſponſam puellam fuiſſe humili genere natam in monte Libani.

IN prædictam exiſtimationem non parum propendet Gaſpar Sanctius prolegomeno 2. in hoc Canticum dicens; *Vel certè Salomon ſignificat adoleſcentem Hieroſolymitanum, vt docuit Hieronymus ſuper c. 3. Ioelis, vbi dicit Salomonem à Ieruſalem nomen accipere.* & paulò poſt ſubnectit. *Quòd Salomon non ſe ipſum inducat in his Canticis, probabile ſit, quia non poſſet ſaluo pudore, atque modeſtia, ſibi arrogare, quòd ſit candidus, & rubicundus, electus ex millibus*

Gaſpar Sãctius.

libus

A *libus &c.* Huius autem interpretamenti auctor expreſſus, & defenſor eſt Sherlo- (Sherlogus.) gus anteloq. 3. & præcipuè ſect. 3. ſub ſect. 1. Præcipuũ fulcimentum huius opinionis eſt, quia ad dignoſcendam hiſtoricam, & non fictam enarrationem plurimùm confert, ſi perſonarum nomina intexantur, & de patria, moribus, & euentibus ſingularibus ſpectantibus ad perſonas, de quibus agitur, fiat mentio, quod in hoc ſacro Cantico accidit, nam ſpõſa, Salomonia, ſeu quod idẽ eſt, Sunamitis nominatur. (Sanctius.) *Sponſa* (inquit citatus Sanctius) *quæ antea à multis Sunamitis dicebatur, Sulamitis dicitur, ideſt Hieroſolymitana, vt habetur in Græcis, Hebraicisq; codicibus, & in Biblijs à Sixto correctis:* (Cant. 8.) *Ipſa verò ſponſa Cant. 8. videtur prodere nomen ſuum; Nam cum ſponſi nominis etymologiam expoſuiſſet, appellans pacificum,* B *ſtatim ſui nominis notionem videtur inſinuare, cum addit, Ex quo facta ſum coram eo, quaſi pacem reperiens, quod idem valet Sulamitis, ideſt pacifica.* Sponſi nomen Salomonem eſſe tradunt multi. Præterea natales ſponſæ infimi indicantur, vtpotè quòd mater præ rerum anguſtia coacta ſit in ſyluis ſub pomifera arbore edere; (Cant. 8.) vt conſtat ex illo Cantic. 8. *Sub arbore malo ſuſcitaui te.* Anguſta etiam res familiaris illi fuit, & modica ſupellex, vt (Cant. 1.) innuitur Cantic. 1. *Nigra ſum &c.* Pa- (Cant. 4.) tria indicatur illis verbis c. 4. *Veni de Libano ſponſa mea.* Tempus etiam floridum, & amœnum, ver ſcilicet nuptijs C valdè accommodatum, recenſetur c. 2. (Cant. 2.) *Iam hyems tranſijt.* Ex his igitur particularibus circunſtantijs hiſtoriam, non autem parabolam decantari in hoc ſacro volumine valdè probabile apparet, cui exiſtimationi libenter adhæreo.

PRÆNOTVLA V.

Nihil, quod repugnat pudicitiæ, & honeſtati puellari, in hoc ſacro Cantico continetur.

QVoniam modeſtiæ limites excedere, & delicatas aures offendere prima fronte videri poſſet puellam virginem prorumpere in hæc verba D ſponſi oſcula expetentia, *Oſculetur me oſculo oris ſui*, operæ pretium erit declarare, qua ratione id dici potuit ſine vlla indecentiæ, & impuritatis nota.

A Aliqui Expoſitores plura excogitarunt, quibus præmemoratum loquendi modum ab omni impudicitiæ, & inuerecundiæ macula vindicarent, inter hos Sherlogus ingenio, & doctrina celebris (Sherlogus.) hac de re fusè ſatis ſcripſit to. 1. in Cant. ab anteloquio 5. Verùm ad huius auctoris argumenta enervanda plura eruditiſſimè congeſſit Illuſtriſs. Paulus Areſius (Areſius.) in ſuo opere de vero ſacri Cantici Canticorum ſenſu ab excurſione 4. vſq; ad 9. in cuius fine confutat etiam, quod citatus Sherlogus ſect. 6. num. 48. habet, nimirum quòd ſponſa hæc protulerit nõ labijs, ſed corde præfata verba, vbi nemo audiebat: Confutat igitur aſſerens non conſonare hoc dictis ipſius, qui cum cæteris expoſitoribus Neotericis aſſe- B rebat hæc à ſponſa prolata fuiſſe, dum ferè exanimis ab alijs puellis vnguentis, & vino foueretur, ſignificans ſibi nihil prodeſſe deficiente ſponſi amplexu; ſed quidquid ſit de hoc, ego breuiter dico puellam hanc ſolam induci à Salomone in præfata verba prorumpẽtem ex amore vehementi, quo ſponſum iuxta leges honeſti connubij affectabat, nec hoc repugnare decori, neq; moribus pudicæ puellæ; deſiderare enim nuptias propter prolẽ, maximè æuo illo Salomonico, quo pro maledictis habebantur ſteriles, nec virgines dedecebat, nec inuſitatum eſt, puellam etiam pudicam amore pudico alicuius exardeſcentem ſecum loqui, & C animi ſui ſenſus ad ſolamen ſolam proferre, quorum exempla apud ſcriptores facilè inuenies. Quare cùm liceat oratoribus, & poetis non ſolùm verum, ſed vero ſimilia intexere, quid mirum, ſi ſapientiſſimus Salomon puellam in ſponſum ſuum amore efferueſcentem non aliquo præſente ſua vota ſic annuentem inducat? *Oſculetur me oſculo oris ſui &c.* Et ſanè ex modo loquendi etiam ſatis colligi poteſt huius Epithalamij ſponſam nullo audiente ad abſentẽ ſponſum ſuas poſtulationes direxiſſe, *Oſculetur me oſculo oris ſui &c.* en cum tertia perſona loqui apertè videtur, & ſtatim ſubnectit, ac ſi præſentem ſpõſum alloqueretur, *quia meliora ſunt vbera tua vino.* Et certè ſi D coram alijs ſic locuta fuiſſet, non ſatis decori ſuo conſuluiſſet, vtpotè non cohærentia pronunciando.

(Obiectio.) Dices adhuc nodum diſſoluendum ſupereſſe, nam ſi ab alijs adoleſcentibus ſponſa præ amoris deliquio fulcimenta poſtulauit, & amplexus ſponſi ſe exoptare non obſcurè indicauit, quomodo affirmamus ſolam fuiſſe?

(Reſponſio.) Reſpondeo non eo tempore ſponſam introduci expetentem oſcula; quo prædicta

dicta ſubſidia eſflagitabat, & ad amplectendam ſponſi dexteram anhelabat.

Inſtantia.

Vrgebis adhuc, non ſatis virgineo pudori congruiſſe, ſponſam amoris ſui languorem, & concupitos ſponſi amplexus alijs adoleſcentibus propalare.

Solutio.

Reſpondeo puellam promiſſione iam thalamo deſtinatam aliquam habere licentiam de nuptialibus ritibus, & de ſingulari amore in ſuum ſponſum, cum adoleſcentulis familiaritate coniunctis miſcendi ſermones; puellam autem in hanc ſcenam à Salomone introductam, deſponſatam fuiſſe, ſatis colligi poteſt ex ipſo textu, qui etſi hoc expreſsè non dicat, implicitè innuit, dum ſic apertè de connubiali amore, & feſtiua pompa nuptiali diſſerentes inducit ſponſum, & ſponſam.

Sanctius. Sherlogus.

Præterea non videtur improbabile, quod Gaſpar Sanctius in commentario B huius verſiculi primi, & Sherlogus loco cit. & alij tradunt, nimirum oſculũ nullam impudicitiæ notã importare, ſi amicitiæ, ſi pacis, ſi beneuolentiæ, ſi patriæ conſuetudinis gratia, aut reddatur, aut accipiatur, aut deſideretur; oſculum autem expetitum à puella huius Cantici ardentiſſimi quidem, ſed honeſti amoris argumentum fuiſſe. Verùm difficultas adhuc vrget de amplexu, qui licèt fuerit olim concordiæ, & amicitiæ ſymbolum, nihilominus inter viros ad inuicem, & inter fęminas pariter, non aũt inter marẽ, & fœminã admittebatur.

Oſculum licitũ, ſi amicitiæ, pacis, beneuolentiæ, & patriæ cõſuetudinis gratia fiat.

Amplexus concordiæ, & amicitiæ ſymbolum.

Huic difficultati occurrere poſſumus proponendo honeſtum connubium, cui ſponſa huius ſacri Cantici, vt diximus, iam deſtinata erat; vndè licitè ea, quæ ad perfectionem, & complementum legitimum nuptiarum ſpectabant, poterat deſiderare.

Quòd ſi prædicta alicui adhuc non ſatisfaciunt, ſatisfaciãt quæ habet Richardus Victorinus in prologo in hæc Cantica. *Nominantur enim*, inquit, *in hoc libro oſcula, nominantur vbera, nominantur genæ, nominantur femora, in quibus rebus non eſt irridenda ſacra ſcriptura, ſed amplior Dei miſericordia conſideranda eſt, quia dum membra corporis memorat, ſic ad amorem vocat; Notandum eſt, quàm mirabiliter nobiſcum, & miſericorditer operatur, qui vt cor noſtrum ad inſtigationem ſacri amoris accenderet, vſque ad turpis noſtri amoris verba deſcendit.*

Richardus Victorinus.

Cæterùm huius ſacri Epithalamij lectorem, & contemplatorem monitum volo, vt affectu puro, & amore in Deum accenſo myſteria hæc Diuina pertractet, quod docent Patres. Luculenter Gregorius Nyſſenus hom. 1. in Cant. *Nemo er-*

Greg. Nyſſ.

A *gò perturbationibus animi obnoxius, & carnalis, veteris hominis mortuum adhuc olens fætorem, ad belluinas trahat operationes diuinitùs inſpiratarum ſententiarum, ac verborum ſignificationes, ſed vnuſquiſque ipſe à ſe ipſo exeedens, cùm fuerit extra mundum materialem, & per impatibilitatem quodammodo redierit in Paradiſum, & per puritatem Deo ſimilis euaſerit, ita procedat ad aditum myſteriorum, quæ in hoc apparent libro.* Egregiè D. Bernardus ſerm. 79. *Vndè in Epithalamio hoc non verba penſanda ſunt, ſed affectus. Cur ità? niſi quòd amor ſanctus, quem totius huius voluminis vnam conſtat eſſe materiam, non verbo ſit æſtimandus, aut lingua, ſed opere, & veritate. Amor vbique loquitur, & ſi quis horum quæ leguntur, cupit adipiſci notitiam, amet. Alioquin fruſtrà ad audiendum, legendumuè amoris carmen, qui non amat, accedit; quoniam* B *omninò non poteſt capere ignitum eloquium, frigidum pectus.*

D. Bernard.

Amor ſanctus nõ verbo æſtimãdus eſt, vel lingua, ſed opere, & veritate.

PRÆNOTVLA VI.

Geminum litteralem ſenſum hoc ſacrum Carmen admittit.

PRæter litteralem ſenſum, qui eſt in cortice litteræ, alius etiã ſpiritalis, qui myſticus à multis, ſed etiam litteralis verè dici poteſt, in hoc diuino Cantico continetur. Primus eſt, qui ex verbis parabolam, vel C hiſtoriam huius Epithalamij exprimentibus, habetur. Alter, qui ſignificat nuptias ſpiritales Chriſti cum Eccleſia, & perſonæ Verbi cum humanitate aſſumpta, & Chriſti cum anima ſancta, per parabolam, ſeu hiſtoriam de humanis nuptijs repræſentatas. Primus dicitur litteralis proprius. Secundo verò litteralis translatus, ſeu metaphoricus. Huius aſſerti potiſſima ratio eſt, quia in hoc maximè Dei ſapientia elucet, quòd vno, eodemq; vocabulo, vna eademq; parabola, vel hiſtoria plura æquè immediatè D ſignificet; & ad Chriſti gloriam, ad Eccleſiæ, & humanitatis aſſumptæ, atq; animæ ſanctæ excellentiam indicãdam plurimum facit, ſi non ſolum myſticè adumbrentur, ſed ad litteram celebrentur in hoc ſacro Cantico; & pro hac re firmam, & vniuerſalem regulam ſanctorum Patrum effatis conſonam affero, quam docet Valentia tom. 1. diſp. 1. q. 1. punct. 5. *Si enim*, inquit, *ſenſus litteralis, quem quis*

Duplex litteralis ſenſus in hoc Cantico.

Valentia.

affert,

affert; *congruit alioquin cum ſana doctrina, & cum alijs locis elarioribus ſcriptnræ, & poſſit referri ad ſinem, iu quem referri oportet ea omnia, quæ tradunenr in ſacris litteris, nempè ad elaritatem; tune omnis eiuſmodi ſenſus eſt admictendus, vt præclarè docet* Auguſtin. *Augnſtin. lib. 3. de doct. Chriſt. c. 3 & 27. Nec ſacultas ſic interpretandi ſacras litteras, eſt appellanda nimia licentia; immò potius putaudus eſt Spiritus ſanctus eam facultatem feciſſe hominibus eruditis, ad vtilitatem Eeeleſiæ, vt aſſerit Auguſtinus in illo cap.* 27. Plures Auctores huic parti ſuffragantes Sherlog. Sherlogus tom. 1. in hoc Cant. anteloq. 1. ſect. 4. affert; vide etiã Areſius. Areſium cit. opere exc. 1. nu. 8.

PRÆNOTVLA VII.

Nuptiæ humanæ deſcriptæ ſecundùm litteræ ſuperficiem in hoc ſacro Cantico appoſitè admodum repræſentant nuptias ſpiritales, quæ fiunt inter Chriſtum, & animam ſanctam admiranda Euchariſtiæ virtute.

IAM ex hactenus dictis ſatis conſtat humanas nuptias ſecundùm litteræ corticem decantari in hoc ſacro Carmine: ſupereſt vt videamus, an nuptiæ ſpiritales verè celebrentur inter Chriſtum, & animam ſanctam, dum hæc carnem, & ſanguinem Chriſti in auguſtiſſimo Altaris Sacramẽto accipit, quòd ſi hoc demonſtrabimus, apparebit, quã aptè ad noſtrum captum Spiritus Sanctus affectus, & effectus ſpiritalis coniugij per affectus, & effectus humani coniugij deſignet; ad quod præſtandum ſanctorum Patrum, & Theologorum effata afferam, in quibus apertiſſimè declarant, nuptias ſpiritales fieri inter Chriſtum, & animam ſanctam per Theodoret. ſacram Synaxim. Theodoretus in Cant. Cantic. cum illum verſiculum primum interpretatur, *Oſculetur me oſculo oris ſui. At ue quis*, inquit, *oſculorum vocabulo perturbetnr, conſideret quemadmodum myſtico ſponſi tempore ſpouſi corpus ſuſcipientes cõplectimur, & oſculamur, atq; oculis cordis imponimus, & animo, ac cogitatione quaſi complexus quoſdam, & congreſſus nuptiales* Aponius. *effingimus*. Aponius lib. 1. in Cant. *Sponſa*

A *ſa effecta eſt*, ſcilicet anima; *Corpus, & ſanguinem Chriſti ſuo corpori coniungendo.* Richardus in Cant. c. 33. *Anima enim*, Richard. ait, *quæ in nuptijs Agni vxor eſt, & filia, vino ſpiritnali inebriari nòuit, quæ in hoc conuiuio lateribus Chriſti aſſidet, & circa menſam, ſicut ſcriptum eſt; Vxor tua ſicut vitis abundans in lateribus domus tuæ; filij tui ſicut nouellæ oliuarum in circuitu menſæ tuæ.* Gregorius Nyſſenus in cit. Cant. Greg. Nyſſen. Cantic. c. 5. de coniugio iſto, & Eccleſiæ exponens illum locum, *Vox patruelis mei pulſat fores, aperi mihi ſoror mea, proxima mea*, hæc habet. *Comparat nos Dominus cum Angelis, ſiquidem vigilanter Deo pareamus; & vos, vt ait Dominus, ſimiles hominibus expectantibus Dominum ſuum, quãdo reuertatur à nuptijs, vt cum venerit, & pulſauerit, confeſtim aperiant ei.* ſubiungit deindè Gregorius, ſcilicet, *factis nuptijs,* B *& in thalamum myſteriorum admiſſa iam ſponſa (qui enim ſponſam habet, ſponſus eſt, ait Ioannes) expectabant Angeli reditum Regis Eccleſiæ ad naturalem beatitudinem, & gloriam. His ergò dixit Dominus debere eſſe ſimilem vitam noſtram.* hæc Gregorius, cuius verba expendens Franciſcus Tur- Turrianus. rianus de Sacram. Euchariſt. tract. 2. c. 7. ita ſubdit. *Thalamum myſteriorum vocat Altare, ad cuius participationem, qui admittuntur, cum eis tanquã cum ſponſa Chriſtus ſponſus nuptias per communionem corporis ſui in myſterio celebrat.* Apud quem Auctorem de hoc argumento differentè plura videri poſſunt. B. Laurentius Iu- Laur. Iuſtinian. ſtinianus ſerm. de Euchariſt. ſic ſcribit. *De hoc ſpiritnali connubio Apoſtolus loquens ait. Viri diligite vxores veſtras, ſi-* C *cut Chriſtus dilexit Eccleſiam, qui tradidit ſemetipſum pro ea, vt exhiberet ſibi ſponſam Eccleſiam non habentem maculam, neque rugam. Huic caſtiſſima ſponſa nedum in virginali adhæſit vtero, vt eſſent duo in carne vna, verùm etiam in corporis, & ſanguinis ſui Sacramento, quatenus ſint duo in vno ſpiritu, ſi tamen ſpiritaliter manducetur.* Vaſquez tom. 3. in 3. partem c. 4. diſp. 204. Vaſquez. ſic ad rem noſtram loquitur: *Cum enim charitas ad hoc perueniat, vt non tantùm coniungat nos Chriſto ſecundùm locum, ſicut etiam ſolet amor coniungere amantes, vt ſua præſentia mutuò perfruantur, ſed etiam effi-* D *ciat, vt ipſe Chriſtus ſub ſpecie cibi, & potus intra carnem noſtram ſit, vt eo ſpiritaliter alamur: hæc coniunctio non tantùm habebit rationem cuiuſdam propinquitatis inter corpora noſtra, & corpus Chriſti, ſed etiam rationem vnionis propter intimum affectum, quem corpus Chriſti exiſtens intrà carnem noſtram, non quomodocunq; ſed ſumptum per modum cibi intra nos operatur, ſic enim fit, vt ſicut maritus poſt commixtionem cum*

vxore carnem ipſius propriam exiſtimare, & tractare debet, quia intima illa coniunctio hoc poſtulat, ità etiam Chriſtus poſtquam à nobis intra viſcera, & carnem noſtram per modum cibi ex charitate ſumptus eſt, corpora noſtra, inter quæ recipitur, æſtimet, & tractet vt propria, & vt membra ex carne, & oſſibus eius.

Claudius Sainctes.

Claudius Sainctes acerrimus Hæreticorum oppugnator luculentiſſime pro noſtro ſcopo diſſerit, perpendens illud Apoſt. ad Epheſ. 5. *Viri diligite vxores veſtras.* *Libenter*, inquit, *aduerſarij ſubſcribunt huic ſententiæ, ſed interpretantur vinculum matrimonij contrahi fide interpoſita, nec opus eſſe corporali cõmixtione, quoniam nuptias conſenſus faciat, non concubitus, conſtareq́; inter abſentes matrimonium propter fidem mutuam. Nos autem cum Patribus ex hac ſcriptura contendimus, exigi copulationẽ corporis noſtri cum carne Chriſti, tùm ex ratione matrimonij, tum quia ſcribatur nos eſſe os ex oſſibus, & carnem de carne eius. Nam Apoſtolus, Chriſti cum Eccleſia coniugium, non ſimpliciter comparat cum matrimonio, ſed cum illo, quod inter Euam, & Adamum interceſſit, in quo dupliciter Eua fuit vna caro cum carne Adami: prius origine, quia de viro ſumpta fuit, ob idque dixit, Os ex oſſibus meis, & caro de carne mea, poſteà commixtione cum Adamo. Vt Eua ergò ab Adamo carnem ſuſcepit ad ſuæ carnis formationem, ita ad reformationem, & innouationem carnis noſtræ decet nos à Chriſto carnem mutuari, vt prius origine inueniamur os de oſſibus, & caro de carne eius. Euane tantum ſpiritali contactu carnis Adami formata eſt? an ad eam tantum peruenit ſpiritalis à carne neſcio quis tantum influxus, an propter fidem, aut per eam aliquam deſumptam perfectionem ſine carnis ſubſtantia potuit haberi, & reputari os, & caro de oſſibus, ac carne Adami? Sic Irenæus, Cyrillus Alexandrinus, atque alij applicant textum Apoſtoli, vt oporteat noſtra corpora carnem Chriſti capere, vt ad immortalitatem, & incorruptionem vegetemur, efficiamurque membra de membris, & os de oſſibus eius. Ac ne ſufficere cauſentur aduerſarij, ſi animus, aut ſpiritus noſter participet cum carne Chriſti, aut cum eius ſpiritu, & diuinitate, Reſpondet Irenæus, nec in Chriſto, nec in nobis, ſpiritum carnem, & oſſa habere, ſed agi de ea, quæ ſecundùm hominem eſt, carnis, & oſſium ſubſtantia.* Et nonnullis interiectis ſubnectit citatus Claudius hæc. *Deindè ex contracto matrimonio, & fide data ac conſenſu, nondum perficitur, & conſummatur matrimonium, nec realis eſt copula, & vna caro re vera, ſed tantùm habitudine quadam, ac poteſtate. At inter Chriſtum, & Eccleſiã, ſicut inter Euam, & Adamum perfici conuenit, & abſolui verum matrimonium. Proptereà non ſatis fuit filio Dei deſpondiſſe ſibi naturam humanam ab origine Mundi, & in eius nuptias conſenſiſſe, ſed oportuit re vera & de facto eam ſibi commiſcere: ità ex parte noſtra viciſſim tam verè carnis Chriſti cum noſtra cõmixtio deſideratur ad complementum matrimonij, & realis copula quam fuit, inquam, neceſſarium ex parte ipſius noſtram carnem cum eiuſdem diuinitate commiſceri. Hanc viciſſitudinem naturalem, ſubſtantialem, ac corporalem ad veri matrimonij inter nos, & Chriſtum conſummationem, Irenæus, Cyprianus, Hilarius, Auguſtinus, Chryſoſtomus, Cyrillus Alexandrinus inculcant. Verùm nefas aiũt aduerſarij, commixtioni coniugali comparare eam, quæ nobis cum Chriſto intercedit, cõiunctionem. Apoſtolus quidem comparationem ducit ex matrimoniali copula, quoad effectum illius coniunctionis, nempè quoad vnionem realem, & corporalem, ſed non quoad modum; quia quamuis talis coadunatio ſit par cum ea, quæ fit in matrimonio, non tamen facta eſt in Chriſto, nec in nobis fit per actum matrimonij, aut venereum concubitũ: ſed in Chriſto per incarnationem, & aſſumptionem naturæ humanæ, in nobis verò per manducationẽ, & aſſumptionem carnis Chriſti ſacramentalem, quemadmodum ſcriptura verbis iſtis expoſuit: Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in eo. Quoniam verò tam arctus eſt, aut etiam arctior mutuus carnis Chriſti, & noſtræ contactus, quàm in matrimonio, ideò ſcriptura illud matrimonio confert, & Patres ad ſimilitudinem matrimonij commixtionem appellarunt:* Ex præallatis igitur Patrum, & Theologorum teſtimonijs aſſerentibus Chriſtum veluti maritali fœdere animæ ſanctæ per ſacram Synaxim coniungi, liquet quàm accommodatè hæ ſpiritales nuptiæ Euchariſticæ ſub velamine humani connubij indicentur in hoc ſacro Cantico, quod diuina fauente gratia expoſiturus ſum, aſſerendo primò litteralem ſenſum proprium, & poſteà ſpiritalem ad ſacroſanctam Communionem ſpectantem ſubnectendo.

Nuptiæ Euchariſt. ſub velamine humani cõnubij indicantur in hoc Cãtico

PRAE-

PRÆNOTVLA VIII. A

Non eſt nouum omninò interpretamentum huius ſacri Epithalamij de Euchariſticis nuptijs.

Patres aliqui non obſcurè innuerunt ſpiritale connubium Chriſti cũ anima ſancta per ſacram Synaxim decantari in hoc cœleſti carmine.

D. Ambr. D. Ambroſius lib. 5. de Sacram. c. 2. explicat primum verſiculũ de ſacroſancta communione, cuius verba dabimus infrà notula 1. ad verſiculum, B *Oſculetur me oſculo oris ſui*, cui adſtipulatur Theodoretus, cuius pronuntiatum antecedenti prænotula adduximus; Horum autem Auctorum menti quis dicet repugnare, ſi cętera etiam, quę in hoc libro habentur ſub inuolucris humanarum nuptiarum, de eodem ſacramento enucleentur? hoc enim eſt ſolum affirmare priora poſterioribus cohęrere, quod ſicut ad excellentiã huius ſacrę ſcripturę attinet, & diſſonum nimis videtur ab hoc carmine à Spiritu Sancto dictato antecedentium connexionem cum ſequentibus tollere, ità eorundem Patrũ exiſtimationi conſonum eſt myſteria huius ſacri Cantici ordine admirabili, & C ſumma cohęrentia, atq; ſequela exponere. Affero demùm patronum optimũ explicationis, quam proſecuturus ſum,

Gerſon. Gerſonem ſcilicet, qui tract. 9. part. 4. ſuper *Magnificat*, poſtquàm de delectatione, quę percipitur ab anima in Euchariſtica alimonia, diſſeruit, hęc ſubijcit. *Poſſet huius delectationis feruidus ardor totus incendens, totus liquefaciens colligi per totum decurſum Cantici Canticorum ſub alloquijs amoroſis ſponſæ ad ſponſum. Videre eſt illic vt æſtuet affectibus, vt totum ſcintillet amoroſum ipſius incendium, vulneratur, languet, ſtipatur, fulcitur, cadit, & ſpaſmatur.*

PRÆNOTVLA IX.

Nobiliſſimi Dynaſtæ connubiũ cum puella infimi ſtatus accommodatè deſignat nuptias Euchariſticas.

Diximus prænotula quarta celebrari in hoc Epithalamio côiugium adoleſcentis ſtemmate, potentia, & diuitiarũ amplitudine clariſſimi, cũ agreſti puella paſtrice, atq; inopi, quæ virtute talium nuptiarum domina primaria, & prędiues euaſit. Egregium ſanè ſchema, in quo adumbratur Euchariſticæ nuptię, in quibus homo, qui eſt infimę conditionis, vtpotè de ſtirpe maculata natus, & ſic dęmonis ſeruituti ſubiectus, miſerijſq; quamplurimis repletus ad ſummũ nobilitatis apicem euehitur, & cęleſtium theſaurorum affluentia locupletatur, dum illius anima per ſacram Synaxim vinculo arctiori quàm maritali coniungitur magnificentiſſimo, & ditiſſimo Dominorum Domino, Regum Regi, atq; Monarchę potentiſſimo.

PRÆNOTVLA X.

Myſterium de ſacroſancta Euchariſtia innuunt ſimilitudines de ſyluis, de ducando grege, cæteraq; ad paſtoritiũ munus, & rurale exercitamentum, cui ſponſa huius Epithalamij addicta erat, ſpectantia, quæ hìc decantantur.

D CVM hoc Carmen diuino afflante Spiritu ſit à Salomone conſcriptũ, dubium nemini eſſe debet, quin myſterijs grauidũ ſit, quidquid in eo continetur; Quare puella huius Cantici ex infimo vulgo, in ſyluis, & inter greges educata, verbaq; in eodem Dramate ſæpiſſimè à vineis, ab hortis, à gregibus, à paſcuis petita, ſacra certè quędam arcana indicant: Crediderim inter illa hoc eſſe, vt admoneamur,

mur, qua mentis ſubmiſſione de altiſſimo Euchariſtię Sacramento agendum ſit, & diſcamus ſimplicem mentem humili fide, & ſincero affectu comitatam magis idoneam eſſe ad tantum Sacramentum contemplandum, & ad aliquid dę eius excellentia percipiendum, quàm quilibet intellectus, etiam ſi maximè perſpicax, & acutus, ſi fide humili, & amore puro deſtituatur. Audiamus B. Thomã de Villanoua eleganter ad rem noſtram differentem conc. 2. de die Corporis Domini. *Neq;* inquit, *Chriſti præſentiã in Euchariſtia naturali lumine Angelus ap-*

B. Thomas de Villanoua.

A *prehendere valet; omnem facultatem excedit, omnem intellectum ſuperat hoc ſecretũ. Mira res; quam non attingit Angelus intelligendo, ruſticus pertingit credendo, & plus poteſt ſancta ſimplicitas credere, quàm Angeli viuacitas valeat comprehendere. O miram fidei noſtræ virtutem! quid fide potentius? quid acutius? inquiſitus Angelus an ſub illis ſpeciebus lateat Chriſtus, niſi gratia ipſum doceat, reſpondebit, ignoro: interrogatus ruſticus fidelis reſpondebit, firmiter credo; ſicquè penetrat fides ruſtica, quod non penetrat naturalis viſus Angeli.*

CAPVT

CAPVT PRIMVM

Oſculetur me oſculo oris ſui: quia meliora ſunt vbera tua vino, fragrantia vnguentis optimis.
Verſ. 1.

Indicatur ſenſus ad corticem litteræ.

PVDICA puella pudicè adamata ab adoleſcente morum elegantia, forma præſtanti, opum affluentia, & gentilitio ſtemmate conſpicuo, cum eo ſincerum connubium affectans, optat, & petit ab eodem oſculum illud, quod ſub nuptiarum fœdere dari mos erat. Quaſi dicat; O vtinam, quem depereo, me ore ſuo oſculetur, & ſic coniugalem nexum mecum indiſſolubiliter contra- B ctum teſtetur.

Quia meliora ſunt vbera tua vino.

In nuptiali conuiuio mariti in ſinu accúbebat ſpóſa.

APud priſcos conſuetudo inoleuit, vt ſponſa in geniali conuiuio mariti gremio recumberet, vndè Iuuenalis Satyra 1.

Iuuenal.

> ——————— *ingens*
> *Cœna, ſed & gremio iacuit noua nupta mariti.*

Cohærenter igitur ſponſa ſubdit, nihil ſibi iucundius contingere poſſe, quàm caſtiſſimi ſponſi ſinu foueri, inter dexteram, & læuam eius conquieſcere, ſuauiſ- C ſimo eius halitu recreari, cordiſq; illius amore puro deliniri. Quaſi dicat: Si fruar optato dilecti mei amore, eiuſque honeſtiſſimo amplexu optimis vnguentis fragranti dignabor, hæc mihi potiora erũt nectareo falerno, & ſuaueolentibus vnguentis, cæteriſq; omnibus oblectamentis, atque vniuerſis illecebris.

A *Oſculetur me oſculo oris ſui.*

Enucleatur ſenſus ſpiritalis Euchariſtiam reſpiciens.

NOTVLA PRIMA.

Pia anima ſummam cum Chriſto ſponſo ſpiritalem vnionem per ſacram Synaxim auet, & poſtulat.

B DIuus Ambroſius lib. 5. de Sacram. c. 2. hunc verſiculum dupliciter exponi poſſe docet, vel de Chriſto animam à peccatis expiatam ad Euchariſticam menſam excitante, vel de anima pia fiducialiter ſacram cõmunionem poſtulante. *Veniſti*, inquit, *ad Altare, vocat te Dominus Ieſus, vel animam tuam, vel Eccleſiam, & ait: Oſculetur me ab oſculis oris ſui. Vis ad Chriſtum aptare? nihil gratius. Vis ad animam tuam? nihil iucundius. Oſculetur me. Vidit te mundum eſſe ab omni peccato, quia delicta deleta* C *ſunt; ideò te Sacramentis cœleſtibus dignum indicat, & ideò inuitat ad cæleſte conuiuium, inquiens: Oſculetur me ab oſculis oris ſui. Tum anima tua, vel humana conditio, vel Eccleſia videns ſe ab omnibus mundatam eſſe peccatis, & dignam qua ad Altare Chriſti poſſit accedere (quid eſt enim altare, niſi forma corporis Chriſti?) vidit Sacramenta mirabilia, etiam ait: Oſculetur me ab oſculis oris ſui; hoc eſt, oſculum mihi Chriſtus infigat.* Pro hac ſecunda expoſitione eſt hoc loco Theodoretus. *At ne quis*, inquit,

D. Ambr.

Theodoret.

oſculorum vocabulo perturbetur, conſideret quemadmodum myſtico ſponſi tempore ſponſi corpus ſuſcipientes cõplectimur, & oſculamur, atq; oculis cordis imponimus, & animo, ac cogitatione quaſi complexus quoſdam, & congreſſus nuptiales effingimus, atque ipſum charitate timorem foras eijcientes nos amplexari putamus, & ſuauiari. Cohæret

Aponius.

Aponius lib. 3. in Cant. *Deſponſationẽ, inquit, annuli, & oſculi traditione, corporis, & ſanguinis ſui Sacramentum ſub paſſionis tempore in Apoſtolos tradidiſſe probatur.*

Huic interpretamento inhærentes dicere poſſumus à ſpõſa, quæ deſignat animam diuini amoris cupidam, appeti, & experi oſculum cœleſtis ſponſi, ſcilicet halitum Spiritus Sancti, virtute cuius Diuo ſponſo firmiter adhærere, & illius vitam viuere poſſit; Cùm autẽ hoc me- B diante Euchariſtico Sacramento ſe poſſe aſſequi agnoſcat, ad illud anhelans ait, *Oſculetur me oſculo oris ſui.* Enimuerò dũ ſub ſacramentalibus ſpeciebus Chriſtus ſponſus recipitur ore, nonnè oſculum quoddam interuenire videtur?

Per oſculũ anima quaſi in aliena corpus trãſmigrat.

Præterea ſi per oſculum anima quaſi in alienum corpus tranſmigrat, vt docuit Plato apud Gellium lib. 13. c. 11. & perueuſtè Ambroſius lib. de Iſaac c. 3. *Per oſculum*, ait, *adhæret anima Deo, per quod*

D. Ambr.

ſcilicet transfunditur ſpiritus oſculantis, ſicut & hi, qui ſe oſculantur, non ſunt labiorum libatione contenti, ſed ſpiritum ſuum ſibi inuicem videntur infundere. Certè hęc diuini ſpiritus tranſfuſio in animam mediante ſacra Synaxi mirabili modo fit, C quæ in oſculo præſignatur, quod pater ille benignus filio panem appetenti dedit, Luc. 15. hic enim typum geſſit animæ piæ eſurientis panem Euchariſticum, vt notat Anaſtaſius Synaita lib. 9. contemplat. Anagogicarum in Hexamer.

Luc. 15.

Anaſtaſ. Synaita.

De præmemorato oſculo elegãter Guarricus Abbas ſerm. in Sabbatum ſecundæ hebdom. Quadrageſimæ de parabola prodigi filij. *Amplexus ille, & oſculum paternæ pietatis quid non habet gratiæ, & dulcedinis? quid non feliciſſimi gaudij? quid non ſanctiſſimæ voluptatis? cecidit, inquit, ſuper collum eius. & oſculatus eſt eum: cùm ſic ſuper eum affectabat, quid agebat amplectens, & oſculans, niſi illum ſibi, vel ſe ipſũ* D *illi inſinuabat, vt adhærendo ſibi vnus ſecum fieret ſpiritus? non poterat nos ſibi arctiùs aſtringere, non poterat nos magis intimos habere, quàm vt corporaret ſibi, & ſicut charitate, ſic virtute ineffabili, non ſolum aſſumpto corpori, ſed etiam ipſi couniret ſpiritui.* Eandem ſpiritus tranſmiſſionem, & animi communicationem, quæ per ſumptionem Euchariſtiæ fit, ipſemet Chriſtus ſatis apertè indicat his verbis Io. 6.

Guarricus Abbas.

A *Sicut miſit me viuẽs Pater, & ego viuo propter Patrem, & qui manducat me, viuet propter me*; quaſi dicat, ſicut Pater meus per æternam generationem vitam mihi cõmunicat, & ex miſſione illius factus homo in mundo, etiam propter ipſum viuo, quia omnia quæ habeo, & cuncta, quæ operor, illius virtute operor; ità qui manducat me, viuet propter me, quia manducando me virtute talis cibi diuini ſpiritaliter viuet, & operabitur; in eum enim tranſmittam vitales influxus per auxilia gratiæ, per illuſtrationes, & diuinos afflatus, quibus vitam cœleſtem agere poterit. Ioan. 6.

Audiendus hic Gerſon ſuper *Magnificat* tract. 9. partit. 4. perpendens bona, quæ ab hoc Sacramento emanant, & eliciuntur. *Duodecimum*, inquit, *bonũ vnit. Hic finis, hoc complementum omnium, quæ dicta ſunt, aut quæ dici poſſunt ſuper cibi iſtius laudibus, & effectibus. Totus ob hoc mundus creatus eſt exterior, & interior. Ad quid inquies? Certè ad vnitatem, vt omnia ſint in vnum conſummata hoc eſt illud verbum, de quo Chriſtus. Porrò vnum eſt neceſſarium. Et diuinus Dionyſius, omnia vno participant. Demum & ipſe Theologiam ſuam myſticam in vnione ſupra mentem conſtituit. Vnionem hanc propoſuit ſponſa pro fine dilectionis ſub oſculi nomine: Oſculetur me oſculo oris ſui. Conſonat Apoſtolus: Vnus panis, & vnum corpus multi ſumus, qui de vno pane, & vno calice participamus.* hæc Gerſon.

Gerſon.

Congruunt huic argumento, quæ referuntur lib. 5. inſinuationum diuinæ pietatis opera D. Tilmanni Bredẽbachij in lucem poſt recognitionem editarum, Beata Gertrudis ſic aliquando Chriſtũ allocuta eſt. *Quid ergò in me omnium creaturarum peripſemate poteris inuenire, in quo taliter delecteris, vt hoc amplexibus, & oſculis ſponſalis blanditatis æquiparare digneris? Dominus verò reſpondit.. Hoc inquam, quod tenes, me tibi communico in Sacramento altaris, quod poſt vitam hanc fieri nequit; & in hoc in infinitum plus delector, quàm omnes ſimul, qui vnquam in humanis amplexibus, & oſculis ſunt delectati, potuerunt experiri; Nam delectatio oſculorum, & amplexuum humanorum vilis eſt, & cum tempore tranſit, ſuauitas verò vnionis illius, quæ ego me tibi communico per Sacramentum Altaris, nobiliſſima eſt, & nunquam deficit, aut tepeſcit, ſed quantò ſæpiùs renouatur, tantò efficaciùs viget in æternum.*

Tilmannus Bredenbachius.

Ad eandem charitatis vnionem, quæ per ſacram Synaxim fit, tum inter Chriſtum, & animam, tum inter fideles, alludebat ille ritus ab Eccleſię initijs, quo viri viros, & fœminæ fœminas, cùm ad

Oſculũ inter Chriſtianos olim, cũ ad Euchariſtiam accederent.

Euchariſtiam accederent, oſculabantur, vt teſtatur Clemẽs Romanus lib. 2. Apoſtolicarum conſtitutionum c. 57. de qua conſuetudine plura habent Bozius de ſignis Eccleſiæ lib. 14. c. 5. Baronius ad Chriſti annum 45. Gabriel Altaſpinus obſeruat. de veteribus Eccleſiæ ritibus lib. 7. c. 17.

Clemens Roman. Bozius. Baronius. Gabriel Altaſpinus.

Porrò de præmemorata coniunctione, qua communicans Deo copulatur, Patres admirabiliter loquuntur. Nyſſenus hom. 6. in Eccleſ. *Propterea nobis ſe ipſum comedendum proponit is, qui ſemper eſt, vt eum ipſum in nobis ipſis acceperimus, illud fiamus, quod ipſe eſt.* Et Leo epiſt. 23. *Quia illa myſtica diſtributione ſpiritualis alimoniæ hoc impartitur, hoc ſumitur, vt accipientes virtutes cæleſtis cibi, in carnem ipſius, qui caro noſtra factus eſt, tranſeamus.* Idem Leo ſer. 14. de Paſſione. *Non enim aliud agit participatio corporis, & ſanguinis Chriſti, quàm vt in id, quod ſumimus, tranſeamus.* Chryſoſtomus hom. 60. ad Pop. *Semetipſum nobis,* ait, *commiſcet, & non fide tantùm, verùm & ipſa re nos ſuum efficit corpus, per realẽ ſcilicet ſui corporis vnionem.* Et hom. 61. *Vt itaq;* ait, *non tantum per charitatem hoc fiamus, verùm & ipſa re in illam miſceamur carnem, hoc per eſcam efficitur, quã largitus eſt nobis.* Et D. Hilarius de Trin. lib. 8. *Hæc autem idcircò,* inquit, *à nobis commemorata ſunt, quia voluntatis tantum inter patrem, & filium vnitatem hæretici mentientes, vnitatis noſtræ ad Deum vtebantur exemplo, tanquam nobis ad filiũ, & per filium ad patrem obſequio tantum, ac voluntate religionis vnitis, nulla per Sacramentum carnis, & ſanguinis naturalis communionis proprietas indulgeretur: cùm & per honorem nobis datum Dei filij, & per manentem in nobis carnaliter filium, & in eo nobis corporaliter, & inſeparabiliter vnitis, myſterium veræ, ac naturalis vnitatis ſit prædicandum.*

Nyſſenus. D. Leo. D. Chryſ. D. Hilar.

Verùm horum Auctorum, & aliorum dicta de hac vnione ità intelligenda ſũt, vt non ſignificent phyſicam vnionem inter carnem Chriſti, & carnem communicantis, quia vt inquit Suar. tom. 3. in 3. p. diſp. 64. ſect. 3. *Neque vniuntur ad componendam vnam naturam, neque vnam perſonam neq; habent realem modum vnionis vnius ad alterum, nec deniq; fit aliqua corporalis tranſmutatio alterius in alterum, quæ omnia ſunt per ſe euidentia.* Ita Suar. cit. De morali ergò vnione accipi debẽt, ſicut diximus tom. 1. de Eminentia Virginis c. 8. qu. 25. Porrò hæc vnio varijs ſimilitudinibus à Patribus declaratur. Ad rem noſtrã indicatur hìc illa, quæ fit per oſculum, ſicut enim mediante oſculo, non ſolùm communicatur ſpiritus, & halitus mutuus deoſculantium, ſed etiã quædam dignificatio reſultat: v. g. ſi vir nobilitate primarius ſponſam inferioris conditionis deoſculetur, hæc remanet aliquo modo nobilitata, & ſponſus illã, tanquam aliquid ſui exiſtimat; ita per Euchariſticam ſumptionem, in qua, vt diximus, ſanctum oſculum videtur interuenire, non ſolùm diuinæ vitæ halitus, & cæleſtes inſpirationes transfunduntur, ſed etiam corpus communicantis, cõtactu Chriſti remanet dignificatum, & nouo titulo fit aliquid Chriſti.

Suarez.

Corpus cõmunicantis contactu Chriſti remanet dignificatum

Oſculetur me oſculo oris ſui.

NOTVLA II.

Deſiderium ſacræ Synaxis eſt vitæ reformandæ exordium.

PEr hoc oſculum ſacram communionem ſignificari vidimus; quare ſpõſa illud ardenter appetens introducta in principio huius Cantici, denotat animam piã, quæ ſtatim ac feruenter incipit affectare Euchariſticum edulium, ſanctioris vitæ fũdamentum iacit; Etenim ſicut per hoc Sacramentum mala omnia ablegantur, ita bona vniuerſa pro ſpiritali vita adducuntur.

Menſa, in qua panes propoſitionis ſeruabantur, in parte Aquilonari collocata erat, ità Domino mandante Exod. 26. num. 34. *Panes & propitiatorium ſuper arcam teſtimonij in Sancto ſanctorum: menſamq; extrà velum: & contrà menſam candelabrum in latere tabernaculi meridiano: menſa enim ſtabit in parte Aquilonis.* Sed cum illa menſa ſacroſanctam Altaris alimoniam adumbraret, exiſtimabit forſan aliquis non adeò congruum locum illum, qui Aquilonẽ reſpiciebat, hic enim originem omnis nequitiæ deſignat, iuxtà illud Prophetæ oraculum, *Ab Aquilone pendet omne malum.* Quarè in meliori ſede collocanda alicui videri poterat mẽſa illa repræſentãs Sacramentum Euchariſticum ſanctitate eminentiſſimum; ſed re vera aptiſſimus fuit ſitus reſpiciens regionem Aquilonarem pro menſa propoſitionis panes continente, vt denotaretur, quòd ſicut per Euchariſticam mẽſam omnia bonorum genera in nos deriuant, ità per eam etiam obſtruendus erat aditus ille, à quo mala cuncta promanant.

Exod. 26.

Per Euchariſtiã omnis bonorũ genera in nos deriuſe & cuncta mala ablegantur.

Filius ille paternæ ſubſtantiæ diſſipator, ad ſaniorem mentem rediens, melioremq; vitam meditans, *Quanti mercenarij*, inquit, *in domo patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereo? Surgam, & ibo ad patrem meum &c.* Luc. 15. Memoratus adoleſcens typus eſt notus hominis pœnitentis, & vitæ in melius commutandę cupidi. Sed quænam ſunt feliciſſima huius conuerſionis initia? ſanè fames; *Ego autem hic fame pereo*, fames inquam Euchariſtici panis. Audiamus hic D. Auguſtinum in pſal. 138. *Et poſt laborem, & trituram, & tribulationem, & egeſtatem, venit illi in mentem pater, & voluit redire, & ait. Surgam, & ibo ad patrem meum; Surgam, dixit, ſederat enim. Eius ergò vocem hic agnoſce dicentis, tu cognouiſti ſeſſionem meam, & reſurrectionem meam, ſed in egeſtate ſurrexi in deſiderio panis tui; Panis inquam tui, de quo tu Chriſte dixiſti, Ego ſum panis viuus, qui de Cælo deſcendi.* Nihil ità magis reuocat hominem à comeſtione ſiliquarum, à cibis mundi inanibus, quæ ſaturare animum nequeunt, ſicut Euchariſtica refectio, immò illius ſola recordatio, & appetitio à vitijs, & à belluinis epulis ad nobile cœleſtis vitæ genus traducit. Pulchrè Anaſtaſius Synaita lib. 4. Anagog. contemplat. in Hexamer. *Quem quidem aliquando comedens populus prodigus deſiderabat ſatiari, nam qui ſatiatur, exindè deſiſtit comedere, & nemo dabat mihi, donec veniret panis cæleſtis, qui me abduxit ab eſu ſiliquarum.*

Luc. 15.

D. Auguſt.

Euchariſtię ſola recordatio, & appetitio hominē à vitijs ad cæleſtem vitā traducit.

Anaſtaſius Synaita.

Singulari diuini flaminis impulſu excitata B. Catharina Ianuēſis ad ſublimiorem Euangelicæ perfectionis metam attingendam, vehemens ſimul concepit ſacræ Synaxis deſiderium, quo poſtea toto vitæ ſuæ curriculo mirabiliter exarſit. Quin etiam ſupremi numinis peculiaris quædam de hac muliere Altaris eſca reficienda cura, & diſpoſitio apparebat, dùm ſæpiſſimè nulla ſua præmiſſa induſtria, aut opera à Sacerdotibus, vt piè creditur, cæleſti illuſtratione moris aduocabatur ad illam ſacram menſam; habetur in eius vita c. 3.

In vita B. Catharinæ Ianuenſis.

Verùm ſicut memoria, & deſiderium ſacræ Synaxis plurimum momenti habēt ad inducendum quemlibet, vt mores componat, vitam ſanctam inſtituat, ita obliuio, & nulla cogitatio de hac refectione diuina in peccatorum barathrum, & vitiorum præcipitium detrudit hominem. Exod. 1. *Surrexit interea Rex nouus ſuper Aegyptum, qui ignorabat Ioſeph: & ait ad populum ſuum: Ecce populus filiorū Iſrael multus, & fortior nobis eſt. Venite, ſapienter opprimamus eum, ne fortè multiplicetur: & ſi ingruerit contra nos bellum, addatur inimicis noſtris, expugnatiſque nobis egrediatur de terra.* Scelestus hic Rex impius Iſraelitarum perſecutor flagitioſiſſimum, & pertinaciſſimum, atque ad omnia ſcelera paratiſſimum virum repræſentat. Animaduerſione dignū eſt, quòd Sacer textus ordiatur hiſtoriam de hoc peſſimo Rege ab eo, quòd nulla eſſet in eo notitia, aut memoria de Ioſeph. *Surrexit interea Rex nouus ſuper Aegyptū, qui ignorabat Ioſeph.* Sed nonnè Ioſeph, qui frumentum in Aegypto diſtribuebat ad ſubleuandam multarum gentium famem, Chriſti typum geſſit, in Eccleſia diuinum ſacratæ Euchariſtiæ ferculū ad reficiendos fideles ſubminiſtrantis? vt benè adnotat Ambroſius lib. de Ioſeph c. 11. ex quo denotatur, eum, qui obliuioni mandat myſticum Ioſeph Chriſtum ſacri Euchariſtici pabuli largitorē, nullamq; de illo cogitationem ſuſcipit, nullam illius cupiditatem in ſe excitat, primum malorum omnium limen ingredi, viam obſtinatæ nequitiæ præcipitē currere, tuitu ū in certiſſimam perditionē.

Euchariſtię obliuio in peccatorū barathrum detrudit hominem.

Exod. 1.

D. Ambr.

Omnem eſcam abominata eſt anima eorū. Pſal. 106. Gregorius tract. 1. in pſ. c. 8. locum Gen. 2. cum hoc conferens dicit. *De omni ligno, quod eſt in paradiſo, comede. Vt ibi omne lignum vocat plenitudinem omnis boni, ità & hic verum illum, & omnipotentem cibum appellas omnem eſcā.* Meritò quidem nominatur Euchariſtica alimonia omnis eſca, quia hæc eſt verus cibus, ſicut dixit Seruator noſter, *Caro mea verè eſt cibus*, & omnem alimenti perfectionem in ſe continet; ex inappetentia autem huius Euchariſtici cibi eò deducuntur homines, vt in extremo æternæ mortis periculo verſentur, & hoc eſt de quo nos admonet prædicto oraculo Pſalmiſta, *Omnem eſcam abominata eſt anima eorum, & appropinquauerunt vſq; ad portas mortis*, & ita aduertit cit. Gregorius hæc ad allata verba ſubnectens, *cuius fuga eā, quæ ad mortem ducit, imbecillitatem conciliat.*

Pſal. 106.

D. Gregor.

Euchariſtia appellatur omnis eſca

Verū eſt illud effatum Hippocr. aphor. 6. lib. 7. *In morbo diuturno faſtidium cibi, & deiectiones ſinceræ, malum.* Verùm ſi ſtomachus cibum faſtidiat, eſt deſperatæ valetudinis corporalis ſignum, ſed argumentum etiam non obſcurum eſt ſpe terè deſtitutam eſſe ſalutem ſpiritualem eorum, qui cum grauiſſimorum vitiorum ægritudine continuò langueſcant, nullo ſaluberrimi Altaris edulij appetitu tanguntur.

Hippocrates.

Rex ille, de quo Matth. 22. ad magnificè paratas nuptias ſeruis ſuis demādauit, vt inuitatos aduocarent, his verò

venire renuentibus per alium nuncium inuitamentum iterauit; *Et miſit ſeruos ſuos vocare inuitatos ad nuptias, & nolebant venire: Iterum miſit alios ſeruos, dicens; Dicite inuitatis: Ecce prandium meũ paraui, tauri mei, & altilia occiſa ſunt, & omnia parata: venite ad nuptias*. Cur quęſo tanta ſollicitudo? non ſatis decori regio conſultum videtur, eos, à quibus repulſam paſſus erat Rex, denuò accerſere: Verùm cum in illo Rege Chriſtus Dominus Rex Regum, qui nuptias Euchariſticas inſtruxit, præſignetur, hic, vt nos monitos faceret, quanti momenti ſit, & noſtra intersit, non eas negligere, ſe anxium quodammodo, & ſuæ dignitatis oblitum repetita inuitatione demonſtrauit: Sed quid tum? nonnè eò deducta eſt reſpuentium prauitas, vt nuperis nuncijs iniurias, & mortem impiè intulerint? quod deteſtandum facinus comitata eſt ſtatim eorum extrema pernicies. *Illi autem neglexerunt, & abierunt, alius in villam ſuam, alius verò ad negotiationem ſuã; reliqui verò tenuerunt ſeruos eius, & contumelijs affectos occiderunt. Rex autem cũ audiſſet, iratus eſt: & miſſis exercitibus ſuis, perdidit homicidas illos, & ciuitatem illorum ſuccendit*. O argumentum euidens certæ perditionis imminentis ad Euchariſticum conuiuium repudiantibus accedere.

Matth. 22.

Ibid.

Oſculetur me oſculo oris ſui.

NOTVLA III.

Animæ quantumuis in amore diuino feruenti præſtat, vt pro maiori diſpoſitione ad ſacram Synaxim oſculum amicitiæ à cœleſti ſponſo poſtulet.

Oſculum amicitię, fęderis, & cõcordię ſymbolum.

D. Ambr.

SAtis tritum eſt, amicitiæ fœdus, pacem, & cõcordiam oſculo deſignari. Vndè meritò Ambroſius in pſ. 39. inuehit in Iudã his verbis. *Iuda oſculo filium hominis tradis? hoc eſt, venenum infundis oſculo, quo gratia charitatis infunditur; oſculo, quod ſacræ pacis inſigne eſt; oſculo, quo amicitia fida firmatur; oſculo, quo fides ſancta ſignatur*. Chryſoſtomus hom. 30. in cap. 13. Epiſtolæ poſterioris ad Corinth. *Ob id enim nobis datum eſt oſculum, vt charitatis igniculus, & fomes ſit*: Quo poſito dicere

D. Chryſ.

A poſſumus dilectam Dei, vt maiori quà poſſit ſecuritate ad ſacroſanctum Euchariſtiæ conuiuium accedat, expetere hic oſculum perfectiſſimæ reconciliationis, & pacis cum Deo; Etenim cùm nullus certus eſſe poſſit in hac mortali vita, quòd ſit per gratiam amicus Dei conſtitutus, *Nemo enim ſcit vtrùm amore, an odio dignus ſit*, quoties exoptatur, & poſtulatur hæc amicitia, & reconciliatio cum Deo, conſultò agitur. Oſculetur igitur, ait ſponſa, quaſi dicat, vt benè exponit Honorius Auguſtodienſis: *Signo amicitiæ, quam proprio ore pænitentibus promiſit, me conſoletur*.

Honorius Auguſtodienſis.

Quo gratiæ, & amicitiæ cũ Deo ineũ- B dæ nouo ſemper affectu ſtudioſi eſſe debeant ſacro Altaris conuiuio accumbentes, indicatur Pſal. 127. *Filij tui ſicut nouellæ oliuarum in circuitu menſæ*. Sicut enim oliua pacis, & amicitiæ inſigne eſt, vndè oratores oliua cingebantur, vt ſe pacis cupidos declararent, & hac ratione ſibi gratiam conciliarent, ità etiam nouellæ oliuarum, quæ ſemper noua germina produnt, nouos pacis, & amicitiæ affectus appoſitè deſignant.

Pſal. 127.

Expurgate vetus fermentum, vt ſitis noua conſperſio, ſicut eſtis azymi. 1. ad Corinth. 5. Prima fronte pugnare inter ſe hæc verba videntur, dum enim admonentur Corinthij, vt abijciant fermentũ vetus, C non apparet quomodo poterant eſſe azymi, azymus enim panis eſt, qui caret fermento; vel è contra, ſi erant azymi, qua ratione poterant proijcere à ſe fermentum, quo non inficiebantur? fruſtrà igitur illis iniungitur, vt emundentur à fermento. Sed re vera ſi attentè conſiderentur, nulla eſt in prædictis verbis contrarietas, ſed optimè inter ſe cohærent; Etenim licet Corinthij eſſẽt azymi, ideſt per pęnitentiam purgati ab antiquę malitiæ fermento, nihilominus eos Apoſtolus hortatur, vt per iteratos contritionis actus, per repetita deſideria diuinæ amicitiæ, & gratiæ aſſequendæ ſemper maiorem affectent puritatem, ſibiq; perſua- D deant ſemper indigere noua expurgatione à fermento patratorum criminum, vt maiori qua fieri poteſt conſcientiæ ſecuritate, & animi munditie puriſſimum Agnum Euchariſticum comedant, ſubdit enim Apoſtolus. *Etenim Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus*, quibus innuit Sacramentum, & ſacrificium Altaris. Suffragatur ex parte D. Chryſoſtomus hom. 15. in epiſtola ad Corinth. his verbis. *Et non inquit, purgate, ſed expurgate, vt oſtendat diligentiam adhibendam, vt neq; reliquia, neq; minima illius vmbra ſuperſit*.

1. Ad Cor. 5.

D. Chryſoſtomus.

Ex

A Ex diuino præſcripto agnus nocliſſimus Sacramenti Euchariſtici typus cum lactucis agreſtibus comedendus erat.

Exod. 12.

Exod. 12. *Et edent carnes nocte illa aſſas igni, & azymos panes cũ lactucis agreſtibus.*

Lactucæ amarę amaritudinem, quã de peccatis sẽtire debemus, ſignificant.

Lactucæ verò cùm amareſcant, amaritudinem, quam de peccatis admiſſis ſentire debent fideles, appoſitè adumbrant; Sed perpende, quòd lactucæ ſimul cum agno comedebantur, nimirum vt denotetur, licèt quis antè communionem peccata expiarit, nihilominus eo tempore, quo ſacræ menſæ aſſidet, illi maximè expedire, & prodeſſe, plurimumque Deo placere, ſi actus doloris ob offenſas Deo illatas renouet, congeminet, reconciliationem, & pacem cum Deo pluries ambiat, atque expoſcat. Pulchrè Eligius

Lactucæ cur cũ agno comederẽtur.

B

Eligius.

hom. 14. *Lactuca* (inquit) *agreſtis valdè amara eſt, ſignificat autem hoc, vt quando ad corpus Chriſti, qui verus agnus eſt, ſumendum accedimus, quamuis de redemptione lætemur, amaritudinem tamen ex recordatione peccatorum habeamus, vt dulceſcat ex venia, quod amareſcit ex pœnitentia.*

Quando ſederis vt comedas cum principe, diligenter attende, quæ appoſita ſunt antè faciem tuam: & ſtatue cultrum in gutture tuo. Prouerb. 23. De Euchariſtica menſa locus hic intelligitur, vt D. Auguſtinus tractat. 84. in Ioan. & alij Patres notãt. Sed quid myſterij innuitur his verbis? *Statue cultrum in gutture tuo.* Crediderim iniungi vnicuiq; ſacræ menſæ conuiuæ, vt recordetur diuinæ iuſtitiæ gladiũ contra ſe ſuis peccatis aliquando prouocaſſe, à cuius ictu ſicut per indulgentiæ, & reconciliationis gratiam liberari poteſt, ità etiam ſubmiſsè efflagitare debet.

Prouer. 23.

D. Auguſt.

C

Quia meliora ſunt vbera tua vino.

NOTVLA IV.

Dilecta Dei delicias, & conſolationes, quæ proueniũt ex Euchariſtia, eſſe longè præſtantiores delinimentis, & voluptatibus mundanis prædicat.

D

Vbera typ. ſuauitatis, quæ in Euchariſtia deguſtatur.

PER vbera aptiſſimè denotatur ſuauitas, quæ deguſtatur ab ijs, qui ſumma deuotione ſacra menſa veſcuntur; Nam ſicut pueri ſuauiſſimum lac hauriunt ab vberibus maternis, quo aluntur, & creſcunt, ità qui Euchariſtiam magno pietatis ſtudio ſumunt, iucundè, & deliciosè epulantur, & ſuauitate quadam diuina delibata ſpiritaliter reficiũtur, & adoleſcunt. Præterea ſicut vbera lac inſtillant infantulis pueris, & ſimplicibus, qui tantùm os aperiunt, & mamillas etiam ſæpè clauſis oculis exugunt, ità oblectamenta Euchariſtici cibi maximè percipiuntur ab ijs, qui corde puro, & fide humili communicant. Satis quoq; notum eſt à Patribus Euchariſticam alimoniam, modò lac, modò mamillã nominari. Irenæus lib 4. c. 74. *Quaſi* (inquit) *infantibus ille, qui erat panis perfectus Patris, lac nobis ſe ipſum præſtitit, quod erat ſecundum hominem eius aduentus, vt quaſi mamilla carnis eius enutriti, & per talem lactationem aſſueti manducare, & bibere, Verbum Dei, & eum, qui eſt immortalitatis panis, qui eſt Spiritus Patris, in nobis ipſis iam continere poſſimus.* D. Auguſtinus in Pſal. 33. *Verbum illud* (inquit) *quo paſcuntur Angeli ſempiternum, quod eſt æquale Patri, manducauit homo. Saginantur ergò illi Angeli, ſed ſemetipſum exinaniuit, vt manducaret panem Angelorum homo; Quid autem homo poteſt ad illum cibum? vndè tã idoneus illi cibo? oportebat ergò, vt menſa illa lacteſceret, & ad paruulos perueniret.*

Irenæus.

D. Auguſt.

Meliora ſunt vbera tua vino.

CLemens Alex. lib. 1. Pædag. c. 6. *Ipſe* (inquit) *qui eſt dilectus, & alter noſter, effudit pro nobis ſuum ſanguinem, per quem qui in Deum credimus, ad mamillam Patris, quæ curarum obliuionem inducit, ſæpè Verbum confugimus. Verè beati, qui hãc lactant mamillam.* D. Chryſoſtomus hom. 83. in Matt. *Non videtis quãta infantes alacritate mamillas arripiunt, qua preſſione papillis infigũt labia? nõ minori cupiditate nos quoq; ad hanc menſam, ad huius calicis ſpiritualem accedamus papillam, immò verò deſiderio quaſi lactentes pueri gratiam ſugamus.* Sed luculentiùs pro huius loci explicatione Theodoretus exponens prædicta verba, *Meliora ſunt &c. Per vbera* (inquit) *admiranda, & vino præſtantiora cogita ineffabiles illos Altaris fontes, ex quibus nos pietatis alumni nutrimur.* Cuius rei mentionem fecimus tom. 2. de Eminentia Virginis c. 7. quæſt. 9. §. demum, vbi etiam aliqua adnotauimus de ſuauitate huius Sacramenti.

Clemens Alex.

D. Chryſoſt.

Theodoret.

Hæc verò oblectamenta ab vberibus Euchariſtici Sacramenti promanantia potiora eſſe vino dicuntur, ſcilicet omni alia iucunditate vniuerſiſq; mundi delicijs; Nam apud Hebræos vinum ſymbolum erat omnis iucunditatis, & cuncta-

Vinũ iucunditatis ſymbolum.

rum illecebrarum, vt eruditè notat Cyprianus Ciſtercienſis hoc loco: Quarè his verbis, *Oſculetur me oſculo oris ſui, quia meliora ſunt vbera tua vino*, dilecta Dei ità cęleſtem ſponſam alloqui videtur. Ah precor diuine Amator, in Euchariſtica menſa illo ore, quo felicem auram cœleſtium gratiarum, & ſublimium donorum afflare ſoles, ſimiles halitus in me inſuffla, ac ſacratiſſimæ carnis tuæ puriſſimo contactu me dignare, vt in tuo amore magis accendar, hic enim mihi inſtar ſuauiſſimi lactis ab vberibus expreſſi dulciſſimè ſapit, deſipit verò vinum deliciarum mundi.

Cyprianus Ciſtercien.

Quantum mundi oblectamentis vberrima ſacroſancti Altaris pabuli ſuauitas præſtet, ſanctiſſimi viri experimento, vt piè credendum, edocti tradiderunt. S. Cyprianus ſer. de Cæna Domini. *Panis iſte Angelorum omne delectamentum habens, virtute mirifica omnibus, qui dignè, & deuotè ſumunt, ſecundum ſuum deſiderium ſapit, & amplius quàm manna illud eremi ſatiat, & implet edentium appetitus, & omnium carnalium ſaporum irritamenta, & omnium ſuperat dulcedinum voluptates*. B. Laurentius Iuſtinian' lib. de diſcipl. monaſt. c. 19. *Talia ſunt munera tua Domine Ieſu, quæ amicis tuis deuotis, & dilectis per hoc ſacroſanctum myſterium conferre dignaris, vt omnem tranſeuntis vitæ ſuperent delectationem; per illud namq; tradis te ipſum fidelibus tuis, vt ex ſuauitate ipſius diſcant cognoſcere te, amare te, tenere te*. Perpendendũ illud, *tradis te ipſum*, qui cum ſit fons totius iucunditatis, & vniuerſarum deliciarum, pleniſſimè recreare, & infallibiliter demulcere poteſt eos, in quos deriuat per ſacroſanctam Euchariſtiam. Vndè D. Th. opuſc. 57. *Suauitatem*, inquit, *huius Sacramenti nullus exprimere ſufficit, per quod ſpiritalis dulcedo in ſuo fonte guſtatur*; quam qui aliquantulum deguſtat, ita repletur omni oblectamento, vt nullas mũdi illecebras amplius appetat. D. Cyrill. Alex. de ſacra Synaxi intelligens illud Iſai. 49. *Non eſurient, neq; ſitient*, ait; *Poſtquam conſecuti ſumus miſericordiam, habuimus cibum vitalem animæ, comedimus enim panem de cælo, & bibimus aquam viuam, de qua Dominus dixit Samaritanæ, Qui biberit ex hac aqua, quam ego dabo, non ſitiet in æternum*.

S. Cyprian.

B. Laurent. Iuſtinian.

D. Thomas

D. Cyrillus Alex.

Menſam conſtruendam mãdauit Deus in priſca lege. Exod. 25. *Facies, & menſam de lignis Setim, habentem duos cubitos longitudinis, & in latitudine cubitum, & in altitudine cubitum, ac ſemiſſem*. Sed cur quæſo adeò anguſtam menſam condere præcepit Deus Moyſi? forſan vt in ea ſoli panes propoſitionis ſeruarentur, A & non alia edulia apponerentur? Ità ſanè, quo ſymbolo cùm Euchariſtica mẽſa delinearetur, vt notat Rupert. lib. 4. in Exod. c. 7. appoſitè indicatum fuit, quòd vbi eſt diuini Altaris pabulum, nõ ſunt admittenda alia fercula, ſcilicet mundi oblectamenta, quia illud vnicum ſatis eſt ad explendum omnem hominis appetitum, et illo ſolo iucundiùs epulatur, & recreatur homo, quàm omnibus alijs terrenis voluptatibus, cum hoc vnicum diuinum pabulum valeat ad explẽdum omnem appetitum, & ſaginandum animum, ſuperetq; admirabili ſuauitate omnia, quæ mundus afferre poteſt oblectamenta.

Exod. 25.

Rupertus.

Euchariſtia explet omnem hominis appetitũ eiuſq; ſuauitas ſuperat omnia mũdi oblectamenta.

B Quæri poteſt, cur non peculiaria ſubſidia in communibus petitionibus, ſed ſolum panem quotidianum vnuſquiſq; fidelis efflagitat. *Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie*. Sed panis Euchariſticus poſtulatur, qui cum ſolus ſufficiat ad hominem refocillandum, & omni iucunditate deliniendum, non eſt cur alia ab eo appetantur, & expetantur. Pulchrè D. Auguſtinus ſerm. 9. ex varijs. *Quando panem petimus, ibi omnia accipimus, norunt enim ſpiritualem alimoniam fideles, quam & vos ſi puri eſtis, accepturi iam eſtis de Altari Dei. Panis erit & ipſe quotidianus huic menſæ neceſſarius, nunquid non* C *Euchariſtiam accepturi ſumus, cum ad Chriſtũ venerimus? Ergò Euchariſtia eſt noſter panis quotidianus*.

D. Auguſt.

Quia meliora ſunt vbera tua vino.

NOTVLA V.

Euchariſtica menſa parata eſt non ſolùm innocentibus, ſed etiam peccatoribus verè pœnitentibus.

D IN quæſtionem vocari poteſt, cur ſponſa gemina vbera ſponſo tribuit, videbatur forſan aptius vber vnicum ad indicandum affectum vnionis, quam Chriſtus in Euchariſtia fidelibus communicare cupit, vt nimirum ad inuicem coniungantur tanquam membra ſub vno capite, vt ex illo 1. ad Corinth. 10. *Quoniam vnus panis, vnum corpus multi ſumus, omnes, qui de vno pane participamus*. Quod etiam in pane de pluribus granis confe-

1. Ad Corinth. 10.

cto,

ćto, & vino ex pluribus acinis expreſſo præſignare voluit, vt notaut Patres.

Sed hoc inter alia, quod ſubijcitur, myſterium innui puto. Plutarch. de educandis liberis; *Sapientem*, inquit, *fuiſſe naturæ prouidentiam, quòd duplices mulieribus mammas addidit, vt ſi gemellos peperiſſe contigerit, duplices ad alendos fontes haberent.* Ita Chriſtus inſtar piæ matris bina vbera habere dicitur ad nutriendum geminos filios lacte deitatis, & carnis, ac ſanguinis ſui, quorum alter eſt ille fidelis, qui lethalibus noxis, puritatem, quã á baptiſmatis lauacro habuit, nunquam coinquinauit, alter verò, qui pluries á iuſtitiæ ſemitis receſſit, ſed per pœnitentiã reſipuit.

Plutarchus.

Admirandam blandientis Chriſti benignitatem, & indulgentiam in excipiẽdis pœnitentibus ad Euchariſticum conuiuium crediderim fuiſſe adumbratam olim illo ſymbolo paſtoris ouem humeris deportantis in calice Altaris efformato, de quo Tertullian. de pudicitia c. 7. cuius hæc ſunt verba. *A parabolis licebit incipias, vbi eſt ouis perdita à Domino requiſita, & humeris eius reuecta. Procedant ipſæ picturæ calicum veſtrorum, ſi vel in illis perlucebit interpretatio pecudis illius, vtrùmne Chriſtiano, an ethnico peccatori de reſtitutione coulinet.*

Tertullian.

Non ſolùm agnus, ſed & hœdus quoq; ad celebrandam ſolemnitatem Paſchæ admittebatur. Exod. 12. *Erit autẽ agnus abſq, macula, maſculus, anniculus, iuxta quem ritum tolletis & hœdum.* Hac legali cæremonia denotabatur, non ſolùm ad ſacram Synaxim, in illa Paſchali feſtiuitate præſignatam, recipiendum eſſe virũ non interruptæ ſanctitatis, ſed & cum, qui á peccatis, in quæ lapſus fuerat, per pœnitentiam ſurrexit; ſicut enim agnus eſt viri incontaminatæ probitatis notiſſimus character, itá hœdus peccatorem conuerſum quandoq; delineare videtur. Vndè Iſaacus hędos manducauit ingenio Rebeccæ conditos, ſcilicet Chriſtus per Iſaacum præfiguratus peccatores pœnitentia, & gratia mutatos amabiliter ad ſuam menſam admittit, & hi ſunt ei veluti delicatæ dapes. Hùc reſpexit Theodoretus q. 24. in Exod. his verbis, *Qui diuinorum myſteriorum ſunt participes, nonnulli enim agno commune quippiam habent, qui videlicet perfectam vitam obtinẽt; alij verò, qui per pœnitentiam peccatorum maculas delent, magis accedunt ad hœdum, ſic & Saluator noſter non frumentaceis tantùm panibus, ſed hordeaceis pauit eos, qui conuenerant.*

Exod. 12.

Cur agnus & hœd⁹ adhiberetur ad celebrandũ Paſcha.

Agnus viri probi ſymbolũ, hœdus verò peccatoris conuerſi.

Theodoret.

E cœtu diſcipulorum duos præmiſit Seruator noſter, Petrum ſcilicet, & Ioannem ad parandum locum pro cœna, in qua inſtituturus erat Euchariſtiam, *Et miſit Petrum, & Ioannem dicens: euntes parate nobis Paſcha, vt manducemus.* Luc. 22. Petrus quidem hominis in peccata lapſi, ſed per pœnitudinem correcti ſpeciem refert, at Ioannes virum, qui nunquam innocentiæ candorem á baptiſmate receptum lethali culpa coinquinauit, repræſentat; quare his gemina claſſis eorum, quos Domini menſa admittit, egregiè præmõſtrata fuit; immò perpende quòd prior Petrus nominatur, ad inſinuandũ, vt ego reor, quàm promptè, & alacriter ſui ſacri conuiuij participem faciat indulgentiſſimus Redemptor noſter peccatorem conuerſum.

Chriſtus cur miſerit Petrum, & Ioannẽ ad parandum Paſcha.

Luc. 22.

Petrus typ⁹ peccatoris pœnitentis, Ioánes autẽ viri innocentis.

Quando ſacra communio adminiſtratur, portæ Eccleſiæ apertæ ſunt, vt nimirum denotetur, quòd illa menſa communis, & expoſita eſt non modò ei, qui ſemper integer vitæ, ſceleriſq; purus fuit, ſed illi etiam, qui culpas plures commiſit, ſed eas acriter deplorauit, & Sacramẽto pœnitentiæ aboleuit. Itá obſeruauit Rupertus Abbas de diuinis officijs lib. 5. c. 19. *Cùm ergò* (inquit) *cantus Pontifex Deo Patri aſſiſtit, tenens panem, & vinum, & inuitat omnes ad corporis, & ſanguinis ſui conuiuium, omnes Eccleſiæ patent ianuæ, vt aduertas, neq; iuſtis, neq; peccatoribus debere prohiberi, quin accedant ad diuinæ miſericordiæ fontes.* B. Laurentius Iuſtinianus ſer. de Euchariſtia pio, & venuſto diſcurſu peccatores pœnitentes ad ſacram communionem inuitat, cuius verba accipe. *Redeant huiuſmodi præuaricatores ad ſe, & cum maxima cordis humilitate defleant: ſic ploreut errata præterita, vt de cætero lugenda non agant; carnes, & ſpiritus ſui renes iuxtà Domini ſanctionem continentiæ cingulo complectantur, deſiderijs cæleſtibus, ac pio deuotionis affectu animæ ſuæ pedes, vt calceati ſint, muniant; Dominicam paſſionem, quæ in Sacramento hoc myſticè celebratur, memoriter teneant, laudabiles compunctionis emittant gemitus, atque ad boni operis perſeuerantem exhibitionem perfectionemq; virtutum ignito amore ſe parent. Sic quippè azymos panes cum lactucis agreſtibus manducantes, atq; calceamenta in pedibus, baculoſq; habentes in manibus antiquum Paſcha olim mandatum in lege ſolemniter celebrarunt. Sic inquam expurgato omnis malitiæ fermento veteri, cum profectu ſuo, & Angelorum beneuolentia agnum ſine macula anniculum comedent. Sanè ex iniuncta percipient gratia, quàm bonus Iſrael Deus ſit ijs, qui recto ſunt corde, quàmque ſuauis, & mitis, multæq; miſericordiæ omnibus ſe in veritate poſcentibus. Tunc eorum luctus conuertetur in gaudium, in meridiem*

Eccleſiæ ianuæ cur pateant, dũ adminiſtratur Euchariſtia.

Rupertus.

B. Laurent. Iuſtin.

nox,

nox, atq; in dulcedinem ſanctam ariditas cordis, adeò vt feſtiua exultatione referti diuinis intendant laudibus, & ſuo ardentiſſimo amore Deo vota perſoluant; Efficiuntur iſti nonnunquã, qui erant nouiſſimi, primi. Quoniam quemadmodum in ipſis delictorum abũdauit malitia, ità ſuperabundat gratia. Hæc planè ſunt miſerationis tuæ laudabilia opera Domine Ieſu, qui neminem quamuis lethalibus criminibus obnoxium perire deſideras. Hinc tua mediante gratia, nedum defunctos ſimpliciter, verùm etiam quatriduanos in delictorum tumulo iacentes, atq; fœtentes ad ſpiritualem vitam reuocas, tuaq; illos participatione ſacra efficis dignos. Te namq; illis in animarum, & corporum refectione pio amore communicas.

Fragrantia vnguentis optimis.

NOTVLA VI.

Diuinam fragrantiam, qua in ſacro conuiuio replentur deuoti fideles, actibus, & geſtibus effundunt.

Vnguenta adhibebãt Hebræi in conuiuijs.

ALludunt verba textus ad antiquam conſuetudinẽ, quæ apud Hebræos, & alias gentes viguit, vt in lautioribus, & ſplendidioribus cõuiuijs adhiberentur vnguenta.

Amos 6. Amos 6. *Bibentes vinum in phialis, & optimo vnguento delibuti*; & Cic. Tuſc. 5.

Cicero. agens de conuiuio Dionyſ. *Aderant*, inquit, *vnguenta, & coronæ &c.* hic igitur

Euchariſtiã ſumentes cœleſtẽ fragrantiã, quà replentur, vbiq; effundunt. innuitur lautiſſimæ Altaris menſæ dignè accumbentes cæleſti quadam ſuaueolentia obliniri, quam vbiq; effluunt, optimis moribus proximum ædificando, iuxtà illud Apoſtoli, *Chriſti bonus odor ſumus*: Non ſolùm enim gratia, quæ per ſacram Synaxim communicatur, perficit interiùs hominem, ſed etiam exteriùs: Pul-

Paſchaſius. chrè Paſch. c. 21. *Nonniſi electorum eſt cibus, ex quo bonum ſalutis Eccleſia, & pulchritudo decoris præſtatur; Bonum quippe, vt ad vitam æternam proficiamus, pulchrum verò, dum immortalitatis gloria veſtimur, vt & interiùs fruamur vitæ dulcedine, & exteriùs fulgeamus nitidiùs de tanti beneficij gratia.* Perpende hæc vltima verba, *exteriùs fulgeamus nitidiùs*; quia nimirum certum eſt ex feruore charitatis, quem hoc Sacramentum operatur in anima, ſequi quandam vultus ſerenitatem

A oculorum modeſtiam, linguæ refrænationem, maturitatem incedendi, totius corporis compoſitionem, & peculiarem quendam geſtum, externorum decorem, quæ omnia fragrantiam quandam perfectionis Euangelicæ exhalant fidelibus ſaluberrimam.

Eleganter Cyprianus de Cœna Domini. *Vident* (inquit) *hæc Sacramenta pauperes Chriſti, & hoc vno contenti ferculo omnes mundi huius delicias aſpernantur, & poſſidentes Chriſtum aliquam huius mundi ſupellectilem poſſidere dedignantur: Eſurientes, & ſitientes iuſtitiam, cùm ſaturati fuerint, vide quid agant, intellige quæ loquantur, quàm ſancti odoris ſit, quidquid illa eructat plenitudo. Verbum bonum, mores* D.Cyprian.

B *compoſitos, affectus pudicos, ſenſus pacificos illa interior ſinceritas vbiq; diffundit, ità poſt odoramenta iſta gratiæ huius comparticipes diſcurrant, & mutuis ad inuicem affectibus complectantur. & quibus vnus eſt panis, vnum eſt corpus, & omnium vnum cor, & anima vna, vni Chriſto adhærens, cætera omnia quaſi fermentata reſpuens in vnius azymi ſinceritate lætatur.* Et B. Laurentius Iuſtinianus ſerm. de Euchariſtia.

D.Laur. Iuſtinian. *Experientia* (inquit) *igitur deuotionis ſancta, & exultatione ſpiritus, quæ in Sacramenti huius perceptione guſtatur, notiſſimum almi ſpiritus noſcitur eſſe teſtimonium. Porrò dum Euchariſtiam accipis, accidentia vides panis, ac vini ſaporem ſentis; Vnde oro,*

C *ſi panis, ac vini ſubſtantia eſt, & non corpus Chriſti, ex hac cibi modicitate, & potus, tanta in anima prouenit fortitudo, interioris hominis innouatio, charitatis diuinæ feruor, ſpiritualis ſuauitatis iucunda libatio, intimæ pacis affluentia, æternorum amor, deſiderium proficiendi, virtutum concupiſcentia, & gratiarum actionis ignita exhibitio? Ex huius ſumptione deuota, ceſſant odia, contentiones ſopiuntur, dirimuntur lites, vitia diſplicẽt, diligitur pudicitia, terrena vileſcunt, efficitur homo alius, non per naturam, ſed per gratiam, mutatuſq; totus in melius compeſcit linguam, amat ſilentium, fraternitatis cuſtodit vnitatem, cordis ſectatur munditiam, & quidquid Deo placere cognoſcit. Iſtiuſmodi*

D *ſpirituales profectus nõ aliundè proueniunt, quàm ex Sancti ſpiritus bonitate, Chriſtique amabili præſentia, qui in ſui corporis Sacramento tam mirificè operatur, non tamen vniformiter, ſed iuxta diſpoſitionem vniuſcuiuſq; ſumentis, ipſiuſq; miſerentis Chriſti.*

Oſculetur me oſculo oris ſui.

DVM ſponſa ſcilicet anima fidelis diuini ſponſi in Euchariſtico cibo ſanctum oſculum prædictis verbis petit, vt ex D. Ambroſio, & alijs vidimus, & D. Ambr.

ita de hoc myſterio loquitur, ac ſi illud omnibus ſit notum, nulluſq; de eius exiſtentia ambigat; occaſionem nobis præbet, vt aliqua de exiſtentia, & eſſentia huius venerabilis Sacramenti explicemus enucleatiùs ſcholaſtica methodo; quod ſeruabimus, quoties huiuſmodi tractationes cōpleta expoſitio ſacri textus in his Canticis inſinuabit. Sit ergò

P V N C T V M

THEOLOGICVM

De exiſtentia, & eſſentia Sacramenti Euchariſtiæ.

DISQVISITIO I.

An Euchariſtiæ exiſtentia ſit euidenter credibilis.

Concluſio. Exiſtentia Euchariſtiæ eſt euidēter credibilis.

DICO, exiſtentiam venerabilis Sacramēti Altaris eſſe euidenter credibilem.

Probatur ex tergemino fonte, ex quo etiam alia argumenta ad cætera fidei noſtræ myſteria cōprobanda eruūtur, nimirum ex Scriptura, ex traditione, & Eccleſiæ auctoritate.

Ioan. 6.

Primò ex ſacris paginis eſt illud Io. 6. ex quo hoc Sacramentum à Deo reuelatum, & promiſſum colligitur; Nā Chriſtus ibi occaſione capta ex illo miraculo, quo quinq; panibus tot hominum millia ſatiauit, primùm eos ad fidem ſui adhortatur, tùm à fide ſui apoſtrophem facit ad corpus ſuum in hoc Sacramento dandum. *Et panis, quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita.* Quòd verò non loquatur ibi Chriſtus tantùm de manducatione ſpirituali per fidem, vt hæretici falsò opinantur, conſtat primò, quia comparat, & præfert ſe mannæ, quod typus fuit huius Sacramenti: non præferret autem ſe mannæ, ſi vel eſſet tantùm ſignum corporis ſui, vel de ſola fide loqueretur; quia etiam Patres, qui manna manducauerunt, fidem de Chriſto habuerunt.

Secundò quia loquitur in futuro; *Panis*, inquit, *quem ego dabò, caro mea eſt*; vt porè quia nondum hoc Sacramentū inſtituerat; cum autem de fide loquitur, non in futuro, ſed in præſenti, vel præterito loquitur, quia obiectum fidei ſemper eſt præſens. Præterea ſi de ſola mãducatione per fidē loqueretur, ſat Chriſto fuiſſet dicere, niſi me ipſum manducaueritis; cum autem diſtinguit carnem, & ſanguinem, per modum cibi, & potus, ſanè hoc myſterium deſignauit apertiſſimè: ſpiritualis enim perceptio Chriſti per fidem non eget iſta diſtinctione, cùm vno modo fiat, idem enim eſt manducare, & bibere in ſumptione per ſolam fidem; vt benè notat Bellarminus lib. 1. de Euchariſtia c. 5. Faciunt ad rem noſtram illæ explicitæ confirmationes, *Caro mea verè eſt cibus, ſanguis meus verè eſt potus.* Quibus apertè indicat, ſe non loqui de cibo metaphorico, qui ſola fide manducatur. — Bellarmin.

Tertiò hoc ipſum efficaciter confirmat Iudæorum ſcandalum, qui de manducatione corporali Chriſti verba intelligentes dixerunt. *Durus eſt hic ſermo, quomodo poteſt hic carnem ſuam dare ad manducandum?* Etenim ſi Chriſtus locutus fuiſſet de manducatione ſpirituali p fidem, facillimè hoc ſcandalum auferre potuiſſet dicendo, non de manducatione corporali, ſed de ſpirituali per fidem hoc eſſe intelligendum. Verùm nō modò Chriſtus traditam doctrinam de mãducatione ſpirituali non explicauit, ſed de manducatione corporali inculcando confirmauit; *Amen, amen dico vobis; Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Io. 6. — Ioan 6.

Quartò Euangeliſta Ioannes, qui in myſterijs fidei, præſertim quæ in vltima cœna peracta ſunt, explicandis, diligentiſſimus fuit, ſi de hoc venerabili Sacramento in prædicto capite non egiſſet, cum alibi de illo ne verbum quidem fecerit, diminutus fuiſſet ſcriptor, quod aſſerere eſt abſurdum, vt benè obſeruat Bellarminus lib. 1. de Euchariſtia cap. 5. Auguſtinus lib. 3. de conſenſu Euangeliſtarum c. 1. Et ſanè neceſſarium fuit, vt Apoſtoli priuſquam tantum Sacramentū è manibus Chriſti in vltima cœna ſumpturi eſſent, à Chriſto inſtruerentur, ne, vt in 26. Matth. adnotauit Chryſoſtomus, cùm poſtea erant audituri, *Accipite, & manducate: hoc eſt corpus meum*, turbarentur, vt iam turbati fuerunt, Io. 6. cùm primum verba de hoc Sacramento à Chriſto prolata audierunt. — Bellarmin. D. Auguſt. D. Chryſoſt. Ioan 6.

Quintò ſequeretur nunquam de hoc Sacramento ſumendo præceptum promulgatum eſſe, nullibi eius excellentiã, & vtilitatem à Chriſto explicatam, vt de baptiſmo præſtitit; nam in vltima cœna ſolum illud inſtituit.

Sextò

Sextò exprimuntur hæ veritates Matth. 26. Marc. 14. Luc. 22. his verbis. *Hoc eſt corpus meum, hic eſt ſanguis meus*; quæ verba adeò viſa ſunt clara Luthero, vt cum maximè propenſus eſſet ad hoc Sacramentum negandum, ingenuè faſſus ſit, ſe non poſſe tam manifeſto teſtimonio Chriſti repugnare, qui vt teſtatur impio illo opere de abroganda Miſſa, lōgam de hac re habuit cum dæmone diſputationem, qui ſophiſticis argumentis contendebat Chriſtum non adeſſe ſub ſacris ſpeciebus, à quo tamen, vt ipſemet Lutherus teſtatur, conuinci non potuit: Et certè ſi hæretici concedere vellent Chriſtum voluiſſe ſuum corpus, & ſanguinem conſecrare, clarioribus verbis explicare non potuiſſet, quàm quibus de facto explicuit: aut igitur negent hoc fieri potuiſſe, quod pleriq; non audent, aut credant hoc factum eſſe conuicti tam manifeſto Chriſti teſtimonio. Placet hìc referre quod habet lib. 3. Eccleſiæ militātis de Trāſubſtantiatione c. 46. Petrus Cotonus conſiderat. 1. *Tantum* (inquit) *eſt interuallum, & diſcrimen inter iſta, Hoc eſt corpus meum, & hoc non eſt corpus meū, vt in myſterio tanti momenti, ac ponderis meritò locus è diuinis litteris poſcatur tam luculentus, & expreſſus pro negante parte, quàm multa clara, & conteſtata pro aiente proferuntur; & quemadmodum in vno dicitur, Hoc eſt corpus meum, ſic vel vnus locus reperiatur, in quo ſit, Hoc non eſt corpus meum. Vno in loco dicitur, Panis quem ego dabo, caro mea eſt; vbinam autem perſcribitur, Panis, quem ego dabo, non eſt caro mea? Quod ſi nimium hoc cuipiam fortè videatur, & non ſatis rationi congruens petitio, proferatur ſaltem vnica ſententia, quæ dicat, Panis quem ego dabo eſt figura meæ carnis. Eſtne vero ſimile, vt ſapientia paterna compos, & theſauros ſcientiæ omnes complexus, tam oblitus ſui fuerit, aut imbecillitatis noſtræ immemor, vt ne verbum quidem ea de re clarum, & perſpicuum reliquerit, quod ſententijs opponatur, quas multas, & manifeſtas nos in medium adducimus? & in Sacramenti, atq; teſtamenti nuncupatione per antiphraſim locutus ſit; & Hoc eſt dixerit, cum Hoc non eſt, vellet?*

Matth. 26.
Marc. 14.
Luc. 22.
Petrus Cotonus.

Sed aliquas expoſitiones nullo veritatis fundamento innixas in medium proferunt hæretici ſupra verba Chriſti. Et primò aliqui exponunt pronomen, *hoc*, aduerbialiter, pro *hic*, vt ſenſus ſit, hic ſedet corpus meum; expoſitio ſanè irriſione digna. Et quis rem oculis præſentē, cuiuſmodi erat corpus Chriſti, Apoſtolorum conſpectui digito videndam commonſtrat? Exponunt ſecundò verbum, *eſt*, pro ſignificare; ſiquidem fami-

A liare, inquiunt, erat Chriſto vti verbo ſubſtantiuo pro ſignificatiuo Io. 15. *Ego ſum vitis vera, vos palmites*: ſed hoc reijcitur communiter ab omnibus, vt repugnans proprietati verborum, vt notat Maldonatus c. 26. Matth. 1. nunquam verbum ſubſtantiuum in Scriptura accipi pro ſignificare, ſed accipi ſemper pro vnione extremorum, vndè Grammatici, cum multa verborum ſimplicium, & cōpoſitorum figurarum genera eſſe dicant, nemo eorum in verbo ſubſtantiuo figurā eſſe dixit; ſed omnem figuram eſſe in ſubiecto, prædicato, vel verbo adiectiuo, vt patet ex iiſdem exemplis, quæ aſſerūt hæretici; nam illud, *Petra autem erat Chri-* B *ſtus*, figura non eſſet in ly, *eſt*, ſed in ly, *petra*, quæ ſe tenet ex parte prædicati, nā Chriſtus dicitur petra metaphoricè, quia eſt fundamentum Eccleſiæ: & cum oſtenſa Herculis imagine dicitur, Hic eſt Hercules, figura eſt ly, Hercules, qui cū propriè ſignificet viuum, transfertur etiā ad ſignificandum figuram viui. Præterea etiam ſi ly, *eſt*, eſſet capax tropi, adhuc tamen in caſu noſtro non eſſet tropus, vt fusè oſtendit Alan. lib. 1. c. 22. ex varijs circunſtantijs huius actionis, & ex ijs, quæ mox ſubijciam, etiam conſtabit. Videatur Bellarminus lib. 1. de Sacramento Euchariſtico cap. 11. & Vaſ- C quez tom. 3. in 3. p. diſp. 189. c. 7. nu. 91. Alij non in verbo, *eſt*, ſed in nomine, *corpus*, tropum fingunt, vt nimirum hac voce non ſignetur corpus Chriſti naturale, ſed aut myſticum diſcipulorum, aut ſignum, & figura veri corporis Chriſti. Alij demum pronomen, *meum*, exponūt poſſeſſiuè, vt ſenſus ſit: Hoc oſtenſo pane eſt corpus meum: Sed hæc duo poſtrema commenta apertè refellunt ſubſequentia verba; *Quod pro vobis tradetur, qui pro vobis effundetur in remiſſionem peccatorum*; atqui non corpus, & ſanguis Apoſtolorum, non panis à Chriſto creatus, ſed corpus, & ſanguis Chriſti pro nobis traditum eſt.

Ioan. 15.
Maldonatus.
Alanus.
Bellarmin.
Vaſquez.

D Reliqua verò falſa eſſe indè conſtat, quoniam etſi interdum ſit licitū vti metaphoris, in teſtamento tamen, legibuſque condendis nunquam licet, ne tropis, & metaphoris mens teſtatoris, & legiſlatoris in dubium reuocetur: Chriſtus autem in vltima cæna leges præſcribebat vniuerſales Sacramentorum ad totam Eccleſiam; teſtamentumq; condebat, in quo vltimam ſuam voluntatem declarauit, ergò tanquam Sapientiſſimus legiſlator verbis vſus eſt proprijs, ne in dubium reuocari poſſet eius mens, vt in alijs Sacramentis, & legibus fecit, quā regulam Auguſtinus tertio de doctrina

D. Auguſt.

Chriſtiana cap. 10. ſeruandam docet in diuino ſermone, cùm ad morum honeſtatem, vel ad fidei veritatem refertur. Adde, quòd quando ſcriptura vtitur metaphoris, ex antecedentibus, & conſequentibus conſtat illam metaphoricè loqui, hìc verò nullum eſt ſignum figuratæ locutionis.

Secundò probatur principaliter veritas exiſtentiæ Sacramenti Euchariſtici ex perpetua, & nunquam interrupta traditione, ab ipſis Apoſtolis ad nos vſque continuata ſucceſſione, per manus maiorum delata, quæ in omni ætate, & ſæculo viguit, cuius oppoſita ſententia, vt aperta hæreſis à fidelibus ſemper habita, & oppugnata eſt. Huius traditionis primus oculatus teſtis ſit D. Andreas Apoſtolus, in cuius vita ab eius diſcipulis conſcripta hæc habentur. *Ego omnipotenti Deo immaculatum agnum quotidiè ſacrifico, qui cum ſit verè ſacrificatus, & verè à populo carnes eius manducata, integer perſeuerat, & viuus.* Secundus ſit Ignatius, qui & ipſe fuit Apoſtolorum tempore, in cuius ad Smyrnenſes Epiſtola hæc ſcribuntur. *Euchariſtias, & oblationes non admittunt, quòd non confiteantur Euchariſtiam eſſe carnem Saluatoris, quæ pro peccatis noſtris paſſa eſt.* Tertius ſit Clemens Romanus Primus huius nominis Pontifex, & Quartus D. Petri ſucceſſor lib. 8. Apoſt. conſtit. c. 17. vbi Deũ alloquens, *Rogamus*, inquit, *vt mittas Spiritum Sanctum tuum ſuper hoc ſacrificium teſtem paſſionum Domini Ieſu, vt oſtendat hunc panem corpus Chriſti tui, & hunc calicem ſanguinem Chriſti tui.* Et c. 21. *Percepto*, inquit, *corpore, & pretioſo ſanguine Chriſti &c.* Alios teſtes huius traditionis, qui per ſingulas ætates illam confirmarunt, refert Bellarminus lib. 2. de Sacramento Euchariſtiæ. Hanc Apoſtolicam traditionem confirmat praxis Eccleſiaſtica, quæ ſemper diligentiſſimam ſe exhibuit in pertractando hoc Sacramento. Nam primò antequam fideles ſumerent, adorabant, non vt repræſentãs tantùm, ſed vt verè continens corpus Chriſti, vt Theodoretus dixit hæc myſteria adorari, non quia ſignificant, ſed quia ſunt quæ creduntur. Secundò illud inuocabant. Tertiò diligentiſſimè cauebant, ne quid fruſtuli in terram caderet. Quartò non permittebant illud videri ab infidelibus, ſed cathecumenis. Quintò ſignum huius veritatis eſt antiqua cæremonia, cuius meminit Auguſtinus lib. 2. de peccatorum meritis c. 26. quòd benedicebatur panis, vt daretur cathecumenis, quem ſanctum, Sacramentumq; appellabat Au-

In vita S. Andreæ.
S. Ignatius Martyr.
Clemens Roman.
Bellarm.
Theodoret.
D. Auguſt.

A guſtinus, *quamuis*, inquit, *non ſit corpus Chriſti*. Quòd ſi Euchariſtia nihil aliud eſſet, quàm purus panis ſola Sacerdotis benedictione ſanctus, quid opus erat panem illum benedicere, vt daretur cathecumenis, aut cur hic etiam non appellaretur corpus Chriſti? Sextò demonſtrãt calumniam, quam teſte Tertulliano in Apol. c. 7. Gentiles Chriſtianis imponebant, quòd ad infantem comedendum congregarentur. Idẽ teſtatur Auerroës, qui nos impios appellat, eo quòd Deum noſtrum manducemus. Tandem oſtendunt tot miracula, quæ Deus in diuerſis locis, temporibus, & perſonis ad hanc B veritatem confirmandam, & confirmandã operatus eſt, quorum exempla paſſim leguntur in hiſtorijs, niſi pertinaciter velimus omnem fidem hiſtorijs denegare.

Tertiò probatur principaliter ex definitione Eccleſiæ, & Concil. General. exiſtentia Euchariſtiæ, ſeu realis præſentia corporis, & ſanguinis Chriſti ſub ſpeciebus panis, & vini. Quod primum docuit hanc veritatem, fuit Nicænum Primum ſub anno 330. in cuius actis hæc leguntur. *Iterùm etiam hic in diuina menſa ne humiliter intenti ſimus ad propoſitum panem, & poculum, ſed attollentes* C *mentem, fide intelligamus ſitum in ſacra illa menſa agnum illum Dei tollentem peccata mundi, incruentè à Sacerdotibus immolatũ, & pretioſum ipſius corpus, & ſanguinem nos verè ſumentes credere hæc eſſe noſtræ reſurrectionis ſymbola.* Secundum eſt Epheſinum in Epiſtola Cyrilli ad Neſtor. ab ipſo Concilio approbatam, quæ habetur tom. 1. Concil. c. 14. *Ad myſticas*, inquit, *benedictiones accedimus, eaq; ratione ſanctificamur, vtpotè ſacra carnis, & pretioſi ſanguinis Chriſti omnium noſtrum Saluatoris participes effecti.* Et paulò poſt. *Neque enim illam, vt carnem communem ſuſcipimus, ſed tanquam verè viuificam, ipſiuſque Verbi propriam.* Tertiò exorta hæreſi Berengarij, qui primum circa an- D num 1050. publicè præſentiam Chriſti in hoc Sacramento negauit, definita eſt hæc veritas in tribus Concilijs, in Vercellenſi ſub Leone IX. & duobus Romanis ſub Nicolao II. & Gregorio VII. per publicam confeſſionem fidei, & abiurationem contrariæ hæreſis ab ipſo Berengario factã, vt habetur de conſecratione diſt. 2. cap. *Ego Berengarius &c.* Quartò definitur hæc ipſa veritas in Concilio Lateranenſi ſub Innocentio III. can. 1. his verbis. *Verum Chriſti corpus, & ſanguis in Sacramento Altaris ſub ſpeciebus panis, & vini veraciter continetur tranſubſtantiatis pane in corpore, & vino in ſangui-*

Tertullian.
Auerroes.
Concilium Nicænum.
Concilium Epheſin.
Concilium Vercellen. & Roman.
Concilium Lateran.

ne poteſtate diuina. Quintò eadem veritas ſtabilitur in Concil. Viennenſi Generali ſub Clemente V. vbi ſtatuitur feſtum Corporis Chriſti, & adoratio illi debita contra Beguardos, & Beguinas.

Concilium Viennenſe.

Sextò eadem confirmatur in Concil. Cõſtantienſi generali ſub Ioanne XIV. vbi ſeſſ. 13. ſub pœna excommunicationis prohibetur laicis cõmunicatio ſub vtraquè ſpecie. *Cùm firmiſſimè*, inquit, *credendum ſit, & nullatenus dubitandum Chriſti corpus, & ſanguinem tam ſub ſpecie panis, quàm ſub ſpecie vini veraciter contineri.*

Concilium Conſtant.

Septimò eadem definitur in Concilio Florentino ſub Eugenio IV. *Ipſorum*, inquit, *verborum virtute ſubſtantia panis in corpus, & ſubſtantia vini in ſanguinem conuertuntur.*

Concil Florent.

Poſtremò hæc veritas ex profeſſo ſancitur contra hæreticos noſtri temporis in Concilio Tridentino ſeſſ. 13. c. 1. his verbis. *Principio docet Sancta Synodus, & apertè, ac ſimpliciter profitetur, in almo Euchariſtiæ Sacramento, poſt panis, & vini conſecrationem, Deum verum, atque hominem, verè, realiter, ac ſubſtantialiter ſub ſpecie illarum rerum ſenſibilium contineri.* Quibus verbis quatruor hæreſes cõfutantur. Prima Vbiquiſtarum, aſſerentium Chriſtum adeſſe in hoc Sacramento non virtute conſecrationis, ſed vbiquitate corporis Chriſti. Secunda Sacramentariorum negantium Chriſtum verè eſſe in hoc Sacramento, ſed tantùm vt in ſigno. Tertia Caluini affirmantis Chriſtum non eſſe in hoc Sacramento realiter, ſed ſolùm fide apprehenſum. Quarta Caluiniſtarum docentium Chriſtum non eſſe in hoc Sacramento ſubſtantialiter, ſed per quandam virtutem accidentalem, qua nobis coniungitur.

Conc. Trident.

Quartò probatur principaliter exiſtẽtia venerabilis Euchariſtiæ, quæ eſt præſentia corporis, & ſanguinis Chriſti ſub ſpeciebus panis, & vini, ex duplici abſurdo. Primum, ſi Euchariſtia non eſſet niſi purus panis, Eccleſia Chriſti excederetur in ſacrificijs ab antiqua ſinagoga; nã hæc præter ſacrificium Miſſæ nullũ aliud haber, quod diuinam recognoſcat excellentiam, cùm illa etiam multas, & varias habuerit oblationes, & victimas, quas diuinæ libabar maieſtati: Corruerent antiquæ prophetiæ, quibus ſemper aliquid maius, & excellentius promittebatur in ſacrificium Eccleſiæ poſt aduentum Meſſiæ, quàm anteà nunquã fuerit, Malach. 1. Zachar. 8. Lege D. Thomam q. 75. art. 1. Quarè rectè Coronus lib. 3. Eccleſiæ militãtis de tranſubſtantiatione cap. 46. conſiderat. 10. *Si aliud* (inquit) *nihil ſit in ſacra menſa à Chriſto in teſtamento nouo inſtituta, quàm panis, vinum, & fides, longè illuſtrius, nobiliuſque fuit Manna Sacramentum apud Hebræos, quàm inter Chriſtianos Euchariſtia, nam per fidem, vt ait Apoſtolus, eandem eſcam ſpiritalem edebant; quod verò ad ſignum externum Sacramenti pertinet, manna panem pretio, & dignitate multis partibus superauit; vnda verò à rupe ſcaturiens longè admirabilior omni vino.*

Malach. 1. Zachar. 8. D. Thomas Coronus.

Secundum abſurdum, quod apud omnes maximam vim haber, & hæreticos falſitatis conuincere debet, eſt intolerabilis error idololatriæ, quã Chriſtus ab incunabilis ſuæ naſcentis Eccleſiæ vſq; ad finem mundi, quouſq; duraturum eſt hoc ſacrificium, permiſiſſet in tota Eccleſia, vt in puro pane, & vino adoraretur eius corpus, & ſanguis.

Confirmatur, quia quando Chriſtus inſtituebat hoc Sacramentum, ſi re vera noluiſſet ſub illo ſuum corpus relinquere, ſed ſignum tantùm corporis ſui, iam indè præuidiſſet Eccleſiam in hunc errorem lapſuram, & quidem rationabiliter motã ex verbis ipſius hoc ſatis apertè ſignificantibus, vndè tenebatur ab hoc errore Eccleſiam ſuam liberare, vtẽdo verbis, ex quibus poſſet colligi illum metaphoricè loqui, quod cum non fecerit, immò ex toto contextu conſtat oppoſitum, manifeſtè ſequitur, de facto ſuũ corpus in hoc Sacramento conſecraſſe, vt verba ipſa ſignificant.

Ex dictis conficitur hæc demonſtratio moralis. Implicat obiectum illud eſſe falſum, quod habet ea ſigna credibilitatis, quæ euidenter moraliter oſtendunt, quòd ſit à Deo reuelatum; ſed myſteriũ venerabilis Sacramenti habet ea ſigna &c. ergò implicat illud eſſe falſum; Conſequentia ſequitur ex recta forma ſyllogiſtica; Minor cõſtat ex omnibus ſignis, & rationibus, quas hactenus in confirmationem huius veritatis attulimus, quę omnia ſimul ſumpta faciunt euidentiam credibilitatis, quòd hoc Sacramentum ſit à Deo reuelatum.

Maior probatur, quia ad Dei prouidentiam ſpectat, non permittere tot ſigna credibilitatis in confirmationem rei falſæ; cum enim naturale ſit homini in rebus, quarum euidentiam non haber, eas amplecti vt veras, quæ maiora, & euidentiora habent ſigna credibilitatis, ſi in confirmationem rei falſæ tot ſigna credibilitatis permitteret Deus, quibus redderetur euidenter credibilis res falſa, cenſeretur moralis cauſa erroris, cùm abundè non poſſit homo de falſitate obiecti fieri certus. Nec dici poteſt, quòd fieri poſſit certus diſcurſu naturali, quo naturaliter apprehendit im-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

plicanriam huius myſterij, quoniam in rebus fidei, cum ſuperenr capium noſtri intellectus, prohibemur vti diſcurſu, & nobis iniungitur, vt captiuemus intellectum in obſequium earum, alioquin multa alia myſteria noſtræ fidei eſſent neganda, ſi ea obliqua lance humani diſcurſus eſſenr examinanda, & probanda.

DISQVISITIO II.

Quid ſit Sacramentum Euchariſtiæ, ſeu quæ partes intrinſecè componant hoc Sacramentum.

D. Ambr. Theodoret.

QVoniam verba hæc, *Oſculetur me oſculo oris ſui*, quæ ad Auguſtiſſimum Altaris Sacramentū diriguntur, iuxta D. Ambroſ. & Theodoret. ſupra cit. notula 1. occaſionem nobis præbent, vt paulò antè diximus, indicandi aliqua de huius Sacramenti exiſtentia, & eſſenria; diſquiſitione verò præcedenti cū de exiſtentia egerimus, reſtat vt hic aliqua attingamus ad eius eſſentiam ſpectantia.

Notandum, multa concurrere ad hoc Sacramentum perficiendum; panem, & vinum, vt materiam remotam: verba cōſecratoria; actionem tranſubſtantiationē in corpus, & ſanguinem Chriſti, quæ conſecratio dicitur, quia per eam conſecrantur ſpecies, quæ conſecratæ ſunt proxima materia huius Sacramenti: Chriſtum ſub his ſpeciebus realiter contentum; ſumptionem Euchariſtiæ; gratiam Sacramentalem, quæ nobis media ſumptione datur: Certum eſt autē primum, & vltimum non ingredi eſſentiam huius Sacramenti; tum quia gratia eſt effectus, qui ſolum concurrit, vt terminus; tum quia materia remota nullius Sacramenti eſſentiam ingreditur: De reliquis ſunt variæ ſententiæ, qua in re, vt breuitati ſtudeā, plura omittam, quæ videri poſſunt apud Vaſquez tom. 3. in 3. p. diſp. 167. Cardinalem de Lugo tom. 2. in 3. p. diſp. 1. de Sacramento Euchariſtiæ à ſect. 2. vſq; ad ſect. ſeptimā, Suarez tom. 3. in 3. p. diſp. 42.

Vaſquez. Cardin. de Lugo. Suarez.

1. Cōcluſio. Corpus, & ſāguis Chriſti ſunt pars Sacramenti Euchariſtiæ. D. Thomas. Vaſquez.

Dico primò: Chriſti corpus, & ſanguis ſunt pars Sacramenti Euchariſtici. Eſt S. Thomæ in 4. diſt. 8. qu. 1. art. 1. quæſtiuncula 1. ad ſecundum. Vaſquez cit. tom. diſp. 167. c. 6. Suarez cit. tom. diſp. 42. ſect. 3. & aliorum apud ipſum ibidem, §. Dicendum verò eſt, qui vel expreſsè id aſſerunt, vel affirmant Sacramentum Euchariſtiæ conſtare ex Chriſti corpore, ſanguine, & ſpeciebus, qui modus loquendi apertè ſignificat Chriſti corpus, & ſanguinem eſſe partem eiuſdem Sacramenti.

Suarez.

Probatur primò; Corpus, & ſanguis Chriſti in recto, & in quid prædicantur de hoc Sacramento, ergò ſunt pars eſſentialis illius: Conſequentia conſtat, quia nequit in recto, & in quid prædicari, niſi quod eſt eſſentiale conſtitutiuum rei, antecedens paſſim docent Patres. Ignatius ad Smyrnenſes Euchariſtiam appellat carnem Saluatoris. Ambroſius de his, qui myſterijs initiantur cap. vlt. *In illo, inquit, Sacramentū Chriſtus eſt, quia corpus eſt Chriſti.* Et lib. 4. de Sacramētis c. 5. *Antequam conſecretur, panis eſt; vbi autem verba Chriſti anteceſſerint, corpus eſt Chriſti.* Et colligitur ex verbis Chriſti Io. 6. *Caro mea verè eſt cibus, ſanguis meus verè eſt potus;* Si ergò vera eſt hæc; corpus Chriſti eſt cibus, eſt etiam vera ſua conuertens; hic cibus eſt caro Chriſti, vt conſtat ex ſummulis.

D. Ignatius. D. Ambr. Ioan. 6.

Probatur ſecundò; id, quod ſpiritualiter nutrit homines, aut eſt Sacramentū Euchariſtiæ, aut eſt eius pars; ſed Chriſti corpus per modum cibi, & ſanguis illius per modum potus, ſpiritualiter nutriūt homines, vt patet ex pluribus locis Euangelij, ergo Chriſti corpus, & ſanguis, aut ſunt Euchariſtiæ Sacramentum, aut eius pars: ſed non ſunt totum Sacramentum, vt conſtabit ex ſubſequēti, & alijs concluſionibus, ergò pars Sacramenti.

1. Obiectio.

Obijcies primò: Quod eſt res, & Sacramentum non poteſt eſſe pars Sacramenti, vt conſtat inductione in reliquis; ſiquidem character, qui in Baptiſmo, Confirmatione, & Ordine eſt res, & Sacramentum, non eſt pars ſacramenti, ſed eius effectus; Atqui in Sacramento Euchariſtiæ Chriſti corpus eſt res, & Sacramentum, vt communiter aſſerunt Theologi, ergò non eſt pars Sacramenti Euchariſtiæ.

Reſponſio.

Reſpondeo negando maiorem, neque enim inductione in reliquis Sacramentis conſtat id, quod eſt res, & Sacramentum, non eſſe partem Sacramenti; Nam id, quod in Sacramento ſignificatur tātùm, dicitur res Sacramenti tantùm, quod aūt ſignificatur, & ſignificat, dicitur res, & Sacramentum. Quarè cum contritio in Sacramento Pœnitentiæ ſignificetur per externam confeſſionem, & ſignificet gratiam, ideò contritio in

eodem

eodem Sacramento eſt res, & Sacramentũ; ſic igitur corpori, & ſanguini Chriſti ex huius Sacramenti inſtitutione conuenit ſignificari, nempè per verba conſecrationis, & ſignificare gratiam, & ſic conuenit eidem Chriſti corpori, & ſanguini eſſe Sacramentum, ſiue partem Sacramenti, & rem Sacramenti; characteri autem Baptiſmi, Confirmationis, & Ordinis, non conuenit niſi eſſe rem Sacramenti, quia illi non conuenit niſi ſignificare gratiam.

2. Obiectio

Obijcies ſecundò: Sacramẽtum eſt ſignũ ſenſibile, ergò pars illius debet etiã eſſe ſenſibilis; Chriſti autem corpus, & ſanguis non habent in Euchariſtico Sacramento eſſe ſenſibile, ergò non poſſunt eſſe pars illius.

Reſponſio.

Reſpondeo diſtinguendo hanc propoſitionem; Chriſti corpus non habet eſſe ſenſibile in Euchariſtia per ſe, concedo; non autem habet eſſe ſenſibile per aliud, ſiuè per alteram compartem, ideſt per ſpecies conſecratas ipſum ſignificantes, & nego: eſſe autem ſenſibile modo prædicto ſufficit ad rationem partis Sacramenti, cuius rei apertum eſt argumentum, quòd etiam dolor internus de peccatis in Sacramento Pœnitentiæ, licèt non ſit ſenſibilis per ſe, ſed tantùm per aliam compartem, ideſt per confeſſionẽ externam, adhuc tamen eſt pars huius Sacramenti.

3. Obiectio

Obijcies tertiò: Chriſti corpus cõtinetur in hoc Sacramento, vt Concilia, & Patres tradunt, ergò Chriſti corpus contradiſtinguitur ab eodem Sacramento, aliàs in eo non contineretur.

Reſponſio.

Reſpondeo; contradiſtinguitur à Sacramento inadæquatè, ſiuè ratione compartis, concedo; conuenit enim ſingulis partibus diſtributiuè ſumptis cuiuslibet totius, vt illa ratione contradiſtinguantur à ſuo toto: contradiſtinguitur Chriſti corpus à Sacramento Euchariſtiæ adæquatè, & nego.

2. Cõcluſio. Species Sacramentales ſunt pars Sacramẽti Euchariſtiæ. D. Thomas. Suarez. Vaſquez.

Dico ſecundò: ſpecies Sacramentales ſunt pars Sacramenti Euchariſtiæ. Eſt D. Thomæ 3. p. qu. 74. art. 1. ad 2. & 3. Suarez tom. 3. in 3. p. diſp. 42. ſect. 1. §. 3. Vaſquez tom. 3. in 3. p. diſp. 167. & eſt communis inter Theologos.

Probatur primò: Id, quod eſt Sacramentum tantùm, & nõ integrum Sacramentũ eſt, pars Sacramenti, ſed ſpecies Sacramentales ex Innocentio III. c. 5. de celebratione Miſſarũ ſunt tantùm Sacramentum, ſed non integrum Sacramentum, vt conſtat ex præcedenti concluſione, in qua diximus corpus, & ſanguinem Chriſti eſſe partem Sacramenti, ergò &c.

A Probatur ſecundò ratione: ſpecies Sacramentales concurrunt ad conſtituendum hoc Sacramentum, prout eſt ſignum ſenſibile gratiæ per modum nutrimenti ſpiritualis, ergò ſimpliciter sũt pars huius Sacramenti; ſicut enim Sacramentum ſecundùm ſe, & eſſentialiter eſt ſignum ſenſibile, ità quod conſtituit Sacramẽtum in eſſe ſigni ſenſibilis, eſt pars conſtitutiua Sacramenti; Antecedens ſatis patet, quia Sacramentum Euchariſtiæ per ipſas ſpecies formaliter habet eſſe ſenſibile ſignum nutrimenti ſpiritualis, neq; enim id habetur formaliter, & immediatè per verba conſecrationis, vel per aliud à ſpeciebus.

B Probatur tertiò: Sacramentum Euchariſtiæ eſt eſſentialiter ſacrificium, ſed vt ſacrificium eſſentialiter conſtituitur non ſolùm ex corpore Chriſti, ſed etiam è ſpeciebus, ergò etiam vt Sacramentũ: Maior patet, quia eſt realis repræſentatio ſacrificij cruenti in ara Crucis conſummati, vt conſtat ex illo, *quotieſcunq; feceritis, in mei memoriam facietis.* Minor habetur in Canone, Hoc eſt, de conſecratione, diſt. 2. vbi dicitur, hoc ſacrificium duobus conſtare, viſibili alimentorum ſpecie, & inuiſibili Domini noſtri carne, & ſanguine. Sed

Obiectio.

Obijcies Patrum propoſitiones communiter aſſerentes corpus, & ſanguinem C Chriſti eſſe Sacramentum Euchariſtiæ, hæ autem propoſitiones non videntur poſſe verificari, ſi ſpecies ſint pars eiuſdem Sacramenti, ſicut nec verè dicitur, materia, vel forma eſt totum, aut compoſitum.

Reſponſio.

Reſpondeo, in illis propoſitionibus, in quibus dicitur, corpus, vel sãguis Chriſti eſt Sacramentum, tunc Sacramentum prædicari de Chriſti corpore, vel figuratè, vt totum de parte, vel non per modum totius propriè conſtantis ex partibus, ſed per modum entis connotatiui, ità vt ſenſus ſit, corpus Chriſti eſt idem cum ſubſtrato Sacramentalitatis, ſicut D cùm dicitur, paries eſt albus, ſignificatur parietem eſſe ſubſtratum albedinis; ex hoc autem non poteſt colligi ſpecies Sacramentales non eſſe partes Sacramenti, ſicut neq; ex prædicta prædicatione albi de pariete, non ſequitur albedinem non eſſe partem albi.

3. Cõcluſio. Verba conſecrationis intrinſecè conſtituunt Sacramentũ Euchariſtiæ. Suarez.

Dico tertiò: verba conſecrationis ſũt pars intrinſecè conſtituens Sacramentũ Euchariſtiæ: Hæc concluſio eſt quamplurimorum Theologorum ſimpliciter dicentium verba conſecrationis ità eſſe formam Sacramenti Euchariſtiæ, vt ſint illius intrinſecè conſtitutiua; Pro hac parte ſunt Suarez tom. 3. in 3. p. diſp. 42. ſect.

Valentia. ſect. 2. Valentia tom. 4. in 3. p. diſp. 1. A de Euchariſtia ſect. 4. vbi exiſtimant hãc eſſe communem antiquorum Theologorum. Eſt tamen contrà alios à Suarez Vaſquez. loco citato relatos, & contrà Vaſquez tom. 3. in 3. p. diſp. 167. c. 3. qui vniuerſaliter docent verba conſecrationis concurrere ad hoc Sacramentum, nõ vt formam intrinſecè componentem, ſed vt principium formale effectiuum.

Conc. Florent. Probatur noſtra concluſio communiter ex Concilio Florentino in decreto Eugenij IV. vbi Pontifex tractans de Sacramentis in communi aſſerit illa perfici materia, & forma; & poſteà agens de Sacramento Euchariſtiæ definit verba conſecrationis eſſe formam eiuſdem Sacramenti: Hæc autem doctrina vt maniſeſtè conſtet, debet verificari ſaltem de ipſo Sacramento Euchariſtiæ in fieri.

Catechiſm. Pij V. Probari etiam poteſt auctoritate Catechiſmi editi iuſſu Concilij Tridentini, & Pij V. parte 2. c. 1. num. 15. vbi dicitur quodlibet Sacramentum confici ex materia, & forma, quam dicit eſſe verba, forma autem eſt pars rei, quæ ex illa conſtat. Et perpendendum eſt, quòd Pontifex ſimpliciter dicit verba conſecrationis eſſe formam Sacramenti Euchariſtiæ; ſimiliter Catechiſmus abſolutè, & ſimpliciter aſſerit formam cuiuslibet Sacramenti eſſe verba, forma autem ſimpliciter accepta eſt forma intrinſecè C conſtituens rem, quam cauſat, & cuius dicitur forma; ſiquidem forma non alia ratione poteſt cauſare, quàm per modũ partis, ſiue informando ſubiectum, vel naturam, & communicando formaliter, & intrinſecè ſe ipſam rei, cuius dicitur eſſe forma.

Probatur ratione concluſio: Definitio Sacramenti, nempè eſſe ſignum ſenſibile gratiæ, non conuenit ſpeciebus Sacramentalibus ſecundùm ſe ſumptis, neque ipſi corpori Chriſti ſecundùm ſe, neque toti conſtanti ex ſpeciebus Sacramentalibus, & corpore Chriſti, præſcindendo à verbis conſecrationis, vt per ſe patet; ſed definitio Sacramenti conuenit D toti aggregato ex verbis, ſpeciebus, & corpore Chriſti, ergò verba ſunt pars Sacramenti Euchariſtiæ: Conſequentia patet, antecedens quoad hoc, in quo eſt difficultas, probatur; quia ſpecies Sacramentales, præſcindendo à verbis, non ſignificant corpus Chriſti, & conſequenter neq; gratiam nutrimentalem: ſimiliter nec corpus Chriſti præſcindendo à verbis, licèt exiſtens ſub ſpeciebus, habet huiuſmodi ſignificationem, id eſt Sacramentalem, ergò verba conſecrationis, tanquam forma, & pars conſtituunt hoc Sacramentum.

Obijcies primò ex Vaſquez diſp. ſupra cit. c. 3. Eugenius IV. in decreto ſuprà allegato eodem modo aſſignat materiam, & formam huius Sacramenti; 1. Obiectio ſiquidem ſimpliciter, & abſolutè loquendo aſſignat materiam, & formam eiuſdem Sacramenti; atqui non aſſignat materiam, quæ ſit intrinſecè conſtitutiua, vel pars huius Sacramenti, ſiquidem pro materia eiuſdem aſſignat panem, & vinum, quæ ſunt materia remota, & extrinſeca eidem Sacramento: ergò ſimiliter dum prædictus Pontifex pro forma Sacramenti Euchariſtiæ aſſignat verba conſecrationis, rectè poteſt intelligi de B forma extrinſeca, quæ videlicet ſit principium efficiens eiuſdem Sacramenti.

Reſpondeo negando conſequentiam: Reſponſio. ratio diſcriminis eſt, quia per formam non poteſt intelligi principium efficiẽs Sacramẽti, vt conſtat ex ſupradictis; per materiã verò põt intelligi, iuxtà cõmunẽ vſum Philoſophorũ, tum materia proxima, tum remota, quæ ſcilicet prærequiritur ad materiam proximam; per materiam enim mixti v. g. iuxtà ſententiam negantium elementa eſſe actu in mixto, poſſunt intelligi elementa, & lignum poteſt dici materia ignis, nec tamen elementa reſpectu mixti, aut lignũ reſpectu ignis eſt materia proxima, ſed tantùm remota, & extrinſeca.

Obijcies ſecundò ex eodẽ Auctore: 2. Obiectio ſignificatio, & efficacitas inſtrumentaria Sacramentalis primariò, & proximè vel conuenit tantùm ſpeciebus Sacramentalibus, vel conſtituto ex ſpeciebus, & Chriſti corpore, non autem verbis, vel conſtituto ex verbis, & ſpeciebus; quãuis enim verba ſignificando ponant corpus Chriſti ſub ſpeciebus, non tamen ſignificant, aut efficiunt gratiam Sacramentalem, vt per ſe patet, ergò nullo modo verba conſecrationis ſunt pars Sacramenti Euchariſtiæ.

Reſpondeo neq; ſpecies Sacramentales per ſe ſumptas immediatè ſignificare Reſponſio. Chriſti corpus, vel gratiam Sacramentalem, neq; hanc ſenſibiliter ſignificari à compoſito ex ſpeciebus, & Chriſti corpore, præſcindendo à verbis, vt patet, ſed illam ſignificari à ſpeciebus immediatè, quatenùs conflant vnum aggregatum cum verbis, & Chriſti corpore; ſicut igitur hoc ſufficit, vt ſpecies Sacramentales ſint pars Sacramenti Euchariſtiæ, ità etiam, quia verba vnà cum ſpeciebus, & corpore Chriſti ſignificãt gratiam Sacramentalem, id ſufficiet, vt verba conſecrationis ſint pars Sacramenti Euchariſtiæ.

Obij-

3. Obiectio. Obijcies tertio ex eodem Auctore: Pars formalis, ſiuè cauſa formalis, & cauſa efficiens eiuſdem compoſiti non poſſunt identificari, ergò verba conſecrationis, cum ſint cauſa efficiens ſacramenti Euchariſtiæ, non poſſunt vlla ratione eſſe formalis cauſa, vel pars illius.

Reſponſio. Reſpondeo negando antecedens: patet, quia Verbum diuinum eſt cauſa efficiens compoſiti, quod eſt Chriſtus, & tamen idem Verbum reſpectu eiuſdem cōpoſiti, ſe habet tanquam pars formalis, ergò idem poteſt verificari etiam de verbis conſecrationis, reſpectu Sacramenti Euchariſtiæ. Alij afferunt aliam bonam inſtantiam de anima rationali, quæ eſt cauſa formalis. & efficiens partis de nouo additæ homini per nutritionē, vel augmentationem.

Inſtantia. Dices, Verbum non eſt propriè pars formalis Chriſti, ergò inſtantia allata non eſt ad rem.

Solutio. Reſpondeo, nos non dixiſſe Verbum eſſe propriè partem formalem Chriſti, ſed tanquam partem formalem illius, hoc eſt, conſtitutiuum inadæquatum, inſtrumentum, & perfectiuum huius cōpoſiti, quod eſt Chriſtus; & cauſam efficientem eiuſdem, nempè vnà cum reliquis diuinis perſonis, atq. hoc ſufficit pro inſtantia, quia ſi repugnaret cauſam efficientem rei eſſe partem formalem eiuſdem, non alia de cauſa repugnaret, niſi quia principium intrinſecè conſtitutiuum rei non poſſet eſſe cauſa efficiens illius, eo quòd cauſa efficiens videatur eſſe neceſſariò extrinſeca rei, cuius eſt efficiens, atq; hoc eſt manifeſtè falſum, vt conſtat ex inſtantia allata.

4. Obiectio. Obijcies quartò: Sacramentum Euchariſtiæ in hoc differt à reliquis, quòd illud ſit permanens, tranſactis enim verbis perſeuerat diù Sacramentum, ergò non conſtat intrinſecè ex verbis, alioquin illis tranſactis, non maneret integrum Sacramentum, ſicut ablata anima, non maneret homo.

Reſponſio. Reſpondet huic obiectioni Cardinalis de Lugo dicta diſp. 1. ſect. 4. Sacramentum Euchariſtiæ permanere quidem tranſactis verbis, quoad id, quod dicit in recto, non verò quoad id, quod dicit in obliquo; ſufficit enim manere id, quod includit in recto, vt dicatur perſeuerare Sacramentū: quarè cùm Euchariſtia ſolùm ſignificet in recto corpus Chriſti ſub ſpeciebus conſecratis, licèt verba conſecrationis tranſierint, verum eſt manere Euchariſtiam, quia manet corpus Chriſti ſub ſpeciebus conſecratis, & in eodem ſenſu verum eſt dicere, Euchariſtiam eſſe in Altari, licèt nō ſint ibi verba; & ſicut obiectum cognitū verè denominari poteſt a cognitione etiam præterita, & abſenti, ita etiam ſpecies cōſecratæ poſſunt ſic denominari à verbis præteritis.

Inſtantia. Quòd ſi vrgeas; In alijs Sacramentis, tam forma, quàm materia importantur in recto, Baptiſmus enim eſt ablutio, & verba, & ſic de alijs; ergò in Euchariſtia tam forma, quàm materia debent importari in recto, & per conſequens etiam ſi detur corpus Chriſti ſub ſpeciebus, ſi tamen modò non dantur verba, non dabitur modò ſimpliciter ſacramētum Euchariſtiæ.

Solutio. Reſpondet idem Auctor, quòd licèt in alijs Sacramentis ſit vera doctrina tradita, in Euchariſtia tamen patitur exceptionem; nec enim Euchariſtia ſupponitur in recto pro forma: rationem autem huius exceptionis deſumendam eſſe ex eo, quia illud importatur de connotato; quod ſignificatur per modum alteri adiacentis, ſeu habiti ab alio: ex quo fit in Euchariſtia verba importari de cōnotato, non verò in alijs Sacramentis; cum enim in alijs Sacramentis materia proxima ſit aliqua actio tranſiens, vt ablutio, vnctio, &c. non benè importaretur vt ſubiectum verborum, quia vna actio non benè concipitur vt ſubiectum alterius actionis, nec eſſet maior ratio de vna, quàm de alia; at verò in Euchariſtia materia proxima eſt res permanens, & ideò aptiùs ſignificatur vt accipiens, & habens denominationē à verbis tranſeuntibus.

Impugnatur. Sed contrà hanc doctrinam duo occurrunt. Primum eſt, quòd quodlibet totum etiam accidentale, ſumptum propriè vt totum, dicit in recto omnes ſuas partes, neq; aliud dicit in recto niſi partes ſuas: hoc autem patet, quia verè dicitur, totum, quod eſt album, nihil aliud eſt, quàm ſubiectum, & albedo inhærens ſimul ſumpta, ſunt totum. quod eſt album. Cùm igitur totum accidentale prædicetur in recto de omnibus ſuis partibus collectiuè ſumptis, & omnes illius partes collectiuè ſumptæ prædicentur in recto de ipſo toto, ſequitur quodcunque totum accidētale importare omnes ſuas partes in recto: vndè patet, quòd ſi totum importet aliquid, non tamen in recto illud ſit importatum, non poteſt dici pars huius totius; ſicut v. g. potentia viſiua non poteſt dici pars huius totius, quod eſt cæcum, nec lux poteſt dici pars tenebroſi, quia potentia viſiua à cæco, & lux à tenebroſo importatur ſolùm in obliquo: ſic etiam tempus veſpertinum, quia importatur à cœna in obliquo, non

poteſt dici pars cœnę; nullus enim dicet, eum, qui ſumpſit omnes partes cœnæ, ſumpſiſſe etiam tempus veſpertinum. Præterea ſi verba præterita conſecrationis poſſunt dici pars Sacramenti Euchariſtiæ, quia importantur in obliquo, ſeu de connotato, etiam aliquis dicet, quòd ſimili modo Sacerdos legitime ordinatus poterit dici pars, & quidem formalis, & forma Sacramenti Euchariſtiæ, quia importatur in obliquo ab eodem Sacramento, & à forma conſecrationis, ſiue forma eiuſdem Sacramenti, quod falſum eſſe conſtat, niſi impropriiſſimè loqui velimus. Quarè cùm prædictus Auctor concedat verba conſecrationis importari de connotato, ſeu in obliquo in Sacramento Euchariſtiæ, non videtur propriè ſaluare, quomodò propriè loquendo verba conſecrationis ſint pars conſtitutiua intrinſeca Sacramedti Euchariſtiæ.

Secundum, difficilè intelligi poteſt, quomodo ſimul poſſint verba conſecrationis eſſe pars intrinſecè componens Euchariſtiæ Sacramentum, & non permanere aliquo modo in eodem Sacramento; nec omninò ſatisfacit dicere, quòd ideò dicuntur pars Sacramenti verba conſecrationis, quia ab illis tranſactis remanet denominatio in ſpeciebus conſecratis, ſicut eſſe cognitum retinet denominationem non à cognitione pręſenti ſolùm, ſed etiam à cognitione præterita; nam ly eſſe cognitum in obiecto non habet rationem partis intrinſecè cōponentis.

Reſponſio quorūdam.

Reſpondent aliqui recentiores diuerſo modo, nimirum concedendo verba conſecratinnis ſimpliciter accepta, ſcilicet ſecundùm ſuum eſſe actuale reale, eſſe partem Sacramenti Euchariſtiæ in fieri; eadem verò verba ſic ſimiliter ſūpta, præſcindendo ab omni alio, non eſſe partem Sacramenti Euchariſtiæ in eſſe permanenti, cōcedunt verò eadem verba, ſecundùm ſuum eſſe virtuale morale, eſſe formam, ſiue partem formalem Sacramenti Euchariſtiæ in eſſe permanenti. Quòd non poſſint verba conſecrationis ſumpta ſecundùm ſuum eſſe actuale reale, præſcindendo ab omni alio, eſſe pars Sacramenti Euchariſtiæ, ſic probanr: quia verba illa conſecrarionis, *Hoc eſt corpus meum*, (quod autem de his dicitur, intelligendum eſt etiam de verbis conſeerationis calicis) præcisè ſumpta ſecundùm ſuum eſſe actuale reale, non ſignificant Chriſti corpus eſſe, vel permanere ſub ſpeciebus panis pro tempore conſequenti ad inſtans, in qno fuerunt abſolnta, & completa, ergò ex vi

A eorundem verborum ea ratione ſumptorum, Chriſti corpus non eſt ſub ſpeciebus panis pro tempore prædicto, ergò eadem verba ſecundùm ſuum eſſe actuale reale, non componunt Sacramentum Euchariſtiæ in eſſe permanenti, nequè ſunt pars illius in eodem eſſe permanenti, quia eadem ſunt pars Sacramenti, quatenus ſignificant Chriſti corpus contineri ſub ſpecibus panis; quarè ſi non ſignificant idem corpus contineri ſub iiſdem ſpeciebus pro tempore permanentiæ Sacramenti, neq; ſunt pars Sacramenti Euchariſtiæ pro eodem tempore; vtraq; conſequentia eſt manifeſta;

Antecedens patet, quia ſi verba illa, *Hoc*
B *eſt corpus meum*, præcisè ſumpta ſecundū ſuum eſſe actuale reale ſignificant Chriſti corpus eſſe ſub ſpeciebus panis etiam pro tempore conſequenti ad inſtans, quo completur Sacramentum, id eſſet, quia ſenſus illius propoſitinnis eſſet huiuſmodi, Hoc eſt, & erit corpus meum, vt manifeſtè patet; at quia propoſitio illa non habet huiuſmodi ſenſum, vel ſignificationem; hoc autem primò conſtat ex ipſis verbis, nam aliud eſt dicere, *Hoc eſt corpus meum*, aliud eſt dicere, Hoc eſt, & erit corpus meum: illa enim eſt vnica propoſitio de præſenti; in hoc verò duplex propoſitio continetur, altera de
C præſenti, altera de futuro.

Secundò idem probatur, quia verba illa licèt à Sacerdote proferantur in perſona Chriſti, nihil tamen aliud ſignificanr, niſi id, quod Sacerdos intendit ſignificare per illa verba, vt certum eſt; Atqui Sacerdos per illa verba non intendit per ſe loquendo ſignificare, quòd Chriſti corpus etiam erit ſub illis ſpeciebus pro tempore conſequenti ad inſtans completiuum eorundem verborum; nam per ſe loquendo intendit ſignificare tantùm id, quod eadem verba per ſe ſonāt: verba autem conſecrationis non ſonant illud, ſed tantùm quòd Chriſti corpus de præſenti ſub ſpeciebus panis ſit, vt patet. Præterea poteſt contingere, vt
D Sacerdos pronnncians verba conſecrationis mentem omninò abſtrahat à tempore conſequenti, ità vt de ipſo nihil planè cogitet, & tunc per eadem verba conſecrat, vt certum eſt, ergò Sacerdos per verba conſecrationis per ſe loquendo non intendit ſignificare, quòd Chriſti corpus erit ſub ſpeciebus pro tempore conſequenti ad inſtans completiuum verborum. Deniq; probant idem antecedens, qnia aliàs Deus non poſſet abſq; falſitate verborum conſecrationis ſeparare poſt inſtans terminatiuum prolationis eorundem verborum Chriſti cor-

pus

pus à ſpeciebus Sacramentalibus, atque ità non poſſet Deus dicere, nolo amplius eſſe Chriſti corpus, v. g. ſub his numero ſpeciebus conſecratis; & tamen ſi hoc diceret, atq; ita ſepararet Chriſti corpus ab iiſdem ſpeciebus, nemo diceret, Deū dixiſſe falſum proferendo per Sacerdotem illa verba, *Hoc eſt corpus meum*, quibus verbis prius eædem ſpecies eſſent conſecratæ; ſicut ſi Deus dicat de lapide, Hoc eſt lapis, & immediatè poſt conuertat lapidem in lignum, vel de lapide dicat, Hoc non eſt lignum, remanentibus lapidis accidentibus, cenſebitur in vtroq; caſu dixiſſe verum, quia dicere, hoc eſt lapis, vel hoc eſt lignum, non eſt dicere, hoc erit lapis, vel lignum etiam tempore conſequenti, vel hoc ſemper erit lignum, vel lapis, donec eius accidentia permaneant, ſed illud eſt tantùm dicere, hoc de præſenti eſt lapis, vel lignum.

Porrò iidem Recentiores explicāt eſſe virtuale morale verborum conſecrationis conſiſtere in carentia, ſeu negatione reuocationis eorundem verborū; quarè dicunt Chriſti corpus non conſeruari præſens ſub ſpeciebus panis ex vi illorum verborum, *Hoc eſt corpus meum*, prout habuerunt eſſe actualiter in ſe, quod eſſe præterijt, ſed ex vi eorundem verborum poſt inſtans terminatiuum ipſorum virtute, & moraliter permanentium, quæ pro tempore ad illud inſtans conſequenti dicuntur manere virtute, & moraliter, quatenus eune eſt negatio reuocationis eorundem verborum, in qua negatione verba ipſa aliquo modo manent, tanquam in aliquo ſui, ſiquidem eadem negatio reuocationis æquiualet iiſdem verbis, prout ipſa habuerunt eſſe actuale reale in ſe, quatenus Deus intuitu eiuſdem reuocationis verborum, Chriſti corpus primò poſitum ſub ſpeciebus ex vi verborum ſecundùm ſuū eſſe actuale reale ſumptorum, conſeruat ſub iiſdem ſpeciebus pro tempore ad inſtans terminatiuum ipſorum verborum conſequenti, & pro omnibus eius inſtantibus, donec ſpecies panis perſeuerant, & quatenus eadem verba prædicto modo manentia pro eodem tempore, & eiuſdem inſtantibus nos monent ad cognoſcendum Chriſti corpus eſſe ſub illis ſpeciebus, ſicuti verba ipſa ſecundùm ſuum eſſe actuale reale mouebant ad cognoſcendū Chriſti corpus eſſe ſub iiſdem ſpeciebus pro inſtāti terminatiuo prolationis verborum Sacramentalium.

Refellitur. Sed in hac ſententia nullo modo placet, quod tanquam fundamentum, cui innititur, affert, nimirū quòd verba illa

A conſecrationis, *Hoc eſt corpus meum*, præcisè ſumpta ſecundùm ſuum eſſe actuale reale, non ſignificant Chriſti corpus eſſe, vel permanere ſub ſpeciebus panis pro tempore conſequenti ad inſtans terminatiuum prolationis eorundem verborum. Nam contrà hoc eſt, quia verba, quibus Chriſtus vſus eſt in inſtitutione Sacramenti Euchariſtiæ, ſignificant exiſtentiam ſui corporis, & ſanguinis ſub ſpeciebus panis, & vini per modum nutrimenti ſpiritualis animæ; ergò verbū ſubſtantiuum, *eſt*, in illis verbis, *Hoc eſt corpus meum*, *Hic eſt Calix ſanguinis mei*, ſignificat Chriſti corpus, & ſanguinem eſſe ſub ſpeciebus panis, & vini, non ſolùm pro inſtanti terminatiuo prolationis verborum conſecrationis, ſed etiam pro tempore conſequenti ad illud inſtās, donec ſpecies Sacramentales perſeuerant. Antecedens probatur ex ſacris Paginis, & primò ex illo, *Accipite, & manducate, Hoc eſt corpus meum*, & ex illo, *Caro mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus*. Io. 6. Conſequentia probatur euidenter, nam in inſtanti terminatiuo prolationis verborum, Euchariſticū Sacramentum non poteſt in actu exercito eſſe nutrimentum ſpirituale animæ, ſed tempore ſubſequenti, quo comeſtio, ſeu ſumptio fieri poteſt. Plura contrà prædictum fundamentum videri poſſunt apud Cardinalem de Lugo dicta diſp. 1. ſect. 5. à num. 71. Ioan. 6. Cardin. de Lugo.

Solutio. Quare prædictæ obiectioni, quæ in ordine quarta eſt, Reſpondeo verba conſecrationis ſecundùm ſuum eſſe virtuale morale, eſſe formam, ſiuè partem formalem Sacramenti Euchariſtiæ in eſſe permanenti; Hoc verò eſſe virtuale morale dico non conſiſtere in carentia, ſeu negatione reuocationis verborum eo modo, quo recentiores aliqui, vt vidimus, explicant, ſed quia verbum, *eſt*, ſubſtancium in illis verbis, *Hoc eſt corpus meum*, *Hic eſt ſanguis meus*, ità ſignificat poni præſentiam corporis, & ſanguinis Chriſti ſub ſpeciebus, non ſolùm pro inſtanti terminatiuo prolationis verborum Sacramentalium, ſed etiam pro tempore ad illud inſtans conſequenti, donec ſpecies Sacramentales perſeuerant. Fauet huic noſtræ opinioni plures Theologi, aſſerentes ſpecies Sacramentales eſſe de ratione intrinſeca Sacramenti Euchariſtiæ, & haberi formaliter per verba, vt ſignificent corpus, & ſanguinem Chriſti, vel gratiam, quæ ſignificatio competit ſpeciebus etiam dum Sacramentum eſt in eſſe permanenti.

Hanc autem permanentiam moralē, & virtualē verborum cōſecrationis poſt

inſtans terminatiuum prolationis eorundem verborum hoc exemplo explicari poteſt. Sit Rex, qui pro ſua regia munificentia velit diſtribuere ſubditis frumẽtum, & vinum hac lege, vt ſtatim ac ipſe, vel ipſius nomine præco protulerit hæc verba. Diſtribuatur frumentum, & vinum quibuſcunq; perſonis ad ædes noſtras confluentibus pro toto tempore, quo fax accenſa durabit. Sanè verba illa expreſſiua voluntatis Regis largiendi vinum, & frumentum, tranſacta eorum prolatione, perſeuerabunt ſub illa duratione facis interpretatiuè, ſeu virtualiter, & moraliter pro toto illo tempore, quo fax accenſa durabit, ità vt ſuppoſita B Regis fidelitate non poſſit ſine illius violatione retractari dicta voluntas Regis, & conſequenter nec auferri moralis, & virtualis duratio verborum dictæ voluntatis expreſſiuorũ, pro eo tempore, quo fax accenſa durat. Sic Chriſtus pro regia ſua munificentia, & ad oſtendendas diuitias ſui ergà nos amoris inſtituit, vt verba conſecrationis per ſuum miniſtrũ, ideſt Sacerdotem prolata in perſona ipſius, vt ſint in ſignum exiſtentiæ ſui corporis exiſtentis ſub ſpeciebus Sacramentalibus per modum nutrimenti ſpiritualis pro toto tempore, quo ſpecies ipſę conſeruantur; nec poteſt Chriſtus reuocare (ſuppoſita illius fidelitate inuiola- C bili) verba conſecrationis ſuper illam materiam nuper prolata, cuius extant ſpecies Sacramentales, & ſic in illis moraliter, & virtualiter perſeuerant tranſacta verba conſecrationis. Et ex his patet, quomodo verba conſecrationis ſecundùm ſuum eſſe virtuale, & morale ſint pars formalis Sacramenti Euchariſtiæ in eſſe permanenti, quia nimirum habent vim ſignificandi Chriſti corpus contineri ſub ſpeciebus pro tẽpore, quo idem Sacramentum eſt in eſſe permanenti: etenim ſi fidelis interrogetur, vndè cognoſcat Chriſti corpus ſub his, vel illis ſpeciebus Sacramentalibus, pro tempo- D re conſequenti ad fieri Sacramenti Euchariſtiæ, rectè reſpondebit, ſe id cognoſcere ex prolatione verborum conſecrationis facta à legitimo Sacerdote ſuper legitimam materiam ex Chriſti inſtitutione volentis, vt ſuum corpus, & ſanguis per modum nutrimenti ſpiritualis noſtri ſint ſub ſpeciebus ſacris poſt prolationem verborum conſecrationis pro toto tempore, quo ſpecies conſeruantur.

4 Cõcluſio. Sũptio Sacramẽti Euchariſtię nõ eſt pars Sacramenti. D. Thomas. Coninchus.

Dico quartò, ſumptionem Sacramenti Euchariſtiæ non eſſe partem eiuſdem Sacramenti. Ita D. Thomas quæſt. 78. art. 1. ad 2. Coninch. ad finem dubij propoſiti in art. primum qu. 78. D. Thomæ A Suarez tom. 3. in 3. p. diſp. 42. ſect. 4. §. Dicendum verò primum, & alij apud ipſum. Eſt verò contrà Aureolum in 4. diſt. 8. qu. 1. art. 1, affirmantem Euchariſtiam, vt eſt purum Sacramentum, eſſentialiter conſtitui ſpeciebus, verbis, & vſu Sacramentali; Videtur etiam eſſe contrà Gabrielem, qui in 4. diſtinct. 8. q. 2. art. 1. etſi doceat ſpecies panis, & vini, vt Chriſti corpus, & ſanguinem cõtinent, eſſe Sacramentum, art. tamen 3. dub. 2. ſub formidine aſſerit etiam conſecrationem, & comeſtionem eſſe duo alia Sacramenta à primo diſtincta, quoniam ſingulis conuenit definitio Sacra- B menti, omnia dici vnum aggregatione, & ordine ad vnum finem proximum, qui eſt ſpiritualis refectio, ſicut ordines dicuntur vnum Sacramentum per reſpectũ ad Presbyteratum.

Suarez. Aureolus. Gabriel.

Fundamentum noſtræ concluſionis eſt, quia antè ſumptionem eſt eſſentialiter integrum. Conſtat ex Concilijs, quæ illud appellant abſolutum Sacramentum etiam antè ſumptionem; non eſſet autem eſſentialiter integrum, ſi ſũptio eſſet pars eſſentialis. Vndè Concilium Trident. ſeſſ. 13. cap. 3. tractans de excellentia huius Sacramenti, ſuper reliqua docet illud perfici antè vſum; C reliqua verò tunc accipere vim ſanctificandi, cùm illis vtimur. Probatur ratione, quia Euchariſtia antè ſumptionẽ, & vſum habet omnia requiſita ad Sacramentum; ſiquidem ſpecies ſubſtantes conſecrationi, ſiuè realiter, ſiuè moraliter præſenti, ſunt ſignum corporis Chriſti, prout eſt cibus animarum, & ipſum Chriſti corpus vnà cùm ſpeciebus Sacramentalibus eſt ſignum ſenſibile gratiæ ſanctificantis ad modum nutritionis, ſed hæc ſufficiunt ad rationem completi, & perfecti Sacramenti, ergò non eſt pars Sacramenti Euchariſtiæ. Sed

Concil. Triden.

1. Obiectio.

Obijcies primò: vſus in reliquis Sacramentis eſt pars eorum eſſentialis, vt D conſtat inductione per illa omnia; ergò idem etiam dicendùm eſt de ſumptione Euchariſtiæ, quæ eſt ipſius vſus.

Reſponſio.

Reſpondeo negando conſequentiam. Ratio diſparitatis eſt, quia vſus in reliquis Sacramentis per ſe primò eſt inſtitutus ad ſignificandum, & ſanctificandum: In baptiſmo enim v. g. non aqua ſecundùm ſe, ſed vſus aquæ, ſiue ablutio, eſt per ſe inſtituta ad ſignificandum, & ſanctificandum, alioquin ſi aqua baptiſmalis ſecundùm ſe ex Chriſti inſtitutione haberet vim ſanctificandi, tunc etiã abſq; legitima intentione miniſtri baptizantis, aquæ applicatio ablueret, &

ſanctificaret animam, neq; ad validitatem baptiſmi eſſet neceſſaria ablutio facta ab alio. Contrà verò Chriſti corpus ex eius inſtitutione, vt colligitur ex illis verbis Io. 6. *Caro mea, verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus*, vnà cum ſpeciebus Sacramentalibus habet rationem Sacramenti per ſe loquendo per modum cibi ſupernaturalis, ſicuti panis per ſe loquendo etiam antè comeſtionem habet rationem cibi naturalis. (Ioan. 6.) A

3. Obiectio. Obijcies ſecundò; Quod complet Sacramentalem ſignificationem, eſt pars Sacramenti, ſed ſumptio ità ſe habet reſpectu Sacramenti Euchariſtiæ, ſiquidem idem Sacramentum non confert gratiam antè ſumptionem, ergò ſumptio eſt pars Sacramenti Euchariſtiæ. B

Reſponſio. Reſpondeo negando minorem: Sacramentum enim Euchariſtiæ non confert gratiam antè ſumptionem, non quidem eo quòd exigat ſumptionem tanquam aliquid ſui conſtitutiuum in ratione inſtrumenti productiui gratiæ, ſed tanquam applicationem, vel conditionem neceſſariam ad actu producendum effectum; ſicut & ignis ad comburendũ exigit approximationem, non tanquam rationem ſui intrinſecè conſtitutiuam, ſiuè completiuam in ratione combuſtiui, ſed tantùm vt conditionem neceſſariam ad comburendum.

Inſtantia. Inſtabis, dum Chriſtus in Euangelio dicit, *Qui manducat hunc panem, viuet in æternum*, ſumptioni Euchariſtiæ tribuit vim effectiuam nutritionis ſpiritualis, ergò ſumptio Sacramenti Euchariſtiæ eſt pars eiuſdem Sacramenti. C

Solutio. Reſpondeo negãdo antecedens; verba enim Chriſti tantùm ſignificant manducationem, & ſumptionem Euchariſtiæ tanquam conditionem, & applicationẽ exigi adhoc, vt idem Sacramentum actu nutriat, & conſeruet vitam ſpiritualem; ſicut cùm dicitur, qui manducat cibum, viuit, qui non manducat, non poteſt viuere, tunc manducationi non tribuitur niſi ratio applicationis neceſſariæ ad hoc, vt cibus naturalis nutriat. D

5. Cõcluſio. Conſecratio non eſt pars formalis intrinſeca Sacramenti Euchariſtiæ. Dico quintò conſecrationem, ſiuè actionem tranſubſtãriatiuam non eſſe partem formalem intrinſecam Sacramenti Euchariſtiæ.

Fundamentum eſt, quia conſecratio, ſeu actio tranſubſtantiatiua eſt via ad Sacramentum; via autem non eſt pars formalis, ſeu ratio conſtitutiua termini: nõ enim effectus conſtituitur per actionem, qua producitur, cuius ratio eſt, quia actio tranſit, terminus permanet; non poteſt autem ens permanens eſſentialiter conſtitui per aliquid, quod tranſit.

Confirmatur, quia poſſunt circa idem numero Sacramentum variari actiones, vt ſi fiat medio inſtrumento, vel à ſolo Deo: actiones enim variantur, variato agente, ergò nequit actio eſſe forma eſſentialiter conſtitutiua huius Sacramenti, aliàs variata actione variaretur Sacramentum, ſicut quia reliqua Sacramenta eſſentialiter conſtituuntur actione, variata actione variaretur numero Sacramentum.

Obijcies ex D. Thoma 3. p. qu. 78. ar. 1. ad 3. & in 4. quæſtiuncula 1. affirmante hoc Sacramentum eſſe ipſam ſanctificationem materiæ, per quod diſtinguitur ab alijs Sacramentis, quæ conſiſtunt in vſu materiæ conſecratæ, non in ipſa conſecratione materiæ. (Obiectio. D. Thomas.)

Reſpondeo dixiſſe D. Thomam Euchariſtiam eſſe ipſam ſanctificationem materiæ, quia per hanc immediatè attingitur hoc Sacramentum, ſicut per actionem immediatè attingitur terminus, vndè hìc non dixit eſſe ipſam conſecrationem materiæ, ſed perfici in ipſa conſecratione materiæ, quod importat habitudinem viæ, & per hoc rectè ab alijs Sacramentis diſtinguitur, quæ non perficiuntur conſecratione, tanquam via proxima, & immediata, ſed remòta, & mediata; & ideò in illis dicitur Sacramentale, quia non pertinet immediatè ad Sacramentum, vt conſecratio ad Euchariſtiam. (Reſponſio.)

Oleum effuſum nomen tuum: ideò adoleſcentulæ dilexerunt te.
Verſ. 2.

Indicatur ſenſus ad corticem litteræ.

CElebrat Sponſa dilecti ſui ſingularem lenitatis, & miſericordiæ dotem, vulgari ſymbolo olei deſignatam, ob quam amorẽ plurium adoleſcentularum facillimè ſibi conciliauit; nihil enim ita hominem omnibus amabilem reddit, ſicut clementia, & miſericordia. Vndè peruenuſtè Polyb. lib. 4. *Tantum manſuetudo, atque benignitas Principum poteſt, vt non ſolùm cum ſunt præſentes, verùm etiam maximo interuallo diſiuncti, quoſdam quaſi fomites amoris, & beneuolentiæ erga ſe in pectoribus hominum relinquunt.* Cicero lib. 5. Epiſt. famil. Caio Caſſio. *Omnibus*, inquit, *eſt odio crudelitas, & amori pietas, & clementia.* (Oleum miſericordiæ ſymbolum. Polybius. Cicero.)

Portò

Porrò dictio, *effuſum*, ſignificat non vulgares, ſed copioſos miſericordiæ, & beneficentiæ effectus. Quarè ſponſa ſic dilectum ſuum alloqui videtur. O mi ſpóſe adeò in lenitatem, & miſericordiam propenſus es, adeò ſtudiosè occaſiones quæris, quibus te manifeſtes indulgentem, & beneficum, vt tu ipſe inſtar odoriferi vnguenti liqueſcere videaris, & ſic mirifica vi penetras, & delinis omnium corda, vndè non me ſolam, ſed ipſas quoque adoleſcentulas, ideſt famulantium puellarum turmas in tuum amorem pertraxiſti.

Oleum effuſum nomen tuum.

Enucleatur ſenſus Euchariſtiam reſpiciens.

NOTVLA PRIMA.

Chriſtus in Euchariſtia miſericordiam ſuam nequit continere, quin largiſſimè effluat in eos maximè, qui ſacro illo cibo veſcuntur.

QVIA vſquequaq; miſericordia copioſa in Sacramento Euchariſtiæ diffluit, Chriſtus ideò oleum effuſum dicitur. Accipitur autem hìc nomen pro re, quod ſæpè

Apocal. 3.

fit in ſacris Paginis. Apoc. 3. *Habes pauca nomina in Sardis*; & ſubnectit, *qui non inquinauerunt veſtimenta ſua.* Illud, *qui*, non tam refert nomen, quàm qui nominibus ſubſunt; De qua re plura eruditè congerit Gaſpar Sanctius in hunc locum.

Sanctius.

Porrò dictio effundendi, largitatem maximam indicat; vt optimè adnotauit Dydimus hunc locum exponens lib. 1. de Spiritu Sancto poſt medium. *Significat autem*, inquit, *effuſionis verbum largam, & diuitis muneris abundantiam.*

Dydimus.

Ioſeph ergà fratres, quos conuiuio refecerat, Gen. 43. tanta pietate, & indulgentia afficiebatur, vt non vltrà ſe poſſet cohibere, ex ſacro textu, Gen. 45. vndè pluribus clementiæ officijs ſe beneficum fratrem declarauit. Sed ſicut Ioſeph fratres conuiuio excipiens Chriſtū referebat Euchariſtica alimonia paſcentem fideles, ità ille Ioſephi redundans clementiæ, & pietatis affectus in fratres

Gen. 43.
Gen. 45.

A delineauit affluentiam diuinæ miſericordiæ, quam Chriſtus in ſacra menſa retinere nequit, quin affluenter excurrat ad conuiuas.

Chriſtus in Euchariſtia ſuam miſericordiam retinere nequit, quin effluat ad conuiuas.

Adoleſcens ille abſumpta prædiuiti ſubſtantia ad ſaniorem mentem redactus, vt pane in domo paterna veſcatur, ad patrem remeat; hunc vt benignus genitor redeuntem à longè vidit, vim prędominanti miſericordiæ non potuit inferre, ab ea extimulatus celerrimè accurrit, ab ea tandem victus, & veluti viribus deſtitutus corruit in amplexum, & oſculum filij; ad eius ornatum, annulū, & veſtes afferri mandat, atq; ad eius refectionem, parari iubet ex vitulo sagi-

B nato lautum ſympoſium. *Cùm autem adhuc longè eſſet, vidit illum pater ipſius, & miſericordia motus eſt, & accurrens cecidit ſuper collum eius, & oſculatus eſt eum. Dixitq; ei filius: Pater, peccaui in Cælum, & coram te, iam non ſum dignus vocari filius tuus. Dixit autem pater ad ſeruos ſuos: Citò proferte ſtolam primam, & induite illū, & date annulum in manum eius, & calceamenta in pedes eius, & adducite vitulum ſaginatum, & occidite, & manducemus, & epulemur.* Luc. 15. O egregium ſimulacrum diuinæ miſericordiæ præualentis in pientiſſimo Patre Domino Ieſu Chriſto, dum nos filios Euchariſticum panem eſurientes excipit, vt ſacroſancta

Luc. 15.

C Euchariſtia ſaginet.

Panes azymi, qui ex diuino præſcripto in ſacrificium offerri debebant, oleo conſpergendi erant, ſimiliter & lagana oleo linienda. *Cùm autem obtuleris ſacrificium coctum in clibano de ſimila, panes ſcilicet abſq; fermento conſperſos oleo, & lagana azyma oleo lita.* Leuit. 2. Sed cur oleum non intùs etiam admiſcebatur? offæ enim vt gratiores guſtui reddantur, dum conficiuntur, intùs oleum, vel butyrum, vel aliud genus condimenti apponi, & commiſceri ſolet. Panis ille, & lagana Euchariſticum panem præſignabant, oleum autem diuinam miſericordiam huic adiunctam, quæ cùm in-

Leuit. 2.

D tercludi renuat, geſtiat verò ſe patefacere, ad hoc indicandum aptiſſimus typus fuit panis oleo extrinſecùs conſperſus, & lagana ſimiliter extrinſecùs oleo delinita.

Panes azymi, & lagana oleo cōſperſa typus Euchariſtiæ diuinam miſericordiam effundentis in fideles.

D. Thomas 3. p. qu. 74. art. 3. agens de materia Euchariſtici Sacramenti, quę eſt panis triticeus, ſic ſibi obijcit. *Videtur*, inquit, *quòd non requiratur ad materiam huius Sacramenti, quòd ſit panis triticeus. Hoc enim Sacramentum eſt rememoratiuum Dominicæ paſſionis; ſed magis videtur eſſe conſonum Dominicæ paſſioni panis hordeaceus, qui eſt aſperior, & de quo etiam*

D. Thomas

Ioan. 6.

Chriſtus pauit turbas in monte, vt dicitur Io. 6. videtur ergò, quòd panis triticeus non ſit materia propria huius Sacramenti. Reſpondet. *Dicendum ergò, quòd panis bordeaceus competit ad ſignificandam, tum duritiem veteris legis, propter duritiem panis; tum etiam quia, vt Auguſtinus dicit in libro 83. quæſtionum, hordei medulla, quæ tenaciſſima palea tegitur, vel ipſam legem ſignificat, quæ ità data erat, vt in ea vitale animæ alimentum corporalibus Sacramentis obtegeretur; vel ipſum populum nondum expoliatum carnali deſiderio, quod tanquam palea cordi eius inhærebat. Hoc autem Sacramentum pertinet ad ſuaue iugum Chriſti, & ad veritatem iam manifeſtatam, & ad populum ſpiritualem.* B *Vndè non eſſet materia conueniens huius Sacramenti panis bordeaceus.*

D. Auguſt.

Panis triticeus, non hordeaceus materia Euchariſtiæ, quia Chriſti miſericordia in hoc Sacramẽto non tenaciter includitur, ſed facillimè effluit.

Sed præter myſteria à S. Doctore adnotata, hoc etiam innui credo, quòd quia hordeum tenaciſſima palea tegitur, difficilè ab ea exit, frumentum verò facillimè à palea excutitur, atque ob id panis ex tritico confectus, & non ex hordeo accommodatior fuit materia Euchariſtiæ, vt hac etiam ſignificaretur, quòd Chriſti miſericordia in hoc Sacramento non tenaciter cõcluditur, ſed promptiſſimè communicatur.

Petra, quæ Iſraelitico populo aquas ſuppeditauit, figura Chriſti in Euchariſtia.

1. ad Corinth. 10.

Petra illa, quæ Iſraelitico populo aquas ſuppeditauit affluenter, Chriſtum in Euchariſtia præfigurauit, vt plures C Doctores affirmant; & non obſcurè inſinuauit Apoſtolus 1. ad Corinth. 10. *Et omnes eundem potum ſpiritalem biberunt (bibebant autem de ſpiritali, conſequente eos petra: petra autem erat Chriſtus.)* Perpendendum illud, *conſequente*, ſiuè quia ſaxum proficiſcentes Iſraelitas comitabatur, vt volunt nonnulli, ſiuè quia fons è lapide manans eoſdem inſequeretur, vtroque enim modo patet, quàm paratum, & pronum erat illud ſubſidium, quo appoſitè adumbratum fuit fluentum diuinæ miſericordiæ quàm ſponte fluidum in homines. Pulchrè D. Cæſar. Arelatenſis hom. 7. de paſſione. *Bibebãt* (inquit) *de conſequenti eos petra; vides quòd* D *qui de Chriſti gratia biberit, ſequitur eum Chriſti miſericordia.*

D. Cæſar. Arelatenſis.

Miſericordia Chriſti ſequitur eũ, qui de Chriſti gratia biberit.

Gen. 27.

Poſtquam locupletauit ampliſſima benedictione Iſaac filium ſuum Iacob, Gen. 27. Eſau aliam ab eo benedictionem poſtulanti reſpondit, *Frumẽto, & vino ſtabiliui eum, & tibi poſt hæc fili mi vltrà quid faciam?* quibus verbis ſignificauit vberiori miſericordia hominem non poſſe ditari illa, quæ in Euchariſtia donatur. Audiendus eſt hìc Paſchaſius de corpore, & ſanguine Chriſti cap. 21. *Quod eſt,* inquit, *apertè dicere, firmaui eum pane cor-* A *poris Chriſti, & vino ſanguinis, in quibus illi æterna maneat abundantia: tibi autem fili vltra quid faciam? Quid igitur? tantus ac talis Dei cultor ſi nihil inuenit filio vltra, quod præbeat, niſi eadem illi votis imploret: putaſne, quod abſit, ſi fueris indignus tanta gratia, vllis quòd polleas bonis, vltrà quam nihil amplius in hac vita præſtatur?* Quaſi dicat, ſi miſericordiæ abundantia, quam in Euchariſtiæ Sacramento effundo, abuteris, de te actum erit, quia vberior non datur.

Vberiori miſericordiã nõ poteſt ditari homo, quã in Euchariſtia.

Paſchaſ.

Hanc miſericordiam Chriſti in Euchariſtia quàm benè Beatiſſima Virgo contemplaretur, perpendit Gerſon ſuper *Magnificat* tract. 9. part. 3. *Contem-* B *plabatur*, inquit, *cum exultatione ſpiritus Euchariſtiam in templo, iubilanſque dicebat: Suſcepimus Deus miſericordiam tuam in medio templi tui. Suſcepimus olim miſericordiam hanc viſibiliter me præſentante, Symeone recipiente, Anna prophetante. Etenim Deus meus miſericordia mea. Suſcepimus hanc eandem Sacramentaliter quotidiè, ſi volumus in medio templo cordis noſtri. Itaque templum Dei ſumus. Nos quæramus ſapientiam accuſantem, non iuſtitiam damnantem, non potentiam punientem, ſed miſericordiam abſoluentem. Suſcepimus tam Sacramentaliter quotidiè mirabilia in exceſſu facientem.* Summa in ſacroſancta Synaxi diuinæ miſericordiæ pro- C penſio ſe inſinuandi in nobis innotuit euentu illo admirando, quem Alphonſus Salmeron tom. 9. operum tract. 31. recenſet. *Religioſum quendam, ait, virum periculosè laborantem poſtulaſſe ſanctum viaticum, quod cum allatum fuiſſet, & ob frequentem vomitum non poſſet aſſumere, ſed tantùm adorare, rogauit Sacerdotem, vt Chriſti corpus inuolutum ſacro linteo cordi eius admoueret, quod cùm feciſſet Sacerdos, corpus Domini penetrauit in cor eius, & ità compos deſiderij ſui ex fide magna profecti, non minus quàm hæmorrhoiſſa tangens Domini fimbriam, factus eſt.* D

Gerſon.

Miſericordiam Chriſti in Euchariſtia cõtemplabatur B. V.

Alphonſ. Salmeron.

PVN.

PVNCTVM THEOLOGICVM

De effuſione Diuinæ Gratię, quæ fit in Euchariſtica menſa.

DISQVISITIO I.

An Euchariſtia conferat augmentum gratiæ communicanti conſtituto in ſtatu gratiæ, etiamſi careat actuali deuotione.

Concluſio. Euchariſtia cõfert augmentũ gratiæ cõmunicanti in ſtatu gratiæ, ſed carenti actuali deuotione.

DIco, mediante Euchariſtico Sacramento, diuinam miſericordiam veluti ſponte inſtar olei effuſi, ita excurrere, & ſe inſinuare, vt augmentũ gratiæ transfundatur in communicantem, exiſtentem quidem in gratia, ſed carentem actuali diſpoſitione, ſeu deuotione. Probatur: Sacramẽtum hoc eſt inſtitutum ad conſeruandã, C & augendam vitam ſpiritualem, quod fit per nouam gratiæ collationem. *Qui mãducat me, & ipſe viuet propter me*, dicit Chriſtus, ergò ex ſua inſtitutione hoc Sacramentum non prærequirit in ſuſcipiente ad conferendum prædictum effectum, niſi vitam ſpiritualem, quæ cùm poſſit eſſe ſine actuali deuotione, conſtat hanc non neceſſariò exigi; ſed neq; ex præcepto Eccleſiaſtico requiritur prædicta actualis deuotio in communicante, ergò nullum eſt fundamentum exigendi eam tanquam neceſſariam diſpoſitionem in ſumente Euchariſtiam ad conſequendũ illius effectum.

D Confirmatur primò, quia diſpoſitio ad dignè communicandum, & conſequenter ad effectum dignę communionis conſequendũ eſt illa, quã requirit ex D. Paulo Concilium Trident. ſeſſ. 13. cap. 3. *Probet autem ſe ipſum homo, & ſic de pane illo edat &c.* Sed hæc conſiſtit in hoc, *vt nullus ſibi conſcius peccati mortalis, quãtumuis ſibi contritus videatur, abſque præmiſſa Sacramentali confeſſione ad ſacram Euchariſtiam accedere debeat.* Ex quibus verbis nulla colligitur obligatio actualis diſpoſitionis, immò colligitur, quòd prædicta probatio ſufficit ad dignam manducationem, per quam homo viuat

Concil. Triden.

A propter Chriſtum.

Confirmatur ſecundò: Conciliũ Florent. ſeſſ. 25. cap. 4. dicit non eſſe damnandam antiquitatem, ſi mos dandi Euchariſtiam infantibus, in quibuſdam locis aliquando ſeruatur, eo quòd Sanctiſſimi illi Patres ſui facti poſſibilem cauſam pro illo tempore habuerunt; hoc autem non eſſet admittendum, niſi hoc Sacramentum haberet vim conferendi gratiam etiam nullam habentibus actualem diſpoſitionem, quæ neceſſariò præſupponit rationis vſum. Pro qua doctrina plura videri poſſunt apud Suar. in 3. p. tom. 3. diſp. 63. concluſ. 2. ſect. 3. in quæſt. 79. 3. p. D. Thom. dub. 1. Fagun-
B dez de præceptis Eccleſiæ lib. 3. cap. 8. num. 8. Cardinalem de Lugo de Sacramento Euchariſtiæ diſp. 14. ſect. 3: Verùm cum maieſtas huius venerabilis Sacramenti ſummam exigat reuerentiam, ideò Patres meritò inculcant, vt accedentes ad Euchariſticam menſam feruorem, & deuotionem prius ſtudeant in ſe ipſis excitare; quarè grauiter reprehendendi ſunt, qui hoc ſacrum ferculum tepidè ſuſcipiunt, quia non exhibent auguſtiſſimo Altaris Sacramento congruũ obſequium: & licèt, vt diximus, recipiãt gratiam in non ponendo obicem lethalis culpæ, non ea tamen vbertate illius
C gratiæ ditantur, quam reportant communicantes actualiter deuoti.

Concil. Florent.

Suarez.

D. Thomas

Fagundez.

Cardin. de Lugo.

DISQVISITIO II.

An Euchariſtia aliquando conferat primam gratiam non ponenti obicem.

Concluſio. Euchariſtia quandoque confert primam gratiã per accidẽs.

DIco, quamuis hoc Sacramentum non ſit per ſe primò inſtitutum ad remiſſionem peccati mortalis, vnde cum talis peccati conſcientia non licet ſumere hoc Sacramentum, vt conſtat ex Concil. Trident. ſeſſ. 13. cap. 3. conferre tamen primam gratiam quandoque per accidens, ſcilicet cùm quis non eſt in ſtatu gratiæ, ſed exiſtimat prudenter ſe eſſe in gratia, eo modo, quo infra declarabimus, & Euchariſtiam ſumat: Et hæc eſt quædam alia admirabilis diuinæ miſericordiæ, & gratiæ effuſio in Euchariſtia. Fauet Auguſtinus de Eccleſiæ dogmat. cap. 53. *Si mens (inquit) in affectu peccandi eſt, grauatur magis in Euchariſtiæ perceptione,*

Cõcil. Trident.

D August.

in

quàm purificatur. Quamuis enim Chriſtus in poteſtate habeat ac virtute, etiam talem expiare, non decet tamen, quoniam impedimentum obijcit, nec parat viam Chriſto, ſed quantum in ſe eſt, obſtruit. Quòd ſi operam, quam poteſt, peccator nauarit, vt domum ſuam Chriſto recipiendo decoram, & congruentem reddat, quamuis non qua decet, fulgeat dignitate, & munditia, quamuis etiam aliqua mortifera peccata relinquantur in homine, tamen ſi eorum non tangitur conſcientia, nec appetitione, vel quia oblitus eſt ſine lata culpa, ac ſupina ſocordia, vel putat de ipſis ſatis ſe dolere, licèt non ad ſufficientiam doleat, & interea à Chriſto præſente precatur veniam, ſuamque indignitatem quibus poteſt modis confiteatur, tunc Sacramentum hoc creditur illa expiare vi ſua, quandoquidem homo fecit quod potuit; neque plus ab ipſo Deus exigit, quã ſine fictione valeat præſtare.

D.Anton.

D. Antoninus 3. p. tit. 14. §. 6. *Per hoc etiam quoq; remittitur peccatum mortale, non quidem illud, cuius quis conſcientiam habet, cum accedit ad ipſum, ſed talis aliud tunc committit mortale, ſed illud, cuius conſcientiam, & affectum non habet: fortè enim primò non fuit ſufficienter contritus, ſed deuotè, & reuerenter accedens per hoc Sacramentum gratiam recipiet, quæ perficiet contritionem, & ſic conſequetur remiſſionem; & ſic intelligitur illud Gregorij, ſit ablutio ſcelerum.*

D.Thomas

D. Thomas in cap. 2. Io. lect. 6. in fine, vbi expreſsè, vt patet, docet, non ſolùm Baptiſmum, Pœnitentiam, ſed etiam Euchariſtiam, Extremam Vnctionem, & reliqua Sacramenta côferre remiſſionem peccati mortalis, ſi antè ipſorum ſuſceptionem dolor de peccato non fuerit ſufficiens ad eius remiſſionem, dummodò non ſit fictio in ſuſcipiente.

Caro Chriſti viuificatrix.
Cyrill. Alexand.

Præterea ſæpiùs Chriſtus in reddenda ægris ſanitate, & præſertim in vita defunctis reſtituenda, ſolitus erat non ſolùm vti verbis, ſed & adiuncto manus tactu, vt nimirum intelligeremus carnẽ eius viuificatricem eſſe; Vndè Cyrill. Alexand. lib. 4. in Io. c. 14. *Quoniam igitur* (inquit) *Saluatoris caro Verbo Dei, quod naturaliter vita eſt, coniuncta, viuifica effecta eſt, quando eam comedimus, tunc vitam habemus in nobis, illi coniuncti, quæ vita effecta eſt.* Et ſubnectit. *Hac de cauſa in ſuſcitandis mortuis, non ſolummodo verbo, atque imperio vt Deus vtebatur, verùm etiam carnem ſuam quaſi cooperatricem nonnunquam adhibebat, vt re ipſa oſtenderet carnem quoque ſuam, quoniam ſibi coniuncta eſt, viuificam eſſe.*

Præterea Patres interdum vniuerſaliter docent per hoc Sacramentum auferri omne peccatum, omnem animi morbum, & omnia mala, vt S. Ignatius epiſt. ad Epheſ. Chryſoſtom. hom. 4. in Matth. Cyrill. lib. 4. in Io. c. 16. & 17. Damaſc. lib. 4. de fide c. 14. & alij apud Suar. in 3. p. tom. 1. diſp. 63. ſect. 1. poſt primam concluſionem. §. Sed contra hanc concluſionem. Huiuſmodi autem Sanctorũ Patrum dicta ſaltem probabiliter poſsũt referri ad illum caſum, in quo quis cum peccato mortali bona fide accedit ad hoc Sacramentum; ex quo patet, quidquid aduerſarij dicant, noſtram concluſionem habere fundamentum in Patribus.

D. Ignatius. Chryſoſt. Cyrillus. Damaſcen. Suarez.

In cuius rei comprobatione ſic diſcurro. Hoc Sacramentum habet vim producendi augmentum gratiæ in ſubiectis non ponentibus obicem, ergò & conferendi primam gratiam, ſi reſpectu illorum non ponatur obex. Huius conſequentiæ ratio generalis eſt, quia virtus ſufficiens ad intendendam formam, eſt etiam ſufficiens ad producendam illam primò, ſi non eſt aliquis obex. Conſtat cauſarum naturalium inductione, vt v.g. corpus luminoſum, quod poteſt augere lucem in aere iam illuminato, poteſt etiã producere illam in aere non illuminato, & quidem vt cauſæ naturales habent illam vim ex natura, ità hoc Sacramentũ habet illam vim in eleuatione, & virtute ſupernaturali. Colligi hoc idem etiam poſſet ex ratione intenſionis, nam quocunq; modo fiat intenſio, non poteſt intelligi per actionem agentis intendi formam, quin producatur forma; nam ſi intenſio fit per maiorem radicationem in ſubiecto, adhuc illa radicatio non poteſt intelligi, niſi quatenus forma ſit magis inhærens in ſubiecto, vel per additionem gradus ad gradum, & tunc primus gradus, vel eſt æqualis ſecundo, vel certè perfectior, vndè potens producere ſecundum, poterit & primum. Corroborari etiam poteſt noſter diſcurſus ſic ratiocinando; ſicut Sacramenta per ſe inſtituta ad primam gratiam, ſi illam inueniant in ſubiecto, dant augmentum gratiæ; ita Sacramentum Euchariſticum per ſe quidem inſtitutum ad dandum augmentum gratiæ, ſi non inuenit gratiam in ſubiecto non ponenti obicem, dat primam gratiam. Confirmatur, quia etiam Sacramentum Extremæ Vnctionis, quamuis viuorum ſit Sacramentum vtporè inſtitutum ad modum medicinæ, peccata tamen mortalia per accidens remittere poteſt, ſi ſuſcipiatur bona fide, & cum ſupernaturali attritione de ijſdem peccatis, ergò ſimiliter Sacramentum Euchariſtiæ, licèt ſit viuorũ Sacramentum, idem præſtare poterit in ijſdem circunſtantijs, maximè cùm in

hoc Sacramento adſit ipſemet Chriſtus, fons vitæ, & gratiæ, atq; omnium Sacramentorum auctor.

Quòd verò Sacramentum Extremæ Vnctionis habeat prædictam vim, eſt communis ſententia, vt probat Bellarminus de Sacramento Extremæ Vnctionis cap. 8. Et colligitur etiam ex illis Iacobi verbis, *Si in peccatis ſit, remittentur ei*, quamuis nomine peccatorũ poſſint intelligi peccata venialia, poſſunt tamen etiam intelligi peccata mortalia, præſertim cùm peccati nomine communiter indicetur peccatum mortale. Adde, quòd in verbis formæ ipſius Sacramenti extremæ Vnctionis indicatur ſatis hoc idē, verba enim illa, *Indulgeat tibi Dominus quidquid &c.* comprehendũt etiam peccata mortalia.

Bellarmin.

Obiectio. Dices, cibus materialis nõ habet vim dandi primam vitam, ſed tantùm augēdi, vel nutriendi, & conſeruandi præcedentem; Sacramentum verò Euchariſtiæ inſtitutum eſt ſub accidentibus cibi, vt per modum cibi gratiam conferat, ergò non poteſt primam vitam cauſare, ſiue remittere mortale peccatum.

Reſponſio. Reſpondeo cibum naturalē non poſſe producere primam vitam naturalē, quia vitaliter non influit, dùm nutrit; vita enim naturalis non effectiuè pendet ab ipſo naturali cibo, ſed ab anima, & à potentia vitali, quæ in recipiente eſt, nec aliquid vitæ à cibo naturali transfunditur, atque ità conſtat alimentum non poſſe cōferre primam vitam naturalem: Sed Euchariſticum Sacramentum, cùm ſit verè cibus vitalis, vitaliter influit in vitam ſpiritualem, & gratia, quam cōfert, aliquid vitæ ſpiritalis eſt, & hoc ſufficit ad viuificãdum ſpiritualiter animam, & ſic verum eſt, quòd cibus Sacramentalis habet vim tribuendi animæ primam, & ſufficientem vitam, dummodò in ipſa non ſit impedimentum, quale non eſt ſolum peccatum habituale, cum pœnitentia ſupernaturali ſaltem imperfecta, & ignorantia inuincibili eiuſdem peccati.

Dixi in concluſione, *ſi quis prudenter exiſtimet ſe eſſe in gratia, & nihilominus ſit adhuc in ſtatu peccati mortalis habitualis*, ſi quis enim cum attritione confiteatur homini, qui non habet intentionem abſoluendi, vel qui communiter reputatur ab omnibus Sacerdos, & tamen re vera non eſt, eo quòd eius ordinatio fuerit nulla, ſiuè per defectum baptiſmi, ſiuè per defectum legitimæ intentionis in ordinante, is qui cum attritione peccatum mortale confeſſus eſt huiuſmodi Sacerdoti, prudenter exiſtimat ſe eſſe in gratia, & prudenter ad Euchariſtiam accedit, & tamē re ipſa in ſtatu peccati mortalis eſt. Similiter ſi quis cum attritione non vera, ſed mixta moralem conſiderationem putata vera, confeſſus ſit peccata mortalia, poſt verò confeſſionem elicuit actum veræ attritionis, nullumque peccatum mortale poſt illam confeſſionem, & poſt elicitā veram attritionem admiſit, hic prudenter putat ſe eſſe in ſtatu gratiæ, cùm re vera non ſit; ſimiliter ſi quis vrgente neceſſitate communicat, dùm copia confeſſarij deeſt, & ità dolet de peccatis mortalibus, quæ commiſit, vt putet ſe eſſe contritum, cum re vera non ſit niſi attritus, hic etiam prudenter exiſtimat ſe eſſe in ſtatu gratiæ, cùm re vera ſit in ſtatu peccati habitualis.

Ideò adoleſcentulæ dilexerunt te.

NOTVLA II.

Qui pabulo Euchariſtico nutriuntur, facilè vitiorum ſenecta exuta iuueneſcunt in dilectione Dei.

TEſtatur Delrius diſquiſit. magic. lib. 23. Tarenti anno 1631. ſenem capularem fuiſſe, qui depoſitis pilis, cute arenti, omnique ingraueſcentis ætatis ſqualore reaſſumpſiſſe viridem iuuentam, qua annis quinquaginta ſuperuixit. Petrus quoque Maffæus hiſtor. Indic. lib. 11. refert, cuidam nobili Indo, annorum quibus vixit trecentorum, & quadraginta ſpatio, ter virorem iuuenilem elanguiſſe, ter reuixiſſe. Hæc omnia in vita corporali prodigioſa ſunt, & ordinarias naturæ vires excedentia, ſed non eſt nouũ in vita ſpirituali ſenium in iuuentam cōmutari, effectus hic eſt proprius diuinæ gratiæ, & præcipuè illius, quam Altaris alimonia confert, & hoc à dilecta Dei innuitur his verbis, *Ideò adoleſcentulæ dilexerunt te*, animæ ſcilicet non vetulæ, ſed ſpiritu renouatæ, quæ depoſito veteri homine, nouum hominem Chriſtum induunt; Ità hunc locum exponit D. Ambroſius lib. 5. de Sacramentis, & cōſonat Origenes hom. 1. ex quattuor; *Sed nunc* (inquit) *quando nomen tuum factum eſt vnguentum exinanitum, dilexerunt*

Delrius.

Petrus Maffæus.

Effectus Euchariſtiæ eſt inducere animam, vt veterem hominē deponat, & Chriſtũ induat.

D. Ambr. Origenes.

ſe,

te, non illa vetula, ac veterem hominem induta anima, neque rugas habentes, neque maculas, ſed adoleſcentula, in augmento ſcilicet ætatis, & pulchritudinis poſitæ animæ, quæ ſemper innouantur, & de die in diem renouantur nouum hominem induentes, qui ſecundùm Deum creatus eſt. Quàm verò efficax ſit ſacra communio ad inducẽdam animam, vt veterem hominem deponat, & Chriſtum induat, egregiè perpendit idem Ambroſius lib. 4. de Sacramentis cap. 2. *Depoſuiſti* (inquit) *peccatorum ſenectutem, ſumpſiſti gratiæ iuuentutem. Hoc præſliterunt tibi Sacramenta cæleſtia.* Et ſubdit exponens illud Dauidicum Pſal. 102. *Renouabitur vt aquilæ iuuentus tua. Bona* (ait) *aquila eſſe cœpiſti, quæ cælum petis, terrena faſtidis. Bonæ aquilæ circa Altare. Vbi enim corpus, ibi & Aquilæ. Forma corporis altare eſt, & corpus Chriſti eſt in Altari. Aquilæ vos eſtis renouatæ ablutione delicti.* D. Thomas in opuſ. de Sacramento cap. 12. cuius verba notatu digna hæc ſunt. *Similitudo, qua indicatur, quòd mutetur in corpus Chriſti tota ſubſtantia panis, ſumitur à conuerſione ſpirituali, de qua primo Reg. 10. dicit Samuel ad Saul, qui ſignificat peccatorem. Inſiliet in te ſpiritus Domini, & mutaberis in virum alium, in qua conuerſione, ſeu mutatione, quatuor iam ſupradicta conſideranda ſunt, ſcilicet continens, & contentum, operans, & operatum. In ſtatu enim peccati noſter homo exterior pulcher, & ſanus, interior verò amaritudine, & veneno peccati plenus eſt, & ægrotus. Hic dum per ſpiritum Dei conuertitur, ſpecie corporis manente exteriori, amaritudo, & languor peccati interior in dulcedinem, & ſanitatem gratiæ commutatur. Primum, ſcilicet corporis ſpecies exterior, manet, ſecundum, ſcilicet amaritudo peccati interior, tranſit in quartum, ſcilicet in dulcedinem gratiæ, & hoc per tertium, ſcilicet per ſpiritum Dei. Et ſic fit, vt dictum eſt in conſecratione corporis Chriſti. Eugenius ad quendam conuerſum. Quanta, ait, & quã celebranda beneficia vis bonitatis Diuinæ operatur, & quod tibi non nouum, & impoſſibile eſſe debeat, quòd in Chriſti ſubſtantiam terrena conuertuntur, te ipſum interroga, qui præterita vilitate depoſita ſubitò nouum indutus es hominem, in exteriori nihil additum, totum eſt in interiori mutatum.* Hæc D. Thomas, qui etiam eodem opuſc. tranſmutationem illam, de qua Paulus Apoſt. ad Galat. 2. *Viuo ego iam non ego, viuit verò in me Chriſtus*, virtuti Euchariſtiæ tribuit.

D. Ambr.

Pſal. 102.

D. Thomas

Sunt, qui teſtantur in Inſula Bonica nomine, quæ eſt in Indiarum partibus, fontem adeò admirandæ virtutis ſcatu-

A rire, cuius aqua epota longeuæ ætatis maciem in iuuenilem nitorem commutat, ſed hoc an verum ſit, ſcrutentur alij; Nobis certè conſtat in Euchariſtiæ Sacramento fontem illum aquæ viuæ reperiri admirabilioris virtutis, cuius aqua malorum habituum ſenium abijcit, adducit verò ſpiritalem iuuentam omnibus virtutibus floridam; Hoc nobis memorat Eccleſia in ſolẽnitate corporis Chriſti celebri illa Antiphona. *Introibo ad Altare Dei, ſumam Chriſtum, qui renouat iuuenutem meam.*

Euchariſtia malorũ habituũ ſeniũ abijcit, & ſpiritalem iuuentã adducit.

Eccleſia in feſto corporis Xpi.

In Arca teſtamenti vrna aurea erat habens manna, & virga Aaron, quæ fronduerat, & Tabulæ teſtamenti, memorat B Apoſtolus ad Hebr. 9. Verùm ſicut in illo manna diuiniſſimum Altaris pabulũ præfiguratum fuiſſe ſatis conſtat, ità in virga Aaron, quæ admirando modo germinauit, de qua *turgentibus gemmis eruperant flores, qui folijs dilatatis, in amygdalas deformati ſunt*, vt Numer. 17. refertur, ſpiritalem iuuentam nouis ſemper virtutum germinibus, & incrementis refloreſcentem præadumbratã eſſe nullus inficiabitur. Ex quo myſterium ad noſtrum ſcopum iam elucet, nimirum cõiunctionem illam virgæ floridæ, & fructiferæ cum manna denotare animam, quæ deuotè accedit ad Euchariſticam menſam, virtute illius in vita ſpiritali C iuueneſcere, & recenti ſemper vigore in Deum ferri.

Ad Hebr. 9.

Num. 17.

Coniunctio virgæ floridæ cũ manna denotat, animã virtute Euchariſtiæ in vita ſpiritali iuueneſcere.

Ideò adoleſcentulæ dilexerunt te.

NOTVLA III.

Euchariſtico pabulo animæ mirabiliter adoleſcunt in vita ſpirituali.

SAncta Florentina Synodus docet ab altaris alimonia ea omnia in iuſtorum animabus præſtari, D quæ à corporeis cibis in corporibus efficiuntur. Quarè ſicut cibus corporeus nutrit, & auget corpora noſtra, vt experimento conſtat in pueris, qui quotidiano cibo adoleſcunt, ità Dominici corporis refectio, incrementa vitæ ſpiritualis operatur in animabus; Vndè hæ congruenti titulo hic nominantur adoleſcẽtulæ. Appoſitè D. Antoninus 3. p. tit. 14. cap. 4. §. 2. *Per cibum homo augetur, cùm eſt in ſtatu augmenti, & ideò pueri indigent frequenti cibo, vt augeantur, & quia*

Concil. Florent.

D. Anton.

-amus in via in aptitudine augmenti ſpiritualis, ideò frequenter ſumere debemus, vt augeamur in virtutibus. Cohærent quæ habet D. Thomas ſerm. in feſto corporis

D. Thomas

Chriſti. *Nullum*, inquit, *Sacramentum hoc ſalubrius eſt, per quod virtutes augentur, & mens omnium ſpiritualium charíſmatum abundantia impinguatur*. Conſonat

Tertullian.

Tertullianus de Reſurrectione carnis c. 8. *Caro corpore, & ſanguine Chriſti veſcitur, vt anima Deo ſaginetur.*

Conuertentur ſedentes in vmbra eius: viuent tritico, & germinabunt quaſi vinea: memoriale eius ſicut vinum Libani. Oſee

Oſee 14.

14. De Euchariſtiæ Sacramento oraculũ hoc eſſe ſatis conſtat ex eo, quòd nominatur memoriale Dei, in ſui memoriam verò nobis ſacrum conuiuium reliquit, vt ipſe dixit, *Hæc quotieſcunque feceritis in mei memoriam facietis*, & ſic adnotat

Hugo.

Hugo in cap. 6. Io. cuius hæc ſunt verba, *Memoriale tuum, ideſt corporis, & ſanguinis Sacramentum, quod in commemorationẽ paſſionis eſt inſtitutum, vt dicitur Luc. 22. & 1. ad Corinth. 11.* Sed ad rem noſtrã, quænam arbor ità feliciter germinat, ità copioſè, & vtiliter fructificat, ſicut vinea? huic igitur aſſimilantur ſacram mẽſam frequentantes, vt inſinnentur admirabiles eorum progreſſus in vita ſpirituali.

Vineæ aſſimilãtur frequentantes Euchariſtiã ad denotãdos mirificos eorum progreſſus in vita ſpirituali.

Inter myſteria, quæ docere voluit Chriſtus poſt cœnam Euchariſticam cum Apoſtolis in montem Oliuarum ſe conferens, *Et hymno dicto exierunt in montem Oliueti*, Matth. 26. hoc præcipuum fuiſſe reor; vt indicaret ſacro Altaris pabulo refectos ad montem perfectionis proſpero greſſu pergere; ſed cur non dicitur aſcenderunt in montem, cum hoc verbũ maximè aptum ſit ad ſignificandum motum, qui ad ſublimia fit? Sed hoc non eſt ſine ſacramento; cùm aſcendimus, labor, & defatigatio interuenire ſolet, qui verò Euchariſtico cibo roborati sũt, ità facilè virtutum gradum ſcandunt, ac ſi per ſemitam planam deambularent; ad hoc igitur indicãdum appoſitè exierunt, non autem conſcenderunt in montem, dixit Euangeliſta. Certũ eſt, quia progredienti in via perfectionis plura obijciuntur impedimenta, plura occurrunt ardua, quæ vel retardare, vel etiam retrahere ab incœpto perfectionis curſu hominem poſſe videntur, ſed ſi ſuccurrat Euchariſtiæ virtus, nullo negotio omnia vincuntur, omnia ſuperantur. Hoc adumbratum fuit in Iſraelitis per Iordanem tranſeuntibus auxilio Arcæ, quæ notiſſima eſt Sacramenti Altaris figura, aquis illius fluminis cedentibus. *Ingreſſiſque eis Iordanem, & pedibus eorum in*

Matth. 26.

Euchariſtia refecti ità facilè virtutum gradũ ſcandunt, ac ſi ſemitam planam calcarent.

A *parte aquæ poſitis, ſteterunt aquæ deſcendentes in loco vno, & ad inſtar montis intumeſcentes apparebant procul ab vrbe.* Ioſue 3. Inſurgant, intumeſcant fluctus, aduerſa quæcunq; obruere conentur gradientem per ſemitam ſanctitatis, ſi ſanctiſſimi Sacramenti ſubſidium non deſit, omnia cedent.

Ioſue 3.

Euchariſtiæ ſubſidio roboratus aduerſa quæcunq; ſuperabit in vita ſpirituali.

Trahe me: poſt te curremus in odorem vnguentorum tuorum. Verſ. 3.

Indicatur ſenſus ad corticem litteræ.

B

PVdica ſponſa ita dilecti ſui imperio ſe mãcipatã agnoſcit ob ſinceri ſpõſalitij leges, vt ſine eius iuſſu domo pedem efferre non poſſit; quarè enixè deprecatur, vt ſibi veniam faciat pergendi ad ipſum, cuius præſentiam quo affectu concupiſcat, indicat, dum ait, *Trahe me poſt te.* Quaſi dicat: Permitte quæſo, vt ad te me trãſferam, in qua profectione non ego vllũ ſentiam laborem, non aliqua laſſitudine

C

langueſcam, non vires deficient, ſed maximo afficiat ſolatio, quia mihi adeò ſuauis es, vt tua ſuauitate ſuaniter traharr; trahi enim dicimur, cùm non modò ſine reluctamine, ſed vehementi cum voluptatis impulſu ad aliquid tendimus. Vnde Cicero in lib. offic. *Omnes* (inquit) *trahimur, & ducimur ad cognitionis, & ſcientiæ cupiditatem.* Et Oratione pro Archia. *Trahimur omnes ſtudio laudis &c.* Et eſt vulgatum illud Virgilij.

Cicero.

Virgil.

Trahit ſua quemque voluptas.

Curremus in odorem vnguentorum tuorum.

D

Neque ſola accedam, ſcio enim hoc dedecere ſponſam nobiliſſimi viri, & potentiſſimi Regis, ſed puellarum turmas mecum adducam, quas vnguentorum tuorum donis à te profusè emiſſis ſic deliniam, & recreabo, vt & ipſæ ad nuptialem feſtiuitatem condecorandã conuolent, quod tibi maximè iucundum eſſe non dubito.

Trahe

Trahe me: poſt te curremus in odorem vnguentorum tuorum.

Enucleatur ſenſus ſpiritalis Euchariſtiam reſpiciens.

NOTVLA I.

Illud gratiæ auxilium, quod ad ſacram menſam ſuauiter pertrahit, dilecta Dei poſtulat.

Ex priſco more ſerui ad epulas proxima hora cœnæ vocantes conuiuas prælata face præibant; non ſecùs Diuinæ gratiæ illuſtratio præuenire ſolet eos, qui ad Euchariſticã cœnam pergunt. Præclarum huius rei ſymbolum fuit; quando Reges Magi fulgentiſſimo illo iubare præuio ductore peruenerunt in Bethleem, quæ cùm domum panis denotet, certè Eccleſiam, in qua eſt panis ille verus, qui de cælo deſcendit, ſignificat. C

Nuptiale prandium, de quo Matth 22. loquitur, typum geſſit Euchariſtici conuiuij, vt benè notat Chryſoſtomus hom. 3. in cap. 1. ad Epheſ. cui quotquot aſſiderunt per ſeruos conuocati fuerunt. (Chryſoſt.)

(Matth. 22.) *Et egreſſi ſerui eius in vias, congregauerunt omnes, quos inuenerunt, malos & bonos: & impleta ſunt nuptiæ.* Sed quinam sũt hi ſerui, niſi diuinæ inſpirationes, quibus alliciuntur fideles ad Altaris menſam?

(Prou. 9.) Locum illum Prou. 9. *Sapientia ædificauit ſibi domum, excidit columnas ſeptem*, de Euchariſtiæ inſtitutione exponunt Beda, & Hugo in citatum textum, Cyprianus in Epiſtola ad Cælium de Sacramento Altaris, & lib. 2. Teſtimoniorum contra Iudæos. Ambroſius lib. 4. de fide cap. 7. Chryſoſt. hom. in pſal. 22. D. Thom. opuſc. de Sacramento. Vndè hæc domus eſt Eccleſia, in qua Chriſtus quotidiè ſanctiſſimum cõuiuium celebrat; quarè ſubditur. *Immolauit victimas ſuas, miſcuit vinum, & propoſuit menſam ſuam. Miſit ancillas ſuas, vt vocarent ad arcem, & ad mœnia ciuitatis.* Quibus indicatur, quòd ſapientia Diuina ad inuitandos homines ad ſui corporis, & ſanguinis cœnam miſit, ideſt deſtinauit cæleſtes (Beda. Hugo. Cyprian. D; Ambroſius. Chryſoſt. D. Thomas; Diuina ſapientia ad inuitandos homines ad cœnam ſui corporis, & ſanguinis mittit cæleſtes inſpirationes.)

A vocationes, ſeu gratiæ excitationes; ſed ſi hic ad refectiones aduocantur homines, quorſum ad arcem & mœnia accerſuntur? hic enim locus ſicuti pugnæ cõgruus, ita epulis, & conuiuio ineptus. Qui ad arcem, & ad mœnia ciuitatis aduocantur, non niſi voce magna, & elata aduocari ſolent, quo clamore valido efficacia diuinæ vocationis ad ſacrã Synaxim aptiſſimè deſignatur. Et ſane cũ certum ſit in fide catholica ad omnia perfectionis Chriſtianæ opera præſtanda præuium Spiritus Sancti impulſum requiri; *Omne enim datum optimum, & omne donũ perfectũ deſurſũ eſt deſcendens à Patre luminum.* Iacob. 1. & *Nemo poteſt*, (Iacob. 1.)
B inquit Dominus, *venire ad me, niſi Pater, qui miſit me, traxerit eum, & niſi ei fuerit datum à Patre meo.* Io. 6. nemini dubium eſſe poterit, quin ab eodem præueniendus ſit, qui ad ſacrum conuiuium accedit: hoc enim eſt opus ſanctiſſimum, & ad ſummam perfectionem conducens; conſcia itaque anima fidelis ſuæ imbecillitatis, his verbis, *Trahe me poſt te*, eam gratiæ opem implorat, qua ſuauiter ad dilectum ſuum, Chriſtum ſcilicet in Auguſtiſſimo Altaris Sacramento exiſtentem, pertrahatur. Quaſi dicat: O mi Diue dilecte præueni me quæſo ea tua gratia, qua bonitatem tuam, maximè in diuino pabulo communicatam agno- (Ioan. 6.; Ad Euchariſtiam accedens à Deo præueniendus eſt.)
C ſcam, vt ea illecta ad tuum ſacrum conuiuium attrahar, in quo tibi perfectè adhæream. Quantum verò poſſit Chriſti amabilitas, & iucunditas animam piam demulcere, & ad ſe eam efficaci oblectamento allicere, & nulla libero arbitrio illata violentia ſuauiter trahere, peruenuſtè explicat Auguſtinus tract. 26. in Ioan. *Trahitur animus & amore. Nec timere debemus, ne ab hominibus, qui verba perpendunt, & à rebus maximè diuinis intelligendis remoti ſunt, in hoc ſcripturarum ſanctarum euangelico verbo forſan reprehendamur, & dicatur nobis. Quomodo voluntate credo, ſi trahor? Ego dico: Parum* (D. Auguſt.)
D *eſt voluntate: etiam voluptate traheris. Quid eſt trahi voluptate? Delectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui. Eſt quædam voluptas cordis, cui panis dulcis eſt ille cæleſtis. Porrò ſi Poeta dicere licuit: Trahit ſua quemque voluptas; non neceſſitas, ſed voluptas; non obligatio, ſed delectatio: quantò fortiùs nos dicere debemus, trahi hominem ad Chriſtum, qui delectatur veritate, delectatur beatitudine, delectatur iuſtitia, delectatur ſempiterna vita, quod totum Chriſtus eſt? An verò habent corporis ſenſus voluptates ſuas. & animus deſeritur à voluptatibus ſuis?* Hæc verò ingens de Chriſto delectatio, quæ

adeò

adeò ſuauem attractionem operatur, licèt extrà ſacram Synaxim ſæpiùs percipiatur, in ipſa tamen feliciori experimento habetur.

Trahe me: poſt te curremus in odorem vnguentorum tuorum.

NOTVLA II.

Fidelis anima eò perfectionis per Euchariſticum Sacramẽtum trahi exoptat, vt Chriſtum per imitationem proximè ſequatur.

OFFA lacte ouium confecta, & canibus in cibum à paſtoribus tradita, itâ mirificè eos allicit, vt ab ipſis, & ab ouibus recedere neſciant, teſte Marco Varrone de Agricultura lib. 2. cap. 9. Sed maioris efficacitatis eſt panis Euchariſticus diuinitatis dulcedine conditus, ad ſuauiter pertrahendam animam, vt Chriſti fiat fida comes, eiuſque veſtigia ſtudioſè ſemper ſectetur. Oraculũ illud Oſee 11. *In funiculis Adam traham eos, in vinculis charitatis: & ero eis quaſi exaltans iugum ſuper maxillas eorum: & declinaui ad eum vt veſceretur.* D. Hieronym. de cibo Euchariſtico exponit. *Et declinaui* (inquit) *ad eos deferens regna cælorum, vt cum eis veſcerer, aſſumpta forma hominis, ſiue dedi eis eſum corporis mei, ipſe & cibus, & conuiua.* Iuxtà quam interpretationem palam fit in his funiculis, & vinculis denotari, quàm magnã vim habeat diuiniſſimus Altaris cibus perducendi homines ad inſequendum Chriſtum. Huius itaque feliciſſimæ tractionis auida dilecta Dei clamat. *Trahe me poſt te.* Tertullian. lib. de oratione Dominica c. 6. illa verba, *Panem noſtrum quotidianum da D nobis hodie*, de Euchariſtico pane accipiens, hæc habet. *Itaque petendo panem noſtrum quotidianum, perpetuitatem poſtulamus, & indiuiduitatem à corpore eius.* Perpendenda eſt hæc dictio, *indiuiduitatem*, per quam inſinuatur, quòd virtute communionis pia anima hoc aſſequi poteſt, vt fiat indiuidua Chriſti comes, eius veſtigijs inſiſtendo, & mores eius perfectè imitando. Et ſanè quàm potens ſit

M. Varro.

Oſee 11.

D. Hieron.

Euchariſtia magnã vim habet trahendi homines ad Chriſtum.

Tertullian.

Anima virtute Euchariſtiæ fit indiuidua Xpi comes, & morũ eius imitatrix.

A ſacra Synaxis ad transfundendas in nos Chriſti virtutes, graphicè prælineatum fuit in Eliſeo, quando ſuper puerum ſe proſtrauit, eique calorem, & ſpiritum viuificantem communicauit. *Et aſcendit Eliſeus, & incubuit ſuper puerum: poſuitq; os ſuum ſuper os eius, & oculos ſuos ſuper oculos eius, & manus ſuas ſuper manus eius: & incuruauit ſe ſuper eum, & calefacta eſt caro pueri.* 4. Reg. 4. Accipe D. Thomæ opuſc. 58. c. 21. præmemorati loci interpretationem. *Per puerum fidelis anima, per Eliſeum Dominus ſignificatur, quia ſicut ſigillum ceræ, ſic ſe coniungit animæ; oculos ſuos ſuper oculos ponit, quia intellectum illuminat; carnem calefacit, quia affectũ charitatis inflammat; os ſuper os ponit, quia B guſtum memoriæ dulcedine ſpirituali delectat; manus ſuper manus ponit, quia in bono opere vſque in finem conſeruat, & ſic totum hominem perficit, vt ad vitam æternam perducat.* Notatu digna ſunt præallata verba, *ſicut ſigillum ceræ*, quas habet figuras imprimit, ſic Chriſtus Dominus in ſacroſancta communione virtutum characteribus, quibus ille eſt inſignitus, denotã animam obſignat. Ex Patrum pronunciatis ſupra notula quarta ad primũ verſiculum, vidimus Euchariſticum pabulũ lac nominari, ſed quid aptius afferri poteſt ad ſignificandum Chriſti mores, Altaris refectione, in homines effluere? Indoles enim, & qualitates nutricis infantibus per lactis hauſtum inſtillantur, C vt experimento conſtare pluribus adductis hiſtorijs diximus tom. 1. de Eminentia Virg. cap. 11. quæſt. 3.

4. Reg. 4.

D. Thomas

Chriſtus in ſacra communione obſignat animã virtutum characteribus, quibus ipſe eſt inſignitus.

Trahe me: poſt te curremus in odorem vnguentorum tuorum.

NOTVLA III.

Fidelis anima ſpondet, ſi diuina gratia ad eam, quam optat, perfectionem attrahatur, ſe & exẽplo ſuo, & omni ſtudio ſtimulaturam proximos, vt ſecũ feruenter accurrant ad ſacram menſam.

ODOR amœnus columbis eſt magna illecebra, vndè ſi ſub alis cuiuſdã domeſticę columbę odorata grana affigantur, hęc ſuauiolentia, qua fragrat, alias columbas ad ſecum

ſecum conuolandum allectat, & ad locũ in qno ipſa pabulum ſumere, & nidificare ſolet, feliciter perducit. Floridè D. Baſilius. hoc tradit Magnns Baſilins epiſtola 175. ad Iulittam. *Ars quadam eſt* (inquit) *aucupandi columbas, videlicet talis, vbi vnam ceperunt, qui capiendis illis ſtudent, cicurem illam reddunt, & ad humanum cõuictum aſſuefaciunt; deinde vnguento alas illius liniunt, ſinuntque coniungi agreſtibus: illa verò per vnguenti fragrantiam agreſtem illum, ac liberi paſtus gregem ad poſſeſſionem transfert eius, cuius ipſa eſt domeſtica, benè olentem namque ſequuntur & reliqua, atque ità in poteſtatem columbarij veniunt.*

Simile quid futurum eſſe indicat dilecta Dei, dum cæleſtem ſponſum ità precatur: *Trahe me: poſt te curremus in odorem vnguentorum tuorum.* Quaſi dicat; ò mi Diue Amator, ſi eò tua gratia perducar, vt tuas virtutes imitatione proſequi poſſim, his veluti ſuauibus odoramentis ſuffumigata plurimũ meos proximos allicere potero, hi enim mecum ſentient aliquid tuæ diuinæ fragrantiæ, quæ & mihi, & illis maximum erit illectamentum, vt ad eã melius percipiendam ad Euchariſticum ſympoſium, vbi copioſius diffunditur, promptè feſtinemus.

Poſtquam indulgentiſſimus genitor oſculo, & alijs blandimentis excepit filium ad ſe reuertentem, ſtola prima indui, annulo decorari, calceamentis affabris muniri mandauit, etiam illius gratia vitulo ſaginato opiparam menſam inſtrui iuſſit. Sed animaduertendũ, quòd ad eam non ſolùm ille adoleſcens, ſed quotquot erant domi paternæ cum eo accumbunt, & iucundè epulantur. *Adducite vitulum ſaginatum, & occidite, & manducemus, & epulemur.* & paucis interie-
Luc. 15. ctis; *Et cœperunt epulari.* Luc. 15. Sicut autem iuuenis ille denotat animam, quę ſingularibus gratiæ donis ad magnam ſanctimoniam euecta eſt, ita conuiuium illud vituli ſaginati Euchariſticum deſignat. Probè Tertullianus de pudicitia
Tertullian. cap. 9. *Veſtem priſtinam accipit, ſtatum ſcilicet eum, quem Adam transgreſſus amiſerat, annulum quoque accipit tunc primũ, quo fidei pactionem interrogatus obſignat, atque ità exindè opimitate Dominici corporis paſcitur, Euchariſtia ſcilicet.* Huic autem ſacro cõuiuio nõ ſolùm anima ſancta aſſidere, & ſuaui illo edulio frui cõtenta eſt, ſed alios habere ſecum cõuiuas gaudet, & in eis deuotionis affectus excitat.

Vbi Patriarcha Iacob nouit, quòd in Aegypto erat copia frumenti, ſtatim filios extimulauit, vt illùc ſe conferrent, ad frumentum pro vitæ ſuſten-
A tatione comparandum. *Audiens autem Iacob, quòd alimenta venderentur in Aegypto, dixit filijs ſuis: Quare negligitis? audiui quòd triticum venundetur in Aegypto, deſcendite, & emite nobis neceſſaria, vt poſſimus viuere, & non conſumamur inopia.*
Gen. 42. Cùm autem hoc loco myſteriũ Gen. 42.
Euchariſtiæ adumbretur, vt aduertit D.
Ambroſius lib. de Ioſeph cap. 8. rectè Ia- D. Ambr.
cob vir magnæ probitatis, & pluribus donis cæleſtibus cumulatus, vrgens filios ad eſcas, denotat munus eius eſſe, qui diuina gratia ad magnam perfectionem peruenit, alios ad feruentem ſacræ alimoniæ ſuſceptionem inducere.

Ruth inuitata à Booz ad prandium
B *comedit, & ſaturata eſt, & tulit reliquias,*
inquit ſacer textus. Ruth 2. & poſtea Ruth 2.
ſubdit, *& dedit ei* (ſcilicet ſocrui ſuæ) *de reliquijs cibi ſui, quo ſaturata fuerat.* Ciuis Booz Bethleemiticus homo potens, & magnarum opum, refert Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum, ſummè potentem, & opum maximarum, vt no-
tat Gloſſa in cit. loc. & etiam aptè con- Gloſſa.
gruit eidẽ nomen Booz, ſignificat enim,
teſte Hieronymo, in quo eſt fortitudo, Hieronym.
verè enim in Chriſto eſt fortitudo Diuina: Demùm eſt ciuis Bethleemiticus, quia Chriſtus natus eſt in Bethleem, id eſt in domo panis, panis inquã illius, de quo ipſe dixit. *Ego ſum panis viuus, qui de cælo*
C *deſcendi.* Quare Booz veniens de Be- Booz inuitans Ruth ad comedendum typus Chriſti pertrahẽtis animam ad Euchariſtiã
thleem, & ad comedendum inuitans Ruth, eſt Chriſtus ſingulari gratia animam ad Euchariſticum conuiuium pertrahens; hæc autem adeò diuini illius pabuli iucunditate repletur, vt de conſolationibus cæleſtibus, quibus abundat, aliquid ad alios transfundere ſtudeat.

Beatus Aloyſius Gonzaga eximium Vener. Societ. Ieſu decus & ornamentũ, lucidiſſimum Euangelicæ perfectionis ſpeculum, ob eximiam, quam in Auguſtiſſimo Altaris Sacramento deguſtabat, ſuauitatem, in illud amore mirifico, & obſequijs non vulgaribus rapiebatur; Vnam communionem ad alterius appa-
D ratum dirigere, & die ſacram refectionẽ antecedente, quo accuratiùs ad illam ſe diſponere ſolebat, non alios, quàm de hoc altiſſimo myſterio, cum quibus verſabatur, ſermones effundebat. Id cùm nonnullis Sacerdotibus gnarum eſſet, Sabbato horam iuxtà diſcretas regulas ad exhilarandos animos deſtinatam cũ Aloyſio inſumere ſtudebant, vt de ineffabili hoc Sacramento mira dicentem eleuato ſpiritu audirent, aſſeuerantes ſe feruentiores adſtare Altari die Dominico, quàm alijs diebus, eo quòd in ſingularem ergà ſacram Synaxim deuotionem

nem excitati, & accenſi eſſent colloquijs cum Aloyſio præhabitis; & hoc erat adeò notum, vt vberiori pietatis ſenſu celebrare cupientes, præcedenti die Aloyſium adirent, quem dexteritate quadam, vt de Euchariſtia verba faceret, alliciebant. Teſtatur Virgilius Ceparius lib. 2. cap. 2. in vita B. Aloyſij. Refert Lippomanus in vita S. Franciſci, quòd ſæpè communicabat, & tàm deuotè, vt alios deuotos efficeret, dùm ad immaculati Agni deguſtationē ſuauem, quaſi ſpiritu ebrius in mentis vt plurimùm rapiebatur exceſſum. A

Vigil. Ceпар. — Vigil. Cepar.

Lippomam.

Quantùm verò poſſint ſe mutuò deuoti fideles ad feruidè communicandū incitare, præindicarunt vigiles illi Paſtores, qui feliciſſimo de nato Saluatore nuncio ab Angelis accepto, & aliquid de diuino halitu ſubodorati ſe inuicem prouocantes celeri greſſu in Bethleem properarunt; in Bethleem, inquam, quæ cum domum panis ſignificet, Eccleſiam, in qua panis ille, qui de Cælo deſcendit, in cibum datur, repræſentat. *Paſtores loquebantur ad inuicem: Tranſeamus vſq; Bethleem, & videamus hoc verbum, quod factum eſt, quod Dominus oſtendit nobis. Et venerunt feſtinantes.* Luc. 2. B

Luc. 2.

Introduxit me Rex in cellaria ſua: exultabimus, & lætabimur in te, memores vberum tuorum ſuper vinum: recti diligunt te. Verſ. 4. C

Indicatur ſenſus ad corticem litteræ.

CEllæ, in quibus res exquiſitiſſimæ, & pretioſiſſimæ eleganti ordine aſſeruantur, pro regalium conuiuiorum ſplēdore, & ſupremi Principis gloria, cellaria nūcupantur. Non diſcrepat ab hoc Origenes hom. 1. ex duabus. & ex quatuor etiam, & Philippus Abbas lib. 1. in Cant. cap. 14. & conſonat locus Iſaiæ cap. 39. *Oſtendit eis cellam aromatum, & argenti & auri, & odoramentorum, & vnguenti optimi, & omnes apothecas ſupellectilis ſuæ, & vniuerſa, quæ inuenta ſunt in theſauris eius.* Loquitur autem Propheta de Ezechia, qui introduxit honoris, & beneuolentiæ gratia legatos Regis Babyloniæ in penetralia, in quibus repoſitæ erant omnes perilluſtres gazæ. D

Origenes. Philippus Abbas. Iſaiæ 39.

A Introducta itaque noua nupta in cellaria, ſeu promptuaria ſponſi ſui Regis, in quibus non modò cuncta, quæ ad opulentas nuptias celebrandas largo ſumptu, labore multo, & ſingulari artificio parata erant, ſed ea quoq; coaceruata conſpiciebantur, quæ prædiuitem, & regiam ſupellectilem iactabant, admirans tam ſplendidum genialis pompæ ſpectaculum, adeò affluentes dilecti ſui diuitias, non potuit non effundi in lætitiam, quòd ſponſum adeò inſignem nacta ſit, à quo ſe in amore præuentam iugiter cogitans, ità mirificè hilareſcit, vt quæcunque alia gaudioſa eſſe poſſint, non curet: ſimili verò animi ſenſu puellas comites

B affectas exiſtimans, earum etiam nomine hæc verba ad ſponſum dirigit. *Exultabimus, & lætabimur in te, memores vberum tuorum.* Quaſi dicat: O mi dilecte, admirandi quidem ſunt hi cōnubialis ſympoſij apparatus, præclarè hæ tuæ ingentes opes regalem magnificentiam tuam oſtentant; verùm nos, qui te ſincero amore diligimus, non his tuis opibus acquieſcimus, ſed te volumus, quē omnis iucunditatis noſtræ fontem experimur, & ſola recordatio amoris tui, à quo tam libenter præoccupatæ ſumus, nos magis demulcet, & lætificat, quàm omne aliud delicium.

C *Recti diligunt te*, ſubnectit ſponſa: quaſi dicat, adeò gratijs omnibus excellis, & virtutibus cunctis ſummè amabilis redderis, vt nullus eſſe poſſit, qui probitate morum rectitudinem ſectatur, quin in amorem tuum rapiatur. Peruenuſtè Anſelm. *Scilicet debemus in te exultare, & te diligere, quia omnes, qui recti ſunt, hoc faciunt; quare niſi hoc fecerimus, recti eſſe non poſſumus.*

Anſelm.

Intro-

Introduxit me Rex in cellaria ſua &c.

Enucleatur ſenſus ſpiritalis Euchariſtiam reſpiciens.

NOTVLA I.

Potiores Eccleſiæ opes in Euchariſtico Sacramento incluſas dilecta Dei exultabunda contemplatur.

CVM cellaria ſint promptuaria, in quibus ditior Principum; & Regum ſupellex aſſeruatur, vt nuper in cortice litteræ vidimus, accommodatè hic ſignificant Auguſtiſſimum Altaris Sacramentū, quod, quidquid eximij valoris eſt, in ſe continet.

Euchariſtia in ſe continet, quidquid pretioſum eſt.

Nauis illa mercatoria, cui Salomon comparat mulierem illam, ſedula, & prouida negotiatione cumulantem domeſticas facultates, & à remotiſſimis partibus veniens ſolo pane onuſta dicitur. *Facta eſt quaſi nauis inſtitoris, de longe portans panem ſuum.* Prou. 31. Sed cur Salomon non confert illam mulierem cum naue, quæ gemmas, aurum, argentum, aromata, veſtes concinnè elaboratas, aliaſque magnę æſtimationis merces vehat? hæc enim videbatur aptior ad ſignificandum, quàm copioſè auxerit illa mulier rem familiarem induſtria, & labore ſuo. Ità ſanè, ſi de ſolis materialibus mercibus, vel opibus ageretur, ſed ſpiritualia indicātur hic. Mulier, de qua Salomon meminit, eſt Beatiſſima Virgo Deipara, vt notat D. Bernard. in Salue. D. Bonau. ſerm. 1. de Beata Virgine, & alij Patres paſſim, quæ Eccleſiam pane Euchariſtico locupletauit; hic autē cùm in ſe habeat, quidquid verè pretioſum eſt, illius ſolius præſignatio ſatis fuit ad præmonſtrandum, quantum ſpiritualibus diuitijs abundet Eccleſia.

Prou. 31.

D. Bernard.

D. Bonau.

Poſtquam audiuit Eſau paterna benedictione ditatum fratrem Iacob, inſtanter rogat Patrem, vt ſibi etiam benedicat: cui ille, *Frumento, & vino ſtabiliui eum, & tibi poſt hac fili mi vltrà quid faciam?* Gen. 27. Sed nonnè armenta, &

Gen. 27.

A greges non paucos, aliaque plurima poſſidebat Patriarcha Iſaac, quorum hæredem noua benedictione inſtituere poterat Eſau natu maiorem filium? quarè ergo in ſua facultate ſibi nihil aliud relictū eſſe declarat his verbis, *& tibi poſt hac fili mi vltrà quid faciam?* Non frumentū, & vinum materiale reſpiciebat illa benedictio, ſed ſpirituale, & Euchariſticū adnotante Paſchaſio de corpore, & ſanguine Chriſti cap. 21. Hoc verò cùm amplectatur omnes diuinas opes, illo dato, nō aliud ſupereſt dandum. In contemplatione itaque admirabilium theſaurorū, quibus refertum eſt Euchariſticum Sacramentum, pia anima diuinæ gratiæ
B impulſu ſe introductam pandit his verbis. *Introduxit me Rex in cellaria ſua: exultabimus, & lætabimur in te, memores vberum tuorum ſuper vinum &c.* Quaſi dicat; dum attentè cōſidero, ò mi dilecte, quales, & quantas opes diuinas in hoc Euchariſtico Sacramento coaceruaſti, non poſſum non incredibili gaudio geſtire in te, à quo tot bona pendent, & ſimili lætitia exultabunt ſemper in te omnes piæ animæ, quæ mecum eadem mente reuoluent.

Paſchaſius.

Euchariſtia omnes diuinas opes amplectitur qua data nihil aliud ſupereſt dandum.

Introduxit me Rex in cellaria ſua &c.

C

NOTVLA II.

Regiam Chriſti dignitatem præclarè manifeſtat Euchariſtiæ inſtitutio.

CVM quis ingreditur penetralia, ſeu adyta, in quibus Regiæ gazæ aſſeruantur, vbi res adeò magnificas, & opulentas, regioque charactere obſignatas fuerit contem-
D platus, illarum dominum verè Regem eſſe facili coniectura aſſequitur; ità dilecta Dei cæleſti fauore per mentis eleuationem introducta in conſiderationem theſaurorum, quibus ditatum eſt Euchariſticum Sacramentum, regalem ſimul ſplendorem in illis agnoſcit, quo Chriſtus Rex præmonſtratur, vndè eum apertè Regem vocat his verbis. *Introduxit me Rex in cellaria ſua.* Simile quid cogitauit D. Hieronymus ad illud Cant. 1. *Introduxit me Rex in cellam vinariam.* Non, inquit, *mihi vacuum videtur, quòd cùm potuiſſet dicere ſponſa, introduxit me*

D. Hieron.

F ſpon-

ſponſus, aut frater meus, aut aliquid huiuſmodi, nunc quia cubiculum dictura erat, Regis dixerit cubiculum, neque aliud nomen poſuerit; Propterea arbitror in his Regem Chriſtum nominatum fuiſſe, vt in hoc nomine oſtendatur prædiuum eius cubiculum, vtpotè regium, multiſque opibus refertum.

Priſca illa menſa, in qua panes propoſitionis collocabantur, multis emblematibus concinne elaboratis condecorabatur. Inter hæc duæ inſpiciebantur coronæ, quarum ſuperior erat aurea; *Facies & menſam de lignis Setim, habentem duos cubitos longitudinis, & in latitudine cubitum, & in altitudine cubitum, ac ſemiſſem. Et inaurabis eam auro puriſſimo: faciesque illi labium aureum per circuitum, & ipſi labio coronam interraſilem altam quatuor digitis: & ſuper illam alteram coronã* B

Exod. 25. *aureolam.* Exod. 25. Sed cum aurea corona notiſſimum ſit Regis inſigne, hinc præindicatum fuiſſe facilè intelligere poſſumus, in menſa Euchariſtica, cuius menſa propoſitionis fuit figura, regiam Chriſti dignitatem fore manifeſtandam.

In corona aurea, quę erat ſuper menſã propoſitionis præſignata fuit regia Chriſti dignitas in Euchariſtia Iucunda.

Orientales Magi Chriſtum recens natum prodi adorarunt, eumque Deum, hominem, Regem tribus muneribus thuris, myrrhę, & auri declarauere, quod Presbyter Iuuencus relatus à D. Hieron. in c. 2. Matth. breui muſa cecinit.

Aurum, thus, myrrham, Regique, hominique, Deoque
Dona ferunt ———

C Sed vbi, quæſo, hæc peracta ſunt? Certè in Bethleem, quæ domum panis ſignificat, vt nimirum palam fieret, quòd Chriſtus Deus, homo, & Rex maximè dignoſcendus erat in Eccleſia ex eo, quia hæc pane Euchariſtico abundat. Congruit parabola hominis Regis, qui fecit nuptias filio ſuo; de qua Matth. 22. Rex enim inducitur, qui eas nuptias inſtruxerit, per quas Euchariſticæ præſignabantur. Et ſanè quid mirum, ſi ex alimonia adeò diuina & regia, quam affluenter fideles ſibi à Chriſto ſuppeditari vident, ipſius etiam Chriſti diuinitatem, & regiam dignitatẽ agnoſcant? Cum enim potiſſimum munus Regis ſit alimenta ſuis ſubditis prouidere; vndè ille, qui

Chriſtus dignoſcendus erat Deus homo, & Rex in Eccleſia ex eo, quia hęc Euchariſtico pane abundat.

Matth. 22.

D ſupra vires ſuas regiam prouinciam nouerat, vt eam declinaret, dixit: *In domo mea non eſt panis, nolite me conſtituere Regem.* Iſai. 3. facilè populi Regem fatentur, Regem acclamant, in Regem coronant eum, à quo ſibi optimos, & copioſos cibos ſubminiſtrari experiuntur. Fidem huius faciat, quòd poſtquam in deſerto Chriſtus tot homines pauit, *Venerunt* (inquit ſacer textus) *vt raperent eũ, & facerent eum Regem.* Io. 6. Plurima

Iſaiæ 3.

Ioan. 6.

A alia præclara, & admiranda patrarat Chriſtus, & nuſquam legimus ob ea homines inductos fuiſſe ad eum Regem cõſtituendum, quia nimirum hoc præcipuè ſubditi à Rege requirunt, & pro charactere ſui Regis habent, ſi ab eo abundè alimenta recipiant. Adde, quòd ſi in Euchariſtico edulio deliciæ regales deguſtantur, vndè canit Eccleſia; *Pinguis eſt panis Chriſti, & præbebit delicias Regibus*, non eſt difficile ex eis præſentire aliquid de Chriſti regno.

Eccleſia in officio corporis Chriſti.

Introduxit me Rex in cellaria ſua &c.

NOTVLA III.

Dominici corporis pabulum iucunditate, & gaudio replet deuotam animam.

INgentem lætitiam, & exultationem, quam ſacra Synaxis parit, indicat dilecta Dei his verbis. *Exultabimus, et lætabimur in te.*

Ad bonam frugem redeuntem filium iuniorem piiſſimus genitor excipiens, in epulas vitulum ſaginatum mactari iubet, paratæ opiparæ menſæ tota familia accumbit feſtina, muſicorum chorus, & ſymphonia conuiuas demulcent, domus geſtit, & tripudiat. Lucæ 15. Quis vitulo ſaginato, & in eſum dato adumbratus fuit? Chriſtus ſane in Euchariſtico Sacramento, qui hilaritate eximia, & ſummo gaudio comedentes afficit. *Nunquid poſſunt filij ſponſi lugere, quandiù cum illis ſponſus eſt?* dixit Ieſus Matth. 9. vt innueret præſentiam ſuam in Euchariſtico Sacramento, mirificè lætificando, eliminare mœrorem, & luctum omnem propellere. Huic interpretationi fauet Hilarius apud D. Thomã in Catena ad prædictum locum Matth. Auctoris verba accipe. *Myſticè verò, quòd præſente ſponſo ieiunandi neceſſitatem diſcipulis non eſſe, reſpondet præſentia ſuæ gaudium, & Sacramentum ſancti cibi edocet.* Audiendus hic B. Laurentius Iuſtinianus de caſto Connubio cap. 22. *Quomodo (ait) non exultet anima, quæ ſe ſentit dignam effectam Verbi præſentia? ſi Præcurſor in vtero poſitus exultauit ad aduentum Verbi, quare non magis ſponſa in amplexibus ſponſi? Non ad inſipientiam ſibi exultat ſponſa in cordis thalamo ſponſum adeſſe cognoſcens.*

Luc. 15.

Matth. 9.

Chriſtus in Euchariſtia ſumma lætitia replet animam.

Hilarius.

B. Laurent. Iuſtin.

Ap-

Euchariſtia lætitiæ fluẽtum.
Clem. Alex.

A Appoſitè Euchariſtia dicitur lætitiæ fluentum à Clemente Alexandrino 2. pędag. c. 2. vt denotentur faciles, & vberrimi lætitiæ influxus, quos in animam piam tranſmittit hoc Sacramentum.

D. Thomas

Suppoſito quòd Chriſtus cum diſcipulis ſuis in nocte cœnę Euchariſtiam ſumpſerit, quod cum D. Thom. 3. p. quæſt. 61. art. 1. admittunt plures Theologi. quæritur cur Chriſtus hoc corpore, & ſanguine ſuo voluerit ſe ipſum reficere. Certè ad incrementum gratiæ habitualis conſeqnendum dici non poteſt, quia hic ab inſtanti ſuæ conceptionis omni gratię plenitudine (qualem humanitatem Deo hypoſtaticè vnitam decebat) cumulatus

Chriſtus ſe ipſum communicauit ad recipiẽdam quandam iucunditatem, & exultationẽ

B eſt; ad iucunditatem ergò quandam, & exultationem à ſacra Synaxi promanantem, cuius ipſe capax erat, recipiendam ſe ipſum Chriſtus communicauit. Ità grauiſſimi Auctores.

Facit ad rem noſtram cibi corporei ad cæleſtem proportio; Nam ſicut cibus, & potus corporeus non ſolùm delectat, dū actu deguſtatur, ob ſuauitatem ſaporis, quam præ ſe fert, ſed etiam poſteà delectationem cauſat, quatenus generat bonos humores, & optimum temperamentum, ratione cuius homo hilareſcit, & ad iucunditatem mirificè diſponitur. Vndè Ruth 3. dicitur. *Cumque comediſſet Booz, & bibiſſet, factus eſt hilaris.* Ità

Ruth 3.

C cibus hic Sacramentalis cum ex Concil. Tridentino præſtet ea omnia circà vitam ſpiritualem, quæ circa corporis vitam operatur cibus corporeus, non ſolùm dū actu ſumitur, & quandiù durant ſpecies Sacramentales, ſed etiam poſt, cæleſtem quandam delectationem operatur, quæ maximè pullulat ex gratia ſanctificante per hoc Sacramentum infuſa, & relicta.

Cōcil. Tridẽt.

Adde, quòd ſicut cibus corporeus generat in homine temperamentum ſibi conſimile, iuxtà illud Philoſophi, *Id ſumus, ex quo nutrimur*, ità ſanctiſſimum Chriſti glorioſi corpus, gaudio, pace, & iubilo plenum, cùm deuotè ſumitur, etiam aliquid gaudij, ac iubili in nos transfundit.

Exultabimus, & lætabimur in te.

NOTVLA IV.

Sacræ Synaxis virtute pia anima, ad eum ſincerum amorem, quo Deus propter ſe ipſum diligitur, peruenit.

Duplex amor, amicitiæ, & cōcupiſcentię.

B Eminum amorem, amicitiæ ſcilicet, & concupiſcentię Philoſophantium, & Theologorum ſcholæ docent. Amor amicitiæ ità purus eſt, vt in perſonam amatam feratur propter ſe ipſam, & amans hoc amore vult bonum perſonæ amatæ, quia eſt bonum eiuſdem perſonæ amatæ. Vndè verus & ſincerus amicus ſic diligit amicum ſuum, diuitem, nobilem, ſanū, felicem, & ſapientem, vt nobilitatem, diuitias, ſanitatem, proſperam fortunā, & ſapientiam amici velit, quia amico bona, & vtilia ſunt, non quatenùs ex eis ſibi aliquid emolumenti prouenire po-

C teſt, oblectatur etiam, & complacentia afficitur, quia amicus illis bonis abundat. Amor verò concupiſcentiæ nō ità purus, non enim fertur in perſonā amatam propter ipſam, volens bonum eius, quia eſt bonum eius, ſed quia bonum perſonæ amatę redundat in commodum perſonæ amātis. Vndè qui amat amore concupiſcentiæ aliquem ſanguine præclarum, opulentum, potentē, alijſque egregijs dotibus præſtantem, ità nobilitatem, opes, potentiam, aliaq; amati bona vult, quia ipſe ex illis commodum, & vtilitatem percipit. Deus non amore concupiſcentiæ à nobis diligendus eſt; nimis enim dedecet ità Deum diligere,

D ſicut diligimus agros, domos, aurum, argentum, equos, armenta, greges, & alia ob vtilitatem, vel delectationem, vel honorem noſtrum. Diligendus ergò Deus amore ſincero amicitiæ propter ſe ipſum, & debemus illi velle omnes infinitas perfectiones, quas habet, quia perfectiones illius ſunt. Vndè debemus Deum omnipotentem, omniſcientem, ſummè bonum, ſummè glorioſum, æternum, infinitis perfectionibus refertum amare, quia hæc bona ſunt ipſius Dei; hac ratione eſſe diligendum Deum docent cæleſtes illi ſpiritus, qui Apoc. 7.

Amore ſincero amicitiæ diligendus eſt Deus propter ſe ipſum.

Apoc. 7.

A recenſentur. *Vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus gentibus, & tribubus, & populis, & linguis: ſtãtes ante thronum, & in conſpectu Agni, amicti ſtolis albis, & palmæ in manibus eorum: & clamabant voce magna dicentes: Salus Deo noſtro, qui ſedet ſuper thronum, & Agno. Et omnes Angeli ſtabant in circuitu throni, & ſeniorum, & quatuor animalium: & ceciderunt in conſpectu throni in facies ſuas, & adorauerunt Deum, dicentes, Amen. Benedictio, & claritas, & ſapientia, & gratiarum actio, honor, & virtus, & fortitudo Deo noſtro, in ſæcula ſæculorum, Amen.* Hanc itaque perfectionẽ vnitiuam, & affectiuam aſſecuta dilecta

B Dei per gratiam ſacræ Synaxis iubilans in Deo dicit; *Exultabimus, & lætabimur in te.* Quaſi dicat: Gaudeo Domine mi te infinitam habere bonitatem, ſapientiam, potentiam, omneſque perfectiones in ſummo; fruere illis dilecte mi in æternum, & vltrà, hæc eſt potiſſima mea lætitia, & exultatio.

Quòd verò Euchariſticum Sacramentum ità amorem noſtrum purget à terreno, ſeu concupiſcenti affectu, vt illum purum, & nitidum, quo Deus diligitur propter ſe, reddat, ex eo inſinuatur, quòd hoc diuinum Altaris pabulũ, ignis & à Patribus, & à ſacris Paginis appellatur; aptiſſimè enim ignis efficacitate

C in expurgando auro, & argento ab impuris metallis, denotatur vis ſacratiſſimi cibi, in purificando auro, & argento charitatis ſinceræ. D. Chryſoſtomus in illud Iſai. 6. *Et volauit ad me vnus de Seraphim, & in manu eius calculus, quem forcipe tulerat,* hæc habet. *Ne putetis quòd accipiatis diuinum corpus ex homine, ſed ex ipſius Seraphini forcipe ignem.* Egregiè D. Paulinus epiſt. 3. cuius hæc ſunt verba. *Caro enim eius, vt ipſe ait, verè cibus, & vita eſt. Ipſa enim eſt ſecundùm Ieremiam olla vrens peccata, & illo igne cõſumens, de quo ait; Ignem veni mittere in terram, quem & in nobis optemus accendi, vt*

D *in olla Dominici corporis, ideſt Eccleſia concoquamur, peruſtiſque vitijs, efficiamur argentum igne examinatum, probatum terræ, purgatum ſeptuplum,* S. Io. Damaſcenus lib. 6. q. fidei 14. *Cum omni (inquit) timore, & conſcientia pura, & indubitabili fide, accedamus, & veneremur ipſum omni puritate animæ, & corporis, accedamus ei deſiderio ardenti, manus in crucis modum formantes, Crucifixi corpus ſuſcipiamus, & apponentes oculos, labia, & frontem, diuinum carbonem concipiamus, vt ignis in nobis deſiderij aſſumens ex eo carbone ignitionẽ comburat peccata noſtra, vt participatione diuini ignis igniamur, & deificemur.* Premo

D. Chryſoſt.

D. Paulin.

Io. Damaſcen.

A hoc vltimum verbum, *deificemur*, ſicut enim Deus ſe ipſum diligit propter ſe ipſum, ità qui deificatur, conſimili amore Deum diligit.

De Chriſto in Altaris Sacramento exiſtente Chryſoſtomus homil. de Chriſti miraculis exponit locum illum Iſai. 6. *Vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum, & eleuatum: & ea quæ ſub ipſo erant replebant templum. Seraphim ſtabant ſuper illud &c.* Plura myſteria procul dubio in hac viſione indicantur, inter quæ hoc eſſe reor, quòd ignis Euchariſticus homines ità amore in Deum perfecto accẽdat, vt Seraphini ab amore ardentes nominari poſſint, qui dùm nil aliud ingeminant, niſi *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus exercituum, plena eſt omnis terra gloria eius,* ſatis apertè teſtantur ſe tali amore in Deum ferri, & ſummo iubilo affici, quia Deus infinitam habet ſanctitatem, potentiam abſolutiſſimam, & gloriam immenſam.

B

Chryſoſt.

Euchariſticus ignis ita homines amore in Deum accẽdit, vt Seraphim amore ardentes vocari poſſint.

D. Maria Magdalena lacrymis lauando, & oſculis ſuauiãdo pedes Chriſti accumbentis conuiuio, feruentiores ſemper ſanctiſſimi illius amoris, quo diligitur Deus propter ſe, concipiebat flammas, vt colligitur ex ſacro textu Luc. 7 *Hæc autẽ lacrymis rigauit pedes meos, & capillis ſuis terſit. Oſculum mihi non dediſti: hæc autem ex quo intrauit, non ceſſauit oſculari pedes*

C *meos. Oleo caput meum non vnxiſti: hæc autem vnguento vnxit pedes meos. Propter quod dico tibi: Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum.* Perpende illud, *dilexit multum*, nõ enim multum dilexiſſet, ſi nõ dilexiſſet Deum, ſicut diligẽdus eſt propter ſe. Sed nonnè fortunata hæc mulier aliquid de virtute, quã Xpus in ſacra mẽſa cõmunicat, præſenſit? Audiendus eſt hic D. Paulinus ep. 4. loquens de Magdalena. *Quæ ipſum viuum, viuificumq; panem manibus, & ore præſumpſit, ſanguinem quoq; calicis, antequam fieret calix ſanguinis, oſculis ſugentibus prælibauit, & in ipſo corpore Chriſti corpus accepit,*

Luc. 7.

Magdalena nõ dilexiſſet multũ, ſi non dilexiſſet Deũ, ſicuti diligendus eſt propter ſe. D. Paulin.

D Ioãnes in cœna recubuit ſuper pectus Domini: originale Græcũ habet, *cecidit*, quia ſinceri amoris pondere in ſolum Deum tendentis ferebatur, verè enim dixit Auguſtinus, *Amor meus, pondus meum, illò feror, quocunque feror.* Sed quid Ioannis amorem ita perfecit? ſanè credendum eſt Euchariſticum Sacramentum, etenim poſt illius ſumptionem ita cecidit ſuper pectus Domini.

D. Auguſt.

Ioannis amorem Euchariſtia perfecit.

Exul-

Exultabimus, & lætabimur in te, memores vberum tuorum.

NOTVLA V.

Non ſolùm Euchariſtici Sacramenti ſuſceptio, gaudium, & ſolatium parit, ſed & illius ſola recordatio.

David mœrore oppreſſus ſola Dei recordatione exhilaratus eſt.

PRophera Dauid aliquãdo itá ingenti mœrore opprim batur, vt nullũ ſubleuamẽ admitteret, B ſtatim verò ac illi venit in mentem Deus, hac ſola recordatione exhilaratus, atque mirificè recreatus fuit. *Renuit conſolari anima mea, memor fui Dei, & delectatus ſum*; talis eſt itaque iucunditas, qua Deus abundat, vt etiam ſolùm de ea re cogitans oblectetur; cuius effectus participes procul dubio ſunt, qui altaris Sacramentũ, in quo verè eſt Deus, deuota mente reuoluunt. D. Thomas opuſ. 58. cap. 21. de Euchariſtia exponens illud Eccleſiaſtici 49. *Memoria Ioſiæ in compoſitionem odoris facta opus pigmentarij. In omni ore quaſi mel indulcabitur eius memoria, & vt muſica in conuiuio vini.* C hæc habet. *Ioſias, qui interpretatur fortitudo Domini, ſignificat Chriſtum, dicit gloſ. memoria Chriſti, ideſt Sacramentũ corporis eius, quod in memoriam ſui iuſſit conſecrari, opus eſt odoriferum veri pigmentarij, ideſt Spiritus Sancti, qui illud compoſuit de pretioſiſſimis ſpeciebus, ſcilicet de carne virginali, & ſapientia Dei. Hic quaſi mel in ore cordis indulcatur, ſi virtus eius in ſalutem humani generis piè cogitatur.* Perpende hæc vltima verba, quibus S. Doctor monet etiam ſolam piam cogitationem de hoc Sacramento dulcedinem afferre; Et quidem cùm Ioſias Domini fortitudinẽ ſonet, aptiſſimè deſignat fortitudinem, & ſtrenuitatem, quam Dominus oſtendit inſtituendo Euchariſtiam ea nocte, D qua illi Iudas proditionem ſtruebat, furens Iudæorum ſæuitia contumelias, tormenta, & mortem moliebatur acerbiſſimam; quiſquis enim ad hoc animũ refert, & conſiderat, quàm fortis, & cõſtans fuerit Chriſti in nos amor, qui à tot iniurijs ſuperari non potuit, plurimùm de eo ſibi promittens, non poteſt non magna affici lætitia. Beata Ida Louanienſis, vt refertur cap. 19. illius vitæ, ad ſolam Euchariſtiæ memoriam adeò ardenti charitate incaleſcere ſolebat, vt A eius etiam externa membra mirificè feruerent, & procul dubio ingenti etiá illo gaudio, quod vehementem charitatem comitatur (fructus enim charitatis gaudium) afficiebatur. Sic etiam Catharina Senenſis ab aſpectu Sacerdotis, qui Euchariſtiam tetigiſſet, mirificè recreabatur, vt in eius vita cap. 15. refertur, quod illi eueniſſe piè credi poteſt, quia excitabatur tunc in ea Auguſtiſſimi Sacramenti recordatio. De hoc itaq; ſuauiſſimo experimento loquitur hic dilecta Dei his verbis. *Exultabimus, & lætabimur in te, memores vberum tuorum.*

Pſal. 76.

D. Thomas

Sola cogitatio Euchariſtiæ dulcedinem affert.

Fortitudinem maximam oſtendit Chriſtus, dũ inſtituit Euchariſtiam.

In vita B. Idæ Louanien.

In vita S. Catharinæ Senen.

Memores vberum tuorum.

NOTVLA VI.

Deuota anima iugem ſacræ Synaxis memoriam ſeruare debet.

DIlecta Dei diuino ſpiritu illuſtrata, agnoſcens quantum cæleſti ſponſo acceptum ſit, vt mente verſemus Euchariſticũ Sacramentum: hoc ſedulò cum alijs ſe executioni C mandare modeſtè innuit his verbis, *Memores vberum tuorum.*

Quando Dominus in loco campeſtri ingentem illam turbam quinque panum ſubſtantia diuina virtute amplificata pauit, panes diſcipulis diſtribuendos populis diſcumbentibus tradidit; *Et cùm iuſſiſſet turbam diſcumbere ſuper fœnũ, acceptis quinque panibus, & duobus piſcibus, aſpiciens in cælum benedixit, & fregit, & dedit diſcipulis panes, diſcipuli autem turbis.* Matth. 14. Quale myſteriũ voluit hic ſapientiſſimus Magiſter in manus diſcipulorum inferendo panes, indicare? An vt tanti miraculi memoratiuas continuò inſpicerent manus? Itá exiſtimat Chryſoſtomus relatus à D. D Thoma in Catena ad præfat. Matth. locu.n. Audi S. Doctorem. *Chryſoſtomus. In quo quidem non ſolùm eos honorauit, ſed voluit, vt hoc miraculo facto non increduli fiant, neque obliuiſcantur eius, cum præterierit.* Verùm ſi illa refectione Euchariſtica alimonia denotabatur, vt ex vulgata expoſitione conſtat, certè monemur, vt iugem, & continuam diuini edulij recordationem ſeruemus. Sed dum de hac ſtupenda refocillatione loquimur, in mentem venit, quòd poſt illam, qui mãducauerant, *ſuſtulerunt reliquias fragmentorum*

Matth. 14.

Diſcipulis cur dederit Chriſtus panes, vt diſtribuerent turbis.

D. Chryſ.

Marc. 6.

torum duodecim cophinos plenos. Marc. 6. Ideò autem illa fragmẽta relicta fuiſſe dicit Victor Antiochenus in cit. loc. vt tàm admirandi myſterij diligens haberetur recordatio; huius Auctoris hæc ſunt verba. *Tantam reliquiarum copiam fieri voluit, vt duodecim ſporta indè implerentur, quas ſingulas quoque, quò miraculũ euidentius euaderet, & eorum, qui interfuerunt, ſenſibus tenacius infixum hæreret, in humeros tolli, & aſportari mandauit*. Verùm ſi Euchariſticum conuiuium in illa refectione præſignatum fuit, vt Patres adnotant, certè illa fragmenta, quæ remanſerunt, & in duodecim cophinis repoſita fuere, appoſitè indicant tantum Sacramentum memoria diligenter retinendum.

Victor Antiochen.

B

Ruth, quæ typum gerit communicantis, vt monuimus ſupra notula tertia ad verſiculũ (*Trahe me poſt te*) *comedit, & ſaturata eſt, & tulit reliquias*, inquit ſacer textus Ruth. 2.

Ruth 2.

Inter alia, quæ in oratione Dominica ex diuino præſcripto poſtulamus, eſt panis quotidianus. *Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie*. Panis hic Euchariſticus eſt, vt D. Auguſtinus ſerm. 9. & hom. 14. ex 50. & alij Patres monent; qui quotidianus dicitur, nõ ſolùm quia quotidianum alimentum animæ noſtræ eſſe debet, ſed etiam quia ſingulis diebus, immò & ſingulis horis, & momentis de eo cogitandum nobis eſt. Optimè cit. Auguſtinus ſerm. 48. de diuerſis. *Benè*, inquit, *rogamus, & dicimus, panem noſtrum quotidianum da nobis hodie, vt ſic viuamus, ne ab illo altari ſeparemur*. Quę vltima verba non ſolùm nobis inculcãt, vt non interrupta vitæ probitate diuina alimonia digni continuò perſeneremus, ſed etiam ne ex animo noſtro excidat ſacra illa menſa, quam in mente ſemper habere debemus.

D. Auguſt.

Panis Euchariſticus dicitur quotidianus, quia ſingulis dieb9, & momentis de eo cogitare debemus.

C

Mandauit Dominus ſeruari manna, & in ſanctuarium inferri. *Sume vas vnum, & mitte ibi Man, quantum poteſt capere gomor*. Exod. 16. qua in re continuam recordationem Euchariſtiæ in illo manna præfiguratæ cuſtodiendam à nobis eſſe ſignificauit Dominus.

Exod. 16.

D

Inueſtigat D. Thomas 3. p. quæſt. 73. art. 5. Cur Chriſtus eo tempore, quo huius vitæ periodum terminaturus erat, ſacroſanctum Altaris Sacramentum inſtituerit, & inter alia hæc affert. *Tertiò, quia ea, quæ vltimò dicuntur, maximè ab amicis recedentibus, magis memoriæ commẽdantur*. Et infrà. *Et hoc eſt, quod Auguſtinus dixit in libro reſponſionum ad Ianuarium. Saluator, vt vehementiùs commendaret myſterij huius altitudinem, vltimum hoc voluit infigere cordibus, & memoriæ diſcipulorum, à quibus ad paſſionem digreſſurus erat*. Hæc habentur apud Auguſtinum epiſt. 118.

Chriſtus cur inſtitue rit Euchariſtiã in fine vitæ. D. Thomas

A

Memores vberum tuorum.

NOTVLA VII.

Anima deuota conſiderans affectum, quo Chriſtus ſe nobis dat in cibum, ſingulari lætitia perfunditur.

INſinuat dilecta Dei his verbis, *Memores vberum tuorum*, nouum ſuæ iucunditatis argumentũ, quia nimirum agnoſcit ſacroſanctã Altaris alimoniam à Chriſto ſponſo eo affectu ſibi deguſtandam exhiberi, quo vbera ſua infantulo ſorbillanda amãtiſſima, & perfectiſſima mater exhibere ſolet. Perfectiſſimam matrem dixi, quia ad completam maternitatem ſpectare videtur, vt mulier lacte etiam proprio foueat, quem peperit filium. Vndè Phauorinus apud Gellium cap. 6. monuit fęminam, quæ matrem à munere ablactandi proprium filium auertebat, his verbis. *Oro te mulier, ſine illam integram eſſe matrem, aliquid enim contra naturam imperfectum, atque dimidiatum matris genus, peperiſſe, ac ſtatim à ſe abiecisse*. Hunc cõpletæ matris affectum, quo Chriſtus diuinam refectionem nobis ſuppeditat, optimè præſenſit D. Chryſoſtomus in pſal. 50. *Parit*, inquit, *mulier, nec nutrix efficitur, pudet enim nutricem effici, quæ mater effecta eſt; at non ita Chriſtus, vt nos progenuit, ita etiam aluit, ac propterea ciborũ, quorum loco carne ſua nos paſcit, ac poculi vice, cruore ſuo nos potauit*.

Gellius.

D.Chryſ.

Abel quoque obtulit de primogenitis gregis ſui, & de adipibus eorum. In hóc ſacrificio adumbratum Euchariſtiæ Sacramentum cenſet Rupertus lib. 4. de Trin. cap. 5. vbi ſic ſcribit. *Et notandũ, quòd non modò dictum ſit de primogenitis gregis ſui, ſed additum eſt de adipibus eorũ, etenim hoc verum panis, & vini ſacrificiũ, non modò caro, & ſanguis, ſed ſpiritus, & vita eſt quia Verbum verum, quod incarnatum eſt, & vera diuinitas in pane, & in vino eſt*. Sed in adipe etiam, quæ eſt ſubſtantia internis animalis partibus annexa, ab Abel oblata, commodè intelli-

gi

gi poteſt internus affectus, quo Dominus carnem ſuam nobis manducandam præbet, ad quem qui animum reuocat, agnoſcens ſe tantum à Deo amari, non poteſt non gaudio exilire.

In illa particula cordis, quod monitu Angelico è piſce extraxit iunior Tobias, Euchariſtica hoſtia adumbrata fuit, ad-
D. Thomas
notante D. Thoma opuſc. 58. Inter alia autem diuina arcana eo typo præſignata, hoc perpende, quòd, cùm cor ſit tritum intrinſeci, & vehementis amoris ſymbolum, peruenuſtè innuitur tanto amore nobis ſacram Euchariſtiam à Chriſto dari, vt non niſi amor eſſe videatur, atq; adeò cordis particula illud aptiſſimè repræſentatum habemus.

Vbi fuerit corpus, ibi congregabuntur
Matth. 24.
& aquilæ, Matth. 24. Per hoc corpus, Chriſti corpus in Euchariſtia, pro aquilis verò deuotæ animæ ad illud tanquam ad prædam, qua veſcantur, conuolantes intelliguntur. Egregiè D. Ambroſius lib. 4. de Sacram. *Bona aquila circa Altare.*
D. Ambr.
Vbi enim corpus, ibi & aquila. Forma corporis altare eſt, & corpus Chriſti eſt in Altari. Aquilæ vos eſtis. Porrò ea eſt regalis aquilæ indoles, vt referunt, qui animantium naturas norunt, vt ſi alitem apprehendat, ſtatim roſtro ſibi aditum ad cor illius prædæ aperiat, vt illo paſcatur, ità nobis cæleſtem cibum venanti-
Clem. Alex.
bus, vt cum Clem. Alex. 2. Pædag. cap. 1. loquar, neceſſe eſt ad eius intimũ cogitatione penetrare, & attendere, quàm ingenti cordis amore nobis hunc ſacratiſſimum cibum ſubminiſtrat.

Præſcribens Dominus varios ritus ſeruandos in eſu agni, iuſſit vt etiam eius interiora comederent; *Capùt cum pedi-*
Exod. 12.
bus eius, & inteſtinis vorabitis. Exod. 12. Sicut autem Agnus ille legalis, Euchariſtici notiſſimus fuit typus, ità illius inteſtina interiorem Euchariſtici agni ſensũ appoſitè deſignarunt. Quare à nobis exigi præmonſtratum fuit, dum inteſti-
Inteſtina agni cur p̃cipiebantur manducari.
na agni præcipiebantur manducari, vt cum agni Euchariſtici comeſtione coniungamus conſiderationem interioris affectus, quo nos Chriſtus alit in ſacra menſa.

Præſtat hìc recenſere, quod aliquan-
Reuelat. B. Gertrudis.
do Dominus B. Gertrudi indicauit. *Hac enim poſt ſumptam communionem, dum ad intima ſe recollegiſſet, exhibuit ſe illi Dominus in ſpecie Pellicani, ſicut depingi ſolet roſtro transfodiens cor ſuum. Quod cùm illa admirans diceret. Quid mihi Domine mi per hanc ſimilitudinem uiteris perſuadere? Dominus reſpondit, vt conſideres, quàm inæſtimabilibus amoris ſtimulis propulſus, hoc tam prænobile donum porrigo; quod ſi incongruum non eſſet ad id dicendum poſt hoc donum magis eligerem mortuus remanere, quàm hoc donum ab amante anima continere. Inſuper etiam conſideres, quàm excellenti modo anima tua ſumpto hoc dono viuificatur in vitam æternaliter permanentem, ſicut pulliculus Pellicani viuificatur ex ſanguine paterni cordis.* Lib. 3. cap. 18. Inſinuationum Diuinæ pietatis.

Recti diligunt te.

NOTVLA VIII.

Diuina amabilitas, quæ maximè in Euchariſtia elucet, poſtulat, vt omnes viri recti amorem ſuum dirigant in Deum.

RECTI dicuntur, qui rectiſſimè eligunt, ſeu qui conformia dignitati naturæ rationalis, quam rectam conſtituit Deus (*fecit Deus hominem rectum*) operantur, præferendo ſemper in diligendo, quod verè diligibilius eſt. Duo autem potiſſimũ in Euchariſtico Sacramento Deum maximè hominibus diligibilem reddunt; ſcilicet quia hoc nobis Sacramento datur affluentia pretioſiſſimarum rerum, quæ cum eo communicantur; nihil enim maioris efficacitatis eſſe poteſt ad amorem prouocandum, quàm amor. *Vnde fruſtra* (ait Seneca) *quæres maleficos ad* Seneca.
amorem, oſtendam tibi philtrum; ama, & amaberis. Quàm ingens verò ſit amor, quo Chriſtus hoc cibo ſacratiſſimo nobis traditur, indicaui præcedenti notula; reſtat vt aliqua innuamus de eius opulentia. D. Cyrill. magnam illam cœnã, D. Cyrillus.
in qua Dominus dixit, *parata ſunt omnia.* Luc. 11. exponens de Euchariſtia. *Omnia* (inquit) *quomodo omnia, ſi tantum vnicum ferculum corporis Domini exhibetur? quia Deus hìc nobis datur, & Deus omnia eſt.*

Audite audientes me, & comedite bonum, & delectabitur in craſſitudine anima veſtra. Iſaiæ 55.
Iſai. 55. inuitantur hìc fideles ad ſacroſanctum altaris conuiuium, quod bonũ In Euchariſtia omnia bona reperiuntur.
abſolutè nominatur, quia omnia bona in hoc reperiuntur, quod optimè adnotans Hugo in cit. locum. *Panis*, inquit, *Euchariſticus dicitur bonus antonomaſticè.* Hugo.

Dominus per Prophetam Nathan arguens Regem Dauid ob patratum adul-

tgrium.

terium, & homicidium, memorat illi regiam dignitatem, opes regias, pluraque alia, quibus eum locupletauit, & ſubnectit: Si pauca ſunt iſta, adijciam tibi multò maiora. *Hæc dicit Dominus Deus Iſrael: Ego vnxi te in Regem ſuper Iſrael, & ego erui te de manu Saul, & dedi tibi domum domini tui, & vxores domini tui in ſinu tuo, dedique tibi domum Iſrael, & Iuda: & ſi parua ſunt iſta, adijciam tibi multò maiora.* 2. Reg. 12. Etſi enim maxima erant, quæ Dominus largitus erat Regi Dauid, vt illum ſibi amicum obſtringeret, cumulatiora tamen adhuc erogare poterat. Sed poſtquam Dominus in ſacra menſa ſe nobis in cibum tradidit, cùm omnia ſimul ſecum nobis tradiderit, non poteſt dicere, maiora adijciam, vt vos ad me redamandum alliciam.

2. Reg. 12.

In Euchariſtia Chriſtus nobis omnia ſimul tradidit.

B

Verè enim in ſacra Synaxi recipimus Chriſti corpus, ſanguinem, animam, diuinitatem, perſonam Verbi, attributa omnia diuina, & conſequenter ſanctiſſimam Trinitatem, & inſuper inæſtimabilia merita Chriſti, quę nobis in hoc Sacramento feliciter applicantur. Quare ſi dona ad conciliandum amorem plurimum habent ponderis, & eò maioris, quò pretioſiora ſunt; vnde Ariſtoteles inter omnes ſtudioſos maximè amari liberales affirmat. Sanè quis adeò in amore durus, & rigidus eſſe poterit, quē non molliat, & inflectat ad amandum adeò larga, & prodiga largitas, vbi donator venit in donum, & datum eſt idē penitùs cum datore, vt verbis vtar Vrbani Papę in Clement. de reliquijs, & veneratione Sanctorum, cum datore inquā, qui ſecū, quidquid pretioſum eſt, affert. Hæc dilecta Dei cōſiderans meritò clamat. *Recti diligunt te*, ſeu *rectitudo diligit te*. Quaſi dicat: ò mi dilecte cùm te in cibum nobis tradis, omnia ſimul congeris, & potiora, quæ præſtari poſſunt, operaris ad noſtrum præcipuum amorem deuinciendum, quare recta eorum certè electio, qui dilectionem ſuam in te, tanquam in omnis amabilitatis ſcopum collineant.

A *Nigra ſum, ſed formoſa, filiæ Hieruſalem, ſicut tabernacula Cedar, ſicut pelles Salomonis. Verſ. 5.*

Indicatur ſenſus ad corticem litteræ.

Communis Interpretum huius loci ſenſus eſt, ſponſam ſe obfuſcam ingenuè fateri; huiuſmodi autem colorem, non illi natiuum, ſed eueniſſe ab ardenti Solis æſtu, quem ſuſtinuit: hoc valdè probabile admitto, mihi tamen ſatis veriſimile videtur de ſuis natalibus obfuſcis, deque vili, & abiecta conditione ſua, ob quam ſimilis appareat Cedarenorum incultis tabernaculis, quæ quòd æſtui Solis, imbrium illuuiei, & alijs cæli iniurijs expoſita eſſent, nigra, & inculta ſquallebant; nam de vultu reddito decolore ab ardentioribus Solis radijs, infrà verba facit, dicens. *Nolite me conſiderare, quòd fuſca ſim, quia decolorauit me Sol.* Subdit tamen, cum hoc nigrore, ſeu humili genere, & exigua ſupellectile ſe formoſam, ſeu ſpectabilem morum concinnitate, &

C ſe donis etiam à ſponſo acceptis exornatam eſſe, ità vt ęquari poſſit papilionibus, ſeu tentorijs, quibus Salomon inter venandum, vel faciendum iter vtebatur, nitore, atque decore inſignibus, qualia decebant Regem adeò magnificum, opulentum, & elegantiarum amatorem, ſic enim eum vocat Ioſeph. lib. 8. antiquit. cap. 2. Hæc expoſitio quatenùs ità diſtribuit geminas allatas ſimilitudines, vt fuſcus ſponſæ color conferatur cum tabernaculis Cedarenorum, formoſitas verò cum papilionibus Salomonis, quibus vix aliquid pulchrius eſſe poterat, eſt Rabbinorum, quam approbat Alcaſarus hìc; occurrit autem hìc ſponſa tacitæ

Ioſeph.

Alcaſar.

D exprobrationi virginum Sionidum, quibus forſan nimium præter rerum ordinem videbatur, quòd paſtrix nullo ſtēmate clara, non opibus abundans, ruſticanis exercitamentis dedita, ad connubium adeò nobile introducta, & erecta fuerit. Quaſi dicat: ò Hieroſolymitanæ puellæ, cur admiramini, ſi ego adeò illuſtri connubio extollar? nam licèt fuliginoſa ob infimum, atque inopem ſtatū meum verè ſim, ità vt cum atris, & nullius æſtimationis Cedarenorum tabernaculis comparari valeam; nihilominùs

motum

morum elegantia, & muneribus pretioſis mei ſponſi mihi ad decorem adiunctis, ità ſpecioſa euaſi, vt papilionibus omnibus Salomonis Regis conſpicuis aſſimilari meritò poſſim. Quarè non omninò indigna exiſto regalibus nuptijs cum eo, qui præclaras animi dotes ſtirpi, & diuitijs anteponit.

Nigra ſum, ſed formoſa &c.

Enucleatur ſenſus ſpiritalis Euchariſtiam reſpiciens.

NOTVLA I.

Eo commiſerationis, & amoris affectu peccatores verè pœnitentes amplectitur Dominus, vt quodammodò pro illis potiſſimùm ſacram Altaris alimoniam inſtituiſſe videatur.

SPonſa ſpiritalis agens hoc loco perſonam peccatoris ad meliorem frugem redacti, & Euchariſticæ menſæ aſſidentis, ne quis illi inſultet, aut obtrectet, quòd connubium adeò ſanctum, quale in ſacra communione fit, celebrare audeat, quod nunquam denigratam per culpas ſanctitatē exigere videtur, ſincerè, & verecundè ſuorum criminum nigredinem fatetur, ſimul ſubnectens ſe per pœnitentiæ gratiam talem formoſitatem eſſe adeptam, per quam noſcit ſe reddi ſingulariter habilem ad Euchariſticas nuptias; quaſi hæc dicat humili affectu alloquens ſpiritus cæleſtes, vel eos, quorum pes in via mandatorum nunquam offendit; Agnoſco quidem, ò immaculatæ ſanctitatis ſpiritus, ò probi viri, qui nunquam lethalia ſcelera patraſtis, quâm nigra ſim ex concupiſcentiæ meæ æſtu, & peccatorum, atque imperfectionum mearum illuuie, & nigreſcentibus tabernaculis Cedarenorum non diſſimilis appaream, ſed baptiſmali fonte abluta, & per pœnitentiæ gratiam actualium criminū meorum ſordibus deterſis, & virtutibus infuſis decorata, ſic formoſa euaſi, vt de elegantia, & nitore poſſim cum perpolitis Salomonis papilionibus auro, gem- A miſque fulgentibus aſſimilari. Hæc autem omnia pretioſa dona ſunt, quæ mihi profuſa diuini amatoris liberalitas largita eſt, vt ad celebrandum cum eo puriſſimum, & ſanctiſſimum coniugium, in Euchariſtico conuiuio aptè diſponerer. Ad quod adeò ingenti benignitatis affectu peccatores verè pœnitentes clementiſsimus Redemptor admittit, vt prò illis maximè ſacroſāctum illud epulum paraſſe videatur. Fauet ex parte Hugo Cardinalis in huius loci expoſitione. *Vel nigram ſe dicit ſecundùm ſtatum præteritum, quo fuit ſub peccato, formoſam ſecundùm ſtatum præſentem, qua lota eſt in baptiſmo, & purificata fide.* Subdam aliqua in propoſiti argumenti B pleniorē cōfirmationem.

Hugo Cardin.

Ingreſſus Dominus ciuitatem Iericho domum Zachæi publicanorum principis pro hoſpitio elegit, Zachæus autem ille, vitam, quam priùs malè traduxerat, in melius commutarat, vt apertè cōſtat ex ſacro textu Luc. 19. vnde typum gerit hominis poſt lapſum reſipiſcentis, & communicantis, qui verè Chriſtū Dominum intrà animæ ſuæ penetralia recipit. Sed cur quæſo Dominus tanta animi propenſione in ædes Zachæi fertur, vt vi quadam ad eas pertrahi videatur? *Zachæe feſtinans deſcende, quia hodiè in* C *domo tua oportet me manere*, deerant forſan non interruptæ probitatis viri in ea ciuitate, qui Dominum omni beneuolentiæ, & pietatis officio eſſent excepturi? non hoc ego cogitarem; crediderim verò Dominum voluiſſe apud Zachæum potiùs diuerſari, quàm apud alios, vt indicaret, quam peculiari affectu cupiat in ſacra Synaxi recipi à peccatore verè pœnitente, vt eum in ſanctitate, & iuſtitia, quam nuper adeptus eſt, ita obfirmet, & ſtabiliat, vt de ipſo abſolutè verificetur. *Hodie huic domui ſalus facta eſt.*

Luc. 19.

Chriſtus apud Zachæum diuerſari voluit, vt denotaret quā peculiari affectu cupit in Euchariſtia recipi à peccatore verè pœnitente.

Miſeratione tactus Dominus turbam illam alimento deſtitutam pauit admiranda panis multiplicatione, ſed ad hoc D ſe inductū fuiſſe innuit potiſſimū propter eos, qui à remotioribus partibus iter ſuſceperunt. *Miſereor ſuper turbam: quia ecce iam triduo ſuſtinent me, nec habent quod manducent: & ſi dimiſero eos ieiunos in domum ſuam, deficient in via: quidam enim ex eis de longè venerunt.* Marc. 8. Euchariſticam refectionem præadumbratā tunc fuiſſe, ſat norunt, qui in ſacris paginis vel mediocriter verſati ſunt. Duo autē virorum genera in illa turba conſiderāda occurrunt, quidam enim aderant, qui venerunt de longè, quidam verò non, inter quos enumerandi diſcipuli, fidi Chriſti comites; in his enumerantur,

Marc. 8.

qui in via mandatorum Dei ſemper perſiſtunt, in illis verò, qui per lethales culpas longè receſſerant à Deo, ſed rediere per pœnitudinem. Hoc vltimum probè aduertit D. Thomas in Cant. ex Beda in memoratum locum Marci. *Qui verò poſt carnis flagitia, poſt furta, vinolentias, & homicidia ad pœnitentiam redeunt, ad Dominum de longinquo veniunt; quantò enim quis plus in prauo opere errauerit, tantò ab omnipotenti Deo longius receſſit.* Quarè pro ſcopo noſtro notandum, quòd, licèt omnibus in illa turba exiſtentibus fuerit alimonia data à Chriſto, nihilominùs hic ad eam ſuppeditandam ſingulari cômiſeratione in eos, qui de longè venerunt, impulſus eſt, vt hinc palam fieret, Eucharisticum Sacramentum ad omnes quidem ſpiritaliter reficiendos eſſe conditum, ſed neſcio quo peculiari commiſerationis Chriſti affectu, ad eos maximè, qui à lapſu grauiorum peccatorum ſurrexerunt, & ideò maiori gratiæ fomento indigent, ne relabantur.

D.Thomas

Euchariſtia pro omnib. inſtituta, ſed præcipuè ppec. catoribus pœnitentibus.

Ad cœnam illam magnam inuitatis accedere renuentibus Dominus dixit ſeruo ſuo. *Exi citò in plateas, & vicos ciuitatis, & pauperes, ac debiles, & cæcos, & claudos introduc huc.* Luc. 14. In hac cęna ſymbolicè repræſentata fuit Euchariſtia, vt Cyrillus, & alij Patres animaduertunt: Sed nunquid ad Euchariſticā cęnam admittendi ſunt non modò pauperes, & debiles, ſed etiam cęci, & claudi, notiſſimi prauorum hominum charactêres? Abſit; eliminandus ſemper ab hac ſacra menſa, & in tenebras exteriores detrudendus non indutus veſte nuptiali pœnitentiæ. Cæci, & claudi, ſcilicet miſeri peccatores aduocantur quidem ad epulas Dominici corporis, ſed vocatione efficaci, quæ illos prius mouet ad recuperandā per pœnitentiam gratiā illuminantem animam, & corroborantem vires ſpiritales, quibus rectò greſſu ambulent in lege Domini. Quare cò rendit hæc parabola Domini ad cœnam illam magnā, per ſeruum cæcos, & claudos inuitantis, vt doceamur, peccatores à diuina gratia maximè excitari ad perfectiſſimam pœnitentiam, vt conuerſi ſacræ altaris menſæ accumbant, vbi tanquam primarij conuiuæ à Chriſto ardenter expetuntur.

Luc. 14.

Cyrillus.

Peccatores à Deo excitantur ad pœnitentiā vt conuerſi Euchariſtiā ſumant.

Poſtquam clementiſſimus Genitor iuniorem filium paternæ ſubſtantiæ dilapidatorem ſaniori menti redditum amplexus, ac deoſculatus eſt, annulo, & veſtibus ornauit, calceamentis muniuit, vitulum tandem ſaginatum occidi ad epulandum imperat. *Et adducite vitulū ſaginatum, & occidite, & manducemus, &*

A *epulemur: quia hic filius meus mortuus erat, & reuixit: perierat, & inuentus eſt.* Luc. 15. Premenda eſt hæc dictio, *quia*, quæ cauſam, ſeu motiuum epularum importat, vndè hunc ſenſum gignit: Epulemur, quia filius meus reſipuit; reſipiſcentia filij deſignat pœnitentiam, vitulus ſaginatus in cibum datus Euchariſticum Sacramentum, quod etſi debeatur omnibus probis, nihilominùs præcipuo quodam modo deberi videtur recedentibus à peccatis, in quibus aliquandò ſorduerunt, vt gratia, quam confert hoc Sacramentum roborati, in iuſtitia, & ſāctitate perſeuerent, atquè proficiant. Egregiè Tertullianus de pudicitia c. 9. B *Veſtem*, inquit, *priſtinam arripit, ſcilicet eam, quam Adam tranſgreſſus amiſerat, annulum quoquè arripit tunc primùm, quo fidei pactionem interrogatus obſignat, atquè ità exinde opimitate Dominici corporis veſcitur, Euchariſtia ſcilicet.* Sed luculentiùs adhùc ad noſtrū inſtitutū Titus Boſtrenſis in citatum locum Lucæ. *Et adducite* (inquit) *vitulum ſaginatum, illum inquam vitulum adducite, qui pro terrarum orbe immolatus, eiſquè, qui vera reſipiſcentia ducuntur, donatus eſt, hoc eſt, tremendorum myſteriorum participem illum facite.* Aduertendum, quæ in hac notula dicuntur, in conſimili ſenſu accipienda eſſe, quo parabola de Paſtore, qui dimiſſis C nonaginta nouem ouibus in deſerto, errabundam quærit, qua inuenta ad ſibi congratulandum de ea recuperata conuocat amicos, vt conſtat ex Luc. 15. vbi ſacer textus ſubdit. *Dico vobis, quòd ità gaudium erit in cælo ſuper vno peccatore pœnitentiam agente, quàm ſupra nonaginta nouem iuſtis, qui non indigent pœnitentia.* Nam de cætero certum eſt, digniorem eſſe Altaris alimonia, & libentiùs à Domino ad eam admitti, & vberiori gratia donari eum, qui in perfectiori ſanctitatis gradu reperitur, ſiue ſit è claſſe eorū, qui nunquàm à iuſtitiæ ſemitis receſſerunt, ſiuè è cœtu peccatorum, qui per veram pœnitudinem, gratiam iuſti- D ficantem ſunt aſſecuti, quorum aliqui interdum per actus côtritionis, & charitatis intenſiſſimos, non ſolùm ſanctitate æquant, ſed & ſuperant eos, qui ſine lethali lapſu vixerunt.

Luc. 15.

Euchariſtia omnibus probis debetur, & præcipuè peccatorib. ad Deū cōuerſis.

Tertullian.

Titus Boſtren.

Luc. 15.

Nigra ſum, ſed formoſa &c.

NOTVLA II.

Deuotus fidelis ſacræ menſæ accumbens, ſuæ vilitatis memoriam habere debet, hinc enim plurimùm venuſtatur.

VErum eſt corpora quædã omnl ex parte abſoluta, & pulchra videri, ſi optimus corporis habitus in debita quantitate, & qualitatum omniũ ſymmetria conſiſtens aſpiciatur; at ſi non adſit etiam quædã morum concinnitas, ſeu iucunda elegantia, quæ communiter gratia nominatur, illa ſola pulchritudo corporea imperfecta remanet, nec ad amorem ſatis allicit. Cõtrà verò corpus etiam defectu coloris, & ſtaturæ imperfectum, ſi gratia condecoretur, venuſtum iudicatur, & intuentiũ amorem ſibi conciliat; Hæc porrò gratia ſtudio, & induſtria aliquandò comparatur, vel augetur, quod mulier illa iactabat.

Si mihi difficilis formã natura negauit,
Ingenio formæ damna rependo mea.

Tacitus: Plutarch. Similem illecebram tribuit Poppilæ Tacitus, Cleopatræ Plutarchus in Anton. Sed quænam eſt ſpiritalis elegantia, ſeu venuſtas, quæ hominem Deo peculiariter formoſum, ſeu amabilem reddit, licèt vilitate ſuæ conditionis, & imperfectionibus denigreſcat? certè eſt illa, de qua loquuntur David Pſal. 95. *Confeſſio, & pulchritudo in conſpectu eius.* Et Salomon Eccleſiaſt. 4. *Eſt confuſio adducens gloriam, & gratiam.* Igitur hæc ingenua ſubmiſsio, qua anima ſuam indignitatem recuſando, ſe vilem, & contemptibilem ſincerè fatetur, plurimum formoſitatis, & venuſtatis illi adiungit, qua Euchariſtico conuiuio accumbens, diuino ſuo ſponſo gratior, & amabilior euadit, & hoc nos docet hic Spiritus Sanctus, dùm ſpõſam ſic loquentem inducit. *Nigra ſum ego*, & ſtatim ſubdit, *ſed formoſa*, quia ſtatim ac nigredinem ſuarum imperfectionum prodit, formoſa & apparet, & digna cæleſti connubio, quod in ſacro conuiuio celebratur.

Pſal. 95. — Eccleſ. 4.

Quantum verò placeat Deo communicans, qui in mente verſat abiectionem ſuam, pluriès in ſacris paginis indicatur.

A Panem Euchariſticum in pane ſubcinericio ſæpiùs adumbratum habemus, 3. Reg. cap. 17. & 19. & alibi. Rectè quidem, quia cum pani ſubcinericio ſemper aliquid de minutiſsimo cinere adhęrere ſoleat, cinis autem ſit vilitatis noſtræ index, appoſitè per panem ſubcinericium innuitur, in eſu panis Euchariſtici noſtræ abiectionis conſiderationem eſſe admiſcendam. Quarè, ſi Abraham allocuturus Deum magna animi ſubmiſſione dicebat: *Loquar ad Dominum meũ, cùm ſim puluis, & cinis*; accedens ad ſacram Synaxim dicere debet, Egonè puluis, & cinis Dominum meum intrà me excipiam?

3. Reg. 17.

Pane ſubcinericio denotatur in eſu panis Euchariſtici admiſcẽdam eſſe cõſiderationẽ noſtræ abiectionis.

B Bis Dominus pauit turbam in loco cãpeſtri. In vtroquè pabulo præſignatum fuit conuiuium Euchariſticum; ſed attẽdendum, quòd Chriſtus ſimul præcepit turbæ, vt diſcumberent ſuper terram. Matth. 14. aliàs verò, vt fœno inſiderent. *Erat autem fœnum multum in loco. Diſcubuerunt ergò viri, numero quaſi quinque millia.* Io. 6. Sed cur hæc iuſsit Dominus? nimirùm vt hinc intelligamus illi valdè acceptum eſſe, dùm ſacro conuiuio aſsidemus, ſi recogitamus de terra, à qua traximus originem, & de fœno, hoc eſt de carnis noſtræ imbecillitate. *Omnis enim caro fœnum.* Iſai. 40.

Matth. 14. — Ioan. 6.

Deo valdè accepta eſt noſtræ vilitatis recogitatio, dũ ſacræ menſæ accumbimus.

Iſai. 40.

Celebraturus Chriſtus Paſcha cũ diC ſcipulis, præmiſit ad parandum locum, Petrum, & Ioannem. *Ite*, inquit, *in ciuitatem, & occurret vobis homo lagenam aquæ baiulans, ſequimini eum.* Marc. 14. Vide quem ductorem proponit illis Dominus, hominem lagenam aquæ portantem, hunc præeuntem inſequi debent diſcipuli comeſturi agnum. O egregium optimæ diſpoſitionis ad comeſtionem agni Euchariſtici documentũ, antè oculos mentis habere hominem deferentẽ lagenam aquæ, ſcilicet miſeram hominis conditionem, hic enim, quantum eſt ex ſe, vas teſtaceum eſt, ſolam iniquitatis aquam vehens. Huic exiſtimationi ſuffragatur Theophilus apud D. Thomã D in Catena ad illum locum Lucæ 22. *Ecce introeuntibus vobis in ciuitatem occurret homo quidam amphoram aquæ portans. His paratoribus* (inquit citatus Auctor) *occurrit homo: quia per prædicta reperimus ſtatum hominis, qui creatus eſt ad imaginem Dei, qui portat amphoram aquæ, quæ ſignificat gratiam Spiritus Sancti. Amphora autẽ eſt humilitas cordis, humilibus enim dat gratiã, qui ſe cognoſcunt eſſe terram, & puluerẽ.*

Marc. 14.

Euchariſtiã ſumens ante oculos mẽtis habere debet hominem deferentem lagenã aquæ ſcil. miſerã hominis cõditionem.

Illud Ruth 2. *Intinge buccellam tuam in aceto*; exponit Hugo Carenſis in cap. 17. Prouerbiorum de Euchariſtico bolo, qui non ſine memoria illius ace-

Ruth 2.

ti, qnod accepit Ieſus in Cruce, ſumendns nobis ett. Verba citati Auctoris hęc sūt. *De hac buccella* (ſcil. Euchariſtię) *Ruth 2. quando hora veſcendi fuerit, veni hùc, & intinge buccellam tuam in aceto, ideſt in commemoratione paſſionis Chriſti.* Debemus ſanè cùm ſacra Dominici corporis eſca veſcimur, animum referre ad ea omnia, quæ pertulit pro nobis Chriſtus, ſed ſimul ad peccata noſtra grauiſſima, ob quæ adeò acerbiſſimos cruciatus ſuſtinuit: nec non etiam in memoriā reuocandum eſt, quoties in ſacro conuiuio Chriſto pro vino feruentis charitatis, ſummæ frigiditatis ſpiritalis acetum propinauimns. Hoc eximiæ ſanctitatis viri ad praxim optimè reducebant.

Hugo Carenſis.

Euchariſtiā ſumentes animum referre debemus ad ea omnia, quę pro nobis pertulit Chriſtus.

B

B Laurent. Iuſtin.

Audiendus hic B. Laurent. Iuſtin. deuoto ſoliloquio varios humilitatis actus ante communionem eliciens. *Ecce,* inquit, *tantillus ſeruus tuus coram te toto corde proſtratus clamat ad te totis deſideriorum ſuorum præcordijs in ſpiritu humilitatis, & in animo contrito. Ego, ò Domine, ego ſum prodigus ille, qui cæleſte patrimonium, omnemque ſubſtantiam carnaliter viuendo diſſipaui, atque conſumpſi, propter quod filius vocari dignus non ſum. Ego, inquam, ouis ſum perdita, quæ per vitiorum deuia diù errans luporum dentibus lauiata permaneo. Tu igitur piiſſime Pater ſuſcipe venientem, pœnitenti occurre, atque eſurienti ſaginati vituli alimoniam præbe. Tu Paſtor bone inuentam recognoſce ouem, & ne iterum errare incipiat, in humeris ad ouile reporta. Reſpice in me, ò Domine, & miſerere mei, & ne auertas faciem tuam à puero tuo, quoniam tribulor, velociter exaudi me, te ſuſtinui tota die, te præcipuè diligo, te cupio, te totis viſceribus ſumere concupiſco, Oro te Domine, ne derelinquas me, neque deſpicias me Deus ſalutaris meus.* Hæc piiſſimus vir de triumphali Chriſti agone cap. 4.

C

Benè nouerat Beatus Franciſcus Borgia diuino lumine illuſtratus, quàm venuſta, & Deo amabilis per actus ſubmiſſionis reddatur anima in ſacroſancta cōmunione: Hic enim celebraturus Miſſam ſacras induens veſtes ſe ipſum tanquam lupum obtectum pelle ouina contemplabatur; Miſſæ introitum admirabundus proferebat, quòd cum ipſe peccator eſſet magnus, Canticum Domini, & Angelorum in terra aliena ore immundo caneret; Pudore ſuffundebatur in recitandis collectis, quòd munere reconciliatoris inter Deum, & populum fungeretur, qui animas ad malum pertraxiſſet; quòd diuinæ ſapientiæ libros legeret in Epiſtola, qui iam in cathedra peſtilentiæ ſediſſet; quòd Euangelium

D

A

promnlgaret, qui Euangelium dictis, & operibus impugnaſſet. In offertorio cōfuſione replebatur, cogitando, quo animo, qui filium aliquem impiè occidiſſet, proprio patri offerre auderet, æternum tamen Patrem, vt pro benignitate ſua ineffabili acceptare dignaretur talē oblationem, deprecabatur; gratiarumque actionibus pro acceptatione adiunctis. Conſecrationi propinquus admirabiliter commouebatur, contremiſcebat, ac ſi audiret Dominum ſic loquentem. Ecce appropinquauit hora, & filius hominis tradetur in manus peccatorum, reputans ſe ipſum eſſe illum ſceleſtum peccatorem, in cuius manus tradendus erat fi-

B

lius Dei, & Immacnlatæ Virginis. His & alijs profundæ humilitatis actibus indignitatem ſuam incuſando formoſus, & amabilis ſemper magis in Euchariſtica menſa euadebat vir iſte non vulgari ſanctimonia conſpicuus. Vide hæc, & alia apud Virgilium Ceparium in vita huius Beati Italicè conſcripta.

Virgil. Cepar. in vita B. Franciſci Borgiæ.

Aliquando D. Catharinæ Senenſi Anguſtiſſimum Altaris Sacramentum ſuſcepturæ magno ſubmiſſi animi feruore ingeminanti: Domine non ſum digna, vt corpus meum ingrediaris, Dominus reſpondit, & ego dignus ſum, qui ingrediar in te. Ita refertur cap. 11. de vita, & geſtis eiuſdem Sanctæ.

In vita D. Catharinæ. Senen.

C

Gerſon tract. 9. in *Magnif.* p. 3 de Beatæ Virginis heroica humilitate, dum ſacræ menſæ accumberet, hæc ſcribit. *Cōtemplabatur Maria etiam ſe ex ſe nequaquā eſſe dignam, excelſior ſuper omnes. Dicebat igitur cum Apoſtolo: Venit Deus ſaluos facere peccatores, quorum prima ego ſum, ſed miſericordiam in præſeruatiua ſanctificatione, & redemptione ab omni peccato etiam originali conſecuta ſum, alioquin etiam natura iræ filia fuiſſem, ſicut alij. Solus & vnicus filius meus neque peccatum, neque neceſſitatem habuit conſequendi peccatum priuilegio ſingulari, quia ſingulariter ex Spiritu Sancto natus.*

Gerſon.

D

Nigra ſum, ſed formoſa &c.

NOTVLA III.

Soli exigui progreſſus in virtutibus, & imperfectionum fuligines non debent piam animam reuocare à frequenti Altaris refectione.

IN Hebræo non eſt vox יפה *Iaphah*, quæ ſignificat, formoſa, ſed vox נאוה *Nauah*, quæ amabilem, & deſiderabilem ſonat: huic inhærendo ſequentem ſubnecto expoſitionem. Sponſa hoc loco piam aliquam animam non adeò perfectam repræſentans, occurrit tacitæ reprehenſioni nonnullorum, qui cùm ſciant eam parùm in virtutibus proficere, & pluribus defectibus deturpari, nimiùm præſumere videatur accedendo frequenter ad ſacrum conuiuium. Quaſi dicat: omni cum ſubmiſſione ò animæ ſanctæ fateor quidem, me culparum nigrore, qnaſi turpitudine quadam ſquallere, ſicut neglecta tabernacula Cedarenorum, quæ à Solis ardoribus exuſta, ventorum flatibus, crebriſquè imbribus infuſcata ſordebant. Quare meritò me indignam indicatis, vt Chriſti habitaculum fiam: Verùm licèt adeò miſerabilis ſim, ſum tamen diuino meo ſponſo amabilis, & deſiderabilis, quia hic miſericordiam ſuam ergà miſeros oſtendere maximè oblectatur, & gloriatur, quæ miſericordia cum nullis limitibus circumſcribatur, vbi miſeriæ abundant, magis elucet; hac ego confiſa, illum in Euchariſtico ferculo ſæpiùs intra me ſuſcipio, vt me ab imperfectionum mearum miſerijs ſubleuet, & ſic aſſimilari poſſum papilionibus, in quibus ſub dio Salomon detineri ſolebat; licèt enim ædes ampliſſimas, & regias haberet, non iniucũda tamen erat illi in papilionibus habitatio, cùm venationi, qua ſummoperè delectabatur, vacabat; ità myſticus Salomon Chriſtus, licèt plures viros perfectos habeat, conſcientiæ nitore, virtutum omnium apparatu ſplendentes, in quibus immoratur, tanquam in magnifica, & regia domo, cùm Sacramentaliter recipitur, nihilominùs gratus, & voluptuoſus etiam illi eſt incolatus in ani-

A mabus imperfectis, cùm hic in Euchariſtia veluti animarum venator inſideat, & miſericordiæ ſuæ retia ad illas amore illaqueandas extendat.

Etſi ſolis Sacerdotibus panes propoſitionis manducare licebat, vt 6. Luc. habetur, nihilominùs Achimelech hos edẽdos Dauid, & ſocijs eius præbuit, à quibus tantam munditiam exegit. *Non habeo* (inquit Achimelech) *laicos panes ad manum, ſed tantùm panem ſanctum: ſi mũdi ſunt pueri, maximè à mulieribus.* Et paucis interiectis, *dedit ergò eis Sacerdos ſanctificatum panem.* 1. Reg. 21. In pane 1. Reg. 21. illo præſignatus fuit Euchariſticus, qui primariò debetur Sacerdotibus ſanctis,
B & viris inſigni ſanctitate præditis, qualem Sacerdotes decet, iuxtà illud. *Vos eſtis gens ſancta, genus electum, regale Sacerdotium &c.* Sed non eſt ſubtrahendus ab alijs interioris probitatis, dummodò ſaltem conſcientiam puram à peccato mortali habeant, & illo refici vehementer cupiant, atquè humiliter à Sacerdote petant.

Semel admiranda panis multiplicatione quatuor millia hominum refocillauit Dominus. *Erant autem qui manducauerunt, quatuor millia hominum.* Matth. Matth. 15. 15. Alia vice, quaſi quinque millia hominum ſimili modo refecit. *Diſcubuerunt ergò viri, numero quaſi quinquè millia.*
C Io. 6. & Matth. 14. *Manducantium autem* Ioan. 6. *fuit numerus, quinque millia virorum.* Matth. 14. Vtrumque prandium Euchariſtiæ ſymbolum agnoſcunt communiter Doctores. Vtraque etiam turba homines in Dei gratia conſtitutos ſignificat, nam Chriſtum inſequebatur; ſed non ſine Sacramento ſunt numeri quaternarius, & quinarius. D. Hieronym. apud D. Tho. D. Hieron. in Catena ad cap. 15. Matth. quatuor millia, viros perfectos deſignare affirmat, per quinque verò millia adumbrari inſinuat homines, qui non ſtrenuè mortificationi inuigilant, & vitam indulgẽtiorem à quinque ſenſuum appetitioni-
D bus non valdè alienam ducunt. Ex quo intelligi poteſt, potiori quidem amore ferri Dominum in menſa Euchariſtica ergà perfectiores, admittere tamen & Chriſtus ad Euchariſtiã admittit libenter etiã imperfectos ad eam libenter imperfectos, dummodò & hi ſint in ipſius comitatu, & Euchariſticam alimoniam pio affectu eſuriant.

Diſcipuli illi pergentes in caſtellum Emmaus viri erant non completæ ſanctitatis, immò non parùm in via perfectionis deſides, eos enim inſimulauit Dominus ſpiritalis inertiæ graui illa animaduerſione, *O ſtulti, & tardi corde ad* Luc. 14. *credendum.* Verùm licèt in hoc imperfectæ vitæ ſtatu reperirentur, nihilominùs

Diſcipuli euntes in caſtellũ Emmaus, licèt imperfecti, à Chriſto Euchariſtia ſunt refecti.

D. Auguſt. D. Hieron. D. Chryſoſ. Beda. Theophil. Maldonat. Gerſon.

nùs ab eodem Domino Euchariſtico pane refecti fuere, vt colligitur ex illis verbis. *Cognouerunt eum in fractione panis*; hoc eſt in communione corporis Domini, vt tradunt Auguſtinus lib. de conſenſu Euangelij cap. 25. S. Hieronymus in Epitaphio Paulæ ad Euſtochium, vbi ait, *Chriſtum Dominum Cleopham in Eccleſiam conſecraſſe*. Et S. Chryſoſtomus hom. 9. de varijs Matthæi locis, Beda, Theophilact. & alij, de qua re plura eruditiſſimè congerit Maldonatus ſuper cap. 24. Lucæ. Gerſon tract. 9. ſuper *Magnif.* p. 3. inducit Beatam Virginem ſic contemplantem. *Contemplabatur* (inquit) *ex his, & ſimilibus effectibus laudabilius eſſe ex amore Sacramenti, & confidentia miſericordiæ Dei ſæpiùs accedere, quàm ex timore, vel ſcrupulis diù ſe ab eodem Sacramento quodammodò excommunicatum facere, qui nec ſe exponit periculo, qui non habet certitudinem de legitimo impedimento, & accedit, quemadmodum ſuprà notatum eſt. Sed & ſtultus illius timor eſt, vel reuerentia minùs prudens, qui ad Dominum ſe vocantem, & inuitantem non accedit, ſed procraſtinat, ſed dicit voce corui. Cras, Cras, Cras, ſæpè demùm fit illud. Qui non eſt hodiè, cras minùs aptus erit. Contemplabatur tales, qui nolunt accedere, niſi ſint actualiter deuoti, & feruidi, ſimiliter agere, quaſi frigidus nolit ad ignem proximare, niſi priùs calidus ſit.*

Nigra ſum, ſed formoſa &c.

NOTVLA IV.

In Euchariſtica menſa peculiaris amicitia contrahitur cum Angelis.

Aponius.

Pſellus.

APonius per filias Ieruſalem intelligit glorioſas animas, ſuperuaſquè virtutes, & clariùs Pſellus dicens hoc loco Cãt. 1. num. 5. *Hæc ſtatim ad Angelos ſponſa loquitur, qui per filias Sion intelliguntur.* Vndè cõſequenter adnotandum, quòd anima eò perfectionis per frequentem, & deuotã communionem deuenit, vt familiaritatem quandam inire videatur cum Angelis, quos alloquitur, ſicut amici inter ſe confabulantur, & ſermones miſcent ad ſolatium capiendum. Et quid mirum, ſi familiaris Angelis fiat manducans panẽ Angelorum, nam etiam panis communicatione fœdus amicitiæ, quod ſanctiſ-

Q. Curtius

Diogenes Laertius. Theocritus

A ſimum vellent haberi, inibant aliqui; auctore Q. Cnrtio lib. 8. & antiqua conſuetudo fuit mutuis conuiuijs amicitiã conciliandi, teſtatur Diogenes Laertius in vita Pythagoræ, & adſtipulatur Theocritus in Hila. Qui ad menſam ſemper eandem cœnabant, ambo fidi, nimirùm amici; Indè eſt, vt docet apud eũ Laertius Alexand. in Comment. Pythagoricis, ꝙ Pythagoras vetabat frangi panẽ, videlicet ne diſſecaretur; quod amicos copularet. Rectè Gerſon ſuper *Magnif.* tract. 9. p. 2. *Sed neque putandum eſt* (inquit) *nos conſortes, & conciues futuros beatorum ſpirituum ab ipſis deſeri, dum ſedemus in Eccleſiæ conuiuio; facti ſunt quippè omnes* B *adminiſtratorij ſpiritus propter eos, qui hæreditatem capiunt ſalutis, cuius arrham accepimus hic, & pignus.* Et D. Chryſoſt. hom. 45. in Io. *Hic myſticus ſanguis Dæmones procul expellit, & Angelos ad nos allicit.*

Gerſon.

D. Chryſ.

Vbicunque fuerit corpus, ibi congregabuntur & aquilæ. Per has aquilas denotantur Angeli, & viri optimi, qui omnes conuolantes ad Chriſti corpus in Euchariſtia ſimul aggregantur, & familiariter verſantur. D. Leo apud S. Thomã opuſ. 58. *Circà corpus Domini aquilæ ſunt, quæ ſpiritualibus alis circumuolant, videlicet Angeli Sancti, ſpiritus mundi, munditiam amantes, mundum corpus Domini venerantes,* C *ac fideles præſentes protegentes.* D. Chryſoſt. homil. 24. In 1. ad Corinth. *Ad hoc nos inducit ſacrificiũ illud formidãdum, & admirabile, quod iubet nobis, vt aquilæ in hac vita facti ad ipſum cælum euolemus, vel potiùs ſuprà cælum; vbi enim cadauer, inquit, illic & aquilæ.*

D. Leo.

D. Chryſoſ.

Aquilæ cur appellentur ad Chriſti corpus accedentes.

Aquilas autem appellat, vt oſtendat ad alta eum oportere contendere, qui ad corpus hoc accedit, & nihil cum terra debere ei eſſe commune, neque ad inferiora trahi, & repere, ſed ad ſuperiora ſemper volare, & in Solem iuſtitiæ intueri.

Scala, cui Dominus innixus erat, in ſomnis à Iacob viſa Chriſtum in Eucha- D riſtia exiſtentem ſignificauit. In Angelis verò aſcendentibus, & deſcendentibus, conſociatio hominum cum Angelis, quæ per ſacram Synaxim futura erat, prænotata fuit.

Matth. 2. D. Chryſoſ.

Præmonſtrante ſtella viam Magi Reges in Bethleem venerunt, reditum verò in patriam meditantes reſponſo in ſomnis accepto, ne rurſùm Herodem inuiſerent, admoniti ſunt. Matth. 2. Ab Angelo ſic inſtructos fuiſſe affirmat Chryſoſt. hom. 6. in Matth. Sed cur nõ à principio etiam ab Angelo inuitati ad iter, ſed ſolo ſtellæ iubare ductati fuerunt?

Theo-

Theodotus

Theodotus oratione de Chriſti natiuitate etiam ſub illius ſideris forma Angelum adfuiſſe autumat. *In præſepi* (inquit) *poſitus Dominus, & à ſtella denunciatus non à ſtella deſcendente ad Magos, neque enim ſtellæ loca permutant, ſed quoniam Chaldæorum terra plurimos habet ſtellarum motus inſpicientes, virtus ſuperna, nimirùm Angelica deducens Magos, aſſumpſit ſtellæ ſpeciem*. Sed hoc non integrè dubij nodum ſoluit, adhùc enim inquiri poteſt, cur ſub peregrina illa ſtellæ figura, & non ſolita, quæ hominibus innoteſcere poteſt, Angelus latitauit? Bethleem, ideſt domus panis, vt pluriès monuimus, Euchariſticum panem præſignauit, Bethleem igitur ingreſſi Reges (B) repræſentarũt fideles acceſſuros ad Euchariſtiam, qui cùm per eam adepturi eſſent familiaritatem cum Angelis, congruum etiam fuit, vt eiſdem Regibus ſub nota Angeli figura, Angelus appareret.

D.Chryſoſ.

Inſinuaſſe videtur hoc Chryſoſtomus hom. 7. in Matth. cuius ſunt verba. *Poſtquam puerum adorauerunt, non iam ſtella, ſed Angelus ſuſcipit, quia ſcilicet adorando facti ſunt Sacerdotes*; non enim de Sacerdotali dignitate propriè ſumpta locutus eſt Chryſoſtomus, ſed tantùm de quadam Sacerdotij vmbra, quã dicere poſſumus delineatam aliquo modo fuiſſe à Regibus, dum in Bethleem adorauerunt Chriſtum recens natum, (C) qui erat futurus panis Euchariſticus.

Nigra ſum, ſed formoſa.

Diximus hic animam fateri ſe nigrã ob peccata præterita, formoſam verò euaſiſſe per aquam baptiſmalem, & per pœnitentiam, ità vt ad ſacrum connubium, quod per Euchariſtiam anima cum Chriſto celebrat, apta effecta ſit. Verùm hæc indigent maiori declaratione; nam baptiſmus quidem nigredinem peccati originalis, & etiam peccatorum admiſſorum antè baptiſmum in adulto abluit: Peccatorum verò actualiũ poſt (D) baptiſmum patratorum nigredo per gratiam, quæ media pœnitentia confertur, detergitur, ſed, cùm pœnitentia accipi poſſit, vt virtus, & vt Sacramentum; explicandum adhùc ſupereſt, quomodò ad dignè ſuſcipiendam Euchariſtiam prærequiratur pœnitentiæ Sacramentum, quandò quis habeat conſcientiam peccati mortalis. Sit ergò

(A)

PVNCTVM PRIMVM

An, & quomodò, & quandò prærequiratur cõfeſſio Sacramentalis antè ſumptionem Euchariſtiæ, & quandò poſt eam.

(B)

DISQVISITIO I.

An obligatio præmittendi cõfeſſionem Sacramentalem antè ſumptionem Euchariſtię ſolùm inducta fuerit à Concilio Tridentino, an verò fuerit antiquior.

Concluſio. Præceptũ, quo fideles ſibi conſcij peccati mortalis teneãtur confiteri ante communionem, ſemper fuit in Eccleſia Dei.

(C) DICO, præceptum, quo fideles habentes conſcientiam peccati mortalis poſt baptiſmũ cõmiſſi, teneantur præmittere confeſſionẽ Sacramentalem antè cõmunionem, ſemper in Eccleſia Dei fuiſſe, Ità communis Theologorum conſenſus.

Suarez. Bellarmin.

Probatur primò ex antiquiſſima Eccleſiæ conſuetudine non admittendi ad ſacram Synaxim pœnitentes, ideſt, qui pœnitentiam agunt, antequam abſolutionem à peccatis obtinerent, & reconciliati eſſent. Patres, & Concilia pro hac parte citantur à Suar. tom. 3. in 3. p. diſp. 66. ſect. 3. & à Bellarm. lib. 4. de Euchariſtia cap. 18. §. *Tertia ratio*, & faciunt cap. *Quotidiè*, cap. *qui ſcelerati*, & cap. *Panem de conſecrat.* diſt. 2.

Concil. Trident.

(D) Probatur ſecundò ex verbis Concilij Trident. ſeſſ. 13. cap. 7. *Eccleſiaſtica autem conſuetudo declarat, eam probationem neceſſariam eſſe, vt nullus ſibi conſcius peccati mortalis, quantumuis ſibi contritus videatur, abſquè præmiſſa Sacramentali confeſſione ad ſacram Euchariſtiam accedere debeat*. Perpendenda autem ſunt hæc verba, *Eccleſiaſtica autem conſuetudo declarat*, ex quibus apertè colligitur, à ſancta Synodo non nouam obligationem imponi, ſed antiquam declarari. Plura qui vult de hac re, videat apud Suar. cit. & Cardinalem Eminentiſs. Ioannem de Lugo de Sacramẽto Euchariſtiæ diſp. 14. ſect. 4.

Suarez. Cardin. de Lugo.

DIS-

DISQVISITIO II.

An præceptum exigens Sacramentalē confeſſionem antè cōmunionem, quandò eſt conſciētia peccati mortalis poſt baptiſmum cōmiſſi, ſit merè Eccleſiaſticum, an & diuinum.

Concluſio. Præceptum confitendi ante communionem eſt diuinum poſitiuum.

DICO eſſe diuinum poſitiuum à Chriſto Domino ſpecialiter latum, & Apoſtolis, & per eos Eccleſiæ traditum: Hæc concluſio communiori Theologorū calculo cōprobatur, quos citat, & ſequitur Suar. cit. præcedenti diſquiſitione. Varia argumenta afferri ſolent ad hoc probandum, potiſſimū hoc mihi videtur, quod ex D. Paulo, & Eccleſiæ interpretatione habetur. Præmiſerat Apoſtolus: *Ego enim accepi à Domino, quod & tradidi vobis*; quæ verba ad omnia ſubſequentia, & ad Euchariſtiæ cultum ſpectantia referuntur; inter hæc ſunt: *Probet autem ſe ipſum homo, & ſic de pane illo edat, & de calice bibat, qui enim manducat, & bibit indignè, iudicium ſibi manducat, & bibit.* Quarè ex his habemus clariſſimè, quòd probatio præmittenda antè communionem, eſt ex præcepto diuino, quod Apoſtolus accepit, & Eccleſiæ tradidit; ſed in hac probatione Eccleſiæ conſuetudo declarauit inuolui obligationem præmittendi confeſſionem Sacramentalem, quandò quis ſibi cōſcius eſt peccati mortalis, vt conſtat ex Concil. Trident. ergò ſatis conſtat ex D. Paulo adiuncta Eccleſiæ interpretatione præceptum præmittendi confeſſionem Sacramentalem antè communionem, quandò adeſt conſcientia peccati mortalis, eſse diuinum poſitiuum à Chriſto latum.

Suarez.

1. ad Cor. 11.

Concil. Trident.

DISQVISITIO III.

An aliquandò liceat ſumere Euchariſtiam ſine præuia cōfeſſione poſt peccatum mortale commiſſum.

Concluſio affirmatiua.

Conc. Trident.

DICO affirmatiuam partem eſse certiſſimā ex Concil. Trident. ſeſſ. 13. cap. 7. vbi propoſita obligatione præmittendæ confeſſionis Sacramentalis ab eis, qui habent conſcientiā peccati mortalis, antequam accedant ad communionem, ſubdit, *modò non deſit illi copia confeſſoris; quòd ſi neceſſitate vrgente Sacerdos abſquè præuia confeſſione celebrauerit, quamprimùm confiteatur*, & Canon. 11. declarat ipſa ſancta Synodus, quos cōſcientia peccati mortalis grauat, quātumcunque etiam ſe contritos exiſtimēt, habita confeſsoris copia, neceſsariò præmittendam eſse confeſſionem Sacramētalem. Ex his patet, licere ſinè præuia confeſſione, ſi copia confeſsarij deſit, & adſit neceſſitas, ſumere Euchariſtiam.

Probatur, quia hoc eſt præceptū poſitiuum; ea autem eſt præcepti poſitiui natura, vt non ſemper obliget, ſed aliquandò nonnullis occurrentibus circūſtantijs ceſsat; quod etiam meliùs dilucidatur: Vel poteſt accipi hoc præceptum ſub ratione affirmatiua, quatenùs præcipiat actualem cōfeſſionem præmittendam, & ſic non obligat ſemper ad ſemper, ex communi doctrina: vel poteſt accipi ſub ratione negatiua, quatenus prohibet acceſsum ad communionem cum ſola contritione, & ſic non prohibet rem intrinſecè malam, vt patet, ſed eſt res mala ille acceſsus, quia prohibitus; & etiam caſus euenire poteſt, vt illa prohibitio non intelligatur habere locum, & ſic malitia conſiſtens in re mala, quia prohibita, tunc auſertur: Diligenter tamen attendendum eſt, duo copulatim requiri, vt licita ſit communio ſine præuia confeſſione, neceſſitatem nimirùm communicandi, & defectum confeſsarij. Verùm hoc dilucidatione adhùc indiget in pluribus caſibus.

Aduerte, quòd, quandò licet communicare ob vrgentem neceſſitatem, & non eſt copia confeſsarij, requiritur in communicante præuia contritio, vera, vel putata. Putata dicitur, quādò quis exiſtimat

ſtimat ſe verè eſſe contritum, & hac bona fide accedit ad ſacram Synaxim, & recipit gratiam ſanctificantē, ſi eſt attritus, iuxtà veriorem opinionem, de qua diximus diſquiſitione 2. ad verſiculum: *Oleum effuſum nomen tuum.*

DISQVISITIO IV.

Quæ diſtantia cenſenda ſit ſufficiens, vt copiam confeſſarij deeſſe dicamus.

Concluſio: Diſtantia, qua dicamus deeſſe copiā confeſſarij, determinanda eſt iudicio prudentis, habita ratione loci, temporis, & perſonarum.

DICO, certam omninò localem diſtantiam aſſignari non poſse, ſed iudicio prudentis determinandam eſse in particulari caſu, habita ratione loci, temporis, perſonarum, & aliarum circumſtantiarum, an ſit notabilis difficultas, quæ moralis impoſſibilitas dici poſsit habendi confeſsarium. Huic concluſioni Recentiores Theologi adſtipulantur: regulariter loquendo videtur ſatis probabile, quod docet Canus de pœnit. p. 5. §. *Ad tertium non eſt difficilè*, dici poſse nō adeſſe copiam confeſsarij, ſi hic tribus milliaribus diſtet: dixi (regulariter loquēdo) nam ex varijs accidentibus prudēter poteſt variari iudicium.

Canus.

DISQVISITIO V.

An celebraturus ob vrgentem neceſſitatem, cuius conſcientia pluribus peccatis mortalibus grauatur, inter quæ nonnulla ſunt reſeruata, teneatur confiteri Sacerdoti inferiori, ſi non poteſt tunc habere confeſſarium, qui valeat abſoluere à reſeruatis.

SEntentia ferè communis in propoſito caſu docet, celebraturū debere cōfiteri Sacerdoti habenti facultatem abſoluendi à non reſeruatis, omnia peccata tam reſeruata, quàm non reſeruata. Hanc partem tutiorem, & conſulendam putat Suarez to.

Suarez.

A 3. in 3. p. diſp. 66. ſect. 4. §. *Quartus caſus*, & pro ea eſt Vegha in ſpeculo Curatorum tom. 1. cap. 11. num. 273. & Chapeauilla tract. de caſib. reſeru. cap. 8. Hæc ſententia videtur conformis, & præcepto diuino exigenti confeſſionem Sacramentalem antè communionem, quotiès conſcientia peccati mortalis grauatur, & reuerentię Auguſtiſſimo Sacramento debitæ, quæ poſtulat, vt homo adhibita omni morali diligentia ſe ipsū priùs probet, ne indignè accedat; hanc autem confeſſionem moralis diligentia ſatis ſuadet, de cætero autem, quantum fieri poteſt, confeſſio Sacramentalis debet eſſe integra, ergò, ſi eſt obligatio

Vegha. Chapeauilla.

B confitendi, in prædicto caſu manifeſtanda erunt in cōfeſſione tunc peccata omnia reſeruata, & non reſeruata, etiam ſi tantùm indirectè poſſit huiuſmodi pœnitens abſolui à reſeruatis, quæ poſtea debet dicere Superiori confeſſario, vt directè ab illis abſoluatur. Quòd ſi dicas, hoc onus eſſe nimis graue, negat Suarez locò cit. Sed re vera in hoc vrget aliqua notabilis difficultas, nam ſi pœnitens nō tenetur per interpretem confiteri, vt colligitur ex cap. *Omnis vtriuſquè ſexus de Pœnit. & remiſſ.* & communiter tenent Theologi; & ratio eſt, ne ſubeat grauamen manifeſtandi duobus peccata ſua, cum non teneatur, niſi vni ſoli; certè hæc

Suarez.

C eadem ratio apertè liberare videtur in propoſito caſu pœnitentem, ne teneatur peccata reſeruata confiteri inferiori, & ſuperiori.

Aliqui docent ſine præuia confeſſione in prædicto caſu licere ſumere Euchariſtiam cum ſola contritione. Ità Richard. & alij, quos citat, & ſequitur Diana to. 3. reſol. moral. reſol. 104. Suarez probabilem putat loco ſupra citato. Vaſquez tom. 3. in 3. p. diſp. 206. num. 7. & tom. 4. quæſt. 91. art. 3. dub. 9. docet poſſe quidem hominem in prædicto caſu communicare cum ſola contritione, ſed addit non poſſe confiteri, quia inferior non eſt legitimus iudex, qui poſſit abſoluere à

Richardus. Diana. Suarez. Vaſquez.

D reſeruatis. cùm autem nequeat dimidiari abſolutio, non debet ob id pœnitens inferiori confiteri, à quo non poteſt obtinere validam abſolutionem, ſed debet contritus accedere ad communionem. Sed hoc fundamentum facile corruit ex infrà dicendis.

Alij dicunt poſſe tunc pœnitentem cōfiteri peccata mortalia non reſeruata inferiori, & tacere reſeruata, cum propoſito, data opportunitate, dicendi illa ſuperiori. Auctores pro hac parte citat Eminentiſs. Io. de Lugo de Sacram. Euchariſtiæ diſp. 14. ſect. 5. num. 86. in quā

Cardinal. de Lugo.

ipſe num. 87. maximè propendet, & ibi etiam refellit opinionem Vaſquez.

Concluſio. Dico præmittendam eſſe confeſſionẽ Sacramentalem in propoſito caſu, ſiuè omnium reſeruatorum, & non reſeruatorum, vt vult prima ſententia, ſiuè ſolùm non reſeruatorum, quod mihi probabilius videtur. Quòd ſit præmittenda confeſſio, rationes ſuadent adductæ pro prima ſententia, & confirmabitur ex hoc, quod mox ſubijciemus. Secunda pars, quòd non ſit obligatio confitendi reſeruata non habenti facultatem ſuper illa, ſed ſufficiat dicere non reſeruata, probatur ſatis efficaciter à pari ratione ſuperiùs adducta in caſu, quo quis non tenetur confiteri per Interpretẽ. Quòd B verò teneatur non reſeruata confiteri, probatur, quia tunc vrget præceptum præmittendæ confeſſionis, quod ſine incommodo pœnitentis adimpleri poteſt, minor patet, ergò &c. Antecedens conſtat quoad primam partem, nempè quòd vrgeat præceptũ diuinum, nam hoc obligat ad confeſſionem Sacramentalem formaliter integram, licèt per accidens ex rationabili cauſa non ſit materialiter integra, vt patet in pluribus caſibus, in quibus ex legitima cauſa non manifeſtatur aliquod peccatũ. Ex. gr. ſi confeſſarius, qui ſolus haberi poteſt hic, & nunc, non intelligat idioma pœnitentis, ſed tantùm ex parte, ita vt percipere poſſit C aliqua peccata mortalia, nonnè pœnitens tenetur illa confiteri, & confeſſio eſſet integra formaliter, ſi pœnitens ſit contritus, vel ſaltem attritus de omnibus peccatis, & habeat animum data opportunitate confitendi cætera? Similiter res ſe habet in noſtro caſu, nullum autem notabile incommodum reſultat pœnitenti, hic enim non adſtringitur ad confitendum pluribus ea peccata.

Ex dictis fieri poteſt iudicium de ſecunda opinione, quæ in prædicto caſu tenet, licere ſine confeſſione cum ſola contritione ſumere Euchariſtiam. Ratio huius probabilitatis nititur opinione docente, omnia peccata tam reſeruata, D quàm non reſeruata eſſe neceſſariò manifeſtanda inferiori confeſſario in prædicto caſu, ſuppoſito quòd quis velit confiteri, ne confeſſio dimidietur; hoc autẽ includere videtur grauamen, & difficultatem notabilem, nimirùm obligationẽ bis confitendi idem peccatum, ſemel inferiori pro integritate confeſſionis, & iterùm confeſſario ſuperiori, à quo directè abſoluatur; quarè cenſetur hæc ſufficiens cauſa, per quam præcepti diuini poſitiui ceſſet pro tunc obligatio; non enim facilè acquieſco huic opinioni, qui A ea, quæ nuper diximus, diligenter perpender. Hactenus dicta procedunt, quando conſcientia grauata eſt non ſolũ peccatis mortalibus reſeruatis, ſed etiã alijs non reſeruatis, ſi enim ſolum adeſſent reſeruata, ceſſaret obligatio præcepti diuini exigentis confeſſionem Sacramentalem ante communionem, quando non poteſt moraliter haberi ſuperior, qui abſoluat à reſeruatis.

Dices, teneretur confiteri venialia, à quibus directè poteſt abſolui, & indirectè à reſeruatis. Obiectio.

Reſpondeo nullam talem eſſe obligationem ex vi præcepti diuini, per accidens verò eſſe obligationem, quandò pœnitens agnoſceret ſe non eſſe contritum, ſed ſolùm attritum, vel etiam æqualiter dubitaret, an eſſet contritus, vel attritus ſolùm; cum enim beneficio abſolutionis Sacramentalis poſſit recipere gratiam ſanctificantem, per quam non indignus accederet ad ſacram Synaxim, teneretur confiteri. Quarè cum nullus queat certificari de ſua contritione, in prædictis caſibus conſultò agit, qui præmittit Sacramentalem confeſſionem. Reſponſio.

DISQVISITIO VI.

Quid dicendum, quandò caſibus reſeruatis annexa eſt excommunicatio.

DICO probabiliſſimam eſſe opinionem affirmãtem, vrgente neceſſitate communicandi, pœnitentem in prædicto caſu, ſi deſit ſuperior, qui poſſit abſoluere ab excommunicatione annexa, poſſe inferiori confiteri non reſeruata, à quibus directè abſoluetur, indirectè verò à reſeruatis, licèt maneat adhùc excommunicatus. Concluſio.

Probatur, quia Eccleſia imponens cẽſuram non intendit cum tanto detrimẽto obligare, & ſi poteſt ad euitandum ſcandalum excommunicatus ſumere Euchariſtiam, etiam poterit ad eam ſiuè dignè, ſiuè digniùs ſumendam præmittere confeſſionem Sacramentalem. Pro hac parte ſunt Suarez to. 4. in 3. p. diſp. 31. ſect. 3. num. 6. Coninch. diſp. 8. & alij. Suarez. Coninch.

Dices, eſto quòd poſſit confiteri, tenetúrne conſequenter ad ea, quæ dicta ſunt præcedenti puncto? Obiectio.

Affirmatiuè reſpondeo, militant enim Solutio.
eædem

eædem rationes, ſuppoſito, quod rationabiliter ſupponitur, excommunicatum non priuari participatione Euchariſtiæ vrgente neceſſitate, nec Sacramẽti Pœnitentiæ, ob eandem neceſſitatem.

DISQVISITIO VII.

An alij caſus admittendi ſint, in quibus liceat abſquè præuia confeſſione communicare, ac ſi copia confeſſarij deeſſet, etiam ſi aliquis confeſſarius adſit.

Concluſio affirmatiua.

DICO, plures huiuſmodi caſus aſſignari ab Auctoribus, quorum aliqui ſine controuerſia admittuntur, alij verò in controuerſiam vocari poſſunt. Primi generis ſunt, ſi cõfeſſarius omninò ignoret idioma pœnitentis; Si confeſſarius, qui adeſt, ſit excommunicatus vitandus, quia caret iuriſdictione; Si probabiliter iudicetur adeò eſſe ignarum, vel ſtolidum, vt illi ſcientia neceſſaria deſit; Si pœnitens rationabiliter timeat ſibi, vel proximo aliquod notabile damnũ ſpirituale, vel temporale à confeſſario præſenti inferendum, ſi illi peccata ſua confiteatur: Qua in re obſeruandum tamen eſt, ſi pœnitens habeat etiam alia peccata mortalia, ex quorum manifeſtatione nullũ ſibi, vel proximo timet periculum, illa debet confiteri, tacendo ſolùm ea, ob quorum manifeſtationem probabiliter timet detrimentum, vt dixi. Secundi generis ſunt, ſi abſit confeſſarius, cui ſolet pœnitens fructuosè, & cũ peculiari conſcientiæ quiete confiteri, & breui expectatur; ſed adeſt alius confeſſarius, cui ſine periculo confiteri poteſt.

An pœnitens ob vrgentem neceſſitatem poſſit tunc communicare cum propoſito confitendi dicto confeſſario, qui breui expectatur. In hoc caſu parti affirmatiuæ fauent Richardus in 4. diſt. 17. q. 6. Sylueſt. Verbo *Euchar.* 3. p. 14. Armilla Verbo *Communio*.

Richardus. Sylueſter. Armilla.

Negatiuam partem docent Suar. tom. 3. in 3. p. diſp. 67. ſect. 4. §. *Circa primum.* Cardinalis de Lugo de Sacramento Euchar. diſp. 14. ſect. 5. num. 82. & alij cõmuniter, quibus firmiter adhærendum eſt; in tali enim caſu nõ poteſt dici, quòd deſit copia confeſſarij idonei, ſed ſolùm copia melioris; Præceptum autem di-

Suarez. Cardinal. de Lugo.

A uinum præmittendæ confeſſionis vrget, quotiès adeſt idoneus confeſſarius.

Similiter in quæſtionem adduci poteſt, an excuſetur pœnitens à præmittenda confeſſione, quandò non adeſt alius confeſſarius, niſi is, cum quo pœnitens habuit contentiones, & rixas, & modò, licèt inter eos nulla ſit formalis inimicitia, eſt tamen quædam animorum auerſio. Rodriguez in ſum. p. 1. c. 35. excuſare videtur huiuſmodi pœnitentem à præmittenda confeſſione, quia non præſumitur, quòd Deus velit cum tanto rigore obligare, & hoc mihi non placet. Quare

Rodriguez.

Concluſio.

Dico in propoſito caſu, ſi nullum detrimentum (B) rationabiliter timeat pœnitens ſibi inferendum à confeſſario, qui timoratæ conſcientiæ vir habetur, ſed tãtùm quoddam naturæ reluctamen aliquantulum difficilem reddit confeſſionem apud talem Sacerdotem; Dico, inquam, præceptum diuinum obligare tunc ad præmittendam confeſſionem, & illa difficultas eſt ſuperanda, maximè cum Sacramentum Euchariſticum ſit Sacramentum ſummæ pacis, & concordiæ, vndè exigit, vt accedentes magnam cum proximo animi coniunctionem habeant.

Controuerſia quoquè non leuis eſt, ſi pœnitens per confeſſarium petierit à Superiore (C) facultatem, qua abſoluatur à reſeruatis: Superior autem illam delegare recuſauerit, quia vult, vt coram ipſo pœnitens ſe repræſentet, hic autem ob grauem verecundiam, vel aliud incommodum renuit, an à reſeruatis poſſit abſolui huiuſmodi pœnitens ab inferiori illo Confeſſario, cui ſuperior denegauit facultatem, antequam ſumat Euchariſtiam.

Affirmant aliqui. Ita Fagundez de quinque præceptis Eccleſiæ p. 3. lib. 3. cap. 9. num. 17. 22. & 23. quem ſequitur Philibertus Marchinus p. 3. tract. 3. de ſacrificio Miſſæ cap. 1. num. 7. in fine. Huic præcipuo fundamẽto hæc opinio (D) innititur, quia, vt inquit Marchinus, in hoc caſu cenſendum eſt, hunc Confeſſarium habere iuriſdictionem à maioribus Prælatis Religionis, vel à Papa abſoluendi à reſeruatis huiuſmodi pœnitentem, qui ſuo oneri ſatisfecit, ſi per confeſſarium ſuum petijt abſolui.

Fagundez. Marchinus.

Contrà hanc ſentẽtiam militant grauiſſimæ difficultates, quarum potiſſima, quòd caſuum reſeruatio videretur fruſtrari ſuo fine, qui eſt cohibere peccatores, ne facilè in grauiora crimina prolabantur; etenim ſi ſuo ſatisfacit oneri pœnitens, mittendo ſuum Confeſſarium ad

Superiorem pro obtinẽda facultate, qua poſſit abſoluere à reſeruatis, onus potiùs reſeruationis totum refuſum videretur in Confeſſarium; quid enim grauaminis eſſet in pœnitente præter illud, quod eſt reſpectu aliorum peccatorum, cum ſufficiat illi manifeſtare reſeruata, & mittere Confeſſarium ad Superiorem, à quo poſteà poſſit abſolui, ſi Superior deneget facultatem? Prætereà Summus Põtifex Clemens Octauus peculiari indulto conceſſit Confeſſarijs Regularium, vt petita, & non obtenta à Superiore facultate abſoluendi pœnitentem à reſeruatis, poſſint illa vice eum abſoluere. *Sanctitas* (Clemens VIII.) *ſua deinceps declarauit, & declarat, vt ſi huiuſmodi Regularium Confeſſarijs caſus alicuius reſeruati facultatem petentibus Superior dare noluerit, poſſint nihilominus Confeſſarij illa vice pœnitentes Regulares, etiam non obtenta à Superiore facultate abſoluere.* Ex quo coniectura habetur ſine hac ſpeciali facultate non licuiſſe. Demùm in cap. *Omnis vtriuſq; ſexus de pœnitẽtijs, & remiſſionibus* dicitur, quòd teneatur quiſque confiteri proprio Sacerdoti; quòd ſi alieno voluerit confiteri, petat priùs, & obtineat à proprio facultatẽ, ſed proprius confeſſarius reſpectu reſeruatorum eſt Superior, ergò ſine obtenta eius auctoritate non licet alieno confeſſario abſoluere pœnitẽtem à reſeruatis. Et propter hanc rationẽ in propoſito caſu partem negantem tenet Io. Chapeauilla de reſeruatis cap. 9. quæſt. vnica diff. 3. (Chapeauilla.)

(1. Cõcluſio) Dico primò, priorem opinionem, quãdo indicio prudentis pœnitens notabili incommodo detinetur, ne accedat ad Superiorem, eſſe ſatis probabilem propter aſſignatam rationem.

(2. Cõcluſio) Dico ſecundò, ſolum pœnitentis pudorem, qui difficilem reddit illius acceſſum ad Superiorem, non eſſe ſufficientem cauſam, propter quam rationabiliter præſumi poſſit, quòd Confeſſarius, cui Superior denegauit facultatem petitam abſoluendi illum pœnitentem à reſeruatis, habeat iuriſdictionem tunc à Superiore altioris gradus, vel à Pontifice reſpectu reſeruatorum. Ducor, quia illa verecundia poteſt plurimum habere momenti ad reuocandum pœnitentem in poſterũ à facili lapſu in grauiora crimina, qualia ſolent eſſe reſeruata, & ſic poteſt inſeruire fini reſeruationis, qui eſt cohibere hominem, nè facilè committat grauia ſcelera. Prætereà rationes contrà primam ſententiam adductæ ſaltem concluſionem præſentem probant. Verum quidẽ eſt, quòd Superiores quicunq; ſint, faciles eſſe debent in concedenda confeſſario inferiori, qui eſt probatæ vitæ, facultate, quotiès illam petit abſoluendi pœnitentes à reſeruatis, memores humanæ imbecillitatis, quæ aliquandò eò deuenit, vt propter difficultatem obtinendi licentiam, quam pœnitentes per ſuum confeſſarium petunt, ſordeſcãt magis. Diſciplinæ autem Chriſtianæ, & religioſæ conſeruationi ſatis conſultum videtur, ſi huiuſmodi facultates, cùm poſtulantur, concedantur confeſſarijs prudentibus, & pijs, qui, vt rationabiliter credi poteſt, rectè fungentur munere etiam Superioris, cuius vices gerunt, dum delegantur.

DISQVISITIO VIII.

Quænam vrgens neceſſitas cõmunicandi excuſet à præmittenda Sacramentali confeſſione.

DIximus duo copulatiuè requiri, vt liceat communicare ſine præuia cõfeſſione, nimirùm, & cõfeſſarium deeſſe, & vrgere neceſſitatem ſumendi Euchariſtiam, vel celebrandi Miſſam; hactenùs de confeſſario deficiente, ſupereſt vt attingamus aliqua circa neceſſitatem communionis.

Conueniunt omnes Doctores, probabile periculum incurrendi notam infamiæ, ſi omittatur communio, inducere talem neceſſitatem, quæ reddit licitam celebrationem Miſſæ, ſeu ſumptionẽ Euchariſtiæ ei, qui ſibi eſt conſcius peccati mortalis non præmiſſa confeſſione, quãdò moraliter præmitti non poteſt; ſimiliter quotiès adeſt periculum mortis, & conſtitutus in tali periculo non poteſt confiteri, aut abſolutionem obtinere, ſed poteſt communicare, licebit ei communicare, quod admittitur ab omnibus; & ratio eſt clara, quia hæc eſt magna, & propria neceſſitas.

Difficultas eſſe poteſt in aſſignanda hac graui neceſſitate in alijs caſibus, quos ſubijcio.

(Primus caſus.) Primus, an cenſenda ſit neceſſitas grauis illa, qua quis celebrat, vt viaticum infirmo deferat.

(Reſponſio affirmatiua.) Dico affirmatiuè. Ità grauiſſimi Auctores, qui hanc appellant ſententiam communem. Suarez tom. 3. in 3. p. diſp. 67. ſect. 4. Cardinalis de Lugo de Sacramento Euchar. diſp. 14. ſect. 5. (Suarez. Cardin. de Lugo.) Ratio eſt, quia proximi neceſſitas propria exiſtimatur, ratione charitatis vnitiuæ,

&

& iuxtà illud: *Diliges proximum tuum, ſicut te ipſum*; præceptum autem diuinum præmittendi confeſsionem vrgente neceſsitate communionis, ex interpretatione Eccleſiæ non obligat.

Secundus caſus.

Secundus, an ſi Parochiani non ſint audituri ſacrum die feſto, ſi Parochus nõ celebret, cenſeatur vrgens neceſsitas celebrandi ſine præuia confeſsione.

Vaſquez.

Negant aliqui, ſi nullum ſubeũdæ notæ periculum adſit. Ità Vaſquez tom. 3. in 3. p. diſp. 208. num. 8.

Reſponſio affirmatiua.

Dico, communiorem ſententiam affirmantem eſſe tenendam. Ratio eſt, quia prudenter iudicari poteſt grauis neceſsitas moralis, quæ impellit Parochum ad præſtandum ergà Parochianos B id, quod ex officio tenetur, & quod plurimum ſpiritualis vtilitatis, & conſolationis illis afferre poteſt.

Tertius caſus.

Tertius, an idem iudicium ferendum ſit de Sacerdote non Parocho, qui inducitur ad celebrandum, vt alij ſatisfaciãt præcepto audiendi Sacrum, ſuppoſito, quòd nulla ſit nota, ſi Sacerdos non celebret. Non deſunt, qui affirmant, inter quos eſt Stephanus Fagundez de Eccleſiæ præceptis p. 3. lib. 3. cap. 9. num. 5. & 6. Diana de celebrat. Miſſarum reſol. 64. Plures alij probabilem putant hanc partem.

Fagundez. Diana.

Reſponſio negatiua.

Dico, negatiuam ſententiam, quæ eſt communior, & iudicatur verior à Suarez cit. ſect. §. *Sed quæret aliquis*, tenendam eſſe. Ratio, quia neceſsitas illa proximi (ſi dici poteſt neceſſitas) nihil afficit Sacerdotem, ad quem non ſpectat, an illi audiant, vel non audiant Miſſam. Concilium autem loquitur de neceſſitate, qua vrgetur communicaturus. Dixi (ſi neceſſitas ſit) nam obligatio præcepti audiendi Sacrum die feſto deficientibus celebrantibus ceſsat, & ſic nulla eſt neceſsitas ꝓximi tũc. Vndè corruit illa ratio, ꝙ neceſſitas proximi in hoc caſu reputanda ſit tanquã propria: & eſt diſpar ratio, quando Sacerdos celebrat, vt viaticum deferat infirmo; nam tunc eſt maxima neceſſitas proximo, qui in extremo illo conflictu verè indiget refectione illa ſpirituali, vt per vberiorem gratiam meliùs, & ſecuriùs diſponatur ad gloriam, & corroboretur cõtra acerrimos dæmonis inſultus, quarè tũc verè dici poteſt, quòd neceſſitas proximi cẽſenda ſit propria ratione charitatis.

Quartus caſus.

Quartus, an ſit ſufficiens neceſſitas, ſi Sacerdos velit celebrare die feſto, vt ipſe ſatisfaciat pręcepto audiendi Sacrum.

Diana.

Admittunt hoc plures Doctores, quos citat, & ſequitur Diana de celebrat. Miſſar. reſol. 63. Ratio eſſe poteſt, quia pro- A pria obligatio adimplendi præceptum audiendi ſacrum poteſt iudicari moralis neceſſitas, quæ, vt diximus, ex Eccleſiæ interpretatione excuſat ab obligatione adimplendi præceptum diuinum præmittendæ confeſſionis, & propter hanc rationem, & propter Doctorum auctoritatem probabilis redditur hæc opinio.

Reſponſio negatiua. Suarez.

Dico cum Suarez cit. & alijs contrariam eſſe probabiliorem: nam hoc ipſo quòd Sacerdos non poteſt celebrare ſeruato præcepto diuino præmittendæ cõfeſſionis, ceſſat obligatio præcepti Eccleſiaſtici audiendi Sacrum, & ſic tunc nulla vrgetur neceſſitate celebrandi Sacerdos. Idem exiſtimat Suarez, quandò Sacerdos vellet celebrare Paſchatis tẽpore, vt ſatisfaciat præcepto communionis; Sed aliter rem ſe habere in hoc caſu dicit Cardinalis de Lugo dicta ſect. num. 116. quia, inquit, præceptum Eccleſiæ de communione, non eſt purè Eccleſiaſticum, ſed eſt præceptum diuinũ determinatum quoad tempus ab Eccleſia; vndè ſicut vrgente præcepto diuino ſumendi viaticum, rationabiliter iudicatur, quòd Deus nolit obligare ad confeſsionem præmittendam deficiente cõfeſſario; ſimile iudicium ferri poteſt vrgente diuino præcepto communionis, eo tẽpore, quod ab Eccleſia determinatum eſt. Sed contrà hoc militat, quòd præ- C ceptum purè diuinum communionis vt ſic, præſcindit à tempore præſcripto ab Eccleſia, ergò vt diuinum non vrget pro eo tempore, ꝙ præſcribit Eccleſia, & de cætero adimpletio præcepti communicandi in Paſchate poteſt ex rationabili cauſa in aliud tempus differri; ergò eſt diſpar ratio de præcepto diuino ſumendi viaticum imminente morte. Quarè libentiùs Suarij ſententiæ adhæreo, maximè quotiès breui ſperetur copia confeſſarij; opinio tamen affirmans licere ſine præuia confeſsione accipere communionem in Paſchate cum ſola contritione, eſt ſatis probabilis, quam docent plures, quos citat & ſequitur Cardinalis D de Lugo cit. num. 116.

Cardin. de Lugo.

Quintus caſus.

Quintus, an Sacerdos celebrans, ſi recordetur alicuius peccati mortalis, teneatur aduocare confeſſarium, vt ei confiteatur.

Supponendum hìc præceptum præmittendæ confeſsionis antè communionem obligare ad confitendũ omnia peccata mortalia, quæ ante communionem in memoriam veniunt, & praxis omniũ fidelium eſt, quòd, quando quis recordatur alicuius peccati mortalis, quod ex obliuione inculpabili omiſit in confeſſione antè communionem, illud Sacra-

men-

mentaliter confitetur; & ratio eſt, quia A vrget etiam tunc idem præceptum præmittendæ confeſſionis, quod obligat ad confitenda omnia mortalia, quorum ſibi conſcius eſt homo antè ſumptionem Euchariſtiæ. hoc ſuppoſito

Multi diſtinguunt, an hoc accidat ante cõſecrationem, vel incœpta etiam cõſecratione; ſi antè, & ſine nota aduocari poteſt confeſſarius, aduocandum eſſe dicunt. Ità Nauarrus in manuali cap. 25. num. 76. Suarez cit. ſect. 4. Fagundez c. 9. ſub num. 10. & 11. & alij, quos citat, & ſequitur Philibertus Marchinus p. 3. tract. 3. de ſacrificio Miſſæ cap. 1. ſi conſecratio incœpta ſit, non eſſe interrumpendam immolationem ſacrificij, vt Sa- B cerdos confiteatur. Ità plures, quos pariter ſequitur citatus Auctor.

Nauar. Suarez. Fagundez. Marchinus.

Solutio. Dico, quotiès ſine vlla nota poteſt Sacerdos, ſiue antè, ſiuè poſt conſecrationem confiteri, antequam ſacras ſpecies ſumat, ad id teneri; quoniam verò in praxi, vel nunquam, vel rariſſimè euenire poteſt, quòd nulla ſit nota, regulariter loquendo, ceſſat huiuſmodi obligatio. Ità Cardinalis de Lugo cit. ſect. num. 113. qui benè aduertit idem, antequam Sacerdos ad altare accedat, poſſe euenire; ſi enim ſacris veſtibus vel iam indutus, vel illis ſe induens coràm mulris, non poſſit ſine nota ſe exuere, vt cõ- C feſſorem adeat, poterit proſequi: dixi (vt confeſſorem adeat) nam ſi commodè haberi poſſet confeſſarius, etiam ſacris veſtibus ornatus deberet confiteri. Porrò ſolum diſcrimen eſt, quandò huiuſmodi peccatorum recordatio excitatur poſt conſecrationem, quòd tunc, licèt ſine nota poſſet Sacerdos relinquere Miſſam, non debet, nec poteſt, ſed tenetur perficere ſacrificium; ſed ſi Sacerdos poſſet tunc confiteri ſine nota antè communionem, deberet id facere; quarè in tãtum poteſt progredi poſt conſecrationẽ abſque confeſſione in caſu prædicto, inquantum non poteſt ſine nota aduocare confeſſarium, aut ab altari diſcedere, vt D breuiter confiteatur, & redeat ad complendum ſacrificium.

Cardin. de Lugo.

Aduerte, quòd ſi celebrans antè conſecrationem recordetur ſe alicuius peccari mortalis eſſe reum, teneri, antequã conſecret, elicere actum contritionis, ſi non poteſt confiteri, quod commodè fieri poterit in illa morula, qua in memento togat pro viuis, vt benè notat Cardinalis de Lugo diſp. 14. ſect. 6. in fine. Si verò hoc accidat poſt conſecrationẽ, ſed antè communionem, totum tempus illam præcedens limites continet, intrà quos poterit Sacerdos contritionem elicere. Ità citatus Auctor.

Cardin. de Lugo.

Sextus caſus. Sextus, an laicus teneatur recedere à menſa, ad quam communicaturus acceſſit, ſi recordetur alicuius peccati mortalis non confeſſi.

Aliqui affirmant. Ità Bonacina de Sacram. diſp. 4. punct. 1. num. 17. Io. Angles de Euch. qu. 2. diff. 4. art. 10. quos ſequitur Philibertus Marchinus de ſacrificio Miſſæ tract. 3. p. 3. cap. 1. num. 12. & probat primò, quia huiuſmodi receſſus nullam mali nominis ſuſpicionem gignit, quin potiùs timoratæ conſcientiæ argumentum eſſe videtur. Secundò, nõ omnes antè menſam genuflexi intendũt communicare; plures enim peracta Miſſa recedere ſolent. Tertiò, quia ſi quandò eſſe poſſet aliqua admiratio, hæc vtpotè leuis, non excuſare valet ab obligatione diuini præcepti præmittendæ confeſſionis.

Bonacina. Angles. Marchin.

Henriquez. Alij negant, inter quos Henriquez lib. 8. de Euchar. cap. 46. §. 3. hæc habet. *Laicus verò, qui ad linteum Altaris adſtat paratus communicare cum alijs, & confeſſionem præmiſerat, excuſatur propter reuerentiam Sacramenti, ne ſtatim redeat ad confeſſarium, vt directè abſoluatur à peccato, cuius fuerat oblitus, etiam ſecluſa nota, & ſcandalo: cùm iam accedat iuſtus, & probatus per confeſſionem, expeditquè communiter, ne Sacerdos ad altare audiat reconciliationem volentium communicare.*

Prima reſponſio. Dico primò, genuflexum ante menſam, vt ſe communicet, in propoſito caſu teneri diſcedere, vt confiteatur, quamuis id ſine nota fiat. Hoc ſatis ſuadent rationes pro prima ſententia.

Secũda reſponſio. Dico ſecundò, quotiès aliquo modo incœpta eſt actio à Sacerdote directa ad communicandum, v. g. Petrum, hunc non teneri quoad praxim recedere, vt confiteatur peccatum oblitum in confeſſione, ſed poſſe perſiſtere, atq; Euchariſtiam ſumere.

Probatur, quia regulariter loquendo hoc ſine nota, & ſine aliqua indecentia Sacramenti fieri nequit, vt benè aduertit Suarez dicta diſp. 66. ſect. 4. §. *Sexta cauſa*, his verbis. *Nihilominùs tamen moraliter, & practicè loquendo, quandò communio ſit publicè, & coram alijs, ſine ſcrupulo fieri poteſt, quod Victoria docet, præſertim ſi Sacerdos incœpit iam actionem ſacram, vt ſi ad hunc finem cõmunicandi alium, conſecrauit formulam, vel pyxidem è ſuo loco duxit, nam tunc aliqua eſt indecentia, & moraliter nunquam deeſt aliqua nota, vel obmurmuratio.* Qui etiam addit non eſſe conſulendum, vt in eo caſu is, qui communicare vult, confiteatur Sacerdoti miniſtranti Sacramentum, quia neque

Suarez.

locus

locus eſt aptus ad hoc munus, & minùs A decet, & aliundè maiorem admirationē alijs ingerit, quod monuerat Henriquez citatus.

Henriquez

Ad rationes autem primæ opinionis, quatenùs contra hanc concluſionem militare poſſunt, dico non leuem ſuſpicionem mali nominis gigni poſſe ex tali receſſu, præſentes n. illū recedere vidētes conijcere poſſunt, quia alicuius grauis criminis reum ſe eſſe recordatus eſt: regulariter enim non ignoratur, quòd ſolùm ad mortalia manifeſtanda in confeſſione præmittenda ante communionē præceptum diuinum obligat, & etiā qui hoc ignorant, cogitare adhùc facilè poſſunt cōſcientiam illius, qui recedit, graui aliquo ſcelere grauatam eſſe. B

Ex dictis inferri poteſt, quid in praxi obſeruandum ſit, quandò in Noſocomijs adminiſtratur ſacra communio infirmis in lecto cubantibus, & aliquis eorum, dum eſt ſumpturus à Sacerdote ſacram particulam, petit ab eodem audiri in confeſſione, quia illi vult confiteri peccatum oblitum, non enim eſt audiendus, ſed admonendus vt communicet animo confitendi poſteà: dixi, admonendus, quia ex conſcientiæ erroneæ dictamine poſſet exiſtimare ſe indignè communicare, & ita niſi admoneatur, periculum erit, ne ſacrilegium admittat. Cæterùm ſi alius confeſſarius adeſſet in Noſocomio, & facilè poſſet aduocari, aduocandus eſſet ad audiendam illius infirmi confeſſionem, & interim Sacerdos progredi poteſt ad deferendam alijs Euchariſtiam, peracta verò confeſſione ad illum communicandum redire. C

Septimus caſus.

Septimus, an vbi eſt conſuetudo celebrandi Miſſam ad ſepeliendum defunctum, deficiente confeſſario, poſſit ſola contritione celebrare Parochus.

Reſponſio affirmatiua. Syluester. Marchin.

Dico affirmatiuè. Ità Syluester verbo *Euchariſtia*, & alij, quos citat, & ſequitur Philibertus Marchinus tract. 3. de ſacrif. Miſſæ p. 3. cap. 1. nu. 13. Ratio eſt, quia eſſet nota omittere, & nō eſt priuandus defunctus illo ſuffragio ex conſuetudine D illi debito.

Suarez. Henriquez. Marchin.

Alij caſus afferuntur à quibuſdam, quì à Suarez cit. diſp. 66. ſect. 4. in fine refelluntur, & nonnulli etiā ab Henriquez, quos pariter improbat Philibertus Marchinus cit. cap. num. 18.

Cæterùm ex hactenùs adductis vir prudens de pluribus alijs iudicium ferre poterit, quænam ſit neceſſitas vrgens, quam Concilium exigit.

DISQVISITIO IX.

Sacerdos celebrans, ſi recordetur alicuius peccati mortalis, quod ex obliuione non manifeſtauit in confeſſione, quam præmiſit, teneturnè, ſi non poteſt iterùm confiteri, elicere tunc nouum contritionis actum?

1. Concluſio

DICO primò, ſi quando confeſſus eſt, doluit ex motiuo vniuerſali de omnibus peccatis, quæ admiſit, quatenùs ſcilicèt vel ſunt offenſa Dei, vel ſaltem ob timorem gehennæ, aut fœditatem peccati, nullam eſſe obligationem in propoſito caſu nouum actum contritionis eliciendi. Ratio eſt euidens, quia ideò præmittenda eſt contritio antè ſumptionem Euchariſtiæ, quandò cōfeſſio præmitti nō poteſt, vt omnes Theologi docent, quia Euchariſtia eſt Sacramentum viuorum, ergò per ſe loquendo requirit ſtatum gratiæ.

Dixi (per ſe loquendo) nam vt ſuprà diximus, per accidens non ponenti obicem confert etiam primam gratiam; ſed in propoſito caſu præſumitur homo in ſtatu gratiæ, ergò ceſſat obligatio eliciendi contritionem: & hæc concluſio videtur eſſe de mente omnium Theologorum, vt notat Cardinalis de Lugo de Sacram. Euchar. diſp. 14. ſect. 6. nu. 122.

Cardin. de Lugo.

Obiectio.

Dices, ſi tantùm doluit ex motiuo gehennæ, vel fœditatis peccati, cùm dolor ille intrà limites ſolùm attritionis contineatur, quæ non conſtituit hominem in gratia, ſed tantùm ad eam diſponit, nec eſt omninò certum, quòd Sacramentum Pœnitentiæ ſuperueniens faciat ex attrito contritum, ideſt conferat gratiam ſanctificantem, dignitas Auguſtiſſimi Sacramenti videtur obligare hominem ad eligendum quod tutius eſt, ſcilicet ad actum contritionis eliciendū, vt cum maiori certitudine ſanctificatus communicet.

Reſponſio.

Reſpondeo hanc obiectionem locum habere, quotiès homo præmittit confeſſionem antè communionem cum ſola attritione non exiſtimata contritione, in quo caſu iam receptum eſt, nullam eſſe obligationem contritionis eliciendæ, & ſufficere attritionem etiam non exiſti-

matam

matam contritionem, quia poſt Conci- A lium Tridentinum moraliter certũ eſt, quòd attritio nota ſufficit ad conſtitutionem, & effectum Sacramenti pœnitentiæ, quod cùm ſit inſtitutum ad conferendam gratiam ſanctificantem, moralis certitudo habetur, quòd attritus per confeſſionem Sacramentalem ſanctificetur.

Concil. Trident.

De cætero autem dignitas Sanctiſſimi Sacramenti, quæ ſummoperè coli debet, exigit quidem in homine communicante per ſe loquendo, vt diximus, ſanctitatem, ſed non obligat niſi ad eam, quæ homini moraliter certa exiſtimatur; q̃ ex eo etiam intelligi poteſt, quia dignitati, & maieſtati Dei, quæ pariter ſum- B moperè coli debet ab omnibus, nulla ſit irreuerentia in alijs rebus, quandò homo innixus ſoli probabilitati putans aliquid non eſse à Deo prohibitum, facit, vt communis, & recepta ſententia tenet; & tamen tunc homo exponit ſe periculo faciendi aliquid, quod à Deo prohibitum ſit, quia ità probabiliores aliorum opiuiones docent, ergo multò minus in noſtro caſu nulla erit irreuerentia Dei, cùm non ſolùm ſit opinio probabilis, quæ docet hominem attritum ſanctificati per Sacramentalem confeſſionem, ſed moraliter certa.

2. Cõcluſio.

Dico ſecundò, ſi dolor non fuit vniuerſalis de omnibus, ſeu ex motiuo vni- C uerſali, ita vt noo ſe extenderit ad illud omiſsum ex obliuione, certam eſse obligationem eliciendi contritionem de illo. Patet, quia ille homo virtute Sacramenti confeſſionis non fuit iuſtificatus, hoc enim peccatum nondum retractatum, nec directè, vel indirectè potuit remitti; ad ſumendam autem dignè Euchariſtiam requiritur contritio vera, vel ſaltem exiſtimata, vt diximus.

PVNCTVM SECVNDVM

In quibus caſibus ſit obligatio poſt celebrationẽ, vel communionem confitendi quamprimum.

DISQVISITIO I.

An illis verbis Cõcilij Trident. ſeſſ. 13. cap. 7. *Quòd ſi neceſſitate vrgente Sacerdos abſquè præuia confeſſione celebrauerit, quamprimùm confiteatur;* præceptum cõtineatur faciendæ confeſſionis quamprimùm.

SOlum conſilium agnoſcũt in prædictis verbis Petrus de Ledeſma in ſum. p. 1. tract. de Euchar. cap. 11. antè concluſ. 9. Henriquez, Villalobos in ſum. tom. 1. tract. 7. dub. 37. num. 7.

Ledeſma. Henriquez. Villalobos.

Communiſſima omnium aliorum ſententia affirmat præceptum eſse in prædictis verbis, à qua

Dico, nullo modo recedendum eſse. Primò, quia ſtando in propria ſignificatione verborum ſecundùm vſum loquẽdi in iure maximè canonico, verbum, *confiteatur*, præceptum, non conſilium importat. Patet in cap. *Omnis vtriuſque* D *ſexus de pœnitentijs, & remiſſionibus.*

Concluſio: Præceptum eſt in prædictis verbis confitendi quãprimùm.

Confirmatur primò, nã ſimile eſt verbum, *conteratur*, ſed hoc præceptum intimat, vt conſtat ex regulis Miſsalis, in caſu, quo Sacerdos, dum celebrat, recordatur ſe habere conſcientiam peccati mortalis.

Confirmatur ſecundò ex ijs regulis Miſsalis, quæ prædictum præceptum adhuc clariùs explicant in proprio caſu, *debet quamprimùm confiteri*.

Confirmatur tertiò, quia tali modo loquendi alia decreta obligãtia ſub præcepto edita ſunt in eodem Concilio.

Con-

A Confirmatur quartò, quia ex doctrina vniuerſali communiter recepta in materia de legibus, verba, quæ conſtituunt legem in eſſe legis, ſſlamet conſtitnunt in ratione præcepri habentis vim obligandi in cõſcientia ; quotiès enim verba legis abſolutè, & ſine limitatione aliquid exigunt, ſaris declarãt legiſlatoris intẽtionem eſſe obligandi ad illud, & quidẽ grauiter, ſi materia ſit grauis; ſed verba Concilij in noſtro caſu abſolutè exigunt confeſſionem quamprimùm faciendam, & materia eſt grauis, ſcilicet cauendi periculum irreuerentiæ erga Auguſtiſſimum Sacramentum, quod poſſet eſſe in Sacerdoribus maximè ruralibus, qui ſi B tali obligatione confitendi quamprimũ non adſtringerentur, deſides eſſent in quærendo confeſſarium, & conſequenter facilè aſſueſcerent celebrare ſine præuia confeſſione Sacramentali.

Ex his infertur, adeò moraliter certã eſſe hanc communem, & receptam opinionem, vt contraria non cenſeatur probabilis, nec illi duo Auctores ſufficiunt ad cõſtituendam illam probabilem; vbi enim rationibus euincentibus communiſſima opinio innititur, vnius, aut alterius Doctoris auctoritas ratione deſtituta non poteſt prudenter inducere aliquem ad eam in praxi derelinquendam, tunc enim contraria videtur continere C errorem. Ad hoc autem, vt opinio cenſeatur probabilis, requiritur, vt reputetur non continere errorem, vt notat Sãchez tom. 1. in præcep. lib. 1. cap. 9. nu. 21. (Sanchès.) & eſt ſatis receptum, quòd auctoritas Doctoris nulla lege aut ratione ſuffulta, nihil operatur, vt probat Horar. lib. 1. de comm. opin. num. 13. fauet cap. *noli meis ſcriptis*, & cap. *ego autem* diſt. 9. vbi Auguſtinus; *Alios autem* (inquit) *ita lego, vt quantalibet ſanctitate, doctrinaquè polleant, non ideò verum putem, quia ipſi ita ſenſerunt, ſed quia mihi per alios auctores, vel canonicas, vel probabiles rationes, quòd à vero non abhorreat, perſuadere potuerunt.*

DISQVISITIO II.

An præceptum confitendi quãprimùm poſt celebrationem, quandò vrgente neceſſitate celebrauit Sacerdos ſine præuia confeſſione, extendatur etiam ad laicos communicantes ſimiliter in caſu neceſſitatis, non præuia confeſſione.

ALiqui affirmant. Ita Nauarrus in Manuali cap. 2. num. 10. (Nauar.) cujus opinio magis placet Azorio moral. inſtitut. p. 1, lib. 10. cap. 31. quæſt. 9. (Azorius.) Pro hac parte ſunt etiã Henriquez lib. 8. de Euchar. cap. 45. nu. 4. (Henriquez.) Fagundez de quinque Eccleſiæ præceptis p. 3. lib. 3. c. 8. (Fagundez.) quos ſequitur Philibertus Marchinus tract. 3. de ſacrificio Miſſæ p. 3. c. 1. num. 6. (Marchin.) Fundatur, quia ex præcepto D. Pauli, & identitate rationis colligitur conſtitutionem hanc æquè laicos, & Sacerdotes comprehendere, cùm omnes reuerentiam Sacramento, & confeſſionẽ poſt peccata æqualiter debeant ante communionem.

Alij communiter negant extendi præceptum confitendi quamprimùm ad laicos, qui in caſu neceſſitatis receperant Euchariſtiam. In hac re

Suppono hoc non eſſe præceptum diuinum, ſed humanum Eccleſiaſticũ, quia nullum ſolidum fundamentum hoc aſſerendi afferri poteſt, in præcepto confeſſionis præmittendæ antè communionẽ, quod eſt diuinum, vt diximus, hoc inuolui, quia eſt omninò quid diuersũ; vndè etiam in articulo mortis, præceptum diuinum obligat ad confitendum, tranD ſacto autem illo articulo non tenetur homo ex vi illius præcepti confiteri quamprimùm, de qua re plura videri poſſunt apud Cardin. de Lugo de Sacram. Euchar. diſp. 14. ſect. 7. num. 136. (Cardin. de Lugo.) his ſuppoſitis.

Dico, à communi ſententia nullo modo eſſe recedendum. (Concluſio. Præceptum confitendi quãprimùm non extenditur ad laicos.) Conſtat primò, quia determinatio expreſſa verborum ad vnum caſum, & taciturnitas alterius indicat ſatis voluiſſe legiſlatorem præcipere vnum, & nõ aliud, juxta illud axioma. *Quia ſi voluiſſet, expreſſiſſet.* cap. 2. *de translat. Epiſcop.* & cap. *ad audientiam*

de decim. ergò cum Concilium expreſsè loquatur in dictis verbis ſolùm de Sacerdote, & nihil de laico, argumentum clarum eſt, ſolum Sacerdorem voluiſſe obligare. A Prætereà licèt reuerentiam in hoc Sacramento debitam, in hac conſtitutione reſpexerit Concilium, tanquã finem vltimatum obligando Sacerdotes ad confitendum quamprimùm, quia frequentiùs euenire poteſt, vt Sacerdotes vrgeantur neceſſitate celebrandi ſine præuia confeſſione, quàm laici obſtringantur ob ſimilem neceſſitatem communicare, Sacerdotes voluit ſic obligare, vt eos maximè vigiles, & diligentes redderet ad expiãda commiſſa peccata per confeſſionem, atque adeò ſanctiores, & B puriores redderentur; maiorem enim ſanctitatem reuerentia Euchariſtiæ debita exigit ab ijs, qui frequentiùs ſacroſanctum Altaris Sacramentum conficiunt, & ſumunt. Ex his corruit fundamentum primæ opinionis reſpectu caſus expreſſi in lege; vbi enim poteſt aſſignari aliqua ratio diuerſitatis non expreſſæ, lex vltra casũ expreſſum non extenditur; tunc enim præſumitur, quòd legiſlator noluerit ob diuerſam illam rationẽ comprehendere caſum non expreſſum. Facit pro hac doctrina gloſ. in cap. *1. de temp. ordin.* in 6. V. *Italia*; huiuſmodi autem diuerſitas in caſu noſtro reperitur, vt diximus.

Gloſſa.

DISQVISITIO III.

An quotiès Sacerdos recipit cõmunionem more Laicorum, ſi non præmiſerit confeſſionem in caſu neceſſitatis, teneatur quamprimùm confiteri.

HIC caſus habet locum in duplici euentu, die ſcilicet Paraſceues, quando Sacerdos celebrat abſumendo ſolùm Sacramentum, & deficiente poſt conſecrationem Sacerdote, alius perficit ſacrificium.

Concluſio affirmatiua. Suarez.

Dico affirmatiuè in vtroque caſu, quia verè dicitur celebrare. Ità Suar. tom. 3. in 3. p. diſp. 66. ſect. 7. quem ſequuntur alij Recentiores.

DISQVISITIO IV.

Celebrans poſt cõſecrationem recordatur peccati mortalis ex obliuione omiſſi in confeſſione, elicit actum contritionis antè ſumptionem Euchariſtiæ, quia non habet copiam confeſſarij, an teneatur præcepto illo confitendi quamprimùm.

NEgat Vaſquez tom. 3. in 3. p. diſp. 208. cap. 3. n. 20. quem ſequitur Diana de celebrat. Miſſarũ reſol. 61. plures alios adducens; & hanc opinionem ſatis probabilem putat Cardin. de Lugo de Sacram. Euchar. diſp. 14. ſect. 7. num. 146. Præcipua ratio deducitur ab auctoritate regularum Miſſalis, quæ à Sacerdote in caſu neceſſitatis celebraturo, & non habente confeſſorem, ſi ſibi ſit conſcius peccati mortalis, exigunt contritionem, & addunt teneri quamprimùm C confiteri, ſed non ita loquuntur de Sacerdote, qui in ipſa celebratione habet conſcientiam peccati mortalis, ab hoc enim ſolùm exigunt contritionem. Peculiaris autem ratio potuit mouere Concilium, vt obligaret in primo caſu Sacerdotem ad confitendum quamprimùm, potiùs quàm in ſecundo caſu, vt nimirùm rurales Parochos redderet cautiores, & diligentiores ad quærendum confeſſarium ante celebrationem Miſſæ, propter periculum magis ordinarium, ne longo tempore celebrarent nõ præmiſſa confeſſione prætextu inopiæ confeſſoris, quem non haberent fortaſſe, D quando actu vellent celebrare, quod periculum non erat in ſecundo caſu, quando per accidens in altari peccati recordantur. Hanc rationem affert cit. Card. de Lugo dicta ſect. num. 145. Affirmat Suarez dicta ſect. 7. quem ſequuntur plures, quos citat Diana dicta reſol. 61.

Vaſquez. Diana. Cardin. de Lugo. Suarez. Diana.

Concluſio.

Dico hanc ſecundam opinionem mihi eſſe probabiliorem, quia hic caſus comprehenditur in proprietate verborum Concilij, ergò non eſt niſi conuincenti ratione excipiendus ex communi doctrina de legibus; ſed nulla ratio conuincens adduci poteſt ad excipiendum prædictum caſum, ergò &c. Quòd verò

con-

contineatur ſub proprietate verborum, A rectè probatur ex Suarez, quia ſatis eſt, quòd Sacerdos ſolemni ritu Eccleſiæ, & vt miniſter publicus consûmet ſacrificiũ, ſeu Sacramentum, hæc enim actio eſt propria Sacerdotis, & ſub nomine celebrationis meritò comprehenditur, iuxtà communem vſum, & ſenſum huius vocis, quod etiam fatentur aliqui auctores primæ opinionis, vt Vaſquez cit. loco, & Diana de celebratione Miſſarum reſol. 60. in fine, tum in Sacerdote celebrante die Paraſceues, tum in Sacerdote, qui aſſumitur poſt conſecrationem ad perficiendum ritu Sacerdotali ſacrificium inchoatũ ab alio, qui ob mortem, vel morbum repentinum non potuit complere; B Minor probatur, quia ea, quę adducitur à Cardin. de Lugo, eſt quidem probabilis coniectura, ſed non videtur ſatis ad excipiendum caſum expreſſum in proprietate verborum, ſicut nec ſufficit ad liberandum eum ab obligatione confitendi quamprimùm, qui, vt diximus, non potuit præmittere confeſſionem, & perficit ſacrificium, deficiente celebrante poſt conſecrationem, etiam ſi caſus ſit rariſſimus, & ad quem coniectura illa de Sacerdotibus ruralibus non ſe extendit.

Vaſquez. Diana.

Cardin. de Lugo.

Quarè dicere poſſumus omni cum probabilitate Concilium Tridentinum in imponendo tali præcepto in caſibus ſub C proprietate verborum, quibus vſus eſt, reſpexiſſe ad ſummam reuerentiam, & puritatem magnam, cuius maximè Sacerdotes ſtudioſi eſſe debent, vtpotè qui ſæpiùs communicant. Argumẽtum autẽ deſumptum ex regulis Miſſalis non habet magnam vim, quia ſi attentè conſiderentur verba, potiùs fauent noſtræ concluſioni, quàm aduerſentur; Verba hæc ſunt. *Si quis in caſu neceſſitatis non habens copiam Confeſſoris, in peccato mortali abſque contritione celebret, grauiter peccat. Secùs ſi conteratur: debet tamen, cùm primùm poterit, confiteri. Si in ipſa celebratione Miſſæ Sacerdos recordetur ſe eſſe in peccato mortali, conteratur cum propoſito confitendi, & ſatisfaciendi*. Primò dici D poteſt, quòd hoc verbum, *ſatisfaciendi*, aliquid innuit, & non eſt veriſimile, quòd innuat ſatisfactionem, quæ eſt pars integralis confeſſionis, quia nec ſuperiùs, quando hæ regulæ dixerunt, *quamprimùm debet confiteri*, nullam de ſatisfactione fecerunt mentionem. Quarè ſatis veriſimile videtur verbum, *ſatisfaciẽdi*, Indicare ſatisfactionem, quæ exigitur à præcepto illo confitendi quamprimùm, ità vt ſenſus eſſe videatur: cum propoſito confitendi, & ſatisfaciendi, ſcilicet illi pręcepto, quamprimùm confitendi, A de quo paulò antè illæ regulæ mentionẽ fecerunt. Secundò in propoſito caſu regula Miſſalis, poſtquam dixit, quòd Sacerdos conteratur, ſubnectit, *cum propoſito confitendi, & ſatisfaciendi*. Sed cum in contritione includatur propoſitum confitendi, quorſùm additur, cum propoſito confitendi, & ſatisfaciendi? certè noua, & peculiaris obligatio diſtincta ab illa generali, cuius votum inuoluitur in contritione, innui videtur; hæc autem peculiaris obligatio non alia eſſe poteſt, quàm illa confitendi quamprimùm poſt celebrationem.

Regulæ Miſſalis.

Dixi (poſt conſecrationem, ſed antè communionem) nam peracta communione B Sacerdos non dicitur ampliùs verè celebrare, ſed ritus, & orationes præſcriptas poſt communionem proſequi.

Ex dictis

Infertur quid dicendum de Sacerdote, qui in ipſa celebratione committit peccatum mortale, in noſtra ſententia, ſi illud committit antè communionem, tenetur & conteri, & poſteà quamprimùm confiteri. Card. verò de Lugo, qui probabilem ſatis indicat primam opinionẽ excuſat ab hac obligatione quãprimùm confitendi.

Cardin. de Lugo.

DISQVISITIO V.

C

Sacerdos habens copiam Confeſſarij, cui non vult confiteri ex neceſſitate, ſed ex malitia, & ſic in ſtatu peccati celebrat: an præcepto hoc Concilij Tridentini confeſſionis quãprimùm faciendæ obligetur.

D PRO parte affirmatiua videtur eſſe argumentũ à minori ad maius; nam ſi hoc præcepto obligatur, qui non peccauit omittendo confeſſionẽ, multò magis obligabitur, qui peccando eam omiſit. Ità ſentiunt aliqui, inter quos eſt Franciſcus Syluius in 3. p. quæſt. 80. art. 4. dub. 2. nihilominùs.

Syluius.

Dico cũ Suarez tom. 3. in 3. p. diſp. 66. ſect. 7. in fine, Card. de Lugo de Sacram. Euchar. diſp. 14. ſect. 7. num. 150. non obligari.

Concluſio negatiua. Suarez. Cardin. de Lugo.

Probatur, quia non comprehenditur hic caſus ſub proprietate verborum Cõ-

cilij, quæ expreſſam ſolam mentionem faciunt de eo, qui ſine præuia cõfeſſione celebrat neceſſitate vigente, & deficiẽte confeſſarij copia. Ratio etiam diſparitatis afferri poteſt, quia per hoc præceptum ſperatur in Sacerdotibus timoratæ conſcientiæ fructus maximæ ſollicitudinis in quærendo Confeſſario, & maioris puritatis, & ſanctitatis, qui in Sacerdote prauo celebrate non timente cum cõſcientia peccati mortalis nõ ſperatur per tale præceptum, quod illi potius laqueum inijceret præbendo occaſionem noui peccati, eum enim, qui facilè tranſgreditur præceptum diuinum præmittendæ confeſſionis antè celebrationem, quis non credet tranſgreſſurum B & præceptum confitendi quamprimum poſt celebrationem, ſi eo ligaretur? quarè non fuit expediens huiuſmodi Sacerdotem improbum ligare tali præcepto.

Quæſitum. Quæres, an Sacerdos, qui vrgente neceſſitate celebrat ſine confeſſione, & ex malitia non elicit contritionem, hac lege confitendi quamprimùm teneatur?

Cardin. de Lugo. Affirmat Cardin. de Lugo loco nuper citato. Fundatur in verbis Concilij, quæ vniuerſalia ſunt, nec diſtinguunt inter Sacerdotem habentem, vel non habentem contritionem, ſed loquuntur de nõ præmittente confeſſionem in caſu neceſſitatis, quando non eſt copia confeſſarij. Sed

Satisfit. Pro parte oppoſita occurrit primò, quòd Concilium loqui ſolùm videtur de non indignè celebrante, poſtquam enim

Conc. Trid. præmiſit illa verba. *Eccleſiaſtica autem conſuetudo declarat, eam probationem neceſſariam eſſe, vt nullus ſibi conſcius peccati mortalis, quantumuis ſibi contritus videatur, abſque præmiſſa Sacramentali confeſſione ad ſacram Euchariſtiam accedere debeat,* concludendo ſubijcit, *quòd ſi neceſſitate vrgente Sacerdos abſquè præuia confeſſione celebrauerit, quamprimùm confiteatur.* Vndè regulæ Miſſalis diuerſo modo loquuntur de eo, qui ſine contritione indignè celebrat, & de eo, qui non indignè, eo quòd præmittit contritionem, quan- D dò copia confeſſarij deeſt; nam in primo caſu ſic dicitur. *Si quis in caſu neceſſitatis non habens copiam Confeſſoris, in peccato mortali abſquè contritione celebret, peccat grauiter*, & nulla ſubijcitur obligatio confitendi quamprimùm: in ſecundo verò caſu ſic dicitur. *Secùs ſi conteratur, debet tamen quamprimùm confiteri.* Quarè obligatio confeſſionis quamprimùm faciendæ videtur ſolùm afficere eũ, qui contritus celebrauit. Secundò vrget ratio non diſſimilis data pro præcedenti caſu; quomodo enim ſperabi- A tur habituius ſtatim poſt Miſſam talem dolorem de peccatis, vt velit ſtatim cõfiteri pro adimplendo hoc nouo præcepto Eccleſiæ, qui dictante naturali lege ob reuerentiam tanti Sacramenti noluit dolere de peccatis antè celebrationem? quarè non videtur veriſimile, quòd Concilium in prædicto præcepto hunc voluerit comprehendere, ne occaſio noui peccati ei daretur: Ob has rationes ſatis mihi hæc pars probabilis videtur.

DISQVISITIO VI.

B

Sacerdos celebraturus, qui recordatur alicuius peccati ex obliuione inculpabili omiſſi in confeſſione, quam præmiſit, & ob carentiam Confeſſarij, & neceſſitatem, celebrat ſine confeſſione illius peccati; an præcepto confitendi quamprimùm teneatur.

C DICO affirmatiuè. Ità Cardin. de Lugo cit. ſect. 7. num. 151. Probatur: obligatio cõfeſſionis faciendæ quamprimùm poſt celebrationem, cum ſubrogetur pro obligatione confeſſionis, quæ erat præmittenda antè celebrationem, ſed ob neceſſitatem, & carentiam confeſſarij non fuit præmiſſa, adæquatè illi debet correſpondere, & naturam eius ſortiri; ſed obligatio confeſſionis præmittendæ eſt talis naturæ, quæ non exhauritur per confeſſionẽ eorum peccatorũ, quę memorię occurrunt, quãdo fit cõfeſſio, ſed remanet etiam reſpectu aliorum, quæ poſteà veniunt in mentem, er- D gò quotiès ob vrgentem neceſſitatem, & inopiam cõfeſſarij non fuit præmiſſa cõfeſſio alicuius peccati ex obliuione omiſſi in antecedenti confeſſione, & Sacerdos ſic celebrat, conſequenter in eo inſurgit obligatio confitendi illud peccatum quamprimùm poſt celebrationem. Hinc

Concluſio affirmatiua.
Cardin. de Lugo.

Infertur idem omninò dicendum eſſe de Sacerdote, qui habens caſum reſeruatum, & non poteſt adire Superiorem vrgente neceſſitate celebrandi, confitetur inferiori, ab eoquè abſoluitur directè à non reſeruatis, indirectè verò à reſer-

ſer-

ſeruatis. Ità Cardinalis de Lugo, apud quem plura circa hunc caſum videri poſſunt.

DISQVISITIO VII.

Quid intelligatur per illam dictionem, *quamprimùm*, poſitam à Concilio.

Concluſio: Dictio illa (quamprimùm) poſita à Concilio, ſignificat, data prima opportunitate morali.

DICO illud, *quamprimùm*, ſignificare data prima opportunitate morali. Conſonant regulæ Miſſalis, quæ hoc B *quamprimùm* explicant, *cùm primùm poterit*; facit etiam cap. *eos de ſententia excommunicationis*, vbi declaratur, quòd abſolutus in articulo mortis à caſibus Papæ reſeruatis, quòd tunc non poſſit Papam adire, debet ſe poſt incolumitatem Papæ præſentare quamprimùm commodè poterit. Ità tenet Zerola de Sacram. Pœnit. cap. 10. quæſt. 32. quem ſequitur Marchin. tract. 3. de ſacrif. Miſſæ p. 3. cap. 1. num. 5. Et ratio eſt, quia Concilium iniungendo Sacerdotibus obligationem confeſſionis faciendæ quamprimùm, intendit illos reddere peculiaris puritatis, & maioris ſanctitatis ſtudioſos, atque adeò diligentes, & ſollicitos C in expiandis per pœnitentiæ Sacramentum peccatis, & cautos, ne aſſueſcant celebrare ſine præuia confeſſione, prætextu neceſſitatis celebrandi, & carentiæ confeſſarij; vndè ſi habita opportunitate confitendi Sacerdos, qui ſine præuia confeſſione celebrauit in caſu neceſſitatis, negligat tunc confiteri, Concilium ſuo fine apertè carere videtur, nec apparet quid operetur iniuncta obligatio confitendi quamprimùm, ſi non obligat ad confitendum, quando commoda habetur occaſio. Ex dictis

Zerola. Marchin.

Pater, quale iudicium inferendum ſit de alijs interpretationibus circa hoc *quamprimùm*, quarum aliquas refert, & D benè refellit Card. de Lugo dict. diſp. 14. ſect. 7. à num. 158. vſq; ad 162. vbi poſteà nonnullis additis maioris declarationis cauſa, à prædicta concluſione non diſſentit.

Cardin. de Lugo.

A *Nolite me conſiderare, quòd fuſca ſim, quia decolorauit me Sol: Filij matris meæ pugnauerunt contra me, poſuerunt me cuſtodem in vineis: vineam meam non cuſtodiui. Verſ. 6.*

Indicatur ſenſus ad corticem litteræ.

CVM ditiſſimæ, & pulcherrimæ filiæ Ieruſalem facilè admirari poſſent, B tanquam incongruũ cõiugale vinculum ob ſponſæ imparem conditioné, quæ nec candida omninò facie niteret, nec ea ſedulitate, & ſolertia, quæ in proprijs rebus curandis requiritur, prædita eſſet, cuius rei argumentum videri poterat, quòd vinea à Patre illi in dotem aſſignata agreſtis, & inculta remaneret, ſi benè culta, vberrimos prouentus reddidiſſet: modeſtè noua nupta, vt ab his exprobrationibus ſe ſubtrahat, ſic affatur puellas ſibi obtrectantes. *Nolite me conſiderare, quòd fuſca ſim, quia decolorauit me Sol*. Quaſi dicat: ſi quid fuſci coloris cutis mea re- C fert, conſiderate quæſo hoc mihi contigiſſe ab ardentiſſimo Sole, cuius adurentes radios excepi, non enim recluſa gynæceo in vrbe nitoris ſui ſtudioſa cultrix, nec natiuum faciei colorem à vehementi Solis iubare illæſum ſeruaui, ſed prout mea ſors tulit, modò in planitie, modò in collibus Solis æſtus verberarunt; ſubiungit. *Filij matris meæ pugnauerunt contra me, poſuerunt me cuſtodem in vineis: vineam meam non cuſtodiui*. His ſubinnuens non ſuæ incuriæ tribuendum eſſe, quòd culturæ defectu vinea propria ſterileſceret, ſed quia cùm à fratribus vinearum cuſtodiæ addicta fuerit, opere adeò laborioſo nimiùm occupata, non D potuit curam gerere propriç vineæ, de qua re plurimùm etiam conqueritur prædictis verbis. Quaſi dicat: Eò deuenit fratrum meorum durum imperium, vt me vineis excubias agere coegerit. Vndè nec hoc ſolatij habere potui puellarũ miſerrima, vt culturæ vineæ iure dotali ad me ſpectantis vacare poſſem; & quidem, quòd peculiari iure ad ſponſam attineret vinea, quam hìc illa ſuam appellat, clariùs indicat tranſlatio Pagnini, atquè Vatabli, quæ eſt. *Vineam meam, quæ erat mihi, non cuſtodiui*.

Pagninus & Vatablus.

Nolite

Nolite me conſiderare, quòd fuſca ſim, quia decolorauit me Sol, &c.

Enucleatur ſenſus ſpiritalis Euchariſtiam reſpiciens.

NOTVLA I.

Dilecta Dei in vltionem peccatorum à Deo calamitates, & ærumnas ſibi immiſsas agnoſcit: hanc autem cognitionem potiſſimùm attentè recolens memoriã paſſionis Chriſti in ſacra Synaxi aſsequitur.

Gloſſa interlin. & ord. D. Gregor. D. Bernard. Io. Arbor. Hortulan.

PER Solem hìc Chriſtum intelligunt Gloſſa interlin. & ordin. D. Gregorius, D. Bernardus, Io. Arborius, Hortulanus Roſet.

Iuſtus.

Colore fuſco tribulationes, & infelicitates denotari Iuſtus hoc loco aſſerit, qui ſponſam ſic loquentẽ inducit. *Aeſtus tribulationis ſuſtinui, & quaſi decorem iucunditatis amiſi.* Conſonant Hugo, & alij Interpretes; Et quidem colorem nigrũ, & ſubfuſcum aduerſitatis, & triſtitiæ; colorem verò album felicitatis, & lætitiæ ſymbolum apud veteres fuiſſe, ſatis notum eſt; vndè proſperos dies candidis lapillis computabant, aduerſos autem nigris, vt patet ex Perſio Satyra 2.

Hugo.

Color niger ſymbolum aduerſitatis, & triſtitiæ; albus verò felicitatis, & lætitiæ.

Perſius.

Hunc Macrine diem ſigna meliore lapillo,
Qui tibi labantes apponit candidus annos.

His inhærens prædictum verſiculum ſic dilucidare poſſumus. Cùm ſæpiùs ſponſa Diuini ſponſi menſæ accumbens, illi maximè intima facta ſit, aliquis forſan admirari poterit videndo poſteà illam multis calamitatibus, & afflictionibus veluti ſubfuſcatam, à quibus videbatur à potentiſſimo, & amantiſſimo ſponſo præſeruanda, humili, & modeſto reſponſo tollit huiuſmodi admirationem dicens. *Nolite me conſiderare, quòd fuſca ſim.*

Quaſi dicat: quid eſt, quòd admiramini, ò fideles, ſi mihi aduerſa quamplurima accidere conſpicitis? forſan ignoratis, à Deo iuſtitiæ Sole patrata mea crimina vlciſcente huiuſmodi ærumnarum decolorationem fieri?

A Fratres Ioſeph, qui eum ſumma inclementia, & inhumanitate Iſmaelitis vendiderunt, Gen. 37. profecti in Aegyptũ pro re frumentaria emenda, cui præerat idem Ioſeph Prorex factus; cum ſe anguſtijs vndiquè oppreſſos viderent, dum Ioſeph diſſimulans germanitatem, illos tanquam exploratores ſeuerè alloqui videbatur, animaduerterunt his aduerſitatibus affligi in pœnam admiſſi criminis erga fratrem innoxium. Gen. 42. *Et locuti ſunt ad inuicem: Meritò hæc patimur, quia peccauimus in fratrem noſtrum, videntes anguſtiam animæ illius, dum deprecaretur nos, & non audiuimus: idcircò venit ſuper nos iſta tribulatio. E quibus vnus* B *Ruben ait: Nunquid non dixi vobis: Nolite peccare in puerum, & non audiſtis me? en ſanguis eius exquiritur.* Plura, & eximia ſub huius hiſtoriæ inuolucris recluſa ſunt arcana. Certè ſicut innocens Ioſeph venditus à fratribus typum geſſit Chriſti, qui propter ſcelera noſtra patienter tulit à proditore Iuda exiguo pretio vendi, & in manus Iudæorũ tradi; & idem Ioſeph diſtribuens frumenti alimoniam eundem Chriſtum fidelibus Euchariſticum panem ſuppeditantẽ præfigurauit, vt D. Ambroſius lib. de Ioſeph cap. 2. & alij Patres monent; ità conſequenter filij Iacob pergentes ad frumentum ſibi in refectionem comparandum fideles præadumbrarunt ad diuinam Altaris eſcam accedentes, qui ſi quandò afflictationibus vrgentur, attentè recogitant, dum illi ſacro conuiuio accumbunt, vbi paſſionis memoria recolenda eſt, quàm acriter Diuina iuſtitia puniuit peccata noſtra in Chriſto, facilè intelligent eas à peccatis ſuis parturiri, illa Deo vlciſcente. Vndè clamabunt; *meritò hæc patimur, quia peccauimus in fratrem noſtrum.*

Gen. 37.

Gen. 42.

Ioſeph diſtribuens frumẽti alimoniã typ. Chriſti, fidelibus Euchariſtiam ſuppeditantis.

C

Meliori frugi redditus ille latro Chriſtum in Cruce pendentem piè contemplans diuina luce illuſtratus nouit, quos cum ſocio patiebatur cruciatus, eueniſſe à Deo iuſtam vindictam ſumente de patratis criminibus, dicens: *Nos quidem digna factis recipimus.* Simili irradiatione illuminantur quicunque tribulationibus torquentur, cùm ad mentem reuocant Chriſtum Crucifixum, eo maximè tempore, quo ſacræ menſæ aſſident, peculiariter inſtructæ ad recordationem eorum, quæ ille pro delictis noſtris perpeſſus eſt. Quarè & ipſi hanc veritatis vocem effundent: *Nos quidem digna factis recipimus.*

D

Iniuſtà morte damnatus Theramenes à Critia Tyranno, hauſta è poculo veneni parte, relictam partem in terram effudir

Cicero.

dit dicens, Propino Critiæ, quod referens Cicero Tuſcul. 1. ſubdit. *Luſit vir egregius extremo ſpiritu, verèque ei, qui ſibi venenum præbuerat, mortem eſt eam auguratus, quæ breui conſecuta eſt.*

Dilecta Dei in ſacra mēſa agnoſcit calicē tribulationū ſibi ꝑ peccatis à Xp̄o propinatū.

Calicem paſſionis bibens innocentiſſimus Chriſtus, quem ei ſæua Hebræorum nequitia propinauerat, partem hominibus, propter quorum ſcelera illum hauſit, porrigere viſus eſt, quandò exhibitum vinum felle mixtum guſtauit, ſed noluit bibere. Matth. 27. Ita hanc partem ſibi pro peccatis à Chriſto propinatam in ſacra menſa agnoſcit dilecta Dei, & libenter haurit.

Nolite me conſiderare, quòd fuſca ſim, quia decolorauit me Sol, &c. B

NOTVLA II.

Sacræ menſæ conuiuis ſolet etiā diuinus amator, in ſingularis amoris argumentum, ærūnarum calicem propinare.

Dilecta Dei docet hic diuinum ſuum amatorem dulciſſimas quidem dapes in ſacra menſa ſibi, & carioribus amicis deguſtandas præbere, ſed etiā amarum tribulationum calicem in ſignum præcipuæ dilectionis, quem ipſe priùs bibit, porrigere.

Plutarch.

Plautus.

Antiquitùs in ſympoſijs poculo ad inuicem tradito talis amicitiæ fœdus inter conuiuas inibatur, quæ proſperæ, & aduerſæ fortunæ viciſſitudinem faceret cōmunem. Colligitur ex Plutarcho lib. de fortuna Alexandri. Hùc reſpicit illud Plauti in Caſina, *eodem poculo bibere*; quod ſonat eiſdem infortunijs ſubiacere. Similem calicem propinare ſolet ſuis maximè caris, quos Euchariſtico conuiuio reficit, Chriſtus Seruator noſter.

Calicem tribulationū propinat Chriſtus amicis ſuis, quos Euchariſtia reficit.

Gen. 43.

Ioſeph fratres ſuos opipara menſa honorauit, & refocillauit, & abundè omnes vinum potarunt. *Biberunt, & inebriati ſunt.* Gen. 43. Sed indicemus, quale condimentum illis poſteà appoſuerit: heu quàm iniucundum, & amarulentum; in memoriam reuocemus, in quot extremos animi angores illos coniecerit; ingrati animi, immò & furti eos inſimulauit, perpetuæq; ſeruitutis pœna

A mulctandum præ alijs dilectum Beniamin ſummo cum aliorum fratrum dolore proclamauit; quæ vt meliùs perpendantur, legatur ſacra Gen. 44. à principio capitis ſaltem, vſquè ad illa verba. *Reſpondit Ioſeph: Abſit à me vt ſic agam: qui furatus eſt ſcyphum, ipſe ſit ſeruus meus.* Verùm ſi illud Ioſephi conuiuium meridianum ſymbolum fuit Euchariſtici in feruentiſſimo meridiano diuinæ charitatis parati, vt notat Hugo in illud Io. 13. *Cùm dilexiſſet ſuos, in finem dilexit eos,* & Paul. Palat. in cap. 26. Matth ecce quæ, & qualia aduerſa haurienda ſunt à Domini calice carioribus Euchariſticæ mēſæ conuiuis.

Gen. 44.

Hugo.

Palatius.

B Poſtquam pauit Dominus in loco cāpeſtri ingentem illam turbam quinque millia virorum, multiplicatis quinque panibus, ſtatim diſcipulos, quos præ alijs, qui manducauerant amabat, nauigationi deſtinauit, quam aggreſſi, ſecunda aura ceſſante, furentibus reluctantiū ventorum fluctibus agitantur; iratum æquor rapacibus vndis nauem obruere minitatur; inſudant hi difficili remigio, quos Dominus ita laborantes à littore contemplatur, nec illicò adiuuat, ſed aliquantulum ſinit illos in defatigatione, & periculo. Marc. 6. *Erant autem, qui mãducauerunt, quinq; millia virorum. Et ſtatim coegit diſcipulos ſuos aſcendere nauim,* C *vt præcederent eum trans fretum ad Bethſaidam, dum ipſe dimitteret populum. Et cum dimiſiſſet eos, abijt in montem orare. Et cum ſero eſſet, erat nauis in medio mari, & ipſe ſolus in terra. Et videns eos laborantes in remigando, (erat enim ventus contrarius eis) & circa quartam vigiliam noctis venit ad eos ambulans ſupra mare: & volebat præterire eos.* Sed ſi Chriſti iuſſu nauigationem ſubeunt amati diſcipuli, cur procellis iactantur? cur mare contra eos æſtuat? cur Aeolus, Notuſque ruunt? cur non potiùs Pontus mitеſcit? cur non ſuauis ſpirat aura? Pabulo, quod Dominus diſcipulis, & turbæ illi paulò ante ſuppeditarat, Euchariſticum repræſentabatur, cuius ſuauitas licèt electis D Dei amicis peculiari modo delibanda exhibeatur; ij tamen ſimul innumeris infortunijs, perſecutionū procellis, alijſq; huius vitæ calamitatibus ſunt affligendi, diuino amatore ità diſponente ob altiſſimos fines. Fidem faciat D. Catharina Senenſis, quæ Euchariſtici pabuli ſuauitate adeò ſaginabatur, vt alios corporales cibos abhorreret, & ab illis potius debilitaretur; & ipſamet admirata eſt aliquandò, quomodò anima ſua tot cumulata diuinitùs ſolaria poſſet ſuſtinere, & in hoc humano corpore perſiſtere; ſed heu

Marc. 6.

Dei amicis licèt ſuauitas Euchariſtiæ delibanda exhibeatur, ij tamē ſimul affligantur innumeris infortunijs, calamitatibuſquè.

heu quot languores, & ægritudines pertulit iſta? quotiès ſibi inſultantes audiuit, quòd frequenti communione nimiū auderet? quid amplius? puella illæſi pudoris amantiſſima, pluriès de contaminato pudore notata fuit, cuius rei rumor ità percrebuit, ità inualuit, vt non leui dedecore ſua honeſta familia commaculata videretur; nec defuere conſorores aliquæ ex naturæ conditione nimis faciles ad fidem præſtandā ſimilia euulgantibus, quæ de violata pudicitia pudiciſſimam Virginem acriter ſugillarent. Hæc omnia cōſtant ex ijs, quæ de vita, & geſtis huius Diuæ poſteris cōſignauit Adm. Reuer. Pater Raymundus Capuanus; & præcipuè lib. 2. cap. 11. cap. 14. & cap. 17. & c. 22. eiuſdem lib. 2.

In vita D. Catharinæ Senenſis.

Nolite me conſiderare, quòd fuſca ſim, quia decolorauit me Sol, &c.

NOTVLA III.

Euchariſtica refectio afflictionum tolerantiam facilem reddit.

NOtatu digna ſunt hæc verba: *Decolorauit me Sol*. Decoloratio in externa tantùm cute reſidet, nec ad interiora penetrat; quocirca dilecta Dei modeſtè hic inſinuare videtur, tribulationes, dolores, infirmitates illi extrinſecùs eſſe, nec eis interiùs angi, vel tangi; ſed vnde tale robur animæ, vt inter aduerſa quæcunquè nulla turbatione concutiatur, sūma tranquillitate omnia perpeſſu difficilia ſuſtineat? ſanè ab illa Euchariſtica menſa, quam ſpiritu prophetico celebrauit Dauid. *Paraſti in conſpectu meo menſam, aduerſùs eos, qui tribulant me*. Pſal. 22. Sic enim locum hūc interpretatur Cyprian. epiſt. 63. ad Cæcil. S. Ambroſius lib. de Elia, & Ieiunio. Theodoret. In eundem Pſalm. Paſchaſius Abbas lib. de corp. & ſanguine Domini, S. Chryſoſtomus ſuper cit. Pſal. In hac Altaris menſa frangitur ſacra hoſtia, ſed non frangitur Chriſtus. *Fracto demùm Sacramento, ne vacilles, ſed memento tantum eſſe ſub fragmento, quantum toto tegitur*. Huius firmitatis aliquid communicatur eiuſdem menſæ conuiuis, tali enim animi conſtantia roborantur, vt nullis aduerſitatibus frangantur, cuncta

Pſalm. 22.
D. Cyprian.
D. Ambr.
Theodoret.
Paſchaſius.
D. Chryſ.

Sacræ menſæ conuiuæ tali animi cōſtantia roborātur, vt nul-

A æquo animo perferant, & quaſi à mortali corruptione vindicari videantur.

Rem hanc attigiſſe videtur Damaſcenus in libello de corpore Chriſti, vbi ſic fatur. *Eleuatur in manibus Sacerdotis in crucem, & frangitur, & diſtribuitur, & in nobis ſepelitur, & facit nos ſecum à corruptione liberos*. Perpende diligenter hæc vltima verba pro noſtro ſcopo, *& facit nos ſecum à corruptione liberos*; quibus eā animi ſtabilitatem ab Euchariſtico cibo conferri indicatur, qua homo nullis ſit commouendus aduerſæ fortunæ caſibus, nullis contrarijs perturbandus euentibus; & verè illi conſonat:

nullis aduerſitatib⁹ frāgantur, & cūcta æquo animo perferant.

Damaſcen.

Si fractus illabatur orbis, Horat.
B *Impauidum ferient ruina.*

Deſtinatus Moyſes ad vindicandos Iſraelitas è manu ſæuiſſimi Tyranni Pharaonis obfirmandus erat aliquo peculiari munimine ad ſuperanda aſpera, quæ illi imminebant, quāplurima, tùm à crudeli, & obdurato Pharaone, tùm à pertinaci, & duræ ceruicis populo; munimen fuit viſio illa rubi igniti. *Apparuitq; ei Dominus in flamma ignis de medio rubi: & videbat quòd rubus arderet, & non combureretur*. Exod. 3. Illo admirabili rubo Euchariſtia præſignata fuit, Probè Marcus Vigerius in ſuo decachordo chorda 7. cap. 40. *Hic (inquit) eſt verè rubus, quem viderat Moyſes ardere, nequè comburi,* C *ardet namquè caro, ſanguis, & anima Chriſti, ardet Chriſtus totus charitate, ardet maieſtate, ardet deitatis potentia, nequè comburuntur in illo hæc, ſed integra manent.* Elegans quidem ſymbolum, nam cùm in Auguſtiſſimo Altaris Sacramento ignis diuinæ charitatis maximè exardeſcat, & in eodem memoria paſſionis Chriſti recolatur, hæc omnia in ignito, & ſpinoſo rubo aptiſſimè repræſentantur. Quarè ſola in typo Euchariſtici Sacramenti præmonſtratio ſatis virium conferre potuit Moyſi, vt ſereno, & inconcuſſo animo perferret difficillimos euentus, ardua quæcunquè deuoraret.

Exod. 3.

Marcus Vigerius.

Sola Euchariſtiæ figura plurimū virium cōtulit Moyſi, vt æquo animo difficillima quæq; toleraret.

Fluenta Iordanis ingreſſurus Eliſeus, D pallio, quod a magiſtro Elia in cælū migranti habuit, vndas verberauit implorato Dei auxilio, ad illius ſecundū contactum diuiſæ ſunt aquæ, & commodam illi aperuere viam, & dixit. *Vbi eſt Deus Eliæ etiam nunc? Percuſſitque aquas, & diuiſæ ſunt hùc, atque illùc, & tranſijt Eliſeus*. 4. Reg. 2. Aquarum vocabulo in ſacris paginis, non rarò tribulationes, quibus iactatur humana vita, denotantur, licèt vehementibus ventorum inter ſe prælia miſcentium flatibus commoueantur, intumeſcant, & fluctuent ſine fræno, ſi tantùm adſit pallium Eliæ, ce-

4. Reg. 2.

Aquæ ſymbolum tribulationū.

dent,

dent, & iter facilè præbebunt; Quid pallium Eliæ in figuris? Dominici nimirùm corporis, & ſanguinis Sacramentũ, Drogone Cardinali nobiliſſimo Interprete. *Ecce ſublatus es, ampliùs te tuus nõ videbit Eliſeus: remanſit tamen ei pallium tuum in memoriam tui. vt præſentia abſentia tua dolorem eius ſemper & augendo leniat, & leniendo augeat. Hoc ſumite (ait) in meam commemorationem, hoc eſt Sacramentum corporis tui: pallium tuum, caro tua eſt, qua veſtitus ad nos proceſſiſti.* Itá ille de Sacramento Domin. paſſ. lib. 1. Huius ergò Sacramenti virtus, ſi vera fides non deſit, inſurgentes quoſcunque fluctus, ſiue contra honorem, ſiuè contra corporis valetudinem, ſiue contra alia huius vitæ bona, itá moderatur, vt mediam inter illos viam pandat.

Drogo.

Exigua illa aqua, quæ vino miſcetur antè conſecrationem, vèl in vinum conuertitur, vt volunt aliqui, vel ſi non conuertitur, vt allj tuentur, de qua re aliás, itá vino permixta abſorbetur, vt illius iniucundus ſapor vini ſuauitate cõditus non perciperetur ab eo, qui vinum illud deguſtaret. Hæc materia pro calicis conſecratione parata, plura nobis adumbrat myſteria, & vt alia omittam, hoc pro inſtituto noſtro animaduerto, tali nimirùm aquæ cum vino coniunctione ſignificari tribulationes, & calamitates, quarũ aqua eſt nota figura, ſacræ Synaxis virtute, vel in vinum ſpiritalis lætitiæ conuertendas, vel itá attemperandas, vt illæ non malè ſapiant.

Virtutè Eucariſtiæ aquæ tribulationũ in vinum ſpiritalis lætitiæ conuertuntur.

Nolite me conſiderare, quòd fuſca ſim, quia decolorauit me Sol, &c.

NOTVLA IV.

Dilecta Dei fatetur ſe à Chriſto crucifixo, quem in Euchariſtica menſa mente reuoluit, maximè ad carnis macerationẽ impulſam.

NON ſolùm ſpiritalis ſpõſa ſe fuſcam, & á Sole decoloratam dicit ob infelicitates, quas ſibi á Deo immiſſas, vel in vindictã admiſſorum criminum, vel in amoris comprobationem, vt ſupra notula 1. & 2. innui,

A ſed etiam ob carnis afflictiones, ob varias mortificationes ſpontè aſſumptas, ad quas ſe inductam aſſerit á feruẽti æſtu charitatis Chriſti inſtar ſolis in ſacroſancta Euchariſtia caleſacientis; Pœnitentiæ enim rigor, vitæ aſperitas, vehemens deſiderium imitandi Chriſti paſſionem, vultu decolorato, & ſqualido manifeſtari ſolet. *Quotieſcunque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annunciabitis*, ait Paul. 1. ad Corinth. 11. vbi D. Thomas. *Hic* (inquit) *Apoſtolus exponit verba, quæ dixerat, hoc facite in meam commemorationem, repræſentando ſcilicet hoc Sacramentum per mortem Domini, & quis repræſentat mortem, niſi qui*

1. Ad Cor. 11.
D. Thomas

B *mortis ſpectrum efficitur? mortificationem Chriſti circumferendo in corpore ſuo, carnem flagris cruentando, vigilijs, ieiunijs, alijſquè caſtigationibus extenuando, itá vt petitionibus ſenſus inimicus, nec non carnis ſuæ hoſtis ſeuerus eſſe videatur.*

Probè Gregorius Nyſſenus in Eccleſ. c. 13. vbi premés illa verba. *Caro mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus*, ſubnectit. *Quarè qui amat hanc carnem, non eſt ſuæ carnis amicus, & qui hunc ſanguinem, à ſanguine ſub ſenſum cadente purus eſt.*

Greg. Nyſſ.

Meditatum hìc venit ingenioſum inuentum Iacobi, quãdò ille *tollens virgas populeas virides, & amygdalinas, & ex pla-*

C *tanis, ex parte decorticauit eas, detractiſquè corticibus, in his, quæ ſpoliata fuerant, candor apparuit: illa verò, quæ integra fuerant, viridia permanſerunt: atque in hunc modum color effectus eſt varius. Poſuitque eas in canalibus, vbi effundebatur aqua: vt cum veniſſent greges ad bibendum, antè oculos haberent virgas, & in aſpectu earum conciperent. Factumquè eſt, vt in ipſo calore coitus, oues intuerentur virgas, & parerent maculoſa, & varia, & diuerſo colore reſperſa.* Gen. 30. Et res ex voto illi ſucceſſit, nam dum oues, & capræ aquas bibebant, in quibus erant decorticatæ virgæ varios referentes colores, hauriebãt, trahebantquè ſimul per oculos illam co-

Gen. 30.

D lorum varietatem, quam poſteá in fœtibus diuerſi coloris exprimebant, atquè hinc Iacob copioſo grege locupletatus fuit. Simili modo dilecta Dei, quia in Euchariſtica menſa carnem Chriſti, quã manducauit, contemplata eſt, flagellis excoriatam, ſpinarum ſpiculis perterebratam, clauis transfixam, amariſſimo felle aſperſam, hoc dolorum, & afflictionum ſimulacrum mente, & affectu conceptum in externis actibus prodit, dum corpus ſuũ varijs auſteritatibus caſtigat.

Dilecta Dei in Euchariſtia contẽplans carnẽ Chriſti flagellis excoriatam, ſpinis, & clauis transfixam, corpus ſuũ varijs auſteritatibus caſtigat.

Monuimus ſupra notula 2. ad verſiculum præcedentem, cum illud attulimus,

quod Booz inuitans Ruth ad comedendum dixit, *Intinge buccellam tuam in aceto*, ſignificari ſacræ communioni admiſcendam eſſe memoriam paſſionis Chriſti. Sed cur hæc per acetum repræſentatur? an ad recordationem illius aceti, quod Chriſto in cruce pendenti deguſtandum, fuit porrectum? rectè quidem, ſed aliud quoquè arcanum hic indicatũ crediderim, nimirum ſicut acetum ſpiritus excitat, & famem acuit, ità Chriſti paſſio in ſacra Synaxi attenta deuotione conſiderata, & generoſos ſpiritus ſuſcitat, quibus fideles, vt Chriſto crucifixo ſe conforment ad alacriter amplectenda perpeſſu difficilia, & ſenſibus iniucunda, vehementer incitantur, & appetitũ maximè prouocat, quo deſiderantur carnis macerationes, tanquam vitæ ſpiritalis alimenta. Teſtis ſit D. Tereſia, quæ in ſacra menſa ſummo pietatis feruore pœnas, quas Chriſtus acerbiſſimas pertulit, perpendere ſolebat; hæc autem adeò anxiè omnium afflictionum genera expetebar, vt gemens ingeminaret, *aut mori, aut pati*.

Chriſti paſſio in Euchariſtia attentè conſiderata ſpiritus excitat ad conformandũ nos Chriſto, & appetitum prouocat ad deſiderãdas carnis macerationes.

In vita D. Tereſiæ.

Nolite me conſiderare, quòd fuſca ſim, quia decolorauit me Sol, &c.

NOTVLA V.

Adeò diuino amore incaleſcit dilecta Dei in ſacra Synaxi, vt quandoq; lacrymæ deuotionis ebulliant, & ſuſpiria reſonent.

QVaſi dicat: Quid eſt, cur ò piæ animæ admiratione afficiamini, ſi vobis decolorata videor? Chriſtus in ſacroſancto Euchariſtiæ Sacramento inſtar ardentiſſimi Solis radios ſuæ charitatis in me iacit, quibus ità efferueo amore, vt illius effectus comprimere nequeam, quin exteriùs modò lacrymis, modò ſuſpirijs ſe prodant. Veriſſima ſunt, quæ habet Richardus S. Victoris tract. de quatuor gradibus charitatis. *Quando*, inquit, *igneus ille amoris aculeus mentẽ hominis medullitùs penetrat, affectum tranſuerberat, interim vt deſiderij ſui æſtus cohibere, vel diſſimulare omninò non valeat, deſiderio ardet, feruet affectu, æſtuat, anhelat, profundè ingemiſcens, longa*

Richardus Victorin.

A *trahens ſuſpiria, hæc tibi animæ vulneratæ certa ſunt ſigna, gemitus, atque ſuſpiria, vultus pallens, atque tabeſcens.* D. Catharina Senenſis aliquandò ante altare adorans auguſtiſſimum Sacramentũ effuſa in lacrymas, & ſuſpiria non ſine aliqua Sacerdotum celebrantium moleſtia a Patre animæ ſuæ directore admonita, vt à ſimili ſtrepitu abſtineret, paruit de more pro viribus, vnde in remotiori poſtea ſitu ab altari poſita rogauit Dominum, vt experimento inſtrueret Patrem ſpiritualem animæ ſuæ ducem, quomodo humanæ facultatis vires huiuſmodi diuini ſpiritus commotiones, & impetus vehementes comprimere non valent. Im-

In vita D. Catharinæ Senen.

B petrauere preces, quia Religioſus ille re diuinitùs cognita, non ampliùs fuit locutus. Ipſa verò ſic ab Altari longinqua æſtuantibus ſemper ſuſpirijs, altè quidẽ clàmabat corde, ſed lingua ſubmiſsè piiſſimo affectu conquerens dicebat: Vellẽ corpus Domini mei Ieſu Chriſti. Lib. 2. c. 20. in vita D. Cathar. Senen.

Nolite me conſiderare, quòd fuſca ſim, quia decolorauit me Sol, &c.

NOTVLA VI.

C

Decoloratam ſe dicit ſpõſa ſpiritalis, ob ſummam, qua afficitur, triſtitiam, ob iniurias, quæ diuino Sacramento ab hæreticis, & prauis hominibus irrogantur.

FAuet huic expoſitioni D. Bernardus ſerm. 28. in Cant. *Per Solem*, ait, *intelligi poſſe iuſtitiæ zelũ, quo accenditur ſponſa, & accingitur aduersùs malignantes.*

D. Bernar.

Statim ac Heli Sacerdoti Arcam fœderis in hoſtiles manus deueniſſe nunciatum eſt, adeò ingenti doloris ictu percuſſus fuit, vt in humanis ampliùs perſiſtere non potuerit, vndè repentè mortuus concidit. 1. Reg. 4. *Dixit ad Heli* (ſcilicet nuncius) *Ego ſum qui veni de prælio, & ego qui de acie fugi hodie. Cui ille ait: Quid actum eſt fili mi? Reſpondens autem ille, qui nunciabat, Fugit, inquit, Iſrael*

1. Reg. 4.

uel coram Philiſthijm, & ruina magna facta eſt in populo: inſuper & duo filij tui mortui ſunt, Ophni, & Phinees: & Arca Dei capta eſt. Cumquè ille nominaſſet Arcam Dei, cecidit de ſella retrorſum iuxtà oſtium, & fractis ceruicibus mortuus eſt. Verùm ſi Arca illa, in qua manna recluſum erat, Euchariſticũ Sacramentũ indicabat, certè hoc in ſchemate præſignatum fuiſſe intelligere poſſumus vehementem animi cruciatum, quo piæ animæ anguntur, quandò fidei catholicæ inimici contra ſacroſanctum Altaris Sacramentum impiè oblatrant, vel etiam illud ſacrilegè peſſundant. S. Tereſia ex vehementia amoris in venerabile Sacramentum ſummo animi dolore angebatur, & cruciabatur ob iniurias, quæ ab hæreticis illi inferebantur, & illorũ cæcitatem amarè deplorabat. Refert Didacus Yepes in eius vita lib. 3. c. 20.

D. Tereſia maximo dolore afficiebatur ob iniurias, quæ ab hæreticis diuino Sacramẽto inferebantur.

Filij matris meæ pugnauerunt contra me, poſuerunt me cuſtodem in vineis: vineam meam non cuſtodiui.

NOTVLA VII.

Fidelis anima piè conqueritur, quòd à proximis addicta pluribus negotijs, cultura animæ ſuę neglecta, ea deuotione, quę prærequiritur ad ſacram Synaxim, ſe deſtitutam ſentiat.

Repræſentat hic ſponſa ſpiritalis perſonam, cui iniũcta ſit difficilis prouincia (nomẽ enim vineæ ſummæ ſedulitatis negotium indicat, quia vineæ cultura vigilias plurimas, aſſiduitatem maximam, & laborem indefeſſum agricolæ requirit; eohærent quæ Iſai. 5. & 20. habentur) in qua ſuſtinenda pio affectu deplorat fortè ſuam, ſcilicet ob varias diſtractionis mẽtis occaſiones, ſe ad eum perfectionis gradum non perueniſſe, in quo mens à terrenarum rerum ſtrepitu ſeiuncta, & ad ſuperna eleuata, in ſuauiſſimo diuini amatoris amplexu diù conquieſcit, & eo maximè tempore, quo illum in ſacra Synaxi excipit. Quaſi dicat huius dramatis ſponſa: non me torquent aduerſitates, non me premunt carnis afflictiones, ob quas fuſco extrinſecùs operta videor colore, hæc enim omnia à diuino dilecto meo libentiſſimè accipio, ſed quod me verè angit, eſt, *quia filij matris meæ pugnauerunt contra me, poſuerunt me cuſtodem in vineis*. Scilicet proximi mei nimis grauem curarum ſarcinam mihi impoſuerunt, quibus cùm nimia ſollicitudine me tradiderim, nec ea, qua opus erat, moderatione me accõmodauerim, ſtudiũ cæleſtis contemplationis prætermiſi, cui potiſſimè mihi erat vacandum pro congruenti apparatu ſacræ communionis.

B Hæc ſponſæ querimonia indicat, quã accurata diligentia nobis adhibenda ſit, vt mentem à tumultuoſis curis reuocemus ad tranquillam meditationem, in eaquè aliquantulum detineamur, antequam ad ſacrã menſam accedamus, quod Sacerdotibus maximè, qui quotidiè celebrant, cordi eſſe debet.

Quanta diligentia nobis adhibẽda ſit, vt mẽtem à mũdanis curis reuocemus, antequã ad ſacram mẽſam accedamus.

Sacrificaturus Abraham (vt diuino numini pareret) filium ſuum, quem diligebat, intempeſta nocte ſurgit, quandò omnia ſilent, quandò mundanæ curæ cõſopiuntur, in montem a frequentia populorum ſeqeſtratum pergit, quid plura? proximè accedens ad locum ſacrificij, duos, quibus comitatus incedebat, C ſeruos derelinquit, vt ab eis etiam ſeparatus ſolus ſacrificium offerat. *Igitur Abraham de nocte conſurgens, ſtrauit aſinum ſuum, ducens ſecum duos iuuenes, & Iſaac filium ſuum: cumquè concidiſſet ligna in holocauſtum, abijt ad locum, quẽ præceperat ei Deus. Die autem tertio, eleuatis oculis, vidit locum procul: dixitquè ad pueros ſuos: Expectate hic cum aſino: ego & puer illùc vſquè properantes, poſtquam adorauerimus, reuertemur ad vos.* Gen. 22. In Abrahamo immulaturo filium, quem diligebat, Iſaac, præadumbratum fuiſſe Altaris ſacrificium, notat Rupertus lib. 6. de Trinit. cap. 32. *Quemcunq; ad ſanctum Altare diuina vocat gratia, fidemquè* D *eius electi ſancti Spiritus Sacerdotali dignitate remunerat, eo ipſo quòd eligitur, vel vocatur ad tale munus, profectò illi iubetur, vt tollat filium ſuum, quem diligit, Iſaac, eumquè in terra viſionis in holocauſtum offerat.* Quo inſtruuntur primò Sacerdotes ſacra facturi, qua ſolertia curas abigere debent ſæculares, & vacuum mundi ſollicitudinibus animum ad Altare deferre debent, quod etiam pro viribus præſtandum eſt à ſacræ menſæ conuiuis; nam & ipſi participes ſunt ſacroſancti illius ſacrificij.

Gen. 22.

Rupertus.

Sacerdotes celebraturi maxima ſolertia curas abigere debent ſæculares.

Incluſus Dominus in ſepulchro per integrum Sabbatum ibi perſiſtit, vt ex

Ioan.19. Io. cap. 19. colligitur. *Ibi ergò propter Paraſceuen Iudæorum, quia iuxtà erat monumentum, poſuerunt Ieſum*. Quid quæſo myſterij innuit Dominus integro Sabbato incluſus intra ſepulchrum? Certè Sabbatum quietem, & ceſſationē ab operibus ſignificat, quo aptè denotatur ſūma quies, quam deſiderat Chriſtus Dominus in eo, à quo excipiendus eſt in ſacra Synaxi. Congruit illud, quod piæ illæ mulieres *vna Sabbati valdè diluculò venerunt ad monumentum*. Luc. 24. quem locum Hugo exponens hæc habet. *Myſticè per monumentum ſignificatur hic corpus Dominicū, ad quod accedere nemo debet, niſi vna Sabbati, ideſt habens pacem pectoris, & valdè diluculò, ideſt diſcuſſis tenebris vitiorum*. hæc Hugo. Sed ad rem noſtrā, valdè diluculò intelligere poſſumus, eo ſcilicet tempore, quo nondum humanis negotijs mens diſtracta eſt.

Chriſtus incluſus intra ſepulchrum integro Sabbato denotat quietē, quam deſiderat in anima, à qua excipiēdus eſt in Euchariſtia.

Luc. 24. Hugo.

Perpendēdæ occurrūt hic circūſtantię illæ loci, & temporis, quæ interuenerunt in refectione, quā Angelus præbuit Eliæ: locus erat deſertus, vbi nulli tumultus, nullæ hominum contentiones tranquillitatem animi perturbabant; tēpus erat, quo nuper à ſomno erat experrectus Elias, quandò nimirùm homo maximè expeditam habet mentem, & à terrenis liberatam anxietatibus. *Perrexit in deſertum viam vnius diei*, puero etiam dimiſſo, quem comitem habebat. *Proiecitque ſe, & obdormiuit in vmbra iuniperi; Et ecce Angelus Domini tetigit eum, & dixit illi. Surge, & comede. Reſpexit: Et ecce ad caput ſuum ſubcinericius panis, & vas aquæ. Comedit ergò, & bibit, & rurſùm obdormiuit. Reuerſuſquè eſt Angelus Domini ſecundò, & tetigit eum, dixitquè illi: Surge, comede: grandis enim tibi reſtat via. Qui cum ſurrexiſſet, comedit, & bibit, & ambulauit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, vſquè ad montem Dei Horeb*. 3. Reg. 19 quo quid clarius afferri poteſt ad inſtruendos fideles, qualem mentis apparatum debeāt præmittere ante ſumptionem diuini Altaris pabuli, præſignati in refectione Eliæ? Communicaturis enim primò incumbendum eſt, vt ab animo omnes curarum ſtrepitus tranquillæ meditationi aduerſantes procul amandent, tū etiam tempus ſacræ communioni deſtinetur aptum, præcedens nimirùm negotiorū tractationes, à quibus ſæpiſſimè pullulare ſolent variæ mentis euagationes etiam in ſacra menſa; quod quanti momenti eſſet, diuina luce illuſtratus S. Carolus optimè agnouerat; vndè vt animum ſuum omni niſu immunem redderet à qualibet cogitatione, quæ vel leuiter

3.Reg.19.

Communicaturi procul amandare debēt ab animo omnes curarū ſtrepitus.

A etiam ſub aliquo bono prætextu obrepere poſſet attentioni Altaris ſacrificio debitæ, antequam celebraret, aditum cuicunque negotiorum tractationi intercludebat.

Fortunatus Iacob fauſtam, & bonis affluentem benedictionem à genitore Eſau aſſecutus eſt. *Det tibi Deus de rore cæli, & de pinguedine terræ abundantiam frumenti, & vini*. Gen. 27. miſer verò Eſau paterna illa benedictione primaria adeò opulenta fraudatus fuit, quæ vberrimos gratiæ fructus, quibus locupletatur fidelis anima in Euchariſtico cōuiuio, adūbrauit. Rectè enim Paſchaſius lib. de corp. Chriſti cap. 21. *Firmani eum*, inquit, *pane corporis Chriſti, & ſanguinis vi-*

Gen. 27.

B *no*. Sed videamus, quàm diuerſam viuēdi normam tenebant hi fratres. *Factus eſt Eſau vir gnarus venandi, & homo agricola: Iacob autem vir ſimplex habitabat in tabernaculis*. Gen. 25. quarè ſicut Iacob domi clauſus, vitam quietam degens cōtemplatiuorum typum exprimebat, ità Eſau foras aberrans, eos, qui ad humana negotia nimiùm ſe effundunt, repræſentabat. Egregiè vtrumquè docuit Gregorius Papa lib. 5. Moral. cap. 7. *Quid enim per venationem Eſau, niſi eorum vita ſignatur, qui in exterioribus voluptatibus fuſi carnem ſequuntur? qui etiam agricola deſcribitur, quia amatores huius ſæculi, tan-*

Gen. 25.

D.Gregor.

C *tò magis exteriora colunt, quantò interiora ſua inculta derelinquunt: Iacob verò vir ſimplex in tabernaculis, vel in domo habitare perhibetur, quia nimirùm omnes, qui in curis exterioribus ſparſi refugiunt ſimplices in cogitatione, atquè in conſcientiæ ſua habitatione conſiſtunt, in tabernaculis enim, aut in domo habitare, eſt ſe intra mentis ſecreta reſtringere, & nequaquam exteriùs per deſideria diſſipare*. Felix igitur ſpiritalis Iacob, qui cumulatis Euchariſtiæ bonis ditatur, quibus infauſtus Eſau priuatur, tēporalibus curis addictus.

Spiritalis Iacob cumulatis Euchariſtię bonis ditatur, quibus infauſtus Eſau priuatur mundanis curis addictus.

Ad Chriſti diſcipulos adeò ingens turba confluxerat aliquandò, vt ab illa compreſſi etiam à panis comeſtione im-

D pedirentur. *Et veniunt ad domum, & conuenit iterum turba, ità vt non poſſent neque panem manducare*. Marc. 3. Ad myſtica tranſeamus. Turba hæc irruens, nimiæ de humanis negotijs ſollicitudines ſunt, à quibus niſi homo ſe ſubtrahat, vel Euchariſticum panem non comedet, vel parum fructuosè comedet.

Marc.3.

Deſignauit Dominus locum, vbi Paſcha comedere decreuerat, ſcilicet cœnaculū grande. *Et miſit Petrum, & Ioannem dicens: Euntes parate nobis Paſcha, vt māducemus. At illi dixerunt: Vbi vis paremus? Et dixit ad eos: Ecce introeuntibus vobis*

vobis in ciuitatem, occurret vobis homo quidam amphoram aquæ portans; & infra, *Et ipſe oſtendet vobis cœnaculum magnum ſtratum, & ibi parate*. Luc. 22. Cœnaculum erat habitatio in ſuperiori parte domus, vbi nulli ſolent eſſe domeſtici ſtrepitus, quo ſignificatum eſt, rerum temporalium curas, & nimias ſollicitudines de humanis negotijs eliminandas eſſe à ſacra menſa. Adnotauit hoc Origenes tract. 35. in Matth. *Scire tamen debemus, quoniã qui in epulationibus, & ſollicitudinibus ſæcularibus ſunt, non aſcendunt in domum illam ſuperiorem, nec vident magnitudinem eius, nec conſiderant ſtratus illius ornatum.*

Luc. 22.

Rerum tẽporaliũ curæ, nimiæq; ſollicitudines de humanis negotijs eliminãdæ sũt ab Euchariſtica menſa.

Origen.

Cur Sacerdos celebrans conſecrationi proximans elata voce pronunciat *ſurſum corda?* Certè vt moneat Euchariſtiæ Sacramentum exigere mentem à terrenis negotijs ſeiunctam, & in ſuperna eleuatam.

Euchariſtia exigit mentem à terrenis negotijs ſeiunctã, & in ſuperna eleuatam.

Percipiamus hoc a Cyrillo Ieroſolymitano Catech. 5. myſtagog. *Poſtea clamat Sacerdos: Surſum corda. Verè enim circa illam maximè tremendam horam, ſurſum ad Deum corda leuare neceſſe eſt, & non deorſum ad terram, terrenaquè negotia deprimere. In hanc igitur ſententiam omnibus præcipit Sacerdos, curas ſcilicet vitæ huius omnes, & domeſticas ſollicitudines illa hora relinquere, & cor in cælo habere apud Deum generis humani amatorem. Vos inde reſpondetis; Habemus ad Dominum, aſſentientes ei, profitendo.*

Cyrill. Ieroſolym.

Indica mihi, quem diligit anima mea, vbi paſcas, vbi cubes in meridie, ne vagari incipiam poſt greges ſodalium tuorum. Verſ. 7.

Indicatur ſenſus ad corticem litteræ.

POſtquam ſponſa de his, quæ ad ſponſi decorem ſpectabãt, locuta eſt, nimirùm opulentas facultates, liberalitatẽ, clementiam, rectitudinem, atque æquitatem celebrando; nec non ſe ipſam breui, ſed neruoſo ſermone vindicauit à falſis rumoribus, quos de ſuæ formæ, vel mentis dotibus filiæ Ieruſalem vel ſparſerant, vel ſpargere poterant, atquè ità non omninò eanti Principis ſe indignam connubio modeſtè inſinuauit, qua ratione etiam conſuluit famæ ſponſi, quæ alioquin no-

A tata videbatur, ſi elegiſſet ſponſam vitioſæ formæ, & imminutæ animi gratiæ; affectum, & verba conuertit ad nuptialem menſam, vndè dilectum ſuum enixè deprecatur, vt certam, fixamq; metam tandem præfiniat huic geniali conuiuio, in quo ſecum iucundiſſimè epulari deſiderat. *Indica mihi vbi paſcas, vbi cubes in meridie*, ſubdit, *ne vagari incipiam poſt greges ſodalium tuorum*; quibus acutiores reddit preces ad penetrandum cor dilecti ſui zelotypiæ adiecto ſtimulo, hoc enim punctus amans in amore magis excitatur, & incitatur ad rumpendas moras, ſi quæ protrahuntur aliquandò in ſtabiliendis nuptijs. Quaſi dicat: ò cor-

B dis mei ſolatium, ò mi dilecte, nimium me cruciant genialis prandij cunctationes; aufer obſecro quamcunq; procraſtinandi occaſionem; fac quæſo, vt quamprimùm in hoc tantopere à me concupito nuptiali conuiuio plenè, & planè noſcã, qualis, & quantus ſit tuus in me amor, hinc enim toto meo in te rapiar affectu, & ſic effugiam periculum omne adhærẽdi alijs amatoribus, à quibus ſi tuus non me totam abſorbeat amor, præ naturæ meæ flexibilitate timendum mihi, ne ſeducar; quarè ſi qua te cura mei tangit, ſi amor meus ſincerus acceptus tibi eſt, abbreuia omnia, vt fiam voti compos.

Prandium verò geniale meridiano tẽ-

C pore celebrandum innuit ſponſa alludẽs ad paſtoritiam refectionem, qua ſub meridie paſtores diu, & ſumma quiete refocillantur, & recreantur; eſt enim tempus tunc à paſcendis gregibus feriandi iuxta inſtitutionem Marci Var. ſcribentis de re ruſtica lib. 2. cap. 2. Nec mirum ſi ſponſa huius Dramatis ſimilitudines, aut vocabula mutuetur ab arte paſtoritia, quia hæc illi erat valdè familiaris.

M. Varro.

Porrò ſymposia parari lautiſſima in meridie vſitatum fuiſſe apud Priſcos, ſatis colligitur ex illo Gen. 43. *Introduc viros domum, & occide victimas, & inſtrue conuiuium: quoniam mecum ſunt comeſturi meridie*. Plura eruditè collegit de me-

Gen. 43.

D ridianis conuiuijs Sherlog. hic veſtig. 8. ſect. 3. à §. *Veniamus tandem*. Demum hìc proci, qui ſponſæ thalamos expetebant, ſub gregis nomine ſubindicantur, vel quia vocabulum hoc erat facile in ore puellæ paſtricis, vel quia proci erant & ipſi paſtores, quibus ſi connubio copulata fuiſſet, greges cum illis ductare debuiſſet; vel ſi non placet procos admittere ignobiles, ſed de primaria nobilium claſſe, eo quòd ſponſi ſodales vocantur, probabilis ſatis eſt exiſtimatio Sherlogi cit. veſtig. ſect. 3. humili hac dictione ſponſam vſam fuiſſe, non quia

Sherlog.

Sherlog.

igno-

ignoraret illuſtriori titulo dignos illos eſſe, ſed ſponſi comparatione nil ſplendidum, & excellens reputabat.

Indica mihi, quem diligit anima mea, vbi paſcas, vbi cubes in meridie.

Enucleatur ſenſus ſpiritalis Euchariſtiam reſpiciens.

NOTVLA I.

Sponſa ſpiritalis, vt ſibi proſit Euchariſtica menſa, anhelat ad ſummam animi quietē, à qua mundi ſollicitudines exulant.

DIximus in cortice litteræ meridianum tempus refectioni, & quieti paſtorum eſſe valdè opportunum; quarè ad hoc alludens deuota anima, agnoſcens Euchariſticū conuiuium feliciſſimum, & fructuoſiſſimum eſſe ijs, qui in eo, mente à nimijs humanæ vitæ implicationibus liberata, diù detinentur, huius quietis ardentia ſua vota ad dilectum dirigit his verbis. *Indica mihi, vbi paſcas, vbi cubes in meridie.* Quaſi dicat: ò mi diue dilecte, vides quantis ego diſtrahor negotijs, quātis exagitor curarum iactationibus, quot iam temporalium occupationum fluctibus penè iam obruor; da quæſo, vt te tranquilla mente frui poſſim: concede, vt ad horam ſaltem tecum quietè agam, vt Euchariſticum pabulum mihi ad ſpiritale nutrimentum meliùs proſit.

Pauit, & ſaturauit bis Dominus copioſam multitudinem, amplificata ſubſtantia panis. Sed vbi? nonnè in ſolitudine, in loco ab vrbium, & oppidorum ſtrepitibus remoto? vt hinc nimirū intelligeretur, ſacrum conuiuium illis repræſentatum edulijs in regione deſerta ſubminiſtratis, ſequeſtrationem requirere à tumultuantibus curis contrarijs trāquillæ contemplationi, cui maximè ſacræ Synaxis tempore vacandum eſt. Sed cogitatione premendum hic, quòd ſemel quatuor ferè millia, multiplicatis ſeptem panibus, ita ſaturata fuerunt, vt reſidua fragmēta duodecim ſportas im- (Euchariſtia ſequeſtrationem requirit à tumultuátibus curis.)

A pleuerint. *Et manducauerunt, & ſaturati ſunt, & ſuſtulerūt, quod ſuperauerat de fragmentis, ſeptem ſportas. Erant autem, qui manducauerant, quaſi quatuor millia.* Marc. 8. (Marc. 8.) Alias autem, vt refert Matth. 14. ſubſtantia aucta quinque panum, quinque millia virorum, exceptis mulieribus, & paruulis, & poſt horum comeſtionem relicta fuerunt duodecim cophinorū fragmenta. *Manducauerunt omnes, & ſaturati ſunt. Et tulerunt reliquias duodecim cophinos fragmentorum plenos. Manducantium autem fuit numerus, quinque millia virorum, exceptis mulieribus, & paruulis.* (Matth. 14.) Plura ſine dubio indicantur hic, dum plenius comedit minor multitudo, quā

B maior, minor enim ſeptē aſſumit panes, & ſolùm fragmenta relinquit implentia ſeptem ſportas; quinque verò millia abſquè mulieribus, & paruulis ſolùm quinque panes abſumit, & reſiduorum colliguntur duodecim cophini. Vt alibi conſideranda relinquam, ſanè minutior numerus, qui copioſiùs comedit, de longè venerat; quo denotatur, eò cumulatius paſci, & vberiori ſaginari gratia, vt ſacra teſtatur hiſtoria, Euchariſticæ menſæ cōuiuas, quò animo longiùs receſſerunt à tumultuoſis mundi rebus. (Vberiori gratia donātur in Euchariſtia, qui longiùs recedunt à mundi tumultibus.)

Sapientia ædificauit ſibi domum, excidit columnas ſeptem, Immolauit victimas ſuas, miſcuit vinum, & propoſuit menſam ſuam.

C *Miſit ancillas ſuas, vt vocarent ad arcem, & ad mœnia ciuitatis: ſi quis eſt paruulus, veniat ad me.* Prou. 9. (Prou. 9.) Plures Patres de Euchariſtica menſa ſermonē eſſe in prædictis affirmant, ad quam maximè inuitatur quicunque paruulus. Verum inter alia, quæ feliciter in paruulis reperiuntur, nonnè admiranda eſt mens non implexa mundanis negotijs, non occupata huius vitæ anxietatibus, ſed ſimplex, & tranquilla? his paruulis potiſſimùm ſacrum Altaris conuiuium inſtructum eſt, vt illi in eo iucundiùs, & abundantiùs epulentur. Et ſi Verbum Dei locum flagitat non implicatum ſollicitudinum temporalium ſpinis, ne ab illis (Paruulis nō habentibus mentē implexam mūdanis negotijs inſtructa eſt ſacra menſa.)

D ſuccreſcentibus ſuffocetur, vt nihil fructus ferat, vt Luc. 8. docemur: ſanè multò magis ipſum Verbum diuinum humanitati Chriſti vnitum in ſacra Synaxi animam à prædictis ſpinis expeditam requirit, vt in ea gratiæ cæleſtis fructus abundantes producat, ex quibus patet quàm pia, & iuſta ſint vota dilectæ Dei hic expreſſa. *Indica mihi vbi paſcas, vbi cubes in meridie:* quibus perfectam animi tranquillitatem expetit, & petit, quā Euchariſticæ dapes, vt benè nutriāt, exigunt. Plura de hoc argumento dixi ad verſic. præcedentem notula 7. (Luc. 8.)

Indica

Indica mihi, quem diligit anima mea, vbi paſcas, vbi cubes in meridie.

NOTVLA II.

Eum ſpiritus feruorem, quem ſacra Synaxis accendere poteſt, optat, & poſtulat ſpiritalis ſponſa à diuino ſuo amatore.

Euchariſtiã Xpus inſtituit in meridie, ideſt in maioris charitatis æſtu.

PER meridiem denotari ſacroſanctam Euchariſtiam, plura valdè congruenter ſuadent. Primò, quia in meridie, ſcil. in maioris charitatis æſtu eã Chriſtus inſtituit. *Cum dilexiſſet ſuos, in finem dilexit eos.* Io. 13. Præterea ſicut meridiano tempore ceſſant vmbræ, Sol enim tunc directos vibrans radios, corpus vndequaquè luce perfundit, vndè nullas vmbras efficit, ità Sol iuſtitiæ Chriſtus in Euchariſtico Altaris ſacrificio verè exiſtens, terminat vmbras antiquorum ſacrificiorum, quibus ille repræſentabatur. Vndè Auguſtinus lib. 7. de Ciuit. Dei cap. 20. *Sacrificium* (ait) *ſucceſſit omnibus illis ſacrificijs veteris teſtamenti, quæ immolabantur in vmbra futuri, propter quod vocem etiam illam in Pſal. 39. eiuſdem mediatoris per prophetiam agnoſcimus; Sacrificium, & oblationem noluiſti, corpus autem aptaſti mihi, quia pro illis omnibus ſacrificijs, & oblationibus corpus eius offertur, & participantibus miniſtratur.* Demùm ſi Sol vrit vehementiùs in meridie, ità Chriſtus in Auguſtiſſimo Euchariſtiæ Sacramento feruentiores charitatis radios in animas iaculatur, quibus incaleſcere magis cupiens dilecta Dei clamat deprecabunda: *Indica mihi vbi paſcas, vbi cubes in meridie.* Quaſi dicat: ò princeps meæ dilectionis ſcopus, fac vt, quas maiores iactas in ſacra Synaxi tui amoris accenſiones, ſentiam aliquandò, concede tandem, vt experiar, qua gratiæ affluentia paſcas animam in Euchariſtica menſa.

Ioan. 13.

B

C

D. Auguſt.

Chriſtus in Euchariſtia feruẽtiores charitatis radios in animas iaculatur.

D

Conſonat huic expoſitioni, quod in Hebræo eſt vox איכה *Echab*, quæ non ſolum locum, ſed etiam modum ſignificat, ità vt ſenſus eſſe poſſit. Indica mihi, quomodo paſcas in meridie. Porrò germanæ noſtræ expoſitioni fauet hic Hugo Cardinalis, qui in commentario prædictorum verborum dicit. *Paſcit etiam de*

Hugo Cardin.

A *licijs corporis, & ſanguinis ſui, multiplici, & admirabili ſuauitate.*

Quàm copioſa gratiæ alimonia refocillet, & quàm ardenti amore calefaciat Chriſtus cariſſimos ſuos conuiuas in meridiano Euchariſtiæ conuiuio, fuit præadumbratum in illo opiparo ſympoſio, quo Ioſeph recreauit dilectum Beniamin cum cæteris fratribus, qui adeò fœcundos calices hauſerunt, vt vinum æſtuarit inebrieratem. *Quos cum ille,* ſcilicet Ioſeph, *vidiſſet, & Beniamin ſimul, præcepit diſpenſatori domus ſuæ, dicens: Introduc viros domum, & occide victimas, & inſtrue conuiuium: quoniam mecum ſunt comeſturi meridie.* & tandem ſubditur in ſacro textu, *Biberuntq; & inebriati ſunt cum eo.*

Gen. 43.

B

Epulum illud, quod Abraham in feruore diei inſtruxit ad refocillandos tres viros, quos hoſpitio exceperat, Gen. 18. Euchariſticam alimoniam præſignauit, vt D. Ambroſius lib. 1. de Abraham c. 5. & alij magni nominis Interpretes notarunt; ſed conſideremus, quas potiores dapes apponat Abraham, vitulum tenerrimum, & optimum butyrum, & lac; hæc fercula valdè apta ſunt ad ſaginandũ, quarè & egregia ſymbola prænotãtia copioſa gratiæ pabula parata in Euchariſtica menſa à feruore diuinę charitatis, quibus anima ſpiritualiter refici, & Deo ſaginari poteſt.

Gen. 18.

D. Ambr.

C

Chriſtus vocatus ad nuptias in Cana Galilææ, vino deficiente, mandauit impleri hydrias aquis, quas in vinum perfectiſſimum conuertit. Io. 2. Sed ſi nuptijs illis Euchariſticæ repræſentantur, vt aduertunt ij, qui arcana in biblicis monumẽtis abdita perſcrutantur; quis neget vinum illud generoſum, quod tãtoperè commendauit Architriclinus, typum fuiſſe ſingularis ſpiritus ardoris? vndè Apoſtoli ſimili flamma æſtuantes ab illapſu diuini flaminis muſto pleni reputabantur. Act. 2 Aptiſſimè igitur illo vino cæleſtis amoris, non vulgarem ardorem in cordibus aſſidentium ſacro conuiuio, quandoquè à Chriſto modo admirando accẽdendum fore præmonſtratum fuit. Adeò cumulata amoris diuini incendia iactat Euchariſtia, vt hæc aliquandò Chriſtus Dominus D. Catharinæ Senenſi ſignificarit fornace ardentiſſima, in quam ingredi Sacerdotem communicantem ſibi videbatur. Ità in eius vita cap. 17.

Ioan. 2.

Act. 2.

D

In vita D. Catharinæ Senen.

Indica

Indica mihi, quem diligit anima mea, vbi paſcas, vbi cubes in meridie.

A

NOTVLA III.

Quò vberiori gratia ſaginatur anima in Euchariſtica menſa, eò auidiùs ad illam redire deſiderat.

D.Bernard.

DE pabulo Euchariſtico loquitur hic ſponſa ſpiritalis: iuxta hunc locũ B D. Bernard. ſerm. 31. in Cant. cuius hæc ſunt verba. *Es vide ne propterea etiamnunc deſcribatur hoc loco apparens, tanquam in ſchemate paſtorali, vbi illum ſponſa quaſi vnum quempiam de paſtoribus videtur alloqui dicens: Indica mihi vbi paſcas, vbi cubes in meridie. Bonus paſtor, qui animam ſuam dat pro ouibus ſuis. Animam pro illis, carnem illis. Illam in pretium, iſtam in cibum. Res mira: ipſe paſtor, ipſe paſcua eſt, ipſe redemptio.* Hoc itaque pabulum Euchariſticum adeò dilectam Dei oblectat, & ſanctificat, vt quò magis illud manducat, magis appetat, quod hìc manifeſtãs C ait. *Indica mihi, quem diligit anima mea, vbi paſcas, vbi cubes in meridie.* Quaſi dicat: ò vnicus amor meus, paſce me tua illa diuina alimonia, quam ſummo charitatis feruore exhibere ſoles, ita enim hæc mihi ſapit, vt ſemper eam deguſtare vellem. Veriſſimum enim eſt, quòd Euchariſticus cibus itá animam ſatiat, & pinguefacit, vt in ea ſimul ſui nouum appetitum excitet. Venuſta ſunt verba pro ſcopo propoſitæ theſis Abbatis Cellenſis de panibus cap. 2. *Hæc menſa plena viſceribus miſericordiæ, chariſmatibus referta gratiæ, edentium penetralia mirabiliter implendo non explet appetitus reſidentium ſatiando acriùs, ſed ſacratiùs vrget.* Acci- D nit Hugo Cardinalis exponẽs illud Pſal. 21. *Edent pauperes, & ſaturabuntur: & laudabunt Dominum, qui requirunt eum: viuent corda eorum in ſaeculum, ſaeculi. Oſtendit*, inquit, *quòd panis iſte eſt iucundus, ideſt generat iucunditatem, ibi: Et laudabunt Dominum gratias agendo. Pſal. 62. Sicut adipe, & pinguedine repleatur anima mea. Secundò oſtendit, quòd panis iſte eſt reficiens, ibi: Et ſaturabuntur. Pſal. 147. Et adipe frumenti ſatiat te. Tertiò oſtendit eum eſſe ſapidum, & dulciſſimum, dum dicit: Qui requirunt eum, ideſt iterùm quærunt. Eccleſiaſt. 24. Qui edunt me, eſurient. Quartò oſtendit, quod iſte panis eſt perficiens, dum dicit: Viuent corda eorum in ſaeculum ſaeculi.*

Euchariſtia ita animam ſatiat, vt in ea nouũ appetitum excitet.

Abbas Cellenſis.

Hugo Cardin.

Pſal. 21.

Occurrit etiã hic B. Laurentius Iuſtinianus de diſciplina monaſticæ conuerſat. cap. 19. vbi præcipuos ſacræ Synaxis effectus enumerans hæc habet. *Pia etenim mens tanti ſponſi lætificata præſentia, venerando mediante hoc Sacramento repletur gaudio, exultatione perfunditur, humilitate deijcitur, lumine irradiatur, pace ſatiatur, roboratur fide, deuotione ſaginatur, atque indiſſolubili amoris vinculo Redemptori interiùs copulatur, ex quo feruentior in dilectione, fortior in labore, promptior in opere, in tentatione pruden-* B *tior, ſollicitior in virtute, in admiratione alacrior, nec non & in ipſius frequentatione efficitur arctior.* quę vltima verba, probè hoc, quod proſequimur, argumentum confirmant.

B Lauren. Iuſtin.

Vni illi, quos Chriſtus refocillauit in deſerto, ſubodorantes aliquid de altero pane, qui permanet in vitam æternam, ſtatim illius auidi facti dixerunt. *Domine, ſemper da nobis panem hunc.* Io. 6. **Ioan. 6.** O qualem ſui eſuriem prouocabit vehementiorem hic panis, qui permanet in æternum, vt rè ſumptus à fidelibus, & plenè deguſtatus in ſacra communione, hãc verò eſuriem ſumma ſatietas comitatur ſemper; qua in re ſimilis aliquo modo C videtur menſa Euchariſtica menſæ gloriæ, qua fruuntur Beati in patria, etenim feliciſſimi illi ſpiritus itá Deo ſatiantur, vt in eum deſiderio ſemper nouo ferantur, quod eleganter dixit in quodam hymno Petrus Damianus. *Auidi, & ſẽper pleni, quod habent, deſiderant, non ſatietas faſtidit, neq; fames cruciat, inhiant, ſemper edunt, & edentes ſemper inhiant.* Sed ſi idem Deus eſt, qui paſcit fideles hìc in Euchariſtia, & beatitate replet ſupernos ſpiritus in patria, quid mirum ſi conſimiles fructus ab eadem arbore producantur? Hanc ſatietatem, & famem Euchariſticæ alimoniæ, quàm miro modo experiretur D. Carharina Senenſis, D conſtat ex hiſtoria illius vitæ, & præcipuè cap. 15 20. 31. 32. & 33.

Euchariſtica mẽſa aliquo modo ſimilis mẽſæ gloriæ.

Petrus Damian.

In vita D. Catharinæ Senen.

Verùm ſicuti ij benè diſpoſiti in ſacro conuiuio, quò copioſiori gratiæ nutrimento aluntur, illud magis eſuriunt, itá malè diſpoſiti manducantes Euchariſticum panem, illius efficaciſſimam vim ad ſedandam famem, ſitimquè animæ extinguendam non percipiunt. Quarè de illis verificatur oraculum illud, *Comediſtis, & non eſtis ſatiati: bibiſtis, & non eſtis inebriati.* Hi præſignati fuerunt in illis Iſraelitis, qui cùm manna veſcerentur, ſapidiſſimo edulio, & omni ſuauitate pleno,

Aggæi 1.

pleno, quia tamen pepones, cucumeres, allia, atq; cæpas Aegyptiacas inhiabant, cibum leuiſſimum, & inanem illum reputabant. *Quis dabit nobis* (clamant miſeri) *ad veſcendum carnes? Recordamur piſcium, quos comedebamus in Aegypto gratis: in mentem nobis veniunt cucumeres, & pepones, porriq; & cepe, & allia. Anima noſtra arida eſt, nihil aliud reſpiciunt oculi noſtri, niſi Man.* Ita qui mundi delicias anhelant, qui quæ ſenſibus voluptuoſa ſunt, ſectantur, cum huius diuinæ eſcæ vim, & ſaporem non ſentiunt, neq; illa ſaturi manent, neque illam eſuriunt.

Num. 11.

Indica mihi, quem diligit anima mea, vbi paſcas, vbi cubes in meridie.

NOTVLA IV.

Agnoſcit hìc pia anima, quantū expediat, deuotionis feruorem erga ſacram Synaxim frequenter renouare.

QVilibet ſpiritus feruor, quem concipit cor humanum, adeò defectibilis eſt, vt, niſi nouis alimentis foueatur, facilè frigeſcat, & euaneſcat. Huius non ignara dilecta Dei peculiaria pabula gratiæ expoſcit, quibus ille deuotionis calor nutriatur, qui maximè neceſſarius eſt ad percipiendos ſacræ Synaxis fructus. *Indica mihi, quem diligit anima mea, vbi paſcas, vbi cubes in meridie, ne vagari incipiam poſt greges ſodalium tuorum.* Quaſi dicat: ò quem diligit anima mea, cor meum adure tua ardentiſſima charitate, alioquin ſpiritu meo tepeſcente, periculum non leue ſubibo, me comitē adiungendi ijs, qui relicto virtutum tramite, errabundi vagantur, & ſic ſuauem ſacræ cōmunionis guſtum, & profectum amittā. Fauet ex parte huic expoſitioni Gregorius Magnus in prædicta verba. *Ne vagari &c. Verè enim,* inquit, *in quo Chriſtus non cubat, vagatur, quia mens, quam ille ſuauis, & pōderoſus Chriſti ſpiritus non implet, multis cogitationibus diſſoluta circumfertur.*

D. Gregor.

Ritus erat, vt in menſa propoſitionis panes recentes, & calidi veteribus ſublatis apponerentur, vt conſtat ex 1. Reg. cap. 21. *Neque enim erat ibi panis, niſi tā-tùm panes propoſitionis, qui ſublati fuerant à facie Domini, vt ponerentur panes calidi.* Quid myſterij panis renouatio portendebat? Priſca menſa panis propoſitionis Euchariſticam repræſentabat, quæ ſpiritus renouationem in accedentibus exigit.

1. Reg. 21.

Euchariſtia exigit ſpiritus renouationē in accedētibus ad eam.

Menſe Niſan, verno ſcilicet tempore, quo non niſi nouæ herbæ, noui flores, noua germina conſpiciuntur, Agnus paſchalis comedebatur, vt nimirùm hoc typo admoneremur nouos ſemper mentis affectus deferendos eſſe ad eſum Euchariſtici Agni in illo Paſchali præſignati; niſi enim homo ſanctis meditationibus, alijſq; pietatis exercitamentis inuigilet, vt deuotionis feruor continuò reuiuiſcat, facilè langueſcet, atquè ità ſolùm conſuetudine quadam adibit ſacrū conuiuium, quod parùm illi proderit.

Noui ſemper mentis affectus deferendi ſūt ad eſum Euchariſtici agni.

Panem Euchariſticum poſtulari in illa petitione orationis Dominicæ, *Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie,* adnotat D. Auguſtinus ſerm. 9. & hom. 42. ex 50. alijq; Patres. Sed cur panis hic efflagitatur, cùm ſemper ſit nobis paratus, & in poteſtate hominis ſit illo veſci ſingulis etiam diebus? cur quotidianus dicitur, cùm etiam à paucis quotidiè ſumatur? Preces hæ in condecentem diſpoſitionem recipiendi ſacram Synaxim diriguntur, quę ea eſſe debet, vt quolibet die virtutum ſtudium reſtauretur, omnis adhibeatur diligentia, qua nouum illius panis deſiderium accendatur in nobis. Rectè igitur Euchariſticus panis quotidianus dicitur, quia quotidianam inſtaurationem ſpiritus requirit.

D. Auguſt.

Euchariſticus panis dicitur quotidian⁹, quia quotidianā ſpiritus renouationē requirit.

Hoc præadumbratum fuiſſe exiſtimo, quandò Dominus Iſraelitis in terram promiſſam pergentibus prohibuit, ne ſeruarent manna, pernotiſſimum Euchariſtiæ ſymbolum, in alterum diem, ſed ſingulis diebus illud colligerent. Exod. 16. Sed forſan quæres, ſi res ità ſe habet, cur igitur ſexta die pro ſubſequenti Sabbato reponebatur manna? certum eſt, quòd Sabbato feriandū erat ab operibus. *Requies Sabbati ſanctificata eſt Domino cras: quodcunquè operandum eſt, facite: & quæ coquenda ſunt, coquite, quidquid autem reliquum fuerit, reponite vſque in mane.* Exod. 16. & ibi paulò poſt. *Videte quòd Dominus dederit vobis Sabbatum; & propter hoc die ſexta tribuit vobis cibos duplices: maneat vnuſquiſque apud ſemetipſum, nullus egrediatur de loco ſuo die ſeptimo.* Quarè hinc elucet myſteriū, dum enim Iſraelitis iniungitur, vt colligant manna ſingulis illis diebus, quibus varijs curis vacabant, nō verò die ſeptima, qua ab illis abſtinebant, arcanè indicatur,

Exod. 16.

Deuotionis affectus erga Euchariſtiã in nobis excitãdus eſt, eo etiam tempore, quo humanis negotijs detinemur.

dicatur, pium affectum ergà Sacramentum in nobis excitandum eſſe, eo etiam tempore, qno humanis hegotijs detinemur; de cætero verò tempus aliquod peculiare eſſe deſtinandum diuinæ contemplationi, ita vt mente in Deum tota relata ſacra illa alimonia fruamur.

Indica mihi, quem diligit anima mea, vbi paſcas, vbi cubes in meridie.

NOTVLA V.

Euchariſticus panis plurimùm valet ad humani cordis inconſtantiam ſtabiliendam.

ANimaduertẽs dilecta Dei ob ſuam inſtabilitatem maxlmo verſari in periculo deuiandi à ſemitis iuſtitiæ, implorat à ſupremo ſponſo ſuam diuinam alimoniam, quæ ſolet humanæ mentis leuitatem cohibere, vt ea corroborata ab errantibus affectibus hùc, illùcquè ampliùs non circumferatur. *Indica mihi vbi paſcas, vbi cubes in meridie, ne vagari incipiam poſt greges ſodalium tuorum.* Quaſi dicat: ò quem vnicè diligo, deprecor, vt hoc cor meũ, quod ſingulis penè momentis mutatur, ita paſcas pane tuo Euchariſtico, qui cor hominis confirmat, vt in poſterum à nullis appetitionibus, quæ in te non dirigũtur, agitetur. O vota ſponſæ optima: nihil efficacius expetere, & petere poterat ad ſiſtendum fluctuantem animum, quã ſacroſanctam altaris eſcam.

Agnus ille Paſchalis typus Euchariſtici non aqua decoquendus, ſed igne aſſandus erat, ex diuini numinis præſcripto. *Non comedetis ex eo crudum quid, nec coctum aqua, ſed tantùm aſſum igni.* Exod. 12. Cur hoc? carnes, quæ elixantur, plurimum de propria ſubſtantia deperdunt, & aquei aliquid contrahunt, calore enim partibus carnium ſubtilibus magis attenuatis, per ebullientem aquam diffunduntur, & viciſſim huius partes ſubtiliores in carnium poroſitates ſe inſinuant, atquè ità carnium virtus non parùm imminuitur, atquè debilitatur, quòd non accidit, dum carnes igni aſſantur, vim enim ſuam hoc modo coctæ intra ſe meliùs continent. Probè rem hanc attigit

Exod. 12.

Agnus paſchalis cur igne aſſandus eſſet.

A D. Gregorius hom. 22. in Euangelia exponens memoratum locum Exodi; *Quæ tamen* (inquit) *carnes igni aſſandæ ſunt, quia nimirùm diſſoluit ignis carnes, quas aqua coxerit, quas verò ignis ſine aqua excoquit, roborat.* Atque hinc fit, vt robuſtioris nutrimenti ſint carnes aſſatæ igni, quàm aqua coctæ; quo quid aptius ad denotandum, quantum Agnus Euchariſticus ſolo diuinæ charitatis igne concoctus valeat ad ſolidandum, quod in nobis maximè debile, atq; variabile eſt?

D. Gregor.

Euchariſtia debilitatem noſtram roborat.

Benedictione illa, qua Iſaac fauſta precatus eſt filio ſuo Iacob, ſacroſanctum Altaris Sacramentum, quo Eccleſia, & quælibet anima fidelis ſtabilienda erat,
B præſignatum fuiſſe, agnouerunt plures ſacrarum paginarum Interpretes, inter quos B. Albertus Magnus tract. 1. de Euchar. diſt. 3. c. 1. *Frumento, & vino ſtabiliui eum*, Gen. 37. *Quia*, inquit, *tota domus Iacob, ſcilicet Eccleſia fundata eſt ſuper hoc Sacramentum frumenti, & vini, quia in eo materia eſt materia frumenti, & vini.* Et ſubdit, *Hinc eſt, quòd dicitur de Patribus hoc Sacramentum deſiderantibus, tantummodo oculus Iacob in terra frumenti, vini, & olei, quia frumentum ſigna huius Sacramenti, quam in Sacramento dat, cordis firmitatem, vinum autem ſpiritualem iucunditatem, & oleum pietatis pinguedinem, & hæc*
C *ſunt, ſuper quæ tota conſiſtit Eccleſia.* Pro noſtro argumento premendum eſt verbum illud, *ſtabiliui*, qnod cordis firmitatem ſignificat, vt etiam nominatus Albertus adnotauit. Sed videamus, quali conſtantia à ſola huius Sacramenti figura donatus fuerit Iacob; hic proprios lares relinquens, vt ab irato fratre Eſau declinaret, per inhoſpitale ſolum peregrinando, pluribus iactatus fuit incommodis, humi feſſa membra ſub dio ſternere, pro molli puluinari durum lapidẽ capiti ſupponere coactus aliquandò fuit, pluriès vafri ſoceri fraudes eſt expertus, non paucis annis pecoris ductator ſolem excepit, & niues, aliaquè ardua, ſereno,
D & inconcuſſo ſemper animo tulit. O ſi ſolum huius Anguſtiſſimi Sacramenti ſymbolum hæc præſtitit, quid faciet ipſummet Sacramentum?

Albert. Magn. Gen. 37.

Arripuerat iter Elias declinans Iezabelem Reginam crudelem, & efferam, à qua ad necem deſtinatus erat: tali verò mœſtitia opprimebatur, vt ſub vago arbitrij duce errabundus vagaretur. *Surgens abijt, quocunque eum ferebat voluntas*, 3. Reg. cap. 19. In abditum deſertum perrexit, & ibi ab Angelo pane refocillatus fuit. *Timuit ergò Elias, venitque in Berſabee Iuda, & dimiſit ibi puerum ſuum, & perrexit in deſertum, viam vnius diei.*

3. Reg. 19.

Ibid.

Cumq;

Cumq; veniſſet, & ſederet ſubter vnam Iuniperum, petiuit animæ ſuæ, vt moreretur, & ait: Sufficit mihi Domine, tolle animam meam: neq; enim melior ſum quàm patres mei. Proiecitque ſe, & obdormiuit in vmbra iuniperi: Et ecce Angelus Domini tetigit eum, & dixit illi: Surge, & comede. Reſpexit, & ecce ad caput ſuum ſubcinericius panis, & vas aquæ: comedit ergò, & bibit. Reg. 3. cap. 19. tantum verò firmitatis ab illa eſca hauſit, vt in fortitudine cibi illius ambulauerit quadraginta diebus, & quadraginta noctibus. O præclara virtus panis Angelici, qui ſic confirmat cor hominis ex ſua naturali conditione nimiùm vagantis, vt recto tramite tendat ad montem perfectionis.

Euchariſtia confirmat cor hominis plurimũ vagantis.

Panis Euchariſticus Angelorum panis nominatur: *Panem Angelorum manducauit homo.* Plures huius denominationis rationes afferri poſſunt, ſed quæ noſtro inſtituto quadrat, perpendatur.

Panis Euchariſticus cur Angelorũ panis appelletur.

Panis Euchariſticus Angelorum panis nominatur, quia Angelicas qualitates hominibus communicat: quarè ſi cor humanum ex naturæ ſuę conditione, magis etiam deformata ex inflictis ab Adami inobedientia vulneribus, pluma leuius per aera ventorum flabris agitata, vagari nunquam deſinit, nunquam in eodem ſtatu permanet, ſi hoc Angelico pane nutriatur, Angelicæ inflexibilitatis pro modulo ſuo fiet particeps, vndè non ampliùs adeò varijs volutabitur paſſionum commotionibus.

Pſal. 45.

Sanctificauit tabernaculum ſuum Altiſſimus, Deus in medio eius non commouebitur; canit Dauid Pſal. 45. Certè ſanctificatum tabernaculum ab Altiſſimo eſt anima per gratiam ſanctificata, cui verè conuenit, dum deuotè communicat, hoc, quod Deus in medio eius eſt, qui enim Euchariſtiam ſuſcipit, cum humanitate Chriſti etiam Deum ſuſcipit, quid tum? ecce tabernaculum humanum natura ſua maximè mobile, ob Dei præſentiam immotum factum. Rectè Auguſtinus in citatum locũ. *Deus in medio eius, non commouebitur: vndè non cõmouebitur? quia in medio eius Deus.* Et ſanè, ſi qui Dominici corporis edulio plenè paſcuntur, Deo ſaginari dicuntur, quis neget eos etiam (prout homo in hac mortali vita capax eſſe poteſt) aliquid illius immobilitatis percipere?

D. Auguſt.

A *Indica mihi, quem diligit anima mea, vbi paſcas, vbi cubes in meridie.*

NOTVLA VI.

Dilecta Dei accenſa in ſacra Synaxi cæleſtis gloriæ deſiderio, eam ardentiſſimè efflagitat.

B PER meridiem hoc loco intelligunt claram Dei viſionem aliqui Patres. D. Bernardus ſerm. 33. in Cant. *O verè meridies, plenitudo feruoris, & lucis, ſolis ſtatio, vmbrarum exterminatio, deſiccatio paludum, fætorum depulſio. O perrenne ſolſtitium, quando iam non inclinatur dies, ò lumen meridianum, ò vernalis temperies, ò æſtiua venuſtas, ò autumnalis vbertas, & (ne quid videar præteriiſſe) ò quies, & feriatio hyemalis.* Origenes homil. 1. in Cant. ex duabus. *Non quæro,* inquit, *alia tempora, quando veſpere, quandò diluculò, quandò in ſolis paſcis occubitu. Illud tempus inquiro, quandò in florente die, quandò in plena luce, in maieſtatis tuæ ſplendore verſaris.* C Hugo Cardinalis ſuper hunc locũ. *Vel meridies,* inquit, *pleni, & perfecti luminis, & ardoris eſt Eccleſia triumphans, vel ſtatus gloriæ Eccleſiæ triumphantis, quod & cœnaculum, & cubiculum ſponſi dicitur; Cœnaculum quidem æternæ ſatietatis, de quo Pſal. 16. dicitur: Satiabor cùm apparuerit gloria tua. Cubiculum perfectiſſimæ quietis, de quo Pſal. 4. In pace in idipſum dormiã, & requieſcam; hoc ergò cœnaculum, & hoc cubiculum ſibi poſtulat indicari ſponſa digito ſpiritus Sancti, vel indice fidei.* Aptè quidem per meridiem ſignificatur Dei clara viſio, nam ſicut Sol meridiano tẽ- D pore directos radios iaculatur, luce totum circundat corpus, & nullas efformat vmbras, ſic per claram Dei viſionẽ videtur ſicuti eſt Deus ænigmatis velo remoto.

D. Bernard.

Origenes.

Hugo Cardin.

Per meridiẽ denotatur clara Dei viſio.

Quarè ab hoc interpretamento alienum non erit, ſi dicatur introduci hic deuotam animam, quæ in Euchariſtica menſa aliquid de diuina ſuauitate prælibauit; atq; adeò illius plenè deguſtandæ cupiditate flagrans diuum ſuum ſponsũ, vt votis annuat, ſic deprecatur. *Indica mihi, vbi paſcas, vbi cubes in meridie.* Quaſi dicat; ex quo guſtaui, quàm ſuauis

iuxta tabernacula paſtorum, eam ſic alloqui videtur. Tempuſne, & locum nuptiali ſolemnitati à me deſtinatum celeriter, & tantoperè cupis, ò puella, quæ alias formæ elegãtia excellis? Præmonſtro tibi duces, ſcilicet minora pecora, quæ ſi inſecuta fueris, recta ducunt ad paſcua proxima ædibus, in quibus genialis feſtiuitas breui peragẽda eſt. Certè hæc ad contextum explanatio aptiſſima mihi videtur. Cæterùm, quia non pauci ex antiquis Patribus, quos cõglomeratos habes apud Ghislerium in appendice huius loci, in eam hic conſpirant ſententiam (quæ ſemper magnificanda eſt) vt hæc verba, *ſi ignoras te*, ad ignorantiam, quam de ſe habet ſponſa, referantur, & particula, *te*, non ad dictionis venuſtatem, ſed ad ſignificationem poſita ſit, dici magna cum probabilitate poterit, quòd hic noua nupta grauiter ſugilletur à puellarum, & cognatarum cœtu de ignorantia, ſeu inconſideratione ſuæ infimæ conditionis; cum enim hæc nimium conqueri de cũctatione nuptiarum audiretur, in mentem illi reuocatnt fœminam eſſe de ſtirpe nõ illuſtri, tenuis ſupellectilis, inter oues, hœdos, & agnos educatam. Quarè cùm ex adcò abiecto ſtatu ad verticem magnificentiæ per ſponſum nobiliſſimum, & ditiſſimum euecta ſit, huius memor, æquo, & patiẽti animo moras, & procraſtinationes quaſcunquè nuptialis ſolemnitatis perferre debet, quarum etiam cauſas, ſi rectè perpendet, iuſtiſſimas eſſe facilè cõiectabit; cùm enim ipſa ruſticana, nec diues, ſed ſola forma eminens, atq; adeò nimia diſparitas inter ipſam, & magnum Principem intercederet; cõſiderare poterat, quòd diſcretus ſponſus maturè procederet, ne videretur nimia lenitate impulſus ad hoc coniugium, & ſic etiam temporis beneficio leniret aliquantulũ animos cognatorum, & affinium, qui ægrè tolerabant nuptias cum muliere agreſti inter ouium greges enutrita. Quarè his verbis, *Si ignoras te, ò pulcherrima inter mulieres, egredere, & abi poſt veſtigia gregum, & paſce hœdos tuos iuxta tabernacula paſtorum*, amica turba ſponſam ſic affari videtur. Qui ſunt hi tui cõqueſtus? cur mente fluctuas? cur non ſuſtines moderatè procraſtinatam celebritatem nuptialem? An ignoras, quòd tu vilis hœdorum, & agnorum paſtrix, ob ſolum præſtantem ſpeciei decorem nacta ſis ſpõſum adeò ſublimẽ, cuius voluntati te omninò ſubijcere debes? qui ſi longas moras trahere videtur in perficiendo connubio, hoc iuſtis de cauſis euenire tibi firmiter perſuade; de cæteA ro verò tanti ſponſi amore omnia tibi libenti animo perferenda ſunt.

Ghisler.

Si ignoras te, ò pulcherrima inter mulieres, &c.

Enucleatur ſenſus ſpiritalis Euchariſtiam reſpiciens.

NOTVLA I.

Ad percipiẽdos vberrimos fructus à ſacra Synaxi optima diſpoſitio eſt, operibus miſericordiæ erga proximos ſedulò vacare.

B

M Inora pecora à robuſto grege ſegregata magna cum lenitate ductanda ad mitiora pabula, vt in cortice litteræ cũ verſatis in te ruſtica indicauimus, aptiſſima ſymbola ſunt imbecillium, pauperum, infir- C morum, aliorumq; miſerorum, qui ſubleuamine, & ſolatio aliquo indigent. Quarè dum ſponſæ cupidæ cum dilecto conuiuandi in ſacra menſa, tali apparatu, vt plurimum ſpiritalis emolumenti à diuino illo alimento attrahat, vt tenerum, & minutum pecus in paſcua deducat, demandatur; quis non intelliget eam hic doceri, vt voti compos fiat, debiles, ægros, aliosq; huius calamitoſæ vitæ afflictionibus oppreſſos adiuuandi, & ſolandi, prouinciam ſuſcipiendam eſſe? *Si ignoras te, ò pulcherrima inter mulieres, egredere, & abi poſt veſtigia gregum, & paſce hœdos tuos iuxta tabernacula paſtorum*. Quaſi dicat cæleſtis ſponſus: ò D anima per gratiam ſpecioſa, ſi tu ipſa ignoras, quibus donis aſſidentes Altaris conuiuio cumulem, quomodò eos calefaciã diuini mei amoris ardore inſtar ſolis, cum in meridie radios vibrat vehementiores; quomodò ſimiliter ita reficiam, vt ſumma perfruantur quiete, experieris tu quoquè, ſi ſedulam nauabis operam, vt perſonis egenis ſuccurras, ope deſtitutis ſubuenias, afflictos recrees, iuxta normam tibi à viris omni pietatis officio inſignibus præſcriptam.

Placet ad propoſitum argumentum corroborandum, vt hoc firmiùs in cordibus

dibus noſtris imprimatur, aliqua ſubnectere. Fauſta illa benedictio, qua Iacob à venerando Iſaaco ditatus fuit, affluentiã diuinæ gratię ab Euchariſtia promanãtem pręfigurauit, interprete Paſchaſio lib. de corpore, & ſanguine Chriſti cap. 21. Sed inſpiciamus, quæſo, quid ad benedictionem hanc obtinendam egerit Iacob; hic ad gregem perrexit, duoſque optimos hœdos attulit, quibus in delicatam dapem ingenio Rebeccæ conditis eſurientem ſenem opiparè refocillauit, vinoque etiam exhibito exhilarauit. Gen. 27. quo typo expreſſum habemus, quid nobis præſtandum ſit, vt copioſa gratiarum benedictione locupletemur in ſacra communione, nimirùm fameſcentem paſcere, potare ſitientem, ſeu aliquod aliud miſericordiæ opus inſigne præmittere.

Paſchaſ.

Gen. 27.

Vt copioſa gratiarũ benedictione ditemur in Euchariſtia operib⁹ miſericordiæ vacare debemus.

Pſal. 127.

Filij tui ſicut nouellæ oliuarum in circuitu menſæ. Pſal. 127. de recumbentibus Altaris menſæ ſermo hic eſt, expoſitore Chryſoſtomo hom. 5. in cap. 1. ad Epheſ. Filij nominantur, & nouellis oliuarum aſſimilantur, Oliua notiſſima figura miſericordiæ eſt, filios autem plurimũ pater amat, & ſi illi ſit opima ſupellex, eos ſplendidè alit, pretioſiſq; veſtibus exornat; vt demonſtrauit probus, & opulentus ille genitor ergà filium reſipiſcentẽ: quò tendat Dauidicum oraculum, iam animaduertis, nimirùm vt oſtendat miſericordes perſonas in Euchariſtico conuiuio, vt filios Dei lautè enutriri, pluribuſquè gratijs decorari.

D.Chryſoſ.

Miſericordes in Euchariſtia, vt filij Dei enutriũtur, pluribuſq; e gratijs decorantur.

Quandò Chriſtus in vaſta ſolitudine panis ſubſtantiam amplificare decreuerat ad refocillandam turbam, à qua erat comitatus. *Accipiens ſeptem panes gratias agens fregit, & dabat diſcipulis ſuis, vt apponerent, & appoſuerunt turbæ.* Marc. 8. Sic etiam Matth. 14 aliam multitudinem in deſerto admiranda pariter panis multiplicatione volens reficere. *Acceptis quinque panibus, & duobus piſcibus, aſpiciens in cælum benedixit, & fregit, & dedit diſcipulis ſuis panes, diſcipuli autem turbis.* Ecce vbiquè in alendis his turbis vtitur Chriſtus miniſterio diſcipulorum. Nonnè potuiſſet ſine tali cooperatione eadem virtute diuina, qua auxit panes, eorum etiam partem ſufficientem ad vnumquemque de turba extendere? Equidem potuiſſet, ſed myſterij cauſa in alimonia diſtribuẽda diſcipulorum opẽ admiſit. Sicut vtraquè præmemorata refectio Euchariſticam præfigurauit, ità diſcipuli, & turba duo genera perſonarum, quæ illius ſunt participes; Turba quidem eos præſignauit, qui communẽ, quam iuſtis fidelibus Euchariſtiæ Sacra-

Marc 8.

Math. 14.

Miniſterio diſcipulorũ cur voluerit Chriſtus vti ad reficiendas turbas,

A mentum confert, gratiã recipiunt, quia communi etiam diſpoſitione contenti ad illud accedunt: Diſcipuli verò vtpotè ad maiorem perfectionem vocati, pręnotarunt eos, qui vberiori gratia in ſacra Synaxi donantur, quia & ſingularem apparatum ad eam præmittunt: qualis autem eſſe debeat hic apparatus, ſatis declararunt, eſcam famelicæ turbæ diſpertientes diſcipuli.

Duo illi diſcipuli, quorum animum tam miſerabiles, tam diri atrociſſimarũ rerum euentus in Chriſti paſſione deiecerant, relicta Hieroſolymitana ciuitate propè accedentes caſtello Emmaus, ad quod iter dirigebant. Chriſtum ſub forma peregrini eis comitem adiunctũ obſtrinxerunt ad ſecum hoſpitandum, & conuiuandum. *Et appropinquauerunt caſtello, quò ibant: & ipſe* (ſcilicet Chriſtus) *finxit ſe longiùs ire. Et coegerunt illum dicentes: Mane nobiſcum, quoniam aduesperaſcit, & inclinata eſt iam dies. Et intrauit cum illis. Et factum eſt, dum recumberet cum eis, accepit panem, & benedixit, ac fregit, & porrigebat illis. Et aperti ſunt oculi eorum, & cognouerunt eum.* Quid tum? *Et ſurgentes eadem hora regreſſi ſunt in Ieruſalem.* Luc. 24. Panem illũ fuiſſe tunc à Chriſto conſecratum, atq; in ſuum corpus conuerſum, diſcipulis datum affirmant S. Auguſtinus lib. de conſenſu Euang. cap. 25. S. Hieronymus in epitaphio Paulæ ad Euſtochium, S. Chryſoſtomus hom. 9. de varijs Matthæi locis, Beda, & Theophilatus, & plura pro hac parte congerit Maldonatus in cit. locũ. Sed ſi ita eſt, qualem diſpoſitionem ad ſanctiſſimam illam Dominici corporis alimoniam ſumendam præmiſerunt diſcipuli? Qualem? nonnè opus miſericordiæ exercuerunt, ſecum detinendo Chriſtum ſub figura peregrini latitantẽ, vt eum hoſpitio, & cibo recrearent? hoc præuium miſericordiæ opus dignè præparauit diſcipulos ad ſacram Synaxim: Sed videamus quantum illis profuerit illa communio; reuerſi ſunt ſtatim in Ieruſalem, à qua receſſerant, ſanè in Ieruſalem tunc ſtudium ſectandæ perfectionis Euangelicæ reſidebat; hoc igitur redeundo reſumpſerunt, quod diſcedendo intermiſerant.

Luc. 24.

D. Auguſt. D. Hieron. D Chryſoſ. Beda. Theophil. Maldonat.

Zachæe feſtinans deſcende, quia hodiè in domo tua oportet me manere. hæc protulit Chriſtus Luc. 19. Sed videamus qua ratione, quo apparatu Zachæus excipiat Dominum; *Et feſtinans deſcendit, & excepit illum gaudens.* Et infra. *Ecce dimidium bonorum meorum, Domine, do pauperibus, & ſi quid aliquem defraudaui, reddo quadruplum.* Hoc miſericordiæ opus fuit

Luc. 19.

ornat

Ioan.19.

Io. cap. 19. colligitur. *Ibi ergò propter Paraſceuen Iudæorum, quia iuxtà erat monumentum, poſuerunt Ieſum.* Quid quæſo myſterij innuit Dominus integro Sabbato incluſus intra ſepulchrum? Certè Sabbatum quietem, & ceſſationē ab operibus ſignificat, quo aptè denotatur ſūma quies, quam deſiderat Chriſtus Dominus in eo, à quo excipiendus eſt in ſacra Synaxi. Congruit illud, quod piæ illæ mulieres *vna Sabbati valdè diluculò venerunt ad monumentum.* Luc. 24. quem locum Hugo exponens hæc habet. *Myſticè per monumentum ſignificatur hic corpus Dominicū, ad quod accedere nemo debet, niſi vna Sabbati, ideſt habens pacem pectoris, & valdè diluculò, ideſt diſcuſſis tenebris vitiorum.* hæc Hugo. Sed ad rem noſtrā, valdè diluculò intelligere poſſumus, eo ſcilicet tempore, quo nondum humanis negotijs mens diſtracta eſt.

Chriſtus inclusus intra ſepulchrum integro Sabbato denotat quietē, quam deſiderat in anima, à qua excipiēdus eſt in Eucharistia.

Luc. 24.

Hugo.

Perpendēdæ occurrūt hic circūſtantię illæ loci, & temporis, quæ interuenerunt in refectione, quā Angelus præbuit Eliæ; locus erat deſertus, vbi nulli tumultus, nullæ hominum contentiones tranquillitatem animi perturbabant; tēpus erat, quo nuper à ſomno erat experrectus Elias, quandò nimirùm homo maximè expeditam habet mentem, & à terrenis liberatam anxietatibus. *Perrexit in deſertum viam vnius diei*, puero etiam dimiſſo, quem comitem habebat. *Proiecitque ſe, & obdormiuit in vmbra iuniperi; Et ecce Angelus Domini tetigit eum, & dixit illi. Surge, & comede. Reſpexit: Et ecce ad caput ſuum ſubcinericius panis, & vas aquæ. Comedit ergò, & bibit, & rursùm obdormiuit. Reuerſuſquè eſt Angelus Domini ſecundò, & tetigit eum, dixitquè illi: Surge, comede: grandis enim tibi reſtat via. Qui cum ſurrexiſſet, comedit, & bibit, & ambulauit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, vſquè ad montem Dei Horeb.* 3 Reg. 19 quo quid clarius afferri poteſt ad inſtruendos fideles, qualem mentis apparatum debeāt præmittere ante ſumptionem diuini Altaris pabuli, præſignari in refectione Eliæ? Communicaturis enim primò incumbendum eſt, vt ab animo omnes curarum ſtrepitus tranquillæ meditationi aduerſantes procul amandent, tū etiam tempus ſacræ communioni deſtinent aptum, præcedens nimirùm negotiorū tractationes, à quibus ſæpiſſimè pullulare ſolent variæ mentis euagationes etiam in ſacra menſa; quod quanti momenti eſſet, diuina luce illuſtratus S. Carolus optimè agnouerat; vndè vt animum ſuum omni niſu immunem redderet à qualibet cogitatione, quæ vel leuiter etiam ſub aliquo bono prætextu obrepere poſſet attentioni Altaris ſacrificio debitæ, antequam celebraret, aditum cuicunque negotiorum tractationi intercludebat.

3. Reg. 19.

Communicaturi procul amandare debēt ab animo omnes curarū ſtrepitus.

Fortunatus Iacob fauſtam, & bonis affluentem benedictionem à genitore Eſau aſſecutus eſt. *Det tibi Deus de rore cæli, & de pinguedine terræ abundantiam frumenti, & vini.* Gen. 27. miſer verò Eſau paterna illa benedictione primaria adeò opulenta fraudatus fuit, quæ vberrimos gratiæ fructus, quibus locupletatur fidelis anima in Euchariſtico cōuiuio, adūbrauit. Rectè enim Paſchaſius lib. de corp. Chriſti cap. 21. *Firmaui eum*, inquit, *pane corporis Chriſti, & ſanguinis vino.* Sed videamus, quàm diuerſam viuēdi normam tenebant hi fratres. *Factus eſt Eſau vir gnarus venandi, & homo agricola: Iacob autem vir ſimplex habitabat in tabernaculis.* Gen. 25. quarè ſicut Iacob domi clauſus, vitam quietam degens cōtemplatiuorum typum exprimebat, ità Eſau foras aberrans, eos, qui ad humana negotia nimiùm ſe effundunt, repræſentabat. Egregiè vtrumquè docuit Gregorius Papa lib. 5. Moral. cap. 7. *Quid enim per venationem Eſau, niſi eorum vita figuratur, qui in exterioribus voluptatibus fuſi carnem ſequuntur? qui etiam agricola deſcribitur, quia amatores huius ſæculi, tantò magis exteriora colunt, quantò interiora ſua inculta derelinquunt: Iacob verò vir ſimplex in tabernaculis, vel in domo habitare perhibetur, quia nimirùm omnes, qui in curis exterioribus ſparſi refugiunt ſimplices in cogitatione, atquè in conſcientia ſua habitatione conſiſtunt, in tabernaculis enim, aut in domo habitare, eſt ſe intra mentis ſecreta reſtringere, & nequaquam exteriùs per deſideria diſſipare.* Felix igitur ſpiritalis Iacob, qui cumulatis Euchariſtiæ bonis ditatur, quibus infauſtus Eſau priuatur, tēporalibus curis addictus.

Gen. 27.

Gen. 25.

D. Gregor.

Spiritalis Iacob cumulatis Euchariſtię bonis ditatur, quibus infauſtus Eſau priuatur mundanis curis addictus.

Ad Chriſti diſcipulos adeò ingens turba confluxerat aliquandò, vt ab illa compreſſi etiam à panis comeſtione impedirentur. *Et veniunt ad domum, & conuenit iterum turba, ità vt non poſſent nequè panem manducare.* Marc. 3. Ad myſtica tranſeamus. Turba hæc irruens, nimiæ de humanis negotijs ſollicitudines ſunt, à quibus niſi homo ſe ſubtrahat, vel Euchariſticum panem non comedet, vel parum fructuosè comedet.

Marc. 3.

Deſignauit Dominus locum, vbi Paſcha comedere decreuerat, ſcilicet cœnaculū grande. *Et miſit Petrum, & Ioannem dicens: Euntes parate nobis Paſcha, vt mādu cemus. At illi dixerunt: Vbi vis paremus? Et dixit ad eos: Ecce introeuntibus*

vobis

Luc. 22.

Rerum tẽporaliũ curæ, nimiæq; ſollicitudines de humanis negotijs eliminãdæ sũt ab Euchariſtica menſa.

Origen.

vobis in ciuitatem, occurret vobis homo quidam amphoram aquæ portans; & infra, *Et ipſe oſtendet vobis cœnaculum magnum ſtratum, & ibi parate.* Luc. 22. Cœnaculum erat habitatio in ſuperiori parte domus, vbi nulli ſolent eſſe domeſtici ſtrepitus, quo ſignificatum eſt, rerum temporalium curas, & nimias ſollicitudines de humanis negotijs eliminandas eſſe à ſacra menſa. Adnotauit hoc Origenes tract. 35. in Matth. *Scire tamen debemus, quoniã qui in epulationibus, & ſollicitudinibus ſæcularibus ſunt, non aſcendunt in domum illam ſuperiorem, nec vident magnitudinem eius, nec conſiderant ſtratus illius ornatum.*

Euchariſtia exigit mentem à terrenis negotijs ſeiunctã, & in ſuperna eleuatam.

Cyrill. Ieroſolym.

Cur Sacerdos celebrans conſecrationi proximans elata voce pronunciat *Surſum corda?* Certè vt moneat Euchariſtiæ Sacramentum exigere mentem à terrenis negotijs ſeiunctam, & in ſuperna eleuatam.

Percipiamus hoc a Cyrillo Ieroſolymitano Catech. 5. myſtagog. *Poſtea clamat Sacerdos: Surſum corda. Verè enim circa illam maximè tremendam horam, ſurſum ad Deum corda leuare neceſſe eſt, & non deorſum ad terram, terrenaquè negotia deprimere. In hanc igitur ſententiam omnibus præcipit Sacerdos, curas ſcilicet vitæ huius omnes, & domeſticas ſollicitudines illa hora relinquere, & cor in cælo habere apud Deum generis humani amatorem. Vos inde reſpondetis; Habemus ad Dominum, aſſentientes ei, profitendo.*

Indica mihi, quem diligit anima mea, vbi paſcas, vbi cubes in meridie, ne vagari incipiam poſt greges ſodalium tuorum. Verſ. 7.

Indicatur ſenſus ad corticem litteræ.

Poſtquam ſponſa de his, quæ ad ſponſi decorem ſpectabãt, locuta eſt, nimirùm opulentas facultates, liberalitatẽ, clementiam, rectitudinem, atque æquitatem celebrando; nec non ſe ipſam breui, ſed neruoſo ſermone vindicauit à falſis rumoribus, quos de ſuæ formæ, vel mentis dotibus filiæ Ieruſalem vel ſparſerant, vel ſpargere poterant, atquè ità non omninò tanti Principis ſe indignam connubio modeſtè inſinuauit, qua ratione etiam conſuluit famæ ſponſi, quæ alioquin notata videbatur, ſi elegiſſet ſponſam vitioſæ formæ, & imminutæ animi gratiæ; affectum, & verba conuertit ad nuptialem menſam, vndè dilectum ſuum enixè deprecatur, vt certam, fixamq; metam tandem præfiniat huic geniali conuiuio, in quo ſecum iucundiſſimè epulari deſiderat. *Indica mihi vbi paſcas, vbi cubes in meridie*, ſubdit, *ne vagari incipiam poſt greges ſodalium tuorum*; quibus acutiores reddit preces ad penetrandum cor dilecti ſui zelotypiæ adiecto ſtimulo, hoc enim punctus amans in amore magis excitatur, & incitatur ad rumpendas moras, ſi quæ protrahuntur aliquandò in ſtabiliendis nuptijs. Quaſi dicat: ò cordis mei ſolatium, ò mi dilecte, nimium me cruciant genialis prandij cunctationes; aufer obſecro quamcunq; procraſtinandi occaſionem; fac quæſo, vt quamprimùm in hoc tantoperè à me concupito nuptiali conuiuio plenè, & planè noſcã, qualis, & quantus ſit tuus in me amor, hinc enim toto meo in te rapiar affectu, & ſic effugiam periculum omne adhærẽdi alijs amatoribus, à quibus ſi tuus non me totam abſorbeat amor, præ naturæ meæ flexibilitate timendum mihi, ne ſeducar; quarè ſi qua te cura mei tangit, ſi amor meus ſincerus acceptus tibi eſt, abbreuia omnia, vt fiam voti compos.

M. Varro.

Prandium verò geniale meridiano tẽpore celebrandum innuit ſponſa alludẽs ad paſtoritiam refectionem, qua ſub meridie paſtores diu, & ſumma quiete refocillantur, & recreantur; eſt enim tempus tunc à paſcendis gregibus feriandi iuxta inſtitutionem Marci Var. ſcribentis de re ruſtica lib. 2. cap. 2. Nec mirum ſi ſponſa huius Dramatis ſimilitudines, aut vocabula mutuetur ab arte paſtoritia, quia hæc illi erat valdè familiaris.

Gen. 43.

Sherlog.

Porrò ſympoſia parari lautiſſima in meridie vſitatum fuiſſe apud Priſcos, ſatis colligitur ex illo Gen. 43. *Introduc viros domum, & occide victimas, & inſtrue conuiuium: quoniam mecum ſunt comeſturi meridie.* Plura eruditè collegit de meridianis conuiuijs Sherlog. hic veſtig. 8. ſect. 3. à §. *Veniamus tandem*. Demum hic proci, qui ſponſæ thalamos expetebant, ſub gregis nomine ſubindicantur, vel quia vocabulum hoc erat facile in ore puellæ paſtricis, vel quia proci erant & ipſi paſtores, quibus ſi connubio copulata fuiſſet, greges cum illis ductare debuiſſet; vel ſi non placet procos admittere ignobiles, ſed de primaria nobilium claſſe, eo quòd ſponſi ſodales vocantur, probabilis ſatis eſt exiſtimatio Sherlogi cit. veſtig. ſect. 3. humili hac dictione ſponſam vſam fuiſſe, non quia

Sherlog.

igno-

ignoraret illuſtriori titulo dignos illos eſſe, ſed ſponſi comparatione nil ſplendidum, & excellens reputabat.

Indica mihi, quem diligit anima mea, vbi paſcas, vbi cubes in meridie.

Enucleatur ſenſus ſpiritalis Euchariſtiam reſpiciens.

NOTVLA I.

Sponſa ſpiritalis, vt ſibi proſit Euchariſtica menſa, anhelat ad ſummam animi quietē, à qua mundi ſollicitudines exulant.

DIximus in cortice litteræ meridianum tempus refectioni, & quieti paſtorum eſſe valdè opportunum; quarè ad hoc alludens deuota anima, agnoſcens Euchariſticū conuiuium feliciſſimum, & fructuoſiſſimum eſſe ijs, qui in eo, mente à nimijs humanæ vitæ implicationibus liberata, diù detinentur, huius quietis ardentia ſua vota ad dilectum dirigit his verbis. *Indica mihi, vbi paſcas, vbi cubes in meridie.* Quaſi dicat: ò mi diue dilecte, vides quantis ego diſtrahor negotijs, quātis exagitor curarum iactationibus, quot iam temporalium occupationum fluctibus penè iam obruor; da quæſo, vt te tranquilla mente frui poſſim: concede, vt ad horam ſaltem tecum quietè agam, vt Euchariſticum pabulum mihi ad ſpiritale nutrimentum meliùs proſit.

Panit, & ſaturauit bis Dominus copioſam multitudinem, amplificata ſubſtantia panis. Sed vbi? nonnè in ſolitudine, in loco ab vrbium, & oppidorum ſtrepitibus remoto? vt hinc nimirū intelligeretur, ſacrum conuiuium illis repræſentatum edulijs in regione deſerta ſubminiſtratis, ſequeſtrationem requirere à tumultuantibus curis contrarijs trāquillæ contemplationi, cui maximè ſacræ Synaxis tempore vacandum eſt. Sed cogitatione premendum hic, quòd ſemel quatuor ferè millia, multiplicatis ſeptem panibus, ita ſaturata fuerunt, vt reſidua fragmēta duodecim ſportas im-

Euchariſtia ſequeſtrationem requirit à tumultuātibus curis.

A pleuerint. *Et manducauerunt, & ſaturati ſunt, & ſuſtulerūt, quod ſuperauerat de fragmentis, ſeptem ſportas. Erant autem, qui manducauerant, quaſi quatuor millia.* Marc. 8. Alias autem, vt refert Matth. 14. ſubſtantia aucta quinque panum, quinque millia virorum, exceptis mulieribus, & paruulis, & poſt horum comeſtionem relicta fuerunt duodecim cophinorū fragmenta. *Manducauerunt omnes, & ſaturati ſunt. Et tulerunt reliquias duodecim cophinos fragmentorum plenos. Manducātium autem fuit numerus, quinque millia virorum, exceptis mulieribus, & paruulis.* Plura ſine dubio indicantur hic, dum pleniùs comedit minor multitudo, quā

Marc. 8.

Matth. 14.

B maior, minor enim ſeptē aſſumit panes, & ſolùm fragmenta relinquit implentia ſeptem ſportas; quinque verò millia abſquè mulieribus, & paruulis ſolùm quinque panes abſumit, & reſiduorum colliguntur duodecim cophini. Vt alibi conſideranda relinquam, ſanè minutior numerus, qui copioſius comedit, de longè venerat; quo denotatur, eò cumulatius paſci, & vberiori ſaginari gratia, vt ſacra teſtatur hiſtoria, Euchariſticæ menſæ cōuiuas, quò animo longiùs receſſerunt à tumultuoſis mundi rebus.

Vberiori gratia donātur in Euchariſtia, qui longiùs recedunt à mundi tumultibus.

Sapientia ædificauit ſibi domum, excidit columnas ſeptem, Immolauit victimas ſuas, miſcuit vinum. & propoſuit menſam ſuam.

C *Miſit ancillas ſuas, vt vocarent ad arcem, & ad mœnia ciuitatis: ſi quis eſt paruulus, veniat ad me.* Prou. 9. Plures Patres de Euchariſtica menſa ſermonē eſſe in prædictis affirmant, ad quàm maximè inuitatur quicunque paruulus. Verum inter alia, quæ feliciter in paruulis reperiuntur, nonnè admiranda eſt mens non implexā mundanis negotijs, non occupata huius vitæ anxietatibus, ſed ſimplex, & tranquilla? his paruulis potiſſimùm ſacrum Altaris conuiuium inſtructum eſt, vt illi in eo iucundiùs, & abundantiùs epulentur. Et ſi Verbum Dei locum flagitat non implicatum ſollicitudinum temporalium ſpinis, ne ab illis

Prou 9.

Paruulis nō habentibus mentē implexam mūdanis negotijs inſtructa eſt ſacra menſa.

D ſuccreſcentibus ſuffocetur, vt nihil fructus ferat, vt Luc. 8. docemur: ſanè multò magis ipſum Verbum diuinum humanitati Chriſti vnitum in ſacra Synaxi animam à prædictis ſpinis expeditam requirit, vt in ea gratiæ cæleſtis fructus abundantes producat, ex quibus patet quàm pia, & iuſta ſint vota dilectæ Dei hìc expreſſa. *Indica mihi vbi paſcas, vbi cubes in meridie:* quibus perfectam animi tranquillitatem experit, & petit, quā Euchariſticæ dapes, vt benè nutriāt, exigunt. Plura de hoc argumento dixi ad verſic. præcedentem notula 7.

Luc. 8.

Indica mihi, quem diligit anima mea, vbi paſcas, vbi cubes in meridie.

NOTVLA II.

Eum ſpiritus feruorem, quem ſacra Synaxis accendere poteſt, optat, & poſtulat ſpiritalis ſponſa à diuino ſuo amatore.

Euchariſtiã Xpus inſtituit in meridie, ideſt in maioris charitatis æſtu. Ioan. 13.

PER meridiem denotari ſacroſanctam Euchariſtiam, plura valdè congruenter ſuadent. Primò, qnia in meridie, ſcil. in maioris chariraris æſtu eã Chriſtus inſtituit. *Cum dilexiſſet ſuos, in finem dilexit eos*. Io. 13. Prætereà ſicut meridiano tempore ceſſant vmbræ, Sol enim tunc directos vibrans radios, corpus vndequaquè luce perfundit, vndè nullas vmbras efficit, itá Sol iuſtitiæ Chriſtus in Euchariſtico Altaris ſacrificio verè exiſtens, terminat vmbras antiquorum ſacrificiorum, quibus ille repræſentabatur. Vndè Au-

D. Auguſt.

guſtinus lib. 7. de Ciuit. Dei cap. 20. *Sacrificium* (ait) *ſucceſſit omnibus illis ſacrificijs veteris teſtamenti, quæ immolabantur in vmbra futuri, propter quod vocem etiam illam in Pſal. 39. eiuſdem mediatoris per prophetiam agnoſcimus; Sacrificium, & oblationem noluiſti, corpus autem aptaſti mihi, quia pro illis omnibus ſacrificijs, & oblationibus corpus eius offertur, & participantibus miniſtratur*. Demùm ſi Sol vrit ve-

Chriſtus in Euchariſtia feruẽtiores charitatis radios in animas iaculatur.

hementiùs in meridie, itá Chriſtus in Auguſtiſſimo Euchariſtiæ Sacramento feruentiores charitatis radios in animas jaculatur, quibus incaleſcere magis cupiens dilecta Dei clamat deprecabunda; *Indica mihi vbi paſcas, vbi cubes in meridie*. Quaſi dicat: ò princeps meæ dilectionis ſcopus, fac vt, quas maiores iactas in ſacra Synaxi tui amoris accenſiones, ſentiam aliquandò, concede tandem, vt experiar, qua gratiæ affluentia paſcas animam in Euchariſtica menſa.

Conſonat huic expoſitioni, quod in Hebræo eſt vox איכה Eebah, quæ non ſolum locum, ſed etiam modum ſignificat, itá vt ſenſus eſſe poſſit. Indica mihi, quomodo paſcas in meridie. Porrò ger-

Hugo Cardin.

manæ noſtræ expoſitioni fauet hic Hugo Cardinalis, qui in commentario prædictorum verborum dicit. *Paſcit etiam de-*

A *licijs corporis, & ſanguinis ſui, multiplici, & admirabili ſuauitate.*

Quàm copioſa gratiæ alimonia refocillet, & quàm ardenti amore caleſaciat Chriſtus cariſſimos ſuos conuiuas in meridiano Euchariſtiæ conuiuio, fuit præadumbratum in illo opiparo ſympoſio, quo Ioſeph recreauit dilectum Beniamin cum cæteris fratribus, qui adeò fœcundos calices hauſerunt, vt vinum æſtuarit inebrieratem. *Quos cum ille*, ſcilicet Ioſeph, *vidiſſet, & Beniamin ſimul, præcepit diſpenſatori domus ſuæ, dicens: Introduc viros domum, & occide victimas, & inſtrue conuiuium: quoniam mecum ſunt comeſturi meridie*. & tandem ſubditur in ſacro tex- Gen. 43.

B tu, *Biberuntq; & inebriati ſunt cum eo*.

Epulum illud, quod Abraham in feruore diei inſtruxit ad refocillandos tres viros, qnos hoſpitio exceperat, Gen. 18. Gen. 18.
Euchariſticam alimoniam præſignauit, vt D. Ambroſius lib. 1. de Abraham c. D. Ambr.
5. & alij magni nominis Interpretes notarunt; ſed conſideremus, quas potiores dapes apponat Abraham, vitulum tenerrimum, & optimum butyrum, & lac: hæc fercula valdè apta ſunt ad ſaginandũ, quarè & egregia ſymbola prænotãtia copioſa gratiæ pabula parata in Euchariſtica menſa à feruore diuinę charitatis, quibus anima ſpiritualiter refici, & Deo ſaginari poteſt.

C Chriſtus vocatus ad nuptias in Cana Galilææ, vino deficiente, mandauit impleri hydrias aquis, qnas in vinum perfectiſſimum conuertit. Io. 2. Sed ſi nu- Ioan. 2.
ptijs illis Euchariſticæ repræſentantur, vt aduertunt ij, qui arcana in biblicis monumẽtis abdita perſcrutantur; quis neget vinum illud generoſum, quod tãtoperè commendauit Architriclinus, typum fuiſſe ſingularis ſpiritus ardoris? vndè Apoſtoli ſimili flamma æſtuantes ab illapſu diuini flaminis muſto pleni reputabantur. Act. 2 Aptiſſimè igitur il- Act. 2.
lo vino cæleſtis amoris, non vulgarem ardorem in cordibus aſſidentium ſacro conuiuio, quandoquè à Chriſto modo

D admirando accẽdendum fore præmonſtratum fuit. Adeò cumulata amoris diuini incendia iactat Euchariſtia, vt hæc aliquandò Chriſtus Dominus D. Catharinæ Senenſi ſignificarit fornace ardentiſſima, in quam ingredi Sacerdotem communicantem ſibi videbatur. In vita D. Catharinæ Senen.

Itá in eius vita cap. 17.

Indica

Indica mihi, quem diligit anima mea, vbi paſcas, vbi cubes in meridie.

NOTVLA III.

Quò vberiori gratia ſaginatur anima in Euchariſtica menſa, eò auidiùs ad illam redire deſiderat.

D.Bernard. DE pabulo Euchariſtico loquitur hic ſponſa ſpiritualis: iuxta hunc locū D. Bernard. ſerm. 31. in Cant. cuius hæc ſunt verba. *Et vide ne propterea etiam nunc deſcribatur hoc loco apparens, tanquam in ſchemate paſtorali, vbi illum ſponſa quaſi vnum quempiam de paſtoribus videtur alloqui dicens: Indica mihi vbi paſcas, vbi cubes in meridie. Bonus paſtor, qui animam ſuam dat pro ouibus ſuis. Animam pro illis, carnem illis. Illam in pretium, iſtam in cibum. Res mira: ipſe paſtor, ipſe paſcua eſt, ipſe redemptio.* Hoc itaque pabulum Euchariſticum adeò dilectam Dei oblectat, & ſanctificat, vt quò magis illud manducat, magis appetat, quod hic manifeſtās C ait. *Indica mihi, quem diligit anima mea, vbi paſcas, vbi cubes in meridie.* Quaſi dicar: ò vnicus amor meus, paſce me tua illa diuina alimonia, quam ſummo charitatis feruore exhibere ſoles, ita enim hæc mihi ſapit, vt ſemper eam deguſtare vellem. Veriſſimum enim eſt, quòd Euchariſticus cibus ità animam ſatiat, & pinguefacit, vt in ea ſimul ſui nouum appetitum excitet. Venuſta ſunt verba pro ſcopo propoſitæ theſis Abbatis Cellenſis de panibus cap. 2. *Hæc menſa plena viſceribus miſericordiæ, chariſmatibus referta gratiæ, educitum penetralia mirabiliter implendo non explet appetitus reſidentium ſatiando acriùs, ſed ſacratiùs vrget.* Acci- D nit Hugo Cardinalis exponēs illud Pſal. 21. *Edent pauperes, & ſaturabuntur: & laudabunt Dominum, qui requirunt eum: viuent corda eorum in ſæculum ſæculi. Oſtendit,* inquit, *quòd panis iſte eſt iucundus, id eſt generat iucunditatem, ibi: Et laudabunt Dominum gratias agendo. Pſal. 62. Sicut adipe, & pinguedine repleatur anima mea. Secundò oſtendit, quòd panis iſte eſt reficiens, ibi: Et ſaturabuntur. Pſal. 147. Et adipe frumenti ſatiat te. Tertiò oſtendit eum eſſe ſapidum, & dulciſſimum, dum dicit: Qui requirunt eum, id eſt ite-*

Euchariſtia ita animam ſatiat, vt in ea nouū appetitum excitet.

Abbas Cellenſis.

Hugo Cardin.

Pſal. 21.

A *rùm quærunt. Eccleſiaſt. 24. Qui edunt me, eſurient. Quartò oſtendit, quod iſte panis eſt perficiens, dum dicit: Viuent corda eorum in ſæculum ſæculi.* Occurrit etiā hic B. Laurentius Iuſtinianus de diſciplina monaſticæ conuerſat. cap. 19. vbi præcipuos ſacræ Synaxis effectus enumerans hæc habet. *Pia etenim mens tanti ſponſi lætificata præſentia, venerando mediante hoc Sacramento repletur gaudio, exultatione perfunditur, humilitate deijcitur, lumine irradiatur, pace ſatiatur, roboratur fide, deuotione ſaginatur, atque indiſſolubili amoris vinculo Redemptori interiùs copulatur, ex quo feruentior in dilectione, fortior in labore, promptior in opere, in tentatione prudentior, ſollicitior in virtute, in admiratione* B *alacrior, nec non & in ipſius frequentatione efficitur arctior.* quę vltima verba, probè hoc, quod proſequimur, argumentum confirmant.

B. Lauren. Iuſtin.

Viri illi, quos Chriſtus refocillauit in deſerto, ſubodorantes aliquid de altero pane, qui permanet in vitam æternam, ſtatim illius auidi facti dixerunt. *Domine, ſemper da nobis panem hunc.* Io. 6. Ioan. 6. O qualem ſui eſuriem prouocabit vehementiorem hic panis, qui permanet in æternum, vt rè ſumptus à fidelibus, & plenè deguſtatus in ſacra communione, hâc verò eſuriem ſumma ſatietas comitatur ſemper; qua in re ſimilis aliquo modo videtur menſa Euchariſtica menſæ gloriæ, qua fruuntur Beati in patria, etenim feliciſſimi illi ſpiritus ità Deo ſatiantur, vt in eum deſiderio ſemper nouo ferantur, quod eleganter dixit in quodam hymno Petrus Damianus. *Auidi, & ſemper pleni, quod habent, deſiderant, non ſatietas faſtidit, neq; fames cruciat, inhiant, ſemper edunt, & edentes ſemper inhiant.* Sed ſi idem Deus eſt, qui paſcit fideles hîc in Euchariſtia, & beatitate replet ſupernos ſpiritus in patria, quid mirum ſi conſimiles fructus ab eadem arbore producantur? Hanc ſatietatem, & famem Euchariſticæ alimoniæ, quàm miro modo experiretur D. Catharina Senenſis, conſtat ex hiſtoria illius vitæ, & præcipuè cap. 15. 20. 31. 32. & 33.

Euchariſtia mēſa aliquo modo ſimilis mēſæ gloriæ.

Petrus Damian.

In vita D. Catharinæ Senen.

Verùm ſicuti ij benè diſpoſiti in ſacro conuiuio, quò copioſiori gratiæ nutrimento aluntur, illud magis eſuriunt, ità malè diſpoſiti manducantes Euchariſticum panem, illius efficaciſſimam vim ad ſedandam famem, ſitimquè animæ extinguendam non percipiunt. Quarè de illis verificatur oraculum illud, *Comediſtis, & non eſtis ſatiati: bibiſtis, & non eſtis inebriati.* Hi præſignati fuerunt in illis Iſraelitis, qui cùm manna veſcerentur, ſapidiſſimo edulio, & omni ſuauitate pleno,

Aggæi 1.

pleno, quia tamen pepones, cucumeres, allia, atq; cæpas Aegyptiacas inhiabant, cibum leuiſſimum, & inanem illum reputabant. *Quis dabit nobis* (clamant miſeri) *ad veſcendum carnes? Recordamur piſcium, quos comedebamus in Aegypto gratis: in mentem nobis veniunt cucumeres, & pepones, porriq; & cepe, & allia. Anima noſtra arida eſt, nihil aliud reſpiciunt oculi noſtri, niſi Man.* Ita qui mundi delicias anhelant, qui quæ ſenſibus voluptuoſa ſunt, ſectantur, cum huius diuinæ eſcæ vim, & ſaporem non ſentiunt, neq; illa ſaturi manent, neque illam eſuriunt.

Num. 11.

Indica mihi, quem diligit anima mea, vbi paſcas, vbi cubes in meridie.

NOTVLA IV.

Agnoſcit hìc pia anima, quantũ expediat, deuotionis feruorem erga ſacram Synaxim frequenter renouare.

QVilibet ſpiritus feruor, quem concipit cor humanum, adeò defectibilis eſt, vt, niſi nouis alimentis foueatur, facilè frigeſcat, & euaneſcat. Huius non ignara dilecta Dei peculiaria pabula gratiæ expoſcit, quibus ille deuotionis calor nutriatur, qui maximè neceſſarius eſt ad percipiendos ſacræ Synaxis fructus. *Indica mihi, quem diligit anima mea, vbi paſcas, vbi cubes in meridie, ne vagari incipiam poſt greges ſodalium tuorum.* Quaſi dicat: ò quem diligit anima mea, cor meum adure tua ardentiſſima charitate, alioquin ſpiritu meo tepeſcente, periculum non leue ſubibo, me comitẽ adiungendi ijs, qui relicto virtutum tramite, errabundi vagantur, & ſic ſuauem ſacræ cõmunionis guſtum, & profectum amittã. Fauet ex parte huic expoſitioni Gregorius Magnus in prædicta verba. *Ne vagari &c. Verè enim,* inquit, *in quo Chriſtus non cubat, vagatur, quia mens, quam ille ſuauis, & põderoſus Chriſti ſpiritus non implet, multis cogitationibus diſſoluta circumfertur.*

D. Gregor.

Ritus erat, vt in menſa propoſitionis panes recentes, & calidi veteribus ſublatis apponerentur, vt conſtat ex 1. Reg. cap. 21. *Neque enim erat ibi panis, niſi tãtùm panes propoſitionis, qui ſublati fuerant à facie Domini, vt ponerentur panes calidi.* Quid myſterij panis renouatio portendebat? Priſca menſa panis propoſitionis Euchariſticam repræſentabat, quæ ſpiritus renouationem in accedentibus exigit.

1. Reg. 21.

Euchariſtia exigit ſpiritus renouationẽ in accedẽtibus ad eam.

Menſe Niſan, verno ſcilicet tempore, quo non niſi nouæ herbæ, noui flores, noua germina conſpiciuntur, Agnus paſchalis comedebatur, vt nimirùm hoc typo admoneremur nouos ſemper mentis affectus deferendos eſſe ad eſum Euchariſtici Agni in illo Paſchali præſignari; niſi enim homo ſanctis meditationibus, alijſq; pietatis exercitamentis inuigilet, vt deuotionis feruor continuò reuiuiſcat, facilè langueſcet, atquè ità ſolùm conſuetudine quadam adibit ſacrũ conuiuium, quod parùm illi proderit.

Noui ſemper mentis affectus deferendi ſũt ad eſum Euchariſtici agni.

Panem Euchariſticum poſtulari in illa petitione orationis Dominicę, *Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie,* adnotat D. Auguſtinus ſerm. 9. & hom. 42. ex 50. alijq; Patres. Sed cur panis hic efflagitatur, cùm ſemper ſit nobis paratus, & in poteſtate hominis ſit illo veſci ſingulis etiam diebus? cur quotidianus dicitur, cùm etiam à paucis quotidiè ſumatur? Preces hæ in condecentem diſpoſitionem recipiendi ſacram Synaxim diriguntur, quę ea eſſe debet, vt quolibet die virtutum ſtudium reſtauretur, omnis adhibeatur diligentia, qua nouum illius panis deſiderium accendatur in nobis. Rectè igitur Euchariſticus panis quotidianus dicitur, quia quotidianam inſtaurationem ſpiritus requirit.

D. Auguſt.

Euchariſticus panis dicitur quotidian⁹, quia quotidianã ſpiritus renouationẽ requirit.

Hoc præadumbratum fuiſſe exiſtimo, quandò Dominus Iſraelitis in terram promiſſam pergentibus prohibuit, ne ſeruarent manna, perſpicuiſſimum Euchariſtiæ ſymbolum, in alterum diem, ſed ſingulis diebus illud colligerent. Exod. 16. Sed forſan quæres, ſi res ità ſe habet, cur igitur ſexta die pro ſubſequenti Sabbato reponebatur manna? certum eſt, quòd Sabbato feriandũ erat ab operibus. *Requies Sabbati ſanctificata eſt Domino cras: quodcunquè operandum eſt, facite: & quæ coquenda ſunt, coquite, quidquid autem reliquum fuerit, reponite vſque in mane.* Exod. 16. & ibi paulò poſt. *Videte quòd Dominus dederit vobis Sabbatum; & propter hoc die ſexta tribuit vobis cibos duplices: maneat vnuſquiſque apud ſemetipſum, nullus egrediatur de loco ſuo die ſeptimo.* Quarè hinc elucet myſteriũ, dum enim Iſraelitis iniungitur, vt colligant manna ſingulis illis diebus, quibus varijs curis vacabant, nõ verò die ſeptima, qua ab illis abſtinebant, arcanè indicatur,

Exod. 16.

Deuotionis affectus erga Euchariſtiã in nobis excitãdus eſt, eo etiam tempore, quo humanis negotijs detinemur.

dicatur, pium affectum ergà Sacramentum in nobis excitandum eſſe, eo etiam tempore, quo humanis negotijs detinemur; de cætero verò tempus aliquod peculiare eſſe deſtinandum diuinæ contemplationi, ita vt mente in Deum tota relata ſacra illa alimonia fruamur.

Indica mihi, quem diligit anima mea, vbi paſcas, vbi cubes in meridie.

NOTVLA V.

Euchariſticus panis plurimùm valet ad humani cordis inconſtantiam ſtabiliendam.

Animaduertẽs dilecta Dei ob ſuam inſtabilitatem maximo verſari in periculo deuiandi à ſemitis iuſtitiæ, implorat à ſupremo ſponſo ſuam diuinam alimoniam, quæ ſolet humanæ mentis leuitatem cohibere, vt ea corroborata ab errantibus affectibus huc, illùcquè ampliùs non circumferatur. *Indica mihi vbi paſcas, vbi cubes in meridie, ne vagari incipiam poſt greges ſodalium tuorum.* Quaſi dicat: ò quem vnicè diligo, deprecor, vt hoc cor meũ, quod ſingulis penè momentis mutatur, ita paſcas pane tuo Euchariſtico, qui cor hominis confirmat, vt in poſterum à nullis appetitionibus, quæ in te non dirigũtur, agitetur. O vota ſponſæ optima: nihil efficacius expetere, & petere poterat ad ſiſtendum fluctuantem animum, quã ſacroſanctam altaris eſcam.

Exod. 12.

Agnus paſchalis cur igne aſſandus eſſet.

Agnus ille Paſchalis typus Euchariſtici non aqua decoquendus, ſed igne aſſandus erat, ex diuini numinis præſcripto. *Non comedetis ex eo crudum quid, nec coctum aqua, ſed tantùm aſſum igni.* Exod. 12. Cur hoc? carnes, quæ elixantur, plurimum de propria ſubſtantia deperdunt, & aquei aliquid contrahunt, calore enim partibus carnium ſubtilibus magis attenuatis, per ebullientem aquam diffunduntur, & viciſſim huius partes ſubtiliores in carnium poroſitates ſe inſinuant, atquè ità carnium virtus non parùm imminuitur, atquè debilitatur, quòd non accidit, dum carnes igni aſſantur, vim enim ſuam hoc modo coctæ intra ſe meliùs continent. Probè rem hanc attigit

D. Gregor.

A D. Gregorius hom. 22. in Euangelia exponens memoratum locum Exodi; *Qua tamen (inquit) carnes igni aſſandæ ſunt, quia nimirùm diſſoluit ignis carnes, quas aqua coxerit, quas verò ignis ſine aqua excoquit, roborat.* Atque hinc fit, vt robuſtioris nutrimenti ſint carnes aſſatæ igni, quàm aqua coctæ; quo quid aptius ad denotandum, quantum Agnus Euchariſticus ſolo diuinæ charitatis igne concoctus valeat ad ſolidandum, quod in nobis maximè debile, atq; variabile eſt?

Euchariſtia debilitatem noſtram roborat.

Benedictione illa, qua Iſaac fauſta precatus eſt filio ſuo Iacob, ſacroſanctum Altaris Sacramentum, quo Eccleſia, & quælibet anima fidelis ſtabilienda erat, B præſignatum fuiſſe, agnouerunt plures ſacrarum paginarum Interpretes, inter quos B. Albertus Magnus tract. 1. de Euchar. diſt. 3. c. 1. *Frumento, & vino ſtabiliui eum*, Gen. 37. *Quia*, inquit, *tota domus Iacob, ſcilicet Eccleſia fundata eſt ſuper hoc Sacramentum frumenti, & vini, quia in eo materia eſt materia frumenti, & vini.* Et ſubdit, *Hinc eſt, quòd dicitur de Patribus hoc Sacramentum deſiderantibus, tantummodo oculus Iacob in terra frumenti, vini, & olei, quia frumentum ſigna huius Sacramenti, quam in Sacramento dat, cordis firmitatem, vinum autem ſpiritualem iucunditatem, & oleum pietatis pinguedinem, & hæc ſunt, ſuper quæ tota conſiſtit Eccleſia.* C Pro noſtro argumento premendum eſt verbum illud, *ſtabiliui*, quod cordis firmitatem ſignificat, vt etiam nominatus Albertus adnotauit. Sed videamus, quali conſtantia à ſola huius Sacramenti figura donatus fuerit Iacob; hic proprios lares relinquens, vt ab irato fratre Eſau declinaret, per inhoſpitale ſolum peregrinando, pluribus iactatus fuit incommodis, humi feſſa membra ſub dio ſternere, pro molli puluinari durum lapidẽ capiti ſupponere coactus aliquandò fuit, pluriès vafri ſoceri fraudes eſt expertus, non paucis annis pecoris ductator ſolem excepit, & niues, aliaquè ardua, ſereno, D & inconcuſſo ſemper animo tulit. O ſi ſolum huius Auguſtiſſimi Sacramenti ſymbolum hæc præſtitit, quid faciet ipſummet Sacramentum?

Albert. Magn.

Gen. 37.

Arripuerat iter Elias declinans Iezabelem Reginam crudelem, & efferam, à qua ad necem deſtinatus erat: tali verò mœſtitia opprimebatur, vt ſub vago arbitrij duce errabundus vagaretur. *Surgens abijt, quocunque eum ferebat voluntas*, 3. Reg. cap. 19. In abditum deſertum perrexit, & ibi ab Angelo pane refocillatus fuit. *Timuit ergò Elias, venitque in Berſabee Iuda, & dimiſit ibi puerum ſuum, & perrexit in deſertum, viam vnius diei,*

3. Reg. 19.

Ibid.

Cumq;

Cumq; veniſſet, & ſederet ſubter vnam iuniperum, petiuit animæ ſuæ, vt moreretur, & ait: Sufficit mihi Domine, tolle animam meam: neq; enim melior ſum quàm patres mei. Proiecitque ſe, & obdormiuit in vmbra iuniperi: Et ecce Angelus Domini tetigit eum, & dixit illi: Surge, & comede. Reſpexit, & ecce ad caput ſuum ſubcinericius panis, & vas aquæ: comedit ergò, & bibit. Reg. 3. cap. 19. tantum verò firmitatis ab illa eſca hauſit, vt in fortitudine cibi illius ambulauerit quadraginta diebus, & quadraginta noctibus. O præclara virtus panis Angelici, qui ſic confirmat cor hominis ex ſua naturali conditione nimiùm vagantis, vt recto tramite tendat ad montem perfectionis. B

Euchariſtia confirmat cor hominis plurimū vagantis.

Panis Euchariſticus Angelorum panis nominatur: *Panem Angelorum manducauit homo.* Plures huius denominationis rationes afferri poſſunt, ſed quæ noſtro inſtituto quadrat, perpendatur.

Panis Euchariſticus Angelorū panis appellatur.

Panis Euchariſticus Angelorum panis nominatur, quia Angelicas qualitates hominibus communicat: quarè ſi cor humanum ex naturæ ſuę conditione, magis etiam deformata ex inflictis ab Adami inobedientia vulneribus, pluma leuius per aera ventorum flabris agitata, vagari nunquam deſinit, nunquam in eodem ſtatu permanet, ſi hoc Angelico pane nutriatur, Angelicæ inflexibilitatis pro modulo ſuo fiet particeps, C vndè non ampliùs adeò varijs volutabitur paſſionum commotionibus.

Sanctificauit tabernaculum ſuum Altiſſimus, Deus in medio eius non commouebitur; canit Dauid Pſal. 45. Certè ſanctificatum tabernaculum ab Altiſſimo eſt anima per gratiam ſanctificata, cui verè conuenit, dum deuotè communicat, hoc, quod Deus in medio eius eſt, qui enim Euchariſtiam ſuſcipit, cum humanitate Chriſti etiam Deum ſuſcipit, quid tum? ecce tabernaculum humanum natura ſua maximè mobile, ob Dei præſentiam immotum factum. Rectè Auguſtinus in citatum locū. *Deus in medio eius, non commouebitur: vndè non cōmouebitur? quia in medio eius Deus.* Et ſanè, ſi qui Dominici corporis edulio plenè paſcuntur, D Deo ſaginari dicuntur, quis neget eos etiam (prout homo in hac mortali vita capax eſſe poteſt) aliquid illius immobilitatis percipere?

Pſal. 45.

D. Auguſt.

A *Indica mihi, quem diligit anima mea, vbi paſcas, vbi cubes in meridie.*

NOTVLA VI.

Dilecta Dei accenſa in ſacra Synaxi cæleſtis gloriæ deſiderio, eam ardentiſſimè efflagitat.

PER meridiem hoc loco intelligunt claram Dei viſionem aliqui Patres. D. Bernardus ſerm. 33. in Cant. *O verè meridies, plenitudo feruoris, & lucis, ſolis ſtatio, vmbrarum exterminatio, deſiccatio paludum, fœtorum depulſio. O perenne ſolſtitium, quando iam non inclinatur dies, ò lumen meridianum, ò vernalis temperies, ò æſtiua venuſtas, ò autumnalis vbertas, & (ne quid videar prætcriſſe) ò quies, & feriatio hyemalis.* Origenes homil. 1. in Cant. ex duabus. *Non quæro,* inquit, *alia tempora, quando veſpere, quandò diluculò, quandò in ſolis paſcis occubitu. Illud tempus inquiro, quandò in florente die, quandò in plena luce, in maieſtatis tuæ ſplendore verſaris.* Hugo Cardinalis ſuper hunc locū. *Vel meridies,* inquit, *pleni, & perfecti luminis, & ardoris eſt Eccleſia triumphans, vel ſtatus gloriæ Eccleſiæ triumphantis, quod & cænaculum, & cubiculum ſponſi dicitur; Cænaculum quidem æternæ ſatietatis, de quo Pſal. 16. dicitur: Satiabor cùm apparuerit gloria tua. Cubiculum perfectiſſimæ quietis, de quo Pſal. 4. In pace in idipſum dormiā, & requieſcam; hoc ergò cænaculum, & hoc cubiculum ſibi poſtulat indicari ſponſa digito ſpiritus Sancti, vel indice fidei.* Aptè quidem per meridiem ſignificatur Dei clara viſio, nam ſicut Sol meridiano tēpore directos radios iaculatur, luce totum circundat corpus, & nullas efformat vmbras, ſic per claram Dei viſionē videtur ſicuti eſt Deus ænigmatis velo remoto.

D. Bernard.

Origenes.

Hugo Cardin.

Per meridiē denotatur clara Dei viſio.

Quarè ab hoc interpretamento alienum non erit, ſi dicatur introduci hic deuotam animam, quæ in Euchariſtica menſa aliquid de diuina ſuauitate prælibauit; atq; adeò illius plenè deguſtandæ cupiditate flagrans diuum ſuum ſponsū, vt votis annuat, ſic deprecatur. *Indica mihi, vbi paſcas, vbi cubes in meridie.* Quaſi dicat; ex quo guſtaui, quàm ſuauis

iuxta tabernacula paſtorum, eam ſic alloqui videtur. Tempuſne, & locum nuptiali ſolemnitati à me deſtinatum celeriter, & tantoperè cupis, ò puella, quæ alias formæ elegátia excellis? Præmonſtro tibi duces, ſcilicet minora pecora, quæ ſi inſecuta fueris, recta ducunt ad paſcua proxima ædibus, in quibus genialis feſtiuitas breui peragēda eſt. Certè hæc ad contextum explanatio aptiſſima mihi videtur. Cæterùm, quia non pauci ex antiquis Patribus, quos cōglomeratos habes apud Ghiſletium in appendice huius loci, in eam hic conſpirant ſententiam (quæ ſemper magnificanda eſt) vt hæc verba, *ſi ignoras te*, ad ignorantiam, quam de ſe habet ſponſa, referantur, & particula, *te*, non ad dictionis venuſtatem, ſed ad ſignificationem poſita ſit, dici magna cum probabilitate poterit, quòd hic noua nupta grauiter ſugilletur à puellarum, & cognatarum cœtu de ignorantia, ſeu inconſideratione ſuæ infimæ conditionis; cum enim hæc nimium conqueri de cūctatione nuptiarum audiretur, in mentem illi reuocatur fœminam eſſe de ſtirpe nō illuſtri, tenuis ſupellectilis, inter oues, hœdos, & agnos educatam. Quarè cùm ex adeò abiecto ſtatu ad verticem magnificentiæ per ſponſum nobiliſſimum, & ditiſſimum euecta ſit, huius memor, æquo, & patiēti animo moras, & procraſtinationes quaſcunquè nuptialis ſolemnitatis perferre debet, quarum etiam cauſas, ſi rectè perpendet, iuſtiſſimas eſſe facilè cōiectabit; cùm enim ipſa ruſticana, nec diues, ſed ſola forma eminens, atq; adeò nimia diſparitas inter ipſam, & magnum Principem intercederet; cōſiderare poterat, quòd diſcretus ſponſus maturè procederet, ne videretur nimia lenitate impulſus ad hoc coniugium, & ſic etiam temporis beneficio leniret aliquantulū animos cognatorum, & affinium, qui ægrè tolerabant nuptias cum muliere agreſti inter ouium greges enutrita. Quarè his verbis, *Si ignoras te, ò pulcherrima inter mulieres, egredere, & abi poſt veſtigia gregum, & paſce hœdos tuos iuxta tabernacula paſtorum*, amica turba ſponſam ſic affari videtur. Qui ſunt hi tui cōqueſtus? cur mente fluctuas? cur non ſuſtines moderatè procraſtinatam celebritatem nuptialem? An ignoras, quòd tu vilis hœdorum, & agnorum paſtrix, ob ſolum præſtantem ſpeciei decorem nacta ſis ſpōſum adeò ſublimē, cuius voluntati te omninò ſubijcere debes? qui ſi longas moras trahere videtur in perficiendo connubio, hoc iuſtis de cauſis euenire tibi firmiter perſuade; de cætero verò tanti ſponſi amore omnia tibi libenti animo perferenda ſunt.

Ghisler.

Si ignoras te, ò pulcherrima inter mulieres, &c.

Enucleatur ſenſus ſpiritalis Euchariſtiam reſpiciens.

NOTVLA I.

Ad percipiēdos vberrimos fructus à ſacra Synaxi optima diſpoſitio eſt, operibus miſericordiæ erga proximos ſedulò vacare.

MInora pecora à robuſto grege ſegregata magna cum lenitate ductanda ad mitiora pabula, vt in cortice litteræ cū verſatis in re ruſtica indicauimus, aptiſſima ſymbola ſunt imbecillium, pauperum, infirmorum, aliorumq; miſerorum, qui ſubleuamine, & ſolatio aliquo indigent. Quarè dum ſponſæ cupidæ cum dilecto conuiuandi in ſacra menſa, tali apparatu, vt plurimum ſpiritalis emolumenti à diuino illo alimento attrahat, vt tenerum, & minutum pecus in paſcua deducat, demandatur; quis non intelliget eam hic doceri, vt voti compos fiat, debiles, ægros, alioſq; huius calamitoſæ vitæ afflictionibus oppreſſos adiuuandi, & ſolandi, prouinciam ſuſcipiendam eſſe? *Si ignoras te, ò pulcherrima inter mulieres, egredere, & abi poſt veſtigia gregum, & paſce hœdos tuos iuxta tabernacula paſtorum*. Quaſi dicat cæleſtis ſponſus: ò anima per gratiam ſpecioſa, ſi tu ipſa ignoras, quibus donis aſſidentes Altaris conuiuio cumulem, quomodò eos calefaciā diuini mei amoris ardore inſtar ſolis, cum in meridie radios vibrat vehementiores; quomodò ſimiliter ita reficiam, vt ſumma perfruantur quiete, experieris tu quoquè, ſi ſedulam nauabis operam, vt perſonis egenis ſuccurras, ope deſtitutis ſubuenias, afflictos recrees, iuxta normam tibi à viris omni pietatis officio inſignibus præſcriptam.

Placet ad propoſitum argumentum corroborandum, vt hoc firmiùs in cor-

dibus

dibus noſtris imprimatur, aliqua ſubnectere. Fauſta illa benedictio, qua Iacob à venerando Iſaaco ditatus fuit, affluentiā diuinæ gratiæ ab Euchariſtia promanātem præfigurauit, interprete Paſchaſio lib. de corpore, & ſanguine Chriſti cap. 21. Sed inſpiciamus, quæſo, quid ad benedictionem hanc obtinendam egerit Iacob; hic ad gregem perrexit, duoſque optimos hœdos attulit, quibus in delicatam dapem ingenio Rebeccæ conditis eſurientem ſenem opiparè refocillauit, vinoque etiam exhibito exhilarauit. Gen. 27. quo typo expreſſum habemus, quid nobis præſtandum ſit, vt copioſa gratiarum benedictione locupletemur in ſacra communione, nimirùm famelicentem paſcere, potare ſitientem, ſeu aliquod aliud miſericordiæ opus inſigne præmittere.

Paſchaſ. — Gen. 27. — Vt copioſa gratiarū benedictione ditemur in Euchariſtia operib⁹ miſericordiæ vacare debemus. — Pſal. 127. — D. Chryſoſt.

Filij tui ſicut nouella oliuarum in circuitu menſæ. Pſal. 127. de recumbentibus Altaris menſæ ſermo hic eſt, expoſitore Chryſoſtomo hom. 5. in cap. 1. ad Epheſ. Filij nominantur, & nouellis oliuarum aſſimilantur, Oliua notiſſima figura miſericordiæ eſt, filios autem plurimū pater amat, & ſi illi ſit opima ſupellex, eos ſplendidè alit, pretioſiſq; veſtibus exornat; vt demonſtrauit p.obus, & opulentus ille genitor ergà filium reſipiſcentē; quò tendat Dauidicum oraculum, iam animaduertis, nimirùm vt oſtendat miſericordes perſonas in Euchariſtico conuiuio, vt filios Dei lautè enutriri, pluribuſquè gratijs decorari.

Miſericordes in Euchariſtia, vt filij Dei enutriūtur, pluribuſq; e gratijs decorantur.

Quandò Chriſtus in vaſta ſolitudine panis ſubſtantiam amplificare decreuerat ad refocillandam turbam, à qua erat comitatus. *Accipiens ſeptem panes gratias agens fregit, & dabat diſcipulis ſuis, vt apponerent, & appoſuerunt turbæ.* Marc. 8. Sic etiam Matth. 14 aliam multitudinem in deſerto admiranda pariter panis multiplicatione volens reficere. *Acceptis quinque panibus, & duobus piſcibus, aſpiciens in cælum benedixit, & fregit, & dedit diſcipulis ſuis panes, diſcipuli autem turbis.* Eccè vbiquè in alendis his turbis vtitur Chriſtus miniſterio diſcipulorum. Nonnè potuiſſet ſine tali cooperatione eadem virtute diuina, qua auxit panes, eorum etiam partem ſufficientem ad vnumquemque de turba extendere? Equidem potuiſſet, ſed myſterij cauſa in alimonia diſtribuēda diſcipulorum opē admiſit. Sicut vtraquè præmemorata refectio Euchariſticam præfigurauit, ità diſcipuli, & turba duo genera perſonarum, quæ illius ſunt participes; Turba quidem eos præſignauit, qui communē, quam iuſtis fidelibus Euchariſtiæ Sacra-

Marc. 8. — Matth. 14. — Miniſterio diſcipulorū cur voluerit Chriſtus vti ad reficiendas turbas.

A mentum confert, gratiā recipiunt, quia communi etiam diſpoſitione contenti ad illud accedunt: Diſcipuli verò vtpotè ad maiorem perfectionem vocati, præ notarunt eos, qui vberiori gratia in ſacra Synaxi donantur, quia & ſingularem apparatum ad eam præmittunt: qualis autem eſſe debeat hic apparatus, ſatis declararunt, eſcam famelicæ turbæ diſpertientes diſcipuli.

Duo illi diſcipuli, quorum animum tam miſerabiles, tam diri atrociſſimarū rerum euentus in Chriſti paſſione deiecerant, relicta Hieroſolymitana ciuitate propè accedentes caſtello Emmaus, ad quod iter dirigebant. Chriſtum ſub forma peregrini eis comitem adiunctū obſtrinxerunt ad ſecum hoſpitandum, & B conuiuandum. *Et appropinquauerunt caſtello, quò ibant: & ipſe* (ſcilicet Chriſtus) *finxit ſe longiùs ire. Et coegerunt illum dicentes: Mane nobiſcum, quoniam aduesperaſcit, & inclinata eſt iam dies. Et intrauit cum illis. Et factum eſt, dum recumberet cum eis, accepit panem, & benedixit, ac fregit, & porrigebat illis. Et aperti ſunt oculi eorum, & cognouerunt eum.* Quid tum? *Et ſurgentes eadem hora regreſſi ſunt in Ieruſalem.* Luc. 24. Panem illū fuiſſe tunc à Chriſto conſecratum, atq; in ſuum corpus conuerſum, diſcipulis datum affirmant S. Auguſtinus lib. de conſenſu C Euang. cap. 25. S. Hieronymus in epitaphio Paulæ ad Euſtochium, S. Chryſoſtomus hom. 9. de varijs Matthæi locis, Beda, & Theophilatus, & plura pro hac parte congerit Maldonatus in cit. locū. Sed ſi ita eſt, qualem diſpoſitionem ad ſanctiſſimam illam Dominici corporis alimoniam ſumendam præmiſerunt diſcipuli? Qualem? nonnè opus miſericordiæ exercuerunt, ſecum detinendo Chriſtum ſub figura peregrini latitantē, vt eum hoſpitio, & cibo recrearent? hoc præulum miſericordiæ opus dignè præparauit diſcipulos ad ſacram Synaxim. Sed videamus quantum illis profuerit illa communio; reuerſi ſunt ſtatim in Ieruſalem, à qua receſſerant, ſanè in Ieruſalem tunc ſtudium ſectandæ perfectionis Euangelicæ reſidebat; hoc igitur redeundo reſumpſerunt, quod diſcedendo D intermiſerant.

Luc. 24. — D. Auguſt. — D. Hieron. — D Chryſoſt. — Beda. — Theophil. — Maldonat.

Zachæe feſtinans deſcende, quia hodiè in domo tua oportet me manere. hæc protulit Chriſtus Luc. 19. Sed videamus qua ratione, quo apparatu Zachæus excipiat Dominum; *Et feſtinans deſcendit, & excepit illum gaudens.* Et infra. *Ecce dimidium bonorum meorum, Domine, do pauperibus, & ſi quid aliquem defraudaui, reddo quadruplum.* Hoc miſericordiæ opus fuit

Luc. 19.

orna-

Ioan.19.

Io. cap. 19. colligitur. *Ibi ergò propter Paraſceuen Iudæorum, quia iuxta erat monumentum, poſuerunt Ieſum.* Quid quæſo myſterij innuit Dominus integro Sabbato incluſus intra ſepulchrum? Certè Sabbatum quietem, & ceſſationẽ ab operibus ſignificat, quo aptè denotatur ſũma quies, quam deſiderat Chriſtus Dominus in eo, à quo excipiendus eſt in ſacra Synaxi. Congruit illud, quod piæ illæ mulieres *vna Sabbati valdè diluculò venerunt ad monumentum.* Luc. 24. quem locum Hugo exponens hæc habet. *Myſticè per monumentum ſignificatur hic corpus Dominicũ, ad quod accedere nemo debet, niſi vna Sabbati, ideſt habens pacem pectoris, & valdè diluculò, ideſt diſcuſſis tenebris vi-* B *tiorum.* hæc Hugo. Sed ad rem noſtrã, valdè diluculò intelligere poſſumus, eo ſcilicet tempore, quo nondum humanis negotijs mens diſtracta eſt.

Chriſtus inclusus intra ſepulchrum integro Sabbato denotat quietẽ, quam deſiderat in anima, à qua excipiẽdus eſt in Eucharistia.

Luc. 24.

Hugo.

Perpendẽdæ occurrũt hic circũſtantię illæ loci, & temporis, quæ interuenerunt in refectione, quã Angelus præbuit Eliæ: locus erat deſertus, vbi nulli tumultus, nullæ hominum contentiones tranquillitatem animi perturbabant; tẽpus erat, quo nuper à ſomno erat experrectus Elias, quandò nimirùm homo maximè expeditam habet mentem, & à terrenis liberatam anxietatibus. *Perrexit in deſertum viam vnius diei*, puero etiam dimiſſo, quem comitem habebat. *Proie-* C *citque ſe, & obdormiuit in vmbrà iuniperi; Et ecce Angelus Domini tetigit eum, & dixit illi. Surge, & comede. Reſpexit: Et ecce ad caput ſuum ſubcinericius panis, & vas aquæ. Comedit ergò, & bibit, & rurſùm obdormiuit. Reuerſuſquè eſt Angelus Domini ſecundò, & tetigit eum, dixitquè illi: Surge, comede: grandis enim tibi reſtat via. Qui cum ſurrexiſſet, comedit, & bibit, & ambulauit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, vſquè ad montem Dei Horeb.* 3. Reg. 19 quo quid clarius afferri poteſt ad inſtruendos fideles, qualem mentis apparatum debeãt præmittere ante ſumptionem diuini Altaris pabuli, præſignati in refectione D Eliæ? Communicaturis enim primò incumbendum eſt, vt ab animo omnes curarum ſtrepitus tranquillæ meditationi aduerſantes procul amandent, tũ etiam tempus ſacræ communioni deſtinent aptum, præcedens nimirùm negotiorũ tractationes, à quibus ſæpiſſimè pullulare ſolent variæ mentis euagationes etiam in ſacra menſa; quod quanti momenti eſſet, diuina luce illuſtratus S. Carolus optimè agnouerat; vndè vt animum ſuum omni niſu immunem redderet à qualibet cogitatione, quæ vel le-

3.Reg.19.

Communicaturi procul amandare debẽt ab animo omnes curarũ ſtrepitus.

A uiter etiam ſub aliquo bono prætextu obrepere poſſet attentioni Altaris ſacrificio debitæ, antequam celebraret, aditum cuicunque negotiorum tractationi intercludebat.

Fortunatus Iacob fauſtam, & bonis affluentem benedictionem à genitore Eſau aſſecutus eſt. *Det tibi Deus de rore cœli, & de pinguedine terræ abundantiam frumenti, & vini.* Gen. 27. miſer verò Eſau paterna illa benedictione primaria adeò opulenta fraudatus fuit, quæ vberrimos gratiæ fructus, quibus locupletatur fidelis anima in Euchariſtico cõuiuio, adũbrauit. Rectè enim Paſchaſius lib. de corp. Chriſti cap. 21. *Firmaui eum*, in- B quit, *pane corporis Chriſti, & ſanguinis vino.* Sed videamus, quàm diuerſam viuẽdi normam tenebant hi fratres. *Factus eſt Eſau vir gnarus venandi, & homo agricola: Iacob autem vir ſimplex habitabat in tabernaculis.* Gen. 25. quarè ſicut Iacob domi clauſus, vitam quietam degens cõtemplatiuorum typum exprimebat, ità Eſau foras aberrans, eos, qui ad humana negotia nimiùm ſe effundunt, repræſentabat. Egregiè verumquè docuit Gregorius Papa lib. 5. Moral. cap. 7. *Quid enim per venationem Eſau, niſi eorum vita figuratur, qui in exterioribus voluptatibus fuſi carnem ſequuntur? qui etiam agricola deſcribitur, quia amatores huius ſæculi, tan-* C *tò magis exteriora colunt, quantò interiora ſua inculta derelinquunt: Iacob verò vir ſimplex in tabernaculis, vel in domo habitare perhibetur, quia nimirùm omnes, qui in curis exterioribus ſparſi refugiunt ſimplices in cogitatione, atquè in conſcientiæ ſuæ habitatione conſiſtunt, in tabernaculis enim, aut in domo habitare, eſt ſe intra mentis ſecreta reſtringere, & nequaquam exteriùs per deſideria diſſipare.* Felix igitur ſpiritalis Iacob, qui cumulatis Euchariſtiæ bonis ditatur, quibus infauſtus Eſau priuatur, tẽporalibus curis addictus.

Gen. 27.

Gen. 25.

D.Gregor.

Spiritalis Iacob cumulatis Euchariſtię bonis ditatur, quibus infauſtus Eſau priuatur mundanis curis addictus.

Ad Chriſti diſcipulos adeò ingens turba confluxerat aliquandò, vt ab illa compreſſi etiam à panis comeſtione im- D pedirentur. *Et veniunt ad domum, & conuenit iterum turba, ità vt non poſſent nequè panem manducare.* Marc. 3. Ad myſtica tranſeamus. Turba hæc irruens, nimiæ de humanis negotijs ſollicitudines ſunt, à quibus niſi homo ſe ſubtrahat, vel Euchariſticum panem non comedet, vel parum fructuosè comedet.

Marc.1.

Deſignauit Dominus locum, vbi Paſcha comedere decreuerat, ſcilicet cœnaculũ grande. *Et miſit Petrum, & Ioannem dicens: Euntes parate nobis Paſcha, vt mãducemus. At illi dixerunt: Vbi vis paremus? Et dixit ad eos: Ecce introeuntibus*

vobis

Luc. 22.

Rerum tẽporaliũ curæ, nimiæq; ſollicitudines de humanis negotijs eliminãdæ sũt ab Euchariſtica menſa.

Origen.

vobis in ciuitatem, occurret vobis homo quidam amphoram aquæ portans; & infra, *Et ipſe oſtendet vobis cœnaculum magnum ſtratum, & ibi parate.* Luc. 22 Cœnaculum erat habitatio in ſuperiori parte domus, vbi nulli ſolent eſſe domeſtici ſtrepitus, quo ſignificatum eſt, rerum temporalium curas, & nimias ſollicitudines de humanis negotijs eliminandas eſſe à ſacra menſa. Adnotauit hoc Origenes tract. 35. in Matth. *Scire tamen debemus, quoniã qui in epulationibus, & ſollicitudinibus ſæcularibus ſunt, non aſcendunt in domum illam ſuperiorem, nec vident magnitudinem eius, nec conſiderant ſtratus illius ornatum.*

Euchariſtia exigit mentem à terrenis negotijs ſeiunctã, & in ſuperna eleuatam.

Cyrill. Ieroſolym.

Cur Sacerdos celebrans conſecrationi proximans elata voce pronunciat *ſurſum corda?* Certè vt moneat Euchariſtiæ Sacramentum exigere mentem à terrenis negotijs ſeiunctam, & in ſuperna eleuatam.

Percipiamus hoc a Cyrillo Ieroſolymitano Catech. 5. myſtagog. *Poſtea clamat Sacerdos: Surſum corda. Verè enim circa illam maximè tremendam horam, ſurſum ad Deum corda leuare neceſſe eſt, & non deorſum ad terram, terrenaquè negotia deprimere. In hanc igitur ſententiam omnibus præcipit Sacerdos, curas ſcilicet vitæ huius omnes, & domeſticas ſollicitudines illa hora relinquere, & cor in cælo habere apud Deum generis humani amatorem. Vos inde reſpondetis; Habemus ad Dominum, aſſentientes ei, profitendo.*

Indica mihi, quem diligit anima mea, vbi paſcas, vbi cubes in meridie, ne vagari incipiam poſt greges ſodalium tuorum. Verſ. 7.

Indicatur ſenſus ad corticem litteræ.

Poſtquam ſponſa de his, quæ ad ſponſi decorem ſpectabāt, locuta eſt, nimirùm opulentas facultates, liberalitatē, clementiam, rectitudinem, atque æquitatem celebrando; nec non ſe ipſam breui, ſed neruoſo ſermone vindicauit à falſis rumoribus, quos de ſuæ formæ, vel mentis dotibus filiæ Ieruſalem vel ſparſerant, vel ſpargere poterant, atquè ità non omninò tanti Principis ſe indignam connubio modeſtè inſinuauit, qua ratione etiam conſuluit famæ ſponſi, quæ alioquin notata videbatur, ſi elegiſſet ſponſam vitioſæ formæ, & imminutæ animi gratiæ; affectum, & verba conuertit ad nuptialem menſam, vndè dilectum ſuum enixè deprecatur, vt certam, fixamq; metam tandem præfiniat huic geniali conuiuio, in quo ſecum iucundiſſimè epulari deſiderat. *Indica mihi vbi paſcas, vbi cubes in meridie*, ſubdit, *ne vagari incipiam poſt greges ſodalium tuorum*; quibus acutiores reddit preces ad penetrandum cor dilecti ſui zelotypiæ adiecto ſtimulo, hoc enim punctus amans in amore magis excitatur, & incitatur ad rumpendas moras, ſi quæ protrahuntur aliquandò in ſtabiliendis nuptijs. Quaſi dicat; ò cordis mei ſolatium, ò mi dilecte, nimium me cruciant genialis prandij cunctationes; aufer obſecro quamcunq; procraſtinandi occaſionem; fac quæſo, vt quamprimùm in hoc tantoperè à me concupito nuptiali conuiuio plenè, & planè noſcã, qualis, & quantus ſit tuus in me amor, hinc enim toto meo in te rapiar affectu, & ſic effugiam periculum omne adhærẽdi alijs amatoribus, à quibus ſi tuus non me totam abſorbeat amor, præ naturæ meæ flexibilitate timendum mihi, ne ſeducar; quatè ſi qua te cura mei tangit, ſi amor meus ſincerus acceptus tibi eſt, abbreuia omnia, vt fiam voti compos.

M. Varro.

Prandium verò geniale meridiano tēpore celebrandum innuit ſponſa alludẽs ad paſtoritiam refectionem, qua ſub meridie paſtores diu, & ſumma quiete refocillantur, & recreantur; eſt enim tempus tunc à paſcendis gregibus feriandi iuxta inſtitutionem Marci Var. ſcribentis de re ruſtica lib. 2. cap. 2. Nec mirum ſi ſponſa huius Dramatis ſimilitudines, aut vocabula mutuetur ab arte paſtoritia, quia hæc illi erat valdè familiaris.

Gen. 43.

Sherlog.

Porrò ſympoſia parari lautiſſima in meridie vſitatum fuiſſe apud Priſcos, ſatis colligitur ex illo Gen. 43. *Introduc viros domum, & occide victimas, & inſtrue conuiuium: quoniam mecum ſunt comeſturi meridie.* Plura eruditè collegit de meridianis conuiuijs Sherlog. hic veſtig. 8. ſect. 3. à §. *Veniamus tandem.* Demum hic proci, qui ſponſæ thalamos expetebant, ſub gregis nomine ſubindicantur, vel quia vocabulum hoc erat facile in ore puellæ paſtricis, vel quia proci erant & ipſi paſtores, quibus ſi connubio copulata fuiſſet, greges cum illis ductare debuiſſet; vel ſi non placet procos admittere ignobiles, ſed de primaria nobilium claſſe, eo quòd ſponſi ſodales vocantur, probabilis ſatis eſt exiſtimatio Sherlogi cit. veſtig. ſect. 3. humili hac dictione ſponſam vſam fuiſſe, non quia

Sherlog.

igno-

ignoraret illuſtriori titulo dignos illos eſſe, ſed ſponſi comparatione nil ſplendidum, & excellens reputabat.

Indica mihi, quem diligit anima mea, vbi paſcas, vbi cubes in meridie.

Enucleatur ſenſus ſpiritalis Euchariſtiam reſpiciens.

NOTVLA I.

Sponſa ſpiritalis, vt ſibi proſit Euchariſtica menſa, anhelat ad ſummam animi quietẽ, à qua mundi ſollicitudines exulant.

DIximus in cortice litteræ meridianum tempus refectioni, & quieti paſtorum eſſe valdè opportunum; quarè ad hoc alludens deuota anima, agnoſcens Euchariſticũ conuiuium feliciſſimum, & fructuoſiſſimum eſſe ijs, qui in eo, mente à nimijs humanæ vitæ implicationibus liberata, diù detinentur, huius quietis ardentia ſua vota ad dilectum dirigit his verbis. *Indica mihi, vbi paſcas, vbi cubes in meridie.* Quaſi dicat: ò mi diue dilecte, vides quantis ego diſtrahor negotijs, quãtis exagitor curarum iactationibus, quot iam temporalium occupationum fluctibus penè iam obruor; da quæſo, vt te tranquilla mente frui poſſim: concede, vt ad horam ſaltem tecum quietè agam, vt Euchariſticum pabulum mihi ad ſpiritale nutrimentum meliùs proſit.

Pauit, & ſaturauit bis Dominus copioſam multitudinem, amplificata ſubſtantia panis. Sed vbi? nonnè in ſolitudine, in loco ab vrbium, & oppidorum ſtrepitibus remoto? vt hinc nimirũ intelligeretur, ſacrum conuiuium illis repræſentatum edulijs in regione deſerta ſubminiſtratis, ſequeſtrationem requirere à tumultuantibus curis contrarijs trãquillæ contemplationi, cui maximè ſacræ Synaxis tempore vacandum eſt. Sed cogitatione premendum hic, quòd ſemel quatuor ferè millia, multiplicatis ſeptem panibus, ita ſaturata fuerunt, vt reſidua fragmẽta duodecim ſportas im-

Euchariſtia ſequeſtrationem requirit à tumultuãtibus curis.

A pleuerint. *Et manducauerunt, & ſaturati ſunt, & ſuſtulerũt, quod ſuperauerat de fragmentis, ſeptem ſportas. Erant autem, qui manducauerant, quaſi quatuor millia.* Marc. 8. Alias autem, vt refert Matth. 14. ſubſtantia aucta quinque panum, quinque millia virorum, exceptis mulieribus, & paruulis, & poſt horum comeſtionem relicta fuerunt duodecim cophinorũ fragmenta. *Manducauerunt omnes, & ſaturati ſunt. Et tulerunt reliquias duodecim cophinos fragmentorum plenos. Manducãtium autem fuit numerus, quinque millia virorum, exceptis mulieribus, & paruulis.* Plura ſine dubio indicantur hic, dum plenius comedit minor multitudo, quã B maior, minor enim ſeptẽ aſſumit panes, & ſolùm fragmenta relinquit implentia ſeptem ſportas; quinque verò millia abſquè mulieribus, & paruulis ſolùm quinque panes abſumit, & reſiduorum colliguntur duodecim cophini. Vt alibi conſideranda relinquam, ſanè minutior numerus, qui copioſius comedit, de longè venerat; quo denotatur, eò cumulatius paſci, & vberiori ſaginari gratia, vt ſacra teſtatur hiſtoria, Euchariſticæ menſæ cõuiuas, quò animo longiùs receſſerunt à tumultuoſis mundi rebus.

Marc. 8.

Matth. 14.

Vberiori gratia donãtur in Euchariſtia, qui longiùs recedunt à mundi tumultibus.

Sapientia ædificauit ſibi domum, excidit columnas ſeptem, Immolauit victimas ſuas, miſcuit vinum, & propoſuit menſam ſuam. C *Miſit ancillas ſuas, vt vocarent ad arcem, & ad mœnia ciuitatis: ſi quis eſt paruulus, veniat ad me.* Prou. 9. Plures Patres de Euchariſtica menſa ſermonẽ eſſe in prædictis affirmant, ad quam maximè inuitatur quicunque paruulus. Verum inter alia, quæ feliciter in paruulis reperiuntur, nonnè admiranda eſt mens non implexa mundanis negotijs, non occupata huius vitæ anxietatibus, ſed ſimplex, & tranquilla? his paruulis potiſſimùm ſacrum Altaris conuiuium inſtructum eſt, vt illi in eo iucundiùs, & abundantiùs epulentur. Et ſi Verbum Dei locum flagitat non implicatum ſollicitudinum temporalium ſpinis, ne ab illis D ſuccreſcentibus ſuffocetur, vt nihil fructus ferat, vt Luc. 8. docemur: ſanè multò magis ipſum Verbum diuinum humanitati Chriſti vnitum in ſacra Synaxi animam à prædictis ſpinis expeditam requirit, vt in ea gratiæ cæleſtis fructus abundantes producat, ex quibus patet quàm pia, & iuſta ſint vota dilectæ Dei hic expreſſa. *Indica mihi vbi paſcas, vbi cubes in meridie:* quibus perfectam animi tranquillitatem expetit, & petit, quã Euchariſticæ dapes, vt benè nutriãt, exigunt. Plura de hoc argumento dixi ad verſic. præcedentem notula 7.

Prou. 9.

Paruulis nõ habentibus mentẽ implexam mũdanis negotijs inſtructa eſt ſacra menſa.

Luc. 8.

Indica

Indica mihi, quem diligit anima mea, vbi paſcas, vbi cubes in meridie.

NOTVLA II.

Eum ſpiritus feruorem, quem ſacra Synaxis accendere poteſt, optat, & poſtulat ſpiritalis ſponſa à diuino ſuo amatore.

Euchariſtiã Xpus inſtituit in meridie, ideſt in maioris charitatis æſtu.

PER meridiem denotari ſacroſanctam Euchariſtiam, plura valdè congruenter ſuadent. Primò, quia in meridie, ſcil. in maioris charitatis æſtu eã Chriſtus inſtituit. *Cum dilexiſſet ſuos, in finem dilexit eos.* Io. 13.

Ioan. 13.

Præterea ſicut meridiano tempore ceſſant vmbræ, Sol enim tunc directos vibrans radios, corpus vndequaquè luce perfundit, vndè nullas vmbras efficit, ità Sol iuſtitiæ Chriſtus in Euchariſtico Altaris ſacrificio verè exiſtens, terminat vmbras antiquorum ſacrificiorum, quibus ille repræſentabatur. Vndè Au- C guſtinus lib. 7. de Ciuit. Dei cap. 20.

D. Auguſt.

Sacrificium (ait) *ſucceſſit omnibus illis ſacrificijs veteris teſtamenti, quæ immolabantur in vmbra futuri, propter quod vocem etiam illam in Pſal. 39. eiuſdem mediatoris per prophetiam agnoſcimus; Sacrificium, & oblationem noluiſti, corpus autem aptaſti mihi, quia pro illis omnibus ſacrificijs, & oblationibus corpus eius offertur, & participantibus miniſtratur.* Demùm ſi Sol vrit vehementiùs in meridie, ità Chriſtus in Auguſtiſſimo Euchariſtiæ Sacramento feruentiores charitatis radios in animas iaculatur, quibus incaleſcere magis cupiens dilecta Dei clamat deprecabunda; *Indica mihi vbi paſcas, vbi cubes in meridie.* D Quaſi dicat: ò princeps meæ dilectionis ſcopus, fac vt, quas maiores iactas in ſacra Synaxi tui amoris accenſiones, ſentiam aliquandò, concede tandem, vt experiar, qua gratiæ affluentia paſcas animam in Euchariſtica menſa.

Chriſtus in Euchariſtia feruẽtiores charitatis radios in animas iaculatur.

Conſonat huic expoſitioni, quod in Hebræo eſt vox איכה *Echah*, quæ non ſolum locum, ſed etiam modum ſignificat, ità vt ſenſus eſſe poſſit. Indica mihi, quomodo paſcas in meridie. Porrò germanæ noſtræ expoſitioni fauet hic Hugo Cardinalis, qui in commentario prædictorum verborum dicit. *Paſcit etiam de-* A *licijs corporis, & ſanguinis ſui, multiplici, & admirabili ſuauitate.*

Hugo Cardin.

Quàm copioſa gratiæ alimonia refocillet, & quàm ardenti amore calefaciat Chriſtus cariſſimos ſuos conuiuas in meridiano Euchariſtiæ conuiuio, fuit præadumbratum in illo opiparo ſympoſio, quo Ioſeph recreauit dilectum Beniamin cum cæteris fratribus, qui adeò fœcundos calices hauſerunt, vt vinum æſtuarit inebrietatem. *Quos cum ille,* ſcilicet Ioſeph, *vidiſſet, & Beniamin ſimul, præcepit diſpenſatori domus ſuæ, dicens: Introduc viros domum, & occide victimas, & inſtrue conuiuium: quoniam mecum ſunt comeſturi meridie.* & tandem ſubditur in ſacro tex- B tu, *Biberuntq; & inebriati ſunt cum eo.* Gen. 43.

Epulum illud, quod Abraham in feruore diei inſtruxit ad refocillandos tres viros, quos hoſpitio exceperat, Gen. 18. Gen. 18.
Euchariſticam alimoniam præſignauit, vt D. Ambroſius lib. 1. de Abraham c. D. Ambr.
5. & alij magni nominis Interpretes notarunt; ſed conſideremus, quas potiores dapes apponat Abraham, vitulum tenerrimum, & optimum butyrum, & lac: hæc fercula valdè apta ſunt ad ſaginandũ, quarè & egregia ſymbola prænotãtia copioſa gratiæ pabula parata in Euchariſtica menſa à feruore diuinę charitatis, quibus anima ſpiritualiter refici, & Deo ſaginari poteſt.

Chriſtus vocatus ad nuptias in Cana Galilææ, vino deficiente, mandauit impleri hydrias aquis, quas in vinum perfectiſſimum conuertit. Io. 2. Sed ſi nuptijs illis Euchariſticæ repræſentantur, vt aduertunt ij, qui arcana in biblicis monumẽtis abdita perſcrutantur; quis neget vinum illud generoſum, quod tãtoperè commendauit Architriclinus, typum fuiſſe ſingularis ſpiritus ardoris? vndè Apoſtoli ſimili flamma æſtuantes ab illapſu diuini flaminis muſto pleni reputabantur. Act. 2 Aptiſſimè igitur illo vino cæleſtis amoris, non vulgarem ardorem in cordibus aſſidentium ſacro conuiuio, quandoquè à Chriſto modo admirando accẽdendum fore præmonſtratum fuit. Adeò cumulata amoris diuini incendia iactat Euchariſtia, vt hæc aliquandò Chriſtus Dominus D. Catharinæ Senenſi ſignificarit fornace ardentiſſima, in quam ingredi Sacerdotem communicantem ſibi videbatur. Ità in eius vita cap. 17.

Ioan. 2. Act. 2. In vita D. Catharinæ Senen.

Indica

Indica mihi, quem diligit anima mea, vbi paſcas, vbi cubes in meridie.

NOTVLA III.

Quò vberiori gratia ſaginatur anima in Euchariſtica menſa, eò auidiùs ad illam redire deſiderat.

D.Bernard.

DE pabulo Euchariſtico loquitur hic ſponſa ſpiritalis: iuxta hunc locũ B D. Bernard. ſerm. 31. in Cant. cuius hæc ſunt verba. *Et vide ne propterea etiam nunc deſcribatur hoc loco apparens, tanquam in ſchemate paſtorali, vbi illum ſponſa quaſi vnum quempiam de paſtoribus videtur alloqui dicens: Indica mihi vbi paſcas, vbi cubes in meridie. Bonus paſtor, qui animam ſuam dat pro ouibus ſuis. Animam pro illis, carnem illis. Illam in pretium, iſtam in cibum. Res mira: ipſe paſtor, ipſe paſcua eſt, ipſe redemptio.* Hoc itaque pabulum Euchariſticum adeò dilectam Dei oblectat, & ſanctificat, vt quò magis illud manducat, magis appetat, quod hic manifeſtãs C ait. *Indica mihi, quem diligit anima mea, vbi paſcas, vbi cubes in meridie.* Quaſi dicat: ò vnicus amor meus, paſce me tua illa diuina alimonia, quam ſummo charitatis feruore exhibere ſoles, ita enim hæc mihi ſapit, vt ſemper eam deguſtare vellem. Veriſſimum enim eſt, quòd Euchariſticus cibus ità animam ſatiat, & pinguefacit, vt in ea ſimul ſui nouum appetitum excitet. Venuſta ſunt verba pro ſcopo propoſitæ theſis Abbatis Cellenſis de panibus cap. 2. *Hæc menſa plena viſceribus miſericordiæ, chariſmatibus referta gratiæ, edentium penetralia mirabiliter implendo non explet appetitus reſidentium ſatiando acriùs, ſed ſacratiùs vrget.* Accinit Hugo Cardinalis exponẽs illud Pſal. 21. *Edent pauperes, & ſaturabuntur: & laudabunt Dominum, qui requirunt eum: viuent corda eorum in ſæculum, ſæculi. Oſtendit,* inquit, *quòd panis iſte eſt iucundus, ideſt generat iucunditatem, ibi: Et laudabunt Dominum gratias agendo. Pſal. 62. Sicut adipe, & pinguedine repleatur anima mea. Secundò oſtendit, quòd panis iſte eſt reficiens, ibi: Et ſaturabuntur. Pſal. 147. Et adipe frumenti ſatiat te. Tertiò oſtendit eum eſſe ſapidum, & dulciſſimum, dum dicit: Qui requirunt eum, ideſt iterùm quærunt.* A *Eccleſiaſt. 24. Qui edunt me, eſurient. Quartò oſtendit, quod iſte panis eſt perficiens, dum dicit: Viuent corda eorum in ſæculum ſæculi.* Occurrit etiã hic B. Laurentius Iuſtinianus de diſciplina monaſticæ conuerſat. cap. 19. vbi præcipuos ſacræ Synaxis effectus enumerans hæc habet. *Pia etenim mens tanti ſponſi lætificata præſentia, venerando mediante hoc Sacramento repletur gaudio, exultatione perfunditur, humilitate deijcitur, lumine irradiatur, pace ſatiatur, roboratur fide, deuotione ſaginatur, atque indiſſolubili amoris vinculo Redemptori interiùs copulatur, ex quo feruentior in dilectione, fortior in labore, promptior in opere, in tentatione prudentior, ſollicitior in virtute, in admiratione* B *alacrior, nec non & in ipſius frequentatione efficitur arctior.* quę vltima verba, probè hoc, quod proſequimur, argumentum confirmant.

Euchariſtia ita animam ſatiat, vt in ea nouũ appetitum excitet.

Abbas Cellenſis.

Hugo Cardin.

Pſal. 21.

B Lauren. Iuſtin.

Viri illi, quos Chriſtus refocillauit in deſerto, ſubodorantes aliquid de altero pane, qui permanet in vitam æternam, ſtatim illius auidi facti dixerunt. *Domine, ſemper da nobis panem hunc.* Io. 6. O qualem ſui eſuriem prouocabit vehementiorem hic panis, qui permanet in æternum, verè ſumptus à fidelibus, & plenè deguſtatus in ſacra communione, hãc verò eſuriem ſumma ſatietas comitatur ſemper; qua in re ſimilis aliquo modo C videtur menſa Euchariſtica menſæ gloriæ, qua fruuntur Beati in patria, etenim feliciſſimi illi ſpiritus ità Deo ſatiantur, vt in eum deſiderio ſemper nouo ferantur, quod eleganter dixit in quodam hymno Petrus Damianus. *Auidi, & ſẽper pleni, quod habent, deſiderant, non ſatietas faſtidit, neq; fames cruciat, inhiant, ſemper edunt, & edentes ſemper inhiant.* Sed ſi idem Deus eſt, qui paſcit fideles hic in Euchariſtia, & beatitate replet ſupernos ſpiritus in patria, quid mirum ſi conſimiles fructus ab eadem arbore producantur? Hanc ſatietatem, & famem Euchariſticæ alimoniæ, quàm miro modo experiretur D. Catharina Senenſis, D conſtat ex hiſtoria illius vitæ, & præcipuè cap. 15. 20. 31. 32. & 33.

Ioan. 6.

Euchariſtica mẽſa aliquo modo ſimilis mẽſæ gloriæ.

Petrus Damian.

In vita D. Catharinæ Senen.

Verùm ſicuti ij benè diſpoſiti in ſacro conuiuio, quò copioſiori gratiæ nutrimento aluntur, illud magis eſuriunt, ità malè diſpoſiti manducantes Euchariſticum panem, illius efficaciſſimam vim ad ſedandam famem, ſitimquè animæ extinguendam non percipiunt. Quarè de illis verificatur oraculum illud, *Comediſtis, & non eſtis ſatiati: bibiſtis, & non eſtis inebriati.* Hi præſignati fuerunt in illis Iſraelitis, qui cùm manna veſcerentur, ſapidiſſimo edulio, & omni ſuauitate pleno,

Aggæi 1.

pleno; quia tamen pepones, cucumeres, allia, atq; cæpas Aegyptiacas inhiabant, cibum leuiſſimum, & inanem illum reputabant. *Quis dabit nobis* (clamant miſeri) *ad veſcendum carnes? Recordamur piſcium, quos comedebamus in Aegypto gratis: in mentem nobis veniunt cucumeres, & pepones, porriq; & cepe, & allia. Anima noſtra arida eſt, nihil aliud reſpiciunt oculi noſtri, niſi Man.* Ita qui mundi delicias anhelant, qui quæ ſenſibus voluptuoſa ſunt, ſectantur, cum huius diuinæ eſcæ vim, & ſaporem non ſentiunt, neq; illa ſaturi manent, neque illam eſuriunt.

Num. 11.

Indica mihi, quem diligit anima mea, vbi paſcas, vbi cubes in meridie.

NOTVLA IV.

Agnoſcit hìc pia anima, quantũ expediat, deuotionis feruorem erga ſacram Synaxim frequenter renouare.

QVilibet ſpiritus feruor, quem concipit cor humanum, adeò defectibilis eſt, vt, niſi nouis alimentis foueatur, facilè frigeſcat, & euaneſcat. Huius non ignara dilecta Dei peculiaria pabula gratiæ expoſcit, quibus ille deuotionis calor nutriatur, qui maximè neceſſarius eſt ad percipiendos ſacræ Synaxis fructus. *Indica mihi, quem diligit anima mea, vbi paſcas, vbi cubes in meridie, ne vagari incipiam poſt greges ſodalium tuorum.* Quaſi dicat; ò quem diligit anima mea, cur meum adure tua ardentiſſima charitate, alioquin ſpiritu meo tepeſcente, periculum non leue ſubibo, me comitẽ adiungendi ijs, qui relicto virtutum tramite, errabundi vagantur, & ſic ſuauem ſacræ cõmunionis guſtum, & profectum amittã. Fauet ex parte huic expoſitioni Gregorius Magnus in prædicta verba. *Ne vagari &c. Verè enim,* inquit, *in quo Chriſtus non cubat, vagatur, quia mens, quam ille ſuauis, & põderoſus Chriſti ſpiritus non implet, multis cogitationibus diſſoluta circumfertur.*

D. Gregor.

Ritus erat, vt in menſa propoſitionis panes recentes, & calidi veteribus ſublatis apponerentur, vt conſtat ex 1. Reg. cap. 21. *Neque enim erat ibi panis, niſi tã-*

1. Reg. 21.

A *tùm panes propoſitionis, qui ſublati fuerant à facie Domini, vt ponerentur panes calidi.* Quid myſterij panis renouatio portendebat? Priſca menſa panis propoſitionis Euchariſticam repræſentabat, quæ ſpiritus renouationem in accedentibus exigit.

Euchariſtia exigit ſpiritus renouationẽ in accedẽtibus ad eam.

Menſe Niſan, verno ſcilicet tempore, quo non niſi nouæ herbæ, noui flores, noua germina conſpiciuntur, Agnus paſchalis comedebatur, vt nimirùm hoc typo admoneremur nouos ſemper mentis affectus deferendos eſſe ad eſum Euchariſtici Agni in illo Paſchali præſignati; niſi enim homo ſanctis meditationibus, alijſq; pietatis exercitamentis inuigilet, B vt deuotionis feruor continuò reuiuiſcat, facilè langueſcet, atquè ità ſolùm conſuetudine quadam adibit ſacrũ conuiuium, quod parùm illi proderit.

Noui ſemper mentis affectus deferendi ſũt ad eſum Eucharistici agni.

Panem Euchariſticum poſtulari in illa petitione orationis Dominicę, *Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie*, aduocat D. Auguſtinus ſerm. 9. & hom. 42. ex 50. alijq; Patres. Sed cur panis hic efflagitatur, cùm ſemper ſit nobis paratus, & in poteſtate hominis ſit illo veſci ſingulis etiam diebus? cur quotidianus dicitur, cùm etiam à paucis quotidiè ſumatur? Preces hæ in condecentem diſpoſitionem recipiendi ſacram Synaxim diriguntur, quę ea eſſe debet, vt quolibet C die virtutum ſtudium reſtauretur, omnis adhibeatur diligentia, qua nouum illius panis deſiderium accendatur in nobis. Rectè igitur Euchariſticus panis quotidianus dicitur, quia quotidianam inſtaurationem ſpiritus requirit.

D. Auguſt.

Euchariſticus panis dicitur quotidian⁹, quia quotidianã ſpiritus renouationẽ requirit.

Hoc præadumbratum fuiſſe exiſtimo, quandò Dominus Iſraelitis in terram promiſſam pergentibus prohibuit, ne ſeruarent manna, pernotiſſimum Euchariſtiæ ſymbolum, in alterum diem, ſed ſingulis diebus illud colligerent. Exod. 16. Sed forſan quæres, ſi res ità ſe habet, cur igitur ſexta die pro ſubſequenti Sabbato reponebatur manna? certum eſt, quòd Sabbato feriandũ erat ab opeD ribus. *Requies Sabbati ſanctificata eſt Domino eras: quodcunquè operandum eſt, facite: & quæ coquenda ſunt, coquite, quidquid autem reliquum fuerit, reponite vſque in mane.* Exod. 16. & ibi paulò poſt. *Videte quòd Dominus dederit vobis Sabbatum; & propter hoc die ſexta tribuit vobis cibos duplices: maneat vnuſquiſque apud ſemetipſum, nullus egrediatur de loco ſuo die ſeptimo.* Quarè hinc elucet myſteriũ, dum enim Iſraelitis iniungitur, vt colligant manna ſingulis illis diebus, quibus varijs curis vacabant, nõ verò die ſeptima, qua ab illis abſtinebant, arcanè in-

Exod. 16.

L dicatur,

Deuotionis affectus erga Euchariſtiā in nobis excitādus eſt, eo etiam tempore, quo humanis negotijs detinemur.

dicatur, pium affectum ergà Sacramentum in nobis excitandum eſſe, eo etiam tempore, quo humanis negotijs detinemur; de cætero verò tempus aliquod peculiare eſſe deſtinandum diuinæ contemplationi, ita vt mente in Deum tota telata ſacra illa alimonia fruamur.

Indica mihi, quem diligit anima mea, vbi paſcas, vbi cubes in meridie.

NOTVLA V.

Euchariſticus panis plurimùm valet ad humani cordis inconſtantiam ſtabiliendam.

ANimaduertēs dilecta Dei ob ſuam inſtabilitatem maximo verſari in periculo deuiandi à ſemitis iuſtitiæ, implorat à ſupremo ſponſo ſuam diuinam alimoniam, quæ ſolet humanæ mentis leuitatem cohibere, vt ea corroborata ab errantibus affectibus hùc, illùcquè ampliùs non circumferatur. *Indica mihi vbi paſcas, vbi cubes in meridie, ne vagari incipiam poſt greges ſodalium tuorum.* Quaſi dicat: ò quem vnicè diligo, deprecor, vt hoc cor meū, quod ſingulis penè momentis mutatur, ita paſcas pane tuo Euchariſtico, qui cor hominis confirmat, vt in poſterum à nullis appetitionibus, quæ in te non dirigūtur, agitetur. O vota ſponſæ optima: nihil efficacius expetere, & petere poterat ad ſiſtendum fluctuantem animum, quā ſacroſanctam altaris eſcam.

Agnus ille Paſchalis typus Euchariſtici non aqua decoquendus, ſed igne aſſandus erat, ex diuini numinis præſcripto. *Non comedetis ex eo crudum quid, nec coctum aqua, ſed tantùm aſſum igni.* Exod. 12. Cur hoc? carnes, quæ elixantur, plurimum de propria ſubſtantia deperdunt, & aqueì aliquid contrahunt, calore enim partibus carnium ſubtilibus magis attenuatis, per ebullientem aquam diffunduntur, & viciſſim huius partes ſubtiliores in carnium poroſitates ſe inſinuant, atquè ità carnium virtus non parùm imminuitur, atquè debilitatur, quòd non accidit, dum carnes igni aſſantur, vim enim ſuam hoc modo coctæ intra ſe meliùs continent. Probè rem hanc attigit

Exod. 12.

Agnus paſchalis cur igne aſſandus eſſet.

A D. Gregorius hom. 22. in Euangelia exponens memoratum locum Exodi; *Quæ tamen (inquit) carnes igni aſſandæ ſunt, quia nimirùm diſſoluit ignis carnes, quas aqua coxerit, quas verò ignis ſine aqua excoquit, roborat.* Atque hinc fit, vt robuſtioris nutrimenti ſint carnes aſſatæ igni, quàm aqua coctæ; quo quid aptius ad denotandum, quantum Agnus Euchariſticus ſolo diuinæ charitatis igne concoctus valeat ad ſolidandum, quod in nobis maximè debile, atq; variabile eſt?

D. Gregor.

Euchariſtia debilitatem noſtram roborat.

Benedictione illa, qua Iſaac fauſta precatus eſt filio ſuo Iacob, ſacroſanctum Altaris Sacramentum, quo Eccleſia, & quælibet anima fidelis ſtabilienda erat,
B præſignatum fuiſſe, agnouerunt plures ſacrarum paginarum Interpretes, inter quos B. Albertus Magnus tract. 1. de Euchar. diſt. 3. c. 1. *Frumento, & vino ſtabiliui eum*, Gen. 37. *Quia*, inquit, *tota domus Iacob, ſcilicet Eccleſia fundata eſt ſuper hoc Sacramentum frumenti, & vini, quia in eo materia eſt materia frumenti, & vini.* Et ſubdit, *Hinc eſt, quòd dicitur de Patribus hoc Sacramentum deſiderantibus, tantummodo oculus Iacob in terra frumenti, vini, & olei, quia frumentum ſigna huius Sacramenti; quam in Sacramento dat, cordis firmitatem, vinum autem ſpiritualem iucunditatem, & oleum pietatis pinguedinem, & hæc*
C *ſunt, ſuper quæ tota conſiſtit Eccleſia.* Pro noſtro argumento premendum eſt verbum illud, *ſtabiliui*, quod cordis firmitatem ſignificat, vt etiam nominatus Albertus adnotauit. Sed videamus, quali conſtantia à ſola huius Sacramenti figura donatus fuerit Iacob; hic proprios lares relinquens, vt ab irato fratre Eſau declinaret, per inhoſpitale ſolum peregrinando, pluribus iactatus fuit incommodis, humi feſſa membra ſub dio ſternere, pro molli puluinari durum lapidē capiti ſupponere coactus aliquandò fuit, pluriès vafri ſoceri fraudes eſt expertus, non paucis annis pecoris ductator ſolem excepit, & niues, aliaquè ardua, ſereno,
D & inconcuſſo ſemper animo tulit. O ſi ſolum huius Auguſtiſſimi Sacramenti ſymbolum hæc præſtitit, quid faciet ipſummet Sacramentum?

Albert. Magn.
Gen. 37.

Arripuerat iter Elias declinans Iezabelem Reginam crudelem, & efferam, à qua ad necem deſtinatus erat: tali verò mœſtitia opprimebatur, vt ſub vago arbitrij duce errabundus vagaretur. *Surgens abijt, quocunque eum ferebat voluntas*, 3. Reg. cap. 19. In abditum deſertum perrexit, & ibi ab Angelo pane refocillatus fuit. *Timuit ergò Elias, venitque in Berſabee Iuda, & dimiſit ibi puerum ſuum, & perrexit in deſertum, viam vnius diei.*

3. Reg. 19.

Ibid.

Cumq;

Cumq; veniſſet, & ſederet ſubter vnam Iuniperum, petiuit animæ ſuæ, vt moreretur, & ait: Sufficit mihi Domine, tolle animam meam: neq; enim melior ſum quàm patres mei. Proiecitque ſe, & obdormiuit in vmbra iuniperi: Et ecce Angelus Domini tetigit eum, & dixit illi: Surge, & comede. Reſpexit, & ecce ad caput ſuum ſubcinericius panis, & vas aquæ: comedit ergò, & bibit. Reg. 3. cap. 19. tantum verò firmitatis ab illa eſca hauſit, vt in fortitudine cibi illius ambulauerit quadraginta diebus, & quadraginta noctibus. O præclara virtus panis Angelici, qui ſic confirmat cor hominis ex ſua naturali conditione nimiùm vagantis, vt recto tramite tendat ad montem perfectionis.

Euchariſtia confirmat cor hominis plurimũ vagantis.

Panis Euchariſticus Angelorum panis nominatur: *Panem Angelorum manducauit homo.* Plures huius denominationis rationes afferri poſſunt, ſed quæ noſtro inſtituto quadrat, perpendatur.

Panis Euchariſticus cur Angelorũ panis appelletur.

Panis Euchariſticus Angelorum panis nominatur, quia Angelicas qualitates hominibus communicat: quarè ſi cor humanum ex naturæ ſuę conditione, magis etiam deformata ex inflictis ab Adami inobedientia vulneribus, pluma leuius per aera ventorum flabris agitata, vagari nunquam deſinit, nunquam in eodem ſtatu permanet, ſi hoc Angelico pane nutriatur, Angelicæ inflexibilitatis pro modulo ſuo fiet particeps, vndè non ampliùs adeò varijs volutabitur paſſionum commotionibus.

Sanctificauit tabernaculum ſuum Altiſſimus, Deus in medio eius non commouebitur; canit Dauid Pſal. 45. Certè ſanctificatum tabernaculum ab Altiſſimo eſt anima per gratiam ſanctificata, cui verè conuenit, dum deuotè communicat, hoc, quod Deus in medio eius eſt, qui enim Euchariſtiam ſuſcipit, cum humanitate Chriſti etiam Deum ſuſcipit, quid tum? ecce tabernaculum humanum natura ſua maximè mobile, ob Dei præſentiam immotum factum. Rectè Auguſtinus in citatum locũ. *Deus in medio eius, non commouebitur: vndè non cõmouebitur? quia in medio eius Deus.* Et ſanè, ſi qui Dominici corporis edulio plenè paſcuntur, Deo ſaginari dicuntur, quis neget eos etiam (prout homo in hac mortali vita capax eſſe poteſt) aliquid illius immobilitatis percipere?

Pſal. 45.

D. Auguſt.

Indica mihi, quem diligit anima mea, vbi paſcas, vbi cubes in meridie.

NOTVLA VI.

Dilecta Dei accenſa in ſacra Synaxi cæleſtis gloriæ deſiderio, eam ardentiſſimè efflagitat.

PER meridiem hoc loco intelligunt claram Dei viſionem aliqui Patres. D. Bernardus ſerm. 33. in Cant. *O verè meridies, plenitudo feruoris, & lucis, ſolis ſtatio, vmbrarum exterminatio, deſiccatio paludum, fœtorum depulſio. O perenne ſolſtitium, quando iam non inclinatur dies, ò lumen meridianum, ò vernalis temperies, ò æſtiua venuſtas, ò autumnalis vbertas, & (ne quid videar præteriiſſe) ò quies, & feriatio hyemalis.* Origenes homil. 1. in Cant. ex duabus. *Non quæro,* inquit, *alia tempora, quando veſpere, quandò diluculò, quandò in ſolis paſcis occubitu. Illud tempus inquiro, quandò in florente die, quandò in plena luce, in maieſtatis tuæ ſplendore verſaris.* Hugo Cardinalis ſuper hunc locũ. *Vel meridies,* inquit, *pleni, & perfecti luminis, & ardoris eſt Eccleſia triumphans, vel ſtatus gloriæ Eccleſiæ triumphantis, quod & cœnaculum, & cubiculum ſponſi dicitur; Cœnaculum quidem æternæ ſatietatis, de quo Pſal. 16. dicitur: Satiabor cùm apparuerit gloria tua. Cubiculum perfectiſſimæ quietis, de quo Pſal. 4. In pace in idipſum dormiã, & requieſcam; hoc ergò cœnaculum, & hoc cubiculum ſibi poſtulat indicari ſponſa digito ſpiritus Sancti, vel indice fidei.* Aptè quidem per meridiem ſignificatur Dei clara viſio, nam ſicut Sol meridiano tẽpore directos radios iaculatur, luce totum circundat corpus, & nullas efformat vmbras, ſic per claram Dei viſionẽ videtur ſicuti eſt Deus ænigmatis velo remoto.

D. Bernard.

Origenes.

Hugo Cardin.

Per meridiẽ denotatur clara Dei viſio.

Quarè ab hoc interpretamento alienum non erit, ſi dicatur introduci hic deuotam animam, quæ in Euchariſtica menſa aliquid de diuina ſuauitate prælibauit; atq; adeò illius plenè deguſtandæ cupiditate flagrans diuum ſuum ſponſũ, vt votis annuat, ſic deprecatur. *Indica mihi, vbi paſcas, vbi cubes in meridie.* Quaſi dicat; ex quo guſtaui, quàm ſuauis

es mi dilecte in Euchariſtico edulio, mirificè exardeſcit animus te clarè videndi, tua diuinitate cumulatè fruẽdi; quarè obſecro, deduc me ad tua paſcua electa, ad tua pinguia viridaria, herbis immortalibus amœna, floribus nunquam marceſcentibus venuſta, vbi alimenta ſunt felicitatis perpetuæ, dapes gloriæ non interituræ, fac me tecum cubare illa ſuaui quiete, qua æternùm beantur fortunatæ oues tuæ.

Olympiodorus. Eccleſ. 5.

Quòd verò ſacræ menſæ conniuæ delibent modicum quid de ſuauitate diuina, quæ gloria replet Empyrei incolas, ſcitè monuit Olympiodorus explicans illud Eccleſ. 5. *Cui dedit Deus diuitias, atq; ſubſtantiam, poteſtatemq; ei tribuit, vt comedat ex eis, & fruatur parte ſua. Qui manducat*, inquit, *carnem filij hominis, & bibit eius ſanguinem, futuræ felicitatis partem hic aliquam, fruitionemquè accipit.*

D. Baſilius. Pſal. 33.

His germana ſunt, quæ habet Baſilius in illud Pſal. 33. *Guſtate, & videte, quoniam ſuauis eſt Dominus. Guſtate*, inquit, *& videte, quoniam nunc ex parte cognoſcimus, & per ſpeculum, & in ænigmate veritatem videmus: veniet autem quandoquè tempus, quando huiuſmodi ſuauitatis prælibatio, & qualiſcunq; guſtus ad perfectam pertinget fruitionem.*

Exod. 12. D. Gregor. Agni caput cur vorandum eſſet.

Caput cum pedibus Agni Paſchalis iuxta legis mandatum vorandum erat. *Caput cum pedibus, & inteſtinis vorabitis.* Exod. 12. Per caput denotari diuinitatem, quæ concomitanter in Euchariſtiæ Sacramento reperitur, docent Patres, & præcipuè Gregorius hom. 22. in Euangelia. Sed cur dicitur vorari, & non mãducari? verbum enim vorari ſignificat actionem degluciendi potiùs cibum, quã perfectam illius deguſtationem, quæ fit, dum cibus manditur, & dentibus paulatim teritur. Rectè quidem, vt innueretur, quòd diuinitas exigua tantùm in parte curſim, & raptim deguſtari poteſt in Euchariſtia, quæ poſtea plenè, & planè in patria deguſtanda erit. Verùm ſicut delibata aliqua delicatiſſima eſca, illa ad ſatietatem veſci exoptamus, ita pia anima, quæ deguſtauit aliquid de diuina ſuauitate in ſacra communione, illius cumulatam fruitionem auidè inhiat.

Diuinitas modica tãtùm in parte prælibari potest in Euchariſtia.

Caleb vir vnus ex ijs, quos miſit Moyſes ad conſiderandam terram promiſſã, quia deguſtauit, vt omninò credibile eſt, ex botris, quibus ille tractus abundabat, quorum vnum tanquam quid admirabile duo homines portauerunt in vecte, adeò vehementi affectu in illam vberem regionem rapiebatur, vt alios deterritos à difficultatibus ad eam perueniendi etiam animũ deſpondentes in ſpem ſic

A erigeret. *Aſcendamus, & poſſideamus terram, quoniam poterimus obtinere eam.* Numer. 13. Sed ſi botri terræ promiſſæ Chriſtum Dominum in Euchariſtia repræſentant, vt aduertit Clemens Alex. 2. Pædag. cap. 2. *Magnus*, inquit, *botrus, nempè Dominus pro nobis expreſſus cum ſãguine vua.* Et luculentiùs ad rem Aponius in Cant. cap. 1. verſ. 14. *Ille botrus, qui à duobus iuuenibus de terra promiſſionis in deſertum perlatus fuiſſe legitur, qui omnimodè figuram aſſumpti hominis Chriſti Redemptoris noſtri ſignabat, qui vtiquè pro loco, vel tempore, vel cauſa, eſca & potus Eccleſiæ factus eſt per corporis, & ſanguinis ſui Sacramentum.* Certè Caleb ille egre-

B gium typum expreſſit animæ, quæ quia prægustauit in Altaris menſa diuinitatis ſuauitatem, anxiè ſummoperè ambit ſupernam beatitatem in terra illa promiſſa præadumbratam.

Numer. 13. Clem. Alex. Aponius.

Anima, quę in Euchariſtia prælibauit diuinitatis ſuauitatẽ, magnoperè ambit ſupernã beatitatem.

Eccleſia ſibi facilè perſuadet in communicantibus excitatum fuiſſe deſideriũ cæleſtis gloriæ: ideò in Miſſa poſt communionem vtitur illa forma orandi. *Fac nos quæſumus Domine diuinitatis tuæ ſempiterna fruitione repleri, quam pretioſi corporis, & ſanguinis tui temporalis perceptio præfigurat.*

Eccleſia in feſto corporis Chriſti.

De Auguſtini matre audiamus, quæ refert Gerſon ſuper *Magnificat* part. 2. *Biberat* (inquit) *hanc ſobriam ebrietatem*

C *ſpiritus pia Mater Auguſtini Monica, dum poſt ſuſceptionem Sacramenti in publico raptu clamauit, volemus in cælum fideles, volemus in cælum. Pulſata, & exquiſita, quid ita clamaret, demiſſa cum vultu voce dixit, Cor meum, & caro mea exit in Deum viuum.*

Gerſon.

Venerabilem ſororem Catharinã Ricciam Florentinam poſt ſumptam ſacram Synaxim in extaſim eleuatam, cum diuo ſuo ſponſo ſic aliquandò loquentem audiuit Maria Magdalena Strozzia. O ſponſe animi mei amantiſſime, quandònã illuceſcet illa dies beata, illa hora aderit exoptata, qua cum diuina veſtra maieſtate perfecta potiar vnione, & diuina maieſtas veſtra, in vnum cum animo meo

D coaleſcet? ardet animus deſiderio in æternis illis palatijs conueniendi, vnà tecum verſandi, vnà tecũ morandi. Hęc referuntur à P. Philippo Guido in vita præmemoratæ Catharinæ.

In vita B. Catharinæ Ricciæ.

Ne vagari incipiam poſt greges ſodalium tuorum.

NOTVLA VII.

Spiritalis ſponſa in ſacra menſa cæleſtis patriæ deſiderio accenſa dilectum ſuum diuinum zelotypia ſtimulare videtur, vt celeriùs pabula gloriæ concedat.

DE zelotypia hunc ſemiuerſiculum, *Ne vagari incipiam poſt greges ſodalium tuorum*, exponunt plures, inter quos eſt Origenes homil. 1. ex duabus ſub finem. *Vt iſta non patiar, vt non fiam cooperta, vt ora non contegam, & ad alios vſquè perueniens, incipiam forſitan & eos amare, quos neſcio, idcircò annuncia mihi, vbi te quærã.* Alios citat pro hac interpretatione Ghiſlerius hic.

Origenes. Ghiſler.

Quarè his verbis, *Ne vagari incipiam poſt greges ſodalium tuorum*, diuinum ſuũ ſponſum ſic affari videtur deuota anima. Vide mi ſingulariter dilecte, ne ſi amplius me in hoc mortali exilio detineas, ob cordis mei mobilitatem in alios ferar amores, qui te non reſpiciant. Quarè ſi tantoperè me amas, ſublata omni cunctatione, iube me venire ad te, quæ vehementer cupio diſſolui à corporis ergaſtulo, vt tecum ſim amore mutationi non obnoxio.

Si ignoras te, ò pulcherrima inter mulieres, egredere, & abi poſt veſtigia gregum, & paſce hædos tuos iuxta tabernacula paſtorum. Verſ. 8.

Indicatur ſenſus ad corticem litteræ.

SPonſa anxia prandij genialis obteſtata eſt ſpõſũ, vt ſublata omni procraſtinatione, locũ deſignaret, vbi feſtina epulatio paranda eſſet; cùm autẽ ſponſus huius

A Epithalamij in tractu Libanico, in quo ſponſa degebat, agros ampliſſimos, in quibus armenta, & greges plurimi paſcebãtur, haberet, hortos quoq; annexos omni amœnitate venuſtos, nec nõ ædes ad delicias affabrè conſtructas, vt eruditè ex varijs huius dramatis locis colligit Sherlogus tom. 1. anteloq. 5. ſect. 7. nu. 132. in his celebrandam eſſe nuptialem pompam decreuerat; hoc igitur inſinuare volens ſponſus nouæ nuptæ, eidem iniungit, vt proprijs laribus relictis ducet hœdulos ſuos, imbecille ſcilicet pecus, inſiſtendo veſtigijs, quæ iuxta paſtorum caulas impreſſa notabit, tum vt periculum errandi euitetur, tum etiam
B ne à feris animantibus, ſi procul à tabernaculis paſtorum abiret, inuadatur, paſtorum auxilio deſtituta; hinc enim fiet, vt teneri hœdi paſſibus directis per calcata veſtigia, vel naturæ quodam inſtinctu matrum odorari ſemitas perueniant ad adultũ pecus, quod in prædijs ſponſi paſcebatur, atq; ita ſponſa his præuijs ducibus accedet ad locum nuptiali lætitiæ deſtinatum.

Sherlog.

Pro hac expoſitione facit, quòd pronomen illud, *te*, eſt paragogicum, ita vt *ſi te ignoras*, ſonet, *ſi tute ignoras*, id eſt, tu ipſa ignoras; Paraphraſis enim Hebræa ſæpè dictionibus redundantibus ornatus cauſa vtitur. Idem etiam apud latinos
C vſitatum eſt, vndè varij Interpretes hìc, inter quos eſt Sanchez, hanc partem ſuſtinent; & quidem ſi dictio, *te*, hic accuſatiui caſus eſſet, & eum ſenſum gigneret, quo admoneretur ſponſa, vt ſe ipſam cognoſceret, huiuſmodi loquendi formula nõ videretur ſatisfacere diſquiſitis à puella, quæ de celeritate, & loco connubialis ſympoſij ſollicita eſt. Accedit, quòd Hebraicè eſt, *ſi nõ cognoſcis tibi*, quæ locutio non valdè accommodata videtur ad ſub indicandum, vt à ſui ignorantia recedat; Quarè ſi huiuſmodi ſenſum voluiſſent, datiuum, *tibi*, in accuſatiuum *te*, non mutaſſent Vulgatus, & Septuaginta.

Sanchez.

D Quòd verò puellari cuſtodiæ vſitatum fuerit committere infirmum pecus, hœdos ſcilicet, & agnos teneros, qui ſtrenuum, & robuſtum gregem inſequi non poſſunt, vt in clementiora pabula magna cum leuitate ducerẽtur, conſtat ex Marco Var. lib. 2. de re ruſt. c. 10. Virgilio ecloga 7. Theocrito Idyl. 54. cui exercitio vacaſſe Rachel Gen. 29. & filias Iethro Exod. 2. omninò veriſimile eſt.

M Varro. Virgil. Theocrit. Gen. 29. Exod. 2.

Quarè huius dramatis ſponſus hæc ad ſponſam verba dirigens: *Si ignoras te, ò pulcherrima inter mulieres, egredere, & abi poſt veſtigia gregum, & paſce hædos tuos iuxta*

iuxta

iuxta tabernacula paſtorum, eam ſic allo-
qui videtur. Tempuſne, & locum nu-
ptiali ſolemnitati à me deſtinatum cele-
riter, & tantoperè cupis, ò puella, quæ
alias formæ elegãtia excellis? Præmon-
ſtro tibi duces, ſcilicet minora pecora,
quæ ſi inſecuta fueris, recta ducunt ad
paſcua proxima ædibus, in quibus ge-
nialis feſtiuitas breui peragẽda eſt. Cer-
tè hæc ad contextum explanatio aptiſſi-
ma mihi videtur. Cæterùm, quia non
pauci ex antiquis Patribus, quos cõglo-
Ghiſler. meratos habes apud Ghiſlerium in ap-
pendice huius loci, in eam hic conſpirant
ſententiam (quæ ſemper magnificanda
eſt) vt hæc verba, *ſi ignoras te*, ad igno-
rantiam, quam de ſe habet ſponſa, refe-
rantur, & particula, *te*, non ad dictionis
venuſtatem, ſed ad ſignificationem po-
ſita ſit, dici magna cum probabilitate
poterit, quòd hic noua nupta grauiter
ſugilletur à puellarum, & cognatarum
cœtu de ignorantia, ſeu inconſideratio-
ne ſuæ infimæ conditionis; cum enim
hæc nimium conqueri de cũctatione nu-
ptiarum audiretur, in mentem illi reuo-
catur fœminam eſſe de ſtirpe nõ illuſtri,
tenuis ſupellectilis, inter oues, hœdos,
& agnos educatam. Quarè cùm ex adeò
abiecto ſtatu ad verticem magnificentiæ
per ſponſum nobiliſſimum, & ditiſſimum
euecta ſit, huius memor, æquo, & patiẽ-
ti animo moras, & procraſtinationes
quaſcunquè nuptialis ſolemnitatis per-
ferre debet, quarum etiam cauſas, ſi re-
ctè perpendet, iuſtiſſimas eſſe facilè cõ-
iectabit; cùm enim ipſa ruſticana, nec
diues, ſed ſola forma eminens, atq; adeò
nimia diſparitas inter ipſam, & magnum
Principem intercederet; cõſiderare po-
terat, quòd diſcretus ſponſus maturè
procederet, ne videretur nimia leuitate
impulſus ad hoc coniugium, & ſic etiam
temporis beneficio leniret aliquantulũ
animos cognatorum, & affinium, qui
ægrè tolerabant nuptias cum muliere
agreſti inter ouium greges enutrita.
Quarè his verbis, *Si ignoras te, ò pulcher-
rima inter mulieres, egredere, & abi poſt ve-
ſtigia gregum, & paſce hœdos tuos iuxta ta-
bernacula paſtorum*, amica turba ſponſam
ſic affari videtur. Qui ſunt hi tui cõque-
ſtus? cur mente fluctuas? cur non ſuſti-
nes moderatè procraſtinatam celebrita-
tem nuptialem? An ignoras, quòd tu
vilis hœdorum, & agnorum paſtrix,
ob ſolum præſtantem ſpeciei decorem
nacta ſis ſpõſum adeò ſublimẽ, cuius vo-
luntati te omninò ſubijcere debes? qui ſi
longas moras trahere videtur in perfi-
ciendo connubio, hoc iuſtis de cauſis
euenire tibi firmiter perſuade; de cæte-
A ro verò tanti ſponſi amore omnia tibi li-
benti animo perferenda ſunt.

Si ignoras te, ò pulcherrima inter mulieres, &c.

Enucleatur ſenſus ſpiritalis Euchariſtiam reſpiciens.

NOTVLA I.

Ad percipiẽdos vberrimos fru-
B ctus à ſacra Synaxi optima
diſpoſitio eſt, operibus
miſericordiæ erga pro-
ximos ſedulò va-
care.

MInora pecora à robuſto
grege ſegregata magna
cum lenitate ductanda
ad miriora pabula, vt in
cortice litteræ cũ verſa-
tis in re ruſtica indica-
uimus, aptiſſima ſym-
bola ſunt imbecillium, pauperum, infir-
C morum, aliorumq; miſerorum, qui ſub-
leuamine, & ſolatio aliquo indigent.
Quarè dum ſponſæ cupidæ cum dilecto
conuiuandi in ſacra menſa, tali appara-
tu, vt plurimum ſpiritalis emolumenti à
diuino illo alimento attrahat, vt tene-
rum, & minutum pecus in paſcua dedu-
cat, demandatur; quis non intelliget
eam hic doceri, vt voti compos fiat, de-
biles, ægros, alioſq; huius calamitoſæ
vitæ afflictionibus oppreſſos adiuuandi,
& ſolandi, prouinciam ſuſcipiendam
eſſe? *Si ignoras te, ò pulcherrima inter mu-
lieres, egredere, & abi poſt veſtigia gregum,
& paſce hœdos tuos iuxta tabernacula paſto-
rum*. Quaſi dicat cæleſtis ſponſus: ò
D anima per gratiam ſpecioſa, ſi tu ipſa
ignoras, quibus donis aſſidentes Altaris
conuiuio cumulem, quomodò eos cale-
faciã diuini mei amoris ardore inſtar ſo-
lis, cum in meridie radios vibrat vehe-
mentiores; quomodò ſimiliter ita refi-
ciam, vt ſumma perfruantur quiete, ex-
perieris tu quoquè, ſi ſedulam nauabis
operam, vt perſonis egenis ſuccurras,
ope deſtitutis ſubuenias, afflictos re-
crees, iuxta normam tibi à viris omni
pietatis officio inſignibus præſcriptam.

Placet ad propoſitum argumentum
corroborandum, vt hoc firmiùs in cor-
dibus

dibus noſtris imprimatur, aliqua ſubnectere. Fauſta illa benedictio, qua Iacob á venerando Iſaaco ditatus fuit, affluentiā diuinæ gratię ab Euchariſtia promanātem pręfigurauit, interprete Paſchaſio lib. de corpore, & ſanguine Chriſti cap. 21. Sed inſpiciamus, quæſo, quid ad benedictionem hanc obtinendam egerit Iacob; hic ad gregem perrexit, duoſque optimos hœdos attulit, quibus in delicatam dapem ingenio Rebeccæ conditis eſurientem ſenem opiparè refocillauit, vinoque etiam exhibito exhilarauit. Gen. 27. quo typo expreſſum habemus, quid nobis præſtandum ſit, vt copioſa gratiarum benedictione locupleremur in ſacra communione, nimirùm fameſcentem paſcere, potare ſitientem, ſeu aliquod aliud miſericordiæ opus inſigne præmittere.

Paſchaſ.

Gen. 27.

Vt copioſa gratiarū benedictione ditemur in Euchariſtia operib⁹ miſericordiæ vacare debemus.

Filij tui ſicut nouellæ oliuarum in circuitu menſæ. Pſal. 127. de recumbentibus Altaris menſæ ſermo hic eſt, expoſitore Chryſoſtomo hom. 5. in cap. 1. ad Epheſ. Filij nominantur, & nouellis oliuarum aſſimilantur, Oliua notiſſima figura miſericordiæ eſt, filios autem plurimū pater amat, & ſi illi ſit opima ſupellex, eos ſplendidè alit, pretioſiſq; veſtibus exornat; vt demonſtrauit probus, & opulentus ille genitor ergà filium reſipiſcentē: quò rendat Dauidicum oraculum, iam animaduertis, nimirùm vt oſtendat miſericordes perſonas in Euchariſtico conuiuio, vt filios Dei lautè enutriri, pluribuſquè gratijs decorari.

Pſal. 127.

D. Chryſoſ.

Miſericordes in Euchariſtia, vt filij Dei enutriūtur, pluribuſq́ue gratijs decorantur.

Quandò Chriſtus in vaſta ſolitudine panis ſubſtantiam amplificare decreuerat ad refocillandam turbam, à qua erat comitatus. *Accipiens ſeptem panes gratias agens fregit, & dabat diſcipulis ſuis, vt apponerent, & appoſuerunt turbæ.* Marc. 8. Sic etiam Matth. 14 aliam multitudinem in deſerto admiranda pariter panis multiplicatione volens reficere. *Acceptis quinque panibus, & duobus piſcibus, aſpiciens in cælum benedixit, & fregit, & dedit diſcipulis ſuis panes, diſcipuli autem turbis.* Eccè vbiquè in alendis his turbis vtitur Chriſtus miniſterio diſcipulorum. Nonnè potuiſſet ſine tali cooperatione eadem virtute diuina, qua auxit panes, eorum etiam partem ſufficientem ad vnumquemque de turba extendere? Equidem potuiſſet, ſed myſterij cauſa in alimonia diſtribuēda diſcipulorum opē admiſit. Sicut vtraquè præmemorata refectio Euchariſticam præfigurauit, ità diſcipuli, & turba duo genera perſonarum, quæ illius ſunt participes; Turba quidem eos præſignauit, qui communé, quam iuſtis fidelibus Euchariſtiæ Sacra- A mentum confert, gratiā recipiunt, quià communi etiam diſpoſitione contenti ad illud accedunt: Diſcipuli verò vtpotè ad maiorem perfectionem vocati, pręnotarunt eos, qui vberiori gratia in ſacra Synaxi donantur, quia & ſingularem apparatum ad eam præmittunt: qualis autem eſſe debeat hic apparatus, ſatis declararunt, eſcam famelicæ turbæ diſpertientes diſcipuli.

Marc. 8.

Matth. 14.

Miniſterio diſcipulorū cur voluerit Chriſtus vti ad reficiendas turbas,

Duo illi diſcipuli, quorum animum tam miſerabiles, tam diri atrociſſimarū rerum euentus in Chriſti paſſione deiecerant, relicta Hieroſolymitana ciuitate propè accedentes caſtello Emmaus, ad quod iter dirigebant. Chriſtum ſub for- B ma peregrini eis comitem adiunctū obſtrinxerunt ad ſecum hoſpitandum, & conuiuandum. *Et appropinquauerunt caſtello, quò ibant: & ipſe* (ſcilicet Chriſtus) *finxit ſe longiùs ire. Et coegerunt illum dicentes: Mane nobiſcum, quoniam aduesperaſcit, & inclinata eſt iam dies. Et intrauit cum illis. Et factum eſt, dum recumberet cum eis, accepit panem, & benedixit, ac fregit, & porrigebat illis. Et aperti ſunt oculi eorum, & cognouerunt eum.* Quid tum? *Et ſurgentes eadem hora regreſſi ſunt in Ieruſalem.* Luc. 24. Panem illū fuiſſe tunc à Chriſto conſecratum, atq; in ſuum corpus conuerſum, diſcipulis datum affirmant S. Auguſtinus lib. de conſenſu C Euang. cap. 25. S. Hieronymus in epitaphio Paulæ ad Euſtochium, S. Chryſoſtomus hom. 9. de varijs Matthæi locis, Beda, & Theophilatus, & plura pro hac parte congerit Maldonatus in cit. locū. Sed ſi ita eſt, qualem diſpoſitionem ad ſanctiſſimam illam Dominici corporis alimoniam ſumendam præmiſerunt diſcipuli? Qualem? nonnè opus miſericordiæ exercuerunt, ſecum detinendo Chriſtum ſub figura peregrini latitantē, vt eum hoſpitio, & cibo recrearent? hoc præuium miſericordiæ opus dignè præparauit diſcipulos ad ſacram Synaxim. Sed videamus quantum illis profuerit illa communio; reuerſi ſunt ſtatim in Ie- D ruſalem, à qua receſſerant, ſanè in Ieruſalem tunc ſtudium ſectandæ perfectionis Euangelicæ reſidebat; hoc igitur redeundo reſumpſerunt, quod diſcedendo intermiſerant.

Luc. 24.

D. Auguſt.
D. Hieron.
D. Chryſoſ.
Beda.
Theophil.
Maldonat.

Zachæe feſtinans deſcende, quia hodiè in domo tua oportet me manere. hæc protulit Chriſtus Luc. 19. Sed videamus qua ratione, quo apparatu Zachæus excipiat Dominum; *Et feſtinans deſcendit, & excepit illum gaudens.* Et infra. *Ecce dimidium bonorum meorum, Domine, do pauperibus, & ſi quid aliquem defraudaui, reddo quadruplum.* Hoc miſericordiæ opus fuit

Luc. 19.

orna-

ornamentum domus Zachæi adeò Redemptori acceptum, vt feliciſſima illa mercede compenſarit. *Hodie ſalus huic domui facta eſt.* O præclarum ſimulacrũ, quo fideles inſtruuntur, ſi Chriſtum in Euchariſtia plurimo cum fructu recipere cupiunt, largas egenis eleemoſinas erogent, alijſq; pietatis officijs miſellos ſubleuent. Quæ venuſtè ſcripſit Chryſoſtomus homil. 84. in Matth. perpendenda hic ſunt. *Quod vt melius diſcas, Zachæi domum cogitatione ingrediaris, & conſidera, cùm audiſſet Chriſtum in eam ingreſſurum, quomodo eam ornauit. Non enim curriculo ad vicinos contendit, menſas, ſedes, ſubſellia petens eburnea, neque extraxit à penetralibus Laconica quædam menſarum velamina; ſed ornatu gratiſſimo Chriſtum decorauit. Quid porrò iſte? Dimidium, inquit, rerum mearum do pauperibus; & quadrupliciter reddo, quod rapui. Sic & nos, oro, domos noſtras exornemus, vt Chriſtum ſuſcipere mereamur. Hæc pulcherrima ſunt portarum velamina.*

Chriſtũ in Euchariſtia plurimo cũ fructu recipere cupiẽtes, largas egenis eleemoſinas erogẽt, aliaque pietatis officia exerceant.

Catharina Senenſis ſumma ergà proximos miſericordia afficiebatur, & vt taceam, quam adhiberet ſolertiam, & laborem ſuſtineret, vt eleemoſinas ſuppeditaret pauperibus, quod conſtat lib. 2. cap. 5. 6. 7. eius vitæ, tota effuſa videbatur in miniſterium ergà languentes: hęc multo tempore inſeruiuit non ſine magno incommodo cuidam fœminæ nomine Cechæ, lepra ſtomachanti infectæ. c. 9. eius vitæ. Eodem lib. 2. c. 9. & cap. 11. facinus aliud admirandum, quod heroica pietate Virgo patrauit, recenſetur.

In vita B. Catharinæ Senen.

Sed hæc ſingularia miſericordiæ munera ſingularibus quoquè gratiæ acceſſionibus illi abundè compenſabantur in ſacra communione. Vnum inter plura referam hic, quod ipſa ſibi contigiſſe aliquando in Euchariſtiæ ſumptione, vt ſuo directori ſpirituali pareret, aperuit lib. 2. eius vitæ c. 20. O mi Pater, ait, nullæ voces exprimere valent pulchritudinem, qua animus meus fuit cõdecoratus eo tẽpore, quo ſacroſanctam è tuis manibus accepi Euchariſtiam, innotuit mihi tunc apertiſſimè argentum, aurum, & gemmas, & quidquid elegantiæ in hac ſpectabili vniuerſitate intueri licet, ad aſpectum illius pulchritudinis fœdiſſimè ſordere; quinimmò ſolatia ſpiritualia, quibus piæ mentes diuinitùs ſæpè perfundũtur, cum illa beata viſione collata nullius ferè momenti videbantur.

A *Si ignoras te, ò pulcherrima inter mulieres, &c.*

NOTVLA II.

Inordinati ſenſus appetitiones compeſcat, qui in Euchariſtico conuiuio deliciari optat.

B HOEDI ſunt laſciuũ, inquietum, & errabundum pecus, pronum ad ea ſectanda, quæ ſuo guſtui maximè indulgent, & ve ea gramina, quę ſibi gratiora ſunt, carpat, excelſa ſcandit iuga montium, ad decliuia deſcendit, præruptas percurrit vias, nihilq; intentatum relinquit, vt quod ſuos demulcet ſenſus, attingat: in his igitur hœdis vagis, & quæ ſibi magis voluptuaria ſunt paſcua ſectantibus, appoſitè adfigurantur intemperantes ſenſuum motus, qui à rationis ſemitis deuiant, hi deduci iubentur iuxta paſtorum tabernacula, ſcilicet compeſcendi ad normam nobis præſcriptam à ſanctis viris, qui cohibendarum inſultantium partis ſenſitiuæ propenſionum præclara nobis exempla propoſuere: huic igitur ſtudio incũbendum eſſe ſponſæ iniungitur, ſi iucundiora pabula guſtare in ſacra Synaxi cupit.

C *Si ignoras te, ò pulcherrima inter mulieres, egredere, & abi poſt veſtigia gregum, & paſce hædos tuos iuxta tabernacula paſtorũ.* Quaſi dicat ſacer ſponſus: ò anima gratia iam venuſtata, ſi neſcis, inquam, qua ratione te diſponere debeas, vt maioribus charitatis flammis exardeſcas, vt iucundiùs in ſacra menſa paſcaris, comprime laſciuientes ſenſuum appetitiones, transfer te à mollibus ad dura, viuendi rationem inſtitue iuxtà exactam D diſciplinam eorum, qui auſteritate vitæ inſignes fuerunt; hoc enim modo tibi perſuadere potes repertum iri, quod tãtoperè aues.

De profligatis nonnullis in bello Regibus triumphum agenti Abraham, Melchiſedech panem, & vinum offerens, illique fauſta precatus benedixit. *At verò Melchiſedech Rex Salem proferens panẽ, & vinum (erat enim Sacerdos Dei altiſſimi) benedixit ei, & ait: Benedictus Abraham Deo excelſo, qui creauit cælum, & terram: & benedictus Deus excelſus, quo protegente, hoſtes in manibus tuis ſunt.* Gen. 14. Gen 14.

In

Euchariſtia recreat eos maximè, qui ſenſuũ cupiditates in homine inſtar regis dominãtes cohibent.

In pane, & vino Melchiſedech ex communi Patrum conſenſu Euchariſtiæ Sacramentum fuit præſignatum, quod maximè recreat eos, qui Abraham imitati contumaces ſenſuum cupiditates, quæ in homine inſtar Regis abſolute dominari tentant, cohibent, rationiquè ſubdunt. Hùc reſpexit Rupertus Abbas lib. 5. de Trinit. cap. 16. *Vbi fides, inquit, quæ per delectationem operatur, has animi paſſiones ſuperauerit, & interiorem hominẽ ab illarum captiuatione liberauerit, planè exemplo Patris Abrahæ laudabiliter triumphabit. Et ideireò Sacerdos Altiſſimi, idẽquè Altiſſimus, ſcilicet Chriſtus Dominus occurret illi cum ſacrificio ſalutari: dignum enim illum iudicat, qui debeat cæleſtiũ Sacramentorum particeps fieri.*

Rupertus.

Iacob è vita migraturus Aſer vni ex filijs benedictionem illam impertijt. *Aſer, pinguis panis eius, & præbebit delicias Regibus.* Gen. 49. His verbis ſi litteræ corticem ſolum ſpectes, electi tritici feracem fuiſſe regionem illam, quæ ad Aſſeritas ſorte peruenit, ſignificari intelliges: ſi verò ad ſpiritalem ſenſum mentem eleuabis, animaduertes pane illo pingui Euchariſticum panem denotari, qui Regibus præbet delicias, ſcilicet ſuauiſſimè delinit Reges, eos nimirùm, qui ita rebelles partis ſenſitiuæ affectiones comprimunt, eaſquè rationis imperio ſubiugant. His germana excogitata ab Eucherio in Lippomani Catena habes. *Aſer igitur, cuius nomen delicias, ſiue diuitias ſignificat, Chriſtus eſt, cuius panis pinguis factus eſt, caro ſcilicet eius, quæ eſt eſca Sancta Sanctorum, quam quiſquis manducat, viuet in æternum: iſte etiam præbet delicias ſapientiæ, gratiæ, virtutum, & verbi Dei Regibus, ideſt, qui ſenſus proprios benè regunt, qui dominantur vitiorum ſuorum, qui caſtigant corpora ſua, & animæ ſuæ in ſeruitute ſubijciunt.* Conſonat Rupertus eodem loco. *Præbebit ergò delicias regibus Aſer, ideſt, eis, qui ſemetipſos ſtudent regere, vt ſint digni menſa regalis cœnæ: delicias præbebit regalis alimoniæ, Euchariſtiam porrigendo.*

Gen. 49.

Eucher.

Rupert.

Vincenti dabo manna abſconditum, & dabo illi calculum candidum: & in calculo nomen nouum ſcriptum, quod nemo ſcit, niſi qui accipit. Apoc. 2. De Euchariſtia exponunt hunc locũ Patres. Ambroſius epiſt. 170. Rupertus, & alij. Vide apud Veghã, & Riberam: dicitur autem manna abſconditum, ſingularis ſuauitas, & copioſior gratia, quam communicat Euchariſtica alimonia ijs ſolùm, qui ſtrenuè decertando edomant rebelles titillantis ſenſus commotiones.

Apoc. 2. Ambroſ. Rupert. Vegha. Ribera.

Quando ſederis, vt comedas cum Principe, diligenter attende, quæ appoſita ſunt ante faciem tuam: & ſtatue cultrum in gutture tuo. Prouerb. 23. De comedente in ſacra menſa cum ſupremo Principe explicant hunc locum Auguſtinus, Chryſoſtomus, & alij Patres; quarè præmemoratis verbis iubetur accumbens Euchariſtico ſympoſio, vt diligenter conſideret id, quod in illo diuino ferculo cæleſtis gratiæ, & iucunditatis cumulatè percipi, & benè deguſtari non poteſt, niſi ab eo, qui cultrum mortificationis paratum, & expeditum habet, vt illo inordinatas appetitiones iugulet, & blandientis carnis malè pullulantia deſideria ſtatim recidat.

Prou. 23. Auguſtin. Chryſoſt.

Furentem ita Reginam Iezabelem fugiens Elias per ignotas vias iter aggreditur, non timet ſemitas vepribus plenas, non inæquales glebas, per nemora, per ſyluas penetrat, iuga montium ſcandit, non eum retardat metus, qui à feris, & beſtijs eſſe poteſt; ſed omnia nihili facit, dummodò ab implacata Iezabelis perſecutione ſe ſubtrahat; in eremum tandem peruenit, ibi laſſus ſub iuniperi vmbra quieſcit; & eccè Angelus panis offa illum ſolatur. *Miſitquè Iezabel nuncium ad Eliam dicens: Hæc mihi faciant Dij, & hæc addant, niſi hac hora cras poſuero animam tuam ſicut animam vnius ex illis. Timuit ergò Elias, & ſurgens abijt quocunquè eum ferebat voluntas: venitquè in Berſabee Iuda, & dimiſit ibi puerum ſuum, & perrexit in deſertum, viam vnius diei. Cũquè veniſſet, & ſederet ſubter vnam iuniperum, petiuit animæ ſuæ, vt moreretur, & ait: Sufficit mihi Domine, tolle animam meam: nequè enim melior ſum, quàm patres mei. Proiecitque ſe, & obdormiuit in vmbra iuniperi: & eccè Angelus Domini tetigit eum, & dixit illi: Surge, & comede. Reſpexit, & ecce ad caput ſuum ſubcinericius panis, & vas aquæ: comedit ergò, & bibit.* Reg. 3. cap. 19. Iezabel, & mulier, & valdè diues, & regia dignitate conſpicua erat, ad necem quoquè quærebat Vatem. O congruum ſchema repræſentans tergeminos hoſtes, qui extremas ſaluti humanæ ruinas moliuntur, & ad æternam perditionem vnumquemq; noſtrum deſignant. Hos, qui difficultatibus quibuſcunquè exantlatis indefeſſo mortificationis ſtudio declinant, panem Angelorum manducare promerentur.

3. Reg. 19.

Si ignoras te, ò pulcherrima inter mulieres, &c.

NOTVLA III.

Affectus immoderatus ergà parentes ablegandus ab eo, qui in Altaris menſa iucunda quiete frui deſiderat.

HIS verbis ſacer ſponſus dilectã ſic alloqui videtur, ſi neſcis quid tibi præſtandum ſit, vt in B Euchariſtico conuiuio ſuauiter, & tranquillè mecum epulari poſſis, *Egredere de terra tua, & de cognatione tua.* Gen. 12. obliuiſcere populum tuum, & domum patris tui, & totum affectum tuũ transfer in me, ſic enim facilè experieris, quomodo in feruore diuini amoris mei paſcã animas in ſacra Altaris menſa.

Gen. 12.

Patriarcha Abraham in conualle Mãbre tres peregrinos viros hoſpitio recepit, opipariſquè dapibus recreauit. Gen. 18. Sed inſpiciamus, quæſo, quo in loco epulum illud paratum fuerit; ſub arboris vmbraculo non obſcurè ſacer textus indicat. *Ipſe* (ſcilicet Abraham) *ſtabat iuxtà eos ſub arbore.* C Sed cur non in aula, aut ſaltem intra mœnia diſcumbitur? Erat fortè adeò anguſta domus, vt ad ſymposium conuenientes ædes deeſſent? hoc nõ ego crediderim; diues enim valdè erat Abraham, & iampridem aduerſùs Reges trecentorum decem, & octo vernaculorum aciem direxerat; Sacramenti igitur arcanum hoc eſſe reor: nimirùm ſicut conuiuium illud Dominici corporis refectionem adumbrauit, vt S. Ambroſius lib. 1. de Abraham cap. 5. adnotat, ità illa ad epulandũ domo egreſſio animum ab inordinato amore ergà conſanguineos ſeiunctum deſignauit, qui maximè requiritur, vt Euchariſtica alimonia D opportuna cum mentis quiete, & deuotionis feruore ſumatur, atq; ità iucundiùs ſapiat.

Gen. 18.

D. Ambr.

Sed dùm ſermo incidit de hoc Patriarcha, occurrit & illud lautum prandium, quod inſtrui mandauit eo tempore, quo gnatus ſuus Iſaac ablactatus fuit. Gen. 21. *Fecitq; Abraham grande conuiuiũ in die ablactationis eius.* Verùm ſi præmemoratum ſympoſium ſacram Synaxim prænotauit, vt Rupertus Abbas in citatum locum benè aduertit; myſterium hìc ad noſtrum ſcopum agnoſco: nam Iſaac ab A vberibus maternis amotus aptiſſimus typus eſt animi virilis, qui iam infantiles mores depoſuit, nec affectu nimio parentum blandimentis adhæret:

Gen. 21.

Rupert.

Iſaac ablactatus typus animi virilis, qui infantiles mores depoſuit.

Præceperat Dominus, vt ſanguis ab agno, qui in Paſchate comedendus erat, attraheretur, & illo poſtes linirẽtur, quod conſonabat legi, qua cautum erat, ne Iſraelitæ carnem cum ſanguine manducarent; qua in re multa præclara myſteria præfigurata fuere, inter quæ pro noſtro argumento hoc exiſtimo, nimirùm à menſa Euchariſtica in eſu illius Agni paſchalis præſignata, eliminandum eſſe quidquid ſanguinem reſpicit, cuiuſmodi eſt inordinatus ergà ſanguine iunB ctos amor; hic enim affectus potiſſimum à ſanguine alitur.

Ab Euchariſtia eliminandus eſt inordinatus amor ergà ſanguine iũctos.

Reuertenti Abraham ex bello triumphanti panem, & vinum obtulit Melchiſedech. Gen. 14. hiſtoria habetur. Apoſtolus autem ad Hebr. 7. plura de hoc Melchiſedech recenſet. *Hic enim,* inquit, *Melchiſedech, Rex Salem, Sacerdos Dei ſummi, qui obuiauit Abrahæ regreſſo à cæde Regum, & benedixit ei: cui & decimas omniũ diuiſit Abraham: primum quidem qui interpretatur Rex iuſtitiæ: deindè autem & rex Salem, quod eſt, rex pacis, ſine patre, ſine matre, ſine genealogia, neque initium dierum, neque finem vitæ habens.* Sed ſi illuſtrium proauorum longa ſeries pluriC mum ornamenti magno Principi affert; illius verò ſplendorem non parum obnubilare videtur ignota parentum proſapia, cur ſtirps Melchiſedech adeò occulta erat, vt de eo enuncietur, quòd eſſet ſine patre, ſine matre, ſine genealogia? nonnè hic erat inſignis Dynaſta, immò Palæſtinorũ Monarcha ſupremus, ſub cuius imperijs erant alij Reges? vt probati auctores tradunt, quos citauimus ad verſiculum, *Dum eſſet Rex,* notula 3. Ità ſanè. Verum ſi pane illo, & vino apud Melchiſedech Euchariſticum Sacramentum præſignatum fuit, rectè & ſubindicatum ſimul fuit, quòd noxium erga parentes, & affines D amorem exterminare debet, qui ad illud accedit.

Gen. 14.
Ad Hebr. 7

Accedens ad Euchariſtiam exterminare debet noxiũ erga parentes, & affines amorẽ.

Si ignoras te, ò pulcherrima inter mulieres, &c.

NOTVLA IV.

Sui ipſius cognitioni plurimùm ſtudeat, qui pabulo Euchariſtiæ ſaginari deſiderat.

QVoniam, vt diximus in cortice litteræ, aliqui nõ vulgares Interpretes dicunt humanam ſponſam obiurgari hic ab affiniũ, & cognatorum turba, quia ægrius abſentiam ſponſi ferens de nouo ſponſo quærendo cogitationem aliquam admittere viſa ſit illis verbis: *Ne vagari incipiam.* Vndè admonetur, nè ità ob formam ſuperbiat, vt non reminiſcatur infimorum nataliũ ſuorum, & paſtricis muneris, quod illi ſubeundum erat, niſi ad ità nobiles nuptias aſſumpta fuiſſet; quarè patienter ſuſtinere debet quamcunquè morã ſpõſi adeò eminentis inter omnes primarios Iſrael.

Huic litterali expoſitioni cohærent multa Patrum effata, quæ prædicta verba in ſenſu ſpirituali explicant de ſui cognitione, cui maximè ſtudere debet ſpõſa, ſcilicet anima pia, de qua re videri poteſt D. Bernardus ſerm. 34 35. & 38. in Cant. Hugo de S. Victore erudit. Theol. ex miſcel. 1. lib. 1. tit. 82. Origenes quoq; hom. 1. ex duabus, & hom. 2. ex quatuor. Quarè inſiſtendo huic interpretamento pro noſtro ſcopo videndum erit, quantum profit Euchariſticæ menſæ conuiuis ſui ignorantia non laborare.

D. Bernard. Hugo Victorin. Origenes.

Dauid, vt amorem, quo Ionathã proſecutus fuerat, eius ſoboli conteſtaretur, Miphiboſeth einſdem Ionathę filiũ eouſquè beneficijs ſingularibus cumulauit, vt etiam ſuæ Regiæ menſæ conuiuam, quãdiù inter mortales eſſet, declarauerit. *Et ait ei Dauid: ne timeas, quia faciens faciam in te miſericordiam propter Ionathan patrem tuum, & reſtituam tibi omnes agros Saul patris tui, & tu comedes panem in mẽſa mea ſemper.* Reg. 2. cap. 9. Ad hunc felicem ſtatum euectus Miphiboſeth non vllo faſtu elatus ſuam miſeram conditionem ignorantiæ velaminibus obtexit, ſed ingenuè ſe abiectiſſimum hominem ſtatim prodijt. *Quis ego* (inquit) *ſum ſeruus tuus, quoniam reſpexiſti ſuper canẽ mortuum ſimilem mei?* In Miphiboſeth

2. Reg. 9.

A præſignamur nos omnes, qui ad Euchariſticam menſam à Chriſto Rege ſupremo ſolo ipſius erga nos amoris impulſu admittimur, nullus autem noſtrum obliuioſus, aut inſcius plurimarum, quibus repletur, miſeriarum accedat ad illam ſacram menſam, ſed ſuam vilitatẽ agnoſcat, eamq; humillimè fateatur.

Homo ille, qui cœnam magnam parauerat, imperauit famulo, vt in plateas, & vias ciuitatis profectus, quoſcunq; inueniſſet pannoſos, varijsquè miſerijs homines affectos ad epulas compelleret. *Dixit paterfamilias ſeruo ſuo: Exi citò in plateas, & vicos ciuitatis: & pauperes, ac debiles, & cæcos, & claudos introduc huc.* B Luc. 14. Sanè hi ignobiles conuiuæ ad pompam ſplendidæ, & magnificæ cœnæ non ſatis idonei videntur, ità facilè, qui huius parabolæ ſolum humanum ſenſum attendit, exiſtimabit; ſed qui interiorẽ eiuſdem ſcripturæ ſcopum conſiderat, intelliget hic indicari, quales Chriſtus libenter ad Euchariſticam cœnam aſſumat, & quales in ea ſplendide epulentur, nimirùm qui apertè agnoſcunt, & manifeſtant vilitatem, imperfectiones, & defectus, quibus abundant, & deteſtanda illa ſui ignorantia, & allucinatione damnoſa non defuſcant ſuam miſeram conditionem; ſicut faciebat ille, de quo Io. Apoc. 3. *Quia dicis: quòd diues ſum,* C *& locupletatus, & nullius egeo: & neſcis quia tu es miſer, & miſerabilis, & pauper, & cæcus.*

Luc. 14.

Chriſtus ad ſacrã mẽſam libenter aſſumit agnoſcentes ſuam vilitatem.

Apoc. 3.

Aegyptij rei frumentariæ inopia oppreſſi, pecunia etiam, qua emere poſſent triticum, deſtituti ad Ioſeph confugerũt ſupplices, vt alimoniam ad vitam ſuſtentandam ſubminiſtraret, quod ſe facturũ Ioſeph promiſit, ſi ipſi quæ apud ſe habebãt bruta, pro pretio attuliſſent. *Cumque defeciſſet emptoribus pretium, venit cũcta Aegyptus ad Ioſeph, dicens: Da nobis panes: quare morimur coram te, deficiente pecunia? Quibus ille reſpondit: Adducite pecora veſtra, & dabo vobis pro eis cibos, ſi pretium non habetis. Quæ cùm adduxiſſent,* D *dedit eis alimenta pro equis, & ouibus, & bobus, & aſinis.* Sed ſi Ioſeph diſtribuẽs frumenta typum Chriſti Euchariſticum cibum fidelibus ſuppeditantis geſſit, vt D. Ambroſius lib. de Ioſeph adnotauit; crediderim per Ioſeph pro pretio alimoniæ exigentem ab Aegyptijs bruta animalia, ſymbolicè præmonſtratũ fuiſſe, Chriſtum maximè expetere ab ijs, qui Euchariſtico Sacramento reficiendi sũt, vt non obliuiſcantur humanæ naturæ ob peccati originalis infectionem, & fomitem ad belluinos mores valdè propenſæ, cuius impulſu, ò rem deplorandam, non

Gen. 47.

D. Ambr.

A raró homines vitam animalibus non diſſimilem ducunt, quod teſtatur Regius Vates illis verbis. *Homo cùm in honore eſſet, comparatus eſt iumentis inſipientibus,* Pſal. 48. *& ſimilis factus eſt illis*. Pſal. 48.

Ad ingreſſum Arcæ in Iordanē aquæ retrogreſſæ ſunt ad fontem, caputque ſuum, nempè in mare mortuum, à quo originem trahit Iordanis fluuius. *Quid eſt tibi mare, quòd fugiſti: & tu Iordanis,* Pſal. 113. *quia conuerſus es retrorſum?* Dauid Pſal. 113. Quid ſpiritalis ſenſus hoc nobis prodigio indicatum ſit, perpendamus. Equidem Arca illa fœderis manna in ſe includens ſymbolum Euchariſtiæ referebat, ad cuius conſpectum Iordanis B fluctus repetunt ad locum, vndè exierunt, vt admoneamur, quid requirat à nobis Euchariſticum Sacramentū, quando illud intrà nos ſumpturi ſumus, vt nimirùm cogitatione reuertamur ad vile noſtrum principium, & ſubeat recordatio, quòd in peccatis concepti ſumus, & ad ea valde procliues, ex incorruptæ conditionis humanæ exordio.

Euchariſtiā ſumpturi ad vile noſtrū principium cogitatione reuerti debemus.

Equitatui meo in curribus Pharaonis aſſimilaui te amica mea. Verſ. 9.

Indicatur ſenſus ad corticem litteræ.

C ADEST ſponſus pulcherrimo, & numeroſiſſimo equitatu, quadrigis auro, gemmiſque fulgentibus comitatus, aliiſque omnibus, quæ geniale oſtentamentum celeberrimum reddere poſſunt, abundè locupletatus, & dilectam alloquens ait. *Equitatui meo in curribus Pharaonis aſſimilaui te amica mea.* Quaſi dicat: Cernisnè lectiſſimos equos, miro ordine diſpoſitos, & omni ornamento venuſtiſſimos? Cernis D quadrigas artis ingenio, & materiæ præſtantia conſpicuas latiſſima Libani ſpatia occupantes? verè hic ſolemnis apparatus inſtructus ad te decorandam: Quarè tu mea ſponſa æquari potes equitatui illi, quo olim Pharao inſectatus eſt Hebræos maris rubri vada pertranſeuntes, aut etiam illi maximè ſpectabili, quo & quadrigis valdè opulentis Pharao gnatæ connubiū cū Salomone Rege magnificauit. Sed clariùs apparet hæc ſpōſæ comparatio cum equitatu, & quadrigis Pharaonis, ſublato pronomine, *meo,* ita vt legamus, *Equitatui in curribus Pharaonis aſſimilaui te.* pro qua lectione eruditè congerit multa Gaſpar Sanchez. Sanctius. Retento verò iuxtà vulgatum textum pronomine, *meo,* ſatis appoſitè verſiculus hic poterit ſic explicari, vt ſponſus dilectam ſuam ob indolem generoſam, & ſimul docilem laudet (præfatæ enim dotes plurimùm amantur in ſponſa, & illis magis, quàm pretioſis quibuſcunque ornamētis venuſtatur. Vnde apud Veteres, vt refert Iſidorus lib. 2. de offi. cap. 9. in eligendis maritis, quatuor iſta ſpectabantur, virtus, genus, pulchritudo, oratio. In fœminis tria, ſi generoſa, ſi benè morata eſſet, ſi pulchra) dum aſſimilat ſuo ſplendidiſſimo equitatui, & quadrigis pro nuptiali pompa paratis, non diſſimilibus illis, quibus vectatus ſenior ille Pharao proceſſit, vt Hebræos ductore Moyſe fugientes reuocare in Aegyptum conaretur; aut etiam illis, quibus iunior Pharao filiæ ſuæ coniugiū cum Rege Salomone plurimùm illuſtrauit.

Iſidorus.

Equitatui meo in curribus Pharaonis aſſimilaui te amica mea.

Enucleatur ſenſus ſpiritalis Euchariſtiam reſpiciens.

NOTVLA I.

Spiritum generoſum, quem in ſacra Synaxi concepit deuota anima, ſacer ſponſus hìc deprædicat.

IN expoſitione litteræ dixi ſponſæ generoſam indolem equitatu repræſentari; aptè quidem, Equus enim animal magnanimum, in pericula audax, & pro victoria acriter contendit. Vndè de eo cecinit Virgil. Virgil.

—— tum, ſi qua ſonū procul arma dedere,
Stare loco neſcit: micat auribus, & tremit artus,
Collectumq; premens voluit ſub naribus ignem.

Et Ouidius in Halieuticis: Ouidius.

Hic generoſus honos, & gloria maior equorum.
Nam capiunt animis palmam, gaudentq; triumpho,

Sen

Seu ſeptem ſpatiis circo meruere coronam, A
Nonnè vides victor, quanto ſublimis in altum
Attollat caput, & vulgi ſe vēdicat aura?
Celſauè cum cæſo decoratur terga leone,
Quàm tumidus, quantoquè venit ſpectabilis actu,
Compeſcatq; ſolū generoſo concita pulſu,
Vngula ſub ſpoliis grauiter redeuntis opimis.

Sed omiſſis aliis, qui naturā equi animoſam, & victoriæ cupidam elegantiſſimè deſcribunt, Iob tantùm audiamus cap. 39. *Numquid præbebis equo fortitudinem, aut circumdabis collo eius hinnitum? Numquid ſuſcitabis eum, quaſi locuſtas? gloria narium eius terror. Terram vngula fodit, exultat audacter; in occurſum pergit armatis. Contemnit pauorem, nec cedit gladio. Super ipſum ſonabit pharetra, vibrabit haſta, & clypeus. Feruens, & fremens ſorbet terram, nec reputat tubæ ſonare clangorem. Vbi audierit buccinam, dicit: Vah, procul odoratur bellum, exhortationem ducum, & vlulatum exercitus.* Quarè dum cæleſtis amator cum equitatu confert dilectam, illius ſanè animum ſtrenuum, & infractum, quo in Altaris Sacramento fuit munita ad alacriter pro Dei gloria decertandum, & feliciter triumphādum de infeſtiſſimis hoſtibus, mundo, carne, atq; nequiſſimo ſpiritu, C commendat. Quaſi dicat: poſtquam tu per ſacram Synaxim euaſiſti mea ſponſa, tali gratia te ornaui, & adeò validam ad profligandos quoſq; aduerſarios tuos conſtitui, vt formam mihi videaris referre inſignis illius mei equitatus, ſcilicet Angelici exercitus, quo olim furentem in curribus Pharaonem, & populum meum inſequentem debellaui, & fluctibus Erythrei maris obrui. Huic noſtro inſtituto accinunt, quæ habet Chryſoſtomus hom. 61. ad populum, vbi Dominum noſtrum ſic loquentem inducit. *Parentes quidem aliis ſæpè filios tradūt alēdos: ego autem, inquit, non ita, ſed carnibus meis alo, & me ipſum vobis appono, vos omnes generoſos eſſe volens, & bonas vobis prætendens de futuris expectationes.* D

Job 39.

D. Chryſ.

Amor etiam timidis, & imbecillibus militarem vigorem largitur, audaceſq; inſufflat ſpiritus, quod egregiè deſcribit Aelianus var. hiſt. cap. 9. *Quis, inquit, cum amatore, qui ipſe non amet, cùm pugna committenda, ferroquè de rebus decernendū eſt, manus conferat? nam expers amoris fugit, & declinat ſemper amatorem, tanquam profanus, nec initiatus numini, tantumquè audet, quantum & animo valet, & corporis rebus pollet: extimeſcit autem illum alterū quaſi diuino furore correptum, & non ſolùm à Marte, quod quidem commune eſt, verùm etiam ab amore concitatum; nam qui ſolùm ab altero horum Deorum ſunt concitati, quorum vnum perindè ac Martem Homerus dicit graſſari, cùm vnum ſolum numen habeāt, rectè, beneq; pugnant tantum, quantum animi poteſt ſemel vnum per ſe numen ſuppeditare: amoris verò miniſtri pugnantes, & mauortio impetu, & amoris ardore ſtimulati, cùm duplicem cultum, ac numen ſuſtineāt, non iniuria dupliciter quoquè egregios, ac fortes ſe præſtant: non igitur quiſquam reprehendet, ſi armatus aliquis ſolùm ab vno Deo pugnans, non à duobus, alteri quem Mars ſimul, & amor ad pugnam iuuant, ſe opponere dubitet.* Sed ſi amor naturalis B tantùm præualet in pugna, ò qualem robuſtiorem vim inſpirabit diuinus, qui in ſacra Synaxi maximè incaleſcit.

Aelianus.

Adorienti Ioſue ciuitatem Ierichontinam modum ad illam capiendā præſcribit Dominus, ſcilicet arcam fœderis circumferendam eſſe clangētibus tubis. Ioſue 6. Quid myſterii innuit hic tubarum ſonitus cum arca Euchariſtiam denotante coniunctus? Equidem ad tubarum clangorem martiales ſpiritus excitari ſolent, & milites pugnandi ardore maximè inflammantur, obſtrepentes ergò buccinæ fœderis arcam comitantes, qualem Euchariſtia animi fortitudinem inſpiret hominibus ad ſtrenuè dimicandum in ſpiritali prælio, accommodatè deſignat.

Ioſue 6.

Euchariſtia animi fortitudinem inſpirat hominibus ad ſtrenuè dimicandū in ſpiritali prælio.

Iā Chriſtus in ligno Crucis inter acerbiſſimos cruciatus animam efflarat, cum laudatiſſimus ille Ioſeph ab Arimathia, vt ſacroſanctum corpus tumulo conderet, ad Pilatum acceſſit, illudquè poſtulauit. *Audacter petiit.* Perpendo quòd Euangeliſta non ſine peculiari Sacramēto dicit, *audacter*, non enim leuis admiratio, dum cæteri diſcipuli timore conſternati ob Chriſti mortem deliteſcebant, intrepidus in Præſidis conſpectu appareat, nihil armatas cohortes, quibus erat ſtipatus, pertimeſcens, magnanimo auſu efflagitet demortui Chriſti cadauer. Nonnè & ipſe etiam ſe Chriſtianæ ſcholæ alumnū præ metu ſtudioſè celabat? Erat enim occultus Chriſti diſcipulus propter metum Iudæorū. Nunc infractum animum oſtentat? O efficax Chriſti corporis virtus, quam præſenſit in ſe Ioſeph typū ſumpturi Euchariſtiā referens, ad omnem pauorem eliminandum.

Euchariſtia omnem pauorem eliminat.

Illa admiranda aquæ in vinum tranſmigratio in nuptiis Canæ Galilææ, non ſolùm tranſubſtantiationem, quæ fit in confectione Sacramenti Euchariſtiæ, ſed etiam moralem immutationem, quam in

com-

communicante operatur idem Sacramentum, præſignauit, atq; itá frigidi latices in vinum optimum conuerſi adumbrarunt vires noſtras natura ſua ignauas, & inſtar aquæ frigeſcentes diuini edulij virtute eo animoſo ardore incaleſcere, qualis á meraci vino excitari ſolet.

Sapientia immolauit victimas ſuas, miſcuit vinum, & propoſuit menſam ſuam. Miſit ancillas ſuas, vt vocarent ad arcem, & ad mœnia ciuitatis. Prouerb. 9. Cur qui ad conuiuium accerſuntur, ad arcem, & ad mœnia inuitari dicuntur? quid locus bellicus, vbi milites arma capeſſunt ad pugnam, cum pacifica aula, in qua conuiuæ delicatas ſumunt dapes ad voluptatem? Scio olim fuiſſe quædam militaria ſympoſia, in quibus Imperator cum primarijs ducibus de modo in proximo bello ſeruando agebat; vnde ab illis epulis ad arma milites properare ſolebant, de qua re ſcripſit Alexander in genialibus, & forſan ad hoc alludunt prædicta verba. Verùm, ſi de Euchariſtica menſa ab incarnata Sapientia parata, textus hic loquitur, vt plures exponunt Patres, & ſatis receptum eſt, quid aliud innuit martialis apparatus cum eo coniunctus, quàm ſpiritales vires, quibus ſacro conuiuio accumbentes corroborántur ad ſtrenuè dimicandum contrà humanæ ſalutis internos, & externos hoſtes? Animaduerſu quoq; dignum eſt, quòd ancillæ mittuntur, vt ad arcem cõuiuas aduocent, non enim videntur ſatis aptæ pauidæ, & imbelles puellæ ad vocandos homines ad arcem, quia ſolent hoc viri audaces, & robuſti clamore magno præſtare. Itá ſanè, ſed ea eſt ſacri epuli virtus, vt illius aliqua ratione participes etiam ij, qui inſtar mollis, & delicatæ fœmellæ ſunt, virilem animum induant, & ad ardua quæcunque ſubeunda apti euadant. Per ancillas verò intelligo animas, quæ ſacræ menſæ ancillantur, & ad illam tùm voce, tùm publico venerationis exemplo, alios inuitãt.

Prouerb. 9.

Alexander.

Euchariſtiæ virtute homo virilem animum induit.

Agnus immolandus, Euchariſtiæ typus, ex diuino præſcripto, maſculus eſſe debebat. *Erit autem agnus, abſque macula, maſculus.* Exod. 12. Sed cur non fœminei ſexus? nimirùm vt denotetur, hoc Sacramentum vires maſculas & validas, non fœmineas, aut elumbes conferre ad laborioſa quæcunque virtutis facinora peragenda, & ad dæmonum tentamenta omnia animosè ſuperanda. Conſonat Cæſarius Arelatenſis homil. ſexta, cuius hæc ſunt verba. *Maſculus, id eſt, contra omne peccatum robuſtus, & validus. Maſculini enim, & virilis eſt animi, illecebram repudiaſſe peccati: ſed fœminea fragi-*

Exod. 12.

Euchariſtia vires validas confert ad ardua quæq; peragẽda, & dæmonum tẽtamenta ſuperanda.

Cæſar. Arelat.

A *litatis ignauia eſt, imitij ſuſcepiſſe laſciuiam. Vndè ille typum gerens diaboli Pharao, premens populum Dei, inimicus ſpiritui, amicus carni, fortitudines præfocabat, concupiſcentias inuertebat.*

Facit ad noſtrum ſcopum Iſai. 21. *Pone menſam, contemplare in ſpecula comedentes, & bibentes: ſurgite Principes, arripite clypeum.* quem locũ D. Hieronymus explicans, ait; *Vt comedentes, & bibentes corpus, & ſanguinem Domini vertantur in Principes Eccleſiæ, arripiantquè clypeum fidei, in quo poſſint ignita diaboli iacula extinguere.* Quarè meritò D. Chryſoſtomus hom. 61. ad Populum. *Ab Euchariſtica menſa recedamus*, inquit, *tanquam* B *leones ignem ſpirantes, facti Diabolo terribiles.*

Iſai. 21.

D. Hieron.

D. Chryſoſt.

Equitatui meo in curribus Pharaonis aſſimilaui te amica mea.

NOTVLA II.

Obedientia cõmunioni neceſſariò præmittenda, vt hæc fructuoſior ſit, celebratur hìc in dilecta anima.

C EQVVS quò generoſior, eò docilior eſt, vndè Antonius in ludo ſeptem ſapientum ſic de equis cecinit.

Antonius.

Hoc tam mite iugũ docili ceruice ſubirent
Martis equi, ſtabuloque feri Diomedis abacti,
Et qui mutatis ignoti Solis habenis
Fulmineũ Phaetõta Pado merſere iugales.

Anima deuota, quò generoſiori ſpiritu repleta ab Euchariſtica menſa recedit, eò promptiori ſubmiſſione ſpiritali directori in omnibus obtemperat, nec ad ſacram Synaxim, niſi illo annuente re-
D dire ſolet: hanc obediendi facilitatem, quam in anima dilecta agnoſcit ſacer ſponſus, laudat hic, eam aſſimilando equitatui. *Equitatui meo in curribus Pharaonis aſſimilaui te.* Quaſi dicat: ita te ad meos nutus flexibilem animaduerto, vt mihi videaris ſimilis lectiſſimis equis in magnifico meo equitatu ad parendum fræno facilè, & ad amuſſim paratiſſimis. Accinit huic expoſitioni Origenes hom. 2. ex quatuor in Cant. ſuper hunc locum explicans illud Habacuc 3. *Qui aſcendis equos tuos, & equitatus tuus ſolus.* ſubdit. *Sunt ergo equi Domini, qui-*

Origenes.

Habacuc 3.

bus

bus aſcendit, & equitatus eius, quos ego non alios eſſe puto, quàm illas animas, quæ frænum diſciplinæ eius accipiunt, & iugũ portant ſuauitatis eius, & qui Spiritu Dei agũtur, & in hoc eſt eius ſalus.

D. Auguſt.

Nihil tàm expedit animæ, quàm obedire, inquit Auguſtinus in pſalm. 70. conc. 2. Quod licèt ſemper verum ſit, eo tamen potiſſimùm tempore, quo acceſſuri ſumus ad Euchariſticum conuiuium, vt in eo feliciter epulemur: in cuius argumenti corroboratione hæc ſubijcio.

Idem.

In nuptijs Canę Galilææ Chriſtus Dominus aquas in generoſum vinum conuertit, quod ſymbolum fuiſſe Euchariſtici Sacramenti, & feruentis charitatis, quam illud excitat in communicantibus, docet D. Auguſtinus ſer. 51. de tẽpore. *Quid vinum eſt*, inquit, *quod optimum iudicatur, quod Architriclinus, princeps conuiuij, queritur ſerò prolatum, niſi ſanguis Dominicæ paſſionis? Hoc eſt, quod Deus in hora ſuſpendit, quod miniſtri ſuſcipiunt, quod creduli conuiuæ deſignant: hoc eſt, quod ſeruat ſponſus.* Illius autem perfectio, & saporis ſuauitas, quam prælibando Architriclinus cõmendauit, ſine dubio denotauit Euchariſtici Sacramenti vim, quam habet exhilarandi, & excitandi charitatis feruorem.

Euchariſtia magnã vim habet exhilarandi, & excitandi charitatis feruorem.

Sed quid ante hanc conuerſionem aquę in vinum præmittẽdum docuerit celebris illa virtutum magiſtra Sanctiſſima Virgo Deipara, perpendendum eſt. C *Quodcunq; dixerit vobis, facite*, miniſtris iniunxit; quo dicto nos admonere voluit præuiam diſpoſitionem, quæ exigitur, vt quis ſacræ Synaxis charitatem deguſtet, & virtutẽ percipiat, qua incaleſcat diuino amore, eſſe exactam obedientiam ergà Chriſtum, atq; adeò ergà Superiores, & ſpiritales directores, eius vices, & perſonã gerentes.

Optima diſpoſitio ad ſacram Synaxim eſt exacta obedientia erga Superiores.

Sicut refectio, quam vidua Sarephtana Eliæ ſuppeditauit, Euchariſticam alimoniam deſignat, vt plures adnotant Patres, ità admiranda farinæ, & olei incrementa in ſubleuamen eiuſdem viduæ diuina virtute facta, cæleſtis gratiæ ſingularem quandam affluentiam, qua anima ſaginatur in ſacra menſa, adumbraſſe, nullus, vt opinor, negabit. D Sed perſcrutemur, quæſo, quid vidua præſtiterit, vt ſic abundanter locupletaretur: ſanè inſignem ab ea obedientię actum præmiſſum fuiſſe animaduertes. Hæc licèt ſibi, & filio ſuo ex modica farinæ, & olei ſubſtantia cibum paraſſet ad extremam vitæ ſuſtentationem, paruit tamen Elię pręcipienti, vt ei paruulum panem ſubcinericium priùs de farinula conficeret.

3. Reg. 17.

Cùmq; veniſſet (ideſt Elias) *ad portam ciA uitatis, apparuit ei mulier vidua colligens ligna, & vocauit eam, dixitquè ei: Da mihi paululum aquæ in vaſe, vt bibam. Cumq; illa pergeret, vt afferret, clamauit poſt tergum eius, dicens: Affer mihi, obſecro, & buccellam panis in manu tua. Quæ reſpondit: Viuit Dominus Deus tuus, quia non habeo panem, niſi quantum pugillus capere poteſt farinæ in hydria, & paululum olei in lecytho: en colligo duo ligna, vt ingrediar, & faciam illum mihi, & filio meo, vt comedamus, & moriamur. Ad quam Elias ait: Noli timere, ſed vade, & fac ſicut dixiſti: verũtamen mihi primùm fac de ipſa farinula ſubcinericium panem paruulum, & affer ad me: tibi autem, & filio tuo facies poſtea. B Hæc autem dicit Dominus Deus Iſrael: Hydria farinæ non deficiet, nec lecythus olei minuetur vſquè ad diem, in qua Dominus daturus eſt pluuiam ſuper faciem terræ. Quæ abijt, & fecit iuxta verbum Eliæ: & comedit ipſe, & illa, & domus eius, & ex illa die hydria farinæ non defecit, & lecythus olei non eſt imminutus, iuxta verbum Domini, quod locutus fuerat in manu Eliæ.* Reg. 3. cap. 17.

Illa quinque millia virorum, qui in deſerto diuinitùs dilatata quinque panum, & duorum piſcium ſubſtantia, ità largè manducauerunt, & ſaturati ſunt, vt duodecim fragmẽtorum cophini illis ſuperfuerint, præſignant, vt ſatis notum eſt, feliciter epulantes in Euchariſtico cõuiuio. Sed quid Dominus ante comeſtionem exegit ab illis viris? ſanè obedientiæ exercitium; diſcumbendo nimirùm iuxtà mandatum diſcipulorum. *Ait autẽ* (ſcilicet Chriſtus) *ad diſcipulos ſuos: Facite illos diſcumbere per conuiuia quinquagenos. Et ita fecerunt omnes.* Luc. 9. Luc. 9.

Obedientia ornatus eſſe debet, qui ad Euchariſtiam accedit.

O egregium documentum, quo vnuſquiſque fidelis inſtruitur inter alias virtutes, quibus ad Euchariſtici epuli eſum accedere debet, præuiam eſſe obedientiam.

Chriſtus communicaturus diſcipulos, duobus illorum iniunxit, vt ad parandũ locum præirent: locum autem pro ea ſolemnitate electum ſigno hoc indicauit, homine ſcilicet ductore, qui ipſis obuius futurus erat. *Et occurret vobis homo lagenam aquæ baiulans, ſequimini eum.* Marc. 14. Marc. 14. Ecce quomodo præuij eſſe debent duces, qui nos introducant ad ſacram Synaxim.

Tempore cœnæ antequam diſcipulos Dominus ad Euchariſticum cibum, & potum admitteret, eorum pedes lauare voluit, quocircà. *Venit ergo ad Simonem Petrum. Et dicit ei Petrus: Domine, tu mihi lauas pedes. Reſpondit Ieſus, & dixit ei: Quod ego facio, tu neſcis modò, ſcies autem*

tem

tem poſtea. Dicit ei Petrus: Non lauabis mihi pedes in æternam. Reſpondit ei Ieſus: Si non lauero te, non habebis partem mecum. Dicit ei Simon Petrus: Domine, non tantùm pedes meos, ſed & manus, & caput. Io. 13.

Ioan. 13.

Ex quo celebri facto apertè conſtat, quã neceſſaria ſit obedientia perfecta, & reſignatio propriæ voluntatis in manus Superioris, etiam quoad ipſum exercitamenta, vt quis benè diſponatur ad ſacram communionem; licèt enim videretur decens, & iuſta ſubmiſſio Petri reluctantis, & nolentis permittere, vt ad ſordidos abiectiſſimi ſerui pedes abluendos Rex Regum, & Dominus Dominantium ſe proſterneret, nihilominùs hac ſubmiſſione Deo magis accepta, & ad vberiores gratiæ fructus ab Euchariſtico Sacramento percipiendos aptior apparatus eſt propriæ voluntatis abnegatio; cui virtuti meritò tantum tribuit B. Laurentius Iuſtinianus, vt aſſerat, hac ſolum dignum reddi hominem Euchariſtica menſa. Citati Auctoris de caſto connubio c. 14. verba excipe. *Ad hoc quidem ordinatum eſt myſterium tàm ſanctum, vt frequentaretur. Non enim ex ſola indignitatis exiſtimatione à communione ſe quis ſubtrahere debet. Nam peccato amoto eò quiſque fit dignior, quò indigniorem ſe putat. Nemo ad hoc ſuſcipiendum per ſe dignus eſt, quamuis multa ſit præditus ſanctitate, obedientia quemque dignum facit, non vita.*

Obedientia perfecta neceſſaria, vt quis benè diſponatur ad ſacram communionem.

B. Laurent. Iuſtin.

B

C

Huius obedientiæ exemplum præbuit eximium D. Tereſia, cuius magna quidẽ erat ſacræ alimoniæ eſuries, quia felici experimento optimè didicerat vberrimos illius fructus, ſed maior erat ſubmiſſio ergà Patres, quibus regimen animæ ſuæ commiſerat; licèt enim tanta à Deo perfuſa eſſet luce, vt cognoſceret, quantum frequens communio illi proficua eſſet, tamen ſpem, & ſolamen non in ea collocabat, non ignara diuinum beneplacitum adimplere in via ſpirituali prodeſſe magis, quàm ex propria deuotione, & guſtu ſacram Synaxim ſumere. Quotiès eius confeſſarij, vt à ſacra menſa abſtineret, iubebant, quod ad probationem ſpiritus aliquandò faciebant, nõ modò non ægrè ferebat, ſed illis ſummas agebat gratias, aſſerens illos magis diuino honori conſulere, non permittentes, vt multorum peccatorum rea accederet ad ſacroſanctum Euchariſtiæ conuiuium, quam ipſa ſic imperfecta, qualẽ ſe eſſe ſciebat, volens accedere.

Diuinũ beneplacitum adimplere in via ſpirituali magis prodeſt, quã ex propria deuotione communicare.

D

Huc ſpectat, quod de Beata Gertrude refert Bloſius in monili ſpirituali lib. 6. *Cum hæc*, inquit, *deſideraret diuinam percipere alimoniam, ad quam etiam accipiendam diligenter ſe præparauerat, conſilio tamen matris ſpiritalis propter bonum diſcretionis illam non accepit, & cùm hoc Domino offerret in laudem æternam, Dominus ſe acclinans ſuſcepit eam in ſinu paternæ benignitatis ſuæ, eique dulciter blandiens dixit: Quia deliberaſti me omittere parè propter me, ego in gremio meo confouebo te. Tunc intellexit Gertrudis hominem non diſplicere, ſed placere Deo, quando ex diſcretione, vel obedientia, non autem ex negligentia intermittat ſacram communionem.*

Bloſius.

A

Homo acceptus eſt Deo, cùm ex obediẽtia, non ex negligentia omittit ſacram communionẽ.

Pulchræ ſunt genæ tuæ ſicut turturis: collum tuum ſicut monilia. Verſ. 10.

B

Indicatur ſenſus ad corticem litteræ.

COmmeodari hic pudicitiam, & in virgine puella gratiſſimam verecundiam, ſatis communiter docent Interpretes; hãc autem laudem indicari, comparando ſponſæ pulchritudinem, quæ in genis nitet, turturi aui, plures ex antiquioribus expoſitores tradiderunt. Quam apta autem ſit hæc comparatio, ex eo colligi poteſt, quia genæ, cùm verecundamur, rubore perfunduntur: turturem autem colore ruſo in ſuperficie pennarum picturari, ſcripſit Albertus, & Vlyſſes Aldobrandus lib. 15. Ornithologiæ in deſcriptione formæ huius auis hæc habet. *Alæ prorſus verſicolores, primùm etenim, quà dorſo, & pectori vicinæ ſunt, elegantiſſimo colore rufeſcunt.* paulò poſt ſubnectit. *In turturibus Indicis marem capite, collo, pectore, alis ad remiges vſque; & dorſo vſque ad vropygium rufeſcere. Fœminam verò exceptis pedibus, qui rubri ſunt, & præter roſtrũ, quod nigricat, candidam eſſe.* Turtures etiam monilis ſpeciem circa collum gerunt, vt notat citatus Aldobrandus. *Collum*, inquit, *torquis ambit*. Et infra, diuerſitatẽ in Indicis turturibus, & noſtratibus adnotat his verbis. *Torquis etiam diuerſa figura eſt, nam Indicis tenuis, & nigra eſt, & circumcircà collum ambit, cùm in noſtrate digitum, & ampliùs lata ſit, nec vnicolor, vt diximus*. Hieroglyphicum autem pudicitiæ in matronis monile fuit, apud priſcos, vt teſtatus Rupertus Abbas explicans hunc locum. *Monilia*, inquit, *matronarum pectora muniunt, vndè & dicantur monilia, eo quòd muniunt pectus, ne quis extraneus, aut impudicus manus iniiciat.*

C

Albert.
Aldobran.

D

Rupert.

ciat. Quarè huius verſiculi ſenſus videtur eſſe, vt ſponſus dilectam ſuam alloquens dicat. Pudicitia, quam in genis ad mei præſentiam erubeſcentibus oſtẽdis, te plurimùm venuſtat, ſimilemque pudicæ turturi reddit; verecundiã quoquè, & modeſtiam collum tuum concinno velamine obtectum non minùs declarat, quam monile in matronis à collo pendens. Prætereà cùm turtur ſit auis pudiciſſima, vt ſæpiſſimè non modò, qui animalium hiſtorias texunt, ſed & Patres aſſerunt, accommodatè pudicam ſponſam innuit.

Alij contendunt non comparari ſponſæ decorem turturi aui, ſed locum hunc de ornamento muliebris faciei interpretantur. Pro hac parte Auctores citat, & ſequitur Alcaſſarus hìc, apud quem, & Sherlogum plura videri poterunt.

Alcaſar.
Sherlog.

Demùm alij ſentiunt non extolli hoc loco ornamentorum pulchritudinem, quæ fœminarum genis, & faciei nitorem, & elegantiam conciliabant, ſed ipſam natiuam pulchritudinem genarum, & colli, quæ in ſponſa adeò perfecta erat, vt externis adminiculis non indigeret. Quaſi dicat ſponſus: ea pulchritudine, ô dilecta mea, genæ tuæ, & collum tuum à natura decorantur, vt quibuſcunq; ornamentis, quæ alijs ſplendorem afferunt, æquari poſſint.

Huic expoſitioni fauet nomen תורים *Thorim*, cui vox, *turtures*, reſpondet in noſtro textu. D. Hieronymus ſtatim pro ornamento accipit, dum vertit, *murenulas*. Quadrat prædicto interpretamento, quòd mirificè oblectari ſolent corporeę pulchritudinis amatores ea venuſtate, quæ à natura eſt, & fucum, atq; artificium omne eliminat. Vndè Propertius lib. 1. Eleg. ad Cynthiam.

D. Hieron.
Propert.

Quid iuuat ornato procedere, vita, capillo,
Et tenues Coa veſte mouere ſinus?
Aut quid Orontea crines perfundere myrrha,
Teq; peregrinis vendere muneribus?
Naturaq; decus mercato perdere cultu,
Nec ſinere in proprijs mẽbra nitere bonis?
Crede mihi non vlla tua medicina figurę eſt,
Nudus amor formæ non amat artificẽ.
Aſpice quos ſũmittat hum⁹ formoſa colores
Et veniant hederæ ſponte ſua melius.
Surgat & in ſolis formoſius arbutus antris,
Et ſciat indociles currere lympha vias.
Littora natiuis pellucent picta capillis,
Et volucres nulla dulciùs arte canunt.

Et Ouid. lib. 2. Faſtor. de Lucretia.

Forma placet, niueuſq; color, flauiq; capilli
Quiq; aderat nulla factus ab arte decor
Sic ſedit, ſic culta fuit, ſic ſtamina neuit,
Neglectæ collo ſic iacuere comæ.

Pulchræ ſunt genæ tuæ ſicut turturis.

Enucleatur ſenſus ſpiritalis Euchariſtiam reſpiciens.

NOTVLA I.

Celebratur hìc anima deuota, quæ ſubmiſsè verecundatur in ſacra menſa.

SICVT turtur ob colorem rufum; quo in parte alarum aſpergitur, vt adnotauimus in expoſitione litteræ; pudorem verecũdiæ comitem repræſentat, ità ob cinereum, quem in cæteris partibus corporis refert, aptiſſimè denotat humilem animæ conditionem, cuius hæc conſcia ad præſentiam glorioſiſſimi ſponſi in ſacroſancta Altaris menſa meritò ſubuerecundatur. Commendabilem verò plurimũ eſſe pœnitentis ruborem, docent Patres; & præcipuè Hieronymus in cap. 7. Ezechiel. *Rubor*, inquit, *vultus, pudoris indicium, & conſcientia peccatoris lucet in facie, ſpeſquè ſalutis eſt, quandò delictum ſequitur verecundia*. Et quidem, ſi homo communicaturus, quam ignobilitatem ſecum deferat, quali verò ſublimitate excellat menſa Euchariſtica, cui accumbit, attentè cogitabit, fieri non poterit, quin humili pudore ſuffundatur.

D. Hieron.

Communicaturus cogitans ſuam ignobilitatem pudore ſuffundi debet.

Laudatiſſimam Magdalenam aliquid de Euchariſtico Sacramento ſubodoratam, virtutemquè illius præſenſiſſe exiſtimauit Paulinus epiſt. 4. cuius hæc ſunt verba de hac inſigni muliere. *Quæ ipſum viuum, viuificumquè panem manibus, & ore præſumpſit, ſanguinem quoquè calicis, antequam fieret calix ſanguinis, oſculis ſugentibus prælibauit, & in ipſo corpore Chriſti, corpus accepit*. Sed nonnè hæc plurimarum quibus replebatur, miſeriarũ memor, indignam ſe Domini aſpectu reputans ad eius pedes retrò ſtabat? O præſtantiſſimum exemplar humilis verecundiæ, qua nobis accedendum eſt ad Euchariſticum conuiuium.

Paulin.

Humili verecũdia nobis accedẽdum eſt ad Euchariſtiã.

Quid Deo adſtantes peragerent Seraphini, vidit aliquandò in ſpiritu Iſaias. *Vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum, & eleuatum. Seraphim ſtabant ſuper illud: ſex alæ vni, & ſex alæ alteri: duabus*

N vela-

velabant pedes eius, & duabus volabant. A
Et clamabant alter ad alterum, & dicebant:
Iſai. 6. *Sanctus, Sanctus; Sanctus.* Iſai. 6. Illa faciei velatio reuerentialem timorem, quo Seraphici ſpiritus Deum maieſtate infinita ſplendentem venerabantur, ſine dubio præmonſtrabat. Eleganter Chryſo-
D. Chryſoſ. ſtomus in cap. 6. Iſai. hom. 1. *Quomodo igitur licet exultare cum timore, nec ſimpliciter cum timore, ſed etiam cum tremore, qui eſt timoris vehementia, & immodica cuiuſdam anxietatis ſignum? Quomodo igitur, inquis, hoc fiet? Ipſa te Seraphim docent, re ipſa tale miniſterium implentia. Nam illa ineffabili gloria conditoris fruuntur, incomprehenſibilem eius pulchritudinem contemplantia. Sed quid præterea vidiſti ò Pro-* B
pheta? Quid circa illum ſpectaſti? Et Seraphim ſtabant, inquit, in circuitu eius. Quid faciebant, & quid dicebant, qua fiducia fruebantur? Fiducia quidem, inquit, nulla, verùm timoris, ac ſtuporis erant plena, ipſa etiam ſpecie metum ineffabilem declarantia. Duabus enim alis velabant faciem. Si igitur ſpiritus illi nobiliſſimi, nunquam interrupta ſanctitate conſpicui, vt ſe diuina præſentia indignos innuant, alis vultus obtegunt, nonnè par eſt, vt ab his diſcat homo ex luto formatus, pluribuſq; miſerijs redundans, & ille maximè, qui multiplici in delictorũ cœnum relapſu ſe deturpauit, quantum ſui pudere debeat, dum in ſacra Synaxi C
ſimul cum Chriſti glorioſa humanitate ſumpturus eſt eandem diuinitatem, in cuius conſpectu Seraphici illi ſpiritus adeò contremiſcunt.

Audiamus eundem Chryſoſtomum vnumquemq; noſtrum monentem homil.
D. Chryſoſ. 60. ad popul. *Cogita quali ſis inſignitus honore, quali menſa ſitaris. Quod Angeli videntes horreſcunt, neq; liberè audent intueri propter emicantem indè ſplendorem, hoc nos paſcimur, huic nos vnimur.* Hùc etiam referri poteſt exemplũ B. Franciſci Borgiæ, quod ſupra ad verſiculum, *Nigra ſum, ſed formoſa,* attuli notula 2.

Pulchræ ſunt genæ tuæ ſicut turturis.

NOTVLA II.

Indicatur hìc affectus fidelis amoris, quo dilecta anima piè dolet, quando præſentia ſui diuini ſponſi ſub ſacris ſpeciebus frui nequit.

STudioſi rerum naturalium indagatores turturem referunt ſincero amore conſorti adhærere, vndè & conſtantis amoris ſymbolum hæc auis exprimit: hùc ſpectant illa Pontani carmina.
Turtur ſymbolum cõſtãtis amoris.
Pontan.

Quæ ramo gemino ſedetis vnà,
Atquè vnà canitis vagæ volucres,
Vnà & gutture canitis canoro,
Cum vobis amor vnus, vna cura,
Vnum ſit ſtudium, & fidele amoris
Noſtri, nam variant ſubindè amores,
Vos blandæ volucres amoris inſtar
Exemplum fidei iugalis, vnum.

C Et ita fida eſt comes ſui coniugis, vt ſi quandò ille abſit, gemebunda illius præſentiam affectet; eoquè amiſſo reliquum vitæ ſine vlla hilaritate traducat. Vndè Baptiſta Mantuanus lib. 2. de hac turturis indole ſic cecinit.
Bapt. Mantuan.

Sicut vbi amiſſo thalami cõſorte per agros
Sola volat turtur, nitidis nec potat in vndis,
Nec comitis priſci triſtetur imagine viſa,
Nec viridi poſthac fertur conſidere trũco.

Quarè anima fidelis, quæ ita diuinum ſponſum diligit, vt in illius Sacramentalem præſentiam vehementi feratur appetitu, & eo tempore, quo illa viduatur, piè gemat, & ſuſpiret, accommodatè
D turturi comparatur. *Pulchræ ſunt genæ tuæ ſicut turturis:* Quaſi ſacer ſponſus dicat; valdè mihi places dilecta ob ſincerum, & conſtantem affectum, cùm mihi coniũcta eſſe cupis per ſacram Synaxim, & inſtar viduatæ turturis mœres, dolentiſquè animi ſigna in genis etiam demõſtras; ſi quando contingat hæc tua vota non ſecundari. Accinit ex parte Philo Carpathius in Cant. *Caſta igitur, inquit, & ſancta debet eſſe ſponſa, ſancta quoq; anima, & quandiù abeſt à ſponſi præſentia, tandiù in eius amorem, & deſiderium anhelare debet, & gemere, ab omnique alieno affectu*
Philo Carpath.

ſe

ſe continere, quaſi in genarum verecundia caſtitatē animo ipſo, habitu, actu, inceſſu, & motu, ſemper oſtendens. A

Sedulo ſtudio paratis aromatibus pretioſis ad condiendum Chriſti corpus ſub auroræ primordijs ad ſepulchrum properauit feruentiſſima Magdalena, ſed quem vnicè diligebat Dominum non inueniens, ſublatum rata, inconſolabili penè planctu deflebat, nec iucundiſſimus Angelorum aſpectus aliquid ſolatij illi afferebat, nec eorum dulcia verba profluentiam lacrymarum comprimere potuerunt, quia nimirùm ſola amati Domini præſentia recreanda erat.
Ioan. 20. *Maria ſtabat* (dicitur Ioannis 20.) *ad monumentū plorans: Dum ergo fleret, inclinauit ſe, &* B *proſpexit in monumentū: & vidit duos Angelos in albis ſedentes, vnum ad caput, & vnum ad pedes, vbi poſitum erat corpus Ieſu. Dicunt ei illi: Mulier quid ploras? Dicit eis: quia tulerunt Dominum meum, & neſcio vbi poſuerunt eum.* Non diſſimiles ſunt mœrores, & luctus amantiſſimæ Chriſti animæ, quando ſolito tempore nequit ſacræ menſæ aſſidere, atq; optatiſſima diuini ſponſi præſentia oblectari.

Profligati exercitus ruinas nuncius ille Heli detulit, duos quoquè eius filios occubuiſſe in bello non tacuit. Demùm arcam in manus hoſtium deueniſſe ſuggeſſit, audito hoc poſtremo infortunio, C repentino dolore ſenex occidit. Tanta erat huius viri in arcam dilectio, & religio, vt cætera ab aduerſante fortuna illata detrimenta, vel nihili, vel parui faceret, ſolus deperditæ arcæ ictus ſic cordis Heli intima penetrauit, vt nihil fuerit, quo ſuſtentari, vel erigi eius ſpiritus potuerit. *Reſpondens autem ille, qui nunciabat; Fugit, inquit, Iſrael coram Philiſthijm, & ruina magna facta eſt in populo; inſuper & duo filij tui mortui ſunt, Ophni, & Phinees: & arca Dei capta eſt. Cumq; ille nominaret arcam Dei, cecidit de ſella retrorſum iuxta oſtium, & fractis ceruicibus*
1. Reg. 4. *mortuus eſt.* Reg. 1. cap. 4. Verùm ſicut arca illa ob Manna, quod in ſe con- D tinebat, Altaris Sacramentum præſignabat, ita animi angor ob amiſſionē arcæ, quo Heli ex hac communi luce exceſſit, ingentem cruciatum denotauit, quo interdum affliguntur in amore diuino ardentiores, quandò fert caſus, vt Euchariſtico cibo veſci non poſſint, atque ita gratiſſima dilecti Ieſu præſentia Sacramentali orbantur, quam ob cauſam adeò torquentur, vt ſi ſupernum non adeſſet auxilium, in hac mortali vita non perſiſterent.

Notatu dignum ad noſtrum ſcopum de inſigni quadam moniali recenſet exē- A plum Beatus Thomas à Villanoua con- B. Thomas à Villanoua
cione 2. in die ſanctiſſimi Corporis Chriſti. *Hæc pia mulier die ſancto Paraſceues* (ſcribit citatus Auctor) *cùm corpus Domini Eccleſiaſtico more in monumento reponitur, quia oblitus Sacerdos formam, quam illi daret, non reſeruauit, eiulatibus, & clamoribus domum repleuit, vt filij vnigeniti ſepulturam lugere videretur, neque tamen eius deſiderio ſubueniri poterat ratione iam dicta. Tandem cùm in fletibus, & lacrymis amariſſima diù perſiſteret, mirabile dictu, dua manus viſibiliter ei cum Sacramēto apparuerunt, ex quibus ipſum accepit, quo accepto omnis illa amaritudo in conſolationem vberrimam mutata eſt.*

Pulchræ ſunt genæ tuæ ſicut turturis.

NOTVLA III.

Fida Dei amatrix Euchariſtico pabulo feliciter ſaginatur.

QVàm benè Altaris refectione pingueſcat anima ſinceri amoris fœdere Deo coniuncta, optimè repræſentatur turture: hæc enim auis, quæ firmi, & perfecti amoris hieroglyphicum delineat, vt præcedenti notula diximus, teſte Columella apud Aldobrandum lib. 15. Ornithologiæ, hyeme offis panis, vino madefactis deliciosè nutritur, & celeriter impinguatur. Aldobrand.

Audite audientes me, & comedite bonum, & delectabitur in craſſitudine anima veſtra. Iſai 55. Inuitamentum hoc eſt ad ſacrū Iſai. 55. conuiuium, quod antonomaſticè bonum dicitur, Hugone Cardinali inter- Hugo Card. prete in pſal. 21. Perpendenda verò aūt pro noſtro argumento illa verba, *delectabitur in craſſitudine anima veſtra*: quibus non obſcurè ſignificatur, quàm delicatè alat, quàm abundanti gratia pingueſaciat animam Euchariſtica menſa, ad quam fideles inuitans pia Mater Eccleſia illis vtitur verbis: *Chriſtum Regem adoremus dominantem gentibus, qui ſe manducantibus dat ſpiritus pinguedinem.* Eccleſia in officio corporis Chriſti.

Bis in loco campeſtri numeroſum populum amplificata diuinitùs panis ſubſtantia refocillauit Dominus, ſed ſemel quatuor penè millia hominum ſeptem panibus diſtributis ità ſaturantur, vt analectorum impletæ fuerint ſeptē ſpor-

Marc. 8.

æ iuxtà narrationẽ Marci 8. Alia vice A appoſitis, & diuiſis quinque panibus, quinque millia virorum ſaturata fuere, & relicta fragmenta duodecim cophinos repleuerunt, vt teſtatur hiſtoria Luc. 9. Sed cùm vtraque alimonia Euchariſtiam adumbret, myſterium hic inueſtigandũ eſt, cur pauciores copioſiori edulio veſcuntur, minoraq; fragmenta ſuperſint; contrà verò maiora fragmenta colliguntur ex maiori conuiuarum numero, qui minori cibo paſti fuere. Sanè illa minor turba triduo indiuidua Chriſti comes infracto animo incommoda quæcunq; obuia ſuſtinuit, quarè cùm amoris magis conſtantis præbuerit argumentum, meritò pleniùs manducauit: quo præſignatum habemus, eos, qui in amore diuino fideliores ſunt, iucundiùs, & cumulatiùs epulari in Euchariſtico ſympoſio, in quo vt cũ Tertulliano de Reſurrectione carnis cap. 2. loquar. *Caro corpore, & ſanguine Chriſti veſcitur, vt anima Deo ſaginetur*. Prædictam expoſitionem inſinuauit D. Ambroſius in cit. locum Lucæ. *Cur autem*, inquit, *quinque millibus hominum plus redundat, quàm quatuor millibus hominum? quia quatuor millia iſta triduo cum Chriſto fuerunt, & ideò ampliorem cæleſtis pabuli alimoniam acceperunt*.

Luc. 9.

B

In amore diuino fideliores iucundiùs, & cumulatiùs epulātur in Euchariſtica menſa.

D. Ambr.

Illi Iſraelitæ, qui abdicato animo ab omnibus illecebris, quæ ſincerum in Deũ amorem labefactare poterant, ductorem C Moyſen inſequebantur, in manna illo admirando omnem ſaporis ſuauitatem fauſtè deguſtabãt. Probat Albertus Magnus de Euchariſtiæ Sacramento diſtinct. 3. tract. 1. cap. 1. *Non dabatur*, inquit, *mãna niſi in deſerto, vbi aliud delectabile, & reficiens ad eſum non fuit, & ſic non ſentitur dulcedo gratiæ, & ſapor Euchariſtiæ niſi ab his, qui ſe in deſertum corde transferunt, vt mundanas non ſentiant delectationes, & hoc eſt quod dicit Pſalm 64. Pingueſcent ſpecioſa deſerti, & exultatione colles accingentur; hæc enim ſunt ſpecioſa deſerti, quæ ſe ipſa deſerta faciunt, nec in eis quidquam colat mundus de tumultuoſis, & caducis delectationibus; & colles tam altorũ cordium frequenter exultatione diuinæ conſolationis accinguntur. In hoc deſerto bis Dominus panit turbas, & alibi paniſſe non legitur.*

Albert. Magn.

Collum tuum ſicut monilia.

NOTVLA IV.

Anima, quæ deuotè accedit ad ſacrum conuiuium, ea gratia donatur, vt à iugo perfectionis Euangelicæ nõ oneretur, ſed ornetur.

SOLET ad genialem põpam condecorandã humanus ſpõſus inter alia B donaria monile largiri, quo ſponſæ collum venuſtetur. Diuinus ſpõſus profuſiori liberalitate animam, quæ ad celebrandas Euchariſticas nuptias ſe diſponit, pluribus gratiæ donis locupletat, & eo præcipuè, quod ità ſuaue, & leue reddit perfectionis Euangelicæ iugum, vt non grauamẽ, ſed potiùs inſtar monilis ornamentum afferat. *Collum tuum ſicut monilia*. Quaſi dicat ſacer amator: O dilecta, quæ mihi deſponſari deſideras in ſacro conuiuio, agnoſce quali te gratia præuenio, vt nul- C lo mei iugi pondere opprimaris, nullo laſſeris labore, ſed ità prompta illud portas, ac ſi eſſet pretioſum monile, quod ad connubiale oſtentamentum geſtat noua nupta. Inſinuauit hanc expoſitionem D. Ambroſius hic, ſequens Septuaginta verſionem, quæ pro prædictis verbis, *Collum tuum ſicut monile*, habet: *Ceruix tua redimicula*. *Portare*, inquit, *Chriſti iugum ſuaue eſt, ſi ornamenta putes ceruici tuæ eſſe, non onera*. Et paulò poſt ſubnectit: *Erige ceruicem, redimicula, non vincula geris, muta quoque animalia redimiculis gaudent, phalerari ſibi magis, quàm vinculari videntur*. Et cõcludens ait. *Leue eſt enim iugum Chriſti, & ideò ceruix non premitur,* D *ſed leuatur*.

D. Ambr.

Iuuenis ille, vt panem in paterna domo comederet, ex longinqua regione, in quã abierat, reuertebatur, & ecce benigniſſimus Pater vidit illum, cùm adhuc longè eſſet, & miſericordia motus eſt, & accurrens cecidit ſuper collum eius, & oſculatus eſt eum. Luc. 15. Sanè adoleſcens ille longi itineris labore debilitatus, fame quoq; penè conſumptus, non videbatur nouo Patris põdere collo eius recumbentis premendus, ſed potiùs à paternis brachijs ſubleuandus, vel ſi hæc ob ſenilem ætatem infirma tale munus

Luc. 15.

obire

obire non poterant, famulorum adiutorio ſaltem ſuſtentandus, donec indumentis recrearetur, ciboquè refocillaretur, ſed Pater præ amoris teneritudine ſuper collum gnati cecidit, quamobrem pódus illud leue erat. Ad myſtica tranſeamus. Fameſcens ille iuuenis praadũbrauit animam panem Euchariſticum appetentem, & ad illius ſumptionem ſe diſponentẽ; hanc indulgentiſſimus Pater cæleſtis in clementiſſimo illo genitore præſignatus benignè reſpicit, ſpiritaliter amplectitur, & oſculatur, varijſque gratiæ blandimentis illius amoris ſpiritum ei inhalat, quo Euangelicum iugum non laborioſum, ſed ſpecioſum euadit.

Chryſolog. Affinia huic cogitationi habet Petrus Chryſologus ſerm. 3. de duobus filijs. *Cecidit (ait) ſuper collum eius, vt erigeret ſic iacentem: cecidit ſuper collum eius, vt amoris onere onus tolleret peccatorum. Venite ad me, inquit, omnes, qui laboratis, & onerati eſtis; Tollite onus meum ſuper vos, quia leue eſt; videtis, quia filius iuuatur iſtius patris onere, non grauatur.*

Matth. 24. *Vbicunquè fuerit corpus, illic congregabuntur & aquilæ.* Matth. 24. Per has aquilas denorari fideles conuolantes ad

Hugo Cardin. Euchariſticam menſam, aduertit Hugo Cardinalis in cit. locum, vbi ſic loquitur. *Aquilæ ſancti ſunt ſecundùm vtrumq; ſtatum, nam in præſenti ſtatu carne dominica reficiuntur, ſicut aquilæ carnibus veſcũtur.* C O præclarum ſchema, ex quo intelligi poteſt, quale fiat virtutis exercitium per ſubſidia gratiæ, quæ confluentibus ad Dominici corporis eſum ſuppeditantur. Etenim aquila, quæ inter omnes alites volatu excellit, ſed grauaturnè, an ſubleuatur pennis? certè demptis pennis per æthera volitare nequit, non igitur pondus, ſed agilitatem, & velocitatem afferunt plumæ. Non diſſimile redditur

Virtutis iugum redditur leue per gratiæ ſubleuamina, quæ conferuntur in Euchariſtia. virtutis iugum per gratiæ ſubleuamina, quibus præuenitur anima anhelans diuinam Altaris eſcam.

Quamuis Arca Teſtamenti laminis, & Cherubinis aureis concinnata ponderis plurimum haberet, nihilominùs Sacer- D dotes, & Leuitæ illã humeris ſuis in diuerſa loca deportantes, prægrauantem molem non ſentiebant, nec vlla in tali geſtatione laſſitudine affligebantur, vt ex priſca traditione Hebræorum adno-

Rupert. tauit Rupertus in cap. 15. Paralipomen; Verùm cùm in Arca illa lex, & manna, notiſſimum Euchariſtię ſymbolum ſeruaretur, bellè admodum geſtatores arcæ nullo grauamine oppreſſi præfigurarunt acceſſuros ad Altaris Sacramentũ adeò peculiaribus gratiæ ſuffragijs fore ſubleuandos, vt in diuina lege adimplenda nõ

Accedentes ad Euchariſtiam talibus gratiæ ſuffragijs ſubleuãtur, vt in adimplenda lege diuina non fatigentur.

A eſſet illis moleſtè fatigandum.

Inter veſtes, quibus Sacerdos celebraturus Miſſam ſe induit, poſtrema eſt caſula, quam non vt onus, ſed vt ornamentum ad Altare progrediens refert. Quid, quæſo, hæc innuit? certè quale fiat per auxilia gratiæ iugum Chriſti animæ ad ſacram communionem ſe præparanti; vnde & Sacerdos, dum ſibi caſulam ſuperimponit, illa forma orandi vtitur ab Eccleſia præſcripta. *Domine qui dixiſti, iugum meum ſuaue eſt, & onus meum leue, fac vt iſtud ſic portare valeam, vt conſequar tuam gratiam.*

B *Collum tuum ſicut monilia.*

NOTVLA V.

Simplex, & humilis affectus, quo anima ad ſacram menſã accedit, illam ſatis coram Deo exornat.

IN cortice litteræ mentionem fecimus de eorũ interpretamento, qui dicunt non laudari hic à ſponſo ornamẽta faciei, C aut colli ſponſæ, cùm à natura inſignita fuerit tali pulchritudine, & elegantia, vt externis adminiculis non indigeret. Hùc reſpexit Bernardus ſerm. 41. in Cant. *Solet, inquit, ornari collum monilibus, non ipſis comparari. Sed hoc illa faciant, quibus quia de proprio non ineſt decor, aliundè neceſſe eſt, vt mendicent, vndè ſe ſpecioſas mentiantur. Nam ſponſa collum eiꝰ in ſe ipſo formoſum, & tam decenter quaſi natura formatum eſt, vt extrinſecùs non requirat ornatum. Quid enim opus eſt peregrinorum fucos adhibere colorum, cui propria, & tanquam innata ſufficit pulchritudo, in tantum vt ipſorum quoquè quæ ad ornandum quæ-* D. Bernard. *runtur, monilium poſſit adæquare vſtorem? Hoc nempè intelligi voluit, qui minimè quidem à collo (vt aſſoles) pendere monilia, ſed ipſum potiùs eſſe ſicut monilia dixit.*

Conſonat Origenes hom. 1. ex duabus, *Itá (ait) & ſine hoc decore, & tuum ipſum collum eſt ornamentum.* Huic expoſitioni inhærendo, ſenſus ad noſtrum ſcopum eſſe poterit; nimirùm itá approbari hic à diuo ſponſo ſincerum, & ſubmiſſum affectum, quo anima Euchariſtico conuiuio accumbit, vt eo non minùs venuſtetur, quàm ſi virtutum aliarum decore ſplenderet. Quaſi dicat ſacer amator Origenes. his

his verbis: *Collum tuum ſicut monilia.* Non vulgaris, ò dilecta, eſt gratia, qua te virtutibus nudam, nihilque boni ex te habere ingenuè fateris, hac enim ſincera demiſſione in conſpectu meo tanta ſpecioſitate decoraris, vt quodcunquè deuotionis ornamentum exæques.

Clem. Alexan.

Alimoniam Euchariſticam lac nominari, Clemens Alexandrinus lib. 1. Pædag. cap. 6. multis probat; Alia etiam Patrum effata in comprobationem allegauimus ſupra ad verſiculum, *Meliora ſunt vbera tua vino.* Hac lactis denominatione varia de ſacroſancto Altaris Sacramento arcana indicantur; & vt alia omittam, nonnè lac eſt alimentum à natura deſtinatum infantibus, qui in illa

B

tenella ætate, maximè ſimplices, ſinceri, & humiles ſunt? quo aptè denotatur

Euchariſtia ijs præcipuè parata, qui ſincero, & ſubmiſſo ſunt animo. Prou. 9.

Dominici corporis pabulum his potiſſimùm eſſe paratum, qui puro, ſincero, & ſubmiſſo ſunt animo. Conſonat illud Prouer. 9. vbi ad ſacram menſam inuitatur, qui paruulus eſt. *Sapientia ædificauit ſibi domum, excidit columnas ſeptem. Immolauit victimas ſuas, miſcuit vinum, & propoſuit menſam ſuam. Miſit ancillas ſuas, vt vocarent ad arcem, & ad mœnia ciuitatis: Si quis eſt paruulus, veniat ad me. Paruulus, ideſt humilis*, ait Hugo Cardinalis hic.

Hugo Cardin.

Ad pietatem benigniſſimi Seruatoris ſpectabat eſcis refocillare turbam illam,

C

quam habebat fidam comitem, vbi alimenta deerant; quocirca quinque panibus hordeaceis, quos deferebat puer quidam, & duobus piſcibus diſtributis, diuinaquè virtute amplificatis pauit viros quaſi quinque millia. Verum alimonia illa ex panibus hordeaceis, quibus infimæ plebis homines egeſtate maxima laborantes veſcuntur, alicui forſan videbitur non ſatis decens magnificentiæ, & liberalitati ſupremi Domini, qui cùm innumeras Angelorum legiones in obſequium promptas haberet, illis faciliimè demandare poterat, vt menſam delicatis obſonijs opiparam pararent. Equidem ad ſplendorem præpotentis Numi-

D

nis indicandum, menſa quæcunq; lauta Angelorum miniſterio inſtructa congrua fuiſſet. Myſterium igitur denotare voluit Chriſtus, dum ſolùm humilem eſcam ex panibus hordeaceis ad alendam turbam aſſumpſit. Sanè ſicut illa refectio dominici corporis edulium, ita puer ille quinque panes hordeaceos, & duos habens piſces, qualem conniuam libentiſſimè admittat Chriſtus ad ſui ſacratiſſimi corporis, & ſanguinis epulum, adumbrauit, eum nimirùm, qui inſtar pueruli ſimplicis, & pauperculi, quidquid ab ino-

A

pi, & vili conditione ſua habet, ſincerè manifeſtat, & Domino offert.

Pſal. 103.

Saturabuntur ligna campi, & cedri Libani, quas plantauit, &c. Pſal. 103. De gratiæ humore, quam à Sacramento Euchariſtiæ hauriunt animæ, monet D. Auguſtinus, cuius hæc ſunt verba. *Panis ille iuſtitia eſt, vinum illud iuſtitia eſt, veritas Chriſtus eſt. Ego ſum, inquit, panis viuus, qui de cœlo deſcendi &c. Ego ſum vitis, vos ſarmenta, & panis cor hominis confirmat. Satiabuntur ligna cāpi. Ligna campi plebs populorum, & cedri Libani, quas plantauit. Cedri Libani potentes in ſæculo; & ipſi ſaturabuntur. Peruenit panis, & vinum, & oleum Chriſti ad Senatores, ad Reges, ad no-*

D. Auguſt.

B

biles. Satiata ſunt ligna campi, prius humiles ſatiati ſunt, deinde etiam cedri Libani, ſed quas plantauit ipſe. D. Hieronymus in cit. pſalm. Cedros Libani exponit de excelſioribus merito ſanctis, quarè ſatis conſtanter dicere poſſumus, per cedros Libani ſignificari non modò auorū ſtemmate præclaros, opibus affluentes, vel dignitate conſpicuos, verùm etiam ſingulari ſpiritus feruore, & orationis dono præſtantes, qui vt cedri deuotionis fragrantiam ſpirant; Per ligna verò campi, eos fideles denotari, qui licèt tot illuſtribus gratiæ dotibus careant, ſuam tamen ſpiritalem inopiam animaduertunt, & apertè pandnntur, ſicut ſylue-

D. Hieron.

C

ſtres plantæ in loco campeſtri natæ, hominum obtutibus, quales ſint, ſe produnt. Igitur à ſacroſancto Altaris Sacramento, non ſolum cedri Libani, ideſt altiſſima contemplatione excellentes, feruidique ſpiritus odorem efflantes gratiæ latices ebibunt largifluos, ſed etiam ligna campi, ideſt illi, qui licèt ad ſublimes mentis eleuationes non euehantur, nec eximiæ deuotionis ſuffitus diffundāt, plurimas tamen, quibus replentur, miſerias, & ſpiritus ſterilitatem coram Domino humillimè recolunt, illiuſquè miſericordiam ſubmiſsè implorant.

Ab Euchariſtia vberē gratiā hauriunt, non ſolùm orationis dono præſtantes, ſed etiā ſpiritus ſterilitatē humiliter recolentes.

Propè accedens filius Iacob ad Iſaac, vt paterna benedictione ditaretur, ſenex

D

fragrantia, quam veſtimenta gnati exhalabant, recreatus; *Ecce*, inquit, *odor filij mei, ſicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus.* Gen. 27. Quæri poteſt, cur Iſaac, cùm ſuaueolentiam veſtimentorū filij extollere vellet, non eam comparauit vnguentis induſtria artificum compactis, quorum prima videtur eſſe laus in odoris ſuauitate?

Gen. 27.

Benedictus Pererius in Geneſ. diſp. 6. num. 67. cenſet ſummè commendatum fuiſſe ab Iſaac halitum odoriferum, quē emittebant veſtes filij ſui, conferendo illum cum odore florum, qui è terra pro-

Pererius.

crean-

creantur, aut cum ipſius terræ fragrantia, quòd hæc inter omnia amœna ſpiramenta eminens ſit; pro cuius rei comprobatione adducit verba Plinij lib. 17. cap. 5. nimirùm. *Cicero lux doctrinarum altera, Meliora, inquit, vnguenta ſunt, quæ terram ſapiunt, quàm quæ crocum. Hoc enim maluit dixiſſe, quam redolent. Ità eſt profectò; illa erit optima terra, quæ vnguenta ſapiet. Quòd ſi admonendi ſumus, qualis ſit terræ odor ille, qui quæritur, contingit ſæpè etiam quieſcente ea ſub occaſum Solis, in quo loco arcus cæleſtis deiecerit capita ſua; & cùm à ſiccitate continua immaduit imbre: tūc emittit ſuum illum halitum diuinum ex Sole conceptum, cui comparari ſuauitas nulla poſſit.* Myſtica cogitemus. Fauſta illa benedictio Euchariſticum Sacramentum præſignauit, vt aduertit Paſchaſius de corpore, & ſanguine Chriſti cap. 21. vbi exponens locum Gen. 27 *Frumento, & vino ſtabiliui eum, & tibi poſt hæc fili mi, vltra quid faciam? Quod eſt,* inquit, *apertè dicere, firmaui eum pane corporis Chriſti, & vino ſanguinis, tibi autem fili vltra quid faciam?*

Plinius.

Paſchaſius.

Gen. 27.

Quarè Iacob ante Iſaac veſtibus indutus ſuauitatem ſpirantibus ipſi genitori iucundiſſimam, ſymbolice repræſentat fidelem animam apparatu, qui maximè Deo acceptus ſit, ad ſacram Synaxim accedentem; ſicut autem bonus Iſaac precaturus filio ſuo Iacob, plurimùm oblectatus eſt ſuaueolentia, quam veſtes filij efflabant, quia in ea ſubodoratus eſt aliquid ſimile natiuo odori florum, quos terra parturit, aut ipſius terræ ſuaui fragrantiæ, ità myſticus Iſaac Chriſtus ſummoperè delectatur, ſi dum Euchariſtico frumento, & vino locupletat hominem, in eo ſubodoratur aliquid ſimile halitui terræ, hoc eſt, agnoſcit ſubmiſſionis affectum, quo homo conſideratione ſuæ vilis originis, quæ eſt de luto, omni genere boni ſpoliatum antè Dominum ſe repræſentat. Hæc enim humilitas illum adeò ſupremo Numini gratum reddit, ac ſi odoriferis aliarum virtutum veſtibus eſſet ornatus. Egregiè firmat hoc noſtrū thema, quod aliquando Dominus Beatæ Gertrudi declarauit. *Tùm quadam vice ad communionem campana pulſaretur, & cantus imponeretur, iſta ſe ſentiens minus paratam iuſto, dixit ad Dominū: Ecce iam Domine mi venis ad me, & cur nō, vt benè præuales, præmiſiſti mihi ornamenta deuotionis; quibus præparata tibi decentiùs obuiam procedere poſſem? Ad quod Dominus. Sponſus quandoquè magis delectatur intueri collum purum, & candens ſuæ ſponſæ quàm torque tectum, ac tornatiles manus illius mundas, quàm chirothecis eas vi-*

Chriſtus magnoperè delectatur ſubmiſſionis affectu, quo homo ad Euchariſtiam accedit.

Tilmann.

A *dere ornatas. Sic ego quandoquè plus delector in virtute humilitatis, quàm in gratia deuotionis.* Habetur lib. 3. cap. 18. inſinuat. diuinæ pietatis D. Tilmanni.

Chriſtus quandoque plus delectatur humilitate quā deuotione Incipientis Euchariſtiā

Collum tuum ſicut monilia.

NOTVLA VI.

Anima eo deuotionis ornatu, quem exigit ſacra Synaxis, ſe deſtitutam agnoſcens, ſi à Deo, & ſanctiſſima Virgine, cæteriſq; B Sanctis virtutum ornamenta ſibi commodari efflagitabit, fiet voti compos.

HAEC ſponſæ decoramēta, quæ hic laudantur à ſponſo, non fuiſſe de propria ipſius ſponſæ ſupellectili, quæ valdè tenuis erat, ſed vel ab amicis, vel ab affinibus nubentium, vel ab ipſo ſponſo accepta, omninò veriſimile videtur, tum quia, vt di-
C ximus, ex ritu genialis feſtiuitatis ab amicis, & conſanguineis dona nouæ nuptæ deferebantur, tū etiam quia effuſam ſponſi opulentiſſimi, & amantiſſimi decebat liberalitatem, ſplendida dona largiri ſponſæ ad eius præcipuè ornamentū. Ab hac literæ ſuperficie penetremus ad interiores ſenſus, ex quibus hunc eruo; quòd monilia, quibus venuſtatur ſponſa Euchariſtici conuiuij, ſunt ſpiritalia ornamenta, ad votum ipſius ſponſæ conceſſa à Deo, à Beatiſſima Virgine Maria cæteriſq; cælicolis. *Collum tuum ſicut monilia.* Quaſi dicat diuinus amator tuo animæ, quæ à tua abiecta, & inopi conditione nihil habes, quo te ornare poſſis pro
D nuptijs Euchariſticis, ecce dè cæleſti gaza, ſicuti optaſti, tanta decoramenta habes, vt nihil in te conſpiciatur, quod non ſit ornamento opertum; ſicut euenit, quandò recens nupta tot ſponſalitia monilia, tot vnionum congeminationes geſtat in auribus, in brachijs, in collo, vt collum, cæteræque partes humani corporis obtutibus ſubducantur, nihilq; intueri liceat excepto ornatu.

Præcepit Dominus, ſi numerus familiæ non ſufficeret ad eſum agni, vt aduocarentur vicini, quò integer agnus inſumi poſſet. Exod. 12. Multa præclara hic inſinuantur documenta pro comedē-

Exod. 12.

te agnum Euchariſticum, & vt alia omittam, certè qui attentè conſiderat, quàm ingens, & lautum ſit conuiuium Euchariſtici agni, facilè animaduertit, ſe non ſufficere ad integrum eſum tāti cibi, hoc eſt, non habere tum deuotionis, & charitatis feruorem, qualem poſtulat Sacramentum adeò eminens. Quid igitur tūc conſilij capiet fidelis? Sanè ſi rectè ſapit, vicinos ad ſecum comedendum Euchariſticum agnum aduocabit; vicinos, inquam, per charitatem, ſanctiſſimam nimirùm Virginem Mariam primariò, cæteroſque Sanctos, hos rogabit, vt ſibi maiorem pro digna ſumptione Euchariſtiæ impetrent diſpoſitionem, vt ipſi offerant, quo feruent, ardentiſſimum amorem pro eo, quem ſibi deeſſe agnoſcit.

Ad ſacram dapē dignè ſuſcipiendā B.V. & Sāctorum patrocinium implorādū.

Notatu digna ſunt, quæ docet Rupertus lib. 2. in Exod. c. 7. premens citatum locum Exod. 12. *Si autem minor numerus eſt*, inquit, *vt ſufficere poſſit ad veſcendum agnum. &c. Numerus hic myſticè ſic penè oportet intelligi, quomodo & in Pſalmo, cùm Propheta diceret; Notum fac mihi, Domine, finem meum, & numerum dierum meorum, quis eſt, vt ſciam, quid deſit mihi. Numerus enim hominis, vt ſecundùm præſentem cauſam loquar, tunc ſufficiens eſt, quādo is, qui agnum manducat, myſteria eius penetrare preualet. Sed ad hæc quis tam idoneus? Quis infantiam tantùm ſupergreſſus eſt, tantamque dierum bonorum multitudinē collegit, vt ad capiendum tantum cibum, tam ſolidum, nihil ei deſit? Ergo, quotiès hunc agnum immolamus, rectè paucitatem dierum noſtrorum confitentes in nobis; quia totum eius myſterium capere non poſſumus, aſſumimus vicinum, qui coniunctus eſt domui noſtræ, ſcilicet, Apoſtolorum, & Martyrum chorum, qui per eandem fidem propinqui ſunt familiæ Chriſtianæ.* Et ſubdit. *Denique ſine illorum imitatione nunquam accedere præſumimus: dicimus enim; Communicantes, & memoriam venerantes in primis Dei Genitricis Mariæ; ſed & Beatorū Apoſtolorum, & Martyrum tuorum; quod idem eſt, ac ſi dicamus, in eadem fide nos immolare, & comedere agnum Dei, in qua Virgo concepit, & peperit; quam Apoſtoli prædicauerunt; pro qua beati Martyres paſſi ſunt. Ita vicinis aſſumptis nos per Dei gratiam ad eſum agni ſufficimus.* Hæc Rupertus.

Exod. 12.

Rupertus.

Collineant optimè ad noſtrum ſcopū, quæ ſubnectam ex his, quæ diuinitùs reuelata fuere Beatæ Gertrudi. *Hæc quodam die communicatura, dum ad hoc in interioribus ſuis à Domino inuitaretur eo modo, quo ſi eſſet in cæleſti palatio Deo Patri in Regno gloriæ ſuæ aſſeſſura, & ad tabulam menſæ eius, cum ipſo comeſtura, & ad hoc ipſa ſe valdè imparatam, & nimis incompoſitam*

A *videret, anxiè ſe ſubtrahere nitebatur. Cui obuians filius Dei ad præparandam eam, ad ſecretiora videbatur deducere. Et primò quaſi lauans ei manus in remiſſionem peccatorum ſuæ paſſionis tradidit ei mundationē: Deindè ornamenta ſua, ſcilicet torquem, armillas, annuloſquè, quibus ipſe ornatus apparuit, ſoluens eidem appendit, præmonens eam, vt cum eis decenter procederet, & non ſicut fatua, quæ ex indecentia, & inconſuetudine incedere neſciens, magis per ridiculum contemptum ſibi acquirit, quàm ex verecundia honorem. Vnde per hæc verba intellexit, quòd illi quaſi fatui incedunt cum ornamentis Domini, qui attendentes ſuas imperfectiones, filium Dei exorant, vt pro ipſis ſup-*
B *pleat, ſed poſt acceptum beneficium adhùc tam pauidi remanent, ſicut priùs, eo quòd plenam confidentiam non habent, de Domini ſufficientiſſima ſuppletione.* Lib. 3. cap. 18. hiſtor. de vita eiuſdem Beatæ cōſcriptæ.

In vita B. Gertrudis.

Alia vice Chriſti corpus ſumptura eadem mulier, *Dum ſe nimis imparatam doleret, orauit B. Virginem, & omnes Sanctos, vt Domino pro ſe offerrēt omnem dignitatem, quæ quilibet ipſorum paratus fuiſſet ad quamlibet gratiam recipiendam. Orauit inſuper Dominum Ieſum Chriſtum, vt ipſe pro ea offerre dignaretur perfectionem illam, qua in hora Aſcenſionis paratus aſtitit Deo Patri ad ſuſcipiendam glorificationem; & poſt paululum, dum inueſtigare niteretur,*
C *quid per hanc orationem lucrata eſſet, Dominus reſpondit. Hoc lucrata es, quòd tam verè omnibus cælicolis appares in eo ornatu, quem tibi petiiſti. Et adiecit Dominus, quare diffidere vellet de me omnipotenti, & benigniſſimo Deo, quod perficere poteſt quilibet homo in terris, vt ſcilicet habens veſtimentum, vel ornatum, illo, vel ſimile ſibi induere poſſit amicum ſuum, & inde præſtare, vt amicus appareat glorioſus eodem ornatu, quo ipſe fulgebat.* Ità in eius vita lib. 3. c. 34.

Ibidem.

Murenulas aureas faciemus tibi vermiculatas argento.

D *Verſ. I I.*

Indicatur ſenſus ad corticem litteræ.

SVNT qui putant hæc verba eſſe affinium, vel amicorum ſponſi, quia illud *faciemus* multitudinis numerum ſonat; & fauere videtur, quòd in genialı pompa ſolebant cognati, & ſodales munera nubentibus deferre. Libentiùs aſſentior ijs, qui aſſerūt ſpon-

ſponsũ hic loqui, & polliceri ſponſæ ſingulare donarium, ſatis enim congruum videbatur, vt perfectus amans poſt dilectæ dotes præſtantiſſimas à ſe commendatas, ſubnecteret huiuſmodi pollicitationem; amor enim, vbi eſt vehemens, nõ ad laudandum ſolùm, ſed ad largiendũ impellit. Suffragatur Delrius hic multos allegans nõ vulgares interpretes, & addit: *Nonnè ſponſam ardentes amatores dona ſponſalitia nouis largitionibus ſolent cumulare?* De cætero verò non eſt Hebræis inuſitatum, numerum multitudinis pro ſingulari ponere, vt memoratus Auctor notat; & hoc etiam fieri ſolet, quando eximius Princeps loquens inducitur, qualis erat huius nobiliſſimi Epithalamij ſponſus. Per *Murenulas aureas* intelligitur ſpecioſum fœminarum ornamentum, murenæ, vel ſerpentis figuram repræſentans, vt communiter tradunt hic expoſitores. *Vermiculatas argento*, ideſt opus, inſtar illius, quod Muſiuum nominatur, affabrè variegatum, infictis argenteis cruſtulis, velut gemmulis, in circuitionem concinnè inflexum ad ſimilitudinem murenæ, vel ſerpentis extremum caudæ ori inſertantis. An verò hoc ornamenti genus eſſet aurium, vel colli, vel brachiorum, ex voce Hebraica תורי *Thore*, non poteſt certè colligi; hæc enim dictio faciei, & aurium ornamentum, & monile, ſeu collare quoque ſignificat; Fortè nullum in particulari eſt definitum ornamentum, vt plura indicarentur, quæ effuſam opulentiſſimi ſponſi liberalitatem non dedecebant. Quarè his verbis, *Murenulas aureas &c.* Sponſus dilectam ſuam ſic alloqui videtur: Places mihi quidẽ, ò ſponſa, ob ornatum tuum, & dotes, quas à natura habes; verùm ſublime cõnubium, ad quod aſſumeris, poſtulat, vt inſignioribus ornamentis à me doneris, quibus nihil venuſtius excogitari poſſit, quale erit opus ex metallis pretioſioribus auro, & argento, & meliori artificum ingenio & labore ad omnem elegantiam conſtructum.

Delrius.

A *Murenulas aureas faciemus tibi vermiculatas argento.*

Enucleatur ſenſus ſpiritalis Euchariſtiam reſpiciens.

NOTVLA I.

Ad æternæ gloriæ conſiderationem peculiari ſacræ Synaxis dono eleuatur anima deuota.

B

PRISCA ætate ſolebant mulieres pro ſingulari decoramento deferre opus aurium ad effigiẽ murenæ, vel ſerpentis flexuoſo gyro circulum complexentis; quem morem nouit Clemens Alexandrinus lib. 2. Pædag. cap. 12. & Pollux lib. 5. c. 16. & Tiraquellus ad leg. 3. connubialem, verbo, *Anguicula*, & Verbo, *Ophis*. Huiuſmodi autem ornamenti genere nobiliſſimæ fœminæ recens nuptæ potiſſimùm donabantur, quibus ſi quid exquiſitum

Clem. Alexand.
Pollux.
Tiraquell.

C eſt ad ornatum, noſtra etiam ætate defertur. Ad hunc connubialem ritum alludunt hæc verba: *Murenulas aureas faciemus tibi vermiculatas argento*; quorum ſymbolicam ſignificationem in nuptijs Euchariſticis hoc Epithalamio indicatis perſcrutemur. Circulus, quem efformabat illud opus aureum ad effigiem murenæ, vel ſerpentis intorti, & circuitionẽ perficientis compoſitum, ęternitatis erat character, vt ex his liquet, quæ referũtur à Pierio lib. 34. de his, quæ per ſerpentem ſignificantur; & lib. 39. de circulo. Aurum verò potiſſimùm eiuſdem operis materia, æternæ quoq; glorię eſt ſymbolum, quia nullo ſęculo aliqua vel minima rubiginis, aut ęruginis nota labefactatur, quin & omnium penè rerum victrices flãmę ſuperantur ab eo. Egregiè Plinius auri naturam à corruptione immunem deſcribit lib. 33 c. 3. *Nec pondere, aut facilitate materiæ prælatum eſt cæteris metallis, cùm cedat per vtrumque plumbo, ſed quia rerum vni nihil igne deperit, tutò etiam in incendijs, rogiſque durante materia, quinimmo quò ſæpè arſit, proficit ad bonitatem: Altera cauſa pretij maior, quàm minimum vſu deteri, cùm argento, ære, plũbo, lineæ ducantur, manuſque ſordeſcant decidua materia; ſuper cætera nõ rubigo vlla,*

Circulus æternitatis character.

Pierius.

Aurũ æternæ gloriæ ſymbolum.

D

Plinius.

non ærugo, non aliud ex ipſo, quod conſumat bonitatem, minuatuè pondus. Non diſſonat Hugo Cardinalis hic exiſtimans per aurum intelligi viſionem beatificã, æternum duraturam, hic enim ſecutus verſionem Septuaginta, qui pro citato verſiculo, *Murenulas &c*, legunt, *ſimilitudines auri faciemus tibi cum diſtinctionibus argenti*, ſic loquitur. *Similitudines auri fabrefaciemus tibi cum diſtinctionibus argenti, quouſque Rex in accubitu ſuo eſt. Pulchra es amica mea, ſicut dixi, tamen aurum, ideſt faciem meam non poteris videre in præſenti vita, ſicut dictum eſt Moyſi Exod. 33. ſed ſimilitudinem auri, ideſt cæleſtia, ſiue diuinæ claritatis per illuminationem ſcripturarum, & hoc per ſpeculum in ænigmate 1. ad Corinth. 13. donec omnibus appareat manifeſtè, qui nunc latet abſconditus in deitate*.

Hugo Cardin.

Per ly vermiculatas argento, ideſt a gẽteis cruſtulis auro inſitis opus elaboratum, gloriam accidentalem eſſentiali adiunctam denotari, ſatis cohærenter affirmare poſſumus; ſicut enim ex auri, & argenti coniugio maior quædam venuſtas reſultat, ita vtriuſque gloriæ eſſentialis, & accidentalis cõbinatione, cumulatior fit beatitas. Si igitur ſimulacrum ſempiternę felicitatis in murenulis aureis vermiculatis argento delineatur, dum has facer ſponſus animæ ad Euchariſticas nuptias aſſumptæ pollicetur, illud gratię donum in ſacra Synaxi concedendum indicat, quo frequens recordatio æternæ gloriæ excitetur: quaſi his verbis, *Murenulas aureas &c*. Diuinus amator dicat; ô anima, ô ſponſa Euchariſtici conuiuij, quamuis iuſtificãte gratia, alijſque virtutibus eniteas, adhuc tamen te nouo gratiæ ornatu locupletare volo, illuſtrationibus nimirùm, quibus mens tua ſæpiùs eleuetur ad contemplãdum, quam tibi paraui æternam felicitatem.

Æternę gloriæ frequẽs recordatio excitatur in anima donis ſacræ Synaxis.

Iniunxit Dominus ad capiendam ciuitatem Ierichontinam, vt ſeptiès Arca fœderis per circuitus murorum circumduceretur. Ioſue 6. Hiſtoria hæc pluribus Sacramentis redundat; ad noſtrũ ſcopum animaduerto, circulo ſeptiès efformato optimè repræſentari ſæpiùs repetita æternitatis ſymbola: tùm enim figura circularis, æternitatem, quàm ſeptenarius numerus multiplicitatem denotat; Arca igitur fœderis, notiſſima Euchariſtiæ figura, ſepties circumlata admonemur, argumentum ęterni æui rememorationum ſacra alimonia veſcentiũ mentibus obijci, ex ſingulari ſupremi Numinis fauore.

Ioſue 6.

Sed quoniam de Arca facta eſt mẽtio, ſubit recordatio, quòd hæc incluſa erat in propitiatorio, cui proximi erant duo Cherubim ex auro elaborati. *Duo etiam Cherubim ex auro ductili, quos poſuit ex vtraque parte propitiatorij*. Exod. 37. Cherub ſonat ſcientiam, aurum autem eſſe æternitatis hieroglyphicum notauimus: nobile itaque ſimulacrum hic habemus prælincãs Euchariſtico edulio pio affectu adhærentes crebris cogitationibus de æternitate ex ſpeciali Dei indulgẽtia inſigniri, quo in exercitio vera dicitur ſcientia.

Exod. 37.

Quadraginta annorum ſpatio peregrinantis Iſraelitarum exercitus per vaſta deſerta, calceamenta, & veſtes temporis iniurias non ſunt expertæ, non vetuſtate attritæ, non affrictu corroſæ, ſed quem ab exordio itineris habuerunt ſtatum, retinuere. *Veſtimentum tuum, quo operiebaris, nequaquam vetuſtate defecit, & pes tuus non eſt ſubtritus, en quadrageſimus annus eſt*. Deuter. 8. Quid hæc indumentorum immutabilitas indicet, percipiamus à Tertulliano lib. 5. contra Marcionem cap. 7. *Nam Iſrael, inquit, qui Deo fuerat cognitus, quique ab eo in Aegypto exaltatus fuerat, & per Erythræum pelagum transfuctus eſt, quique in eremo manna cibatus, quadraginta annis ad inſtar æternitatis redactus, nec humanis paſſionibus contaminatus, ſatiſque beneficijs Deo obligatus eſt*. Quarè hoc æternitatis charactere, quem præ oculis habebant Iſraelitæ manna ſingulis diebus enutriti, myſticè docemur gratiæ auxilia, quibus perennaturę felicitatis memoria refricatur in ijs, qui diuina eſca crebrò paſcuntur.

Deuter. 8.

Tertullian.

Menſa propoſitionis de lignis Setim compacta erat: *Facies & menſam de lignis Setim*. Exod. 25. Aliqui cedros, alij citros interpretantur, quæ eſt arbor nobiliſſima, ex qua menſæ priſca ætate cõcinnabantur, vt eruditè notat Salazar in Prouerb. cap. 9. à nu. 74. & tùm cedri, quàm citri potiſſima dos eſt à putredine immunitas, etenim earũ ligna nec tinea corrodit, neq; temerat, aut deformat caries; & cedro, Dioſcorides lib. 1. cap. 88. cadauera à tabe defẽdi, & ideò mortuorũ vitam à quibuſdam appellari, tradit. Quarè vtraque planta illius æternitatis, cui nec aduerſantes caſus, nec rerum viciſſitudines, nec delabentia ſæcula officiunt, ſpeciem egregiam refert: hæc igitur ligna imputribilia in menſis propoſitionis aſpicientibus obuia, venuſtè admodùm repræſentant virtutem, quã Euchariſtica menſa per illa adumbrata, habet excitandi recordationem illius æterni regni, in quo gloriæ theſauros neque ærugo, neq; tinea demolitur, nec fures rapiunt.

Exod. 25.

Salazar.

Dioſcorides.

Euchariſtia virtutem habet excitandi memoriã cæleſtis glorię

In

In ſacroſãcta illa cœna, poſtquã Chriſtus Seruator noſter ſuum corpus in cibum tradidit Apoſtolis, & calicem ſanguinis propinauit, ſermonem de æterna gloria inſtituit. *Dico autem vobis: non bibam amodò de hoc genimine vitis vſquè in diem illum, cùm illud bibam vobiſcum nouũ in Regno Patris mei.* Matth. 26. quo quid clarius dici poterat à magiſtro veritatis, vt intelligeremus dari virtute Euchariſtici Sacramenti excitamenta ſingularia, quibus ad beatam, ſempiternamquè vitam, glorioſamque reſurrectionem contemplandam allicimur. Germana ſunt, quæ habet Auguſtinus lib. quæſt. Euangelic. quæſt. 43. *Ergo, inquit, quia de propagine Adam, qui etiam vetus homo appellatur, corpus ſuſceperat, quod in paſſione traditurus erat, indè etiam per vini Sacramentum commendat ſanguinem ſuum: quid enim nouum vinum, niſi immortalitatem renouandorum corporum intelligere debemus? Quòd cùm dicit: Vobiſcum bibam, etiam ipſis reſurrectionem corporum ad induendam immortalitatem promittit. Vobiſcum enim non ad idem tempus, ſed ad eandem renouationem dictum accipiendum eſt.*

Matth. 26.

Virtute Euchariſtię dãtur excitamenta ſingularia, quibus ad ęternam vitam contemplãdam allicimur.

D. Auguſt.

Murenulas aureas faciemus tibi vermiculatas argento.

NOTVLA II.

Inſigni fidei augmento pia anima in ſacra Synaxi illuſtratur.

MVrenulas aureas eſſe aurium ornamentum ſatis probabiliter affirmari poteſt, & fauet vox diminutiua, *murenulas*, quæ ſignificare videtur annulos figuram murenæ habentes, quales ab auribus pẽdulos geſtare ſolent mulieres ad maiorem elegãtiam. Quarè quis neget aureis murenulis ſymbolicè denotari hic fidem valdè excellentem? Fides enim eſt ex auditu, cuius interpretamenti nobiliſſimum patronum affero D. Bernardum ſer. 41. in Cant. *Atquè hoc propterea (vt opinor) ait, quia fides ex auditu, & quandiù per fidẽ ambulatur, & non per ſpeciem, danda opera potiùs inſtruendo auditui, quàm viſui exercendo. Fruſtrà namquè intenditur oculus, qui non ſit fide mundatus. Quia ergò fides ex auditu, & ex illa viſus purgatio eſt, meritò illi ornandis auribus intendebant.* His igitur verbis: *Murenulas aureas &c.* Sacer ſponſus inſinuat ſe velle ſingulari quadam fidei præſtantia Euchariſticarũ nuptiarum ſponſam inſignire. Quaſi dicat: iò anima, quæ mihi per ſacram Synaxim es deſponſata, quamuis gratia, & virtutibus ſatis decorata videaris, adhuc tamen ſplendidioribus virtutum, & ſublimioris fidei donis à me exornaberis.

Murenulæ aureæ ſymbolũ fidei.

D. Bernard.

Fides exigitur quidem, ſed & fides perficitur à ſacra communione. Diſcamus hoc à B. Laurentio Iuſtiniano de triumphali Chriſti agone cap. 4. vbi de diſpoſitione præmittenda ante ſumptionem Euchariſtiæ ſcribens hæc habet. *Accede, inquam, non corpore, ſed mente, ſed cogitatione, ſed affectu, in ſimplicitate, & virtute, in deuotione, & fide, etſi nondum perfecta, & adulta, tamen ex familiari meditatione formanda, atq; perficienda, omnem depone formidinem, & altum ſapere reijce, & diuinæ gratiæ receptaculum fias, non vt videas ſpecioſitatem aliquam, nec per dulcedinem ori delectabilem inuiteris, vt guſtes, ſed vt per fidem, quæ ex auditu eſt, erudiaris de verbo.*

B. Laurent. Iuſtin.

Moyſes collocauit in templo (Domino ſic præcipiente) menſam extra velũ, & contra menſam candelabrum in latere meridiani. Sed ſi menſa illa, in qua panes propoſitionis ſeruabantur, Euchariſtici panis menſam repræſentabat, cur quæſo extra velum poſita? non ſatis cohærere videtur hoc cum Auguſtiſſimo Sacramento, in quo Dominicum corpus intra ſacrorum accidentium velum contegitur. Duo erant ante illam menſam, quæ lucem afferebant, lucem quoq; nobis afferant pro arcani inueſtigatione. Candelabrum fulgens, & meridianus ſplendor. Per candelabrum accenſum aptè admodum viua fides in cõuiua Euchariſticæ menſæ prærequiſita denotatur: Per meridionalem verò claritatem candelabro adiunctam superni luminis acceſſiones ad fidem, quibus deuota anima ità irradiatur, & certificatur de Dominici corporis præſentia in ſacroſancto Altaris Sacramento, vt quandoquè hæc illa non videatur obuelata.

In opiparà menſa, quam præparauit Abraham tribus illis viris, quos hoſpitio exceperat, erat vitulus tenerrimus, & optimus, lac, & butyrum. *Ipſe verò ad armentum cucurrit, & tulit indè vitulum tenerrimum, & optimum.* Et infra: *Tulit quoquè butyrum, & lac, & vitulum, quem coxerat, & poſuit coram eis.* Gen. 18. Vitulus ille Chriſtum in Euchariſtia deſignat, lac verò fidem communicantis, Ambroſio interprete lib. 1. de Cain, &

Gen. 18.

D. Ambr.

Abel cap. 5. cuius hæc ſunt verba. *Vndè & hîc meridies eſſe deſcribitur, quãdo Abraham Domino offert hoſpitium: ſed ad cœnam vitulus immolatur, & cum lacte manducatur; hoc eſt, non cum ſanguine, ſed cum fidei charitate.* Verùm ſi lac fidem ſignificat, certè butyrum, quædã lactis pinguedo, & melior ſubſtantia ſupernatans fidem eminentiorem ſignificabit; quocircà, cũ non ſolùm lac, ſed etiam butyrum à Sancto Patriarcha apponatur in conuiuio, quo quæſo aptiori ſymbolo prædicari poterat præſtantiſſima fides, quæ per ſpecialia gratiæ auxilia in ſacra menſa confertur?

Lac ſymbolum fidei.

Fides præſtantiſſima in ſacra Synaxi cõfertur.

B Supplicanti Chananææ mulieri pro filia à Dæmone vexata reſpõdit Chriſtus, *Non eſt bonum ſumere panem filiorum, & mittere canibus.* Matth. 15. Ad animum efflagitantis mulieris deijcendum hæc repulſa ſatis efficax alicui videri poterit; quis enim non diffidet, aut quis non præ verecundia ſileat, & obmuteſcat ad durum Principis rogati reſponſum? nihilominùs mulier illa non animo cadit, quin in ſpem magis erecta vrget, & inſtat noua petitione. *Etiam Domine: nam & catelli edunt de micis, quæ cadunt de menſa Dominorum ſuorum.* Vndè tam firma in imbecilli fœmina fides, quæ ab ipſo Domino ſingulari illo encomio fuit celebrata? *O mulier, magna eſt fides tua: fiat tibi ſicut vis.* C In mentem reuocemus, quòd paulò antè panẽ nominauerat Seruator Chriſtus. *Non eſt bonum ſumere panem filiorum, & mittere canibus.* & quis alius eſt panis filiorum, quàm panis Euchariſticus, quo filij Dei aluntur, & ius hæreditarium ad Regnum cælorum conſequendum acquirunt? Hic panis eſt tantæ efficacitatis, vt ad illius ſolũ nomen fides illa admiranda excitata fuerit; ex quo facilè intelligi poteſt, quàm magna fidei incrementa manducatus hic panis communicabit.

Matth. 15.

Ibidem.

Euchariſticum panem manducantib⁹ magna fidei incrementa cõmunicãtur.

A *Murenulas aureas faciemus tibi vermiculatas argento.*

NOTVLA III.

Fides, quam exigit Euchariſticum Sacramentũ, eſt illuſtre trophæum de profligato tartareo hoſte.

AD triumphalem pompã complẽdam vetuſtis tẽporibus erat ſpecioſa oſtentatio ſpoliorum, & manubiarum, ferebanturq; tituli victarũ gentium cũ imaginibus deuictarum vrbium. Sic etiam Hercules, qui in Nemęa ſylua iuxta Cleonas inuſitatæ magnitudinis Leonem iugulauerat, detractam pellem ad iactandam ſingularem illam victoriam pro inſigni geſtauit. Hæc ſemitam nobis aperiunt inueſtigandi quid arcani contineatur ſub monili ad anguis ſimilitudinem effigiati, quod ſpõſus huius Epithalamij dilectæ ſuæ pollicetur hìc. Equidem ſub ſerpentis forma vafer ille Cacodæmon talem fidem extorſit à protoparente Eua, vt illa crederet ſe nec morituram, & Deo fore ſimilẽ, ſi vetitum pomum deguſtaſſet; miſerè decepta fuit fallaci promiſſo. Eſcam Euchariſticam inſtituit Chriſtus Seruator noſter, quæ eſt veræ immortalitatis alimonia, diuinitatiſque nos facit participes, vt ipſe teſtatur, *Hic eſt panis de cælo deſcendens, vt ſi quis ex ipſo manducauerit, non moriatur. Ego ſum panis viuus, qui de cælo deſcendi. Si quis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum.* Et paulò poſt. *Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in illo.* Io. 6. Fides igitur, qua hoc Sacramentũ creditur, eſt victoriæ monumentum de antiquo ſeductore colubro. D Hic enim victus, & mirabiliter deriſus remanet, dũ videt fidelem credentem Chriſto veraciter promittenti nobis per eſum cibi Euchariſtici vitam immortalem, & diuinitatis participationem, quæ duo falsò ipſe pollicitus fuerat Euæ per comeſtionem interdicti fructus. Quarè his verbis, *Murenulas aureas faciemus tibi vermiculatas argento,* ſacer ſponſus pollicetur dilectæ animæ fidem illam eximiam, quam poſtulat ſacroſanctum Altaris Sacramentum ad confundendum ſtygium anguem. Quaſi dicat: tu tali fide à me donaberis, qua firmiter credendo diui-

Ioan. 6.

Fides, quã poſtulat Euchariſtia eſt victoriæ monumentum de ſtygio angue.

nitatem, & æternam vitam Euchariſticũ edulium tibi allaturum, de nequiſſimo ſerpente, qui eadem aliquando Euæ, & eius ſoboli fictè promiſit, glorioſum explicabis trophæum.

Clementiſſimus genitor iuniorem filium ad paternas ædes redeuntem ſic amanter excepit, vt glorioſè veſtiri, & annulo inſigniri, atq; ſympoſium, quo reficeretur, parari ſtatim demandarit. *Citò proferte ſtolam primam, & induite illum, & date annulum in manum eius, & calceamenta in pedes eius.* Lucæ 15. Annulus ille Patris ſigillum continebat, vt adhertit Chryſoſtomus tom. 5. hom. 4. de filio prodigo, vbi Patrẽ inducit cauſam proferentem, ob quam filio conceſſerit annulum; *Vt meum*, inquit *circumferens ſigillum, formidabilis omnibus hoſtibus, aduerſarijſq; appareat.* Porrò in ſigillo mos inoleuit cælare emblemata, characteres, ſeu notas, quibus præcipua parentum gloria adumbratur. Myſtica aperiamus. Satis notum eſt ex Patrum interpretamento præmemorato genitore filium adeò blandè, & ſplendidè admittente ad epulum, denotari Chriſtum, benigniſſimum Seruatorem noſtrum varijs gratiæ donis piam animam pro Euchariſtico conuiuio exornantem: ſed quale munus in annulo deſignatur? Fidei donum ſubindicari Ruricius Lemouicenſis Epiſcopus lib. 1. epiſt. 2. exiſtimat. *Dat*, inquit, *annulum, ne rurſus à Patre perfidia duce diſcedat.* Luculentius Tertullianus de Pudicitia cap. 9. *Veſtem priſtinam accipit, ſtatum ſcilicet eum, quem Adam tranſgreßus amiſerat: annulum quoquè accipit tunc primùm, quo fidei pactionẽ interrogatus obſignat; atquè ità exindè opimitate Dominici corporis veſcitur, Euchariſtia ſcilicet.* Annulo igitur fides, quam Euchariſticum Sacramentum petit; indicatur, in cuius fidei dono elucet potiſſimùm Dei honor, qui glorioſè triumphat, dum per talem fidem vindicat nos à commentitia fide, qua pellexiſſe ad pomi comeſtionem Protoparentes noſtros nimio faſtu verſipellis, & callidus anguis tartareus turgebat.

Luc. 15.

D. Chryſoſ.

Hoſtibus formidabilis fit prodigus peccator, dum in annulo Chriſti imaginem geſtat.

Ruricius.

Quàm benè per fidem veram, quam de Altaris Sacramento habemus, damna reparentur à fide mendaci illata, ad quam ſubdolus ſerpens induxit Euam, perpendit B. Algerus lib. 2. de Sacramento cap. 4. *Quæritur*, inquit, *quarè fides tantoperè exigatur in hoc Sacramento, quia videlicet falſa fide mundus perijt, quãdo plus Diabolo, quàm Deo credere præſumpſit, dùm in ligno ſcientiæ boni, & mali vetito plus ſperauit diuinitatem aſſequi, quã ab hoſte promittebatur, quàm incurrere mortem, quam Deus minabatur.* Conſonat Rupertus lib. 3. Commentarij in Exod. cap. 12. *Tentati ſunt (ait) primi homines à Diabolo dicente, Comedite, & eritis ſicut Dij, & crediderunt ei plus quàm Deo dicenti: In quacunq; die comederitis ex eo, morte moriemini. Proindè tenetur à Dei filio dicente, de pane, & vino, Comedite, hoc eſt corpus meum, hic eſt ſanguis meus, comedite & eritis filij Dei, & credamus verbo eius, pluſquàm oculis noſtris carnalibus, quibus non niſi exteriorem panis, & vini ſpeciem intuemur, & ità iniquam credulitatem parentum noſtrorum pia credulitate in nobis metipſis euacuemus.*

B. Algerus.

A

Rupert.

B *Dum eßet Rex in accubitu ſuo, nardus mea dedit odorem ſuum. Verſ. 12.*

Indicatur ſenſus ad corticem litteræ.

ACcubitus hic ſignificat locum, in quo ad cibum capiẽdum diſcumbitur, vt vulgatim tradũt Interpretes. Vox verò Hebræa מסב *Meſab*, circulum, ſeu orbem denotat, hoc eſt, accubationem epularem lectulis in ambitum menſæ appoſitis. Hæc eadem vox, quæ ſonat gyrum, & circuitum menſæ, alludere etiam poteſt ad antiquam conſuetudinem, qua carminum modulamine in cõpotatione pocula inuicem circumferebantur, ità vt in orbem redirent hauſtus, de qua re Clemens Stromateus Pædag. lib. 2. cap. 4. Dum igitur nobiliſſimus, & ditiſſimus Dynaſta geniali conuiuio accumberet, illius ſponſa aliquid de proprio conferre nititur, tum vt ei vicem aliquam rependat, à quo in pompa nuptiali illuſtribus donarijs fuerat cumulata, tum etiam vt pro viribus amorem, quo in ipſum ferebatur, reſtetur. Nardinum autem munus fuiſſe hoc à puella in ſympoſio allatum, ipſamet nõ obſcurè declarat his verbis, *Dum eſſet Rex in accubitu ſuo, nardus mea dedit odorem ſuum.* Nardus enim priſcis temporibus in conuiuiorum potiſſimum delicium tranſierat; vel quia epulantes coronis ex nardo compoſitis cingebantur, vel quia vnguento nardino perfundebantur, vel quia admixtione nardi vina gratioſiora reddebantur. Tibul. lib. 2. Eleg. 2.

C

Clem. Alexand.

D

Illius puro diſtillent tempora nardo.

Horatius lib. 3. ode 14.

Tibullus.

I, pete

Horat. *I, pete vnguentum puer, & coronas.*
Lucretius lib. 4.
Lucret. *Pocula crebra, vnguenta, coronæ, ſerta parantur.*
Seneca. Seneca lib. 2. de ira cap. 33. *Ad cœnam inuitauit eum, ea die vnguentum, & coronas*
Dioſcorid. *miſit.* Dioſcurides lib. 1. cap. 81. Petalinum è nardo præſtantiſſimum vnguentũ dicitur Foliatum. Martialis lib. 11.
Martial. *At mea me libram foliati poſcit amica.*
Et lib. 14.
Idem. *Hæc licet in gēma, quæ ſeruat nõia Coſmi, Luxurioſe bibas, ſi foliata ſitis.*
Archeſtrat. Archeſtratus apud Athenæum lib. 3. *Semper coronis caput omnigenis inter epulas redimito, quibus terræ ſolum fertile abundat, & ſtillatitijs vnguentis bonis capillum*
B
procurato. Plura pro hoc argumēto co-
Sherlogus. pioſa eruditione proſequitur Sherlogus hìc. Porrò ex antiquo ritu mulieres orientales, maximè Iudææ ſolebant in conuiuio ſelectiſſimorum florũ, vel herbarum ſuaueolentium corollas texere, vel etiam vnguenta parare ad delinimentum cõuiuarum, vt benè obſeruauit
Delrius. Martinus Delrius hìc.

Sanctius nardi nomine compellari à ſponſa dilectum ſuum conformius exiſtimat textui. *Quòd verò*, inquit, *ſponſus*
Sanctius. *ipſe nardus ſit, docet apertè Septuaginta trãslatio, quæ nardo dedit genus maſculinum: quod ſanè nullo modo faceret, niſi ſponſum*
C
nardum eſſe putaret. Vbi enim noſter, nardus mea dedit odorem ſuum; ipſi reddunt, Ναρδὸς ἐμοῦ ἔδωκεν ὀσμὴν αὐτοῦ, οὐ αὐτῆς. Et fauet Origenes hom. 2. ex quatuor,
Origenes. vbi dicitur ab Eccleſia, vel ab anima hìc nardi nomen tribui Chriſto: quarè iuxtà hãc expoſitionem, is videtur eſſe ſpõſæ loquentis ſenſus: dum in connubiali menſa decumbit ſponſus meus regia magnificentia conſpicuus, inter omnia odoramenta, & amœniſſimos ſuffitus, quibus lautiſſima menſa fragrat, ille mea eſt præcipua voluptas, ille mihi potiſſimum ſuauiter olet, non ſecùs ac nardus odoriferis rebus admixta, ità ſuperexcedit fragrantia, vt ab illa penè extingui ſocij odores videantur.

A
Dum eſſet Rex in accubitu ſuo, nardus mea dedit odorem ſuum.

Enucleatur ſenſus ſpiritalis Euchariſtiam reſpiciens.

NOTVLA I,

Quod in ſe eſt, diligenter præſtet fidelis anima, vt ritè ad Euchariſticum conuiuiũ ſe diſponat.

VT munificentiſſimo, & amantiſſimo ſponſo correſpondeat noua nupta, quod ſuarum virium, & ingenij eſt, confert pro genialis ſympoſij pompa, nardum ſcilicet, ſiuè herbam intelligas, ſiuè vnguentum; nã vtrumq; parare puellaris induſtriæ proprium fuiſſe innui in enodatione litteræ. Monemur hic partes eſſe piæ animæ, vt diuinæ gratiæ, qua præuenitur, omni niſu
C
cooperando ad ſacram menſam ſe præparet. *Dum eſſet Rex in accubitu ſuo, nardus mea dedit odorem ſuum*; quaſi ſubmiſſo affectu anima dicat. Subminiſtrauit mihi beneficus ſponſus plurima gratiæ auxilia, quibus fulta adlaboraui ſimul, & omni perfugato otio, quod meæ fuit induſtriæ exhibui, vt tenuis mea deuotio inſtar nardi odorem diffunderer.

Admoniti Magi ſplendore irradiantis ſtellæ non modò longam ex Chaldæa in Bethleem peregrinationem ſubierunt, ſed & munera auri, thuris, & myrrhæ, quæ erant ex rebus apud ipſos precioſioribus, detulerunt. Sed cur magni, &
D
delicati Principes nec à laboribus, nec ab incommodis, ab itinere adeò grandi remoueri non potuerunt? cur donis ex ijs, quæ de eorum gaza præcipua erant, iacentem in Bethleemitica æde filiũ Dei conſalutare, & honorare nõ dubitarunt? Ignorabant forſan recens illum natum paupertatis magiſtrum eſſe? Cur igitur non timuerunt, vt ille faſtidiret precioſa munera, & ea rigido ſupercilio reſpueret? quinimmò præſepe ingreſſi æterni Regis incunabulum, etſi ibi clariùs doceri potuerint, & ab humili ſpecu, & à vilibus pannis, quibus magnus Puſio inuoluebatur, quantum illi eſſet oblectamenti

menti ſplendidæ ſupellectilis carentia, A nihilominùs intrepido animo apertis theſauris obtulerunt munera, aurũ, thus, & myrrham.

Bethleem domũ panis ſignificat; Magi igitur in Bethleem pergentes, fideles ad Eccleſiam, quæ eſt domus Euchariſtici panis, concurrentes prænotabant; hi autem vt inſtruantur, quale conamen, & quàm exactam diligentiam adhibere, quas virtutum turmas ſibi accerſere debeant pro decenti apparatu ad ſacram Synaxim, Perſarum Dynaſtæ exciti à ſtellæ fulgoribus, & diuina luce interiùs illuſtrati, ſtatim laborioſo itineri ſe committunt, & donaria de his, quæ potiſſima ſunt in ſuis Regijs opibus, filio Dei B humana carne Induto afferunt, nec aliquid eorum, quæ ab ipſis præſtari valẽt, prætermittunt in ſuperni Numinis obſequium.

Prodigus adoleſcens exul in longinqua regione, licèt fame, & nuditate penè eſſet conſumptus, viam tamen difficilem arripit, vt ad lares redeat laſſitudinẽ ſuſtinet, ſemitas petricoſas calcat nudis pedibus, non detinetur à temporum ſæuitia, inermis non retardatur à rugientibus ad prædam crudeliſſimis feris: vide quantùm fatigetur, qualia, quàm ardua perferat fameſcens iuuenis, vt pane in paterna domo refocilletur. Verùm ſi fidelem Euchariſticam refectionem C appetentem illo repræſentari certum eſt, nonnè liquet, quantùm huic elaborandũ ſit, & omnia peragenda, quæ eius ſint in poteſtate, vt condignè manducet ſanctã Altaris alimoniam?

Maximè elaborandũ eſt fidelib⁹, vt dignè Euchariſtiam ſuſcipiant.

Ruth inuitata à benigniſſimo Booz ad prandium, acceſſit quidem, ſed cibarium de granis triticeis, quæ ſuo labore, & induſtria collegerat, paratum menſæ intruſit. *Dixitque ad eam Booz: Quando hora veſcendi fuerit, veni hùc, & comede panem, & intinge buccellam tuam in aceto. Sedit itaquè ad meſſorum latus, & congeſſit polentam ſibi, comeditque, & ſaturata eſt.* Ruth 2. vbi Lyranus. *Et congeſſit, ſcilicet ipſa Ruth, præparauit ſibi cibum ſecundùm translationem noſtram.* Cui conſonat D Toſtatus, qui etiam declarans, cuius ferculi genus eſſet polenta, hæc habet: *Et congeſſit polentam ſibi, ideſt congregauit cibum factum de granis. Vocatur polenta, multitudo granorum excuſſorum de ſpicis, & paratorum ad comedendum. Et vocatur polenta à poliendo, quia poliuntur, ideſt depurantur grana, ablatis ariſtis, ad comedendũ.* & paucis interiectis. *Iſtam polentam cõgeſſit, ideſt congregauit nunc Ruth, poſtquam meſſores ſedèrunt ad ſarcinas, & congregauit grana multa.* Myſtica huius hiſtoriæ pandantur. Equidẽ puella hæc Ruth conuiuio, cui aſſidebat, eſcam proprio ſtudio, & coquatam comparatam inferens, in typo repræſentauit, ab Euchariſtica menſa inertes, & ſocordes eliminandos eſſe, admittendos verò eos, qui quidquid ſolertiæ, & facultatis habent, ponunt, vt congrua diſpoſitione accumbant ſacræ menſæ.

Ruth 2.

Lyranus.

Toſtatus.

Inertes, & ſocordes eliminãdi à ſacra mẽſa.

Officioſus reſipiſcentis Mariæ Magdalenæ amor, quid Chriſto Seruatori apud Simonem phariſæum prandenti nõ præſtitit, vt illius ſibi gratiam conciliaret? hæc copioſo lacrymarum imbre pedes eius irrorauit, capillamento ſparſo extenſit, ſæpiùs deoſculata eſt, vnguento ſuauiſſimi halitus effuſo deliniuit: *Et ecce mulier, quæ erat in ciuitate peccatrix, vt cognouit, quòd accubuiſſet in domo Phariſæi, attulit alabaſtrum vnguenti: & ſtans retrò ſecus pedes eius lacrymis cœpit rigare pedes eius, & capillis capitis ſui tergebat, & oſculabatur pedes eius, & vnguento vngebat.* Luc. 7. Egregiè admodum indicauit beata hæc fœmina, quo ſagaci ſtudio, quibus obſequijs ſit excolendus Chriſtus in ſacro conuiuio, cuius & virtutem illa ſubodorata eſt, ſi fides probatiſſimo auctori Paulino habeatur, cuius verba ſupra attulimus notula 1. ad verſiculum 2. *Pulchra ſunt genæ tuæ &c.* Hæc inquam beata mulier cùm emptis ſelectiſſimis aromatibus ad Chriſti cadauer condiendum, duabus alijs religioſis mulieribus comitata, vigilans, & feſtina ſummo mane properauit ad monumentum, erudiuit nos ſimiliter ad virtutes ſectandas, quæ maximè communionis tempore latera noſtra ſtipare debent. Auſcultemus Bedam venerabilem relatum à D. Thoma in Catena ad illud 24. Lucæ. *Vna autem Sabbati valdè diluculò venerunt ad monumentum, portantes, quæ parauerant, aromata. Sepulchrum illud* (inquit memoratus Beda) *figuram Dominici habet Altaris, aromata autem, quæ mulieres deferunt, ſignificant odorem virtutum, & orationum ſuauitatem, quibus Altari appropinquare debemus.*

Luc. 7.

Luc. 24.

Beda.

Dum

Dum eſſet Rex in accubitu ſuo, nardus mea dedit odorem ſuũ.

NOTVLA II.

Chriſtus in Euchariſtica menſa eſt præcipua voluptas animæ diuino amore efferueſcenti.

IN expoſitione litteræ innui ea ſuaueolentia excelſere narcum, vt ab eius vehementi halitu odoramenta, quibus admiſcetur, conſopita remaneant; quod Gregorius Nyſſenus hom. 3. in Cant. inſinuauit: *Quandoquidem*, inquit, *multorum, & diuerſorum aromatum, ſed non ex alia proprietate benè ſpirantia, artificioſa, & moderata mixtio tale efficit vnguentum ex his, quæ ſimul injciuntur, vna herba redolente, cui nomen eſt nardus, nomen præbens toti cõpoſitioni.* Quarè dum ſpiritalis ſponſa dilectum Euchariſtico conuiuio accubantem nomine nardi vocat, ſola illius diuina fragrantia oblectari, illo ſolo potiſſimùm recreari, nihilquè præter ipſum amabile, aut pretioſum exiſtimare deprædicat; ſunt enim amoris ſingularis blandimenta rei odoriferæ nomina adſcribere alicui. Vndè mulier illa apud Plautum in Curculione ſic virum quendã alloquitur. *Nam omnium odor vnguentum præ tuo nauteæ eſt. Tu ſtacte, tu cinnamomum, tu roſa, tu crocum, ac caſia. Tu petalium.* in alijs codicibus habetur: *Tu Bdellium.* his igitur verbis: *Dum eſſet Rex in accubitu ſuo, nardus mea dedit odorem ſuum*, pia anima hunc amoris affectum exprimere videtur. O mi dilecte, quem in ſacra menſa præſentem habeo, pro omnibus, & præ omnibus vnguentis mihi dulciſſimè oles, ità me delinis, & demulces, vt de alijs delicijs non laborem, delinimenta alia non appetam, tu mihi ſolus iucundus, tu ſolus amœnus.

Greg. Nyſſen.

Plautus.

Regina Eſther adeò perfecto amore in Deum rapiebatur, & ab illo ſolo oblectamentum, & gaudium hauriebat, vt quidquid regia magnificentia ad gloriam, & voluptatem ſuppeditare illi poterat, nauſeans faſtidiret; Vndè hæc ſupremum Numen deprecando talia pronunciauit. *Tu ſcis neceſſitatem meam, quòd abominer ſignum ſuperbiæ, & gloriæ meæ, quod eſt ſuper caput meum, in diebus oſtentationis meæ, & deteſter illud, quaſi pannum menſtruatæ, & non portem in diebus ſilentij mei, & quòd*

Eſther 14.

A *non comederim in menſa Aman, nec mihi placuerit conuiuium Regis, & non biberim vinum libaminum: & nũquam lætata ſit ancilla tua, ex quo huc translata ſum vſquè in præſentem diem, niſi in te Domine Deus Abraham. Deus fortis ſuper omnes, exaudi vocem eorum, qui nullam aliam ſpem habent, & libera nos de manu iniquorum, & erue me à timore meo.* Eſther 14. Simili amore piæ animæ exardeſcere ſolent in cæleſtem amatorem Chriſtum, cuius præſentia in Altaris menſa ità exhilarantur, vt alia quæcũq; ſolatia renuant, & contemnant. Fidem huius rei faciat feliciſſima Catharina Adorna Genuenſis in amore diuino feruentiſſima; hæc enim Euchariſticæ re-

B fectioni inhians dicere conſueuerat. Non habeo cor, quale cæteri habent, meũ enim cor non poteſt gaudere, niſi in Domino Ieſu meo; quare hunc mihi in ſacra Synaxi præbete. Et ſola communionis priuatio (vt multiplici experimẽto comprobatum fuit) eam in adeò graues anguſtias adduxiſſet, vt diù ſic in humanis nõ potuiſſet perſiſtere; quocircà ſi quandò contingebat, vt aliqua de cauſa ſacrã alimoniam non ſumeret, tota illa die remanebat triſtitia, & mœrore plena, & ſibi metipſi grauis, & oneroſa reddebatur, ità vt familiares hoc animaduertententes plurimùm illi compaterentur. In eius vita cap. 3. refertur.

Chriſti præſentia in Euchariſtia ita exhilaratur pia anima, vt alia quæcunq; ſolatia renuat.

In vita B. Catharinæ Genuen.

C Ità quandoq; fidelis anima ſuauitate Dominici corporis afficitur, vt corporales, quibus veſci ſolebat, dapes non attendat. Audiendus hìc Hugo ſuper illud Marc. 8. *Et obliti ſunt ſumere panes. Et obliti* (inquit) *ſunt dulcedine veri panis illecti, ſumere panes. Pſal. 101. & oblitus ſum comedere panem meum.*

Marc. 8. Hugo.

Pro hoc argumento alia ſupra videri poſſunt ad verſiculum: *Meliora ſunt vbera tua vino*, notula 4.

Dum eſſet Rex in accubitu ſuo, nardus mea dedit odorem ſuũ.

D

NOTVLA III.

Regiam munificentiam, & ſummam demiſſionem oſtendit Chriſtus in Euchariſtia.

NARDO, quæ eſt herba exigua, & valdè odorata, virtutem humilitatis denotari, ſatis vulgata interpretatio eſt; quarè hìc deuota anima eleuata in contemplationem ſacræ menſæ, in illa

Nardus humilitatis ſymbolũ.

illa Chriſtum Regia maieſtate conſpicuum, & ſui ipſius ſubmiſſione ſpectabilem admirans, hæc pronũciat: *Dum eſſet Rex in accubitu ſuo, nardus mea dedit odorem ſuum.* Quaſi dicat: dum eſt dilectus meus in accubitu, ſcilicet in Euchariſtico conuiuio, corpore, & ſanguine ſuo paſcit, & potat fideles, ſic regia magnificentia ſplendet, vt ſimul humilitatis odore inſtar exilis, & amœnæ nardi fragret.

Duæ mortalium turmæ conditionis oppoſitæ ad venerandum Chriſtum in præſepi recens natum conuolarunt. Reges Tharſis, Sabæorum, atque Arabum Dynaſtæ; & agreſtes paſtores abiectiſſimæ plebis. Non ſatis congrua horum videtur connexio; etenim ſi humilitatẽ profiteri, & docere voluit Seruator noſter ab illo vitæ primordio, ſicut huic fini optimè deſeruiebant ſtabulum, fœnum, & duo ad latera vagientis pueri animalia, ita aduerſari videbantur ſyderis iubare tracti Perſarum Reges opibus, & potẽtia illuſtres ad infantuli pedes adorabundi cum muneribus procidentes; ꝙ ſi, vt verè Rex erat, haberi, & excoli voluit, cur adeò vile incunabulum elegit? cur fœno iacere pertulit? cur paſtores de humili vulgu accerſiuit? An vt imis altiſſima copulando ſupremus Magiſter ſe paſſibilem, & mortalem declararet, ſed ſimul ſe Deum eſſe probaret? Rectè quidem, ſed aliud etiam myſterium ſubindicatum puto. Bethleem domus panis explicatur à Gregorio hom. 7. in Euangelia, qui benè ait. *Etiam in Bethleem naſcitur; Bethleem quippè domus panis interpretatur; Ipſe namque eſt, qui ait, Ego ſum panis viuus, qui de cælo deſcendi; factus homo fœnum noſtrum vertit in frumentum, qui de ſemetipſo ait: Niſi granum frumenti cadens in terrã mortuum fuerit, ipſum ſolum manet; Vndè & natus in præſepio reclinatur, vt fideles omnes, videlicet ſancta animalia carnis ſuæ frumento reficeret, ne ab æterna intelligentiæ pabulo ieiuna remanerent.*

D. Gregor.

Quocircà cùm in Bethleemitico præſepi iacens Chriſtus præmonſtrauit ſe futurum ſub Euchariſtico pane, in quo Sacramento, quæ ſunt ſublimia supernæ Maieſtatis Regiæ, fulgent, & quæ infima profundiſſimæ humilitatis apparent, opportunè admodum fulgor ſtellæ, potentiſſimi, & ditiſſimi Orientalis plagæ Reges ad Chriſti plãtas prouoluti, eiq; magnifica dona offerentes excelſa proclamant; infima verò fœnũ, ſtabulum, inculti, & pauperculi paſtores teſtantur.

Reuertenti è pugna victori Abrahamo occurrit Melchiſedech Rex panem, A & vinum offerens. *At verò Melchiſedech Rex Salem, proferens panem, & vinũ (erat enim Sacerdos Dei Altiſſimi) benedixit ei, & ait: Benedictus Abram Deo excelſo, qui creauit cælũ, & terram: & benedictus Deus excelſus, quo protegente hoſtes in manibus tuis ſunt.* Gen. 14. Sed ſi Melchiſedech regia dignitate ſplendebat, cur non per ſeruos, aut clientum manus panis, & vini refectionem Abrahamo miſit, ſed ipſe portitor fuit? maximè cũ ipſe Melchiſedech non ſolùm de communi Regũ claſſe eſſet, ſed ſupremus Palæſtinorum Monarcha, plures ſub imperio habens Reges, vt probant ad caput 10. Ioſue Montanus, Andreas Maſius, Serarius, B quæſt. 3. in eum locum. Vulgatum ſatis eſt hoc ſchemate Chriſti præſignatum Sacerdotium, pane, & vino prænotatum Euchariſtiæ Sacramentum ab eo inſtitutum, quo in opere præſtando, cùm ſublimitatem Regiæ Maieſtatis conſociauerit ille profundiſſimæ humilitati, appoſitè Melchiſedech Rex ſuper reliquos Imperatoria Maieſtate eminens panem, & vinum ipſemet feriantibus famulis defert Abrahamo.

Gen. 14.

Montan. Andr. Maſius. Serarius.

Quòd ſi Maieſtas Regia potiſſimùm elucet in ſingulari beneficentia, & profuſa liberalitate, ſanè Chriſtus ſupremus Rex maximè dignoſcitur in Altaris con- C uiuio, in quo ſe ipſum infiniti valoris theſaurum nobis in cibum, & potum tradit, verè enim in Euchariſtia eſt corpus Domini, ea gloria & ſplendore, ea integritate, & perfectione, qua reperitur in cælo Empyreo: adeſt & ſanguis pretioſiſſimus venas corporis replens; anima quoquè maximis, & innumeris prædita virtutibus, & donis; perſona Verbi, cui prædicta ſunt vnita; adeſt & tota diuinitas comitantibus etiam Patre, & Spiritu ſancto.

Chriſtus in Euchariſtia dignoſcitur ſupremus Rex.

Aliqua attuli ſupra ad verſiculum, *Introduxit me Rex in cellaria ſua*, notula 2. quibus Chriſtum ſe maximè Regem prodere in Euchariſtico Sacramento indi- D cani. Subnectam hìc pauca de inſigni humilitate eiuſdem Seruatoris noſtri in memorato Sacramento.

Excubans Abraham ad oſtium domus ſuæ in ipſo diei feruore ad refectionem ſumendam inuitauit tres viatores, illis dignantibus accũbere. *Feſtinauit Abraham in tabernaculum ad Saram, dixitquè ei: Accelera, tria ſata ſimilæ commiſce, & fac ſubcinericios panes. Ipſe verò ad armentum cucurrit, & tulit indè vitulum tenerrimũ, & optimum, deditquè puero: qui feſtinauit, & coxit illum. Tulit quoque butyrum, & lac, & vitulum, quem coxerat, & poſuit coram eis.* Gen. 18. Mirum videtur, quòd

Gen. 18.

Abraham feſtinauerit, quòd ipſe ad ar- A mentum cucurrerit, vitulumque indè aſportauerit; munera hæc famulis demādanda videbātur, quorum plures in obſequium prompros domi habebat opulentiſſimus Abraham; cur enim non indecorum reputat vir grauiſſimus, diuitijs affluens, ſeruorum cateruis ſtipatus illis ſe coæquare, & quæ ipſorum propria erant, peragere, celeri greſſu ad armentum pergere, vitulumque indè portare? Abraham ſub ardentiori Sole parans

D. Ambr. hoſpitibus alimoniam, Ambroſio expoſitore lib. 1. de Abraham cap. 5. Chriſtũ tempore, quo feruentiori in nos charitate vrebatur, futurum Euchariſtici cōuiuij inſtitutorem præſignabat. Hoc au- B tem præclarum facinus ſingulari ſui ipſius demiſſione cùm eſſet patraturus, rectè Abraham ad hoc præindicandum infimorum ſeruorum officijs fungitur.

D. Auguſt. Optimè perpendit D. Auguſtinus ſer. 126. de tempore humilitatem, quã Chriſtus exercet in ſacroſancto Euchariſtiæ Sacramento. *Gaudete*, inquit, *dilectiſſimi, & exultate in Domino, qui nobis in hoc die ſalutiferæ conſolationis myſteria conſecrauit; Vndè autem cōmendauit Dominus corpus, & ſanguinem ſuum? vndè niſi de humilitate ſua?* Et ſer. 1. in Pſal. 33. *Dominus noſter Ieſus Chriſtus in corpore, & ſanguine ſuo voluit eſſe ſalutem noſtram: vndè autem commendauit corpus, & ſanguinem* C *ſuum? de humilitate ſua; niſi enim eſſet humilis, nec manducaretur, nec biberetur.* & plura proſequitur de hoc argumento de eadem Chriſti ſubmiſſione, & exinani-

Dionyſius Alex. tione. Acutè loquitur Dionyſius Alexandrinus epiſtola aduersùs Paulum Samoſatenum, quæ lecta, & approbata fuit in Cōcilio primo Antiocheno anno Do-

Baronius. mini 265. cuius verba à Baronio in annalibus anni prædicti relata, hæc ſunt. *Ait Apoſtolus de Chriſto, quòd, cùm in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo. Deus ergò eſt, qui habitat in nobis, ſecundùm teſtamentum, quod diſpoſuit, dicens nobis: Accipite hoc, & diuidite inter vos, nouum teſtamentum eſt; hoc fa-* D *cite &c. Hæc eſt Dei ad nos exinanitio, vt admittamur ad capiendum eum. Hoc enim tremendum Sacramentum dicit Apoſtolus, cùm ait, quòd ſe ipſum exinaniuit, non relinquens Patrem, vt capiatur à nobis: abſit, immò ipſius verba proferam: Ego, inquit, & Pater ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus. Videte quàm limitatè agit Myſtagogus veritatis, vas electionis, dicens paulò poſt: formam ſerui accipiens, & in ſimilitudinem hominum factus. Vt anteà dixi, exinanitionem dicit factam ad nos, ad capiendum Sacramentum vitæ per puras, & incorruptibiles ipſius manus, vt poſſimus fideles eius capere ipſum, ac fieri manſio Dei, accipiens eum totum.* Et paulò poſt, cùm plura de agno Paſchali Euchariſtiæ typo dixiſſet, hæc ſubdit. *At verò, qui ſe ipſum exinaniuit Chriſtus Ieſus, habens in ſe caput Patrem (caput enim Chriſti Deus) fecit potentiam in brachio ſuo, & exaltauit humiles: vt ab eis capi poſſit Altiſſimus, & habitare in nobis per exinanitionem. Spiritus Sanctus effuſus ſuper omnem carnem manet plenus; & ſanguis idem Sanctus, ac viuificus ex profundo diuini lateris effuſus, manet plenus: & Chriſtus idem, qui ſe exinaniuit, & ſanguinem ſuum incorruptibilem, & viuum, ac viuificum nobis effudit.* Huſuſq; B Dionyſius.

Genus quoddam abiectionis videtur, ſi mulier proprio lacte, quem peperit, filium enutriat; quocircà Reginæ, vel fœminæ aliæ ſtēmate, & opibus clariſſimæ gnatos ſuos lactandos alijs mulieribus tradunt; quod ſi ità eſt, ò qualem humilitatem exercet Rex Regum, & Dominantium Dominus, dum corpus ſuum ſub panis, ſanguinem ſub vini ſpecie præbet hominibus in ſalutis pignora? Pulchrè Chryſoſtomus hom. 83. in Matth. *Multæ,* **D. Chryſoſt.** ait, *matres poſt partum alijs nutricibus infantes dederunt; quod ipſe facere noluit, ſed proprio corpore nos alit, & ſibi coniungit, atquè conglutinat.*

C In humanitate, quam aſſumpſit Verbum, non ſolùm corpus, ſed etiã anima ſanctiſſima erat. Cur verò hoc myſteriũ referens Ioannes cap. 1. dicit: *Verbum* **Ioan. 1.** *caro factum eſt*, & animam tacet? Humilitatem Chriſti hic indicari exiſtimat Auguſtinus lib. 83. quæſt. 80. *Ideò dici-* **D. Auguſt.** *tur*, inquit, *Verbum caro factum eſt, quia vſquè ad viſibilem carnem aſſumptio illa humanæ naturæ à Deo facta eſt, atquè in tota illa vnitate ſuſceptionis, principalieer Verbũ eſt, extrema autem, atque vltima, caro.* Volens itaque Euangeliſta commēdare nobis dilectionem humilitatis Dei, qui ſe humiliauit, & quouſquè ſe humiliauerit exprimens, verbum, carnemque nomi- D nauit, prætermittens animæ naturam, quæ Verbo eſt inferior, & carne præſtãtior; magis enim commendat humilitatem, quia dictum eſt, *Verbum caro factum eſt*. Si, vt æquum eſt, aſſentiris Auguſtino, inficiaberis forſan maiorē humilitatem fuiſſe, quam Chriſtus in conſecratione demonſtrat? in hac enim ſolùm dicit Chriſtus, *Hoc eſt corpus meum*; animam gratia, & virtutibus ornatam, qua viuificatum eſt corpus, diuinitatem, quæ per connexionem, & concomitantiam reperitur in Sacramento, ſilentio inuoluit; ſiluit quidem Ioãnes Chriſti animã, ſed

ſed non fluit diuinitatem: *Et Verbum caro factum eſt.*

Demum quis ſatis admirari poteſt extremam Chriſti demiſſionem in Auguſtiſſimo Altaris Sacramento; dum ſe totum in qualibet hoſtiæ conſecratæ parte, etiam minore minima ſe contegit?

Dum eßet Rex in accubitu ſuo, nardus mea dedit odorem ſuum.

QVoniam per odorem diuini dilecti, de quo hic ſpiritalis ſponſa loquitur, intelligi poteſt gratia, quam Chriſtus effundit in ſacro conuiuio, ideò occurrit diſcutiendum

PVNCTVM THEOLOGICVM

De gratia, quam Sacramentũ Euchariſtiæ confert ex opere operato eo tẽpore, quo ſacræ ſpecies perdurant in ſtomacho communicantis.

DISQVISITIO VNICA.

An Euchariſtia cauſet gratiæ augmentum, quandiù in ſtomacho perſeuerat, ſi augeatur diſpoſitio cõmunicantis.

[Margin: Concluſio. Euchariſtia cauſat gratiæ augmẽtum, quandiù in ſtomacho perſeuerat, ſi augeatur diſpoſitio communicantis.]

DICO affirmatiuam partem eſſe tenendam. Ità Paludanus in 4. diſt. 17. quæſt. 8. in fine, Caietanus in 3. partem ad articulum 1. quæſt. 79. & ſequuntur multi Recentiores. Suarez tom. 3. in 3. p. diſp. 63. ſect. 7. Aegidius Coninch. dub. 2. de effectibus Venerabilis Sacramenti concluſione 5. Cardinalis de Lugo de Sacramento Euchariſtiæ diſp. 12. ſect. 2.

[Margin: Paludan. Caietan. Suarez. Coninch. Cardin. de Lugo.]

Probatur, quia Sacramentum Euchariſtiæ creſcente diſpoſitione recipientis, quandiù durat eius applicatio, aliquid

A operatur, ſiquidem habet virtutem actiuam: omne enim agens creſcente diſpoſitione paſſi, ſi cætera non deſint, aget in illo effectum ſuum, ſed quandiu perſeuerant ſpecies Sacramentales in ſtomacho, durat Sacramenti applicatio, ergò tunc creſcente diſpoſitione recipientis, in eo operatur aliquid. Minor probatur, quia quandiù ſunt ſpecies Sacramentales in ſtomacho, eſt integrum Sacramentum cum tota ſua virtute, & cõditio manducantis fuit adimpleta, ergò Sacramenti applicatio adhuc durat.

Confirmatur primò, quia hoc Sacramentum ad ſimilitudinem cibi corporeĩ ſumpti operatur effectus ſuos, ſicut antẽ

B hic nutrit, quandiù digeritur, ità & hoc Sacramentum, quandiù ſumptum perſeuerat in ſtomacho, & ſubiectum meliùs diſponitur, gratiæ incrementum confert proportionatum meliori diſpoſitioni.

Confirmatur ſecundò, quia ibi Chriſtus adeſt, qui gratię vberrimus fons eſt, vndè par non eſt, vt areſcat, aut deneget aquæ gratiã volenti illam haurire. Placet etiam hic referre, quod Suarez citatus affert pro hac parte. *Videtur* (inquit) *hic modus institutionis aptiſſimus ad excitandos homines ad deuotionem, & reuerentiam exhibendam huic Sacramẽto, ſaltem eo tempore, quo in ipſis permanet: nam hoc*

[Margin: Suarez.]

C *maiori cura & diligentia præſtabunt, ſi ſpẽ habent maioris fructus: immò videtur tempus illud magis accommodatum, vt homo interiùs ſe totum colligat, & ad fructum ex hoc cibo hauriendum diſponat: nam illo breui tempore, quo eſt occupatus circa ſumptionem exteriorem, non poteſt circa interiores actus tam attentè verſari.*

Ex hac doctrina inter alia, quæ infert Coninch. cit. loco num. 47. eſt. Eo tẽpore, quo durat Sacramenti ſumptio, aut ſpecierum ſacrarum conſumptio, & cõmunicantis diſpoſitio perfectior reddatur per actus charitatis v. g. aut deuotionis feruentioris tempore diſtincto elicitos, gratiam primo inſtanti collatam

[Margin: Coninch.]

D in ſumptione Euchariſtica, deindè certis inſtantibus, quibus illi actus eliciuntur in certa quantitate, augeri ſecundùm proportionem, qua illi actus augent præcedentem diſpoſitionem: quandò verò diſpoſitio continuò augetur, eo quòd vnus actus charitatis, aut deuotionis perpetuò æquè intenſus continuetur, aut etiam continuò intendatur, dum durat ſumptio, & conſumptio Sacramẽti, proportionale etiam augmentum gratiæ iuxtà meliorem diſpoſitionem confertur.

Infert etiam eum, qui initio indiſpoſitus communicauit, ſiuè id acciderit ſine

nouo peccato, quia bona fide putans ſe A eſſe diſpoſitum acceſſerit, ſiue etiam cum nouo peccato conſcius ſuæ indiſpoſitionis Sacramentum ſuſceperit, ſi poſtea interim, dum adhuc durat ipſa ſpiritualis manducatio moraliter, ſeu dum ſpecies adhuc integræ ſunt in ſtomacho, ſufficienter ad gratiam diſponatur, eum verè ſuſcepturum effectum Sacramenti, & Caietan. Paludan. Suarez. affert pro ſua ſententia Caietanum, Paludanum, & Suarez. Et ratio, quam ſubdit, eſt, quia cùm tunc Sacramentum habeat adhuc vim conferendi gratiam ex opere operato, ſanè illam ſufficienter diſpoſito confert, nec in hoc, inquit, eſt aliquid abſurdi, quidquid aliqui ſine probatione contra dicant. B Porrò ſufficiens diſpoſitio erit in hoc caſu actus attritionis ſupernaturalis, exiſtimatus actus contritionis, iuxtà doctrinam, quam attulimus ſuprà in explicatione verſiculi: *Oleum effuſum nomen tuum.*

In hoc vltimo caſu contrarium putat Cardin. de Lugo. Cardinalis de Lugo de Sacramento Euchariſtiæ diſp. 12 ſect. 2. ſub nu. 63. Ait enim, ſi quis in peccato accepiſſet Euchariſtiam, etiam ſi poſteà, antequam corrumpantur ſpecies, confiteretur, vel contereretur, non ideò acciperet gratiã ex opere operato ab Euchariſtia, quia nõ cauſat, niſi prout voluntariè manducata, vel ſaltem recepta in ſtomacho, tunc autem poſt contritionem, aut confeſſionem non manducaretur, nec reciperetur, ſed perſeueraret anteà recepta, quæ perſeuerantia conſequitur neceſſariò ad receptionem, & ſubdit, quòd cibus hic Euchariſticus differt à cibo naturali, quia naturalis confert ſuum effectum etiã ſi caſu, & inſcienter comedatur; Euchariſticus autem non niſi ſcienter, & voluntariè recipiatur; quarè non ſignificat gratiam, niſi dependentem à receptione voluntaria.

Sed hæc non cogunt recedere à ſenten- Coninch. tentia Coninchi, nam quandiù durant ſpecies Sacramentales in ſtomacho, donec perfectè nutriant per modum cibi nutrientis, ex ſupradictis liquet, quòd dici poſſit moraliter durare manducationem; quarè ſi accedat actus elicitus à voluntate, quo homo velit illam manducationem, manducatio illa erit voluntaria. Et confirmari poteſt, quia poſſet homo ſpecies illas durantes, ſicut & cibum alium aliquo artificio, vel ſumpta potione aliqua medicinali effectiua vomitus euomere, vel illarum ſpecierum conſumptionem ſumpto aliquo calido cibo, vel potione calida celeriùs aſſumere, ergò, dum hæc voluntariè omittit, ſequitur, quòd voluntariè retineat illas ſpecies toto illo tempore, quo naturaliter perſeuerare poſſunt.

Faſciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter vbera mea commorabitur. Verſ. 13.

Indicatur ſenſus ad corticem litteræ.

MYrrha eſt arbor Arabiæ altitudinis quinque cubitorum, ſimilis ſpinæ, quam Acanthum vocãt, B cuius gutta viridis, & amara, vndè & nomen accepit myrrha: gutta eius ſpontè manans eſt pretioſior, corticis vulnere vilior, quæ medendis infirmitatibus ſalubris eſt, & mortuorũ corporibus, ne à vermibus & putredine cõſumantur, condiendis vtilis. De hac re, videri poſſunt Iſidorus Hiſpalenſis lib. 18. origin. cap. 8. Isid. Hiſpalen. Beroaldus commentario in Apuleium lib. 2. Beroaldus. Dioſcorides lib. 1. cap. 67. Dioſcorid. Sunt qui ſcribunt myrrham apud Veteres inter odoramenta primarũ tenuiſſe, vt nomine myrrhæ cũcta vnguenta generaliter intelligerẽtur.

Vox Hebræa צרור *Tſeror*, quam Vul- C gatus interpres vertit *faſciculũ*, quoduis alligamentum, ſeu crumenam, ſeu inuolucrũ ſignificare poteſt, vt notat Delrius hìc. Delrius. Septuaginta etiam lectio habet *Alligamentum guttæ* pro faſciculo; Septuag. quarè multi expoſitores hoc loco putant, ſermonem eſſe de gutta, ſeu lacryma excellentiori myrrhæ arboris incluſa in vaſculo, quod Hebrææ mulieres à collo ad mammas pendulum geſtare ſolebãt, quæ lacryma pectori proxima, nobiliſſimum erat cordis imbecillitati præſidium, vt colligitur ex Athenæo lib. 15. Athenæus.

Fauet huic exiſtimationi, quòd, vt tradunt magni nominis Scriptores, myrrha eſt aſpera ſpinis. Plinius lib. 12. Plinius. D c. 15. *Arboris*, inquit, *altitudo ad quinque cubita, nec ſine ſpina, folium oliuæ, verùm criſpius, & aculeatum.* Et conſonat Theophraſtus lib. 9. de plantarum hiſtoria; Theophraſ. quarè non ſatis congruum videbatur, vt ſerta confecta ex ramulis, ſeu folijs myrrhæ pungentibus delicatorum frontem vel cingerent in conuiuijs, vel mammis mulierum adhærerent, quod benè aduertit Sherlogus hic. Sherlog. Quoniam verò non deſunt alij grauiſſimi Interpretes, qui de faſciculo myrrhæ locum hunc intelligunt, ad ſuſtinendam eorum ſententiam dici poteſt, faſciculum myrrhæ

nomi-

A nominari, vel flores, vel ramos ſpinis euulſis, vel earum aſperitate, induſtria aliqua emollita, vel forſan herbas in faſcem collectas myrrham redolentes. Verùm ſiuè ſequamur hanc, vel priorem expoſitionem, quæ videtur probabilior, nulla ex his nobis aduerſatur.

Qui dicimus, verba hæc eſſe ſponſæ blandientis dilecto ſuo: vehemens enim amor nequit ità comprimi, quin aliquãdò in huiuſmodi blandulas voces erumpat, & præcipuè inter connubialia gaudia, vndè & ſimili ſenſu accipi poſſe illud præcedens effatum eiuſdem ſponſæ, *Nardus mea dedit odorem ſuum*, iam ſuprà indicaui. Quarè præ affectus teneritudine ſponſum noua nupta demulcens, ſic B eum alloqui videtur. Tu gutta ſuauiter ſpirans, tu florida ſerta, tu myrrhæ faſciculus ad cordis mei ſolatium, ad propellendos vitę inimicos languores, vndè par eſt, vt pectori meo te adſtringam.

Faſciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter vbera mea commorabitur.

Enucleatur ſenſus ſpiritalis Euchariſtiam reſpiciens.

NOTVLA I.

Sacra Synaxis contra vitiorum putredinem eſt antidotũ, atque ſpiritalis vitæ refocillatio.

Myrrham ea dote pręſtare, quæ & corruptioni reſiſtit, & animi deliquio ſuccurrit, ſatis conſtat ex ſupra adductis in expoſitione litteræ. Quarè D dum ſponſa Euchariſtici conuiuij ſacrum dilectum celebrat his verbis: *Alligamentum guttæ*, ſeu *Faſciculus myrrhæ*, virtutem, quam ille effundit, maximè in Altaris menſa labefactantium culparum expultricem, & ſpiritalem vitam mirificè reſtaurantẽ inſinuat. Quaſi dicat: diuinus amator meus ſub ſacris accidentibus ità me ſpiritaliter confortat, & à criminum infectione vindicat, vt non diſſimilis mihi videatur myrrhæ, quæ & vitales ſpiritus fugientes reuocat, & putredinem à rebus, qui-

A bus applicatur, arcet: æquum igitur eſt, vt intimo cordis affectu illum amplectar. Huius expoſitionis laudatiſſimum patronum adduco D. Thomam in opuſculo de Sacramento Altaris cap 6. D.Thomas *Ad cõſeruationẽ autẽ, inquit ſanitatis animæ, & incorruptionis bonæ vitæ valet cibus iſte. Cantic. 1. Faſciculus myrrhæ dilectus meus mihi, ſicut enim myrrha incorrupta ſeruat corpora, ſic corpus Domini piè ſumptum corda.*

Lazarum quatriduanum, atq; adeò in vermes, & putrem materiam breui reſoluendum à mortuis excitauit Dominus Seruator noſter, ſed & menſæ conuiuam voluit; *Fecerunt autem ei cœnam* Ioan. 12. B *ibi, & Martha miniſtrabat, Lazarus verò vnus erat ex diſcumbentibus cum eo.* Io. 12. quæ myſteria docere nos hic voluit ſapientiſſimus Magiſter? Sanè Chriſti menſæ accumbere quid eſt, niſi ad Euchariſticum epulum admitti, quo ſuſtentandus eſt rediuiuus Lazarus, ſcilicet homo fragilis ad vitam ſpiritualem reſtitutus, ne in peccati mortem reincidat, atque vitiorum ſepulchro miſerè putreſcat.

Similiter filiam Archiſynagogi vbi ad vitam reuocauit idem Seruator noſter, cibo refocillari mandauit, *& dixit dari illi manducare.* Marci 5. quem locum de Marc. 5. Dominici corporis edulio exponit Chryſoſtomus hom. 7. in Marc. quo roborandus C eſt homo, vt in vita ſpiritali, quam Chryſoſt. habuit per gratiam, permanere poſſit.

Ingentem illam turbam, quam triduo comitem habuit Dominus noſter, amplificata ſeptem panum, & nonnullorum piſciculorum ſubſtantia pauit in deſerto, animaduertens homines illos ieiunos non ſatis virium habituros ad perficiendum iter in patrias ædes. *Miſereor ſuper* Marc. 8. *turbam, quia eccè iam triduo ſuſtinent me, & ſi dimiſero eos ieiunos in domum ſuam, deficient in via, &c. Et interrogauit eos: Quot panes habetis? Qui dixerunt; Septẽ: Et præcepit turbæ diſcumbere ſuper terram. Et accipiens ſeptem panes gratias agens fre-* D *git, & dabat diſcipulis ſuis, vt apponerent, & appoſuerunt turbæ. Et habebant piſciculos paucos: & ipſos benedixit, & iuſſit apponi.* Pabulo illo Euchariſticum cibum præſignatum fuiſſe ſatis exploratum eſt; quo niſi confirmentur mortales in via, ſcilicet in curſu humanæ vitæ, qui dirigitur in patriam cæleſtem, langueſcere, & deficere ſolent.

Hugo Cardinalis in cap. 6. Ioan. in- Hugo Cardin. uehens acriter in eos, qui negligunt accedere ad ſacram Synaxim, ſic loquitur: *Tales à fonte plenitudinis gratiarũ ſe diuidunt, & ideò non eſt mirum, ſi areſcunt.*

Iob 8. Nũquid virere poteſt ſcirpus abſq; humore? Equidem ſicut ſcirpi, cùm imbriũ defectum patiuntur, viriditatem omnẽ amittunt, ita homines, qui fluento gratiæ Euchariſtici Sacramenti ſæpiùs non irrigantur, omni ſpiritali vigore infeliciter deſtituuntur.

Quòd verò per Sacramentum Euchariſtiæ præſeruetur homo à peccatis, habetur in Concilio Tridentino ſeſſ. 13. c. 2. vbi dicitur. *Sumi autem voluit Sacramentum hoc, tanquam ſpiritalem animarum cibum, quo alantur, & confortentur viuentes vita illius, qui dixit: Qui manducat me, & ipſe viuet propter me, & tanquam antidotum, quo liberemur à culpis quotidianis, & à peccatis mortalibus præſeruemur.* Sed hic occurrit

Conc. Trident.

PVNCTVM THEOLOGICVM.

De neceſſitate Sacramenti Euchariſtiæ.

DISQVISITIO VNICA.

An vita ſpiritalis diù perſiſtere poſſit ſine Euchariſtica alimonia.

QVandò neceſſaria ſit ſumptio Euchariſtiæ ex præcepto diuino, vel Eccleſiaſtico, alibi dicemus; hic quærimus tantùm, an Euchariſtica refectio ſit ita neceſſaria, vt nõ poſſit homo diù perſeuerare ſine ea in hac mortali vita in ſtatu gratiæ iuſtificantis.

1. Cõcluſio Euchariſtia non eſt ſimpliciter neceſſaria ad conſeruationem vitæ ſpiritualis.

Dico primò, non eſſe ſimpliciter neceſſariam ſumptionem Euchariſtiæ ad conſeruationem vitæ ſpiritalis. Eſt cõmunis Theologorum ſententia, & patet, quia vita ſpiritalis, quæ conſiſtit in gratia ſanctificante, poteſt etiam conſeruari per alia media, vt ſunt pij affectus ergà Deum, dolor de peccatis, cæteriq; virtutum ſupernaturalium actus.

2. Cõcluſio Euchariſtia eſt adeò vtilis, vt dici poſſit moraliter neceſſaria ad perſeuerandum.

Dico ſecundò, eſſe adeò vtilem ſacram Synaxim, vt dici poſſit, moraliter neceſſariam eſſe ad perſeuerandum in gratia. Ità Suarez tom. 3. in 3. p. diſp. 63. ſect. 9. Probari poteſt primò ex Concilio Cauilonenſi 2. ſub Leone III. celebrato anno Domini 813. vbi cap. 46. hæc habet, *In perceptione corporis, & ſanguinis Dominici magna diſcretio adhibenda eſt, cauendum eſt enim, ne ſi nimiùm in longum differatur, ad perniciem animæ pertineat, dicente Domino: Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Et optimè accinit Cyprianus exponens orationem Dominicam, circà verbum illud, *Panem noſtrum*, ſubdit. *Vt manifeſtum eſt eos viuere, qui corpus eius attingunt, & Euchariſtiam iure communicationis accipiunt, ità timendum eſt, & orandũ, ne dum quis abſtentus ſeparatur à Chriſti corpore, procul remaneat à ſalute.*

Perſeuerandum in gratia. Suarez. Concil. Cauilonen. Cyprian.

Et quidem, quòd moraliter ſit neceſſarium hoc Sacramentum, ex eo etiam ſatis conſtare poteſt, quia illud remedium moraliter eſt neceſſarium ad effectum, quòd Deus inſtituit, vt ordinariè homines illo vterentur ad illum effectum, ſed ad effectum perſeuerandi in gratia, & vitandi peccata mortalia Deus inſtituit hoc Sacramentum, vt patet ex Concil. Trident. ſeſſ. 13. cap. 2. ergò. Et perpẽdẽdum eſt, quod idem Conciliũ ſeſſ. 21. cap. 3. ait, fideles communicantes ſub vna ſpecie nulla gratia ad ſalutem neceſſaria priuari.

Conc. Trident.

Et nota, quòd vocatur gratia neceſſaria, quæ confertur ab hoc Sacramento; non quia hæc ſit gratia iuſtificationis, quia hoc Sacramentum non eſt inſtitutũ ad conferendam primam gratiam, licèt eam aliquando conferat non ponenti obicem, vt diximus ſuprà in explicatione verſ. 2. Similiter nec dicitur neceſſaria, eo quòd realis ſuſceptio Euchariſtiæ ſit neceſſaria neceſſitate medij ad ſalutem, nulla enim eſt talis neceſſitas, vt ſuppono hic.

Supereſt ergò, vt à Tridentino dicatur neceſſaria gratia, quæ confertur ab Euchariſtia, quia illa eſt medium, non quidem ſimpliciter neceſſarium, ſed ordinarium, & moraliter neceſſarium: Cùm enim hoc Sacramentum per ſe ſit inſtitutum, vt conferat homini ſingularia auxilia ad euitanda peccata, & perſeuerãdum in vita ſpiritali; hoc autem cùm homo difficilè poſſit aſſequi fragilitati ſubiectus, credibile omninò eſt, ſi negligat hoc medium, facilè lapſurum. Quod etiam indicatum fuit Io. 6. vbi ſæpè dicitur, Panis viuus, & Panis de cælo deſcendens pro ſæculi vita; hinc enim colligitur ſimilis aliqua analogia inter hũc panem, & eum, quo nutritur vita corporalis, ad quam conſeruandam ſicut eſt medium ordinariũ, licèt enim ſine pane cõſeruari poſſit, difficulter tñ, ità ad conſerua-

Ioan 6.

ſeruandam vitam animæ panis Euchariſticus eſt medium ordinarium, & quaſi moraliter neceſſarium, eſt tamen differentia inter panem hunc Euchariſticum, & panem corporalem, quòd quando eius vſus impoſſibilis eſt, eius votum aliquo

D. Thomas modo ſuppleat, vt docet D. Thomas p. 3. quæſt. 63. art. 3. ad 2. quod de pane corporali non verificatur.

Aduerte, auxilium, & gratiam præſeruationis à mortalibus, non itá eſſe ab Euchariſtia, quaſi accipiens Euchariſtiam infallibiliter præſeruetur à peccato mortali, id enim eſt contra experientiam, ſed quia infallibiliter habet auxilium abundantius, quo homo poteſt ſe immunem ſeruare à peccato mortali, vndè ex parte Sacramenti infallibiliter datur auxilium, ſed non eſt infallibiliter efficax.

Faſciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter vbera mea commorabitur.

NOTVLA II.

Virtute ſacræ Synaxis propulſantur corporei morbi, etiam contagioſi.

Dioſcorid. Myrrham mederi pluribus morbis docent Dioſcorides lib. 1. cap. 67. &

Aponius. Aponius in hunc verſiculum, & medicinalem eam nominat abſolutè

Ariſtot. Ariſtoteles Problemat. ſect. 12. & aduerſum venena plurimùm

Hieronym. poſſe docet Hieronymus, ſiue alius Auctor Commentariorum in pſalm. in illud

Pſal. 44. pſal. 44. *Myrrha, & gutta, & caſia &c.* immò & contagium propellere aſſerit

Cœlius Rhodigin. Cælius Rhodiginus lib. 24. cap 12. Le-

Leuin. Lemnius. uinus Lemnius lib. 2. de occultis naturæ miraculis c. 52. Quarè ſpiritalis ſponſa, dum in Euchariſtico epulo dilectum ſuũ alligamentum guttæ, ſeu faſciculum myrrhæ appellat, virtutem illam, quæ de ipſo Chriſto exibat, & ſanabat omnes, prodit. Quaſi dicat. Dilectus meus eſt vnicum ſolatium, & præſtantiſſimum antidotum aduersùs quoſcunq; corporis languores, etiam peſtiferos, vndè æquum eſt, vt illum pectore meo foueam.

Inter turbas, quas Chriſtus dilatata quinque panum ſubſtantia in deſerto Bethſaidæ refocillauit, quicunque aduerſa valetudine vexabantur, ſanitati

Luc. 9. priùs ab eo fuerunt reſtituti. *Quod cùm*

A *cognouiſſent turba, ſecutæ ſunt illum: & excepit eos, & loquebatur illis de regno Dei, & eos, qui cura indigebant, ſanabat.* & paulò poſt. *Facite illos diſcumbere per conuiuia quinquagenos. Et itá fecerunt. Et diſcumbere fecerunt omnes. Acceptis autem quinque panibus, & duobus piſcibus reſpexit in cælum, & benedixit illis: & fregit, & diſtribuit diſcipulis ſuis, vt ponerent antè turbas. Et manducauerunt omnes, & ſaturati ſunt.* Lucæ cap. 9. Quid myſticè hic docemur? Sanè refectione illa præadumbrata fuit Euchariſtica alimonia, cuius virtus in fugandis morbis quàm efficax ſit, vt mundo præmonſtraretur, congruum valde fuit, vt ab illis turbis

Euchariſtiæ virtus quã efficax ſit in fugandis morbis.

B omnes ægritudines profligarentur.

Mulier illa, quæ morbo ſanguinis immoderatè profluentis iam duodecim annorum ſpatio confirmato afflictabatur, vt extremas partes veſtis, qua Chriſtus indutus incedebat, tetigit, illicò conualuit. *Et ecce mulier, quæ ſanguinis fluxum patiebatur duodecim annis, acceſſit retrò, & tetigit fimbriam veſtimenti eius.* Matth. cap. 9. Sed ſi fimbria indumentorum Seruatoris noſtri liberare potuit fœminam ab ægritudine inueterata, atq; immedicabili, quid de eiuſdem Domini noſtri carne ſperandum erit? Diſcamus à Paſchaſio in 9. Matthæi. *Audiat*, inquit, *Chriſtianus quilibet corpus Chriſti de*

Matth. 9.

Paſchaſ.

C *Altari participans, quantam de eo poſſit ſumere medicinam, quandò mulier tantam rapuit de ſola Chriſti fimbria ſanitatem.*

In Pammeade, quæ eſt Cæſarea Philippi, inſigne prodigiũ de virtute Chriſti in curandis hominum morbis recenſet Euſebius lib. 7. Eccleſiaſt. hiſt. cap. 14. cuius hæc ſunt verba. *Verùm quia Vrbis huius fecimus mentionem, iuſtum videtur commemorare etiam illud in ea, quod hiſtoria dignum duximus. Mulierem, quam ſanguinis profluuio laborantem à Saluatore curatam Euangelia tradiderunt, huius Vrbis ciuem conſtat fuiſſe, domuſquè eius in ea etiã nunc oſtenditur; pro foribus verò domus ipſius, baſis quædam in loco editiore collocata*

Euſeb.

D *monſtratur, in qua mulieris ipſius velut genibus prouoluta, palmaſq; ſuppliciter tendentis imago ære videtur expreſſa. Adſtat verò alia ære nihilominùs fuſa ſtatua habitu viri ſtola comptè circumdati, & dexteram mulieri porrigentis. Huius ad pedes ſtatuæ è baſi herba quædam noua ſpecie naſcitur, quæ cùm exorta fuerit, excreſcere vſque ad ſtolæ illius ærei indumenti fimbriam ſolet, quam cùm ſummo vertice creſcens herba contigerit, vires indè ad propellendos omnes morbos, languoreſque conquirit, itá vt quæcunq; illa fuerit infirmitas corporis, hauſtu exiguo madefacti ſalutaris graminis depellatur.*

A *tur, nihil omninò virium gerens, ſi antequam areæ ſimbria ſummitatem creſcendo contigerit, decerpatur. Hanc ſtatuam ad ſimilitudinem vultus Ieſu formatam tradebant, quæ permanſit ad noſtra vſque tempora, ſicut ipſi oculis noſtris inſpeximus.* Quarè ſi herba ea dote præſtabat, quæ cunctos morbos arceret ob contactum veſtimentorum ſtatuæ Chriſtum repræſentantis, quale, quæſo, ſanitatis pharmacum erit Euchariſticum Sacramentũ, in quo verè Chriſtus ipſe adeſt?

Euchariſtis pharmacũ ſanitatis.

Optime Cyrillus lib. 3. in Io. cap. 34. *Euchariſtia per Spiritum Sanctum ſpiritum noſtrum viuificat, & corpus ipſum à corruptione liberat.* Floridè Damaſcenus lib. 4. cap. 14. *Corpus, & ſanguis Chriſti eſt ad animæ, & corporis noſtri incolumitatem tendens.* D. Ambroſius ſpecioſè premens verba illa Pſalmi 40. *Beatus qui intelligit ſuper egenum, & pauperem: in die mala liberabit eum Dominus. Dominus conſeruet eum, & viuificet eum, & beatum faciat eum in terra: & non tradat eum in animam inimicorum eius. Dominus opem ferat illi ſuper lectum doloris eius: vniuerſum ſtratum eius verſaſti in infirmitate eius. Beatus quidem,* inquit, *qui compatitur pauperi, qui haurit eius neceſſitates; ſed quid ſibi vult hoc exordium in paſſione Domini? Beatus, qui intelligit ſuper Chriſti inopiam, & paupertatem, qui propter nos pauper factus eſt, cùm diues eſſet. Sed fortè dicas, quomodo diues in paupertate Chriſtus? Quæ ergò eſt iſta paupertas, quæ diuites facit? Conſideremus eam, intendamus in ipſum venerabile Sacramentum, quid purius poteſt eſſe eo, atque ſimplicius? Sed exiet, inquit, aqua cum delectatione ex fontibus Saluatoris, & paratur in conſpectu tuo menſa cæleſtis, & poculum inebrians quàm præclarum.* Quarè qui attentè conſiderat ſacroſanctum Altaris Sacramentum, benè intelligit ſuper egenum, & pauperem, ſcilicet Chriſtum ſub exiguis accidentibus latitantem, qui tali deuotione ſibi addictum pluribus replet bonis, ab infirmitatibus corporis liberat, ab ægritudinis moleſtia ſubleuat.

Cyrillus. Damaſcen. Pſal. 40. D. Ambr.

Debacchabatur ſæua lues mortẽ ſubditis Dauid inferens ob numeratum ab eo populum. *Immiſitque Dominus peſtilentiam in Iſrael, de mane vſque ad tempus conſtitutum, & mortui ſunt ex populo à Dan vſque ad Berſabee ſeptuaginta millia virorum.* 2. Reg. 24. Vbi verò Dauid Altare erexit Domino, peſtis illa, quæ adeò graſſabatur in populo, ceſſauit. *Ædificauit ibi Altare Domino, & obtulit holocauſta, & pacifica, & propitiatus eſt Dominus terræ, & cohibita eſt plaga ab Iſrael.* 2. Reg. 24. Certè Altare illud conſtru-

2. Reg. 24. Ibid.

ctum, & holocauſta pacifica Domino oblata à Dauid prælineamenta fuerunt ſacræ Aræ, in qua modò conficitur, & offertur Dominici corporis, & ſanguinis ſacrificium verè pacificum, vt enim rectè monet D. Cyprianus. *Chriſti ſanguis de Cruce clamans pacem loquitur, & reconciliationem, quin idem ſanguis, quoniam à nobis bibitur, ſi modò dignè bibitur, clamat in corporibus noſtris verba pacifica.* Quarè ad ſolam vmbram Euchariſtici Sacramenti mortiferum contagium furibundum abijt, exceſſit, euanuit. Deſeruit etiam propoſito noſtro tempus, quo peſtis illa ceſſauit, fuit enim vel hora prandij, vt dicunt Ioſephus 7. antiquitat.

D. Cypr.

Mortiferũ contagium ad ſolã vmbrã Euchariſtiæ ceſſauit.

B Theodoretus quæſt. 37. Origenes hom. 16. in Numer. Ambroſius in pſal. 37. vel ſub veſperam, vt cum Hebræis dicit Nicolaus Lyranus, vtrunque verò tempus appoſitè Euchariſticam alimoniam præ-notabat, nam & hora veſpertina in cœna Domini fuit inſtituta, & ab aurora vſquè ad meridiem Miſſa celebrari ſolet in Eccleſijs fidelium. Huius exiſtimationis fautorem nobiliſſimum profero Cyrillum in collectaneis. *A mane igitur, hoc eſt à primis huius ſæculi tẽporibus mors depaſta eſt eos, qui in terra erant, vſque ad horam prandij, hoc eſt, vſque ad menſæ tempus: vbi enim aduenit nobis ſancta Menſæ tempus, nimirum illius in Chriſto, ac myſti-*
C *cæ, in qua pane veſcimur illo cælitùs dato, quæ priùs terribilis erat, mors ceſſauit.*

Ioſephus. Theodoret. Origen. Ambroſ. Lyran.

Cyrillus.

D. Tereſia non modò ad animæ, ſed ad corporis incolumitatem plurimùm prodeſſe ſacram Synaxim feliciter experiebatur; & hoc ſaluberrimo cibo à grauiſſimis infirmitatibus, à quibus vehementiſſimè torquebatur, ſe ſubleuatam fuiſſe ipſamet affirmauit; vndè cùm debilitate ſtomachi laboraret, vt mane, & veſpere euomere ſoleret, ſtatim atque ſacram Synaxim frequentare cœpit, ab eo vomitu, qui illi mane accidebat, diuinitùs liberata fuit; & ipſamet Tereſia huius Sacramenti virtutem admirabilem conferendi ſalutem corporis ſe
D expertam fuiſſe aſſeuerabat, cùm pluſquã dimidio anno benè valere cœpit, ex eo quòd alimonia Euchariſtica reficeretur. Habetur in eius vita lib. 3. cap. 20.

D. Tereſia virtute Euchariſtiæ liberata à vomitu.

Demùm quod plurimum fulcri huius noſtri thematis eſt, quia ſi Sacramentum Euchariſticum in carne non dignè ſumẽtium imbecillitatem cauſat, & languores efficit, iuxtà illud Pauli 1. ad Corinth. 11. *Propter quod multi infirmi, & imbecilles, & dormiunt multi*; quid mirũ, ſi in communicante benè diſpoſito corporales vires corroborat, morbos depellit, valetudinemque optimam fouet,

1. Ad Cor. 11.

quo-

quotiès ad finem ſupernaturalem id magis expedit?

Botrus Cypri dilectus meus mihi, in vineis Engaddi. Verſ.14.

Indicatur ſenſus ad corticem litteræ.

BOTRVS Cypri eſt vuæ odoriferæ racemus, qualem fœcundæ vineæ Engaddi ferebāt; ſic enim accipitur hìc à pluribus B Patribus, & præcipuè D. Gregorio, D Bernardo, & Titelman. quos ſequuntur Delrius, & Alcaſſar, & vox *Botrus*, & verborum ſeries ſatis conſonant: Botrus verò Cypri dicitur, vel vua aliqua nata ex ſurculis aſportatis ex Cypro in Iudæam: Inſula enim Cypri abūdat optimis vuis; vndè Aponius in hūc locum ſcribit. *Præ omnibus terris Inſula Cyprus miræ magnitudinis botros vuarū gignere fertur*. & Hugo Cardinalis hìc. *Cyprus*, ait, *eſt Inſula bonis racemis abundans, vinum dulce facientibus, & florida botris*. Plinius etiam lib. 14. c. 2. *Optimum vinum eſſe illud, quod colligitur in Inſula Cypri*. C Vel botrus Cypri nominatur vua aliqua perfectiſſima, quæ odore, & ſapore Cyprino præſtaret, atq; adeò gratiſſima erat, & magno in pretio habebatur, ſicut apud nos ab odore Moſchi genus vuæ Moſchatellum vocitatur. Engaddi locus erat propè mare mortuū in Palæſtina, vt notant plures expoſitores hoc loco, & præcipuè Titelman. Gaſpar Sanctius, Ludouicus Sotomaior in prima expoſitione, & facit ad rem noſtram, quod habet Brocardus Domin. in Terræ Sanctæ deſcriptione par. 1. cap. 7. §. 39. vbi de vineis Engaddi dicitur, in hunc locum ſcribit. *Suprà mare mortuū in littore eius occidentali de Segor leuca vna eſt aſcenſus montis Engaddi, in quo Dauid* D *latuit, vt patet ex 1. Reg. cap. 24. cum ei inſidiaretur Saul Rex* Et paucis interiectis, ſubdit. *Sunt autem adhuc ſurculi vinearum valdè nobiles in Engaddi, vt ad litteram verificatur quod ſcribitur in Cantic. cap. 1. Botrus Cypri dilectus meus mihi, in vineis Engaddi*. Sponſa igitur huius Epithalamij, dum genialis feſtiuitas celebratur, in amoris blanditias effuſa, dilectum ſuum vocat Botrum Cypri in vineis Engaddi, ideſt racemum vuæ excellentiſſimæ. Quaſi dicat: tu mihi dulcedinem, tu mihi amœnitatem effundis, qualem

D.Gregor.
D.Bernard.
Titelman.
Delrius.
Alcaſſar.
Aponius.
Hugo Cardin.
Plinius.
Titelman.
Sanctius.
Sotomaior.
Brocardus.

habet ſuauiſſimæ, & odoratiſſimæ vuæ botrus. Alias de hoc botro expoſitiones eruditè dilucidat Sherlogus hic, apud quem videri poſſunt.

Sherlog.

Botrus Cypri dilectus meus mihi, in vineis Engaddi.

Enucleatur ſenſus ſpiritalis Euchariſtiam reſpiciens.

NOTVLA I.

Communio ſub vna ſpecie eſt animæ refectio completa.

SPonſa ſpiritalis in Euchariſtico conuiuio quàm benè exhilarata, & recreata ſit diuinitate ſacri ſui dilecti vt inſinuet, à Botro aromaticæ, & præſtantiſſimæ vuæ ſimilitudinem mutuatur his verbis. *Botrus Cypri dilectus meus mihi, in vineis Engaddi*. Quaſi dicat; cæleſtis amator meus factus eſt mihi cibus in ſacra Synaxi, C adeò dulcis, adeò perfectus, vt ſimilis mihi videatur Botro vuæ ſelectiſſimæ, qualem vel Inſula Cypri producere ſolet, vel ei conſimilis. Sed cur botrus, & non vinū ex botro expreſsū nominatur? Nonnè ſatis aptè vinum dici poterat? nā vinum, & præcipuè odoratiſſimū ad oblectandum cor plurimum valet, & ſub ſpecie vini ſanguis Chriſti ſumitur in Euchariſtico Sacramento. Ità ſanè. Myſterium hìc ſublime indicatur, nimirùm ſicut botrus ad famem, & ſitim tollendam confert, ità Chriſtus ſumptus in Euchariſtia per modum cibi ſub ſpecie panis ſufficit ad famem, & ſitim ſpiritalem explendam, hoc eſt ad perfectam animæ D nutritionem.

Nunquam ſatis celebratum D. Thomā huius expoſitionis Auctorem profero opuſc. 58. cap. 28. vbi docet ſanguinem Chriſti à laicis ſumptum ſub ſpecie panis eſſe eis tam vtilem, tamque dulcem, ſicut Sacerdotibus ſub ſpecie vini, & ibidem ſub finem, dicens tam vtilem, & dulcem eſſe laicis ſanguinem Chriſti, cùm ſumūt eum intellectualiter ſub ſpecie panis, quā Sacerdotibus, cùm ſumunt eum Sacramentaliter ſub ſpecie vini, & explicat eundem verſiculum in ſenſu, comparando ſcilicet Chriſtum,

Chriſtus ſumptus in Euchariſtia ſub ſpecie panis explet famē, & ſitim ſpiritualem.

qui ſumitur ſub ſpecie panis, Botro, in quo ſumuntur duo, nempè vua in cibum, & potum; formalia verò verba D. Thomæ hæc ſunt. *Vnde ſicut ſumit Sacerdos ſanguinem Chriſti Sacramentaliter de calice, ſic populus ſumit eum intellectualiter ſub ſpecie panis de ipſo corpore Chriſti, & eſt eis tam vtilis, & tam dulcis, vt Sacerdotibus, qui ſumunt eum ſub ſpecie vini de calice.* Et paulò poſt. *Duo ſumo in botro, vuam, ſcilicet corpus Domini in cibum, & ex vua ſugo dulcem ſanguinem in potum.* & ſerm. 30. ait. *Botrus Cypri dilectus meus mihi, quia ſcilicet ſumo cum ſuo ſanguine dulcedinem ſpiritalis lætitiæ ad obliuiſcendum dolorem præſentis miſeriæ,*

D. Thomas.

Panes propoſitionis, qui ſuper menſam in Templo ſeruabantur, Euchariſticam communionem prænotabant, Sed qualem? ſub vtraq; ſpecie, an ſub altera tantum? Sanè præſignatam fuiſſe, quæ ſub panis ſpecie fit, efficax argumentum exhibet, quia nihil adiunctũ erat illis ſanctificatis panibus, quod ſub ſpecie vini communionem ſignificaret. Verũ ſub vtraq; ſpecie communionẽ quòq; præadũbratam fuiſſe iiſdem panibus, ex eo probari poteſt, quòd ſolis Sacerdotibus liceret comedere de illis ſanctificatis offis, vt ex Leuitic. 22 colligitur, & optimè dilucidat Toſtatus quæſt. 13. & 11. in c. 21. 1. Reg. Quarè ſi ſolam communionem, quæ ad ſolum Sacerdotem ſpectat, præfigurabant panes illi, conſequenter eam, quæ fit ſub vtraq; ſpecie, indicabant; hæc enim eſt propria Sacerdotum. Vtriuſq; partis adducta argumenta perſuadent ſatis illis ſanctificatis panibus, & communionem ſub vtraq; ſpecie Sacerdotum propriam, & ſub ſola panis ſpecie, ad quam populares homines admittuntur, præſignatam fuiſſe,

B

Leuit. 22. Toſtat.

C

Inſinuat hoc egregiè Theodoretus ad titulum pſalmi 33. perpendens hiſtoriam Achimelech, quandò hic eſurienti Dauid ſanctificatos panes porrexit. *Et cùm panes quæſierit*, inquit memoratus Auctor, *alios non inuenit, verùm ſolos ſacerdotibus repoſitos, & hos accepit, præbente Sacerdote contra præceptum legis. Nam ſolis ſacerdotibus talis cibus diſtribuebatur.* Verumtamen gratiæ myſteria adumbrata ſunt, & ianua diuinæ liberalitatis credentibus reſerata eſt, quandoquidem nõ ampliùs ſolis Sacerdotibus diuinus cibus deſtinatus eſt, verùm hæc diuinorum communicatio omnibus proponitur. Vnicum igitur ſanctificati panis ſymbolum præmonſtrauit communionem ſub vtraq; ſpecie, quæ ad Sacerdotes attinet, & illam, quæ ſub vna tantùm, ad quam aſſumuntur laici, vt intelligeremus ambas

Theodoret.

D

A ſpiritales refectiones eſſe æquè perfectas, Huic cogitationi accinunt, quæ habet D. Ambroſius lib. 6. in Lucam. *Quomodo autem ille obſeruator legis, atq; defenſor panes & ipſe manducauit, & dedit eis, qui cum ipſo erant, quos non licebat manducare niſi tantũmodò ſacerdotibus? niſi vt per illam demonſtraret figuram, ſacerdotalem cibum ad vſum tranſmiſſum eſſe populorum, ſiue quòd omnes ſacerdotalem vitam debemus imitari, ſiue quòd omnes filij Eccleſiæ ſacerdotes ſunt.* Hæc vltima verba, *ſiue quòd omnes filij Eccleſiæ ſacerdotes ſunt*, cautè intellige, nam ſacerdotis nomen ſtrictè ſumptum ſecundùm communem catholicorum vſurpationem importat dignitatem, characterem, & poteſtatem, quæ annexa eſt presbyteratus ordini, à D. autèm Ambroſio, dum nominat omnes filios Eccleſiæ ſacerdotes, non ſumitur in prædicta ſignificatione, certũ enim eſt in fide catholica laicos non eſſe in prædicto ſenſu Sacerdotes: S. ergò Ambroſius extendit nomen ſacerdotis ad laicos, quatenus hi participes facti ſunt Euchariſtici ſacramenti.

D. Ambr.

Abraham tribus viatoribus, quos hoſpitio exceperat, epulum parauit. *Feſtinauit Abraham in tabernaculum ad Saram, dixitq; ei: Accelera, tria ſata ſimilæ commiſce, & fac ſubcinericios panes. Ipſe verò ad armentum cucurrit, & tulit indè vitulum tenerrimum, & optimum, deditq; pueros qui feſtinauit, & coxit illum. Tulit quoq; butyrum, & lac; & vitulum, quem coxerat, & poſuit coram eis.* Gen. 18. Sed cur de cibis ſolùm fit mentio, pocula verò ſilentio conteguntur? Certè non eſt veriſimile defuiſſe vel vina, vel mellitas aquas, non enim ſine potu conuiuium eſſe poteſt. Adde quòd & Abraham, quibus poterat delinimentis, recreare hoſpites illos ſummoperè cupiebat, quod & manifeſtauit, dum ipſemet celeri greſſu ad armentum properando de tenerioribus tenerrimũ, de melioribus optimum inde portauit vitulum; & de cætero conſtat Abrahamum fuiſſe prædiuitem in argento, & gregibus, nec non Principem familiæ ſatis amplæ, & ſplendidæ; quarè par erat, vt domi vina generoſa, nectareaſq; potiones haberet, ergò in myſterium dapes exprimuntur, de potionibus verò nulla fit mentio; nempè vt erudiamur, Euchariſticam menſam, quæ illo ſympoſio repræſentabatur, Ambroſio lib. 1. de Abraham cap. 5. Iſidoro Hiſpalenſi in Gen. cap. 14. & alijs interpretibus, ſuppeditare pleniſſimam fidelibus conuiuis refectionem, etiam ſub vna cibi ſpecie, nam Saluatoris corpus Sanctiſſimum, quod ſub panis ſpecie reperitur, habet etiam vnitum ſibi ſan-

Gen. 18.

D. Ambr. Iſid. Hiſpalen.

Euchariſtica mẽſa ſuppeditat pleniſſimã fidelibus conuiuis refectionem, & ſub vna cibi ſpecie.

ſanguinem, atq; adeò ſpiritalis potionis virtutem exercet, & ſicut ſacer textus ſolas epulas, quas Abraham viatoribus appoſuit, explicat, tacet verò potiones, quæ tamen aderant, ità ex vi verborum corpus Chriſti adeſt ſub ſpecie panis, ſãguis verò non ex vi verborum, ſed concomitanter.

Duriſſima vexante fame incolas terræ Chanaan, hortatus eſt Iacob filios ſuos, vt in Aegyptum pro re frumentaria trãſuectanda ad vitam ſuſtentandam non impigro greſſu pergerent; paruerũt gnati, & vbi illùc peruenerunt, ſaccos eorum cumulatè impleri mandauit Ioſeph; ſcyphum quoquè ſuum in ſacco Beniamin ſupra frumentum includi iuſſit. habetur

Gen. 42. hiſtoria Gen. 42. 43. & 44. Copia frumẽti, quam pientiſſimus Ioſeph largitus eſt fratribus, tantam nimirùm, quanta capi poterat ab eorum ſaccis, vberrimam ſignificat gratiam, qua fideles ſub panis ſpecie communicantes replentur: ſcyphus verò frumẽto ſuperadditus in ſacco Beniamin, ſanguinis Dominici calicem, quem Sacerdotes poſt ſumptam ſacram hoſtiam, in Altari hauriunt. Optimè

D. Ambr. Ambroſius lib. de Ioſeph cap. 11. *Triticum*, inquit, *multis datur, ſcyphus verò vni, qui Sacerdotali donatur munere*. Sed hic occurrit

PVNCTVM

THEOLOGICVM

De Sacramento Euchariſtiæ ſub vtraque ſpecie.

DISQVISITIO I.

Vtrùm Euchariſtia ſub vtraque ſpecie cõferat maiorem gratiam, quàm ſub altera tantùm.

PRIMA ſententia affirmat, maiorem gratiam conferri ab vtraq; ſpecie Euchariſtiæ, quàm ab altera tantùm. Ità

Alenſis. Alenſis in 4. q. 10. membro 2. art. 4 §. 3. ad ſecundum, & alij, quos citat Vaſquez tom.

Vaſquez. 3. in 3. p. diſp. 215. cap. 2. qui hanc opinionem probabiliorẽ putat. Pro eadem exiſtimatione eſt etiam Cardinalis de

Cardin. de Lugo. Lugo de Sacramento Euchariſtiæ diſp.

Nugnez. 12. ſect. 3. Nugnez vtramque defendit

A vt probabilem 3. p. quæſt. 80. art. 12.

Secunda ſententia docet non dari per ſe loquendo, cæteris paribus, ex parte ſumentis maiorem gratiam per ſumptionem vtriuſque ſpeciei, quàm alterius tãtùm. Pro hac parte eſt D. Thomas 3. p. D. Thomas
quæſt. 80. art. 12. ad tertium, vbi dicit laicos cõmunicantes in vna tantùm ſpecie non pati aliquod detrimentum, quia totus Chriſtus ſub vtraque ſpecie continetur. Et apertiùs opuſc. 58. cap. 29. cuius verba retulimus ſupra notula præcedenti. D. Bonauentura in 4. diſt. 11. D. Bonau.
p. 2. art. 1. quæſt. 2. vbi aſſerit ſumpta vna ſpecie, ſumi totum Sacramentum quoad efficientiam. Caietanus in art. Caietan.
B 12. quæſt. 80. citata. Valentia diſp. 6. Valentia.
quæſt. 8. punct. 5. Coninch. dub. 2. in Coninch.
art. 1. quæſt. 79. Bellarminus de Eucha- Bellarmin.
riſtia lib. 4. cap. 24. Suarez tom. 3. in 3. Suarez.
p. diſp. 63. ſect. 6. & alij apud ipſum.

Notandum pro huius quæſtionis dilucidatione in ſpiritualibus nõ aliud eſſe famem, quàm ſitim, vt colligitur ex illis verbis Ioan. 6. *Qui venit ad me, non eſuriet: & qui credit in me, non ſitiet vnquam*: Ioan. 6.
Cùm enim, vt ex citato textu patet, venire ad Chriſtum, & credere in illum idem ſint, ſiquidem fide viua ad Chriſtũ accedimus, & conſequenter cùm actui eiuſdem fidei Chriſtus tribuat ſatiare fa-
C mem, & ſitim extinguere, neceſſe eſt nõ eſſe aliud famẽ ſpiritualem, quàm ſitim; de qua re videri poteſt D. Auguſt. tract. D. Auguſt.
25. in Io. qui idẽ docet in illa verba Pſal. 103. *Panis cor hominis confirmet*. In hũc Pſal. 103.
ſenſum reſpiciunt etiam illa verba Eccleſiaſtici: *Qui edunt me, adhuc eſurient, & qui bibunt me, adhuc ſitient*. & illa Chri- Eccleſ. 4.
ſti, Matth. 5. *Beati, qui eſuriunt, & ſitiunt iuſtitiam*: cùm enim eadem ſit ma- Matth 5.
teria, circa quam eſt fames, & ſitis ſpiritualis, nempè ſapientia, & iuſtitia, neceſſe eſt etiam eundem eſſe potum, & cibum ſpiritualem. & per conſequens eundem eſſe appetitum cibi, & potus ſpiritalis; ſiuè idem appetitus nomine famis,
D ſiuè nomine ſitis appelletur. Conſonat D. Ambroſius in illud Lucæ 5. *Numquid poteſtis filios ſponſi, dum cum illis eſt ſponſus, facere ieiunare? Neque poſſumus* (inquit citatus Doctor) *quia Chriſtum habemus, & Chriſti carnem epulamur, & ſanguinem*. Quomodò enim videtur ieiunare, qui non eſurit? quomodò enim ſitire poteſt, qui bibit Chriſtum? cùm ipſe dixerit. *Qui biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non ſitiet vnquam*. Ex his enim colligitur ſatiare famem, & ſitim ſpiritalẽ, eſſe vnum effectum gratiæ, quam confert Chriſtus in Euchariſtico Sacramẽto, qui effectus, cùm non poſſit ità diuidi, vt ſa- Luc. 5. D. Ambr. Effectus Euchariſtię eſt ſatiare famẽ & ſitim ſpiritualem.

ſiet vel ſolam famem, vel ſolam ſitim, ſatis cōſtat de mente S. Ambroſij famem, & ſitim ſpiritalem eſſe vnum appetitū. hoc notato

Concluſio. Euchariſtia per ſe loquendo nō confert maiorē gratiā ſub vtraq; ſpecie, quā ſub altera tantùm.

Dico, per ſe loquendo, non conferri maiorem gratiā ab Euchariſtia ſub vtraque ſpecie, quàm ſub altera tantùm.

Conc. Colon.

Probatur primò ex Concilio Prouinciali Colonienſi celebrato anno Domini 1536. parte 7. cap. 35. vbi ait. *Docebit Parochus corpus, & ſanguinem Domini altera tantùm ſpecie perfectè conſiſtere, adeò vt laicus, qui ſub ſpecie panis communicat, non tantùm corpus, ſed & ſanguinem Domini non minùs recipiat, quàm qui capit ſub vtraq; ſpecie panis, & vini*, Fundamentum præcipuum elici poteſt ex Concilio

Conc. Triden.

B Tridentino ſupra citato; cùm enim ex eo, quòd Chriſtus, qui eſt fons gratiarū omnium, ſit ſub ſingulis ſpeciebus Sacramentalibus, Concilium concludat, fideles ſub vna ſpecie communicantes nulla gratia neceſſaria ad ſalutem priuari; ſimiliter inferri poſse videtur, ex eo, quòd idem Chriſtus fons, & cauſa præcipua omnis gratiæ, æquè ſit ſub altera prædictarum ſpecierum, panis ſcilicet, & vini, atq; ſub vtraq;, nullam gratiam conferri per duo prædicta Sacramenta, quæ non conferatur per alterum cæteris paribus, ſcilicet ſuppoſita æquali diſpoſitione ex parte ſumentis.

C Confirmatur primò, quia ſi plus gratiæ conferretur per Sacramentum corporis, & Sacramentum ſanguinis ſimul ſumpta, ſequeretur etiam plus gratiæ per duas, vel plures hoſtias cōferri, quàm p vnā tantùm, immò per plures partes, in quas diuiſa eſset hoſtia: hoc aūt eſt falsū; ſequela illa probatur, nam ſicut in Sacramento corporis, & ſanguinis collectiuè ſumptis bis continetur Chriſtus, ità ſub duabus hoſtijs Chriſtus bis continetur, ergò ſi ex eo, quòd bis continetur Chriſtus in Sacramento corporis, & ſanguinis collectiuè ſumptis bis confertur gratia, ſemel autem tantùm per vnum illorum; ità ſi per vnum Sacramentum datur

D vnus gradus gratiæ, per ambo Sacramēta debent dari duo. Simili modo cùm ſub duabus hoſtijs Chriſtus bis contineatur, vel ſub duabus partibus eiuſdem hoſtiæ diuiſæ in duas partes, ſi hæ ſucceſſiuè ſumantur, & modo, quo ſumitur Sacramentum corporis, & Sacramentum ſanguinis, Chriſtus exiſtens in iiſdem hoſtijs, ſiuè partibus hoſtiæ duabus, duas gratiæ partes conferet; & ità ſi per vnam hoſtiam, vel per vnam partem hoſtiæ datur vnus gradus gratiæ, per duas hoſtias, vel per duas partes hoſtiæ diuiſæ, debent dari duo gradus.

Obiectio.

A Neq; dicas per accidens eſſe, quòd particulæ conſecratæ eiuſdem rationis ſint continuæ, vel diſcretæ; Sacramētum verò corporis, & Sacramentum ſanguinis cùm ſint diuerſæ rationis, per ſe poſtulant diſtinctionem, & multiplicationem ſumptionis, atq; ità diſcrimen eſſe in propoſita paritate.

Impugnatur.

Nam contra eſt, quia Sacramentum corporis, & Sacramentum ſanguinis non diſtinguuntur ex parte rei contentæ ſimpliciter, vt ſuprà declarauimus, neq; ex parte effectus ſignificati, ſiquidem vtrūque per ſe ſumptum, & ſimul coniunctū, ſignificat refectionem ſpiritalem, quæ vna eſt, ſicut fames, & ſitis animæ vnus

B eſt appetitus. Atque hinc apparet illa duo Sacramenta non diſtingui in virtute agendi, immò virtutem, & ſignificationem huius Sacramenti talem eſſe, vt formaliter loquendo, æquè ſit tota in toto, & tota in ſingulis partibus, ac proindè non plus gratiæ conferatur per Sacramentum corporis, & Sacramentum ſanguinis ſimul ſumpta, quàm per ſingula ſeorſim accepta; ſola enim multiplicatio inſtrumentorum non ſufficit ad augendum effectum, vt patet ex eo, quòd licèt ſi vnus, & idem baptizaretur ſimul à duobus, non tamen ob id maiorē gratiam reciperet.

Suarez.

Confirmatur ſecundò ex Suarez tom.

C 3. in 3. p. diſp. 63. ſect. 6. nimirùm, quòd vnum Sacramentum, quamuis ex pluribus partibus conſtet, ſi ad vnum finē, & formalem effectum dirigatur, vnum etiam adæquatum, & quaſi indiuiſibilem effectum operatur ad eum totum ſuo modo concurrendo, aut per ſe primò, aut per aliquid ſui, modo ſcilicet ſuæ naturæ, & applicationi accommodato, ſed Euchariſtia, vt conſtans ex Sacramento corporis, & Sacramento ſanguinis eſt tantùm vnum integrum Sacramentum ordinatum ad eundem finē, & formalem effectum augmenti gratiæ per modum nutritionis, ſeu refectionis ſpiritalis, ergò habet vnum tantùm effe-

D ctum gratiæ, qui æquè per alterum ex prædictis Sacramentis tribuitur, atque per vtrumq; ſimul.

1. Obiectio.

Obijcitur primò, quòd Sacramentum corporis, & Sacramentum ſanguinis ſimul iuncta ſignificant completum conuiuium, ſiue refectionem ſpiritalem, & ſatietatem plenam, & integram, quam non ſignificant ſingula illorum per ſe sūpta, quare plus gratiæ debet conferri per vtrumque Sacramentum, quàm per alterum tantùm.

Reſponſio.

Reſpondetur, quamuis Sacramentum corporis ſub ratione cibi, & Sacramen-

tum ſanguinis ſub ratione potus gratiam ſignificent, non tamen plus gratiæ per vtrumq; Sacramentum, quàm per alterum tantùm confertur; & ratio eſt, quia licèt naturalis cibus, & naturalis potus habeant diuerſos effectus; in ſpiritalibus tamen aliter res ſe habet: etenim ſicut fames, & ſitis animæ idem omninò ſunt, vt declarauimus, ità vna ſola eſt animæ refectio, quę fit per eandem omninò gratiam, cumq; hæc ſignificetur non ſolùm per Sacramentum corporis, & Sacramẽtum ſanguinis ſimul, ſed etiam per eorũ ſingula, neque ſub ratione peculiari cibi vel potus; dicendum eſt per ambo prædicta Sacramenta, & per ſingula eorum æquè ſignificari gratiam Sacramentalẽ, B licèt vno modo ab vno Sacramento, & ab altero alio modo ſignificetur; ex quo liquet Sacramentum corporis, & Sacramentum ſanguinis ſeparata ſignificare gratiam imperfectè, ſiue non plenè, non quidem quoad rem ſignificatam, ſed tantùm quoad modum ſignificandi, ſiquidem gratiam nutrimentalem ſignificare perfectè quoad modum ſignificandi, eſt eam ſignificare per modum cibi, & potus, quæ duo in naturalibus ſolent concurrere ad conſtituendam refectionem corporalem integram. Quarè nullum eſt diſcrimen inter vtrumq; Sacramentũ ſimul ſumptum, & alterum eorum quoad rem ſignificatam, ſed tantùm ex parte C modi ſignificandi, ità vt vtrumq; ſimul pleniori, ſiue expreſſiori modo ſignificẽt gratiã nutrimentalẽ, quam alterum eorũ ſeorſim, quod nõ adeò pleno, & expreſſo modo ſignificat; hinc autem inferri nequit, quòd vtrumq; Sacramentum ſimul ſumptum plus gratiæ conferat; alioquin etiam dicere quis poterit, baptiſmum trina merſione collatum magis iuſtificare, quia pleniori, & expreſſiori modo ſignificat gratiam baptiſmalem, quàm ſignificat baptiſmus vnica merſione, vel aſperſione collatus.

Claudius Sainctes.

Quarè optimè Claudius Sainctes repet. 10. cap. 3. in fine. *In ſumma fatemur perfectiùs ſignificari Chriſti paſſionẽ vtriuſque ſpeciei oblatione, quàm alterius tantùm. Fatemur denique ſpiritalem refectionem quã præſtat Chriſtus, perfectiùs ſignificari vtriuſque ſumptione, quàm vnius; ſicut enim eadem res pluribus verbis expreſſa ſolet perfectiùs ſignificari, quàm ſi vno verbo tantùm efferatur; ità in Sacramentis vſu venit, perfectiùs .n. ſignificat trina immerſio baptiſmi, quã vna tinctio.* Sed hæc omnia nobis non aduerſantur, qui ſtudentes plus rei, quã ſigno percipiendo, dicimus Chriſtum non præcepiſſe in Sacramentis obſeruare ea, quæ expreſſiùs ſignificant, nec ma- A iorem efficaciam expreſſiori ſignificationi promiſiſſe.

Obijcitur ſecundò, quod dicunt aliqui, Clementem VI. in Bulla ad Regem Galliæ, vel ſecundùm aliquos ad Regem Angliæ conceſſiſſe ei communionem ſub vtraq; ſpecie, & addidiſſe Pontificem, ſe hoc concedere ad maius gratiæ augmẽtum. 2. Obiectio.

Reſpondeo, quia in Bullario edito anno 1607. à Laertio Cherubino Bullarum Põtificum diligentiſſimo collectore, habentur quidem quinque Bullę Clementis VI. in eis verò verba citata non habentur; ſolùm inter illas vna eſt ad Regem Galliæ, verùm hæc non agit de hac maB teria, ſed de Canonizatione S. Iuonis; itaque probabile eſt prædictam obiectionem non habere fundamentum ſolidum, & ideò refelli. Reſponſio. Laert. Cherubin.

Prætereà dici poteſt, quòd ſicut in dicta Bulla de S. Iuone in principio hæc habentur: *Ad ſpiritualis gaudij, & conſolationis augmentum Iuonem relatum eſſe in Sanctorum numerum*; ità ſimilibus fortaſſe verbis, quæ rectè intelligi poſſunt de cõſolatione ſpiritali cauſata ex opere operantis, Clemens vſus eſt, ſi modò hic Põtifex talem bullam edidit. In Bulla S. Iuonis.

Obijcitur tertiò, quòd Sacerdos iuxtà Eccleſiæ præſcriptum, antequam calicem ſumat, oret, vt ſanguis Domini noſtri IeC ſu Chriſti, quem vult ſumere, cuſtodiat ipſius animam in vitam æternam, ex quo videtur indicari, quòd ille ſanguis aliquid operaturus eſt in ipſius anima. 3. Obiectio

Reſpondeo primò, quia prædicta verba Sacerdotis dirigi poſſunt ad Deum, illum deprecando, vt gratiam maioris diſpoſitionis concedat, per quam vberiorem gratiam conſequatur ſumendo ſanguinem. 1. Reſpõſio

Secundò dici poteſt, quòd prædicta verba dirigantur etiam ad hunc finem, vt ſi fortè Sacerdos per ſumptionem corporis, gratiam Sacramentalem, eo quòd non erat benè diſpoſitus, non accepit, Deus ipſi debitam concedat diſpoſitioD nem, vt ſaltem per calicis ſumptionem, Sacramentalem conſequatur gratiam. 2. Reſpõſio

Obijcies: veriſimile omninò videtur, quando à Chriſto fuerunt inuitati Apoſtoli ad bibendum calicem, ex illa ſumptione in eos aliquem fructum deriuaſſe, immò ex ipſo modo inuitandi ad calicis potum Chriſtus videtur eos allicere ſpe aliqua fructus ſpiritalis dicens: *Bibite ex hoc omnes. Hic eſt enim ſanguis meus noui teſtamenti, qui pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum.* Matth. 26. Obiectio. Matth. 26.

Reſpondeo, omninò veriſimile eſſe, ex hauſtu ſanguinis percepiſſe aliquem fru- Solutio.

ctum

A ctum peculiarem diſtinctum ab eo, quem ex corporis Domini ſumptione receperunt, hunc autem fructum percepiſſe nõ ex opere operato, ſed ex opere operantis, eo quòd nimirùm cooperati ſint gratiæ acceptæ per corporis ſumptionem, qua mediante auxerunt diſpoſitionẽ ad ſumendum calicem: certum enim eſt, quòd ſicut creſcente diſpoſitione per ſũptionem vnius particulæ conſecratæ augetur effectus Sacramentalis per ſumptionem poſterioris particulæ, ità idem euenit in ſumptione calicis, ſi poſt receptam hoſtiam augeatur diſpoſitio in cõmunicante. Similiter dici poteſt, quòd Chriſtus ad calicis potum inuitarit Apoſtolos ſpe noui fructus, eo quòd in illis B iam vidiſſet creuiſſe diſpoſitionem, cuius incremẽto proportionatum gratiæ augmentum recepturos cognoſceret.

Inſtantia.

Inſtabis: Si Sacramentum corporis, & Sacramentum ſanguinis non conferũt maiorem gratiam, quàm alterum eorum, ſequeretur non eſſe tantam neceſſitatem conſecrandi ſub vtraque ſpecie; quarè poſſet Sacerdos ad communicandum. v. g. infirmum in caſu neceſſitatis, ſi non adſit niſi hoſtia, conſecrare in vna tantum ſpecie, vel ſaltem ex diſpenſatione Pontificis in caſu neceſſitatis aliquo licebit in vna tantùm ſpecie conſecrare.

Diluitur.

Reſpondeo, ſecluſa Pontificis diſpenſatione, non poſſe priuatum Sacerdotẽ, neq; ob publicam, neq; ob priuatam neceſſitatem in vna tantùm ſpecie conſecrare. Paludanus in 4. diſt. 11. quæſt. 1. art. 2. Marſilius quæſt. 6. art. 1. dub. 3. Caietanus quæſt. 80. art. 12. § *Dicitur*, & omnes, qui tenent Summum Pontificem non poſſe diſpenſare, vt Sacerdos conſecret in vna tantùm ſpecie, quos infra citabo. Ratio eſt, quia ſiue ſit præceptum diuinum, ſiue humanum, & canonicum conſecrare in vtraq; ſpecie, ſẽper eſt de re grauiſſima, atq; adeò nõ poteſt à priuata perſona neq; per iuris interpretationẽ modus mutari, quia hoc (vt conſtat ex materia de legibus, & docet S. Doctor 2. 2. quæſt. 120. art. 1. ad 3.) D ſpectat ad Principem, præſertim in re graui, & publica. An verò poſſit Pontifex diſpenſare, vt Sacerdos conſecret in vna tantùm ſpecie ob publicam alicuius Prouinciæ vtilitatem, in controuerſiam vocant Theologi. Sit ergò

Paludan. Marſil. Caietan. D. Thomas

DISQVISITIO II.

An Summus Pontifex poſſit legitimè diſpenſare, vt Sacerdos ob publicam vtilitatem in vna tantùm ſpecie conſecret.

Affirmant Albertus in 4. diſt. 11. Paludanus qu. 1. art. 2. Maior diſt. 9. q. 3. §. 5. Adrianus quæſt. 6. de Euchariſtia, Angelus Verbo *Euchariſtia* cap. 23. Azorius tom. 1. inſtit. moral. lib. 10. cap. 19. quæſt. 2. §. 3. Claudius de Euchariſtia repet. 10. c. 3. Alanus lib. 2. de Euchariſtia cap. 20. Io. Heſſel. de communione ſub vtraque ſpecie tract. 1. Ruardus art. 13. contra Lutherum, Palatius in 4. diſt. 11. diſp. 3. quorum aliqui hoc fundamento videntur niti, quoniam conſecrationem in vtraque ſpecie putant non eſſe præceptũ diuinum, ſed Eccleſiaſticum.

Albert. Paludan. Maior. Adrian. Angel. Azor. Claudius. Alanus. Io. Heſſel. Ruard. Palatius.

Alij verò, etſi putent præceptum eſſe diuinum, adhùc cenſent in eo Pontificẽ diſpenſare poſſe, interpretando ius diuinum in aliquo caſu non obligare, vt ſi C in Regno aliquo vinum haberi, vel non conſeruari poſſet.

Fundatur hæc ſententia primò, quia Xpus Dominus Lucę 24. duos Diſcipulos ſuos in Emmaus pergentes ſub vna tantùm ſpecie panis à ſe conſecrata cõmunicauit, vt ex doctrina Sanctorũ Patrũ Auguſtini, Chryſoſtomi, Theophylacti, Bedæ, & Toleti in Ioan. cap. 6. not. 7. oſtenditur, & præter dictos ſunt etiam alij, & præcipuè S. Hieronymus in Epitaphio Paulæ, & idem Toletus probat, à tempore Apoſtolorum morem fuiſſe cõmunicandi ſub altera tantùm ſpecie. Ex his ſic infert Fagundez cit. num. 6. *Habemus*, inquit, *exemplum Chriſti Domini* D *conſecrandi ſub vtraque ſpecie, & ſub vna tantùm; ſignum ergò eſt, eſſentiam ſacrificij poſſe conſiſtere in altera tantùm ſpecie, ac proinde non deſtruere Summos Pontifices eſſentiam ſacrificij, ſi ex cauſa diſpenſent, vt ſacrificium Miſſæ ſub vna tantùm ſpecie fiat.*

Luc. 24. Auguſtin. Chryſoſt. Theophyl. Beda. Tolet. D. Hieron. Fagundez.

Fundatur ſecundò: hoc Sacramentum inſtitutum eſt à Chriſto ad oſtentationem immenſi ſui amoris ergà nos, & ad communem fidelium omnium vtilitatẽ, ergò in caſu, quo ex defectu vini, non poteſt in vtraque ſpecie conſecrari, diſpenſari poterit à Summo Pontifice. Antecedens colligitur ex Concilio Triden-

tino

Conc. Triden. tino ſeſſ. 13. cap. 2 num. 61. hæc habentur. *Ergò Saluator noſter, diſceſſurus ex hoc mundo ad patrem, Sacramentum hoc inſtituit, in quo diuitias diuini ſui ergà homines amoris velut effudit, memoriam faciens mirabilium ſuorum, & in illius ſumptione colere nos ſui memoriam præcepit, ſuamque annunciare mortem, donec ipſe ad iudicandum mundum veniat. Sumi autem voluit Sacramentum hoc, tanquam ſpiritualem animarum cibum, quo alantur, & confortentur viuentes vita illius, qui dixit: Qui manducat me, & ipſe viuet propter me; & tanquã antidotum, quo liberemur à culpis quotidianis, & à peccatis mortalibus præſeruemur.* Conſequentia probatur, quia vt definit Tridentinum ſeſſ. 21. cap. 2 eſt in Eccleſia poteſtas, ſalua Sacramentorum ſubſtantia, mutandi ea, quæ pertinent ad vſum, ac diſpoſitionem Sacramentorum, ſicut pro rerum, temporum, & locorum varietate magis expedire iudicauerit, ergò vrgente graui neceſſitate in prædicto caſu diſpenſare poterit Pontifex.

Fundatur tertiò, quia in pluribus caſibus licet in vna tantùm ſpecie conſecrare, ergo & ex diſpenſatione Pontificis. Antecedens patet, primò, quando conſecrata hoſtia deficit Sacerdos, definitum Conc. Tolet. eſt in Concilio Toletano I. & II. vt alius ſuccedat ad calicem tantùm conſecrandum. Secundò, ſi conſecrata hoſtia immineat Sacerdoti periculum mortis, poteſt ſumpta hoſtia calicem omittere, & fugere; verùm ſi in fidei contemptum mortem quis minaretur Sacerdoti, poſt conſecrationem hoſtiæ, ſi vinum conſecret, tunc mortem ſubire teneretur Sacerdos. Tertiò, ſi poſt ſumptum corpus aduertat in calice fuiſſe alium liquorem, & vinum haberi non poſſit ſine periculo mortis, aut graui ſcandalo, ſacrificium abſoluere poterit.

Fundatur quartò, quia diſpenſante Summo Pontifice, vt in altera tantùm ſpecie conſecretur, adhùc tota ſubſtantia ſacrificij ſubſiſtit, quia ſpecies panis cõſecrati ex vi verborum conſecrationis repræſentant formaliter mortem Chriſti, & corpus illius exangue, concomitanter verò repræſentant mortem Chriſti effuſo ſanguine; nam ex vi verborum conſecrationis, *Hoc eſt corpus meum*; reperitur in ipſa hoſtia corpus Chriſti, ſanguis verò eius concomitanter adeſt, nec minùs eſt efficax ad ſpiritualem potum populi ſanguis ob concomitantiam, quàm ſi bibatur ſub ſpecie vini. Similis diſcurſus fit in conſecratione vini ex vi verborum, *Hic eſt ſanguis meus*; adeſt certè in ipſo vino conſecrato ex vi verborum ſãguis Chriſti, concomitanter verò corpus Chriſti; ſaluatur ergò tota ſubſtantia, & eſſentia ſacrificij Miſſæ ſub conſecratione alterius tantum ſpeciei; ergò poteſt Summus Pontifex diſpenſare vrgente cauſa, vt ſacrificium Miſſæ ſub altera tantùm ſpecie fiat. Vnde hæc ſententia diſtinguit inter integritatem ſacrificij, & eſſentiam, ſiue ſubſtantiam illius, & admittit, à Chriſto Domino quoad integritatem inſtitutum hoc ſacrificium Miſſæ in ſpecie panis, & vini, quoad ſubſtantiam verò in vna tantùm ſpecie, vel panis, vel vini.

Negant verò Pontificem poſſe diſpenſare, vt Sacerdos ob publicam vtilitatẽ in vna tantùm ſpecie cõſecret. Syloeſter Sylueſt. Verbo *Euchariſtia* 1. quæſt. 5. Armil. Verbo *Euchariſtia* num. 10. Tabien. eodem Armilla. Tabiena. Verbo 1. num. 20. Caietanus 3. p. qu. Caietan. 80. art. 12. Maiſil. in 4. quæſt. 6. art. 2. Marſil. Suarez tom. 3. in 3. p. diſp. 223. Nugnez Suarez. Nugnez. in 3. p. ad quæſt. 74. art. 1. Inclinat D. D. Thom. Thom. 3. p. quæſt. 80. art. 12. ad 2. qu. 82. ad 3 & quæſt. 83 ad 6. ad 1. & ad 2. Cardinalis de Lugo de Sacramento Cardin. de Lugo. Euchariſtiæ diſp. 19 ſect. 8. Probatur principaliter. Hoc ſacrificium ex Chriſti ritu eſt eſſentialiter inſtitutum, vt ſit realiter expreſſiuum cruenti ſacrificij, ſcilicet paſſionis, & mortis ipſius Chriſti, hæc autem expreſſio, ſeu perfecta repræſentatio non poteſt fieri niſi conſecratione vtriuſque ſpeciei, ergò &c. maior conſtat ex Tridentino ſeſſ. 22. cap. 1. Conc. Triden. vbi dicitur, quòd Chriſtus, *vt Eccleſiæ relinqueret ſacrificium, quo cruentum illud ſemel in Cruce peragendum repræſentaretur, &c. Corpus & ſanguinem ſuum ſub ſpeciebus panis, & vini Deo Patri obtulit, ac ſub earundem rerum ſymbolis, Apoſtolis, quos tunc noui teſtamenti Sacerdotes conſtituebat, vt ſumerent, tradidit, & eiſdem, eorumque in Sacerdotio ſucceſſoribus, vt offerrent, præcepit per hæc verba: Hoc facite in meam cõmemorationem.* Er paulò poſt. *Se ipſum ab Eccleſia per Sacerdotes ſub ſignis viſibilibus immolandum in memoriam tranſitus ſui ex hoc mundo ad Patrem, quando per ſui ſanguinis effuſionem redemit, inſtituit &c.* Minor probatur: repræſentans debet exprimere repræſentatum, ergò non ſufficit, vt ſanguis repræſentetur implicitè ſub ſpeciebus panis, aut è contra, nam vt ſit expreſſiuum cruenti ſacrificij, debet vtrumque exprimere ſub forma viſibili: & poſito autem quòd clara repræſentatio paſſionis Chriſti ſub vtraq; ſpecie in ſacrificio Miſſæ ſit de eſſentia ſacrificij, conſtat quod Pontifex nõ poteſt diſpenſare, vt Sacerdos conſecret ſub vna tantùm ſpecie, quia Pontifex non poteſt variare ſubſtantiam ſacrificij.

Notandum, reſolutionem huius quæſtionis maxima ex parte pendere, an vera ſit hiſtoria, quæ affirmat aliquandò hac in re fuiſſe à Pontifice diſpenſatum, ſi enim vera eſt, cùm non liceat credere id illicitè feciſſe Summum Pontificem, dicendum erit poſſe hac in re diſpenſari à Sede Apoſtolica: ſed in dubium reuocatur illa hiſtoria, de qua hæc ſcribit Fagundez in primo Eccleſiæ præcepto lib. 3. cap. 5. Innocentius VIII. cum Noruergis diſpenſauit anno 1490. vt apud eos Miſſæ ſacrificium ſine vini conſecratione in ſpecie tantùm panis fieret propter immenſi frigoris intemperiem eius regionis, eo quòd vinum illùc aſportatum, ſtatim vel aceſcat, vel congelaſcat, vt refert eruditus Scholiaſtes apud Chronicō Euſebij fol. 112. & Volaterranus lib. 7. cap. 4. fol. 80. quamuis Volaterranus aliquãtulum obſcurè, & confusè loquatur, dum ait, Innocentium VIII. cum Noruergis diſpenſaſſe, vt ſine vino calicem ſacrificarent. Clariùs loquũtur Onuphrius in ſuo breui Chronico, Genebrard. in Chronologia, Tapier. art. 14. Io. Heſſel. cit. qui omnes dicunt diſpenſatum fuiſſe ab Innocentio VIII. cum prædictis Noruergis, vt in altera tantùm ſpecie panis celebrarēt, & Claudius de Euchariſtia repet. 10. cap. 3. & 4. ad finem addit, diſpenſatum fuiſſe à Sede Apoſtolica in eadem re cum Danis: hanc autem hiſtoriã vtpotè non ſolido fundamento veritatis innixam reijcit Io. Cardinalis de Lugo cit. ſect. ſub num. 119. his verbis. *Vndè falſitatis apertè conuincitur, quod ex vno Volaterrano alij retulerunt, diſpenſatum cum Noruergis, vt conſecrarent in vna ſola ſpecie panis, cùm conſtet, apud illos vinum ad ſacrificium, & ad potum non deeſſe: & ipſa hiſtoria falſitatem ſuam prodit; dicit enim, conceſſum illis fuiſſe, vt calicem ſine vino ſacrificarent; quod abſque manifeſto errore concedi non potuit, vt conſtat. Quod autem Claudius Sainctes dicit, Innocentium Quartum cum Noruergis diſpenſaſſe, conſtat fuiſſe errorem, dum pro Innocentio Octauo, quem Volaterranus refert, dixit Innocentiũ Quartum, de quo nullus vnquam hiſtoricus talem diſpenſationem retulit.*

Margin: Fagundez. Volaterran. Onuphrius. Genebrard. Tapier. Io. Heſſel. Claudius. Cardin. de Lugo.

Secluſa ergò hac hiſtoria, tota controuerſia in eo vertitur, vt videamus, an de eſſentiã ſacrificij Miſſæ, ſit expreſſa, & clara repræſentatio mortis, & paſſionis Chriſti, an verò tantùm repræſentatio implicita, & minùs clara, quòd cùm neutra pars euidenti argumento demonſtrari poſſit, hinc probabilitas pro vtraque parte remanet, plures autem probabilitatis gradus in poſteriori loco allati eſſe videntur, quare

Dico, probabiliorem eſſe ſecũdã ſententiam. Ducor, quia ex citato Tridẽtino ſeſſ. 22. c. 1. ſatis colligitur à Chriſto talem ritum ſacrificandi inſtitutum fuiſſe, quo non implicitè, ſeu minùs clarè, ſed expreſsè, & clarè repræſentaretur eius paſſio & mors, ad hanc autem repræſentandam clarè, & expreſsè conſecratio vtriuſq; ſpeciei requiritur.

Margin: Concluſio. Conc. Trident.

Botrus Cypri dilectus meus mihi, in vineis Engaddi.

NOTVLA II.

Ad benè deguſtandum Euchariſticum cibum ſedula illius meditatio requiritur.

SATIS explicuimus cum D. Thoma notula 1. per hunc botrum intelligi Chriſtũ ſub Euchariſtia. hoc ſuppoſito videamus, an præter myſterium ibi expoſitum, alia etiam ſubindicentur. Equidem botri ſuauitas, & dulcedo perfectè percipi nequit, niſi botrus dentibus in ore prematur; quocirca dum ſponſa Euchariſtici conuiuij ſacrum ſuum dilectum Botro aſſimilat, innuere videtur, ſe illius dulcedinē deguſtaſſe, modo ſimili, quo deguſtari ſolet vuæ botrus, nimirùm ſicut hic in ore per compreſſionem, ità Euchariſticus cibus in mente per conſiderationem. *Botrus Cypri dilectus meus mihi, in vineis Engaddi.* Quaſi dicat: dilectus meus mihi dulciter ſapit inſtar præſtantiſſimi Botri in ore compreſſi, dum illum in ſacra Synaxi ſumo, atque cordi meo per contemplationem aſtringo. Aliquid de hac cogitatione inſinuaſſe videtur Pſellus hic apud Theodoretum. *Diſtillauit,* inquit, *nobis muſtum æternitatis, muſti diſtillatio non fit ſine compreſſione.*

Margin: D. Thom. Pſellus.

Peregrinantibus Iſraelitis per loca ijs omnibus deſtituta, quæ ad victum humanum deſiderantur, admirabile illud Manna in alimoniam ſuppeditabat de cælo Dominus. *Erat autem Man, quaſi ſemen coriandri, coloris bdellij. Circuibatque populus, & colligens illud, frangebat mola, ſiue terebat in mortario, coquens in olla, & faciens ex eo tortulas ſaporis quaſi panis oleati.* Numer. 11. Quid myſticè docemur hìc, dum mola infringendum erat, aut in mortario conterendum manna, vt in commodum efformaretur edulium? Num. 11.

Norma

Norma ſanè præſcribitur ſeruanda in sũptione Euchariſtici Sacramenti, cuius ſymbolum ſatis vulgatum fuit manna; ſicut enim hoc mola comminuebatur, vel in mortario terebatur, vt ex eo ſapidæ
Vt nobis ſapiat ſacra dapes, animo ſæpius voluenda, ac meditatione veluti mola terenda. conficerentur offæ, ità, vt benè nobis ſapiat Altaris eſca, dum illam mandimus; animo ſæpius verſare, diligentiq; meditatione, veluti mola molere debemus; Speciosè admodum Drogontius de Sacramento Dominicæ paſſionis: *Colligite, inquit, filij Iſrael, colligite manna, & frangite mola, & replebitur ſicut adipe, &*
Drogont. *pinguedine anima veſtra: moleſtus eſt labor, ſed fructuoſus, labores manuum tuarum mãducabis, & iam beatus es, & benè tibi erit in futuro.*

Regnum cælorum grano ſinapis comparauit Dominus Seruator noſter, *Simile*
Matth. 13. *eſt Regnum cælorum grano ſinapis*. Matth. 13. Sed nonnè Euchariſticum Sacramẽtum verè Regnum cælorum dici poteſt, cùm in hoc Sacramento communicetur Deus, quo Regnum cælorum conſtituitur?
Paulin. Rectè Paulinus epiſt. 9. *Chriſtus idem, panis, & Regnum, quo nos ſaginamur.* Apta igitur ſatis ad manifeſtandam diuini ferculi virtutem, eſt à grano ſinapis mutuata ſimilitudo; ſicut enim illius ſapor acutiſſimus tunc perfectè percipitur,
Euchariſtiæ ſuauitas ſentitur, cum mentis cõſideratione premitur. cùm ſinapis dentibus conteritur, ità Euchariſtici cibi ineffabilis ſuauitas ſentitur, cùm hic maturis conſideratione ſtudiosè premitur. Pulchrè Paſchaſius in citatum locum Matthæi. *Regnum cælorũ,*
Paſchaſius. ait, *accipitur pro Chriſto, qui cùm teritur in corde, ora noſtra guſtu feruentia, viuido fructus ſui ſapore ſuccendit in tantum etiã, vt ab oculis lacrymæ præ nimio ardore decurrant, & feruentes reddit.*

Botrus Cypri dilectus meus mihi, in vineis Engaddi.

NOTVLA III.

Euchariſticũ Sacramentum inſtituit Chriſtus ante paſſionem ſuam, vt altiùs cordibus noſtris infigeret deſiderium, quo ille tenebatur effundendi ſanguinem in paſſione.

Variæ rationes afferri poſſunt, cur Chriſtus Seruator noſter Euchariſtiæ Sacramẽtum ante acerbiſſimam paſſionem ſuã voluerit inſtituere. Dici

A primò poteſt decuiſſe, vt ſummè amans ſummum amoris argumentum adhuc in mortali corpore exiſtens nobis exhiberet. *Cùm dilexiſſet ſuos, in finem dilexit* Ioan. 13.
eos. Secundò, vt ipſamet inſtitutio, & oblatio ſacrificij incruenti eſſet meritoria, & ſatisfactoria, & pretium noſtræ redemptionis; hoc enim non habuiſſet, ſi poſt reſurrectionem, quando non erat Chriſtus in ſtatu merendi, vel ſatisfaciendi, inſtitueretur, vt benè notat Suarez tom. 3. in 3. p. diſp. 41. sect. 5. Suarez.
Tertiò, vt eſſet memoriale concupitæ ab ipſomet Chriſto paſſionis: Ad hunc ſenſum alludit verſiculus hic. *Botrus Cypri dilectus meus mihi, in vineis Engaddi.* Bo-
B trus enim præcedit vinum, nec vllus propinat botrum, ſed prius exprimitur, vt ſic vinum effluat, quod hauriri poteſt. Quarè quid ità aptum ad indicandum, quo vehementi amoris impulſu Sacramentum hoc inſtituerit Chriſtus, dum hic non ſibi ſatisfacere potuerit, expectando vt in torculari paſſionis concolcatus, & preſſus, ſanguinem emitteret, ſanguinis effuſionem illam præuenit, vt deſiderio effluendi in noſtram ſalutem ebullientem ſanguinem nobis daret. *Botrus Cypri in vineis Engaddi.* Quaſi dicat ſpiritalis ſponſa: Diuinus amator meus botro vuæ ſimilis certè eſt, dum ſanguinem ſuum priùs propinare voluit,
C quàm ille ſub tormentorum compreſſione profflueret, vt ſic non modò ſanguinis ſui potionem hominibus exhiberet, ſed & illorum cordibus affectum, quo ſub paſſionis torculari ſanguinis effundendi exardeſcebat, inſinuaret. Hùc reſpiciunt illa Nyſſeni verba oratione 1. in Nyſſen.
Chriſti Reſurrectione. *Non Iudæorum, quaſi prædonum impetum, non iniquam Pilati ſententiam expectat, vt eorum malitia ſit communis hominum ſalutis principium, & cauſa, ſed conſilio ſuo anteuertit, & arcano ſacrificij genere, quod ab omnibus cerni non poterat, ſe ipſum pro nobis hoſtiam offert, & victimam immolat, Sacerdos ſimul exiſtens, & Agnus Dei, ille qui mundi peccatum tol-*
D *lit. Quando id præſtitit? cum corpus ſuum diſcipulis congregatis edendum, & ſanguinem bibendum præbuit.*

Niſi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipſum ſolum manet. Io. 12. Ioan. 12.
loquitur hic Chriſtus de crucis morte, quam auidè cupiebat; de ea enim frequenter ſermonem inſtituebat, ſicut moris eſt verba ſæpè facere de his, quæ valdè appetuntur; Sed cur granum ſe nominat Seruator noſter, dum paſſionem ſuam, in quam tanto ferebatur affectu, commemorat? ex grano certè conficitur panis, panemq; verò ſe eſſe dixit ipſemet

R Chri-

Ioan. 6.

Chriſtus; *Ego ſum panis viuus, qui de cælo deſcendi*, quem cum ille nobis dare decreuiſſet, ſuæ deſideratæ paſſionis memoria, veluti charactere obſignatũ, opportunam quis neget fuiſſe huius Sacramenti inſinuationem, quando de paſſione illius agebatur? Suffragantur huic

D. Auguſt.

expoſitioni D. Auguſtinus tract. 51. in Ioan. vbi in præmemorato Ioannis loco mentionem fieri de Chriſti morte dixit.

D. Gregor.

Ibidem verò Gregorius Papa hom. 7. in Euangelia ſubindicatum agnouit Euchariſticum Sacramentum, cuius verba attulimus ſupra notula 3. ad verſ. *Dum eſſet Rex in accubitu ſuo, nardus mea dedit odorem ſuum*.

Deficiente vino in geniali conuiuio B apud Canam Galilææ, pientiſſima Ieſu mater Gnatum rogat, vt diuina ſua virtute neceſſitati ſuccurrat, *Vinum*, inquit, *non habent*: Filius verò quaſi matri negaturus poſtulatam vini ſubminiſtrationẽ, *Quid mihi, & tibi eſt mulier?* ait, *nondum*

Ioan. 2.

venit hora mea. Io. 2. Quæ cauſa huius, quod prima fronte duriuſculum videtur, reſponſi? Cogitabat Chriſtus vinũ Euchariſticum, quod in cœna propinaturus erat hominibus ſub deſideratæ paſſionis ingreſſu; vndè quaſi piè conquerens, quòd nondum tempus illud adeſſet, illa protulit verba; *nondum venit hora mea*: quaſi diceret, nondum venit illa hora, qua potare nobiliori poculo C conuiuas volo, ſanguine ſcilicet meo, dum neci tradar votis omnibus à me exoptatæ. Fauet ex parte huic exiſtimationi

Gaudentius Brixien.

Gaudentius Brixienſis tract. 9. qui eſt 2. de Euangelica lectione. *Meritò tunc inter initia ſignorum matri reſpondit: quid mihi, & tibi eſt, mulier? Nondum venit hora mea, tanquam ſi diceret: Quid tam præpropera eſt tua, ò mulier, ſuggeſtio, cùm hora paſſionis meæ nondum venerit.*

Ritus fuit à Domino præſcriptus in eſu agni ſeruandus, vt illius carnes non eſſent

Exod. 12.

elixæ, ſed ſolo igne decoctæ. Exod. 12. Quid myſterij portendit hæc cæremonia? Equidem carne illa agni futuram Chriſti carnem in cœna Dominica D porrigendam in cibum præſignatã fuiſſe ſatis exploratum eſt; cùm autem tunc Chriſtus maximè arderet deſiderio perferendi cruciatus ſibi à Iudæorum ſæuitia paratos, carnes non aqua decoctæ, ſed ſolo igne aſſaræ aptiſſimo ſymbolo poterãt hoc repræſentare. Optimè Paſchaſius lib. de corpore, & sãguine Chri-

Paſchaſ.

ſti cap. 22. *Nec crudum quid ex ijs, aut coctum aqua, ſed aſſatum tantùm igni paſſionis comedamus.*

Vbicunque fuerit corpus, ibi congregabuntur & aquilæ. Matth. 24. D. Thomas

Matth. 24.
D. Thom.

A opuſc. 58. cap. 4. per corpus hoc, Dominicum corpus ſub ſacris accidentibus

Hugo Cardin.

intelligit. Cohæret interpretatio Hugonis Cardinalis in præfatum Matthæi textum. Corpus, id eſt cadauer, vt ex-

D. Hieron.

ponit D. Hieronymus in eundem locum, cuius verba dabimus infrà; nàm in codice Græco eſt τὸ πτῶμα, quod latinè ſi-

Maldonat.

gnificat cadauer; & ſic etiam notat Maldonatus in eundem locum, & accinit

Abulenſ.

Abulenſis in Matthæum quæſt. 88. Sed cur cadaueri aſſimilatur corpus Chriſti, prout in Altaris Sacramento exiſtit? Nonnè corpus ſuum viuum dedit Chriſtus in Euchariſtica cœna? Ità ſanè. Cur ergò veluti cadauer innuitur? An quia B ex vi verborum corpus exangue fit in Sacramento, ſanguis verò tantùm concomitanter, & ſic Chriſtus ſub Sacramento ſecundùm aliquam rationem, cadaueris ſimilitudinem habere videtur, quatenùs nimirùm ex vi verborum corpus Chriſti non determinatè viuum ſub accidentibus panis ſignificatur? Non inficior: quod fuſiùs infra ad verſ. *mel, & lac ſub lingua tua*, cap. 4. diſq. 2. declaratum habes. Sed ad rem noſtram. Morti tantum inhiabat Chriſtus, quando Altaris Sacramentum inſtituit, vt ſe mortuum quodãmodo, atq; ità corpus ſuum veluti cadauer reputaret: vndè vt etiam nobis hunc affectum ſuum pro ſalute noſtra moriendi C imprimeret, Corpus ſuum non determinatè viuum ex vi verborum, ſed viuum concomitanter tantùm ſub ſpecie panis tradidit in cibum noſtrum. Inſinuaſſe hanc noſtram exiſtimationem aliqua ex parte videtur memoratus Hiero-

D. Hieron.

nymus, dicens. *Poſſumus autem corpus, id eſt πτῶμα, quod ſignificantiùs latinè dicitur cadauer, ab eo, quod per mortem cadat, paſſionem Chriſti intelligere, ad quam prouocamur.* Conſonant præſenti argumẽto pia, & venuſta B. Laurentij Iuſtiniani verba de triumphali Chriſti agone c.

B. Lauren. Iuſtin.

2. *Deſiderio deſideraui hoc Paſcha manducare vobiſcum, antequàm patiar. Mira res: Proximus erat paſſioni, noueratq; quantas* D *ferre debebat contumelias, & tamen ex hilaritate cordis ſe noluit continere, quin deſideriorum ſuorum æſtus exprimeret: Attendebat aliorum commoda proprij immemor ludibrij: præter vſitatum, & communem naturæ ordinem eſt, vt homo morti vicinus exultet, & obliuiſcatur ſui. Hinc magnanimitas, hinc charitas, hinc Redemptoris declaratur diuinitas. Pœnarum quippè intrepidus, & diſcipulorum profectu ſollicitus, atque amoris flamma ſuccenſus, qualis latebat intùs, per oris apertionem manifeſtauit foris. Vt igitur ignem igne, deſiderium deſiderio, & amorem excitaret amore, inquit,*

Deſide-

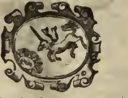
Deſiderio deſideraui hoc Paſcha manducare vobiſcum, antequàm patiar. A

Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra es, oculi tui columbarum. Verſ. 15.

Indicatur ſenſus ad corticem litteræ.

AVdierat ſponſus ſe ex tenero, & delinienti affectu inter connubiales iocos à noua nupta Faſciculum myrrhæ, & Botrum Cypri nominari; quarè ſic illectus, vt in huiuſmodi B amoris blandimentis correſpōdeat, geminatæ pulchritudinis encomio illam extollit, quia præter venuſtatem, quam à natura habuit, elegantiam etiam ſibi auri, gemmarum, & indumentorum ornamentis comparauit: oculos autem columbarum habere memorat, vt optimam animi indolem, quam externam etiam moribus demonſtrabat, prædicet. *Ecce tu pulchra es, ecce tu pulchra es*, quaſi ſpōſus in nuptiali feſtiuitate peramāter dilectam ſuam ſic alloquatur. Eximiè pulchra es à naturæ dote, à cultus ornatu, C cunctiſq; veſtibus, ab auro, gemmarūq; fulgore; eximiè pulchra es ab animi virtutibus, quarum etiam extrinſecùs in oculis colūbinis radij elucent: ſunt enim oculi tui columbarum veraciſſimi cordis indices, & duo ſpecula, in quibus puriſſimi animi affectus apparent: Quantum verò in oculis innoteſcant mentis humanæ commotiones, optimè expreſſit Plin. lib. 2. cap. 37. *Neque enim, inquit, vlla ex parte maiora animi indicia cunctis animalibus, quàm ex oculis, homini maximè; id eſt moderationis, clementiæ, miſericordiæ, amoris, odij, triſtitiæ, lætitiæ: profectò in oculis animus habitat.* Quarè cùm oculi ſpōſæ nitidi, & lucidi, quales habent columbæ, hic dicuntur, interni illius affectus ingenui, atq; ſinceri commendantur.

Plinius.

A *Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra es, oculi tui columbarum.*

Enucleatur ſenſus ſpiritalis Euchariſtiam reſpiciens.

NOTVLA VNICA.

B **Euchariſtica alimonia mirabiliter anima venuſtatur.**

EXcitat Diuus Sponſus dilectam ad ſpiritalē pulchritudinem, quam Euchariſtici cibi refectione aſſecuta eſt, conſeruandam, & augendam, maximè verò crebra eiuſdē Sacri edulij ſumptione, ſic enim ſecura reddetur de amore ſuo conſtanti, *Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra es.* Quaſi dicat: Vide ò ſponſa, quā formoſa, quàm venuſta, quàm elegans C effecta ſis, enutrita, educataque pabulo diuino, caue ne talem pulchritudinem deturpes, ne illi maculam aliquam inuras; etenim amor meus ſicut vera animi pulchritudine allicitur, oblectatur, & fouetur, ita illa deperdita, vel imminuta, recedit, vel langueſcit.

Dapes delicatas, nec nō vina ſelecta ad vultus elegantiam plurimùm poſſe, multorum exiſtimatio eſt; quocircà pueri illi regijs obſequijs deſtinati, vt formam, qua præſtabant, vel illibatam ſeruarēt, vel etiam meliorem redderent, ferculo optimo enutriendi, & vino generoſo recreandi erant, ex Regis Aſphenez mandato. *Et ait Rex Aſphenez præpoſito Eu-* D *nuchorum, vt introduceret de filijs Iſrael, & de ſemine regio, & tyrannorum, pueros, in quibus nulla eſſet macula, decoros forma, & eruditos omni ſapientia; cautos ſcientia, & doctos diſciplina, & qui poſſent ſtare in palatio regis, vt doceret eos litteras, & linguam Chaldæorum. Et conſtituit eis Rex annonam per ſingulos dies de cibis ſuis, & de vino, vndè bibebat ipſe, vt enutriti tribus annis, poſteà ſtarent in conſpectu Regis.* Daniel. 1. Sed an cibus, & potus corporeus, quantumuis exquiſitus vultus decorem efficere, vel fouere poſſit, forſan non ità certum eſt, cùm ex eadem ſacra hiſtoria habeamus ſpecioſiores fuiſſe vultus adole-

Delicatæ dapes, ac vina ſelecta plurimùm conferūt ad vultus elegantiam.

Daniel. 1.

ſcentium agreſti alimonia veſcentium, & A puros latices potantium, quàm eorum, qui & cibo, & potu regio refocillabantur. Quod ſanè in dubium reuocari nequit, eſt, diuinam Altaris eſcam plurimũ ſpiritalis pulchritudinis animæ conferre. Hùc reſpicit inſigne illud Ezech. 16. oraculum. *Similam, & mel, & oleum comediſti, & decora facta es vehementer nimis: & profeciſti in regnum*, quem locum enucleans Hieronymus ibid. *Qui talem*, ait, *comederit cibum, & hoc dulciſſimo, & ſuauiſſimo pane, oleiq; ſplendore fulgente paſtus fuerit, ac nutritus, vertetur in decorem, & fiet pulcherrimus: non ſemel, ſed repetito nimis nimis. Duplicatum enim aduerbium pondus facit orationis: quo ad pulchritudinis* B *magnitudinem addi vltra nihil poſſit*. Et cõgruit textus Hebraicus, in quo dicitur *Valdè, valdè*.

Euchariſtia plurimũ ſpiritalis pulchritudinis animæ cõfert.

Ezech. 16.

D. Hieron.

Conſonat etiam illud Zachariæ 9. *Quid enim bonum eius eſt, & quid pulchrum eius, niſi frumentum electorum, & vinum germinans virgines?* Ad quæ verba egregiè Paſchaſius lib. de corpore, & ſanguine Chriſti c. 21. *Pulchrum*, inquit, *eſt eius corpus, ex quo iam ſpecioſa per lauacrum amplius pulchreſcit, vt candore lilij, & rubore ſanguinis in hoc Sacramento decoretur*. Accinit Dauid pſal. 103. *Vt educas panem de terra, & vinum lætificet cor hominis. Vt exhilaret faciẽ in oleo, & panis cor hominis confirmet*, exhilarare enim faciem eſt ni- C tore quodam iucundo illam decorare. Conſentanea quoq; noſtro ſcopo ſunt, quæ habet Chryſoſtomus hom. 61. ad popul. *Hic terrarum orbis eſt pretium, hoc Chriſtus emit Eccleſiam, hoc eam omnem adornauit. Sicut enim homo ſeruos emens aurum erogat, & rurſum eos ornare volens, id auro facit; ſic & Chriſtus ſanguine nos emit, & ornauit ſanguine*.

Zachar. 9.

Paſchaſ.

D. Chryſ.

Porrò ſi pulchritudo eſt quidam diuinæ lucis radius, ſiue ſummi boni ſplendor, vt inquit Plato in Philebo, ſanè dum ipſum Deum in Euchariſtica eſca dignè recipimus, diuinæ ſuæ lucis radios nobis ab eo communicari quis inficiabitur? hac verò felici participatione mirificè D anima venuſtatur; quod eleganter indicauit Gregorius Nyſſenus in hunc locum his verbis. *Homo re vera ſpeculo eſt ſimilis formas ſuſcipiens ex ſimulacris inſtitutorum, & liberarum electionum: ſiue enim ad auri ſpeciem coloratur, eundem etiam materia ſplendorem præfefert, ſiuè etiam quidpiam deforme apparuerit, eandem etiam turpitudinem exprimit per aſſimilationem, vtpotè ranam aliquam, aut bufonem, aut ſcolopendram, aut aliquid aliud iniucundum ſpectaculum ſua forma referens, quod inuentum fuerit eis aduerſum. Quoniam ergo expulſo*

Pulchritudo eſt diuinæ lucis radius.

Plato.

Greg. Nyſſen.

A *à tergo vitio, expurgata à verbo anima, Solis circulum in ſe ſuſcepit; & ſimul reluxit cum luce, quæ in ipſa apparuit, propterea ei dicit verbum: pulchra facta es, quæ meæ luci appropinquaſti, per appropinquationem attrahens diſpenſationem pulchritudinis. Ecce es, inquit, pulchra propinqua mea*.

Subijcio hic ad propoſiti noſtri argumenti confirmationem, quæ de D. Catharina Senenſi ſcribuntur. Anno 1370. die feſtiuitati S. Alexij dicato, poſt ſumptam ſacram Synaxim hæc feliciſſima Virgo à ſuo ſpiritali directore quæſita, quid illi eueniſſet in illa Altaris communione; ſic reſpondit. Mi Pater, non poſſunt hæc noſtra vocabula admirandam B pulchritudinem exprimere, quæ mihi reuelata, & animo meo impreſſa fuit, quando è tuis manibus ſacroſanctam hoſtiam excepi. Tunc aperciſſimè noui omnes mundi diuitias, aurum, argentum, margaritas, pretioſos lapillos, & quidquid egregij in hac ſpectabili vniuerſitate cernitur, ad aſpectum illius mihi demonſtratæ venuſtatis excelſæ ſordere velut abiectiſſimum lutum. In præmemoratæ ſanctæ vita lib. 2. c. 20.

In vita D. Catharinæ Senen.

Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra es.

C HAEC gemina pulchritudo, quæ in ſponſa Euchariſtici conuiuij cõmendatur, commodè explanari poteſt de ſpiritali pulchritudine, ſcilicet gratia ſanctificante, & de optima diſpoſitione corporali requiſita ad percipiendam Euchariſtiam. De prima ſatis diſſeruimus ad verſ. *Nigra ſum, ſed formoſa*. De hac ſecunda aliqua præcipua attingemus. Sit ergò

PVN-

PVNCTVM THEOLOGICVM

De præuio apparatu ex parte corporis ad ſacram cõmunionem.

DISQVISITIO I.

Vtrùm copula coniugalis obliget ad abſtinendum à communione, ſi habita ſit eadem die.

PRO parte affirmatiua videtur eſſe primò, quòd cũ Dauid declinaret ab ira Saulis perueniens ad Achimelech Sacerdotem cibum poſtulauit; *Nunc ergò*, inquit, *ſi quid habes ad manum, vel quinque panes, da mihi, aut quidquid inueneris*. 1. Reg. c. 21. *Et reſpõdens Sacerdos ait illi: Non habeo laicos panes ad manum, ſed tantùm panem ſanctum: ſi mundi ſunt pueri, maximè à mulieribus*. Altera horum verborum translatio legit, non *à mulieribus*, ſed *ab vxoribus*. Panem verò illum ſanctum Dominici Corporis typum fuiſſe, admonẽt D. Hieronymus lib. 1. contra Iouinian. Ambroſius lib. 5. in Luc. ad caput 6. Euangel. Procopius in præfatum locum Reg. 1. Lyranus ibid. morali expoſitione. Toſt. qu. 13. Placet referre Hieronymi verba loco præallegato. *Panes enim propoſitionis* inquit, *quaſi Corpus Chriſti de vxorum cubilibus conſurgentes edere non poterant; ideò dictum eſt ad Dauid fugientẽ: Si mundi ſunt pueri ab vxoribus*. Et his affinia habet in quodã ſermone de eſu Agni in vigilia Paſchatis, quæ referuntur cap. *ſciatis* 33. qu. 4 Toſtatus quoque prænemorata quæſtione ſic ſcribit. *Honeſtum eſt obſeruare in coitu coniugali, vti ſcilicet, qui Euchariſtiam ſuſcepturi ſint, caueant cõiugalem acceſſum per aliquot dies, ſaltem per tres. Nam, quanquã (ait) Eccleſia non obliget ſub pœna peccati mortalis ſuſcepturos Euchariſtiam ab vxoribus abſtinere per aliquem diem: tamen per modum conſilij, & honeſtatis dixit, quòd per tres dies ante ſuſceptionem Euchariſtiæ ab amplexibus coniuges abſtinerent*. Præterea Oza, vt 2. Reg. 6. dicitur, à Deo percuſſus eſt, quòd Arcam tetigerit, rationem huius aſſignant Hebræi, quoniam illa nocte actui connubiali vacauit; hinc ergò apparet obligatio abſtinendi à communione poſt coniugalem concubitum, cùm contactus Arcæ Euchariſtiam repræſentantis illicitus fuerit Ozæ poſt connubialem copulam. Ratio eſt, quia menſa illa ſancta exigit à conuiuis pium animi affectum, mentis tranquillitatem, ac reuerentiam magnam; hæc autem omnia ab illo acceſſu coniugali euerti videntur; quia ille mentem nimia voluptate ſolet abſorbere, & ad ſpiritualia affectum omnem nõ parum hebetare. Auctores huic opinioni fauentes adducit Thomas Sanchez de Matrimonio lib. 9. diſp. 13. num. 2. & Fagundez lib. 3. de præcept. Eccleſiæ c. 6. num. 16. cenſet peccatum veniale eſſe communicare, ſi nocte præceſſerit copula coniugalis, niſi iuſta ſubſit cauſa communicandi, & num. 19. adducit Doctores putantes commercium cõiugale præcedẽti nocte habitum impedire ſub culpa mortali cõmunionem ſequentis diei, quam tamen opinionem reijcit nu. 20.

1. Reg. 21. — D. Hieron. — D. Ambr. — Procop. — Lyran. — Toſtat. — Hieronym. — Toſtatus. — 2. Reg. 6. — Sanchez. — Fagundez.

Aliorum exiſtimatio eſt ſolùm de cõſilio coniuges, qui præcedẽti nocte actui coniugali operam dederunt, debere abſtinere à communione ſequenti die. Fundamentum videtur eſſe, quia cum ille actus ex ſe licitus ſit, quamuis interueniat deordinatio aliqua venialis, & mentis euagatio aliqua, hæc tamen non videntur eſſe ſatis ad impediendũ hominem, ne poſſit accedere ad ſacram menſam, vt diuinæ illius alimoniæ gratiam percipiat, maximè cùm ſtudio aliquo adhibito poſſit mentem ſuam in Deum dirigere, & ex diuino auxilio pios mentis affectus ante ſacram Synaxim excitare. Auctores pro hac parte recenſet Sanchez cit. num. 3.

Sanchez.

Dico primò, maximè decere poſt concubitum nuptialem ea die à ſacra Synaxi abſtinere, & hoc ſalubre monitum dandum à ſpiritualibus directoribus, niſi rationabilis aliqua cauſa quandoq; oppoſitum ſuadeat. Hæc aſſertio ſatis conſtare poteſt ex adductis pro prima opinione; & confirmatur, quia in Concilio Eliberino, & refertur de conſecratione diſt. 2. cap. *Omnis homo*, conſulitur, vt communicaturus à tribus, aut quatuor, aut octo diebus præcedentibus à maritali concubitu abſtineat. Ita ſentit citatus Sanchez num. 4.

1. Cõcluſio — Conc. Eliberin.

Dixi, niſi rationabilis aliqua cauſa oppoſitum ſuadeat, quia plures poſſunt occurrere. Prima, ſi copula habita fuit cauſa prolis. Secunda, ad euitandum incontinentiæ periculum. Tertia, ſi vrgeat magna feſti ſolemnitas, in qua de-

cen-

centiſſimum ſit ad ſacram menſam accedere. Quarta, ſi ſit dies Iubilæi, quo exigatur communio ad illud comparandum. Quinta, ſi adſit vehemens deſiderium communionis, ad quam cum aliquo ſpeciali conatu deuotio excitata ſit, & præmiſſa pietatis, & orationis exercitamẽta ſint. Sexta, ſi communio ſine aliqua nota omitti non poſſit, vt ſi ſit fœmina, famulæq; videntes ipſam confiteri, ac minimè communicare, aliquod malum ſuſpicabuntur. Similiter ſi ſit vir, ſolituſq; frequenter confiteri, & quotiès cõfitetur, Euchariſtiam recipere, notabuntq; famuli, qui ipſum comitantur, tunc falſum eſſe, & ab Euchariſtia abſtinuiſſe; ità expreſsè hoc aduertit, & admittit citatus Sanchez num. 8. Septima, ſi vrgeret præceptum Paſchæ, aut ex ſtatuto alicuius ſodalitij omnes ſodales Euchariſtiam eſſent accepturi, aut alia demùm iuſta cauſa iudicio prudentis adſit, quæ ſatis cohoneſtare poſſet actum communicandi poſt exercitam copulam coniugalem.

Sanchez.

2. Cõcluſio

Dico ſecundò, accedere ad ſacram Synaxim poſt copulam habitam præcedenti nocte ex nimia carnis concupiſcentia, aut voluptatis capiendæ gratia, ſolam culpam venialem eſſe, niſi adſit aliqua ex prællegatis nuper iuſtis cauſis, quæ auferat indecentiam. Ratio eſt, quia illa magna mentis diſtractio, & hebetudo ad ſpiritualia orta ex illa deordinata copula tollit reuerentiam debitam tanto Sacramento. Ità Sanchez cit. num. 7. & alij, quos citat, & ſequitur Coninch. in art. 7. qu. 80. 3. p. D. Thomæ nu. 45.

Coninch.

DISQVISITIO II.

Vtrùm nocturna pollutio inuoluntaria indecentiam afferat, ob quam abſtinendũ ſit die ſequenti à ſuſceptione Euchariſtiæ.

Nonnulli putant culpam eſſe venialem communicare eodẽ die poſt pollutionem etiam inculpabilem: Huic ſententiæ adhærere videtur D. Auguſtinus ſer. 244. de tempore, vbi abſolutè negat licere, & poſtea ſic ſubdit: *Peccatum quidem eſt, ſed tamen paruum eſt, neque enim dicimus eſſe capitale*, & D. Gregorius huic parti fauet reſp. 10. & 11. ad Auguſtinum. Fundamẽtum huius opinionis eſſe poteſt ſumma puritas, & reuerentia, quam Altaris Sacramentum, in quo eſt fons puritatis omnis, exigit in accedentibus.

D. Auguſt.

Alij putant nõ eſſe quidem per ſe peccatum veniale, ſed optimum conſilium ob reuerentiam Sacramenti infinitæ puritatis debitam, abſtinere à communione eo die, quo pollutio contigit etiã ſine culpa. Huic exiſtimationi ſuffragari videntur ſtatuta illa ordinis Carthuſienſis, quæ habentur in ſtatutis antiquis p. 1. cap. 43. vbi decernitur, quòd nocte pollutus, etiam citra culpam, manè non celebret, nec ad gradus Altaris accedat; excipitur tamen dies Natiuitatis, Paſchæ, Pentecoſtes, & cùm aliquis initiandus eſt ordine ſacro, dies item dedicationis Eccleſiæ interioris, vel quando aliquis frater debet communicare, vel profeſſionem emittere; Prior poteſt celebrare, item Sacriſta, & Procurator poterunt accedere ad altare, licèt non miniſtrare Miſſæ. Etiam in 2. p. ſtatutorũ antiquorum cap. 6. §. 3. excipitur, quãdo aliquis debet ſepeliri eodem die; & in tertia compilatione ſtatutorum cap. 1. §. 33. excipitur feſtũ corporis Chriſti.

Statuta ordinis Carthuſienſis.

1. Cõcluſio

Dico primò, ſi pollutio inuoluntaria, quæ die, ſeu noctu contigit, nullam carnis commotionem, aut mentis euagationem circa huiuſmodi voluptatem relinquat, ob eam præcisè non eſſe abſtinendum eo die à communione. Ità ſentiunt Suarez tom. 3. in 3. p. diſp. 68. ſect. 2. §. *Ex hac enim*. Vaſquez tom. 3. in 3. p. ad art. 7. quæſt. 70. Fagundez lib. 3. de præcep. Eccleſiæ cap. 6. Coninch. in art. 7. quæſt. 80. 3. p. D. Thomæ num. 42. nec diſſentit Cardinalis de Lugo de Sacramento Euchariſtiæ diſp. 15. ſect. 1. nu. 9. Et ratio eſt, quia per hãc pollutionem inuoluntariam nulla macula relicta eſt in animo, & de cætero nullus illius effectus remanet; quarè perindè eſt, ac ſi non contigiſſet.

Suarez. Vaſquez. Fagundez. Coninch. Cardin. de Lugo.

2. Cõcluſio

Dico ſecundò, ſi poſt huiuſmodi inuoluntariam pollutionem homo ità commotus remaneat, vt mentem non poſſit facilè reuocare à cogitatione illius ſenſibilis delectationis, atq; adeò nequeat ad diuina myſteria ea, qua par eſt, deuotione ſe præparare, nullaque adſit vrgens cauſa communicandi, laudabilius, & conſultius eſſe abſtinere. Ratio deſumitur à reuerentia, & deuotione huic Sacramento infinitæ puritatis, & ſanctitatis debita. Patrocinantur huic parti plures Doctores. Coninch. cit. num. 42. Cardinalis de Lugo allegata ſect. nu. 10.

Dixi, niſi rationabilis cauſa adſit, quia

ſi

ſi aliqua militaret ex his, quas retulimus diſquiſitione præcedenti ſub prima concluſione, tunc homo peculiari ſtudio, & oratione pręmiſſa, ꝑ viribus curaret excitare in ſe pios affectus, & mentem reducere ad diuina myſteria, ſatis diſponeret ſe in hac parte ad decenter, & laudabiliter ſumendam Euchariſtiam.

Ad locum D. Auguſtini pro prima opinione allegatū benè reſpondet Vaſquez citatus, & mentem ſancti Doctoris optimè explicat.

DISQVISITIO III.

Quo temporis ſpatio abſtinere debeat à communione, qui lethali culpa voluntarię pollutionis, vel copulæ illicitæ ſe deturpauit; etiã ſi peccati turpitudinem per Sacramẽtalem confeſſionem abſtulerit.

Leſſius. Suppono hic quæ docet Leſſius lib. 4. cap. 3. de ſpeciebus luxuriæ dub. 14. vbi dilucidè oſtẽdit, quale peccatum ſit pollutio voluntaria, & quibus euentibus poſſit excuſari à culpa mortali: hoc ſuppoſito in propoſita diſquiſitione variæ ſunt opiniones.

Prima tenet eum, qui admiſit peccatũ mortale pollutionis voluntariæ, aut illicitæ copulę intra diem naturalem viginti quatuor horarum, mortiferè peccare, ſi accedat ad communionem, aut celebret, etiam ſi confeſſus ſit. Fauent huic opinioni Marſil. in 4. quæſt. 6. art. 4. & Richard. in 4. diſt. 9. art. 2. quæſt. 3. Alexander Alenſis ibid. 4. p. quæſt. 11. art. 2. §. 3. Paludanus in 4. diſt. 13. quæſt. 2. art. 2. & alij pro hac parte citantur à Fagundez lib. 3. de Præcept. Eccleſiæ cap. 6. num. 7. Fundamentum præcipuum, quia moraliter cenſetur durare, etiam poſt pœnitentiam, aliquo tempore fœditas illa corporis contracta propter peccatum carnale, & mentis deordinatio, & affectus commotio circa huiuſmodi res inhoneſtas, quarè notabilis indecentia videtur eſſe ſic ad fontem puritatis accedere. Vnde D. Dionyſius Areopagita cap. 3. Eccleſiaſt. Hierarch. à communione, & ſacrificio Miſſæ magis carnales homines, quàm energumenos expellit, & Cli-

Marſil. Richard. Alex. Alen. Paludan. Fagundez. Dionyſius Areopag.

A macus gradu 15. allegat Apoſtolorum canonem permittentem poſt crimen hæreſis, & pœnitentiam, expiationemq; illius, ſtatim communionem, non eam tamen poſt pœnitentiam de peccato inhoneſto.

Climacus.

Alij excuſant à peccato mortali. Auctores pro hac parte plures citat, & ſequitur Fagundez loco ſupradicto num. 8. Fundamentum præcipuum eſt, quia ſi quis verè pœniteat, & peccatum admiſſæ pollutionis, & copulæ illicitæ Sacramentaliter confiteatur, nulla notabilis indecentia videtur remanere in huiuſmodi pœnitente, propter quam ita neceſſariò ille debeat abſtinere à communione, vel

B à celebratione Miſſæ, ſi ſit Sacerdos, vt ſi non abſtineat, peccet mortaliter. Et confirmatur, quia grauius peccatum eſt homicidium, & furtum, quàm pollutio voluntaria, & fornicatio, ſed poteſt contingere, vt quis poſt furtum, & homicidium commiſſum ſtatim verè pœniteat, & confiteatur, hic non eſt arcendus à menſa Euchariſtica, ergo nec arcendus, qui ſimiliter pœniteat, & confiteatur poſt peccatum pollutionis, vel copulæ illicitæ. Immò Io. Sancius in quæſt. ſelect. diſp. 23. num. 3. nullam culpam venialem admittere ait, qui eadem die ſumit Euchariſtiam, qua peccatum voluntariæ pollutionis commiſit, ſi tamen an-

Fagundez. Io. Sancius

C tè communionem confeſſione Sacramentali purgauerit ſe; quæ tamen opinio, ſi intelligatur non ſolùm de facto, ſed etiã de poſſibili, meritò reijcitur à Cardinali de Lugo de Sacramento Euchariſtiæ diſp. 15. ſect. 1. à num. 4. vſque ad nu. 9.

Cardin. de Lugo.

Dico primò, regulariter loquendo, peccare venialiter eum, qui ſumit Euchariſtiam intrà ſpatium viginti quatuor horarum poſt commiſſum peccatũ mortale voluntariæ pollutionis, vel copulæ illicitæ; etiam ſi confeſſus, & contritus ſit, niſi aliqua rationabilis cauſa communicandi, vel celebrandi excuſet. Ratio eſt, quia excellentia, & dignitas ſumma Venerabilis Sacramenti Altaris exigit

1. Cõcluſio

D in accedente mentis tranquillitatem, pios affectus, & deuotionem magnam, ad quæ omnia ritè præſtanda inhabilis videtur intrà aſſignatum tempus homo, qui coinquinatus fuit mortifera labe voluntariæ pollutionis, vel copulæ illicitæ, hoc enim peccatum ità humanam mentẽ deordinare ſolet, & ità delectatione carnis implicare affectum, vt ſpectato conſueto modo, quo homo operatur, aliquod notabile tempus requiratur ad expellendam mentis euagationem, & animum reuocandum ad priſtinam tranquillitatem, & deuotionem; quarè con-

ſequ

ſetur ſpatium viginti quatuor horarum ſatis congruum regulariter, & moraliter loquendo. Fauet Victoria in ſumma de Euchariſtia num. 81. & plures ex Auctoribus primę opinionis pro noſtra concluſione explicari poſſunt, hi maximè, qui non expreſsè dicunt eſſe mortalem culpam ſumere Euchariſtiam in prædicto caſu. Sic Marſilius exponi poteſt, dicit enim tantùm. *Benè ſtat aliquem eſſe ſobrium, & in gratia Dei gratum faciente, & tamen pro illo die ſuſcipere, eſſe indignum.* patet de eo, qui de nocte pollutus eſſet pollutione peccatum mortale inducente, qui die ſequenti etiam, licèt confeſſus, & contritus, dummodò non ſit curatus animarum, nequit celebrare; debet enim expectare ad viginti quatuor horas; vndè ly, *indignum eſſe*, exponi poteſt de indignitate leui, quæ ſecum affert venialem culpam, nam ille ſolus indignè, indignitate nimirùm, quæ ſecum affert mortale peccatum, communicat, qui ſibi conſcius alicuius peccati mortalis, nõ præmittit Sacramentalem confeſſionem, vt conſtat ex Tridentino ſeſſ. 14. can. 6. Vndè etiam argumentum deſumi poteſt pro illa parte noſtræ concluſionis, quæ ſolum peccatum veniale admittit in propoſito caſu: Argumentum autem eſt hoc; Qui poſt commiſſum peccatum mortale voluntariæ pollutionis, vel copulæ illicitæ præmiſit confeſſionem, non accedit indignè ad Euchariſtiam, indignitate nimirùm, quæ ſit peccatum mortale, vt conſtat ex cit. Concilio explicante locũ D. Pauli; ergò ſi aliqua eſt indignitas poſt præmiſſam probationem per Sacramentalem Confeſſionem, eſt indignitas leuis ratione defectus ſummæ reuerentiæ debitæ ſacroſanctæ Euchariſtiæ.

Victoria. Marſil. Trident.

Dixi, regulariter loquendo, ſpatium illud viginti quatuor horarum requiri, vt homo ſe colligat, & ad priſtinam mentis tranquillitatem redeat, expulſa omni perturbatione à peccato turpi relicta, nam hæc non eſt omninò certa, & infallibilis regula; poteſt enim etiam aliquãdo homo eſſe talis cõditionis, & affectus, vt breuiſſimè mentem ad diuina reducat, & ſeſe ad deuotionem excitet. Quarè

2. Cõcluſio

Dico ſecundò, eum, qui culpam mortiferam voluntariæ pollutionis, aut copulæ illicitæ admiſit, ſi poſtea pœniteat, & Sacramentaliter confiteatur, poſſe aliquando intrà ſpatium viginti quatuor horarum ſine culpa veniali, & etiam decenter accedere ad Euchariſtiam, quando nimirùm expulſa omni carnis commotione, & abdicato perfectè affectu ab omni immunditia ad priſtinam mentis tranquillitatem rediit, & oratione, aut pietatis aliquo exercitamẽto, vel carnis mortificatione aliquam in ſe deuotionẽ excitauit ante ſacram Synaxim, & rationabilis cauſa ſumendæ Euchariſtiæ, vel celebrandi vrgeat. Ratio eſt, quia ſic omnis indecentia moraliter videtur ſublata ſatis, & nullo modo in effectu aliquo peccatum admiſſum perſeuerare, ità vt nulla fiat irreuerentia Sacramẽto Euchariſtiæ, quod etiam maximè in gratiã peccatorum verè pœnitentium fuit inſtitutum, vt diximus ſupra ad verſ. *Nigra ſum, ſed formoſa*; notula 1. Plures ex Auctoribus pro prima ſententia adducti ſine dubio huic noſtræ concluſioni fauent, & præter eos Aegidius Coninch. in art. 7. quæſt. 80. 3. p. D. Thomæ num. 43. hæc habet. *Secundò poteſt quis paſſus eſſe pollutionem, ita vt iam nullum omninò eius effectum ſentiat, & tunc nulla ratione impedit communionem, quia habet ſe eodem modo, ac ſi non fuiſſet, quod etiam verum eſt, quãdò accidit cum peccato mortali, modò præceſſerit legitima pœnitentia, & confeſſio ſecundùm dicta ſupra; quamuis in hoc caſu huiuſmodi homini ſuadendum eſt, vt ex humilitate ſibi, vt indigno communionem interdiceret, & hoc ei confeſſarius conſultò pro pœnitentia iniungeret, niſi rationabilis cauſa aliud dictaret.*

Coninch.

Ex dictis diluuntur fundamenta primæ opinionis inducẽtis peccatum mortale in primo caſu.

Ecce tu pulcher es dilecte mi, & decorus. Verſ. 16.

Indicatur ſenſus ad corticem litteræ.

QVOD eſt proprium amãtium certatim ſe laudare, accidit hic, nam ſpõſa geminatæ pulchritudinis encomio celebrata à dilecto, *Ecce tu pulchra es*, vices rependens, pulchritudinis laudes in eum conuertit, & amplificat; *Ecce tu pulcher es, & decorus.* Quaſi dicat: tu me pulchram dicis, ſed mi dilecte, quidquid floridi, quidquid vegeti, quidquid ad decorem facit, in te veluti in propria ſede commoratur.

Ecce tu pulcher es dilecte mi, & decorus.

Enucleatur ſenſus ſpiritalis Euchariſtiam reſpiciens.

NOTVLA I.

Admirabiliter mens humana ſacræ Synaxis virtute irradiatur ad diuinas perfectiones agnoſcendas.

Dilecta anima peculiari luce perfuſa in ſacroſancto conuiuio aliquid de diuina pulchritudine agnoſcens ſic fatur. *Ecce tu pulcher es, & decorus*. Quantum superni luminis Euchariſticum Sacramentũ dignè ſumentibus afferat, non obſcurè præſignatum fuit in illa columna ignis, quæ nocturno tempore Iſraelitas per ignotas deſerti vias gradientes, illuſtrabat.

Exod. 13. Exod. 13. Supremum enim Numen in illa face collucens quàm admirabiles diuinæ ſuæ lucis radios iaculaturus eſſet, myſtica nocte, qua non clarè, ſed ſub ſacrarum ſpecierum velo ſe nobis communicare decreuerat, prædumbrauit. Fauet Drogo de Sacramento Dominicæ paſſionis exponens de humanitate Chriſti columnã nubis, columnam verò ignis de Spiritu Sancto. *Hæc eſt*, inquit, *columna nubis, quæ per diem præcedebat filios Iſrael: columna verò ignis per noctem Spiritus Sanctus*; ſed hunc, vt fides Catholica docet, cum alijs duabus perſonis diuinis, Patre ſcilicet, & Filio concomitãter cum Chriſti humanitate in ſacroſancta communione recipimus, & eius excelſi luminis participes euadimus.

Drogo.

Ex diuino mandato in Tabernaculo ante menſam, in qua panes propoſitionis ſeruabantur, candelabrum fulgebat. Exod. 26. Verùm, cùm plura eſſent in templo illo Salomonico digna, quæ clarè perſpicerentur, vel luminis irradiatione excolerentur, cur ſolum è diametro mẽſæ candelabrum emicabat? & quod maiorem conciţare videtur admirationem, quia menſa illa extra velum erat poſita, atque ita clarè conſpici poterat. Præmemoratam menſam Euchariſticæ menſæ A ſymbolum fuiſſe ſatis conſtat, à qua cùm in accedentium mentes diuina lux ſemper deriuet, aptiſſimè hoc antè menſam candelabri iubar præſignauit.

Exod. 26.

Diuina luce illuſtratur mens accedentium ad Euchariſtiam.

Perpendẽda occurrunt hìc verba Regij Vatis pſal. 33. quæ prophetico ſpiritu de hoc Altaris pabulo protulit. *Guſtate, & videte, quoniam ſuauis eſt Dominus*. Quaſi dicat: vbi guſtaueritis Dominici corporis alimoniam, lumen etiã recipietis, quo vobis plurimùm de Dei ſuauitate, cæteriſque eius perfectionibus innoteſcet.

Pſal. 33.

Pergebant in oppidũ Emmaus duo è Chriſti ſchola diſcipuli; his ſub peregrini forma apparuit Magiſter, ſeq; comi- B tem adiunxit, ignotus ſemper illis fuit: vbi tandem menſæ accumbunt, & panis à Seruatore frangitur, ò admirabilis Euchariſtici panis virtus, ſtatim aperti ſũt oculi diſcipulorum, vndè & Dominum agnouerunt. Lucæ 24. Panem enim illũ Euchariſticum fuiſſe affirmant multi Patres, quos affert Maldonatus in cit. locum. Audiendus hic Chryſoſtomus ſeu quis auctor eſt homil. 9. ex varijs locis Matth. vbi poſtquam de Euchariſtico pane aliqua dixerat, ſic ſubnectit. *Iſte panis eſt, qui fractus eſt illis ambulantibus in via, quem agnouerunt in fractione panis*. Placet ſubnectere quæ D. Auguſtinus de conſenſu Euangeliſtarum lib. 3. cap. 25. C habet. *Sed non ita*, inquit, *nunc factum eſt, non enim incongruenter accipimus hoc impedimentum in oculis eorum à Satana fuiſſe, ne agnoſceretur Ieſus, ſed tamen à Chriſto facta eſt promiſſio vſque ad Sacramentum panis, vt veritate corporis eius participata, remoueri intelligatur impedimentum inimici, vt Chriſtus poſſit agnoſci*.

Admirabilis Euchariſtiæ virtus aperiẽdi oculos diſcipulorũ vt Chriſtũ agnoſcerẽt. Maldonat. Chryſoſt.

D. Auguſt.

Appoſitè ad noſtrum argumentum D. Thomas opuſc. 58. cap. 1. *Comede fili mel, quod bonum eſt; Mel, inquit, eſt corpus Chriſti dulce, ſignificat, hoc bonum eſt, quia tenebras mentis illuminat*. S. Edmundus Cantuarienſis Archiepiſcopus diſputaturus aliquãdo de ſacroſancta Trinitate aſcendit in cathedram, cumque D illic ſedẽs diſcipulos expectaret, & quid dicturus eſſet, animo pertractaret, ſomno oppreſſus vidit columbam supernè aduolantem, oreq; ſuo ferentem mirificum Chriſti corpus, & ipſius ori inferentem, moxque ad ſuperna reuolantem. Expergefactus de Beatiſſima Trinitate tam præclarè, ſublimiter, luculenterque diſſeruit, vt humani ingenij modũ propè exceſſiſſe videretur. Habetur apud Surium 16. Nouembris ex Roberto Richio in ipſius vita.

D. Thomas

Surius.

Ecce tu pulcher es dilecte mi, & decorus.

NOTVLA II.

Ad laudes Deo cõcinendas prouocatur anima Euchariſtiæ refectione ſaginata.

FIdelis ſponſa in Altaris menſa clariori luce perfuſa admirabilem ſui diuini ſponſi pulchritudinem contemplans, hæc verba magno iubilantis animi affectu profert. *Ecce tu pulcher es, & decorus.* Quaſi dicat: Tu me pulchram nominaſti, ſed tu verè pulcher es, & decorus, & ſiqua pulchritudo eſt in me, à tua dimanat; qui per naturam es ipſa pulchritudo; vndè quòd pulchra tuis oculis appaream, eſt, quia tuo iucundiſſimo intuitu me pulchram effeciſti, mea pulchritudo radius eſt tuæ diuinæ lucis, mea pulchritudo meliùs in te, quàm in me elucet, ſicut in ipſo Sole lux meliùs ſplendet, quàm in radijs ab eo effuſis.

Vetuſtiſſimus Hebræorum ritus fuit canendi nocte præcipuè Paſchatis poſt eſum Agni magnum hymnum ex ſex pſalmis compactum, quem Alleluia magnum vocitant, vt notat eruditus Paulus Fulgenſis additione prima in pſal. 11.

Paulus Fulgenſis.

Sicut autem ille Agnus Paſchalis typus notiſſimus erat Euchariſtici Sacramenti, ita & illa pſalmorum melodia præſignabat diuinas laudes, quas ſacra communio ſibi comites exigit.

In Bethleemitico ſpecu Chriſto nato diuinum illud melos, *Gloria in Altiſſimis Deo*, ſuperni Angelorum chori cecinerunt. *Et ſubitò*, ait D. Lucas, *facta eſt cum Angelo multitudo militiæ cæleſtis, laudantium Deum.* Sed nonnè Bethleem, ſi vocis etymon ſpectemus, idem eſt, quòd domus panis, atq; adeò verum illum panem, qui de cælo deſcendit, præmonſtrauit? Vndè rectè Hieronymus in Epitaphio Paulæ, *Salue*, inquit, *Bethleem domus panis, in qua natus eſt ille panis, qui de cælo deſcendit.* Cui egregiè accinit Beda; *Quotidie*, inquit, *Chriſtus in Nazareth concipitur, flore ſcilicet verbi ſuſcepto, & in Bethleem ijs naſcitur, qui ſe domos æterni Patris efficiunt.* Conſona his habet Gregorius Pontifex ſanctus hom. 8. in Euangelia. Ex his ergò elucet præclarum ſimulacrum, quo prædocti fuimus

Luc. 2.
Hieronym.
Beda.
D. Gregor.

A mus diuina præconia poſt comeſtum Euchariſticum panem celebranda eſſe.

Vidi Dominum (inquit Iſaias 6.) *ſedentem ſuper ſolium excelſum, & eleuatum: & ea, quæ ſub ipſo erant, replebant templum: Seraphim ſtabant ſuper illud: ſex alæ vni, & ſex alæ alteri: duabus velabant faciem eius, & duabus velabant pedes eius, & duabus volabant. Et clamabant alter ad alterũ, & dicebant: Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus exercituum, plena eſt omnis terra gloria eius.* Dominus in ſublimi illo throno reſidens eſt Chriſtus Seruator noſter in Altaris Sacramẽto, aureo doctore Chryſoſtomo hom. de Chriſti miraculis interprete, cuius hæc ſunt verba; *Et ſi vos quidem Rex ad conuiuium vocet, cum timore accumbitis, ciboſquè appoſitos cum reuerentia, & ſilentio ſumitis: Deo autem vos ad ſuam menſam vocante, filiumq; ſuum vobis apponente, vbi Angelicæ poteſtates aſſiſtunt cum timore, & tremore: vbi Cherubini velant facies ſuas, atq; Seraphini cum tremore clamant: Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus. Vos audetis tumultuando, ac vociferando ad ſpirituale illud conuiuium accedere?* Perpendenda pro noſtro ſcopo occurrit ingeminatio illa laudis, qua cæleſtes ſpiritus diuini amoris igne accenſi Dominum celebrant; ab ea enim admonemur, eundem Dominum in ſacra Synaxi exiſtentem quibus encomijs efferre debeamus.

Iſai. 6.
Chryſoſt.
B
Chriſtũ in Euchariſtia quibus laudibus efferre debeam⁹
C

Poſtquam Chriſtus in Paſchali cœna Dominici corporis ſui alimonia diſcipulos pauit, harmonicas voces in Dei laudem cum illis protulit, vt Matth. hiſtoria refert c. 26. vbi enarrata Euchariſtica inſtitutione, & ſumptione ſubnectitur, *Et hymno dicto exierunt in montem Oliueti;* quo exemplo inſtruuntur omnes Altaris menſæ participes, vt poſt ſacram refectionem diuinis laudibus vacent: tunc enim maximè apta redditur anima ad ritè laudandum Deum, vt benè aduertit D. Hieronymus relatus à S. Thoma in Catena ad præcitatum locum Matth. *Iuxtà*, innuit, *hoc exemplum Saluatoris, qui pane Chriſti, & calice ſaturatus, & inebriatus fuerit, poteſt laudare Deum.*

Matth. 26.
Diuinis laudibus vacare debẽt fideles poſt ſacram refectionem.
D. Hieron.
D

Si Diuini nominis ſuauitas nos ad laudandum Deum mirum in modum allicit, vt Regius Vates teſtatur pſal. 134. *Pſallite nomini eius, quoniam ſuaue;* ſanè multò magis ſuauitas, quæ in Euchariſtico Sacramento, tanquam in ſuo fonte deguſtanda exhibetur fidelibus, nos ad encomia Dei canenda impellere debet. Pijſſimè B. Laurentius Iuſtinianus de diſciplina Monaſt. conuerſat. c. 19. ſic Seruatorem noſtrum alloquitur. *Per illud venerabile myſterium tradis te ipſum fideli-*

Pſal. 134.
Euchariſtiæ ſuauitas nos impellere debet ad encomia Dei canenda.
B. Laurent. Iuſtin.

bus

bus tuis, quatenus diſcant ex ipſius ſuauitate amare te, tenere te, cognoſcere te, laudare te.

Lectulus noſter floridus: tigna domorum noſtrarum cedrina, laquearia noſtra cypreſſina. Verſ. 17.

Indicatur ſenſus ad corticem litteræ.

SPonſa perſpecta dilecti ſui mira pulchritudine decori ſummo coniuncta, eius amore magis exardeſcens, quæ ad complementum connubiale deſiderari poſsũt, in procinctu eſſe indicat, lectum nimirùm floribus amœnis reſperſum, ædes magnifica politura paratas, earumq; faſtigia ex ſelectiſſimis cedri, & cupreſſi lignis concinnè elaborata; his autem inſinuat, ſe maximè expetere arctiſſimam cum ſponſo coniunctionem, quam genialis thalamus, & communis coniugum habitatio ſolet confouere.

Lectulus noſter floridus, &c.

Enucleatur ſenſus ſpiritalis Euchariſtiam reſpiciens.

NOTVLA I.

Pia anima per frequentem cõmunionẽ vehementiori amoris incendio inflammata, ad ſtrictiorem cũ Deo vnionem anhelat.

PRiùs fidelis ſponſa affectabat oſculum Sponſi, *Oſculetur me oſculo oris ſui*; vnionem ſcilicet cũ ſponſo, ſimilem ei, quę per oſculum fit, vt in explicatione citati verſiculi declarauimus; nunc maioribus in amore Diuino progreſſibus per iteratas diuini pabuli refectiones factis, ad arctiorem coniunctionem aſpirat, ſimilem nimirùm ei, qua ſponſus & ſponſa fiunt vna caro in

A nuptiali thalamo, quod modeſte innuit his verbis diuinum amatorẽ alloquens, *Lectulus noſter floridus*. Cùm enim amori ea vis inſit, vt amantes inter ſe maximè vnire contendat, vt notat D. Dionyſius cap. 4. de diuinis nominibus, ſanè quò quis feruentiùs amat, eo intimiùs cum amato agglutinari auet. Vndè Plato in conuiuio introducit Vulcanum ſic cum amatoribus loquentem. *Quid eſt ò homines, quod à vobis viciſſim exigitis? & ambigentibus illis, iterum percontaretur: Nũquid hoc exoptatis, in vnum idemque maximè congredi, adeò vt neq; die, neque nocte inuicem ſeparemini? Si hoc affectatis, colliquefaciam vos, confundamque in idem, vt* B *ex duobus vnum efficiamini, & tam in hac vita, quàm apud inferos vnum ſemper perſeueretis. Videte an hoc ſit, quod ardetis, ſatiſque futurum ſit vobis, ſi huius compotes efficiamini. Si ita, inquam, Vulcanus quæreret, conſtat quòd nemo renueret, aut aliud quàm hoc expetere videretur. Re vera enim quod olim cupierat, audiſſe ſe quiſque putaret, congreſſu videlicet, commixtioneq; cum amato vnum ex duobus confici.* Hæc Plato. Quam congruè verò perfecta vnitio, quæ fit inter communicantem, & Chriſtum, aſſimiletur ei, quæ fit inter coniuges per maritalem commixtionem, ſatis fusè ſuprà prænotula 7. pluribus Patrum, & C Theologorum effatis adductis expoſuimus; quibus additur S. Ephræm de extremo iudicio, & compunctione. *Eſt*, inquit, *anima noſtra ſponſa ſancta facta immortalis ſponſi. Nuptiarum autem copula, diuina ſunt Sacramenta per quæ ſancta anima iungitur ſponſo, dum cum timore, atque tremore dignè ſumuntur.* Theodoretus ad illud Cant. 3. *In die deſponſationis illius*, ait, *Edentes ſponſi membra, & bibentes eius ſanguinem nuptialem eius communionem aſſequuntur.*

D. Dion.

Plato.

S. Ephræm

Cant. 3.

Theodoret.

Quantum ab Euchariſtica refectione intimæ vnionis cum Deo deſiderijs inæſtuet anima, floridè exponit D. Cyprianus ſerm. in cœna Domini. *Vt ſciremus*, D inquit, *quòd manſio noſtra in ipſo, & potus quaſi quædam incorporatio ſubiectis obſequijs, voluntatibus innctis, affectibus vnitis; eſus igitur carnis huius, quædam auiditas eſt, & quoddam deſiderium manendi in ipſo, per quod ſic imprimimus, & eliquamus in nobis dulcedinem charitatis, vt hæreat palato noſtro, & viſceribus ſapor dilectionis infuſus.* Perpende, quòd ſi eſus Dominicæ carnis quædam auiditas eſt, & quoddam deſideriũ manendi in Chriſto, iterati eſus huiuſmodi quales auiditates, qualia deſideria excitabunt?

D. Cyprian.

Dominicæ carnis eſus auiditatem, & deſideriũ maximũ excitat intimæ vnionis cũ Chriſto.

Lectulus noſter floridus, &c.

NOTVLA II.

Excitandi ſunt varij virtutum actus in ſacra Synaxi, vt gratum Chriſto à nobis præſtetur obſequium.

AMoris *aſſidua inter flores habitatio, in eo ſiquidem, qui floribus caret, aut defloruit, ſiue corpus, ſiue animus, ſiue quoduis aliud* B *ſit, amor ipſe non inſidet.* Platonis hoc effatum eſt in Conuiuio: Verùm quidquid ſit de humano amore, certum eſt diuinum virtutum actibus, veluti vernantibus floribus plurimùm oblectari, quod optimè noſcens dilecta Dei diuum ſuum ſponſum pijs affectibus, veluti iucundiſſimo florum blandimento demulcet. *Lectulus noſter*, inquit, *floridus*. Quaſi dicat: ò mi amabiliſſime ſponſe, quod magis in votis habeo, dum tu mihi per Euchariſticũ Sacramentum te coniungere dignaris, eſt te plurimùm diligere, tibi in omnibus obſequi, tibi condignas reddere gratias, C hi mei affectus ſunt natiui flores ex horto gratiæ tuæ demeſſi, eoſdem tibi effero, quibus te ſummoperè delectari ſcio, & in eis veluti in florido lectulo ſuauiſſimè conquieſcere.

Plato.

An myſterio vacare putes, quòd Chriſtus Euchariſticum Sacramentum inſtituerit ſub verna tempeſtate? quandò natura veſtem virentem per ampla camporum ſpatia extendit, quandò horti florũ venuſtate variegati dulciter halant, quãdò plantaria felici germine fœcundantur: Equidem hanc florum, & germinũ copiam iteratos virtutum actus, quos potiſſimùm Chriſtus in ſacræ menſæ accumbentibus deſiderat, indicaſſe facilè D vnuſquiſque animaduertere poteſt.

Verno tempore cur Chriſtꝰ Euchariſtiam inſtituerit.

In eundem ſcopum reſpexiſſe crediderim Seruatorem noſtrum, quando in horto ſibi ſepulchrum elegit. *Erat autem in loco, vbi crucifixus eſt* (Ioan. cap. 19.) *hortus: & in horto monumentum nouum, in quo nondum quiſquam poſitus erat. Ibi ergò propter Paraſceuen Iudæorum, quia iuxtà erat monumentum, poſuerunt Ieſum.* A cõmunicante enim Hugo Cardinalis ad illud Matth. 27. *Et accepto corpore Ioſeph poſuit illud in monumento*, appoſitè adumbrari Chriſti humationem adnotauit, & ſi hortus dicitur, quia in eo ſemper ori- A tur aliquid, ò quam aptè præſignati fuerunt in horto illo, vbi Chriſtus fuit ſepultus, noui, & repetiti virtutum actus, veluti flores recenter naſcentes in Dominicum corpus excipiente.

Ioan. 19.

Hugo Cardin. Matth. 27.

Fame regiones vniuerſas depopulante, conſumptoque tritico de Aegypto exportato, Iacob iterum cohortatus eſt filios, vt in Aegyptum ad coemenda alimenta redirent, ſed ſimul illis iniunxit, vt munera de melioribus terræ frugibus vltrà duplicem pecuniam annonæ præfecto deferrent. *Sumite*, inquit, *de optimis terræ fructibus in vaſis veſtris, & deferte viro munera, modicũ reſinæ, & mellis, & ſtoracis ſtactes, & terebinthi, &* B *amygdalarum. Pecuniam quoque duplicẽ ferte vobiſcum, & illam, quam inueniſtis in ſacculis, reportate.* Gen. 43. Sed ſi Ioſeph rei frumentariç diſtributor, D. Ambroſio interprete lib. de Ioſeph, Chriſtum præmonſtrauit alimonia Euchariſtica fideles ſuſtentantem; certè per hæc munera de ſelectioribus terræ frugibus Ioſepho delata, ſingulares virtutum actus, qui eliciendi ſunt ab accedẽtibus ad Euchariſticum pabulum, accõmodatè ſatis præadumbrati fuerunt: duplicata verò pecunia acceſſionem gratiæ in alijs communionibus receptæ, quæ deuotis faciẽda eſt exercitationibus præſignauit, pro C nouo Euchariſtiæ ſumendæ apparatu.

Gen. 43.

Singulares virtutum actus eliciẽdi ſunt ab accedentibus ad Euchariſtiam.

Lectulus noſter floridus: tigna domorum noſtrarum cedrina, laquearia noſtra cypreſſina.

NOTVLA III.

Præter virtutum flores, quibus exornatur ſacræ menſæ conuiua, ius etiam peculiare acquirit ad futuram D reſurrectionem.

SVſcipientes Euchariſtiam aptè domus Domini appellantur; in eis enim peculiari modo verificatur illud Apoſtoli 2. ad Corinth. 6. *Inhabitabo in eis*: Vndè Sacerdos adminiſtrans hoc Sacramentum in perſona communicantis profert illa verba; *Domine non ſum dignus, vt intres ſub tectum meum.* Porrò hæc myſtica domus lectulum floridum habet, nimirùm virtutes varias, præcipuè per gratiam ſacræ commu-

Euchariſtiã ſuſcipientes domus Domini appellantur.

2. ad Cor. 6

muunionis acquiſitas . Rectè enim D. D.Thomas Thomas opuſc. de ſacramento. *Primò, inquit, ſpirituali effuſione ſanguinis Chriſti, quaſi in Paradiſo Dei, dulces, & varij flores virtutum; nam ſicut ſanguis hominis triplicem habet colorem, ſanus rubeum, coctus colorem album habet multum, vt lac in mammillis, & maximè coctus nigrum: ſic ſpiritualis influentia ſanguinis Chriſti operatur in anima, quaſi in Paradiſo Dei, flores virtutum varij coloris, ſcilicet roſas charitatis, lilia caſtitatis, violas humilitatis.* Tigna verò, & laquearia huius myſticæ domus cedrina, & cypreſſina aliquid ſignificant; quod immortalitatem ſpiret, & à corruptione vindicet; præcipua enim cedri, & cupreſſi dos, incorruptio: verùm, cum hæc non competat homini in hoc mortali corpore, innuitur aliquandò illi, poſt ſcilicet hanc vitam tempore finalis iudicij debitum eſſe ſtatum à corruptela, cinere, & vermibus immunem quoad corpus. Sponſa igitur his verbis: *Lectulus noſter floridus: Tigna domorum noſtrarum cedrina, laquearia noſtra cypreſſina*, ſubmiſsè fatetur grata, & gratulabunda, & virtutes receptas, & ius peculiare ad futuram reſurrectionem in Altaris menſa acquiſitum.

Excitauit Dominus Saluator noſter à mortuis Lazarũ, quod miraculum intuitu potiſſimùm Marthæ, & ſororis eius Mariæ patrauit, vt colligitur ex hiſtoria Ioan. 11. Euangelica Io. 11. Sed nonnè iſtæ fœminæ Chriſtum hoſpitio excipere, cum à Galilæa in Ieruſalem tenderet, ſolebant? quibus ſicut præfigurati fuerunt Chriſtũ eundem in ſacra Synaxi veluti hoſpitio excepturi, ita & quantum virtus Euchariſtici Sacramenti influere debebat in futuram reſurrectionem mortuorum tempore finalis iudicij, præſignatum fuit.

Patres quamplurimi ſatis apertè aſſerunt ſumptioni Euchariſticæ deberi corporum noſtrorum reſurrectionem. Opeatus Mileuitan. Optatus Mileuitanus aduerſùs Parmenianũ lib. 2. *Quid enim*, inquit, *eſt iam ſacrilegum, quam altaria Dei, in quibus aliquando & vos obtuliſtis, frangere, radere, remouere,* D *in quibus vota populi, & membra Chriſti portata ſunt, quò Deus omnipotens inuocatus eſt, quò poſtulatus deſcendit Spiritus Sanctus; vndè à multis pignus ſalutis æternæ, & tutela fidei, & ſpes reſurrectionis accepta* D.Anſelm. *eſt*. D. Anſelmus de Sacramento Altaris c. 10. *Hic eſt cibus, qui non vadit in corpus, quia nequaquam ſicut alij cibi, in naturam vertitur corporis; ſed corpus noſtrum vertit in ſuam naturam futuræ reſurrectioni, & perpetuæ incorruptioni illud præparans, & coaptans*. Iulius Firmian. Iulius Firmianus de horrore profanæ Religionis c. 19. *Alius eſt cibus,*

A *qui ſalutem largitur, & vitam, alius eſt cibus, qui hominem Deo ſummè commendat, & reddit: alius eſt cibus, qui languentes releuat, errantes reuocat, lapſos erigit, qui morientibus æternæ immortalitatis largitur inſignia.* Cyrillus lib. 10. in Io. c. 13. Cyrillus. verba faciens de hoc Sacramento dicit; *Non potuiſſe aliter corruptibilem hanc naturam corporis ad incorruptibilem vitam traduci, niſi naturalis vitæ corpus illi coniungeretur*. Rupertus Abbas in cap. 5. Rupert. Cant. 5. Cant. ſuper illa verba. *Comedi fauum cum melle meo*, vbi in perſona Chriſti ſic loquitur. *Corpus meum comedendum, & ſanguinem meum bibẽdum vobis appono, vt, ſicut iam dixi, quo ordine mors introiuit, eo-* B *dem foras mittatur de animabus, & corporibus veſtris. Primò quidem foras mittitur mors animæ, dum comeditis, & bibitis Sacramentum mortis, & paſſionis meæ; quia ſicut quodam loco dixi, qui manducat me, & ipſe viuet propter me. Poſt hoc foras mittetur mors corporis, ſcilicet quando omnes reſurgetis; quod & vos, me primo reſurgente, fideliter creditis; ſicut ibidem ego dixi de illo; qui manducat me, viuet propter me; & ego reſuſcitabo eum in nouiſſimo die.* Denìum in Concilio Nicæno vocatur hoc Sacramentum ſymbolum reſurrectionis, Euchariſtia ſymbolum reſurrectionis. & plura alia Patrum pronunciata glorioſam corporum reſurrectionem tribuentia huic Sacramento affert Suarez tom. 3. in Suarez. C 3. p. diſp. 64. ſect. 2. quæ omnia fundantur in illis Chriſti verbis Io. 6. Ioan. 6. *Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, habet vitam æternam, & ego reſuſcitabo eum in nouiſſimo die.* In quibus promittitur effectus reſurrectionis communicanti; quod non eſt abſolutè intelligẽdum, ſed debita conditione poſita decedendi ex hac vita in ſtatu gratiæ. Sed magna adhuc reſtat dilucidanda quæſtio: qua nimirùm ratione, ſeu titulo debeatur ſumenti Euchariſtiam glorioſa corporũ reſurrectio.

Sit ergò

PVNCTVM THEOLOGICVM

De virtute Sacramēti Euchariſtiæ in ordine ad corporum noſtrorum reſurrectionem.

DISQVISITIO VNICA.

Quem peculiarem titulū carni noſtræ ad reſurgendum tribuat ſacra Synaxis.

Concluſio. Pluribus titulis debetur corporibus noſtris reſurrectio ob comeſtionē Dominici corporis.

DICO, pluribus titulis debitam eſſe corporū noſtrorum reſurrectionem ob comeſtionem Dominici corporis. Primò ratione promiſſionis à Deo factæ ſupra citatis verbis: *Qui manducat meam carnem &c.* & hic titulus eſt fundatus in fidelitate diuina infallibili. Secundò ratione vnionis acquiſitæ cum Chriſto per ſacram communionem: decet enim vt capiti glorioſo correſpondeant membra glorioſa. Hunc titulum benè explicat Cardinalis de Lugo diſp. 12. de Sacramento Euchariſtiæ ſect. 5. num. 115. & egregiè innuit. S. Paulinus epiſt. 9. vbi hæc habet. *Cum enim, quæ ſurſum ſunt, ſapimus, & quærimus, terra eſſe deſinimus, vt non ſimus iam eſca ſerpentis, qui viciſſim datus eſt in eſcam populis Aethiopum, vt ab his edatur, quos edit, quod nobis è contrario ſalutare eſt, qui Chriſtum edimus, & abſorbemur à Chriſto, qui abſorbet mortale noſtrum, quia vita eſt, vt induat nos immortalitate, & conformes imagini ſuæ faciat.* Tertiò ratione gratiæ, quam confert Euchariſtica ſumptio, per illam enim homo viuit vitam ſpiritalem, & hinc reſultat quoddam ius ad glorioſam reſurrectionem, vt notauimus tom. 1. de Eminentia Deiparæ Virginis cap. 8. qu. 25. Quartò ratione ſpei, quam maximè excitat Venerabile Sacramentum, quod innuit Irenæus lib. 4. contra hæreſes c. 34 *Corpora noſtra, inquit, percipientia Euchariſtiā iam non ſunt corruptibilia.* Apertiùs Cyrillus lib. 4. c. 16. dùm vocat Euchariſtiam cibum nutrientem ad immortalitatem, & vitam æternam, id eſt ſpem generat immortalitatis æternæ, quæ in

Cardin. de Lugo.

S. Paulin.

Irenæus.

Euchariſtia cibus nutriens ad immortalitatem, & vitā æternam.

A reſurrectione glorioſa complebitur, inſinuans, quòd ſicut cibus dum nutrit, ab eo qui nutritur, illius qualitates communicantur, ita hic cibus, qui carnem Chriſti immortalem continet, aliquo modo immortalitatis affectum, ſeu ſpem in eo, quē alit, ſuſcitat. Quintò ratione amoris diuini, qui omnes actus amoris perfectiſſimi operatur in hoc Sacramento, inter quos eſt, vt amans amatum etiam mortuum amore proſequatur, ita vt ad vitam reuocare appetat, & conetur; Vndè Artemiſia Mauſoli Cariæ Regis vxor demortui viri cineres ebibit viuo commixtas, ex amore vehementi, quo in illum ferebatur, quaſi vellet hoc modo, vt

Amās amatū etiā mortuū amore proſequitur.

B intra ſe nouam vitam ſortiretur; potuit quidem amor Artemiſiæ extremos induſtriæ conatus exercere, vt vitam coniugi defuncto reſtitueret, ſed non potuit aſſequi: Diuinus verò amor corpus noſtrū vita deſtitutum pluribus titulis amore proſequitur, & præcipuè, quia illi fuit per ſacram communionem coniunctum, vult, & poteſt, vt in vitam redeat. Sextò, vt in hoc etiam verificaretur virtus viuificæ carnis Chriſti, quæ futura eſt proxima cauſa noſtræ reſurrectionis, & vitæ immortalis, & hùc reſpexiſſe videtur citatū Conciliū Nicænum, quando vocauit hoc Sacramentum ſymbolum reſurrectionis.

Conc. Nicæn.

Aduerte, prædictos titulos, ſeu rationes

C conferendi effectum reſurrectionis virtute Euchariſtiæ, poſſe ſimul ſtare cum alio generali titulo diuinę diſpoſitionis, & promiſſionis circa vniuerſalem omniū reſurrectionem, & gloriam corporū reſpondentem gloriæ animæ, vt benè notat Suarez diſp. 64. ſect. 2. Hoc declarari poteſt tum ratione generali, quia non repugnat eandē rem pluribus titulis promitti & deberi; tum etiam exemplis, nam Chriſto debebatur reſurrectio corporis, & gloria, & ratione vnionis hypoſtaticæ, & propter gratiā, & gloriā animæ, & nihilominùs ſpeciali titulo fuit ſibi debita illa gloria per ſua merita; quarè hinc ſequitur, eos, qui non ſuſcipiunt hoc Sacramentū,

Suarez.

D vel qui antè inſtitutionem eius vixerunt, non priuari aliqua perfectione eſſentialis gloriæ animæ, vel corporis, gloriæ illi correſpondente, ſi alijs perfectione gratiæ, & charitatis non ſint, vel fuerint inferiores, ſed ſolùm priuari ſpecialibus titulis aſſignatis, propter quos etiā datur glorioſa reſurrectio intuitu Euchariſtici Sacramenti, ex quibus non dubito, quin aliquod accidentale gaudium reſultet in ijs, qui huius Sacramēti fuere participes, quod nec diſplicet ipſi Suario; & hoc etiā videtur indicari Iſai. 60. *Domum maieſtatis meæ glorificabo.*

Iſai 60.

CAPVT

CAPVT SECVNDVM CANTICORVM.

Ego flos campi, et lilium conuallium. Sicut lilium inter ſpinas, ſic amica mea inter filias.
Verſ. I.

Indicatur ſenſus ad corticem litteræ.

SPONSVS à geniali tripudio ſumpta licentia feſtiuè ſuá elegantiam commendans, ſe flori campeſtri, cujus decor eſt à natura, & odorato, ac pulchro conuallium lilio aſſimilat. *Ego flos campi, & lilium conuallium*. Quaſi dicat: ea eſt mea nitela, & venuſtas, vt de amœnitate cujuslibet ſpecioſi floris, quem natura in campis ad pompam iactat, & de candore, ac fragrantia lilij certare poſſit: munditiem verò ſponſæ, & accuratã in ea cuſtodienda circumſpectionem celebrans, illam lilio æquat exquiſitiſſimo, in viridarijs magna exculto induſtria, quod ſpinarum ſepimentum ambit, ne à tranſeuntium manibus violetur. *Sicut lilium inter ſpinas, ſic amica mea inter filias*: Quaſi dicat: illius puritatis, qua, ò dilecta mea, vſque ad ſtuporem nites, adeò ſtudioſa es cultrix, vt par videatis lilio conſpicuo ex iis, quæ in hortis vallo claudũtur ſpinis munito, ne à temerarijs vulgi dextris lædantur.

A

Ego flos campi.

Enucleatur ſenſus ſpiritalis Euchariſtiam reſpiciens.

NOTVLA I.

Sacra Synaxis eſt donum Dei omninò gratuitum.

B

PER hunc florem Chriſtum intelligi, non vulgares aſſerunt expoſitores hìc, & conſonat illud oraculũ Iſaiæ 11 *Egredietur virga de radice Ieſſe, & flos de radice eius aſcendet*. Huic interpretamento inhærens dico, Chriſtum in Euchariſtico Sacramento exiſtentem ſe flori campeſtri appoſitè admodum aſſimilare, quia ſicut hic tantùm Solis virtute, cæli rore, beneficoq; ſyderum influxu, ſine vlla cultoris opera, aut hortenſi induſtria oritur, atque fouetur, ità Euchariſticus cibus ſolum eſt cæli gratuitum donum, quod nullus purus homo de condigno promeritus eſt, quod innuit Nyſſenus lib. 2. de vita Moyſis circa medium. *Depurato*, inquit, *defæcatoq; animo cæleſtem cibum eſſe ſuſcipiendum, quem nulla nobis agricultura ſatio produxit. ſed panis eſt abſq; ſemine, abſque aratione, abſque alio humano opere nobis paratus*. S. Irenæus lib. 5. cap. 2. *Nihil enim, ait, illi ante dedimus, neque deſiderat aliquid*

C

Iſaiæ 11.

Euchariſtia eſt donum Dei gratuitum.

Nyſſenus.

Irenæus.

aliquid à nobis quaſi indigens: nos autem in- A *digemus eius, quæ eſt ad Deum, communio*-*nis, & propterea benignè effudit ſemetipſũ, vt nos colligeret in ſinu Patris.* Clariùs adhuc Auguſtinus apud Gloſſam in pſal. 110. *Eſca eſt panis, qui de cælo deſcendit, quem nullus meruit, ſed miſericordia dedit.*

Dum caritatis annona regionem, quã incolebat Iacob, angebat; hic accerſitis filijs, Audio, inquit, vẽdi triticum in Aegypto, ergò iter quamprimùm parate, ite, & emite, quod familiæ noſtræ neceſſarium videtur; alioquĩ fame conſumemur. Imperata parentis executi ſunt filij, qui ſumpta pecunia pro alimoniæ pretio ſoluendã, aggreſſi ſunt iter, in Aegyptum peruenerũt, vbi Ioſeph Prorex erat, B ad cuius arbitrium, nutumque cæteris frumentum vendebatur, ab eo, quod efflagitarunt, triticum obtinuere, ſed & pecuniam ſimul vẽditori debitam in ore ſaccorum, mandante Ioſepho, incluſam retulerũt. *Iuſſit* (ſcilicet Ioſephus) *miniſtris, vt implerent eorum ſaccos tritico & reponerent pecunias ſingulorum in ſaccis ſuis.* Gen. 42. Verùm nonnè Ioſephus granarium Aegypti aperiens pro ſuſtẽtandis populis, Chriſtum Euchariſticam alimoniam fidelibus ſuppeditantem, vt plurièſ ex D. Ambroſio monuimus, præſignauit? cùm autem cibi huius diuini inſtitutio ex ſola Seruatoris noſtri liberalitate, nullo alicuius puri hominis meri- C to de cõdigno interueniente, peracta ſit, appoſitè ad hoc præindicandũ pecunia pro pretio tritici à filijs Iacob allata eiſdem reddita fuit.

Gen. 42.

Adoleſcens ille, qui crapula, ludo, & ſcortationibus totam ſuam prodegerat ſubſtantiam, ad mentem, & ad patriam domum reuerſus lauto conuiuio à clemẽtiſſimo Patre excipitur; intuitu enim eius ſaginatus vitulus interimitur, atque in eſcam paratur. *Adducite vitulum ſaginatũ, & occidite, & manducemus, & epulemur.* Quod in admirationem, & querimoniam germanum antiquiorem concitauit, ità vt ſic Patrem fuerit allocutus. *Ecce tot annis ſeruio tibi, & nunquam* D *mandatum tuum præterini, & nunquam dediſti mihi hædum, vt cum amicis meis epularer; ſed poſtquam filius tuus hic, qui deuorauit ſubſtantiam ſuam cum meretricibus, venit, occidiſti illi vitulum ſaginatum.* Luc. 15. Et ſanè abundè ſatis videbatur, quòd paterna indulgentia ſibi ſatisfacere potuiſſet, ſordidum illum, & ſqualentem iuuenem ad communem, domeſticã mẽſam, & conſuetas epulas admittendo. Quæ hic arcana tradantur, facilè percipiet, qui vitulo illo ſaginato Euchariſticã menſam cum D. Hieronymo expreſſam

Luc. 15.

Ibid.

D. Hieron.

A intelliget. Verba huius Doctoris epiſt. 146. ad Damaſum de filio infrugi hæc ſunt. *Vitulus ſaginatus, qui ad pœnitentiã immolatur ſalutem, ipſe Saluator eſt, cuius quotidiè carne paſcimur, cruore potamur.* His contentanea habet Chryſoſtomus hom. de Patre, & duobus filijs. *Quem vitulum*, inquit, *nominat propter hoſtiam corporis immaculati: ſaginatum autem verè dixit, quia pinguis, & optimus in tantũ eſt, vt pro totius mundi ſalute ſufficiens ſit ad odorem ſuauitatis.* Cum enim ſacrum Altaris conuiuiũ paratum ſit à ſolo Dei liberali amore, nec ad illud de condigno impetrandum præceſſerit alicuius puri hominis meritum, quid, quæſo, aptius ad B hoc prælineandum, quàm ſympoſium, quod Pater amantiſſimus filio pauperrimo inſtrui mandauit?

Chryſoſt.

Altaris cõuiuium paratũ à ſolo Dei liberali amore.

Ad extremum diei videntes diſcipuli copioſam turbam Chriſto comitem adiunctam, alimonijſq; deſtitutam, ad magiſtrum ſuum ſupplices accedunt, vt inſecutoribus ſuis ad emendas eſcas diſceſſum permittat. *Veſpere autem facto acceſſerunt ad eum diſcipuli eius, dicentes: deſertus eſt locus, & hora iam præteryt: dimitte turbas, vt euntes in caſtella emant ſibi eſcas.* his Seruator noſter reſpondit: *Non habent neceſſe ire: date illis vos manducare*, Matth. 14. Cur, amabò, Dominus ſemper pientiſſimus turbæ famelicæ C emendi alimoniam facultatem denegauit? & licèt diſcipulis pręceperit, vt cibos ſuppeditarent, non tamen veriſimile videbatur, vt apud eos tanta eſſet ferculorum copia, quæ ad ſaturandam adeò ingentem multitudinem ſufficeret. Refectio hæc Euchariſticam præfigurabat, quæ cùm non ſit venalis, nec vllus purus homo vnquam habuit pretium ad illam comparandam, ideò ad illius emptionẽ aditus præcluſus fuit à Chriſto ſapientiſſimo Magiſtro. Optimè alluſit D. Ambroſius apud D. Thomam in Catena ad præallegatum locum Matthæi. *Incipiũt Apoſtoli eſurientes videre, & ſi illi adhuc non intelligant, quid eſuriant, intelligit* D *Chriſtus; ſcit quòd ſæcularem cibum nõ eſuriant, ſed cibum Chriſti: nondum enim intellexerant Apoſtoli cibum credentibus non eſſe venalem. Nouerat Chriſtus nos potiùs eſſe redimendos; ſuas verò epulas eſſe gratuitas.*

Matth. 14.

Euchariſtia nõ eſt venalis.

D. Ambr.

Cœna illa opipara iam inſtructa, mandauit Dominus, vt famulorum miniſterio conuocarentur infimæ plebis homines, & omninò inopes. *Exi citò in plateas, & vicos ciuitatis: & pauperes, ac debiles, & cæcos, & claudos introduc hùc.* O nimis vulgares, ò nimis ignobiles, ò nimis deſpecti conuiuæ; viri ſcilicet pan-

Luc. 14.

noſi

noſi ſtipem oſtiatim quæritantes, alijſq; miſerijs repleti, ſanè ad decorem ſplendidæ menſæ non ſatis idonei videbantur accumbentes, ità diceret aulicus quilibet, & prudens œconomus, aut conuiuij præfectus. Sed non de humana cœna agebatur, Euchariſtica ſub parabolæ velo indicabatur, vt benè aduertit S. Theophilus libro 3. in Euangelia, vbi etiam mendicos exponit pane vitæ eternæ egẽtes: Quarè ad Altaris refectionem omninò gratuitam demonſtrandam epulãtes, & abiectiſſimi vulgus, & omni ſupellectile deſtituti aptiſſimi fuere. (Theophil.)

Quoniam verò in hac notula diximus Chriſtum ſe flori campeſtri comparare: huic argumento non incongruum ſubnectam ingens miraculum, quod recenſet Gononus lib. 2. hiſtoriæ Euchariſticæ c. 35. ex Io. Bromiardo in ſumma, Verbo Euchariſtia. *Sacerdos quidam ad infirmum vocatus, propter viam lutoſam incautè cum corpore Chriſti lignipedes aſcendit, qui in profundiori luto totius villæ cecidit; & cũ Euchariſtia ex caſus impetu euolauit in lutum. Miſer ſurgens, dolens, & eiulans quæſiuit, & non inuenit. Concurrerunt multi, nec inuenerunt. Poſtremò Sacerdos in lutum ſe proiecit, clamans protenſis manibus, & dicens: O bone Ieſu, propter tuam bonitatem, dimitte mihi hanc iniquitatem, & hoc promitto, quòd nunquam de luto iſto conſurgam, vſque te mihi oſtenderis, & vſque te inuenero. Tandem reſpiciunt herbam pulcherrimã de luto creſcentem, quandam groſſitiem in ſummitate habentem, ad modum floris pulcherrimi, & ſuauiſſimi, infrà cuius folliculos, corpus cernunt Dominicum, mundum & integrum, abſque omni luti contagio, quo miraculo omnes fuerunt in fide roborati.* (Gononus.)

Ego flos campi.

NOTVLA II.

Amor Chriſti in paranda Euchariſtica menſa ita inualuit, vt nulla iniuriarum multitudine obrui potuerit.

CAmpeſtris flos, cui Chriſtus in Euchariſtico Sacramento exiſtens ſe æquat, vt notula præcedenti expoſuimus, aeris inclementiæ, aquarum inondationi, ventorum flatibus, grandinum ictibus, alijſq; iniu-

A rijs eſt obnoxius, à ruſticis manibus vellicari, pedibus conteri, beſtiarum morſibus lædi poteſt, ſed (proh Deum immortalem) Chriſti corpus in conſecrata hoſtia, quot iniurijs impiorum eſt expoſitum. O quoties à facinoroſis Sacerdotibus ſacrilegè contrectatur. O quoties ab impijs peccatoribus proditorem Iudam imitantibus indignè ſuſcipitur. O quoties à prauis hæreticis, & obduratis infidelibus deſpicitur, contumelioſis verbis afficitur, imò, & quod horret animus, ab ijs ante beſtias poſitum, in luto proiectum, in mortario contuſum, gladijs confoſſum fuit.

Adeò beneficus fuit in Iſraelitas Dei
B amor, vt licèt præſciuerit plures ex eis futuros, qui ſublime illud pabulum, mãna ſcilicet omne delectamentum in ſe habens, & omnia ſaporis ſuauitatem ſtomachaturi eſſent, & de eo nequiter locuturi illis verbis: *Anima noſtra iam nauſeat ſuper cibo iſto leuiſſimo.* Num. 21. nihilominùs ab effundendo illo è cælo dono non potuit ſe continere; quo ſymbolo egregiè præſignauit conſtantem, & inuictam ſuam charitatem, quam ab inſtituenda Euchariſtica alimonia nullæ præuiſæ iniuriæ ab impijs hominibus tanto Sacramento irrogandæ potuerunt remouere. (Num. 21.) (Charitatem Chriſti inuictam nullæ iniuriæ remouere potuerunt ab inſtituẽda Euchariſtia.)

Ioſephus ad necem à fratribus primò
C deſignatus, ſed eorum conſilio mutato ita Ruben ſuadente nõ interemptus, polymita veſte exutus, in foueam demiſſus, non diù poſt tranſeuntibus mercatoribus Madianitis viginti argenteis venditus fuit; in huius poſtea poteſtatem iã Proregis Aegypti, & annonæ Præfecti conſtituti inciderunt fratres, qui pro alimonia comparanda illuc ſe contulerant. O admiranda huius viri indulgentia. O amor de iniurijs triumphans, non modò pœnas non repetijt, ſed & frumento ſingulorum ſaccos impleri mandauit. Habetur hiſtoria Gen. 42. qua quid myſticè fuerit adumbratum, facilè intel-
D liget, qui meminerit, Ioſephum tritici diſtributorem, Chriſti ſacroſanctum ſui corporis cibum fidelibus tradentis typum fuiſſe, vt indicat Drogo Hoſtienſis de Sacramento Domin. Paſſionis, cuius adeò ingens, & perfectus amor fuit, vt nullo iniuriarum impetu ab effundendis in Auguſtiſſimo Altaris conuiuio ſuis diuitijs comprimi potuerit. (Gen. 42.) (Amor Chriſti adeò perfectus, vt nullis iniurijs cõprimi potuerit ab effundẽdis ſuis diuitijs in Euchariſtia.)

Plura poſſent hic enarrari, ex quibus conſtat, quàm fortis, quàm benignus fuit Chriſti amor in perferendis iniurijs, quibus ſub ſpeciebus Sacramentalibus exiſtens à proteruis hæreticis, ab impijs infidelibus fuit affectus.

Donatiſtæ hæretici in Africa innumera mala intulerunt Catholicis, tormenta horrenda, & denique crudeliſſimã mortem, & quod eſt horrendum, Epiſcopi eorum, vt ſancta omnia violarent, iuſſerunt Euchariſtiam canibus fundi, non ſine ſigno diuini iudicij: nam ijdem canes accenſi rabie, ipſos Dominos ſuos quaſi latrones, ſancti corporis reos, dente vindice, tanquam ignotos, & inimicos dilaniauerunt. Recenſet ex Optato lib. 2.

Baronius. Baronius tom. 4. ad annum Christi 362.

Anno Domini 1346. apud Cracouiam, cùm conſcelerati quidam homines ſacrilega cupiditate adducti, ſanctiſſimum corpus Christi cum ferculo ſuo è templo omnium ſanctorum memoriæ dicato ſuffurati eſſent, atque id ferculum non aureum, vt crediderunt ſed æreum inauratum eſſe comperiſſent, apud Bubalum, ſiue Bauolum pagum ſuburbanum, qui erat in ditione collegij Baſilicæ Cracouienſis, in cœnoſam paludem id impiè, & irreuerenter abiecerunt. Mox locus, crebris ignibus, atque faculis, dies noctesque aliquot perpetes colluſtratus eſt. Id miraculũ cùm ad Epiſcopum perlatum eſſet, neque tamen cauſa eius pateret, poſt indictum triduanum ieiunium, Epiſcopus eò cum ſolemni pompa Sacerdotum, & ſupplicationibus profectus eſt, repertumque ſanctiſſimum corpus ingenti cum veneratione eò, vndè ſublatum erat, retulit. Sic refert Gononus in hiſtoria Euchariſtica lib. 3. c. 36. ex Cromero hiſt. Poloniæ lib. 12.

Gononus.

Anno Domini 1298. Iudæorum aliqui, in Francia Orientali ſacram Christianorum hoſtiam furto ſublatam, ludibrio habuerunt; neque ſine miraculo ſubſequente. Ea enim in mortario, piſtillo contuſa, cruorem effudit. Propter quod ſacrilegium Iudæi Norimbergæ, ac in eadem Francia orientali, gladio atque incendio extincti ſunt. Hæc habentur apud ſupra recenſitum Auctorem lib. 3. cap. 23. ex Annal. Genebr.

Idem.

Anno Domini 1556. in Polonia Iudæus quidam Bliſchein, ſiue Benedictus nomine in Sachareto Poloniæ oppido, quod tribus milliarijs ab arce Lonitæ diſtat, Euchariſtiam ſacratiſſimam ab ancilla ſua Dorothea Lazezla Chriſtiana datis nummis emit, eam namque in ore ſuſceptam ſeruauit, delatam ſceleſtus in ſynagogam multis ictibus transfixit, ibi copioſus cruor emanauit, exceptum Iudæi cochleari in calicem transfundunt. Ità Bozius de ſignis Eccleſiæ tom. 2. cap. 7. §. 6.

Bozius.

Ego flos campi.

NOTVLA III.

Summoperè deſiderat Chriſtus habere fideles cõuiuas in ſacra Altaris menſa.

FLOS campi, quem Dominus ſe nominat ſub ſacris ſpeciebus, non ſepto aliquo clauditur, ſed patens eſt ad illum aditus, quo quid aptius ad denorandum ingens deſiderium, quo Chriſtus tenetur cunctis communicandæ corporis ſui alimoniæ?

Sedenti Abraham ad ianuam in feruore diei, admittendi, & reficiendi hoſpites cupido, eccè tres viri peregrinantes occurrerunt, quos ad refectionem ſumendam peramanter hortatus eſt. *Cumque eleuaſſet oculos, apparuerunt ei tres viri ſtantes propè eum: quos cùm vidiſſet, cucurrit in occurſum eorum de oſtio tabernaculi, & adorauit in terram. Et dixit: Domine, ſi inueni gratiam in oculis tuis, ne tranſeas ſeruum tuum: ſed afferam pauxillum aquæ, & lauate pedes veſtros, & requieſcite ſub arbore. Ponamquè buccellam panis, & confortate cor veſtrum, poſteà tranſibitis: idcircò enim declinaſtis ad ſeruum veſtrum.* Gen. 18. Perpendenda hìc eſt hora meridiana, qua vigilabat ad oſtium S. Patriarcha, vt prætereuntes hoſpites exciperet, dapibuſquè recrearet: Sanè tempus illud, quo Solis æſtus maximè adurit, & quo non ſolùm viri prædiuites, & primarij, qualis erat Abraham, ſed etiã famuli, & ancillæ quieſcere, & ſomno labores ſolari, & curas ſopire ſolent, vndè Reg. 2, cap. 4. illa oſtiaria, quæ triticum purgabat, obdormiuit Sole circà meridiem incalente, intempeſtiuum à tali Dynaſta ad excubias agendas videbatur, ſed hunc vehemens hoſpitum amor excitabat, atq; vrgebat. Enucleemus modò è cortice huius hiſtoriæ ſpirituale ſenſum. Abraham hoſpites tanto inuitans amore, eoſq; conuiuio reficiens Chriſti typum expreſſit, homines in hac vita peregrinantes ad Euchariſticum ſympoſium conuocare ſingulari modo peroptãtis, & allicientis.

Gen. 18.

2. Reg. 4.

Dum tranſiret Seruator noſter, Zachæus publicanorum Princeps præcurrens arborem ſycomorum aſcendit, vt videret eum, ad quem eleuans oculos Chriſtus, domum ſuam diuertendi, & ſecum prandendi deſiderio incenſus dixit,

Luc. 19.

Zachæe feſtinans deſcende, quia hodiè in domo tua oportet me manere. Lucæ 19. Sed, ſi domus Zachæi Chriſtum hoſpitem excipiens deſignat fidelem animam, quæ eundem Chriſtum in ſacra Synaxi ſuſcipit; certè præadducta verba, *hodiè in domo tua oportet me manere*, teſtantur, quãtum Dominus apud nos per ſacroſanctã communionem eſſe cupiat.

Chriſtus apud nos eſſe per ſacrã communionẽ magnoperè cupit.

Vir ille, qui ſplendidam cœnam parari mandauit, iniũxit etiam famulis, vt conuiuas aduocarent. *Homo quidam fecit cœnam magnam, & vocauit multos. Et miſit ſeruum ſuum hora cœnæ dicere inuitatis, vt venirent, quia iam parata ſunt omnia.* Lucæ 14. Sed varijs excuſationum titulis ab acceſſu ad cœnam declinarunt inuitati: hoc vbi audiuit Dominus cœnæ, mandat ſeruo, vt quam obuiam inuenerit turbam infimi vulgus, adducat ad epulum. *Exi citò in plateas, & vicos ciuitatis, & pauperes, ac debiles, & cæcos, & claudos introduc huc.* Sed hoc peracto adhuc accumbentium numerus menſam nõ implebat; imperat iterùm Dominus, vt quoſcunque inuenerit ſeruus, cogat ingredi ad cœnandum. *Et ait ſeruus: Domine factum eſt, vt imperaſti, & adhuc locus eſt: Et ait Dominus ſeruo: Exi in vicos, & ſepes, & compelle intrare, vt impleatur domus mea.* Ità ſacer textus. In hac parabola plura ſunt, quæ modo admirabili cœnæ Dominum appetentem cuiuſcunque generis ſuæ menſæ participes nõ paucos, quod præcipuè colligitur ex verbis: *Exi citò in plateas &c.* & illis, *compelle*; ſublatò autem parabolæ præfatæ velo Chriſtus Euchariſticæ cœnæ inſtitutor apparet, atq; adeò, quantum in votis haberet, vt ad Dominici ſui corporis eſcam ſumendam multi confluerent.

Luc. 14.

Ibid.

Ibid.

B

C

Xp̃s magnoperè cupit vt multi ad Euchariſticam menſã confluant.

Et lilium conuallium.

NOTVLA IV.

Vberrimos gratiæ fructus percipiunt, qui magna ſubmiſſione Dominicæ menſæ accumbunt.

DVM Chriſtus in Euchariſtico Sacramento exiſtens ſe lilium conuallium, vbi humilior eſt gleba, nominat, quàm effuſus ſit in donis ergà ſuos humiles conuiuas, ſubindicat. Accinit huic expoſitioni S.

A Ambroſius ſerm. 5. in pſalm. 118. vbi ait. *Chriſtus dicitur lilium conuallium, quatenus in humilibus elucet magis eius gratia.* D. Ambr.

Quinque millibus hominum apponuntur quinque panes, & poſt prandiũ duodecim cophini analectorum colliguntur. *Et cùm iuſſiſſet* (ſcilicet Chriſtus) *turbam diſcumbere ſuper fœnum, acceptis quinque panibus, & duobus piſcibus, aſpiciens in cælum benedixit, & dedit diſcipulis panes, diſcipuli autem turbis. Et manducauerunt omnes, & ſaturati ſunt. Et tulerunt reliquias, duodecim cophinos fragmentorũ plenos. Manducantium autem fuit numerus quinque millia virorum.* Matth. 14. Alia vice quatuor millibus hominum apponuntur ſeptem panes, & analecta ſeptem ſportas implent. *Et præcepit turbæ, vt diſcumberent ſuper terram. Et accipiens* (ſcilicet Ieſus) *ſeptem panes, & piſces, & gratias agens fregit, & dedit diſcipulis ſuis, & diſcipuli dederunt populo. Et comederũt omnes, & ſaturati ſunt. Et quod ſuperfuit de fragmentis, tulerunt ſeptem ſportas plenas. Erant autem, qui manducauerunt, quatuor millia hominum.* Matth. 15. Quarè ſi pauciores plus eſcæ ſumunt, & pauciora relinquunt fragmenta; certè vberiùs hi manducauerunt, quàm plures illi, nempè quinque millia, quibus minus cibi diſtributum fuerat, & maiorem copiã reliquiarum dimiſerunt. Quid hoc? Notandum eſt, quòd quinque millia ſuper fœnum diſcubuerunt; quatuor verò millia ſuper terram, quamuis ſuper fœnum ſedentes humiles etiam deſignentur, qui nimirùm de imbecillitate propria cogitant, cùm omnis caro fœnum ſit, nihilominùs in terra ſedentes, profundioris demiſſionis ſtudioſos indicant: terra enim fœno demiſſior eſt, & crebriùs pedibus conculcatur. Hinc arcanum ex præallato diſcrimine panditur: vtriuſq; enim illius multitudinis gemina refectio Euchariſticam menſam denotauit, cuius conuiuæ eò ampliori gratiæ pabulo aluntur, quò maiori ſubmiſſionis affectu aſſident.

Matth. 14.

Matth. 15.

D

Ioſephus conſtitutus Aegypti Prorex fratres ſuos ſecundò ad ipſum recurrentes pro alimonia, adducto Beniamino natu minimo libenter excepit, conuiuiumque parari iuſſit, vt cum ipſis manducaret, hora meridiana diſcubuerunt, afferuntur optima fercula, maximè Beniamino, cæteris obſtupeſcentibus, nam etſi minimo, quintuplum tamen plus alijs Ioſephus dedit. *Maiorque pars venit Beniamin, ità vt quinque partibus excederet.* Gen. 43. Spiritaliter exponenda eſt hæc hiſtoria pro noſtro inſtituto: ſicut fratres Ioſeph ad prandium admiſſi præ- Gen. 43.

monſtrarunt fideles, qui futuri erant Altar[illegible]menſæ participes, ità Beniamino inter eos minimo præſignatus fuit, qui maiori animi ſubmiſſione inter cæteros communicantes cõſpicuus eſt: hic enim cumulatiùs donis gratiæ repletur à Domino; ſicut Beniamin à Ioſepho plures dapes accepit.

Famis vexationem perferentibus Iſraelitis, *ſedit Elias in torrente Carith: corui quoquè deferebant ei panem, & carnes manè, ſimiliter panem, & carnes veſperi, &*
3.Reg.17. *bibebat de torrente.* Reg. 3. cap. 17. quieſcenti poſteà ſub vmbra iuniperi iterum Angelus alimoniam ſuppeditat, eumquè à ſopore excitans, dixit. *Surge, comede. Reſpexit, & eccè ad caput ſuum ſubcinericius panis, & vas aquæ: comedit ergò, & bibit & rurſum obdormiuit. Reuerſuſquè eſt Angelus Domini ſecundò, & tetigit eum, dixitq; illi: Surge, comede: grandis enim tibi reſtat via. Qui cùm ſurrexiſſet, comedit, & bibit, & ambulauit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus, & quadraginta nocti-*
3.Reg.19. *bus, vſquè ad montem Dei Horeb.* 3. Reg. cap. 19. mirum videtur, quòd minus cibi recipiat ab Angelo, quàm à coruo, eo maximè tempore, quo longum iter ſubiturus erat, & ad vires pro illo ſufficienter confirmandas potiùs validior, & copioſior eſca ſuppeditanda erat, quã imminuenda: vndè nimis parca videbatur ſubcinericia offa pro quadraginta dierum, & noctium peregrinatione continuanda vſquè ad montem Horeb. Præterèà cur panis ille ſubcinericius affertur ab Angelo, & non coctus clibano, vtpotè Angelicæ nobilitati magis congruus? ſed panis ille ſubcinericius ab Angelo delatus Euchariſticum repræ-
Paſchaſ. ſentabat, interprete Paſchaſio lib. de corpore, & ſanguine Domini cap. 10. cuius buccella ſumpta ab homine cineream ſcilicet ſuam conditionem recolente humiliter, ità affluentem gratiam confert, vt ea roboratus mortalis viator feliciter pergat ad montem Dei, & virtutũ apices attingat.

Euchariſtia affluentem gratiã confert homini cinereã ſuã conditionẽ humiliter recolenti.

Vacabat ſpicilegio puella Ruth in aruis Booz, à quo peramanter inuitata fuit ad ſumendam alimoniam ſolito prandendi tempore. *Quandò hora veſcendi fuerit, veni huc, & comede panem, & in-*
Ruth 2. *tinge buccellam tuam in aceto.* Ruth 2. Sed inſpiciamus, quid anteà egerit hæc adoleſcentula. Certè procidens inſignem ſubmiſſionis actum exercuit; *Quæ cadens in faciem ſuam, & adorans ſuper terrã, dixit ad eum: Vndè mihi hoc, vt inuenirem gratiam antè oculos tuos, & noſſe me dignareris peregrinam mulierem?* Et paulò poſt ſubdit; *Inueni gratiam apud oculos tuos*
A *Domine mi, qui conſolatus es me, & locutus es ad cor ancillæ tuæ, quæ non ſum ſimilis* Ibid.
vnius puellarum tuarum. Ad myſtica tranſeamus. Ruth inuitata ad prandendum animam in typo refert cæleſti impulſu ad ſacram Altaris menſam aduocatam, quæ, vt dignè accedat, humilitatem præmittere debet ad imitationem Ruth. Et quoniam de Ruth facimus mentionem, qualem ordinem teneat illa in manducando cum meſſoribus, animaduertamus: certè optimum, qualis ille eſt, qui ſeruatur in multorum cœtu, ambitione ablegata, ſi vnuſquiſq; contendat pro infimo loco; *Sedit* (inquit ſacer Textus ibid.) *ad latus meſſorum, & congeſſit po-*
B *lentam ſibi, comeditq; & ſaturata eſt, & tulit reliquias.* Panis, quo meſſores, & Ruth veſcebantur, panem illum, de quo Chriſtus ait, *Ego ſum panis viuus, qui de cælo deſcendi*, præmonſtrauit: hic ſe comedentes ſubmiſſioni deditos vberiori gratia replet, quod inſinuauit Ruth, dum non primos accubitus affectauit, ſed infrà alios omnes locum habere voluit. De hoc argumẽto alia videri poſsũt ſupra in notula 2. ad verſ. *Nigra ſum &c.*

Chriſtus in Euchariſtia vberiori gratia replet ſubmiſſioni deditos.

Sicut lilium inter ſpinas, ſic amica mea inter filias.

C

NOTVLA V.

Dignè Euchariſticam eſcã manducans in Chriſtum quodãmodò transformatur.

STatim, atq; diuinus ſponſus ſe lilium eſſe dixit, lilium etiam ſponſam appellat, vt innuat, quàm ſibi ſimilis effecta ſit per dignam communionem. Patres ſæpè hanc vim tranſmutatiuam, quam operatur ſacra
D Altaris alimonia, prædicant. Gerſon Gerſon.
ſuper *Magnif.* tract. 9. partit. 4. *Nullus*, inquit, *inuenitur illapſus intimior in corporalibus, quàm vt cibus conuertatur, & transformetur in cibatum: Manet iam in ſe, ſed in comedente viuit eius vita, non ſua: Scimus, quòd ex voce Domini dixerit Auguſtinus, cibus ſum grandium: creſce, & manducabis me, nec tu me mutabis in te, ſed tu mutaberis in me. Notauit hãc intimitatem Chriſtus, qui olim ſub nomine ſapientiæ poſuiſſe ſe dixerat menſam, & miſcuiſſe vinũ. Nouiſſimè, cùm cœnaret cum Apoſtolis: eccè, inquit, diſpono vobis regnum, vt eda-*

tis,

tis, & bibatis ſuper menſam meam. Poterat infirmos, aut carnales monere, vt crederent, quòd regnum Dei ſit eſca, & potus, niſi verba ſapiẽtiæ prorſus nos à tali ſuſpicione redderent alienos, & Apoſtolus expreſſiſſet, imò & Chriſtus affirmaſſet, quòd erant in gloria, ſicut Angeli Dei, qui nec nubent, nec nubentur, profectò, nec ideò comedent, aut bibent cibum carnis. Quid autem ſit iſte panis, & iſte cibus regni cælorum, dedit Chriſtus intelligi, dum ait; qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in eo. Eſt igitur hunc cibum mãducare, in eo manere. Contemplabaris, ò ſapientiſſima fœminarum, quoniam in Euchariſtico Sacramento fit transformatio panis in eſſentia ſua remanentibus accidentibus: at verò, dum mens in Deum transformatur, remanet quidem eſſentia mentis, ſed accidentia noua ſuccedunt, non phantaſtica, nõ materialia, ſed Deiformia diuina claritate radiante. Transformamur, inquit Apoſtolus, de claritate in claritatem; de claritate communis notitiæ rationalis acquiſitæ in claritatem fidei Deiformis infuſa, de claritate hac fidei in claritatem intelligentiæ, & de hac denũm in claritatẽ ſaporoſa, & ſapientialis experientiæ. Experiebaris transformationem iſtã in ſumptione ſacri cibi; propterea, ſicut de voluptuoſis brutalibus concludit Philoſophia apud Boetium, quòd deformantur in bellua, ita de ſapientibus elicit, quòd in Deũ transformentur: Denique, ſicut primi ſunt belluæ, vel corpora in effigie corporis humani ita de ſecũdis rectè dicimus, quòd ſunt Dij ſub humana ſpecie transformati: Felix huius transformationis cognitio, ſed experimentũ, & ſentimentum longè beatius.

Ità per affectum coniuges inter ſe cõmiſcentur, vt in vnum coaluiſſe videantur. *Erunt duo in carne vna.* Hinc omnia inter ipſos fiunt communia, & quæ peculiaria erant viro, etiam ad vxorem ſpectant. *Nihil* (inquit Columella præfatione ad lib. 12. de re ruſtica) *conſpiciebatur in domo diuiduum, nihil, quod aut maritus, aut fœmina proprium eſſe iuris ſui diceret, ſed in commune conſpirabatur ab vtroque, vt eum forenſibus negotijs matronalis ſedulitas induſtriæ rationem parem faceret.* Quin etiam ad indicandum ſpõſam per vim amoris in ſponſum tranſmigraſſe, non alio nomine appellabatur ipſa, quo ſponſus: ſic olim apud Romanos maritus Caius, & vxor Caia nominabantur, & noſtro etiam æuo, vel depoſito gentilitio nomine ſponſa viri cognomen aſſumit, vel illud proprio anteponit, imò ex gemino coniugum ſtemmate vnum componitur. Verùm, ſi per ſacram Synaxim ſpirituales nuptiæ inter Chriſtum, & animam celebrantur, vt demonſtrauimus ſupra prænotula 7. & ad verſic. *Lectulus noſter floridus*, notula 1. eqaidem quò amor nobilior, & efficacior reperitur, eò perfectiori modo transfert animam in Chriſtum.

Columell.

Nuptialem apparatum deſcribit Matthæus cap. 25. & Virginum cœtus ad illuſtrandam genialem pompam cum lampadibus ſponſo, & ſponſæ occurriſſe, à ſomno excitantur ſub media nocte eædẽ puellæ, & ad procedendũ obuiam ſponſo inuitantur. *Ecce ſponſus venit, exite obuiam ei.* Hilarius Canone 27. in Matth. ſciſcitatur, cur hoc loco nulla fit de ſpõſa mentio. An nonnè hæc erat ſimul cũ ſponſo? Ità ſanè, nam virginea adoleſcentularum turma accenſas lampades geſtabat; vt ſplendore ſponſum, & ſponſam decorarent: Quid ergò arcani innuit ſuppreſſa hoc loco recordatio de ſponſa? Illud connubium præſignauit coniugium ſpirituale per ſacram Synaxim inter Chriſtum, & animam celebrandum, cuius ea vis eſt, vt ſponſam animam in ſponſum Chriſtum transferat: & idcircò nominato ſolo ſponſo ſatis ſubindicata fuit ſponſa amoris virtute in eo exiſtens.

Euchariſtiæ ea vis eſt, vt animam in Chriſtum transferat.

Chriſti corpus in ſindone munda inuolutum ſui admirandam effigiem expreſſit: ad quam etiam hac noſtra ætate ſummo Religionis cultu venerandam fidelium cœtus Taurinum confluunt. Linteũ illud tali charactere per diuinam potentiam obſignatum, quia Chriſti corpus recepit, typum delineat illius, qui eo quòd dignè Chriſtum in ſacra Synaxi ſuſcipit, talis euadit, vt ad eundem vita, & moribus eum repræſentet.

Chriſtũ in ſacra Synaxi dignè ſuſcipiens, eũ vita, & moribus repræſentat.

Quandò Euchariſticum Sacramentum conficitur, admiranda illa trãſſubſtantiatio interuenit, qua ſubſtantia panis in corpus Chriſti conuertitur. Hoc myſterio ſimile quid indicatur in ritè communicante fieri; hic enim tam perfectè in Chriſtum tranſmutatur, vt cum Apoſtolo dicere poſſit. *Viuo ego iam non ego, viuit verò in me Chriſtus.* Cæteros cibos in ſui ſubſtantiam manducans ſolet conuertere, vice verſa Euchariſtica alimonia, vt potè vitalis, quæ eſt ipſe Chriſtus, comedentem in ſe tranſmutat, ità vt in eloquijs, in congreſſibus Chriſti ſpiret odorem, & de eo verificetur effectus ille, de quo Io. cap. 6. *Sicut miſit me viuens pater, & ego viuo propter Patrem, & qui manducat me, & ipſe viuet propter me.* Ioan. 6.

Seruator noſter in ligno Crucis pendens morti proximus reciproca cõmendatione & matrem, & dilectum Ioãnem dolentes delinire voluit. *Mulier ecce filius* Ioan. 19.

us tuus. Deindè dicit diſcipulo: Ecce mater tua. Ioan. 19. quam Chriſti commendationem perpendens Petrus Damianus ſerm. 2. de B. Ioanne Euangeliſta; *Intentis,* inquit, *in Ioannem oculis, ait ei; quæ ſoli abſque nuptiali conſuetudine mater eſt; Ecce filius tuus, idemque rurſus ad illum: Ecce mater tua, alteram alteri pro ſemetipſo commendans.* Notatu digna ſunt hæc poſtrema verba, quibus Redemptor noſter declarat vice ſuimet alterum alteri reciprocè ſubſtituere, vt nimirùm Ioannes loco Chriſti Mariam haberet, & Genitrix immaculata Chriſtum in Ioanne repræſentatum noſceret: Sed congrua quidē fuit Deipara ad perſonam nati ſubſtituē-

Petr. Damian.

B dam; quia Chriſtus, vt homo carnem de Virgine habuit, & ſi filij, vt aliàs diximus, matrizant, certè Chriſti ſimulacrū viuum fuit Virgo Genitrix, & quomodo Ioannes ſupponitur loco Chriſti, in quo nulla militabat ex præadductis rationibus de Virgine Matre aptiſſime pro perſona nati ſubſtituta? Sed ſubeat recordatio, quòd præcedenti nocte Ioannes cum Chriſto ad Euchariſticam cœnam accubuerat, cuius & admiranda virtute per affectum transformatus fuit Ioannes in Chriſtum, vnde & in Chriſto Ioannes, & Chriſtus in Ioanne erat, appoſitè ergò Chriſtus Ioannes eſt; & tanquam alterum ipſum matri relinquit.

Ioannes virtute Euchariſtiæ transformatus in Chriſtum.

C

Sicut lilium inter ſpinas, ſic amica mea inter filias.

NOTVLA VI.

Aſſidens Altaris menſæ non ſolùm à peccatis mūditiem deferat, ſed etiam ſtudium in illis præcauendis.

EVchariſtici conuiuij ſpōſa lilio ſpinis circumuallato ſimilis dicitur, vt, D quàm ſtudioſa ſit puritatis cultrix, oſtendatur; ſicut enim lilium, ne à tranſeuntiū manibus violetur, ſpinarum ſepto cuſtoditur, ſic animæ nitela illibata perſeuerat, ſi omnes præcludat aditus, per quos peccata ad eam labefactandam ingredi poſſint.

Mandauit Dominus edentibus agnum Paſchalem, vt renes cingulo perſtringerent, pedeſque munirent calceamentis. *Sic autem comedetis illum: Renes veſtros accingetis, & calceamenta habebitis in pe-*

A *dibus.* Exod. 12. Cùm autem Euchariſtici agni typus notiſſimus fuerit ille legalis, quid duo illa requiſita in comedentibus denotant? Certè caſtitas per renes accinctos communiter ſatis exponitur: munimen autem calceamētorum ad euitandos ſerpentis morſus calcaneo ſemper inſidiantis aptiſſimum eſt, diligens nimirùm cautela in præcauendis tentationum ictibus, peccatorumq; occaſionibus remouendis. Alluſit optimè S. Gaudentius Brixianus tract. 2. *Huiuſmodi ergò,* inquit, *calceamentis vti debemus, quotquot Paſcha celebramus Dominicū, quoniam lex, vt Apoſtolus ait, ſpiritualis eſt, & Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus.*

Exod. 12.

Caſtitate, & cautela in remouēdis peccatorum occaſionibus prædirus eſſe debet ſacræ menſæ aſſidens.

Gaudent. Brix.

B *Itaque & lumbi veſtri præcincti eſſe debent, & calceati pedes: Quid enim prodeſt homini, ſi ſolam corporis habeat caſtitatem, & incautus, & ſine inſtructione calceamentorum legalium malis fuerit ſupradictis obnoxius, vel quod quotidiè in vſu eſt, cordis ſui calcaneum patens præbeat ſerpentis commeſtioni?*

Ioſeph ille ab Arimathæa ſtirpe, & pietate conſpicuus, vt Senatori noſtro obſequium præſtaret, ſindone mūda comparata, eius corpus inuoluit, & poſtea marmoreo ſepulchro incluſit. *Et accepto corpore Ioſeph, inuoluit illud in ſindone munda, & poſuit illud in monumento ſuo nouo, quod exciderat in petra.* Matth. 27. Ioſepho Chriſti corpus ſepeliente, fide-

Matth. 27.

C lis Sacramentaliter Chriſtum excipiens prælineatus fuit, teſte Drogone Hoſtiēſi Epiſcopo de Sacramento Dominicæ Paſſionis. Mundū linteum conſcientiam à peccatis expiatam figurauit; ſepulchrū verò in petra exciſum, accuratam diligentiam in propulſanda omni peccati labe adhibendam expreſſit.

Drogo.

Iacob vitam degebat in penetralibus, & domi veluti clauſtro incluſus; & ob id benedictione illa ditiſſima à Patre fuit locupletatus, qua priuatus fuit Eſau, qui excurrebat per montium cacumina, & ſyluas, & per aperta camporum ſpatia venationi deditus. Ità aduertit Petrus Damianus opuſc. 12. quod eſt Apologe-

Petr. Damian.

D ricum de contemptu ſæculi cap. 20. *Attamen,* inquit, *iſte niſi in tabernaculis reſediſſet, procul dubio primitiuæ benedictionis immunis extitiſſet, ille niſi peruagus ſe in exteriora proiiceret, primatus ſui priuilegio nō careret.* Sed ſpiritaliter explicetur pro noſtro ſcopo hæc facti narratio. Opulenta illa benedictio, qua Iſaac frumento, & vino gnatum Iacob ſtabiliuit, Gen. 27. Euchariſticam alimoniam omnibus bonis redundantem, Paſchaſio adnotante lib. de corpore, & ſanguine Domini cap. 21. præſignauit; Iacob autem ædium amator, per forum, plateaſq; non

Gen. 27.

Paſchaſ.

ex-

Christus ad Euchariſtiã libenter admittit nitidę conſciētiæ cultorem, & à peccādi occaſionibus declinantē.

excurrens appoſitè ſignificat hominem nitidæ cõſcientiæ cultorem, à mundi tumultibus, vanis congreſſibus, inutilibus colloquijs, alijſque peccandi occaſionibus declinantem, quem libenter admittit Euchariſticum epulum.

Sicut lilium inter ſpinas, ſic amica mea inter filias.

NOTVLA VII.

Caſtimoniæ dono Euchariſticã eſcam dignè mãducans euadit ſingulariter ſpecioſus.

MVltorum expoſitio, & ſatis probabilis eſt, non ideò huius Epithalamij ſponſam lilium inter ſpinas nominari, quòd illa ſimilis ſit lilio ſpinarum ſepimento incluſo, ſed quia non aliter excellat ſpecie puellas alias, quàm lilij venuſtas horrida, & inculta ſpineta, iuxtà hoc interpretamentum dicere poſſumus his verbis, *Sicut lilium inter ſpinas, ſic amica mea inter filias*, celebrari animam, quæ virtute Euchariſticæ alimoniæ adeo puritatis candore niteſcit, vt inter cæteras non diſſimili modo conſpicua ſit, quàm elegans lilium inter vepres, & dumeta.

Illa Magdalena, quæ priùs libidinis cœno fœda erat, ad pedes poſteà Chriſti prouoluta illos deoſculando tantum puritatis hauſit, vt Angelicam deinceps vitam æmulata fuerit. Sed nonnè prægustauit tunc Euchariſtici Sacramenti virtutem? Ità ſanè affirmat Paulinus epiſt. 4. cuius hæc ſunt verba, *Quæ ipſum vinũ, viuificumq; panem manibus, & ore præſumpſit, ſanguinem quòq; calicis, antequam fieret calix ſanguinis, oſculis ſugentibus prælibauit, & in ipſo corpore Chriſti corpus accepit*. Nec diſſonat Chryſoſtom. hom. de Magdalena. *Cernens*, inquit, *in menſa Dominum, nõ quæſiuit, ſicut Chananæa micas, ſed ipſum panem vitæ amplexa eſt. Chananæa enim pro filia à Dæmonio vexata interpellabat, & dum ſe ipſam canis nomine appellari audiret, micas de menſa cadentes petijt: hæc verò non filiam à Dæmonio vexatam habebat, ſed totum corpus laſciuiæ, & impudicitiæ Dæmoniaca debitum*.

Paulin.

Chryſoſt.

Spiritale connubium inter animam, & Chriſtum celebrari in Euchariſtico conuiuio diximus ſupra prænotula 7. & notula 1. ad verſic. *Lectulus noſter floridus*,

A Sed in his nuptijs illibati pudoris amor dominatur, & affectus ad caſtitatem excolendam excitantur ardentes. Elegãter Chryſoſtomus in pſal. 44. *O rem nouã, & admirabilem. Nuptiæ apud nos miſſam faciunt Virginitatem; nuptiæ apud Deum perditam exſuſcitant Virginitatem; apud nos quæ virgo eſt, nupta non eſt virgo apud Chriſtum, quæ erat meretrix, nupta mox virgo facta eſt*. Et ſanè quid mirum, ſi caro Chriſti virginea plurimum pudicitiæ transfundat in communicantem? cùm illa huic tam intimè commiſceatur, vt Cyrillus lib. 4 in Io. cap. 10. dicat. *Sicut enim ſi quis liquefacta cera aliam cerã inſuderit, alteram cum altera per totum commiſceat, neceſſe eſt: ſic qui carnem, & ſanguinem Domini recipit, cum ipſo ità coniungitur, vt Chriſtus in ipſo, & ipſe in Chriſto*

B *inueniatur*.

Idem.

Chriſti caro virginea plurimũ pudicitiæ trãsfundit in communicantem.

Cyrill.

Cælum depluebat Iſraelitis mãna formam pruinæ referens. *Apparuit in ſimilitudinem pruinæ ſuper terram*. Exod. c. 16. Certè pruina, quia plurimum in ſe frigoris, & albedinis habet, & caſtitatis candorem, & vim ad refrigerandum concupiſcentiæ æſtum appoſitè ſignificat. Manna itaque Euchariſtiæ notiſſima figura, in ſimilitudinem pruinæ ſuper terrã delapſum egregiè prænotauit, quãtum Altaris Sacramentum poſſit, & libidinis ardorem extinguere, & animam

C caſtitatis prærogatiua dealbare. Accinit D. Thomas opuſc. 58. cap. 6. *Panis cæleſtis in ſimilitudinem pruinæ, roriſq; apparebat, quia corpus Domini à feruore prauæ concupiſcentiæ refrigerat*.

Exod. 16.

Euchariſtia libidinis ardorem extinguit, & animã caſtitatis prærogatiua dealbat.

D. Thom.

Plura myſteria indicare voluit Diuina ſapientia aſſignando vinum ex vite productum, vt in ſanguinem Chriſti per admirandam tranſubſtantiationẽ conuerteretur, & quidem vt alia hîc omittam; nonnè vinum ex vuis expreſſum libidinis incẽdium verè à Hieronymo dicitur, & ſcortationis comes à Tertulliano 2. contra Marcionem? & apertè Apoſtolus ad Epheſios 5. in vino affirmat eſſe luxuriam. *Nolite inebriari vino, in quo eſt luxuria*. O ingens Sacramentum: Vinum

D hoc in ſanguinem Chriſti tranſubſtantiatur, vt intelligatur, quantum virtus Euchariſtiæ eliminet, quidquid caſtitatem labefactare poteſt, & incitamenta quæcunque ad impudicitiam exterminet. Hùc ſpectat illud Zachariæ 9. oraculum.

Vinum germinans virgines.

Hieronym.

Tertullian.

Ad Epheſ. 5.

Euchariſtię virtus eliminat quicquid caſtitatem labefactare poteſt.

Zachar. 9.

Sicut

Sicut malus inter ligna ſyluarum, ſic dilectus meus inter filios. Verſ. 2.

Indicatur ſenſus ad corticem litteræ.

GAudet, & fouetur connubialis amor alternis encomijs, quod in hoc Amœbęo carmine ſępiùs ſeruatur; vndè hic, poſtquam ſponſus lilio peruenuſto comparauit dilectam, hæc reciprocarum laudum ſeriē B proſequens ęquat ſponſum pomiferę arbori, cuius & odore, & guſtu, & viſu ita oblectatur, vt viros alios, cuiuſcunq; ſint conditionis, non diſſimiles exiſtimet lignis infrugiferis, qualia in horridis ſyluis enaſcuntur. Quaſi dicat: Adeò cumulatè me vnicus meus dilectus delinit, & quidquid deſiderare poſſum, abundantiſſimè mihi ſuppeditat, vt penes me ſit inſtar feliciſſimæ, & fœcundiſſimæ plantæ pomorum, quæ & odorem ſpirāt amœnum, & palatum ſuauiſſimè demulcent, ſtomachoq; gratiſſima ſunt; cæteri verò homines, quicunque illi ſint (amori meo indulgendū eſt) ſi cū dilecto meo conferantur, videntur mihi ſte- C rilibus incultorum nemorum arboribus pares.

Sicut malus inter ligna ſyluarum, ſic dilectus meus inter filios.

Enucleatur ſenſus ſpiritalis Euchariſtiam reſpiciens.

NOTVLA VNICA.

Non mundi ſolatijs, ſed Alta- D ris menſa perfectè cor hominis exſaturatur.

Philo Carpath. DE refectione Euchariſtica exponit hunc locū Philo Carpathius, cuius hæc ſunt verba: *Malum enim eſui aptum eſt, & potui, vt ergò myſticam lætitiam deſignaret, quam ipſi ſponſæ clargitus eſt ſponſus dicens: Accipite, & comedite, Hoc eſt corpus meum, & ac-* A *cipite, & bibite: Hic eſt ſanguis meus, qui pro vobis effundetur in remiſſionē peccatorū, propterea malū appellari puto. Tria enim bona malum continet, eſum, per quem ſignificatur corpus Chriſti, potum, per quem ſignificatur ſalutaris Chriſti caro, & odorem, per quem fides exprimitur.* Egregiè conſonat Hugo Cardinalis in expoſitione huius verſiculi, tres mali excellentias adnotans; Hugo Cardin. ſcilicet quòd viſu, odore, & guſtu ſit delectabilis, & ſuauitatem guſtus explicans ait. *Guſtu ſuauis. Ipſe enim eſt panis ille ſuauiſſimus, de quo ſcriptum eſt, paratum de cælo panem præſtitiſti eis ſine labore, omne delectamentum in ſe habentem, & omnis ſaporis ſuauitatem.* Et luculentiùs adhuc Theodoret. B Theodoretus. *Sponſum,* inquit, *appellat pomum, quod quidem & tactu molle eſt, & guſtu dulce, & odoratu ſuaue, & aſpectu iucundum, ac venuſtum, & auditu amabiliſſimum; Talis eſt Dominus noſter, & Saluator, & ſponſus, qui conuiuio ſuo ſenſus omnes noſtros explet ſuauitate.* Quarè concinnè admodum ſponſa Euchariſtici conuiuij, vt quàm affluenter ſe à ſacra alimonia omni iucunditatis genere repletā prodat, illam aſſimilat frugiferæ arbori, cuius poma, & famem, & ſitim omnino explere poſſunt. Quaſi dicat: Ità me recreat Euchariſticus cibus, ità appetitus meos implet, vt voluptates, amplam ſupellectilem, magnificos honoris titulos C formæ præſtantiam, cæteraq; omnia, quæ mundus maximè iactat ad pompam, ad commoda, & ad hilaritates, nihili faciā, & homines illis cumulatos reputem arbores infructuoſas, atq; ſylueſtres. Floridè Cyprian. de cœna Dñi. *Panis,* inquit, Cyprian. *iſte Angelorum omne delectamentum habens, virtute mirifica omnibus, qui dignè, & deuotè ſumunt, ſecundùm ſuum deſiderium ſapit, & ampliùs, quàm manna illud eremi implet, & ſatiat edentium appetitus, & omnia carnalium ſaporum irritamenta, & omnium exſuperat dulcedinum voluptates.* Et verſùs finem loquēs de anima ſolam Euchariſticam alimoniam appetente. *Ità ſingulari fame illo vno appetitu tenetur, vt de-* D *inceps fellea peccatorum horreat pocula, & omnis ſapor delectamentorum carnalium ſit ei quaſi rancidum, radenſque palatum acuta mordacitatis acetum.*

Prodigus ille adoleſcens tota paterna ſubſtantia abſumpta, ad extremam inopiam redactus, non aliud expetere videtur, niſi panem in ędibus genitoris ſui. *Quanti mercenarij in domo Patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereo?* Lucæ 15. Quaſi dicat: Vnicus cibus, quo ſa- Luc. 15. tiari cupio, eſt panis, quē copioſū habet paterna domus: Sed cur non alias exquiſitas dapes, cur non alia mundi ſolatia,

cur non aurum, & argentum, quæ deli- A
cijs comparandis inſeruire poſſunt, con-
cupiſcit? Panis, cuius erat auidus filius
Auguſtin. ille reſipiſcens, vt alias ex Auguſtino no-
Euchariſticus panis datus ad cōpletam ſatietatē hominis. tauimus, panem Dominicum ſuperſub-
ſtantialem prænotabat, qui ad completā
ſatietatem hominis, eſt datus; ſapien-
ter igitur iuuenis hic nullam facit men-
tionem de opibus, de ſuauibus obſonijs,
alijſque ſenſuum delinimẽtis; hæc enim
omnia vanæ ſunt iucunditates, raptim
fluentia oblectamẽta, quæ appetitus no-
ſtros proritare poſſunt, ſed animam va-
cuam ſemper relinquunt.

Abrahamo è bello victori redeunti,
debellatis nonnullis Regibus Melchiſe-
dechus obuius occurrit panem, & vinū B
deferens. *At verò Melchiſedech Rex Sa-
lem proferens panem, & vinum: erat enim
Gen. 14. Sacerdos Dei Altiſſimi, benedixit ei.* Gen.
14. Sed vbi ſunt congeminatæ eſcæ? vbi
diuerſa ferculorum genera ex mari, ex
ſyluis, atque montibus petita? Vbi mel-
litæ placentæ? Vbi oleatæ offæ? Vbi
copioſa bellaria ad lautum, & opulen-
tiſſimum conuiuium inſtruendum, di-
gnum Melchiſedecho, qui Palæſtinorū ſu-
premus Monarcha erat, vt adnotauimus
ſupra notula 3. ad verſic. *Dum eſſet Rex*;
dignum Abrahamo, qui & ipſe maxi-
mus, & ditiſſimus erat Dynaſta, dignum
deniq; inſigni illo triumpho, quem repor- C
tarat Patriarcha de quatuor Regibus?
Verùm ſatis notum eſt, Melchiſedechum
Chriſti ſummi Sacerdotis typum fuiſſe:
Pane verò illo, & vino præſignatam Eu-
chariſtiam, quæ quicquid ad magnificē-
tiam, quicquid ad honorem, quicquid ad
voluptatem conferre poteſt, ſecum ha-
bet, & omni bonorum genere non ſolùm
vulgares homines, ſed etiam animos re-
gios cumulare valet.

Ioan. 2. In generali ſympoſio, de quo Io. 2. *Nu-
ptiæ factæ ſunt in Cana Galilææ*, vinum
defecit, & Seruator noſter aquas in per-
fectum vinum commutauit. In hoc cō-
uiuio vinum, quod propinarunt miniſtri, D
non erat eius conditionis, vt iudicio Ar-
chitriclini, qui optimè vinorum naturam
nouerat, bonum dici poſſet, vt illa verba
Ibid. innuunt. *Omnis homo primùm vinum bonū
ponit, & cùm inebriati fuerint, tunc id, quod
deterius eſt, tu autem ſeruaſti bonum vinum
vſque adhuc.* Præterea vinum illud qua-
lecunq; eſſet, defecit, ſolum vinum bonū
diuina virtute ex aqua factū abundauit.
Quid hæc hiſtoria docet? Cōuiuium hoc
ſine vino generoſo, quo conuiuas demulce-
re, & exhilarare ſolet, repræſentat quic-
quid mundus habet, diuitias nimirum,
honores, gulæ irritamenta quæq; & cæ-
teras carnis illecebras, quæ omnia non

plenè animum deliniunt, & eò tempore,
quo homo ſibi maximè illis potiri per-
ſuadet, euaneſcunt: Vinum diuinitùs ex
aquis procreatum Auguſtiſſimū Eucha-
riſtiæ Sacramentum, quod admiranda
illa tranſubſtantiatione perficitur, de-
notat: hoc vnicum quicquid optimi eſſe
poteſt ad perennem mentis humanæ ſa-
tietatem, continet. Accinit ex parte D.
Auguſtinus ſer. 51. de tempore. *Quid* D. Auguſt.
vinum eſt, inquit, *quod optimum indicatur,
quod Architriclinus princeps conuiuij que-
ritur ſerò prolatum, niſi ſanguis Dominicæ
paſſionis? hoc eſt, quod Deus in boris ſuſpen-
dit, quod miniſtri ſuſceptiunt, quod creduli
conuiua deſignant, hoc eſt, quod ſeruat ſpōſus.*

*Quare diſcipuli Ioannis ieiunant freque-
ter, & obſecrationes faciunt, ſimiliter &
Phariſæorum: tui autem edunt, & bibunt?
Quibus ipſe ait, nunquid poteſtis filios ſpon-
ſi, dum cum illis eſt ſponſus, facere ieiunare?* Luc. 5.
Luc. 5. Hæc verba, vt exponit D. Am- Chriſtū in Euchariſtia ſumentes nullius boni egent, neque eſurire, nec ſitire poſſunt.
broſius, mouent eos, qui Chriſtum in Eu-
chariſtia ſumunt, nullius boni egere, atq;
adeò neque eſurire, neque ſitire poſſe.
Neque, inquit memoratus Ambroſius,
*poſſumus ieiunare, quia Chriſtum habemus,
& Chriſti carnem epulamur, & ſanguinem;
quomodo enim videtur ieiunare, qui non eſu-* D. Ambr.
*rit? quomodo autem ſitire poteſt, qui bibit
Chriſtum? cùm ipſe dixerit: Qui biberit ex
aqua, quam ego dabo, non ſitiet vnquam.*

Cupiebat quidem glandium copiam,
qua ventrem impleret adoleſcens ille
helluo. Luc. 15. *Et cupiebat implere ve-* Luc. 15.
*trem ſuum de ſiliquis, quas porci manduca-
bant.* Sed tali edulio appetitum animi
implere non poterat; ſolus panis Eucha-
riſticus cor hominis adamuſſim exſatu-
rat. Pulchrè admodum Chryſoſtomus
hom. de oratione Dominica. *Panem no-* Chryſoſt.
ſtrum, inquit, *quotidianum da nobis hodie,
Magnus iſte panis, qui replet mentem, & non
ventrem.*

Plura Patrum effata paſſim obuia ſunt,
in quibus celebratur, quantum expleat
hominis appetitum ſacra Altaris alimo-
nia. D. Ambroſius ſer. 18. in pſalm. 118.
expendens illud Chriſti Domini. *Ego* D. Ambr.
ſum panis vitæ. Io. 6. *Quomodo*, inquit,
morietur, cui cibus vita eſt? & indicans
eius mirabiles effectus. *Accedite, ſub-
nectit, ad eum, & ſatiamini, quia panis eſt.*
Venuſtè S. Cyprianus ſerm. de cœna Do-
mini. *Qui manducat ex hoc pane, vltrà non* S. Cyprian.
*eſurit, qui bibit, vltra non ſitit, quoniam my-
ſterij huius ſic ſufficit gratia, ſic reficit intel-
ligentia, vt cuicunque tanta vel innotuerit
plenitudo, omnis conſūmationis fine inuento
Xp̄i balulus ipſū ferat in pectore, ipſum gerat
in mente, & omni tempore habitatori ſuo di-
cta, & facta iubilatione conſona laudes reſo-*

A *nent, & gratiarum actiones decantent; hæc ebrietas non accendit, ſed extinguit peccatũ, in hoc vino non eſt luxuria, non mouetur ad ludum poſt hunc potum laſciuia.* D. Auguſtinus tract. 26. in Io. ſub finem. *Cùm cibo, & potu id appetant homines, vt non eſuriant, neque ſitiant, hoc verè non præſtat, niſi iſte cibus, & potus.* Gerſon ſuper *Magnif.* tract. 9. partit. 4. *Quanta ſit, & quàm improba fames peccatorum, quos non implet, & occupat charitatis cibus, & potus, recogitare ſtupor eſt, ſentire grandis, & incomparabilis miſeria, quia vſque ad mortem: Crede non mihi, ſed ſapienti, Deſideria, inquit, occidunt pigrum: Experientiam interroga, reſpondebit, quemadmodum aures* B *pruriunt ad rumores, oculi furiunt ad reſpiciendum vanitates, & inſanias falſas. Gloſſa, ſcilicet quæ faciunt inſanire; Itaque nec ſatiatur oculus viſu, nec auris auditu. Adde quòd os ſcurrilitate, & vaniloqijs, guſtus ſaporibus, olfactus odoribus, tactus contrectationibus adimpleri videtur, nec ſaturatur; Proindè ſumma malorum, vanitas vanitatum, & omnia vanitas, ſi non repleuerit veritas, & charitas, erigitur, & inaneſcit vanitas, ſibi diues, vacua Deo. Suadet, immò vrget ſuperbia, & dicit, viuas excellenter; Inuidia ſuſurrat, emineas ſingulariter; Ira vult hoc ſecundum imperturbabiliter retinere; Accidia infatigabiliter; Auaritia indefectibiliter; Gula & luxuria delectabiliter; Hypocriſis venerabiliter. Denique ſumma-* C *tim collige quòd vanitatis fames, & concupiſcentia eſt, vt ſibi ſubſeruiat impunita nequitia. Hæc felicitas mundanorum; hæc verò, quia vana ſunt, & inania, non ſatiant, ſed acriori tales fame perurgent, lambunt vmbram fructuum ſuper ſpinas apparentem. Inhiant vmbra craſſi oſſis inſtar carnis, qui natans dum vanitatem vmbra captas, hiando perdas veram eſcam. Quid non mortalia pectora cogis auri ſacra fames exclamat quidam. Deuorat alius carnes ſuas, alius ſcintillas ardentes hauris, alius in montibus attrahit ventos. Et cur hæc omnia, niſi quia rabies famis eſt valida; At verò cibus noſter dignè ſuſceptus, quia verò bono replet, verè ſatiat, aut pro magna parte famē* D *ſedat.* Adeò ſacra Altaris eſca cor hominis confirmat, vt aliquandò amplius, nec eſurire, nec ſitire corporaliter ſinat.

D. Auguſt.

Gerſon.

Plura hac in re afferri poſſunt exempla. In vita S. Io. Calybitæ Auctore Simeone Metaphraſte apud Suriũ refertur. *Ea verò temperantiæ lege ſe obſtrinxit, vt nihil aliud eſculenti, præter ſacratiſſimum Euchariſtiæ ferculum deguſtaret.*

In vita S. Calybitæ.

De D. Catharina Senenſi habetur in Actis eius vitæ, quòd ita iucundè, & cumulatè in Altaris menſa epulabatur, vt corporales cibos ſtomacharetur.

A Ignatius quoque Martyr epiſt. 15. ad Rom. ſic loquitur. *Non gaudeo corporis nutrimento, neque voluptatibus huius vitæ, Panem Dei volo, Panem cæleſtem, qui eſt corpus Chriſti.*

Ignat. Mar.

Recenſet Cæſarius lib. 9. rerum memorabilium cap. 47. ſubſequens miraculum. *Fœmina quædam*, inquit Cæſarius, *ſicut Monachus noſter Raynerius, quandoque Scholaſticus Sancti Andreæ in Colonia mihi recitauit, ex multa deuotione ſæpè ſolita erat communicare, quæ quantò plus cibum cæleſtem cœpit appetere, tantò amplius corporalem cœpit faſtidire, quod vbi ſenſit ex permiſſione ſui Sacerdotis ſingulis diebus Dominicis cõmunicauit, cui cibus ille vitalis* B *tantam contulit fortitudinem, vt ſine omni eſurie corporali proximam expectaret Dominicam, hoc multo tempore actitans, gratiam ſibi collatam prædicto Sacerdoti confeſſa eſt. Ille verò cùm Epiſcopo loci rem tam mirabilem recitaſſet, timens Epiſcopus aliquid fallaciæ eſſe in cauſa, ſicut vir ſapiens reſpondit, cùm denuò venerit ad te, loco Dominici corporis, hoſtiam ei porrigas non benedictam, per quam citiùs rei huius experieris veritatem, quod cùm feciſſet Sacerdos, fœmina tentatam ſe ignorans, mox vt domum redijt, tam vehementer eſurire cœpit, vt morituram ſe crederet, ſi non ocyus manducaret: Currens tamen prius ad Sacerdotem, & eandem famem peccatis ſuis impu-* C *tans pedibus eius ſe proſtrauit, & gratiam diuinitus collatam ſibi ſubtractam lacrymabiliter expoſuit. Quod vbi ille audiuit, gauiſus eſt valdè, gratias Deo egit, qui facit mirabilia magna ſolus, & dedit ei verũ Chriſti corpus, cuius virtute mox omnis eſuries ceſſit, & gratia ſubtracta acceſſit. Epiſcopus verò hoc audiens à Sacerdote, & ipſe Deum glorificauit.*

Cæſarius.

Sub vmbra illius, quem deſideraueram, ſedi: & fructus eius dulcis gutturi meo.

Verſ. 3.

D

Indicatur ſenſus ad corticem litteræ.

DEcantatis vtrinque encomijs ad nuptialem pompam exhilarandam ſponſa, qualem haberet quietem, & iucunditatem à ſponſi gratia traheret ſub nuptiali velo, quo maritale fœdus ex geniali ritu celebrabatur, declarat his verbis. *Sub vmbra*

bra illius, quem deſideraueram, ſedi: & fructus eius dulcis gutturi meo. Quaſi dicat: Sicut feſſus viator ſub vmbra amœnæ, & frugiferæ arboris, libet ab æſtu, à turbine, à grandine ſuauiter quieſcit, illiuſq; fructus dulces deguſtando recreatur: ita ego ſub geniali vmbella ſumma animi tranquillitate fruor, iam ſunt mea vota adimpleta, iam à dilecti mei gratia omnem haurio dulcedinem.

Sub vmbra illius, quem deſideraueram, ſedi: & fructus eius dulcis gutturi meo.

Enucleatur ſenſus ſpiritalis Euchariſtiam reſpiciens.

NOTVLA I.

Qui ſub vmbraculo fidei ſedet ad menſam Dominicam, feliciter epulatur.

RVpertus per fructum, de quo loquitur hic ſacer textus, Dominici corporis cibum intelligit, & ad tanti myſterij fidem nos allicit. Audiamus illum loquentem. *Malus fructus, ſeu malus morſus, quo Adam per Euam vitam perdidit: bonus fructus, quo genus humanum per Mariam mortē perdidit, & vitam inuenit: hic eſt fructus eius; ad quid enim venit? ad quid ſuccreuit inter ligna ſyluarum, niſi vt faceres huiuſmodi fructum, quo euacuares prima præuaricationis reatum, ligni vetiti morſum? Vbi tempus venit huiuſmodi fructus edendi; accipiens panem, & vinum, & benedicens, Accipite, inquit, & comedite, Hoc eſt corpus meum. Accipite, & bibite, Hic eſt ſanguis meus. Non vidiſtis ibi carnis, & ſanguinis ſpeciem; profectò nec Eua videbat promiſſam ſibi à ſerpente Dei ſimilitudinem. Non vidiſtis niſi panem, & vinum? profectò nec Eua vidit niſi pomum viſu, vel aſpectu pulchrū, attamen illa credidit, quod non videbat, credidit inquam ſerpenti dicenti, nequaquam morte moriemini, ſed eritis ſicut Dij.* Rupert. Similiter B. Thomas de Villanoua conc. 2. in feſto corporis Chriſti, fidem Sacramenti Euchariſtici vmbra, de qua hìc eſt ſermo, ſignificatam innuit. *Hanc fidem, ait, fratres, teneamus, hanc ſequamur, donec volente Deo aſpiret dies, inclinentur vmbræ.* B. Thom. de Villanoua.

A *Sub vmbra illius, quem deſiderauimus, cum ſponſa immobiles, & ſtabiles ſedeamus; erit enim aliquandò fructus eius dulcis gutturi noſtro. In hac eius vmbra interim viuamus inter gentes, vt in eius lumine quandoque inter Angelos oblectemur ipſo fauente, ipſo donante.* D. Bernardus ſer. 48. in Cant. poſtquam hunc verſiculum de Dominicæ carnis cibo expoſuit, per vmbram denotari fidem ſubdit: *Vmbra eius fides.* Quarè accommodatè dicere poſſumus noſtri Epithalamij ſponſam his verbis, *Sub vmbra illius &c.* declarare, quàm ſuauiter ſibi ſapiat Altaris menſa, dum ſub fidei vmbella ei accumbit. D. Bernard.

B Eliæ ſub iuniperi vmbra obdormienti Angelus adſtat illum excitans, vt cibo reficiat. *Proiecitque ſe, & obdormiuit in vmbra iuniperi: & ecce Angelus Domini tetigit eum, & dixit illi, Surge, & comede. Reſpexit, & ecce ad caput ſuum ſubcinericius panis, & vas aquæ: comedit ergò, & bibit, & rurſum obdormiuit. Reuerſuſq; eſt Angelus Domini ſecundò, & tetigit eum, dixitq; illi: Surge, & comede; grandis enim tibi reſtat via. Qui cùm ſurrexiſſet, comedit, & bibit.* Reg. 3. cap. 19. Sed cur potiùs alimonia recreatur, dum ad iuniperi vmbram requieſcit Elias, & non prius, quandò longum, & laborioſum iter ſubibat mæſtus vſque ad vitæ tædiū, à furentis Iezabelis ira declinans? certè C opportunus maximè eſt cibus laſſis viatoribus ad vires reſtaurandas, & mœrore oppreſſis ad exhilarandum animum. Quare Elias in medio illo itinere, quod per diem integrum continuauit, & ob triſtitiam, qua angebatur, ferculi ſubleuamine, & ſolatio indigebat; de eo enim ſic refert ſacer textus. *Timuit ergò Elias, & ſurgens abijt quocunque eum ferebat voluntas: venitque in Berſabee Iuda, & dimiſit ibi puerum ſuum, & perrexit in deſertum, viam vnius diei. Cumque veniſſet, & ſederet ſubter vnam iuniperum, petiuit animæ ſuæ vt moreretur.* Myſterium hìc traditur ſub huius hiſtoriæ inuolucris: ſicut D panis ab Angelo delatus Eliæ, Euchariſtiam præſignabat, ita vmbra iuniperi, ſub qua Elias illo optimè refectus eſt, fidem ad ſacram alimoniam fructuosè ſumendam præadumbrauit. 3. Reg. 19. Ibid. Vmbra iuniperi, ſub qua Elias refectus eſt denotat fidem ad Euchariſtiam fructuosè ſumendam.

Inter alios ritus à Domino preſcriptos in eſu Agni Paſchalis ſeruandos, fuit nocturnum tempus, quo mãducandus erat. *Et edent carnes nocte illa aſſas igni, & azymos panes.* Exod. 12. Quid nocturnæ illæ tenebræ myſticè præmonſtrarunt? An obſcurum fidei velamen, ſub quo ſolo Euchariſtici agni ſuauitas percipi à mãducãtibus poteſt? Rectè Arnoldus Carnotenſis. *Ideò, inquit, nocte agnum ma-* Exod. 12. Euchariſtici agni ſuauitas percipitur à mãducantibus ſub obſcuro fidei velamine,

ſtare præcipimus, quia nondum ad liquidum elucet huius operis ratio, cuius fides miniſtra eſt, quam in ſplendoribus Sanctorum detegit veritas, cùm nouum vinum in regno Dei propinabitur, accenſiſque lampadibus in æternas nuptias admittentur; poſitaque inextinguibili lucerna ſuper candelabrum omnibus, qui in domo ſunt, lucebit tam Sacramentorum veritas, quam ipſius ratio Trinitatis. Cohęret dictis quod Seruator noſter nõ die illuceſcente, ſed cùm terras caligo operiret, Altaris Sacramentum inſtituere voluit, vt nimirùm indicaret, ſub fidei tegmine recubandum eſſe ijs, qui Euchariſticam cœnam benè guſtare cuperent.

Euchariſticam cœnã benè guſtare cupientibus recubandum eſt ſub tegmine fidei.

B Iuſſit Dominus, vt Arca, in qua manna ſeruabatur, ex auro affabrè elaborato propitiatorio operiretur, & prætereà duo Cherubim adſtantes, expanſis alis illud obuelarent. *Cherub vnus ſit in latere vno, & alter in altero. Vtrunque lâtus propitiatorij tegant expandentes alas, & operientes oraculum, reſpiciantque ſe mutuò verſis vultibus in propitiatorium, quo operienda eſt arca.* Exod. 25. Quid myſterij hoc hieroglyphico prælineatum fuit? Arca continens manna figura ſatis nota erat Euchariſtiæ; operta aũt propitiatorio pręmõſtrari, quantũ Euchariſtia ſub tegumento fidei donis ſuis propitia ſit hominibus; & in eos, qui illam ſub extenſo fidei velo venerantur, beatitatem C quandam transfundat, ſimilem aliquò mõdo ei, qua cæleſtes Cherubim perfruuntur.

Exod. 25.

Euchariſtia quantũ ſub tegumento fidei transfundat dona ſua in homines.

Sub vmbra illius, &c.

NOTVLA II.

Qui fame Euchariſtici cibi ſtimulatus illum manducat, quàm ſuauis ſit, guſtat.

SIcut cibus, & potus corporalis ſuauiter ſapit eſurienti, vel ſitienti; vndè dicere ſolemus, famem, & ſitim eſſe optimum cibi, & potus condimentum; ità hæc ſacra alimonia maximè oblectat animam illius cupidam. Quocircà cæleſti ſponſæ Euchariſticum pabulum dulceſcit, quia illius plurimum anxia erat, & hoc ipſamet teſtatur dicens. *Sub vmbra illius, quem deſideraueram, ſedi: & fructus eius dulcis* A *gutturi meo.* Fauet Gregorius in hunc locum. *Dulce enim, inquit, eſt valdè ſibi cęleſtia cogitare, in æternitate oculum intimum figere, vt aliquando in cæleſtibus etiam mente accenſa compungatur, & inter lacrymas ſubleuata Angelorum cibo ipſa verbi ſponſa, quantò auidius, tantò dulcius paſcatur.*

Gregor.

Turbæ in Eremo alimenta ſubminiſtrauit ex quinq; panibus hordeaceis benigniſſimus Seruator noſter. *Eſt puer vnus hic, qui habet quinq; panes hordeaceos, & duos piſces.* Ioan. 6. Alia vice ex ſeptẽ panibus refectionem parauit quatuor millibus hominum; *Et accipiens ſeptem panes, gratias agens fregit, & dabat.* Marc. B 8. Cùm autem abſolutè panes nominentur, ſine vllo addito, triticei intelliguntur: ex quò diſcrimen apparet inter vtrunq; prandium; in hoc enim poſtremo delicatiùs comeditur, dum panes triticei apponuntur, quàm in primo, in quo hordeacei; Verùm panem triticeum deguſtantes nonnè triduo ſine cibo Chriſtum inſecuti ſunt; atq; adeò magis fameſcebant? *Miſereor ſuper turbam, quia eccè iam triduo ſuſtinent me, nec habent quod manducent.* Marc. 8. His deſignantur accedentes ad ſacram Synaxim magna cum eſurie, qui iucundiùs epulantur, ſicut & illi, qui trium dierum ſpatio famem ſuſtinuerunt.

Ioan. 6.

Marc. 8.

Ibid.

Ad Euchariſtiam accedẽtes magna cũ eſurie iucundiùs epulãtur.

C Manducandi Agnum Paſchalem præſcribens formã Dominus dixit Iſraelitis. *Caput, & pedes illius vorabitis.* Exod. 12. Sed nonne hic modus edendi, ingluuiem quandam denotat propriam ingenti auiditate comedentibus, qui cibum non mandunt, ſed eo ſe ingurgitant, vt vacuo ventri citò ſuccurrant? Ità ſanè. Quid myſticè doceamur hîc, facilè animaduertes; nimirùm Euchariſticam alimoniam in illo agno legali deſignatã benè prodeſſe ijs, à quibus magna cum fame ſumitur.

Exod. 12.

Euchariſtia prodeſt ijs, à quib^9 magna cũ fame ſumitur.

Populi lactentes ab intenſo calore, quo ætas illa feruet, abſumpto alimento, ità vehementer eſurire aliquandò ſolent, vt auido ore mammillas perſtringant, forbilleant, & exugant. O nos felices, ſi ab D interno charitatis ardore excitata fame diuini panis conſimili auiditate ad illum accederemus. O quàm proficuus, & iucundus nobis eſſet. Venuſtè, & piè S. Chryſoſtomus hom. 60. ad popul. *Nonnè videtis*, inquit, *quanta promptitudine paruuli papillas capiunt, & quanto impetu labia vberibus infigunt? Accedamus cum tanta nos quoq; ad hanc menſam, & vber ſpiritualis poculi: quinimò cum longè maiori trahamus, tanquam infantes lactanei, ſpiritus gratiam, & vnus ſit nobis dolor hac eſca priuari.*

D. Chryſ.

Beata

In vita B. Idæ.

Beata Ida Louanienſis, vt in geſtis eius vitæ c. 9. refertur, adeò ingenti affectu ad Euchariſticum edulium anhelabat, vt ſanguis affluenter erumperet ex ore, naribuſq; eius, nec fluere ceſſabat, donec ſacro conuiuio accumberet, acceptura, cui inhiabat, Dominici corporis ferculum.

Sub vmbra illius, &c.

NOTVLA III.

Fames diuini panis ad eius dulcedinem deguſtandam prærequiſita excitatur in anima vacua bonorũ temporalium alimento.

APpetentia cibi corporalis non ſentitur, niſi cùm ſubſtantia, qua viuens nutriebatur, deficit, quæ repleat poros, & vacuitates: prędicta enim deficiente exinanitio quædam membrorum eſt: membra autem exinanita attrahunt, & ſugunt alimentum ex venis, ex quo fit, vt etiam venæ illud attrahant ex hepate, & hepar ex ventriculo; hinc moleſtia quędam fit, quæ ſentitur potiſſimùm in ventriculo ex tali attractione, & prouenit, quia ipſe ventriculus alimento deſtitutus, & vacuus corrugatur quodammodo, & conſtringitur, concidentibus nimirùm ipſis partibus, & lateribus, vt videmus accidere in vtre, ſi ſit vacuus: ex qua corrugatione non poteſt non ſequi ſenſus quidam moleſtus, cùm partes ſe inuicem tangãt: excitatur verò appetitus cibi in potentia appetitiua ex ſenſu illius moleſtiæ, & cognitione alimenti, tanquam vtilis, & neceſſarij ad eam tollendã: eadẽ ferè concurrunt etiam ad ſitim; quãdo enim ex ventriculo attrahitur humidum illud fluxibile, ac tenue, quod retundebat aliquo modo calorem, qui per ſiccitatem acuitur, accidit præcipuè in ventriculo inflammatio quædam ipſius caloris non ſine moleſtia, ex qua deinde ſequitur actus appetitus ſimilis humidi, de qua re videri poteſt Galenus lib. 1. ſympt. cap. 7. & Colleg. Conimbr. 1. de Generatione cap. 5. qu. 5. art. 2. Ità fames, & ſitis ſpiritalis, ſeu deſiderium Euchariſticæ refectionis tunc in anima gignitur, à qua exulant mundi oblectamẽta. Quarè ſponſa cæleſtis, dum dulcedinem Dominici ferculi deguſtat, cuius auida erat, ſubiudicat omne aliud terrenum nutrimentum à ſe abieciſſe.

Galenus. Colleg. Conimbr.

Euchariſtię fames, & ſitis ſpiritalis in anima gignitur, à qua exulãt mundi oblectamenta.

Adoleſcens ille iunior nunquam panẽ paternum appetijt, ſed vbi ad eam extremam inopiam deuenit, vt glandium pabulum etiam illi deeſſet, panem concupiſcere cœpit. *Et cupiebat implere ventrem ſuum de ſiliquis: & nemo illi dabat. In ſe autem reuerſus dixit: Quanti mercenarij in domo patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereo?* Luc. 15. Sed qualis erat hic panis, cujus auiditate laborabat pauper iuuenis, optimè declaratur ab Auguſtino in pſal. 138. *Et poſt laborem, & trituram, & tribulationem, & egeſtatem, venit illi in mentem pater, & voluit redire, & ait: Surgam, & ibo ad patrem meum. Surgam, dixit: Sederat enim. Eius ergò vocem hic agnoſce dicentis: Tu cognouiſti ſeſſionem meam, & reſurrectionem meam. Sed in egeſtate ſurrexi in deſiderio panis tui, panis, inquam tui, de quo tu Chriſte dixiſti, ego ſum panis viuus, qui de cælo deſcendi.* O quàm delectabiliter comediſſe credendum eſt iuuenem adeò fameſcentem in lauto conuiuio, quod pater liberaliſſimus iuſſerat illi parari: quo myſticè denotatur, quàm iucundè epulentur in ſacra menſa, qui dominicæ alimoniæ valdè cupidi ad eam accedunt.

Luc. 15.

Auguſtin.

Iucundè epulãtur in ſacra menſa accedentes ad eã valdè cupidi dominicæ alimoniæ.

Agnus Paſchalis comedendus erat cũ pane azymo; *Et edent carnes nocte illa aſſas igni, & azymos panes cũ lactucis agreſtibus.* Exod. 12. Sed, & eodem pane azymo ſeptem diebus veſci debebant Iſraelitæ, Domino ita mandante, immò & toto illo temporis ſpatio ab eorum ædibus ablegandus erat omnis panis fermentatus. *Septem diebus azyma comedetis; in die primo non erit fermentum in domibus veſtris; quicunq; comederit fermentatum, peribit anima illa de Iſrael, à primo die vſq; ad diem ſeptimum.* Exod. ibid. Sed quò tendebat adeò rigoroſum interdictum? ad acuendam famem panis azymi, ex defectu fermentati, facilè crediderim: myſticè verò admonemur ſimilẽ quoq; eſuriẽ ſacræ Synaxis fieri in anima, ſubtractis omnibus mundi delicijs, quibus homines ita adhærere ſolent, veluti ſuæ vitæ pabulo.

Exod. 12.

Ibid.

Sacræ Synaxis eſuries excitatur in anima ſubtractis omnibus mundi delicijs.

Collineant optimè in noſtrum ſcopum, quæ habet B. Thomas Villanoua vir ſanctitate, & doctrina celeberrimus conc. 1. de ſacratiſſimo corpore Chriſti. *An putas*, inquit, *quia guſtatus Dominus nullam afferat ſumentibus ſuauitatem? Occultatur quandoq; fateor, propter fidem, & non huic experientia noſtra credulitas innitatur, ſed frequentiùs hoc noſtra euenit tepiditate, quoniam Aegypti farinula guſtus infectus cæleſtem non percipit alimoniam; ſic enim à populo illo ſapidus ille cibus guſtatus*

B. Thom. Villanoua.

ſtatus non eſt, donec Aegypti farina penitùs A *conſumaretur: O Aegypti farinulam amariſſimam; & quis hodie hac farinula polluitur? cura huius ſaculi, anxietates, ſollicitudines, ambitiones, inuidia, odia, cupiditates, libidines, concupiſcentia, appetitus effranes, cogitationes turpes, illecebroſa paſſiones, hac farinula Aegypti ſunt; his quiſquis inficitur, iſtius manna dulcedinem non experitur. Mundum ab hac farinula deferat anima palatū, qui cæleſte cupit guſtare edulium; ſi enim quauis paſſione terrena guſtus fuerit infectus, palato cordis non ſapit Deus: non ſolùm ergò ab omni criminis contagio, ſed etiam ab omni cupiditatis veneno purgandus eſt animus, vt illi ſapiat Chriſtus.*

Sub vmbra illius, &c.

NOTVLA IV.

Attentą meditatione communicantibus ſacer cibus benè ſapit.

Gerſon.

Gerſon tract. 9. ſuper *Magnif.* part. 2. de Euchariſtiæ Sacramento dilucidans hunc verſiculum: *Sub vmbra illius, quem deſiderauerem: ſedi: &* C *fructus eius dulcis gutturi meo*, ita loquitur. *Sede igitur ſolitaria, ſede, & ſile, & leua te ſuper te; ſede per quietem, non per torporem, Deus implebit deſiderium tuum, in bonis deſiderabilis, dilectū ex dilecto, dilectum per amorem amoroſiſſimum: Ecce ſub vmbra iſtius ſedes, ſed ſacris Euchariſtia ſymbolis os aperi per auiditatē deuotionis, & attrahe ſpiritum charitatis, dilata os tuum per deſiderij feruorem, ipſe ſecundùm promiſſum ſuum implebit illud, & quibus implebitur? Planè fructu eius, qui dulcis erit gutturi meo.* Sponſa igitur huius ſacri Epithalamij, dum feriò, & cunctanter myſteria, & arcana Dominici pabuli mente recolit, & in hac quieta me- D ditatione perſiſtens, & quaſi ſedens in Altaris menſa manducat ſuauiter, & hoc prodit, his verbis: *Sub vmbra illius, quē deſiderauetam, ſedi: & fructus eius dulcis gutturi meo.*

Pſal. 21. Hugo Cardin.

Edent pauperes, & ſaturabuntur, & laudabunt Dominum, qui requirunt eum. Pſal. 21. Hugo Cardinalis ibidem præcitatū locum de Euchariſtia explicat, & illud, *qui requirunt eum*, ſic exponit. *Qui requirunt*, inquit, *eum, id eſt, iterùm quærunt.* Et ſanè mens noſtra, cùm à cogitando Domino, quem ſibi præſentem contem- A plabatur, diſtrahitur, illum quodammodo amittere videtur; ſi poſtea noua attentione excitata, ſibi in animum reuocat, verè dici poteſt, quòd eundem requirit, ſeu iterùm quærit, quo ſtudio Deo accepriſſimo dum detinetur, ita ſe diſponit ad ſumendum Euchariſticum edulium, vt ab eo ſatietur, quod innuitur in præmiſſis verbis Prophetæ: *Edent pauperes, & ſaturabuntur.*

Dominus Seruator noſter non priùs ad ſatietatem pauit alimonia illà admirabili quinque millia hominum, quàm ſermonem cum illis de rebus diuinis inſtitueret. *Quod cùm cognouiſſent turba, ſecuta ſunt illum: & excepit eos, & loque-* B *batur illis de regno Dei; & eos qui cura indigebant, ſanabat:* Luc. 9. Sed ſi comeſtio illa Euchariſticā ſignificauit, certè monemur ad eam vtiliter ſuſcipiendā, præquiri, vt piæ meditationes de ſacratiſſimo illo myſterio, vel ſermonibus, vel lectione excitentur, vt cumulatè alamur.

Luc. 9.

Ad Euchariſtiā vtiliter ſuſcipiē dam piæ meditationes de ea excitandæ.

Iniunxit Dominus Iſraelitis, vt quatuor diebus Agnum domi detinerent antè illius eſum: *Et ſeruabitis eum vſq; ad quartamdecimam diem menſis huius*, Exod. 12. quo tempore ſine dubio ſæpiùs balantem Agnum audire poterant illum manducaturi. Quid hoc myſticè repræſentauit? frequentem nimirùm conſi- C derationem de Agno Euchariſtico præmittendam, vt proficuè comedatur.

Exod. 12.

Frequens cōſideratio de agno Euchariſtico præmittenda, vt proficuè comedatur.

Sub vmbra illius, &c.

NOTVLA V.

Quieſcenti in diuino beneplacito fit maximè delectabilis Euchariſticus cibus.

ACTVS ſedendi quietem indicat; vndè Pierius perenne quietis ſymbolum fuiſſe ſellam tradit pluribus locis, præcipuè verò lib. 4. de ſella. Atq; ità antiqui Cynocephalum ſtatuebant ſedentem, æquinoctij quietem ſignificare volentes. Sed vbi vera in terris quies? certè in animo diuinæ voluntati mancipato, cui fruſtrà obſtrepunt internæ tumultuantis appetitus commotiones, nec obſunt externi aduerſæ fortunæ euentus, & ſi fractus illabatur orbis, non eum ferient ruinæ, non contriſtabit iuſtū quidquid ei acciderit.

Pier. Valerian.

Vera quies in animo diuinæ voluntati mancipato.

Refert Valerius Maximus lib. 3. cap. 7. Per-

Valer. Max.

7. Perſarum quendam olim copioſas ſuas acies iam in pugnam paratas oſtentantẽ coram Græco dixiſſe, *Cras ſolem obſcurabimus ſagittis*, cui Græcus reſpondit, *Gaudeo quidem, ità enim in vmbra melius prœliabimur*. Effatum ad martialem ardorem iactandum, & ad intactum animum hoſtibus obijciendum, lepidum, & iocoſum. Sed ſeriò loquitur, & veriſſima profert thalami ſancti ſponſa, dum ait: *Sub vmbra illius, quem deſideraueram, ſedi: & fructus eius dulcis gutturi meo*. Quaſi dicat: obumbrante me diuo amatore, in quo erant mea vota, meum velle, meum nolle, ſumma animi tranquillitate Euchariſtico epulo accubui, & ſic eius dulcedinem optimè percepi.

Eccleſia in feſto corporis Chriſti.

In feſtiuitate Dominici corporis, inter Antiphonas, quas Eccleſia canit, eſt illa. *Pinguis eſt panis Chriſti, & præbebit delicias Regibus*. Sed quinam ſunt hi Reges, qui ſic delicioſè diuinum panem comedunt? forſan qui dominantur populis, & gentibus, qui amplis diuitijs affluunt, qui ſceptra geſtant, purpura ſplendent, Regia, & Imperatoria dignitate ſunt conſpicui? Non equidem, quia menſa Domini omnibus communis eſt, & in ea mãducat pauper, ſeruus, & humilis; ſed qui sũt hi Reges, qui ſic deliniũtur ab Altaris eſca? Subeat recordatio, quòd ſeruire Deo, regnare eſt, qui autem verè Dei obſequio ſe deuouent, in omnibus eius voluntati obſecundant, & tales maximè deliciantur in Altaris ſympoſio.

In Euchariſtia deliciantur, qui in omnibus diuinæ volũtati ſe deuouent.

Panis filiorum nominatur Euchariſtia. *Verè panis filiorum, non mittendus canibus*. Quod indicauit Seruator noſter mulieri Chananææ dicens: *Non eſt bonum ſumere panem filiorum, & dare canibus*. Sed cuiuſnam filij hi ſunt? Certè filij diuini ſponſi. *Numquid poteſtis filios ſponſi, dum cum illis ſponſus eſt, facere ieiunare*. Luc. 5. quibus communicantes, interprete Ambroſio, ſignificantur. Indoles autẽ filiorum Dei nota eſt, nimirùm conformes eſſe paterno beneplacito, & nihil agere, niſi ad eius nutum, vt liquet ex illo Apoſt. ad Rom. cap. 8. *Quicunque enim ſpiritu Dei aguntur, hi ſunt filij Dei*. Ab iſtis itaque deguſtatur ſuauitas panis Dominici, qui ideò verè panis filiorum appellatur.

Luc. 5.

Euchariſtiç ſuauitatẽ deguſtant cõformes diuino beneplacito.

Scio viros perfectionis ſtudioſos, cum ſacratam buccellam proximè ſumpturi ſunt, omni affectu ingeminare, ò mi Domine, *Fiat voluntas tua ſicut in cælo, & in terra*, quam laudatiſſimam, & valdè proficuam praxim omnes communicaturi amplecti deberent.

Demùm tantum homini prodeſt ſe diuino beneplacito adamuſſim attemperare, vt ſi quandò ex rationabili cauſa careat pabulo Euchariſtico, id æquo animo ferens, pro executione diuinæ voluntatis non fraudatur illo dulci ſolatio, quo ſuos conuiuas Altaris conuiuiũ demulcere ſolet. Placet recenſere, quàm miro modo Chriſtus aliquandò B. Gertrudi indulſerit, quia illa, die quodam feſto à ſacra communione, ad quam pro viribus ſe apparauerat, diſcretæ monialis conſilio acquieſcens, abſtinuit; inter alia autem amoris, & diuinæ benignitatis blandimenta, quibus dignata fuit, hæc lib. 4. cap. 13. eius vitæ, ſeu inſinuat. diuinæ pietatis leguntur. *Sub Miſſa, dum conuentus communicaret, reclinauit eam Dominus mira blanditate ad vulnus amatorium ſanctiſſimi lateris ſui dicens. Ex quo hodie cauſa diſcretionis me corporaliter in Sacramento Altaris ſuſcipere omittis, bibe nunc de corde meo ſpiritualiter ſuauiſſima diuinitatis meæ efficacem influxum. Cùmque de torrente voluptatis diuinæ ſuauiter potata, Domino deuotas gratias offerret, conſpexit in ſpiritu omnes qui illo die communicabant ſtantes in conſpectu Domini, quibus ſingulis Dominicis de præparatione illa, qua ipſa ſe præparare ſtuduerat, ad communionem donabat, quaſi ſingulas veſtes miri decoris, & ad illarum quamlibet pertinebat, donũ quoddam ſpeciale pietatis diuinæ, quò dignè præparentur omnes ad communicandum, cùmque omnes eſſent cõſimili beneficio meritis iſtius à diuina liberalitate dotati, accedentes omnes communiter obtulerunt Domino vice verſa omnia ſibi ex meritis electæ ſuę donata in laudem æternam, & cumulum meritorum, ac beatitudinem huius Virginis ſempiternam. Vndè per hoc intellexit, quòd quãdocunque aliquis ſe præparat ad communionem ſpecialibus orationibus, deuotionibus, & ſimilibus, etiam ſi omittit communicare, cauſa diſcretionis, vel humilitatis, aut obedientiæ, tunc Dominus eundem ſatiat ex torrente ſuæ diuini influxus, & ex præparatione illius, quã alijs participat, magis alios reddit paratos ad cõmunicandum, & omne bonum, quod quilibet ex hoc conſequitur, totaliter cedit in meritũ eius, qui licet non communicans, tamen pro poſſe ſuo ſtuduit ſe præparare*.

In vita B. Gertrudis.

Dum ſponſa ſacri conuiuij dicit dulceſcere illi fructum diuinæ alimoniæ, occaſionem nobis præbet hic inueſtigandi tempus, quo Altaris Sacramentum in ſuſcipiente gratiam, & alios ſuos effectus operetur.

PVNCTVM THEOLOGICVM

Quando Euchariſtia producat in communicante gratiam.

DISQVISITIO VNICA.

An Euchariſticum Sacramentũ producat ſuam gratiam, vel quando ore ſumitur, vel quando gutture traijcitur, vel quando ſtomachum attingit.

OMITTO eorum ſententiam, qui putant hoc Sacramentum conferre ſuum effectum in illo inſtanti manducationis, in quo homo eſt melius diſpoſitus, quia eſt ſine fundamento, & merè voluntaria, & cum hæc res ex ſola Dei voluntate pendeat, neq; ſit vndè colligatur Chriſtum voluiſſe inſtituere hoc Sacramentum, eadem facilitate, qua hæc ſententia aſſeritur, poteſt etiam reijci.

Aliqui affirmant Sacramentum Euchariſtiæ conferre gratiam, cùm primũ eſt in ore. Fundamentum eſt, quia dicitur tunc verè manducari; quam ſententiam non improbat Vaſquez to. 3. in 3. p. disp. 203. c. 2. num. 17. dicens negari non poſſe, ſpecies verè manducari, cùm ſunt in ore, & intrà dentes conteruntur, iuxtà ſignificationem verbi, *manduco*; ſubdit verò, decerni non poſſe, vtrùm Euchariſtia, dum eſt in ore, an verò ſolum dùm traijcitur, vel ſolum in ſtomacho gratiam operetur, cùm hoc ſolum pendeat ex Dei voluntate. — Vaſquez.

Alij exiſtimant Sacramentum Euchariſtiæ producere gratiam, cùm primò tangit ſtomachum. Ita Coninch. dub. 2. in art. 1. quæſt. 79. 3. p. D. Thom. & indicat Suarez tom. 3. in 3. p. diſp. 63. ſect. 4. §. *Tertius modus*. — Coninch. — Suarez.

Alij docent hoc Sacramentum tunc operari gratiam, cùm primò eius ſuperficies peruenit ad punctum, ſiuè terminũ

A illum indiuiſibilem gutturis, poſt quem terminum eſt manducatio, & hanc probabilem putat Suarez cit.

Alij exiſtimant gratiam conferri ab hoc Sacramento, quando ſacrata hoſtia, vel aliqua eius pars, ità tranſijt terminũ illum diuidentem, ſiuè ſtomachum à gutture, ſiuè partem vnam ab alia eiuſdem gutturis, poſt quem terminum dicitur cibus manducatus, cum anteà ſolum eſſet manducatio inchoata, ità tamen, vt cibus à reliquis partibus reuocari non poſſit ad os, ſed debet remanere etiam alijs partibus non tranſeuntibus. Ità Cardinalis de Lugo diſp. 12. de Sacramento Euchariſtiæ ſect. 2. Pro ſolutione — Cardin. de Lugo.

B Notandum primò, certum in hac re eſſe, quòd Sacramentum Euchariſtiæ confert gratiam in ipſa manducatione, quod apertè docet D. Thomas diſp. 80. art. 8. ad 6. & patet ex Scriptura Ioannis 6. vbi manducanti Chriſti corpus effectus ipſius Sacramenti promittitur his verbis. *Qui manducat me, & ipſe viuet propter me; Qui manducat meam carnem, &c.* — D. Thomas. — Ioan. 6.

Notandum ſecundò, manducationem huius Sacramenti, quæ requiritur ad effectum ipſius Sacramenti, accipiendam eſſe iuxtà communem ſenſum hominum, qui exiſtimant manducationem eſſe, quando cibus ab ore traijcitur per guttur ad ſtomachum: ſola autem ſumptio C cibi in ore non eſt manducatio completa, neq; enim dicitur manducaſſe panem ille, qui acceptum in ore, vel ſtatim extraxit, vel aliquandiù detinuit, & poſteà eiecit; hic enim ab omnibus exiſtimatur ieiunus. Idem iudicium de vino ore detento, & non traiecto, ſed poſteà eiecto. Verùm licèt, quando alimentum ore excipitur, & dentibus conteritur, ac comminuitur, non poſſit dici manducatio inchoata, quæ poſteà completur, cùm alimentum ſic comminutum cooperante lingua per crebram agitationẽ, & adiuuante gula, vel œſophago, & concurrente etiam virtute attractiua deglutitur.

D Dico, probabiliſſimum mihi videri, Sacramentum Euchariſtię gratiam operari in gutture, nimirùm quando pars ſacratæ buccellæ pertranſijt terminum aliquẽ in principio gutturis, quod piè, & probabiliter credi poteſt ſubindicari etiam à ſponſa ſacri conubij his verbis: *Et fructus eius dulcis gutturi meo*; vbi eam loqui de Sacramento Euchariſtiæ grauiſſimi expoſitores tradunt, quos attuli in præcedentibus notulis. — Concluſio. Euchariſtia producit gratiã, dùm per guttuẽ traijcitur ſacrata hoſtia.

Probatur, quia effectus huius Sacramẽti, vt ſupra diximus, promittitur manducanti, ſed dum quis deglutit ſacratam

hoſtiam,

hoſtiam, vel eius particulam, dicitur manducare, ergo &c. Minor patet ex communi hominum exiſtimatione, & etiam ex vſitato loquendi modo; homines enim quando cibum traijciunt per guttur, nominantur manducantes, & licet forſan dici poſſit, quòd duret manducatio moraliter latè ſumpta, quando cibus attingit ſtumachum, & quamdiù in eo perſeuerat, non tamen ità propriè, ſicut quandò traijcitur cibus per guttur.

Confirmatur primò, quia ſatis conſentaneum videtur bonitati Seruatoris noſtri ad ſui communicationem maximè propenſi, vt hac ratione voluerit inſtituere Sacramentum Euchariſtiæ, vt ſtatim ac ſacræ ſpecies traijcerentur per guttur, antequam ſtomachum attingerent, gratiæ dona communicaret.

Confirmatur ſecundò, quia ſi Chriſtus in Sacramento Altaris diuitias ſui amoris veluti effudit, vt loquitur Tridentinum, certè ingentis amoris eſt promptè, & celeriter munera ſua largiri; & eſt proprium libenter facientis citò facere, quin immò tantum gratiæ ſolet adijci in benefaciendo, quantum moræ demitur; ergò veriſimile omninò videtur, quòd ità fuerit inſtitutum Euchariſtiæ Sacramentum, vt conferat gratiam ſtatim atque ſacræ ſpecies tranſeunt terminum aliquẽ in principio gutturis, antequam ad ſtomachum perueniant. — Trident.

1. Obiectio. Sed obijcies primò, ſi Sacramentum confert gratiam, quando traijcitur per guttur, ergò non confert gratiam etiam eo tempore, quo ſacræ ſpecies perſeuerant in ſtomacho, quamuis augeatur diſpoſitio illius, qui Sacramentum ſuſcepit, quod ſuprà affirmauimus ad verſic. *Dum eſſet Rex in accubitu ſuo*. Cant. c. 1.

1. Reſpõſio. Reſpondeo primò, hanc obiectionem etiam fieri poſſe contra eos, qui aſſerunt conferre gratiam hoc Sacramentum, cũ primò attingit ſtomachum, & præterea gratiæ etiam augmentũ producere creſcente diſpoſitione illius, qui Sacramentum ſuſceperit, toto tempore, quo perſeuerant ſpecies in ſtomacho.

2. Reſpõſio. Reſpondeo ſecundò, negando conſequentiam, & dico Euchariſtiæ Sacramẽtum eſſe inſtitutum ad modum cibi, cuius manducatio, vel ſuſceptio non eſt virtus agendi, ſed tantùm conditio, & applicatio; ergò ſicuti cibus operatur non ſolùm quando traijcitur per guttur, ſed etiam toto eo tempore, quo eſt in ſtomacho; ita dicendum eſt Sacramentum Euchariſtiæ conferre gratiam nutrimentalem, non ſolùm quandò traijcitur per guttur. Sed etiam toto eo tempore, quo ipſum durat in ſtomacho, ſi augeatur diſpoſitio illius, qui Sacramentum ſuſcepit; ſiquidem ibi adhuc totum eſt Sacramentum, & habet virtutem ſuam actiuam; & ex altera parte ſubiectum eſt melius diſpoſitum; Cauſa verò neceſſaria debitè applicata paſſo melius diſpoſito nouum effectum operatur proportionatum meliori diſpoſitioni paſſi.

Inſtantia. Dices non eſſe in omnibus requirendam proportionem, vel paritatem inter cibum naturalem, & Sacramentum Euchariſtiæ, alioquin ſicut cibus naturalis tunc ſolùm nutrit, quandò corrumpitur, & conuertitur in ſubſtantiam aliti, ſic etiam dicendum videtur Euchariſtiæ Sacramentum non conferre gratiam nutrimentalem, niſi quando ſpecies Sacramentales incipiunt corrumpi; ſicut igitur in hoc, Sacramentum Euchariſtiæ cibo naturali non aſſimilatur, ità non eſt admittendum idem Sacramentum debere operari toto tempore, quo durant ſpecies Sacramentales in ſtomacho, quia in hoc re vera non aſſimilatur cibo naturali, qui non ſemper nutrit, dum eſt in ſtumacho, ſed quando corrumpitur.

Solutio. Reſpondeo non aſſimilari quidem in omnibus Sacramentum Euchariſtiæ cibo naturali, quia cibus naturalis conuertitur in ſubſtantiam aliti, ſed cibus Euchariſticus, cùm ſit cibus viuus, & viuificantem vim exerceat, non tranſmutatur in ſubſtantiã manducantis, ſed potius trãſmutat manducantem in ſe, vt benè docet Auguſtinus. — Auguſtin.

Quarè ſatis conſentaneum eſt, vt cibus vitalis non ſolùm ſtatim atque applicatus eſt per manducationem homini conferat gratiam, ſed etiam toto eo tẽpore, quo detinetur, & homo melius diſponitur ad recipiendum vitalem illius influxum, & virtutem ſpiritaliter reficientẽ. Cæterùm, vt noſtra ratio ſubſiſtat de paritate corporalis refectionis cum Euchariſtica in hoc, quòd ſicut corporalis refectio non ſolùm quandò deglutitur, ſed etiam toto eo tempore, quo detinetur in ſtomacho; ita proportionaliter Euchariſtica refectio confert gratiam non modò quando traijcitur per guttur, ſed etiam quando detinetur in ſtomacho adueniente meliore diſpoſitione ſubiecti; rem ità declaro. Verum quidem eſt, quòd completa nutritio fit, quando conuertitur alimenti ſubſtantia in ſubſtantiam aliti, ſed addo nutritionem, ſeu vitalem reſtaurationem etiam aliquam fieri, ſi refectio ſubtilis ſubſtantiæ, & efficaciſſimæ virtutis, qualis eſt v. g. elixir vitæ, ſumatur; quandò enim traijcitur per guttur, & quando eſt in ſtomacho, languentes ſpiritus vitales ex-

citat, reſtaurat, & fouet, & ſic vitalis virtus reuiuiſcit in hõe, & hæc viuificatio eſt effectus illius refectionis ſumptæ, quæ ſufficit, vt aliquo modo in re noſtra ſeruetur aſſimilatio inter refectionẽ naturalẽ, & Euchariſticam in ordine ad operandũ.

2. Obiectio. Obijcies ſecundò, ſi Sacramentum cõfert gratiam ſtatim atque pars ſacratæ hoſtiæ tranſijt terminum aliquẽ in principio gutturis, ſequitur quòd alia pars particulæ, quæ nondum tranſijt, quando poſtea tranſibit, nihil gratiæ conferet; Sed hoc eſt falſum, ergò; Maior patet, minor probatur, quia etiam altera pars hoſtiæ verè eſt Sacramentum, & per cõſequens debet ſignificare, & ſignificando producere gratiam, ſed hæc altera B pars hoſtiæ, cùm non tranſijt tunc, quãdo prima pars pertranſijt, & tunc gratia fuit collata, non poteſt producere eandem gratiam, ac proindè vel eam nõ ſignificat, vel eam ſignificat, ſed non producit, vndè falſum erit, quòd Sacramẽta efficiant id, quod ſignificant; & eadẽ obiectio fieri poteſt, ſi quis plures particulas ſucceſſiuè ſumat; idem enim dici poteſt de ſecunda particula, quod de altera parte hoſtiæ, quæ non tranſijt, quãdo prima tranſiuit.

Reſponſio. Reſpondeo negando maiorem; quanam autem ratione per alteram etiam partem hoſtiæ gratia conferatur, declaro; quando ſacrata hoſtia ſumitur per C modum vnius refectionis ſpiritalis, & vnius Sacramẽti moraliter ſumitur; vndè quando hoſtia ſecundùm aliquam ſui partem traſijt terminum illum, quem diximus, cenſetur etiam moraliter altera pars tranſacta; & ſic per illam alteram partem confertur etiam gratia, quod ex his quæ ſubnectam, magis liquebit. Quando verò plures particulæ ſumuntur ſucceſſiuè, ita vt recipiantur per modum vnius refectionis ſpiritualis, & vnius Sacramenti moraliter, tunc quamuis ſumptiones particulares ſint plures phyſicè, ſunt tamen vna moraliter; ac proindè particulæ illæ ſubſtantes ſumptioni moraliter vni, perindè ſe habent moraliter D loquendo, ac ſi phyſicè eſſent vna hoſtia: quarè ſicuti ſi eſſent vna hoſtia, & hæc tota ſimul phyſicè pertranſiret prædictum terminum, & immediatè attingeret partem gutturis ſubſequentis, licèt attingeret per aliquid ſui indiuiſibile, diceretur tota pertranſiſſe, & attingere prædictam partem immediatè ſubſequentem termino dicto; ſicut tota ſphæra dicitur tangere planum, licet per aliquod ſui indiuiſibile tangat illud; ita etiam cùm vna particula, cum qua ſucceſſiuè modo ſupra explicato aliæ ſumũ-

A tur, tranſijt terminum prædictũ in principio gutturis, & primò tangit partem immediatè ſubſequentem eiuſdem gutturis, moraliter cenſentur omnes eandem partem tangere, & iam eſſe manducatæ, atquè ita ſimul omnes poſſunt operari, licèt non intelligantur eſſe applicatæ, niſi mediante aliqua ſui parte, ſiue aliquo indiuiſibili; ſicut etiam ſi ignis palmaris v. g. tantùm ſecundũ aliquas ſui partes extremas ſit applicatus paſſo, aut ligno exiſtenti intra ſphæram eiuſdem totius ignis, ita ſecundùm omnes ſui partes agit in lignum, vt etiam partes non immediatè tangentes lignũ, in ipſum agant. Porrò quandò dicimus B illas particulas ſucceſſiuè ſumptas ſimul operari omnes, quando vna ipſarũ tranſijt prædictum terminum gutturis, & primò tangit partem immediatè ſubſequẽtem eiuſdem gutturis, ſenſus eſt, quòd Deus intuitu non ſolum illius particulæ, quæ tranſijt prædictum terminum gutturis, & primò tranſijt partem ſubſequentem eiuſdem gutturis, ſed etiam reliquarum, quas Deus ipſe præuidet ſumendas ſumptione faciente vnum moraliter, cùm ſumptione primæ particulæ conferat gratiam, & reliquos effectus, qui per hoc Sacramentum cauſantur, atque ex his patet, ita ſingulas particulas ſucceſſiuè ſumptas ſignificare gratiam, vt C etiam eam producant ſaltem moraliter, qui diſcurſus multo magis fieri poteſt de partibus componentibus eandem hoſtiã.

Introduxit me in cellam vinariã, ordinauit in me charitatem.

Verſ. 4.

Indicatur ſenſus ad corticem litteræ.

Roſequitur ſponſa huius epithalamij indicare delicias, quas ſemper maiores percipit à profuſa amatoris ſui magnificẽtia: gloriatur autem D potiſſimùm ſe ab eo introductam in locum geniali epulo deſtinatum, quem cellam vinariam metaphorico ſermone nominat, ad inſinuandam ſummam, qua ibi repletur, hilaritatem, qualem efficere ſolent falerni compotationes in apotheca vini; Dum verò mille voluptatum delinimenta ibi experitur, dum ſibi obſequia non modò à famulorum turmis, ſed & à conuiuis nobilitate primarijs exhiberi, cumulata videt, non immemor ſuæ conditionis, nullo gentilitio ſplendore claræ, non

opum affluentia famoſæ, tot bonorum authorem admiratur vehementem dilecti ſui amorem, cui ſe non poſſe non ſuccumbere fatetur. *Introduxit me in cellam vinariam, ordinauit in me charitatem.* Quaſi dicat: Adeò mirificis voluptatibus, & honoribus in connubiali ſympoſio afficior, vt ſimilis mihi videar ijs, qui ſuauiſſimis in cella vinaria generoſi lyæi hauſtis poculis inebriantur: Vndè ſicut illi à vini violentia ſuperantur, ſic & ego ab amoris impetu.

Introduxit me in cellam vinariam, ordinauit in me charitatem.

Enucleatur ſenſus ſpiritalis Euchariſtiam reſpiciens.

NOTVLA I.

In Euchariſtico ſympoſio pius conuiua ſpiritaliter inebriatur.

D.Thomas

DE ſupercœleſti Altaris Sacramento locum hunc exponit D.Thom. opuſc. 58 ſerm. 30. *Cella vinaria, inquit, eſt Eccleſia, vbi propinatur calidum vinum ſanguinis Chriſti, ad accendendum corda dilectione Dei, & proximi.* Non diſſonat Genebrardus hìc, cuius verba hæc ſunt. *Per cellam vinariam Hebræi ſanctuarium, vel Altare, vbi libabatur Domino, accipiunt, eo quòd in ſacrificiorum libaminibus effunderetur vinum: nos arcana Dei, quæ animos hominum inebriant, vel Sacramentum calicis, quod lætificat Deum, & homines. Iud. 12. Nam continet ſanguinem Chriſti, pretium noſtræ redemptionis.* Idem inſinuarunt Nyſſenus, Pſellus, & Paſchaſius Radbertus, quos ſequitur Martinus Delrio in hunc verſiculum, afferens. *Ipſemet Rex ſponſus me introduxit in apothecam vini, hoc eſt, iuſſit introire ad Altare Dei; & illic ſumere calicem ſalutaris Domini, qui Deum lætificat, qui hominem viuificat.* Quarè à præmiſſo interpretamento non alienum eſt, ſi dicamus, ſponſam ſanctiſſimi Epithalamij deprædicando ſe in cellam vinariam introductam à dilecto, ſubinnuere præclaro illo calice inebriante hauſto, ſpiritali ebrietate correptam eſſe: conſona habet Cyprianus ſerm. de Cœna Domini. *Quã*

Genebrard.

Nyſſenus. Pſellus. Paſchaſ. Delrius.

Cyprian.

A *præclarus, inquit, eſt calix iſte, quàm religioſa eſt huius potus ebrietas, per quã Deo accedimus, & quæ retro ſunt obliti ad anteriora extendimur, non habentes ſenſum huius mundi, ſed diuitiis præparati delicias contemnentes Cruci hæremus, ſanguinem ſugimus, & intra ipſa Redemptoris noſtri vulnera figimus linguam, quò interius exteriuſque rubricati à ſapientibus huius ſæculi iudicamur amentes, quia Religionis huius abhorrentes mandatum, vſque hodiè retro abeunt, & à ſecretis diuinis omnium intra ſe myſteriorum continentibus ſummam diffugiunt, & recedunt.*

Filij Iacob in Aegyptum redeuntes pro aſportanda noua alimonia, conſum-
B pta iam quæ priùs fuerat tranſuecta, à Ioſepho fratre annonæ præfecto excepti, & ad conuiuium admiſſi, ad hilaritatem ita crateras hauſere, vt de illis ſacra hiſtoria dicat. *Biberunt, & inebriati ſunt cum eo.* Gen. 43. Epulum illud ex communi Patrum declaratione, ideam expreſſit Altaris menſæ, in qua Euchariſticum poculum deuotè ſumentes ab illius ferueſcenti virtute incaleſcunt vſque ad ebrietatem ſpiritalem, hoc eſt, ab amoris vehementia ita quandoque occupantur, vt extra ſe acti videantur.

Gen. 43.

Euchariſtiã deuotè ſumentes ſpiritaliter inebriantur

Dauid ille, qui Regis perſonam pro dignitate ſuſtinebat, & decorem, qualẽ ſupremum Monarcham decet, tum ſolio
C ſublimi reſidens, tum inceſſu graui progrediens, ampliſſimo ſatellitio, & famulorum turmis in ſui obſequium paratis, comitatus, faſtu omni, & amictu ſplendido depoſito, regalique maieſtate eliminata, tripudium agens ante arcam, frequẽtes & inſolitos ſaltus edebat, linteo vili cinctus, mũdano iudicio inter fatuos, & contemptibiles homines numerandus viſus eſt. *Dauid ſaltabat totis viribus ante Dominum. Porrò Dauid erat accinctus ephod lineo,* & paucis interiectis. *Cùmque intraſſet Arca Domini in ciuitatem Dauid; Michol filia Saul proſpiciens per feneſtram, vidit Regem Dauid ſubſilientem, atque ſaltantem coram Domino, & deſpexit*
D *eum in corde ſuo.* & paulò poſt ſic ſubnectit ſacer textus. *Reuerſuſque eſt Dauid, vt benediceret domui ſuæ: & egreſſa Michol filia Saul in occurſum Dauid, ait: quàm glorioſus fuit hodie Rex Iſrael diſcooperiens ſe ante ancillas ſeruorum ſuorum, & nudatus eſt, quaſi nudetur vnus de ſcurris.* Reg. 2. cap. 6. Arcam illam typum fuiſſe ſacroſanctæ Euchariſtiæ docẽt Gregorius, Beda in cap. 6. 1. Reg. D. Cyrillus Alexandrinus lib. 9. de adoratione, & lib. 4. Ioan. cap. 28. D. Hieronymus, D. Ambroſius, D. Auguſtinus ad illa verba. *Adorate ſcabellum pedum eius.* Pſal. 98.

2. Reg. 6.

Gregor. Beda. Cyrill. Alexan. Hieronym. D. Ambr. D. Auguſt. Pſal. 98.

D. Bonau.

D. Bonauentura ſerm. 2. in Dominica quarta Aduentus. Dauid autem ante Arcam nudatus ſaltans, & propterea vilis, & inſipiens iudicatus à Michol, ſimulacrum eſtormauit animæ deuotæ, quæ impetu amoris Euchariſtici adeò fertur, vt à neſcientibus diuinæ dilectionis vires inſatuata iudicetur.

Pro alimonia, quam à Ioſepho ſperabant filij Iacob, ad patrios lares tranſuectanda, aſinos ſecum detulere. Sed hoc myſterio vacare exiſtimabimus? Equidem Ioſeph rem frumentariam diſtribuens, D. Ambroſio interprete lib. de Ioſeph cap. 11. Chriſtum præfigurauit Euchariſtiæ pabulum fidelibus ſuppeditantem; aſinus autem ſtolidum animal communiter vulgò reputatur. Cur ergo filij Iacob ad vehendam à Ioſepho acceptam tritici annonam aſinos portitores adhibent? niſi vt cogitemus, ad ſacram Synaxim eo affectu accedendum eſſe, vt vulgi exiſtimationem, qua aliquandò iudicamur vel inſipientes, vel ſtolidi, nihili faciamus. Accinit nobis ex parte Drogo de Sacramento Dominicæ Paſſionis. *Veniunt ergò, & adſunt quaſi alieni fratres tui, ſed benignè appropinquans eis. Veniunt ad te cum aſinis ſtultitia, & tarditatis ſua, & cum ſaccis vacuis præ inopia, ſed non ſolùm frumento reples eos, quin & pecuniam ligatam reddis in ore ſacculi.* & paucis interiectis ſubnectit. *Vacui, & ſtulti veniunt ad te, & tu remittis eos onuſtos, & abundantes frumento ſapientia tua.* Occurrit hìc D. Ambroſius lib. 1. de benedictionib. Patriarch. cap 4. dilucidans illud Gen. 49. *Ligans ad vineam pullum ſuum, & ad vitem fili mi aſinam ſuam. Hic eſt*, inquit, *ille alligans ad vitem aſinum ſuum, & vinca pullum aſinæ ſuæ, vt feruorem Spiritus Sancti habeat congregatio nationum, ante remiſſa, & negligens, ſed iam deuota per Chriſtum, & viti illi perpetua, hoc eſt Domino Ieſu, qui ait. Ego ſum vitis, Pater agricola, veluti fructuoſi palmites, quibus indiſſolubilibus vinculis fidei alligaremur.* Ex his premo pro noſtri diſcurſus propoſito, aſinam ſuam ligari ad vitem, eſſe animam noſtram Chriſto Seruatori in ſacra Synaxi iungi charitatis nexu; ideò autem aſina appellatur, vt nimirùm ægrè non ferat, ſi apud mundi ſectatores fatua, & aſinæ ſimilis habeatur.

D. Ambr.

Ad Euchariſtiam eo affectu accedendum eſt, vt iudicemur inſipientes, & ſtolidi.

Drogo.

C

Gen. 49.

D. Ambr.

D

Inuitata valido amoris ſtimulo Magdalena Simonis domũ ingreditur. Itanè fœmina, nulla temporis, vel loci habita ratione, penetrat in extraneas ædes, inter conuiuas ſoluto crine irrumpit, nec timet ab eis ſubſannari, ea hora maximè, qua homines à crebris poculis incale-

A ſcunt ad ludicra, & proni ſunt ad hilaritates? Vbi ergò mens? vbi conſilium? vbi matronæ decor? Sed amor cæleſtis ſine mundanæ ſapientiæ legibus operatur. Rectè Chryſoſtomus hom. 6. in Matth. *Ità bacchari cœpit deſiderio exagitata Chriſti.* Verùm nonnè Lazari, & Marthæ ſoror crinibus ſolutis recumbens ad Chriſti pedes lacrymis vberibus illos diluens, proprijs capillis abſtergens, & deoſculans, aliquid de amoroſa vi Seruatoris noſtri aliquando futuri ſub Sacramento præſenſit? Ità ſanè docet Paulinus epiſt. 4. cuius hæc, aliàs adducta, ſunt verba. *Quæ ipſum vinum, viuificumq; panem manibus, & ore præſumpſit, ſanguinẽ quoq; calicis, antequam fieret calix ſanguinis, oſculis ſugentibus prælibauit, & in ipſo corpore Chriſti corpus accepit.* Peruenuſtè ad huius ſanctæ mulieris imitationem nos allicit Gerſon tract. 9. ſuper Magnif. *Accedas*, inquit, *ò peccatrix anima Chriſtiana, nulla te verecundia prohibeat, nullum in peccando modum tenuiſti, ſta, maneas retrò ſecùs pedes recumbentis in hac Sacramentali cœna, laua lacrymis, terge capillis meditationum ſanctarum, iunge oſcula charitatis: ſic age, vt tandem merearis audire, fides tua te ſaluam fecit, vade in pace.*

Amor cæleſtis ſine mũdanæ ſapientiæ legibus operatur.

Chryſoſt.

B

Paulin.

Gerſon.

Martyres, antequam ad ſubeunda tormenta à tyrannorum immanitate parata progrederentur, ſacram Synaxim ſumere ſolebant, vt tradit Cyprianus lib. 1. epiſt. 2. *Nam quomodo*, inquit, *docemus, aut prouocamus eos in confeſſione nominis, ſanguinem ſuum fundere, ſi eis militaturis ſanguinem Domini denegamus?* & epiſt. 54. ait. *Idoneus eſſe non poteſt ad martyrium, qui ab Eccleſia non armatur ad prælium, & mens deficit, quam non recepta Euchariſtia recipit, & accendit.* Hinc tali in Deum amore eſtueſcebant, vt vitam, & ea quæ in pretio habet mundus, nihili facientes, apud profanum vulgum ſtulteſcere cenſerẽtur. Hùc reſpexit Auguſtinus exponens illud. *Et calix meus inebrians, quàm præclarus eſt.* Pſal. 22. *Hoc iam*, inquit, *calice inebriati erant martyres, quando ad paſſionem euntes, ſuos non agnoſcebant, non vxorem flentem, non filios, non parentes.*

Cyprian.

Pſal. 22.

Auguſtin.

Introduxit me in cellam vinariam.

NOTVLA II.

Adeò in exceſſum ab amore fuit raptus Chriſtus, dum Euchariſtiam inſtituit, vt mũdi iudicio opus patraſſe viſus ſit, quale ab ebrio, & demente fieri ſolet.

IN cella vinaria, in Altaris ſcilicet epulo, vbi ſponſa ſpiritaliter ebria remanſit, & ſponſus etiã diuinus inebriatus fuit. Admirationẽ forſan tibi inijcit hic loquendi modus? In mentem reuoca de eodem diuo amatore verba illa à Vate prolata. *Et excitatus eſt tanquam dormiens Dominus, tanquam potens crapulatus à vino.* Pſal. 77.

Pſal. 77.

Ioſeph cum fratribus in conuiuio ſe exhilarantem ad ebrietatem bibiſſe, in ſacra hiſtoria innuitur. *Biberunt, & inebriati ſunt cum eo.* Gen. 43. Sed fierine potuit, vt vir temperantiæ amantiſſimus, & eo maximè tempore, quo annonæ caritas cunctas gentes premebat, & luxũ mẽſæ adhiberet, & adeò largiter falerni calices hauriret, vt temulentus fieret? Equidem ſi ebrietas fomentum eſt libidinis, incentiuum inſaniæ, venenum ſapientiæ, vt ait Ambroſius lib. 1. de Abraham cap. 6. hæc à Ioſepho vtpotè caſtimoniæ ſtudioſo cultore, prudentiæ, & ſapientiæ dono inſignito exterminanda omninò erat. Verùm quidquid ſit de phraſi Hebræa, ad myſticã recurramus. Ioſeph ſedens ad mãducandum cum fratribus ſuis, recepta ſatis expoſitione Chriſtum præfigurauit Euchariſticæ mẽſæ cum Apoſtolis accumbentem, in cuius inſtitutione adeò potentiſſimo amore efferbuit, vt malè percipientibus altiſſimum Supremi Regis Sacramentum veluti ebrius appareret.

Gen. 43. — Ambroſ.

Auerroes Philoſophi commentator, ſic aliquando locutus eſt. *Mundum peragrani, varias ſectas reperi, ſed nullam adeò fatuam inueni, qualis eſt ſecta Chriſtianorũ, nam Deum, quem adorant, dentibus deuorant.* Quò mentem direxit Cancellarius Pariſien. ſuper *Magnif.* tract. 9. partit. 1. vbi dialogum inſtitués ſub perſonis Magiſtri, & Diſcipuli, hæc habet. *Mag. Hic*

Auerroes. — Gerſon.

A *titulus ſcholæ huius, ſcilicet Religionis Chriſtianæ ſtultitia eſt, tradente Lactantio: Audi Apoſtolum. Prædicamus Ieſum Chriſtum, Iudæis quidem ſcandalum, Græcis verò ſtultitiam, ſed quod ſtultum eſt Dei, ſapientius eſt hominibus. Diſcip. Cur ea, quæ communia ſunt pro tota fide Chriſtiana, nunc inducis ad ſingularem materiam, quam tractamus? Mag. Ratio in promptu eſt, quia nulla videtur apud ſapiẽtes huius ſæculi maior, nulla abſurdior ſtultitia, nulla, quæ magis infatuat ſenſus carnis, quàm hæc ſapientia Dei. Cognitum eſt, quòd latrator iſte demens euomuerit aduerſus leges omnes, quòd malæ ſunt, Chriſtiana verò peſſima, quæ Deũ ſuum quotidiè comedit.*

B Pertimeſcens Dauid, ne cognitus ab Achis Rege neci traderetur, prudenti conſilio ſimulatæ ſtultitiæ tegumento ſe muniuit. *Immutauit os ſuum, impingebat in oſtia portæ, defluebantque ſaliua eius in barbam*, quas commotiones inſolitas videns Achis Dauidem hominem infatuatum reputauit; ſic enim adſtantes Miniſtros allocutus eſt. *Vidiſtis hominem inſanum? Quarè adduxiſtis eum ad me? An deſunt nobis furioſi, quòd introduxiſtis iſtũ, vt fureret me præſente?* Reg. 1. cap. 21. Cuius quæſo typus hæc Dauidis apparens amentia? Certè illius, quam Chriſtus iuxta ſæculi exiſtimationem demonſtrauit in Sacramento Altaris inſtituendo.

1. Reg. 21. — Ibid. — Chriſtus iuxta mundi exiſtimationem demonſtrauit amentiã in inſtituenda Euchariſtia.

C Percipiamus hoc ab Arnoldo Carnotenſi de Verbis Domini, declarante illud, *Sitio. Hoc intimabant illæ per barbam Dauid fluentes ſaliuæ, quòd contemnenda eſſent à profanis Sacramenta Dominica, & quaſi arreptitij, & furibundi reputandi eſſent horum dogmatum diſcipuli, & intellectualium myſteriorum Miniſtri.* Sed audi Auguſtinum luculentiora pro noſtro ſcopo pronunciantem in pſal. 33. *Quaſi furor iſte, & inſania videbatur dare carnem ſuam manducandam hominibus, & bibendum ſanguinem, ideò quaſi inſanus putatus eſt Dauid, quando dixit ipſi Achis, arreptitium hunc mihi adduxiſtis; nonnè videtur inſania? manducate carnem meam, & bibite ſanguinem meum, quaſi inſanire videbatur, ſed* D *Regi Achis inſanire videbatur, ideſt ſtultis, & ignorantibus.*

Arnold. Carnot. — Auguſtin.

Amor non videtur vnquam ſibi ſatisfeciſſe, niſi eò deducat amantem, vt ea peragat, quæ inſipientiam ſapiant. Socrates, vt narrat Aelianus lib. var. hiſtor. fortè cũ Lamprocle filiolo pueriliter ludens ab Alcibiade deprehenſus, & vehementer deriſus eſt: at ipſe, Non eſt, inquit, vt me parentem cum filio ludentẽ rideas immoderatiùs, qui ignoras parentum in filios affectum; taceblis itaq; donec & ipſe liberos genueris, ſimilia ten-

Ælianus.

A tentaturus, & fortaſsè magis puerilia. Ageſilaus quoq; ex ingenti affectu in liberos ſuos dicitur aliquando arundine pro equo conſcenſa vnà cum pueris luſiſſe domi. Sic refert citatus Aelianus lib. 12. variar. hiſtor.

Vecordię quis non arguet Samſonem, dum bis detecta fraudulentia Dalilæ, illi adhuc fidere voluit, à qua poſteà in manus Philiſtęorum traditus, ab eis oculis orbatus, & illuſus fuit? refertur hiſto-

Iudic. 16.

ria Iudic. 16. Sed Samſon deperibat Dalilam, & præ more ſuo amor non deſtitit, quoadusq; pertraxit Samſonem ad ſic operandum, vt veſania laborare videretur. Veriſſimum itaq; eſt, amorem numquam quieſcere, donec efficiat, vt B amans amens exiſtimetur: Talis fuit

Chriſti amor in inſtituendo Euchariſtię Sacramento, quod inſaniam præſciebat eſſe ab aliquibus iudicandũ. Ioan. 13.

Chriſti amor tradendo nobis carnem ſuã in cibum, & ſanguinem in potum, dum induxit Chriſtum ad inſtituendum Euchariſtiæ Sacramentum, quod inſaniam pręſciebat eſſe ab aliquibus diiudicandã, hunc extremum amoris gradum ſubindicauit Euangeliſta illis verbis; *Cum dilexiſſet ſuos, in finem dilexit eos.* Io. 3.

Prouerb. 9.

Sapientia, inquit Salomon Prouerb. 9. *immolauit victimas ſuas, miſcuit vinum, & propoſuit menſam ſuam,* inuitat ad conuiuium, *ſi quis eſt paruulus, veniat ad me. Et inſipientibus locuta eſt: Venite, comedite panem meum.* Sed ò quales cõuiuas quæ- C rit? Equidem, quòd pueruli quandoque admittantur ad ſympoſium, non omninò incongruum eſt, quorum in moribus, & verbis plurimum gratiæ, & feſtiuitatis aliquandò eſſe ſolet: vndè comedentium iucunditatem excitare, & fouere poſſunt: Quòd verò inſipientes ſedeant ad menſam, in qua ſapientia habet ſolium, non videtur opportunũ; quæ enim dicta ſale, & lepore condita præſide ſapientia digna, & ad oblectandos conueſcentes apta ab illis expectari poſſunt? Quæ ſit prædicta menſa, exponit Iſido-

Iſidorus.

rus. *Dei ſapientia*, inquit, *conſtituit domum, ſanctam Eccleſiam, in qua mactauit ſui corporis hoſtias, in qua miſcuit vinum ſui* D *ſanguinis in calice Sacramenti diuini, & præparauit menſam, ideſt Altare Domini.* Inſipientes verò ad illam vocati quinam

Ad Euchariſtiã dignè ſumendam maximè habiles ſunt mũdo ſtulteſcentes.

ſunt? certè mũdo ſtulteſcentes, vt Chriſtum ſapiant, maximè habiles ſunt ad dignè manducandum diuinum pabulum ab infinita Dei ſapientia per amoris exceſſum paratũ, & à mundi ſapientibus contemptum.

Ordinauit in me charitatem.

NOTVLA III.

Sacra Synaxis charitatis feruorem ad normam Chriſtianæ diſciplinæ attemperat.

NON pauci huius ſacri carminis interpretes locum hunc de ordinata charitate exponunt. Ab his non longè diſcedemus, ſi dicemus, quòd in diuino ſympoſio, quamuis ita incaleſcat amor, vt duabus præcedentibus notulis indicauimus, hic tamen intra fines continetur à charitatis methodo præſcriptos; de quo charitatis ordine ſpeciatim tractant Theologi cum D. Thoma 2. 2. quæſt. 26. hoc itaque ſanctiſſimi huius Epithalamij ſponſa inſinuauit his verbis, *Ordinauit in me charitatem.* Quaſi dicat: Etſi in Altaris menſa cor meum dilectione ebulliat, donum tamẽ ſimul cõponendi actus meos ad regulã, qua virtutum chorus dirigitur, mihi largitus eſt diuus amator meus.

D. Thom.

Ioſeph Aegypti Prorex ad prandium admittens fratres ſuos, vt cum eis iucũdè epularetur, diſcubitus ordinẽ ad ætatis diſcrimen obſeruauit. *Sederunt coram eo primogenitus iuxta primogenita ſua, & minimus iuxta ætatem ſuam.* Gen. 43. Nihil eſt in hoc conuiuio, Euchariſticum denotante, quod myſterio careat; conueſcentium ille ordo ſpecialem ordinandæ charitatis gratiam, qua ſedentes ad ſacrum ſympoſium donantur, præſignauit.

Gen. 43.

Sacræ mẽſæ aſſidentes ſpeciali gratia ordinãdæ charitatis donantur.

Thamar geminæ prolis grauida peruenerat ad tempus pariendi, & ecce Zara vnus ex pupulis è matris vtero manum prius emiſit, impulſu neſcio quo præueniendi in ortu Pharen germanum; paruuli grandem niſum inſigniuit obſtetrix alligata eius manui vitta coccinea, qua accepta ſtatim tenellus in maternã aluũ manum retrahens, compreſſo celeriùs prorumpendi in lucem impetu primordia naſcendi fratri conceſſit. *Inſtante autem partu apparuerunt gemini in vtero: atq; in ipſa effuſione infantium vnus protulit manum, in qua obſtetrix ligauit coccinum, dicens; Iſte egredietur prior; Ille verò retrahente manum, egreſſus eſt alter.* Gen. 38. Sub hoc portento diuini conſilij arcana plurima obteguntur; Ad aliquod ex his inueſtigandum procedamus præuia Patrum explanatione, quaſi face prę-

Gen. 38.

lucen-

lucente in via adeò obſcura. Reſticula illa coccinea Chriſti paſſionem adumbratam fuiſſe plures autumant, inter quos eſt Irenæus lib. 4. contra hæreſes c. 42. *Signum, inquit, coccineum, quod quidē eſt paſſio Chriſti.* Affine huic interpretamento eſt, ſi aſſeratur, coccineum illud inſigne fuiſſe præclarum emblema ſanguinis, qui in Chriſti paſſione fuit effuſus, & à communicantibus ſumitur. Vndè Zara ad tanti Sacramenti hieroglyphicum intra maternum ventrem retrogreſſus, ne naſcendi ordo turbaretur, fratri primatum demiſit, quo facto admoniti ſumus, quanta futura eſſet Euchariſtici Sacramenti virtus in humanis actibus moderandis, & ſpiritui diſcretionis, ordinatæq; charitati conformandis.

Irenæus.

Euchariſtię virtus in humanis actibus moderādis, & ordinatæ charitati cōformandis.

Ciuitatem Ierichontinam expugnaturus Ioſue; rationem, qua capienda erat, à Domino fuit edoctus, nimirùm circumlatione arcę fœderis ſeptem diebus per circuitus murorum, reſonante tubarum clangore; ſed & idem Dominus formam etiam præſcripſit à militibus ſeruandam in ingreſſu ciuitatis, quando eius mœnia diruta eſſent ad tumultus præcauendos, qui facilè ex effræni martiali ardore excitari poſſent; modus autem ad confuſionem euitandam fuit, vt vnuſquiſq; bellator eo tramite, qui rectà progrediendo illi obuius erat, pergeret in vrbem. *Dixitq; Dominus ad Ioſue, eccè dedi in manu tua Iericho, & regem eius, omneſq; fortes viros: circuite vrbem cuncti bellatores ſemel per diem, ſic facietis ſex diebus, ſeptimo autem die Sacerdotes tollant ſeptem buccinas, quarum vſus eſt in Iubilæo, & præcedant arcam fœderis, ſeptieſq; circuibitis ciuitatem, & Sacerdotes clangent buccinis; cumq; inſonuerit vox tuba longior, atq; conciſior, & in auribus veſtris increpuerit, conclamabit omnis populus vociferatione maxima, & funditùs muri corruent ciuitatis, ingredienturq; ſinguli per locum, contrà quē ſteterint.* Ioſue cap. 6. Plura hoc hieroglyphico myſtica documenta traduntur, pro præſenti ſcopo vnum ſeligamus; nimirùm quòd arca illa fœderis Euchariſtiam præfigurans coniuncta erat ſumma cum militum coordinatione cohibito Martis furore, & nimio victoriæ gaudio moderato, quo ſymbolo indicatur, quidquid inordinati eſſe poteſt, Sacramētum Euchariſtiæ eliminare.

Ioſue 6.

Euchariſtia omne inordinatū eliminat.

Ordinauit in me charitatem.

NOTVLA IV.

Diuinus amor in ſacra communione piam animam donorùm affluentia vincit, & eam ſibi deuincit.

VErbum hoc, *ordinauit*; bellicum apparatum ſonat, nimirùm cùm turmæ ad prælium rectò ordine diſponuntur. Adnotauit hoc eruditè Gaſpar Sanctius hic dicens. Omnium ferè ſenſu metaphoram eſſe militarem; eſt enim pro *ordinauit*, Hebraicè ודגלו עלי *Diglo alai, Vexillum eius ſuper me charitas*; id eſt, inſtruxit cōtra me charitatem, tanquam aciem. Sumitur autem hìc pars pro toto, vel ſignū pro re ſignificata, vexillum nempè pro exercitu; Quarè iuxta hanc translationem hac loquendi formula ſponſa huius ſacri carminis à diuino amatore in Euchariſtico conuiuio munerum ſuorum, aciem inſtructam ſubindicat, cui libentiſſimè cedit. *Ordinauit in me charitatem.* Quaſi ſic loquatur: Tot gratiæ donis amor mei dilecti in Altaris menſa me cumulat, vt formam referat ordinatæ cohortis ad me expugnandum, cui reluctari nequeo, & victam me trado.

Sanctius.

De cibo illo, quem ad refectionem Iſraelitarum diuina liberalitas demittebat, hæc habet ſacer textus. *Manè quoq; ros iacuit per circuitum caſtrorum.* Exod. 16. Ros hic manna erat, quia roris, & chriſtallinæ guttæ in coriandri ſeminis formam conglobatæ, ſpeciem repræſentabat, vt cum Nyſſeno, Philone, Ioſepho, probè aduertit ſuper citatum Exodi locum Cornelius à Lapide. Neque enim manna ſimile erat humori roruleuto, & liquido, ſed ſimile rori concreto, & conglaciato, vt ſunt grana grandinis, vel pruinæ nocturno frigore condenſatæ, & agglutinatæ; ſed cur per circuitum caſtrorum dicitur iacuiſſe? Crediderim, vt Iſraelitæ tanto beneficio, veluti amoris obſidione circumuallatos ſe agnoſcerent, atque ita Deo ſe omninò ſubmitterent. Egregium ſanè ſimulacrum diuini amoris in Euchariſtico Sacramento, vbi tot amatorijs blandimentis, tot ſingularibus beneuolentiæ ſignis fidelem animam circumambit, vt eam ſuauiter ſubiugatam in ſui amorem trahat.

Exod. 16.

Nyſſen. Philo. Ioſeph. Cornel. à Lapide.

Mannæ ros diuini amoris in Euchariſtico pabulo ſimulacrum.

De-

Deſtinarat Dominus celebrem illam, & fortiſſimam ciuitatem Iericho Iſraelitarum ditioni, & ad eam capiendā quinā eſſent adhibendi modi, inſtruitur Ioſue, nimirùm fœderis arcam circumducendo per circuitus murorum. *Circuite vrbem cuncti bellatores ſemel per diem; ſic facietis ſex diebus; ſeptimo autem die Sacerdotes tollant ſeptem buccinas, quarum vſus eſt in Iubilæo, & præcedant arcam fœderis, ſeptieſque circuibitis ciuitatem, & Sacerdotes clangent buccinis.* Ioſue 6. Sed ô nouum belli machinamentum, vbi arietes, vbi baliſtæ, vbi teſtudines, vbi ferro aculeatæ trabes, vbi alia à militari induſtria apta inſtrumenta ad mœnia arcium demolienda? Quid in hoc præclaro typo myſticè inſinuatum ſit, perſcrutemur. Sola arcæ fœderis Euchariſtiam denotantis circumlatione, debellata ciuitas Iericho, graphicè delineat animam Dei obſequio blanda cæleſtium donorū violentia in Altaris ſympoſio ſubactam.

Ioſue 6.

Diuinū Altaris edulij cæleſtiū vi donorū animam Deo ſubijcit.

Vidit Moyſes rubum inflammatum, & ab ignibus inconſumptibilem, prodigij nouitatem admiratus, & cognoſcendi myſterij cupidus appropinquare cœpit; Et ecce de medio rubi vox præcepit ei, vt depoſitis calceis nudipes incederet. *Cernens autem Dominus, quòd pergeret ad videndam, vocauit eum de medio rubi, & ait, Moyſes, Moyſes; qui reſpondit, Adſum. At ille, ne appropies, inquit, huc, ſolue calceamentum de pedibus tuis; locus enim in quo ſtas, terra ſancta eſt.* Exod. 3. Aliquid de occultatis ſub hoc hieroglyphico Sacramentis inueſtigemus. Rubus ille accēſus exardeſcētem Chriſti Seruatoris noſtri in ſacra Synaxi amorem præmonſtrauit, vt aduertit Vigerius Chorda 7. cap. 40. *Hic, inquit, eſt verè rubus, quem viderat Moyſes ardere, neque comburi, ardet namque caro, ſanguis, & anima Chriſti, ardet totus Chriſtus charitate, ardet maieſtate, ardet deitatis potentia, neque comburuntur in illo hæc, ſed integra manent.* Sed quid arcani innuitur, dum calceos abijcere Moyſes iubetur? Certè diſcoopertis ambulare pedibus ſubmiſſionis, & captiuitatis inſigne erat apud Antiquos, vt dilucidat Pratus ad cap. 6. Ezechiel. & colligitur ex Iſaiæ 20. vbi Vati mandat Dominus, vt deponat calceamenta ad præſignandam captiuitatem Aegypti. *Vade, & ſolue ſaccum de lumbis tuis, & calceamenta tua tolle de pedibus tuis.* Iſai. 20. & paulò poſt ſubnectitur, *Sic minabit Rex Aſſyriorum captiuitatem Aegypti.* Quarè Moyſes ante rubum diſcalceatus ſubiugationis characterem referens, ſymbolicè repræſentat à flagranti amore Chriſti in Euchariſtico Sacramento animā omninò ſuperatam, & Dei ſeruituti mancipatam; Fuit qui dixit; *Aureis haſtis pugna, & omnia vinces*; ſic amor vbi aurata beneficiorum tela iaculatur, quemlibet etiam durum, & agreſtem proſternit; quin & ipſæ ſyluarum feræ leniuntur, & manſueſcunt officiorum illecebris; Venuſtè Seneca lib. 1. de benef. cap. 3. *Officia, inquit, etiam feræ ſentiunt, nec vllum tam immanſuetum animal eſt, quod non mitiget cura, & in amorem ſui vertat, leonum ora à magiſtris impunè tractantur, elephantorum feritatem vſque in ſeruile obſequium demeretur cibus, adeò etiam quæ extra intellectum, atque exiſtimationem beneficij poſita ſunt, aſſiduitas meriti pertinacis euincit.* Quo circa ſi poteſt tantum amor beneficijs contendendo, quid mirum ſi anima deuota victoriæ palmam deferat diuino amori, à quo in ſacra Synaxi conſtipatis donorum turmis ſe videt obſeſſam. Portentum nimis inſolitum eſſet, ſi belluæ natiua feritate exuta, placidos mores à pabulo illis frequēter ſuppeditato, alijſque blanditijs hauriant; Rationalis verò creatura in Altaris menſa fauorum lenocinijs toties recreata, pluſquam belluinam feritatem induendo, tanto benefactori ſuo reluctetur.

Exod. 3.

Vigerius.

Pratus.

Iſai. 20.

Flagrans in ſacra dape Chriſti amor animā diuinę mācipat ſeruituti.

Seneca.

Amoris vices anima rependere debet, quæ in ſacra Synaxi tot auctа eſt beneficijs.

Fulcite me floribus, ſtipate me malis: quia amore langueo.
Verſ. 5.

Indicatur ſenſus ad corticem litteræ.

SPouſa perpendens animo inſignem dilecti ſui amorem, à quo admiſſa fuit ad tam ſublimes nuptias, licèt nullo gentilitio ſplēdore, nulla abūdanti ſupellectile conſpicuæ eſſent, & inſuper nouis aſſiduè cumulata donis, ſub tanto amantiſſimæ beneficentiæ pondere oppreſſa ſuauiter angitur, quòd vices non poſſit rependere ob vehementem animi afflictationem, à vitali vigore paulatim ſe deſtitui ſentiens, ad circumambientes puellas conuerſa petit, vt amoris deliquio, vel florum, & pomorum, vel vnguenti, aut vini iucundiſſimā ſuppetant fulcimenta. *Fulcite me floribus, ſtipate me malis; quia amore langueo.* Quaſi dicat: Caræ adoleſcentulæ meas collabentes in amore vires reſtaurare, vel viridarij, vel pomœrij donis, vel vnguentis, vel generoſo falerno, vel alijs amantium ſolatijs.

Dixi,

Dixi, vel vnguentis, vel vino, quia vox Hebraica אשישות *Aſiſoth*, pro qua noſter *flores*, Septuaginta vertunt *vnguenta*, Abenezra *vas vinarium*, Pagninus, & Iſidorus *phialas*; quomodo autem contingat ex amoris vehementia languor, declarauimus tom. 2. de Eminentia Virginis, & quòd ſimilem languorem efficiat diuinus amor in anima, eamq; vulneret, & ſauciet, ſacrarum litterarum Interpretes paſſim docent. Vide Richardum à S. Victore lib. de 4. gradibus viol. charit. D. Bernardum de gradibus diuini Amoris, D. Thom. opuſc. 51.

Richard. Victor. D. Bernar. D. Thom.

Fulcite me floribus, ſtipate me malis: quia amore langueo. B

Enucleatur ſenſus ſpiritalis Euchariſtiam reſpiciens.

NOTVLA I.

Ità amore lãgueſcit deuota anima poſt Altaris refectionem, vt vnicum illi ſolamen ſit, eadem ſacra alimonia ſæpè refocillari.

Gerſon.

DE amoris languore, & deliquio hunc, & ſubſequentem verſiculum exponit Gerſon ſuper *Magnif.* tract. 9. partit. 4. *Hinc*, inquit, *tota liqueſcens, tota collabens, tota ſe non ſuſtinens, ſuſpirabunda ſuſurrans, fulcite me floribus, ſtipate malis, quia amore langueo. quia vulnerata charitate ego ſũ.* & nonnullis interpoſitis ſubnectit. *In hoc Sacramento noſtro eſurientes impleuit bonis, & ſic implentur, vt plenitudinem non capiant, deſiliant, quaſi ruptis lagunculis virium omnium titubant, quaſi qui crapulatus à vino, pondere plenitudinis ſpiritus tãdem reſident, & quieſcunt in idipſum, pondus meum, amor meus, dic ſi potes, quantis bonis impleta eſt, cuius oportuit caput à læua dilecti ſui ſuſcipi, & leuari, hic eſt effectus principalis vnus inter cæteros cibi, & potus ſalutiferi Sacramenti.* Per florum verò, vel pomorum munera, vel vnguenta, aut vina à ſponſa huius ſancti thalami expetita ad ſuauem languoris ſui medicinam, iteratas diuini pabuli ſumptiones ſignificari arbitror: nuper enim audierat à A dino ſponſo ſe eſſe florem campi, & liliũ conuallium; ipſa etiam eum malum cõpellarat, *Sicut malus inter ligna ſyluarum.* Nunc autem hos flores, huncq; malum præſentiſſimum pharmacum ſibi præ magnitudine, & vehementia amoris languenti, & deficienti optat, & efflagitat; nec refert, quòd plurali numero poma referantur, tum quia familiare eſt ſacris paginis figuratè ponere plurale pro ſingulari; *Hi ſunt Dij tui Iſrael, qui eduxerunt te de terra Aegypti*, & tamen vnum dumtaxat erat idolum, ſcilicet vitulus, vt conſtat ex vltimis verbis eiuſdem capitis; tum etiam ad emphaſim, quia omnium florum venuſtatem, omnium po- B morum dulcedinem eminenter continet ſupernus amator.

Exod. 32.

Huic expoſitioni accinunt præmemoratæ verſiones de vnguento, & vino; Euchariſticum enim Sacramentum, quia exhilarat, & fragrantiam diuinæ gratiæ effundit, non incongruè vnguentum dici poteſt, vinum quoq; ex notiſſima declaratione; & optimè etiam conſonat Hieronymus, qui hìc vertit *flores*, 2. Reg. 1. Paralip. 16. prædictam vocem Hebraicam vertit, *ſimilam frixam oleo*; qua quid aptius ad ſacram offam, in qua potiſſimùm Dei miſericordia elucet, præſignãdam eſſe poteſt? Huic interpretamento C affinia habet Almonacirius hìc, vbi poſtquam de ſacra Synaxi antecedentem verſiculum expoſuit; *Sponſus ergò*, inquit, *quando introduxit ſponſam in cellam vinariam, præſtitit illi certiſſimum ſummi amoris monumentum, nempè Sacramentum Altaris, in quo Chriſtus ipſe continetur, & corpore, ac ſanguine ſuo reficiens ſponſam, futuræ beatitudinis pignus illi largitur.* In dilucidatione præſentis verſiculi poſt allatas ſuperiores verſiones ſic ſubnectit. *Omnes hæ verſiones indicant præſentiſſimum antidotum ad ſubleuandum animum ſponſæ, eſſe aut flores, aut mala, aut vnguenta, aut vina ipſa, quibus ipſa inebriata fuerat.* Dum ergò pia ſponſa hæc profert: *Fulcite me floribus, ſtipate me malis: quia amore langueo*, D hunc animi ſenſum exprimere videtur; Præ amoris vehementia me deficientem, me collabentem ſuſtentare poteſt vnicus amator meus ſub ſacris accidentibus intra me ſuſceptus, hoc ego peto, hoc expeto.

Euchariſtia cõgruè vnguentũ, & vinum dicitur.

Hieronym.

Almonacir.

Idem.

Collabentẽ animã ſacra Altaris eſca ſuſtentat.

Richardus de S. Victore in tract. de 4. gradibus violent. charit. ſic ſcribit; *Hic gradus, qui humanæ poſſibilitatis metas ſemel exceſſit, creſcendi, vt cæteri, terminum neſcit, quia ſemper inuenit, quod adhuc concupiſcere poſſit: quidquid agat, quidquid fiat ſibi, deſiderium ardentis animæ non ſatiat, ſitit, & bibit, bibendo tamen ſitim ſuam*

Richard. Victor.

non extinguit, ſed quò amplius bibit, eò amplius, & ſitit: auidæ enim, imò & inſatiabilis animæ ſitis, vel eſuries non ſedatur, ſed irritatur, dum voto ſuo pro voto perfruitur; in hoc ſtatu non ſatiatur oculus viſu, nec auris impletur auditu, dum vel abſentem loquitur, vel præſentem intuetur; ſed huius ſupremi gradus violentiam quis dignè explicare valeat? quis eius ſupereminentiam vel dignè penſare ſufficiat? quid quæſo eſt, quod cor hominis profundiùs penetret, acerbiùs cruciet, vehementiùs exagitet? quid quæſo moleſtius, quidue acerbius? eum ſitim ſuam, nec reſiſtendo temperare, nec inebriando poſſit extinguere? In Euchariſtico cõuiuio hunc amoris gradum attingit deuota anima, quæ ſacro illo edulio [B] deguſtato ad illud iterum nouo affectu anhelat.

Multa præclara hieroglyphicorum inuolucris arcana in menſa propoſitionis, notiſſima Euchariſtię figura obuelabãtur, in eius meditullio concinnum Mæandrũ peritiſſimi artificis manus elaborarat,

Ioſeph.

cuius Ioſephus lib. 3. Antiquitat. cap. 7. meminit. *In menſa autem*, dicit, *ſculptus erat Mæander magni pretij, gemmis per medium, tanquam ſtellis variegatus*. Quid myſticè adũbrabat Mæander ille? certè opus erat ad ſimilitudinem Mæandri fluuij efformatum, cuius fluenta poſt varios decurſus ad fontem remeant. O egregiũ ſimulacrum ſummi amoris, quo [C] pia anima fertur in Altaris menſam, à qua peracta communione ſic recedit, vt ad eam ſemper aſpiret, & auiditate magna reuertatur.

Pia anima ſic à ſacra menſa recedit, vt ad eã noua ſemper auiditate feratur.

Sedens ad manducandum Chriſtus cum illis duobus diſcipulis, quibus in caſtellum Emmaus gradientibus, ſe itineris adiunxerat ſocium, *Accepto pane benedixit, ac fregit, ac porrigebat illis*. Luc. 24. Panem illum in ſubſtantiam Dominici corporis pluribus Patrum teſtimonijs probat tranſmutatum fuiſſe, Maldonatus. Quid hinc euenit? *Et regreſſi ſunt in Hieruſalem eadem hora*, ſubdit ſacer textus. Quid hos ita extimulat? ita incitat ad celerem regreſſum in Hieruſalem? [D] Equidem ibi reſidebat cæterorum diſcipulorum cœtus; *Et inuenerunt congregatos vndecim, & eos, qui cum illis erant*. & vbi? *perſeuerantes in communicatione fractionis panis, & orationibus*. Act. 2. O efficax Euchariſtici edulij virtus? redeũt in Hieruſalem hi Emmauntini diſcipuli poſt manducationem corporis Chriſti ab affectu eiuſdem ſacræ menſæ reſumendæ impulſi.

Luc. 24.

Maldonat.

Act. 2.

Mandauit Dominus circumduci arcã ſeptem diebus per circuitus murorum ciuitatis Ierichontinæ. *Circuite vrbem cuncti bellatores ſemel per diem, ſic facietis ſex diebus, ſeptimo autem die Sacerdotes tollant ſeptem buccinas, quarum vſus eſt in Iubilæo, & præcedant arcam fœderis, ſeptieſque circuibitis ciuitatem*. Ioſue 6. Diſquiramus vnum è pluribus myſterijs in hoc hieroglyphico præadumbratis: arcam deferentes, vel comitantes vulgato typo ad ſacram Synaxim accedentes repræſentant; ſeptenarius numerus innumerabiles vices, ex loquendi vſu ſatis noto ſacræ paginæ, ſignificat; circulari verò illo ambitu, qui perficitur in circũducendo arcam, quid denotatur? certè circumeuntes ad locum redeunt, à quo primò reſiliere. O elegans ſymbolum in [B] circumferentibus arcam expreſſum, ad indicandum, quo animi ſenſu rapiantur aliqui in alimoniam diuinam, & erga eã frequentiſſima circuitione verſentur, vt vix ea paſti, eandem iterum appetant, & vbi primum eis licet, ad ſacram dapem conuolent. O admirabilis amoris circulus.

Ioſue 6.

Pro noſtro argumento occurrit, quod ex libello quodam D. Bonauenturæ refert B. Thomas de Villanoua in 2. conc. corp. Chriſti, nimirum D. Bonauenturã vidiſſe nonnullos Domini corpus ardentiſſimè deſiderantes, quibus niſi corpus Domini illicò traderetur, corpore, & animo languere, & deficere viderentur, [C] quo accepto, ſubitò veluti ex longa ægritudine in vires priſtinas conualeſcebãt, ita vt cuilibet videnti notiſſimum eſſet, magnam in illo cibo latere virtutem, quę corpore, & animo debiles, ita ſubitò cõfortaſſet.

B. Thom. de Villanoua.

Fulcite me floribus, &c.

NOTVLA II.

Plures, & optimos habere commenſales in ſacro conuiuio, non leue ſolamen eſt animæ diuino amore languenti.

SI ea eſt vis Euchariſticæ alimoniæ, vt illa veſcentes quodãmodo in Chriſtũ transformet, vt vidimus ſupra ad verſiculũ, *Sicut lilium inter ſpinas*; certè cùm Seruator noſter ſub ſacris ſpeciebus flos, & malus nominetur, vt in antecedentibus notulis enucleauimus; flores quoq; & poma

non

non incongruè dici poſſunt Dominici corporis eſcam manducantes. Quarè dum huius ſancti Epithalamij ſpōſa amore languens floribus fulciri, & pomis ſtipari cupit, amorem, quo in diuum amatorem ſuum fertur, talem eſſe ſubindicat, vt ad eius maiorem gloriam maximo angatur deſiderio pertrahendi ſecum non paucos ad Altaris ferculum; hac enim feliciter edentium dulci comitata caterua mirificè recreabitur; *Fulcite me floribus, ſtipate me malis*. Quaſi dicat: O vos cari ſodales, ò dilectæ animæ accurrite, admonete flores, afferte poma, quibus exhilarer; ſed qui flores? quæ poma? Vos, vos eſtis pij fideles, ſacro ſympoſio conuiuæ, mecum diuinæ menſæ accumbite; hoc mihi potiſſimùm erit ſolatium.

Luc. 6. Eſuriens aliquandò Dauid non ſolùm ipſe panes propoſitionis edit, ſed & ſocios ijſdem refecit: *Quomodo intrauit in domum Dei, & panes propoſitionis ſumpſit, & manducauit, & dedit his, qui cum ipſo erant*. Luc. 6. Dauid vir Dei amantiſſimus non ſibi ſatisfacere potuit ſantificatas edendo offas, niſi eas etiam comitibus ſuis in cibum diſtribueret. Præclara certè idæa deuotæ animæ, quæ ita ſpiritaliter fameſcit, vt non contenta ſit, ſi ſola diuina veſcatur dape, ſed plures ambiat conueſcentes.

Sacro edulio accumbentes ità ſpiritaliter fameſcunt, vt plures & in ſacra menſa conuiuas ambiant.

Ruth 2. Inuitata Ruth à Booz ad prandendū, conſueta hora hæc cum meſſoribus ſedit ad manducandum. *Dixitq; ad eam Booz, quando hora veſcendi fuerit, Veni huc, & comede panem, & intinge buccellam tuam in aceto; Sedit itaque ad meſſorum latus, & congeſſit polentam ſibi, comeditq; & ſaturata eſt*. Ruth 2. Sed quinā ſunt hi meſſores, qui in campis Booz laborant, niſi Chriſti operarij, qui animarum culturæ vacant, & in congregando pro cæleſti horreo tritico, in procuranda nimirum proximorum ſalute plurimum inſudant? Ad horum latus libenter aſſidet Ruth, pia ſcilicet anima ad probè manducandum Euchariſticum panem. Vis & aliam intueri idæam animæ affectātis diuini edulij participes? recole mente eandem Ruth, quæ diligenter aſſeruatum reſiduum cibi, quo benè paſta erat, ſocrui detulit;

Ibid. *inſuper protulit, & dedit ei*, ideſt ſocrui, *de reliquijs cibi ſui, quo ſaturata fuerat*.

Maximum Seruatori noſtro delicium eſt aſpicere Dominici corporis ſui menſam ſtipatis conuiuis coronatam, in cuius argumentum idem vna vice in campeſtri loco quatuor millia, altera verò quinque millia hominum amplificata panis ſubſtantia pauit, qua de re diximus ſupra ad verſic. *Ego flos campi*, notula 4. Animā autem fidei, & amoris fœdere Chriſto coniuncta, quæ illi ſunt potiſſima ſolatia, ſummoperè auet; & ideò quid mirum, ſi ad communicantium affluentiam vota dirigat feruentiſſima?

Sacrā menſam conuiuis refertā eſſe, maximū Chriſto Dño delicium.

Laua eius ſub capite meo, & dextera illius amplexabitur me.
Verſ. 6.

Indicatur ſenſus ad corticem litteræ.

SVNT qui putant hìc ſponſam ita amoris violentiæ ſuccubuiſſe, vt, iā vitali deſtituta robbore, extremos in dilecti ſui gremio efflare halitus cupiens, ſic loquatur. *Laua eius ſub capite meo, & dextera illius amplexabitur me*. Probabile quidē interpretamentum: Veriſimilius mihi videtur, quòd ſponſa amore languens, à pomorum, ac florum fragrantia, ſeu à vino, ſeu ab alijs bellarijs, quæ ad exhilarandos amantes ſunt opportuna, ſubleuamen aliquod perceperit quidem, ſed non adhuc plenè recreata, affectat inter iucūdiſſima amātiſſimi ſui brachia recubare; altero ex his ſubiacente, altero ſuperinducto, quo affectu abſorpta ſuauiſſimo ſtatim ſopore merſa fuit. Cohæret, quæ ſubdit Sponſus. *Adiuro vos filiæ Ieruſalem, ne ſuſcitetis, neque euigilare faciatis dilectam, quoadusque ipſa velit*. Hæc enim ſicut commodè obdormienti aptātur, non ita perfectè congruere videntur perſonæ deliquio conſternatæ. Quarè his vocibus: *Laua eius ſub capite meo, & dextera illius amplexabitur me*, hæc vota profert. Nō aliàs amore languens probè quieſcere poſſum, niſi ſponſi, quē præ mortalibus vniuerſis diligo, vlnis excipiar, & fouear.

Circa hanc litteralem declarationem aduertendum eſt ab aliquibus Interpretibus accipi futurum pro præſenti, *amplexabitur*, ideſt, *amplexatur*, ex Hebræorū more, qui, cùm narrant aliquid, ſæpè futuro pro præſenti, quo carent, vtuntur: alij volunt hìc, *amplexabitur*, deprecatiuum, vel optatiuum ſenſum habere, vt idem ſonet, ac ſi dicatur, *amplexetur*.

Obſeruandum etiam eſt cum Sanctio, & Sherlogo hìc, iſtum, & ſubſequentem verſiculum eſſe intercalares, quod ad Poematis elegantiā facit ſubſumpti carminis certis carminibus interiectis ingeminatio; vndè Catullus in Epithalamio

Sanctius, Sherlog.

mio Iuliæ, & Manlii ſæpiùs repetit.

Catull.

Hymenææ hymen, hymen hymenææ,

Et in Epithalamio Tethidis, & Pelei,

Currite ducētes ſub tegmina, currite fuſi,

Virgil.

Et Virgilius Ecloga 8.

Incipe Manalios mecū mea tibia verſus,

Huiuſmodi etiam verſiculis vtitur Eccleſia in ſuis Canticis, vndè repetitur ille ſolemnis in die Epiphaniæ. *Venite adoremus eum, quia ipſe eſt Dominus Deus noſter.* & Anacreon, *Mihi bibendo vinum, ærumna dormit omnis;* cum lepore poſt nonnullos verſus recantat.

Anacreon.

Læua eius ſub capite meo, & dextera illius amplexabitur me.

Enucleatur ſenſus ſpiritalis Euchariſtiam reſpiciens.

NOTVLA I.

Deuota anima per ſacram Synaxim ſic in Deū afficitur, vt ad illius beneplaciti normam etiam ipſos virtutum actus dirigere maximè cupiat.

AMORE vehementi in Euchariſtica menſa concepto huius ſancti Epithalamij ſponſa languens, ad ſolamen frequentes Dominici corporis refectiones optauit, vt vidimus in præcedentibus notulis, ſed non his plenè contenta, niſi adſit cæleſtis dilectus, in cuius tantùm brachijs, & manibus ſuauiſſimè conquieſcere poſſit, auxilio ſcilicet illius ſuffulta vitæ ſuæ rationes ità componat, vt etiam in virtutum exercitio eum velit habere rectorem. *Læua eius ſub capite meo, & dextera illius amplexabitur me*, quibus hęc vota effundere videtur. Ah precor, ita me meus totam poſſideat diuus amator, ità me ſua gratia regat, ità me voluntati ſuæ accommodet, vt nō niſi quod ei ſemper magis eſt acceptum, adamuſſim exequar. Fauet huic expoſitioni Gerſon tract. 9. ſuper *Magnificat* partit. 2. *Indicat,* ait, *hoc tuum velut auræ tenuis ſuſpirium: Læua eius ſub capite meo, & dextera illius amplexabitur me. Ecce iam fructum edere non quæris ſuauem gutturi tuo, non cellam*

Gerſon.

A *vinariam introire, non fulciri floribus, non ſtipari malis, ſed tota in totam lapſa, & collapſa tota complexu ſuauiſſimo, ſereniſſimo, & caſto in eius ſinu conſopita quieſcis, ò quā beatus, & efficax, & felix eſt cibus iſte fructuoſus.*

Coniunctio, quæ fit inter Chriſtum, & animam per Altaris communionem, aſſimilatur illi, quæ connubiali fœdere nectit virum, & mulierem, & naturali vinculo parentem, & gnatum. *Vxor tua ſicut vitis abundans in lateribus domus tuę, & filij tui ſicut nouellæ oliuarum in circuitu menſæ tuæ.* Pſal. 127. Quid hic pro noſtro argumento? Certè ſub mariti iure viuit coniux, & filius, niſi emancipetur, ſub

Pſal. 127.

B patria poteſtate remanet; vndè bona vxor, vt viro ſuo placeat, ſollicita eſt; probus verò filius ad patris nutum quidquid agit, attemperare ſtudet. Dum igitur anima Euchariſtico conuiuio accumbens Chriſti ſponſi vxor, & filia ſpiritalis euadit, liquet qualem ab illo ſuper cæleſti pabulo ſubiectionis indolem nanciſcatur. Conſonant quæ Richardus habet in Cant. cap. 33. *Anima enim,* inquit, *quæ in nuptijs agni vxor eſt, & filia, vino ſpirituali inebriari nouit, quæ in hoc conuiuio lateribus Chriſti aſſidet, vel circa menſam, ſicut ſcriptum eſt. Vxor tua ſicut vitis abundans in lateribus domus tuæ; filij*

Euchariſtico cōuiuio accumbens ſe totum ad diuini beneplaciti normā dirigit.

Richard.

C *tui ſicut nouellæ oliuarum in circuitu menſæ tuæ.* Perpende animam communicantē viti feraci æquari, vitis eſt arbor flexibilis, & fulcimenti indiga, vndè & centū palmites extendit, & mille ramuſculos emittit, quibus veluti reſticulis ſe obnijs fulcris arctiſſimè colligat; quo quid aptiùs ad delineandam imaginem animæ in obſequium diuinum paratiſſimæ, & in ſingulis, vel minimis etiam actibus, Deo adhærendi valdè cupidæ, quod & ſubindicatur illis verbis, *Sicut vitis abundans in lateribus domus tuæ.* Scilicet innixa, & implexa lateribus domus tuę, anima nimirùm Dominico corpori per multiplices affectus adſtricta, & aduigilans,

D vt Domino ſuo obſecundet.

Byſſus, purpura, hyacinthus, & quidquid pretioſius de gazis haberi poteſt, congeſtum erat ad ſplendorem, & elegantiam indumentorum, quibus priſcæ legis Sacerdos exornabatur. Præterea ante eius oculos pendebat lamina cum inſculpto Dei nomine fronti alligata. *Facies, & laminam de auro puriſſimo, in qua ſculpes opere cælatoris. Sanctum Domino, ligabiſque eam vitta hyacinthina, & erit ſuper tiaram imminens fronti Pontificis.* Exod. 28. Verùm ſicut in veſtibus vniuerſa illa venuſtas, & præſtantiſſima ſupellex virtutum cœtum in Sacerdote reſidentem

Exod. 28.

deſi-

deſignat; ita lamina illa impreſſo Dei charactere conſpicua, oculiſq; obiecta, ſtemma erat ad Sacerdotem monendũ, vt opera cuncta in ſupremum Numen referret, & ad eius beneplacitum, veluti ad proprium ſcopum ſemper reſpiceret.

Perfectus Chriſtianæ legis Sacerdos ad voluntatẽ Dei implendam quidquid operatur, collineat.

O pulchra idæa perfecti in Chriſtiana lege Sacerdotis, qui virtutibus omnibus fulget, & ad voluntatem Dei implendã, quem ſibi præſentem adſtare intelligit, quidquid operatur, collineare ſtuder. Aptari tamen dices prædeſcriptam idæã viro euangelico Sacerdotali ordine inſignito, non autem laico; concedo quidem primarium in hac repræſentatione locum Sacerdoti ad celebrandum deſtinato, ſed laicum Altaris menſæ participem non excludendum aſſero. Celebrẽ pro hac re magiſtrum profero Ambroſiũ in Luc. lib. 6. vbi enucleans illud Euangeliſtæ de Dauide, qui panes propoſitionis manducauerat, quos ſoli Sacerdotes comedere ſolebant, ſic loquitur.

Ambroſ.

Quomodò autem ille obſeruator legis, atque defenſor, panes & ipſe manducauit, & dedit eis, qui cum ipſo erant, quos non licebat mãducare, niſi tantummodò Sacerdotibus? niſi vt per illam demonſtraret figuram, Sacerdotalem cibum ad vſum tranſmiſſum eſſe populorum, ſiue quòd omnes ſacerdotalem vitam debemus imitari, ſiue quòd omnes filij Eccleſiæ Sacerdotes ſunt. Hæc poſtrema verba cautè accipe, & in eo tantùm ſenſu, quẽ ſupra explicauimus notula 1. ad verſic. *Botrus Cypri* cap. 1.

Mandauit Dominus duo Cherubim efformari, & ita ante propitiatoriũ collocari, vt eorum contuitus dirigerentur in propitiatorium. *Duos quoque Cherubim aureos, & productiles facies ex vtraque parte oraculi. Cherub vnus ſit in latere vno, & alter in altero. Vtrumque latus propitiatorij tegant, expandentes alas, & operientes oraculum, reſpiciantque ſe mutuò verſis vultibus in propitiatorium, quo operienda eſt arca.* Exod. 25.

Exod. 25.

Rectè quidem Cherubim propitiatorio proximi denotant animas, quæ talem perfectionem per Euchariſtiam in propitiatorio præſignatam ſunt aſſecutæ, vt ipſis ſpiritibus ſupernis comparari poſſint. Cherubim verò lumina in propitiatorium conuertentes indicant ſe maximè attendere, quod diuinum Numen innuat, vt pareant; quod benè expendit Cyrillus Alexandrinus in ſcholijs de Incarnatione Vnigeniti cap. 13.

Cyrill. Alexand.

Propitiatorium namque per fidem factus eſt nobis Emanuel, caterùm certè Cherubim circumſtantia propitiatorium ſuperobumbrantia quidem pennis, conuerſa autem ad propitiatorium, & penè nutui Dominico oculum intendentia, ad Dei enim voluntatem tantùm reſpicit ſancta cæleſtium multitudo. O egregium ſimulacrum ad commonſtrandũ quali deſiderio animæ Angelicis moribus ab alimonia ſacra exornatæ ambiant diuini Numinis nutus, vt obtemperent.

Læua eius ſub capite meo, &c.

NOTVLA II.

Pia anima timens, ne amor, quo illa incaluit in Euchariſtico cõuiuio, ob imbecillitatem humanam tepeſcat, diuini ſui amatoris præſentiam in præſidium ambit.

R*ES eſt ſolliciti plena timoris amor*: cecinit fœcunda Ouidij Muſa de humano amore. Idem de ſpiritali dici poteſt, ſi modò timorem ſeruilem elimines, quem ſancta dilectio eijcit foras, filialem verò admittas, quem in ſtudio ſectando perfectionis requirit Apoſtolus. *Operamini ſanctificationem veſtram in timore.*

Ouid.

Quocirca in cella vinaria, hoc eſt in ſympoſio Euchariſtico amor ſponſæ efferbuit quidem, ſed hæc cælitùs illuſtrata agnoſcens, quàm facilè ex humana infirmitate ſpiritales vires eneruentur, & amor quantumuis accenſus diminuatur, & lãgueſcat, ſi coram non adſit Deus auxiliator, pio affectu implorat hoc munimen. *Læua eius ſub capite meo, & dextera illius amplexabitur me.* Quibus vocibus hæc vota indicat. Oh aſſiſtat mihi, quẽ vnicè diligo, vt iucundiſſimo gratiarum ſuarum amplexu amorem meum ſuſtentet, & confoueat alioquin labeſcentem. Accinit Hugo Cardinalis, qui hoc loco inter tres languores animæ, recenſet metum labendi in teporem amoris. *Languet*, inquit, *inſtabilitate, timens, ne feruor ſuus tepeſcat.* & paucis interiectis ſubnectit. *Contra tertium ſcilicet languorem, læuam ſponſi ad ſuſtentationem, & dexteram in amplexu ad delectationem.*

Hugo Cardin.

Poſt refectionem illam admirandam ex dilatata diuinitùs quinque panum alimonia, mare ingreſſi ſine magiſtro diſcipuli, furentibus procellis agitantur. Accurrit benignus Seruator premens pedibus pelagi vortices, ſed ad eius aſpectum timent, quem non agnoſcunt. *Et cùm aſcendiſſent nauim, venerunt trans mare in Capharnaum, & tenebræ iam factæ*

erant,

erant, & non venerat ad eos Ieſus, mare autem vento magno flante exurgebat. Cùm remigaſſent ergò quaſi ſtadia vigintiquinq; aut triginta, vident Ieſum ambulantem ſupra mare, & proximum naui fieri, & timuerunt. Ioan. 6. Io. 6. Cur non agnoſcunt diſcipuli Chriſtum? Certè diminuti amoris non leue argumentum eſt, ſi quem amamus, non facilè dignoſcimus; vndè pius ille genitor filium, quem non infracto amore diligebat; licèt ab ærumnis, & laboribus in paſcendo immundo grege ſqualentem, & fame penè conſumptum, laceris veſtibus indutum, à longè vidit; & Ioſeph, quia oculis præuiam habebat ardentis amoris facem, vndenos fratres cognouit, à quibus tamen non fuit cognitus, quoniam vel nihil, vel parum amatus. B Quarè, ſi prandio illo ex amplificata quinq; panum ſubſtantia, Euchariſticum conuiuium denotabatur, vt ex vulgata Patrum expoſitione liquet, equidem diſcipuli etſi in eo plenè paſti, nihilominùs poſtea abſente Chriſto aduerſis ventorum flatibus iactati, frementis Oceani tempeſtate concuſſi, nec facilè magiſtrum agnoſcentes bellè præmonſtrarunt, quot malis ſubiecta, & quã amore infirma ſit anima, quamuis in Altaris menſa abundè manducarit, ſi etiam ad modicum tempus Domini opitulatoris præſentia viduetur.

C Apoſtoli in Dominica cœna optimè paſti in Gethſemani viridarium pergunt comitantes Ieſum, hic in preces fuſus patrem aliquantiſper ab eis remotus rogat; *Et ipſe auulſus eſt ab eis quantum iactus lapidis.* Luc. 22. Luc. 22. Quid interim faciunt Apoſtoli? orationi nè vacant ad amantiſſimi preceptoris exemplum? vel ſaltem vigiles adſtant in obſequium parati ad amoris conſtantiam teſtandam? ſed heu quàm citò flaceſcit humanus vigor, vix magiſter modico interuallo à diſcipulis ſeiungitur, quòd illi ſopore merguntur, nec ad horam bis expergefacti inſomnes perſiſtere poſſunt, dum abeſt, licet non longè, Dominus. D Egregiè mortalitatis noſtræ debilitatem perpendit Drogo Hoſtienſis de Sacramento Domin. paſſionis, Ieſum ſic alloquens. Drogo. *Quoties redis ad nos, & inuenis dormientes, & tamen benignè ſuſcitas nos, & iterum abis ſecundò, & tertiò eundem ſermonem dicens? Statim autem vt receſſeris, ſomnus occupat nos, nec vigilare poſſumus, niſi quãdiù nobiſcum es, & ſuſcitas nos.*

Laudatiſſima conſuetudo fuit in primordijs Eccleſiæ, vt ſingulis diebus fideles diuinam alimoniam ſumerent. *Quotidiè quoque perdurantes vnanimiter in templo, & frangentes circa domos panem,* A *ſumebant cibum cum exultatione, & ſimplicitate cordis.* Act. 2. Act. 2. Hinc in Chriſtianæ fidei tyronibus admirabiles fiebant ſanctæ dilectionis acceſſiones. Ex illo felici cœtu Stephanus à frementibus Iudæis ad necem ſubeundam lapidũ grandine parata deſtinatus, certaminis ſtadium ingreditur Chriſti athleta; & ecce reſeratas cælorum valuas, & hominum Redemptorem adſtantem intuetur. *Ecce video cælos apertos, & filium hominis ſtantem à dextris virtutis Dei.* Act. c. 7. Act. 7. Quid opus fuit huic generoſo militi ad ſtrenuè dimicandum demonſtrata ſuperni Ducis præſentia? Nonnè ſatis communitus erat ab corporis Dominici B eſu? Veriſſimum quidem eſt, ſacroſanctum illum cibum plurimum ſpiritalis magnanimitatis conferre, ſed non omnino hinc firmata remanet noſtra debilitas, adhuc periculum eſt, ne ſpiritu concidamus, aut mente conſternemur, aut amor noſter diminuatur, ſi abſit diuinus adiutor. Quare, & ad anteſignani martyris fortitudinem augendam, & ad monendum nos de humana tenuitate niſi fulciatur Dei præſentia, panduntur Cæli portæ, & ſupremus Imperator adſtans ad ferendam ſibi opem conſpicitur à Leuita. Conſonant magna ex parte huic noſtræ exiſtimationi, quæ ſcribit Beda in 7. cap. Act. Beda. *Ad confortandum ergò B. Martyris patientiam Cæleſtis Regni ianua panditur, & ne innoxius homo lapidatus titubet in terra, Deus homo Crucifixus apparet coronatus in Cælo.* C

Mœrens gemebat ad Chriſti ſepulchrũ pia Magdalena. *Maria autem ſtabat ad monumentum foris plorans.* Io. 20. Ioan. 20. huius fletus cauſam aſſignat Origenes, metum ſcilicet, quo affligebatur, ne Domini ſui præſentia deſtituta, amor ergà eum remiſſus fieret. Origenes. *Metuebat, ne amor magiſtri ſui in corpore ſuo frigeſceret, ſi corpus eius non inueniret, quo viſo recaleſceret.* Ita memoratus auctor hom. 1. ex varijs; ſed ſi tumulus Domini Euchariſticæ menſæ typum exprimebat, vt monet Beda apud D D. Thomam in Catena ad illud Luc. 24. Luc 24. *Vna autem ſabbati.* Beda. *Nam & ſepulchrum,* inquit, *illud figuram Dominicæ habet Altaris.* Certè Magdalena ſtans propè ſepulcrũ denotat fidelem animam Dominicæ menſæ conuiuam, quæ ſuum in Chriſtum amorem defecturum timet, ſi ſubtrahatur illius præſentia, qua amor fouetur.

Læua

Læua eius ſub capite meo, &c.

NOTVLA III.

Agnoſcens pia anima gratiam à peccatis præſeruantem, quam Euchariſtica refectio confert, & futuræ gloriæ ſpem per eãdẽ enutritam, plurimũ recreatur.

DVM ſponſa ſacri connubij iucundiſſimis ſponſi brachijs ità benè confouetur, læua nimirum caput ſuſtinente, dextera verò lateri admota, duo ſubindicat, quibus à diuo amatore, quem in Euchariſtico cibo præſentem intelligit, delinitur, gratia ſcilicet à peccatis præſeruante, & ſpe confirmata de Beatitatis æternæ conſecutione. *Læua eius ſub capite meo, & dextera illius amplexabitur me.* Quaſi dicat: Non parum ſubleuor ab amantiſſimo Chriſto, dum mihi in ſacra Synaxi vnitur, auxilia ſuppetens pro euitandis culpis, & animum meum erigens ad ſperandam cæleſtem gloriam. Accinit ex parte huic interpretationi B. Thomas de Villanoua ſuper hunc locum. *Quòd ſi læuam*, inquit, *ſuſtinentem ad præſentem gratiam, & dexteram amplexantem ad futuram gloriam referre malueris, non inficior: læua ſuſtinetur, ne pecces, dextera efficitur impeccabilis.* (B. Thomas de Villanoua.)

Ioſephus non ſolùm frumentum, & pecuniam fratribus dari iuſſit, ſed & cibaria, quibus eorum vires refocillarentur ad perficiendum iter. *Iuſſit miniſtris, vt implerent eorum ſaccos tritico, & reponerent pecuniam ſingulorum in ſaccis ſuis, datis ſuprà cibarijs in viam.* Geneſ. 42. (Gen. 42.) Eliciamus è cortice huius hiſtoriæ myſticum ſenſum. Ioſephus frumenti diſtributor Chriſtum præfigurauit Euchariſticam alimoniam fidelibus ſuppeditantem, vt pluriès notauimus ex vulgata Patrum expoſitione; cibaria verò ſuperaddita, ſpecialia auxilia gratiæ denotant; quibus veluti cibo anima reficitur, & roboratur, vt in via perfectionis rectà progredi, & Diaboli aggreſſiones ſuperare valeat.

Ciuitas Ierichontina expugnata fuit arca fœderis ſepties per eius mœnia circumlata, Ioſue 6. (Ioſue 6.) Plura indicantur hîc

A myſteria, è quibus pro noſtro inſtituto perpendamus, quòd naſcentis lunæ ſpeciem referebat, vt aduertit Maſius ad cap. 2. Ioſue verſ. 1. (Maſius.) Iericho lunam ſignificat, vt notat Hieronymus Lauretus in ſua ſylua, verbo *Iericho*; (Hieronym. Lauret.) huius verò nominis ratio eſt, quia planities Ierichontinæ Vrbis lunæ viciſſitudinibus obnoxia, aptum quidem ſymbolum eſt ad præſignãdam, ob volubilitatem humanæ conditionis, noſtram in peccatum propenſionem, quæ venerandæ Euchariſtiæ præſidio in fœderis arca præmonſtratæ facilè comprimitur; quantum verò efficax ſit ſacra Synaxis ad detinendum hominem, ne facilè in crimina labatur, &

B in via ſpirituali non deficiat, diximus ſuprà ad verſiculum: *Faſciculus myrrhæ.*

Subnectamus aliquid de feliciſſimum æuum conſequendi ſpe, quam Altaris menſa excitat, & fouet, quod egregiè docet S. Vincentius Ferrerius ſerm. 2. de Epiphania explicans illud Baruch. 3. (Baruch. 3. S. Vincent. Ferrer.) *Scias vbi ſit longitudo vitæ, & victus, vbi ſit lumen oculorum, & pax. Spes*, inquit, *oſtenditur, cùm dicitur, diſce vbi ſit virtus, quia tota ſpes Chriſtiana conſiſtit in victu, quia victus ſacra Euchariſtia eſt radix ſpei noſtræ.*

In quæſtionẽ reuocari poteſt, cur Ioſue 6. cit. Dominus mandauerit ad capiendam ciuitatem Iericho, vt arca fœderis

C circumduceretur clangentibus buccinis iubilæi, & cur non tubis ad bellum deſtinatis, quales erant duæ argenteæ ductiles, de quibus Numer. c. 10. Equidem annus iubilæi plenus erat lætitiæ, tranquillitatis, & pacis atq; ità aliquam in eo contemplari poſſumus imaginem ibi præadumbratam ſtatus Beatorum, cuius recordatio, deſiderium, atq; ſpes cùm reuiuiſcant virtute Diuini pabuli in arca fœderis præſignati, vt de hoc arcano moneamur, non incongruè iubilæi buccinæ ante arcam perſtrepunt.

Inter alia, quæ menſam propoſitionis concinnabant, lilia affabrè elaborata cõſpiciebantur, vt tradit Ariſtæas lib. 10.

D de ſeptuaginta interpretibus, his verbis. *At pedes in liliorum figuras expolierat artificis manus, quæ repandis in ipſo vertice folijs menſam ſuſtinerent erectis intrinſecùs ad aſpectum frondibus. Pedes autem hi in pauimento firmabantur. Ioſeph autem idipſum notauit ad hunc modum, pedum autem capitella liliorum ſimilitudinem referebant folijs ſub menſa ſe reflectentibus, cùm germen alioquin rectum videretur.* (Ariſtæas.) Cùm plura myſticè exquiri hîc poſſint, vnum è potiſſimis doceamur; lilium præclarioris ſpei, ſymbolum eſt, vt ex Pierio Valeriano lib. 55. cap. de lilio conſtat; & conſonans (Pier. Valer.)

quæ

Cauſſin. quæ habet Cauſinus in polyhiſt. ſymbol. lib.10. num.47. Quarè menſa propoſitionis liliorum ſpeciem intuentium oculis obijciens, appoſito hieroglyphico exprimit, qnantum Euchariſtica menſa in accedentibus pleniſſimæ iucunditatis, quæ ſolùm in cælis habetur, ſpem reddat vegetiorem.

1. ad Cor. 11. Euchariſticus calix teſtamentum nominatur ab Apoſt. 1. ad Corinth. 11. *Hic calix nouum teſtamentum eſt in meo ſanguine.* O iucundum teſtamenti nomen, ò aptum incitamentum ad memoriam filij Dei renouandam, illiuſq; hæreditatis beatiſſimæ acquirendæ ſpem confirmandam; etenim ſicut ius adeundi hæreditatem per tabulas ſcriptas à vita functo habetur, ità ſacra Synaxis ad ſupernam hæreditatem percipiendam titulum legitimũ fidelibus confert.

Sacra Synaxis fidelib⁹ legitimũ titulũ cõfert ad cæleſtẽ hæreditatẽ percipiendam.

Anſelm. Conſentanea nobis docet Anſelmus in cit. loc. Pauli: *Dicitur*, inquit, *teſtamentum in ſanguine eius, quia munit, & defendit nos aduersùs calumniam hoſtis antiqui, ne cæleſtem nobis hæreditatem poſſit auferre: ſicut littera illa, quæ vocantur teſtamentum, hæredem muniunt aduersùs calumniatorem, ne tollat ei hæreditatem.* Cohæret D. Bernard. pro hoc inſtituto ſerm. in cœna.

D. Bernard. *Vt ſecuri,* inquit, *ſitis, Sacramenti Dominici corporis, & ſanguinis inueſtituram habetis.* Videri poſſunt ſuperiùs dicta ad verſiculum: *Vbi paſcas, vbi cubes in meridie*, & C ad verſ. *Tigna domorum noſtrarum cedrina, laquearia noſtra cypreſſina.*

Adiuro vos filiæ Ieruſalem per capreas, ceruoſq; camporum, ne ſuſcitetis, neq; euigilare faciatis dilectam, quoadusq; ipſa velit.
Verſ. 7.

Indicatur ſenſus ad corticem litteræ.

D Feruidè amantis indoles eſt, maximè inuigilare ad perſonæ amatæ cõmodum; hunc affectum exprimit hic ſponſus, dũ ad plenam dormientis dilectæ refectionẽ adoleſcentulas circumſtantes obſecrat, ne ſoporatæ obſtrepant: ex vehementi autem huius deſiderio eas obteſtatur per res, quas maximè in delicijs habebant, quæ ſub metaphora ceruorum indicabantur: ſicut enim hæc animalia amabilia, & A peruicunda erant apud Hieroſolymitas; vt illud Prouerb. 5. innuit. *Cerua chariſſima, & gratiſſimus hinnulus*, & ex Hebræo vertitur, *Cerua amorum, & caprea gratiarum.* Ita aptè potiſſima Sionidum puellarum oblectamenta denotabãt; & iuxtà hunc eundem ſenſum exponi poteſt, Prou. 5.

Septuag. quod Septuaginta legunt. *Adiuraui vos filiæ Ieruſalem in virtutibus, & viribus agri, ſi ſuſcitaueritis charitatem, quoadusque velit.* Adiuraui, non tam præteritã, quàm iteratam obſecrationem ſignificat; quaſi adiuraui vos, & iterum adiuro, in virtutibus, & viribus agrorũ, ideſt per amœnitatem, & fertilitatẽ agrorum, quę plurimũ voluptatis Hieroſolymitanis B Virginibus ſolebant eſſe; vndè ſenſus vtriuſque lectionis idem eſt, licèt in verbis ſit diuerſitas. *Adiuro vos filiæ Ieruſalem, ne ſuſcitetis, neque euigilare faciatis dilectam quoadusque ipſa velit.* Quaſi dicat: Rogo vos Sionides puellas per id, quod eſt præcipuum in amore, & oblectamento veſtro, vt ſinatis ſponſam meã profundè quieſcentem dormire ad ſatietatem; ſi verò communem ſequi volumus expoſitionem, quæ præmemoratã adiurationem intelligit de ipſis ceruis; ad concordiam autem vtriuſq; verſionis dici poteſt, quòd quia cerui vno agmine progrediantur, & fluctus maris tranent, vt notat Aelianus lib. 5. cap. vlt. & gre- Ælian.

C gatim paſcant; virium, & fortitudinis ſpeciem referunt, & ideò agri vires, & fortitudines nominantur; ſponſus autem adiurat puellas, ne ſomnum interrumpant dilectæ ſuæ per capreas, ceruoſq; camporũ, quę erant illis vnicum delicium.

Adiuro vos filiæ Ieruſalem, &c.

Enucleatur ſenſus ſpiritalis Euchariſtiam reſpiciens.

NOTVLA I.

Pia anima in Euchariſtico conuiuio ſic iucundè epulatur, quãdoq; ſupernarum rerum accenſa amore, vt licèt in terris vitam mortalem degat, affectu tamen verſetur in cælis.

SPonſa huius cæleſtis Epithalamij in cella vinaria, in ſacro ſcilicet conuiuio abundè refecta facilè ſpiritali ſomno occupatur, quo ita ad temporanea, & mundi oblectamenta ſe habet, ac ſi ſenſibus rigeſceret; ad ſacrata verò, & ſuperna ita animum dirigit, vt corpore ſolùm inter mortales eſſe videatur. Huic explicationi ſuffragatur B. Thomas de Villanoua in hunc locum. *Quid*, inquit, *expectari poterat, niſi ſomnus, de quo Propheta in pſal. 4. In pace in idipſum dormiam, & requieſcam. O in pace, ò in idipſum, ò dulciſſimum ſoporem!* Egregiè conſonat Gerſon ſuper *Magnif.* tract. 9. partit. 2. *Vinum eſt*, ait, *vinaciſſimum corporis, & ſanguinis tui, Chriſte Ieſu, vndè talis comparatur effectus, talis refectio, talis dormitio, quies talis, in pace, in idipſum.*

B. Thomas de Villanoua.

Gerſon.

Et quòd Altaris alimonia paſti tali capiantur ſpiritus ſopore, vt eorum affectus à terrenis rebus, & ab omnibus, quæ mũdi ſectatoribus amabilia ſunt, abſtrahantur, & circa ea veluti obdormientes fiant, quorum ſenſus ſepulti ſunt, breuiter, & dilucidè monet D. Cyprianus ſer. de cœna Domini loquens de vino Euchariſtico potatis. *Non habentes*, inquit, *ſenſum huius mundi.* & ibidem. *Vident hac Sacramenta pauperes ſpiritu, & hoc vno contenti ferculo omnes mundi huius delicias aſpernantur, & poſſidentes Chriſtum, aliquã huius mundi ſupellectilem poſſidere dedignantur.*

D. Cyprian.

Ad præparandum locum, vbi Chriſtus cœnam Euchariſticam inſtituere decreuerat, binos præmiſit diſcipulos. *Et miſit duos ex diſcipulis ſuis.* Lucæ 14. Sed perpende, quid illis iniungat. *Et dixit*

Luc. 14.

A *ad eos: Ecce introeuntibus vobis in ciuitatẽ occurret vobis homo quidã amphoram aquæ portans, ſequimini eum in domum, in quam intrat, & dicetis patriſamilias domus: dicit tibi magiſter, vbi eſt diuerſorium, vbi Paſcha cum diſcipulis meis manducem? & ipſe oſtendet vobis cœnaculum magnum ſtratum, & ibi parate.* Lucæ 22. Hoc ſtratum non in inferioribus partibus ædium, ſed in faſtigio domus, vbi ſolaria, ſeu domata ad hilaritatem, ac conuiuia priſca ætas habebat, & præcipuè in Palæſtina, vt colligitur ex Hieronymo epiſt. 75. ad Sumniam, & Fretellam; de qua re videri poteſt Maldonatus ad verſ. 5. cap. 4. Matth. & in verſ. 38. cap. 48. & Beda quæſt. 13.
B in lib. Reg. Hoc igitur ſtratum Euchariſticæ cœnæ deſtinatum in ſublimi domus loco erat, vt etiam aduertit Gaudentius tract. 2. *Etenim*, inquit, *Beati Apoſtoli, quibus verè commiſſum eſt præparare in ſuperioribus Paſcha Domini.* Sed quid myſterij nos docere voluit ſapientiſſimus magiſter excelſum ſolarium ſeligendo pro ſacra cœna? conijcere facilè poſſumus, ſubiudicaſſe eam futuram fuiſſe illius diuinæ eſcæ virtutem, vt hominis affectus ab infimis euelleret, eleuaret verò ad ſuperiora.

Luc. 22.

Hieronym.

Maldonat.

Beda.

Gaudent.

Euchariſtiæ virtus ea eſt, vt hominis affectus ab infimis euellat, ac eleuet ad ſuperiora.

Diſceſſurus Elias de hoc mundo ſic Eliſeum affatur: *Poſtula quod vis, vt fa-*
C *ciam tibi, antequam tollar à te.* Obtemperans diſcipulus adeò iucundo amantiſſimi præceptoris mandato; *Obſecro*, ait, *fiat in me duplex ſpiritus tuus.* 4. Reg. 2. Plures ſunt de hoc duplici ſpiritu cogitationes. Videri poteſt tractatus Ioannis Hieroſolymitani de inſtitutione monachorum cap. 23. Bernard. ſer. 3. de Aſcenſione, vbi optimas reperies expoſitiones, & in alijs ſcriptoribus optimas, quæ mihi occurrit, non videtur reijcienda. Elias abiturus erat extra mortalium conſortium, & ad cæleſtia euehendus: diſcipulus, vt in omnibus æquaret magiſtrum, duplicem illius ſpiritum poſtulat, ſcilicet eum, quo Elias inter morta-
D les vixit, & eum, quo ad ſuperna raptus erat victurus; ſic rogatus Elias reſpondit Eliſeo; *Rem difficilem poſtulaſti.* Quis enim non fateatur arduum eſſe hic in mundo, vbi voluptatum illecebræ abundant, vbi ſexcenta oblectationum inuitamenta alliciunt, concupiſcentis partis appetitus ad illa omnia ſopire omninò, pro Dei honore nullis laboribus cedere, indefeſſo ſtudio inſudare, incommoda quæcunq; perferre, nullis quaſſari perſecutionum fluctibus, omnia hęc heroicè ſpiritu, quo Elias ea præſtitit in terris, peragere, & ſimul conſimili ſpiritu, quo Elias victurus erat in cælis, viuere. Sed videa-

4. Reg. 2.

Io. Hieroſolymit.

Bernard.

videamus, qua ratione Eliſeus fuerit factus voti compos? Dum ad atra ſuſtollitur Elias, pallium dimiſit, quod Eliſeus accepit; *Et leuauit pallium Eliæ, quod ceciderat ei*. Quæris quid Eliæ melota ſymbolicè ſignificet? diſce à Drogone Hoſtien. libello de Sacram. Domin. Paſſionis. *Amplius*, inquit, *te tuus non videbit Eliſeus; remanſit tamen ei pallium tuum, in memoriam tui, vt præſentia abſentiæ tuæ dolorem eius ſemper, & augendo leniat, & leniendo augeat; hoc ſumite, ait, in meam commemorationem, hoc eſt Sacramentum corporis tui, quod ſumimus in tui commemorationem corporis, donec venias; pallium tuum caro tua eſt, qua veſtitus ad nos proceſſiſti*. Hoc precioſo pallio induta anima deuota, licèt in humanis detineatur, pio tamẽ amore ſimul raptatur ad æthera, vbi perennatura ſunt bona; ſurda autẽ aure pertranſit fallaces ſirenum cantus, ad omnia mundi ſectatoribus voluptuoſa ita ſe gerit, vt extra carnem eſſe videatur, pro Dei verò gloria perpeſſu difficilia quæcunque infracto vigore ſuſtinet.

Drogo.

B

Panem Angelorum manducauit homo. Sed ſi alimenti qualitates in alitum trãſmittuntur, vt ex phyſicis dogmatibus liquet, certè & panis Angelicus Angelicos mores manducanti inſtillabit; vndè licet humana carne circumamictus ſit, extra tamen illam actus videatur, cũ illius cupiditatibus nõ cõmoueatur; pijs verò deſiderijs in altiſſimis cum ſpiritibus beatis verſetur.

Panis Angelicus mores Angelicos manducanti indit.

C

Procumbens Ioannes, vt adoraret Angelum, non eſt admiſſus ab eo. *Vide*, inquit, *ne feceris, conſeruus tuus ſum*. Apoc. 19. Meritò diſquiri poteſt, cur Angelus æqualem ſibi putet in honore Ioannem? An quia illibata virginitate conſpicuus? Sed occurrit Ioſue, qui Virgo erat, vt tradunt Ignatius Martyr ſcribens ad Philip. & Hieronymus lib. 1. contra Iouinian. cap. 12. & tamen ad Angeli genua prolapſus eum adorat, nec prohibetur, Ioſue 5. nodus itaque propoſitæ quæſtionis alia ratione diſſoluendus eſt. Equidem ſi illo naſcentis Eccleſiæ exordio quotidiè fideles ſacram Synaxim ſumebant, vt conſtat ex Act. 2. quis non credet, Ioannem deuotiſſimum Antiſtitem ad Altare ſingulis diebus acceſſiſſe, atque ita ab illa refectione eam viuendi rationem hauſiſſe, qua Angelis comparari poſſet? vndè eum ſibi aliquo modo parem agnoſcens Angelus renuit ab eodem adorari.

Apoc. 19.

Ignat. Hieronym.

D

A *Adiuro vos filiæ Ieruſalem, &c.*

NOTVLA II.

Contemplationis quiete inſignitur anima deuoto affectu ſacræ Synaxi addicta.

PRobè refecta myſtica ſpõſa in Euchariſtico epulo per cellam vinariam adlibrato, ſomno ſpiritali occupatur, ſcilicet ſuauiſſimè quieſcit mente in Deum eleuata, pro quo ſenſu Gerſonis verba, quæ etiam notula præcedenti adduximus, repeto. *Vinum eſt viuaciſſimum corporis, & ſanguinis tui, Chriſte Ieſu, vndè talis comparatur effectus, talis refectio, talis dormitio, quies talis in pace, in idipſum*. Perpendamus quid ſit hoc, *in pace, in idipſum*. Sanè eſt ſumma animi tranquillitas, qua per altiſſimam contemplationem in Deum quis rapitur, ita vt ſimilis ſit ijs, qui profundo ſopore merſi ſuauiſſimè quieſcunt.

Gerſon.

Amantiſſimus, & ſapientiſſimus Seruator noſter nocte auguſtiſſimum Altaris Sacramentum inſtituit. *In qua nocte tradebatur*, inquit Apoſtolus 1. ad Corinth. 11. & in cœna. *Cœnantibus illis accepit Ieſus panem*. Matth. 16. Hæ nocturni temporis, & cœnæ circumſtantiæ non vacant myſterijs; è præcipuis vnum exiſtimo, quòd nimirùm innuitur admirabilis virtus diuini edulij ad inducendum ſpiritalem ſomnum, quietam ſcilicet altiſſimarum rerum conſiderationem; etenim ſicut poſt cœnam procliues ſolent eſſe homines ad dormiendum, & in lecto recubandum, ita qui digno cum feruore ſacræ Chriſti menſæ accumbunt, citò & nullo labore eximiæ contemplationis ſomno corripiuntur.

1. ad Cor. 11.

Matth. 16.

Euchariſtiæ virtus ad inducendam quietam altiſſimarum rerum contemplationem.

Sex hebdomadæ diebus colligebant Iſraelitæ de cælo delapſum manna, Sabbato verò quod antecedenti die repoſuerant, edebant. Quid in hoc typo docemur? Certè Sabbati dies ſpiritali otio, & ad agendum cum ſupremo Numine dimotis humanarum rerum curis deſtinatus erat: vndè & Exod. 16. ſic populo illi iniungebatur à Moyſe. *Maneat vnuſquiſque apud ſemetipſum, nullus egrediatur de loco ſuo die ſeptimo*. Quarè, dum Iſraelitæ poſt manducatum manna per ſex dies hebdomadæ perueniebant tandem ad manducandum illud idem die Sabbati, quo erat ſumma feriatio, quo nullæ erant euagationes, & vnuſquiſque

Exod. 16.

que

A que affectus interior in Deum dirigendus erat ex diuino mandato. Hoc ſchemate nobis propoſito intelligere poſſumus, quali prærogatiua diuinitùs donētur, qui ſummo pietatis ſtudio ſupercæleſtem alimoniam ſæpiùs comedunt, vt nimirùm poſt illius eſum attenta meditatione ſpatio aliquo temporis in Deum facillimè ferantur.

Duo illi è cœtu diſcipulorum poſt ſūptionem panis, à Chriſto ad eorum mēſam ſedente porrecti, quem panem Euchariſticum fuiſſe ſuppono cum Maldonato ad 24. Lucæ, & Auctores pro hac parte aliàs allegaui, & præcipuè ad verſ. *Botrus Cypri*, regreſſi ſunt in Ieruſalem. Luc. 24. Quid Ieruſalem ſonat? Nonnè B pacis viſionem? O iucundam pacem, ad quam reuertuntur Dominico cibo paſti felices diſcipuli. Sed ò qualem pacem: nonnè illa, de qua locutus eſt Propheta: *In pace in idipſum dormiam, & requieſcam.* Pax ſcilicet, qua anima poſt ſacram Synaxim ad altiſſimam contemplationē euecta in Deo dulciſſimè quieſcit; vndè ab Eccleſia in feſtiuitate Dominici corporis canitur. *A fructu frumenti, & vini multiplicati fideles, in pace in idipsū requieſcunt.*

Maldonat.

Anima poſt ſacrā Synaxim ad altiſſimā cōtēplationē euecta in Deo dulciſſimè quieſcit.

De primitiuis fidelibus hiſtoria ſacra teſtatur Act. 2. quòd *erant vnanimiter in oratione, & fractione panis.* Eccè oratio, & meditatio ſanctiſſimæ communioni adiuncta, & vt digna diſpoſitio ad illam, C & vt munus ab eadem reportatum.

Obuia ſunt in geſtis Sanctorum exempla eorum, qui contemplationis perfectiſſimæ apices attigerunt, eo quòd ſummo pietatis ſtudio venerandum Euchariſtiæ Sacramentum excolerent.

B. Aloyſius Gonzaga, qui tanto in diuinum ferculum amore exardeſcebat, vt quotiès de illo verba faceret, adſtantes mirificè inflammaret, quod adnotauimus ex eius vita ſupra ad verſic. *Curremus in odorem vnguentorum tuorum*: ſingulari Dei fauore in ea mentis eleuatione ſupernis adhærebat; vt collectiuè ſumptæ diſtractiones, quas ſex menſium ſpatio inter meditandum (ſolebat autem D crebrò, & diù meditari) paſſus fuerat, tempori, quo bis recitari poſſet Salutatio Angelica, correſpondiſſent.

Adiuro vos filiæ Ieruſalem, &c.

NOTVLA III.

Cæleſtibus blandimentis à diuino amatore delinita anima in eum amorem rapitur, qui extaſim facit.

PLurimùm ad conciliandum amorem valet amplexus: vndè Rex ille Magnus Alexāder gnatulum Darij iam bello ſuperati, blandè inter brachia ſublatum collo ſuo admouit. Puerulus peramanter cōſpectum tunc primùm à ſe viſi hominis ſuſtinuit, vt ex tenero amore extenſis brachiolis ſit amplexus. Commotus Rex tam dulci pupuli blandimēto, ad Epheſtionem conuerſus illum ſic eſt allocutus. O quàm vellem Darium aliquid ex hac indole hauſiſſe. Curtius lib. 3. hiſt. cap. 24: Sic argumentum ſingulare dilectionis fuit, cùm Rex Aſſuerus è ſolio ſurgens ad Heſterem Reginam tātæ Maieſtatis fulgore perculſam, & prolabentem proprijs vlnis ſuſtinendam accurrit; Heſter cap. 15. Non ſecùs Euchariſtici conuiuij ſponſa diui amatoris amplexu, alijſque amoris delinimentis ad eū vehementem amorem impellitur, qui animam ſopore profundiſſimo mergit, ſcilicet in mentis exceſſum rapit, qui per ſōnum optimè exprimitur, vt venuſtè declarat Richardus de S. Victore part. 2. adnot. in pſalm. 2. cap. 4. ſub finem. *Cogitā*, inquit, *quid faciat ſomnus exterior circa hominem exteriorem, hoc facit ſomnus huiuſmodi circa hominem interiorem. ſomnus corporeus exuperat ſenſum corporeum; aufert enim officium oculorum, cæterorumque ſenſuum, atque membrorum; ſicut autem per ſomnum exteriorem ſopiuntur omnes ſenſus corporis, ſic per hunc, de quo loquimur, interioris hominis ſomnum exuperantur omnes ſenſus mentis; ſimul enim abſorbet cogitationem, imaginationem, rationem, memoriam, intelligentiam, vt conſtet, quod Apoſtolus ſcribit, quia exuperat omnem ſenſum.* Liquet igitur myſticam ſponſam in Altaris menſa probè refectam, & indè in ſinu diui amatoris profundè obdormientem ad eam amoris violentiam adductā eſſe, quo humanæ operationes conſopiūtur per extaſim, de quo Dionyſius de diuinis nominibus cap. 4. ſic loquitur. *Eſt mentis exceſſum, extaſimque faciens diuinus*

Curtius.

Heſter 15.

Richard. de S. Victore.

Anima in Altaris mēſa abundè refecta ad eā amoris violentiam adducitur, quo humanæ operationes conſopiuntur per extaſim.

Z 2 amor,

amor, amatores ſui iuris eſſe non ſinens, ſed in ea, quæ amant, penitùs transferens. A

Dormiens Elias ſub iuniperi vmbra excitatur ab Angelo, qui & panis alimoniam comedendam ei præbet; hac verò ſumpta Vates in ſomnum relabitur. 3. 3. Reg 19. Reg. 19. Verùm nonnè ſatis nuper ſoporatus erat? Quamobrem igitur poſt Angelici panis eſum nequit vigilare? Sub hac hiſtoriæ ſuperficie quid Sacramenti traditur? Per ſomnum extatica eleuatio, vt iam vidimus, denotatur: rectè igitur Elias poſt eſſę manducationem in typo repræſentat animam, quæ benè paſta Euchariſtico cibo, ex ſingulari Dei munere in extaſim eleuatur. Optimè Rupert. Rupertus in citatum locum Reg. *Indè* B *ſurgens*, ſcilicet Elias, *inuitatur ab Angelo Domini ad prandium, Ideſt percipit à Sacerdote Dominici corporis, & ſanguinis Sacramentum, illud comedit, & bibit, & tamen rurſus obdormiuit.*

E pluribus exemplis eorum, qui poſt ſacram communionem in contemplationis ſomno diù, & ſuauiſſimè conquieſcere, & in extaſim euehi ſolebant, pauca referam.

In vita S. Tereſiæ. In vita S. Tereſiæ à F. Ioanne à Ieſu Maria conſcripta lib. 4. cap. 9. habetur, quòd illa poſt annos ferè quinque, quibus in Abulenſi Monaſterio commorata eſt, poſt Euchariſtiam ſumptam, computatis diebus maiori ex parte extaſim pati C conſueuit, nec à feneſtrella, per quā cæleſtis panis porrigebatur, ſe frequenter mouere poterat, donec indè ab alijs auerteretur, & quod vehementius commouit, die quodam, qui ſanctiſſimo Patri noſtro Ioſeph ſacer erat, cùm poſt Sacramenti ſuſceptionem in choro eſſet, à terra palmos duos, aut tres extolli viſa eſt. Eadem ſancta Toleti, cùm Euchariſtia recepta ſtaret immobilis, monialis quædam, quid ageret ignara, illam conatu, quo poterat, maximo, vt ſederet, loco mouere, manuſque marmoris inſtar ſtupentes contrectare niſa eſt, ſed in caſſum luctata eſt, donec B. Virgo Tereſia à raptu euigilauit.

De Beatiſſima Clara enarratur in prima parte hiſtoriæ ordinis ſui, deuotiſſimè, & ſæpè acceſſiſſe ad hanc Chriſti mēſam; & ſemel cùm in feſto Epiphaniæ corpus Domini recepiſſet, in extaſim raptam fuiſſe non per horam, aut diem tantùm, ſed per triginta dierum ſpatiū. Proh miraculi ſtuporem, fœminam in humanis ſenſuum vſu deſtitutam tanto tēpore potuiſſe perſiſtere.

Soror Catharina Riccia toties à ſenſibus abducebatur, quotiès ad ſacram Synaxim accedebat, ità vt illis per aliquod temporis ſpatium minimè vteretur, quæ cùm cælum à ſuo ſponſo, vel à beatiſſimis ſpiritibus introſpectura eleuaretur, piiſſima colloquia cum ſuo amantiſſimo reparatore inita ſæpè ſæpiùs ſub aliorum cadebant auditum, qua de re plura videri poſſunt apud P. Philippum Guidum vitam huius venerabilis ſororis ſcribentem. In vita B. Catharinæ Ricciæ.

Adiuro vos filiæ Ieruſalem, &c.

NOTVLA IV.

Suæ ſacrę menſæ conuiuas amātiſſimus Seruator noſter ſingulariter protegit.

A*Diuro vos filiæ Ieruſalem per capreas, ceruoſq; camporum, ne ſuſcitetis, neque euigilare faciatis dilectam, donec ipſa velit.* O felices excubiæ, ò cura, ò ſollicitudo admiranda diui amatoris. Ecce qualem adhibet diligentiam in remouendis omnibus, quæ turbare poſſent quietem, qua anima ſibi per ſacram Synaxim adhærens fruitur. C Probè Bernardus ſerm. 52. in Cant. *Inducitur*, inquit, *cæleſtis ſponſus vehementiſſimè zelans pro quiete cuiuſdam dilectæ ſuæ ſollicitus ſeruare inter brachia propria dormientem, nequa fortè moleſtia, vel inquietudine à sōno ſuauiſſimo deturbetur.* Nec diſſona habet huic cuſtodiæ cæleſtis ſpōſi in dilectam ſuam B. Thomas de Villanoua in hunc locum. *Sed ò ſponſi*, ait, *inenarrabilem humanitatem, inæſtimabilem dilectionem, maieſtatis oblitus dilectam obſeruat, ne à perſtrepentibus ſuſcitetur.* Bernard. B. Thomas de Villanoua.

Solet humanus ſponſus pro ſponſæ emolumentis aduigilare, & magno ſtudio, quod moleſtum ei eſſe poteſt, arcere; & ſi, vt ferunt mundi viciſſitudines, D aduerſitate aliqua tangatur, omni niſu eam liberare contendit, quia nimirùm maritali fœdere eam ſibi vnitam, atque ita vt rem ſuam agnoſcit, & diligit; ſic Dominus animam, quam ſibi ſpiritali ſponſalitio in Euchariſtico ſympoſio cōiunctam nouit, vt rem quoque ſpeciali titulo ſuam reſpicit, cuſtodit, peculiaribus gratijs adiuuat, multiplicatis fauoribus fouet.

Peregrinantium Iſraelitarum cœtus per aſperas deſerti vias, veſtes à ſenio illæſas quadraginta annorum ſpatio retinuit,

uit, & calceamenta non vſu corroſa, licèt ſaxoſas ſemitas calcarent, & iuga montium ſcanderent. *Veſtimentum tuũ, quo operiebaris, nequaquam vetuſtate defecit, & pes tuus non eſt ſubtritus, en quadra-*

Deuter. 8.

geſimus annus eſt. Deuteronom. 8. Imò veriſimile eſt, puerorum amictus ad eorum ſtaturæ incrementum adauctos fuiſſe, vt putat Toſtatus quæſt. 1. in cit. Deuteron. locum, quo ingenti prodigio ſupremum Numen, quantum ſibi cordi eſſet, neceſſitatibus illius populi, quem manna alebat, conſulere, declarauit. Ab hac hiſtoria tráſeamus ad myſtica. Quænam ſunt hominis Chriſtiani indumenta? Certè illa, de quibus oraculo illo Iſaiæ 61. fit mentio. *Gaudens gaudebo in Domino, & exultabit anima mea in Deo meo, quia induit me veſtimentis ſalutis, & indumento iuſtitiæ circumdedit me.* Hæc autem quàm peculiari Dei munere in manducantibus dignè Euchariſtiam conſeruentur, ſymbolicè præmonſtratum fuit, dum creator manna enutriti populi tunicas, & calceamenta ab interitu, & conſumptione vindicauit.

Toſtat.

Iſai. 61.

Poſt ſumptum pabulum illud ex amplificata diuinitùs quinque panum ſubſtantia, diſcipuli nauiculam ingrediuntur, & ecce irati ponti fluctus intumeſcunt, venti prælia flatibus horriſonis miſcent, verberant ſpumantes vndæ latera cymbæ. Matth. 14. Quis tot inter pericula iactatos, & perterritos adiuuat diſcipulos? Nonne Chriſtus ad eos accurrit, pelagi vortices premens, & furentes vẽtos cohibens? *Nauicula autem in medio mari iactabatur fluctibus: erat enim contrarius vẽtus. Quarta autẽ vigilia noctis venit ad eos ambulans ſuper mare.* & nõnullis interiectis ſubditur; *Et cùm aſcendiſſet in nauiculã, ceſſauit vẽtus.* Matth. ibid. Sed ſi edulium illud, quo paſti fuerunt diſcipuli, Altaris alimoniã præſignabat, equidem ſymbolicè edocti fuimus, illa veſcentes, ſi quandò Dæmonum tentamẽtis impugnentur, ſi à mundi perſecutionibus agitentur, ſi varijs aduerſæ fortunæ ærumnis concutiantur, ſi nimis humani tumultus obſtrepant, paratiſſimum habere potentiſſimi Domini auxiliare patrocinium.

Matth. 14.

Euchariſtia veſcẽtes, ſi Dæmonum tentamẽtis impugnentur, paratũ habent Dñi patrociniũ.

Pergebat in Meſopotamiam Iacob humanis deſtitutus ſubſidijs, plura perpeſſurus dura, & aſpera per viginti annos varijs laboribus exercẽdus in domo Labani, & in paſcendis gregibus brumæ, & æſtatis ſæuitia excruciandus, ſed vt in his omnibus incommodis, & calamitatibus Deum ſibi futurum propitiũ, & opitulatorem admoneretur, vidit in ſomnis ſcalam, & cacumen eius tangens cælũ, &

A Dominũ innixũ ſcalæ. Gen. 28. Illa enim numinis, & ſcalæ viſio certũ erat diuinæ protectionis argumentũ, vt notat Chryſoſt. hom. 54. in Geneſ. *Conſidera*, inquit, *obſecro, hic eximiam curam miſericordis Dei, quia videbat iuxta conſilium matris propter timorem ſuſcepturum peregrinationem, & quaſi erronem quendam viam facere, & ſolum, & ab alijs abſtractum, nullãque habentem conſolationem vllo ex loco, ſed totum in ſupernum auxilium protectum, ſtatim in ipſo initio volens confirmare alacritatẽ eius, apparet, ac dicit, Ego ſũ Deus Abraham, & Iſaac Patris tui, ne timeas; ſed crede, quòd ego, qui impleui illis ſuas promiſſiones, & te mea cura, & prouidentia di-*

Gen. 28.

Chryſoſt.

B *gnabor: Ne putes, inquit, quòd ſolus iter facis, me habebis itineris comitem, me habebis cuſtodem in omni via, omnia tibi difficilia facilia reddentem.* Sed quæ cauſa huius ſingularis curæ, quam cõmonſtrat creator de Iacob? Num hic fauſta illa benedictione frumenti, & vini à genitore Iſaac locupletatus fuit? *Det tibi Deus abũdantiam frumenti, & vini.* Gen. 27. Præmemorata autem benedictio Euchariſticam alimoniam præindicabat. Optimè Auguſtinus lib. 16. de Ciuit. cap. 38. *Eius eſt multitudo frumenti, & vini, hoc eſt, multitudo, quam colligit frumentum, & vinum in Sacramento corporis, & ſanguinis eius.* Venuſtè etiam Paſchaſius de Sacramen-

Gen. 27.

Auguſtin.

Paſchaſ.

C to corporis, & ſanguinis Chriſti cap. 21. ad illud Gen. citatum. *Ecce odor filij mei, ſicut odor agri pleni, de quo ſanè agro ait. Panis vita, id eſt caro, & potus ſanguinis, edentibus quotidiè exuberat, & à fidelibus meſſitur, in quo vtique Iacob verus benedicitur.* Habemus ergò in Iacob expreſſam figuram accuratæ cuſtodiæ, qua Altiſſimus reſpicit deuotè cõmunicantes.

Videns Moyſes exardeſcentem quidem, ſed ab incendio immunem rubum, vt tantum prodigium proximiùs intueretur, iam appropinquabat; & ecce inſonat vox Domini illum ſic admonens; *Ne appropies hûc, ſolue calceamentũ de pedibus tuis.* Exod. 3. Mirari hic aliquis

Exod. 3.

D poſſet, quòd Moyſes nudipes incedere debeat in gleba illa, quæ ſpinarum erat ferax; periculũ. n. non leue videbatur, nẽ à vepribus pedes calceamentis non muniti cruentarentur. Sacramenti arcanũ agnoſcamus: rubus ille accenſus Chriſtũ in Euchariſtia amore inflammatum repræſentabat, vt ex Vigerio chorda 7. alibi notauimus; ad illum ergò pio affectu accedentes talibus gratiæ auxilijs proteguntur, vt à periculis omnibus eripiantur, modo adeò admirabili, non diſſimili illi, quo quis inter ſentes plantis inoffenſis, licèt diſcoopertis deambularet.

Vigerius.

Ad Euchariſtiam pio affectu accedẽtes talibꝰ gratiæ auxilijs proteguntur, vt à periculis omnib. eruantur.

Vox

Vox dilecti mei, ecce iſte venit ſaliens in montibus, tranſiliens colles: Similis eſt dilectus meus capreæ, hinnuloque ceruorum. en ipſe ſtat poſt parietem noſtrum, reſpiciens per feneſtras, proſpiciens per cancellos. Verſ. 8. & 9.

Indicatur ſenſus ad corticem litteræ.

DVM ſponſa thalamo ab ancillis repoſita ſopori indulgebat ad ſatietatem, aliquantulum receſſit ſponſus: non multum verò poſt temporis ſpatium reuerſus, puellas ad auertendum à dormiẽte Domina ſtrepitum omnem vigilantes interrogat, an adhuc illa ſopore ſit merſa. Ad huius dilecti vocem expergefacta, ad quam maximè intenta erat pro more amantium, eum adeſſe intelligit, quem credit diù, & remotè ſtetiſſe, licet breui, & nõ longè abfuerit; ſic amor ſnadebat, cui ſemper dilectæ perſonæ abſentia maior, & longior apparet, quàm re vera ſit. Quarè celeriter regreſſum arbitratur à montibus Libani, ad quos voluptatis, & venationis cauſa pergere ſolebat, quod innuit citiſſimæ capreæ, hinnulique ceruorum velociſſimo curſui eum adæquans. *Ecce iſte venit ſaliens in montibus, tranſiliens colles: Similis eſt dilectus meus caprea, hinnuloque ceruorum*, quem etiam proſpectãtem per cancellos, & feneſtras videt; Ille enim, cùm à ſomno excitatam cognouiſſet dilectam, amoris ioco, qui recens coniugatis permittitur, modò illi ſe conſpiciendum exhibet, non integra formæ lineamenta manifeſtans, modò poſt parietem ſe occultans, quod indicat ſponſa ſubnectens: *En ipſe ſtat poſt parietem noſtrum, reſpiciens per feneſtras, proſpiciens per cancellos.*

Cancelli autem hic ſignificant opus ad modum retis conſtructum, quo ædes, in quibus vxor cum puellarum claſſe habitabat, ſeparabantur ab altera parte domus parentiori, & marito, filijs natu grandioribus, & cœtui ſeruorum deſtinata; erant autem prædicti cancelli pro quiete, & muliebris pudicitiæ decore: Similiter in ijſdem habitaculis vbi matronæ cum famulabus erant, feneſtræ erant interclusæ reticulato opere, ex quibus proſpici quidem poterat, ſed maxima ſui parte proſpiciens latebat; de qua re plura proſequitur ſtudioſa eruditione Sherlogus rom. 2. veſtigat. 3. num. 28. & veſtigat. 22. num. 7. Sherlog.

Vox dilecti mei, ecce iſte venit ſaliens in montibus, tranſiliens colles.

Enucleatur ſenſus ſpiritalis Euchariſtiam reſpiciens.

NOTVLA I.

In inſtitutione Euchariſtiæ eũ amorem Chriſtus demõſtrauit, qui verborum eſt parcus, donorum verò eſt liberalis.

VOX dilecti, quæ hic inſonat in auribus fidelis animæ, verba ſunt conſecrationis à Sacerdote perſonam Chriſti referente prolata, quæ fidei auditu illa percipit. Pro hac interpretatione duos profero optimos Auctores. Ghiſlerium in explicatione ſubſequentis verſiculi ſic ſcribentem. *Ea vox ſcillcet eſt, quæ in conſecratione à Sacerdote profertur; ipſe ſiquidem hiſce ipſis verbis in cœna illa vltima hanc inſtituit tanti Sacramenti conſecrationem: vix huiuſcemodi vocis completur prolatio; & ecce is ipſe dilectus in inſtanti venit in terras ſaliens in montibus Angelorum, tranſilienſque colles cælorum omnium, & ab eis nihilominus non recedens.* & Ludouicum à Ponte lib. 5. in Cant. exhort. 8. ſic diſſerentem. *Noua, & inaudita vox, & omnium vocum magnificentiſſima, quam Chriſtus Dominus protulit, in qua nocte tradebatur accepto pane, & vini calice dicens, Hoc eſt corpus meum, & hic eſt ſanguis meus; quam etiam quotidiè ex ore Sacerdotum audit Eccleſia, & mox dicit, Vox dilecti mei: non eſt vox Sacerdotum ſuo prolata nomine, ſed vox ipſius Chriſti, qui per illos ſuum corpus, & ſanguinem indicans illam profert; verè vox dilecti mei, quia tota eſt vox dilectionis, & immenſæ charitatis: nam licèt multas ediderit voces ad hanc charitatem oſtendendam, hæc tamen ſuperat vniuerſas, ſiquidem per eam ſemetipſum mihi tradit:*

Ghiſler. Ludou. à Ponte.

Ecce iſte venit; Quis eſt iſte, qui venit? & quò venit? & quomodo venit? Qui venit, eſt ipſe dilectus meus, verus Deus, & homo corpus ſuum, & ſuum pretioſum ſanguinem diuinitati vnitum ſecum ferens, qui hac voce excitatur, & trahitur, vt veniat in terram, & ſub accidentibus panis, & vini ſe abſcondat. Sed ò vocem dilecti breuem: ò compendiariam locutionem, *Hoc eſt corpus meũ; Hic eſt calix ſanguinis mei.* Quis non hic ſupremum amorem verborum auarum, munerum largiſſimum animaduertat? ò quot dona comitantur præfata pauca verba, quibus effuſus Seruator noſter dat nobis non ſolùm corpus, & ſanguinem ſuum pretioſiſſimum, ſed animam theſauris ſapientiæ, & ſcientiæ repletam, ſanctitatis, & meritorum diuitijs affluentem, quin & ipſam diuinitatem, & ſacroſanctam Triadem, atque ita potiſſimas Empyrei gazas nobis communicat.

Amor Chriſti verborũ auarus munerum verò largiſſimus.

Perpendamus etiam meliùs pro noſtrò ſcopo ex vi illorum verborum, *Hoc eſt corpus meum*, nobis dari ſolum corpus Chriſti, concomitanter verò ſanguinem, & animam; & tres diuinas perſonas; ſimiliter ex vi illorum verborum, *Hic eſt calix ſanguinis mei*, ſanguinem nobis tradi, concomitanter verò corpus, & animam Chriſti, ac tres perſonas diuinas. Quamobrem verò non talem pro conſecratione Euchariſtica ſapientiſſimus Magiſter, ac Redemptor noſter verborum formulam inſtituit, quæ ſe extenderet ad expreſſam eorum omnium, quæ per hoc Sacramentum nobis traduntur, mentionem? O aptiſſimum, & elegantiſſimum argumentum ad indicandam eam diuini in nos amoris indolem, qui non verborũ phaleris, ſed cumulatis beneficijs declaratur.

Xpi amor in nos non verbis, ſed beneficijs declaratur.

Accumbebat geniali menſæ apud Canam Galilææ ad honorandas nuptias Seruator noſter cum amantiſſima Genitrice; hæc vbi agnoſcit vinum defeciſſe, ſupplici voce dilectiſſimo filio ſic ſuggerit. *Vinum non habent.* Cui ille, *Quid mihi, & tibi mulier? nondum venit hora mea.* Ioan. 2. Reſponſum certè, quod in vocis ſonitu videtur duriuſculum, & nullam præſeferre ſpeciẽ ſubſidij, quod indulgentiſſimus Dominus pro vini defectu ſubminiſtraturus eſſet. Verũ perſpiciamus, quid hic poſtea ſubdat; *Dicit eis Ieſus. Implete hydrias aqua*; quam in generoſum falernum commutauit. Perpende quòd nulla mellita, ſed & pauca verba præmittat ad patrandum adeò ingens miraculum pro completa conuiuarum hilaritate; admirãda verò illa aquæ in vinum conuerſio nonnè imaginem

Ioan. 2.

A deſignauit nobiliſſimæ tranſubſtantiationis, qua de pane corpus, & de vino fit Chriſti ſanguis? repræſentata ergò illa in typo blanda, & verboſa oratio omnis excluditur, quia diuinus amator in Euchariſtiæ inſtitutione non verborum lenocinijs, ſed donorum affluentia amorẽ ſuum in nos teſtari voluit.

Sedens in oſtio domus ſuæ excipiendorum hoſpitum cupidus Abraham, tres tranſeuntes peregrinos peramanter ad refectionẽ allicit. Sed ò qualem? Equidem exiguam valdè; quid enim in cibarijs magis tenue, quàm panis buccella? hanc ſolam offert. *Ponamque*, inquit, *buccellam panis, & confortate cor veſtrum, & poſtea tranſibitis.* Gen. 18. Sed dignũnè

B videtur ditiſſimi Abrahæ munificentiâ fruſtulum panis exhibitum? & nonnè etiam ad refocillandum tres hoſpites itinere laſſatos nimis anguſta alimonia? ita ſanè, ſi ſola verba ſpectemus: verùm quid opere præſtiterit liberaliſſimus Patriarcha, videamus. Ecce in epulum dat vitulum ex tenerioribus tenerrimum, ex optimis meliorem, butyrum, & lac menſæ infert, & diligentia vxoris Saræ compactos, & concoctos panes, quin & in ſingularis obſequij ergà hoſpites argumentum, ſecluſo famulorum miniſterio, quos plures domi habebat, nam tercentum, & decem octo vernaculos in pugnam de-

Gen. 18.

C ſtinare poterat, ipſe ætate grauis ad gregem properauit, & indè vitulum perfectiſsimum in dapes condiendum detulit, prandentibus etiam adſtabat in eorum ſeruitium paratiſsimus. O idæa hic præclarè effigiata ad demonſtrandũ Chriſti amorem, quandò Sacramentum Altaris inſtituit munificentiſſimum in dando, in verbis parciſſimum, exploratum enim ſatis eſt Abrahæ ſympoſio Euchariſticum præiudicari; quocircà dum Patriarcha ſolam buccellam panis ſpondet, & opiparam menſam inſtruit, quid aptius eſſe poterat ad præfigurãda ingentia bona, quæ nobis largitur Redem-

D ptor noſter in ſacra Synaxi ſub breui verborum formula, *Hoc eſt corpus meum; Hic eſt ſanguis meus.*

Poſtquam Booz puellam Ruth ſpicas colligentem inuitauit ad comedendum, ad meſſores conuerſus eis iniunxit, vt de manipulis ſuis data opera partem erogarent adoleſcentulæ, quã nec à metendo prohiberent; *Quando hora veſcendi fuerit veni huc, & comede panem, & intinge buccellam tuam in aceto.* & paucis interiectis. *Præcepit autem Booz pueris ſuis dicens, etiam ſi vobiſcum metere voluerit, ne prohibeatis eam, & de veſtris quoque manipulis proijcite de induſtria.* Ruth 2. In

Ruth 2.

hac

hac hiſtoria optimè apparet liberalior Booz erga Ruth in re, quàm in ſermone, dum enim cum ea loquebatur, ſolum prandium eſt pollicitus, ſuppreſſa ariſtarum effuſione. Ad myſtica transeamus. Ruth, cui à Booz facta eſt facultas manducandi, fidelem ad Euchariſticum edulium admiſſum delineat; ſicut autem amor Booz plura largitur Ruth, quã quæ ei promiſſa fuere, ita à Xp̃i amore vberiora effluunt dona in ſuſcipientes Euchariſtiam, quàm ex vi verborum expreſsa in inſtitutione eiuſdem Euchariſtiæ.

Circa hãc dilecti vocem, hoc eſt, verba conſecrationis, aliqua ex ſcholaſtica doctrina diſquirenda occurrunt. Sit ergò

PVNCTVM THEOLOGICVM

De verbis, quibus Euchariſticum Sacramentum conficitur.

DISQVISITIO I.

An per verba cõſecrationis fiat vera conuerſio panis in Chriſti corpus, & vini in ſanguinem, & rectè hæc conuerſio dicatur tranſubſtantiatio.

NEgant Lutherani, quia putant in Euchariſtia remanere panis ſubſtantiam vnà cum Chriſti corpore. Idem negant Caluiniſtæ, quia negant Chriſtum ſecundùm ſubſtantiam ſui corporis, vel ſanguinis eſſe præſentem in Euchariſtia.

Concluſio. Per verba conſecrationis panis verè cõuertitur in Xp̃i corpus. Cõc. Later.

Dico, veritatem catholicam eſse, per verba conſecrationis panem verè conuerti in Chriſti corpus, quæ conuerſio rectè dicitur tranſubſtantiatio. Conſtat ex definitione Concil. Lateran. ſub Innocentio III. Can. 1. quæ refertur in cap. *Firmiter*, §. *Vna verò de Summa Trinitate*, vbi dicitur Chriſti corpus, & ſanguinem in Sacramento Altaris ſub ſpeciebus panis, & vini contineri, tranſubſtantiatis pane in corpus, & vino in ſanguinem poteſtate diuina: ex Concilio Tridentino ſeſſ. 13. cap. 4. vbi dicitur ex illis Chriſti verbis, *Hoc eſt corpus meum*, perſuaſum ſemper in Eccleſia fuiſſe, per cõſecrationem fieri conuerſionem totius ſubſtantiæ panis in ſubſtantiam corporis, & totius ſubſtantiæ vini in ſubſtantiam ſanguinis, quam conuerſionem aſſerit conuenienter, & propriè ab Eccleſia appellari tranſubſtantiationem. Præterea confirmatur ex eodem Concilio ibid. Can. 2.

Conc. Trident.

Pro dilucidatione huius veritatis aduertendum breuiter, quòd de ratione cuiuſcunque conuerſionis eſt, vt verſetur inter duos terminos poſitiuos ſub aliquo communi ſubiecto, ſub quo vnus deſinat ad poſitionem alterius; vndè aliqua sũt ad propriam conuerſionem neceſſaria. Primum, vt vterque terminus à quo, & ad quem ſit poſitiuus, per quod differt à creatione, & generatione, quarum illa procedit à termino negatiuo ad poſitiuũ, hæc à priuatiuo ad poſitiuum. Porrò hic duplex terminus, alius dicitur terminus totalis, alius dicitur terminus formalis: Exemplum ſit in conuerſione, qua ex aere ſit aqua; nam forma aeris eſt terminus formalis à quo, ideſt, eſt illud, quod expellitur à compoſito, & forma aquæ eſt terminus formalis ad quem, ideſt, eſt illud, quod de nouo introducitur in illud compoſitum: at verò aer dicitur terminus totalis à quo, & ignis dicitur terminus totalis ad quem; ſic etiam in conuerſione Euchariſtica termini formales ſunt ſubſtantia panis, & corpus Chriſti, terminus verò totalis à quo, eſt concretum ex pane, & accidentibus, & terminus totalis ad quem, eſt concretum ex corpore Chriſti, & accidentibus panis. Secundum, vt ſit aliquod commune vtrique termino, quod in conuerſione formali eſt ſubiectum, quod ex vna forma, ſiue accidentali, ſiue ſubſtantiali tranſit in aliam, in tranſubſtantiatione eſt accidens præcedentis ſubſtantiæ, ſub quo ſuccedit alia: Ratio huius eſt, quia incompoſſibilitas, quæ eſt inter terminum à quo, & ad quem, exerceri non poteſt, niſi penes aliquod tertium, à quo poſſit ſe mutuò expellere. Tertium eſt, vt terminus à quo totalis deſinat ſimpliciter; v. g. vt ex ligno fiat ignis, requiritur, quòd lignum deſinat ſimpliciter. Ratio eſt, quia non poteſt intelligi conuerſio vnius in aliud, niſi intelligatur illud non manere; & cõfirmatur, quia in omni mutatione terminus à quo deſinit eſſe, ſi enim terminus à quo manet immutatus, non eſſet ratio, cur res magis dice-

dicerètur fieri ex illo, quàm ex alio. A
Quartum requiſitum eſt, vt terminus à
quo deſinat formaliter ex poſitione ter-
mini ad quem, alioquin non foret maior
ratio, cur potiùs diceretur conuerti in
hanc rem, quàm in aliam, quam Deus in
eodem inſtanti produceret. Quintum,
eſſe diſcrimen inter terminum à quo, &
ad quem, nam terminus à quo eſt, qui
denominatur conuerſus, & per conſe-
quens deſinens in alium, atq; ita ex par-
te eius requiritur deſitio ſimpliciter, vt
diximus; at verò terminus ad quem ſo-
lùm denominatur per conuerſionē ſucce-
dens termino à quo: ad hoc autem non
eſt neceſſe, quòd de nouo incipiat habere
eſſe, ſed ad ſummum, quòd incipiat eſſe B
in illo munere, in quo ſuccedit termino
à quo.

Prædicta omnia reperiūtur in hac Sa-
cramentali conuerſione panis in corpus
Domini, & vini in ſanguinem eiuſdem
Domini: eſt enim inter duos terminos
poſitiuos panem, & corpus, vinum, &
ſanguinem Chriſti, ſub aliquo communi
vtrique termino, quæ ſunt ſpecies Sacra-
mentales. Prætereà deſinit ſubſtantia
panis, & vini non ſolùm ſub ſpeciebus, ſed
ſimpliciter. Tandem fit hæc deſitio for-
maliter ex poſitione corporis, & ſangui-
nis ſub ſacris ſpeciebus. Eſt ergò vera,
& propria conuerſio, quia verè tota ſub-
ſtantia panis, & vini deſinit in corpus, & C
ſanguinem Chriſti, quæ eſt vera tranſub-
ſtantiatio; ſed hæc in ſubſequentibus
meliùs dilucidabuntur.

Infertur primò, quod in hac ſacra con-
uerſione propriè tranſit, non eſt ſubſtātia
panis, aut corpus Chriſti, ſed ſpecies,
quia quod propriè tranſit, eſt, quod ſuc-
ceſſiuè conſtituitur ſub vtroque termino
à quo, & ad quem; hoc autem ſunt ſpe-
cies, quæ à ſubſtantia panis ſucceſſiuè cō-
ſtituuntur ſub corpore Chriſti.

Infertur ſecundò, quàm congruè hæc
conuerſio ſacra appellatur ab Eccleſia
tranſubſtantiatio, nam ex omnibus no-
minibus, quibus à Sanctis explicatum eſt
hoc myſterium, nullum ita propriè con- D
uenit huic conuerſioni: nam nomen cō-
Ambroſ. uerſionis, quo vtuntur Ambroſius, Emiſ-
Emiſſen. ſenus, vterque Cyrillus, eſt cōmune om-
Cyrill. nibus mutationibus, ſiue partialibus, ſiue
totalibus, ſiue accidentalibus, ſiue ſub-
ſtantialibus; ſicut etiam nomen tranſ-
Nyſſen. mutationis, quo vtuntur Nyſſenus, Da-
Damaſcen. maſcenus, & Baſilius: nomen tranſitus,
Baſil. Remig. quo vtitur Remigius, & nomen transfi-
Hieronym. gurationis, quo vtitur Hieronymus, vi-
detur conuenire mutationi accidentali,
Theophyl. & nomen transformationis, quo Theo-
phylactus, conuenit alijs mutationibus,

A quibus acquiritur forma altera expulſa;
nomen verò tranſelementationis, quo
vtitur idem Nyſſenus in oratione Ca- Nyſſen.
techet. c. 24. videtur quidem magis ap-
tum cæteris prædictis, tamen & durius
eſt, & non ita proprium huius myſterij,
quia ſignificare poteſt mutationē vnius
elementi in aliud, vel mixti in elemen-
tum, at nomen tranſubſtantiationis ſo-
lùm conuenit huic myſterio, quia de fa-
cto nulla datur conuerſio, vel naturalis,
vel ſupernaturalis, quæ ſit totius ſubſtā-
tiæ in aliam ſubſtantiā; & ideò Eccleſia,
quæ habet auctoritatem imponendi no-
na nomina rebus antiquis ad detegen-
das fraudes hæreticorum, à tempore In-
B nocentij III. præcepit, vt hoc myſterium
hoc nomine explicaretur. Verùm, licèt
Patres vtantur prædictis vocibus, ita ta-
men loquūtur, vt ſignificent, ſeu expreſ-
sè affirment non eſſe amplius panem, &
vinum poſt conſecrationem, ſed carnem,
& ſanguinem Chriſti Domini, quod ali-
qui explicant exemplo aquæ, quæ in Ca-
na Galilęæ verſa fuit in vinum, vel vt cer-
tum ſupponunt, dum aſſerunt panem, &
vinum conuerti, tranſmutari, transferri,
tranſelementari. Dicta aliqua Patrū af-
feremus puncto ſequenti.

Sed dices, ſi ſit prædicta tranſubſtan- Obiectio;
tiatio, ratione cuius nihil ſubſtantiæ pa-
nis & vini poſt conſecrationem maneret
C cum corpore, & ſanguine Chriſti, cur de
pane prædicatur corpus Chriſti? etenim
Ioan. 6. dicitur. *Panis, quem ego dabo, ca-* Ioan. 6.
ro mea eſt. Accedit modus loquendi Pa-
trum, qui ſæpè poſt conſecrationem di-
cunt id, quod erat panis, eſſe corpus Chri
ſti, vt habetur apud Ambroſium relatum Ambr.;
in cap. Panis, & in cap. re vera de con-
ſecr. diſt. 2. & alios; ex quo videtur in-
ſinuari, quòd aliqua entitas panis ma-
neat in corpore Chriſti, ſi enim nihil pa-
nis manet, ergò corpus Chriſti non eſt,
quod erat panis.

Reſpondeo, quòd propoſitio illa, *Pa-* Reſponſio;
nis, quem ego dabo, caro mea eſt; & ſimiles
explicari poſſunt tripliciter. Primò,
D quia datur in ſpecie panis. Secundò,
quia fit ex pane, vt aqua in vinum con-
uerſa dicatur aqua vinum facta. Ioan.
2. Tertiò intelligitur de pane myſti-
co; vndè non dicitur panis ſimpliciter,
ſed cæleſtis, diuinus, viuificus: ex modo
autem loquendi Patrum non colligitur,
quòd eadem numero entitas, quæ erat
in pane, ſit in corpore Chriſti, ſed quòd
idem prædicatum, quod tribuebatur pa-
ni, tribuatur eodem modo corpori Chri-
ſti, ſicut dicere ſolemus, quandò Petro
ſucceſſit Paulus in Præturam, quòd antea
erat Petrus, nunc eſt Paulus; quia eſſe

Prætorem, quod antea tribuebatur Petro, nunc tribuitur Paulo, non quòd eadem entitas numerica, quæ erat Petrus nunc ſit Paulus; ſic etiam de corpore Chriſti dicitur nunc idem prædicatum, quod antea de pane, ſcilicet contineri ſub his accidentibus, & ideò dicimus nunc eſſe corpus Chriſti, quod antea erat panis, ſcilicet habere illud prædicatum quod antea habebat panis, vt benè notat Cardinalis de Lugo diſp. 7. ſect. 11. de Sacramento Euchariſtiæ num. 197. vbi etiam num. 198. benè explicat prædicatum, quod tribuitur pani, & corpori Chriſti, licèt reſpectu vtriuſque ſeruet eandem ſignificationem, non eſſe prædicatum determinatum, & ſimplex, ſed vagum, nec verificari reſpectu vtriuſque eodem modo.

Cardin. de Lugo.

DISQVISITIO II.

An tranſubſtantiatio Sacramẽtalis colligi poſſit ex verbis Chriſti, *Hoc eſt corpus meũ, Hic eſt ſanguis meus.*

Communis opinio affirmat S. Thomas 3. p. quæſt. 75. & in 4. diſt. 11. art. 1. quæſtiunc. 1. Capreolus quæſt. 1. art. 1. concluſ. 1. & art. 3. ad 8. Marſilius quæſt. 8. art. 1. concluſ. 4. Sotus diſt. 9. art. 2. qu. 2. circa finem. Bellarminus lib. 3. de Sacramẽto Euchariſtiæ cap. 19. & ſequuntur Recentiores.

D. Thom. Capreol. Marſil. Sotus. Bellarmin.

1. Cõcluſio

Dico primò, ex illis verbis Chriſti, *Hoc eſt corpus meum, Hic eſt ſanguis meus,* benè colligi poſſe, nihil ſubſtantiæ panis, & vini poſt conſecrationem manere cum corpore, & ſanguine Chriſti. Fauet Tridentinum ſeſſ. 13. cap. 4. vbi ex eo quòd Chriſtus corpus ſuum id, quod ſub ſpecie panis offerebat, colligit, idem perſuaſum in Eccleſia Dei fuiſſe per conſecrationem fieri conuerſionem totius ſubſtantiæ panis in corpus Chriſti, vbi apertè indicat hanc veritatem colligi ex veritate ipſa verborum. Probatur ſecundò ex Patribus. Chryſoſtomus homil. 43. in Matth. ait Chriſtum eſſe illũ, qui panem, & vinum in Altare ſanctificat, & transfundit. Nyſſenus in oratione Catechet. cap. 24. aſſerit Dei verbo panem in Chriſti corpus tranſmutari, & paulò inferiùs virtute eiuſdem verbi naturas, quæ apparent, tranſelementari. Cyrillus Alexandrinus in epiſt. ad Coloſirium, ait illa, quæ in Altari Domino offeruntur, immutari in veritatem propriæ carnis. Damaſcenus lib. 4. fidei orthodoxæ cap. 14. docet panem, & vinum mirabili modo verti in Chriſti corpus, & ſanguinem. Idem docent alij Patres, quos habes apud Suarez tom. 3. in 3. p. diſp. 50. ſect. 1.

Tridens. Chryſoſt. Nyſſen. Cyrill. Alexand. Damaſcen. Suarez.

Probatur ratione. Si cum corpore Chriſti maneret ſubſtantia panis, verba Chriſti non eſſent vera. Sequela probatur, quia quando ſub aliqua re ſenſibili latent plures ſubſtantiæ, non verè dicitur, hoc eſt hoc, demonſtrata vna tantũ ſubſtantia; ergò ſi ſub ſenſibilibus ſpeciebus lateret vtraque ſubſtantia panis, & corporis Chriſti, non verè diceretur, hoc eſt corpus Chriſti, ſed potiùs, vt D. Thomas aduertit, hic, ſeu in hoc eſt corpus Chriſti. Conſequentia conſtat, antecedens probatur inductione tam in naturalibus, quàm in artificialibus: falsò enim dices, hoc demonſtrato homine, eſt animal, hoc demonſtrato marſupio auri, argentique pleno, eſt aurum, cuius ratio à priori eſt, quia ex communi vſu, & hominum inſtitutione, quando hæc pronomina ſtant pro contento, deſignãt totam ſubſtantiam, quæ latet ſub continente ſenſibili, vndè implicitè, & virtualiter inuoluunt hunc ſenſum, hoc eſt tantùm hoc, & non aliud, ſed Chriſtus vſus eſt nominibus, vt ſignificant ex humana inſtitutione, quia cùm loqueretur ad homines, debuit vti nominibus, vt ſunt humano modo ſignificatiua; ergò ſi ſub ſpeciebus panis, vnà cum corpore, eſſet etiam ſubſtantia panis, non iure dixiſſet, *Hoc eſt corpus meum*, ſed potiùs, hìc, vel in hoc eſt corpus meum; cùm ergò, vt vidimus, verba Chriſti non poſſint eſſe vera, ſi cum corpore eius maneret ſubſtãtia panis, benè infertur, quod ex verbis Chriſti colligitur, poſt conſecrationem ſub ſpeciebus panis, nihil ſubſtantiæ panis remanere cum corpore Chriſti.

Obiectio.

Dices, in eo caſu ſenſus eſt, ſub hoc ſenſibili continente, quod eſt ſubſtantia panis cum ſuis accidentibus, eſt corpus Chriſti, ſicut ſenſus eſt, ſub hoc ſenſibili continente, quod ſunt ſpecies ipſe panis eſt corpus Chriſti, quia non minus poteſt corpus Chriſti contineri ſub panis ſubſtantia, quàm ſub illis accidentibus. Confirmatur, quia poteſt ſub vna ſubſtantia artificiali contineri alia, & ratione talis continentiæ ſola ſubſtantia contenta demonſtrari, vt hoc dolium eſt vinum, hæc arca eſt panis; ſenſus enim eſt, contentum in hoc dolio eſt vinum, contentum in hac arca eſt panis, ita contentum in hoc pane eſt corpus Chriſti.

Reſ-

Reſponſio. Reſpondeo negando ſub panis ſubſtantia verè, & propriè poſſe demonſtrari corpus Chriſti, vt demonſtratur ſub accidentibus, & vna ſubſtantia ſub alia artificiali continenti, quia ad hoc, vt Chriſti corpus verè, & propriè demonſtretur ſub panis ſubſtantia, deberet illa aliquo modo continere corpus Chriſti, at nullo modo illa continet, vt corpus Chriſti, neque vt vas, ſicuti ſubſtantia artificialis continet aliam, ſiquidè vtraque eſſet ſimul penetrata ſub iiſdem ſenſibilibus accidentibus panis; neque vt locus, quia nõ eſſet in illa, vt in loco, ſed vtraque ſimul eſſet in loco diſtincto, neque vt accidens continens ſubſtantiam, quia non eſſet ſub illa per modum ſubiecti, ob quam rationem dici non poſſet, hoc demonſtrato lapide eſt Deus, vel Angelus, etiam ſi vterque ſit penetratiuè in illo, eo quòd nenter eſt in illo, vt contentus in continente. Cõfirmatur, quia cùm vtraque ſubſtantia ſimul eſſet penetrata ſub iiſdem ſpeciebus, non magis dici poſſet hoc contineri in illa, quàm illa in hac.

Ex his patet ad paritatem de accidẽtibus panis, quia ſub illis corpus Chriſti continetur per modum ſubiecti ſuſtentantis, ſicut ſub illis continebatur propria ſubſtantia, & de ſubſtantia artificiali, in qua alia continetur tanquã in vaſe.

Inſtantia. Inſtabis, ſemper accidentia panis ſignificant panem, quia ſignificant illum naturaliter, ergò neque deſtructa ſubſtãntia panis ſignificabunt corpus Chriſti, quia ſignificatio ad placitum non poteſt mutare ſignificationem naturalem.

Solutio. Reſpondeo, concedo de ſignificatione aptitudinali, & hanc mutare nequit ſignificatio ad placitum, quia accidentia panis, ſicut dicunt eſſentialiter ordinem ad propriam ſubſtantiam, ita ſemper illam aptitudinaliter ſignificant: nego verò de actuali, quam mutare poteſt ſignificatio ad placitum, quia hæc non eſt de eſſentia, proindè ſeparabilis: accidentia verò panis aptitudinaliter ſignificant panem, actualiter verò, & ex diuina inſtitutione Chriſti corpus; denominatio autem non cadit ſupra ſignificationem aptitudinalem, quam accidentia panis retinent, ſed ſupra actualem, quam ex diuina inſtitutione acquiſierit.

Confirmatur noſtra concluſio: ex vi verborum, *Hoc eſt corpus meum*, colligitur corpus Chriſti eſſe contentum ſub accidentibus panis, ergò etiam ex vi eorundem colligi poteſt ſubſtantiam panis deſinere: antecedens ex ipſo ſenſu verborũ ſatis liquet, conſequentia probatur, repugnat ſaltem naturaliter accidens adæ- A quatè ſuſtentari duplici ſubſtantia, ergò hoc ipſo, quòd accidentia panis ſuſtentantur à corpore Chriſti, ſubſtantia panis deſtruitur, quia naturaliter non debetur illi eſſe, niſi in ordine ad operari, operari autem naturaliter non poteſt ſeparata à proprijs accidentibus, quæ ſunt ipſius ad operandum inſtrumenta, ergò ſi ex vi verborũ colligitur corpus Chriſti ſuſtentare accidentia panis, & vini, conſequenter etiam colligitur ſubſtantiam panis, & vini corrumpi: vis prædictæ rationis confirmatur, ſeu explicatur adhuc magis, quia per conſecrationem accidentia panis deſinunt eſſe diſpoſitiones materiæ panis ad for- B mam eiuſdem, ergò per conſecrationem forma panis deſinit, quia neceſſe eſt, formam ſubſtantialem deſinere ad deſitionem neceſſariæ diſpoſitionis: deſtructa autem forma panis, nec in eius locum alia ſuccedente, nulla eſt ratio, per quã conſeruari ampliùs debeat materia panis, ac proindè per conſecrationem deſinit forma, materia, ſeu tota ſubſtantia panis. Quòd autem forma panis deſinat ex poſitione corporis Chriſti ſub panis accidentibus, patet, quia ex vi verborum conſecrationis ita ponitur Chriſti corpus ſub accidentibus panis, vt ea ſuſtentet, & quidem adæquatè, vt colligitur ex veritate verborum eorundem, C ergò ex poſitione Chriſti corporis ſub accidentibus panis deſtruitur connexio ſubſtantiæ panis cum ipſius accidentibus, quæ connexio conſiſtebat in ſuſtentatione, quam panis ratione ſuæ materiæ exercebat circa eadem accidentia, deſtruitur inquam, quia duæ ſuſtentationes totales eorundem accidentium nõ poſſunt ſaltem naturaliter eſſe ſimul, & adueniente vna, neceſſariò altera recedit, ſiue deſtruitur, ac proindè deſtructio prædictæ ſuſtentationis, quam panis ſubſtantia exercebat circa accidentia ſua, ſicut importatur à veritate verborum Sacramentalium, ita etiam cauſatur à poſitione corporis Chriſti ſub ac- D cidentibus panis.

Obiectio. Dices, ad veritatem verborum conſecrationis non requiritur neceſſariò, vt ſubſtantia panis deſinat, ſed ſufficit, ſi deſinat vnio, & nexus inter ſubſtantiam panis, & ipſius accidentia, ſiue conflatũ ex ſubſtantia panis, & ipſius accidentibus, vt eſt quoddam compoſitum, etiam ſi ipſa panis ſubſtantia aliò tranſlata conſeruetur, ità vt non ampliùs continnetur ſub accidentibus, quibus priùs continebatur, & poſteà continetur Chriſti corpus, ergò ex veritate verborum conſecrationis nõ colligitur de-

ſitio ſubſtantiæ panis.

Reſponſio.

Reſpondeo, ex veritate verborũ conſecrationis colligitur non ſolùm deſtrui compoſitum ex panis ſubſtantia, & eius accidentibus, ſed etiam ipſam panis ſubſtantiam deſinere; hoc autem ex eorundem verborum veritate colligitur, ſuppoſitis naturis rerum, & quòd non abſq; neceſſitate nouum fingatur miraculum, ſiquidem ex vna parte habemus propter veritatem eorundem verborũ non poſſe, vt conſtat ex ſupradictis, ſubſtantiam panis manere ſub accidentibus ſuis; ex altera verò parte conſtat, non poſse naturaliter manere ſubſtantiam ſpoliatam ſuis accidentibus, & ideò dicimus per verba conſecrationis ſubſtan- B tiam panis deſtrui. Præterea ex veritate eorundem verborum, ſuppoſitis rerũ naturis, colligitur deſtrui formam ſubſtantialem panis, quia forma naturalis, quando totum corrumpitur, perit; ſiquidem pereunt diſpoſitiones neceſsariò requiſitæ ad conſeruationem formæ materialis, & in caſu noſtro quamuis accidentia panis non pereant, pereunt tamẽ in ratione diſpoſitionis ad formam panis, quatenùs deſinunt informare, & diſponere eius materiam, eo quòd ab ipſa ſeparentur. Deniq; eodem modo ex verbis conſecrationis colligitur non manere materiam panis, quia materia panis per eadem verba ſeparatur à for- C ma panis, & ab omnibus panis accidentibus, neq; tranſit ad aliam formam ſubſtantialem, cùm ad eam non poſſit diſponi ab vllo agente naturali, nec tranſit ad alia accidentia, quia nullum eſt agens naturale, quod in huiuſmodi materiam, vtpotè ſeparatam ab omni quãtitate, poſſit agere, ac proindè non eſt, cur eadem materia debeat conſeruari in rerum natura. Adde, quòd ſi materia illa ſeparata ab omni quantitate conſeruaretur à Deo, deberet in inſtanti, quo ſeparatur, reduci ad aliquid indiuiſibile loci, nimirùm per aliquam actionem, & aliquod ſupernaturaliter ſuperadditum, D aut certè per aliquod ſupernaturale cõſeruari in aliquo loco diuiſibili, ità tamẽ vt eſſet tota in toto, & tota in qualibet parte loci. Plura, quæ obijci poſsunt contrà hanc rationẽ, quòd corpus Chriſti vt ſubſtans ſpeciebus panis, & vini, ex natura rei pugnet cum ſubſtantia panis, & vini, benè diluuntur à Cardinali de Lugo diſp. 7. de Euchariſtia ſect. 7.

Cardin. de Lugo.

3 Cõcluſio. Ex verbis conſecratio nis colligitur conuerſionem panis in Xp̄i corpus, & vini in sãguinem, eſſe ſubſtantialem.

Dico ſecundò, ex verbis conſecrationis colligi conuerſionem panis in Chriſti corpus, & vini in ſanguinem, eſſe ſubſtãtialem, ſeù tranſubſtantiationem. Fauent quæ ex Concilio Tridentino adduA ximus in præcedenti concluſione, & ex Patribus. Probatur etiam ex illis Chriſti verbis, *Hoc eſt corpus meum*, ex quorum veritate non ſolùm colligitur deſitio panis, vt conſtat ex ſupradictis, ſed etiam quòd Chriſti corpus contineatur ſub accidentibus panis, ſicuti priùs continebatur panis ſubſtantia: hoc eſt quòd accidẽtia pania ſint appropriata Chriſti corpori, ita vt mediantibus eiſdem accidentibus verè demonſtretur idem corpus, ſicut ante conſecrationem mediantibus ijſdem accidentibus demonſtrabatur ipſius pania ſubſtãtia: prædicta verò corporis Xp̄i continentia paſſiua ſub accidentibus panis, ſiue eorum appropriatio ad Chriſti corpus conſiſtit in hoc, quòd in locum, & munus ſubſtantiæ panis Chriſti corpus ſucceſſerit: & quòd ſicut priùs ſubſtantia panis ſubſtabat ſuis accidentibus, eaque ſuſtentabat in genere cauſæ materialis; ita Chriſti corpus per conſecrationem ſubſtat ijſdem accidentibus, eaque ſuſtentat, non quidem in genere cauſæ materialis, cùm hoc ſit indecens, eo quòd ſuſtentare in hoc genere ſit perfici, & pati; ſed in genere cauſæ efficientis; quòd autem ex illis Chtiſti verbis colligatur prædicta continentia, & appropriatio, patet, quia ſi Chtiſti corpus non contineretur ſub accidentibus panis, modo explicato, ſed tantùm eſſet illis intimè præſens, vt eſt Deus, & poteſt eſſe Angelus, tunc ſicut demonſtrando eadem accidentia non poſſet dici, hoc eſt Angelus, vel Deus, ita neque vera eſſet illa propoſitio, *Hoc eſt corpus meum*. Cùm igitur ex verbis conſecrationis colligatur, quòd ſubſtantia panis tranſeat in Chriſti corpus ſubſtans accidentibus eiuſdem panis modo explicato, ſequitur per conſecrationem fieri conuerſionem ſubſtantiæ in ſubſtãtiam, & per conſequens veram conuerſionem ſubſtantialem, ſiue tranſubſtantiationem panis in Chriſti corpus, quæ omnia cùm ex veritate verborum conſecrationis, vt liquet ex dictis, colligantur, conſtat ex verbis conſecrationis colligi conuerſionem, quod erat probandum.

DIS-

DISQVISITIO III.

Quomodo corpus, & ſanguis Chriſti ſint terminus ad quem ſacræ conuerſionis, ità vt benè ſaluetur, quòd etiam ex parte huius termini ad quem, ſacra conuerſio ſit ſubſtantialis, & tranſubſtantiatio.

Scotus. PRima ſententia Scoti in 4. diſt. 10. quæſt. 1. §. *Quantum ergò ad iſtud argumentum*, & diſt. 11. quæſt. 3. §. *Quantum ergò ad iſtum articulum*, Paludan. quæſt. 2. in fine, & quæſt. 3. art. 2. ad 2. Maior. quæſt. 13. in fine, Marſilij quæſt. 8. art. 2. concl. 8. affirmantium terminum huius ſacræ conuerſionis eſſe corpus Chriſti ſecundùm eſſe accidentale, quod accipit, quatenùs ſit ſub ſpeciebus, quod Maior docet eſſe reſpectum ad ſubſtantiam conuerſam, reliqui verò præſentiam Sacramentalem ad ſpecies. (Paludan. Maior. Marſil.)

Fundamentum, quia cùm corpus Chriſti præexiſtat ſecundùm eſſe ſubſtantiale, non videtur quodnam aliud eſſe ſub ſpeciebus poſſit acquirere, quàm accidentale alicuius reſpectus vel ad ſubſtantiā conuerſam, vel ad ſpecies ipſas.

C

Confirmatur, quia cùm ſit duplex actio, productiua, & adductiua, non poteſt corpus fieri ſub ſpeciebus actione productiua, quia hæc nequit terminari ad præexiſtens, ergò adductiua, ſed hæc terminatur ad præſentiam accidentalē, ergò hæc eſt formalis terminus illius.

Secunda ſententia S. Thomæ in 4. art. 4. & 4. contra gentes cap. 66. Bonauenturæ in 4. diſt. 11. art. 1. quæſt. 3. in fine, Alenſis 4. p. quæſt. 10. memb. 5. art. 3. §. 4. Gabriel. diſt. 11. quæſt. 1. dub. 2. Aureol. quæſt. 1. dub. 3. Soti diſt. 9. quæſt. 2. art. 4. §. *Igitur conuerſio*, Palat. diſt. 11. diſp. 1. poſt ſecundam concluſionem, Bellarmini lib. 3. de Sacramento Euchariſtiæ cap. 18. §. *Ex his colligimus*, Suarez tom. 3. in 3. p. diſp. 50. ſect. 4. §. *Quintus ergò modus*, Vaſquez tom. 3. in 3. p. diſp. 181. cap. 11. & 12. Nugni quæſt. 75. art. 4. difficult. 1. concl. vlt. Albert. in prædic. quant. & vbi, Corollar. 1. dub. 8. affirmantium terminum formalē huius ſacræ conuerſionis eſſe ſubſtantiam corporis, & ſanguinis Chriſti; quoniam ve- (D.Thom. Bonau. Alenſ. Gabriel. Aureol. Sotus. Palat. Bellarmin. Suarez. Vaſquez. Albert.)

D

A

rò hæc tota præexiſtit ſecundùm totum ſuum eſſe ſubſtantiale; controuerſia eſt ſub qua ratione poſſit eſſe terminus actionis ſubſtantialis, & an aliquid producatur per ſacram conuerſionem in corpore Chriſti, vel ſpeciebus ſacris.

Qua in re ſunt varij dicendi modi. Alenſ. D. Bonau. Vaſquez opinantur terminum formalem ad quem ſacræ conuerſionis eſſe ipſam ſubſtantiam corporis poſita ſubſtantia, & præſentia Sacramentali, vt conditione ſine qua non. Fundamentum Vaſquez, quia terminus formalis tranſubſtantiationis eſt is, qui expreſsè ſignificatur per verba, & in quem formaliter conuertitur ſubſtantia panis, hic autem non eſt præſentia, quamuis ea prærequiratur, & connotetur per verba, ſed ipſa ſubſtantia corporis, quia hæc tantum opponitur ſubſtantiæ panis, ex vi veritatis verborum. (Alenſ. D. Bonau. Vaſquez.)

B

Sed non placet, quia hic modus non ſaluat incompoſſibilitatem inter terminum à quo, & ad quem; nam ſola nuda ſubſtantia corporis non poteſt formaliter opponi ſubſtantiæ panis, ergò ſuperaddenda eſt aliqua ratio, per quam illi formaliter opponatur, & per quam illam phyſicè expellat: nec ſatis eſt, quòd iſta incompoſſibilitas ſit moralis, vel ex ſola inſtitutione Dei, vt aliqui putant, vel ex ipſa ſignificatione verborum, vt Vaſquez cenſet, quia non ſaluaretur perfectè natura conuerſionis, quæ in phyſica, & non in morali incompoſſibilitate conſiſtit. (Reijcitur.)

Aliqui dicunt in hac ſacra conuerſione includi actionem aliquam nouam effectiuam corporis Chriſti, ſiuè quæ de facto, & de nouo influat eſſe ſubſtantiale in terminum ad quem eiuſdem conuerſionis, ſiuè in Chriſti corpus, quam actionem dicunt eſſe diuerſam ab ea, qua primò productum eſt, & ab ea, qua nunc à Deo conſeruatur in cælo. Auctores tamen huius ſententiæ diuerſimodè loquuntur; quidam enim, neq; rem, neq; nomen productionis refugientes, apertè concedunt Chriſti corpus, licet iam exiſtens in cælo, nihilominùs per conſecrationem de nouo verè, & propriè produci, & per conſequens fieri de nouo per conuerſionem ſubſtantialem, qua panis conuertitur in Chriſti corpus. Hos Coninch. ſequitur dub. 4. nu. 142. in art. 4. quæſt. 75. D. Thomæ, vbi ſimpliciter, & abſolutè admittit Chriſti corpus in hoc Sacramento Euchariſtiæ ſæpiùs reproduci, & dub. 5. concl. 1. apertè aſſerit corpus Chriſti poni præſens in venerabili Sacramento per verā, & realem ſui ipſius reproductionem. (Coninch.)

Alij

Alij volunt actionem, qua Chriſti corpus ponitur ſub ſpeciebus panis, eſſe potiùs nouam conſeruationem, quàm productionē, quia aliundè ſupponitur Chriſti corpus iam productum. Ita Suarez tom. 3. in 3. p. diſp. 50. ſect. 4.

Suarez.

Alij aſſerunt in conuerſione Sacramētali interuenire productionē modi ſubſtantialis in Chriſti corpore, ratione cuius modi idem Chriſti corpus realiter, & ſubſtantialiter contineatur in hoc Sacramento, atq; hunc modum dicunt eſſe habitudinem ſubſtantialem continentiæ paſſiuæ corporis Chriſti ad accidentia, ratione cuius habitudinis Chriſti corpus dicitur eſſe contentum ſub accidentibus panis. Ita Palat. in 4. diſt. 11. quæſt. 1. Valentia quæſt. 3. puncto 3. & alij.

B

Palat. Valentia.

Alij putant nihil poni in Chriſti corpore, ſed addi ipſis ſpeciebus quendam modum accidentalem, ratione cuius accidentia panis nectantur cum Chriſti corpore, qui ſit veluti quædam virtus tractiua, virtuti magneticæ ſimilis, qua eadem accidentia ſecum trahant Chriſti corpus, quocunquè ipſa moueantur.

Alij docent ſoli Chriſti corpori ſuperaddi quendam modum accidentalem, ratione cuius Chriſti corpus vniatur cum accidentibus panis, quique modus habet pro fine facere formaliter, vt Chriſti corpus contineatur ſub ipſis accidentibus, & ratione cuius idē corpus moueatur quocunq; moueantur ipſa accidentia. Huius ſententiæ ſunt Gulielmus Pariſien. tract. de Euchariſtia §. 1. propè finem, Ledeſma 4. p. quæſt. 6. art. 4. ad 5. Paludanus in 4. diſt. 11. quæſt. 3. art. 2. num. 44. Card. Bellarminus lib. 3. de Euchariſtia cap. 14. Vaſquez tom. 3. in 3. p. diſp. 190. cap. 3. & 4. & alij apud ipſū. Alios etiam citat Suarez tom. 3. in 3. p. diſp. 50. non tamen omnes conueniunt in ratione explicandi prædictam ſententiam.

C

Gulielm. Ledeſma. Paludan. Bellarmin. Vaſquez. Suarez.

Omitto hìc Auctores negantes Chriſti corpori in conuerſione Sacramentali ſuperaddi vnum accidens, ſiue abſolutū, ſiue relatiuum; & ſimiliter eos, qui volūt ipſis ſpeciebus aduenire prædicamentalem conuerſionem actiuæ continentiæ ad Chriſti corpus, quia ſatis communiter reijciuntur ab Auctoribus.

D

1. Cōcluſio

Dico primò, in ſacra conuerſione nullam intercedere actionem, quæ in Chriſti corpus influat eſſe ſubſtantiale; ſiue producendo, vel reproducendo, ſiue cōſeruando. Fauet expreſsè D. Thomas 3. p. quæſt. 78. art. 5. vbi docet verba conſecrationis non efficere, vt corpus Chriſti ſit corpus Chriſti, ſed vt contentum ſub ſpeciebus ſit corpus Chriſti. Magiſt.

D. Thomas. Magiſt.

A in 4. diſt. 11. vbi ait, corpus Chriſti in cōceptione formari, deinceps non formari. Huic parti etiam adhæret Cardinalis Bellarminus lib. 3. de Euchariſtia c. 18. Vaſquez diſp. 185. à cap. 6. vſq; ad 10. Cardinalis de Lugo diſp. 7. de Euchariſtia ſect. 3. Suffragatur Catechiſmus editus iuſſu Concil. Trident. & Pij Quinti p. 2. cap. 4. vbi §. 34. docet ſubſtantiā panis conuerti in corpus Chriſti abſque vlla Domini noſtri mutatione, neq; enim Chriſtus generatur, aut mutatur, aut augeſcit, ſed in ſua ſubſtantia totus permanet. Probatur ratione. Non ſunt multiplicanda entia ſine neceſſitate, ſed nulla eſt neceſſitas, aut ſolidum fundamentum ponendi in ſacra conuerſione nouā actionem influentem eſſe ſubſtantiale in Chriſti corpus, ſiue producendo, ſiue reproducendo, ſiue conſeruando, ergò nō eſt ponenda. Confirmatur, quia huiuſmodi actio eſt miraculoſa; miracula autem abſque reuelatione, vel cogente ratione non ſunt aſſerenda; minor probatur, quia ſi vllum eſt fundamentum aſſerendi prædictam actionem, maximè eſt, vt ſaluetur veritas illius propoſitionis Chriſti, *Hoc eſt corpus meum*; ſed illa propoſitio vera eſt, etiam ſi in conſecratione nulla interueniat noua actio influens eſſe ſubſtantiale in Chriſti corpus; etenim ſi ponamus idem Chriſti corpus per verba cōſecrationis ſolùm fieri præſens, & ſuccedere in munus ſubſtantiæ panis, eamq; deſtruere, ſatis intelligitur veritas illius propoſitionis.

Bellarm. Vaſquez. Cardin. de Lugo. Catechiſm. Pij V.

Neque dicas Eccleſiam, & Concilium Tridentinum ex veritate verborum cōſecrationis inferre conuerſionem panis in hoc Sacramento eſſe conuerſionem ſubſtantialem, ſiue tranſubſtantiationē, atq; hoc eſſe fundamentum, cur aſſeratur Sacramentalem conuerſionem influere eſſe ſubſtantiale in Chriſti corpus, cum de ratione conuerſionis Sacramentalis ſit, vt ipſius terminus ad quem per illam aliquo modo accipiat eſſe ſubſtantiale, vel in eo conſeruetur.

Nam contra eſt, quia Eccleſia, & Cōcilium optimè, & verè colligunt ex veritate verborum conuerſionem ſubſtantialem, vt etiam nos ſupra præcedenti puncto diximus: verùm conceptus conuerſionis ſubſtantialis ſaluatur ſeclusa noua actione influente eſſe ſubſtantiale in Chriſti corpus; Equidem eadem verba, vt nuper diximus, vera ſunt, etiamſi in hac conuerſione ſubſtantia panis ſolùm deſinat ex poſitione corporis Chriſti, quæ tantùm illud faciat præſens, ſiue contentum ſub accidentibus panis, & in ipſum Chriſti corpus nullo modo influat

Impugnatur

eſſe

eſſe ſubſtantiale; ſed fortan

Inſtantia. Inſtabis, conuerſionem ſacram non ſolùm requirere neceſſaria ad verificanda verba formæ conſecrationis quocunque modo, ſed etiam requirere ea, quæ ſunt neceſſaria ad ſaluandum, quòd Deus in hac conuerſione operetur modo maximè connaturali rebus, & accommodato ſignificationi verborum, quod abſque noua actione influente eſſe ſubſtantiale in Chriſti corpus fieri non poteſt.

Solutio. Reſpondeo nullam aſſignari poſſe rationem, per quam noua actio debeat influere eſſe ſubſtantiale in Chriſti corpus, ad ſaluandum quòd Deus in hac conuerſione operetur modo maximè connaturali rebus, & accommodato ſignificationi verborum, cùm abſq; huiuſmodi actione ſignificatio eorundem verborum ſit æquè vera, vt patet ex prædictis; & addo, quòd melius eſt, cæteris paribus, non multiplicare miracula: qui autem negãt intercedere nouam actionem in conuerſione Sacramentali influente eſſe ſubſtãtiale in Chriſti corpus, pauciora ponunt miracula in hac conuerſione, ſiquidem non admittunt nouam illam actionem miraculoſam influentem eſſe ſubſtantiale in Chriſti corpus, quod aliundè ſufficienter habet illud eſſe. Quòd autem non admiſſa prædicta actione cætera ſint paria, ex eo conſtat, quòd illa ſecluſa Chriſti corpus eſt æquè præſens ſub ſpeciebus Sacramentalibus, & æquè permanet ad alimentum ſpirituale animarum, & Eccleſiæ vtilitatem. Quòd ſi vrgeas ex poſitione talis actionis magis eluceſcere Dei amorem in genus humanum, atque indè maiorẽ ipſius Dei amorem in nobis reſultare. Contra eſt, quia ſi hoc eſſet ſufficiens fundamentum aſſerendi actionem illam miraculoſam, profectò innumerabilia poſſẽt aſſeri miracula pro libito, quæ neque ex ſcriptura, neque ex traditione, neque ex reuelatione, neque ex vlla hiſtoria, vel ex legitimo teſtimonio habeantur.

Probatur ſecundò. Hæc noua actio influens eſſe ſubſtantiale in Chriſti corpus in conuerſione Sacramentali, non ſaluat phyſicam incompoſſibilitatem, quam in omni conuerſione habere debet terminus ad quem in termino à quo, nã ex vi huius productionis corpus Chriſti non pugnat cum pane, quia vna ſubſtantia non pugnat cum alia, niſi in ordine ad aliquod tertium, à quo ſe expellat, ſed panis, & corpus Chriſti vi huius actionis non vniuntur cum aliquo tertio, à quo per naturalem incompoſſibilitatem ſe expellat, nam vel hoc eſſet locus, à quo ſe expelleret per quantitatem, vel A accidentia panis, quæ naturaliter poſtulant conſeruari, & ſubiectari ab vna tantùm ſubſtantia: non primum, quia corpus Chriſti in hoc Sacramento non eſt circumſcriptiuè per extenſionem localẽ, quæ ſola eſt corporis proxima ratio impenetrabilitatis, & formalis ratio expellendi aliud corpus ab eodem loco, ſed definitiuè ad inſtar ſpiritus, qui naturaliter penetratur cum corpore exiſtente in eodem loco. Non ſecundum, quia ex vi huius actionis corpus Chriſti non fit formaliter conſeruans, & ſuſtentans accidentia panis, quia ex vi huius actionis non vnitur immediatè cum accidentibus, ſed tantùm fit illis ſubſtan- B tialiter præſens, accidentia autem non poſtulant ſeparari à propria ſubſtantia niſi vnita, & ſuſtentata ab alia.

Probatur tertiò. Noua actio, qualis ponitur ab aduerſarijs, in conuerſione Sacramentali inuoluit implicantiam, ergò omninò excludenda à conuerſione Sacramentali. Antecedens probatur. Actio, qua agens influat in ſe ipſum ſuum eſſe ſubſtantiale, implicat, quia non eſſet neceſſaria diſtinctio realis inter producens, & productum, & per conſequens poſſet aliquis dicere, nullam eſſe realem diſtinctionem inter perſonas diuinas. Quarè ſi in conuerſione Sacramentali daretur noua actio influens eſſe ſubſtan- C tiale in Chriſti corpus, per huiuſmodi actionem Chriſtus Dominus, quandò ante mortem ſuam conſecrauit, etiam ſecundùm humanitatem influxiſſet eſſe ſubſtantiale in ſuum corpus, ſiue in ſuum eſſe inadæquatè ſumptum efficienter dependiſſet à ſe ipſo, quia noua actio influens eſſe ſubſtantiale in Chriſti corpus fuiſſet dependens in genere cauſæ efficientis à verbis ipſius Chriſti, quatenùs ipſius erant, & per conſequens eſſe ſubſtantiale Chriſti, licet inadæquatè ſumptum, fuiſſet dependens à ſe ipſo; hæc ratio militat etiam in actione conſeruatiua, etenim ſi admitteretur, quod non repugnat, vnum, & idem conſeruari à ſe D ipſo pro aliquo inſtanti temporis, neque etiam repugnat quòd vnum, & idem producatur à ſe ipſo, hoc autem patet, quia conſeruare eſt dependere in genere cauſæ efficientis; non poteſt autem aſſignari ratio, cur aliquid poſſit pro aliquo inſtãti temporis dependere à ſe ipſo in genere cauſæ efficientis conſeruatiuæ, nõ autem in genere cauſæ efficientis productiuæ; ſicut enim res producta pro inſtanti, quo producitur, præſupponit exiſtentiam cauſæ producentis, ità & res conſeruata pro inſtanti, quo conſeruatur, præſupponit exiſtentiam cauſæ

con-

conſeruantis, ac proindè vel neutrum, A vel vtrunque repugnat: ſed, vt vidimus, verè repugnat idem produci à ſe ipſo, ergò pari ratione repugnabit, vnum, & idẽ conſeruari à ſe ipſo. Sed

1. Obiectio. Dices primò, quia Patres docent corpus Christi in hoc Sacramento effici, cõfici, creari: vndè & hæc actio non videtur differre à creatione, niſi per extrinſecam connotationem termini à quo.

Responſio. Reſpondeo, cùm Patres dicunt corpus Christi effici, confici, creari; intelligendum eſse, quòd ſignificare velint, quòd virtute verborum conſecrationis panis conuertatur, vel tranſeat, aut mutetur in Chriſti corpus: ſiquidem Chriſti corpus in hoc Sacramento ità conſtituitur, B & fit præſens, vt perindè ſit, ac ſi crearetur, aut fieret de nouo; & benè comparatur hæc actio creationi, non quia dat eſſe ſubſtantiale corpori, ſed quia fit in inſtanti abſque præuia alteratione ſubiecti, ſed ad inſtar creationis; & quandò Patres ad perſuadendam conuerſionem Sacramentalem vtuntur exemplo aquæ in vinum à Chriſto conuerſæ, vel virgæ à Moyſe in ſerpentem, in quibus terminus ad quem productus eſt, aut produci ſolet, tantùm volunt oſtendere poſse Deum etiam miraculosè conuertere panem in Chriſti corpus, non autem intendunt eodem prorſus modo conuer-C ti; in exemplis enim non requiritur omnimoda ſimilitudo, vt communiter receptum eſt.

2. Obiectio Dices ſecundò, tranſubſtantiatio eſt actus ſubſtantialis non ratione termini à quo, qui corrumpitur, ſed ratione termini ad quem, ſed non poteſt eſse ſubſtãtialis, niſi ipſa ſubſtantia per conſecrationem efficiatur, vel conſeruetur; ergò.

Responſio. Reſpondeo ſufficere, vt actio ſit ſubſtãtialis, ſi terminetur ad ſubſtantiam ſecundùm aliquam rationem ſubſtantialẽ, quod in noſtro caſu accidit, quia terminus ad quem vltimatus huius ſacræ conuerſionis eſt ſubſtantia corporis Chriſti, & eadem ſubſtantia ità attingitur, vt di-D ci poſſit effici, non quidem ſecundùm ſuum eſse intrinſecum, vel ſubſtantiale, ſed in ratione contenti ſub accidentibus panis, & in ratione ſubſtantis ijſdem accidentibus; & hìc aduerte in hac ſacra conuerſione diuerſam eſse rationẽ termini à quo, & termini ad quem; nam ex ipſo conceptu conuerſionis ſubſtantialis importatur deſitio ſubſtantiæ conuerſæ: eſt enim hæc ſacra conuerſio tranſitus, ſiue deſitio ſubſtantiæ in ſubſtantiam, non verò importatur productio termini ad quem, aut conſeruatio eius ſecundùm eſse ſubſtantiale, & ſolùm de conceptu huius ſacræ conuerſionis eſt, vt terminus ad quem ſuccedat in locum, & munus ſubſtantiæ cõuerſæ. Vide quæ habet Eminentiſs. Cardinalis de Lugo diſp. 7. de Euchariſtia ſect. 9. nn. 159. & 160. Cardin. de Lugo.

3. Obiectio Dices tertiò, verba Sacramentalia ex Florentino, & Tridentino efficiunt quod ſignificant, ſignificant autem ſubſtantiã corporis Chriſti ſub ſpeciebus, ergò illud efficiunt.

Responſio. Reſpondeo illud efficere verificari, dum verba attingunt Chriſti corpus eo modo, quo nuper declarauimus.

4 Obiectio. Dices quartò, vnaquæque res petit cõſeruari actione proportionata modo eſſendi, ſub qua conſtituitur, ſed corpus Chriſti conſtituitur ſub ſpeciebus modo naturali à diuerſo modo eſsendi naturali, ſub quo eſt in cælo, ergò petit conſeruari actione ſupernaturali diſtincta ab actione, qua conſeruatur in cælo. Maior probatur; nam ideò accidens poſtulat conſeruari diuina actione extrà, atque in ſubiecto, quia conſtituitur ſub modo eſsendi diuerſo in ſubiecto, atque extrà ſubiectum.

Responſio. Reſpondeo veram eſse maiorem, quãdo modus eſsendi ſupernaturalis mutat rem ſubſtantialem intrinſecè, quia tunc ſicut variatur eſse ſubſtantiale intrinſecum, ita & variari debet actio, qua conſeruetur modo proportionato, at corpus C Chriſti, prout conſtituitur in hoc Sacramento, non variatur quoad eſse ſubſtantiale intrinſecum, ſed ſolùm quoad modum accidentalem, nimirùm in ordine ad nouum munus, & officium ſuſtentandi accidentia, vndè ſufficit, vt ſuperaddatur alia actio miraculoſa, qua mediãte habeat, & conſeruet modum ſupernaturalem exiſtendi in hoc Sacramento. Ad probationem maioris dico, ideò accidens extra ſubiectum poſtulare conſeruari ſub diuerſa actione, quia ſupplendus eſt concurſus ſuſtentatiuus ſubiecti, qui terminabatur ad eſse ipſius accidentis, & in corpore Chriſti exiſtente ſub accidentibus nullus concurſus ſupplen-D dus eſt, vt ſpectans ad eius eſse ſubſtantiale, ſed tantùm, vt diximus, ſuperaddenda eſt alia actio, qua mediante habeat, & conſeruet modum ſupernaturalem exiſtendi in hoc Sacramento.

5. Obiectio Dices quintò, in alijs conuerſionibus ſupernaturalibus rectè colligimus ſubſtantialem productionem termini ad quem, vt ex conuerſione aquæ in vinum ſubſtantialem productionem vini, ex cõuerſione vxoris Lot in ſalẽ, ſubſtantialẽ productionem ſalis, ergò ex conuerſione panis in corpus Chriſti debemus arguere ſubſtantialẽ productionẽ corporis Xpi,

alioqui

alloqui omnia ſaluari poſſent per ſolam translocarionem termini.

Reſponſio.

Reſpondeo negando conſequentiam, quoniam aliæ conuerſiones ſunt transformales, in quibus ſubiectum mutaretur ex vna forma ſubſtantiali in aliam, non poteſt autem connaturaliter forma materialis ex vna materia in aliam trāſferri, tùm propter dependentiam à propria, tùm ne materia, ex qua forma migrat, maneat priuata omni forma. In hac autem tota ſubſtantia conuertitur in aliam ſubſtantiam integram, quæ connaturaliùs adducitur, quam producitur ſub accidentibus prioris ſubſtantiæ.

2. Cōcluſio. Per cōuerſionē Sacramētalē nullus modus ſubſtātialis producitur in Chriſti corpore.

Dico ſecundò per cōuerſionem Sacramentalem nullum modum ſubſtantialē produci in Chriſti corpore.

Bellarmin. Cardin. de Lugo.

Pro hac concluſione eſt Eminentiſſ. Bellarminus lib 3 de Euchariſtia cap. 18. Eminentiſſ. Cardinalis de Lugo diſp. 7. de Euchariſtia ſect. 5. Probatur primò, continentia paſſiua ſub accidentibus panis, & vini, quam ſolam Chriſti corpus habet per ſacram conuerſionem, non perficit in ratione ſubſtantiæ, ergò non poteſt eſſe modus ſubſtantialis. Antecedens probatur, quia prædicta continentia nihil eſt aliud, quàm ſubſtare accidētibus, vel habere accidentia, ſed hoc nō eſt perfectio ſubſtantialis, alioquin dici poſſet, quòd eſſet perfectio ſubſtantialis C habere quantitatem, vel colorem, aut albedinem.

Probatur ſecundò, quia ſi per ſacram conuerſionem Chriſti corpus reciperet aliquem modum ſubſtantialem, ſequeretur, quòd idem Chriſti corpus non haberet omnia ſubſtantialia in hoc Sacramēto, quæ habet in cælo; etenim in cælo nō habet hunc modum ſubſtantialem, quem dicunt aduerſarij acquirere per conuerſionem Sacramentalem; Sequeretur etiā quòd Chriſti corpus non haberet omnia ſubſtantialia in hac numero hoſtia, vel eius parte, quæ habet in reliquis partibus eiuſdem hoſtiæ, vel alijs hoſtijs. Præterea ſequeretur Chriſti corpus ſubſtantialiter mutari, cùm definit eſſe ſub ſpeciebus, quod tamen eſt contra communem ſenſum, & repugnare etiam apertè videtur Catechiſmo iuſſu Concil. Trident. &

Catechiſm Pij V.

Pij V. edito, vbi parte 2. cap. 4 §. 34. docet ſubſtantiam panis conuerti in Chriſti corpus abſque vlla Domini noſtri mutatione. Sed

Obiectio.

Dices, ſi res ità ſe habet, cur ergò Cōcilium Tridentinum ſeſſ. 13. cap. 1. & canon. 1. definit Chriſti corpus ſub ſpeciebus Sacramentalibus contineri verè, & realiter? videtur enim, quòd hæc verba non verificentur, niſi Chriſti corpus ſit

A ſub ijſdem accidentibus per aliquē modum ſubſtantialem.

Solutio.

Reſpondeo verba Concilij optimè verificari, ſecluſo dicto modo ſubſtantiali; Concilium enim ibi intendit definire cōtrà Caluiniſtas, quòd Chriſti corpus nō ſolùm ſecundùm ſignificatum, ſed etiam ſecundùm ſuam ſubſtantiam ſit verè, & realiter præſens in hoc Sacramēto, quod veriſſimum eſt, etiam ſi non ſit præſens per aliquem modum ſubſtantialem, ſed tantùm per aliquem modum accidentalem, ſicut etiam Angelus poteſt eſſe præſens alicui toti corpori abſque vllo modo ſubſtantiali ſuperaddito.

3. Cōcluſio

B Dico tertiò, in conuerſione Sacramentali nullam qualitatem produci in ſpeciebus, ſiue virtutem motiuam corporis Chriſti, ſimilem virtuti magneticæ. Ratio eſt, quia difficilè, admiſſa hac virtute ſola producta in ſpeciebus, ſaluari poteſt, quomodo tranſubſtantiatio, quæ formaliter eſt conuerſio ſubſtantiæ in ſubſtantiam, fiat per ſacram conuerſionem, illa enim virtus ſolùm ponitur in accidentibus. Quarè videtur, quòd terminus ſolus ſacræ conuerſionis ſit quid totum accidentale. Præterea corporis Chriſti continentia ſub ſacris accidentibus debet poni, quantum fieri poteſt, ſimilis cōtinentiæ ſubſtantiæ panis ſubiectæ accidentibus ſuis, vt colligitur ex Catechiſmo, & communi ſenſu Catholicorum, ſed quamuis continentia panis ſub ſuis accidentibus inuolueret talem connexionē panis cum eius accidentibus, vt ijs motis neceſſariò moueretur ſubſtātia panis, non tñ ipſa accidentia habebant in ſe vllā virtutem trahendi ſecum panis ſubſtantiam, ergò non benè in continentia corporis Chriſti ſub accidentibus panis aſſeritur contineri virtutem motiuam ſuperadditam accidentibus Sacramentalibus ſimilem virtuti magneticæ.

4 Cōcluſio

Dico quartò, in conuerſione Sacramētali imuolui productionem modi accidētalis in Chriſti corpore, ratione cuius D modi idem corpus connectitur cum ſpeciebus Sacramentalibus, ſicut priùs cum ijſdem accidentibus connectebatur ſubſtantia panis (excepta tamen inhærentia, nam accidentia panis, & vini non inhærent corpori Chriſti) & ratione huiuſmodi fit, vt vbicunque ſunt eædem ſpecies, ibi etiam debeat eſſe idem Chriſti corpus, ità vt Chriſti corpus cum ſpeciebus conſtituat vnum in ratione mobilis. Huic concluſioni ſuffragantur Sotus in 4. diſt. 11. quæſt. 2. art. 6. Bellarminus lib. 3. de Euchariſtia cap. 18. præſertim § *Ex his colligitur*, & multi alij Recentiores. Fundamentum huius cō-

Sotus. Bellarmin.

cluſionis eſt, quia talis modus optimè ſaluat, qua ratione per conſecrationem ità connectatur Chriſti corpus cum accidentibus panis, vt, qui mouet eadem accidentia, verè etiam moueat Chriſti corpus, quod explicatur, & probatur ſimul propter vnionem receptam in corpore humano, & terminatam ad animam rationalem, eadem anima, vt traditur in Philoſophia, ità alligatur corpori, vt ad motum corporis ipſa etiam moueatur, & propter modum inhærentiæ receptum in materia, & terminatum ad quantitatem, ità materia cum quantitate colligatur, vt ad motum quantitatis moueatur etiam materia; ſic in re noſtra dicimus dari modum aliquem accidẽtalem in Chriſti corpore inhærentem, & adhærentem ſpeciebus ſacris, qui modus in hoc præcisè æquiualet vnioni corporis humani cum anima, & modo, quo materia vnitur cũ quantitate, & alijs ſimilibus modis, & ſicut ij modi ſunt nexus, & vnio duorum, ratione cuius vno eorum moto moueatur & alterum, licèt in vno tantùm inhæreat, vel cum eo identificetur, & alteri adhæreat, ità ratione prædicti modi inhærentis in Chriſti corpore, & adhærentis ſpeciebus Sacramentalibus, idem corpus cũ ijſdem ſpeciebus adeò indiſſolubiliter necti poteſt, vt ad motum ſpecierum neceſſariò moueatur Chriſti corpus, neque eaſdem ſpecies manentes in ratione diſpoſitionis ſufficientis ad formam panis poſſit vlla cauſa naturalis ſeparare à Chriſti corpore.

Pro ſolutione multorum, quæ obijci poſſunt contra prædictam concluſionem, ſunt aliqua aduertenda, quæ hic ſubijciam.

Aduertendum primò, poſſe dari vnionem phyſicam ſupernaturalem, & accidentalem, etiam ſi in altero extremo per ipſam vnito nullum ſit incomplementum phyſicum, ſiue naturale; patet expreſsè in exemplo Angeli gratia habituali prædici, vnio enim phyſica, & ſupernaturalis inter ipſum, & gratiam reperitur, & tamen Angelus nullum incomplementũ phyſicum, vel naturale in ordine ad effectum formalem eiuſdem vnionis, vel gratiæ habet; etenim quamuis Angelus capax ſit effectus formalis habitualis gratiæ, qui eſt conſtituere filium adoptiuum Dei, non tamen eum ex natura ſua poſtulat, cùm idem effectus formalis, ſicut & gratia habitualis, ſit ſupernaturalis etiã in Angelo, & propterea Angelus reſpectu gratiæ habitualis, vel eius effectus formalis non eſt incompletus phyſicè, vel naturaliter, quamuis ſit eius capax, & ideò impropriè tantùm dici poſſit habere

A incomplementum reſpectu gratiæ, vel vnionis cum ipſa; ſimiliter dicimus in Chriſti corpore dari modum ſupernaturalem accidentalem, per quem ità idem corpus cõnectitur cum accidentibus panis, & vini, vt cum ipſis conſtituat vnum mobile ea ratione, qua explicauimus in concluſione, & quamuis in ordine ad talem modum, neque corpus, neq; accidentia panis, & vini ſint incompleta phyſicè, & naturaliter, ſimpliciter, & propriè loquendo; dici tamen poſſunt incõpleta ſecundùm quid, reſpectu talis modi, quatenùs ab eo talem effectum formalem, quem naturaliter, & phyſicè non exigunt, vt complementum, poſſunt re-

B cipere: quarè admittendum quidem eſt Chriſti corpus per eundem modum ſupernaturalem vnionis in ſe receptum perfici in ratione mobilis, non tamen ita vt illo mediante informetur ab ijſdem accidentibus panis, vel vini, vel ab ijs accipiat eſſe calidum, vel album, quia effectus formalis huiuſmodi eſt tantùm facere, vt ex Chriſti corpore, & accidẽtibus panis ſupernaturaliter conſtituatur in ratione mobilis vnum taliter, vt motis accidentibus moueatur & corpus; ſimiliter verum eſt, vnum Angelum non poſſe vniri ſubſtantialiter cum alio Angelo, nec vnã animã rationalẽ cũ alia, quia nimitùm ſunt ſubſtantiæ completæ;

C ad vnionem enim ſubſtantialem prærequiritur in altero ſaltem extremo incõplementum ſubſtantiale, quod auferri poſſit per alterum vnitum; ſi verò loquamur de vnione accidentali ſupernaturali nulla implicantia eſt, cur non poſſit vniri vnus Angelus cum alio, vel vna anima rationalis cum alia, ſi modus ſupernaturalis producatur à Deo in vno Angelo, vel anima rationali, per quem colligetur vnus Angelus cum alio, vel vna anima rationalis cum alia in ratione vnius mobilis.

Aduertendum ſecundò, ex Verbo vnito naturæ humanæ, quæ ſupponebatur incompleta in ordine ad ſubſtantiam,

D probari illam vnionem eſſe ſubſtantialẽ, & perſonalem, quia perſona diuina Verbi expleuit illam incomplebilitatẽ, quod nihil facit contrà dictum noſtrum, quo aſſeritur poſſe eſſe vnionem ſupernaturalem accidentalem, etſi alterum vnitorum non ſit phyſicè, vel naturaliter incompletum, ſed ſufficit, quòd ſit capax modi ſupernaturalis, per quem ſupernaturaliter fiat vnio.

Aduertendum tertiò, quòd ſi albedo tanquam forma vniretur cum Angelo, daret quidem ſubiecto aliquem effectum formalem innominatum, ſi autem vnire-

tur

tur illi nõ vt forma ſubiecto, ſed præcisè per modum partis facientis cum illo vnũ mobile totale, tunc albedo nullum effectum formalem daret Angelo, quia albedo non ſe haberet vt forma reſpectu Angeli, neq; Angelus eſſet ſubiectum reſpectu albedinis: vnio tamen inter Angelum, & albedinem talis eſſet, vt Angelo, & albedini hunc effectum formalem tribueret, nempè eſſe mobile ad motum alterius.

Aduertendum quartò, non omnem, & quamcunque vnionem etiam ſupernaturalem ità alligare vtrunque extremum, vt exigat, quòd vbicunque ſit vnum extremum, ſit etiam alterum: quarè vbi ex vi verborum ponitur corpus Chriſti, ponitur etiam per concomitantiam anima, ſanguis, & cætera accidentia, quæ habet in cælo (exceptis tamen accidentibus localibus, quæ Chriſti corpus habet in cælo) quia ea omnia ſpectant ad naturalem perfectionem corporis Chriſti; ne ergò admittatur, quod Chriſti corpus alicubi ſit abſque perfectione ſibi naturaliter, ſeu connaturaliter debita, quando ponitur in Euchariſtia ex vi verborũ Chriſti corpus, ponitur vnitum cum anima, ſanguine, & cæteris accidentibus, & illa vnio eſt naturaliter, ſeu connaturaliter debita corpori Chriſti, ſed corpus Chriſti ratione vnionis Sacramentalis, quam habet cum accidentibus panis, non poſtulat, vt vbicunque ſit, ſint etiam eadem accidentia, quia Chriſti corpus non eſt vnitum per vnionem naturalem cum iiſdem accidentibus, tanquam cum aliquo ſibi naturaliter debito, & ideò neque Chriſti corpus exigit, vt vbicunque ipſum eſt, ſit & eadem vnio, vel prædicta accidentia.

Aduertendum quintò, ſufficere, vt vnio ſit inhæſiuè in corpore Chriſti, & adhæſiuè ſpeciebus, ad quas terminatur, quod ex eo conſtare poteſt, quia conceptus vnionis realis non neceſſariò dicit, quòd ſit habitio ex parte vtriuſque extremi, i. à vt vnio, & habitio afficiat vtrunque extremum, nam vnum extremum realiter poteſt habere aliud, quantum eſt ex vi ſuæ habitionis, præſcindendo, quòd aliud extremum habeat conſimilem habitionem; ex quo patet, quòd de conceptu vnionis vt ſic, non eſt afficere vtrunque vnibile; & Theologi communiter 3. p. & in 3. ſent. docent verè, & realiter naturam Chriſti eſſe vnitam Verbo, quæ vnio non poteſt afficere Diuinum Verbum, quia de fide eſt, diuinum Verbum mutari non poſſe, aut aliquid de nouo in ſe recipere iuxta illud; *Ego Deus, & non mutor*, quia diceret perfectibilitatem ſine

A intrinſeco complemento, & hinc elucet attributũ immutabilitatis diuinæ: philoſophica ratione conſtare etiam poteſt, quòd vnio vt ſic, non afficiat vtrunque extremum; nam aliqua ſunt connexa, etiam ſi ſolùm vnum alteri ſit vnitum, reali ſcilicet vnione ſolùm in vno, ex. gr. ſupponatur materia ſemper vnita formæ vnione trahente materiã ſemper ad formam, nunquam forma diſiuncta erit à materia, ſed hic eſt ſufficiens conceptus vnionis, qui tollit vnibilium diſiunctionem, ergò vnio non debet afficere vtrunque vnibile. Nota etiam, quòd ſpecies habent eſſe motiuum corporis Chriſti in ipſa vnione, non per aliquid intrinſecè

B receptum, ſed per extrinſecam denominationem, eo quòd verè ſint terminus illius modi, ſeu vnionis, quæ eſt inhæſiuè in corpore.

Aduertendum ſextò, vt aliquid ſupernaturale connexum cum aliquo naturali moueatur ad huiuſmodi motum, non requiri vllam virtutem motiuam ſuperadditam ipſi rei naturali, vel ipſi motori, vt patet ex eo, quòd dum equus v. g. vehit hominem Deo gratum, ſimul etiam mouet & gratiam exiſtentem in eodem homine, nec tamen ad gratiam mouendam ſuperadditur equo, vel corpori hominis ab eo moti vlla virtus ſupernaturalis motiua gratiæ. Prætereà ad hoc, vt Chriſti

C corpus moueatur ad motum ſpecierum, ſufficit vnio corporis Chriſti cum ſpeciebus, quæ inhæſiuè ſit in corpore, & adhæſiuè in ſpeciebus, ſine vlla virtute ſupernaturali ſuperaddita ſpeciebus motiua corporis Chriſti, quia vnio corporis humani cum anima rationali, licèt ea ſit ſpiritualis, ſufficit, vt ad motum corporis moueatur anima abſque vlla virtute motiua ſuperaddita corpori, quamuis ponatur animam rationalem moueri motu diſtincto à motu corporis, ergò ſimiliter poſſumus philoſophari de vnione corporis Chriſti cum ſpeciebus Sacramentalibus; ſicut enim moto corpore humano ex vnione recepta in eodem corpore, &

D terminata ad animam, conſequitur motus ſpiritualis in anima rationali, ità motis ſpeciebus Sacramentalibus, mouetur vnio ſupernaturalis corporis Chriſti cum ſpeciebus, & ex eadem vnione mota poteſt conſequi motus in Chriſti corpore; motus autem prædictæ vnionis debet effectiue procedere à mouente ipſius ſpecies, aut debet ex ipſa vnione quodammodo emanare, & reſultare, poſito motu ſpecierum, tanquam conditione ſine qua non, aut certè debet prouenire à ſolo Deo, qui moueat vnionem, eo quòd accidentia panis naturaliter exigant, ne

impediantur, quominùs à cauſa naturali poſſint moueri, cui exigentiæ Deus vt ſatisfaciat, motis ſpeciebus Sacramentalibus, mouet vnionem illam; quarè qui mouet hoſtiam, vel accidentia panis cõſecrata, dicitur mouere vnionem illam ſupernaturalem, & Chriſti corpus, quia ponit conditionem ſine qua non moueretur vnio, ex qua cõditione poſita Deus infallibiliter mouet eandem vnionem.

2 Quæres, an hic modus vnionis ſit diuiſibilis, vel indiuiſibilis. Reſpõdeo eſſe diuiſibilẽ, immò habere duplicem diuiſibilitatem, vnam ratione ſubiecti, quatenùs ſecundùm vnam partem ſui eſt in vna parte ſubiecti, ideſt corporis Chriſti, & ſecundùm alteram in altera parte ſubiecti: alteram verò diuiſibilitatem habet reſpectu termini, ſiue ratione eiuſdem; quatenùs Chriſti corpus per vnam partem prædicti modi vnitur, vel alligatur vni parti quantitatis hoſtiæ, & per alteram partem alteri parti eiuſdem quantitatis.

5 Cõcluſio. Dico quintò, actionem nouam, & ſupernaturalem, qua Chriſti corpus miraculosè ſuſtentat accidentia panis in genere cauſæ efficientis, neceſſariò interuenire in conuerſione Sacramentali. Fundamentum eſt, quia licèt corpus Chriſti eſſet ita connexum cum accidentibus panis, vt ijs motis neceſſariò moueretur ipſum, ſi tamen non ſuſtentaret eadem accidentia in genere cauſæ efficientis, cùm illa non ſuſtentet in genere cauſæ materialis, cùm hoc ſit indecens; eſt enim perfici, & pati, non ſuppleret circà illa munus ſubſtantiæ panis, vt per ſe patet, & per conſequens eidem corpori non eſſent appropriata panis accidentia, ac proindè neque Chriſti corpus ſub illis contineretur, vt ſubſtantia ipſorum, aut ijs ſubſtaret, atque ità non poſſet his mediantibus demonſtrari.

Obiectio. Dices, poteſt aſſeri panis accidentia recipi ſubiectiuè, & inhærere in Chriſti corpore, atque ita continentia paſſiua corporis Chriſti ſub accidentibus panis eſſet ſimilior continentiæ paſſiuæ ſubſtantiæ panis ſub ijſdem accidentibus, ergò malè aſſeritur Chriſti corpus ſuſtentare accidentia panis in genere cauſæ efficientis.

Reſponſio. Reſpondeo falſam eſſe priorem partẽ antecedentis, ſiquidem conſtat non ſolùm ex communi ſententia Patrum, & Conc. Cõſtantien. ſcholaſticorum, ſed etiam ex Concilio Conſtantienſi ſeſſ. 8. accidentia conſecrata manere ſine ſubiecto in hoc Sacramento. Pro ſolutione eorum, quæ obijci poſſent:

5 Aduertendum primò, non repugnare per vnam actionem moraliter fieri alteram, atque ità in re noſtra, licèt verba conſecrationis phyſicè cauſent, vt pluribus placet, modum vnionis, quo Chriſti corpus vnitur cum accidentibus panis; non eſt tamen neceſſe, vt cauſent phyſicè actionem, qua idem corpus ſuſtentat accidentia, ſed ſufficit, quòd cauſent illam moraliter, hoc eſt, quòd Deus intuitu illorum eleuet Chriſti corpus ad eadem accidentia ſuſtentanda, nempè vt verba illa verificentur.

Aduertendum ſecundò, Chriſti corpus, mediante accidẽte phyſico ſupernaturali, eleuari ad præſtandam prædictam ſuſtentationem in genere cauſæ efficientis, quia ſicut intellectus Beatorum eleuatur per lumen gloriæ ad eliciendum actum ſupernaturalem viſionis beatificæ, & voluntas creata per habitus virtutum ſupernaturalium eleuatur ad operandũ ſupernaturaliter, & Sacramenta iuxta communem ſententiã per accidens phyſicum ſupernaturale ſuperadditum eleuantur ad producendam gratiam, vt ſic connaturaliùs operentur per principium ſibi intrinſecum, ità admittendum eſt in Chriſti corpore aliquod accidens ſupernaturale, ratione cuius eleuetur ad exercendam actionem ſupernaturalem ſuſtẽtandi accidentia conſecrata.

6. Cõcluſio. Dico ſextò, terminum ad quem vltimatum conuerſionis Sacramentalis eſſe corpus Chriſti, aut ſanguinem, vt contentum ſub ſacratis accidentibus: quarè optimè hæc ſacra conuerſio etiã ex parte termini ad quem verè dicitur ſubſtantialis, & tranſubſtantiatio. Ratio eſt, quia quod in conuerſione principaliter attenditur, eſt terminus vltimatus; nam ille eſt, in quem conuertitur terminus à quo; vndè ſi ille eſt ſubſtantia, & ſuccedit in munus ſubſtantiæ, conuerſio erit ſubſtãtialis, ſed corpus, & ſanguis Chriſti eſt ſubſtantia, & ſuccedit in munus ſubſtantiæ, ſuſtentando in genere cauſæ efficientis accidentia panis, & vini; ergò etiam ſi modus accidentalis ſit in Chriſti corpore, ratione cuius idem corpus, & ſanguis connectitur cum ſacris ſpeciebus, vt ſupra declarauimus, conuerſio tamen erit ſubſtantialis. Confirmatur, quia terminus à quo dicitur ſubſtantialis non ratione termini immediati, qui eſt vnio accidentium cum pane, quæ expellitur immediatè ab vnione eorundem cum corpore Chriſti, ſed ratione termini mediati, qui eſt ipſa ſubſtantia panis, quæ formaliter expellitur à ſubſtantia corporis Chriſti, ergò etiam terminus ad quẽ erit ſubſtantialis, non ratione termini immediati, qui eſt modus ille in Chriſti

cor-

corpore productus, ſed ratione termini A
mediati, ſeu vltimati, qui eſt corpus Chriſti, aut ſanguis ſuccedens in locum ſubſtantiæ conuerſæ.

Ex dictis collige, conuerſionem Sacramentalem poſſe appellari adductiuam, ſi videlicet per hoc nihil aliud ſignificetur, niſi quòd hæc conuerſio faciat Chriſti corpus, & ſanguinem ſuccedere in munus, & officium ſubſtantiæ conuerſæ panis, & vini, modo ſupra explicato; ſi verò conſecratio adductiua ità ſumatur, vt importet motum localem, vel ità, vt eius terminus primarius ſit locus, vel ambiens extrinſecum, dicendum eſt, non eſſe adductiuam, ac proindè meliùs, & ſimpliciter loquendo, dici poteſt conuerſio in- B
troductiua, ſeu conſtitutiua corporis, & ſanguinis Chriſti ſub ſacris accidentibus.

DISQVISITIO IV.

An panis, & vini ſubſtantia in ſacra conuerſione annihiletur.

QVoniam per conuerſionẽ Sacramentalem tota ſubſtantia panis, & vini ità mutatur, vt deſinat eſſe, C
ideò in quæſtionem vocatur, an panis, & vinum in conuerſione Sacramẽtali deſinat per annihilationem.

Ocham. Affirmat Ocham in 4. diſt. 11. quæſt. 6. art. 7. tribuitur etiam Scoto in 4. diſt. Scotus. 11. qu. 4. § *Ad queſtionem dico*, & quodlibeto 10. art. 3. & alijs multis, quos refert Vaſquez tom. 3. in 3. p. diſp. 183. c. 1. eorum tamen multos ipſe oſtendit nõ in hac fuiſſe ſententia.

Communis opinio negat in ſacra conuerſione panem, & vinum annihilari. S. D. Thomas. Thomas 3. p. q. 75. ar. 3. & lib. 4. cõtra Ferrarien. gentes cap. 63. ibique Ferrarienſ. Paluda- Paludan. nus in 4. q. 3. a. 2. n. 25. Suarez to. 3. in 3. D Suarez. p. diſp. 50. ſect. 7. Vaſquez cit. diſp. c. 1. Vaſquez. Card. de Lugo diſp. 7. de Euchar. ſect. 12. Cardin. de Lugo.

Difficultas tamen eſt in aſſignanda ratione, cur non ſit annihilatio, quia cùm nihil ſubſtantiæ panis, aut vini in ſe, vel in alio maneat poſt conſecrationem, videtur quòd ſit annihilatio, annihilatio enim eſt deſitio rei abeuntis in nihilum.

Paludan. Aliqui, vt Paludanus in 4. diſt. 11. qu. Capreol. 3. art. 2. Capreolus quæſt. 1. art. 3. ad primam confirmationem primæ rationis Scoti contrà ſecundam concluſionem, dicunt ideò ſubſtantiam panis non annihilari, quia manet in potentia tum naturali informatiua accidentiũ ad eá naturam informandam, tum obedientiali conuertibili corporis Chriſti, ſicut enim forma non annihilatur ex eo, quòd maneat in potentia materiæ, ità neq; panis, eo quòd maneat in potentia tum informatiua accidentium, tum conuertibili corporis Chriſti.

Sed contra eſt, quia vt rectè Scotus in 4. diſt. 11. quæſt. 4. §. *Hic dicitur*, ex hoc ſequeretur nullum corpus poſſe annihilari, niſi annihilata tota ſubſtantia corporea, eo quòd nulla eſt ſubſtantia corporea, quæ non contineatur in potentia obedientiali alterius ſubſtantiæ corporeæ conuertibilis in ipſum; tum quia ſicut potentia imperfecta accidentium nõ impediret, quin ſubſtantia panis verè crearetur, ſi ſub illis ex nihilo ſui reproduceretur, ità nec impediret, quin verè annihilaretur, ſi in aliam ſubſtantiam conuerteretur. Præterea ſequeretur, nullam formam materialem, licet à Deo cõſeruatam miraculosè abſq; ſubiecto, poſſe annihilari à Deo, niſi annihilata omni materia, de cuius potentia poſſit illa extrahi, quia licèt à Deo deſtruatur huiuſmodi forma, adhùc ea remanet in potẽtia obedientiali, imò iuxtà multos & in potentia naturali eiuſdẽ materiæ, niſi ipſa annihilata ſit; ſic etiam ſequeretur manente Chriſti corpore in cælo, non poſſe panem annihilari à Deo, ſiquidem eadem ratione, aut certè ſimili panis poſt conſecrationem continetur in potentia obedientiali corporis Chriſti: cõtinetur etiam in potentia obedientiali eiuſdem corporis exiſtentis in cęlo, nulla ſuppoſita conſecratione.

Impugnatur. Scotus.

Ledeſma. Alij, vt Ledeſma 1. p. quæſt. 16. art. 4. exiſtimant ideò panem, & vinum non annihilari, quia manent eorum accidentia poſt Sacramentalem conuerſionem.

Sed contrà hanc exiſtimationem eſt, quia ex ea ſequitur, quòd ſi Deus deſinat materiam primam ligni v. g. conſeruare per ſolam ſuſpenſionem influxus, manente ligni forma, prædicta materia non annihilaretur; forma enim remanens eſt aliquid materiæ ligni; conſequens autẽ communiter falſum cenſetur; ſimiliter ſi Deus conſeruare deſinat rationalem animam, corpore, quod informabat, remanente, vel deſinat conſeruare totã ignis ſubſtantiam, manente calore in aqua producto ab ipſo igne, neque anima rationalis annihilaretur, quia remaneret corpus, quod eſt aliquid eiuſdem animæ, neque annihilaretur ignis ſubſtantia, quia remaneret in aqua calor, qui eſt effectus eiuſdem ignis.

Alij,

Suarez.

Alij, vt Suarez tom. 3. in 3. p. diſp. 50. A ſect. 7. autumant, ideò ſubſtantiam panis, & vini non annihilari, quia non deſinit per meram ſubtractionem concurſus, ſed ex vi actionis poſitiuæ ſeparantis, & conſeruantis accidentia extra ſubiectum, & quia omnis actio neceſſariò terminatur ad aliquod poſitiuum, vel per modum termini permanentis, vel per modum ſubiecti, in quo recipitur, nulla autem actio poteſt deſtruere aut terminum, quem attingit, aut ſubiectum, in quo recipitur, nequit ex vi talis actionis deſtrui totum, quod ſupponitur, ſed panis tantùm, nempè ſubſtantia, vt pars eſt compoſiti ex ſubſtantia, & accidentibus, B manentibus accidentibus, vt ſubiecto talis actionis, annihilatio verò, quia eſt vnica ſuſpenſio concurſus, deſtruit totū:

Refellitur.

Sed contra eſt, nam eſto deſitio ſubſtantię ex vi actionis poſitiuæ ſeparantis, & conſeruantis accidentia extra ſubiectum non ſit annihilatio, quia non eſt per propriam ſubtractionem concurſus, ſed per incompoſſibilitatem termini ad quē, tamen non eſt admittendum de facto ſubſtantiam panis, & vini formaliter deſinere ex vi actionis ſeparātis, & conſeruantis accidentia extra ſubiectum, ſed potiùs ex vi corporis Chriſti per ſe ipſum ſuſtentantis accidentia. Præterea ille eſt terminus formalis ſacræ conuerſionis, quem verba conſecrationis per ſe ſi- C gnificant, ſed verba non ſignificant per ſe modum, quo accidentia panis, & vini à proprio ſubiecto ſeparantur, ſed corpus, & ſanguinem Chriſti ſub accidentibus contentum.

Maior.
Gabriel.
Vaſquez.

Alij demùm, vt Maior, Gabriel in 4. diſt. 11. quæſt. 1. art. 3. dub. 2. Vaſquez tom. 3. in 3. p. diſp. 43. cap. 3. opinantur ideò ſubſtantiam panis, & vini non annihilari, quia eius deſitio ex intentione Dei ordinatur ad terminum poſitiuum, nempè ad corpus, & ſanguinem Chriſti. Fundamentùm eſt, quia mutatio ſpecificatur à termino vltimato ad quem, qui in hac mutatione non eſt non eſſe panis, ſed eſſe corporis, ad quod non eſſe panis D ordinatur, vt diſpoſitio ex intentione Dei.

Reijcitur.

Sed contrà, nam ſola extrinſeca voluntas Dei non variat intrinſecè rem, ergò ſi re ipſa hæc mutatio eſt annihilatio, non variabitur ex ſola voluntate Dei extrinſecè illam ordinantis ad terminum poſitiuum: vndè ſi Deus deſtrueret hunc Solem, & alium crearet, eumq; loco deſtructi reponeret, nihilominùs ſecundùm omnes talis deſtructio eſſet annihilatio, ergò intentio, & voluntas extrinſeca Dei ordinantis deſitionem panis ad ponendum Chriſti corpus ſub accidentibus eiuſdem panis, non poteſt per ſe impediri, quo minùs deſitio panis ſit annihilatio, ſi cætera requiſita non deſint.

Concluſio. Panis, & vini deſitio in hac ſacra conuerſione non eſt annihilatio.

Dico, ſatis optimam eſſe rationē, quæ à nonnullis Recentioribus aſſignatur, nimirùm panis, & uini deſitionem in hac ſacra conuerſione non eſſe annihilationē, quia illa eſſentialiter connotat corpus, & ſanguinē Chriſti, ut terminū ad quem; ad introductionem .n. corporis, & ſanguinis Xp̄i ſub ſpeciebus ſacris ſubſtantia panis & uini deſinit per phyſicā incompoſſibilitatem cum illa. Explicatur, & probatur; natura mutationis non ſolùm attendi debet penes terminum ad quem, ſed penes modum, quo ad illum tendit: quarè, cum in hac ſacra conuerſione panis, & uinum non deſinant ex mera ſuſpenſione concurſus conſeruatiui, ſed ex repugnantia, & incōpoſſibilitate corporis, & ſanguinis Chriſti ſub ſpeciebus ſacris, ad quā poſitionē Deus lege cōnaturalitatis tenetur ſubſtantiam panis, & vini non conſeruare, non erit talis deſitio, annihilatio, quia cùm annihilatio ſit oppoſita creationi, ſicut creatio ſit ex puro nihilo, ità annihilatio tendit ad purum nihilum, non poteſt autem illa mutatio tendere ad purum nihilum, quæ ex natura ſua connexionem habet cum poſitiuo termino ad quem, quia tunc ex ui talis connexionis præter deſtructionem rei, quæ corrumpitur, eſſentialiter connotatur principalis terminus ad quem, ui cuius illa corrumpitur, talis eſt deſitio panis, & uini in hac Sacramentali mutatione, quæ eam habet cum exiſtentia corporis, & ſanguinis Chriſti ſub ſpeciebus ſacris connexionem, ut ex ui modi, quo ſit, eſſentialiter connotet illam, ut terminum ad quem naturaliter incompoſſibilem, ac proindè illa non eſt uera ſuſpenſio creatiui influxus, ſed deſitio ſubſtantiæ ex lege connaturalitatis ob incompoſſibilitatem corporis, & ſanguinis Chriſti ſub ſpeciebus conſtituti cum ſubſtantia panis, & uini. Confirmatur, quia ſi panis deſineret ui ſolius ſuſpenſionis conſeruatiui influxus, ipſum non eſſe panis eſſet adæquatus terminus ad quem talis mutationis, at quandò deſinit ex vi poſitionis corporis, idem non eſſe panis ſit inadæquatus, & minùs principalis terminus mutationis, quia tunc ex ui phyſicæ incompoſſibilitatis panis cum corpore, ipſum non eſſe panis facit unum adæquatum terminum ad quem cum ipſo corpore incompoſſibiliter ſuccedente, & conſequenter non poteſt tunc eſſe principalis, & adæquatus terminus mutationis. Hanc rationem

innuit

D.Thomas Aureol. innuit D. Thomas in 4. diſt. 11. quæſt. 1. art. 2. Aureolus in 4. diſt. 11. qu. 3. prop. 5. Annihilatio, inquit, non eſt mutatio, quæ ſit ſequela alterius mutationis, ſed eſt præciſè ſola ſubtractio manutenentiæ Dei, ſed deſitio panis eſt ſequela mutationis alterius. Ex his deducitur, deſitionem panis eſſe effectum ſecundarium actionis, qua corpus Chriſti conſtituitur ſub ſpeciebus, non quidem formaliter, ſed cauſatum eo modo, quo generatio dicitur cauſa corruptionis; ratio eſt, quia panis deſinit per incompoſſibilitatem corporis, ergò corpus eſt cauſa, cur deſinat panis. Sed

1. Obiectio. Obijcies primò, ſi ſub ijſdem accidentibus, ſub quibus nunc eſt corpus Chriſti, rediret ſubſtantia panis, uerè crearetur, quia fieret ex nihilo, ergò ſi poſito Chriſti corpore ſub accidentibus ſacris, nihil de ſubſtantia panis remanet, uerè dicetur annihilata ſubſtantia panis, quia ità ſe habet terminus ad quem annihilationis, ſicut terminus à quo creationis; ergò ſi exiſtentia corporis Chriſti non impediret, quin reproductio panis eſſet creatio, neque præexiſtentia eiuſdem impeditat, quin deſitio panis ſit annihilatio.

Reſponſio. Reſpondeo negando conſequentiam, quoniam per actionem purè creatiuam ſubſtantia panis rediret ſub eiſdem accidentibus, at non per actionem purè annihilatiuam deſinit in corpus Chriſti; cuius ratio à priori eſt, quia actio, qua reproduceretur ſubſtantia panis, eſſet independenter ab actione, qua eadem ſubſtantia uniretur cum accidentibus, quia eſſet prior, utpotè terminata ad eſſe ipſius: contrà uerò mutatio, qua panis ſubſtantia deſinit ſub ſpeciebus, & accidentibus, eſt dependens ab actione, qua corpus Chriſti ſub ijſdem accidentibus unitur, quippè ex unione corporis Chriſti cum accidentibus deſinit ſubſtantia panis. Vndè non eſt idem terminus ad quem deſitionis, & à quo productionis, quoniam in dicto caſu ſubſtantia panis reproduceretur ex nihilo ſubiecti, & poſitiui termini à quo, ſubſtantia autem panis in ſacra conuerſione non deſinit in nihilum ſimpliciter, ſed in terminũ poſitiuum ad quem, ſcilicet in corpus Xpi.

2. Obiectio. Obijcies ſecundò, anima rationalis uerè creatur, & tamen ſupponit embrionem, ergò & deſitio ſubſtantiæ panis erit annihilatio in ſacra conuerſione, etiam ſi connotet terminum poſitiuum ad quem, ſcilicet corpus, & ſanguinem Chriſti.

Reſponſio. Reſpondeo negando paritatem, nam ideò anima rationalis non incipit niſi per creationem, quia non incipit vt terminus; incompoſſibilis cum alia forma; quia licèt vt vniblſa ſit incompoſſibilis cum forma embrionis, ac proindè vt ſic, ſit terminus conuerſionis, non tamen vt creabilis, quia vt ſic, non opponitur illi, panis autem ſubſtantia deſinit in ſacra conuerſione per incompoſſibilitatẽ termini ad quem.

3. Obiectio. Obijcies tertiò, mutatio attenditur penes terminos p ſe, nõ penes terminos per accidens, ſed termini per ſe in deſitione panis, non eſt corpus Chriſti, quod per accidens coniungitur cum non eſſe panis, ſed eſſe panis, & non eſſe panis, ille vt terminus à quo, hic vt terminus ad quem, ergò penes terminos per ſe deſitio panis eſt annihilatio, quoniam hæc per ſe verſatur inter eſſe, & non eſſe rei. Maior conſtat, nam mutatio attenditur penes terminos, a quibus ſpecificatur; hi autem ſunt termini per ſe, non termini per accidens, qui tantùm connotantur, & variari poſſunt ex ſola uoluntate agentis. Minor probatur, nam termini per ſe eſſentialiter concurrunt ad mutationẽ, implicat enim eſſe mutationẽ ſine ſuis terminis per ſe; corpus autem Chriſti non concurrit eſſentialiter ad deſitionem panis, cùm eadem deſitio panis eſſe poſſit ſine corpore Chriſti hic præſente.

Reſponſio. Reſpondeo duplicem eſſe terminum per ſe mutationis: alterum intrinſecum, & formalem, ad quem mutatio formaliter terminatur; vt eſſe rei eſt terminus intrinſecus, & formalis actionis, per quã res accipit eſſe; ſicut non eſſe rei, eſt terminus intrinſecus, & formalis, in quem res formaliter deſinit: alterum veluti cauſalem, à quo res, quæ incipit, vel deſinit, aliquo modo cauſatur, ceu corruptio vnius cauſatur ex generatione alterius, ac proindè terminatur ad illam non formaliter, ſed cauſaliter, vterque eſt terminus per ſe mutationis, quia vterq; per ſe, & non per accidens eſt illi annexus, licèt prior formaliter, poſterior cauſaliter; vndè neganda eſt minor, ad cuius probationẽ, nego corpus Chriſti in hac ſacra mutatione non cõcurrere eſſentialiter cauſaliter, licèt non eſſentialiter formaliter; nec obſtat, quòd corpus Chriſti ſolùm connotetur, non autem deſitio panis, nam cùm hæc connotatio fundetur in reali, & phyſica incompoſſibilitate, in ſacra mutatione deſitionem prædictam panis à parte rei diſtinguit ab annihilatione.

DIS

DISQVISITIO V.

Quænam ſint verba ad conſecrationem eſſentialiter requiſita.

1. Cõcluſio Hęc verba, Hoc eſt corpus meum, eſſentialiter requiruntur ad conſecrationẽ panis D.Thom.

DICO primò, quòd hæc quatuor verba, *Hoc eſt corpus meum*, eſſentialiter requiruntur ad conſecrationem panis, & ſufficiũt. Eſt communis Theologorum cum D.Thoma 3. p. quæſt. 78. art. 1. ad 4. Probatur noſtra concluſio ex traditione, & vſu Ecclesiæ, in qua prædicta verba ſemper habita ſunt, vt neceſſaria, & ſufficientia ad conſecrationem panis; de qua re plura vide apud Fagundez lib. 2. præcept. 3. cap. 6. nu. 6. Secundò probatur, & primò quoad primam partem, quæ aſſerit neceſſitatem prædictorum verborũ; quia illa quatuor verba ſunt neceſſaria ad ſignificandũ conuerſionem panis in Chriſti corpus, quæ conuerſio eſt effectus verborum conſecrationis, ergò illa verba ſunt neceſſaria ad conſecrationem panis, & ideò ab omnibus Euangeliſtis, qui enarrant inſtitutionem huius Sacramenti, & à D. Paulo 1. ad Corinth. 11. eadem verba magna diligentia obſeruata ſunt abſque vlla varietate; quod etiam fit in omnibus Liturgijs, & in Canone Miſſæ. Secũda pars concluſionis, quæ aſſerit prędicta verba ſufficere, probatur, quia per illa verba ſufficiẽter ſignificatur id, quod efficitur in Sacramento corporis Chriſti, ideſt conuerſio panis in Chriſti corpus, vt patet, ergò illa verba ſufficiunt ad panis conſecrationem. Confirmatur, quia ſi prædicta verba non ſufficerent ad formam conſecrationis, eſſet, quia vel alia Chriſti verba antecedentia, vel conſequentia neceſſariò requirerẽtur, vel quia particula illa, *enim*, eſſet neceſſaria, quæ in conſecratione adhibetur poſt vocem, *eſt*; aut quia conſecratio non perficitur, niſi adiungatur aliqua deprecatio, ergò &c. Maior liquet, quid enim aliud fingi poteſt, quod ad ſufficientiam formæ conſecrationis panis neceſſarium ſit? Minor probatur, quia antecedentia illa verba, *Accipite, & manducate*, non attinent, vt patet, ad ſignificandum id, quod in hoc Sacramento peragitur, ſed ſpectãt tantùm ad vſum, in quo hoc Sacramentum non conſiſtit, neq; verba illa Chriſti Domini, *quod pro vobis tradetur*; vel alia, ſi quæ ſint, neceſſaria eſſe poſſunt, cùm ea Romana Eccleſia omittat, quæ errare non poteſt, quoad doctrinam Sacramentorum, vt dicitur in cap. Ad abolendam de hæreticis, quam in his errare nullus affirmare poteſt; & ſi quis affirmare auderet, pœnam excommunicationis incurreret, vt ex cap. 9. de hæreſibus cõſtat. Similiter particula, *enim*, refertur ad illa antecedentia, *Accipite, & manducate*, & pertinet ad vſum. Accedit, quòd nullus Euangeliſta huius Sacramenti inſtitutionem enarrans, nec Apoſtolus Paulus, neq; in texto latino, neq; in Græco, neq; in Chaldæo, neq; in Syriaco habet particulam, *enim*, in forma conſecrationis panis. Quarè D. Thomas 3. p. qu. 87. ar. 2. ad 4. docet illam ſolùm addi ab Eccleſia Romana ex conſuetudine à S. Petro deriuata. Deniq; quòd deprecatio illa non ſit neceſſaria, ex eo cõſtat, quòd neque è ſcriptura, neq; ex traditione habemus illam adhibitam eſſe à Chriſto, cum tamen tota, & integra cõſecratio citra dubium ſit peracta à Chriſto, & conſtat ex illis verbis: *Hoc facite in meam commemorationem*.

D.Thomas

Obiectio.

Dices, illa uerba antecedentia; *Qui pridie, quã pateretur*, ſunt neceſſaria, ut forma ſignificare poſſit, proferri in perſona Chriſti, quia niſi Sacerdos uerba illa præmittat, non ſatis apparet, an in perſona propria, uel aliena loquatur, ergò etiam illa uerba ſunt neceſſaria ad peragendam conſecrationem panis.

Reſponſio

Reſpondeo negando antecedens, ad hoc enim, ut loquatur Sacerdos in perſona Chriſti, & uerbis illis, *Hoc eſt corpus meum*, denotetur corpus non ipſius Sacerdotis, ſed Chriſti, ſatis eſt, ſi non proprio nomine, ſed Chriſti nomine proferat, ad quod non eſt neceſſarium alia uerba de ipſo Chriſto proferre, ſed ſatis eſt, ſi ſacerdos ſua intentione tenendo perſonam Chriſti uerba conſecrationis proferat, proinde ac ſi Chriſtus præſens illa proferret; hoc autem, ut rectè adnotat Vaſquez tom. 3. in 3. p. diſp. 197. cap. 1. quicunq; Sacerdos efficit hoc ipſo, quòd iuxtà intentionem Eccleſiæ illa proferat, nam & Angelus, qui Dei perſonam induens Hebræis loquebatur, nullis alijs præmiſſis uerbis in perſona Dei loquebatur, dum dicebat, Ego ſum Deus.

Vaſquez

Aduerte, quòd aliquandò Patres aliqui docere uidentur hoc Sacramentum confici precibus, ſed nomine precum intelligunt ipſam conſecrationem, aut certè tantùm uolunt, quòd precibus conficiatur hoc Sacramentum: ità ut in illius confectione preces adhibeantur, non quidem ut neceſſariæ, ſed ut præparatoriæ.

Aduer-

Aduerte ſimiliter Græcos in ſuis Liturgijs poſt illa uerba; *Hoc eſt corpus meum*, petere, vt Deus faciat panem, corpus Chriſti, itá habet Liturgia Chryſoſtomi; circá autem hanc deprecarionem multæ ſunt expoſitiones, quæ videri poſſunt apud Bellarminum lib. 4. de Euchariſtia cap. 3. hæc mihi ſatisfacit, nimirùm, quòd deprecatione prædicta tantùm exoretur Deus, vt conſecratio, & corpus ſint vtilia ſuſcipientibus, atque hoc petit, quaſi nondum eſſet facta conſecratio, nimirùm per repræſentationem temporis conſecrationem antecedentis; ſicut etiam Eccleſia tempore Aduentus orat, vt nubes pluant iuſtum, per repræſentationem illius temporis, quo Chriſtus nondum aduenerat, quod facilè patebit attentè legenti Liturgiam Baſilij.

Bellarmin.

Collige nõ eſſe admittendam opinionem Scoti in 4. diſt. 8. quæſt. 2. art. 2. dubitantis, an omnia verba Canonis incipiẽtia ab ijs, *Qui pridiè, quàm pateretur*, ſint neceſſaria, cuius fundamentum eſt; quia præciſis illis, quomodo loquatur Sacerdos in perſona Chriſti, non apparet, at indè patet propoſitionem eſſe falſam; ſed hoc facilè diluitur, tùm quia illa verba ſunt neceſſaria, quæ fuerunt prolata à Chriſto; at illa, *qui pridiè &c.* non ſunt Chriſti, ſed Euangeliſtarum verba Chriſti factum narrantia; tùm quia non apparet, quomodo ex illis verbis ſignificetur Sacerdotem induere perſonam Chriſti, nam id non pendet ex verbis antecedentibus; ſed ex intentione proferentis poſita inſtitutione Chriſti; itá enim in veteri ſcriptura ſæpè Angeli loquebantur in perſona Dei.

2. Cõcluſio In cõſecratione ſãguinis ſunt neceſſaria hæc verba, Hic eſt calix ſãguinis mei.

Dico ſecundò, in conſecratione ſanguinis eſſe neceſſaria hæc verba, *Hic eſt calix ſanguinis mei*, vel *Hic eſt ſanguis meus*: verba verò ſequentia, q̃ Romana Eccleſia addit, *noui, et aeterni teſtamẽti, qui pro vobis, & pro multis effundetur in remiſſionem peccatorũ*, non eſſe de neceſſitate Sacramẽti. Prima pars concluſionis patet, quia illa verba ſunt neceſſaria ad ſanguinis conſecrationem, quibus ſignificatur conuerſio D vini in ſanguinem, ſed huiuſmodi ſunt prædicta verba, ergò &c. Secunda pars concluſionis eſt communis Doctorum in 4. diſt. 8. & Recentiorum, quorum multi citantur à Suarez tom. 3. in 3. p. diſp. 78. ſect. 1. & Vaſquez tom. 3. in 3. p. diſp. 198. cap. 3. & ſuffragantur Damaſcenus lib. 4. de fide orthodoxa cap. 14. Ambroſius lib. 4. de Sacramentis cap. 5. & alij Patres, qui aſſignant verba à nobis in concluſione poſita pro forma conſecrationis ſanguinis nullis alijs adiunctis. Probatur, nam illa verba, quibus vniuer- A ſalis Eccleſia non vtitur in conſecratione calicis, non ſunt de neceſſitate Sacramenti, ſed verbis, *Noui, & æterni teſtamenti &c.* non vtitur vniuerſalis Eccleſia, ergò &c. Patet, nam ſi aliqua Eccleſia, præſertim Græca habuiſſet mutilam formam, tunc Eccleſia Romana illam reprehendiſſet; nam non permiſiſſet tam grauem errorem in magna parte Eccleſiæ, & multò minus illum approbaſſet; at conſtat Liturgias Græcorum fuiſse approbatas ſexta Synodo, & in Florentino, vbi ſupponitur Græcos ritè conficere. Minor patet, quia non omnes Eccleſiæ approbatæ vtuntur omnibus illis verbis: nam in Liturgijs omnibus Græcorum B omittitur, *æterni teſtamenti, myſterium fidei*. In Miſsa Aethiopum, quæ illis tradita fuit à D. Matthæo, omittitur etiam ly, *noui teſtamenti*. Cætera verò, *pro vobis, & pro multis effundetur &c.* non eſse neceſſaria, patet, tùm quia Patres dum referunt verba, quorum vi fit conuerſio, illa omittunt, vt Ambroſius, Cyprianus, Emiſsenus, & Iuſtinus, tum quia eodem modo à Chriſto addita eſt hæc determinatio formæ ſanguinis, ſicut formæ corporis additur; *quod pro vobis tradetur*, ergò ſicut hæc nõ ſunt de neceſſitate formæ corporis, vt diximus in prima cõcluſione, itá nec prædicta verba ſunt neceſſaria ad conſecrationem ſanguinis. Simi- C liter patet neq; debere addi, vt eſsentialia, *qui pro vobis*, quia non omnes Liturgiæ illa habent, nec referuntur ab omnibus Euangeliſtis. Sed

Suarez.
Vaſquez.
Damaſcen
Ambroſ.
Ambroſ.
Cyprian.
Emiſſen.
Iuſtin.

Obiectio.

Obijcies ex grauiſſimis Auctoribus verba illa, *qui pro vobis &c.* ex parte prædicati efficiunt vnam propoſitionem cum verbis præcedentibus, quia ſunt determinationes prædicati; nec valet dicere eſse determinationes prædicati nõ neceſsarias ad rationem eſsentialem Sacramenti, nam per illa verba tota propoſitio determinatur ad ſignificationem Sacramentalem, vt ſcilicet repræſentetur paſſio Chriſti, in qua ipſius ſanguis effuſus eſt. Confirmatur primò ex vſu D Eccleſiæ Latinæ, nam omnia illa verba profert ſuper calicem eodem tenore, & ſcribuntur in Canone ijſdem characteribus. Confirmatur ſecundò, nam Concilium Colonienſe part. 4. cap. 14. omnia illa refert, vt formã conſecrationis, & Innocentius III. in cap. *cùm Marthæ* de celebratione Miſsarum, affert formã conſecrationis calicis, ſicut reperitur in Canone Miſsæ accepiſse Apoſtolos à Chriſto, & Eccleſiam ab Apoſtolis, licèt non omnia illa verba referantur in Euangelio, at ex Florentino forma ſunt verba Seruatoris, quibus hoc Sacramentum cõfici-

Conc. Colon.

ficitur, & Catechiſmus recitatis his verbis dicit, illis comprehendi formam calicis.

Reſponſio. Reſpondeo primò afferendo inſtantiā formæ corporis, nam etiam ly, *quod traditur*, eſt determinatio prædicati. Secundò non omnem additionem ad prædicatum ſuſpendere ſenſum propoſitionis, quia additio poteſt pertinere ad explicationem quandam, & non ad integritatem præcedentis propoſitionis: duplex enim poteſt eſſe ratio compoſita, vna, cuius pars variatur ex additione alterius, vt ſi quis diceret, omnis diſcipulus, qui frequentat ſcholam, euadet doctus, & ità non eſt in caſu noſtro; nam ſi talia eſſet, tunc omnia verba eſſent neceſſaria, quia prima pars propoſitionis non retineret determinatum ſenſum ſine alia comparte; altera, cuius pars ſemper retinet eundem ſenſum, ſiue addatur alia pars, ſiue non, vt ſi quis diceret, Deus qui natus eſt ex Virgine, creauit mundum; & ità eſt in caſu noſtro; vndè illa propoſitio æquiualet hypoteticæ, vt v.g. hic eſt ſanguis meus, & hic pro vobis effundetur, & licèt, ſi additum eſſet falsū, tota propoſitio eſſet falſa, tamen id non eſſet ratione præcedentis propoſitionis, ſed ratione additæ propoſitionis, & copulæ; vndè hinc non fit debere addi illā determinationem, alioquin deberet etiā dici, hic eſt ſanguis meus vnitus hypoſtaticè, nam ſi diceretur non eſſe vnitus, eſſet falſa propoſitio; neque eſt neceſſarium repræſentari explicitè paſſionem; ſed ſatis eſt repræſentari implicitè. Ad primam confirmationem reſpondeo eſſe de neceſſitate præcepti, nam illa verba non ſolùm proferuntur ſignificatiuè, ſed etiam aliquo modo recitatiuè; vt explicabimus in ſequenti diſquiſitione. Ad ſecundam confirmationem, omnia illa verba dicuntur forma, non quia omnia eſſentialiter requirantur, ſed quia omnia illa dicta ſunt à Chriſto; colligitur ex canone Miſſæ, & proferuntur in gratiam conſecrationis; vndè ad formam dicuntur pertinere etiam illa verba, *Et eleuatis oculis &c.* neque Catechiſmus ait omnia illa verba eſſe formam, ſed illis verbis comprehendi formam. Plura de hac re videri poſſunt apud Bellarminum, Suarez, Vaſquez locis ſuprà citatis Beccanum tract. 2. cap. 10. de Sacramentis in ſpecie quæſt. 2.

Bellarmin. Suarez. Vaſquez. Beccan.

A

DISQVISITIO VI.

An conſecrationis verba dicantur hiſtoricè, ſeù recitatiuè, an verò ſignificatiuè.

HIſtoricè, ſiue narratiuè, aut recitatiuè illa verba proferuntur, per quæ nihil intendimus ſignificare, vel affirmare, aut negare, sed tantùm narrare, & recitare, ſeu referre, quod alius dixerit; vt ſi dicas, Arius
B
dixit Verbum non eſſe conſubſtantiale Patri, tunc enim non aſſeris Verbum nō eſſe conſubſtantiale Patri, ſed tantùm refers Arium id dixiſſe: verba verò illa dicuntur proferri ſignificatiuè, ſeu affirmatiuè, per quæ intendimus aliquid affirmare; quærimus itaque hic, an Sacerdos per verba conſecrationis intendat aliquid affirmare, nempe in perſona Chriſti, an verò tantùm referre id, quod Chriſtus dixit.

1. Cōcluſio Ad rationē conſecrationis non eſt neceſſe proferre verba recitatiuè.

Dico primò, ad rationem conſecrationis non eſſe neceſſarium proferre verba recitatiuè, nam ſi quis intenderet per illā verba efficere, quod Chriſtus inſtituit, etiam ſi nollet recitare, etiam conficere-
C
tur Sacramentū, vndè ſatis eſt ad rationē conſecrationis vti verbis ſignificatiuè.

2. Cōcluſio Verba conſecrationis à Sacerdote proferūtur ſignificatiuè, & aliquo modo recitatiuè. Sotus. Coninch. Suarez.

Dico ſecundò, verba conſecrationis à Sacerdote de facto proferri ſignificatiuè, & affirmatiuè, & etiam aliquo modò recitatiuè, ſiue repræſentatiuè. Suffragātur huic concluſioni Sotus in 4. diſt. 2. quæſt. 1. art. 1. poſt ſecundam concluſionem; Coninch. in art. 1. quæſt. 74. 3. p. D. Thomæ dub. 2. Suarez tom. 3. in 3. p. diſp. 74. ſect. 4.

Probatur quoad primam partem, quia formæ Sacramentorum ſignificant id, quod efficiunt, ideò enim dicuntur eſſe ſigna practica, ergò verba illa affirmatiuè proferuntur à Sacerdote, alioquin, ſi-
D
cut nihil ſignificarent, ità nihil efficerent.

Tridēnt.

Confirmatur, quia ex Tridentino ſeſſ. 13. capite 3. ſub ſingulis ſpeciebus Sacramentalibus quædam ſunt ex vi verbotū, quæ ſcilicet per verba formæ ſignificantur ibi adeſſe; hoc autem eſſet falſum, ſi verba conſecrationis non proferrentur ſignificatiuè, & affirmatiuè. Secunda pars concluſionis, quòd ſcilicet verba conſecrationis proferantur aliquo modo recitatiuè, ſeu repræſentatiuè, quatenùs Chriſtus, dum illa per Sacerdotem profert, repræſentat ſe ipſum in propria perſona loquentem in vltima cœna, pro-

batur,

batur, quia Sacerdos verba conſecrationis profert ea ratione, qua profert illa, *qui pro vobis effundetur*, vt per ſe conſtat; ſed dum hæc verba profert, repræſentat Chriſtum in vltima nocte loquentem de effuſione propria ſui ſanguinis facienda ſequenti die; hoc autem patet, quia ſi huiuſmodi verba non ſignificarent repræſentatiuè effuſionem illam ſanguinis faciendam, deberent ſignificare effuſionem impropriam, quæ fit in Sacramento, vbi verè, & propriè ſanguis non effunditur, cum re ipſa non ſeparetur à corpore.

Chryſoſt. Atqui Chryſoſtomus hom. 83. in Matth. prædicta verba refert ad paſſionem Chriſti, quod etiam optimè pluribus probat

Vaſquez. Vaſquez tom. 3. in 3. p. diſp. 190. cap. 1. & 2. vbi aduertit, quòd ſi verbum, *effundetur*, de effuſione impropria, & Sacramentali exponi poſſet, anſam præberet hereticis exponendi vocem corporis, & ſanguinis eodem modo; ità vt per eá non corpus, aut ſanguis propriè, ſed figura corporis, aut ſanguinis ſignificetur, vt explicat Caluinus. Pro ſolutione multorum, quæ obijci poſſunt.

Aduerte primò, non repugnare quòd eadem verba ſimul ab eadem perſona hiſtoricè, & ſignificatiuè proferantur. Exemplum ſit, ſi quis me interroget cur quidam adoleſcentuli aleis ludant, alij pila, alij trocho, rectè dicere poſſum, ſic Poeta reſpondet. *Trahit ſua quemque voluptas*; his autem verbis non modò ſignifico, quid ego de quæſito facto ſentiam, ſed etiam Poetam referre intendo loquentem, quod eſt loqui ſignificatiuè, & recitatiuè ſimul: ità ſanè Sacerdos cõſecrationis verba duplici poſſet intentione proferre, referendi nimirùm quod Chriſtus fecerit, ſiue repetendi eius verba, & ſimul intentione ſignificandi id, quod fit in hoc Sacramento.

Aduerte ſecundò, quòd Sacerdos per illud participium, *dicens*, paulò ante cõſecrationem prolatum, nos admonet, ſe verba ſequentia proferre nomine ipſius Chriſti: vndè cùm Sacerdos in Chriſti perſona proferat etiam illa verba, *Accipite, & manducate, Accipite, & bibite*, particula illa, *enim*, rectè ſubnectitur, ſiquidem per illam aſſignatur cauſa, cur Apoſtoli deberent manducare, aut bibere ex eo, quòd Chriſtus ipſis offerebat.

Vaſquez. Aduerte tertiò cum Vaſquez tom. 3. in 3. p diſp. 200. cap. 3. hoc Sacramentum ità eſſe à Chriſto inſtitutum, vt ipſe voluerit in illo non ſolùm verè fieri nomine ſui per Sacerdotem totum id, quod ipſe fecit per conſecrationem in nocte cœnæ; nempè conuerſionẽ panis in proprium corpus, & conuerſionem vini in proprium ſanguinem, ſed etiam totum id, quod ipſe fecit immediatè eadem nocte, dum conſecraret, quaſi in tragœdia repræſentari per ipſum Sacerdotem, vt per ſuum miniſtrum; ità vt materia, quæ à Sacerdote conſecratur, repræſentet materiam à Chriſto conſecratam, verba à Sacerdote nomine Chriſti prolata, repræſentent verba ab ipſo Chriſto immediatè prolata, tempus, quo Sacerdos cõſecrat, repræſentet illud tempus nocturnum, quo Chriſtus conſecrauit, & ſic deinceps. Quòd autem Chriſtus voluerit prædicta ratione fieri à Sacerdote totum id, quod ipſe tunc fecit, colligitur ex illis ipſius Chriſti verbis apud Lucam cap. 22. (Luc. 22.) poſt conſecrationem relatis. *Hoc facite in meam commemorationem.* Ex his autem patet, quòd ratione prædictæ repræſentationis Sacerdos verè dicit, *qui pro vobis effundetur*, nempè repræſentans Chriſtum loquentem ea nocte, qua tradendus, & poſteà illius ſanguis effundendus erat.

DISQVISITIO VII.

An verba conſecrationis ſint cauſa conuerſionis Sacramẽtalis, vt vera ſunt, an vt ſignificatiua.

RATIO difficultatis eſt, quia cùm cauſa effectiua ſit prior natura ſuo effectu, verba conſecrationis neceſſariò operantur, & efficiunt, vt prius natura ſuo effectu, ſcilicet præſentia Chriſti ſub ſpeciebus, ergò operantur, & efficiunt conuerſionem Sacramentalem, priuſquam corpus Chriſti ſit præſens, ergò priùs natura operantur, & efficiunt, quòd ſint vera, quia non ſunt vera, niſi corpus Chriſti ſit præſens; nam ad veritatem propoſitionis requiritur conformitas propoſitionis in re ſignificata. In contrarium verò eſt, quia ſi illa verba non efficiunt conuerſionem Sacramentalem, quatenùs vera ſunt, ergò efficiunt, quatenùs falſa ſunt, ſed hoc eſt abſurdum, & contra Concilia, quæ ex veritate verborum colligunt præſentiam corporis Chriſti, ergò &c. Sequela maioris probatur, quia operantur, & efficiunt, quatenùs ſignificant, ergò quatenùs verè, vel falsò ſignificant, ergò ſi non operantur, & efficiunt, quatenùs verè ſignificant, vt ſuprà videtur probatũ

eſſe, efficiunt, & operantur, quatenùs falsò ſignificant.

Sotus. Valent. Sotus in 4. diſt. 2. quæſt. 1. art. 5. Valentia in 3. p. diſp. 6. qu. 6. verba conſecrationis dicunt efficere conuerſionem Sacramentalem, vt vera. Fundamentum eſt, quia propoſitio non efficit, niſi ſignificando ibi eſſe corpus Chriſti, ergò efficit vt vera; quia non ſignificat corpus Chriſti falsò, & repugnat propoſitionem in aliquo priori ſignificare, & non eſſe veram, vel falſam, & licèt priùs natura ſit propoſitio, quàm ſit ibi corpus Chriſti in genere cauſæ efficientis, tamen in genere cauſæ formalis, vel, vt loquitur Valentia, in genere cauſæ finalis priùs eſt ibi corpus Chriſti, quàm propoſitio; B vtrunque tamen eſt ſimul in eodem inſtanti, ſicut ingreſſus aeris eſt ſimul cum apertione feneſtræ, & tamen ingreſſus eſt prius in genere cauſæ efficientis, & apertio eſt prior in genere cauſæ materialis. Suarez. Hanc opinionem improbat Suarez tom. 3. in 3. p. diſp. 58. ſect. 6. tum quia exemplum eſt falſum, nam non ipſe ingreſſus, ſed impulſus eſt cauſa efficiens apertionis feneſtræ; tum quia etiam ſi eſſet verum, non rectè accommodaretur ad noſtrum propoſitum; nam cùm veritas ſit adæquatio intellectus ad rem, cõſequenter ſupponit rem exiſtere, ſicut relatio ſupponit ſuum terminum; neque id ſoluitur ex eo, quòd veritas ſit relatio C rationis; nam quidquid ſit de alijs relationibus rationis, id dici non poteſt in relatione, quæ exigit terminum exiſtentem, cuiuſmodi eſt hæc relatio: neque placet eidem Suarez, quod reſpondet Capreolus, propoſitionem vt veram in nullo genere cauſæ pendere à re ſignificata; nam illi repugnat auctoritas Ariſtotelis dicentis propoſitionem verã, vel falſam ex eo, quòd res eſt, vel non eſt; tum quia veritas habet neceſſariam connexionem cum exiſtentia obiecti, at hæc neceſſaria connexio non eſt niſi ex habitudine in aliquo genere cauſæ.

Caietan. Caietanus in art. 5. quæſt. 78. 3. p. ait, verba ſecundùm veritatem practicã eſſe D priora, & efficere præſentiam Chriſti; ſecundùm verò ſpeculatiuam eſſe poſteriora. Hæc etiam opinio non placet eidem Suarez loco cit. & confutatur etiam Suarez. Vaſquez. à Vaſquez tom. 3. in 3. p. diſp. 202. cap. 2. & ſanè non apparet, quomodò verba illa habeant veritatem practicam, nam veritas practica conuenit propoſitioni practicæ: propoſitio autem practica ſecundùm communem modum loquendi dicitur, quæ dictat de opere faciendo, & ex vi ſuæ ſignificationis eandem vim habet in ore cuiuſcunque. Neque dicas A appellari veritatem practicam, quia ſicut cognitio practica eſt principium efficiẽdi obiectum, ità illa verba ſunt principiũ efficiendi præſentiam Chriſti, quia diuerſo modo efficiunt; cognitio enim practica cauſam efficit, quatenùs dictando de opere faciendo mouet, & regulat appetitum, à quo applicatur potentiæ executiuæ, & verba Sacramentalia efficiunt vt inſtrumenta phyſica, ad eum modum, quo calor producit ſubſtantiam. Confirmatur, quia verba efficiunt ſecundùm ſignificationem, quam habent ex primitiua inſtitutione, atque adeò ſecundùm ſignificationem ſpeculatiuam: tùm demum; nam cùm veritas practica conſiſtat, vel cum adæquatione cum obiecto, vel cum appetitu, non oſtendit Caietanus, cum quo hæc veritas habeat cõformitatem.

Sunt & aliæ opiniones in hac re, quæ videri poſſunt apud Vaſquez, & Suarez locis citatis, eas enim breuitatis cauſa omitto, maximè cùm ex dicendis infrà conſtabit, quid in hac controuerſia probabilius ſit.

Sed antequam ad hoc deueniamus, operæ pretium exiſtimo, nonnulla breuiter conſideranda proponere, vt conſtet, quomodò verba conſecrationis ſignificatiua ſint.

Primum: quælibet propoſitio in inſtãti terminatiuo ſuæ prolationis eſt ſignificatiua, quamuis enim ſonus propoſitionis, neque eiuſdem ſoni ſpecies, in eodem inſtanti ad audientis aures perueniant; docet enim experientia prius ſonum percipi à vicinioribus, quàm à remotioribus: quælibet tamen propoſitio in inſtãti terminatiuo ſuæ prolationis, cùm omnia requiſita habeat ex parte ſua, eſt ſignificatiua in eo inſtanti.

Secundum: licèt propoſitio de ſecundo adiacente pro eo inſtanti, in quo primò prolatum ſit verbum, *eſt*, contineat perfectum ſenſum, ſi nimirùm ipſum poſt ſubiectum ſit prolatum; in propoſitionibus tamen tertij adiacentis, affirmatio, ſiue negatio copulæ communiter refertur ad inſtans, in quo primò incipit eſſe prolata vltima ſyllaba prædicati; patet ex eo, quòd ſi quis volens dicere, *Sol eſt eclipſatus*, dicat, *Sol eſt*, & immediatè poſt aduertens Solem non eſſe eclipſatum, relinquat illam vocem, *eclipſatus*, in tali caſu non dicetur dixiſſe falſum.

Tertium: prædicata, quæ ponuntur in propoſitione tertij adiacentis, ſunt in duplici differentia; quædam enim ſunt, quæ ſi ponantur poſt aliud prædicatum, hoc eſt, ratione ipſius totam propoſitionem diſtrahunt, ſiue determinant ad aliũ ſenſum,

ſenſum; quem alioquin propoſitio non
habuiſſet, ſi prædicatum illud non fuiſ-
ſet adiunctum: etenim ratione talis de-
terminationis vis, & ſignificatio copulæ
in huiuſmodi caſu refertur ad vltimum
prolationis inſtans prædicati diſtrahen-
tis, & determinantis; vt v. g. ſi quis di-
cat, *Hoc eſt corpus meum aneum*, deter-
minat, & trahit prædicatum præcedens,
corpus meum, ad alium ſenſum, atque ita
propoſitio huiuſmodi non exiſtimatur
habere ſenſum completum, niſi cùm pri-
mò incipit eſſe prolata vltima ſyllaba
vocis, *aneum*: alia verò ſunt prædicata,
quæ in propoſitione poſt aliud prædica-
tum poſita non trahunt illud ad alium
ſenſum, ſed habent rationem prædicati
omninò diſtincti; quod videlicet virtua-
liter conſtituit nouam propoſitionem,
atque in hoc caſu, niſi ante prolationem
copulæ adſit intentio ſuſpendendi vim,
& ſignificationem eiuſdem copulæ vſque
ad abſolutionem poſterioris prædicati,
ſiue per poſterius prædicatum determi-
nandi primum, vis, & ſignificatio copu-
læ ità refertur ad primum prædicatum,
vt ſi propoſitio ſit practica in inſtãti ter-
minatiuo vltimæ ſyllabæ eiuſdem primi
prædicati, eadem propoſitio habeat ſuã
vim, & effectum, atque ita ſit vera inde-
pendenter à prolatione poſterioris præ-
dicati. Quoniam autem in forma con-
ſecrationis calicis, verba illa, *noui, &
æterni &c.* ſunt prædicata huius ſecundi
generis, ideò vis copulæ eiuſdem formæ
refertur ad illud prædicatum, *ſanguinis
mei*, omninò independenter à ſequenti-
bus verbis, & quidem ex inſtitutione
Chriſti, vt ſatis conſtat etiam ex eo, quòd
in forma conſecrationis panis, vis, & ſi-
gnificatio verbi refertur ad illud prædi-
catum, *corpus meum*, independenter ab
illis verbis, *quod pro vobis tradetur*, ab
ipſo Chriſto additis; atque hoc patet ex
ipſo vſu Eccleſiæ Romanæ, quæ in con-
ſecratione panis omittit illa verba, *quod
pro vobis tradetur*, quam errare minimè
ſuſpicari licet, vt ſupra diximus.

Quartum: quamuis poſt vltimam vo-
cem, tum conſecrationis panis, tum vi-
ni, poſſit addi aliquod aliud prædicatũ
diſtrahens, vel determinatiuum propo-
ſitionis in alium ſenſum longè diuerſũ,
vt ſi dicas, *Hoc eſt corpus meum aneum*,
tamen verba conſecrationis ſunt ſuffi-
cienter ſignificatiua; & de facto conſtat
nullum aliud prædicatum diſtrahens ad-
di, quia ſatis ratione circumſtantiarũ,
in quibus verba conſecrationis profe-
feruntur à ſacerdote volente conſecra-
re, ſufficienter in inſtanti terminatiuo
prolationis verborum intelligitur, nul-

A lum aliud prædicatum diſtrahens ſenſum
propoſitionis addendum eſſe poſt illud
inſtans.

Quintum: propoſitio priùs natura ſi-
gnificat, quàm ſit vera, vel falſa, nam ſi-
gnificatio conuenit illi ex vi terminorũ,
quibus conſtat, & termini eandem habẽt
ſignificationem, ſiue propoſitio ſit vera,
ſiue falſa; vndè propoſitio ſignificans
exiſtentiam rei, non pendet ab exiſten-
tia rei, vt exercita, atque adeò non eſt
poſterior natura exiſtentia rei, vt exer-
cita, nam alioquin non poſſet eadẽ pro-
poſitio eſſe vera, vel falſa, at veritas pen-
det ab exiſtentia rei, vt exercita. Quòd
ſi dicas, ſignificatio terminatur ad obie- Obiectio.
B ctum, cum quo vel habet deformitatem,
vel conformitatem, ergò non poteſt ab-
ſtrahere à veritate, vel falſitate. Reſpõ- Soluitur.
deo rectè hinc probari, non dari in ali-
quo inſtanti reali propoſitionem ſignifi-
catiuam, quæ non ſit vera, vel falſa; non
tamen probari, quòd non abſtrahat, vt
patet in conceptu vniuerſalis; imò pro-
poſitio etiam in particulari poteſt priùs
natura eſſe ſignificatiua, quàm vera, vel
falſa, quia ſecundùm communiorem ſen-
tentiam eadem numero propoſitio po-
teſt mutari ex vera in falſam; & licèt nõ
detur propoſitio in particulari, quæ non
habeat adiunctam veritatem, vel falſi-
tatem, non tamen ſequitur ſecundùm ſe
C non abſtrahere, vt patet in hac numero
quantitate, quæ abſtrahit ab hac, vel illa
figura, etiam ſi non poſſit carere omni
figura; quocircà in hac re ſemper conſi-
derandum eſt, quod in philoſophia tra-
ditur, duplicem eſſe prioritatem, natu-
ræ ſcilicet, & ſecundùm ſubſiſtendi con-
ſequentiam, eaſque prioritates poſſe eſ-
ſe ſeparatas, ità vt nonnulla, quorum
vnum eſt prius natura altero, ſit ſimul cũ
altero ſecundùm ſubſiſtendi conſequen-
tiam, quæ rectè appellari poteſt ſimul-
tas inſeparabilitatis. his poſitis

Dico primò, probabiliori modo aſſeri 1. Cõcluſio
poſſe, eſſe cauſam conuerſionis Sacra-
mentalis, non quatenùs ſunt vera, ſed
D quatenùs ſunt ſignificatiua, ita vt priùs
intelligantur eſſe ſignificatiua, quàm ve-
ra. Suffragantur huic aſſertioni S. Tho-
mas 3. p. quæſt. 68. art. 5. ad 3. vbi di- D. Thomas
cit, ſignificationem formæ præintelligi
rei ſignificatæ ordine naturæ. Vaſquez Vaſquez.
tom. 3. in 3. p. diſp. 202. cap. 2. & Sco- Scotus.
tus in 4. diſt. 8. quæſt. 2. §. *Illo aliter ergò*.
Probatur, quia verba Sacramentalia, cùm
ſint ſigna practica, ideò efficiunt conuer-
ſionem Sacramentalem, quia eam ſigni-
ficant, ergò ratione ſignificationis effi-
ciunt eandem conuerſionem, non autem
ratione veritatis, cùm hanc ab ipſa con-

uer-

uerſionis exiſtentia habeant; ſiquidem omnis propoſitio ideò eſt vera, vel falſa, quia res eſt, vel non eſt, atq; ità cùm veritas ſit conformitas propoſitionis cũ obiecto, & huiuſmodi conformitas neceſſariò præſupponat obiectum, nec vlla ratione ab eo præſupponatur, ſequitur veritatem nullo modo poſſe eſſe natura priorem obiecto propoſitionis, cuius ipſa eſt veritas, ſed tantùm natura poſteriorem, & quaſi effectum.

Obiectio. Dices, ſi verba Sacramentalia conuerſionis ſunt cauſa, non ratione veritatis, ſed tantùm ratione ſignificationis, ſequitur ea eſſe falſa, quod probatur, quia ſequitur illa eſſe in aliquo priori naturæ ſignificatiua, ſed in eo priori non exiſtit obiectum, quod per ipſa ſignificatur exiſtere; ergò in eodem priori naturæ ſunt falſa.

Reſponſio. Reſpondeo ex doctrina, quam nuper adnotauimus, verba Sacramentalia in quodam priori naturæ eſſe ſignificatiua, in quo nondum intelliguntur eſſe vera, quia cùm in eo priori non exiſtat ipſorũ obiectum, cuius exiſtentia eſt de ratione veritatis eorundem verborum, neq; pro eo priori poteſt eſſe veritas in iiſdem propoſitionibus, igitur pro illo priori ſigno verba Sacramentalia, ſeu propoſitiones Sacramentales abſtrahunt à veritate, non autem pro eodem ſigno veritatem excludunt, ac proindè non ſunt falſæ in eo ſigno.

2. Cõcluſio. Dico ſecundò, probabiliter etiam aſſeri poſſe, verba conſecrationis, ſeu propoſitiones Sacramentales eſſe operatiuas ratione veritatis, & primò in eo ſenſu, in quo loquitur D. Thomas 3. p. qu. 78. art. 5. nimirùm verba conſecrationis effectum ſuum operari ratione veritatis radicalis, ſiue eo quòd ſint verba primæ veritatis, ſiue Chriſti, & ideò determinata ad veritatem formalem pro alio ſigno naturæ poſteriorem, atque hoc modo Coninch. in 3. p. ad art. 5. quæſt. 78. defendit formas Sacramentales ratione veritatis operari effectum ſuum. Secundò verba conſecrationis vt vera efficere Chriſti præſentiam, dicere quis poteſt, quia veritas non pendet ab obiecti exiſtentia, vt exercita in illo priori naturæ, ſecundùm quod dicitur propoſitio cauſare, ſed in poſteriori naturæ, pro quo ſignificatur exiſtere, ſicut veritas propoſitionis de futuro, conuenit propoſitioni nunc probatæ, etiam ſi obiectum nunc non exiſtat, nam ad veritatem ſufficit, ſi res enunciata ſit, quandò ſignificatur eſſe à propoſitione; vndè in propoſito noſtro, dum dicitur, *Hoc eſt corpus meum*, in eodem inſtanti temporis,

D. Thomas — Coninch. [margin notes]

A quo abſoluitur propoſitio, exiſtit Chriſtus ſub ſpeciebus, & quia propoſitio cauſat præſentiam Chriſti, ſignificat illã præſentiam, prout cauſatur à propoſitione, atque adeò in poſteriori naturæ, quàm ſit propoſitio.

Similis eſt dilectus meus capreæ, hinnuloque ceruorum.

NOTVLA II.

Amantiſſimus Ieſus ambit ſummoperè nobiſcum eſſe ſub ſacris ſpeciebus.

B CAprea montana, ſeu rupicapra uelociſſima, & mirabiliter agilis, in apricis montibus, quorum iuga dum citiſſimè ſcandit, ità pendula cõſpicitur, ut delapſura exiſtimetur, undè Martialis cecinit:

Pendentẽ ſumma capreã de rupe videbis,
Caſuram ſperes, decipit illa canes.

& ex cacumine in aliud longè diſtans ſaltu ferri narrat Aelianus lib. 14. cap. 15. & Marcus Varro de re ruſtica lib. 2. C cap. 3. *In Sauracti Eiſcello (ait) capra feræ ſunt, quæ ſaliunt è ſaxo pedes plus ſexagenos.* Ceruorum etiam celeritas nota ſatis eſt, in latis campis, & pratis adeò citi ſunt in curſu cerui, ut fruſtrà eos inſectentur canes uelocitate longè inferiores; hinc alipes, alatuſque ceruus à Poetis nuncupatur, quam pedum uelocitat[em] priſci in Achille fuiſſe tradunt, fingente[s] in infantia ſub Chirone fuiſſe ceruoru[m] medullis enutritum; undè & ceru[ino] lacte canes ali iubet Oppianus, ut ue[lo]ciores euadant: de Achille autem [C]atulli Muſa ſic pangit:

Alian. — Varro. Capræ ſaliunt vnico ſaltu ſexagenos pedes. [margin note]

Naſcetur vobis expers terroris Achilles,
Qui perſæpè vago victor certamine [curſus]
D *Flammea prævertet celeris veſtigia [cervæ].*

Catull. [margin note]

Ceruus præterea, iuuencu[l]us [m]agis habilis eſt ad curſum, quàm ætate grandæui, qui obeſi fiunt, & ſic pinguedine, & cornuum pondere eorum curſus aliquantulùm retardari poteſt, q[ui] gemino grauamine liberi, velociores redduntur hinnuli in currendo. Quarè dum huius ſacri Epithalamij [Sp]onſa cõparat dilectum ſuum capreæ [h]innuloq; ceruorum, innuit tum eam a[dm]irandam celeritatem, qua Chriſtus a[cc]urrit, dum proferuntur à Sacerdote [ver]ba conſecrationis, ità ut eo momen[to] ſub ſpeciebus

bus Sacramentalibus adſit; quo terminatur ſacra prolatio; quod etiam notat

Ghiſler.

Ghiſlerius expoſitione ſecunda ſubſequentis uerſiculi; *En ipſe ſtat &c.* tum etiam ſummam propentionem ueniendi ad nos ſub Sacramentalibus accidentibus.

Paſchalis agnus, Domino ſic iubente, non aqua coquebatur, ſed igne aſſabatur, qua in re plura adumbrantur myſteria, ad quæ mentem dirigens Guillelmus

Guillel. Peppin.

Peppinus in cap. 12. Exod. clauſ. 1. in hanc cogitationem uenit; *Edent carnes*, inquit, *nocte illa aſſas igni. Sic autē Dominus iuſſit eas debere parari, tum propter figuram Chriſti, qui fuit aſſatus in cruce igne doloris, & charitatis, tum quia talis modus parandi carnes eſt facilior, & expeditior.* Huic poſtremæ rationi cohærent, quæ ſcribit Abulenſis in cap. 26.

Abulenſ.

Matth. qu. 18. *Quia*, ait, *maioris mora eſt apparatus coquendi cibos, quàm aſſandi; Deus autem volebat, quòd citò facerent, quia omnes cæremoniæ huius agni oſtendebant quandam feſtinationem, cùm dicatur Exod. 12. & comedetis feſtinanter, ideò potius debuit aſſari, quàm coqui. Quintò propter tarditatem in comedendo, & iſtud adhuc eſt veriſimilius; nam poterat citò coqui adhibita diligentia, ſed non citò comeditur, quia qui coctam rem manducat, duas epulas habet; ſcilicet carnes, & brodia carnium, & ideò tardiùs explentur epulæ illæ, quàm cùm carnes aſſatæ comeduntur; quia vnus tantùm cibus eſt.* Sed quò tendebat hæc ſumma celeritas tam in apparatu, quàm in eſu agni? Equidem ad præmonſtrandum,

Xp̄i Seruator noſter ingenti cupiditate ardet nobis ſuppeditādi Euchariſtici cibi.

quàm ingenti promptitudine, & ardenti cupiditate Euchariſtici cibi, cuius agnus ille fuit typus, nobis ſuppeditandi ardeat Seruator noſter. Mirari quis poterit, quamobrem panis azymus cum prememorato agno manducandus eſſet; hic enim minus digeſtibilis eſt, quàm panis fermentatus, vt benè notat Abulenſis in illud Exod. 12. *Et edent carnes nocte illa aſſas igni, & azymos panes. Sunt*

Abulenſ.

enim, inquit, *iſti panes valdè nociui ſtomacho, & graues; fermentum namque ex ſua acutie ſubtiliat, & digerit ponderoſitatem, & humiditatem commixtæ farinæ cum aqua; cùm autem non commiſcetur fermentum, valdè ponderoſus panis eſt, & malè digeſtibilis, ideò vocatur panis afflictionis. Deuter. cap. 16.* Lyranus in citatum locum panem azymum manducandum eſſe cum agno ad celeritatem indicandam expo-

Lyran.

nit. *Quia, ait, panis azymus poteſt fieri ex commixtione aquæ, & farinæ.* Nec diſſonat memoratus Abulenſis, cuius hæc ſunt

Abulenſ.

verba. *Panes azymi immediatè, vt farina commiſcetur aquæ, fiunt, & ſine alia expo-*

A *ctatione coqui poſſunt, quod non fit in panibus fermentatis, quia illi poſtquam facti ſunt, aliquo ſpatio ſatis magno tenentur, vt fermentum digerat, & ſubtiliet materiam panis; ideò Abraham, quandò voluit inuitare Angelos in ſpecie virorum, vt citò pararetur cibus, mandauit Saræ, quòd commiſceret citò tria ſata, ideſt acciperet citò tres menſuras farinæ, ac faceret cito tres ſubcinericios panes, vt patet Gen. 18.* Pane illo azymo, panis, qui ad conſecrationem adhibetur, vt peruulgatum eſt, præſignabatur; vndè & Eccleſia latina Sacramentum Altaris conficit pane azymo. Characterem igitur ſummi affectus, quo Dominus noſter properat ad nos, Do-

Summo affectu Chriſtus properat ad nos ſuo corpore, & ſanguine reficiendos.

B minico ſuo corpore, & ſanguine reficiendos contemplari poſſumus. Sed adhùc exquires, cur pane digeſtu difficili ſupercæleſtem dapem prænotari voluit? O ineffabilem Seruatoris noſtri amorem, qui, cùm pro ſuo delicio habeat eſſe cum filijs hominum, ſicut rapitur ad celeriter veniendum ad nos, ita diù, & tenaciter detineri in nobis exæſtuat.

Xp̄s exæſtuat diù, & tenaciter detineri in nobis.

Oraculū illud regij Vatis, *Domine ante te omne deſiderium meum, & gemitus meus à te non eſt abſconditus.* Pſalm. 37. de

Pſal. 37.

ſummo deſiderio, quo Chriſtus tenebatur communicandi nobis Dominici corporis, & ſanguinis ſui ferculum, exponit D. Chryſoſtomus hom. 67. in Gen. *Domi-*

D. Chryſoſt.

C *ne*, inquit, *ante te omne deſiderium meū, & gemitus meus à te non eſt abſconditus. Et quodnam eſt Chriſti deſiderium? Paſcha pro nobis agere, & ideò dicebat Apoſtolus, Deſiderio deſideraui hoc paſcha manducare vobiſcum, antequam patiar.* Perpendo illa ultima uerba prolata à Propheta in perſona Chriſti, *& gemitus meus à te non eſt abſconditus*; ſanè gemitus emitti ſolet ab ijs, qui ingenti uoto fruſtrantur: undè uidemus pupulos, ſi ijs, quæ ualdè affectant, non potiantur, in lacrymas effundi, in uoces querulas erumpere: dum ergò amantiſſimus Dominus, poſtquam indicauit uota ſua eò potiſſimum directa

D fuiſſe, vt cum fidelibus in Euchariſtica menſa manducaret; *Domine ante te omne deſiderium meū*, ſubdens, *& gemitus meus à te non eſt abſconditus*, inſinuare voluit, quàm ægrè ferat priuari exoptatis conuiuis?

Ægrè fert Xp̄s priuari exoptatis conuiuis in Euchariſtia

Hinnuloque ceruorum. A

NOTVLA III.

Euchariſtici conuiuij intuitu iuſtitiæ rigore compreſſo Chriſtus maximè miteſcit.

CERVVS, ſi ad pugnam prouocetur, in certamen deſcendit, cornibuſque prælιatur, undè Seneca in Hyppolito actu 1. B

Si coniugio timuere ſuo
Poſcunt timidi prælia cerui,
Et mugitus dans, concepti
Signa furoris.

Si quãdo verò illis accidat cornua amittere, in caueis, aut abditis locis deliteſcunt, donec renaſcentibus cornibus ad dimicandum habiles iterùm reddantur. Aelianus lib. 6. de animal. cap. 5. *In latebras, ait, & condenſa fruticum amiſſis cornibus ſeſe cerui abdunt, hoc diligentiùs ab hoſtibus ſibi cauentes, quòd à cornibus tam inopes, cùm à priſtino robore, tum ab armis ſe nudos exiſtimant.* Conſona habent Ariſtoteles lib. 9. de hiſt. animal. c. 5. Plinius lib. 8 c. 32. hinnulus ergò ceruorum C cornibus deſtitutus ad pugnam omninò inidoneus eſt, ſed totus lenis, & blandulus: quarè ſingularis clementiæ imaginem præſefert. Sponſa igitur huius ſãcti Epithalamij æquans hinnulo ceruorum diuum amatorem, verbis conſecrationis ſtatim prolatis, ſub ſacris accidentibus exiſtentem, venuſtè admodùm furore iræ omni ablegatò, quàm benignè, & perhumaniter nobiſcum agat, inſinuauit.

Ælian.

Ariſtot.
Plinius.

Agnus anniculus immolandus erat iuxta priſcæ legis ritum; huius victimæ diuerſas affert rationes Abulenſis in 26. Matth. quæ apud ipſum videri poſſunt; potiſſima hæc mihi videtur; quòd ſicut D Agno illo Altaris Sacramentum præſignabatur, ità quàm blandus, & mitis futurus eſſet Chriſtus Sacramentatus, præmonſtraretur; nihil enim in Agno aſperum, nihil durum, nihil, quod iracundiam denotet, reperitur. Hùc reſpexiſſe videtur Lyranus; *Anniculus*, inquit, *ideſt vnius anni, & ſic patet. quòd erat adhuc tenellus, & per hoc ſignificatur in Chriſto pietatis teneritudo.* Luculentiùs verò pro inſtituto noſtro loquitur Guillelmus Peppinus in cit. cap. 12. Exod. *Res immolanda eſt agnus, in quo notatur Chriſti manſuetudo.*

Abulenſ.

Lyran.

Guillelm. Peppin.

A Viribus roboratis Elias ab offa illa, quam Angelus ſuppeditarat, perrexit, & in ſpeluncam ingreſſus, Dominum comiter ſibi ſic loquentem audiuit. *Quid hic agis Elia?* Reg. 3. cap. 19. Admonetur, vt à cauea egrediatur, & montem ſcandat, per quem tranſiturus erat Dominus. *Egredere, & ſta in monte coram Domino.* Sed videamus, quali inſigni Dominus innotuerit; inſufflant venti, horriſono impetu montem verberant, ſaxa confringunt. Numquid in hac vehementi commotione Dominus? non equidem; poſt commotionem flammæ accenduntur, conflagrationes ſuccreſcunt, graſſantur incendia: An in igne B deuaſtante Dominus? Minimè verò; his eliminatis furoris indicibus, ſtrepitu omni ceſſante, tranquilla fiunt omnia, ſpirat lenis aura ſuaui demulcens ſuſurro, & ecce ſupremũ Numen. *Et ſpiritus grandis, & fortis ſubuertens montes, & conterens petras ante Dominum: non in ſpiritu Dominus, & poſt ſpiritum commotio: non in commotione Dominus, & poſt commotionem ignis: non in igne Dominus, & poſt ignem ſibilus auræ tenuis. Quod cùm audiſſet Elias, operuit vultum ſuum pallio, & egreſſus ſtetit in oſtio ſpeluncæ, & ecce vox ad eum &c.* Sed quamobrem Dominus poſt tranſactam omnem ventorum, & C flammarum violentiam dulci auræ blandimento comitatus leniter Eliam alloquitur? Equidem in memoriam reuocandum eſt, Eliam pane illo peruulgato Euchariſtiæ ſymbolo refectum priùs fuiſſe ab Angelo: quare Elias hominis ſacra alimonia paſti ſpeciem referebat; Dominus ergò, vt ſignificaret, quàm benignus, & clemens futurus eſſet ob Euchariſticum Sacramentum, nihil de tumultu, nihil de ijs, quæ irati Numinis argumentum præbere poſſent, dum cum Elia loquitur, admiſcuit.

3. Reg. 19.

Ibid.

Stabat ad menſã Redemptor noſter, in qua ipſe, & diſcipuli eius paſti fuerant, & inter ſermonem, quem cum illis habe- D bat, ſubdit; *qui non habet, vendat tunicam ſuam, & emat gladium.* Luc. 22. *Ecce duo gladij hic*, reſponderunt Apoſtoli; clementiſſimus verò Dominus, *ſatis eſt*, inquit; Mirum videtur, quòd qui tanta cum emphaſi hortatus fuerat diſcipulos, vt ſinguli gladios pararent, duobus demonſtratis ſtatim quieſcat; & quænam quæſo acies armata duobus gladijs ad ſubiugandos, vel deterrendos hoſtes apta inſtrui poteſt? Myſticum arcanum diſcamus. Chriſtus, vt præmiſimus, corporis, & ſanguinis ſui ſacroſancti pabulum ſumpſerat, quo ità manſuetus euaſerat, vt licèt iuſta ſubeſſet cauſa tunc di-

Luc. 22.

Chriſtus poſt ſumptionẽ corporis, & ſãguinis ſui quã manſuetus euaſerit.

ſtrin-

ſtringendi, & rotandi plures enſes in vltionem ſacrilegi proditoris, & Hebræorum malignè conſpirantium in ſui Domini necem, nihilominùs ſola duorum gladiorum demonſtratione contentus ſit, imò nec vnum ex illis velit vagina educi; vndè paulò poſt Petro, qui euaginato gladio abſcidit auriculam Malcho, ſic iniunxit. *Conuerte gladium tuum in locum ſuum*. Matth. 26.

Matth. 26.

Mel in ore leonis demortui repertum à Samſone Euchariſticam alimoniam ſupercæleſti dulcedine mellitam adumbrabat; ſed cur in leone vita functo? vt nimirùm conciperemus, quantum hoc Sacramentum diuinæ iræ furorem compreſſerit, non enim poſt illud conditum, vt leo viuus ſæuit, ſed demortui, & iacentis leonis ſpeciem refert, dum miti affectu peccata hominum diſſimulat propter pœnitentiam.

Mater infantulum, cui vbera exugenda præbet, omni etiam vel leuiſſimę ſeueritatis indicio ablegato, hilari fronte, leni vultu, blandulis oculis reſpicit, mirifque tenerrimi affectus modis demulcet; ſimili lenitate agit Chriſtus cũ fidelibus, quos inſtar indulgentiſſimæ matris filiolum lactantis alit. Ad hoc ſatis alludunt plura Patrum effata, quæ attulimus ſuprà ad verſiculum, *Meliora ſunt vbera tua vino*; non repeto, quia ibi videri poſſunt.

Iuſtitiã ſuã quantũ cohibeat Chriſtus in ſacra Synaxi. Tilmann.

Quantum iuſtitiã ſuam cohibeat Chriſtus in ſacra Synaxi, declarauit aliquandò B. Gertrudi, vt lib. 3. c. 18. inſinuationũ diuinę pietatis refert Tilmannus, cuius hæc ſunt verba. *Item cùm die quadam in prædicatione ſermo de diuina iuſtitia protenderetur, illa eo modo intendebat, quòd expaueſcens trepidaret accedere ad diuina Sacramenta, vndè à benignitate Dei his verbis eſt animata: Si negligis interioribus oculis benignitatem meam attendere tibi multiplicibus modis exhibitam, reſpice ſaltem corporalibus oculis, intuere quàm parua pyxide concluſus tibi obuiam procedo, & ſcito pro certo, quòd rigor iuſtitiæ meæ ità plenè circumcluſus eſt manſuetudine miſericordiæ meæ, quam in exhibitione huius Sacramenti ergà genus humanum dignanter prætendo.*

Benignitas Chriſti in Euchariſtia allicit nos ad ſui amorem.

Quò autem tendit adeò eximia Seruatoris noſtri benignitas in ſacroſancta Euchariſtia? Certè ad alliciendum nos in ſui amorem; nihil enim magis ad redamandum prouocare poteſt, quã blandientis amoris lenitas. Vndè Chryſoſtomus hom. 58. in Gen. *Nihil manſuetudine violentius*.

Chryſoſt.

A *En ipſe ſtat poſt parietem noſtrum, reſpiciens per feneſtras, proſpiciens per cancellos.*

NOTVLA IV.

Chriſti pręſentia in Euchariſtia miris quandoquè modis fideli animæ innoteſcit.

En ipſe ſtat poſt parietem noſtrum, reſpiciens per feneſtras, proſpiciens per cancellos. Ghiſlerius in expoſitione ſecunda huius verſiculi per parietem noſtrum intelligit carnem Chriſti, quia intrà illam æquè ac intrà parietem quodammodo, & poſt parietem ſtat Verbum diuinum, ità vt à nobis videri nequeat, ſicut nec poſt parietem ſe occultans; clauſulam verò illam, *reſpicientem per feneſtras, proſpicientem per cancellos*, interpretatur de Chriſto, per externas videlicet panis, & vini ſpecies ſeſe nobis proſpiciendum exhibente; etenim ſicut qui poſt cancellos proſpicit, licèt parcè ſe intuendum concedat, ità vt à tranſeuntibus per viã, vel à non attendentibus non conſpiciatur, ex paucis tamen, quæ tranſparent per foramina, lineamentis diſcerni poteſt ab attentè in cancellos oculorum aciem collineantibus; ità Chriſtus poſt parietem humanæ carnis ſtans, per cancellos ſacrorum accidentium ſe cognoſcendum præbet fidei oculos in illum conijcientibus; non autem ijs, qui per fidem ad ſacras ſpecies non attendunt. His cognata habet Ludouicus de Ponte lib. 5. in Cant. exhort. 10. § 4. *Sed quoniam*, inquit, *diſtantiſſimus eſt à nobis paries iſte cælorum, alium ſibi parietem propinquiorem elegit in terra, poſt quem ſtaret, nempè ſanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum; nam ſicut Verbum diuinum ſtetit occultum poſt parietem carnis aſſumptæ, ſic totus Chriſtus, & homo peracta conſecratione panis, & vini ſtat poſt accidentia illorum incluſus, ità vt certiſſima fide dicat Eccleſia, En ipſe ſtat poſt parietem noſtrum*. Perpendenda pro noſtro ſcopo eſt particula demonſtratiua, *en*; illa enim denotatur Chriſti præſentia, quam pia anima percipit mirabili quodam, & ineffabili indicio. *En ipſe ſtat*; quaſi dicat Euchariſtici conuiuij ſponſa: Non fallor, veriſſimè agnoſco, quem vnicè diligo, adeſſe. Venuſtè Cyprianus ſerm. dę cœna Domini.

Ghiſler.

Ludouic. de Ponte.

Cyprian.

mini. *Conſumpto (ait) agno, quem anti-qua traditio proponebat, inconſumptibilem cibum Magiſter apponit diſcipulis, nec iam ad elaborata impenſis & arte conuiuia populi incitantur, ſed immortalitatis alimonia datur à communibus cibis differens, corporalis ſubſtantiæ retinens ſpeciem, ſed virtutis diuinæ inuiſibili efficientia probat adeſſe præſentiam.*

Nato Seruatore noſtro coruſcantis ſtellæ iubare Magi Reges commoti iter ad Incarnatum Verbum reperiendū aggrediuntur, præuium ſydus aſpiciunt, illiuſque ductum feliciſſimè proſequuntur, Bethleem attingunt; & ecce luminoſa fax hæret, iudicans ibi adeſſe, quē quærebant, diuinum Paſtorem, ſtabulum Bethleemiticum penetrant, Pupulum cæleſtem agnoſcunt, quem ſtatim poplite flexo venerabundi adorant. Matth. 2. Bethleem panis domum ſonans nobilem Euchariſtiæ typum refert. Cohærent quæ habet S. Zeno Martyr de natiuitate Chriſti cap. 3. *In ſtabuli præſepe ponitur, pabulorum paſtorem, pabulumque ſe eſſe conteſtans.* Stella verò illa fulgentiſſima ſupra Bethleem firmata Ieſum ibi deliteſcentem Magis demonſtrante, peculiares irradiationes aptiſſimè prænotatæ fuerunt, quibus deuotè accedentes ad domum panis Euchariſtici ita diuinitùs illuſtrantur, vt mirifico modo perſentiant Chriſti præſentiam in Altaris Sacramento.

S. Zeno Martyr.

Ad Euchariſtiā deuotè accedentes ita diuinitus illuſtrātur peculiarib⁹ irradiationibus, vt Xp̄i præſentiam præſentiāt.

Differente Seruatore apud Iudæos de ſacroſancta ſui corporis, & ſanguinis alimonia, illi nouitate tanti miraculi ſtupefacti, qua iam ratione fieri poſſet, altercabantur, *Ego ſum panis viuus, qui de cælo deſcendi. Si quis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum: & panis, quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita. Litigabant ergò Iudæi ad inuicem dicentes: Quomodo poteſt hic nobis carnem ſuam dare ad manducandum? Reſpondit eis Dominus: Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitā in vobis.* Reſponſum hoc videri forſan alicui poterit indeciſam reliquiſſe controuerſiam, quæ erat, an Chriſtus ſub cibo exiſtere poſſet? Sed ô magni miſterij documentum, inſinuans ab ipſo experimento, tanquam à magiſtro optimo diſcendum eſſe verè Dominum vitæ ſpiritualis largitorem, & altorem in ſacra Synaxi adeſſe. *Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis*; quibus verbis incredulos illos ſapientiſſimus præceptor ſic alloqui videtur. Credite, & manducare quem proponam vobis cibum, & haurite quem propinabo potum, & ſimul tali vitæ ſpiritu donabimini, vt intelligere facilè valueritis me illi coniunctum eſſe, qui ſum vera vita.

Ioan. 6.

Indices Chriſtum in Euchariſtia præſentem declarantes experiuntur deuotè communicantes. Audiendus hic B. Laurentius Iuſtinianus de diſcipl. Monaſt. conuerſ. c. 19. *Pia etenim mens*, inquit, *tanti ſponſi ſanctificata præſentia, venerando hoc mediante Sacramento, repletur gaudio, exultatione perfunditur, humilitate deijcitur, lumine irradiatur, pace ſatiatur, roboratur fide, deuotione ſaginatur, atq; indiſſolubilis amoris vinculo Redemptori interiùs copulatur, ex quo feruentior in dilectione, fortior in labore, promptior in opere, in tentatione prudentior, ſollicitior in virtute, in adminiſtratione alacrior, necnon & in ipſius frequentatione efficitur ardentior.* Conſonant quæ citatus Auctor habet de caſto connubio cap. 22. *Quomodo non exultet anima, quæ ſe ſentit dignam effectam Verbi præſentia? Si præcurſor in vtero poſitus exultauit ad aduentum Verbi; quarè non magis ſponſa in amplexibus ſponſi? non ad inſipientiam ſibi exultat ſponſa in cordis thalamo ſponſum adeſſe cognoſcens.*

B. Laurent. Iuſtin.

Idem.

S. Tereſia, vt refert in eius vita Didacus Vyepes lib. 3. cap. 20. admirabiles diuinam Chriſti præſentiam effectus teſtantes in ſacra communione percipiebat; ſic enim hoc auguſtiſſimum Sacramentum in illius anima operabatur, vt, quemadmodum ſplendidus Sol primos eiibrans radios tenebras fugat, nebulas diſſoluit, ita ad Dominici corporis ſumptionem Dæmonis tentamenta, mœrores, caligines, & pericula, quæ in perfectionis ſtudio illi occurrebant, procul amandarentur, & tunc temporis in illa nihil, quod fœminam delinearet, remanebat, niſi illa ſola fœminæ figura, quam olim corpori natura impreſſiſſet, quia totus eius animus, potentiæ, deſideria, affectus, & omnia, quæ in ea erant, rapiebantur ad ipſam cum Deo coniungendam, & transformandam, vndè à ſenſibus alienabatur, & ipſius corpus cum anima à terra eleuatum, quaſi & ipſum ab hoc mundano exilio egredi vellet.

In vita S. Tereſiæ.

Alij non pauci modis ſtupendis, & ſingulari Dei dono Chriſtum in Euchariſtia præſentem dignoſcebant. B. Franciſcus Borgia non vulgari vitæ ſanctimonia conſpicuus præſentiam Domini noſtri, vel abſentiam in pyxide ſub ſacris accidentibus mirificè cognoſcebat; factum enim eſt aliquandò, vt lampas ipſa ante tabernaculum arderet, ille verò Altaris Sacramentum ibi non adeſſe indubitanter aſſeuerabat, ſtatis lumine deficiente, omniq; alio ſigno, ſeriò, & conſtanter

In vita B. Franciſci Borgiæ.

ter affirmabat ibi Euchariſtiam deliteſcere. Aſſerti veritas re ipſa ſemper cõprobabatur. Ità in geſtis huius integerrimi viri poſteritati traditis à P. Virgilio Cepario Societatis Ieſu.

In vita Hugonis Victorini.

In vita Hugonis de S. Victore breuiter à D. Thoma Garzonio Canonicorum Regularium Lateranenſium Theologo deſcripta refertur, quòd in extremo ſenio, dum morti foret proximus, & infirmitatis ſtimulo ſummoperè grauatus, ſtomachi nauſeam pateretur, ſacratiſſimi corporis Dñi noſtri communionem inſtãti, & feruenti deuotione petijt; quã cùm nonnulli parum ſapienter conſulerent ob nauſeæ periculum ficte præparari, & ſimulatam hoſtiam à Sacerdote minimè conſecratam ægroto offerrent, Spiritus Sancti illuminatione ipſam dignouit, & fortiter exclamauit, illud non eſſe corpus Domini Dei ſui, cui verus, & Catholicus Chriſtianus vnione Sacramentali iungeretur; cùmque tandem ſimulatione detecta Sacramentalis hoſtia deferretur, nec propter ſtomachi indignationem deſumere poſſe tutò videret, illud verbum deuotiſſimo quodam neceſſitatis impulſu protulit; Aſcendat filius ad patrem, & ſeruus ad Dominum ſuum.

Cæſarius.

Ex eodem Cæſario hæc ſubijcio. *Contigit cuidam infantulo; ſicut Fratres eius carnales Ludolphus, & Henricus Monachi noſtri mihi narrauerunt; qui, cùm infirmaretur, Spiritu Sancto afflatus Chriſti corpus ſibi dari petiuit, cùmque eum parentes compeſcerent, ille fortiter clamauit; date mihi corpus Domini. Delatum eſt verbum ad Sacerdotem, qui cùm diceret, non eſt ſecurum tali puero, qui non intelligit, quid ſit dare corpus Domini, hoſtiam ei detulit non benedictam, quam cùm ei porrigere vellet, & diceret, ecce hic eſt corpus Domini, vt Dominus ex ore infantis perficeret laudes, & deſtrueret perfidiam multorum, qui de eodem Sacramento malè ſentiunt, inſpirauit puero, vt reſponderet. Quarè me vultis decipere? non eſt corpus Domini, quod mihi offertis; ad quod verbum Sacerdos admirans ſacram ei communionem detulit, quam ille deuotè ſatis ſuſcepit.* Ità citatus Auctor.

B. Thomas de Villanoua.

Quidam præterea Auguſtinianæ familiæ, ac Religionis, vt refert B. Thomas de Villanoua conc. 2. in feſto corporis Chri, Frater Ioannes à S. Facũdo, qui eo tẽpore miro populi Salmanticenſis ſtudio, egregiaq; pietate, ob innumera, quæ continenter ab eo eduntur miracula, colitur, licèt nondum in diuinorum canonem ſit relatus. Is igitur cùm quotidianum Miſſæ ſacrificium paulò prolixiùs perficeret, moraretur q; in eo ſpa-

A

tioſiùs, tædioq; proinde circumſtantes affecti, id ægrè ferrent, factum eſt, vt à Prælato ſuo virtute obedientiæ Miſſam abſoluere maturiùs preciperetur, de quo ſæpiùs ab eodem, licet blandius, conſilio præmonitus fuerat, cui frater prædictus, quia obedientiam præterire non poterat, omne ſecretum pateſecit, dicens. Ignoſce, obſecro, mi pater, nam aliud facere vtiq; non poſſum, vt qui quotidiè Dominum noſtrum Ieſum Chriſtũ in hoſtia fulgentem iſtis oculis peccator inſpicio; quibus dictis perterritus Prælatus ſolò proſtratus de inflicta moleſtia veniam petijt, eiq; prout vellet, immorandi facultatem ampliſſimam dedit.

B

Geretinus Conuerſus Aluaſtræ Monaſterij apud Auctorem vitæ S. Birgittæ pro hoſtia puerulum vidit; Eidem contigit Vvedekindo Saxonum Duci apud Albertum Grantzium lib. 1. cap. 9. hiſt. Eccleſiaſticæ.

In vita B. Eliſabeth Sconaugienſis.

B. Eliſabeth Sconaugienſis lib. 2. viſion. cap. 9. *In cœna Domini*, inquit, *ad Miſſam vidi omnia, quæ circa Altare gerebantur, & dum Sacerdos Canonem diceret, & calicem in conſpectu Dei exaltaret, vidi ſupra calicem Dominum Ieſum, quaſi in cruce pendentem, & de latere eius, & pedibus ſanguis in calicem defluere videbatur.*

B. Catharinæ Senenſi Chriſtus in venerabili Euchariſtia in figura infantis,

C

& grandioris pueri, imò & fornacis apparuit, vt teſtatur Thomas Capuanus.

S. Hugo Epiſcopus Lincolnienſis ex Monacho Carthuſiano ergà ſacroſanctã Euchariſtiam tanta fuit deuotione, vt crebrò pius Dominus in forma ſpecioſiſſimi pueruli illi ſacrificium offerenti viſibiliter apparere dignatus fuerit: cũ enim vno dierum, vt quotidiè ſolebat, Miſſam Hugo celebraret, quidam è Clericis, qui tum aderat, cui & cordis oculos Deus aperuerat, vidit inter caſtiſſimos Hugonis digitos ſpecioſum forma præ filijs hominum in ſpecie paruuli infantis, & ſuo Pontifici arridentis contineri; erat verò idem puer permodicus,

D

ſed diuino quodam ſplendore, atque cãdore ſuper Sole longè ſereniſſimus. Rurſum autem, vbi hoſtiam Præſul ſuper calicem leuaſſet, vt frangeret, ſub eadem, qua priùs, imagine natum de Virgine Ieſum Dei filium felicibus oculis meruit contueri. Ità Surius in eius vita. Plura alia huius rei exẽpla apud probatos Auctores paſſim habentur.

Surius in vita S. Hugonis Epiſcop. Lincolnienſis.

En ipſe ſtat poſt parietem noſtrum, reſpiciens per feneſtras, proſpiciens per cancellos.

NOTVLA V.

Chriſtus ad amoris noſtri igniculos accēdendos, præſentiæ ſuæ indicia in ſacra menſa modò occultat, modò prodit.

IN corticе litteræ huius verſiculi, *En ipſe ſtat poſt parietem noſtrum, reſpiciens per feneſtras, proſpiciens per cancellos*, morē amantis innui ſignificauimus, qui ludificationibus quibuſdam nunc ſe occultat, nunc auarè ſe intuendum concedit, nunc ſui copiam facit apertam, idque vt amoris flamma magis ſuccreſcat; tritum enim eſt illud Auguſtini lib. 10. de Trinit. quòd *amor plus ſentitur, quem prodit indigentia*, & Dido abſente, quem vnicè diligebat, Aenea, itá in eum vehementiori amore rapiebatur, vt de ea ſic cecinerit Maronis Muſa.

Amor plus ſētitur, quē prodit indigentia.

Virgil. —— *Illum abſens abſentem auditq; videtq;* quòd ſi cui ex profano Poeta deſumptum exemplum non placet, ex ſacris paginis in memoriam reuocet vxorem Tobiæ, in qua quantum inualebat dilectio in abſentem filium, teſtantur querulæ illæ voces, & gemitus. *Flebat igitur mater eius irremediabilibus lacrymis, atque dicebat: Heu me fili mi, vt quid te miſimus peregrinari, lumen oculorum noſtrorum, baculum ſenectutis noſtræ, ſolatium vitæ noſtræ, ſpem*

Tob. 10. *poſteritatis noſtræ?* Simili amoris luſitatione vtitur Chriſtus cum anima pia, cui ſe ſub ſacris ſpeciebus communicat; interdū enim ſub Sacramentaliū accidentiū velo omninò latitat, interdū ex illis veluti emergens, modis planè mirificis ſe adeſſe indicat, idque ad dilectionem in fideli anima magis, ac magis augendam. Sponſa igitur huius cæleſtis Epithalamij his verbis: *En ipſe ſtat &c.* hunc exprimere ſenſum videtur. Diuus amator meus ſub ſacris ſpeciebus aliquandò mihi prorſus deliteſcit, aliquandò pauca ſuæ præſentiæ lineamenta, plura quandoque demonſtrat, itá vt non diſſimilis appareat ſponſo nouello cum ſponſa colludenti, qui, vt in ea amorem excitet ardentiorem, retrò parietem ſe abdit,

A paulò poſt ad cancellos conuolans, & per exigua eorum foramina reſpiciens, maxima ſui parte latet, modò palam in feneſtris ſe diſcernendum exhibet. Huic expoſitioni fauet Auguſtinus lib. 13. cōfeſſ. cap. 15. *Aſcendit*, ſcilicet ſacer ſpōſus, *per retia carnis, & blanditus eſt, & inflammauit*. Sed luculentius Ambroſius ſermone 6. in pſal. 118. *Deindè*, ait, *tanquam laſciuienti ludens amore, quia vult pertentare ſenſus amantis, ſæpè egreſſus, vt quæreretur à ſponſa, ſæpè regreſſus, vt inuitaretur ad oſcula, adſtiterit poſt parietem, proſpexerit per feneſtras, eminens ſuper retia, vt non totus abeſſet, nec quaſi totus intraret, & ipſe ad ſe ſponſam vocaret,*

D. Auguſt.

Ambroſ.

B *vt venienti ad ſe inuicem fierent gratiora commercia, amoriſque vim mutuis adolerent ſermonibus.*

Pauerat Seruator noſter in loco campeſtri diſcipulos, atque turbam ingentem, aucta diuinitùs quinque panū ſubſtantia; peracto prandio diſcipulos Bethſaidam versus nauigationem ſumere iuſſit. *Et ſtatim coegit diſcipulos ſuos aſcēdere nauim, vt præcederent eum trans fretum ad Bethſaidam, dum ipſe dimitteret populum. Et cùm dimiſiſſet eos, abyt in montem orare. Et cum ſerò eſſet, erat nauis in medio mari, & ipſe ſolus in terra. Et videns eos laborantes in remigando (erat enim ventus contrarius eis) & circà quartam*

C *vigiliam noctis venit ad eos ambulans ſupra mare, & volebat præterire eos. At illi vt viderunt eum ambulantem ſupra mare, putauerunt phantaſma eſſe, & exclamauerunt. Omnes enim viderunt eum.* Marc. 6. hiſtoria hæc diſquirendi anſam dat, cur poſt refectionem benigniſſimus Redemptor coegerit ſtatim à ſe diſcedere diſcipulos; cur illis obuius ſuper aquas inambulans non primo aſpectu ſe dignoſcendum præbuerit? cur illos præterire volebat? equidem ſicut diſcipuli alimonia illa paſti, fideles Euchariſtico reficiendos cibo præſignabant, itá cum his qua ratione acturus eſſet Dominus noſter, præadumbratum fuit; quòd nimirùm hic

Marc. 6.

D quandoque ſuam præſentiam prorſus ſub ſacris accidentibus obuelaturus foret, quandoq; verò illius notas non obſcuras manifeſtaturus ad morem amantis, qui quandoq; repentè recedit, & ex inopinato redit, quandoq; alieno habitu tegitur; & mox diſcooperitur, vt hac geſticulatione alliciat dilectam ad ardentiùs redamandum.

Pergentibus è cœtu diſcipulorū duobus in Emmauntinum oppidum ſub perigrini forma, comitem ſe adiunxit Chriſtus rediuiuus: attingentes locum, vbi immorandi diſcipulorum erat animus,

vlteriùs ſe velle progredi ſignificabat Seruator, hoſpitio verò perhumaniter inuitatus ad menſam ſedens panem benedictum, ac fractum dum eis diſtribuit, ſtatim cognoſcitur. *Et factum eſt, dum recumberet cum eis, accepit panem, & benedixit, ac fregit, & porrigebat illis. Et aperti ſunt oculi eorum, & cognouerunt eum.* Luc. 24. Panem illum fuiſſe a Chriſto conſecratum pluribus adductis Patrum teſtimonijs probat Maldonatus in citatum caput Lucæ. O viuam argumenti, quod proſequimur hic, delineatam imaginem. Ecce enim Chriſtus ſacræ menſæ conuiuis modò occultus, modò receſſum ſimulans, & tandem apertè cognitus.

A

Luc. 24.

Maldonat.

Chriſtus ſacræ menſæ côuiuis modò occultus, modò apertè cognitus.

B

Fetuida Magdalena ſub mane ad Domini tumulum properauit; & ecce hic, qui iam à mortuis ſurrexerat, hortulani ſpecie indutus, obuius ei factus eſt. *Hæc cùm dixiſſet, conuerſa eſt retrorſum, & vidit Ieſum ſtantem & non ſciebat, quia Ieſus eſt. Dicit ei Ieſus: Mulier quid ploras? quem quæris? Illa exiſtimans quia hortulanus eſſet, dicit ei &c.* Sed quam ob rem ita abſconditur clementiſſimus Ieſus mulieri, à qua tanto ſtudio exquiritur? Cur mœrentem non ſtatim recreat ſuo hilari vultu? Nonnè hæc eſt illa Magdalena, quam adeò obſequioſam, adeò in paſſione fidelem eſt expertus? cur ergò non omni ſublata mora, ſe illi detegit? O ingenioſum amorem: Amantiſſimus Dominus ſe tantiſper Magdalenam celat, vt addita noua flammula in ea magis exæſtuet dilectio; ſed ſi ſepulchrum Chriſti Altaris menſam repræſentat, D. Thoma interprete opuſculo de eodem Sacramento, cuius verba excipe. *Hinc Maria Magdalena, & aliæ deuotæ mulieres portabant aromata, quæ quærebant corpus Domini. Lucæ 23. Sic vobis acceßuris ad corpus Domini prælibanda eſt orationis deuotio*; & conſonat Beda citatus notula 1. ad verſiculum, *Dum eßet Rex*, cap. 1. Certè dum Chriſtus non ſtatim ſe patefacit Magdalenæ, vt amorem illius vehementiùs exacuat, qualis nobis futurus eſſet, indicare voluit, ſcilicet aliquandò omninò contectus ſub ſacris accidẽtibus, nullis ſuæ præſentiæ ſignis datis, interdum verò illis ineffabili modo exhibitis.

Ioan. 20.

C

D.Thomas

D

En ipſe ſtat poſt parietem noſtrum, reſpiciens per feneſtras, proſpiciens per cancellos.

HAEC verba, vt ſuprà vidimus, Chriſtum præſentem in Euchariſtia indicant: quarè argumentum præbent diſquirendi de aliquibus ad ſcholaſticam Theologiam ſpectantibus. Sic ergò

PVNCTVM THEOLOGICVM

De Chriſto ſub ſacris ſpeciebus exiſtente.

DISQVISITIO I.

An totus Chriſtus ſit ſub ſingulis ſpeciebus Euchariſticis.

VARIOS hæreticorum errores hac in re breuiter recenſet Suarez tom. 3. in 3. p. diſp. 51. ſect. 1. in principio, qui omnes ex dicendis infrà efficaciter refelluntur.

Suarez.

Dico, totam ſubſtantiam Chriſti, hoc eſt, totum conſtitutum ex ſuppoſito diuini Verbi, & humana natura eſſe ſub ſpeciebus panis, & ſub ſpeciebus vini. Hæc concluſio eſt certa de fide. Probatur primò ex illo Io. 6. *Ego ſum panis viuus, qui de cælo deſcendi*; dicitur, *panis viuus*, quia caro Chriſti in Euchariſtia non datur mortua, ſed viua; dicitur deſcendiſſe de cælo, ob ſuppoſitum diuinũ; ſimiliter eodem cap. *qui manducat me, viuet propter me*; perpende ly, *me*, quod dicit totum Chriſtum, ſcilicet conſtitutũ ex natura humana, & ſuppoſito diuini Verbi; & perpende ly, *viuet propter me*, nam virtus viuificatiua ſpiritualiter, quã exercet Chriſtus in Euchariſtia, non illam exercet per naturam humanam præcisè, ſed vt vnitam Verbo diuino; ergò benè colligitur ex citatis verbis Ioannis in Euchariſtia eſſe humanam Chriſti naturam vnitam Verbo diuino. Probatur ſecundò ex Concilio Conſtantienſi ſeſſ. 13. Florentino in decreto Eugenij IV. Tridentino ſeſſ. 13. can. 1. & 3. & ſeſſ. 21. cap. 4. & can. 3. Cohærent cap. *Qui manducat*, cap. *Singuli*, cap. *Vbi pars* de conſecratione diſt. 1. Probatur tertiò ex vnanimi Patrũ conſenſu ab ipſis Apoſtolis emanato, & ab Eccleſia recepto, quorũ Patrum dicta videri poſſunt apud Vaſquez tom. 3. in 3. p. diſp. 185. cap. 1. Probatur quartò ratione, quia licèt non omnia, ex quibus Chriſtus conſtituitur, ſed tantùm eius corpus, & ſanguis in hoc

Concluſio. Tota ſubſtantia Xpi eſt ſub ſpecibus panis, & vini.

C

Ioan. 6.

D

Conc. Cõſtantien. Florentin. Trident.

Vaſquez.

Sacra-

Sacramentó ponantur ex vi verborum, corpus quidem ſub ſpeciebus panis ex vi horum verborum, *Hoc eſt corpus meum*; ſanguis verò ſub ſpeciebus vini ex vi horum verborum, *Hic eſt ſanguis meus*, de qua re agemus infra in explicatione verſiculi, *Mel, & lac ſub lingua tua*, cap. 4. cùm tamen Chriſti corpus habeat naturalem connexionem cum anima rationali, & cum ſanguine, & hypoſtaticam vnionem cum ſuppoſito Verbi, ratione huiuſmodi connexionis, omnia, quibus Chriſtus conſtituitur, debent poni in hoc Sacramento, & per conſequens totus Chriſtus eſt in eodem Sacramento, alioquin, ſi Chriſti corpus eſſet in Euchariſtia ſine anima, eſſet ibi mortuum, ſi non haberet ſanguinem adiunctum, careret aliquo requiſito ad ſuam integritatem, & perfectionem; nam licèt ſanguis non vniatur phyſicè corpori Chriſti, nec informetur anima rationali iuxtà ſententiam multorum Philoſophorũ, quam ego puto veram, nihilòminùs eſt pars hominis, quæ vnà cum carne componit intrinsecè vnam humanitatem; & ſanguis neceſſarius eſt ad operationes vitales naturæ humanæ; quarè iuxta ſtatum connaturalem caro poſtulat eſſe in homine viuo cum ſanguine. Denique ſi eſſet abſque vnione hypoſtatica cũ Verbo, non poſſet hoc Sacramentum habere vim viuificandi ſpiritualiter homines; hanc enim habet caro Chriſti ex vnione ad Verbum. Sed

Obiectio. Dices: Verbum diuinum eſt vnitum cum humanitate Chriſti, & tamen non vbicunque eſt Verbum, eſt etiam humanitas Chriſti, ergò vnio inter Chriſti corpus, & reliquas totius Chriſti partes nõ ſufficit, vt in Sacramento, vbi eſt Chriſti corpus, ſint reliqua omnia, ex quibus Chriſtus conſtituitur.

Reſponſio. Reſpondeo negando conſequentiam, & aſſigno rationem diſcriminis, quia quandò duo ſunt connexa, vt ſe mutuò perficientia, vel quorum vnum pertinet ad perfectionem alterius, & è contrà, vbicunque eſt vnum, ibi ratione talis cõnexionis debet etiam eſſe alterum, quia vtrunque naturaliter exigit conſortium alterius; cùm igitur partes humanitatis Chriſti ità ſint connexæ, vel vnitæ inter ſe, vt vna pertineat ad integritatem, & perfectionem alterius, & è contra ideò vbi eſt vna, debet etiam eſſe altera; contra verò, licèt, vbicunque eſt humanitas Chriſti, debeat eſſe vnita Verbo, quia per Verbum perficitur, & huiuſmodi perfectionẽ exigit, ſuppoſito quòd Deus velit eandem humanitatem conſeruare abſque propria ſubſiſtentia, non tamen vbicunque eſt Verbum; debet etiam eſſe Chriſti humanitas, quia Verbum non perficitur per humanitatem, neque humanitas pertinet ad Verbi perfectionẽ. Aliter prædictæ obiectioni conatur ſatisfacere Cardinalis de Lugo de Sacramento Euchariſtiæ diſp. 8 ſect. 1. vbi plura ad hanc rem ſpectantia affert, quæ apud ipſum videri poterunt. Cardin. de Lugo.

DISQVISITIO II.

An Chriſtus in Euchariſtia ſit cum quantitate, & cæteris ſuis accidentibus.

IN hac quæſtione variæ ſunt opiniones circa quãtitatem Chriſti in Euchariſtia, quæ videri poſſunt apud Suarez tom. 3. in 3. p. diſp. 51. ſect. 2. Suarez.

Notandũ breuiter, accidentia Chriſti eſſe in duplici differentia; quædam dici poſſunt non localia, ſeu abſoluta, & independentia à loco, eo quòd à loco non pendeant, neq; à motu locali, cuiuſmodi ſunt illa omnia, quæ eadem numero poſſunt transferri de vno loco in alium, vt ſunt qualitates, quantitas &c. alia verò ſunt accidentia localia, quæ pendent à loco, vt determinato; vt eſt motus localis, ſitus, propinquitas, diſtantia, & alia huiuſmodi, ſi quæ ſunt, quę nõ poſſint transferri de loco in locũ.

Dico primò, corpus Chriſti eſſe in Sacramento Euchariſtiæ cum tota ſua quãtitate, cæteriſque accidentibus non localibus, ſiue abſolutis, & à loco independentibus, quæ in ſe habet exiſtens in cælo. Eſt communis ſententia, & deducitur primò ex Tridentino ſeſſ. 13 cap. 3. affirmante totum, atque integrum Chriſtum eſſe ſub quauis ſpecie vi naturalis connexionis, qua partes Chriſti copulantur inter ſe, ſed non minùs copulantur cum Chriſto partes accidentales, quàm ſubſtantiales. 1. Cõcluſio Corp. X pi eſt in Sacramento Euchar. ſtię cũ tota ſua quãtitate, cæteriſque accidentibus. Trident.

Confirmatur, quia corpus humanum non poteſt naturaliter exiſtere ſine quãtitate, cæteriſque accidentibus ad humanum temperamentum, & organizationem concurrentibus; nam nec forma naturaliter informat, nec materia informatur, niſi prauia diſpoſitione, & temperamento naturaliter requiſito, ſed corpus Chriſti exiſtit hic cum ſuis naturalibus diſpoſitionibus, & accidentibus, alioquin nimis imperfectè, & monſtruosè exiſteret.

Dices;

Obiectio.

Dices: ſaluatur integrum ſignificatū corporis in ſola integritate partium ſubſtantialium, ergò ſaluatur integritas corporis humani ſine quantitate, cæteriſque accidentibus.

Reſponſio.

Reſpondeo ſaluari integrum ſignificatum corporis in ſola integritate partium ſubſtantialium, quia tunc nequit integrū corpus realiter conſiſtere ſine integritate accidentalium diſpoſitionum ſimul cūm integritate ſubſtantiali, ſit vi realis connexionis etiam integritas accidentalis, quia ex Concilio ſit corpus cum omnibus ſuis partibus, cum quibus realiter connectitur, & à quibus naturaliter pendet. Ex hac concluſione

Chriſtus in Sacramēto Euchariſtię habet omnia accidētia ſpectantia ad ipſius naturalē, & debitā perfectionem, quæq; habet in cælo

Collige, Chriſtum in Sacramento Euchariſtiæ habere omnia accidentia, quæ ſpectant ad ipſius connaturalem, & debitam perfectionem, quæq; habet in cælo; nomine autem perfectionis connaturalis comprehenduntur ea, quæ illi conueniunt non ſolùm ratione humanæ naturæ ſecundùm ſe conſideratæ, ſed etiam ratione beatitudinis; & ratione vnionis hypoſtaticæ cū Verbo; ac proindè Chriſtus in Sacramento Euchariſtiæ habet omnia illa accidentia tàm corporalia, tam naturalia, quàm ſupernaturalia, quæ habet in cælo, nempè independenter à loco; & inter alia nemini dubium eſſe debet, quòd habeat ſigna, ſeu cicatrices vulnerum.

2. Cōcluſio Chriſtus in Sacramento Euchariſtię non habet accidentia localia, quę habet in cęlo.

Dico ſecundò, Chriſtum in Euchariſtiæ Sacramento non habere accidentia localia, quæ habet in cælo. Probatur, quia accidentia localia, quæ Chriſtus habet in cælo, ſunt accidentia immobilia, & conſtituuntur in ſuo eſſe per actualem reſpectum, ſeu habitudinem ad talem locum, vt talis eſt, & ideò extrà talem locum reperiri non poſſunt, neq; ſunt capacia exiſtentiæ in alio loco.

3. Cōcluſio Corpus Chriſti in Euchariſtia eſt quantū, & extenſū in ordine ad ſe, non autē in ordine ad locum.

Dico tertiò, corpus Chriſti in Sacramento eſſe quantum, & extenſum in ordine ad ſe, non autem in ordine ad locum. Fundamentum, quia implicat formam inhærere ſubiecto, & non conferre illi ſuum effectum formalem, ſed quantitas inhæret corpori Chriſti exiſtenti in Sacramento, vt probatum eſt in prima concluſione, ergò confert illi effectū ſuum formalem; atqui formalis effectus quantitatis eſt reddere ſubiectum quantum, & extenſum in ordine ad ſe, non autem in ordine ad locum; maior patet, quia effectus formalis eſt ipſa forma inhærens ſubiecto, ergò implicat formam inhærere ſubiecto, & nō cōferre illi effectum formalem, ſicut agens agere, & effectum non producere; & vniuerſaliter cauſam cauſare, & cauſatum non cauſa-
A ri, cuius ratio eſt, quia cauſalitas, & cauſatum ſunt idem realiter, ergò implicat eſſe vnum ſine alio. Minor ſubſumpta; ſcilicet quòd effectus formalis quantitatis ſit reddere ſubiectum quantum, & extenſum in ordine ad ſe, non autem in ordine ad locum, in qua præcipua controuerſia verſatur; probatur diuerſimodè ab aliquibus, quorum probationes, vtpotè non efficaces omitto; probatur verò communiter diſtinguendo duplicē extenſionem in quantitate, alteram in ordine ad totum, alteram in ordine ad locum: prior conſiſtit in continuatione, & extraneitate partium in ſe, vt vna immediatè continuetur vni, & mediatè
B cæteris; caput enim immediatè continuatur collo, eoq; mediante pectori, cæteriſque corporis partibus: poſterior in ſituatione, & extenſione partium in ordine ad ſpatium, vt vna pars corporis reſpōdeat vni, alia alteri parti ſpatij: prior eſt eſſentialis, & inſeparabilis à quantitate, & in eodem prædicamento cum quantitate: poſterior accidentalis, & ſeparabilis, & in prædicamento ſitus; illa eſt principium, & radix huius; hæc effectus, & paſſio illius, modaliter tamen diſtincta: quo fit, vt poſſit illa eſſe ſine hac, non autem hæc ſine illa; potuit igitur à quantitate corporis Chriſti ſeparari poſterior, manente priori, & conſe-
C quenter manere effectus formalis prioris extenſionis abſque effectu formali poſterioris extenſionis, & hoc eſt, quòd communiter dicitur, Chriſtum figuram organicam, quam habet in cælo, habere etiam in Euchariſtia, non autem figuram ſitualem. Eſt autem figura organica talis vnio talium partium inter ſe, ratione cuius inter iſtam, & illam partem mediant plures, vel pauciores, & ratione cuius pupilla oculi v.g. licèt in Euchariſtia non occupet ſpatium rotundum, taliter tamen habet partes vnitas, & diſpoſitas inter ſe, vt exigat talem poſitionem in ordine ad locum, ſcilicet extenſionem localem circularem; nam licèt
D omnes partes Chriſti correſpōdeant eidem ſpatio, non tamen vniuntur omnes immediatè inter ſe, ſed manus vnitur cum brachio, non cum capite, & caput cum collo, & non pede. Figura verò ſitualis eſt talis diſpoſitio partium in ordine ad locum, qua ſcilicet caput eſt ſurſum, pedes verò deorsùm, manus ad latera, & ſic de alijs.

Hæc doctrina, quæ aptiſſima eſt ad hoc myſterium explicandum, confirmatur, & primò, non minùs de ratione quantitatis eſt reddere ſubiectum impenetrabile cum alio corpore, quàm loco exten-

extenſum, ſed poteſt priuari quantitas A impenetrabilitate, vt conſtat de Chriſto, qui ingreſſus eſt ad diſcipulos ianuis clauſis, ergò &c. Secundò poteſt Deus tollere omnem correſpondentiam ad tẽpus à partibus motus qualitatis, ergò & omnem correſpondentiã ad locum à partibus quantitatis. Conſequentia probatur, quia ita ſe habet extenſio partium motus ad tempus, ſicut extenſio partiũ quantitatis ad locum, ergò ſi poteſt tolli vna, poteſt tolli & altera. Antecedens conſtat, nam poteſt Deus in inſtanti reproducere omnes partes caloris, quas ignis producit in tempore, ergò poteſt tollere à partibus motus caloris omnem B correſpondentiam ad tempus. Tertiò poteſt variari extenſio in loco, inuariata extenſione in toto, ergò vna diſtinguitur ab alia; antecedens probatur, quia quandò ſto, vel ſedeo, variatur in corpore extenſio in loco, inuariata extenſione in toto, nam manet eadem vnio, & continuatio capitis cum collo, colli cum pectore, pectoris cum ventre, cæteriſque membris, variata tamen figura, & ſituatione partium ad locum. Quartò poteſt ſubſtantia indiuiſibilis coextendi ſpatio diuiſibili, ergò & ſubſtantia diuiſibilis ſpatio indiuiſibili. Quintò à priori, quodlibet ens priùs natura conſtituitur in ſe, quàm per reſpectum ad extrinſe- C cum, cùm omnis reſpectus ad extrinſecum ſuppleat rem conſtitutam in ſe, ſed ſituatio partium in loco eſt quid extrinſecum ſupponens continuationem partium in ſe, ergò poteſt ſeparari abſque deſtructione prioris.

1. Obiectio. Objjcies primò, nequit corpus maius commenſurari minori, niſi eius partes penetrentur, vel addenſentur, ergò nequit corpus Chriſti commenſurari hoſtiæ, niſi eius partes penetrentur, vel addenſentur.

Responſio. Reſpondeo, diſtinguo duplicem commenſurationem, alteram per adæquationem ſitualem partis ad partem, & totius ad totum, & hæc eſſe non poteſt, D niſi inter æqualia, & extenſa localia; alteram per ſimplicem præſentiam vnius ad aliud, & hæc poteſt eſſe etiam inter inæqualia, & inextenſa localia per ablationem extenſionis localis, ſic corpus Chriſti inæquale hoſtiæ quoad extenſionem partium in toto, æquatur illi per ſimplicem dumtaxat præſentiam.

2. Obiectio. Objjcies ſecundò, repugnat eſſe quãtitatem ſine figura, ſed figura concipi nequit ſine ordine partium in loco, ergò repugnat eſſe quantitatem ſine extenſione partium in loco.

Responſio. Reſpondeo duplicem eſſe figuram, alteram, quæ conſurgit ex diuerſa ſituatione partium in loco, vt figura ſtantis, ſedentis, crucifixi, & quæcunque acquiri, vel deperdi poteſt motu locali; alteram, quæ conſurgit ex conſtitutione partium in toto, vt figura ſphærica in oculo, cuius partes à centro ad circumferẽtiam ſemper æquè diſtant, ſiue ſituetur in loco, ſiue non, neque variatur per ſolum motum localem, & hæc eſt de eſſentia quãtitatis, quam habet corpus Chriſti etiam Sacramentaliter exiſtens, non autem prior.

3. Obiectio. Objjcies tertiò, ſublata extenſione ad locum tollitur denſitas, & raritas, quæ concipi nequit ſine ordine partium in loco, inuariato enim ordine partium in toto, variato tantùm ordine partium in loco, corpus ex denſo fit rarum, & ex raro denſum, ergò careret corpus Chriſti in hoc Sacramento denſitate, & raritate ſibi debita.

Responſio. Reſpondeo diſtinguendam eſſe duplicem denſitatem, & raritatem, alterã organicam conſiſtentem in vnione plurium, vel pauciorum partium ſubſtantiæ ſub parua, vel magna quantitate cum certo temperamento primarum qualitatum; alteram ſitualem conſiſtentem in vnione plurium, vel pauciorum partium quantitatis ſub parua, vel magna extenſione locali; vt enim plures, paucioreſuè partes ſubſtantiæ ſub parua, aut magna quantitate faciunt denſitatem, aut raritatem organicam, ità plures, paucioreſuè partes quantitatis ſub parua, aut magna extenſione locali faciunt denſitatẽ, aut raritatem ſitualem; prior denſitas, & raritas non variatur ad variationem extenſionis localis, ſed tantùm poſterior, quia licèt addenſetur caro occupando minorem locum, vel rarefiat os maius ſpatium acquirendo, ſemper conſeruatur eadem figura organica, quia nec per deperditionem maioris extenſionis localis vniuntur plures partes ſubſtantiæ ſub maiori quantitate carnis, nec per acquiſitionem maioris extenſionis localis fiunt pauciores partes ſubſtantiæ ſub minori quantitate oſſis.

Inſtantia. Dices, ergò poſſet corpus Chriſti fieri in hoc Sacramento per condenſationem partium quantitatiuarum ſub minori, & minori extenſione locali, abſq; condenſatione partium ſubſtantialium ſub minori, & minori quantitate, & conſequẽter ſine deperditione dẽſitatis, & raritatis organicæ, quod ſupra negatum eſt.

Solutio. Reſpondeo, nego conſequentiã, quia licèt non varietur denſitas, vel raritas ſubſtantialis conſurgens ex vnione plurium, pauciorumuè partium ſubſtantiæ

ſub

ſub paucioribus, pluribuſque partibus quantitatis, variaretur tamen eadem denſitas, vel raritas ſubſtantialis, quoad naturalem exigentiam maioris, vel minoris extenſionis localis, quia ſicut per condenſationem fit exigentia minoris, ità per rareſactionem fit exigentia maioris extenſionis localis, & conſequenter non foret corpus cum ea exigentia naturali localis extenſionis, cum qua eſt in cælo.

4. Obiectio. Obijcies quartò, non poteſt intelligi quantitas ſine diſtantia partium; vbi autem eſt diſtantia partium, motus localis eſſe poteſt, ergò à capite ad pedes Chriſti Sacramentaliter exiſtentis poteſt eſſe motus localis, ſed hic nequit etiam ſine extenſione partium in loco.

Reſponſio. Reſpondeo concedendam eſſe maiorē de diſtantia entitatiua, & integrali, ſecundùm quam vna pars eſt extra aliam in ordine ad ſe; negandam de ſituali, ſecundùm quam vna pars ſit extra aliam in ordine ad locum; motus verò localis fieri poteſt ſolùm ſuprà diſtantiam ſitualē, cùm eſſentialiter ſit ſucceſſiua acquiſitio ſpatij.

5. Obiectio. Obijcies quintò, ſequeretur caput, & pedes diſtare, & nō diſtare inter ſe; diſtaret, quia vnū eſt extrà aliud in ordine ad ſe; non diſtaret, quia ambo reſponderent eidem puncto indiuiſibili ſpecierum.

Reſponſio. Reſpondeo concedendo partes corporis Chriſti non diſtare ſitu, & loco, quia omnes reſponderent eidem loco, diſtare tamen entitatiuè, & in ordine ad ſe, quia vna non eſt intrà, ſed extrà aliā, vt membra corporis humani non diſtant ab anima, cui omnia vniuntur, diſtant tamen inter ſe, quia vnū eſt extra aliud.

6. Obiectio. Obijcies ſextò: implicat motum non menſurari tempori, cui coexiſtit, ergò & quantitatem loco, cui correſpondet; ſed corpus Chriſti correſpondet ſpeciebus, ergò implicat illis non commenſurari: atqui commenſuratio fieri nequit ſine extenſione partium in loco.

Reſponſio. Reſpondeo negando conſequentiam, quādò motus inuoluit eſſentialiter correſpondentiam ad tempus, eſt enim ſucceſſiua correſpondentia partium, quæ fiunt ad tempus, cui correſpondet. At quantitas non eſt eſſentialiter extenſio ad locum; vndè retorqueo argumentum, nam ſicut poſſunt partes, quæ ſubſtant motui, ſeparari ab omni correſpondentia ad tempus, & fieri in inſtanti, ità partes, quæ ſubſunt extenſioni locali, ſeparari ab omni correſpondentia ad locum, & conſtitui in puncto, licèt nequeat ipſa localis extenſio, quæ eſſentialiter eſt cor-

A reſpondentia diuerſarum partiū quantitatis ad diuerſas partes loci, fieri in puncto.

7. Obiectio. Obijcies ſeptimò, ſequeretur continuum poſſe diuidi in omnem ſui partem, quia cùm omnes corporis partes ſint ſub quolibet puncto ſpecierum, poſſet Deus illas diuidere per illud punctum; ſed nō eſt maior ratio, cur potiùs vnam diuideret, quàm aliam, ergò omnes.

Reſponſio. Reſpondeo negando ſequelam, quia diuiſio ſupponit ſituationem partium, vndè ad diuiſionem hoſtiæ non diuiditur Chriſti corpus, quia non eſt ſitualiter in illa.

8. Obiectio. Obijcies octauò, omne quantum eſt
B longum, aut latum, aut profundum, ſed hæc intelligi nequeunt ſine locali extenſione.

Reſponſio. Reſpondeo concedendo quantum eſſentialiter eſſe aut longum, aut latum, aut profundum in ordine ad ſe, non autem in ordine ad locum.

Dubium. Sed quæres, vtrùm partes corporis Chriſti exiſtentis in Euchariſtia inter ſe penetrentur?

Solutio. Reſpondeo aliquos per penetrationē partium ſaluare corpus Chriſti eſſe quātum in Euchariſtia, & ideò non occupare locum, cui opinioni fauet Ioannes Cardinalis de Lugo de Euchariſtia diſp. 8. ſect. 2. num. 36. dicens. *Nam figura* (Cardin. de Lugo.)
C *organica eſt talis vnio partium inter ſe, ratione cuius exigit talem poſitionem in ordine ad locum: ex eo enim, quòd partes pupillæ v. g. taliter inter ſe vniuntur, exigunt talem poſitionem in ſpatio rotundo cum tali diſtantia partium à centro, &c. quam exigentiam, & rotunditatem organicam habet pupilla in Euchariſtia; non tamen habet ibi rotunditatem, & figuram ſitualem, quia non occupat ibi ſpatium rotundum, ſed omnes partes pupillæ penetrantur inter ſe.*

Hæc opinio non videtur ſatisfacere, quia non poſſent omnes partes corporis redigi, niſi ſub certa quantitate, at corpus Chriſti exiſtit ſub qualibet minima quantitate ſpecierum, tum quia hæc opi-
D nio non ſolùm tollit poſitionem partium in loco, ſed etiam in toto, quia ponendo vnam partem intra aliam tollit continuationem, & extraneitatem vnius ab alio, & conſequenter figuram, & organizationem ex tali poſitione conſurgentem.

Obiectio. Dices, ſi duo corpora ſe penetrent, non amittunt extenſionem partium in toto, ergò nec ſi duæ partes eiuſdem corporis ſe inuicem penetrabunt.

Reſponſio. Reſpondeo negando conſequentiam, quoniam extenſio partium in toto formaliter conſiſtit in continuatione par-

tium, quibus ipſum corpus integratur; quam continuationem non amittunt corpora per mutuam penetrationem, ſicut amittunt per mutuam penetrationẽ partium; quibus corpora ipſa integrantur. Ex dictis præcipuè in ſecunda concluſione

Chriſtus vt exiſtẽs ſub vna hoſtia non habet motum localem, quo mouetur, vel eleuatur vt contentus ſub alia hoſtia, vel eius parte.

Collige, Chriſtum vt exiſtentem ſub vna hoſtia non habere motum localem, quo mouetur, vel eleuatur, vt contentis ſub alia hoſtia, vel eius parte, neq; habere continentiam paſſiuam, vel præſentiam Sacramentalem, qua continetur ſub alia hoſtia, vel eius parte, quæ præſentia Sacramentalis, ſiuè connexio corporis Chriſti cum accidentibus, licèt ſit mobilis de vno loco in alium, ad motum ipſorum accidentium; ſine his tamen transferri non poteſt in alium locum; cùmq; vna hoſtia non ſit intra aliã, neq; pars vnius hoſtiæ intrà aliam partem eiuſdem hoſtiæ, non poteſt Chriſtus habere Sacramentalem præſentiam in vna hoſtia, quam habet in alia parte eiuſdem.

DISQVISITIO III.

An totus Chriſtus ſit ſub quauis parte ſpecierum Sacramẽtalium etiam antè fractionem, ſeu diuiſionẽ ſpecierum.

Poſt diuiſionẽ ſpecierũ totus Chriſtus eſt ſub quauis parte diuiſa, modò ſenſibilis ſit, & eſt de fide.

Conc. Florent.
Trident.
Luc. 22.

CERTVM eſt de fide poſt diuiſionem, ſeu fractionem ſpecierum totũ Chriſtum eſſe ſub quauis parte fracta, modò ſenſibilis ſit. Conſtat ex Forentino in decreto de Euchariſtia, & Tridentino ſeſſ. 13. can. 3. & ex facto Chriſti, qui conſecrato calice, Lucæ 22. dedit diſcipulis ſuis dicens, *Accipite, & diuidite inter vos.* D quod factum neceſſariò ſupponit in ſingulis ſpeciebus ſeparatis fuiſſe totum Chriſtum, alioqui ſinguli partem calicis ſumentes non ſumpſiſſent totum Chriſtum. Hoc fuiſſe præſignatũ docet cap. *Vbi pars* de conſecratione diſt. 2. in manna, quod erat figura Euchariſtiæ, de quo refert ſcriptura, quòd qui plus collegerat, non habuit amplius, nec qui parauerat minus, reperit minus; immò, vt

Cardin. de Lugo.

notat Cardinalis de Lugo de Sacramento Euchariſtiæ diſp. 8. ſect. 3. ſemen coriandri, cuius ſimilitudinem præſeferebat manna (habetur apud Philonem

Philo.

A allegor. rerum poſt medium) quamuis in minutas partes diuiſum ſeminetur, tãtundem excreſcit de qualiber particula, quantum de integro grano. Quod ergò hic in controuerſiam vocatur, eſt, an ſit totus Chriſtus ſub ſingulis partibus ſpecierum ante diuiſionem.

Altiſiodor.
Alenſ.

Prima opinio, quæ tribuitur Altiſiodorenſi lib. 4. tract. 5. cap. 4. & alijs apud Alenſem in 4 qu. 10. num. 7. art. 3. §. 5. affirmat ita Chriſtum eſſe ſub tota hoſtia conſecrata, quòd ſub nulla parte ſit per ſe. Fundatur, quia intentio Sacerdotis eſt ad conſecrandam totam hoſtiam, & non aliquam partem per ſe; afferunt ſimilitudinem ſpeculi, in quo an- B te fractionem vna tantum imago repræſentatur, poſt verò fractionẽ illius multiplicantur in ſingulis partibus fractis imagines; ità ante diuiſionem hoſtiæ aſſerunt ſemel eſſe totum Chriſtum, licèt poſt diuiſionem multiplicetur in ſingulis partibus diuiſis. Dixi, *tribuitur*, nam Altiſiodorenſem, & Albert. cui etiam ab aliquibus dicta ſententia tribuitur, Vaſquez tom. 3. in 3. p. diſp. 188. cap. 2. vendicat a tali exiſtimatione, quia apertè non dixerunt totum Chriſtum non eſſe ſub ſingulis partibus, ſed non eſſe in illis ante ſeparationem per plures præſentias, ſed per vnam.

Vaſquez.

Alenſ.
Gabriel.
Argent.

C Secunda opinio eſt Alenſis in fine §. citati, Gabriel. lect. 80. in Canon. Miſſæ littera T. Argent. in 4. diſt. 10. qu. 1. art. 3. concluſ. 2. ad 2. affirmantium eſſe quidem totum Chriſtum in quolibet minimo naturali ſpecierum, ſub quo ſubſtantia panis conſeruaretur, non autem in minore minimo, ſub quo panis ſubſtantia non conſeruatur. Rationem, in qua fundatur hæc ſententia, affert, & diluit Suarez tom. 3. in 3. p. diſp. 52. ſect. 2.

Suarez.

Tertia opinio eſt communis affirmans totum Chriſtum eſſe ſub quauis parte ſpecierum, etiam minore minima naturali. Auctores afferunt Suarez loc. cit. & Vaſquez tom. 3. in 3. p. diſp. 188.

Vaſquez.
Concluſio. Ante diuiſionem ſpecierũ totus Chriſtus eſt ſub quauis parte ſpeciei Sacramentalis etiam ſub minore minimo naturali.
Trident.

Dico, ante diuiſionem ſpecierum ſacratarum totum Chriſtum eſſe ſub quauis parte ſpeciei Sacramentalis etiam ſub minore minimo naturali. Prima pars concluſionis deducitur ex Trident. cit. docet enim in ſingulis partibus poſt diuiſionem eſſe totum Chriſtum, ergò etiã antè; conſequentia probatur, quoniam ſola diuiſio cùm fiat virtute naturali, non conſtituit Chriſtum, vbi anteà non erat, alioqui ſine noua conſecratione ſola virtute naturali Chriſtus fieret Sacramentaliter præſens, vbi anteà non erat; vndè id, quod Concilium can. 3. dixit, totum Chriſtum eſſe ſub ſingulis partibus ſepa-

ſeparatione facta, cap. 3. abſolutè dixerat totum Chriſtum eſſe ſub quauis panis, & vini ſpeciei parte. Et quidem, quòd ante diuiſionem ſit totus Chriſtus in ſingulis partibus, etiam ratione probari poteſt, ex doctrina Vaſquez citata diſp. cap. 3. num. 20. nam ſi in ſingulis partibus antè diuiſionem non eſſet totus Chriſtus, ergò vel pars, vel nihil Chriſti eſſet in ſingulis partibus. Nō poteſt dici, quòd nihil Chriſti ſit in illis, alioquicùm totum componatur ex partibus, ſi nihil Chriſti eſt in ſingulis partibus ſpecierū, etiam in toto ſpecierum nihil Chriſti eſſet. Si pars Chriſti corporis eſſet in parte ſpecierum, aut eadem pars corporis Chriſti, v. g. caput reſponderet ſingulis partibus ſpecierum, & ſic ſola pars corporis Chriſti, v. g. caput eſſet ſub tota quantitate ſpecierum, quia nequit plus eſſe ſub toto, quàm ſub ſingulis partibus collectiuè ſumptis, aut vna pars corporis reſponderet vni, altera alteri parti ſpecierum, & ſic totus Chriſtus eſſet ſitualiter, & circumſcriptiuè, vel per condenſationem partium corporis, vel per rarefactionem in hoſtia maiore; vtrunque autem tollit debitam diſpoſitionem à corpore, eſtq; contrà canon. de conſecrat. diſt. 2. cap. *Singuli*, & cap. *Vbi pars*, in quibus decretis traditur ibi eſſe totū Chriſtum, vbi pars corporis Chriſti eſt, cuius rei optima eſt ratio, quam aſſignat S. Doctor, ſcilicet, quòd cùm conuerſio fiat ex pane, & vino, quæ ſunt ſubſtantiæ homogeneæ, non potiùs vna earum pars poſtulat conuerti in vnam, quàm in aliā partem corporis, vel ſanguinis Chriſti, igitur conformius eſt ſubſtātiæ homogeneæ, vt tota conuertatur in totum, & ſingulæ eius partes in totum Chriſti corpus, ac proindè ex vi talis conuerſionis Chriſti corpus ſuccedit totum toti, & ſingulis partibus ſubſtantiæ conuerſæ. Secunda pars concluſionis, ſcilicet, quòd totus Chriſtus ante diuiſionem ſit ſub qualibet parte minore minimo naturali, probatur, quia ſub ijs partibus eſt totus Chriſtus, ſub quibus fuit ſubſtantia panis, ſed antè diuiſionem ſub qualibet parte minore minimo naturali fuit ſubſtantia panis, ergò &c. maior conſtat, quia quælibet pars panis conuertitur in totum Chriſtum; minor probatur, quoniam antè diuiſionem cuilibet parti quantitatis reſpōdet aliqua pars ſubſtantiæ; alioqui aliqua pars quantitatis eſſet ſine proprio ſubiecto, & ſubſtantia ipſa non eſſet continuata; eſto ergò, quòd dentur minima naturalia panis, & vini, ſub quibus eorum ſubſtantia conſeruari poſſit, ſub minore non poſſit, ex hoc ad ſummum ſequeretur, Chriſtum non eſſe in partibus minoribus minimo ſeiunctis è continuo; non autem in partibus minoribus minimo cōiunctis continuo. Confirmari poteſt ſimili diſcurſu ex doctrina Vaſquez, quo nuper probauimus primam partem concluſionis. Sed

Vaſquez.

D. Thom.

Dices ex prædicta concluſione ſequi, quòd Chriſtus ſit infinitiès in hoſtia, quia infinitæ ſunt partes, in quibus actu eſt totus. *Obiectio.*

Reſpondet S. Thomas 3. p. quæſt. 76. art. 3. ad 1. & in 4. diſt. 10. quæſt. 1. art. 3. quæſtiunc. 3. ad 1. negando dictam conſequentiam; nam nec anima rationalis dicitur eſſe infinitiès in forma, quàm in corpore. Ratio, quia ſicut quantitas eſt vna per continuationem, ita & præſentia corporis Chriſti; dici tamen poteſt infinitiès in potentia, ſemel tantùm in actu, & ſicut partes ſpecierum communiter dicuntur infinitæ ſolùm ſynchategorematicè, ſic etiam de partibus illius præſentiæ Chriſti dicendum eſt, cùm omninò commenſurentur partibus ſpatij, & poſſunt dici plures præſentiæ partiales, & vna totalis, vndè in aliquo ſenſu Chriſtus eſt ſemel in illo ſpatio, non ità, vt non ſit totus in ſingulis partibus ſpatij, ſed ità vt non ſit per plures præſentias totales, ſed per plures partiales, atque ideò eſt ſemel totaliter, ſed pluriès partialiter, non partialitate corporis, ſed partialitate præſentiæ. Ità explicat Cardinalis de Lugo de Sacramento Euchariſtiæ diſp. 8. ſect. 3. nu. 48. apud quem plura de hac re videri poſſunt.

Reſponſio. D. Thom.

Cardin. de Lugo.

Supereſt, vt reſpondeamus rationi, cui innititur prima opinio. Quarè eſto quòd explicita intentio Sacerdotis non ſit ad ponendum Chriſtum in aliqua parte per ſe, hoc tamen ſequitur ex intentione, quam habet ponendi Chriſtum in tota hoſtia, in qua cùm ex vi conſecrationis ponatur indiuiſibiliter, ex vi talis intentionis neceſſariò ponitur totus ſub qualibet parte per ſe.

Ad exemplum de ſpeculo diſparitas eſt, quia per fractionem fiunt nouæ productiones ſpecierum in diuerſis partibus ſpeculi fracti, & conſequenter nouæ reflexiones ſpecierum ad oculum repræſentantur ob actum in diuerſis partibus ſpeculi fracti, at per fractionem hoſtiæ non fit noua productio præſentiæ corporis Chriſti in diuerſis partibus hoſtiæ fractæ, quia hæc non producitur niſi ad prolationem verborum Sacramentaliū, [illegible] ante fractionem non erat totus [illegible] in ſingulis partibus hoſtiæ, non [illegible] in ijs fieri ex vi fractionis.

DISQVISITIO IV.

An corpus Chriſti ſit ſub indiuiſibilibus, & punctis ſpecierum.

Capreol. SEntentiam affirmatiuam docent Capreolus in 4. diſt. 10. quæſt. 4. art. 3. ad 2. contrà primã concluſionem Scoti diſt. 10. qu. 1. art. 3. §. *Tertiò arguitur*; & diſp. 49. qu. 4. ar. 63. ad argumenta Durandi, Suarez. Nugn. Albertin. Suarez diſp. 52. ſect. 3. Nugnus qu. 76. §. *His ſuppoſitis*, Albertin. tom. 2. in prædicam. Vbi coroll. 1. dub. 5. Fundamentũ, quia Chriſti præſentia eſt continua in hoc Sacramento, non ſecùs ac præſentia animæ in corpore, & Angeli in loco; non autem foret continua, ſi non corresponderet omnibus indiuiſibilibus ſpecierũ; interrumperetur enim per infinita indiuiſibilia continuatiua, quia ſequeretur illã fore diuiſam in omnem ſui partem, quod implicat. Confirmatur, non poteſt duratio Angeli eſſe continua, niſi correſpondeat omnibus partibus, & momentis temporis, cui coexiſtit, ergò nec præſentia Chriſti, niſi correſpondeat omnibus etiam indiuiſibilibus ſpecierum, quibus eſt præſens. Prætereà, non magis repugnat totum Chriſtum eſſe in ſpatio indiuiſibili, quàm in ſpatio diuiſibili exiguo; ergò cùm neceſſe ſit concedere hoc ſecũdum, non eſt cur negetur primum; tandem quia ſi ſolum eſſet in ſpatio diuiſibili, ergò ſi contingat hoſtiam diuidi per dimidium illius ſpatij, vel diuidetur Chriſtus; vel incipiet eſſe totus in ſingulis partibus, vbi anteà non erat totus.

Scotus. Maior. Richard. Vaſquez. Sententiam verò negatiuam tuentur Scotus in 4. diſt. 10. quæſt. 9. §. *Hic dicitur*, Maior qu. 2. in fine, Richardus art. 6. qu. 2. Vaſquez diſp. 188. cap. 4. Probat primò Vaſquez, quia ſub indiuiſibilibus ſpecierum non erat ſubſtantia panis, & vini, ergò nec corpus, & ſanguis Chriſti, quæ ſuccedunt loco ſubſtantiæ. Antecedens probat, quia indiuiſibile panis non eſt panis; alioqui poſſet Sacerdos ſolùm panis ſuperficiem conſecrare, & illam demõſtrare poſſet pronomen *hoc*, Secundò ſequeretur ad diuiſionem ſpecierum Chriſtum de nouo fieri ſub indiuiſibilibus terminatiuis, quæ ex diuiſione reſultant, in iiſque deſineret, cùm iterum ſpecies continuantur, & ſub ... indiuiſibili cõtinuatiuo ex vnione ... reſultante de nouo fieri, quia ſub ... A indiuiſibili continuatiuo eſſet Chriſtus, & ſubſtantia vini ſimul, vt ſi cum vino conſecrato miſceatur non conſecratum, in ſuperficie continente conſecratum cum non conſecrato, erit Chriſtus cum ſubſtantia vini ſimul; cùm enim vna ſit vtriuſq; ſuperficies, ſimul in ea erit Chriſtus, quatenùs ſuperficies eſt conſecrati, & ſubſtantia vini, quatenus ſuperficies eſt non conſecrati.

Hæc argumenta pro vtraque parte adducta tales inuoluunt difficultates, vt illis fieri ſatis nõ poſſe putet Ioannes Cardinalis de Lugo diſp. 8. de Euchariſtia ſect. 3. num. 57. Cardin. de Lugo.

Verùm ſi pedem ſiſtere velimus in opi- B nióne ſatis probabili in philoſophia, quæ non admittit indiuiſibilia, ſiue continuatiua, ſiue terminatiua in continuo, ab omnibus prædictis difficultatibus liberi erimus. Quarè operæ pretium puto aliquid indicare in fauorem dictæ opinionis.

Notandum ergo, quòd quantitas trinè dimenſa natura ſua talis eſt, vt poſſit ſe ipſa præſtare, quod præſtaretur per huiuſmodi indiuiſibilia, ſi darentur, & ideò dici poteſt illa continere quaſi virtualiter, aut eminenter, & quandò exercet munus alicuius illorum, v. g. ſuperficiei, vel lineæ, appellatur ſuperficies, vel linea; & illud, à quo determinatur C ad hoc, vel illud munus exercendum, dicitur in illa deſignare hoc, vel illud indiuiſibile, ideſt deſignare illam, prout habet rationem huius, vel illius indiuiſibilis. Quam ſententiam fusè explicat Gregor. Gregorius in 2. diſt. 2. qu. 2. art. 1. cõcluſ. 3. vbi ait, à parte rei nullam aliam reperiri quantitatem, niſi trinè dimenſam, quæ propterea appellatur magnitudo, & moles corporea, & quia ipſius extenſio, & ratio partium propter triplicem menſurabilitatem, quam habet, & triplicem rationem, qua coextenditur loco, cenſetur quodammodò eſſe triplex, & tanquam triplex ſolet explicari, ſe- D cundùm longitudinem, ſecundùm latitudinem, & ſecundùm profunditatem; ideò ſi accipiatur per intellectum, vel aliquo alio modo realiter ſolum ſecundùm longitudinem, & prout exercet munus ſolius longitudinis, dicitur linea; ſi accipiatur ſolum ſecundùm latitudinem, dicitur ſuperficies; & ſi accipiatur prout poteſt aliquandò exercere munus indiuiſibilis, & nullas partes habentis, dicitur punctum. Quæ omnia realiter nihil ſunt aliud, niſi ipſa quantitas trinè dimenſa, prout accipitur hoc, vel illo modo. Et quidem, quòd ipſa per intellectũ poteſt accipi ſolùm vt longa, abſtrahen-

do

do à latitudine, vel ſolùm vt lata, abſtrahendo à profunditate, & poteſt ea ratione appellari lines, & ſuperficies, non eget explicatione, cùm huiuſmodi rationes verè in illa ſint, & intellectus nihil tribuat longitudini, niſi abſtractionem à latitudine, & huic abſtractionem à profunditate, per quam abſtractionem illa habet negationem latitudinis, & hæc negationem profunditatis, quæ negationes connotantur nominibus lineæ, & ſuperficiei, & dum intellectus tribuit huiuſmodi abſtractiones longitudini, vel latitudini, quæ eſt in re, tribuit complementum, vt poſſit ſignificari nomine lineæ, vel nomine ſuperficiei. Quòd verò poſſit ea accipi, vt nullas habens partes, atque adeò vt habens rationem puncti, ſic explico.

Quia cùm quantitas, prout habens partes ſecundùm longitudinem, ità illas habeat, vt hæc ſit extrà illam, & illa extra hanc, datur nobis neceſſarium fundamentum, vt concipiamus aliquid quaſi medium inter vtranque, in quo neque ſit pars prior, neque poſterior, ſed illa fuerit immediatè antè, & hæc ſit futura immediatè poſt. Et quoniam in entitate quantitatis nihil eſt, niſi quantitas, illã ipſam concipimus, non quidem vt habentem rationem quantitatis, & partium, ſed vt entitatem quandam indiuiſibiliter ſe habentem, ad quem conceptũ formandum multum etiam iuuamur ex eo, quòd videmus circa illam accidere, quia non fieri poteſt, vt vna quantitas ità alteri applicetur, vt illi nullo modo commenſuretur, neq; poſſit illam notificare prout habentem partes, ſed ità ſe habeant reſpectu illius, ac ſi nullas haberent partes, indè occaſionem ſumimus cõcipiendi entitatem illam prout virtualiter, & quaſi eminenter nullas habentem partes. Et poteſt illud præſtare, quod præſtaret entitas, quæ omninò eſſet nullarum partium, quod totum realiter accideret, ſi corpus perfectè ſphæricum, vel pyramidale tangeret planum. Et ex illo intellectualiter, quo quantitas etiam realiter poſſit accipi, prout habens rationem indiuiſibilis, & indiuiſibilia etiã realiter poſſint deſignari in illa, non autem ſolùm per intellectum. Nam eadẽ ratione ſicut corpus ſphæricum tangeret planum abſq; eo, quòd vllas illius partes menſuraret, & ideò diceretur tangere punctum, ideſt quantitatem habentem rationem puncti, ita etiam ſi eidem plano applicaretur corpus cylindricum, fieret contactus ſolus ſecundùm longitudinem, & quantitas cylindri ſolùm poteſt menſurare quantitatem planam, prout

A habentem partes ſecundùm longitudinem. Et deniq; ſi eidem plano applicaretur aliud planum, daretur contactus ſecundùm ſolam latitudinem, non autẽ ſecundùm profunditatem, & eodem modo partes plani, quæ tanguntur, ſolùm menſurarentur prout habentes latitudinem, neq; dicitur videri mirum, quòd res aliqua habens partes poſſit in ordine ad aliquid aliud vel per intellectum, vel etiam realiter ità ſe habere, ac ſi non haberet partes. Atq; adeò quòd quantitas realis trinè dimenſa poſſit habere rationem ſuperficiei, lineæ, & puncti, cùm id videamus re ipſa accidere, & clarè colligamus talem eſſe ipſius naturam, B eiuſq; rei poſſint afferri ſimilia exempla etiam in alijs.

Si enim anima rationalis, cùm ſit indiuiſibilis, poteſt eſſe præſens corpori diuiſibili, & Angelus poteſt eſſe in loco diuiſibili, & res quanta, & diuiſibilis, qualis eſt locus, & corpus, poteſt habere ſecundùm omnes ſuas partes ſibi correſpondentem rem indiuiſibilem, quarè nõ poterit etiam habere rem diuiſibilem ſibi correſpondentem indiuiſibiliter, & habentem rationem indiuiſibilis? Immò etiam auctores, qui admittunt indiuiſibilia actualia ex natura rei diſtincta, ſimile quid coguntur concedere. Nam C cùm punctum v. g. ſit terminus lineæ, debet immediatè in illa recipi, vt in ſubiecto, cùm modus non ſubiectetur niſi in re, cuius eſt modus. Quæro ergò quid ſit in linea, per quod recipit, & ſubiectat punctum; nam cùm nihil in ipſa ſit, niſi diuiſibile, vel ſimpliciter nihil erit, quod poſſit ſubiectare punctum, vel certè aliquid diuiſibile illud ſubiectabit indiuiſibiliter. Hoc notato

Præcipuum fundamentum, quo aſſeritur in vniuerſum nõ dari hæc indiuiſibilia, ſcilicet ſuperficies, lineas, & puncta, vt entitates diſtinctas in continuo, eſt, quia omnia illa, propter quæ videntur poni huiuſmodi indiuiſibilia, vt en-D titates ex natura rei diſtinctæ inter ſe, & à quantitate trinè dimenſa, optimè ſaluantur ſine illis, ergò fruſtrà ponuntur diſtincta. Nam ſi qua eſſet neceſſitas ea ponendi diſtincta, vel eſſet propter contactum corporum, vel propter continuationem partium quantitatis, vel propter terminum earundem, vel denique vt illi tribuat ſuos effectus formales, ideſt linea longitudinem, & ſuperficies latitudinem: Non primum, quia contactus corporum optimè ſaluantur, ſi ipſæ magnitudines dicantur eſſe ſimul inadæquatè, ideſt non ſecundùm omnem rationem partium, quam habent, ſed ſecundùm

cundùm longitudinem, vel etiam ſecundùm latitudinem, & eo modo exerceant munus iſtorum indiuiſibilium, quæ virtualiter, vel eminenter in ſe ipſis continent. Neque ſecundum, quia ſi linea v. g. eſſet vnio extremorum in ſuperficie, ſequeretur quòd ipſa non eſſet longitudo; cùm enim vnio non debeat participare formaliter naturam eorum, inter quæ eſt vnio, vt patet in vnione, quæ ponitur ab aliquibus inter materiam, & formam, neque tamen participat naturam materiæ, neque formæ, etiam vnio inter extrema ſuperficierum, ideſt inter longitudines non participabit naturam illarum, & ideò ſi dicatur eſſe longitudo, propter aliquid aliud erit ponenda, quàm vt ſolùm vniat, & continuet partes ſuperficiei. Et idem eſt de ſuperficie, ſi dicatur eſſe vnio partium corporis ſecũdùm profunditatem; cùm enim huiuſmodi partes non vniantur niſi ſecundùm extrema, ideſt ſecundùm ſuperficies, & ſecundùm latitudinem, vnio, qua vniũtur, non deberet participare naturam ſuperficiei; & vniuerſaliter loquendo ad hoc, vt partes quantitatis intelligantur vnitæ, non eſt opus intelligere, quòd vnio prout formaliter ab illa diſtincta aliquam habeat rationem partium in eodem genere quantitatis, ſed ſatis eſt, ſi concipiatur poſſe vnire quidquid ſit de ratione partium, quomodo inhærentia, qua vnitur quantitas ſubiecto, etiam ſi ſit vnio rei habentis partes, ideſt quantitatis, non tamen concipitur formaliter habens partes in eodem genere quãtitatis. Neque etiam huiuſmodi indiuiſibilia debent neceſſariò poni diſtincta propter tertium, ideſt propter terminationem quantitatis, quia hæc optimè ſaluatur per negationem vlterioris extenſionis, vt diximus. Neque denique propter quartum, vt ſcilicet tribuant proprias rationes partium ſecundùm longitudinem, vel latitudinem, quia omnes rationes partium habentur per ſolã eſſentiam magnitudinis, quæ appellatur corpus.

A B C D

Et in particulari, quòd non dentur indiuiſibilia continuatiua actu; probatur primò ex dictis, nam vt partes ſecundùm latitudinem vniantur, non eſt opus linea, & longitudine, cùm poſſint concipi inter ſe vnitæ, & facientes vnum indiuiduum in ſua ſpecie, nihil cogitando de longitudine, quæ eſt ratio partiũ in alia ſpecie, & ſimiliter non poteſt aſſignari ſubiectum, in quo ſint, neq; eſſent tot, quin eſſent plura, neq; plura eſſent in quantitate maiori, quàm in minori.

Secundò, in media quantitate nulla datur actu longitudo carens latitudine, neque latitudo carens profunditate, ergò nulla datur actu linea, vel ſuperficies, eo enim modo, quo longitudo poteſt protendi in latitudinem, & latitudo in profunditatem, de facto protenditur, vt patet ad ſenſum.

Tertiò, quòd non dentur puncta continuatiua, ſic probatur; ſi dari poſſunt hæc puncta, ſequitur vnum punctum cõtinuare infinitas partes quantitatis, ſed hoc implicat, ergò &c. ſequela probatur, quia vnum punctum non poteſt inter ſe continuare, & vnire partes indiuiſibiles, alioquin continuum eſſet ex indiuiſibilibus, ergò neceſſariò vnit partes diuiſibiles, ac proindè compoſitas ex infinitis particulis, ergò vnit partes infinitas; minor verò probatur, tùm quia inter illas infinitas partes ſunt plurimæ inter ſe continuatæ, vna totaliter extra aliam, ergò neceſſariò vel idem numero punctũ eſt ſæpiùs replicatum naturaliter ad illas continuandas, quod eſt abſurdum, vel neceſſariò multæ partes continuãtur inter ſe abſq; puncto, & ſic dici deberet de omnibus partibus continuis, atque adeò puncta continuatiua ſunt eſſentialiter ſuperflua, & implicantia.

Neq; dicas vnum punctum vnire tantùm duas partes indeterminatas.

Nam contrà eſt, tum quia non dantur partes indeterminatæ; tum quia eſto dentur, & ſint quantumuis indeterminatæ, tamẽ ſunt eſſentialiter quantitas, ergò eſſentialiter extenſio, ergò eſſentialiter conſtant ex infinitis partibus indeterminatis; ergò adhuc vnum punctum vniret infinitas partes indeterminatas, & non tamen duas; & ſimilis diſcurſus fieri poteſt de lineis, & ſuperficiebus.

Quòd verò non dentur indiuiſibilia terminatiua actu in fine continui; Probatur, quia neq; etiam in fine datur lõgitudo carens latitudine, vel latitudo carens profunditate. Nam etſi ex hac parte ex. gr. hæc longitudo non protendatur in latum, ſiquidem in illa finitur continuum, neque hæc latitudo protendatur in profundum ſimpliciter, tamen ex hac alia parte illa protenditur in latum, & hæc in profundum; ac proindè etiam ſi longitudo, vel latitudo extrema magis accedat ad rationem lineæ, & ſuperficiei, quàm longitudo, vel latitudo media; cùm ſaltem ex vna parte dicat illa negationem latitudinis, & hæc negationem profunditatis, ſimpliciter tamen neq; illa eſt linea, cùm non careat omni latitudine, neq; hæc eſt ſuperficies, cùm non careat omni profunditate. Quarè ſi quandoq; Ariſtoteles, & Peripate-

pate-

patetici videntur diverſimodè loqui de indiuiſibilibus terminatiuis, & de continuatiuis, & illa dicant eſſe actu, hæc autem ſolùm potentia, intelligendi ſunt, vel quia cùm ex vna parte habeant negationem vlterioris extenſionis, videntur perfectiùs reperiri in fine, quàm in medio, in quo ex nulla parte illam habent; vel certè intelligendi ſunt iuxtà communem ſententiam Mathematicorum, qui lineam putabant fieri ex fluxu puncti; ſicut enim punctum, dum eſt in fluxu, & motu aliquo, eſt continuum, & diuiſibile, dum verò eſt in fine motus, habet perfectè ſuam indiuiſibilitatem, ità peculiari ratione exiſtimabatur eſſe actu in fine lineæ, quaſi quieſcens à fluxu, & motu.

Probatur ſecundò: ſi darentur huiuſmodi indiuiſibilia, deberent ſubiectari in partibus diuiſibilibus, ſed implicat talia indiuiſibilia ſubiectari in partibus diuiſibilibus, ergò &c. maior probatur, quia omnis terminus eſt eſſentialiter modus rei terminatæ, ergò debet ſubiectari in re, quam terminat; ſed terminat partes diuiſibiles, quælibet enim pars quantitatis ſemper eſt diuiſibilis, vt ſupponitur hìc cum communiori ſententia; ergò deberent ſubiectari in partibus diuiſibilibus. Minor primi ſyllogiſmi probatur: ſi indiuiſibilia ſubiectarentur in partibus diuiſibilibus, eſſent tota in toto ſubiecto diuiſibili, ſeu parte diuiſibili, & tota in qualibet parte, ſeu particula illius partis diuiſibilis; hæc autem eſſet replicatio, quæ non conuenit enti materiali naturaliter, cùm ſit perfectio propria rei ſpiritualis, & ſolùm ſupernaturaliter tribui poſſit enti corporeo.

Supereſt, vt reſpondeamus præcipuis argumentis, quibus innititur opinio admittens indiuiſibilia actu, & formaliter in continuo.

Primum argumentum eſt; linea, & ſuperficies ſunt ſpecies quantitatis, ergò verè exiſtunt diſtinctæ à ſe inuicem, & à continuo; ſi enim non exiſterent, eſſent omninò fictę, & malè numerarentur vt ſpecies prædicamenti reales, & ſi non eſſent diſtinctæ, malè numerarentur vt ſpecies diſtinctæ.

Confirmatur, quia alioqui à parte rei vna tantùm eſſet entitas ſpecifica quantitatis, & cùm numerus non ſit propriè vna quantitas, ſed plura quanta, & plura vna, 3. phyſicorum tract. 68. cogemur aſſerere totum prædicamentum quantitatis componi ex vna tantùm ſpecie, & non eſſet propriè genus.

Secundum, niſi actu exiſterent indiui-
A ſibilia actu terminantia, vel non poteſt dari contactus corporum, vel certè daretur penetratio. Nam ſi duo corpora tangant ſe, vel erunt ſimul ſecundùm ſua extrema, vt v. g. ſecundùm ſuperficies, vel ſecundùm ſe ipſa, id eſt ſecundùm profunditatem: ſi ſecundum, dabitur penetratio: ſi primum, dantur extrema, & ſuperficiea; & quia contactus fit ſecundùm illas, non autem ſecundùm profunditatem, erunt illæ omninò diſtinctæ inter ſe.

Confirmatur, quia ex eo probat Ariſtoteles 6. Phyſic. tract. 1. lineam non Ariſtot.
componi ex punctis, quia hæc cùm non habeant extrema, per quæ ſe tangant, ſed
B neceſſariò debeant eſſe ſimul ſecundùm ſe tota, non poſſunt facere aliquid maius; quæ tamen ratio etiam valet in duobus corporibus, ſi dicantur carere extremis, vel illa non habere à ſe diſtincta; nam ſi ijs careant, non poterunt eſſe ſimul, niſi ſecundùm ſe ipſa: & ſi habeant ratione ſolùm diſtincta, cùm non fiat contactus ſecundùm diſtinctiones à nobis factas, ſed ſolùm ſecundùm aliquid, quod eſt in re, idem erit contactum fieri ſecundùm illa extrema, & fieri ſecundùm ipſa corpora, quod ſine penetratione ſaluari non poteſt; qua de cauſa Ariſtoteles ibidem expreſsè ait, vltimum, vel extremum eſſe alterum quid ab eo, cuius
C eſt vltimum, vel extremum.

Confirmatur ſecundò, quia locus eſt formaliter ſuperficies 4. Phyſic. tract. 41. ergò cùm certum ſit dari locum, certum etiam erit dari ſuperficiem. Et hæc ſi dicamus eſſe idem cum quantitate trinè dimenſa corporis locantis, incidemus in ſententiam Antiquorum, quòd locus ſit ſpatium trinè dimenſum.

Tertium, quòd dentur indiuiſibilia continuantia, probatur, quia alioqui nõ daretur continuum, hoc enim definitur eſſe illud, cuius partes copulantur termino communi.

Confirmatur, quia punctum habet poſitionem, & ſitum in continuo. 5. Me-
D taph. tract. 12.

Confirmatur ſecundò, quia ſuperficies exiſtere in ſolidis immobilibus, & in corporibus mathematicis expreſsè docet Ariſtoteles 13. Metaph. ſum. 1. cap. 2. corpora autem mathematica nihil ſunt aliud, niſi ipſæ magnitudines phyſicæ ratione abſtractæ à materia, & à qualitatibus ſenſibilibus; & inſtantia continuatiua eſſe in tempore expreſsè docet 6. Phyſ. tract. 24. & 29. quorum tamen eſt eadem ratio, atq; aliorum indiuiſibilium in quantitate.

Deniq; id probatur argumento communiſ-

muniſſimo, & difficillimo de contactu ſphæræ in plano, qui non eſt niſi in puncto, & impoſſibile eſt vt ſit, ſi punctus non eſt.

Ad primum reſpondeo lineas, & ſuperficies ſolùm dici ſpecies quantitatis, quia dicunt rationem aliquam partium, quæ quamuis in re ſit ipſa quantitas trinè dimenſa, ijs tamen nominibus non ſignificat adæquatè, vt ratio partium ſecundùm omnem dimenſionem, ſed ſolùm inadæquatè, vt ratio partium ſecundùm longitudinem, vel ſecundùm latitudinem. Qui modus loquendi dici poteſt ortum duxiſſe à Mathematicis, qui dum conſiderant paſſiones, quæ conueniunt quantitati inadæquatè acceptæ ratione ſolius longitudinis, vel ſolius latitudinis, eas explicant ſolùm de linea vel ſuperficie, vt oſtendant formale principium, & cauſam illarum non eſſe quãtitatem adæquatè acceptam ſecundùm omnem rationem partium, quam dicit, ſed ſolùm acceptam inadæquatè, prout dicit talem rationem partium.

Ad confirmationem reſpondeo quantitatis continuæ vnam tantùm eſſe ſpeciem, ſi abſtrahamus à figuris, & ſitu partium, ſecundùm quem dicitur recta, circularis &c. Neque eſt abſurdũ, quòd prædicamentum quantitatis ſolùm conſtituatur vnica ſpecie, dummodò ex illa deſumantur variæ prædicationes, & denominationes; prædicamenta enim dicuntur genera, ſolùm quia ſunt certa capita, ad quæ reducuntur denominationes, & prædicationes, quæ fiunt de ſubſtantia; ſiuè formæ, à quibus illæ ſumuntur, verè ſint diuerſæ, ſiue ſolùm ex communi exiſtimatione; qua etiam ratione cùm tempus ſecundùm omnes ſuas partes ſit quid homogeneum, & eiuſdem eſſentiæ; quia tamen aliæ, atque aliæ denominationes ab illo ſumuntur, prout eſt præteritum, & prout eſt præſens, vel futurum, dicitur conſtituere prædicamentum Quando.

Ad ſecundum reſpondeo negando ſequelam, quòd ſcilicet vel tollatur contactus corporum, vel detur penetratio; nam duo corpora, quæ ſe tangunt, etiam ſi ſint ſimul ſecundùm ſe ipſa, non tamen ſunt ſimul niſi inadæquatè, id eſt ſolùm ſecundùm latitudinem, quæ quia verſus vnam partem habet negationem vlterioris extenſionis, dicitur extremum, & terminus corporis; & contactus, qui fit ſecundùm illam, dicitur fieri ſecundùm extremum, addito præſertim vſu loquẽdi deſumpto à Mathematicis, quia ſicut corpora concipiunt fieri ex fluxu ſuperficiei, ità illam concipiunt in initio cor-

A poris, quando ſcilicet debet incipere motum, & in fine, quando debet finire.

Vndè etiam benè aliqui dicunt tangere ſe ſecundùm ſuperficies terminatiuas negatiuas, quatenùs ſcilicet illa corpora ſunt lata, vt lata reduplicatiuè cum negatione vlterioris profunditatis, & in hoc etiam ſenſu dicitur corpus videri realiter ſecundùm ſuperficiem, non quidem poſitiuam indiuiſibilem, ſed negatiuam, in quantum corpus videtur, non vt eſt profundum reduplicatiuè, ſed vt eſt latum reduplicatiuè, & vt profundum ſignificatiuè; & hinc colligitur dari ſuperficiem purè terminatiuam negatiuã; in hoc ſenſu, quòd datur ipſum corpus
B vt latum reduplicatiuè, & vt reduplicatiuè fundans negationem vlterioris profunditatis, & ſecundùm hanc ſuperficiem corpus dicitur ſuſcipere aliqua prædicata extrinſeca, vt eſſe tactum, eſſe viſum, &c.

Ad conſequentiam reſpondeo eodem modo, ſi enim linea componeretur ex punctis, quia illa non poſſunt eſſe ſimul inadæquatè, omninò tolleretur contactus, & extenſio, quæ tamen ratio non valet in corporibus, quæ cùm habeant diuerſas rationes partium, poſſunt eſſe ſimul ſecundùm vnam rationem, & non ſecundùm aliam, & ideò neq; ſequitur
C in ijs penetratio, neque tollitur magnitudo.

Quòd verò dicatur extremum eſſe alterum ab eo, cuius eſt extremum, ſatis intelligitur, ſi ſit alterum ſecundùm rationem, & virtualiter, quia exerceat aliquod munus, quod non exercet res, cuius eſt extremum, prout eſt talis, & ab illo diſtincta.

Ad ſecundam confirmationem reſpõdeo locum dici ſuperficiem, non quòd ſit aliquid ex natura rei diſtinctum à magnitudine corporis locantis, ſed quia eſt illa ipſa, prout habet rationem ſuperficiei, & hanc ſolùm exercet circà locatum, quod dum eſt in loco, non eſt ſimul
D cum magnitudine corporis locantis niſi inadæquatè, id eſt ſolùm ſecundùm latitudinem. Neq; hac ratione incidimus in ſententiam veterum de ſpatio trinè dimenſo, quia veteres ità volebant illum eſſe locum, vt intimè penetraret locata, & hæc eſſent ſimul cum illo etiam adæquatè.

Ad tertium de indiuiſibilibus continuantibus; Reſpondeo continuitatem quantitatis potius tolli per actualem poſitionem indiuiſibilium, quàm per ablationem, quia ſi huiuſmodi indiuiſibilia, quæ actu aſſignantur, diuidunt, & diſcontinuant quantitatem, vt patet ex

Ari-

Ariſtot. Ariſtotele 8. Phyſ. tract. 65. & 68. multò magis eam diſcontinuabunt, ſi ponantur actu; ſicut enim ſi aliquod mobile in medio plano conſiſtat, & motum intertumpendo aſſignet in illo aliquod indiuiſibile, dicitur illud planum diſcontinuare, quia illud accipit, vt duo, non autem, vt vnum, vt loquitur Ariſtoteles, ità dicendum eſſet re ipſa accidere, ſi re ipſa darentur indiuiſibilia, & in vnoquoque illorum diſcontinuaretur quantitas, & verè non eſſet vna, ſed duplex, ideſt altera, quæ illo indiuiſibili re ipſa terminaretur, & altera, quæ inchoaretur. Quarè definitio illa continui, vel intelligitur de terminis in potentia modo explicato, vt ſenſus ſit illud eſſe continuum, quod ita eſt vnum actu, vt ſit multa in potentia, & ideò poſſit in qualibet parte illius aſſignari aliquid indiuiſibile, per quod oſtendatur, vt multa in potentia; vel certè intelligitur ſecundùm communem conceptum Mathematicorum, qui non niſi per iſta indiuiſibilia res ſuas explicant, & totam quantitatem concipiunt ex illis fieri. Et punctum fluens v.g. dum eſt in medio fluxu, dicunt continuare lineam, dum verò eſt in initio, vel fine fluxus, eam inchoare, vel terminare. Et quidem ſi illa expoſitio intelligatur primo modo, coincidet cum illa alia, quia continuum dicitur eſſe diuiſibile in infinitum, vel in ſemper diuiſibilia. 3. Phyſ. t. 1. & primo cæli t. 2. & alibi; Maximè tamen propria continuæ quantitatis deſcriptio videtur illa, quam affert Ariſtoteles 5. Phyſ. tract. 27. cùm ait, continuum in ijs reperiri, ex quibus fit vnum quid ſecundùm contactum, ità ſcilicet, vt taliter ſint ſimul ſecundùm extrema, vt illa non remaneant amplius duo, ſed fiant omninò vnum,

Ad confirmationem reſpondeo eodē modo punctum dici habere ſitum in cōtinuo ſecundùm locutiones Mathematicorum, qui in hoc diſtinguunt punctum, vt principium lineæ, ab vnitate, quæ eſt principium numeri; quòd vnitas nullam habeat poſitionem, vel ſitum in numero, neq; ſit vlla neceſſitas, vt priùs numeretur hæc vnitas, quàm illa, cùm tamen punctum ita ſit principium lineæ, vt poſſit in illa vbiq; concipi ad continuandas partes illius: & ſicut partes habent ſitū, poſitionem, & ordinem inter ſe, ità etiā cum eodem debent concipi puncta, quæ ſunt inter illas. Quòd verò puncta non poſſint verè, & actualiter habere poſitionem, & ſitum in linea, ex eo colligitur, quia ſi omnia haberent ordinem, & poſitionem, ſicut datur primum, ità etiā deberet dari ſecundum, & tertium, &

A ſic deinceps, cùm nihil ſit aliud puncta habere hunc ordinem, niſi vnumquodq; determinatè eſse proximum alteri determinato; ſicut è contrà puncta habere confuſionem, nihil aliud eſt, niſi carere tali ordine: ſi verò concedatur inter puncta talis ordo, apertè ſequitur, quòd ſint ſibi immediata, & quantitas componatur ex indiuiſibilibus. Nam ſi dicatur inter hoc punctum, quod ponitur primum, & hoc aliud ſecundum, mediare quantitas, vel in illa non erunt puncta, & ideò neq; habebunt poſitionem in continuo, vel certè punctum, quod aſſignatur ſecundum, non erit ſecundum, & proximum primo, cùm habeat alia B magis proxima illo.

Ad ſecundam confirmationem reſpōdeo eodem modo in ſolidis immobilibus, & corporibus mathematicis eſse ſuperficies, vel ſecundùm exiſtimationē Mathematicorum, vel certè in potentia modo explicato, qua etiam ratione ſunt inſtantia in tempore, quod ſolùm voluit Ariſtoteles 6. Phyſ. cit. licèt enim ibi diſtinguat duplex nunc, ideſt illud, quod dicitur per ſe, & primum, & illud, quod dicitur ſecundùm alterum, ſolùm tamen ſignificat id, quod accipitur vt præſens de tempore dupliciter accipi; nimirùm cùm ſit præſens ſecundùm ſe totum, quomodo ſe habet inſtans propriè dictum, C & vt ſit præſens ſecundùm aliquid ſui, quomodo particulam temporis dicimus eſse præſentem, etiam ſi verè ſit ſucceſſiua, ſolùm quia eſt præſens ſecundùm inſtans, & quod eſt præſens primo modo, appellat nunc per ſe, & primum, & quod eſt præſens ſecundo modo, appellat nunc ſecundùm alterum, quod totum optimè poteſt admitti, ſiue nunc, quod eſt per ſe, & primum, ſit diſtinctum realiter à tempore, ſiue ſolùm ratione. *Ariſtot.*

Ad vltimum de contactu ſphæræ in plano, reſpondeo contactum eſse omninò inadæquatum ex parte vtriuſq; corporis, quia neutrum alteri applicatur ſecundùm aliquam rationem partium; ità D vt eam exerceat notificando tanquam menſura partes, quæ ſunt eiuſdem rationis in alio corpore. Et ideò dicitur eſse indiuiſibilis, & per illum corpora extenſa, & diuiſibilia eſse ſimul inextensè, & indiuiſibiliter; idq; ex eo, quia quantitas continet poteſtate, & virtute, & quaſi eminenter illa indiuiſibilia, ſicut numerus maior continet minorem, & quadratum continet triangulatum, & figura perfectior minùs perfectam, & anima ſenſitiua vegetatiuā, & vniuerſaliter quod in perfectione alicuius generis ſe habet conſequenter ad aliud, con-

Ariſtot. ſinet poteſtate illud aliud, vt docet Ariſtoteles 2. de anima, tract. 31. Et hinc etiam fit, vt reſpectu huius, vel illius eadem quantitas modò exerceat poſitionem vnius indiuiſibilis, & modò alterius. In contactu enim corporis ſphærici, vel pyramidalis exercet munus puncti, in contactu cylindri munus lineæ, in contactu plani munus ſuperficiei.

Obiectio. Quòd ſi dicas adhuc manere difficultatem, verùm poſt vnum indiuiſibile iam ſignatum, & quaſi exercitatum per contactum ſphæræ immediatè ſequatur quantitas ſimiliter prout ſe habens indiuiſibiliter, ac proinde verùm puncta etiam poteſtate contenta ſint in continuo ſibi B immediata; an verò ſequatur quantitas prout ſe habens diuiſibiliter.

Reſponſio. Reſpondeo ſequi quantitatem habentem ſe diuiſibiliter, idest ad partem illã, quæ exercet rationem puncti, ità ſequi quantitatem, vt ſemper ſecundùm alias, atq; alias ſui partes ſequatur immediatiùs.

Neq; cõtrà hoc vrget difficultas, quòd punctum iam aſſignatum, & exercitum aſſignet aliud punctum, quia cùm realitas, quæ exercet punctum, verè ſit diuiſibilis, nulla eſt ratio, quarè aſſignet indiuiſibile. Quæ omnia ſatis intelligibiliter videntur dici, ſi illa corpora præcisè, & per ſe conſiderentur, prout quaſi C mathematicè ſunt ſimul. Poſſet tamen aliquis adhuc vrgere in eo caſu, in quo poneretur per diuinam potentiam corpus ſphæricum relinquere in plano veſtigium aliquod ſui contactus, vtputa nigredinem aliquam; vel aliquid ſimile; tunc enim illa cùm omninò caterēt partibus, verè, & propriè eſſent punctus; & ſimiliter ſi contactus eorum corporum ponatur fieri in aere, ità vt partes ſphæræ vndequaq; ambiantur ab aere; vel inter ſphæram, & planum intercipitur aer, vel non; primum non videtur poſſe dici, quia alioqui illa corpora non ſe tangerent; & præterea ille aer, qui mediaret, deberet eſſe indiuiſibilis; ſi verò D dicatur inter illa corpora non intercipi aer, & partes aeris ambientis in puncto contactus diſcontinuari, hoc ipſum explicandum eſt, vtrùm diſcontinuentur ſolùm in indiuiſibili, an verò in aliquo diuiſibili.

Ad primum de veſtigio ſphæræ in plano, reſpondeo ſi caſus admittatur eſſe poſſibilis, de quo non diſputo, nigredinem illam fore in plano indiuiſibiliter eadem ratione, qua poſſet poni in loco indiuiſibili, ſi exiſteret per ſe, & qua nõ ponuntur res non quantæ, vt anima rationalis, & Angelus. Neque maior eſſet A difficultas in eo caſu, quàm nunc de facto ſit, quando Angelus dicitur eſſe præſens huic aeri v. g. indiuiſibiliter. Immò ſicut nigredo poteſt ſolùm recipi in ſuperficie, non autem ſecundùm profunditatem, etiam ſi ſuperficies ſic ipſa quantitas trinè dimenſa, accepta tamen inadæquatè vt diximus; ità etiam poterit eſſe ſolùm in linea, & in puncto & hoc nihil aliud erit, niſi eſſe in quantitate magis, vel minus inadæquatè accepta. In eo tamen caſu nigredo illa relicta in plano indiuiſibiliter, neq; poſſet terminare viſionem, neque præſtare quidquã aliud ex ijs, quæ ſequuntur modum aliquem extenſionis.

Ad illud verò de aere reſpondeo mediare aerem indiuiſibiliter, atque ità tres quantitates indiuiſibiliter eſſe ſimul, & ſe tangere, ideſt quantitatem plani, quãtitatem ſphæræ, & quantitatem aeris; neque vnam impedire contactum, & ſimultatem cum altera, quia non ſunt ſimul niſi indiuiſibiliter: & quemadmodũ tria indiuiſibilia, ſi eſſent ſimul, non ſe impedirent quoad illam ſimultatem; ità etiam quantitates, dum exercent poteſtatem eorum indiuiſibilium, non ſe impedirent, quin ſint ſimul concipiendæ; ergò concipiendi ſunt omnes anguli cõtingentiæ, qui fiunt ex quolibet circulo dato in ſphæra per punctum contactus, & ex qualibet recta linea ducta in plano per quodlibet punctum; concipiendi (inquam) ſunt ſinguli deſinentes in pũcto, & indiuiſibiliter, & benè qui ſi non vtrinq; per vnam tangentem & vnum ſemicirculum in puncto illo contactus continuarſe modo; quo poſſent continuari duo triangula, ſi applicarentur ſecundùm angulum, vel duæ pyramides, ſi applicarentur ſecundùm punctum, in quo deſinunt, vel duæ ſphæræ ſi tangerent ſe; cùm enim illi anguli habeant punctum contactus commune, nulla eſt ratio, quarè nõ poſſint continuari: cùm ergò ſpatia comprehenſa duabus illis lineis facientibus angulos in caſu noſtro, repleantur aere, etiam aer, qui ex hac parte replet hoc ſpatium, poterit continuari cum illo, qui replet aliud ſpatium ex alia parte, atque ità totus aer erit cõtinuus; ità tamen vt punctus, in quo ſe tangunt ſphæra, & planum, non interrumpat, neque diſcontinuet partes aeris: quod clarè intelligetur, ſi etiam in ipſo aere concipiamus ſuperficiem quandam ſphæricam concauam, quã ambiret corpus ſphæricum, & quem Deus poſſet cõſeruare vacuum, ſi intra illam annihilaret ſphæram contentam. Illa enim ſuperficies cùm ſit perfectè ſphærica, non

poteſt

poteſt tangere planum niſi in puncto, & partes illius præciſè acceptæ ſemper magis, & magis eleuantur ſuper planum, ſicut eleuātur partes ipſius ſphæræ, quam ambit; & ſolùm in hoc eſt diſcrimen, quod illa ſuperficies aeris ſolùm ex parte interiori eſt ſphærica, ex qua nimirùm ambit ſphæram contentam, iam tamen ex partibus exterioribus continuatur cū toto aere, ac proinde etiam ſi ex parte, qua eſt ſphærica, tangat planum indiuiſibiliter, ex partibus tamen exterioribus, ſecundùm quas non eſt ſphærica, tangit illud diuiſibiliter.

Similiter à prædictis difficultatibus, quæ ex opinionibus initio diſquiſitionis adductis oriuntur, ſe expediunt ij, qui docent qnantirarem componi ex ſolis indiuiſibilibus, & negant diuiſibilitatem illam partium in infinitum, vt benè notat Cardin. de Lugo loco ſupra cit. côcedunt.n. corpus Chriſti eſſe ſub ſingulis indiuiſibilibus ſpecierū, nec contra hos vrgent argumenta propoſita, quia in ea ſententia per continuationem non reſultant noua indiuiſibilia continuatiua, nec per diuiſionem noua terminatiua, ſed illa, quę priùs erāt cōtinuatiua, fiunt terminatiua, & è contrà, ablata ſolùm, vel poſita eorum vnione inter ſe; & ſicut ſub ſingulis punctis quantitatis præerat aliquod indiuiſibile ſubſtantiæ panis, ſic loco illius ponitur poſt conſecrationem totum corpus Chriſti per veram conuerſionem; de prædicta verò opinione admittente continuum componi ex indiuiſibilibus, quam defendunt hac noſtra ætate multi Philoſophi Salmanticenſes, & alibi non pauci, & præcipuè in Caſtellana prouincia, & eſt valdè probabilis, videri poteſt Sebaſtianus Baſſo in ſua philoſophia naturali lib. de motu intenſione 6.

Cardin. de Lugo.

Sebaſtian Baſſo.

Demùm reſtat, vt videamus, qnid dicendum ſit in opinione eorum, qui aſſerunt quantitatem componi ex partibus in infinitū diuiſibilibus, & reperiri actu indiuiſibilia, tam continuatiua, quàm terminatiua in continuo. Quarè ſtando in hac opinione

Dico, Chriſtum exiſtere ex vi conſecrationis ſub indiuiſibilibus, quæ ſupponuntur antè conſecrationem, non autem ſub illis, quæ reſultant poſt conſecrationem. Fundamentum primi, præter aſſignatum in prima ſententia, eſt, quia ſub quolibet indiuiſibili quantitatis eſt indiuiſibile ſubſtantiæ, ne detur accidens ſine proportionato ſubiecto, ſed Chriſtus vi conſecrationis exiſtit ſub omni eo, ſub quo præerat aliquid ſubſtantiæ panis, cùm illi adæquatè ſuccedat. Fundamē-

Concluſio. Xρs exiſtit ex vi conſecrationis ſub indiuiſibilib., quę ſupponūtur ante conſecrationem, non aūt ſub illis quæ reſultant poſt cōſecrationem.

tum ſecundi, quia ſequeretur Chriſtum de nouo fieri præſentem, vbi anteà non erat, ſine noua conſecratione; & quidem cùm hæc præſentia ſit ſupernaturalis, quam Deus producit mediante forma conſecratoria, non debet temerè ad alia agentia extendi.

Nec placet, quod huic difficultati reſpondet Suarez ſupra cit. ad 4. argumentum concedendo, quòd quando hoſtia diuiditur, & conſequenter vna ſuperficie pereunte duæ fiunt, Chriſtum ſub illis incipere eſſe de nouo abſque vlla conſecratione; quia quemadmodum, inquit, indiuiſibilia quantitatis facta diuiſione reſultant abſque noua actione eius, qui quantitatem produxit, vel fecit diuiſionem, ità etiam poterunt ad diuiſionem potentiæ Sacramētalis reſultare in Chriſti corpore indiuiſibiles præſentiæ abſq; noua conſecratione, & ſicut quantitatis indiuiſibilia poſſunt dici fieri ab eo, qui produxit quantitatem, ità & indiuiſibiles præſentiæ reſultantes ad diuiſionem præſentiæ Sacramentalis extenſę poſſunt dici fieri ab eo, qui antè conſecrauit, & Chriſtum accidentibus, quæ poſteà diuiſa ſunt, præſentem fecit; Non placet, inquam, quia ſimiliter quis dicere poterit, Chriſtum non eſſe ſub qualibet parte ſpecierum ante fractionem, ſed poſt fractionem ſolùm; nec vrgebitur ratione, quam ſuprà præcedenti puncto adduximus, quòd ſola diuiſio, cùm fiat virtute naturali, non conſtituit Chriſtum, vbi anteà non erat; dicere enim poterit, quòd præſentiæ reſultantes ad diuiſionē ſpecierum fient ab eo, qui ante conſecrauit, & Chriſtum accidentibus, quæ poſteà diuiſa ſunt, præſentem fecit.

Suarez.

Similiter non placet, quod habet idē Suarez tom. 3. in 3. p. diſp. 52. ſect. 3. vnum indiuiſibile præciſè ſumptum in materia conſecrabili poſſe conſecrari, ſi ad ipſum tantùm dirigatur intentio. Nō placet, inquam, quia ſi ſermo ſit de pūctis, certum mihi videtur, quòd non poſſint per ſe puncta conſecrari. Ratio eſt, quia cùm certum ſit illa non poſſe vllo ſenſu externo (qui eſt potentia corporea, & diuiſibilis, vel certè operatur per organum diuiſibile corporeum) per ſe percipi, quod etiam infrà magis conſtabit, neque poterunt per vnum ſenſum externum in materia conſecrabili diſtingui à partibus eiuſdem materiæ, vel per ſe demonſtrari per particulam *hoc*, vel *hic*, & per conſequens neque poterunt per ſe conſecrari.

Idem.

Idem cenſemus dicendum eſſe de lineis, nam lineæ non poſſunt vllo ſenſu externo in materia conſecrabili diſtin-

gui à reliqua entitate materiæ, ergò non poſſunt per ſe demonſtrari per particulã *hoc*, vel *hic*, & conſequenter neque conſecrari. Antecedens probatur, quia ſi daretur linea, non qualis à nobis deſcribi ſolet, ſed verè carens omni latitudine, non poſſet vllo ſenſu percipi, ergò non poſſunt lineæ in materia conſecrabili vllo ſenſu diſtingui à reliqua entitate materiæ. Antecedens, in quo ſolo poteſt eſſe difficultas, probatur, quia certum eſt quamlibet potentiam ſenſitiuam hominis habere terminum ſuæ perfectionis, quem naturaliter excedere non poteſt; ex altera verò parte quodlibet obiectũ ſenſibile poteſt diuidi in partes minores, & minores in infinitum: cum autem, B quò minus eſt obiectum ſenſibile, eò perfectior potentia ſenſitiua ad illud percipiendum requiratur, ſequitur aliquod obiectum ſenſibile poſſe ſaltem à Deo diuidi in duas partes æquales, quarum neutra ſit naturaliter ſenſibilis ab vllo ſenſu externo humano, quod etiam colligi poteſt ex atomis, quæ vix in ſole, & in vmbra vllo modo videntur; iam verò ſic dicimus, ſi Deus alteram è prædictis partibus miraculosè extendat ad longitudinem certam, v. g. palmarem, vel etiam maiorem, profectò non poterit entitas illius partis ità extenſa mouere vllum ſenſum; nam ſi ante extenſionem à Deo factam non poterat mouere C ſenſum, multò minus poterit mouere poſt illam, quando habet partes minùs vnitas, & conſequenter minùs aptas ad agendum, & mouendum ſenſum, & tamen illa eſſet diuiſibilis ſecundùm longitudinem, latitudinem, & profunditatem, ergò multò minus linea poterit mouere ſenſum; ſiquidem linea cum illa parte obiecti externa habet proportionem ſolùm ſecundùm longitudinem, non autem ſecundùm latitudinem & profunditatem, quæ non reperiuntur in linea, & multum conferunt ad ſenſibilitatem, vt conſtat; ex his autem à fortiori colligitur non poſſe per ſe conſecrari puncta in materia Euchariſtiæ. D

Superficiem verò ſolam quidam negant poſſe de facto videri, aut in corporibus poſſe viſu diſtingui à profunditate, eo quòd putent omnia corpora, quamuis denſiſſima, habere aliquid trãſparentiæ, vt videtur colligi ex tenuibus ligni ſegminibus, quæ conſtant eſſe lumini peruia; verùm dato quòd ſuperficies non poſſit viſu diſtingui à profunditate, ſaltem videtur poſſe tactu ab eadem profunditate diſtingui, ac proindè ſuperficies, ſi non in vino, ſaltem in hoſtia videtur poſſe per ſe demonſtrari, &

A conſequenter per ſe conſecrari; accedit etiam quod, vt ſupra diximus, benè ſuſtineri poteſt, quòd corpus videtur realiter ſecundùm ſuperficiem non quidem poſitiuam indiuiſibilem, ſed negatiuam, in quantum ſcilicet corpus videtur, non vt eſt profundum reduplicatiuè, ſed vt eſt latum reduplicatiuè, & vt reduplicatiuè fundans negationem vlterioris profunditatis.

DISQVISITIO V.

An Christi corpus ſit in hoc Sacramento, vt in loco.

Notandum, aliquid eſſe in alio, vt in loco, eſt ab eo contineri, & ambiri, & ſic apertè cõſtat, ſi Chriſti corpus comparetur ad ſpecies, non eſſe in illis, vt in loco, ſicut nec ſubſtantia panis erat ſub illis accidentibus tanquam in loco.

In quæſtionem ergò ſolùm vocari poteſt, an Chriſti corpus conſideratum nõ in ordine ad accidẽtia panis, & vini, ſed ad locum eorundem accidentium, verè ſit in eo, vt in loco: in qua re

Dico primò, ſi corpus Chriſti compa- 1. Cõcluſio
C retur ad locum accidentium non ſecundùm ſe, & immediatè, ſed mediatè, ſeu vt denominatum coopertum, & veſtitũ accidentibus panis, vel vini, à quibus tamen propriè non afficitur, nec informatur, poſſe aliqua ratione dici eſſe in loco accidentium, ideſt impropriè, & mediatè, ſeu ſecundùm quid, nempè ratione ipſorum accidentium, quæ propriè, & ſimpliciter ſunt in loco. Ità Cardinalis Cardin. de de Lugo de Sacramẽto Euchariſtiæ diſp. Lugo. 6. ſect. 3. num. 52. & ſatis patet concluſio ex modo loquendi.

Dico ſecundò, Chriſti corpus ſecun- 2. Cõcluſio dùm ſe conſideratum in ordine ad locũ accidentium Sacramentalium ſimplici-
D ter, & propriè loquendo non eſſe in loco. Ità D. Thomas 3. p. quæſt. 76. art. 5. & D.Thom. ſequuntur communiter Theologi. Probatur, quia rem eſſe in loco propriè, ſeu circumſcriptiuè, eſt rem per proprias dimenſiones ità comparari ad continens extrinſecum, vt ipſa ſecundum ſe tota occupet totum locum, & ſecundùm ſui partem occupet tantam partem eiuſdem loci, quod non poteſt fieri abſq; propria extenſione in ordine ad locum, ſed hoc non conuenit Chriſti corpori in ordine ad locum accidentium panis, vel vini; ſiquidem, vt ſuprà diximus, corpus Chri-

ſti

ſti in Euchariſtia habet quidem partes extrà partes in ordine ad ſe, non autem in ordine ad locum, ideò caret extenſione in ordine ad locum, ſecundùm quam poſſit comparari ad continens extrinſecum.

DISQVISITIO VI.

An Chriſti corpusità ſit in loco ſpecierum Sacramentalium, vt verè, ac propriè ſit ibi definitiuè.

Suarez. Cardin. de Lugo.

DE hoc puncto videri poſſunt, quæ habent Suarez tom. 3. in 3. p. diſp. 48. ſect. 3. & Io. Cardinalis de Lugo de Sacramento Euchariſtiæ diſp. 6. ſect. 3. num. 53. diſp. 5. ſect. 7. à num. 183. vſq; ad finem ſectionis. Verùm vt rem hâc breuiter explicemus.

Notandum, quoad modum loquendi dupliciter accipi eſſe in loco definitiuè. Primò latè, & impropriè in loco, quandò nimirùm res eſt in hoc loco, vt non ſit alibi. Secundò ſtrictè, & propriè, quãdò nimirùm ità res eſt in hoc loco, vt non niſi miraculoſè poſſit eſſe in alio ſeparato, & diſtincto, eo quòd præſentia rei in vno loco ſit ſaltem naturaliter incompoſſibilis cum ſimili præſentia eiuſdem rei in alio loco. Hoc notato

1. Cõcluſio. Dico primò, certum omninò eſſe, ſi loquamur de primo modo, quo res latè, & impropriè dicitur eſſe definitiuè in loco, Chriſti corpus non eſſe in Euchariſtia, vel eius loco. Patet, quia ità eſt in Euchariſtiæ loco, vt ſit etiam ſimul in cælo, imò nec in cælo eſt definitiuè hac ratione, cùm ità ſit in cælo, vt etiam ſimul ſit in Sacramento, vel eius loco.

2. Cõcluſio. Dico ſecundò, ſi loquamur de modo, quo res propriè dicitur eſse definitiuè in loco, Chriſti corpus non eſse ſub ſpeciebus Sacramentalibus, vel in earum loco definitiuè. D. Thomas. Fauet S. Thomas art. præcedenti, puncto cit. ad primum, vbi ſimpliciter negat, Chriſtum eſſe in Euchariſtia definitiuè, & eſt communior opinio. Probatur, quia præſentia corporis Chriſti in hac numero parte A, v. g. hoſtiæ poſt cõſecrationem diuiſæ in duas partes non eſt ex natura ſua incompoſſibilis cum præſentia naturali eiuſdem corporis in cælo, neque cum præſentia Sacramentali eiuſdem corporis in altera parte prædictæ hoſtiæ, ergò Chriſti corpus in parte A hoſtiæ non eſt definitiuè, & per conſequens ſimpliciter, & abſolutè loquendo non eſt definitiuè in Euchariſtia, cùm ſit eadem ratio, vt patet, vnius partis hoſtiæ, & alterius, vnius hoſtiæ, & reliquorum omnium accidentiũ Sacramentaliũ. Antecedens patet, quia præſentia corporis Chriſti in hac numero parte A, v. g. hoſtiæ nõ facit, vt Chriſti corpus in cælo non retineat ſuam præſentiam naturaliter, & ſine nouo miraculo; ſimiliter & ſine nouo miraculo Chriſtus poſt diuiſionem hoſtiæ conſecratæ eſt præſens in vtraque parte hoſtiæ diuiſæ.

Obiectio. Obijcies, ſi præſentia corporis Chriſti in Sacramento, & præſentia illius in cælo non ſunt ex natura ſua incompoſſibiles, ſequitur Chriſti corpus non eſſe in cælo definitiuè, ſed hoc eſt falſum, ergò &c.

Reſponſio. Reſpondeo, quòd quamuis naturalis præſentia corporis Chriſti in cælo non repugnet præſentiæ ſupernaturali, quam habet in hoc Sacramento, repugnat tamen cuicunque alteri præſentiæ naturali in alio loco, atque hoc ſufficit, vt Chriſti corpus ſit in cælo definitiuè, ſiquidem per huiuſmodi præſentiam definitur in tali loco circumſcriptiuè, ideſt impeditur, ne poſſit eſſe naturaliter ſimul in alio huiuſmodi loco.

Cæterùm in aliquo ſenſu dici poſſe Sacramentalem præſentiam definitiuam, quatenùs hæc ex ſe habet continere corpus Chriſti intra aliquod ſpatium finitum, quodcunque illud ſit, ità vt extra illud eſſe non poſſit, connaturaliter loquendo, affirmat Cardinalis de Lugo cit. diſp. 5. ſect. 7. Cardin. de Lugo. *Nam licèt*, inquit, *hac præſentia non taxet ſibi determinatè tantum ſpatium, indeterminatè tamen, & vagè petit habere ſemper aliquod ſpatium finitum, extrà quod non poſſit connaturaliter eſſe idem corpus Chriſti; & in hoc ſenſu ſaltem indeterminatè definit corpus illud, quantum eſt ex ſe, vt non poſſit extrà illos terminos vagari.*

DISQVISITIO VII.

Vtrùm accidentia remaneant ſine ſubiecto in hoc Sacramento, & quæ.

NOtandum primò, aliqua accidentia modaliter tã tùm à ſubſtantia panis, & vini diſtingui, vt v. g. eſt vnio, per quam ipſa accidentia vniuntur eidem

dem ſubſtantiæ; alia verò ſunt acciden- A tia, quæ à panis, & vini ſubſtantia diſtinguuntur, tanquam res ſeparabilis ab ipſa ſubſtantia, & hæc per miraculum poſsũt exiſtere ſeparata, vt ſunt v. g. quantitas, color, ſapor, & aliæ huiuſmodi qualitates.

Notandum ſecundò, quidquid alij dicant, accidentia realia ſeparabilia à ſubſtantia corporea eſſe omnia ſenſibilia, vel in ſe, vel certè in aliquo ſuo effectu, vt eſt v. g. vis innata vini ad calefaciendum, & ratio eſt, quia omnis qualitas ſubſtantiæ corporeæ, cùm eam perficiat in gradu corporeitatis, & conſequenter ſenſibilitatis, neceſſariò ordinata eſt ad aliquem effectum ſenſibilem. Porrò hu- B iuſmodi accidentia panis, & vini, ſpecies appellari ſolent, vel quia à ſenſu per ſpecies expreſſas, ſiue etiam impreſſas percipi poſſunt, vel quia ſunt quaſi ſimulacrum repræſentatiuum ſubſtantiæ, in qua ſunt.

1. Cõcluſio. De fide eſt aliqua accidẽtia panis, & vini remanere in hoc Sacramento. Cõc. Later. Conc. Flor. Trident.

Dico primò, de fide certum eſſe aliqua accidentia panis, & vini remanere in hoc Sacramento. Conſtat ex Concilio Lateranen. relato in cap. *Firmiter*, § *Vna verò* de Summa Trinitate, vbi dicitur corpus, & ſanguinem Chriſti ſub ſpeciebus panis, & vini veraciter contineri, & ex decreto Eugenij IV. in Concilio Florẽtino §. *Tertium eſt*; & ex Concilio Tridentino ſeſſ. 13. can. 2.

2. Cõcluſio.

Dico ſecundò, certum eſſe, omnia accidentia realia ſeparabilia à ſubſtantia panis, & vini, & ſenſibilia vel in ſe, vel in aliquo effectu, vt declarauimus in ſecundo notando, manere abſque omni ſubiecto in hoc Sacramento Euchariſtico.

Conc. Conſtant.

Conſtat primò ex Cõcilio Conſtantienſi ſeſſ 8. vbi damnatur propoſitio hæc Ioãnis Vviclefi: *Accidentia panis non manent ſine ſubiecto in hoc Sacramento.* Probatur ratione, quia non ſubiectantur in ſubſtantia panis, aut vini, cùm tota per conſecrationem deſinat, vt conſtat ex ſupradictis; neq; in Chriſti corpore, cùm repugnet ratione ſtatus glorioſi, & indecens ſit tale corpus alterari, & affici D accidentibus, & qualitatibus ſubſtantiæ ſenſibilis panis, & vini, licèt non ſit inconueniens, vt in illo recipiatur aliquod accidens ſupernaturale, vt conſtat ex ſupradictis, non in aere circumſtante, quia eſt incapax talium accidentium, nec eſt in eodem ſpatio penetratiuè cum illis.

3. Cõcluſio.

Dico tertiò, accidentia modalia, quæ ſcilicet tantùm diſtinguuntur modaliter à ſubſtantia panis, & vini, non remanere in hoc Sacramento. Ratio eſt, quia repugnat modum eſſe ſine re, quam modificat.

A Aduerte, primam, & ſecundam concluſionem intelligendam eſſe de ſubiecto ſimpliciter, ſiue vltimato, & ſubſtantiali, nam vtrùm omnia accidentia maneãt etiam ſine ſubiecto proximo, & non vltimo, ita vt omnia accidentia remanentia in hoc Sacramento ſint independentia à quocunque ſubiecto etiam non vltimo, declarabitur puncto ſequenti.

DISQVISITIO VIII.

Vtrùm accidentia remanentia in hoc Sacramento pẽdeant ſaltem ab aliquo alio accidente tanquam à ſubiecto.

B

Vppono cum communi, & vera ſententia, panis, & vini quantitatem remanentem in Euchariſtico Sacramento nõ dependere ab vllo accidẽte tanquam a ſubiecto. Ratio eſt, quia cùm quantitas ſit primũ omnium accidentium, & in hoc Sacramento ſeparetur à materia, in qua priùs erat, tanquam in ſubiecto, hinc neceſſa- C riò ſit, vt illa careat omni ſubiecto; non enim dici poteſt, miraculosè à Deo per aliquod aliud accidens ſuſtentari, quia nullum eſt fundamẽtum ſingendi huiuſmodi ſuſtentationem miraculoſam.

Quod in controuerſiam maximè vocari ſolet, eſt, vtrùm reliqua accidentia, panis, & vini in hoc Sacramento remanentia ſubiectentur in quantitate, an verò maneant æquè per ſe, & ſine ſubiecto mediato, vel immediato.

Solutio huius controuerſiæ pendet à diuerſis opinionibus philoſophicis; quarè iuxtà ſententiam eorum, qui tuentur omnia accidentia ſubiectari in materia naturaliter, non autem in quantitate, D conſequenter dicendum eſt, panis, & vini accidentia remanentia in Sacramento nullum prorsùs habere ſubiectum, ac proindè nullũm effectum formalem ibi habere, & ità in Euchariſtia non dari album, ſapidum &c. ſed albedinem, ſaporem, odorem &c. Item qualitates illas non poſſe pro illo ſtatu naturaliter corrumpi, vel produci ab agentibus naturalibus, quia omnes conſeruantur concurſu creatiuo, Deum tamen ad præſentiam agentis creati illas deſtruere, vel producere, atque alia huiuſmodi plura miracula ſunt admittenda ſtando in præ-

dicta

A dicta ſententia, quæ tamen non finguntur, ſed aſſeruntur, ſuppoſita probabili opinione phyſica de ſubiecto immediato prædictorum accidentium. Quòd ſi quæratur, cur Deus tot in hoc Sacramẽto miracula faciat, nihil aliud reſponderi conſequenter poteſt, niſi quòd ea faciat, vt tantũ myſterium occultet. Pro hac parte videri poteſt Leſſius de perfect. diuin. lib. 12. num. 112. Hurtado diſp. 6. Phyſ. ſect. 6. Arriaga diſp. 5. Phyſ. ſect. 2. ſubſect. 5.

Leſſius. Hurtado. Arriaga.

Concluſio. Omnia accidentia panis, & vini remanentia in hoc Sacramẽto habent quantitatem pro ſubiecto nõ vltimo, ſed immediato.

Dico probabilius mihi videri, omnia accidentia panis, & vini remanentia in hoc Sacramento habere quantitatẽ pro ſubiecto non vltimo, ſed immediato. Ità communis ſententia, & pro hac parte facit primò, quia qualitates actiuæ, vt calor, frigus, ſe mutuò expellunt in hoc Sacramento, quod non poſſet fieri, niſi haberent in eo aliquod ſubiectum commune, hoc autem non poteſt eſſe aliud, quàm ipſa quantitas. Facit ſecundò, quòd ſi reliqua accidentia non reciperentur in quantitate, ſequeretur, quòd ignis v. g. calefaciendo hoſtiam ageret miraculosè; ſiquidem crearet calorem, aut certè dicendum eſt, ignem non agere in hoſtiam, ſed solùm Deum ad præſentiam ignis, ità vt ſi hoſtia combureretur, non ab igne procedat combuſtio, ſed tantùm à Deo; hoc autem fidelium ſenſui repugnare videtur, putant enim fideles, ſi quandò cõtingeret talis actio, quòd à cauſa naturali procederet, & naturalis eſſet. Facit tertiò, quia per quãtitatem Sacramentalem reliqua omnia accidentia remanentia in hoc Sacramẽto videntur extendi, & ad eiuſdẽ quantitatis diuiſionem diuiduntur, ſicut ad eius continuationem, & motum continuantur, & mouentur; pro quo argumento plura acutè perpendit Cardinalis de Lugo diſp. 10. de Sacram. Euchar. à nu. 7. Demùm calor in hoc Sacramento videtur conſtituere calidum, albedo albũ, vt ſenſu videtur patere; hęc autẽ indicant in quantitate Sacramentali reliqua omnia accidentia panis, & vini ſubiectari.

Cardin. de Lugo.

DISQVISITIO IX.

Quandò, & quomodò accidentia Sacramentalia deſinant continere Chriſti corpus, & ſanguinem.

Concluſio.

DICO, quòd quandò prædicta accidentia ad eum alterationis gradũ perueniunt, vt incipiant non eſſe apta ad conſeruationem formæ panis, & vini, tunc etiam deſinunt continere Chriſti corpus, & ſanguinem. B Ratio eſt, quia ſicut vi conſecrationis prædicta accidentia continebant Chriſti corpus, & ſanguinem, prout erant accidentia panis, vel vini, conſequenter ſtatim ac deſinunt eſſe accidentia panis vel vini, & incipiunt eſſe accidentia alterius ſubſtantiæ, non poſſunt amplius continere Chriſti corpus, vel ſanguinem, quæ proindè deſinunt eſſe ſub eiſdem accidentibus, ſuccedente alia ſubſtantia, quæ generatur.

Aduerte autem hic circà modum loquendi, quòd quandò dicimus nouam ſubſtantiam ſuccedere Chriſti corpori, non eſſe ſenſum, quòd id fiat per conuerſionem corporis Chriſti in eam ſubſtantiam, quæ generatur, C quia re vera tunc non fit talis conuerſio, ſiquidem Chriſti corpus non deſinit eſſe ſub rerum natura; ad conuerſionem autem ſubſtantialem neceſſariò requiritur, quòd id, quod conuertitur in aliud, deſinat eſſe in rerum naturà.

1. Quæſitũ.

Sed quęres primò, quomodò ex ſpeciebus conſecratis generetur alia ſubſtantia, v. g. chilus, vel vermis, vel ignis. Suppono enim cum communi, & vera ſententia, vt certum, generari aliquam ſubſtantiam, & nutriri hominem, qui ſpecies comedit. Ratio difficultatis eſt, quia Chriſti corpore deſinenti D eſſe ſub accidentibus, quanam ratione poſſet alia ſubſtantia ſuccedere per generationem, cùm nulla ſub illis ſit materia, quæ neceſſariò requiritur ad generationem?

Cardin. de Lugo. Satisfit.

Omiſſa reſponſione nonnullorum, quã benè confutat Io. Cardinalis de Lugo diſp. 10. ſect. 2. num. 30. Reſpondeo cũ communi ſententia, quandò accidentia Sacramentalia ad eum alterationis gradum perueniunt, vt non ampliùs apta ſint ad conſeruandam formam panis, aut vini, tunc ſtatim deſinere eſſe ſub illis corpus Chriſti, & ſanguinem, vt ſuprà

dixi,

diximus, & à Deo creari ibidem materiam primam, eique vnitſ quantitatem panis, aut vini cum qualitatibus, quæ tunc ipſis inhærent, per quas eadem materia vltimò fit diſpoſita ad receptionem formæ ſubſtantialis ſuccedentis.

Dubium. Solutio. Sed quæres, a quo producatur illa forma ſubſtantialis? Reſpondeo illam formam in illo inſtanti, vel tempore, quo creatur materia, produci ab illo eodem agẽte, quod eam produxiſſet, ſi ibi prius fuiſſet ſubſtantia panis, aut vini.

Dixi, *vel tempore*, quia quandò comburitur hoſtia, tunc ſicuti forma ignis ſucceſſiuè producitur, ità etiam materia eiuſdem ignis ſucceſſiuè creari debet. Sed

2. Quæſitũ. Quæres ſecũdò, an materia, quæ creatur, ſit eadem numero cum illa, quæ per conſecrationem fuit deſtructa?

Cardin. de Lugo. Nonnullorum opinio affirmat, quam veriorem putat Io. Cardinalis de Lugo cit. num. 31.

Satisfit. Reſpondeo probabilius mihi videri contrarium; & ratio eſt, quia non poſtulat natura reproductionem rei iam deſtructæ, vt patet ex eo, quòd nunquã forma deſtructa redit eadem numero.

Obiectio. Obijcies, eadem numero quantitas, & alia accidentia, quæ fuerunt in Sacramento, & in materia panis, perſeuerant præſente Christi corpore, & exigunt idẽ numero ſubiectum, & non aliud, ergò iuxta eorum exigentiam debet reproduci eadem numero materia.

Solutio. Reſpondeo quantitatem, & alia accidentia ſeparabilia à materia ex ſe eſſe indifferentia ad hanc, & illam numero materiam, ac proindè non magis exigunt illam numero, in qua prius erant, quàm aliam, & illis æquè bonum eſt, eſſe in hoc ſubiecto, atque in alio eiuſdem omninò naturæ.

Deo magnopere placet, vt in obſequium fidei intellectum ſub damus circa hoc Sacramẽtum, quod antonomaſticè myſterium fidei appellatur. Collige, quantum Deo placeat, vt in obſequium fidei intellectum noſtrum ſubijciamus circa hoc venerabile Sacramentum; quod per antonomaſiam myſterium fidei appellatur, cùm ad hoc occultandum Deus creet nouam materiã, quotiès ſpecies Sacramentales ad eum alterationis gradum perueniunt, vt non ampliùs ſufficiant conſeruare formam panis, & vini, vt ſupra dictum eſt. Etenim ſi accidentibus Sacramentalibus alteratis, vt ſuprà dictum eſt, non generaretur ſubſtantia, atq; noua materia à Deo non crearetur, intellectus vi ſua naturali conijcere poſſet ibi præter conſuetum naturæ ordinem ità contingere, atq; adeò, vel accidentia ibi ſine ſubſtantia diuinitùs ſuſtentari, vel myſterium aliquod ibi diuinitùs operari.

3. Quæſitũ. Quæres tertiò, quodnam agens vniat quantitatem, & reliqua accidentia Sacramentalia materiæ de nouo productæ?

Satisfit. Reſpondeo à ſolo Deo quantitatem poni in materia, quia agens naturale iuxta communem, & veram Philoſophorum ſententiam non habet vim productiuam quantitatis, nec habet vim efficiendi illam inhærentem in materia, quapropter affirmandum eſt à ſolo Deo poni in materia quantitatem Sacramentalem, & ea mediante reliqua accidentia, quæ iuxta opinionem, quam vt communiorem ſecuti ſumus, ex natura ſua inhærent quantitati.

In ea verò ſententia, quæ docet omnia accidentia ex ſua natura immediatè inhærere in materia, dicendum eſt ea omnia à ſolo Deo introduci in materiam de nouo creatam, quia licèt agens naturale poſſit vnire accidens materiæ illud educendo de potentia paſſiua eiuſdem, non habet tamen vim vniendi materiam accidenti iam producto, & exiſtenti ſeparato iam à materia, facta autem introductione accidentium in materia, eo ipſo remanet materia ad formam ſubſtantialem diſpoſita, cuius diſpoſitiones ſunt eadem accidentia.

4. Quæſitũ. Quæres quartò, an per commixtionẽ ſpecierum conſecratarum cum alijs liquoribus, vt cum aqua, vel vino non conſecrato, Chriſti ſanguis deſinat eſſe ſub ſpeciebus?

Suppono vt certum, ex cap. 6. § *Quæſiuiſti* de celebratione Miſſarum, quandò cum ſpeciebus ſacris liquor aliquis admiſcetur, non permiſceri hunc cum Chriſti ſanguine; & ratio eſt, quia ea, quæ permiſcentur, diuidi debent ſecundum minutiſſimas ſui particulas, & ſecundùm eas confundi, hoc autem non poteſt conuenire Chriſti ſanguini exiſtenti ſub ſpeciebus vini, cùm totus ſit ſub qualibet, vel minima parte illarum.

Satisfit. Reſpõdeo, ſpeciebus vini conſecratis poſſe aliud vinum, vel aliquem liquorem ità miſceri, vt Chriſti ſanguis ſaltem aliquo tempore adhuc remaneat ſub ijſdem ſpeciebus. Eſt ferè communis ſententia. Vide Suarez tom. 3. in 3. p. diſp. 57. ſect. 4. Vaſquez item tom. 3. in 3. p. diſp. 195. cap. 4. Cardinalem de Lugo de Sacramento Euchariſtiæ diſp. 10. ſect. 3. à num. 41. Ratio eſt, quia non ſtatim ac vinum non conſecratum; aut liquor aliquis miſcetur cum ſpeciebus vini conſecrati, ſpecies ſacræ ità alterantur, vt non ſufficiant ad conſeruandam formam vini, ſi ibi adeſſet, ergò pro eo tempore, quo in tali ſtatu perſeuerant, vt aptæ ſint

Suarez. Vaſquez. Cardin. de Lugo.

ad

ad conſeruandam ſubſtantiam vini, ſi ibi adeſſet, continent ſanguinem Chriſti, vt ex ſupradictis liquet. Pro hac parte vide plura apud cit. Cardinalē de Lugo.

Dixi, *ſaltem aliquo tempore*, quia ſi per mixtionem vini non conſecrati, vel alterius liquoris ſpecies vini conſecrati itā conuertantur phyſicè poſt aliquod tempus, vel in aliud vinum, vel in alium liquorem, vel ex tali mixtione reſultaret, ſeu produceretur aliud tertium phyſicè diuerſum, tunc Chriſti ſanguis deſineret ibi eſſe; patet ex dictis, quia deſtructis accidentibus neceſſarijs ad conſeruationem formæ vini, neceſſe eſt ſanguinem Chriſti deſinere.

5. Quæſitū. Quæres quintò, an quandò in hoſtia conſecrata miraculosè apparet Chriſtus in figura pueri, vel in forma carnis, vel ſanguinis, adhuc ſpecies Sacramentales retineant ſuum temperamentum requiſitum ad formam panis, vel vini?

Satisfit. Reſpondeo cum communi ſententia Chriſti præſentiam Sacramentalem non deſinere per tales apparitiones. Ratio eſt, quia cùm illę fiant ad oſtenſionem veræ, & realis præſentiæ Chriſti, omninò veriſimile eſt nō tollere eiuſdem præſentiam; & licèt aliqua immutatio fiat in ſpeciebus quoad figuram, & colorem; talis tamen mutatio non deſtruit ſtatū, ſeu temperamentum ſpecierum neceſſariò requiſitum ad formam panis, vel vini.

6. Quæſitū. Quæres ſextò, quanto tempore in ſtomacho ſpecies Sacramentales perſeuerent in tali temperamento, vt ſub illis maneat Chriſti corpus, & ſanguis?

Quamuis hæc res ſit ſatis obſcura, primò, quia virtus concoctrix non eſt in omnibus æqualis. Secundò, quia hoſtia conſecrata poteſt eſſe maior, vel minor. Similiter varietas ſæpè contingit in ſpeciebus vini conſecrati, non ſolùm quoad quantitatem, ſed etiam qualitatem, nihilominùs plurimum conducit aliquam regulam inueſtigare, tum pro obligatione præcauendi vomitum, & pro alijs accidentibus, in quibus ſemper attendendum eſt, vt dignitas Sacramenti præferatur vtilitati priuatæ; tum etiam, vt poſt ſumptionem Euchariſtiæ aliquantulum cum tanto hoſpite intrà nos recepto pijs affectibus, gratiarum actionibus, & colloquijs detineamur, eumq; etiam externis grati, & obſequentis animi ſignis veneremur eo tempore, quo veriſimile eſt, vt intra nos commoretur ſub ſpeciebus factis, vt ſic etiam vberiores è gratiarum fonte hauſtus attrahamus.

In hac re multi putāt in Sacerdote, qui non ſolùm hoſtiam ſacram, ſed etiam vini ſpecies ſumpſit, in ſemiquadrante horæ ſpecies omnes ſacras ad eum alterationis gradum peruenire, vt non amplius Chriſti corpus, & ſanguinem contineant.

Satisfit. Reſpondeo mihi magis placere ſententiam eorum, qui ad quadrantem horæ extendunt durationem ſpecierum ſacrarum in ſtomacho Sacerdotis, qui & hoſtiam ſacram, & ſpecies vini conſecrati accepit; nam licèt Marſilius Cagnatus lib. 1. de ſanitate tuenda cap. 18. relatus à Cardinali de Lugo diſp. 10. de Euchariſtia ſect. 3. ſub num. 54. probet ex viu veterum, qui die vna 48. vncias cibi ſolidi ſumere ſolebant, à calore naturali ſingulis horis duas vncias dicti cibi poſſe concoqui; vndè iuxta hanc regulam pauciori tempore, quàm quadrantis horæ prædictæ ſpecies ſacras itā tranſmutari, vt non ampliùs contineant Chriſti corpus, & ſanguinem, aliquis prudenter exiſtimare poſſit; nihilominùs ob reuerentiam tanto Sacramento debitam in re valdè obſcura, & dubia, tutior pars videtur eligenda. Marſil. Cagnatus. Cardin. de Lugo.

Quoad particulam verò, quæ regulariter laicis ad communionem dari ſolet, in minuto horæ, hoc eſt in ſexageſima horæ parte, itā virtute concoctrice in ſtomacho mediocri alterari, vt non ampliùs contineat Chriſti corpus, affirmat citatus Cardinalis de Lugo adhærens opinioni peritiſſimi cuiuſdā medici, què in hac re conſuluit; quam opinionem ſaltem vt probabilem poteſt quilibet amplecti, ſed, vt dixi, pro reuerentia Sacramenti, maius tempus quoad praxim videtur aſſignandum in re adeò dubia, & obſcura.

DISQVISITIO X.

Vtrùm Chriſtus, prout eſt in Euchariſtia, poſſit cognoſcere, & cognoſci.

DIXI, prout eſt in Euchariſtia. Nam certum eſt, quòd Chriſtus per concomitantiam ex dictis ſuprà puncto 2. habet omnes actus cognoſcendi, quos habet in cælo; ij enim ſunt independentes à loco.

Præterea ſuppono punctum noſtrum procedere connaturaliter loquendo, nā citrà dubium eſt, quòd de potentia ab-

ſoluta benè poſſet Chriſtus, prout etiam A eſt in Euchariſtia, elicere quoſcunque actus cognitionis, & cognoſci etiam ab alijs ſaltem cognitione intellectuali. Hoc ſuppoſito

1. Cõcluſio Xp̃s, prout eſt in Euchariſtia, nõ poteſt connaturaliter elicere actũ ſenſationis internũ, vel externum.

Dico primò, Chriſtum, prout eſt in Euchariſtia, non poſſe connaturaliter elicere actum ſenſationis internum, vel externum, ac proindè non poſſe quidquam videre, audire, aut tangere. Ità communiter Theologi. Ratio eſt, quia huiuſmodi ſenſationes fiunt mediantibus qualitatibus, ſiue realibus, ſiue intentionalibus ab obiecto tranſmiſſis, ſiue productis in organo ſenſus quanto, & diuiſibili, vt ſupponimus ex philoſophia: B nullum autem agens naturale poteſt producere huiuſmodi qualitatem in organo ſenſus Chriſti, quia alioquin produceret illam totam in toto organo, & totam in qualibet parte, ac proindè produceret illam cum modo ſupernaturali exiſtendi in ſubiecto, & in ſpatio, quod agens naturale ſuis viribus præſtare non poteſt.

2. Cõcluſio Chriſtus, prout eſt in Euchariſtia poteſt elicere actus ſpiritales ſciẽtiæ infuſæ, per quã operatur independenter à phantaſmatibus. Vaſquez. Suarez. Card. Lugo

Dico ſecundò, Chriſtum, prout eſt in Euchariſtia, poſſe elicere actus ſpiritales ſcientiæ infuſæ, per quam operatur independenter à phantaſmatibus; nihil enim impedit, quòd iſti actus producantur primò, & per ſe diuiſibiliter in Euchariſtia.

An verò poſſint à Chriſto connatura- C liter elici, prout eſt in Euchariſtia, actus intellectus, qui dependent à phantaſia. Vide Vaſquez tom. 3. diſp. 191. num. 27. & 28. Suarez tom. 3. in 3. p. diſp. 53. ſect. 3. in fine, & Ioannem Cardin. de Lugo diſp. 9. ſect. 2. nu. 17. & 18.

3. Cõcluſio Chriſti corpus in Euchariſtia nõ poteſt naturaliter videri oculo corporeo. Vaſquez.

Dico tertiò, corpus Chriſti in Euchariſtia non poſſe naturaliter videri oculo corporeo. Ità Vaſquez cit. diſp. cap. 1. cum communi Doctorum ſententia. Ratio præcipua eſt, quia corpus Chriſti in Euchariſtia exiſtit modo indiuiſibili, ac proindè caret extenſione quantitatis ad locum, vt ſuprà declarauimus diſquiſitione 2. extenſio autem quantitatis in ordine ad locum eſt neceſſaria conditio, D vt aliquod corpus operetur, & ex ſe ſpecies ſui, aut effectum alium tranſmittat, hinc eſt, vt in parua quantitate, quæ aliàs videretur, nequeat videri.

4. Cõcluſio Chriſtus exiſtens in Euchariſtia videri põt ab oculo corporeo virtute ſupernaturali prædito. Cardin. de Lugo.

Dico quartò, probabiliorem eſſe ſententiam multorum, quos affert, & ſequitur Vaſquez cit. diſp. cap. 2. Chriſtum exiſtentem in Euchariſtia videri poſſe ab oculo corporeo non naturali, ſed ſupernaturali virtute prædito, & hãc partem tuetur etiam citatus Cardinalis de Lugo dicta ſect. 2. num. 20. Præcipuum fundamentum eſt, quia nulla ratio implicantiæ aſſignari poteſt; nam licèt illa A præſentia ſit ſupernaturalis, non excedit tamen limites obiecti viſibilis, quia ſicut lux ſupernaturalis, includitur etiam intra latitudinem lucis. Plura de hac re videri poſſunt apud citatos Auctores.

5. Cõcluſio Actualis exiſtentia præſentiæ corporis Chriſti in Euchariſtia naturali virtute ab Angelo cognoſci nõ põt. Suarez.

Dico quintò, actualem exiſtentiam præſentiæ corporis Chriſti in Euchariſtia naturali virtute ab Angelo cognoſci non poſſe. Eſt ſententia communis, licèt ſit contra Scotum, & alios, quos affert Suarez cit. diſp. 52. ſect. 5. Ratio eſt, quia illa præſentia eſt entitatiuè ſupernaturalis; quarè ſicut gratia, vnio hypoſtatica, & aliæ entitates ſupernaturales non ſunt naturaliter cognoſcibiles ab Angelo, ſic illa præſentia.

Dixi, *naturali virtute*, quia certum eſt, quòd poteſt cognoſci dicta præſentia corporis Chriſti in Euchariſtia ſcientia beata, vel infuſa, & etiam abſtractiuè lumine fidei.

Chriſtus in accedentibus ad ſacrũ epulum exigit, vt oculos, cæteroſq; ſenſus cohibeant.

Collige ex dictis prima concluſione huius diſquiſitionis, Chriſtum tacitè nobis indicare, quòd inter alia, quæ in accedentibus ad ſacram menſam exigit, eſſe, vt ad ſui imitationem ita oculos, & cæteros ſenſus cohibeant, vt totus internus animi affectus ſit in cogitando, quàm magnum ſit hoc amoris argumentum, & quales illi gratiæ ſint agendæ. Adde, quòd non facilè explicari poteſt, C quantum accubantium ſacro conuiuio foueatur mutua deuotio, ſi omnes oculorum verecunda deiectione, maturo inceſſu, cæteriſque actionibus externis ad modeſtiæ regulam compoſitis ex parte declarent, qua reuerentia, quo timore excipiendus à nobis ſit in ſacro ferculo ille, qui eſt homo, & Deus, Dominus, & Rex cæli, & terræ, in cuius conſpectu ipſimet cæleſtes ſpiritus contremiſcunt.

En dilectus meus loquitur mihi: Surge, propera amica mea, columba mea, formoſa mea, & veni.

Iam enim hyems tranſijt, imber abijt, & receſſit.

Flores apparuerunt in terra noſtra, tempus putationis aduenit: vox turturis audita eſt in terra noſtra.

Ficus protulit groſſos ſuos, vineæ florentes dederunt odorem ſuũ. Verſ. 10. 11. 12. 13.

Indicatur ſenſus ad corticem litteræ.

AGnouerat ſponſus nouã nuptam ad amoris ſubleuandũ languorem, florum, & pomorum fragrantiam appetere; illius enim fuerunt illæ voces. *Fulcite me floribus, ſtipate me malis.* Quarè plurimùm fore recreandam ratus, ſi ad hortos omni florum venuſtate hilares, necnon ad vineas ſuaueolentes eam ſecum peramanter inuitaret, & vt inuitamento ſtimulos nouos adijceret, opportunum ad omnem amœnitatem, & rurales delicias vernum tempus præſens proponeret. *Surge, propera, amica mea, columba mea, formoſa mea, & veni. Iam enim hyems tranſijt, imber abijt, & receſſit. Flores apparuerunt in terra noſtra, tẽpus putationis aduenit: vox turturis audita eſt in terra noſtra. Ficus protulit groſſos ſuos, vineæ florentes dederunt odorem ſuum.* Quaſi hæc verba proferat: O vnica dilecta, cuius eximia pulchritudo cum prę́ſtantiſſimis dotibus eſt coniuncta, poſtquam dona ab hortis, & ab agris decerpta ad tui amoris fulcimentum ambis, quid moraris? accelera, mecum perge ad mea vineta, ad meos agros, ibi mille florum figuris picturati campi, ibi vineæ iucundum teneræ prolis halitum diffundentes, tuis plenè ſatisfacient votis; iam rigida bruma exulat, iam placidiſſimum adeſt cælum, iam veris nuncius fidelis reſonat turturis cantus, iam feliciſſima arborum germina intuẽtium oculos oblectant, iam læta cuncta rure animos exhilarant, & mirificè demulcent; hæc verò feſtiua ſponſi blandimenta ſubſumit

A ſponſa, vt, quàm ſingulari amore ab eo foueretur, deprædicaret.

En dilectus meus loquitur mihi: Surge, propera.

Enucleatur ſenſus ſpiritalis Euchariſtiam reſpiciens.

NOTVLA I.

B Mens deuotè communicantis pluribus ſanctis inſpirationibus illuſtratur.

SPonſi vox, quam ſentire ſe prodit Euchariſtici ſponſalitij dilecta, ſunt cæleſtes inſpirationes, quibus ſupremum Numen animam in Altaris menſa piè alloquitur, de altiſſimis myſterijs edocet, & ad præclara virtutum facinora allicit.

Quærit Rupertus lib. 2. in Exod. cap. Rupert.
C 3. cur quatuor ante diebus agnus immolandus per domos, & familias, Deo ità præcipiente, detinendus eſſet à filijs Iſrael, Exod. 12. & in hanc exiſtimationem, quam ſubijcio verbis ipſius expreſſis, venit. *Vt quid tandiù antè tolletis, tanto tempore ſeruaturi? videlicet vt, dum ille præſto eſt, cauſa quoque eius corda veſtra ſollicitet, ne ſitis immemores, vel imparati, quia tranſeundum eſt, dum ille tot ante diebus de profectione paranda vos admonet, quotiès enim ille balatum emittit, toties quaſi tuba ſonitus exituras caſtrorũ acies excitet.* Verùm ſicut agnus ille Euchariſtici typus erat, ità illius ingeminati balatus in domibus Iſraelitarum præſignabant multiplices diui amatoris voces, quibus corda communicantium inſtruit cæleſti doctrina, & promouet ad ſublimiores virtutum gradus.

Agni balatus in domibus Iſraelitarũ prænotabant diuinas voces, quibus corda communicantiũ illuſtrantur.

Abraham ſedens in oſtio tabernaculi ſui in conualle Mambre tres viros tranſeuntes blandè exorat, vt aliqualem alimoniam ſumere non dedignentur, annuunt roganti viatores; & eccè hic ad gregem accurrit, vitulum ſaginatum defert, Saram coniugem alloquitur, vt panes concoquat. *Fac ſubcinericios panes, ipſe verò ad armentum cucurrit, & tulit indè vitulum tenerrimum, & optimum.* Gen. 18.

Gen. 18. aliaque ad recreandos hoſpites parat cibaria: Sed quis prandendi locus conſtituatur, videamus. An in aula aliqua, vel in cubiculo intra ædes? Non equidem; ſed foris, ſub vmbra nimirùm arboris. *Ipſe ſtabat iuxtà eos ſub arbore.* Cur hoc? deerant forſan commodæ, & ornatæ habitationes intra penetralia Abrahæ? Non equidem, quia illi plurima erat ſupellex, & greges, & armenta poſſidebat, vernaculos etiam plurimos alebat, è quibus in pugnam trecentum decem, & octo numerauit. Verùm nonnè iſti peregrini hoſpitio excepti fuere in feruore diei, ſcilicet quandò meridianus æſtus vrit? antequam verò in dapes vitulus eſſet conditus: *Tulit quoque butyrum, & lac; & vitulum, quē coxerat, & poſuit coram eis.* Gen. ibid. & panis ex farina compactus, & decoctus, vnius, aut alterius horæ ſpatium debuit pertranſire. Quarè opportunum tempus aduenerat, quo ſuaues Zephyri perflare incipiunt, ſicut colligitur etiam ex illo Gen. 1. vbi dicitur, mundi conditorem deambulaſſe ad auram poſt meridiem: Comedentes ergò hoſpites ſub arboris tegumento plurimùm demulceri poterant à ſuaui ventorum flabello, quo ſymbolo præmonſtratum egregiè fuit, quantum Euchariſtico ſympoſio per memoratum Abrahami conuiuium adumbrato, accumbentes ſupernarum inſpirationum aura deliniantur.

Ibid.

Euchariſticæ mēſæ accumbentes diuinarum inſpirationū aura deliniuntur.

D. Macharius hom. 47. perpendens ſpiritalem progreſſum animæ poſt eſum ſacri pabuli præmonſtratum in Iſraelitis, qui manducato agno paſchali pergere cœperunt ad terram promiſſionis ſic loquitur. *Poſt celebratum Paſcha filij Iſrael abeunt, proficit anima, quæ vitam Sancti Spiritus accepit, de agno guſtauit, eius ſanguine vncta eſt, & panem verum, verbum viuum manducauit.* Perpendamus hæc verba, *quæ vitam Sancti Spiritus accepit.* Sanè ſi Spiritus Sanctus eſt fons cæleſtium inſpirationum, quid aliud erit animam accipere vitam Spiritus Sancti, quàm ab ipſo fonte affluenter repleri pijs cogitationibus, & vitam tranſigere ſupernis illuſtrationibus enutritam?

D. Machar.

Gaudētius Brixianus Epiſcopus tract. 2. premens illud Exod. *Si quid reſiduum fuerit, igne comburetis,* inquit. *Si quid autem ſuperfuerit, etiam nunc in vniuſcuiuſque ſenſu, quod expoſitione ità non cœperit, ardore concremetur, quoniam Deus noſter ignis conſumens eſt, purgans, erudiens, & illuminans corda noſtra, ad intelligentiam diuinorum myſteriorum, vt & ipſius à Chriſto inſtituti ſacrificij cæleſtis cauſam, rationemque noſcamus inenarrabili dono eius,*

Exod. 12. Gaudent. Brixian.

A *ſine gratias relaturi.* Ad conſiderationis trutinam reducamus pro noſtro ſcopo, quod in Euchariſtia *Deus noſter ignis conſumens eſt, purgans, erudiens, & illuminans corda noſtra ad intelligentiam diuinorum myſteriorum.* Equidem dum erudit, & illuminat corda noſtra, internæ Numinis voces, quibus altiſſima doctrina traditur mentibus noſtris, indicantur.

S. Tereſia inſigni pietate, & ſublimi deuotione repleta, quotiès Dominici corporis ſacroſanctam alimoniam ſumebat, à Chriſto Domino plurimis altiſſimarum viſitationum, veritatumq; illuſtrationibus, & cæleſtium arcanorū cognitione (B) irradiabatur, plerumque illud temporis punctum expectando, quo ſingularibus illis donaretur fauoribus, non rarò intuita eſt in ſacrata hoſtia Chriſtū ipſum Anaſtaſi glorioſa inſignem, aliàs in cruce pendentem, ſpinea corona aliàs redimitum, aliàs alio modo ſe videndū præbebat, huiuſmodi tamen maieſtatem præſeferentem, vt timorem ſanctum, & reuerentiam ſimul incuteret. In geſtis huius Sanctæ cap. 20. habetur.

In vita S. Tereſiæ.

Surge, propera.

NOTVLA II.

C

In ſacræ menſæ conuiuis diuini edulij deſiderium ambit Chriſtus.

DIVVS amator ſub typo vernæ tempeſtatis, quandò tellus virenti amictu circūueſtita ridet, quādò prata vario florum diſcrimine pinguntur, quandò horti, & vineæ ſuaues efflant odores, quandò ſub mitiori cælo nouis germinibus gaudent plantæ, & gratos volucres attem-(D)perant cantus, repræſentat omnia, quę eximiam afferunt hilaritatem, cumulatè reperiri in ſacro ſympoſio, ad quod alliciens dilectam animam, dum, vt accederet, eam hortatur, inſinuat, quàm ardenter cupiat, vt pabulum illud ſacroſanctum magno cum deſiderio ſumat; ad ea enim quæ vehementer appetimus, velociter tendimus. *Surge propera.*

Occurrit hìc oraculum illud Iſaiæ 55. *Omnes ſitientes venite ad aquas: & qui non habetis argentum, properate, emite, & comedite: venite, emite abſque argento, & abſque vlla commutatione vinum, & lac.*

Iſaiæ 55.

quo

quo D. Hieronymo interprete, fideles ad Euchariſtiam inuitantur. Sed cur ad aquas, & non ad hauſtum vini? nonnè hoc magis congruum videbatur ad Altaris Sacramentum indicandum? vinum enim in ſacra conuerſione in Chriſti ſanguinem tranſmutatur. Myſteriū inueſtigemus. Equidem ſiti exardeſcētes non ad vinum, ſed ad gelidos latices anhelant: ſitis enim eſt frigidi, & humidi appetitus, hæ verò qualitates ſoli aquæ natura inditæ ſunt; dum ergò ſub aqua ſitientium ſymbolo proponitur Euchariſtica alimonia, vehementer illam exoptantibus præcipuè paratam eſſe rectè denotatur; vt autem intelligeretur ſermonem eſſe de ſacro cibo, ſubditur, B *& comedite*, cùm aliàs præfatis conſonum magis videretur, *bibite*. Premamus cætera. Cur dicitur, *emite, qui non habetis argentum?* & cur ſubſumitur, *emite abſque argento, & abſque vlla commutatione vinum, & lac?* Nonnè in emptionis contractu pretium intercedere debet? Sed ò egregiū pro inſtituti noſtri ſcopo documentum? Pretium, quod exigitur hoc loco, eſt illud, *properate*, auiditas nimirùm ſpiritalis, & huius diuini cibi grandis appetitio. Accinit peruenuſtè D. Gregorius Nazianzenus oratione 40. exponens præmemoratum Iſaiæ locum. *Hoc bonum*, inquit, *ſolo voluntatis pretio emendum tibi proponitur, appetitionem ipsā* C *Deus ingentis pretij loco habet.*

Pretium, quod exigitur in ſacra menſa, eſt auiditas ſpiritalis, & grandis appetitio huius diuini pabuli.

Greg. Nazianz.

Inter mortales nato Seruatore noſtro excitantur ab Angelo paſtores, vt ad eum videndum pergant in Bethleem. Et eccè illi citiſſimo greſſu accurrunt, *Et venerunt feſtinantes*. Luc. 2. *Et inuenerunt Mariam, & Ioſeph, & infantem poſitum in præſepio*. Bethleem domum panis ſignificans Euchariſticum panem ex vulgata Patrum declaratione, vt ſæpiùs monuimus, præmonſtrauit, quod etiam S. Zeno Martyr de Natiuitate Chriſti cap. 3. adnotauit, cuius verba dedimus ſupra notula 2. ad præced. verſic. atque ità ſine mora conuolantes paſtores ad Bethleem, blandulum infantem Ieſum D inuenientes, præadumbrauere non ſegniter ſe ferentes ad Euchariſtiam, qui valdè ſibi indulgentem, & propitium Chriſtum reperiunt.

S. Zeno Mart.

Non impiger fuit Zachęus in excipiēdo Chriſtum hoſpitem: *feſtinans enim deſcendit, & excepit illum gaudens*. Luc. 19. Vt autem Seruator noſter, quantum illi acceptum eſſet Zachæi votum celeritate, & gaudio expreſſum (gaudium enim eſt de re valdè concupita præſenti) declarauit ſancta illa remuneratione. *Hodie huic domui ſalus à Deo facta eſt*. Hoc

Luc. 19.

A perpendens Ambroſius lib. de Cain, & Abel cap. 7. *Habes, inquit, in Euangelio dicentem Dominum Ieſum: Zachæe feſtinans deſcende, & ille, cui imperauerat, quod volebat, vt Chriſtum videret, & amplius imperauerat, vt videretur, & vocaretur à Chriſto, feſtinans deſcendit, & accepit illum gaudens, & ideò probauit Dominus eius affectum, vt eum celeri remuneratione donauit, dicens, quia hodie ſalus domui huic facta eſt*. Verùm nonnè exemplar feruenti deſiderio communicantis expreſſit Zachæus? qui enim Chriſtum ſub ſacris accidentibus intrà ſe ſuſcipit, veluti hoſpitem ſuſcipit; rectè enim Hugo Carenſis in cap. 6. Io. exponens illud Matth. B 25. *Hoſpes eram, & non collegiſtis me. Verè*, ait, *hoſpes eſt ſub ſpeciebus iſtis, quaſi ſub veſte peregrina*: Quarè qui ſollicita deuotione, & cupido affectu tantum hoſpitem admittunt, celerem munerum cæleſtium largitorem experiuntur.

D. Ambr.

Matth. 25.

Hugo.

Canibus illis, qui plagatas Lazari carnes lingebant, fideles prænotatos fuiſſe Chriſti vulnera pio affectu in ſacra Synaxi meditantes, Auguſtini expoſitio eſt, lib. 2. quæſtionum Euangelicarum. *Vlcera*, inquit, *paſſiones ſunt Domini ex infirmitate carnis, quam pro nobis ſuſcipere dignatus eſt; canes verò, qui ea lingebant, gentes ſunt, quas homines peccatores, &* C *immundos dicebant Iudæi, & tamen paſſiones Domini in Sacramentis corporis, & ſanguinis eius per totum iam orbem ſuauitate lambunt deuotiſſima*. Sed perpendamus hìc pro noſtro argumento communicantes canibus aſſimilari, qui fame ſemper excruciari videntur: vndè eleganter Seneca epiſt. 74. *Solebat*, ait, *Attalus hac imagine vti; vidiſti aliquando canem, miſſa à Domino fruſta panis, aut carnis aperto ore captantem, quidquid excepit, protinus integrum deuorat, & ſemper ad ſpem futuri hiat*. Et accinit illud pſal. *& famem patientur, vt canes*; quarè, qui inſtar canum nouam eſcam appetentium recentibus ſemper diuini corporis refectionibus inhiant, gratiſſimum Deo obſequium præ- D ſtant.

D. Auguſt.

Seneca.

Placet hìc, quod B. Thomas de Villanoua conc. 2. in feſto corporis Chriſti de quadam moniali enarrauit, in medium proferre. Hæc corpus Domini, ſicut ceruus fontem aquarum deſiderabat ſitiens, cui, vt videbatur, difficile erat à Sacramento vel vna ſola die abſtinere, tanta erat ſumendi auiditas, tantus accedendi appetitus; ſi enim in loco, vbi degebat, interdicti, aut ceſſationis à diuinis impedimentum contigiſſet, quominùs communicare illa die poſſet,

B. Thomas de Villanoua.

poſſet, aliorſum gratia communicandi A migrabat, ne vel vna dies ſine ſpirituali hac refectione tranſiret; die ergò ſancto Paraſceue, cùm corpus Domini Eccleſiaſtico more in monumento reponitur, quia oblitus Sacerdos formam. quã illi daret, non reſeruauit, eiulatibus, & clamoribus domum repleuit, vt filij vnigeniti ſepulturam lugere videretur, neq; tamen eius deſiderio ſubueniri poterat, ratione iam dicta; tandem cùm in fletibus, & lacrymis diù perſiſteret (mirabile dictu) duæ manus viſibiliter ei cum Sacramento apparuerunt, ex quibus ipſum accepit, quo accepto omnis illa amaritudo in conſolationem vbertimã mutata eſt.

Surge, propera.

NOTVLA III.

Animam ad cæleſtem patriam celeri greſſu contendentem Euchariſtica menſa libenter admittit.

SACER ſponſus fidelẽ animam ad Euchariſticum pabulum alliciens, C vt greſſus acceleret, hortatur; ſed quò? equidẽ ad Altaris menſam in præcedenti notula diximus. Sed nonnè etiam ſimul admonere videtur, vt ad ſupernam patriam affectu à mundanis rebus abdicato feſtinet? *Surge, propera.* Quaſi diuus amator dilectam animam ſic alloquatur: Ah caue, ne perituris pedem infigas, ne terrenarum voluptatum irritamenta, aut blandientis ſenſus lenocinia, te aut retrahant, aut retardent ab incepto curſu ad æternitatem beatam, ſed perge, perge velociùs ſemper inſtar peregrinantis ad cõcupitam patriam; talibus enim D libentiſſimè diuinam meam alimoniam præbeo.

Paſchalis Agni comeſtio ex diuino præſcripto magna cum feſtinatione perficienda erat. *Comedetis feſtinanter.* Exod. 12. Sed cur feſtinationem requirebat Dominus in eſu agni? certè vt intelligerent Iſraelitæ ab Aegypto ad feliciſſimam terram properandum illis eſſe, vt benè in cit. loc. Exod. aduertit Lyranus. *Per quod*, inquit, *deſignatur, quòd deberent ire expeditè, & velociter, non deſidiosè.* Qua in re optimè inſtrui A mur, Dominici corporis eſcam eo animi ſenſu manducandam eſse, vt non firmũ hic habitaculum habere, ſed ad empyreum nos anhelare recolamus. Audiamus hic B. Eligium homil. 14. *Nec prætereundum*, ait, *eſt negligenter quod dicitur, comedetis feſtinanter. Feſtinantes nãque Paſcha comedimus, cùm nos hic non habere certam manſionem recolentes, quotidiè de feſtinanti, & iam iamque imminenti fine ſuſpendimur, aſſiduè meditantes. quoniam incola ſuper terram, & peregrini ſumus.*

Exod. 12.

Agnus cur cum feſtinatione comedendus eſſet

Lyranus.

B. Eligius.

Affinia his habet Chryſoſtom. ſiue alius Auctor imperfecti operis in Matth. homil. 52. *Sicut enim*, inquit, *qui obuiam vadit alicui, in via ſtat, & expectat eum,* B *quandiù veniat: ità qui credit in Chriſtum, ſic debet viuere in hoc ſæculo, quaſi peregrinus: & non in ſuis, ſed in tranſitu poſitus. Propterea, & Iudæi exituri de Aegypto, expediti, & præcincti agnum iuſſi ſunt manducare: & ad exeundum parati, oſtendentes nobis, quomodo quicunque noſtri agni Euchariſtiam manducant, ita ſemper debent eſſe expediti, quaſi quotidiè exituri de mundo.*

Chryſoſt.

Fugiens iratam Iezabelem Elias, vbi proximus fuit deſerto, in quo nulla erãt humana ciborum, victuſque adiumenta, comitantis famuli ſolatium non admittit, itinere feſſus non ſub molli gramine ad vmbram amœnæ, & frondoſæ plan- C tæ recubat, ſed ſub arbore iuniperi, ſpinis, & aculeis rigidæ, demum & mortalem hanc vitam nauſeans, mortis imagini, ſomno nimirùm ſe tradit. *Timuit ergò Elias, & ſurgens abijt quocunque eum ferebat voluntas: venitque in Berſabee Iuda, & dimiſis ibi puerum ſuum, & perrexit in deſertum, viam vnius diei. Cùmque veniſſet, & ſederet ſubter vnam iuniperum, petiuit animæ ſuæ, vt moreretur.* Et eccè Angelus eum excitat, & porrectum illi panem manducare iubet. *Et eccè Angelus Domini tetigit eum, & dixit illi: Surge, & comede.* Ad myſtica feramur. Vates cũcta mundi huius oblectamenta faſtidiens, moriendi cupidus præclarum D exprimit exemplar, cui cùm tædio ſint diuitiæ, voluptates, honorum, atque dignitatum tituli, ad celerem ab humanis diſceſſum anhelat, vt ſupremo Numini in æuo feliciſſimo jungatur: hic autem in optima diſpoſitione eſt Euchariſticũ panem pane illo Eliæ præſignatum recipiendi.

3. Reg. 19.

Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie: hanc petendi formulam præſcripſit Dominus. Panem hunc de Euchariſtia frequenter Patres exponunt. Ità Tertullianus lib. de oratione cap. 6. D. Hieronymus in comment. in Matth. & lib. 3.

Tertullian.

D. Hieron.

aduer-

D. Auguſt. D. Cyprian. D. Anſelm. S. Pet. Laodicen. Germ. Cōſtant. Chryſol. Caſſian.

aduersùs Pelagianos, D. Auguſtinus ep. 121. D. Cyprianus lib. de oratione Dominica, D. Anſelmus in Matth. S. Petrus Laodicenſis, & Germanus Conſtant. in expoſitione orationis Dominicæ tom. 1. Bibliot. Chryſologus ſerm. 70. Caſſianus collat. 9. cap. 20. Sed ſi Dominici corporis refectio ad ſpiritalem vitam fouendam toto hoc tempore, quo hìc in terris degimus, neceſſaria eſt, quamobrem pro eo die, quo poſtulatur, tantùm poſtulatur? *Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie.* O magnum documentũ! pro præſenti tantùm die efflagitatur Altaris cibus, vt inſtruamur, eo affectu eum à nobis eſſe ſuſcipiendum, ac ſi dies illa totam vitæ noſtræ periodum clauderet, atque ita animo penitùs à terrenarum rerum amore ſeiuncto.

Sacra alimonia eo affectu à nobis eſt ſuſcipiēda, ac ſi dies illa vitæ noſtræ extrema eſſet.

B

Lauto ſympoſio parato, rex ille mandauit ſeruis, vt inuitatos aduocarent; venire renuunt ij: Iubet Rex, vt iterùm famuli egrediantur accerſuri, quos in ſemitarum confinibus inuenirent. *Tunc ait ſeruis ſuis: Nuptiæ quidem paratæ ſunt, ſed qui inuitati erant, non fuerunt digni. Ite ergò ad exitus viarum, & quoſcunque inueneritis, vocate ad nuptias.* Matth. 22. Hoc geniali conuiuio communi Patrum calculo Altaris menſa repræſentata fuit, qua potiſſimùm digni redduntur, qui nullam ſibi in hoc mundo viam præſinientes in vltimo vitæ termino ſe ſemper conſtitutos cogitant, ad ſolam æternitatem beatam aſpirant; hi enim per homines in exitu viarum repertos præſignati fuere.

Matth. 22.

Altaris eſca digni potiſſimùm redduntur, qui in vltimo vitæ termino ſe ſemp. conſtitutos cogitant.

C

Amica.

NOTVLA IV.

In ſacra menſa ità Chriſti amica euadit fidelis anima, vt cæleſtium arcanorum notitia decoretur.

D

SPonſam ſacri conuiuij abſolutè amicam nominando Diuus amator apertè ſatis declarat cum ea perfectam contraxiſſe amicitiã; mutuo autem animorũ conſenſui ſecretorum communicatio cōuenit, quod eleganter monet Annæus Seneca epiſt. 3. *Diù cogita*, inquit, *an tibi in amicitiam aliquis recipiendus ſit. Cùm placuerit fieri, totum illum pectore admitte, tam audacter cum illo loquere, quàm tecum;*

Seneca.

A *tu quidem ità viue, vt nihil committas, niſi quod committere etiam inimico poſſis, ſed quia interueniunt quædam, quæ conſuetudo fecit arcana, cum amico omnes curas, omnes cogitationes tuas miſce.* Et Plinius iunior in fine epiſt. 5. lib. 1. *Hæc tibi ſcripſi*, ait, *quia æquum erat te pro amore mutuo non ſolùm omnia mea facta, dictaque, verùm etiam conſilia agnoſcere.* Et emblematum Bathyllus 84. amicitiam varijs notis delineans inter alia hæc canit:

Plinius.

Bathyll.

Cur tibi ſic latus eſt, ipſũq; ad pect° apertũ?
Ipſum animi nudo ſic penetrale meum.

cui conſonat Cauſinus in Polhyſtore ſymbol. lib. 2. num. 11. Iuuenem, qui amicitiæ ſpeciem exprimebat, refert habuiſſe latus apertum vſque ad cor, & brachium inclinatum digito cor oſtendens. Quarè ex his liquet debitam fuiſſe animæ piæ arcanorum communicationē, vtpotè ſupremo Numini perfecto fœdere coniunctæ in ſacro ſympoſio, quod honorifico titulo amicæ hic tacitè reor indicatum.

Cauſinus.

Inter epulandum ænigmata proponere, & enodare priſca conſuetudo fuit: vndè Ioſephus lib. 12. Antiquit. cap. 2. de ſympoſio, quod ſeptuaginta duobus ſenioribus Ptolemæus Aegypti Rex parari iuſſit, ſic ſcribit: *Cùmque Rex ſiluiſſet, quantum ſatis viſum eſt, cœpit philoſophari proponens ſingulis quæſtionem aliquã de natura ſubtili diſquiſitione dignam; illis verò diſertè ad quidlibet reſpondentibus delectatus eorum conſuetudine per duodecim dies inſtaurauit conuiuium; ſi quis autem cupit cognoſcere quæſtiones agitatas in eo conuiuio, legat Ariſtæi librum, quem de hoc argumento conſcripſit.* In qua hiſtoria relata tom. 1. Biblioth. Patrum Coloniæ impreſſæ enumerantur ſeptuaginta duę quæſtiones inter conuiuandum enucleatæ, de quo more plura eruditè collegit Salazar. in Prouerb. cap. 9. à num. 14. Verùm ſi in humanis epulis peritiſſimi magiſtri griphos, quæſtiones, & ſtrophas obſcuras ad naturalem cognitionē ſpectantes dilucidare ſolebant; equidem auguſtæ Altaris menſæ diuina ſapientia præſidens deuotos conuiuas ſupernaturalia myſteria edocet. Hoc demonſtrarunt illa Salomonis verba. *Sapientia ædificauit ſibi domum, excidit columnas ſeptem, miſcuit vinum, & propoſuit menſam:* hunc enim locum de Euchariſtiæ inſtitutione Patres frequenter interpretantur. Cyprianus in epiſt. ad Cæcilium de Sacramento Altaris, & lib. 2. teſtimoniorum contra Iudæos, Ambroſius lib. 4. de fide cap. 7. Chryſoſtomus homil. in pſalm. 22. D. Thomas in opuſc. de Sacramento, Beda, & Hugo

Inter conuiuia ænigmata proponere, & ſoluere vetus mos fuit Ioſeph.

Salazar.

Sacræ mēſæ cōuiuas Chriſtus ſupernaturalia myſteria edocet. Prou. 9.

Cyprian. Ambroſ. Chryſoſt. D. Thomas Beda. Hugo.

in

In præmemoratum verſiculum. A

Dominus ſub figura Angelorum ad deſtruendas illas ciuitates nefando ſcelere contaminatas pergens Patriarchæ Abrahæ, quem comitem habebat, occultum mentis propoſitum aperuit de incendio abſumendis luxurioſia illis vrbibus. *Num, inquit, celare potero Abrahã, quæ geſturus ſum?* Gen. 18. Sed quæ cauſa ita vrget ſupremum Numen ad decretum, quod mente detinebat, Abrahæ manifeſtandum? Sed nonnè Patriarcha eidem orbis conditori ſub ſpecie peregrinorũ paulò ante inſtruxerat opiparũ conuiuium? quod cùm Euchariſticam alimoniam ſignificaret, vt plurièa monuimus, intelligere poſſumus illius intuitu, qualis futura eſſet cæleſtium myſteriorum reuelatio, dum Euchariſtia ſolùm ſub typo repræſentata Deum quodammodo impulerit ad cordis ſecretum Patriarchæ pateſaciendum.

Gen. 18.

Euchariſtię ſolus typus Deum quodammodo impulit ad cordis ſecretũ Abrahæ pateſaciendum.

Sapientiſſimus præceptor Chriſtus ſermonem aliquandò inſtituit, in quo altiſſima arcana reuelauit diſcipulis, & indè ſubiecit eos amicorum nominibus deinceps vocandos eſſe, quia nimirùm ſecretorũ cõſcij facti fuerant. *Iã, inquit, non dicam vos ſeruos: quia ſeruus neſcit, quid faciat Dominus eius. Vos autem dixi amicos: quia omnia quæcunque audiui à Patre meo, nota feci vobis.* Ioan. 15. Sed quãdò, quæſo, facta fuit adeò completa diuinorum ſecretorum propalatio? nonnè peracta illa cœna, in qua amantiſſimus Seruator noſter Dominici corporis ſui eſca, & ſanguinis poculo Apoſtolos recrearat? Ità ſanè ex hiſtoria præmemorati Euangeliſtæ cap. 13. & 14. colligitur apertiſſimè; quæ quam luculenter noſtrum comprobent argumentum, quilibet etiam vel elementaris animaduertere poteſt. Congruit huic themati, quod de S. Tereſia retulimus notula 1. ad primam clauſulam huius verſiculi.

Ioan. 15. C

Columba.

NOTVLA V.

Lenitate conſpicuus debet eſſe ſacræ menſæ conuiua.

Columba ità mitis eſt, vt pro manſuetudinis typo habeatur. Hinc eſt illud adagium: *Mitior columba*, hanc quoq; auem felle carere aſſerũt Anomaſtici. Quarè ad ſacroſanctum conuiuium cæleſtis Amator dilectã alliciens ſub blando columbæ titulo eam lenitatis virtute communicantibus maximè congruente præditam eſſe inſinuat.

Columba typus manſuetudinis.

B

Ex manna, quod ad refectionẽ Iſraelitarum cælo depluebat, confuſo, oleati ſaporis offæ conficiebantur. *Erat autẽ Man, quaſi ſemen coriandri, coloris bdellij. Circuibatq; populus, & colligens illud frangebat mola, ſiuè terebat in mortario, coquens in olla, & faciens ex eo tortulas ſaporis quaſi panis oleati.* Num. 11. Quid myſterij hic edocemur? Oleum clementiæ ſymbolum eſt peruulgatum; vndè furentibus irati ponti fluctibus inſperſum eos ſedare ſcribit Rhodiginus lib. 25. antiqu. lect. cap. 16. quarè ſapor oleatus præclarum manſuetudinis allectamentum ſacro cibo in manna præfigurato repræſentabat.

Numer. 11.

Rhodigin.

Duo Cherubim ex lignis oliuarum efformati in magnifici illius templi à Salomone conſtructi oraculo collocati erant. *Et fecit in oraculo duos Cherubim de lignis oliuarum, decem cubitorum altitudinis.* Reg. 3. cap. 6. Certè ex ligno oliuæ ſtatuas Deorum fabricatas refert Valerianus lib. 53. hieroglyph. quòd hominibus manſuetudinem maximè conuenire etiam cæca exiſtimauit Gentilitas; Cherubim ergò ex oliua elaborati in oraculo arcam fœderis Euchariſtiæ figuram continente poſiti typicè referebant, quales eſſe debeant ſacræ menſæ participes, lenitate nimirùm inſignes.

3. Reg. 6.

Valerian.

D

Lenitate inſignes eſſe debent ſacræ Synaxis participes.

Plena eſt admiratione illa Chriſti reprehenſio, qua Petrum redarguit, dum Malcho aurem gladio, quem geſtabat, euaginato abſcidit. *Conuerte gladium tuũ in locum ſuum.* Matth. 26. quid enim criminis admiſit Apoſtolus? nonnè iuſtę Domini ſui defenſioni operam nauabat fidelis ſeruus? nonnè eſt enis illa barbaries ſæuientium ſatellitum coercẽda meritò videbatur? nonnè omni niſu contendere pro ſalute magiſtri, cui nũquam digna ſatis rependi poſſunt, licet

Matth. 26.

ſed nihil concitabit admirationis, ſi in memoriam reuocemus, quòd paulò ante Domluici corporis eſca Petrus refectus fuerat: quarè rationi baud conſentaneū erat, vt iracundiæ, & vltionis munus exerceret, qui manſuetudinis ferculum ſumpſerat. Occurrit & hic perpendere gladium illum de menſa, ſuper quam auguſtiſſimū Altaris Sacramētum Chriſtus Dominus condiderat, ſublatum fuiſſe à Petro, quod ſatis innuere videtur ſacra hiſtoria; cùm enim Dominus noſter dixiſſet. *Qui non habet gladium, emat*, oblecit Petrus. *Domine ecce duo gladij hic*: vndè ſi diligenter particulam, *ecce*, premas, binos illos gladios in menſa appoſitos facilè intelliges, quorum vnum Petrus auditis illis verbis abſtulerit, vt eo monitus ad dilecti ſui Domini tutamen incederet. Quarè mitiſſimus Magiſter, vt mentibus noſtris altiùs imprimeret, quantum Euchariſtia manſuetudinis affectum deſideret, noluit vt ferrum, quod menſam illam, in qua fuerat inſtituta, attigerat, rigori quamuis iuſto inſeruiret.

Petrū manſuetudinis ferculo paſtū dedecebat vltionis munus exercere.

Luc. 22.

Luculentū eſt pro noſtro argumento illud Chryſoſtomi pronunciatum hom. 27. in epiſt. ad Corinth. *Talis menſa*, inquit, *fuiſti particeps, vt cùm omnibus deberes eſſe mitior, & clementior, & par Angelis; & ſanè nimium dedecet carne mitiſſimi illius Agni, de quo dicitur; Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi, paſtum irati vrſi indolem referre.*

Chryſoſt.

Formoſa.

NOTVLA VI.

Anima decorata cæleſti contemplatione, Altaris pabulo nutrienda eſt.

DIVVS Beenardus ſer. 57. in Cant. pulchritudinem animæ, quam hic celebrat diuus Amator, eam eſſe dicit, quæ affectu, & conſideratione diuinarum rerū acquiritur. *Meritò quoque*, inquit, *formoſa, quæ cæleſti deſiderio fulgens ſuperna contemplationis decorem ſe induit*. Hæc autem ſpiritalis venuſtas, quæ potiſſimùm in quadā aſſimilatione animæ cū Deo cōſiſtit, fouēda, & augenda eſt Dominici corporis eſca. Indicault hoc Paſchaſius lib. de corpore, & ſanguine Domini cap. 20. cuius verba accipe. *Longè inferiùs vita*

D. Bernard.

Paſchaſ.

A *iſta temporalis, corporeo iſto communi alitur cibo, & potu; longè verò excelſiùs, ac præeminentiùs vita illa, quæ abſconſa eſt cum Deo, qua conformes illi configurati ſumus, illo ſaginatur cibo, & potu, quem de ſcripturis, & de Altari accipimus, & tranſuehit nos ad ſpiritualia, vt ibi exindè viuamus, vbi vita noſtra ſeruatur æterna.* Preme, *vita illa, quæ abſconſa eſt cum Deo, qua conformes illi configurati ſumus, illo ſaginatur cibo, & potu, quem de ſcripturis, & de Altari accipimus*: facilè enim percipies eandem eſſe vitam, qua conformamur Deo, & ſpiritalem elegātiam: quomodò enim anima noſtra Deo veræ pulchritudinis fonti aſſimilari poteſt, niſi B eiuſdem pulchritudinis facta ſit particeps? Quarè ad mentem præmemorati Paſchaſij, cùm diuinorum myſteriorum, quæ in ſcripturis continentur, conſideratione, & Euchariſtico cibo, ac potu vita illa ſpiritalis ſaginetur, ſimul & pulchritudo animę feliciter enutritur: quocircà dum cæleſtis ſponſus iucundo formoſæ titulo appellat ſponſam, eam & per eleuationem mentis ad ſupeena pulchram effectam deprædicat, & ità dignam, quæ alatur ſupercæleſti ferculo.

Antequam feliciſſima illa frumenti, vini, & olei benedictione à genitore Iſaac locupletaretur Iacob, videamus quæ fuerint potiſſima eius ſtudia: equi- C dem in tabernaculis verſari ſolitū fuiſſe facer textus refert. *Iacob autem vir ſimplex habitabat in tabernaculis*. Gen. 25. hæc autem tabernacula erant Academiæ, ſeu gymnaſia, in quibus ſupereccelſæ ſapientiæ dogmata readebantur, vt ex traditione Hebræorum exponit Abulenſis in cit. loc. *Vel*, inquit, *vt volunt Hebræi, tabernacula hic vocantur ſcholarum loca, in quibus manebat Iacob addiſcens ſapientiam, & Dei timorem: erat autem vnum tabernaculum Melchiſedech, qui erat ſapiens, & Sacerdos Dei excelſi; erat aliud tabernaculum Heber, qui Propheta erat, & docebat de rebus diuinis, vndè volunt Hebræi, quòd Iacob quatuordecim annis habi-* D *tauit in tabernaculo Heber*. Cūm igitur tandiù ſacrarum litterarū palæſtras frequentarit Iacob, mentem eius cæleſtiū arcanorum cognitione imbutam fuiſſe nemo dubitabit: hinc benedictione illa inſigni frumenti, vini, & olei dignatus fuit. Quæ myſticè hic doceamur, non difficilè animaduertes, ſi in memoriam reuocabis, benedictione præmemorata, quā aſſecutus eſt Iacob, Altaris alimoniā præſignatā fuiſſe, ad quā diuinarum rerum contemplationi vacantes maximè diſponuntur. Sed dum de hoc Patriarcha loquimur, perpendamus, quòd huic ali-

Gen. 25.

Abulenſ.

Contēplationi diuinarum rerū vacātes maximè diſponūtur ad ſacram alimoniam.

aliquando dormienti ſuperhumana demonſtrata fuere. Gen. 28. *Viditque in ſomnis ſcalam ſtantem ſuper terram, & cacumen illius tangens cælum: Angelos quoque Dei aſcendentes, & deſcendentes per eam, & Dominum innixum ſcalæ.* euigilans exclamat: *Verè locus iſte ſanctus eſt, & ego neſciebam.* & ſtatim ſubijcit: *Si fuerit Deus mecum, & cuſtodierit me in via, per quam ego ambulo, & dederit mihi panem ad veſcendum, & veſtimentum ad induendum, reuerſusque fuero proſperè ad domum Patris mei, erit mihi Dominus in Deum.* Sed quale ſacramentum eſt, quòd poſt agnita cæleſtia myſteria Iacob panem poſtulat? equidem panem Euchariſticum petitum fuiſſe ab eo dicit Paſchaſius lib. de corpore, & ſanguine Domini cap. 21. *Hunc itaque cibum*, ait, *Iacob Patriarcha eſuriebat dicens: ſi fuerit Dominus mecum, & dederit mihi panem ad edendum, & veſtimentum ad induendum; quotquot ergò in Chriſto baptizantur, Chriſtum induunt, & panem Angelorum comedunt.* O egregia Idæa, qua repræſentatur anima per meditationes ad ſupernarum rerum cognitionem euecta, quàm bene parata ſit pro Euchariſtico pane ſumendo.

Gen. 28.

A

Paſchaſ.

B

Iuuat obſeruare pro noſtri diſcurſus meta expoſitionem illius Matth. 24. *Vbicunque fuerit corpus, ibi congregabuntur & aquilæ*, à D. Chryſoſtomo allatam homil. 24. in cap. 10. primæ ad Corinth. *Aquilas autem appellat, vt oſtendat, ad alta eum oportere contendere, qui ad hoc corpus accedit, & nihil cum terra debere ei eſſe commune, neque ad inferiora trahi, & repere, ſed ad ſuperiora ſemper volare, & in ſolem iuſtitiæ intueri, mentiſque oculum acutiſſimum habere.* Ab hoc enim aureo Doctore diſcere poſſumus, qualem Chriſti menſa exoptet, eum nimirùm, qui & cogitatione, & voluntate fertur ad ſuperna.

D. Chryſ.

C

Chriſti mẽſa eũ exoptat, qui & cogitatione & volũtate ad cæleſtia fertur.

Iam hyems tranſijt, imber abijt; & receſſit.

D

NOTVLA VII.

Vberrima hilaritatum ſeges eſt in Dominica menſa.

OB lætitias, quibus Euchariſtia abundat, aptè aſſimilatur vernæ tempeſtati, qua tellus ſinum aperit, germinum, atq; florum fœcundiſſimos ſcetus effundit, culta viridaria ſuauiter fragrant, ſub placido cælo lenes perflant Zephyri, aues dulciſſimis concentibus æthera demulcent, natura ſexcentis oblectamentorum figuris, vt voluptati indulgeant animantes, hortatur; tempus autem præcedens inſtitutionem ſacræ Synaxis tot iucunditatum donis viduatum, ſterili, & mœſtæ hyemi æquari poteſt, quandò nimirùm horti omni honore ſpoliati, campi penè mortui ſquallent, fluuij conſtringuntur, arbores frondibus nudatas Aquilonum flatus verberant frementes, & omnia ſub immiti cælo triſtantur: Diuinus igitur Amator his verbis, *Iam hyems tranſijt, imber abijt, & receſſit*, ſponſam ſpiritalem ſic alloqui videtur. Vide, ò mi dilecta, iam depulſa nebuloſa vetuſtæ legis tempora, quibus ſub figurarum obſcuro velo obtegebantur cuncta, iã non de cælo pluit manna, ſed panis viuus delabitur, ſcilicet ego ipſe, qui me tibi totum in alimoniam trado, manduca, & epulare; qua par eſt deuotione, & gaudijs afficieris vniuerſis, quorum vmbræ leues ſunt copioſæ veris amœnitates. Inſinuauit aliqua in parte D. Ambroſius lib. de Iſaac cap. 4. hanc expoſitionem, vbi Chriſtum ſic piæ animæ loquentem inducit. *Surge, veni, proxima, noli timere retia, iam præterijt hyems, venit Paſcha.*

D. Ambr.

Qua ſymphonia, quibus ingeminatis modulationibus, quo ingenti populi tripudio, quibus geſtientium animorum ſignis arca fœderis de domo Obededom in ciuitatem Dauid tranſuehebatur, ſacram hiſtoriam referentem recolamus. *Abijt ergò Dauid, & adduxit arcam Dei de domo Obededom in ciuitatem Dauid cum gaudio: & erant cum Dauid ſeptem chori, & victima vituli. Cumque tranſcendiſſent, qui portabant arcam Domini ſex paſſus, immolabat bouem, & arietem, & Dauid ſaltabat totis viribus ante Dominum, porrò Dauid erat accinctus ephod lineo. Et Dauid, & omnis domus Iſrael ducebant arcam teſtamenti Domini in iubilo, & in clangore buccinæ.* 2. Reg. 6. Quilibet hìc vel mediocriter in ſacris paginis verſatus exũdantium gaudiorum, quibus à Dominico Sacramento in arca illa præſignato replendi erant fideles, adumbratam effigiem agnoſcet. Sed quoniam de arca ſermo eſt, ſubrepit recordatio, quòd illa clangentibus tubis Iubilæi circumducta fuit ex diuino præſcripto ad expugnandam Ierichontinam ciuitatem. *Septimo autem die Sacerdotes tollant ſeptem buccinas, quarum vſus eſt in Iubilæo, & præcedant arcam fœderis: ſeptieſquè circuibitis ciuitatem, & Sacerdotes clangent buccinis.* Ioſue 6. Sed ſi hæc erat militaris obſidionis ſpecies, cur duæ illæ tubæ argenteæ

2. Reg. 6.

Ioſue 6.

gentex Domini iuſſu elaboratæ, quibus claſſicum inſonarent Iſraelitæ tempore

Numer. 10.

pugnæ, vt Numer. cap. 10. conſtat, non perſtrepuit? Equidem Iubilæi annus quinquageſimus ab ipſo iubilæi titulo, quantæ iubilationis plenus eſſet, indicatur; redibat homo ad auitas poſſeſſiones, & vnuſquiſque ad propriam familiā, triſtibus eliminatis lætitia ſumma domi-

Leuit. 25.

nabatur, vt Leuitic. cap. 25. enarratur. Quarè repertum hic habes ſymbolum lætitiarum à ſacra Synaxi profluentium, cuius etiam myſterij memoriam renouare videtur laudatiſſimus Eccleſiæ vſus harmonicis cantibus, muſiciſq; inſtrumentis feſtiua agendo ante Altaris Sacramentum. Egregiè adnotat Philip-

Philippus Abbas.

pus Abbas tract. de ſilentio Cletiorum cap. 44. præmemoratum Ioſue locum explicans. *Cuiuſmodi morem*, inquit, *quē ſynagoga diuina priſca legis inſtitutio delegauit, Eccleſia tempore gratiæ à ſe non penitùs relegauit; ſed tubas ductiles, quibus illa illo in tempore perſonauit, iſta in ſigna area forma alterius commutauit. Quæ cùm habet epulum, ideſt cùm in altario corporis, & ſanguinis Chriſti conficit Sacramentum, conſueuit ſolemni iubilo perſonare.*

Euchariſtia antonomaſticè dicitur exultatio. Pſal. 47.

Tantæ exultationis cauſa eſt Euchariſtia, vt per antonomaſiam exultatio nominetur à regio Vate. *Fundatur exultatione vniuerſæ terræ mons Sion.* Pſal. 47. Audiamus D. Ambroſium præmemoratū

D. Ambr.

locum exponentem. *Sed quia*, ait, *in vetuſtis exemplaribus aliquibus reperimus bona radice exultationē vniuerſæ terræ, ſenſū quidem eundem aduertimus, quia diuina in nobis Dei Patris dona laudantur, qui dedit nobis exultationem bona radice fundatam, Deum videlicet Ieſum, veram, & fœcundiſſimam vitem, de qua Sacramenta fluxere cœleſtia, in quibus eſt perpetua, & diuina lætitia.* Ex his ergò intelligere poſſumus

Lætitiam vberrimam in animos transfundit Euchariſtia

adeò abundantem transfundere lætitiā in animos Euchariſticum Sacramentum inter omnia alia Sacramenta potiſſimū, & præcipuum Eccleſiæ fundamentum, vt pleno ore exultatio appellari poſſit.

Ducta vxore à filio illius Regis, de

Matth 22.

quo Matth. 22. hic pro ſolemniter celebrandis nuptijs in honorem gnati opiparum conuiuium inſtrui iuſſit, ad cuius lauticiem à gregibus, ab armentis, à venatione, ab aucupio petitæ eſcæ in ſexcentas coquorum induſtria conditæ figuras aderant, & generoſa falerna ad coronandos cyathos varia, nec non ab hortis decerpta poma, pluraque ſecundæ menſæ bellaria, & copioſa promulſis, & demùm nihil, quod ad exhilarandos conuiuas à magnificentia regia deſiderari poſſet, deerat. quod breui com-

A pendio innuit clauſula illa: *Parata ſunt omnia, venite ad nuptias.* Verùm ſi geniale illud epulum ex notiſſima declaratione, Chriſti menſam indicauit, cumulata gaudia, quibus illius participes replentur, benè adumbrata in eodem animaduertis. Demùm, vt epilogo perſtringam hoc noſtrum thema, quilibet deuotè eſcam diuinam ſumens veriſſimè illud Sap. 7. pronunciare poteſt: *Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa.*

Sap. 7.

Quarè, cùm ex acquiſito bono gaudium relulcet, equidem bonis omnibus acquiſitis gaudia cuncta adſunt. Scitè Hugo Carenſis in cap. 6. Ioan. explicans illa

B verba Chriſti, *Qui manducat meam carnē, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in illo*; ait. *In me manet, tanquam membrum in corpore, & ego in illo, ſicut Dominus in hoſpitio, Sacerdos in templo, ſicut ſponſus in thalamo. & nota quòd vtile eſt talem hoſpitem recipere honeſtè in domū ſuam, quia ſoluit omnes expenſas totius familiæ, & dat ſingulis munera. Sap. 7. Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa.*

Ioan. 6.

Hugo.

Flores apparuerunt in terra noſtra.

NOTVLA VIII.

Prælibationes quædam cæleſtis gloriæ in ſacra Synaxi habentur.

FLORIBVS hic commemoratis, præuias ſupernæ patriæ ſuauitates, quibus quandoque viri ſancti in hac vita perfunduntur, S. Gregorius hom. 16. in Ezechiel. lib. 2. denotari arbitratur. *Tunc*, inquit, *apparent flores in terra, quia cùm de æternæ*

D. Gregor.

D *beatitudinis vita quandam ſuauitatis primordia prægustare anima cœperit, quaſi iam in floribus odoratur exiens, quod poſtquā egreſſa fuerit, in fructu vberius habebit.* Affinia his habet Theodoretus animaduer-

Theodoret.

tens, quòd dicitur, *flores viſi ſunt in terra noſtra, non fructus, quia abſoluta bonorum poſſeſſio pijs hominibus in futuro ſæculo reſeruatur.* Sed quænam eſt hæc terra horum florum genitrix beata, quam ſibi Chriſtus cum dilecta anima communem indicat dicens: *Terra noſtra?* Equidem corpus ſuum crediderim, hoc enim cùm eiuſdem ſit naturæ, cuius erat illud Protoparentis Adæ è terra originem tra-

bens, ratione huius primæuæ originis A terra nuncupari poteſt, licèt per vnionem hypoſtaticam Dominicum corpus fuerit eleuatum ad eſſe diuinum, cuius

Corp⁹ Xp̄i terra noſtra appellatur, à qua lectiſſimi flores prægustationũ cœleſtis gloriæ erumpunt.

ſacroſancti corporis cùm participes ſimus in Altaris communione, etiam terra noſtra verè nominatur. Ab hac ergò feliciſſima terra lectiſſimi flores erumpunt, prægustationes ſcilicet quædam æternæ gloriæ. His ergò floribus propoſitis diuus Amator piam animam ad Euchariſtiæ menſam allectat; *Flores apparuerunt in terra noſtra.*

Ariſtot.

Ariſtoteles lib. de mirabilibus Auſcultationibus ſic recenſet. *In Aetna Siciliæ monte ſpelunca eſt, circà quam florum omnigena copia creſcit omni tempore, tum violis immenſum quoddam ſpatium obtegitur. Quæ finitima loca adeo fragrantia ſua replent, vt occupati hac ſuauitate odoris venatici canes, lepores veſtigare nequeant. Ac ſub eodem hiatu obſcurum quoddam antrum latet, vbi triticum reperitur, nec domeſtico, quo vtuntur, nec alij importato ſimile, ſed peculiari proprietate inſigne.* Ab hac imagine à natura delineata euchamus mentem ad ſpiritalia contemplanda. Aetna continuo exardeſcit incendio, atque flammiferos in aera eructat globos, ſed nonnè Chriſtus perpetua exæſtuãs charitate ſub ſacris accidẽtibus adſtat ignita amoris tela in nos iaculans? Propè Aetnam frumentum valdè perfectum enaſcitur, certè & de Dominici corporis alimonia eſt illud oraculum, *Quid enim bonum eius eſt, & quid pulchrum eius, niſi frumentum electorum?* Zachar. 9. cuius frumenti adipe nonnè ſatiamur? ſuaueolentes globi Aetnæ proxima emittit flores, ad quorum fragrantiam venatici canes ferarum, quas inſequuntur, odorem non ſentiunt; in Chriſti verò menſa deuotè manducantes, neſcio quid beatitatis felicitatis ſubodorantur, quòd etiam in ſenſus redundat, eoſque ita conſopitos reddit, vt terrenas voluptates, quibus antea veluti canes prædæ auidi inhiabãt, non ampliùs ſectentur.

Zachar. 9.

In Altaris menſa deuotè manducãtes neſcio quid æternæ felicitatis ſubodorãtur.

B

C

D

Sed quoniã inter amœnos flores verſamur, iucundum erit tantiſper in his detineri. Ad memoriam reuocemus ciuitatem Iericho, ſelectorum feracem florum, vt ex illo Eccleſiaſtici 24. apertiſſimè colligitur: *Sicut plantatio roſa in Iericho.* Si enim ibi ſedem ſuam habebat florum regina, ſanè & florum turma ſubdita, & benè culta aderat. Sed videamus, quid Iſraelitis aditus ad ingrediẽdum floridam Iericho aperuerit. Equidem arca illa fœderis ſepties per muros Ierichontinos circumlata. Ioſue 6. O præclarum pro noſtro diſcurſu ſimulacrum, arca notiſſima Euchariſtiæ figura vias aperit ad blandulos flores, ad primordia ſcilicet quædam æternitatis beatæ præſentienda.

Eccleſ. 24.

Ioſue 6.

E patrijs laribus pergebat in Meſopotamiam Iacob, itinere laſſus humi cubat, lapidemq; capiti pro puluinari ſupponit; eccè dormitat, & dum requieſcit, *vidit in ſomnis ſcalam ſtantem ſuper terram, & cacumen illius tangens cælum: Angelos quoque Dei aſcendentes, & deſcendentes per eam, & Dominum innixum ſcalæ.* Gen. 28. expergefactus ſomni imagines recolens ſic precatur. *Si fuerit Deus mecum, & cuſtodierit me in via, per quam ego ambulo, & dederit mihi panem ad veſcendum, & veſtimentum ad induendum, reuerſuſque ero proſperè ad domum patris mei, erit mihi Dominus in Deum.* Miror, cur panem poſcat, & non potius roget, vt Numini, quod apici ſcalarum incumbens aſpexerat, vniatur, vel vt beato Angelorum cœtui, quorũ aliquos per gradus ſcalæ aſcendentes, alios verò deſcẽdentes intuitus erat, admiſceatur, vel vt cæleſtium gaudiorum fiat particeps. Agnoſcamus hìc myſterij arcanum. Ingenuus adoleſcens diuino iubare illuſtratus panem ſacratiſſimum deſiderabat; (Paſchaſio interprete lib. de corpore, & ſanguine Domini c. 21.) cuius eam eſſe virtutem nouerat, vt non ſolùm realiter, ſed etiam in voto manducatus prælibamina quædam ſupernæ iucunditatis ſubminiſtret; quarè ad hæc aſpirãs probus iuuenis, dum ſibi inter mortales peregrinandum erat, panem petijt, ſcilicet gratiæ donum edendi in ſpiritu cũ panem viuum, qui de cælo fidelibus aliquandò dandus erat.

Gen. 28.

Paſchaſ.

Euchariſtia non ſolùm in re, ſed etiã in voto manducata prælibamina quædam cæleſtis gloriæ ſubminiſtrat.

Tempus putationis aduenit.

NOTVLA IX.

Excreſcentes in anima terrenarum rerum appetitiones ſacræ Synaxis virtute reciduntur.

NON de ſarmentorum putatione, quæ fit in vitibus, vel abeunte bruma, vel ſub principio veris, & ſecundùm Columellam lib. 4. cap. 23. ſub frigidiori cælo ad Idus Februarias ſermonem hic eſſe indicant vernales notæ hoc verſiculo recenſi-

Columell.

cenſitæ, vitis nimirùm floritio, ex quibus adauctum iam eſſe ver apertè ſatis colligitur; quarè de frondium amputatione mentionem fieri exiſtimo, quod & veriſimile putat Sherlogus tom. 2. veſtigat. 23. ſect. 2. num. 10. vites enim nimiùm luxuriantes, expanſis plus æquo folijs, obumbrant racemos, qui Solis radijs viduati maturitatis perfectionem attingere nequeunt; ſuperfluis autem frondibus reſectis, Phœbo percuſſa vuarum proles feliciſſimè adoleſcit. Præmemorata autem frondium reciſio ſub fine veris in feruido Palæſtinæ climate fiebat, nam in ea è regione ſub verum æquinoctiũ maturæ ſunt ad meſſem hordeaceæ fruges, vt notat Gaſpar Sanctius in verſiculum huius Cant. *Ficus protulit groſſos ſuos*. & plura de hac re habet Sherlogus tom. 1. in Cant. anteloq. 5. ſect. 2. ſub num. 58. quarè ſub hac metaphora ſignificatur, Euchariſticę mẽſæ ſponsã ex ſingulari Dei dono peruenisse ad illũ mortificationis gradũ rerũ mũdanarum deſideria nimiùm progerminantia reſecantem, quibus obtruncatis, perfectionis fructus maturantur.

Sherlog.

Sanctius.

Sherlog.

Fauent ex parte huic expoſitioni Origenes hom. 4. ex quatuor, Hieronymus lib. 2. contra Iouinianum, Catena trium Patrum explicantes hanc putationẽ de tempore ſuperfluorum, nec non ſegregationis à cognatis, & domeſticis. Quãtum verò gratiæ conferat Euchariſtia ad euellendum humanum affectum à ſæcularibus illectamentis, egregiè tradit S. Cyrillus Alexandrinus lib. 3. in Ioan. cap. 34. dicens. *Hoc eſt etiam, quod in Pſalmiſta. Panem Angelorum manducauit homo; ſed perſpicuum eſſe arbitror, non alium panem, neque aliud alimentum præter filium Dei rationalibus, intellectualibuſque ſubſtantijs propoſitum eſſe: ipſe igitur eſt manna verum, ipſe, inquam, eſt panis de cælo, qui omni rationali creaturæ à Deo præbetur; ita gratia, & miſericordia, à cupiditate caducarum rerum varijs, multiſque modis humanam ſolet renocare naturam.*

Origen.
Hieronym.
Catena triũ Patrum.
Cyrill. Alexandrin.

Vbi de Chriſti menſæ conuiuis illud Matth. 24. *Vbicunque fuerit corpus, illic cõgregabũtur & aquilæ*; expoſuit D. Chryſoſtomus hom. 24. in cap. 10. 1. ad Corinth. ſic ſubdit: *Aquilarum enim, non graculorũ hæc menſa eſt*, vel quia illa aquilas admittit, graculos verò excludit, vel quia graculos in aquilas commutat: Graculus eſt auis dedita rapacitati duas ex oliuetis pedibus baccas, tertiam ore ferre ſolet, monedula etiã dicitur, quòd monetas ſurripiat: vndè Cicero pro Valerio Flacco prouerbialiter loquens. *Non plus*, inquit, *aurum tibi, quàm monedula committendum*. Et Plinius lib. 10. c. 29. *Inſubrium tractu examina graculorũ, monedularumque, cui ſoli aui furacitas auri, argentique præcipuè mira eſt*. Quarè graculus typum exprimit hominis diuitiarum, & cęterarũ rerũ, quæ à mundi ſectatoribus in pretio habentur, valdè cupidi: hic autem homo ex naturæ corruptela graculo ſimilis, dignè, & frequenter accedendo ad Dominici corporis eſcam, illius virtute ità mutatur, vt terrenis affectibus ablegatis aquilam ad ſuperna volitantem moribus referat.

Matth. 24.
D. Chryſ.
Cicero.
Plinius.
Sacræ Synaxis virtute homo terrenos affectus ablegat.

Cùm dira fames torqueret Iſraelitas ex areſcenti vndiq; gleba, Eliæ à Numine ſupremo deſtinati corui panis, & carnis binam ſingulis quibuſq; diebus refectionem ſuppeditabant. *Corui quoque deferebant ei panem, & carnes manè, ſimiliter panem, & carnes veſperi, & bibebat de torrente*. Reg. 3. cap. 17. Sed cur non eligitur columba auis pura, & ſincera ad ingenuum Prophetam alendum? & ſi Elias tunc maximè triſtabatur ob iniquos, cur Dominus ad demonſtrandum tantum ex iuſto zelo conceptum ab eo mœrorem, non fidæ, & mæſtiſſimæ turturi Vatis refocillandi curam demandat? Cur, inquam, præ columba, præ turture ad ſubminiſtrandum Eliæ nutrimentum deputatur coruus carniuorax, qui nec carniũ rapacitate comparatarum propriam ſobolem participem faciat, vt ex illo Pſal. 146. colligunt expoſitores. *Qui dat iumentis eſcam ipſorum, & pullis coruorum inuocantibus eum*: his enim parentum auxilio deſtitutis diuina ſubuenit Prouidentia. Quid hic Sacramẽti tradatur, inueſtigemus. Equidem alimonia illa panis, & carnis à coruo delata Euchariſtiam figurabat; hæc enim Dominicam carnem ſub accidentibus panem referentibus continet, cuius vis admirabilis homines coruis non diſſimiles in auiditate carnium ità moderatur, vt prauæ totum concupiſcentiæ penitùs reciſæ videantur.

3. Reg. 17.
Pſal. 146.

Elephantum in Vrbe Goa fuiſſe refert Lipſius epiſt. centur. 1. epiſt. 56. ad Ianum Hautenum, qui dum effractis carcenis, dirutiſque vinculis laſciuienti appetitu agitatus furebat, ab eius impetu cũctis declinantibus, famulus quidam infantulum Domini ſui vlnis geſtabat, in ædes celerrimè penetrans vehementi trepidatione commotus puſionem ante ædes dereliquit: adeſt elephas, perniciem quoque pupulo adeſſe omnes opinantur, non ità euenit, feritate depoſita bellua in puerum blanda eum proboſcide eleuatum in humile tectum, quod è regione ædium erat, reponit, obturumq;

Lipſius.

ali-

Gen. 18. aliaque ad recreandos hoſpites parat cibaria: Sed quis prandendi locus conſtituatur, videamus. An in aula aliqua, vel in cubiculo intra ædes? Non equidem; ſed foris, ſub vmbra nimirùm arboris. *Ipſe ſtabat iuxtà eos ſub arbore.* Cur hoc? deerant forſan commodæ, & ornatæ habitationes intra penetralia Abrahæ? Non equidem, quia illi plurima erat ſupellex, & greges, & armenta poſſidebat, vernaculos etiam plurimos alebat, è quibus in pugnam tercentum decem, & octo numerauit. Verùm nonnè illi peregrini hoſpitio excepti fuere in feruore diei, ſcilicet quandò meridianus æſtus erit? antequam

Ibid.

verò in dapes vitulus eſſet conditus: *Tulit quoque butyrum, & lac, & vitulum, quē coxerat, & poſuit coram eis.* Gen. ibid. & panis ex farina compactus, & decoctus, vnius, aut alterius horæ ſpatium debuit pertranſire. Quare opportunum tempus aduenerat, quo ſuaues Zephyri perflare incipiunt, ſicut colligitur etiam ex illo Gen. 1. vbi dicitur, mundi conditorem deambulaſſe ad auram poſt meridiem: Comedentes ergò hoſpites ſub arboris tegumento plurimùm demulceri poterant à ſuaui ventorum flabello, quo ſymbolo præmonſtratum egregiè fuit,

Eucharisticæ mēſæ accumbentes diuinarum inſpirationū aura deliniuntur.

quantum Euchariſtico ſympoſio per memoratum Abrahami conuiuium adumbrato, accumbentes ſupernarum inſpirationum aura deliniantur.

D. Macharius hom. 47. perpendens ſpiritalem progreſſum animæ poſt eſum ſacri pabuli præmonſtratum in Iſraelitis, qui manducato agno paſchali pergere cœperunt ad terram promiſſionis

D. Machar.

ſic loquitur. *Poſt celebratum Paſcha filij Iſrael abeunt, proficit anima, quæ vitam Sancti Spiritus accepit, de agno guſtauit, eius ſanguine vncta eſt, & panem verum, verbum viuum manducauit.* Perpendamus hæc verba, *quæ vitam Sancti Spiritus accepit.* Sanè ſi Spiritus Sanctus eſt fons cæleſtium inſpirationum, quid aliud erit animam accipere vitam Spiritus Sancti, quàm ab ipſo fonte affluenter repleri pijs cogitationibus, & vitam tranſigere ſupernis illuſtrationibus enutritam?

Exod. 12. Gaudent. Brixian.

Gaudētius Brixianus Epiſcopus tract. 2. premens illud Exod. *Si quid reſiduum fuerit, igne comburetis,* inquit. *Si quid autem ſuperfuerit, etiam nunc in vniuſcuiuſque ſenſu, quod expoſitione ità non cœperit, ardore concremetur, quoniam Deus noſter ignis conſumens eſt, purgans, erudiens, & illuminans corda noſtra, ad intelligentiam diuinorum myſteriorum, vt & ipſius à Chriſto inſtituti ſacrificij cæleſtis cauſam, rationemque noſcamus inenarrabili dono eius,*

A *ſiue gratias relaturi.* Ad conſiderationis trutinam reducamus pro noſtro ſcopo, quod in Euchariſtia *Deus noſter ignis conſumens eſt, purgans, erudiens, & illuminans corda noſtra ad intelligentiam diuinorum myſteriorum.* Equidem dum erudit, & illuminat corda noſtra, internæ Numinis voces, quibus altiſſima doctrina traditur mentibus noſtris, indicantur.

S. Tereſia inſigni pietate, & ſublimi deuotione repleta, quotiès Dominici corporis ſacroſanctam alimoniam ſumebat, à Chriſto Domino plurimis altiſſimarum viſitationum, veritatumq; illuſtrationibus, & cæleſtium arcanorū cognitione irradiabatur, plerumque illud

B temporis punctum expectando, quo ſingularibus illis donaretur fauoribus, non rarò intuita eſt in ſacrata hoſtia Chriſtū ipſum Anaſtaſi glorioſa inſignem, aliàs in cruce pendentem, ſpinea corona aliàs redimitum, aliàs alio modo ſe videndū præbebat, huiuſmodi tamen maieſtatem præſeferentem, vt timorem ſanctum, & reuerentiam ſimul incuteret. In geſtis huius Sanctæ cap. 20. habetur. In vita S. Tereſiæ.

Surge, propera.

NOTVLA II.

C

In ſacræ menſæ conuiuis diuini edulij deſiderium ambit Chriſtus.

DIVVS amator ſub typo vernæ tempeſtatis, quandò tellus virenti amictu circūueſtita ridet, quādò prata vario florum diſcrimine pinguntur, quandò horti, & vineæ ſuaues efflant odores, quandò ſub mitiori cælo nouis germinibus gaudent plantæ, & gratos volucres attem-

D perant cantus, repræſentat omnia, quæ eximiam afferunt hilaritatem, cumulatè reperiri in ſacro ſympoſio, ad quod alliciens dilectam animam, dum, vt accelerет, eam hortatur, inſinuat, quàm ardenter cupiat, vt pabulum illud ſacroſanctum magno cum deſiderio ſumat; ad ea enim quæ vehementer appetimus, velociter tendimus. *Surge propera.*

Occurrit hic oraculum illud Iſaiæ 55. Iſaiæ 55.
Omnes ſitientes venite ad aquas: & qui non habetis argentum, properate, emite, & comedite: venite, emite abſque argento, & abſque vlla commutatione vinum, & lac.

quo

quo D. Hieronymo interprete, fideles ad Euchariſtiam inuitantur. Sed cur ad aquas, & non ad hauſtum vini? nonnè hoc magis congruum videbatur ad Altaris Sacramentum indicandum? vinum enim in ſacra conuerſione in Chriſti ſanguinem tranſmutatur. Myſteriū inueſtigemus. Equidem ſiti exardeſcētes non ad vinum, ſed ad gelidos latices anhelant: ſitis enim eſt frigidi, & humidi appetitus, hæ verò qualitates ſoli aquæ natura inditæ ſunt; dum ergò ſub aqua ſitientium ſymbolo proponitur Euchariſtica alimonia, vehementer illam exoptantibus præcipuè paratam eſſe rectè denotatur; vt autem intelligeretur ſermonem eſſe de ſacro cibo, ſubditur, B *& comedite*, cùm aliàs præfatis conſonum magis videretur, *bibite*. Premamus cætera. Cur dicitur, *emite, qui non habetis argentum?* & cur ſubſumitur, *emite abſque argento, & abſque vlla commutatione vinum, & lac?* Nonnè in emptionis contractu pretium intercedere debet? Sed ò egregiū pro inſtituti noſtri ſcopo documentum? Pretium, quod exigitur hoc loco, eſt illud, *properate*, auiditas nimirùm ſpiritalis, & huius diuini cibi grandis appetitio. Accinit peruenuſtè D. Gregorius Nazianzenus oratione 40. exponens præmemoratum Iſaiæ locum. *Hac bonum*, inquit, *ſolo voluntatis pretio emendum tibi proponitur, appetitionem ipsā* C *Deus ingentis pretij loco habet.*

Pretium, quod exigitur in ſacra menſa, eſt auiditas ſpiritalis, & grandis appetitio huius diuini pabuli.

Greg. Nazianz.

Inter mortales nato Seruatore noſtro excitantur ab Angelo paſtores, vt ad eum videndum pergant in Bethleem. Et ecce illi citiſſimo greſſu accurrunt. *Et venerunt feſtinantes.* Luc. 2. *Et inuenerunt Mariam, & Ioſeph, & infantem poſitum in præſepio.* Bethleem domum panis ſignificans Euchariſticum panem ex vulgata Patrum declaratione, vt ſæpiùs monuimus, præmonſtrauit, quod etiam S. Zeno Martyr de Natiuitate Chriſti cap. 3. adnotauit, cuius verba dedimus ſupra notula 2. ad præced. verſic. atque ità ſine mora conuolantes paſtores ad Bethleem, blandulum infantem Ieſum D inuenientes, præadumbrauere non ſegniter ſe ferentes ad Euchariſtiam, qui valdè ſibi indulgentem, & propitium Chriſtum reperiunt.

S. Zeno Mart.

Non impiger fuit Zachęus in excipiēdo Chriſtum hoſpitem: *feſtinans enim deſcendit, & excepit illum gaudens.* Luc. 19. Vt autem Seruator noſter, quantum illi acceptum eſſet Zachæi votum celeritate, & gaudio expreſſum (gaudium enim eſt de re valdè concupita præſenti) declarauit fauſta illa remuneratione. *Hodie huic domui ſalus à Deo facta eſt.* Hoc

Luc. 19.

A perpendens Ambroſius lib. de Cain, & Abel cap. 7. *Habes*, inquit, *in Euangelio dicentem Dominum Ieſum: Zachæe feſtinans deſcende, & ille, cui imperauerat, quod volebat, vt Chriſtum videret, & amplius imperauerat, vt videretur, & vocaretur à Chriſto, feſtinans deſcendit, & accepit illum gaudens, & ideò probauit Dominus eius affectum, vt eum celeri remuneratione donauit, dicens, quia hodie ſalus domui huic facta eſt.* Verùm nonnè exemplar feruentí deſiderio communicantis expreſſit Zachæus? qui enim Chriſtum ſub ſacris accidentibus intrà ſe ſuſcipit, veluti hoſpitem ſuſcipit; rectè enim Hugo Catenſis in cap. 6. Io. exponens illud Matth. B 25. *Hoſpes eram, & non collegiſtis me.* *Verè*, ait, *hoſpes eſt ſub ſpeciebus iſtis, quaſi ſub veſte peregrina:* Quarè qui ſollicita deuotione, & cupido affectu tantum hoſpitem admittunt, celerem munerum cæleſtium largitorem experiuntur.

D. Ambr.

Matth. 25.

Hugo.

Canibus illis, qui plagatas Lazari carnes lingebant, fideles prænotatos fuiſſe Chriſti vulnera pio affectu in ſacra Synaxi meditantes, Auguſtini expoſitio eſt, lib. 2. quæſtionum Euangelicarum. *Vlcera*, inquit, *paſſiones ſunt Domini ex infirmitate carnis, quam pro nobis ſuſcipere dignatus eſt; canes verò, qui ea lingebant, gentes ſunt, quas homines peccatores, &* C *immundos dicebant Iudæi, & tamen paſſiones Domini in Sacramentis corporis, & ſanguinis eius per totum iam orbem ſuauitate lambunt deuotiſſima.* Sed perpendamus hic pro noſtro argumento communicantes canibus aſſimilari, qui fame ſemper excruciari videntur: vndè eleganter Seneca epiſt. 74. *Solebat*, ait, *Attalus hac imagine vti; vidiſti aliquando canem, miſſa à Domino fruſta panis, aut carnis aperto ore captantem, quidquid excepit, protinus integrum deuorat, & ſemper ad ſpem futuri hiat.* Et acciuit illud pſal. *& famem patientur, vt canes*; quarè, qui iuſtar canum nouam eſcam appetentium recentibus ſemper diuini corporis refectionibus in- D hiant, gratiſſimum Deo obſequium præſtant.

D. Auguſt.

Seneca.

Placet hìc, quod B. Thomas de Villanoua conc. 2. in feſto corporis Chriſti de quadam moniali enarrauit, in medium proferre. Hæc corpus Domini, ſicut ceruus fontem aquarum deſiderabat ſitiens, cui, vt videbatur, difficile erat à Sacramento vel vna ſola die abſtinere, tanta erat ſumendi auiditas, tantus accedendi appetitus; ſi enim in loco, vbi degebat, interdicti, aut ceſſationis à diuinis impedimentum contigiſſet, quominùs communicare illa die

B. Thomas de Villanoua.

poſſet,

poſſet, aliorſum gratia communicandi migrabat, ne vel vna dies ſine ſpirituali hac refectione tranſiret; die ergò ſancto Paraſceue, cùm corpus Domini Eccleſiaſtico more in monumento reponitur, quia oblitus Sacerdos formam, quã illi daret, non reſeruauit, eiulatibus, & clamoribus domum repleuit, vt filij vnigeniti ſepulturam lugere videretur, neq; tamen eius deſiderio ſubueniri poterat, ratione iam dicta; tandem cùm in fletibus, & lacrymis diù perſiſteret (mirabile dictu) duæ manus viſibiliter ei cum Sacramento apparuerunt, ex quibus ipſum accepit, quo accepto omnis illa amaritudo in conſolationem vberrimã mutata eſt.

Surge, propera.

NOTVLA III.

Animam ad cæleſtem patriam celeri greſſu contendentem Euchariſtica menſa libenter admittit.

SACER ſponſus fidelẽ animam ad Euchariſticum pabulum alliciens, vt greſſus acceleret, hortatur; ſed quò? equidẽ ad Altaris menſam in præcedenti notula diximus. Sed nonnè etiam ſimul admonere videtur, vt ad ſupernam patriam affectu à mundanis rebus abdicato feſtinet? *Surge, propera.* Quaſi diuus amator dilectam animam ſic alloquatur: Ah caue, ne perituris pedem infigas, ne terrenarum voluptatum irritamenta, aut blandientis ſenſus lenocinia, te aut retrahant, aut retardent ab incepto curſu ad æternitatem beatam, ſed perge, perge velociùs ſemper inſtar peregrinantis ad cõcupitam patriam; talibus enim libentiſſimè diuinam meam alimoniam præbeo.

Paſchalis Agni comeſtio ex diuino præſcripto magna cum feſtinatione perficienda erat. *Comedetis feſtinanter.* Exod. 12. Sed cur feſtinationem requirebat Dominus in eſu agni? certè vt intelligerent Iſraelitæ ab Aegypto ad feliciſſimam terram properandum illis eſſe, vt benè in cit. loc. Exod. aduertit Lyranus. *Per quod*, inquit, *deſignatur, quòd deberent ire expeditè, & velociter, non deſidiosè.* Qua in re optimè inſtrui-

Exod. 12.
Agnus cur cum feſtinatione comedendus eſſet.
Lyranus.

A mur, Dominici corporis eſcam eo animi ſenſu manducandam eſſe, vt non firmũ hic habitaculum habere, ſed ad empyreum nos anhelare recolamus. Audiamus hic B. Eligium homil. 14. *Nec prætereunnoum, ait, eſt negligenter quod dicitur, comedetis feſtinanter. Feſtinantes nãque Paſcha comedimus, cùm nos hic non habere certam manſionem recolentes, quotidiè de feſtinantes, & iam iamque imminenti fine ſuſpendimur, aſſiduè meditantes, quoniam incola ſuper terram, & peregrini ſumus.* Affinia his habet Chryſoſtom. ſiue alius Auctor imperfecti operis in Matth. homil. 52. *Sicut enim*, inquit, *qui obuiam vadit alteri, in via ſtat, & expectat eum,*
B *quandiù veniat: ità qui credit in Chriſtum, ſic debet viuere in hoc ſæculo, quaſi peregrinus: & non in ſuis, ſed in tranſitu poſitus. Propterea, & Iudæi exituri de Aegypto, expediti, & præcincti agnum iuſſi ſunt manducare: & ad exeundum parati, oſtendentes nobis, quomodo quicunque noſtri agni Euchariſtiam manducant, ità ſemper debent eſſe expediti, quaſi quotidiè exituri de mundo.*

B. Eligius.
Chryſoſt.

Fugiens iratam Iezabelem Elias, vbi proximus fuit deſerto, in quo nulla erát humana ciborum, victuſque adiumenta, comitantis famuli ſolatium non admittit, itinere feſſus non ſub molli gramine ad vmbram amœnæ, & frondoſæ plan-
C tæ recubat, ſed ſub arbore iuniperi, ſpinis, & aculeis rigidæ, demum & mortalem hanc vitam nauſeans, mortis imagini, ſomno nimirùm ſe tradit. *Timuit ergò Elias, & ſurgens abijt quocunque eum ferebat voluntas: venitque in Berſabee Iuda, & dimiſit ibi puerum ſuum, & perrexit in deſertum, viam vnius diei. Cùmque veniſſet, & ſederet ſubter vnam iuniperum, petiuit animæ ſuæ, vt moreretur.* Et eccè Angelus eum excitat, & porrectum illi panem manducare iubet. *Et eccè Angelus Domini tetigit eum, & dixit illi: Surge, & comede.* Ad myſtica feramur. Vates cũcta mundi huius oblectamenta faſtidiens, moriendi cupidus præclarum
D exprimit exemplar, cui cùm tædio ſint diuitiæ, voluptates, honorum, atque dignitatum tituli, ad celerem ab humanis diſceſſum anhelat, vt ſupremo Numini in æuo feliciſſimo iungatur: hic autem in optima diſpoſitione eſt Euchariſticũ panem pane illo Eliæ præſignatum recipiendi.

3. Reg. 19.

Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie: hanc petendi formulam præſcripſit Dominus. Panem hunc de Euchariſtia frequenter Patres exponunt. Ità Tertullianus lib. de oratione cap. 6. D. Hieronymus in comment. in Matth. & lib. 3.

Tertullian.
D. Hieron.

aduer-

D. Auguſt. D. Cyprian. D. Anſelm. S. Pet. Laodicen. Germ. Cóſtant. Chryſol. Caſſian.

aduerſùs Pelagianos, D. Auguſtinus ep. 121. D. Cyprianus lib. de oratione Dominica, D. Anſelmus in Matth. S. Petrus Laodicenſis, & Germanus Conſtant. in expoſitione orationis Dominicæ tom. 1. Biblior. Chryſologus ſerm. 70. Caſſianus collat. 9. cap. 20. Sed ſi Dominici corporis refectio ad ſpiritalem vitam fouendam toto hoc tempore, quo hìc in terris degimus, neceſſaria eſt, quamobrem pro eo die, quo poſtulatur, tantùm poſtulatur? *Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie.* O magnum documentú! pro præſenti tantùm die efflagitatur Altaris cibus, vt inſtruamur, eo affectu eum à nobis eſſe ſuſcipiendum, ac ſi dies illa totam vitæ noſtræ periodum clauderet, atque ita animo penitùs à terrenarum rerum amore ſeiuncto.

Sacra alimonia eo affectu à nobis eſt ſuſcipiẽda, ac ſi dies illa vitæ noſtræ extrema eſſet.

B

Lauto ſympoſio parato, rex ille mandauit ſeruis, vt inuitatos aduocarent; venire renuunt ij: Iubet Rex, vt iterùm famuli egrediantur accerſiti, quos in ſemitarum confinibus inuenirent. *Tunc ait ſeruis ſuis: Nuptiæ quidem paratæ ſunt, ſed qui inuitati erant, non fuerunt digni. Ite ergò ad exitus viarum, & quoſcunque inueneritis, vocate ad nuptias.* Matth. 22. Hoc geniali conuiuio communi Patrum calculo Altaris menſa repræſentata fuit, qua potiſſimùm digni redduntur, qui nullam ſibi in hoc mundo viam præfinientes in vltimo vitæ termino ſe ſemper conſtitutos cogitant, ad ſolam æternitatem beatam aſpirant; hi enim per homines in exitu viarum repertos præſignati fuere.

Matth. 22.

Altaris eſca digni potiſſimùm redduntur, qui in vltimo vitæ termino ſe ſemp. conſtitutos cogitant.

Amica.

NOTVLA IV.

In ſacra menſa ità Chriſti amica euadit fidelis anima, vt cæleſtium arcanorum notitia decoretur.

Sponſam ſacri conuiuij abſolutè amicam nominando Diuus amator apertè ſatis declarat cum ea perfectam contraxiſſe amicitiã; mutuo autem animorũ conſenſui ſecretorum communicatio cõuenit, quod eleganter monet Annæus Seneca epiſt. 3. *Diù cogita*, inquit, *an tibi in amicitiam aliquis recipiendus ſit. Cùm placuerit fieri, totum illum pectore admitte, tam audacter cum illo loquere, quàm tecum;*

Seneca.

A

Tu quidem ità viue, vt nihil committas, niſi quod committere etiam inimico poſſis, ſed quia interueniunt quædam, quæ conſuetudo fecit arcana, cum amico omnes curas, omnes cogitationes tuas miſce. Et Plinius iunior in fine epiſt. 5. lib. 1. *Hæc tibi ſcripſi*, ait, *quia æquum erat te pro amore mutuo non ſolùm omnia mea facta, dictaque, verùm etiam conſilia agnoſcere.* Et emblematum Bathyllus 84. amicitiam varijs notis delineans inter alia hæc canit:

Plinius.

Bathyll.

Cur tibi ſic latus eſt, ipſũq; ad pect⁹ apertũ?
Ipſum animi nudo ſic penetrale meum.

cui conſonat Cauſinus in Polhyſtore ſymbol. lib. 2. num. 11. Iuuenem, qui amicitiæ ſpeciem exprimebat, refert habuiſſe latus apertum vſque ad cor, & brachium inclinatum digito cor oſtendens. Quarè ex his liquet debitam fuiſſe animæ præ arcanorum communicationẽ, vtpotè ſupremo Numini perfecto fœdere coniunctam in ſacro ſympoſio, quod honorifico titulo amicæ hic tacitè reor indicatum.

Cauſinus.

Inter epulandum ænigmata proponere, & enodare priſca conſuetudo fuit: vndè Ioſephus lib. 12. Antiquit. cap. 2. de ſympoſio, quod ſeptuaginta duobus ſenioribus Ptolemæus Aegypti Rex parari iuſſit, ſic ſcribit. *Cùmque Rex ſilaiſſet, quantum ſatis viſum eſt, cœpit philoſophari proponens ſingulis quæſtionem aliquã de natura ſubtili diſquiſitione dignam; illis verò diſertè ad quidlibet reſpondentibus delectatus eorum conſuetudine per duodecim dies inſtaurauit conuiuium; ſi quis autem cupit cognoſcere quæſtiones agitatas in eo conuiuio, legat Ariſtæi librum, quem de hoc argumento conſcripſit.* In qua hiſtoria relata tom. 1. Biblioth. Patrum Coloniæ impreſſæ enumerantur ſeptuaginta duę quæſtiones inter conuiuandum enucleatæ, de quo more plura eruditè collegit Salazar. in Prouerb. cap. 9. à num. 14. Verùm ſi in humanis epulis peritiſſimi magiſtri griphos, quæſtiones, & ſtrophas obſcuras ad naturalem cognitionẽ ſpectantes dilucidare ſolebant; equidem auguſtæ Altaris menſæ diuina ſapientia præſidens deuotos conuiuas ſupernaturalia myſteria edocet. Hoc demonſtrarunt illa Salomonis verba. *Sapientia ædificauit ſibi domum, excidit columnas ſeptem, miſcuit vinum, & propoſuit menſam:* hunc enim locum de Euchariſtiæ inſtitutione Patres frequenter interpretantur. Cyprianus in epiſt. ad Cæcilium de Sacramento Altaris, & lib. 2. teſtimoniorum contra Iudæos, Ambroſius lib. 4. de fide cap. 7. Chryſoſtomus homil. in pſalm. 22. D. Thomas in opuſc. de Sacramento, Beda, & Hugo

Inter conuiuia ænigmata proponere, & ſoluere vetus mos fuit Ioſeph.

C

Salazar.

D

Sacræ mẽſæ cõuiuas Chriſtus ſupernaturalia myſteria edocet.

Prou. 9.

Cyprian. Ambr. Chryſoſt. D. Thomas Beda. Hug.

in

in præmemoratum verſiculum.

Dominus ſub figura Angelorum ad deſtruendas illas ciuitates nefando ſcelere contaminatas pergens Patriarchæ Abrahæ, quem comitem habebat, occultum mentis propoſitum aperuit de incendio abſumendis luxurioſis illis vrbibus. *Num, inquit, celare potero Abrahā, quæ geſturus ſum?* Gen. 18. Sed quæ cauſa ita vrget ſupremum Numen ad decretum, quod mente detinebat, Abrahæ manifeſtandum? Sed nonnè Patriarcha eidem orbis conditori ſub ſpecie peregrinorū paulò ante inſtruxerat opiparū conuiuium? quod cùm Euchariſticam alimoniam ſignificaret, vt pluriès monuimus, intelligere poſſumus illius intuitu, qualis futura eſſet cæleſtium myſteriorum reuelatio, dum Euchariſtia ſolùm ſub typo repræſentata Deum quodammodo impulerit ad cordis ſecretum Patriarchæ patefaciendum.

Gen. 18.

Euchariſtię ſolus typus Deum quodammodo impulit ad cordis ſecretū Abrahæ patefaciendum.

Sapientiſſimus præceptor Chriſtus ſermonem aliquandò inſtituit, in quo altiſſima arcana reuelauit diſcipulis. & indè ſubiecit eos amicorum nominibus deinceps vocandos eſſe, quia nimirùm ſecretorū cōſcij facti fuerant. *Iā, inquit, non dicam vos ſeruos: quia ſeruus neſcit, quid faciat Dominus eius. Vos autem dixi amicos: quia omnia quæcunque audiui à Patre meo, nota feci vobis,* Ioan. 15. Sed quādò, quæſo, facta fuit adeò completa diuinorum ſecretorum propalatio? nonnè peracta illa cœna, in qua amantiſſimus Seruator noſter Dominici corporis ſui eſca, & ſanguinis poculo Apoſtolos recrearat? Ità ſanè ex hiſtoria præmemorati Euangeliſtæ cap. 13. & 14. colligitur apertiſſimè; quæ quam luculenter noſtrum comprobent argumentum, quilibet etiam vel elementaris animaduertere poteſt. Congruit huic themati, quod de S. Tereſia retulimus notula 1. ad primam clauſulam huius verſiculi.

Ioan. 15.

Columba.

NOTVLA V.

Lenitate conſpicuus debet eſſe ſacræ menſæ conuiua.

Columba ità mitis eſt, vt pro manſuetudinis typo habeatur. Hinc eſt illud adagium: *Mitior columba*, hanc quoq; auem felle carere aſſerūt Anomaſtici. Quarè ad ſacroſanctum conuiuium cæleſtis Amator dilectā alliciens ſub blando columbæ titulo eam lenitatis virtute communicantibus maximè congruente præditam eſſe inſinuat.

Columba typus manſuetudinis.

Ex manna, quod ad refectionē Iſraelitarum cælo depluebat, contuſo, oleati ſaporis offæ conficiebantur. *Erat autē Man, quaſi ſemen coriandri, coloris bdellij. Circuibatq; populus, & colligens illud frangebat mola, ſiuè terebat in mortario, coquens in olla, & faciens ex eo tortulas ſaporis quaſi panis oleati.* Num. 11. Quid myſterij hic edocemur? Oleum clementiæ ſymbolum eſt peruulgatum; vndè furentibus irati ponti fluctibus inſperſum eos ſedare ſcribit Rhodiginus lib. 25. antiqu. lect. cap. 16. quarè ſapor oleatus præclarum manſuetudinis allectamentum ſacro cibo in manna præfigurato repræſentabat.

Numer. 11.

Rhodigin.

Duo Cherubim ex lignis oliuarum efformati in magnifici illius templi à Salomone conſtructi oraculo collocati erant. *Et fecit in oraculo duos Cherubim de lignis oliuarum, decem cubitorum altitudinis.* Reg. 3. cap. 6. Certè ex ligno oliuæ ſtatuas Deorum fabricatas refert Valerianus lib. 53. hieroglyph. quòd hominibus manſuetudinem maximè conuenire etiam cæca exiſtimauit Gentilitas; Cherubim ergò ex oliua elaborati in oraculo arcam fœderis Euchariſtiæ figuram continente poſiti typicè referebant, quales eſſe debeant ſacræ menſæ participes, lenitate nimirùm inſignes.

3. Reg. 6.

Valerian.

Lenitate inſignes eſſe debent ſacræ Synaxis participes.

Plena eſt admiratione illa Chriſti reprehenſio, qua Petrum redarguit, dum Malcho aurem gladio, quem geſtabat, euaginato abſcidit. *Conuerte gladium tuū in locum ſuum*, Matth. 26. quid enim criminis admiſit Apoſtolus? nonnè iuſtę Domini ſui defenſioni operam nauabat fidelis ſeruus? nonnè efferanis illa barbaries ſæuientium ſatellitum coercēda meritò videbatur? nonnè omninò iuſtè contendere pro ſalute magiſtri, cui nūquam digna ſatis rependi poſſunt, licet? ſed

Matth. 26.

ſed nihil concitabit admirationis, ſi in memoriam reuocemus, quòd paulò ante Dominici corporis eſca Petrus refectus fuerat: quarè rationi haud conſentaneũ erat, vt iracundiæ, & vltionis munus exerceret, qui manſuetudinis ferculum ſumpſerat. Occurrit & hic perpendere gladium illum de menſa, ſuper quam auguſtiſſimũ Altaris Sacramẽtum Chriſtus Dominus condiderat, ſublatum fuiſſe à Petro, quod ſatis innuere videtur ſacra hiſtoria; cùm enim Dominus noſter dixiſſet. *Qui non habet gladium, emat*, obiecit Petrus. *Domine ecce duo gladij hic*: vndè ſi diligenter particulam, *ecce*, premas, binos illos gladios in menſa appoſitos facilè intelliges, quorum vnum Petrus auditis illis verbis abſtulerit, vt eo munitus ad dilecti ſui Domini tutamen incederet. Quarè miriſſimus Magiſter, vt mentibus noſtris altiùs imprimeret, quantum Euchariſtia manſuetudinis affectum deſideret, noluit vt ferrum, quod menſam illam, in qua fuerat inſtituta, attigerat, rigori quamuis iuſto inſeruiret.

Petrũ manſuetudinis ferculo paſtũ dedecebat vltionis munus exercere.

Luc. 22.

Luculentũ eſt pro noſtro argumento illud Chryſoſtomi pronunciatum hom. 27. in epiſt. ad Corinth. *Talis menſæ*, inquit, *fuiſti particeps, vt cùm omnibus deberes eſſe mitior, & clementior, & par Angelis; & ſanè nimium dedecet carne mitiſſimi illius Agni, de quo dicitur; Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi, paſtum irati vrſi indolem referre.*

Chryſoſt.

Formoſa.

NOTVLA VI.

Anima decorata cæleſti contemplatione, Altaris pabulo nutrienda eſt.

DIVVS Bernardus ſer. 57. in Cant. pulchritudinem animæ, quam hic celebrat diuus Amator, eam eſſe dicit, quæ affectu, & conſideratione diuinarum rerũ acquiritur. *Meritò quoque*, inquit, *formoſa, quæ cæleſti deſiderio fulgens ſupernæ contemplationis decorem ſe induit*. Hæc autem ſpiritalis venuſtas, quæ potiſſimùm in quadã aſſimilatione animæ cũ Deo cõſiſtit, fouẽda, & augenda eſt Dominici corporis eſca. Indicauit hoc Paſchaſius lib. de corpore, & ſanguine Domini cap. 20. cuius verba accipe. *Longè inferiùs vita*

D. Bernard.

Paſchaſ.

A *iſta temporalis, corporeo iſto communi alitur cibo, & potu; longè verò excelſiùs, ac præeminentiùs vita illa, quæ abſconſa eſt cum Deo, quâ conformes illi configurati ſumus, illo ſaginatur cibo, & potu, quem de ſcripturis, & de Altari accipimus, & tranſuehit nos ad ſpiritualia, vt ibi exindè viuamus, vbi vita noſtra ſeruatur æterna*. Preme, *vita illa, quæ abſconſa eſt cum Deo, quâ conformes illi configurati ſumus, illo ſaginatur cibo, & potu, quem de ſcripturis, & de Altari accipimus*: facilè enim percipies eandem eſſe vitam, quâ conformamur Deo, & ſpiritalem elegãtiam: quomodò enim anima noſtra Deo veræ pulchritudinis fonti aſſimilari poteſt, niſi

B eiuſdem pulchritudinis facta ſit particeps? Quarè ad mentem præmemorati Paſchaſij, cùm diuinorum myſteriorum, quæ in ſcripturis continentur, conſideratione, & Euchariſtico cibo, ac potu vita illa ſpiritalis ſaginetur, ſimul & pulchritudo animę feliciter enutritur: quocircà dum cæleſtis ſponſus iucundo formoſæ titulo appellat ſponſam, eam & per eleuationem mentis ad ſuperna pulchram effectam deprædicat, & ità dignam, quæ alatur ſupercæleſti ferculo.

Antequam feliciſſima illa frumenti, vini, & olei benedictione à genitore Iſaac locupletaretur Iacob, videamus quæ fuerint potiſſima eius ſtudia: equi-

C dem in tabernaculis verſari ſolitũ fuiſſe ſacer textus refert. *Iacob autem vir ſimplex habitabat in tabernaculis*. Gen. 25. hæc autem tabernacula erant Academiæ, ſeu gymnaſia, in quibus ſuperexcelſæ ſapientiæ dogmata tradebantur, vt ex traditione Hebræorum exponit Abulenſis in cit. loc. *Vel*, inquit, *vt volunt Hebræi, tabernacula hic vocantur ſcholarum loca, in quibus manebat Iacob addiſcens ſapientiam, & Dei timorem: erat autem vnum tabernaculum Melchiſedech, qui erat ſapiens, & Sacerdos Dei excelſi; erat aliud tabernaculum Heber, qui Propheta erat, & docebat de rebus diuinis, vndè volunt Hebræi, quòd Iacob quatuordecim annis habi-*

Gen. 25.

Abulenſ.

D *tauit in tabernaculo Heber*. Cùm igitur tandiù ſacrarum litterarũ palæſtras frequentarit Iacob, mentem eius cæleſtiũ arcanorum cognitione imbutam fuiſſe nemo dubitabit: hinc benedictione illa inſigni frumenti, vini, & olei dignatus fuit. Quæ myſticè hic doceamur, non difficilè animaduertes, ſi in memoriam reuocabis, benedictione præmemorata, quã aſſecutus eſt Iacob, Altaris alimoniã præſignatã fuiſſe, ad quã diuinarum rerum contemplationi vacantes maximè diſponuntur. Sed dum de hoc Patriarcha loquimur, perpendamus, quòd huic

Cõtẽplationi diuinarum rerũ vacãtes maximè diſponũtur ad ſacram alimoniam.

aliquando dormienti ſuperhumana de- A monſtrata fuere. Gen. 18. Gen. 28. *Viditque in ſomnis ſcalam ſtantem ſuper terram, & cacumen illius tangens cælum: Angelos quoque Dei aſcendentes, & deſcendentes per eam, & Dominum innixum ſcalæ.* euigilans exclamat: *Verè locus iſte ſanƈtus eſt, & ego neſciebam.* & ſtatim ſubijcit: *Si fuerit Deus mecum, & cuſtodierit me in via, per quam ego ambulo, & dederit mihi panem ad veſcendum, & veſtimentum ad induendum, reuerſuſque fuero proſperè ad domum Patris mei, erit mihi Dominus in Deum.* Sed quale ſacramentum eſt, quòd poſt agnita cæleſtia myſteria Iacob panem poſtulat? equidem panem Euchariſticum petitum fuiſſe ab eo dicit Paſchaſius lib. de corpore, & ſanguine Domini cap. 21. Paſchaſ. B *Hunc itaque cibum*, ait, *Iacob Patriarcha eſuriebat dicens: ſi fuerit Dominus mecum, & dederit mihi panem ad edendum, & veſtimentum ad induendum; quotquot ergò in Chriſto baptizantur, Chriſtum induunt, & panem Angelorum comedunt.* O egregia idæa, qua repræſentatur anima per meditationes ad ſupernarum rerum cognitionem eueƈta, quàm bene parata ſit pro Euchariſtico pane ſumendo.

Iuuat obſeruare pro noſtri diſcurſus meta expoſitionem illius Matth. 24. *Vbicunque fuerit corpus, ibi congregabuntur & aquilæ*, à D. Chryſoſtomo allatam homil. 24. in cap. 10. primæ ad Corinth. D. Chryſ. C *Aquilas autem appellat, vt oſtendat, ad alta eum oportere contendere, qui ad hoc corpus accedit, & nihil cum terra debere ei eſſe commune, neque ad inferiora trahi, & repere, ſed ad ſuperiora ſemper volare, & in ſolem iuſtitiæ intueri, mentiſque oculum acutiſſimum habere.* Ab hoc enim aureo Doƈtore diſcere poſſumus, qualem Chriſti menſa exoptet, eum nimirùm, qui & cogitatione, & voluntate fertur ad ſuperna.

Chriſti mēſa eū exoptat, qui & cogitatione & volūtate ad cæleſtia fertur.

Iam hyems tranſijt, imber abijt, & receſſit.

NOTVLA VII.

Vberrima hilaritatum ſeges eſt in Dominica menſa.

OB lætitias, quibus Euchariſtia abundat, aptè aſſimilatur vernæ tempeſtati, qua tellus ſinum aperit, germinum, atq; florum fœcundiſſimos fœtus effundit, culta viridaria ſuauiter fragrant, ſub placido cælo lenes perflant Zephyri, aues dulciſſimis concentibus æthera demulcent, natura ſexcentis obleƈtamentorum figuris, vt voluptati indulgeant animantes, hortatur; tempus autem præcedens inſtitutionem ſacræ Synaxis tot iucunditatum donis viduatum, ſterili, & mœſtæ hyemi æquari poteſt, quandò nimirùm horti omni honore ſpoliati, campi penè mortui ſqualent, fluuij conſtringuntur, arbores frondibus nudatas Aquilonum flatus verberant frementes, & omnia ſub immiti cælo triſtantur: Diuinus igitur Amator his verbis, *Iam hyems tranſijt, imber abijt, & receſſit*, ſponſam ſpiritalem ſic alloqui videtur. Vide, ò mi B dileƈta, iam depulſa nebuloſa vetuſtæ legis tempora, quibus ſub figurarum obſcuro velo obtegebantur cunƈta, iā non de cælo pluit manna, ſed panis viuus delabitur, ſcilicet ego ipſe, qui me tibi totum in alimoniam trado, manduca, & epulare; qua par eſt deuotione, & gaudijs afficieris vniuerſis, quorum vmbræ leues ſunt copioſæ veris amœnitates. Inſinuauit aliqua in parte D. Ambroſius lib. de Iſaac cap. 4. hanc expoſitionem, vbi Chriſtum ſic piæ animæ loquentem inducit. D. Ambr. *Surge, veni, proxima, noli timere retia, iam præterijt hyems, venit Paſcha.*

Qua ſymphonia, quibus ingeminatis modulationibus, quo ingenti populi tripudio, C quibus geſtientium animorum ſignis arca fœderis de domo Obededom in ciuitatem Dauid tranſuehebatur, ſacram hiſtoriam referentem recolamus. *Abijt ergò Dauid, & adduxit arcam Dei de domo Obededom in ciuitatem Dauid cum gaudio: & erant cum Dauid ſeptem chori, & viƈtima vituli. Cumque tranſcendiſſent, qui portabant arcam Domini ſex paſſus, immolabat bouem, & arietem, & Dauid ſaltabat totis viribus ante Dominum, porrò Dauid erat accinƈtus ephod lineo. Et Dauid, & omnis domus Iſrael ducebant arcam teſtamenti Domini in iubilo, & in clangore buccinæ.* 2.Reg.6. 2.Reg.6. Quilibet hìc vel mediocriter in ſacris paginis verſatus exū- D dantium gaudiorum, quibus à Dominico Sacramento in arca illa præfiguato replendi erant fideles, adumbratam effigiem agnoſcet. Sed quoniam de arca ſermo eſt, ſubrepit recordatio, quòd illa clangentibus tubis Ieſnlæi circumduƈta fuit ex diuino præſcripto ad expugnandam Ierichontinam ciuitatem. *Septimo autem die Sacerdotes tollant ſeptem buccinas, quarum vſus eſt in Iubilæo, & præcedant arcam fœderis: ſeptieſquè circuibitis ciuitatem, & Sacerdotes clangent buccinis.* Ioſue 6. Ioſue 6. Sed ſi hæc erat militaris obſidionis ſpecies, cur duæ illæ tubæ ar-

gentee

genteæ Domini iuſſu elaboratæ, quibus claſſicum inſonarent Iſraelitæ tempore Numer. 10. pugnæ, vt Numer. cap. 10. conſtat, non perſtrepunt? Equidem Iubilæi annus quinquageſimus ab ipſo iubilæi titulo, quantæ iubilationis plenus eſſet, indicatur; redibat homo ad auitas poſſeſſiones, & vnuſquiſque ad propriam familiã, triſtibus eliminatis lætitia ſumma domi- Leuit. 25. nabatur, vt Leuitic. cap. 25. enarratur. Quarè repertum hic habes ſymbolum lætitiarum à ſacra Synaxi profluentium, cuius etiam myſterij memoriam renouare videtur laudatiſſimus Eccleſiæ vſus harmonicis cantibus, muſiciſq; inſtrumentis feſtiua agendo ante Altaris Sa- B cramentum. Egregiè adnotat Philip- Philippus Abbas. pus Abbas tract. de ſilentio Clericorum cap. 44. præmemoratum Ioſue locum explicans. *Cuiuſmodi morem*, inquit, *quē ſynagoga diuina priſca legis inſtitutio delegauit, Eccleſia tempore gratiæ à ſe non penitùs relegauit; ſed tubas ductiles, quibus illa illo in tempore perſonauit, iſta in ſigna area forma alterius commutauit. Quæ cùm habet epulum, id eſt cùm in altario corporis, & ſanguinis Chriſti conficit Sacramentum, conſueuit ſolemni iubilo perſonare.*

Euchariſtia antonomaſticè dicitur exultatio. Pſal. 47. Tantæ exultationis cauſa eſt Euchariſtia, vt per antonomaſiam exultatio nominetur à regio Vate. *Fundatur exultatione vniuerſæ terræ mons Sion.* Pſal. 47. C Audiamus D. Ambroſium præmemoratũ D. Ambr. locum exponentem. *Sed quia*, ait, *in vetuſtis exemplaribus aliquibus reperimus bona radice exultationē vniuerſa terra, ſenſũ quidem eundem aduertimus, quia diuina nobis Dei Patris dona laudantur, qui dedit nobis exultationem bona radice fundatam, Deum videlicet Ieſum, veram, & fœcundiſſimam vitem, de qua Sacramenta fluxere cæleſtia, in quibus eſt perpetua, & diuina lætitia.* Ex his ergò intelligere poſſumus Lætitiam vberrimam in animos transfundit Euchariſtia adeò abundantem transfundere lætitiã in animos Euchariſticum Sacramentum inter omnia alia Sacramenta potiſſimũ, & præcipuum Eccleſiæ fundamentum, vt pleno ore exultatio appellari poſſit.

Ducta vxore à filio illius Regis, de Matth. 22. quo Matth. 22. hic pro ſolemniter celebrandis nuptijs in honorem gnati opiparum conuiuium inſtrui iuſſit, ad cuius lautitiem à gregibus, ab armentis, à venatione, ab aucupio petitæ eſcæ in ſexcentas coquorum induſtria conditæ figuras aderant, & generoſa falerna ad coronandos cyathos varia, nec non ab hortis decerpta poma, pluraque ſecundæ menſæ bellaria, & copioſa promulſis, & demùm nihil, quod ad exhilarandos conuiuas à magnificentia regia deſiderari poſſet, deerat, quod breui com-A pendio innuit clauſula illa: *Parata ſunt omnia, venite ad nuptias.* Verùm ſi geniale illud epulum ex notiſſima declaratione, Chriſti menſam indicauit, cumulata gaudia, quibus illius participes replentur, benè adumbrata in eodem animaduertis. Demùm, vt epilogo perſtringam hoc noſtrum thema, quilibet deuotè eſcam diuinam ſumens veriſſimè illud Sap. 7. pronunciare poteſt: *Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa.* Sap. 7. Quarè, cùm ex acquiſito bono gaudium reſultet, equidem bonis omnibus acquiſitis gaudia cuncta adſunt. Scitè Hugo Catenſis in cap. 6. Ioan. explicans illa B verba Chriſti, *Qui manducat meam carnē, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in illo*; ait. Ioan. 6. *In me manet, tanquam membrum in corpore, & ego in illo, ſicut Dominus in hoſpitio, Sacerdos in templo, ſicut ſponſus in thalamo, & nota quòd vtile eſt talem hoſpitem recipere honeſtè in domũ ſuam, quia ſoluit omnes expenſas totius familiæ, & dat ſingulis munera. Sap. 7. Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa.* Hugo.

Flores apparuerunt in terra noſtra.

NOTVLA VIII.

C

Prælibationes quædam cæleſtis gloriæ in ſacra Synaxi habentur.

FLORIBVS hic commemoratis, præuias ſupernæ patriæ ſuauitates, quibus quandoque viri ſancti in hac vita perfunduntur, S. Gregorius hom. 16. in Ezechiel. lib. 2. denotari arbitratur. *Tunc*, inquit, D. Gregor. *apparent flores in terra, quia cùm de æterna* D *beatitudinis vita quædam ſuauitatis primordia prægustare anima cœperit, quaſi iam in floribus odoratur exiens, quod poſtquã egreſſa fuerit, in fructu vberius habebit.* Affinia his habet Theodoretus animaduertens, quòd dicitur, Theodoret. *flores viſi ſunt in terra noſtra, non fructus, quia abſoluta bonorum poſſeſſio pijs hominibus in futuro ſæculo reſeruatur.* Sed quænam eſt hæc terra horum florum genitrix beata, quam ſibi Chriſtus cum dilecta anima communem indicat dicens: *Terra noſtra?* Equidem corpus ſuum crediderim, hoc enim cùm eiuſdem ſit naturæ, cuius erat illud Protoparentis Adæ è terra originem tra-

heos, ratione huius primææ originis terra nuncupari poteſt, licèt per vnionem hypoſtaticam Dominicum corpus fecerit eleuatum ad eſſe diuinum, cuius

Corp° Xp̃i terra noſtra appellatur, à qua lectiſſimi flores prægustationũ cœleſtis gloriæ erumpunt.

ſacroſancti corporis cùm participes ſimus in Altaris communione, etiam terra noſtra verè nominatur. Ab hac ergò feliciſſima terra lectiſſimi flores erumpunt, prægustationes ſcilicet quædam æternæ gloriæ. His ergò floribus propoſitis diuus Amator piam animam ad Euchariſtiæ menſam allectat; *Flores apparuerunt in terra noſtra.*

Ariſtot.

Ariſtoteles lib. de mirabilibus Auſcultationibus ſic recenſet. *In Aetna Siciliæ monte ſpelunca eſt, circà quam florum omnigena copia creſcit omni tempore, tum violis immenſum quoddam ſpatium obtegitur. Quæ finitima loca adeo fragrantia ſua replent, vt occupati hac ſuauitate odoris venatici canes, lepores veſtigare nequeant. Ac ſub eodem hiatu obſcurum quoddam antrum latet, vbi triticum reperitur, nec domeſtico, quo vtuntur, nec alij importato ſimile, ſed peculiari proprietate inſigne.* Ab hac imagine à natura delineata euehamus mentem ad ſpiritalia contemplanda. Aetna continuo exardeſcit incendio, atque flammiferos in aera eructat globos, ſed nonnè Chriſtus perpetua exæſtuãs charitate ſub ſacris accidẽtibus adſtat ignita amoris tela in nos iaculans? Propè Aetnam frumentum valdè perfectum naſcitur, certè & de Dominici corporis alimonia eſt illud oraculum. *Quid enim bonum eius eſt, & quid pulchrum eius, niſi*

Zachar. 9.

frumentum electorum? Ztchar. 9. cuius frumenti adipe nonnè latiamur? ſuaueolentes glebæ Aetnæ proxima emittit flores, ad quorum fragrantiam venatici canes ferarum, quas inſequuntur, odorem

In Altaris menſa deuotè manducãtes neſcio quid æternæ felicitatis ſubodorãtur.

non ſentiunt; in Chriſti verò menſa deuotè manducantes, neſcio quid beatoris felicitatis ſubodorantur, quod etiam in ſenſus redundat, eoſque ita conſopitos reddit, vt terrenas voluptates, quibus antea velut canes prædæ auidi inhiabãt, non ampliùs ſectentur.

Sed quoniã inter amœnos flores verſamur, iucundum erit tantiſper in his detineri. Ad memoriam reuocemus ciuitatem Iericho, ſelectorum feracem florum, vt ex illo Eccleſiaſtici 24. aperttiſſi-

Eccleſ. 24.

mè colligitur: *Sicut plantatio roſæ in Iericho.* Si enim ibi ſedem ſuam habebat florum regina, ſanè & florum turma ſubdita, & benè culta aderat. Sed videamus, quid Iſraelitis aditus ad ingrediẽdum floridam Iericho aperuerit. Equidem arca illa fœderis ſepties per muros

Ioſue 6.

Ierichontinos circumlata. Ioſue 6. O præclarum pro noſtro diſcurſu ſimulacrum, arca notiſſima Euchariſtiæ ſignata vias aperit ad blandulos flores, ad primordia ſcilicet quædam æternitatis beatæ præſentienda.

E patrijs laribus pergebat in Meſopotamiam Iacob, itinere laſſus humi cubat; lapidemq; capiti pro puluinari ſupponit; eccè dormitat, & dum requieſcit, *vidit in ſomnis ſcalam ſtantem ſuper terram, & cacumen illius tangens cælum: Angelos quoque Dei aſcendentes, & deſcendentes per eam, & Dominum innixum ſcalæ.*

Gen. 28.

Gen. 28. expergefactus ſomni imagines recolens ſic precatur. *Si fuerit Deus mecum, & cuſtodierit me in via, per quam ego ambulo, & dederit mihi panem ad veſcendum, & veſtimentum ad induendum, reuerſuſque ero proſperè ad domum patris mei, erit mihi Dominus in Deum.* Miror, cur panem poſcat, & non potius roget, vt Numini, quod apici ſcalarum incumbens aſpexerat, vniatur, vel vt beato Angelorum cœtui, quorũ aliquos per gradus ſcalæ aſcendentes, alios verò deſcẽdentes intuitus erat, admiſceatur, vel vt cæleſtium gaudiorum fiat particeps. Agnoſcamus hic myſterij arcanum. Ingenuus adoleſcens diuino iubare illuſtratus panem ſacratiſſimum deſiderabat; (Paſchaſio interprete lib. de cor-

Paſchaſ.

pore, & ſanguine Domini c. 21.) cuius eam eſſe virtutem nouerat, vt non ſolùm realiter, ſed etiam in voto manducatus prælibamina quædam ſupernæ iucunditatis ſubminiſtret; quarè ad hæc aſpirãs probus iuuenis, dum ſibi inter mortales peregrinandum erat, panem petijt, ſcilicet gratiæ donum edendi in ſpiritu cũ panem viuum, qui de cælo fidelibus aliquandò dandus erat.

Euchariſtia non ſolum in re, ſed etiã in voto manducata prælibamina quædam cæleſtis gloriæ ſubminiſtrat.

Tempus putationis aduenit.

NOTVLA IX.

Excreſcentes in anima terrenarum rerum appetitiones ſacræ Synaxis virtute reciduntur.

NON de ſarmentorum putatione, quæ fit in vitibus, vel abeunte bruma, vel ſub principio veris, & ſecundùm Columellam lib. 4. cap. 23.

Columell.

ſub frigidiori cælo ad Idus Februarias ſermonem hic eſſe indicant vernales notæ hoc verſiculo recenſi-

A

cenſitæ, vitis nimirùm floritio, ex quibus adauctum iam eſſe ver apertè ſatis colligitur; quarè de frondium amputatione mentionem fieri exiſtimo, quod & veriſimile putat Sherlogus tom. 2. veſtigat. 23. ſect. 2. num. 10. vites enim nimiùm luxuriantes, expanſis plus æquo folijs, obumbrant racemos, qui Solis radijs viduati maturitatis perfectionem attingere nequeunt; ſuperfluis autem frondibus reſectis, Phœbo perculſa vuarum proles feliciſſimè adoleſcit. Præmemorata autem frondium reciſio ſub fine veris in feruido Palæſtinæ climate fiebat, nam in ea è regione ſub vernũ æquinoctiũ maturæ ſunt ad meſſem hordeaceæ fruges, vt notat Gaſpar Sanctius in verſiculum huius Cant. *Ficus protulit groſſos ſuos*. & plura de hac re habet Sherlogus tom. 1. in Cant. anteloq. 5. ſect. 2. ſub num. 58. quarè ſub hac metaphora ſignificatur, Euchariſticę mẽſæ ſponsã ex ſingulari Dei dono peruẽniſſe ad illũ mortificationis gradũ rerũ mũdanarum deſideria nimium progerminantia reſecantem, quibus obtruncatis, perfectionis fructus maturantur.

Sherlog.

Sanctius.

Sherlog.

Fauent ex parte huic expoſitioni Origenes hom. 4. ex quatuor, Hieronymus lib. 2. contra Iouinianum, Catena trium Patrum explicantes hanc putationẽ de tempore ſuperfluorum, nec non ſegregationis à cognatis, & domeſticis. Quãtum verò gratiæ conferat Euchariſtia ad euellendum humanum affectum à ſæcularibus illectamentis, egregiè tradit S. Cyrillus Alexandrinus lib. 3. in Ioan. cap. 34. dicens. *Hoc eſt etiam, quod in Pſalmiſta. Panem Angelorum manducauit homo; ſed perſpicuum eſſe arbitror, non alium panem, neque aliud alimentum præter filium Dei rationalibus, intellectualibuſque ſubſtantijs propoſitum eſſe: ipſe igitur eſt manna verum, ipſe, inquam, eſt panis de cælo, qui omni rationali creaturæ à Deo prabetur; ita gratia, & miſericordia, à cupiditate caducarum rerum varijs, multiſque modis humanam ſolet reuocare naturam.*

Origen. Hieronym. Catena triũ Patrum.

B

C

Cyrill. Alexandrin.

Vbi de Chriſti menſæ conuiuis illud Matth. 24. *Vbicunque fuerit corpus, illic cõgregabũtur & aquilæ*; expoſuit D. Chryſoſtomus hom. 24. in cap. 10. 1. ad Corinth. ſic ſubdit: *Aquilarum enim, non graculorũ hac menſa eſt*, vel quia illa aquilas admittit, graculos verò excludit, vel quia graculos in aquilas commutat. Graculus eſt auis dedita rapacitati duas ex oliueris pedibus baccas, tertiam ore ferre ſolet, monedula etiã dicitur, quòd monetas ſurripiat: vndè Cicero pro Valerio Flacco prouerbialiter loquens. *Non plus, inquit, aurum tibi, quàm mone-*

Matth. 24.

D. Chryſ.

Cicero.

dula committendum. Et Plinius lib. 10. c. 29. *Inſubrium tractu examina graculorũ, monedularumque, cui ſoli aui furacitas auri, argentique præcipuè mira eſt*. Quarè graculus typum exprimit hominis diuitiarum, & cęterarũ rerũ, quæ à mundi ſectatoribus in pretio habentur, valdè cupidi: hic autem homo ex naturæ corruptela graculo ſimilis, dignè, & frequenter accedendo ad Dominici corporis eſcam, illius virtute ità mutatur, vt terrenis affectibus ablegatis aquilam ad ſuperna volitantem moribus referat.

Plinius.

Sacræ Synaxis virtute homo terrenos affectus ablegat.

Cùm dira fames torqueret Iſraelitas ex areſcenti vndiq; gleba, Eliæ à Numine ſupremo deſtinati corui panis, & carnis binam ſingulis quibuſq; diebus refectionem ſuppeditabant. *Corui quoque deferebant ei panem, & carnes manè, ſimiliter panem, & carnes veſperi, & bibebat de torrente*. Reg. 3. cap. 17. Sed cur non eligitur columba auis pura, & ſincera ad ingenuum Prophetam alendum? & ſi Elias tunc maximè triſtabatur ob iniquos, cur Dominus ad demonſtrandum tantum ex iuſto zelo conceptum ab eo mœrorem, non ſidæ, & mæſtiſſimæ turturi Vatis refocillandi curam demandat? Cur, inquam, præ columba, præ turture ad ſubminiſtrandum Eliæ nutrimentum deputatur coruus carniuorax, qui nec carniũ rapacitate comparatarum propriam ſobolem participem faciat, vt ex illo Pſal. 146. colligunt expoſitores. *Qui dat iumentis eſcam ipſorum, & pullis coruorum inuocantibus eum*: his enim parentum auxilio deſtitutis diuina ſubuenit Prouidentia. Quid hic Sacramẽti tradatur, inueſtigemus. Equidem alimonia illa panis, & carnis à coruo delata Euchariſtiam figurabat; hæc enim Dominicam carnem ſub accidentibus panem referentibus continet, cuius vis admirabilis homines coruis non diſſimiles in auiditate carnium ità moderatur, vt prauæ totum concupiſcentiæ penitùs reciſæ videantur.

3. Reg. 17.

Pſal. 146.

Elephantum in Vrbe Goa fuiſſe refert Lipſius epiſt. centur. 1. epiſt. 50. ad Ianum Hautenum, qui dum efferatis carnis, diruptiſque vinculis laſciuienti appetitu agitatus furebat, ab eius impetu cũctis declinantibus, famulus quidam infantulum Domini ſui vlnis geſtabat, in ædes celerrimè penetrans vehementi trepidatione commotus puſionem ante ædes dereliquit; adeſt elephas, perniciem quoque pupulo adeſſe omnes opinantur, non ità euenit, feritate depoſita bellua in puerum blanda eum proboſcide eleuatum in humile tectum, quod è regione ædium erat, reponit, obturatq;

Lipſius.

ali-

A aliquan ulum firmat, vt agnoſcat, an in tuto collocatus ſit paruulus. Hunc effrænem elephantum quid detinuit? certè, vt communis fuit interpretatio, memoria panum, & fructuum, quos animal illac tranſiens à Domina illarum ędium, & infantis Genitrice ſæpiùs acceperat. O naturæ ſtuporem; Sed ò efficaciorem virtutem diuini ferculi deuotè pluries ſumpti ad retrahendum hominem in libidines, vel in alia vitia ex humanæ fragilitatis conditione, vel ex perpetuata pluribus annis conſuetudine ruentem.

Horrea aperuit Ioſeph Aegypti Prorex vrgente annonæ caritate, vt ad ipſum confugientibus alimoniam ſuppeditaret, ab eis tamen non habentibus, quo B tritici pretium ſoluerent, quæ in eorum poſſeſſione erant, vt afferrent, exigebat. *Adducite pecora veſtra, & dabo vobis pro eis cibos, ſi pretium non babetis*. Gen. 47. (Gen. 47.) Myſtica è cortice huius hiſtoriæ depromamus. Ioſeph rem frumentariam diſpenſans Chriſtum deſignabat futurum panis Euchariſtici fidelibus diſtributorem, pecora autem, prædia, agri, fundi, quibus ſpontè priuabantur accipientes triticum à Ioſeph, denotabant communicantes, qui per Chriſti virtutem eò deueniunt, vt lubentes latifundia, & pretioſa quæq; derelinquant.

Euchariſtiç virtute homines latifundia, & ꝑtioſa quæq; derelinquunt.

Claudamus hunc noſtrum diſcurſum aureis aurei Doctoris verbis. *De iſto calice bibit Eccleſia, & inebriauit Martyres,* C *vt non agnoſcerent proximos carnis ſuæ nimio amore Chriſti; neque patres filios, neque filij parentes. Inebriauit vino ſanctitatis, non vino erroris. Non agnouerunt ſuos, & ſanguinem fuderunt*. Hæc Chryſoſtomus in pſal. 22. (Chryſoſt.)

Vox turturis audita eſt in terra noſtra.

NOTVLA X.

Ad ingeminandos de admiſſis ſceleribus pœnitudinis actus in ſacro ſympoſio comedentes prouocãtur.

TVrtur inter aues numeratur, quæ à frigidiori plaga ſub fine Autumni ad calidiores regiones tranſuolant; hyeme verò tranſacta vernali tẽpeſtate ad priſtinas ſyluas reuertuntur; vndè Ariſtoteles lib. 8. (Ariſtotel.) de animalib. cap. 16. *Nemo enim, propè dixerim, vidiſſe per hyemem vſpiam turturem dicitur*. Quare turturis aduentus, & cantus hilares veris adeſſe dies indicant. Diximus autem in præcedentibus, ſub iucundi veris ſymbolo Euchariſticã menſam ob affluentem lætitiam, qua illius conuiuæ perfunduntur, denotari. Quare & turturis cantu eiuſdem menſæ effectum aliquem præſignari conſonum eſt; qualis verò hic ſit, facilè intelligi poteſt ex eo, quòd turtur canendo gemit: iſtius ergò auis modulamen myſticè repræſentat hominis patrata crimina deplorantis gemitus, iteratoſ præuios, comitantes, & ſubſequẽtes ad Dominicum conuiuium.

In orandi formula à Domino nobis præſcripta poſt quotidiani panis petitionem criminum indulgentiam deprecamur. *Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie, & dimitte nobis debita noſtra*. Sed ſi panis ille quotidianus Euchariſticus eſt, iuxta ſatis communem Patrum expoſitionem, quos ſupra notula 3. ad verſiculum, *Propera*, adduximus; cùm ille ſit Sacramentum viuorum, exigit ſtatum gratiæ, quem per veram pœnitentiam peccator aſſequitur. Qua de cauſa ante poſtulationem Euchariſtici panis, vt à patre miſericordiarum crimina nobis condonentur, non rogamus, & huiuſmodi rogatio poſtponitur? Equidem ſupponitur, vt appetens, & experens diuinum ferculum vita ſpiritali viuat; ſupercæleſtis autem huius eſcæ ea eſt virtus, vt ad perfectiorem peccatorum pœnitudinem trahat, quod præmemorata orandi methodus inſinuauit.

Euchariſtia ad pfectiorem peccatorũ pœnitudinẽ trahit.

Reſipiſcens iunior ille filius, paterna ſubſtantia iam abſumpta, ad genitoris domum regreſſum meditabatur, & eccè vitam peſſimè tranſactam deteſtans gemebundus in hæc verba prorupit. *Quãti mercenarij in domo Patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereo? Surgam, & ibo ad patrem meum, & dicam ei:* D *Pater, peccaui in cælum, & coram te; iam non ſum dignus vocari filius tuus: fac me ſicut vnum de mercenarijs tuis*. Lucæ 15. (Luc. 15.) hæ pœnitentiæ, & confeſſionis apertiſſimæ ſunt notæ. Egregiè Petrus Chryſologus ſer. 2. (Chryſol.) *Patrem pandit, genitorem loquitur pœnitudo*. Adoleſcens hic ad meliorem frugem per pœnitentiam iam redactus, in patris domum, vt panem, quo abundabat, manducaret, reuertitur: obuiam procedit gnato clementiſſimus Genitor, amplexibus, & oſculo blanditur. *Cùm autem adhuc longè eſſet, vidit illum Pater ipſius, & miſericordia*

motus

motus eſt, & accurrens cecidit ſuper collum A *eius, & oſculatus eſt eum*. Quid hic agit, quid fatur filius inter tot certa remiſſi criminis argumenta, & ingentis amoris pignora data? traditnè obliuioni anteactæ vitæ delicta, & in vlnis adeò indulgentis Patris omninò quieſcit? minimè verò, ſed repetit illa humilia pœnitudinis verba. *Pater, peccaui in cœlum, & coram te: iam non ſum dignus vocari filius tuus*. O eximium pro noſtro diſcurſu exemplar. Filius ille paterni panis auidus, compunctionis actus ingeminans, hominis lapſi emendationem inſtituentis, & ad Altaris alimoniam anhelantis imaginem delineat, qui non modò, quando de ſacra Synaxi ſumēda cogitat, peccata deteſtatur, & per Sacramentalem B confeſſionem ab illis emundatur, ſed etiam in ipſa Dominica menſa ſubſumit præfatas, vel ſimiles contriti animi voces. *Pater, peccaui in cœlum, & coram te; iam non ſum dignus vocari filius tuus*.

Prodigus adoleſcens typus eſt hominis ad bonā frugē redeūtis, & Altaris pabulo inhiātis.

Non ſolùm diuino mandato in ipſo agni eſu, panes azymi manducandi erāt, ſed & ſeptem diebus præcedentibus; Exod. 12. quo typo docemur, quali diligentia purificandi erant acceſſuri ad agni Euchariſtici menſam; panis enim azymus conſcientiam à culpæ fermento purgatam denotat. Ità S. Cyrillus Alexandrinus lib. 12. de ſanctis feſtiuitatib. *Quòd*, inquit, *cum azymis comeditur; id* C *verò per ænigma deſignare nos ipſos, quibus ad participandum Chriſtus proponitur, à ſpiritali fermento, ideſt à malitia, & dolo alienos eſſe debere*. Et eſt etiam aliorum Patrum ſatis vulgata declaratio, & meritò quidem ſummæ puritati vacandum eſt ei, qui pane Angelorum, angelicam puritatem exigente veſci vult. Sed cur etiam adiungebantur agreſtes lactucæ amari ſaporis cordis amarorem ex peccatorum recordatione indicantes? vt notat Algerius lib. 1. de Sacramento Altaris cap. 22. *Lex*, ait, *dedit in lactucis compunctionem, vt non ſolùm exteriùs, ſed etiam interiùs pœnitentiam agamus*. Et luculētiùs S. Gregorius hom. 22. in Euang. D *Lactuca verò*, inquit, *agreſtes valdè amaræ ſunt. Carnes ergò agni cum lactucis agreſtibus ſunt edenda, vt cùm corpus Redemptoris accipimus, nos pro peccatis noſtris in fletibus affligamus, quatenùs ipſa amaritudo pœnitentiæ abſtergat à mentis ſtomacho peruerſa humorem vitæ*. Nonnè congruus ſatis videtur apparatus ad ſacram Synaxim ſtudium exactiſſimum in animæ nitela curanda præſignatum in pane azymo, quo non ſolùm in ipſa agni comeſtione, ſed & præcedentibus ſeptem diebus veſcebantur Iſraelitæ? Etenim certum eſt, quòd ſtudioſus puri animi cultor, ſi aliquorum peccatorum ſe reum agnoſcit, pœnitudine illa eliminat. Quid igitur ſacramenti eſt, quòd etiam amaræ lactucę amaræ compunctionis indices ederentur cum agno? ſanè vt moneamur, recipi à communicante in menſa Chriſti ſpecialia gratiæ auxilia, quibus ſæpiùs præterita delicta in amaritudine animæ ſuæ recogitat.

Exod. 12.

Cyrill. Alexand.

Puritati vacandum eſt ei, qui pane vult veſci Angelico.

Algerius.

D. Gregor.

Specialia gratiæ auxilia à communicante in ſacra mēſa recipiuntur, quibus anteactæ vitæ crimina deteſtatur.

Ficus protulit groſſos ſuos.

NOTVLA XI.

Celerrimæ perfectionis fructus in anima producit Euchariſticum Sacramentum.

FICVS bifera eſt, atque alios profert fructus ante concluſum ver, qui groſſi dicuntur, alios pen autumnalem tempeſtatem. Primi fructus ſub calido climate initio veris prodeūt: non ſunt tamen palato grati, niſi circa dimidium menſis Maij, vt ſcribit Io. Leo lib. 1. deſcript. Africæ. Idem colligitur ex Theophraſto lib. 5. cap. 1. Plinio C lib. 13. cap. 7. & lib. 16. cap. 25. Cùm verò in feruido Palæſtinæ ſolo hordeū, quod in ſpicas ſurgit menſe Februario, vt ex illo Exod. 9. *Linum ergò, & hordeum læſum eſt, eo quòd hordeum eſſet virens, & linum iam folliculos germinaret*; colligunt Toſtatus, Cornelius à Lapide, Salianus tom. 2. anno Mundi 2544. nu. 3. menſe Martij demeteretur; certè calor, qui perficiebat tales ſegetes, plurimùm etiam groſſorum maturitatem accelerabat. Quarè veriſimile omninò eſt à ſponſo dulcibus groſſis propoſitis ad amœnitates rurales ſponſam pellici. Ad myſtica tranſeamus. Arbor ficus D dulcedinis erat hieroglyphicum, referente Valeriano lib. 53. cap. de ficu; fuit & ficus tranquillitatis ſummæ typus apud priſcos; vndè ſedere ſub ficu, de ijs, qui otio ſecuro fruebantur, idem erat, ac ſecuro otio frui. Quarè in ficu Euchariſticum Sacramentum Altaris, in quo veluti in proprio fonte dulcedo guſtatur, & anima ſuauiſſimè conquieſcit, præſignatum agnoſcamus; groſſi autem, qui ſunt primitiui fructus celeriter maturati, appoſitè repræſentant citiſſimos virtutum progreſſus, qui per gratiam ſacræ Synaxis fiunt à fidelibus; horum

Io. Leo.

Theophraſt.
Plinius.

Exod. 9.

Cornel. à Lapide.
Salian.

Valerian.

Ficus tranquillitatis typus.

Euchariſtici edulij dulcedo in ficu præſignata.

conſi-

conſideratione diuinus Amator dilectã animam inuitat ad Euchariſticam menſam, ſubindicans ab illa gratiam recepturam adeò copioſam, quæ præcoces perfectionis fructus dabit.

Virga illa Aaron repoſita in Arca, magno cum ſtupore germina, flores, & amygdalas vno die protulit; hiſtoria habetur Numer. 17. & illius meminit Apoſtolus ad Hebræos 9. Animam ſpiritaliter iuueneſcentem in Dominico ſympoſio denotari illa florida, & frugifera virga, diximus ſupra ad notulam 1. verſ. *Ideò adoleſcentulæ dilexerunt te*. Reſtat, vt inueſtigemus hîc, cur præ alijs fructibus amygdalas progenuerit memorata virga? nõ enim hoc ſpeciali myſterio vacare putandum eſt. Amygdala prima omnium arborum effloreſcit, & fructum eſui idoneũ menſe Martio reddit, Plinio teſte lib. 16. cap. 25. *Ex his*, inquit, *quæ hyeme aquila exoriente, vt diximus, concipiunt, floret prima omnium amygdala menſe Ianuario, Martio verò pomum maturat*. Quo quid aptius ad indicandum animam præproperis virtutũ fœtibus feliciter fœcundatam à ſingulari diuinæ eſcæ virtute?

Numer. 17. Ad Hebr. 9. Plinius.

Pia anima præpropera virtutũ fœtibus fœcundatur à ſingulari diuinæ eſcæ virtute.

Diruto murorum vallo ad Iericho-ntinam Vrbem aperuit ingreſſum Iſraelitis arcæ præſidium, vt enarratur Ioſue 6. Animaduerto in Ierichõtinis hortis fructus ad maturitatem priùs peruenire, quàm in Hieroſolymitano tractu, cuius rei fidem faciunt, quæ ex epiſtola quadam Ducis Olikenſis refert Serarius lib. 2. in Ioſue cap. 5. quæſt. 28. §. *Ad quintam*. *Fructus*, inquit, *omnes, & ſegetes Hierichunte duabus ante hebdomadis, quàm Hieroſolymis proueniunt. Nec mirum. Sũt enim hic adeò immenſi calores, vt hinc petentibus Hieroſolymam cælum longè frigidius videatur*. Quid hic pro præſentis inſtituti noſtri ſcopo cogitari poſſit, facilè intelligis; nempè arcæ adminiculo Iſraelitis gleba Ierichontina conceſſa poma tam citò maturante, ſymbolicè præmonſtratum fuiſſe, quantum futura eſſet efficax cæleſtis alimonia per arcam denotata ad reddendam animam citiſſimè feracem perfectiſſimarum virtutum.

Serarius.

Cæleſtis alimonia efficaciſſima ad reddendam animã virtutũ omniũ feracẽ.

Quòd Dominus latices in lyæum trãſmutarit ſedens ad nuptialem menſam apud Canam Galilææ, adeò ingens prodigium æſtimatum fuit, vt de eo Ioãnes ſic ſcripſerit. *Hoc fecit initium ſignorum Ieſus in Cana Galilææ: & manifeſtauit gloriam ſuam, & crediderunt in eum diſcipuli eius*. Ioan. 2. id autem, quod ſingulare videtur in hoc portento, non eſt ſimplex conuerſio aquarum in vinum, nam etiam in vitibus ſimile quid euenit, notãte Auguſtino tom. 9. in Ioan. tract. 2. *Quotidiè*, inquit, *pluuia aqua per vites in vinum conuertitur, ſed ſubitanea commutatio*. Ad myſtica tranſeamus. Conuerſione illa hominis mutationem, quandò ex imperfecto ſtatu tranſit ad perfectionem charitatis, ſignificari tradit Bernardus ſerm. 1. in Dominicam primam poſt octauam Epiphaniæ. *Sed diuina virtute*, ait, *aqua mutatur in vinum, quando perfecta charitas foras mittit timorem*. Illud verò geniale ſympoſium apud Canam Galilææ ſacrũ Altaris conuiuium, in quo ſpiritales nuptiæ inter Chriſtum, & animam fiunt, præſignauit. Quarè ſtupendo illo prodigio adumbratam cognoſcere poſſumus celerem tranſmutationem hominis in virum perfectum, quæ in Altaris menſa contingit.

Ioan. 2. Auguſtin. Bernard.

Aquarũ in vinũ conuerſio tranſmutationẽ hominis in virum perfectum, quæ in Altaris menſa cõtingit, apprimè delineat.

Peracta illa cœna, qua amantiſſimus Seruator noſter ſacroſancto corpore, & ſanguine ſuo Apoſtolos refocillauit, cum illis ad montem Oliueti perrexit. *Et hymno dicto exierunt in montem Oliuarum*. Marc. 14 Quale myſterium docemur hic? Oliueto ſublimia gratiæ dona denotantur; habemus ergò à ſapientiæ Magiſtro cum diſcipulis poſt ſumptum diuinum edulium montem Oliuetum ſcandente expreſſam ideam demonſtrantem, quãtum citò poſſit Altaris cibus ſingularibus gratiæ muneribus ad perfectionis apices hominem euehere. Diſcamus hoc ab Hugone in præfatum locum Marci. *Moraliter*, ait, *poſt cœnam & hymnũ aſcendit in montem Oliueti ſignificans, quòd per Sacramenti Dominici ſuſceptionem, & orationis deuotionem aſcenditur ad eminentiam donorum ſpiritualium, quæ per oleum ſignificatur*.

Marc. 14.

Sacra Altaris eſca hominẽ ad perfectionis apicem ſingularibus gratiæ muneribus euehit quàm citiſſimè.

Hugo.

Vineæ florentes dederunt odorem ſuum.

NOTVLA XII.

Anima deuotè communicans diuini corporis fragrantia ità perfunditur, vt Dæmones facilè fuget.

VITES biferæ, & triferæ reperiuntur & præcipuè in Palæſtinæ ſolo feliciſſimę vbertatis; hæ autẽ, dum botrum, vel maturum, vel maturitati proximum habent, ſimul etiam noua germina,

A na, & flores edunt. Sermonem autem de his hic eſſe, facilè crediderim, ſic enim pampinorum putatio, de qua ſupra Salomon, floritiori nunc recenſitæ cohærere poteſt. Porrò halitus ſuauis florentium vinearum ſerpentes procul arcet, vt etiam adnotauit D. Bernardus ſer. 60. in Cant. *Hic odor*, inquit, *ſerpentes fugat, aiunt enim floreſcentibus vineis omne reptile venenatum excedere loco, nec vllatenus ferre odorem nouorum florum*. Quarè dum florentium vinearum fragrantiā ſponſus recens nuptæ memorat, eam ſic alloqui videtur. Non eſt, cur timeas, vnice dilecta, latentes in herba angues, mecum ſecura progredi potes ad hortos, & viridaria, quia vineæ florentes benignissimè ſpirantes venenatorum genus omne eliminant. Sed quid hic myſticè? Certè per vineas, animæ citato Bernardo interprete ſer. 58. denotantur, quæ in ſacra menſa tali Chriſti odore replentur, vt ſicut floridæ, & ſuaueolentes vineæ camporum angues propulſant, ita illæ cæleſti halitu inferorum colubros; hanc igitur ſpiritalem Euchariſtiæ virtutem docetur ſpiritalis ſponſa, vt ad eam libentiùs accedat. B

Suauis vinearum halitus ſerpẽtes fugat. D. Bernard.

Piæ animæ in ſacra mẽſa ea donātur virtute, vt inferorū colubros propulſent.

Infeſtiſſimi Dæmonis illius, qui effræni furore ad ſeptem virorum necem concurrerat, minutula pars cordis è piſce extracta ignita tela compreſſit, & abegit, vt enarratur Tob 6. Cor illius C piſcis Virginem Dei parentem adumbrauit, portiuncula verò cordis Chriſti carnem de carne Virginis Mariæ illibatæ ſumptam deſignauit. Hæc ſub ſacris accidentibus latitans, ſi ardenti amore accipiatur, nequiſſimum ſpiritum propellit. Percipiamus hoc ab Angelico Doctore opuſc. 58. cap. 21. vbi inter alios Dominici corporis fructus Dæmonis eiectionem enumerat, ad cuius probationẽ hæc ſubijcit. *De primo fructu. Tob 6. Si cordis particulam ſuper carbones poſueris, fumus eius extricat omne genus Dæmoniorum; flumen, in quo piſces ſunt, ſignificat mundum, omnes piſces eius diuerſa genera hominum; piſcis ille magnus gentem Iudæorum: cor piſcis, quaſi membrum nobiliſſimũ, & ex quo vita procedit, B. Virginem: particula cordis ſignificat corpus Saluatoris de Virgine ſumptũ: hoc debet ſup carbones poni, ideſt fidelibus accenſis igne amoris donari: tunc fumus eius, ideſt virtus ſpiritualis fugat tentationes Dæmonum*. D

Tob 6.

Chriſti caro ſub ſacris accidẽtibus latitans, ſi ardenti cum amore accipiatur, nequiſſimos ſpiritus propellit. D. Thom.

Christus à mortuis rediuiuus apparuit binis illis diſcipulis, ſed non fuit ab eis cognitus; *Et ipſe Ieſus appropinquãs ibat cũ illis; oculi autem illorũ tenebantur, ne eum agnoſcerent*. Auguſtinus putat id eueniſſe, quia oculis eorum offendiculum à Diabolo appoſitum erat, vbi verò ad menſam Seruator ſedens panem in ſubſtantiam ſui corporis conuertit, maligno hoſte ſtatim recedente omnis obex remotus fuit. O vis admiranda Euchariſtici Sacramenti in eijciendo cacodæmone. Verba D. Auguſtini accipe relata à D. Thoma in Catena ad cit. Lucæ locum. *Auguſtinus de conſenſu Euangeliſtarum. Sed non ità nunc factum eſt, non enim incongruenter accipimus hoc impedimentum in oculis eorum à Satana fuiſſe, ne agnoſceretur Ieſus, ſed tantùm à Chriſto facta eſt permiſſio vſque ad Sacramentum panis, vt veritate corporis eius participata remoueri intelligatur impedimentum inimici, vt Chriſtus poſſit agnoſci.*

Luc. 24.

Xρs Dñus à binis diſcipulis agnoſcitur vbi ad mẽſam ſedens cõuerſione panis in ſubſtantiā ſui corporis, obex à Dæmone poſitus, remotus fuit. D. Auguſt.

Infantulus Ieſus, vt eriperetur à verſipelle, & impio Herode, à quo ad necem quærebatur inſidiosè, à parentibus Angelico monitu in Aegyptum defertur, *Surge, & accipe puerum, & matrem eius, & fuge in Aegyptum*. Matth. 3. Sed quamobrem in Aegyptiacum potiùs tractum, quam in alias orbis partes voluit Redemptor tranſuehi? Certè in Aegypto rem frumentariam diſtribuerat olim Ioſeph in typo Chriſtum præſignando, futurum panis Euchariſtici ſuppeditatorem: vult ergò recens natus Seruator noſter in Aegyptum tranſportari, vt intelligeretur iam natum eſſe diuinum pabulum præfiguratum in alimonia, quam Ioſephus diſpenſarat. Audiamus hic S. Leonem Pontificem ſer. 3. de Epiphania cap. 3. *At, ille, qui ſanguinem ſuum pro mundi redemptione fundendum in aliam differret ætatem, Aegypto ſe parentum miniſterio ſubuectus intulerat, repetens ſcilicet Hebrææ gentis antiqua cunabula, & principatum veri Ioſeph, maioris prouidentiæ poteſtate diſponens, vt illam diriorem omni inedia famem, qua Aegyptiorum mentes veritatis inopia laborabant, veniens de cælo panis vitæ, & cibus rationis, auferret, nec ſine illa regione pararetur ſingularis hoſtiæ Sacramentum, in qua primum occiſione agni, ſalutiferum crucis ſignum, & Paſcha Domini fuerat præformatum*. Sed quid ad ingreſſum diuini puſionis in Aegyptiacam regionem euenerit, conſideremus. Idola confracta cecidere tunc iuxtà vaticinium illud, *Ecce Dominus aſcendit nubem leuem, & ingredietur Aegyptum, & commouebuntur ſimulacra eius*. Iſai. 19. de qua re plura diximus tom. 1. de Eminentia Virginis quæſt. 5. Quarè hinc intelligere poſſumus, quale robur habiturum eſſet Altaris Sacramentũ, quandò inſtitutum eſſet, ſi ad aſpectum populi cæleſtis, qui tanti Sacramenti inſtitutionem indicare incipiebat, inferna-

Matth. 3.

Xρs recens natus in Aegyptū trãſfertur, vt intelligerem natū eſſe diuinū pabulū præfiguratū in alimonia, quã Ioſephus diſpẽſarat. D. Leo.

Iſaiæ 19. Diuinus infans Aegyptum ingrediens Euchariſtiæ inſtitutionem indicare incipiens infernales proſternit poteſtates.

Ii les

les poteſtates, vbi præcipuum domicilium ſibi erexiſſe videbantur, proſtratæ, & exterminatæ fuerunt.

D. Gregor. Iob 4.

D. Gregorius lib. 5. moral. cap. 17. ex illo Iob 4. *Myrmecoleon perijt, eo quòd non habuit prædam*, ſic enim legunt Septuaginta, adnotat Diabolum Myrmecoleon appellari, quæ dictio, ſicut ex formicæ, leoniſq; nominibus componitur, ità & vtriuſq; animalis mores in Dæmone reperiri ſignificat; aduersùs enim puſilli animi homines veluti leo rugiens furit; vice verò verſa, ſi quem animaduertat maſculos, & ardentes ſpiritus habere, in eius conſpectu veluti imbellis formica remanet, & facilè vincitur. Sed B vbi, quæſo, leoninam fortitudinem hauriunt homines, niſi in Dominica menſa epulando? Speciosè Chryſoſtomus hom. 61. ad populum Antiochenum. *Tanquam leones ignem ſpirantes ab illa menſa recedamus, facti Diabolo terribiles.*

In ſacra menſa piæ animæ leoninã fortitudinẽ induunt. Chryſoſt.

Surge amica mea, ſpecioſa mea, & veni: columba mea in foraminibus petræ, in cauerna maceriæ: oſtende mihi faciem tuam: ſonet vox tua in auribus meis: vox enim tua dulcis, & facies tua decora.

Verſ. 14.

Indicatur ſenſus ad corticem litteræ.

PRopoſitis veris amœniſſimi hilaritatibus ſponſus nouam nuptam, vt vidimus in præcedentibus clauſulis, ad ſuburbia inuitarat, mox de more ardenter cupientis ingeminat inuitamentum, additque nouos ſtimulos, commendans ſpecus ad D reparandum æſtum, & imbrem, atque ad omnem conuiuiorum iucunditatem aptiſſimos, quibus in ditiſſimis ſuis prædijs ſimul frui licebit; præſentis verſiculi, *Veni amica mea, ſpecioſa mea, columba mea in foraminibus petræ, in cauerna maceriæ*, hic videtur eſſe ſenſus, quem inſinuauit etiam Origenes hom. 4. in Cant. dicens: *Nunc oſtendit ei locum, ad quem venire debeat, qui locus ſub velamento, & tegmine ſaxi ſit poſitus*: huiuſmodi autem voluptuoſos receſſus, ſiue à natura in petra elaboratos, ſiue ab induſtri artificis manu perpolitos, plures apud antiquos

Origen.

A extitiſſe ex hiſtorijs colligitur. *Oſtende mihi faciem tuam, ſonet vox tua in auribus meis, vox enim tua dulcis, & facies tua decora.* His coniux nouam coniugem ſic affari videtur: Tuæ faciei decorem, ò mea dilecta, liberè intueri exopto, dum verò ruſticabimur, fiam voti compos; tunc enim velum nuptiale deponere nõ te dedecebit; quin etiam & canere non indignum erit tua gloria, & ità dulciſſimæ vocis tuæ modulamine, quod audire maximè aueo, recreabor.

Dixi, *nuptiale velum*, nam conſuetudo apud priſcos inoleuit, vt ſponſæ caput, & genæ velarentur, hinc nuptiarum nomen, antiquitùs enim nubere, velare, & B operire ſignificabat, vt Feſtus Pompeius, Nonius Marcellus, & alij notant. Caper in libro de ortographia. *Vir*, inquit, *ducit, mulier nubit, quià pallio obnubit caput ſuum, genaſque*. Porrò velum quo nuptæ caput operiebatur, flammeũ vocabatur. Vndè Lucanus lib. 2. de bello Pharſal.

Caper.

Non timidũ nuptæ leuiter tectura pudorẽ,
Lutea demiſſos velarũt flãmea vultus.

Lucan.

Surge amica mea, ſpecioſa mea, & veni: columba mea.

C

Enucleatur ſenſus ſpiritalis Euchariſtiam reſpiciens.

NOTVLA I.

Ex vehementi, quo ardet Chriſtus, deſiderio animæ deuotæ recreandæ in ſacra mẽſa, vt accedat, eam ſecundò adhortatur.

D QVOD æſtuanter appetimus, iteratò poſtulare ſolemus, vt in cortice litteræ indicauimus: quarè dum his verbis: *Veni amica mea, ſpecioſa mea, columba mea*, diuus amator fidelem animam ſecundò allicit ad Altaris conuiuium, quàm feruenti affectu hoc ab ea deſideraret, non obſcurè demonſtrat. Hoc ingens deſiderium innuere videntur plures illæ clauſulæ. Io. 6. *Ego ſum panis viuus, qui de cælo deſcendi. Si quis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum. Niſi mãducaueritis car-*

Diuinus Amator vehementi affectu deuotã animam ad Altaris conuiuium allicit. Ioan. 6.

nem

nem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitã in vobis. Qui manducat meam carnẽ, & bibit meum ſanguinẽ, habet vitam æternam; & ego reſuſcitabo eum in nouiſſimo die. Caro enim mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus. Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in illo. Sicut miſit me viuens Pater, & ego viuo propter Patrem, & qui manducat me, & ipſe viuet propter me. Qui manducat hunc panem, viuet in æternum.

Aliquibus autē diebus agnus, qui in Paſchate manducandus erat, ex diuino mandato intra ædes detinebatur. *Decima die huius menſis tollat vnuſquiſque agnum*; & paulò poſt. *Et ſeruabitis eum vſque ad decimam quartam menſis huius.*

Exod. 12.

Exod. 12. Certè Agnus ex oue, quæ eſt animal valdè edax, natus ab genuina indole cibi auidus eſt, quod & frequenti balatu indicare ſolet; quarè intra illos dies, quibus agnus domi incluſus ſeruabatur, balitando ſe fameſcere monebat. Quid hic in typo? Agno illo, qui in Paſchate comedebatur, Chriſtũ futurũ eſſe aliquandò noſtrum cibum ſub ſacris accidentibus præmonſtratum fuit. Appoſitè autem ad præadumbrandum quantũ ille in votis hoc habiturus eſſet, erat balatus repetitus eſurientis agni index.

Agni eſurientis balatus repetitus, typus deſiderij, quod habet Xp̃s, vt noſter cibus fiat.

B. Laurent. Iuſtin.

Occurrunt hic verba B. Laurentij Iuſtin. lib. de obed. cap. 14. *Non enim*, inquit, *ò æterna ſapientia, corruptibili manna, non taurorum, aut vitulorum carnibus, ſicut eos, qui ſub lege erant, populum tuum nutrire voluiſti; ſed te agno innocentiſſimo animarũ cibo, æternæ vitæ ſpirituali edulio, non, inquam, ſemel tantùm, ò melliflua bonitas, ſed quotidiè te immolari, teque ſumi complacuit tibi.*

Rogabat mulier Chananæa Seruatorem, vt filiam à nequiſſimo ſpiritu excruciatam liberare dignaretur. *Miſerere mei Domine, fili David, filia mea malè à Dæmonio vexatur.*

Matth. 15.

Matth. 15. Non flectitur Dominus hac prece, quin nec ſatis ſuaui reſponſo illam ſolari videtur. *Non eſt*, inquit, *bonum ſumere panem filiorum, & mittere canibus.* Non ob id animum deſpondet conſtans mulier, animosè ſic ſuggerit. *Etiam Domine, nam & catelli edunt de micis, quæ cadunt de menſis Dominorum ſuorum.* O magni ponderis voces, quibus expugnatus ſtatim Redemptor clamat. *O mulier magna eſt fides tua, fiat tibi, ſicut vis.* Sed quid, quæſo, tam efficacem miſeræ mulieris ſubſumptam deprecationem reddere potuit? mente recolamus panem à Chriſto memoratũ, conſonam verò nominato pani poſtulationem, & de catulis etiam mentionem

A factam fuiſſe. Quid hinc? Pane illo Euchariſticus panis deſignabatur, ad quem quia continuò affectum ſuum dirigebat Ieſus, ex abundantia cordis locutus illius meminit: Chananæa verò aſſimilans ſe catulo magna auiditate panis fruſtulum appetenti (veriſſimè enim Nazianzenus orat. in Epiphan. *Qui denique Chananææ more deprimitur, ac miſericordiam implorat, & micas depoſcit, hoc eſt canis vehementi fame correpti pabulum*) animam figurabat ſupercæleſti pani inhiantem; ad hanc repræſentationem nõ diſtulit Dominus roganti annuere, vt nimirùm intelligeremus, quantum ille ambiret ſe ſub panis ſpeciebus nobis in B alimoniam tradere, & quanti facturus eſſet deuotam animam, quæ his ſuis potiſſimis votis eandem eſcam eſuriendo obſecundaret.

Nazianz.

Xp̃s ſummoperè ambit ſe nobis in alimoniã tradere ſub ſacris ſpeciebus.

Fame ſtimulatus ad patrios lares redibat iunior ille filius, cui non impigro greſſu pius genitor obuius factus eſt. *Cùm autem adhùc longè eſſet, vidit illum Pater ipſius, & miſericordia motus eſt, & accurrens cecidit ſuper collum eius, & oſculatus eſt eum.* Lucæ 15. Mirum videtur, quòd vir auctoritate grauis, ætate longæuus, velociter currat. Sed nonne filius ille ad patrem reuertebatur fame penè conſumptus, cuius indicium non C leue ſqualens vultus prodebat? hoc vbi pius genitor agnouit, feſtinat, vt citò fameſcentem gnatum ad conuiuium admittat, & maiori deſiderij impetu rapitur Pater ad excipiẽdum filium ad epulum, quàm filius trahatur à fame: Patrem enim accurriſſe legimus, filium verò minimè. Myſtica perſpiciamus. Filius eſuriens, fidelis quilibet eſt anhælans ad diuinum panem, vt ex Anaſtaſio Sinaita notauimus ſupra notula prima ad primum verſiculum huius carminis, *Oſculetur me oſculo oris ſui.* Pater verò, qui tanto affectu fertur in filij refocillationem, Chriſtus eſt ſacratiſſimo ſuo pabulo nos alere plus cupiens, quàm qui-D libet noſtrum alicupiat, licèt quandoq; non parum cupere videatur.

Luc. 15.

Anaſt. Sinaita.

Iuuat referre pro argumento, quod proſequimur, quæ in geſtis D. Catharinæ Senenſis lib. 2. cap. 33. narrantur.

In vita D. Catharinæ Senen.

Accidit, vt die prorsùs Euangeliſtæ Marco ſacro Senas Auenione reduces, hora tertia iam ferè elapſa, noſtræ matris ædes nos exceperint. Tunc illa nõ ſine magna ſui animi demiſſione, defixis in terra oculis, me ſic allocuta eſt. Mi Pater, quàm vellem, vt qua crucier eſurie, te non lateret; noui illam Euchariſticæ alimoniæ deſiderio torqueri, eique tempus ad id minimè opportunũ,

meq; longo itinere iam deſeſſum rem præſtare non poſſe, inſinuaut. Ad hæc illa ſubiecuit, at validioribus impulſa famis ſtimulis; Pater, ait, eſurio vehementer nimis, quo audito, breui illam voti compotem futuram reſpondi; ad ſacellum, quod de ſpeciali Summi Pontificis indulto, ipſius deuotionis intuitu ſuis ab ædibus non longè diſtabat, me contuli, ibi Sacramentali confeſſione expiatus, Deo Optimo Maximo immolaui, his peractis ad illam conuerſus, quę Euchariſtico cibo votis omnibus inhiabat, generalem abſolutionem eidem de more largitus ſum; animaduerti tunc temporis nouo quodam, atq; inuſitato pulchritudinis genere illius vultum illuſtrari; eo enim irradiabatur ſplendore, vt me non humanum aliquid cernere, ſed Angelum aliquē de cælo delapſum exiſtimauerim, ſicque animo mecum ipſe loquebar: Hæccinè Cathatinæ facies? Noſco equidem dilectam, ac fidam tibi ſponſam Domine: tùm volens ex Altari ſacram Synaxim accipere, hæc tacitus (quo motus impulſu neſciens) mente dicebam. Veni Domine ad ſponſam tuam, veni; vidique tunc meis oculis, priuſquam ſacram hoſtiam manibus attrectarem, quòd pluſquam trium digitorum ſpatio ſe mouerit: quarè miraculi nouitate perterritus, nec aduertens, C num in patenā ex ſe proſilierit, quod ēt accidiſſe re vera arbitror, an meis illic manibus collocauerim, animo agitans Cathatinæ vultum ſolis inſtar emicantem, diuinamque admirans elementiā, quæ certatim ſe continere ferè non poterat, vt ſibi anhelantem virginem diuino ſatiaret edulio, timens, ac tremens illam ſacro ferculo refocillaui. Nec quantum ad hoc attinet, me fugit, quod viri fide digniſſimi ſunt teſtati; dicunt enim ſe frequenter interfuiſſe, dum virgo ſacro pabulo veſceretur, ſimulq; animaduertiſſe ſacroſanctam hoſtiam Sacerdotis è manibus diſcedentem, atque vltrò in os virginis ingredientem. D

Videri etiam poterunt, quæ cap. 32. libri 2. in geſtis eiuſdem Virginis narrantur; quæ materiem ad rém noſtram confirmandam ſuppeditabunt vberrimam.

A *Surge amica mea, ſpecioſa mea, & veni: columba mea.*

NOTVLA II.

Vt digniùs accumbat Euchariſticę menſæ anima, ad maiorem ſemper perfectionem ſectandam ſtimulatur hìc à Diuo Amatore.

B Licèt ſacræ Synaxis dignitati infinitæ nullus condignus valeat apparatus reſpondere, omni tamen niſu inuigilandum eſt, vt per maiores virtutum progreſſus ad illam ſemper meliùs diſponamur: hoc indicari reor à cæleſti ſponſo, dum dilectā animam alliciens ad Altaris epulum, eam iteratis amicæ, ſpecioſæ, & columbæ titulis, inſignes virtutes ſonantibus, appellat; *Veni amica mea, ſpecioſa mea, columba mea.* Quaſi dicat: Non tibi immorandum eſt in eo virtutum gradu, in quomodò reperiris, ò anima ſponſa, veni pedum affectibus ad ſublimiorem perfectionem, vt dignior reddaris meo diuino pabulo. Patet ex parte nobis Gregorius Nyſſenus hom. 5. dum ait. [Greg. Nyſſen.] *Propterea ergò ei excitata rurſus dicit, Surge; & ei, cùm veniſſet, dicit, Veni; neque enim ei, qui verè ſurgit, deerit ſemper ſurgere, nec ei, qui currit ad Dominum, vnquam conſumetur amplum, & latum campi ſpatium ad diuinum curſum conficiendum: oportet enim ſemper ſurgere, & excitari, & per curſum appropinquando nunquam ceſſare. Quamobrem, quoties dicit, Surge & veni, toties ad id, quod eſt melius aſcenſioni, ea, quæ deinceps ſequuntur, à verbo adijciuntur: D Nam qui pulchram ex pulchra iubet fieri, apertè admonet, & ſuggerit illud Apoſtolicum iubens eandem imaginem à gloria transformari in gloriam, adeò vt ſemper videatur eſſe gloria, quod accipitur, & quod ſemper inuenitur, & licèt ſit magnum, & excelſum, credatur eſſe minùs eo, quod ſperatur. Sic ergò cùm eſſet columba ijs, quæ priùs rectè geſſerit, nihilominùs eam rurſus iubet fieri columbam per transformationem in id, quod eſt melius.*

Diſceſſurus Elias de hoc mundo dixit Eliſeo, vt, quod vellet, efflagitaret; Inſtatus hic ſupplex, *Obſecro*, ait, *vt fiat in me duplex ſpiritus tuus.* Reg. 4. cap. 2. [4. Reg. 2.]

Audaſ

Audacem aliquis forſan exiſtimare poterit hãc poſtulationem; ſufficere enim videtur, quòd diſcipulus æquet magiſtrum, & non ſuperet. Verùm & affectus optimus, & petitio laudatiſſima Eliſei fuit, vt benè aduertit D. Ambroſius ſer. 2. de Eliſeo ad finẽ to. 1. *De Eliſei antè meritis quid dicamus? cuius hac prima laus eſt, quod patrem voluit gratia ſuperare, dũ dare ſibi amplius poſtulat, quàm ſcit apud eum eſſe, qui poſſidet.* Quid hinc euenerit Eliſeo, attendamus. Pallium hic ab Elia ad æthera eleuato accepit. *Et leuauit pallium Elia, quod ceciderat ei.* Pluribus è myſterijs hic præſignatis vnum adnotemus. Equidem pallium Euchariſtiæ ſymbolum fuit, interprete Drogone Hoſtienſi lib de Sacram. Domin. Paſſionis, cuius verba non repeto, quia alias attulimus: Quarè Eliſeus affectãs perfectionis ſpiritum eminentiorem illo, licet inſigni, quo præditus erat Elias, & hinc locupletatus pallio magiſtri ad ſydera euecti, imaginem refert eius, qui eo quòd anhelet ſemper ad excelſiora virtutum culmina, Dominici corporis pabulo dignior redditur.

D. Ambr.

Drogo.

Diuino pabulo dignior redditur, qui ad maiorẽ perfectionẽ ſemper anhelat.

Iam mortalis huius vitæ periodum clauſerat Chriſtus rigido crucis ſtipiti affixus, cùm Ioſeph vir bonus, & iuſtus ſacroſanctum illud corpus accepit, tumuloque condidit. *Et ecce vir nomine Ioſeph, qui erat decurio, vir bonus, & iuſtus.* Lucæ 23. Sed ſi Ioſeph Chriſti corpus ſepeliens notiſſimo typo dignè ſuſcipientem Dominicum corpus denotat, videamus, quæſo, qualem apparatum in communicante præmonuerit? Ioſeph vir bonus, & iuſtus erat, nempè virtutibus omnibus inſignis: ſicut enim bonum eſt ex integra cauſa, ità & bonus vir, qui ex omni parte perfectus eſt; idẽ ex nomine iuſtitiæ indicatur, iuſtitia .n. quoties abſolutè ponitur in ſacris paginis, non ſpecialem, ſed vniuerſas virtutes ſignificat: vndè Matth. 8. *Beati qui eſuriunt iuſtitiam*, ideſt, qui virtutes omnes appetunt. Prætereà Ioſeph auctum ſonat, quod etiam adnotauit Auguſtinus ſerm. 76. de diuerſis: *Ioſeph*, inquit, *interpretatur auctus.* In Ioſepho igitur viro bono, & iuſto elegãs exprimitur idæa illius, qui optimè ad Euchariſtiam diſponitur, nimirùm qui quacunque vitæ probitate non contentus eſt, ſed iugi ſtudio perfectiori inhiat, ſic enim Ioſeph vir bonus, & iuſtus, ſcilicet in virtutibus omnibus auctus nominari poterit, in quibus ſi non continuò proficiat, non auctus, ſed diminutus dicendus erit; veriſſimum enim eſt illud: *In via Domini non progredi, eſt retrogradi.*

Luc. 23.

Matth. 8.

Auguſtin.

Ad Euchariſtiã optimè diſponitur, qui perfectiori virtæ iugiter inhiat.

Vidit Iſaias Dominum. *Seraphim ſtabant ſuper illud, ſex alæ vni, & ſex alæ alteri, duabus velabant faciem eius, & duabus velabant pedes eius, & duabus volabant.* His Seraphim accedentes ad ſacrã menſam, in qua Dominus veluti in proprio amoris throno reſidet, repræſentantur. Innuit S. Chryſoſtomus hom. de Chriſti miraculis; & luculentiùs Iuſtinus Martyr qu. 44. ad orthod. *Per viſionem Iſaiæ prophetæ declaratum eſt Chriſti myſterium ſedentis in ſolio gloriæ, & eſu ſuæ ſanctæ carnis expiantis peccatum impiorum hominum.* Et quidem, quòd Auguſtiſſimi Sacramenti participes Seraphico ſpiritu debeant eſſe accenſi, inſinuauit D. Damaſcenus relatus à D. Thoma 3. p. q. 79. dum per calculum igneum, de quo Iſaiæ 6. à Seraphim delatum, Euchariſtiam intelligit, & idem interpretamentum habet citatus Iuſtinus: ab hoc Seraphim exemplari communicaturi de proficiendi ſollicitudine non deponenda perbellè admonentur; dùm enim Seraphim duabus alis volant ſolium Domini circumſtantes, non in eo perfectionis gradu, quem poſſident, ſatis quieſcere videntur, ſed ad alium ſublimiorem alis affectus feruntur. Ex Hebræo, vt aduertit Lyranus, habetur, *duabus velabant faciẽ ſuam*: vndè concipere poſſumus, vnumquemq; Seraphim ità vultum ſuum, & pedes cooperuiſſe, vt alis expanſis geminam veluti vmbellam componerent, alteram ſuperioribus alis inter faciem ſuam, & aſpectum cæleſtis Monarchæ in ſublimi illo throno ſedentis, alteram inferioribus alis inter ſuas, & eiuſdẽ Domini plantas, & ſic vtraque lectio conciliari poteſt. Quamobrem verò faciẽ, & pedes, puriſſimi, & feruidiſſimi illi ſpiritus in conſpectu ſupremi Numinis occultant? quia nimirum, licèt amore exæſtuent, licèt deſiderijs ardentioris ſanctitudinis volitent, nihilominùs ſe parum amare, ſe parum ambulare verecundantur, & ſubmiſsè timent. Accinit Galfridus apud Titelmanum ad cap. 6. Iſai. *Quòd ſi*, inquit, *aliter velare faciem intelliguntur, quaſi ne videant, timor, & pudor poſſunt non conuenienter intelligi, metuunt enim, & erubeſcunt ad vultum gloriæ magni Dei.* O quàm ſpeciosè inſtruitur hic coram Domino Altaris conuiuio aſſidentes, quibus animi votis feruere debeant, nempè vt ſemper ſe non ſatis Deum amare, non ſatis eius obſequio inuigilare arbitrentur, de tali tepore erubeſcant, ſeque continuò nouis affectibus excitent ad meliores ſanctimoniæ progreſſus, ad ardentiorem dilectionem.

Iſai. 6.

D. Chryſ.

Iuſtin. Martyr.

Lyran.

Galfridus.

Sacræ mẽſę aſſidentes ſemper arbitrentur ſe non ſatis Deũ amare ſeq; cõtinuò excitent ad ardentiorẽ dilectionẽ.

Colum-

Columba mea in foraminibus petræ, in cauerna maceriæ.

NOTVLA III.

Vt Dominicæ paſſionis meditationem ſacræ cõmunioni adnectat, dilecta anima à cæleſti ſponſo hortatur.

D. Gregor.

QVAE ſunt hæc petræ foramina, & maceriæ cauerna, niſi Chriſti vulnera? Ita S. Gregorius Papa; *Hic bene, inquit, columba in foraminibus petræ dicitur eſſe, & in cauerna maceriæ, dum in crucis recordatione patientiam Chriſti imitatur, dum ipſa vulnera propter exemplum ad memoriam reducit, ſicut columba in foraminibus, ſic ſimplex anima in vulneribus nutrimentum, quo conualeſcat, inuenit.* His cognata habet

Petr. Dam.

D. Petrus Damianus opuſc. 50. c. 2. *Foramina petræ*, ait, *vulnera ſunt Redemptoris.* Vt igitur intra hæc ſpiritalis Euchariſtici conuiuij ſponſa toto affectu ſe recipiat, eaque attenta mente reuoluat, inſtar mœſtæ columbæ, quæ canendo gemit, & gemendo canit, & veluti meditabunda in anguſtis excauati ſaxi cubiculis, & maceriæ nidulis quandoque detinetur, blandè à diuo ſponſo allicitur his verbis: *Columba mea in foraminibus petræ, in cauerna maceriæ.* Quam verò proficuũ ſit communicanti, quæ Chriſtus paſſus ſit, animo verſare, piè & floridè admonet S. Cyprianus ſer. de cœna

D. Cypr.

Domini. *Celebrantes*, inquit, *Sacramenta commonemur, quaſi vngulam findens, ac ruminans prius reuocare ad fauces, & minutatim commolere Dominicæ inſtitutionis exẽplum, vt ſemper paſſio ſit in memoria, ne terreant crucifixi hæredes mortis ſupplicia, ſed paſcant, & reficiant maturatæ reſurrectionis lætabunda ſolennia.* Et paulò poſt; *Cruci hæremus, ſanguinem ſugimus, & intra ipſa Redemptoris vulnera figimus linguam.*

Agnus ab Iſraelitis manducandus in Paſchate, non elixandus, ſed igne aſſandus erat, Numine ità præcipiente. *Non comedetis ex eo crudum quid, nec coctum aqua, ſed aſſum tantùm igni.* Exod. 12.

Exod. 12.

Certè carnis aſſatæ magis, quàm elixæ odor ſentitur, atq; latiùs diffunditur. Quid hoc ſymbolo traditur? Agnus Chriſtum in Euchariſtia, aſſus verò igne eundem Dominum amore ardentiſſimo

A accenſum mortem pro nobis paſſum denotabat; hinc igitur excitamur, vt, quoties Chriſtum Agnum comedimus, ſimul etiam illius paſſionem recolamus; & quidem quantum par ſit, vt hæc in ſacra menſa percipiatur à nobis odore, quem Agnus ab Iſraelitis edendus, & igne aſſus exhalabat, appoſitè admodum præadumbratum fuit. Inſinuatur hoc egregiè ſerm. in fer. 2. poſt Paſcha inter eos, qui Euſebio tribuuntur, ſed probabiliùs eorum auctor eſt S. Eucherius, vbi hæc habentur. *Non ſunt enim carnes crudæ, quia paſſus eſt Chriſtus, neque in aqua coctæ; quia non occultè, ſed palam, & cunctis videntibus eſt crucifixus.* Et paulò inferius.

Quoties Chriſtũ comedimus, ſimul etiam ad illius paſſionem recolendã excitamur.

S. Eucher.

B *Redolet caro, cùm aſſatur, redolet & paſſio Chriſti.* Cognata his habet Arnoldus Carnotenſis tract. vlt. de ſeptem verbis Domini. *Aſſatus eſt*, inquit, *Agnus noſter in veru crucis ſubter incenſis tormentorum carbonibus, nihil crudum, aut carnale in eo iam ſapimus.*

Arnoldus Carnot.

Mœrore afflictatus, & laborioſo itinere laſſus tandem Elias ſub vmbra iuniperi requieſcit. *Cumque veniſſet, & ſederet ſubter vnam iuniperum, petiuit animæ ſuæ, vt moreretur.* Reg. 3. cap. 19. Sed ſi hæc arbor ſpinis vndequaq; aculeiſque horrida, & aſpera eſt, vt inter alios notat Hugo de S. Victore lib. 7. allegor. c. 14. nõ videtur ſatis aptus locus penes il-

3. Reg. 19.

Hugo Victorin.

C lam ad ſubleuamen capiendũ; potiùs ſub platano, aut lauro, aut odorata cupreſſo, aut ſub amœna cedro, alijſque arboribus, quæ ad iucunditatem frondium vmbellas extendunt, recubandum eſſet ad ſolatium; punctiones autem ſpinarum, quibus abũdat iuniperus, non timet Vates, imò ibi ſomno ſe immergit, ſed nonnè ibi recreatur ab Angelo cibo cæleſti? *Et ecce Angelus Domini tetigit eũ, & dixit illi, Surge, & comede.* Arbor illa vepribus plena crucem, in qua Dominus ſpinis redimitus pependit, deſignat, ſub qua cõmorans, & ſomno ſpiritali correptus attenta mente verſans, quæ Seruator noſter pertulit, dignus redditur, vt ſacra

Sacra dape dignus redditur attentè meditãs Dominicã paſſionem.

D Altaris alimonia refocilletur. Venuſtè Rupertus in præmemoratum locum; *Proijcit ergò ſe in vmbra iuniperi, & obdormiſcit, id eſt ſubijcit ſe cruci Chriſti, & commoritur illi, indè ſurgens inuitatur ab Angelo Domini ad prandium, id eſt percipit à Sacerdote Dominici corporis, & ſanguinis Sacramentum.*

Rupert.

Areſcentibus prædijs maxima annonæ penuria populos diuexabat, cùm paupercula Sarephtana vidua in eas anguſtias redacta eſſet, vt farinæ tantũ, quantum manus continere poterat, haberet, ex ea ſubcinericiam placentulam ad ſui,

& filij ſuſtentationem conficere cogitans, ad parandum pro coquendo pane ignem duo ligna colligebat. *Viuit Dominus Deus tuus, quia non habeo panem, niſi quantum pugillus capere poteſt farinæ in hydria, & paululum olei in lecytho: en colligo duo ligna, vt ingrediar, & faciam illum mihi, & filio meo, vt comedamus, & moriamur.* 3.Reg. 17. Panis ille diuinam alimoniam, vt ex vulgata expoſitione compertum ſatis eſt, præſignabat. Quarè mulier hæc optima fuit magiſtra docens, qualem ante cæleſtis edulij ſumptionem præmittere debeamus apparatum, ſedulam nimirùm Dominicæ crucis recogitationem, vt tali memoria ſtimulati carnem noſtram cum vitijs, & concupiſcentijs crucifigamus. Speciosa Ruperti in cit. locũ verba accipe. *Amplectar crucis ligna, vt comedamus, & moriamur.* Affinia tradit Drogontius de Sacramento Dominicæ Paſſionis. *Sponſus enim mortuus eſt; vndè etiam in memoriam eius duo ligna colligit, vt faciat ſibi, & filio ſuo, hoc eſt ſpiritui ſuo modicum viatici, & moriatur cum ſponſo ſuo.*

3.Reg.17.

Crucis Dominicæ ſedulam recogitationem præmittere debem⁹ ante cæleſtis pabuli ſũptionem. Rupert.

Drogont.

Transeunte Seruatore noſtro, vt illum intueri poſſet Zachæus, aſcendit in arborem ſycomorum, ad quem Ieſus dirigens oculos; *Zachæe*, Inquit, *feſtinans deſcende, quia hodie in domo tua oportet me manere.* Lucæ 19. Quid, quæſo, benigniſſimus Redemptor in hoc homine agnouit, quòd apud illum diuerſari tantoperè deſideraret? imò & ad id compulſus quodammodo videatur dicens; *Hodie in domo tua oportet me manere.* Equidem arbore illa, in quam ſubierat Zachæus, ſacrum crucis lignum, in quo Dominus pro noſtra ſalute inter acerbiſſimos cruciatus moriturus erat, præfiguratum fuiſſe, Petri Chryſologi ſerm. 54. exiſtimatio eſt. Quarè Zachæus, qui arborem ſcanderat, fidelem ſignificabat mente eleuata crucis myſteria contemplantem, à quo quantum cupiat Chriſtus hoſpitio excipi, hoc eſt, Sacramentaliter ſumi, dum tanto votorum impetu ad Zachæi domum ferebatur, præmonſtrauit.

Luc. 19.

Chryſolog.

C

D

Vlcera pauperrimi Lazari canes ea veluti pietate induti, qua immitis ille diues exutus erat, blandula lingua lambebant. *Sed & canes veniebãt, & lingebant vlcera eius.* Luc. 16. Myſticum huius loci ſenſum diſcamus ab Auguſtino lib. 2. quæſt. Euang. *Vlcera*, inquit, *paſſiones ſunt Domini ex infirmitate carnis, quam pro nobis ſuſcipere dignatus eſt, canes verò qui ea lingebant, gentes ſunt, quas homines peccatores, & immundos dicebant Iudæi, & tamen paſſiones Domini in Sacramentis corporis, & ſanguinis eius per totum iam orbem ſuauitate lambunt deuotiſſima.* Expendo, quòd ſicut canes lingendo Lazari plagas lambebant, ità qui Chriſti vulnera pia conſideratione, & compatientis animi affectu veluti lingua lambunt, periucundum illi obſequium præſtant; & rurſus ſicut canes plagatas Lazari carnes lingendo aliquid, quod illis ſapiebat, deguſtabant, ità Chriſti plagas contemplantes ſuauitatem diuinam ab illis profluentem feliciter delibant, dum corpus Dominicum manducant.

Luc. 16.

Auguſtin.

A

Chriſti plagas contemplans, ſuauitatẽ diuinam ab illis profluẽtem delibat in ſacra mẽſa.

B

Oſtende mihi faciem tuam, facies enim tua decora.

NOTVLA IV.

Admonetur anima, vt ſimplicitatis ſpiritu decorata ad ſacram menſam accedat.

ANimæ facies eſt mens, ſeu conſcientia, Hieronymo Laureto in ſuis allegorijs interprete, Verbo *Facies*. Sed ſi ità eſt, quamobrem diuus Amator, cui vel minima quæq; humani cordis arcana notiſſima ſunt, ità ſpiritalem ſponſam affatur? *Oſtende mihi faciem tuam*, ſcilicet pande mihi mentem tuam: ſubeat recordatio, quòd qui Præſulis, ſeu ſpiritalis directoris munere fungitur, ſupremi Numinis perſonam refert. Quarè inſtruitur hic pia anima, vt nihil de vitæ ſuæ rationibus celet, quem in via perfectionis ducem habet, ſic enim ea ſinceritatis virtute decorabitur, quæ maximè deſideratur in Altaris ſympoſio accumbentibus: veriſſimè enim Cyprianus de cœna Domini dixit, *puras ſincerasque mentes ſanctum quærit conuiuium*, ſcilicet Euchariſticum.

Hieronym. Lauret.

Cyprian.

Panes propoſitionis, qui ſuper menſã ſanctuarij apponebantur, ex Hebræo textũ facierum panes dicebantur: cur autem ità appellarentur, explicat Abulenſis quæſt. 29. ad cap. 25. Exod. *Aliter dicitur, & melius, quòd iſti erant panes faciei, quia non erant panes iſti figurati, ſicut panes vulgares; nam panes vulgares, cùm in fornace coquuntur, in parte inferiori, quæ pauimento clibani appropinquat, aduruntur, in ſuperiori autem, quæ ſolo calore tangitur, albiores ſunt, & non ità exuſti; partibus inferioribus nigredinem quandam*

Abulenſ.

ex

ex aduſtione contrahentibus; *panes autem* A *propoſitionis, ſiue facierum, vt in Hebræo habetur, erant eiuſdem figuræ ſuperius, & inferius, quia non coquebantur in clibano, ſicut panes vulgares, ſed in quibuſdam ferreis, ſiue aureis vaſis ad ignem, ſicut hoſtia fiunt in ferreis ad ignem.* Ex quibus intelligimus eandem vndequaq; retuliſſe ſpeciem, & candorem, quem in ſuperiori parte intuentibus obuiam haberent panes, inuariatum in parte ſubſidente retinuiſſe, omni nigredine, aut coloris diuerſitate ab aduſtione contracta prorſus eliminata. O quàm bellè hoc ſymbolo erudimur, qualem à nobis ſimplicitatem exigat Euchariſticus panis illis panibus præfiguratus, nimirum vt non B diuerſam habeamus interiùs faciem ab ea, quam actibus externis efformamus, maximè cùm animi noſtri ſenſa aperimus noſtris ſuperioribus, vel ſpiritualibus magiſtris; nihil enim fuliginoſæ fictionis admiſceamus, ſed omnia dilucidè referentur.

*Panis Euchariſticus ſimplicitatē à nobis exigit.

Non ſolùm Agno cum azymis, ſed & diebus ſeptem ante azymis panibus veſcebantur Iſraelitæ. *Septē diebus azyma comedetis, in die primo non erit fermentum in domibus veſtris.* Exod. 12. Verū ſi rā Agnus ille diuinam alimoniā, quàm panis azymus mentis ſinceritatem deſignabat, profectò eruditur optimè hic Dominicæ menſæ conuiua, quàm exactā C operam nauare debeat, vt animum à quocunq; vel leuiſſimæ malitiæ fermento purgatum, & ab omni eo quod doli, vel ſimulationis vmbram repræſentare poteſt, remotum ad Chriſti epulum deferat. Audiamus Cyrillum Alexandrinum lib. 12. de Sanctis feſtiuitatibus. *Quod cum azymis comeditur, id verò per ænigma deſignare nos ipſos, quibus ad participandum Chriſtus proponitur à ſpirituali fermento, ideſt à malitia, & dolo alienos eſſe debere.*

Exod. 12.

Cyrill. Alexandr.

Qualem, quæſo, vitæ normam ſectaretur Iacob, antequam feliciſſima illa frumenti, & vini benedictione ditaretur à genitore Iſaac, animaduertamus; ſa- D cra hiſtoria morum ſimplicitate inſignē fuiſſe, apertè teſtatur. *Iacob autem vir ſimplex habitabat in tentorijs.* Gen. 27. Tritum ſatis eſt ex Paſchaſio, & alijs benedictione locupletiſſima, quam Iacob obtinuit, Euchariſtiæ Sacramentum, quo omni bonorum genere locupletatur fidelis quilibet, figurari. In Iacob igitur, tanquam in idæa intueri poſſumus, quantum ſimplicitatis ſtudioſus eſſe debeat, qui cæleſtibus gratiæ theſauris per ſacram Synaxim donari cupit.

Gen. 27.

Simplicitatis ſtudioſua eſſe debet cupiens donari cæleſtibus gratiæ theſauris in ſacra Synaxi.

In Bethleemitico ſpecu nato Ieſu inuitantur paſtores ab Angelo, vt ad eum videndum pergant. *Et venerunt feſtinantes, & inuenerunt Mariam, & Ioſeph, & infantem poſitum in præſepio.* Lucæ 2. Inter plures huius fauoris valdè ſingularis paſtoribus facti cauſas, hæc conſideranda occurrit; viri erant ſinceri, & non mentitis moribus perſonati, ob id verò maximè digni, qui Bethleem ad recens natum conſpiciendum ſpeciali gratia connocarentur: Verùm nonnè Bethleem domum panis ſignificat? Paſtores igitur vitæ ſimplicitate ingenuos imitetur, qui ambit in domo diuini panis excipi, & feliciter ali.

Luc. 2.

Paſtores vitæ ſimplicitate ingenuos imitetur ambiēs in domo diuini pabuli excipi, & ali.

Geſtabat in rationale Iudicij Aaron inſculptos characteres, qui indicabant doctrinam, & veritatem. *Pones autem in rationale iudicij doctrinam, & veritatem, quæ erunt in pectore Aaron, quando ingredietur coram Domino.* Exod. 28. Aaron Sacerdos imaginem delineabat nō modò viri Sacerdotio Euangelico initiati, ſed & cuiuſcunq; fidelis Dominicæ menſæ participis, licèt non inſigniti charactere Sacerdotali, vt patet ex ijs, quæ ſuprà adduximus ex S. Ambroſio ad verſic. *Læua eius ſub capite meo*, notula 1. Aaron autem deferens doctrinam, & veritatē in pectore deſcriptam, quandò ingrediebatur coram Domino, appoſitè admodū indicabat, ad communicantem de Chriſti menſa maximè ſpectare, quandò eſt in conſpectu ſui ſpiritalis gubernatoris vicem Dei gerentis, ſinceram veritatem profiteri, pectoris arcana omni ſimulationis inuolucro penitùs ablegato manifeſtare.

Exod. 28.

D. Ambr.

Chriſti menſa adeò perfectam exigit ſinceritatem, vt non ſolùm animum ſimulatione aliqua pigmentatum, quin etiam corporalem tamen fucis, & coloribus depictam ad nouam effigiem mentiendam ficto illo nitore abhorreat. Hoc poſtremum optimè perpendit Chryſoſtomus hom. 51. in Matth. *Lia patriarchæ Iacob vxor, etſi formoſa non erat, nec admodum adamata à marito, nihil tamen eiuſmodi excogitauit, neque faciem à natura ſua traduxit, ſed permanebat integra naturæ conſeruans lineamenta; nec ei obfuit à gentibus eductam fuiſſe; tu verò, cuius caput Chriſtus eſt, inuentione Satanæ comprobabis, nec recordaberis aquæ illius, quæ faciei tuæ circumfuſa eſt, nec Sacramenti, quod labia tua ornauit; nec ſanguinis, qui linguam tuam coccineam fecit.*

Chryſoſt.

Sonet

Sonet vox tua in auribus meis: vox enim tua dulcis.

NOTVLA V.

Preces antè auguſtiſſimum Altaris Sacramentũ ſicut Deo acceptiſſimæ, ita ad impetrandum efficaciſſimæ ſunt.

AD genialem hilaritatem noui cõiuges priſca ętate aliquid modulari ſolebant. Indicatur illo Ierem. 7. *Et quieſcere faciam de vrbibus Iuda, & de plateis Ieruſalem vocem gaudij, & vocem lætitia, vocem ſponſi, & vocem ſponſa.* Sic ſacroſancti connubij ſpõſa ſpiritalis inuitatur hic à diuo Amatore, vt vocem in melodos accentus, dulcem nempè precum cantilenam ſoluat, qua ſe mirificè recreari aſſerit. *Sonet vox tua in auribus meis: vox enim tua dulcis.* Quòd ſi ad animos duros flectendos valet ſuauis harmonia; vndè Caſſiodorus lib. 2. epiſt. 40. effectus illius admirabiles enumerans; *Sauitiam*, inquit, *efficit blandam*; ſanè multò plus momenti habent ſupplicantis voces Euchariſtici Sacramenti virtute roboratæ ad placandum ſupremum Numen ob humana ſcelera ad iram prouocatum, & ad illud in vota noſtra trahendum.

Ierem. 7.

Caſſiodor.

Preces animæ Euchariſtico Sacramẽto roboratæ ad placandum Deũ efficaciſſimæ.

Super panes propoſitionis, qui in mẽſa illa veteri exponebantur, ex diuino præſcripto collocabatur ſelectiſſimum thus. *Accipies quoque ſimilam, & coques ex ea duodecim panes, qui ſinguli habebunt duas decimas: quorum ſenos altrinſecus ſuper menſam puriſſimam coram Domino ſtatues: & pones ſuper eas thus lucidiſſimum.* Leuitici 24. Quid hic doceamur, etiam mediocriter in ſacris paginis verſati facilè intelligunt: cùm enim thus vulgatũ ſit orationis ſymbolum; panes verò propoſitionis in vetuſta illa menſa expoſiti noti auguſtiſſimi Sacramenti characteres, certè thuris optimi connexio cum illis panibus præmonſtrabat orationem antè Altaris Sacramentum effuſam ſupremo Numini fore valdè acceptam, & ad impetrandum plurimum habituram ponderis.

Leuit. 24.

Oratio ante Altaris Sacramentum effuſa Deo eſt valdè accepta, & ad impetrãdũ efficax.

Dominus ſub ſpecie peregrinorum exceptus à Patriarcha Abraham inſigni hoſpitum amatore poſt epulas ſatis opi-

A paras illum admonet de euerſionis pœna, quam inflicturus erat ciuitatibus illis abominando ſcelere nimiùm deturpatis. Pijſſimus Abraham ante Numen procumbit, ſupplex indulgentiam implorans; ſed qualem rogandi normam teneat, & quàm ad iteratas preces flexibilem ſemper inueniat diuinam clementiam, ex ipſa ſacræ hiſtoriæ narratione perpendamus. *Abraham verò adhuc ſtabat coram Domino. Et appropinquans ait: Numquid perdes iuſtum cum impio? Si fuerint quinquaginta iuſti in ciuitate, peribunt ſimul? & non parces loco illi propter quinquaginta iuſtos, ſi fuerint in eo? Abſit à te, vt rem hanc facias, & occidas iuſtum cum*
B *impio, fiatque iuſtus ſicut impius, non eſt hoc tuum: qui iudicas omnem terram, nequaquam facies iudicium hoc. Dixitq; Dominus ad eum: Si inuenero Sodomis quinquaginta iuſtos in medio ciuitatis, dimittam omni loco propter eos. Reſpondenſq; Abraham, ait: Quia ſemel cœpi, loquar ad Dominum meũ, cùm ſim puluis, & cinis. Quid ſi minus quinquaginta iuſtis quinque fuerint? delebis, propter quadraginta quinque, vniuerſã vrbẽ? Et ait: Non delebo, ſi inuenero ibi quadraginta quinque. Rurſumque locutus eſt ad eum: Sin autem quadraginta ibi inuenti fuerint, quid facies? Ait: Non percutiam propter quadraginta. Ne quæſo, inquit, indigneris Domine, ſi loquar:*
C *Quid ſi ibi inuenti fuerint triginta? Reſpondit: Non faciam, ſi inuenero ibi triginta. Quia ſemel, ait, cœpi, loquar ad Dominum meũ: Quid ſi ibi inuenti fuerint viginti? Ait: Non interficiam propter viginti. Obſecro, inquit, ne iraſcaris Domine, ſi loquar adhuc ſemel: Quid ſi inuenti fuerint ibi decem? Et dixit: Non delebo propter decem. Abijtque Dominus, poſtquam ceſſauit loqui ad Abraham.* Gen. 18. Premo hæc vltima verba, *Abijtque Dominus, poſtquam ceſſauit loqui ad Abraham*, quibus ſubinnui videtur, quòd, donec deprecatoriam orationem fundebat benigniſſimus Patriarcha, illa veluti ligatus Dominus, ne ad vindictam procederet,
D detinebatur, & ſi forſan amplius rogatus fuiſſet, poſtulata, vt ego crediderim, non negaſſet. Conuiuio illo Abrahæ ſacram alimoniam præſignatam fuiſſe, quam Chriſtus conditurus erat, ex D. Ambroſij lib. de Abraham cap. 5. & Iſidori Hiſpalenſis in Gen. cap. 14. expoſitione ſatis comperium eſt. Quarè benè concipere poſſumus, quid adeò efficaces reddiderit apud Conditorem Abrahæ obſecrationes, repræſentata nimirùm etiam in ſolo typo Euchariſtia.

Gen. 18.

Oratione Abrahę veluti ligatus Dñs detinebatur, ne ad vindictam procederet.

D. Ambr. Iſid. Hiſpal.

Euchariſtię ſolus typus adeò efficaces reddidit apud Deum Abrahę orationes.

Ioſue Dei monitu arcam fœderis clãgentibus tubis circumduci ſepties iuſſit

per circuitus murorum vrbem Ierichontinam ambientium, quæ & clauſa erat foribus ferreis, & obſerata vectibus æneis antè filios Iſrael, ſi fides Hebræo paraphraſti habenda eſt; hinc ſeptima vice ad clangorem tubarum, & clamorem vniuerſi populi, quem præceperat edendum Ioſue, diruti cecidere circumuallãtes vrbem parietes. *Cùmque ſeptimo circuitu clangerent buccinis Sacerdotes, dixit Ioſue ad omuem Iſrael: Vociferamini.* Et nonnullis interiectis. *Igitur omni populo vociferante, & clangentibus tubis, poſtquam in aures multitudinis vox, ſonituſque increpuit, muri illicò corruerunt.* Ioſue 6. Aliquod è potiſſimis, quæ hic inquiri poſſunt, myſterijs inueſtigemus.

Ioſue 6.

B Tubæ ſonum edentes, & populi clamantes ante arcam fœderis myſticè fideles ſunt, qui coram Altaris Sacramento vehementi affectu orant, atque diuinam opem implorant; huiuſmodi autem precantium voces, quantum roboris à ſacroſancta Euchariſtia recipiant, clangentibus tubis, & vociferante populo antè arcam confracta, & collapſa Ierichontinæ vrbis mœnia teſtantur, & aperri aditus ad illam ciuitatem, prius clauſam foribus ferreis, & vectibus æneis obſeratam.

Vt ſæuientibus Iudæis in primitiuos illos Chriſti ſectatores morem gereret impius Herodes Apoſtolorum Principẽ in carcerem detrudi, rigidiſſimis vinciri C catenis, armato cuſtodiri ſatellitio mãdauit. Interim Chriſtianorum cœtus pro paſtoris ſui liberatione conditorem iugiter rogat. *Videns autem*, ſcilicet Herodes, *quia placeret Iudæis, appoſuit, vt apprehenderet & Petrum: Erant autem dies Azymorum. Quem cùm apprehendiſſet, miſit in carcerem, tradens quatuor quaternionibus militum cuſtodiendum, volens poſt Paſcha producere eum populo. Et Petrus quidem ſeruabatur in carcere. Oratio autem fiebat ſinè intermiſſione ab Eccleſia ad Deum pro eo.* Act. 12. O admirandam precum vim. Petrus è catenarum nexu ſoluitur, ductore Angelo è carcere extrahi- D tur, è poteſtate ſtipantium militum eripitur, porta ferrea vltrò illi panditur.

Act. 12.

Ibid.

Et ecce Angelus Domini aſtitit: & lumen refulſit in habitaculo: percuſſoq; latere Petri excitauit eum, dicens: Surge velociter. Et ceciderunt catenæ de manibus eius. Dixit autem Angelus ad eum: Præcingere, & calcea te caligas tuas. Et fecit ſic. Et dixit illi: Circumda tibi veſtimentum tuum, & ſequere me. Et exiens ſequebatur eum, & neſciebat quia verum eſt, quod fiebat per Angelum: exiſtimabat autem ſe viſum videre. Tranſeuntes autem primam, & ſecũ- A *dam cuſtodiam, venerunt ad portam ferreã, quæ ducit ad ciuitatem: quæ vltrò aperta eſt eis.* Sed animaduertamus, quæſo, quid momenti tantum huiuſmodi rogationibus contulerit. Equidem Euchariſtica alimonia ſingulis diebus reficiebantur primæui fideles; *Erant autem perſeuerantes in doctrina Apoſtolorum, & communicatione fractionis panis, & orationibus.* Act. 2. A Dominica igitur menſa validæ adeò fuerunt redditæ tenelli illius Catholici agminis deprecationes.

Act. 2. Fideliũ orationes à ſacra menſa validæ redduntur.

Mos inoleuit apud Antiquos, vt qui propitium aliquem, & ſuis votis fauentẽ habere cupiebant, manibus oliuæ ramuſculum geſtare, aut illo caput circumdare conſueuerint, & hoc emblemate vſa eſt Minerua, vt Neptuni gratiam ſibi conciliaret, & ideò oliua illi ſacra fuit; vndè Virgilij Muſa 1. Georg. ſic cecinit:

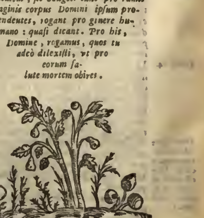
Adſis ò Tegæe fauens, oleæq; Minerua Inuentrix. ——————

Virgil.

Sed quod de virtute oleæ ad inflectendum rogati animũ credidit priſca ætas, de miſericordia diuina, qua perfunduntur orantes antè Altaris Sacramentum, veriſſimum eſt; horum enim precibus faciliimè annuit Chriſtus in Euchariſtia præſens; quod forſan illo Pſal. 127. indicatur. *Filij tui ſicut nouellæ oliuarum in circuitu menſæ tuæ.* His affinia à piiſſima Chryſoſtomi facundia hom. 3. contra Anomæos accipe. *Tempore illo, mi frater cariſſime, non ſolùm homines clamorem illum horribilem reddunt, ſed etiã Angeli Domino genuflectunt, & Archangeli rogant: habent ſibi tempus id idoneum, habent ſacram illam oblationem in fauore. Itaque vt homines ramos olearum gerentes monere Reges conſueuerunt, eoque arboris genere miſericordiam commemorant, & humanitatem; ſic Angeli tunc pro ramis oleaginis corpus Domini ipſum protendentes, rogant pro genere humano: quaſi dicant. Pro his, Domine, rogamus, quos tu adeò dilexiſti, vt pro eorum ſalute mortem obires.*

Orantiũ precibus faciliimè annuit Chriſtus in Euchariſtia. Pſal. 127.

Chryſoſt.

Capite

Capite nobis vulpes paruulas, quæ demoliuntur vineas; nam vinea noſtra floruit. Verſ. 15.

Indicatur ſenſus ad corticem litteræ.

IN apricum ducta noua coniux, dum per culta viridaria, & amœnas vineas, relaxandi animi gratia deambularet, fortè vel ſermonem à colonis de maximis detrimentis, quæ à malignis vulpium catervis vineis inferebantur, audiuit, vel caueas ab iiſdē animalculis effoſſas animaduertens, prouidæ Dominæ partes peragens, ad vinearum cultores conuerſa illis mandat, vt puſillas vulpes intercipiant, & exterminent, vtpotè quæ pluribus modis vineæ ſint damnificæ; hæ enim & foueas excauando vitium radicibus non parum nocent, & excurrendo ſæpiùs florentes vineas valdè lædunt, & demùm maturos botros comedendo vindemiam depauperant. B

Iudic. 15. Porrò quòd Palæſtinæ tractus vulpibus abundaret, ex enarratis Iudic. 15. patet, & præcipuè tempore matureſcentium ſegetum, quo tunc trecentæ à Samſone captæ fuerint. Quòd verò hæ beſtiolæ longas cauernas effodiant, ex eo coniici poteſt, quòd plura oſtia aperta ſibi parent, vt inſequentis venatoris conatus facilè eludant, & confugium ad latebras in expedito ſit, de qua re agit Lactantius de ira Dei cap. 7. *Sunt*, inquit, *animalia, quæ latibulis ſuis diuerſos, & plures exitus pandunt, vt ſi quod periculum inciderit, fuga pateat obſeſſis.* C

Lactant.

A *Capite nobis vulpes paruulas, quæ demoliuntur vineas: nam vinea noſtra floruit.*

Enucleatur ſenſus ſpiritalis Euchariſtiam reſpiciens.

NOTVLA VNICA.

Deuotè communicans eo gratiæ auxilio donatur, vt vel leuiſſimas etiā labendi in peccata occaſiones videat, & diligentiſſimè euitet.

Origen. EXponens hunc verſiculū Origenes homil. ex quatuor poſtrema, hæc habet. *Cōpetenter ſanè, cùm adhuc puſilla ſunt, capi eas mandat, & comprehendi, dum enim cogitatio mala in initijs eſt, & puſilla eſt, facilè poteſt abiici à corde; nam ſi frequenter iteretur, & diù* C *permaneat, adducit animam ſine dubio ad cōſenſum, & poſt conſenſum intra cor ſuum confirmatum, certum eſt, quia ad peccati tendat affectum: dum ergò in initijs eſt, & puſilla, capi debet, & abiici, ne ſi adulta fuerit, & inueterata, iam non poſſit expelli.* Rectè quidem, ſed non modò prauæ cogitationes aſtutis vulpeculis denotantur, ſed & exordia quæcunq; illarum, à quibus ſtudiosè declinandum eſt de vitijs feliciter triumphare cupienti. Quarè ſacri ſympoſij ſponſa, dum paruulas vulpes floreſcenti vineæ noxias opprimi præcipit, ſingularem innuit gratiam à diuo Amatore receptam ità aduigilandi, vt ſub initio quæcunq; vel exigua ad D peccandum incitamenta propulſet, quibus anima pijs deſiderijs florida lædi multum poteſt. Philo Carpathius exponens illud Cant. 8. *Sub arbore malo ſuſcitaui te*, ſic loquitur. *Cæleſte ſolum, & ſalutare malum eſt corpus Chriſti, ſalutariter nobis ab eo datum in eſcam ſcilicet, & potum, ſub myſtico pane, & vino: ex quo quidem Chriſti amor omnes ſanctiſſimè paſcit, ac beat, in quo caſtiſſimam ſibi ſponſam, & quamlibet fidelem animam ad amorem excitat, vallat, firmat.* Expendo hæc vltima verba, *vallat, firmat*; quibus indicari videtur, vt anima per peculiarem ſacræ Synaxis gratiam tali circumſpe-

Prauæ cogitationes, earumq; exordia aſtutis vulpeculis deſignātur.

Cant. 8. Philo Carpath.

ctione muniatur in agnoſcendis, & obſeruandis omnibus culparum vijs, vt ſpeciem militaris exercitus referat, qui valli præſidio vndequaq; cinctus nullũ vel minimum hoſtibus aditum relinquit.

Protoparens Eua per eſum vetiti pomi ſimilem ſui lapſus indolem in poſteros deriuauit; ſed qualem conſideremus, quæſo. In pomi viſu voluptas adhuc tenella non interempta ex conſpectando facta adulta, non difficulter ad cõtrectandum pomum pellexit Euam: ex contactu roborata facillimè ad illud comedendum traxit fœminam; heu quam exitioſa fuit ſocordia, quæ primordiali, & adhuc infirmo ad ruinam illectamento non reſtitit? ex hac vitiata radice quis non doleat infelicem noſtram conditionem ad non diſſimilem negligentiam miſera propenſione infectam? Sed ò ſemper magis laudata præpotentis Dei pietas, quæ non eſt paſſa huic ingenti malo ſine remedio nos relinquere obnoxios; opportunum ſuppeditauit pharmacum, Altaris nimirùm pabulum, cuius gratia cautiores ſemper fieri valemus in comprimendis primo in ingreſſu vitijs, in amputandis ex deprauato ſtipite vix erumpentibus nequitiæ germinibus; veriſſimè enim Vrbanus IV. in Clementina de Reliquijs, & veneratione Sanctorum perpendens damna omnia à comeſtione prohibiti pomi orta, reparata per Euchariſticam refectionem, dicit. *Illius eſus meruit læſionem, huius guſtus intulit ſanitatem, guſtus ſauciauit, & guſtus ſanauit.*

Diuini pabuli gratia cautiores ſẽper euadimus in amputãdis peccatorũ germinibus.

Clementin.

De Eliſei ſanctimonia audito clamore à Naamano Principe militiæ Regis Syriæ lepra infecto ſpe ſanitatis per Prophetæ meritum conſequendæ motus, ad eum perrexit. Hic de aduentu Dynaſtæ monitus, non obuiam procedit ad Principem amanter conſalutandum, ad vrbanè excipiendum, ſolùm per nuncium iubet, vt Iordani latticibus abluatur. *Miſitque ad eum Eliſeus nuncium, dicens: Vade & lauare ſepties in Iordane, & recipies ſanitatem caro tua, atque mundaberis.* 4. Reg. 5. Sed inofficioſuſnè fuit Vates? minimè verò. Sapientiſſimè egit Dei ſeruus, lege enim prohibitum erat Hebræis Leuit. 13. & 14. leproſum contingere. Quarè vt tutò legem hanc ſeruaret, illius tranſgreſſionis qualemcunq; occaſionem fugit Eliſeus, & ideò ab occurſu, à conſpectu, à ſalutatione leproſi abſtinet, ne fortè ex his ad illius etiam illicitum contactum perduceretur. Sed, amabò, quid adeò diligentem in præcauendis ita à longè violandi diuini mandati occaſionibus excubitorem reddidit

4. Reg. 5.

Leuit. 14.

A Vatem? Memoriæ occurrat, quòd hic ab Elia ad æthera euecto demiſſum à cælo pallium priùs acceperat, vt conſtat ex narratione ſacræ hiſtor. 4. Reg. 2. quo quid denotatum ſit, percipiamus à Drogone libello de Sacramento Dominicæ paſſionis. *Amplius te tuus non videbit Eliſeus: remanſit tamen ei pallium tuum in memoriam tui, vt præſentia abſentia tua dolorem eius ſemper & augendo leniat, & leniendo augeat: hoc ſumite (ait) in meam commemorationem, hoc eſt Sacramentum corporis tui, quod ſumimus in tui commemorationem corporis, donec venias: pallium tuum caro tua eſt, qua veſtitus ad nos proceſſiſti.* Quarè Eliſeus pallio Eliæ locu- B pletatus, & hinc adeò fidus, & exactus diuinæ legis cuſtos factus, vt ea etiam, ad quæ lex non ſe extendit, declinet, typum exprimit piæ animæ, quæ adminiculo gratiæ ſibi in Dominica menſa collatæ ab omnibus, quæ aditum ad crimina aperire poſſunt, diligentiſſimè recedit.

4. Reg. 2.

Drogo.

Pia anima per gratiam in ſacra Synaxi collatam omnes peccatorum aditus ſedulò declinat.

Vt è poteſtate furentis Reginæ Iezabelis ſe ſubduceret, in ſolitudinem conuolauit Elias; ibi, dum ſub iunipero itinere laſſatus aliquantulum dormitat, excitatus ab Angelo ad panis ſubcinericij alimentum ſumendum inuitatur. Poſt manducationem verò, vt ad remotiora C adhuc loca ſe transferat, admonetur. 3. Reg. cap. 19. Tranſeamus è ſuperficie hiſtoriæ ad myſtica. Iezabelis perſecutione, concupiſcentis carnis, Dæmonis, atque mundi tyrannidem ſignificari; Elia verò à Iezabele elapſo, ac in deſertum ſe recepto, Dei famulum fugientem carnis, mundiq; illecebras, atq; Auerni hoſtis tentamenta, ſunt qui arbitrantur, & rectè quidem; ſed quorſum Eliæ poſt panis comeſtionem præcipitur, vt longiùs adhuc progrediatur? Panis ille Euchariſticum pabulum ſignificabat, expoſitore D. Thoma opuſc. 58. cap. 22. in fine, eo autem refectus fidelis talem aſſequitur gratiam, vt procul, & procul ma- D gis abeat ſemper ab ijs, quæ ad peccandum aliqua ratione allicere poſſunt; huius ergò iconicum ſimulacrum fuit Elias Angelico pane refocillatus, & ad vlteriora eremi penetrare iuſſus.

3. Reg. 19.

D. Thom. Pabulo Euchariſtico fidelis refectus eam aſſequitur gratiã, vt procul magis ſemper recedat à rebus ad peccandũ allicientibus.

Recrearat Abraham Angelos hoſpitio exceptos ſatis lauto conuiuio. Poſt epulas diſcedẽtes nobiliſſimos illos hoſpites aliquantulum in via comitatur Patriarcha, habitis cum eis parumper ſermonibus ad proprios remeat lares. *Abijtq; Dominus, poſtquam ceſſauit loqui ad Abraham: & ille reuerſus eſt in locum ſuum.* Gen. 18. Sed qua de cauſa vſque ad ciuitatem, ad quam ſe conferebant

Gen. 18.

An-

Angeli, non proficiſcitur Abraham, maximè ad inuiſendum nepotem Lot in ea habitantem? Audierat prudentiſſimus Patriarcha eo in loco in omnes nefandas libidines intemperantiam effundi, à qua licet valdè alienus eſſet, ſuæ tamen non fidit virtuti, & quamuis auxiliari Angelorum ſocietate adiutus à lapſu ſatis tutus videatur, periculi nihilominùs vmbram timet, & vt ab eo omninò recedat, ad ſuum redit domicilium. Præclarum huius noſtri inſtituti myſteriũ traditur hic. Abraham poſt paratum epulum, quod Euchariſticam alimoniam prænotabat, vt notula præcedenti vidimus, adeò vigil effectus in fugiendis labendi periculis, egregiè præiudicauit fidelem, qui à Chriſti menſa ea virtute fulciendus erat, per quam ſemper minus de ſe præſumens à quacunq; repræſentata peccati illecebra ſe ſubtraheret.

Fidelis à Chriſti mẽſa ea virtute fulcitur, per quam ſe ſubtrahit ab omni peccati illecebra.

Dilectus meus mihi, & ego illi, qui paſcitur inter lilia, donec aſpiret dies, & inclinentur vmbræ. Verſ. 16.

Indicatur ſenſus ad corticem litteræ.

QVoniam iucundiora ſolent eſſe ruri conuiuia in horto, in viridario, vel etiam in pratis, ſub latè diffuſa arborum vmbra, vbi auiculæ eruditis penè concentibus certatim aera mulcent, vbi dulces ſpirant auræ, vbi variegata floribus tapetia ad pompam diues natura extendit, vbi chryſtallini latices in ſuis alueis ſuauiter ſuſurrant excurrentes, ideò ſponſus, vt magis recreet dilectam, prandium foris parari iuſſit; hæc inter edendum noui coniugis amorem admirans ſingularem ad ſecum prandendum in ruſticano loco, relicta auguſta aula, magnificoque apparatu, adducti, amoris vicem rependens ſic fatur. *Dilectus meus mihi, & ego illi &c.* quibus verbis hunc animi ſui ſenſum exprimere videtur. O mi dilecte, ſi ob mei ſtudium hoc in ſylueſtri ſolo, vbi flores, & lilia nitida, ac ſuaueolentia è felicitate glebæ nata, delicioſum qui dem ſubſternunt ſtratum, ſed nõ tua regia præſentia ſatis dignum, mecũ epulari, & vſque ad ſuperuenientem noctem in his ruralibus amœnitatibus detineri mecum potiſſimam voluptatem tuam exiſtimas, par eſt, vt & ego ita me tibi deuoueam, vt nihil præter te appetam, mihique tu ſemper ſis vnicum ſolatium.

Dilectus meus mihi.

Enucleatur ſẽſus ſpiritalis Euchariſtiam reſpiciens.

NOTVLA I.

Eo amore Chriſtus ſe totum in ſacra Synaxi tradit vnicuiq; fidelium, ac ſi ille ſolus eſſet.

HVNC ità admirandum amorem perpẽdens deuota anima has in voces erumpit: *Dilectus meus mihi*, quarum ſignificatio hæc eſſe videtur; ità me meus cæleſtis ſponſus vnicè amat, vt totum ſe mihi per Altaris cibum, ac ſi ego ſola eſſem, communicet.

Agens amantiſſimus Seruator noſter de ſacroſancta refectione; *Qui manducat*, inquit, *meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in eo*. Io. 6. quæri poteſt, quam ob cauſam inuitans ad hoc diuinum edulium non omnes in numero plurali, ſed vnumquẽq; in ſingulari ſic fuerit allocutus? cùm enim pro omnibus fidelibus anguſtiſſimum Sacramentum conditum ſit, veriſſimè, & appoſitè admodum dicere poterat: Omnes, qui manducaut meam carnem, & bibunt meũ ſanguinem, In me manent, & ego in eis. Non vacat peculiari myſterio hęc formula loquendi, nempè, vt vnuſquiſq; intelligat, Chriſtum ſub ſacris ſpeciebus tali affectu ſe illi tradere, ac ſi ſolus eſſet, quod clariùs percipiet, qui ſic cogitabit, ſi nullus vnquam Euchariſtiam ſumpſiſſet, nec ſumpturus eſſet, & ego ſolus ſumerem, nonnè ego verè in Chriſto manerem, & Chriſtus maneret in me, iuxtà verba ab ipſo veritatis oraculo prolata? *Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in eo.*

Ioan. 6.

Xps ſub ſacris ſpeciebus eo affectu ſe vnicuiq; tradit, ac ſi ſolus eſſet.

In Dominica communione ſpiritale connubium inter Chriſtum, & animam celebrari, ex plurimorum Patrũ, & Theologorum pronunciatis probauimus prænotula 7. & ad verſic. *Lectulus noſter floridus*, notula 1. & idem indicauit Apoſtolus illis verbis, *Erunt duo in carne vna*,

Sacra-

A *Sacramentum hoc magnum eſt, ego autem dico in Chriſto, & in Eccleſia.* Ad Epheſ. 5. Quarè ſicut matrimonij carnalis fœdus ita copulat ſponſum ſponſæ, vt totus ſponſus ſit vnius ſponſæ, ſic in Euchariſtia per affectum totus Chriſtus ita agglutinatur toti Eccleſiæ, vt illius totus ſit, & ſimul cuilibet animæ, ac ſi illius ſolius vnicus ſponſus eſſet.

Ad Epheſ. 5.

In Euchariſtia per affectũ totus Chriſtus ita agglutinatur cuilibet animæ, ac ſi illius ſolius vnicus ſpõſus eſſet.

Dira vrgente fame mittitur à Domino ad viduam Sarephtanam Vates Elias, vt ab ea pane reficiatur. *Factus eſt ergò ſermo Domini ad eum dicens: Surge, & vade in Sarephta Sidoniorũ, & manebis ibi; præcepi enim ibi mulieri viduæ, vt paſcat te.* 3. Reg. 17. Perrexit Elias juxtà Numinis mãdatũ, cui panẽ petenti viduæ ſic reſ- B pondit. *Viuit Dominus Deus tuus, quia non habeo panem, niſi quantum pugillus capere poteſt farinæ in hydria, & paululũ olei in lecytho: en colligo duo ligna, vt ingrediar, & faciam illum mihi, & filio meo.* Quænam eſt hæc vidua myſtico in ſenſu? Certè Eccleſia, quæ vt orbata Chriſti viſibili præſentia, vidua dici poteſt; quis eius ſingularis filius, niſi vnuſquiſque fidelis? pane verò, quem ſibi, & filio æquè parabat mulier illa, Euchariſticus panis ex Patrũ declaratione ſatis vulgata denotabatur, qui cùm ità pro vniuerſa Eccleſia, ſcilicet omnibus fidelibus collectiuè ſumptis, ac pro ſingulis quibuſque C eorum à Domino conditus ſit, appoſitè admodum pane, quem ſibi æquè, ac filio conficere volebat fœmina Sarephtana, præſignatus fuit.

3. Reg. 17.

Euchariſtia ita pro omnibus fidelibus, ac pro vnoquoque eorum inſtituta.

Paſtor ille relatus in parabola Matth. 18. relictis nonaginta nouem ouibus vni erranti inquirendæ ità inuigilabat, vt non minus illam vnam amare, ac gregẽ totum videretur; quod ſpecioſè tradidit Tertullianus lib. de pœnit. cap. 8. *Errat, inquit, & vna paſtoris ouicula, ſed grex vna carior non erat, vna illa cõquiritur, vna pro omnibus deſideratur, & tandẽ inuenitur, & humeris paſtoris ipſius refertur.* Verùm quis parabolicò paſtore præmonſtratus D fuerit, diſcamus à D. Gregorio Papa. *Bonus paſtor, inquit, pro ouibus ſuis animam ſuam poſuit, vt in Sacramento noſtro corpus ſuum, & ſanguinem verteret, & oues, quas redemerat, carnis ſuæ alimento ſatiaret.* Hic autem tali affectu paſcit vnamquamq; ouem ſacroſancta alimonia, ac ſi illa totum gregem conſtitueret. Adiuuat hanc exiſtimationẽ, quod olim in Altaris calicibus effigies efformabatur Paſtoris ouem ſuper humeros baiulantis, vt teſtatur memoratus Tertullianus de pudicit. cap. 7. cuius verba dedimus ſupra notula 5. ad verſic. *Meliora ſunt vbera tua vino,*

Matth. 18.

Tertullian.

D. Gregor.

Chriſtus tali affectu paſcit vnam quãq; ouem ſacra dape, ac ſi illa totum gregem cõſtitueret.

Tertullian.

A Cuius dimenſionis eſſet menſa illa propoſitionis Exod. 25. deſcribitur. *Facies & menſam de lignis Setim habentem duos cubitos longitudinis, & in latitudine cubitum, & in altitudine cubitum, ac ſemiſſem.* Rupertus lib. 4. in Exod. cap. 7. legalem illam menſam ad Euchariſtiã referens ait. *Quæ eſt hæc menſa poſt propitiatorium parata in tabernaculum Domini, niſi menſa corporis, & ſanguinis Domini initium habens à paſſione?* Sed ſi res hoc modo ſe habet, cur quæſo adeò anguſtis limitibus circumſcripta, vt vnum tantùm admitteret, ſicuti aduertit Rupertus dicens. *Duos habentem cubitos longitudinis; longitudo hæc vni tantùm aſſidenti ſatis ex-* B *peditè commoda eſt.* Nonne fidelium agmina exceptura erat menſa Euchariſtica, quam illa panis propoſitionis figurabat? ità ſanè. Sed arcanum in hoc palã fit, tali nimirùm affectu quãlibet animã deuotã accumbere debere ſacro conuiuio, ac ſi ſola eſſet conuiua, conſiderando eo amore ſibi à cæleſti ſponſo paratum eſſe illud diuinum pabulum, ac ſi vnica eſſet.

Exod. 25.

Rupert.

Idem.

Pia anima eo affectu accũbere debet ſacro cõuiuio, ac ſi ſola eſſet cõuiua.

Dilectus meus mihi.

NOTVLA II.

C

Beneficium Euchariſtici Sacramenti, omnibus, & ſingulis fidelibus collatũ, ſibi vni præſtitum reputat pia anima.

NEſcio, an magis ingrati, quàm inſanientis nota ſit, non tanti facere beneficium eam ob cauſã, quòd multis ſit communicatum, quando in diſtributione pluribus fa- D cta nihil ſui deperdit. Rectè Seneca epiſt. 64. fatuitatis ſugillat eos, qui nihil ſuum eſſe ducunt, ſi alijs ſit commune. *Stulta, inquit, mortalium auaritia poſſeſſionem, proprietatemq; diſcernit, nec quidquam ſuum credit eſſe, quod publicum eſt, at ille ſapiens nihil iudicat ſuum magis, quàm cuius illi cum humano genere conſortium eſt.* Ab hoc errore aliena ſpiritalis ſponſa, vtpotè erudita optimè in diuinæ dilectionis palæſtra ſacrum conuiuium omnibus, & ſingulis fidelibus commune ſibi vni præſtitum exiſtimabat, tum quia per illud ità totum Chriſtum ſe recipere nouerat, ac ſi illi ſoli paratum fuiſſet,

Seneca.

quam-

quamuis per eandem ſacratam eſcam eundem Chriſtum recipiunt & plures: cũ quia dilectione proximis vnita Chriſtum in Euchariſtia illis datum ſibi datũ cenſet, hunc enim ſenſum ſponſa ſpiritalis inſinuat ſic loquens: *Dilectus meus mibi*.

Chryſoſt.

Audiamus hic auream Chryſoſtomi eloquentiam lib. 2. de compunctione cordis. *Hic eſt affectus ſerui fidelis, vt beneficia Domini ſui, quæ communiter data ſunt omnibus, quaſi ſibi ſoli præſtita reputet, & quaſi ipſe ſit omnium debitor, & pro omnibus ipſe ſolus habeatur obnoxius. Hoc fecit & Paulus, qui mortem Domini, & Saluatoris noſtri, quæ pro vniuerſo impenſa eſt mundo, ſibi ſoli præſtitam dicit: quaſi enim de ſe ſolo loquens, ità ſcribit: Qui dilexit me &c. Hæc autem dicebat, non coangustare volens ampliſſima, & per orbem terræ diffuſa Chriſti munera, ſed quaſi qui, vt diximus, pro omnibus ſe ſolum iudicaret obnoxium.* Quid luculentius afferri poteſt, vt vnuſquiſq; noſtrum intelligat, quanti facere teneatur ſacræ Synaxis donum, cùm hoc ità in plures deriuetur, vt participatione non diminutum, ſed idem vnum, & totum in ſingulis reperiatur.

Sacræ Synaxis donum vnuſquiſq; ſibi vni præſtitum exiſtimare debet.

Albert. Magn.

Fonti aſſimilat Euchariſtiæ Sacramentum Albertus Magnus diſt. 3. tract. 1. cap. 7. cuius hæc ſunt verba. *Fons delectationis eſt corpus Chriſti, & riui deriuati à fonte ſunt, quæ ſingulis viribus, & virtutibus, & potentijs, & membris diriguntur, & ad quemcunque non venit hoc nutrimentum pietatis, hæc areſcunt, & marceſcunt, & deſtituuntur, & abijciuntur. Iſte eſt fons, de quo dicitur Gen. 2. Fons aſcendebat de terra, hoc eſt, de terreno corpore Domini in Sacramento, irrigans vniuerſam ſuperficiem Paradiſi: Paradiſus enim locus deliciarum eſt in nutrimentis Eccleſia, in quem locum iſte fons delectationis influit, & omnia irrigat interiora animæ, & corporis, ad quæ deriuatur.* Hunc Euchariſticum fontem par eſt, vt vnuſquiſq; noſtrum ità reſpiciat, ac ſi ſibi ſoli flueret; cùm ex eo tantum aquæ diuinæ gratiæ percipiat quilibet, ac ſi ſibi ſoli deſtinatus eſſet, licèt enim plures ſimul & continuò gratiarum latices copioſè hauriant, affluẽtem tamen ſcaturiginem non exhauriũt, non depauperant.

Fons delectationis eſt corpus Xp̃i. irrigans omnia animæ, & corporis interiora.

Verus ſol iuſtitiæ eſt Chriſtus in Euchariſtia exiſtens, vt optimè aduertit Rabanus lib. 1. in Matth. cap. 2. *Quid ergò,* inquit, *his temporibus ſolis eclipſis facta eſt, & fames valida in Romano Imperio, ſolis iuſtitiæ, & panis vitæ teſtatur aduentum, & meritò tunc ſol mundanus defectionem patitur, & penuria corporei victus erat, quandò lux vera venit, quæ illuminat omnẽ hominẽ venientem in hunc mũdũ, & ille cibus, ac potus de cælis datus eſt, de quo qui guſtauerit, non eſuriet, neq; ſitiet in æternum.* O quam maximè decet, vt vnuſquiſq; fidelis ità huius diuini ſolis lucem intueatur, beneficos amoris influxus excipiat, ac ſi ſibi ſoli oriretur, quia licèt & alijs pluribus ſplendeat, illiſq; gratiarum radios communicet, non ob id tamen minus vnicuiq; ſingillatim fulget, & fauet.

Raban.

Diuini ſolis lucem in Euchariſtia intueatur vnuſquiſq; ac ſi ſibi ſoli oriretur.

Dilectus meus mihi: deuotam animam his etiam verbis indicari diximus, quia ob arctiſſimum charitatis vinculum, quo cum omnibus fidelibus coniuncta eſt, Chriſtum per Altaris Sacramentum illis communicatum, ſibi communicatum reputat.

Mandauerat Dominus, vt in vnaquaque Iſraelitarum familia Agnus Paſchalis manducaretur. Exod. 12. Verum ſi illius agni eſus, vt ex trita declaratione Patrum conſtat, Chriſtum à fidelibus ſub ſacris accidentibus ad refectionem animarũ ſumendũ ſignificabat, cùm hic totus, & indiuiſibilis recipiatur à cõmunicante, Agnus verò ille in partes diuiſus ab Iſraelitis edebatur, ita vt nullus eorum integrum agnum comederet, ſed partem illius tantum; ſanè hac in agni legalis comeſtione non perfectè Dominici corporis manducatio repræſentata videtur, hoc enim totum, & impartitũ ab vnoquoq; fideli ſumitur. Vnanimitatis per dilectionem factæ, qualem debent habere manducantes Euchariſticũ agnum, præclarum exemplar agnoſcamus in vna familia; omnes enim ex vna familia amore ad inuicem copulati vnũ referebant. Hanc exiſtimationem inſinuaſſe videtur Cyrillus Alexandrinus lib. 11. in Ioan. vbi ad confirmandum quod præmiſerat, Chriſtum per ſacram Synaxim integrum in omnibus eſſe, agnũ typicum memorans, ſic ait. *Impartibiliter quoniam in vna domo, atque familia vnus in omnibus agnus inueniebatur.*

Exod. 12.

Cyrill. Alexand.

Elegantes, & pretioſi ornatus, quibus veſtis Aaron veteri Sacerdotio fungentis illuſtrabatur, plura, & eximia indicabant myſteria: in vtroq; latere ſuperhumeralis poſiti duo conſpiciebantur lapides onychini, in quibus filiorũ Iſrael nomina inſcripta erant, auroq; concinnè colligati. *Sumeſque duos lapides onychinos, & ſculpes in eis nomina filiorum Iſrael: ſex nomina in lapide vno, & ſex reliqua in altero, iuxtà ordinem natiuitatis eorum. Opere ſculptoris, & cælatura gemmarij ſculpes eos nominibus filiorum Iſrael, incluſos auro, atque circumdatos.* Exod. 28. Quid hic arcani? Certè aurum notiſſi-

Exod. 28.

tiſſimum eſt charitatis hieroglyphicum; A
onychinus verò lapis ſummæ vnionis in-
ter multos ſpeciem refert; ſic enim ony-
Plinius. chem deſcribit Plinius lib. 37. cap. 6. *Ve-
ram autem onychem plurimas, variaſque
cum lacteis zonis habere venas, omnium in
tranſitu colore inenarrabili, & in vnum re-
deunte concentum ſuauitate grata.* In Aa-
rone Sacerdote non ſolùm ſacer Altaris
miniſter, ſed & quilibet fidelis diuini
pabuli particeps iuxta ſuperiùs adducta
à D. Ambroſio ad verſ. *Lana eius &c.* no-
tula 1. deſignatus fuit. Quarè Iſraeli-
tarum nomina inſculpta in lapidibus
onychinis auro incluſis, & circumdatis
ad concinnandam veſtem Aaron, em-
Charitatẽ, & concordiã habere debent fideles ſacræ mẽſæ cõuiuæ, ita vt, quidquid boni ex ea in omnes, & ſingulos effluit, vnuſquiſq; in ſe ipſũ deriuatum putet. blema elegans delineabant charitatis B
eximiæ, & ſingularis concordiæ, quam
ad inuicem habere debent, & Sacerdo-
tes, & fideles quicunque Dominicæ mẽ-
ſæ communicantes, ità vt & vnum vna-
nimitatis concentum efficiant, & lacteis
vinculis conſtricti, hoc eſt, veluti ſi ab
eadem mamilla exuxiſſent lac, ſe mu-
tuò diligant, & quidquid boni ex Eucha-
riſtia in omnes, & ſingulos effluit, vnuſ-
quiſque in ſe ipſum deriuatum exiſti-
met.

Fortunatus ſanè fuit ille primitiuorũ
Chriſticolarum cœtus, qui ſingulis die-
bus eidem ſacro conuiuio aſſidebant, vt
Act. 2. habetur, cùm eo admirabili amo-
ris fœdere copulati omnes, vno corde, C
vno ſpiritu, vna anima duci viderentur.
Multitudinis credentium erat cor vnum,
Act. 4. *anima vna.* Act. 4. Planè anima vna;
natura enim rationalis animæ eſt, ſic
corpus humanum informare, vt vna in-
diuiſibilis in toto, & tota in qualibet
parte ſit, atque ideò quælibet pars cor-
poris æquè habet totam animam, ac in-
tegrum corpus; non diſſimili modo
totum illud agmen primitiuorum fide-
lium erat totum in toto, & totum in qua-
libet eius parte, & quælibet pars totum
continebat. Huc reſpexiſſe videtur Pe-
Petr. Damian. trus Damianus opuſc. 11. cap. 10. dum
vnumquemq; fidelium minorem Eccleſiã
dicit eſſe: *Sicut homo*, inquit, *Græco elo-
quio dicitur Microcoſmos, hoc eſt, minor
Vnuſquiſq; fideliũ dicitur minor Eccleſia. mundus, ita etiam vnuſquiſq; fideliũ, quaſi
minor quædam videtur eſſe Eccleſia.* Qua-
rè, quantum ſupercæleſtem refectionem
prodeſſe omnibus, & ſingulis ex pri-
mordiali Chriſtiano grege vnuſ-
quiſque nouerat, tantum ſibi
prodeſſe reputabat, gra-
tiaſque Deo refe-
rebat.

Et ego illi.

NOTVLA III.

Fidelis anima, vt mutui amoris partes expleat, ſe totam deuouet Chriſto, qui ſe totum illi tradidit ſub ſacris ſpeciebus.

DOminus Ieſus, qui ſe totũ
homini, & impartitum
in Altaris mẽſa exhibet,
(veriſſimè enim canit B
Eccleſia; *A ſumente non* Eccleſia in feſto corporis Chriſti.
conciſus, non confractus,
*non diuiſus, integer acci-
pitur*) totum etiam, & indiuiſum homi-
nem expoſcit: hoc agnoſcens ſacri ſym-
poſij ſponſa, vt vicem amoris reddat di-
uo amatori, ità ſinceri affectus virtute ſe
temperare ſtudet, vt totam inſectam illi
ſe addicat, quod innuit, dum poſt præ-
miſſa verba, *Dilectus meus mihi*, ſubnectit,
& ego illi. Huius officij partes perpen-
dens Seraphicus Bonauentura dicebat. D. Bonau.
*Dominus indiuiſum, & integrum corpus ſuũ
obtulit mihi: malè ergò diuidor, & vel mi-
nima mei parte eum defraudo.*

C Spiritale coniugium fieri inter Chri-
ſtum, & animam per ſacram Synaxim, di-
ximus notula 1. huius verſiculi, & ſatis
fusè conſtat ex allatis ſuprà prænotula
7. & notula 1. ad verſic. *Lectulus noſter
floridus.* Porrò fidelis, & ſinceri matri-
monij lex poſtulat, vt viciſſim integrita-
te ſeruata totus ſponſus ſit ſponſæ, &
ſponſa tota ſit ſpõſi, & neuter per adul-
terinum affectum aliquid ſui abſcindat;
vndè Lactantius lib. 4. diuin. inſtitut. Lactant.
Matrimonium, inquit, *dici non poteſt, vbi
mulier multos viros habet, ſed hæc aut me-
retrix, aut adultera nominabitur.* Et Chry-
ſoſtomus in Pſal. 13. *Maritorum*, ait, *mul-* Chryſoſt.
titudo efficit, vt non cenſeatur maritus, &
D affert illud Ioan. 4. *Quinque viros ha-* Ioan. 4.
buiſti, & nunc, quem habes, non eſt tuus vir.
Sed quò ſublimius carnalibus nuptijs eſt
ſpiritale connubium Chriſti cum anima
in Euchariſtico conuiuio, eò perfectior
debet eſſe mutua traditio, quæ ſicut ex
parte cæleſtis ſponſi exactiſſimè comple-
ta eſt, cùm ſe totum, & integro affectu
communicanti præbeat, vt vidimus no- Anima ſolũ Chriſtũ in amore habeat, qui ſe totũ in ſacra Synaxi ei præbuit.
tula 1. ad hunc verſiculum, ſic & ada-
muſſim completa eſſe debet ex parte
animæ; talis autem erit, ſi hæc ſolum
Chriſtum in amore habeat, tota in eius
beneplacito, tota in eius obſequio ſem-

per

per ſit, vt verè dicere valeat; *Ego dilecto meo.*

Inter alia, quæ magnificam illam Salomonici templi fabricam mirificè exornabant, erat ingens copia auri, quo omnia, & pauimentum quoq; contecta cõſpiciebãtur; *Sed & pauimentum domus texit auro intrinſecùs, & extrinſecùs.* 3. Reg. 6. Templum autem illud ad Dei habitationem conſtructum fidelem præſignauit, qui verè Dominum per Altaris alimoniam recipit. Huc reſpexiſſe videtur Paulus 2. ad Corinth. 6. *Vos enim*, inquit, *eſtis templum Dei viui, ſicut dicit Dominus, quoniam habitabo in illis, & inambulabo inter eos.* Appoſitè etiam Hugo Carenſis ſuper illud Ioan. 6. *Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in illo*, ait: *In me manet tanquã membrum in corpore, & ego in illo, ſicut Dominus in hoſpitio, Sacerdos in templo, ſponſus in thalamo.* Quarè templum vndequaque laminis aureis pauimento etiam incluſo pro ſupremi Numinis habitaculo connectitum, myſticè homo eſt ſincera dilectione Deum reſpiciente nitens, vt dignè excipiat Chriſtum in Euchariſtico Sacramento.

3. Reg. 6.

2. ad Cor. 6.

B

Ioan. 6.

Hugo Carenſis,

Templum vndequaq; auro contectum typus eſt animæ toto affectu Deũ diligẽtis, vt dignè cõmunicet.

Poſtquam Patriarcha Iacob vidit ſcalam illam vſque ad cælum pertingentẽ, eiuſq; faſtigio Dominum innixum, votum vouit dicens; *Si fuerit Deus mecum, & cuſtodierit me in via, per quam ego ambulo, & dederit mihi panem ad veſcendum, & veſtimentum ad induendum reuerſuſq; fuero proſperè ad domum Patris mei: erit mihi Dominus in Deum.* Gen. 28. Admitto Iacobum Chriſti fidelis Euchariſticum panem appetentis typum fuiſſe, vt etiam Paſchaſius exponit lib. de corpore, & ſanguine Domini cap. 21. ſed difficultatem facit non leuem modus hic loquendi: *Erit mihi Dominus in Deum.* Forſitan ſi Dominus non condidiſſet pabulum Altaris, non fuiſſet amandus, & adorandus? Certè etiam ſi humanatus Dei filius nos ſanguine ſuo ſolùm redemiſſet etiam non ſuppeditata ſacra alimonia, nihilominùs vnumquemq; noſtrum tanto beneficio adeò obſtrinxiſſet, vt illi tanquam Domino Deo, & Seruatori noſtro cultus ſublimis, & amor deberetur: Quid ergò voluit innuere Iacob hac locutione? *Si fuerit Deus mecum, & cuſtodierit me in via, per quam ego ambulo, & dederit mihi panem ad veſcendum, & veſtimentum ad induendum, reuerſuſque fuero proſperè ad domum Patris mei, erit mihi Dominus in Deum.* Certè phraſis hæc videtur eſſe, qua innuitur nobis Deũ eſſe, quòd nobis medullis inſedit, cuiq; nos maximè addicti, & penitùs deuoti ſumus.

C

Gen. 28.

Paſchaſ.

D

A

Quod venuſtè declarat Origenes hom. 2. in lib. Iudic. *Vnuſquiſq; quod præ cæteris colit, quod ſuper omnia miratur, & diligit, hoc ei Deus eſt. Denique hoc eſt, quod ante omnia, & ſuper omnia per mandatum ſuum Deus depoſcit ab homine. Diliges, inquit, Dominum Deum tuum ex toto corde tuo; ex tota anima tua, & ex totis viribus tuis: præoccupare quodammodo ergò ſe cupiens hos humanæ mentis affectus, & ſciens, quia quod ex toto corde dilexerit quis, & ex tota anima, atque viribus totis, hoc ei Deus eſt.* Ità Origines. & ſtatim ſubnectit. *Diſcutiat nunc vnuſquiſq; ſemetipſum, & tacitus ex ſuo corde recenſeat, quæ in eo potiſſimum, & ſuper cætera omnia flamma amoris exæſtuet, quis ſibi ardentior cæteris foueatur affectus. Vos ipſi de his habetote iudicium, & in ſtatera hac veſtri examinis appendite, & ſi quid eſt, quod in dilectionis lance præponderat, hoc tibi Deus eſt.* Et poſt plura in hanc ſententiam. *An non totius gentilitatis error hinc accepit exordium, dum ea, quæ multum diligunt homines, Deos eſſe volunt, & humanis quibuſque vitijs, & cupiditatibus diuinum nomen adſcribunt? Pecuniæ namque cupidi, & auaritiæ amore flagrantes, Mammonem quidem apud Syros Deum cupiditatis iſtius dicunt, libidinis, & voluptatis amatores Venerem Deam ſibi vitij huius, quo agitantur, adſcribunt. Similiter & in cæteris vitijs hunc ipſum, quo vrgentur, affectum Deum ſibi fecerunt.* Et conſonat Bernardus in declarat. ſuper illa verba. *Ecce nos reliquimus omnia. Quod enim, inquit, quiſque præ cæteris colit, id ſibi Deum conſtituiſſe probatur.* Quarè ex his intelligere poſſumus, quid Patriarchæ hæc verba: *erit mihi in Deum*, indicent; qualem nimirùm affectum excitabit in ſe pius fidelis, qui attentè conſiderabit Chriſtum totum, atque bona omnia per Euchariſtiam ſibi ſubminiſtrari; hic enim, vt vicem gratiæ adeò profuſo largitori reddat, ſummo ſtudio illum excolet, illi omninò ſe addicet, & deuouebit, totumque animum, & ſi plures haberet, ad eius obſequium intendet.

Origen.

D. Bernard.

Pia anima attentè cõſiderãs Chriſtum totũ, bonaq; omnia per Euchariſtiam ſibi tradi, illi omninò ſe deuouebit.

dicium dies vna videtur. Præterea eundem ſenſum efficiemus, ſi accipiatur particula, *donec*, indefinitè, ita vt *donec aſpiret dies, & inclinentur vmbræ*, idem ſonet, ac dum Sol oritur, & occumbet mortalibus, quem dicendi modum innuit Seneca in Oedipo.

Seneca. *Dum matutinos prædicet Lucifer ortus,*
Candida formoſi venerabimur ora Lyæi.

Quarè deuota anima militanti Eccleſiæ congaudens, quòd diuino epulo fouenda, roboranda, & recreanda ſit vſq; ad extremum iudicij diem ſic fatur. *Qui paſcitur inter lilia, donec aſpiret dies, & inclinentur vmbræ.* Hanc veritatem tra-

1. ad Cor. 11. dit Apoſtolus 1. ad Corinth. 11: *Quotieſcunque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annunciabitis, donec veniat.*

3. Reg. 17. Farina illa duratura apud viduam Sarephtanam, de qua Reg. 3. cap. 17. Euchariſtiam denotat; oleum autem non defecturum gratiam, & ſpiritalem lætitiam, quam confert. Audiamus hic Hugonem in Pſal. 21. exponentem verba

Pſal. 21. Hugo. illa, *Edent pauperes, & ſaturabuntur. Hæc dicit Dominus Deus Iſrael: hydria farinæ non deficiet & lecythus olei non minuetur vſque in diem, qua daturus eſt Dominus pluuiam ſuper faciem terræ. Hydria farinæ corpus Chriſti; lecythus olei ſanguinem eius ſignificat quæ non deficient in Eccleſia vſq; in diem iudicij, in quo pluet Dominus illam pluuiam, de qua Ezechielis 38. Ignem, & ſulphur pluam &c.* & ſubdit illud Matth.

Matth. 28. 28. *Et ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus, vſque ad conſummationem ſæculi.* Appoſitè Euchariſtici Sacramenti effectus oleo deſignantur; hoc enim athletæ vngi ſolent, vt aduerſarij conatus eludant, & ab eius manibus facilè elabantur; ſic colluctantes in Eccleſia militanti fideles cum nequiſſimis ſpiritibus, Sacramentali Euchariſtiæ gratia delibuti, non difficulter ſe ſubducunt ab hoſtilibus aggreſſionibus.

Pſal. 71. Hieronym. Illud Pſal. 71. *Erit firmamentum in terra*; legitur à Hieronymo; *Erit memoriale triticum in terra*, & iuxta Chaldæi verſionem, *Erit placentula tritici in terra in capitibus Sacerdotum.* Cohærent hæ verſiones; quia omnes Altaris Sacramentũ

Euchariſtia firmamentũ dicitur antonomaſticè, Eccleſiã muniens, & firmans. indicant, quod firmamentum antonomaſticè dicitur; tum quia firmiter conditum eſt perduraturum toto militantis Eccleſiæ tempore; tum quia eam maximè munit, & firmat.

Ad genitorem Iſaac, qui iam ampliſſima benedictione ditauerat gnatum minorem, acceſſit Eſau rogans, vt ſibi quoque benedicat, cui ſenex reſpondit, *Frumento, & vino ſtabiliui eum, & tibi poſt hæc*

A *fili mi vltra quid faciam?* Gen. 27. Perpendo verbum illud, *ſtabiliui*, quod & conceſſam benedictionem non retractandam, & fortiſſimum præſidium innuit per eam communicatum. Sed quid hac benedictione in typo adumbratur? Nõ-dè Dominici corporis Sacramentum ex noto Paſchaſij lib. de corpore, & ſanguine Chriſti c. 21. interpretamento? Porrò in Iacob totam Eccleſiam repræſentatam fuiſſe docet Petrus Damianus lib. ad Leonem incluſum Epiſcopum cap. 5. *Nam & propheticis Iſaac naribus tota præſens redolebat Eccleſia, cùm ſuper vnius filij ſui perſonam dicebat, Ecce odor filij mei, ſicut odor agri pleni.* In inſigni igitur be-

Gen. 27. Paſchaſ. Petr. Dam.

B nedictione Iacobo à parente Iſaac impertita vides ſingulare Euchariſtiæ irreuocabile donum, bonis omnibus affluens à Domino militanti Eccleſiæ collatum pro illius tutiſſimo munimine.

Repentinæ mortis ſupplicio punitus fuit Oza, quoniam manum ad Arcam tenendam extendit, dum illam calcitrãtes boues declinauerant. Reg. 2. cap. 6. 2 Reg 6.
Sed cur pœna adeò graui plectitur vir iſte, cùm potius laudatiſſimũ opus præſtitiſſe videretur? Abulenſis quæſt. 9. huic dubio ſic reſpondit. *Hebræi autem* Abulenſ.
dicunt, quòd peccauit Oza, eo quòd voluerit tenere arcam, quia in hoc innuebat, quòd arca poſſit cadere, & quòd indigeret ſuſtenta-

C *ri ab aliquo, quia ipſa à nullo indiget ſuſtentari, ſed potiùs illa portabat portitores ſuos.* Hæc iuxtà litteræ ſonum non poſſunt verificari, cùm enim arca ex lignea materia compacta eſſet, indigebat baiulis, nec ipſa boues, à quibus trahebatur, vehebat, igitur ſpiritaliter intelligenda eſt Toſtati expoſitio; nempè arca illa manna includens Eccleſiam diuina eſca locupletatam denotabat, quæ tantum firmitatis ab auguſtiſſimo Sacramento trahit, vt licèt inſultantibus hæreticis agitetur, & concutiatur, nullum tamen cadendi periculum ſubit, ſi quis verò hoc ſibi falsò ſuaderet, vt temerarius Oza mortis pœnam mereretur.

Eccleſia maximã firmitatẽ recipit ab Euchariſtico Sacramento.

D Quantum demulceat Eccleſiam Euchariſticum Sacramentum, optimè contemplatur B. Laurentius Iuſtinianus de triumphali Chriſti agone cap. 2. cuius verba ad pietatem excitandam, atque fouendam aptiſſima ſubinfero. *Quoddam tamen præcipuum idem mediator ſua volens conferre Eccleſiæ, quod nunquam noſcitur fuiſſe collatum, corpus illud viſibile, paſſibile, palpabile & mortale, quod ſuſceperat verbum, communicauit in cibũ, tale ſiquidem munus, taleq; dilectionis pignus ſua itura ad Patrem Eccleſia dereliquit; hoc autem illi ſolatium præſtitit, hoc ardentiſſima*

B. Laur. Iuſtin.

cha-

charitatis indicium demonſtrauit, quatenùs viſibilis humana eius abſentia illi fieret tolerabilis, voluit nihilominùs, vt vſque ad ſaculi finem hoc modo eadem Mater Eccleſia, de ſui capitis Sacramentaliter præſentia lætaretur, aggregarenturque ipſius merita; cùm de viſibilis forma abſentia patientiam, atque de corporali occulta ſpecie fidei robuſtiſſimam exerceret conſtantiam. Cohæret Drogo ſerm. de Dominicæ paſſionis Sacramento; vbi Euchariſtiam pallio, quod ad Eliſei ſolamen reliquit Elias, adumbratum agnoſcens ſic fatur. *Ecce ſublatus es, amplius te tuus non videbit Eliſeus: remanſit tamen ei pallium tuum in memoriam tui, vt præſentia abſentiæ tua dolorem eius ſemper & augendo leniat, & leniendo augeat: hoc ſumite (ait) in meam commemorationem, hoc eſt Sacramentum corporis tui, quod ſumimus in tui commemorationem donec venias.* (Drogo.) Huius autem poſtremæ clauſulæ ſenſus non ità facilis apparet, quo enim pacto dum creſcit, minuitur dolor, & dum mitigatur, incrementum ſumit? *augendo leniat, & leniendo augeat.* Vt difficultatis huius nodus ſoluatur, memoriæ ſuccedat, quòd amati abſentia amati amoris igniculos addit, vt diximus ſupra ad verſic. *En ipſe ſtat poſt parietem &c.* hinc amans ægriùs ſemper fert amati abſentiam, quia perſona ſemper magis amatur, atq; adeò maiori ſemper bono carere ſe reputat: quarè ſi amati præſentia reſtituatur, ſed non integrè, quàm diù non reſtituitur integrè, dolet, & ſemper magis dolet amans, ſolamen tamen ex hoc ſimul capit, ſi ſpem concipiat, vt breui amati præſentia plenè fruatur. Rē exemplo declaro. Doleat amans, quia amatus diſceſſit, redeat hic noctè, nullumq; adſit lumen, quo conſpici poſſit, gaudet amans de præſentia amati, ſed quia illius vultum intueri nequit, ſimul triſtatur, & eò magis, quò ſemper creſcit deſiderium clarè videndi amati faciem, ſed dum ſic triſtatur, ſimul lætatur ob ſpem pleniſſimè conſpiciēdi amati vultum, ſtatim ac aurora illuceſcet; ſic Eccleſia fruitur quidem reali præſentia Chriſti in Euchariſtia, ſed cùm hæc non ſit viſibilis, non integrè illa potitur, vndè ſic diminutè fruendo augetur eius dolor ob viſibilis Dominicæ præſentiæ priuationem, quæ cùm abſentiæ ſpeciem aliquam referat, ad amorem magis accendit, deſideriumque apertè videndi Chriſtū acuit, mitigatur tamen hic dolor ſimul ob ſpem, quam idem Chriſtus ſacris accidentibus velatus excitat in Eccleſia futuræ gloriæ, in qua clarè videbitur. Et ecce qua ratione vera ſunt Drogonis verba, *augēdo lenit.* Ruſſus dum Eccleſiæ dolor, vt diximus, minuitur per ſpem conceptam clarè videndi diuinum ſponſum, interim eùm ſui cæleſtis ſponſi viduata remaneat viſibili præſentia, amore vehementiori in illum rapitur, atq; adeò dolor etiam de carētia viſibilis præſentiæ Dominicæ maior redditur, & ſic elucidatum habes Drogonem dicentem, *& leniendo auget.*

Reuertere; ſimilis eſto, dilecte mi, capreæ, hinnuloq; ceruorum ſuper montes Bether.

Verſ. 17.

Indicatur ſenſus ad corticem litteræ.

SEquentis diei exorto Sole diſcedentem ſponsū, & vt veriſimile eſt, ad exhilarandos venatione ſodales ex nobilitate primarios, qui ad genialem pompam honorandam conuenerant, noua nupta, cui ſub exordio illo connubiali iniucundum valdè erat etiam exiguo tempore ſpoliari præſentia dilecti, rogat, vt quamcitò redeat, *Reuertere: ſimilis eſto, dilecte mi, capreæ, hinnuloque ceruorum ſuper mōtes Bether;* ac ſi eum ità alloquatur, Poſtquam abire vis, citò ſaltem te reſtitue, imitare, quæſo, in feſtino regreſſu velocipedes capreas, citipedeſque ceruorum hinnulos per montes Bether excurrentes, quos cùm venatu inſequi ſoleas, qua pernicitate aſpera iuga ſcandant, qua agilitate montes tranſiliant, optimè noſcis.

Per montes Bether partem Libani montis ſignificari putat, coniecturis ſatis probabilibus innixus Sherlogus hic veſtigat. 24. ſect. vnica num. 11. (Sherlog.)

Re-

per circuitus murorum vrbem Ierichontinam ambientium, quæ & clauſa erat foribus ferreis, & obſerata vectibus æneis antè filios Iſrael, ſi fides Hebræo paraphraſti habenda eſt: hinc ſeptima vice ad clangorem tubarum, & clamorem vniuerſi populi, quem præceperat edendum Ioſue, diruti cecidere circumuallãtes vrbem parietes. *Cùmque ſeptimo circuitu clangerent buccinis Sacerdotes, dixit Ioſue ad omnem Iſrael: Vociferamini.* Et nonnullis interiectis. *Igitur omni populo vociferante, & clangentibus tubis, poſtquam in aures multitudinis vox, ſonituſque increpuit, muri illicò corruerunt.*

Ioſue 6. Ioſue 6. Aliquod è potiſſimis, quæ hic inquiri poſſunt, myſterijs inueſtigemus. Tubæ ſonum edentes, & populi clamantes ante arcam fœderis myſticè fideles ſunt, qui coram Altaris Sacramento vehementi affectu orant, atque diuinam opem implorant; huiuſmodi autem precantium voces, quantum roboris à ſacroſancta Euchariſtia recipiant, clangentibus tubis, & vociferante populo antè arcam confracta, & collapſa Ierichontinæ vrbis mœnia teſtantur, & aperti aditus ad illam ciuitatem, prius clauſam foribus ferreis, & vectibus æneis obſeratam.

Vt ſæuientibus Iudæis in primitiuos illos Chriſti ſectatores morem gereret impius Herodes Apoſtolorum Principẽ in carcerem detrudi, rigidiſſimis vinciri catenis, armato cuſtodiri ſatellitio mãdauit. Interim Chriſtianorum cœtus pro paſtoris ſui liberatione conditorem ingiter rogat. *Videns autem*, ſcilicet Herodes, *quia placeret Iudæis, appoſuit, vt apprehenderet & Petrum: Erant autem dies Azymorum. Quem cùm apprehendiſſet, miſit in carcerem, tradens quatuor quaternionibus militum cuſtodiendum, volens poſt Paſcha producere eum populo. Et Petrus quidem ſeruabatur in carcere. Oratio autem fiebat ſine intermiſſione ab Eccleſia ad Deum pro eo.*

Act. 12. Act. 12. O admirandam precum vim. Petrus è catenarum nexu ſoluitur, ductore Angelo è carcere extrahitur, è poteſtate ſtipantium militum eripitur, porta ferrea vltrò illi panditur.

Ibid. *Et ecce Angelus Domini aſtitit: & lumen refulſit in habitaculo: percuſſoq; latere Petri excitauit eum, dicens: Surge velociter. Et ceciderunt catenæ de manibus eius. Dixit autem Angelus ad eum: Præcingere, & calcea te caligas tuas. Et fecit ſic. Et dixit illi: Circumda tibi veſtimentum tuum, & ſequere me. Et exiens ſequebatur eum, & neſciebat quia verum eſt, quod fiebat per Angelum: exiſtimabat autem ſe viſum videre. Tranſeuntes autem primam, & ſecũdam cuſtodiam, venerunt ad portam ferreã, quæ ducit ad ciuitatem: quæ vltrò aperta eſt eis.* Sed animaduertamus, quæſo, quid momenti tantum huiuſmodi rogationibus contulerit. Equidem Euchariſtica alimonia ſingulis diebus reficiebantur primæui fideles; *Erant autem perſeuerantes in doctrina Apoſtolorum, & communicatione fractionis panis, & orationibus.* Act. 2. A Dominica igitur menſa validę adeò fuerunt redditæ tenelli illius Catholici agminis deprecationes. Act. 2. Fideliũ orationes à ſacra menſa validæ redduntur.

Mos inoleuit apud Antiquos, vt qui propitium aliquem, & ſuis votis fauentẽ habere cupiebant, manibus oliuæ ramuſculum geſtare, aut illo caput circumdare conſueuerint, & hoc emblemate vſa eſt Minerua, vt Neptuni gratiam ſibi conciliaret, & ideò oliua illi ſacra fuit; vndè Virgilij Muſa 1. Georg. ſic cecinit:

Adſis ò Tegæe fauens, oleæq; Minerua Inuentrix. ——— Virgil.

Sed quod de virtute oleæ ad inflectendum rogati animũ credidit priſca ætas, de miſericordia diuina, qua perfunduntur orantes antè Altaris Sacramentum, veriſſimum eſt; horum enim precibus faciliimè annuit Chriſtus in Euchariſtia præſens; quod forſan illo Pſal. 127. indicatur. *Filij tui ſicut nouellæ oliuarum in circuitu menſæ tuæ.* His affinia à piiſſima Chryſoſtomi facundia hom. 3. contra Anomæos accipe. *Tempore illo, mi frater chariſſime, non ſolùm homines clamorem illum horribilem reddunt, ſed etiã Angeli Domino genuflectunt, & Archangeli rogant: habent ſibi tempus id idoneum, habent ſacram illam oblationem in fauore. Itaque vt homines ramos olearum gerentes mouere Reges conſueuerunt, eoque arboris genere miſericordiam commemorant, & humanitatem; ſic Angeli tunc pro ramis oleaginis corpus Domini ipſum protendentes, rogant pro genere humano: quaſi dicant. Pro his, Domine, rogamus, quos tu adeò dilexiſti, vt pro eorum ſalute mortem obires.*

Orantiũ precibus faciliimè annuit Chriſtus in Euchariſtia Pſal. 127.

Chryſoſt.

Capite

Capite nobis vulpes paruulas, quæ demoliuntur vineas: nam vinea noſtra floruit. Verſ. 15.

Indicatur ſenſus ad corticem litteræ.

IN apricum ducta noua coniux, dum per culta viridaria, & amœnas vineas, relaxandi animi gratia deambularet, fortè vel ſermonem à colonis de maximis detrimentis, quæ à malignis vulpium catervis vineis inferebantur, audiuit, vel caueas ab iiſdē animalculis effoſſas animaduertens, prouidæ Dominæ partes peragens, ad vinearum cultores conuerſa illis mandat, vt puſillas vulpes intercipiant, & extermineut, vtpotè quæ pluribus modis vineæ ſint damnificæ; hæ enim & foueas excauando vitium radicibus non parum nocent, & excurrendo ſæpiùs florentes vineas valdè lædunt, & demùm maturos botros comedendo vindemiam depauperant.

Iudic. 15.

Porrò quòd Palæſtinæ tractus vulpibus abundaret, ex enarratis Iudic. 15. patet, & præcipuè tempore matureſcentium ſegetum, quo tunc trecentæ à Samſone captæ fuerint. Quòd verò hæ beſtiolæ longas cauernas effodiant, ex eo conijci poteſt, quòd plura oſtia aperta ſibi parent, vt inſequentis venatoris conatus facilè eludant, & confugium ad latebras in expedito ſit, de qua re agit Lactancius de ira Dei cap. 7. *Sunt*, inquit, *animalia, quæ latibulis ſuis diuerſos, & plures exitus pandunt, vt ſi quod periculum inciderit, fuga pateat obſeſſis.*

Lactant.

Capite nobis vulpes paruulas, quæ demoliuntur vineas: nam vinea noſtra floruit.

Enucleatur ſenſus ſpiritalis Euchariſtiam reſpiciens.

NOTVLA VNICA.

Deuotè communicans eo gratiæ auxilio donatur, vt vel leuiſſimas etiã labendi in peccata occaſiones videat, & diligentiſſimè euitet.

Origen.

EXponens hunc verſiculũ Origenes homil. ex quatuor poſtrema, hæc habet. *Cõpetenter ſanè, cùm adhuc puſillæ ſunt, capi eas mandat, & comprehendi, dum enim cogitatio mala in initijs eſt, & puſilla eſt, facilè poteſt abijci à corde; nam ſi frequenter iteretur, & diù permaneat, adducit animam ſine dubio ad cõſenſum, & poſt conſenſum intra cor ſuum confirmatum, certum eſt, quia ad peccati tendat affectum: dum ergò in initijs eſt, & puſilla, capi debet, & abijci, ne ſi adulta fuerit, & inueterata, iam non poſſit expelli.*

Prauæ cogitationes, earumq; exordia aſtutis vulpeculis deſignãtur.

Rectè quidem, ſed non modò prauæ cogitationes aſtutis vulpeculis denotantur, ſed & exordia quæcunq; illarum, à quibus ſtudioſè declinandum eſt de vitijs feliciter triumphare cupienti. Quarè ſacri ſympoſij ſponſa, dum paruulas vulpes floreſcenti vineæ noxias opprimi præcipit, ſingularem innuit gratiam à diuo Amatore receptam ità aduigilandi, vt ſub initio quæcunq; vel exigua ad peccandum incitamenta propulſet, quibus anima pijs deſiderijs florida lædi multum poteſt. Philo Carpathius exponens illud Cant. 8. *Sub arbore malo ſuſcitaui te*, ſic loquitur. *Cæleſte ſolum, & ſalutare malum eſt corpus Chriſti, ſalutariter nobis ab eo datum in eſcam ſcilicet, & potum, ſub myſtico pane, & vino: ex quo quidem Chriſti amor omnes ſanctiſſimè paſcit, ac beat, in quo caſtiſſimam ſibi ſponſam, & quamlibet fidelem animam ad amorem excitat, vallat, firmat.* Expendo hæc vltima verba, *vallat, firmat*; quibus indicari videtur, vt anima per peculiarem ſacræ Synaxis gratiam tali circumſpe-

Cant. 8. Philo Carpath.

ctione muniatur in agnoſcendis, & obſeruandis omnibus culparum vijs, vt ſpeciem militaris exercitus referat, qui valli præſidio vndequaq; cinctus nullũ vel minimum hoſtibus aditum relinquit.

Protoparens Eua per eſum vetiti pomi ſimilem ſui lapſus indolem in poſteros deriuauit; ſed qualem conſideremus, quæſo. In pomi viſu voluptas adhuc tenella non interempta ex conſpectando facta adulta, non difficulter ad cõtrectandum pomum pellexit Euam: ex contactu roborata facillimè ad illud comedendum traxit fœminam; heu quam exitioſa fuit ſocordia, quæ primordiali, & adhuc infirmo ad ruinam illectamento non reſtitit? ex hac vitiata radice quis non doleat infelicem noſtram conditionem ad non diſſimilem negligentiam miſera propenſione infectam? Sed ò ſemper magis laudata præpotentis Dei pietas, quæ non eſt paſſa huic ingenti malo ſine remedio nos relinquere obnoxios, opportunum ſuppeditauit pharmacum, Altaris nimirùm pabulum, cuius gratia cautiores ſemper fieri valemus in comprimendis primo in ingreſſu vitijs, in amputandis ex depraũato ſtipite vix erumpentibus nequitiæ germinibus; veriſſimè enim Vrbanus IV. in Clementina de Reliquijs, & veneratione Sanctorum perpendens damna omnia à comeſtione prohibiti pomi orta, reparata per Eucharisticam refectionem, dicit. *Illius eſus meruit læſionem, huius guſtus intulit ſanitatem, guſtus ſauciauit, & guſtus ſanauit.*

Diuini pabuli gratia cautiores ſẽper euadimus in amputãdis peccatorũ germinibus.

Clementin.

De Eliſei ſanctimonia audito clamore à Naamano Principe militiæ Regis Syriæ lepra infecto ſpe ſanitatis per Prophetæ meritum conſequendæ motus, ad eum perrexit. Hic de aduentu Dynaſtæ monitus, non obuiam procedit ad Principem amanter conſalutandum, ad vrbanè excipiendum, ſolùm per nuncium iubet, vt Iordani laticibus abluatur. *Miſitque ad eum Eliſeus nuncium, dicens: Vade & lauare ſepties in Iordane, & recipiet ſanitatem caro tua, atque mundaberis.* 4. Reg. 5. Sed inofficioſuſnè fuit Vates? minimè verò. Sapientiſſimè egit Dei ſeruus, lege enim prohibitum erat Hebræis Leuit. 13. & 14. leproſum contingere. Quarè vt tutò legem hanc ſeruaret, illius tranſgreſſionis qualemcunq; occaſionem fugit Eliſeus, & ideò ab occurſu, à conſpectu, à ſalutatione leproſi abſtinet, ne fortè ex his ad illius etiam illicitum contactum perduceretur. Sed, amabò, quid adeò diligentem in præcauendis ita à longè violandi diuini mandati occaſionibus excubitorem reddidit

4. Reg. 5.

Leuit. 14.

A Vatem? Memoriæ occurrat, quòd hic ab Elia ad æthera euecto demiſſum à cælo pallium priùs acceperat, vt conſtat ex narratione ſacræ hiſtor. 4. Reg. 2. quo quid denotatum ſit, percipiamus à Drogone libello de Sacramento Dominicæ paſſionis. *Amplius te tuus non videbit Eliſeus: remanſit tamen ei pallium tuum in memoriam tui, vt præſentia abſentia tua dolorem eius ſemper & augendo leuiat, & leniendo augeat: hoc ſumite* (ait) *in meam commemorationem, hoc eſt Sacramentum corporis tui, quod ſumimus in tui commemorationem corporis, donec venias: pallium tuum caro tua eſt, qua veſtitus ad nos proceſſiſti.* Quarè Eliſeus pallio Eliæ locu- B pletatus, & hinc adeo fidus, & exactus diuinæ legis cuſtos factus, vt ea etiam, ad quæ lex non ſe extendit, declinet, typum exprimit piæ animæ, quæ adminiculo gratiæ ſibi in Dominica menſa collatæ ab omnibus, quæ aditum ad crimina aperire poſſunt, diligentiſſimè recedit.

4. Reg. 2.

Drogo.

Pia anima per gratiam in ſacra Synaxi collatam omnes peccatorum aditus ſedulò declinat.

Vt è poteſtate furentis Reginæ Iezabelis ſe ſubduceret, in ſolitudinem conuolauit Elias; ibi, dum ſub iunipero itinere laſſatus aliquantulum dormitat, excitatus ab Angelo ad panis ſubcinericij alimentum ſumendum inuitatur. Poſt manducationem verò, vt ad remotiora C adhuc loca ſe transferat, admonetur. 3. Reg. cap. 19. Tranſeamus è ſuperficie hiſtoriæ ad myſtica. Iezabelis perſecutione, concupiſcentis carnis, Dæmonis, atque mundi tyrannidem ſignificari; Elia verò à Iezabele elapſo, ac in deſertum ſe recepto, Dei famulum fugientem carnis, mundiq; illecebras, atq; Auerni hoſtis tentamenta, ſunt qui arbitrantur, & rectè quidem; ſed quorſum Eliæ poſt panis comeſtionem præcipitur, vt longiùs adhuc progrediatur? Panis ille Eucharisticum pabulum ſignificabat, expoſitore D. Thoma opuſc. 58. cap. 22. in fine, eo autem refectus fidelis talem aſſequitur gratiam, vt procul, & procul ma- D gis abeat ſemper ab ijs, quæ ad peccandum aliqua ratione allicere poſſunt; huius ergò iconicum ſimulacrum fuit Elias Angelico pane refocillatus, & ad vlteriora eremi penetrare iuſſus.

3. Reg. 19.

D. Thom.

Pabulo Eucharistico fidelis refectus eam aſſequitur gratiã, vt procul magis ſemper recedat à rebus ad peccandũ allicientibus.

Recrearat Abraham Angelos hoſpitio exceptos ſatis lauto conuiuio. Poſt epulas diſcedẽtes nobiliſſimos illos hoſpites aliquantulum in via comitatur Patriarcha, habitis cum eis parumper ſermonibus ad proprios remeat lares. *Abijtq; Dominus, poſtquam ceſſauit loqui ad Abraham: & ille reuerſus eſt in locum ſuum.* Gen. 18. Sed qua de cauſa vſque ad ciuitatem, ad quam ſe conferebant

Gen. 18.

An-

Angeli, non proficiſcitur Abraham, maximè ad inuiſendum nepotem Lot in ea habitantem? Audierat prudentiſſimus Patriarcha eo in loco in omnes nefandas libidines intemperantiam effundi, à qua licet valdè alienus eſſet, ſuæ tamen non fidit virtuti, & quamuis auxiliari Angelorum ſocietate adiutus à lapſu ſatis tutus videatur, periculi nihilominùs vmbram timet, & vt ab eo omninò recedat, ad ſuum redit domicilium. Præclarum huius noſtri inſtituti myſteriũ traditur hic. Abraham poſt paratum epulum, quod Euchariſticam alimoniam prænotabat, vt notula præcedenti vidimus, adeò vigil effectus in fugiendis labendi periculis, egregiè præiudicauit B fidelem, qui à Chriſti menſa ea virtute fulciendus erat, per quam ſemper minus de ſe præſumens à quacunq; repræſentata peccati illecebra ſe ſubtraheret.

Fidelis à Chriſti mẽſa ea virtute fulcitur, per quam ſe ſubtrahit ab omni peccati illecebra.

Dilectus meus mihi, & ego illi, qui paſcitur inter lilia, donec aſpiret dies, & inclinentur vmbræ. Verſ. 16.

Indicatur ſenſus ad corticem litteræ.

QVoniam iucundiora ſolent eſſe ruri conuiuia in horto, in viridario, vel etiam in pratis, ſub latè diffuſa arborum vmbra, vbi auiculæ eruditis penè concentibus certatim aera mulcent, vbi dulces ſpirant auræ, vbi variegata floribus tapetia ad pompam diues natura extendit, vbi chryſtallini latices in ſuis alueis ſuauiter ſuſurrant excurrentes, ideò ſponſus, vt magis recreet dilectam, prandium foris parari iuſſit; hæc inter edendum noui coniugis amorem admirans ſingularem ad ſecum prandendum in ruſticano loco, relicta auguſta aula, magnificoque apparatu, adducti, amoris vicem rependens ſic fatur. *Dilectus meus mihi, & ego illi &c.* quibus verbis hunc animi ſui ſenſum exprimere videtur. O mi dilecte, ſi ob mei ſtudium hoc in ſylueſtri ſolo, vbi flores, & lilia nitida, ac ſuaueolentia è felicitate glebæ nata, delicioſum quidem ſubſternunt ſtratum, ſed nõ tua regia præſentia ſatis dignum, mecũ epulari, & vſque ad ſuperuenientem noctem in his ruralibus amœnitatibus detineri mecum potiſſimam voluptatem

A tuam exiſtimas, par eſt, vt & ego ita me tibi deuoueam, vt nihil præter te appetam, mihique tu ſemper ſis vnicum ſolatium.

Dilectus meus mihi.

Enucleatur ſẽſus ſpiritalis Euchariſtiam reſpiciens.

NOTVLA I.

Eo amore Chriſtus ſe totum in ſacra Synaxi tradit vnicuiq; fidelium, ac ſi ille ſolus eſſet.

HVNC ità admirandum amorem perpẽdens deuota anima has in voces erumpit; *Dilectus meus mihi*, quarum ſignificatio hæc eſſe videtur; ità me meus cæleſtis ſponſus vnicè amat, vt totum ſe mihi per Altaris cibum, ac ſi ego ſola eſſem, communicet.

Agens amantiſſimus Seruator noſter de ſacroſancta refectione; *Qui manducat*, inquit, *meam carnem, & bibit meum* C *ſanguinem, in me manet, & ego in eo.* Io. 6. quæri poteſt, quam ob cauſam inuitans ad hoc diuinum edulium non omnes in numero plurali, ſed vnumquẽq; in ſingulari ſic fuerit allocutus? cùm enim pro omnibus fidelibus auguſtiſſimum Sacramentum conditum ſit, veriſſimè, & appoſitè admodum dicere poterat: Omnes, qui manducant meam carnem, & bibunt meũ ſanguinem, in me manent, & ego in eis. Non vacat peculiari myſterio hęc formula loquendi, nempè, vt vnuſquiſq; intelligat, Chriſtum ſub ſacris ſpeciebus tali affectu ſe illi tradere, ac ſi ſolus eſſet, quod clariùs percipiet, qui ſic cogitabit, ſi nulD lus vnquam Euchariſtiam ſumpſiſſet, nec ſumpturus eſſet, & ego ſolus ſumerem, nonnè ego verè in Chriſto manerem, & Chriſtus maneret in me, iuxtà verba ab ipſo veritatis oraculo prolata? *Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in eo.*

Ioan. 6.

Xp̃s ſub ſacris ſpeciebus eo affectu ſe vnicuiq; tradit, ac ſi ſolus eſſet.

In Dominica communione ſpiritale connubium inter Chriſtum, & animam celebrari, ex plurimorum Patrũ, & Theologorum pronunciatis probauimus prænotula 7. & ad verſic. *Lectulus noſter floridus*, notula 1. & idem indicauit Apoſtolus illis verbis, *Erunt duo in carne vna*,

Sacra-

Sacramentum hoc magnum eſt, ego autem dico in Chriſto, & in Eccleſia. Ad Epheſ. 5. Quarè ſicut matrimonij carnalis fœdus ita copulat ſponſum ſponſæ, vt totus ſponſus ſit vnius ſponſæ, ſic in Euchariſtia per affectum totus Chriſtus ità agglutinatur toti Eccleſiæ, vt illius totus ſit, & ſimul cuilibet animæ, ac ſi illius ſolius vnicus ſponſus eſſet.

Ad Epheſ. 5.

In Euchariſtia per affectũ totus Chriſtus ita agglutinatur cuilibet animæ, ac ſi illius ſolius vnicus ſpõſus eſſet.

Dira vrgente fame mittitur à Domino ad viduam Sarephtanam Vates Elias, vt ab ea pane reficiatur. *Factus eſt ergò ſermo Domini ad eum dicens: Surge, & vade in Sarephta Sidoniorũ, & manebis ibi; præcepi enim ibi mulieri viduæ, vt paſcat te*. 3. Reg. 17. Perrexit Elias iuxta Numinis mandatũ, cui panẽ petenti viduæ ſic reſpondit: *Viuit Dominus Deus tuus, quia non habeo panem, niſi quantum pugillus capere poteſt farinæ in hydria, & paululũ olei in lecytho: en colligo duo ligna, vt ingrediar, & faciam illum mihi, & filio meo*. Quænam eſt hæc vidua myſtico in ſenſu? Certè Eccleſia, quæ vt orbata Chriſti viſibili præſentia, vidua dici poteſt; quis eius ſingularis filius, niſi vnuſquiſque fidelis? pane verò, quem ſibi, & filio æquè parabat mulier illa, Euchariſticus panis ex Patrũ declaratione ſatis vulgata denotabatur, qui cùm ità pro vniuerſa Eccleſia, ſcilicet omnibus fidelibus collectiuè ſumptis, ac pro ſingulis quibuſque eorum à Domino conditus ſit, appoſitè admodum pane, quem ſibi æquè, ac filio conficere volebat fœmina Sarephtana, præſignatus fuit.

3. Reg. 17.

B

Euchariſtia ita pro omnibus fidelibus, ac pro vnoquoque eorum inſtituta.

Paſtor ille relatus in parabola Matth. 18. relictis nonaginta nouem ouibus vni erranti inquirendæ ità inuigilabat, vt non minus illam vnam amare, ac gregẽ totum videretur; quod ſpecioſè tradidit Tertullianus lib. de pœnit. cap. 8. *Errat, inquit, & vna paſtoris ouicula, ſed grex vna carior non erat, vna illa cõquiritur, vna pro omnibus deſideratur, & tandẽ inuenitur, & humeris paſtoris ipſius refertur*. Verùm quis parabolicò paſtore præmonſtratus fuerit, diſcamus à D. Gregorio Papa, *Bonus paſtor, inquit, pro ouibus ſuis animam ſuam poſuit, vt in Sacramento noſtro corpus ſuum, & ſanguinem verteret, & oues, quas redemerat, carnis ſuæ alimento ſatiaret*. Hic autem tali affectu paſcit vnamquamq; ouem ſacroſancta alimonia, ac ſi illa totum gregem conſtitueret. Adiuuat hanc exiſtimationẽ, quod olim in Altaris calicibus effigies efformabatur Paſtoris ouem ſuper humeros baiulantis, vt teſtatur memoratus Tertullianus de pudicit. cap. 7. cuius verba dedimus ſupra notula 5. ad verſic. *Meliora ſunt vbera tua vino*.

Matth. 18.

Tertullian.

D. Gregor.

Chriſtus tali affectu paſcit vnam quãq; ouem ſacra dape, ac ſi illa totum gregem cõſtitueret.

Tertullian.

A

Cuius dimenſionis eſſet menſa illa propoſitionis Exod. 25. deſcribitur: *Facies & menſam de lignis Setim habentem duos cubitos longitudinis, & in latitudine cubitum, & in altitudine cubitum, ac ſemiſſem*. Rupertus lib. 4. in Exod. cap. 7. legalem illam menſam ad Euchariſtiã referens ait. *Quæ eſt hæc menſa poſt propitiatorium parata in tabernaculum Domini, niſi menſa corporis, & ſanguinis Domini initium habens à paſſione?* Sed ſi res hoc modo ſe habet, cur quæſo adeò anguſtis limitibus circumſcripta, vt vnum tantùm admitteret, ſicuti aduertit Rupertus dicens; *Duos habentem cubitos longitudinis; longitudo hæc vni tantùm aſſidenti ſatis expeditè commoda eſt*. Nonne fidelium agmini excepturæ erat menſa Euchariſtica, quam illa panis propoſitionis figurabat? ità ſanè. Sed arcanum in hoc palã fit, tali nimirùm affectu quãlibet animã deuotã accumbere debere ſacro conuiuio, ac ſi ſola eſſet conuiua, conſiderando eo amore ſibi à cæleſti ſponſo paratum eſſe illud diuinum pabulum, ac ſi vnica eſſet.

Exod. 25.

Rupert.

Idem.

Pia anima eo affectu accũbere debet ſacro cõuiuio, ac ſi ſola eſſet cõuiua.

Dilectus meus mihi.

NOTVLA II.

C

Beneficium Euchariſtici Sacramenti, omnibus, & ſingulis fidelibus collatũ, ſibi vni præſtitum reputat pia anima.

NEſcio, an magis ingrati, quàm inſanientis nota ſit, non tanti facere beneficium eam ob cauſã, quòd multis ſit communicatum, quando in diſtributione pluribus facta nihil ſui deperdit. Rectè Seneca epiſt. 64. fatuitatis ſugillat eos, qui nihil ſuum eſſe ducunt, ſi alijs ſit commune. *Stulta, inquit, mortalium auaritia poſſeſſionem, proprietatemq; diſcernit, nec quidquam ſuum credit eſſe, quod publicum eſt, at ille ſapiens nihil iudicat ſuum magis, quàm cuius illi cum humano genere conſortium eſt*. Ab hoc errore aliena ſpiritalis ſponſa, vtpotè erudita optimè in diuinæ dilectionis palæſtra ſacrum conuiuium omnibus, & ſingulis fidelibus commune ſibi vni præſtitum exiſtimabat, tum quia per illud ità totum Chriſtum ſe recipere nouerat, ac ſi illi ſoli paratum fuiſſet,

D

Seneca.

quam-

quamuis per eandem ſacratam eſcam eundem Chriſtum recipiunt & plures: cùm quia dilectione proximis vnita Chriſtum in Euchariſtia illis datum ſibi datū cenſet, hunc enim ſenſum ſponſa ſpiritalis inſinuat ſic loquens: *Dilectus meus mihi*.

Chryſoſt.

Audiamus hic auream Chryſoſtomi eloquentiam lib. 2. de compunctione cordis. *Hic eſt affectus ſerui fidelis, vt beneficia Domini ſui, quæ communiter data ſunt omnibus, quaſi ſibi ſoli præſtita reputet, & quaſi ipſe ſit omnium debitor, & pro omnibus ipſe ſolus habeatur obnoxius. Hoc fecit & Paulus, qui mortem Domini, & Saluatoris noſtri, quæ pro vniuerſo impenſa eſt mundo, ſibi ſoli præſtitam dicit: quaſi enim de ſeſolo loquens ità ſcribit: Qui dilexit me &c. Hæc autem dicebat, non coanguſtare volens ampliſſima, & per orbem terræ diffuſa Chriſti munera, ſed quaſi qui, vt diximus, pro omnibus ſe ſolum iudicaret obnoxium.* Quid luculentius afferri poteſt, vt vnuſquiſq; noſtrum intelligat, quanti facere teneatur ſacræ Synaxis donum, cùm hoc ità in plures deriuetur, vt participatione non diminutum, ſed idem vnum, & totum in ſingulis reperiatur.

Sacræ Synaxis donum vnuſquiſq; ſibi vni præſtitum exiſtimare debet.

Albert. Magn.

Fonti aſſimilat Euchariſtiæ Sacramentum Albertus Magnus diſt. 3. tract. 1. cap. 7. cuius hæc ſunt verba. *Fons delectationis eſt corpus Chriſti, & riui deriuati à fonte ſunt, qui ſingulis viribus, & virtutibus, & potentijs, & membris diriguntur, & ad quemcunque non venit hoc nutrimentum pietatis, hæc areſcunt, & marceſcunt, & deſtituuntur, & abijciuntur. Iſte eſt fons, de quo dicitur Gen. 2. Fons aſcendebat de terra, hoc eſt, de terreno corpore Domini in Sacramento, irrigans vniuerſam ſuperficiem Paradiſi: Paradiſus enim locus deliciarum eſt in nutrimentis Eccleſiæ, in quem locum iſte fons delectationis influit, & omnia irrigat interiora animæ, & corporis, ad quæ deriuatur.* Hunc Euchariſticum fontem par eſt, vt vnuſquiſq; noſtrum ità reſpiciat, ac ſi ſibi ſoli flueret; cùm ex eo tantum aquæ diuinæ gratiæ percipiat quilibet, ac ſi ſibi ſoli deſtinatus eſſet, licèt enim plures ſimul & continuò gratiarum latices copioſè hauriant, affluētem tamen ſcaturiginem non exhauriūt, non depauperant.

Fons delectationis eſt corpus Xpi. irrigans omnia animæ, & corporis interiora.

Verus ſol iuſtitiæ eſt Chriſtus in Euchariſtia exiſtens, vt optimè aduertit Rabanus lib. 1. in Matth. cap. 2. *Quid ergò*, inquit, *his temporibus ſolis eclipſis facta eſt, & fames valida in Romano Imperio, ſolis iuſtitiæ, & panis vitæ teſtatur aduentum, & meritò tunc ſol mundanus defectionem patitur, & penuria corporei victus erat, quandò lux vera venit, quæ illuminat omnē hominē venientem in hunc mūdū, & ille cibus, ac potus de cælis datus eſt, de quo qui guſtauerit, non eſuriet, neq; ſitiet in æternum.* O quam maximè decet, vt vnuſquiſq; fidelis ità huius diuini ſolis lucem intueatur, beneficos amoris influxus excipiat, ac ſi ſibi ſoli oriretur, quia licet & alijs pluribus ſplendeat, illiſq; gratiarum radios communicet, non ob id tamen minus vnicuiq; ſingillatim fulget, & fauet.

Raban.

Diuini ſolis lucem in Euchariſtia intueatur vnuſquiſq; ac ſi ſibi ſoli oriretur.

Dilectus meus mihi: denotam animam his etiam verbis indicari diximus, quia ob arctiſſimum charitatis vinculum, quo cum omnibus fidelibus coniuncta eſt, Chriſtum per Altaris Sacramentum illis communicatum, ſibi communicatum reputat.

Mandauerat Dominus, vt in vnaquaque Iſraelitarum familia Agnus Paſchalis manducaretur. Exod. 12. Verum ſi illius agni eſus, vt ex trita declaratione Patrum conſtat, Chriſtum à fidelibus ſub ſacris accidentibus ad refectionem animarū ſumendū ſignificabat, cùm hic totus, & indiuiſibilis recipiatur à cōmunicante, Agnus vero ille in partes diuiſus ab Iſraelitis edebatur, ita vt nullus eorum integrum agnum comederet, ſed partem illius tantum; ſanè hac in agni legalis comeſtione non perfectè Dominici corporis manducatio repræſentata videtur, hoc enim totum, & impartitū ab vnoquoq; fideli ſumitur. Vnanimitatis per dilectionem factæ, qualem debent habere manducantes Euchariſticū agnum, præclarum exemplar agnoſcamus in vna familia; omnes enim ex vna familia amore ad inuicem copulati vnū referebant. Hanc exiſtimationem inſinuaſſe videtur Cyrillus Alexandrinus lib. 11. in Ioan. vbi ad confirmandum quod præmiſerat, Chriſtum per ſacram Synaxim integrum in omnibus eſſe, agnū typicum memorans, ſic ait. *Imparcibiliter quoniam in vna domo, atque familia vnus in omnibus agnus inueniebatur.*

Exod. 12.

Cyrill. Alexand.

Elegantes, & pretioſi ornatus, quibus veſtis Aaron veteri Sacerdotio fungentis illuſtrabatur, plura, & eximia indicabant myſteria: in vtroq; latere ſuperhumeralis poſiti duo conſpiciebantur lapides onychini, in quibus filiorū Iſrael nomina inſcripta erant, auroq; concinnè colligati. *Sumeſque duos lapides onychinos, & ſculpes in eis nomina filiorum Iſrael: ſex nomina in lapide vno, & ſex reliqua in altero, iuxtà ordinem natiuitatis eorum. Opere ſculptoris, & cælatura gemmarij ſculpes eos nominibus filiorum Iſrael, incluſos auro, atque circumdatos.* Exod. 28. Quid hic arcani? Certè aurum notiſſi-

Exod. 28.

tiſſi-

tiſſimum eſt charitatis hieroglyphicum; A onychinus verò lapis ſummæ vnionis inter multos ſpeciem refert; ſic enim onychem deſcribit Plinius lib. 37. cap. 6. *Veram autem onychem plurimas, variaſque cum lacteis zonis habere venas, omnium in tranſitu colore inenarrabili, & in vnum redeunte concentum ſuauitate grata.* In Aarone Sacerdote non ſolùm ſacer Altaris miniſter, ſed & quilibet fidelis diuini pabuli particeps iuxta ſuperiùs adducta à D. Ambroſio ad verſ. *Laua eius &c.* notula 1. deſignatus fuit. Quarè Iſraelitarum nomina inſculpta in lapidibus onychinis auro incluſis, & circumdatis ad concinnandam veſtem Aaron, emblema elegans delineabant charitatis B eximiæ, & ſingularis concordiæ, quam ad inuicem habere debent, & Sacerdotes, & fideles quicunque Dominicæ mēſæ communicantes, ità vt & vnum vnanimitatis concentum efficiant, & lacteis vinculis constricti, hoc eſt, veluti ſi ab eadem mamilla exuxiſſent lac, ſe mutuò diligant, & quidquid boni ex Euchariſtia in omnes, & ſingulos effluit, vnuſquiſque in ſe ipſum deriuatum exiſtimet.

Plinius.

Charitatē, & concordiā habere debent fideles ſacræ mēſæ cōuiuæ, ita vt, quidquid boni ex ea in omnes, & ſingulos effluit, vnuſquiſq; in ſe ipsū deriuatum putet.

Fortunatus ſanè fuit ille primitiuorū Chriſticolarum cœtus, qui ſingulis diebus eidem ſacro conuiuio aſſidebant, vt Act. 2. habetur, cùm eo admirabili amoris fœdere copulati omnes, vno corde, C vno ſpiritu, vna anima duci viderentur. *Multitudinis credentium erat cor vnum, anima vna.* Act. 4. Planè anima vna; natura enim rationalis animæ eſt, ſic corpus humanum informare, vt vna indiuiſibilis in toto, & tota in qualibet parte ſit, atque ideò quælibet pars corporis æquè habet totam animam, ac integrum corpus; non diſſimili modo totum illud agmen primitiuorum fidelium erat totum in toto, & totum in qualibet eius parte, & quælibet pars totum continebat. Huc reſpexiſſe videtur Petrus Damianus opuſc. 11. cap. 10. dum vnumquemq; fidelium minorem Eccleſiā dicit eſſe. *Sicut homo*, inquit, *Græco eloquio dicitur Microcoſmos, hoc eſt, minor mundus, ita etiam vnuſquiſq; fideliū, quaſi minor quædam videtur eſſe Eccleſia.* Quarè, quantum ſupercæleſtem refectionem prodeſſe omnibus, & ſingulis ex primordiali Chriſtiano grege vnuſquiſque nouerat, tantum ſibi prodeſſe reputabat, gratiaſque Deo referebat.

Act. 4.

Petr. Damian.

Vnuſquiſq; fideliū dicitur minor Eccleſia.

Et ego illi.

NOTVLA III.

Fidelis anima, vt mutui amoris partes expleat, ſe totam deuouet Chriſto, qui ſe totum illi tradidit ſub ſacris ſpeciebus.

DOminus Ieſus, qui ſe totū homini, & impartitum in Altaris mēſa exhibet, (veriſſimè enim canit Eccleſia; *A ſumente non conciſus, non confractus, non diuiſus, integer accipitur*) totum etiam, & indiuiſum hominem expoſcit: hoc agnoſcens ſacri ſympoſij ſponſa, vt vicem amoris reddat diuo amatori, ità ſinceri affectus virtute ſe temperare ſtudet, vt totam inſectam illi ſe addicat, quod innuit, dum poſt præmiſſa verba, *Dilectus meus mihi*, ſubnectit, *& ego illi.* Huius officij partes perpendens Seraphicus Bonauentura dicebat. *Dominus indiuiſum, & integrum corpus ſuū obtulit mihi: malè ergò diuidor, & vel minima mei parte eum defraudo.*

Eccleſia in feſto corporis Chriſti.

D. Bonau.

Spiritale coniugium fieri inter Chriſtum, & animam per ſacram Synaxim, diximus notula 1. huius verſiculi, & ſatis fusè conſtat ex allatis ſuprà prænotula 7. & notula 1. ad verſic. *Lectulus noſter floridus.* Porrò fidelis, & ſinceri matrimonij lex poſtulat, vt viciſſim integritate ſeruata totus ſponſus ſit ſponſæ, & ſponſa tota ſit ſpōſi, & neuter per adulterinum affectum aliquid ſui abſcindat: vndè Lactantius lib. 4. diuin. inſtitut. *Matrimonium*, inquit, *dici non poteſt, vbi mulier multos viros habet, ſed hæc aut meretrix, aut adultera nominabitur.* Et Chryſoſtomus in Pſal. 13. *Maritorum*, ait, *multitudò efficit, vt non cenſeatur maritus*, & D affert illud Ioan. 4. *Quinque viros habuiſti, & nunc, quem habes, non eſt tuus vir.* Sed quò ſublimius carnalibus nuptijs eſt ſpiritale connubium Chriſti cum anima in Euchariſtico conuiuio, eò perfectior debet eſſe mutua traditio, quæ ſicut ex parte cæleſtis ſponſi exactiſſimè completa eſt, cùm ſe totum, & integro affectu communicanti præbeat, vt vidimus notula 1. ad hunc verſiculum, ſic & adamuſſim completa eſſe debet ex parte animæ; talis autem erit, ſi hæc ſolum Chriſtum in amore habeat, tota in eius beneplacito, tota in eius obſequio ſemper

Lactant.

Chryſoſt.

Ioan. 4.

Anima ſolū Chriſtū in amore habeat, qui ſe totū in ſacra Synaxi ei præbuit.

per ſit, vt verè dicere valeat: *Ego dilecto meo.* A

Inter alia, quæ magnificam illam Salomonici templi fabricam mirificè exornabant, erat ingens copia auri, quo omnia, & pauimentum quoq; contecta cõſpiciebãtur; *Sed & pauimentum domus texit auro intrinſecùs, & extrinſecùs.* 3. Reg. 6. Templum autem illud ad Dei habitationem conſtructum fidelem præſignauit, qui verè Dominum per Altaris alimoniam recipit. Huc reſpexiſſe videtur Paulus 2. ad Corinth. 6. *Vos enim*, inquit, *eſtis templum Dei viui, ſicut dicit Dominus, quoniam habitabo in illis, & inambulabo inter eos.* Appoſitè etiam Hugo Carenſis ſuper illud Ioan. 6. *Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in illo*, ait: *In me manet tanquã membrum in corpore, & ego in illo, ſicut Dominus in hoſpitio, Sacerdos in templo, ſponſus in thalamo.* Quarè templum vndequaque laminis aureis pauimento etiam incluſo pro ſupremi Numinis habitaculo connectitum, myſticè homo eſt ſincera dilectione Deum reſpiciente nitens, vt dignè excipiat Chriſtum in Euchariſtico Sacramento. B

3. Reg. 6.
2. ad Cor. 6.
Ioan. 6.
Hugo Carenſis.
Templum vndequaq; auro contectum typus eſt animæ toto affectu Deũ diligẽtis, vt dignè cõmunicet.

Poſtquam Patriarcha Iacob vidit ſcalam illam vſque ad cælum pertingentẽ, eiuſq; faſtigio Dominum innixum, votum vouit dicens; *Si fuerit Deus mecum, & cuſtodierit me in via, per quam ego ambulo, & dederis mihi panem ad veſcendum, & veſtimentum ad induendum reuerſuſq; fuero proſperè ad domum Patris mei: erit mihi Dominus in Deum.* Gen. 28. Admitto Iacobum Chriſti fidelis Euchariſticum panem appetentis typum fuiſſe, vt etiam Paſchaſius exponit lib. de corpore, & ſanguine Domini cap. 21. ſed difficultatem facit non leuem modus hic loquendi: *Erit mihi Dominus in Deum.* Forſitan ſi Dominus non condidiſſet pabulum Altaris, non fuiſſet amandus, & adorandus? Certè etiam ſi humanatus Dei filius nos ſanguine ſuo ſolùm redemiſſet etiam non ſuppeditata ſacra alimonia, nihilominùs vnumquemq; noſtrum tanto beneficio adeò obſtrinxiſſet, vt illi tanquam Domino Deo, & Seruatori noſtro cultus ſublimis, & amor deberetur: Quid ergò voluit innuere Iacob hac locutione? *Si fuerit Deus mecum, & cuſtodierit me in via, per quam ego ambulo, & dederit mihi panem ad veſcendum, & veſtimentum ad induendum, reuerſuſque fuero proſperè ad domum Patris mei, erit mihi Dominus in Deum.* Certè phraſis hæc videtur eſſe, qua innuitur nobis Deũ eſſe, quòd nobis medullis inſedit, cuiq; non maximè addicti, & penitùs deuoti ſumua. C D

Gen. 28.
Paſchaſ.

Quod venuſtè declarat Origenes hom. 2. in lib. Iudic. *Vnuſquiſq; quod præ cæteris colit, quod ſuper omnia miratur, & diligit, hoc ei Deus eſt. Denique hoc eſt, quod ante omnia, & ſuper omnia per mandatum ſuum Deus depoſcit ab homine. Diliges*, inquit, *Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, & ex totis viribus tuis: præoccupare quodammodo ergò ſecupiens hos humanæ mentis affectus, & ſciens, quia quod ex toto corde dilexerit quis, & ex tota anima, atque viribus totis, hoc ei Deus eſt.* Ità Origines. & ſtatim ſubnectit. *Diſcutiat nunc vnuſquiſq; ſemetipſum, & tacitus ex ſuo corde recenſeat, quæ in eo potiſſimum, & ſuper cætera omnia flamma amoris exæſtuet, quis ſibi ardentior cæteris foueatur affectus. Vos ipſi de his habetote iudicium, & in ſtatera hac veſtri examinis appendite, & ſi quid eſt, quod in dilectionis lance præponderat, hoc tibi Deus eſt.* Et poſt plura in hanc ſententiam. *An non totius gentilitatis error hinc accepit exordium, dum ea, quæ multum diligunt homines, Deos eſſe volunt, & humanis quibuſque vitijs, & cupiditatibus diuinum nomen adſcribunt? Pecuniæ namque cupidi, & auaritiæ amore flagrantes, Mammonem quidem apud Syros Deum cupiditatis iſtius dicunt, libidinis, & voluptatis amatores Venerem Deam ſibi vitij huius, quo agitantur, adſcribunt. Similiter & in cæteris vitijs hunc ipſum, quo vrgentur, affectum Deum ſibi fecerunt.* Et conſonat Bernardus in declarat. ſuper illa verba. *Ecce nos reliquimus omnia. Quod enim*, inquit, *quiſque præ cæteris colit, id ſibi Deum conſtituiſſe probatur.* Quarè ex his intelligere poſſumus, quid Patriarchæ hæc verba: *erit mihi in Deum*, indicent; qualem nimirùm affectum excitabit in ſe pius fidelis, qui attentè conſiderabit Chriſtum totum, atque bona omnia per Euchariſtiam ſibi ſubminiſtrari; hic enim, vt vicem gratiæ adeò profuſo largitori reddat, ſummo ſtudio illum excolet, illi omninò ſe addicet, & deuouebit, totumque animum, & ſi plures haberet, ad eius obſequium intendet.

Origen.
D. Bernard.
Pia anima attentè cõſiderãs Chriſtum totũ, bonaq; omnia per Euchariſtiam ſibi tradi, illi omninò ſe deuouebit.

Qui paſcitur inter lilia.

NOTVLA IV.

Plurimùm deliciatur Chriſtus, dum in ſacro cõuiuio paſcit animas puritatis candore nitentes.

D. Thomas

D, Bernard.

Lilijs puras mentes ſignificari hìc D. Thomas tradit, & accinit D. Bernardus ſer. 71. in Cant. *Cùm ſit, inquit, lilium* (ſcilicet Chriſtus) *libenter inter lilia commoratur: & cùm ſit candor, delectatur candidis. Et fortaſsè hoc eſt, quod dicitur paſci inter lilia, candore, & odore virtutum delectari.* Porrò ex Hebræo, *paſcere*, actiuè ſumendum eſt, ita vt idem ſit, ac paſtum præbere, paſſiuè tamen intelligũt alij ſatis communiter, vt idem ſit, ac paſtum ſumere. Hæ duæ interpretationes, licèt prima fronte diſſidere videantur, in myſterio tamen, quod indicant, conueniunt; nam dum Chriſtus Euchariſtico cibo mundiſſimas animas paſcit, ità oblectatur, ac ſi ipſe pabulo reficeretur; vndè citatus Bernardus: *Ac paſcens,* inquit, *ita puto, nihilominus paſcitur ipſe, & quidem eſcis, quibus libenter veſcitur profectibus noſtris. Etenim gaudium Domini fortitudo noſtra. Ità ergò & cum paſcit paſcitur, & paſcitur cùm paſcit, ſimul nos ſuo gaudio ſpirituali reficiens, & de noſtro æquè ſpirituali profectu gaudens.* & paulò infra. *Nolite mirari hoc, & manducat nos, & manducatur à nobis, quò arctius illi aſtringamur. Non ſanè aliàs perfectè vnimur illi. Nam ſi manduco, & nõ manducor, videbitur in me eſſe ille, ſed nondum in illo ego. Quòd ſi manducor quidem, nec manduco, me in ſe habere ille; ſed non etiam in me eſſe videbitur. Nec enim perfecta vnitio in vno quouis horum. Si enim manducet me, vt habeat me in ſe, & à me viciſſim manducetur, vt ſit in me, quatenus integra, firmaque ſit connexio, cùm ego in eo, & nihilominus in me ipſe erit.*

Xp̃s Euchariſtia paſcens puras animas ità oblectatur, ac ſi ipſe pabulo reficeretur.

D. Bernard.

Hoc idem breui clauſula comprehendit Hieronymus epiſt. 115. *Ipſe* (nimirùm Chriſtus) *conuiua, & conuiuium, ipſe comedens, & qui comeditur.* Quarè his verbis, *qui paſcitur inter lilia*, Chriſtus indicatur iucundè epulans in ſacro conuiuio, ſi conuieſcentes habeat puritate inſignes. De his ſpecioſè diſſerit S. Chryſoſtomus homil. 61. ad populum Antiochenum. *Sancta Sanctorum. hoc dicit, ſi quis non eſt ſanctus, non accedat: non ſim-* A *pliciter dicit, à peccatis purus, ſed ſanctus. Non peccatorum tantùm liberatio, verùm & ſpiritus præſentia ſanctum facit, & bonorum operum diuitiæ. Non volo tantùm, inquit, à cœno vos eſſe liberatos, verùm & cãdidos, & ſpecioſos. Nam ſi Rex Babylonius ex captiuitate deligens adoleſcentes pulchros ſpecie, & decoros aſpectu ſumpſit: multò magis & nos ſanctæ menſæ aſſiſtentes Regiæ, ſpecie pulchros eſſe decet, aurum animæ mundũ habentes, veſtem puram calceamenta regia, decorum animæ cultum.* Hæc Chryſoſtomus.

Hieronym.

Chriſtus iucundè epulatur in ſacro conuiuio, ſi conuiuas habeat puritate conſpicuos.

D. Chryſ.

Plurima ornamenta peruenuſtè concinnabant priſcam illam menſam, in qua panes propoſitionis collocabantur, adeB rant & lilia, vt notauit Ariſtæas lib. 10. de 70. Interpretib. *At pedes,* inquit, *in liliorum figuras expoliterat Artificis manus, quæ repandis in ipſo vertice folijs menſam ſuſtinerent, erectis intrinſecùs ad aſpectum frondibus, pedes autem hi in pauimento firmabantur.* Ioſephus autem id ipſum tradidit in hunc modum. *Pedum autem capitella liliorum ſimilitudinem referebant, folijs ſub menſa ſe reflectentibus, cùm germen alioquin rectum videretur.* Hoc eleganti liliorum emblemate præmonſtrabatur egregiè, quali puritate nitere debeant Dominicæ menſæ accubentes, cuius erat figura menſa illa priſca. Rectè B. Alge- C rus lib. 1. de Sacramento cap. 22. *Angelicam, inquit, in terris vitam ducamus, quatenùs caſtitatis munditia corde, & corpore Chriſti munditiæ conformes, ne cæleſti alimonia indignè reficiamur, ſimus ſpe, & comeſſatione cæleſtes, quia panis Angelorum nonniſi Angelicæ vitæ eſt ſtipendium.*

Ariſtæas.

Ioſeph.

Puritate fulgere debẽt ſacræ menſæ aſſidẽtes.

B. Algerus.

Panis Angelorũ Angelicæ vitæ eſt ſtipendiũ.

Chriſtus celebraturus Paſcha cum diſcipulis loci ad hanc ſolemnitatem deſtinati ſignum his verbis indicauit. *Introeuntibus vobis in ciuitatem occurret homo amphoram aquæ portans, ſequimini eum in domum, in quam intrat* Luc. 22. Amphora illa aquæ præſignatum fuiſſe baptiſmi Sacramentum tradunt multi Patres, Beda lib. 6. in 22. Luc. Athanaſius D quæſt. 37. Concedo primariò nos hìc doceri baptiſmum prærequiri ad Euchariſtiam, ſicut ad cætera Sacramẽta, quorum dicitur ianua, ſed de alio quoque myſterio inſtrui fideles hic puto, nimirũ vt accedẽtes ad ſacram Synaxim eo puritatis candore ſplendere ſtudeant, quo in baptiſmali fonte donati eluxerunt; in quem ſenſum collineata videntur verba illa Petri epiſt. 1 cap 2. *Sicut modò geniti infantes rationabile ſine dolo lac concupiſcite, vt in eo creſcatis in ſalutem;* quem locum de Euchariſtico cibo accipiunt Iacobus Apoſtolus in Liturgia, Dionyſius Areopagita de Eccleſiaſtica Hierar-

Luc. 22.

Beda.

Athanaſ.

Ea puritate ad ſacrã mẽſam accedẽtes ſplẽdere ſtudeãt, qua in baptiſmate donati fuerunt.

1. Petr. 2.

Iacob.

Dion. Areopag.

Cyrill. Alexand. Gaud. Brix.

chia cap. 5. Cyrillus Alexandrinus homil. de lotione pedum, Gaudentius Brixienſis hom. de cœna Domini, & alij. Quarè ſenſus D. Petri eſt hortari fideles, vt ea puritate, qua recenter generati ad vitam ſpiritalem per Baptiſmi lauacrum nitent, Euchariſticum lac apperant, quod eſt verum rationalis animę pabulum, & verè humanum appetitum explet.

Dices hic forſan, quomodo ſimilem recenter baptizati mundiriem afferre quis poterit ad Chriſti ſymposium? Sed tibi memoriæ occurrat, qua ratione Naaman Syrus à lepra ità purgatus fuerit, vt dixerit ſacer textus; *Reſtituta eſt eius caro, ſicut caro pueri paruuli, & mundatus eſt.* Reg. 4. cap. 5. Nonnè ſeptena in aquis Iordanis ablutione adeò perfectè ei ſalus redintegrata eſt iuxta Eliſei Prophetæ conſilium? *Vade & lauare ſepties in Iordane, & recipiet ſanitatem caro tua, atque mundaberis.* Norma hic præſcribitur ſeruanda, qua quiſque non vulgaris nequitiæ maligna lue depoſita tantam aſſequi valeat innocentiæ nitelam, vt modò in Chriſto genitus infans reputetur; norma verò hæc eſt, vt pœnitudinis actus pluries, & pluries repetat, & effuſis ab oculis largè lacrymarũ laticibus ſæpiùs irroretur, ſic enim quilibet grandis malitiæ ſcabiem abiget, & illius maculas omninò deterget.

4. Reg. 5.

Vt recenter baptizati munditiem quis afferat ad Chriſti ſympoſiũ, pœnitudinis actus pluries repetat & lacrymas ſæpiùs effundat.

C Laudatiſſimus ille ritus, quem Sacerdos ſeruat bis abluendo manus, nempè & antequam ad Altare accedat, & in ipſo Altari, dum ſacra facit, puritatem, quam ſemper maiorem in Euchariſticæ menſæ participe exigit Dominus, declarat. Diſcamus à Dionyſio de cæleſti Hierarchia cap. 3. *Vt ea caremonia*, inquit, *prædictam puritatem, & munditiem ſignificat, qua continuanda, & augenda vſque ad dilecti ipſius ingreſſum, vt ipſa domus, & hoſpitium, quo recipitur, adeò ſit mundum, & fragrans, vt in eo habitando oblectetur.*

Dionyſ.

D Tres Angelos ſub forma humana Patriarcha Abraham ad prandium, & ſimul ad abluendos pedes inuitauit. *Domine ſi inueni gratiam in oculis tuis, ne tranſeas ſeruum tuum, ſed afferam pauxillum aquæ, & lauate pedes veſtros, & requieſcite ſub arbore.* Gen. 18. Admirationem concitare videtur hæc de abſtergendis plãtis ſuggeſtio; etenim non eſt veriſimile, quòd superni ſpiritus nitoris amantiſſimi, vtpotè beatiſſimæ illius ciuitatis incolæ, à qua vel minima inquinamenti labes exulat, cuius plateæ ſunt ex auro puriſſimo, licèt ſub virili ſpecie terrenas ſemitas calcarint, aliquid hinc de luto, aut de puluere in pedibus haberent. Sa-

Gen. 18.

A cramenti arcanum ſine dubio hic eſt: ſed quale? refectio, quam Abraham ſubminiſtrauit Angelis viatorum perſonam referentibus, Dominicam alimoniã præfigurauit, vt pluries ex D. Ambroſio, & alijs Patribus adnotauimus, ad quam acceſſuri licèt Angelica puritate fulgere videantur, eorum tamen affectus per pedes præſignati adeò purificandi ſunt, ſcilicet ad maiorem puritatem ſemper anhelare debent; quòd ſi quis de hoc clariùs cupit edoceri, expendat verba illa à Magiſtro veritatis in cœnaculo prolata, *Qui lotus eſt, non indiget niſi vt pedes lauet*: nimirùm, qui vel non interruptæ innocentiæ candore conſpicuus

D. Ambr.

B eſt, vel qui criminum ſordibus per pœnitudinem expiatis nitet, vt gratior appareat in ſacro conuiuio, perfectiorem adhuc affectet puritatem; pedum enim lotione, quæ præceſſit cœnam Euchariſticam, vt Baronius tom. 1. ad annum Chriſti 34. num. 38. D. Thomas, & plures Patres tradunt, quos citat, & ſequitur Suarez tom. 3. in 3. p. diſp. 41. ſect. 2. mundiries prærequiſita ad ſumptionem Euchariſtiæ indicata fuit. Ambroſius lib. de his, qui myſterijs initiantur, cap. 6. & lib. 3. de Sacram. cap. 1. Bernardus in ſerm. de cœna Domini, & alij fauent hic nobis.

Innocentiæ cãdore cõſpicuus, vt gratior appareat in ſacro conuiuio, perfectiorẽ affectet puritatem.

Baron. D. Thom. Suarez.

Ambroſ.

Bernard.

Donec aſpiret dies, & inclinentur vmbræ.

NOTVLA V.

Maximum Eccleſiæ firmamentum, & ſolatium eſt, quòd habitura ſit Euchariſticũ pabulum vſque ad nouiſſimum diem.

D*Onec aſpiret dies, & inclinentur vmbræ*, ſcilicet quoadusque dies finiatur, & lux refugiat, noctiſque caligo diffundatur, quod etiam indicauimus ad corticem litteræ. Myſticè autem reſiduum diei ſpatium vſq; ad ſuperuenientem noctẽ, quo ſponſus paſcitur inter lilia, tempus eſt prætereundum vſq; ad finem militantis Eccleſiæ, quo Chriſtus ſub ſacris ſpeciebus corporis, & ſanguinis ſui alimoniã fidelibus ſuppeditaturus eſt; etenim ſi æternitati comparetur vniuerſum tempus ab orbe condito, vſque ad finale iu-

dicium dies vna videtur: Præfereà eundem ſenſum eliciemus, ſi accipiatur particula, *donec*, indefinitè, ità vt *donet aſpiret dies, & inclinentur vmbræ*, idem ſonet, ac dum Sol orietur, & occũbet mortalibus, quem dicendi modum innuit Seneca in Oedipo.

Seneca.

Dum matutinos prædicet Lucifer ortus,
Candida formoſi venerabimur ora Lyæi.

Quarè deuota anima militanti Eccleſiæ congaudens, quòd diuino epulo fouenda, roboranda, & recreanda ſit vſq; ad extremum iudicij diem ſic fatur. *Qui paſcitur inter lilia, donec aſpiret dies, & inclinentur vmbræ.* Hanc veritatem tradit Apoſtolus 1. ad Corinth. 11.

1. ad Cor. 11.

Quotieſcunque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annunciabitis, donec veniat.

3. Reg. 17.

Fatina illa duratura apud viduam Sarephtanam, de qua Reg. 3. cap. 17. Euchariſtiam denotat; oleum autem non defecturum gratiam, & ſpiritalem lætitiam, quam confert. Audiamus hic Hugonem in Pſal. 21. exponentem verba illa, *Edent pauperes, & ſaturabuntur. Hæc dicit Dominus Deus Iſrael: hydria farinæ non deficiet & lecythus olei non minuetur vſque in diem, qua daturus eſt Dominus pluuiam ſuper faciem terræ. Hydria farinæ corpus Chriſti; lecythus olei ſanguinem eius ſignificat quæ non deficient in Eccleſia vſq; in diem iudicij, in quo pluet Dominus illam pluuiam, de qua Ezechielis 38. Ignem, & ſulphur pluam &c.* & ſubdit illud Matth. 28. *Et ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus, vſque ad conſũmationem ſæculi.*

Pſal. 21.
Hugo.
Matth. 28.

Appoſitè Euchariſtici Sacramenti effectus oleo deſignatur; hoc enim athletæ inũgi ſolent, vt aduerſarij conatus eludant, & ab eius manibus facilè elabantur; ſic colluctantes in Eccleſia militanti fideles cum nequiſſimis ſpiritibus, Sacramentali Euchariſtiæ gratia delibuti, non difficulter ſe ſubducunt ab hoſtilibus aggreſſionibus.

Pſal. 71.
Hieronym.

Illud Pſal. 71. *Erit firmamentum in terra*; legitur à Hieronymo; *Erit memoriale triticum in terra*, & iuxta Chaldæi verſionem, *Erit placentula tritici in terra in capitibus Sacerdotum.* Cohærent hæ verſiones; quia omnes Altaris Sacramentũ indicant, quod firmamentum antonomaſticè dicitur; tum quia firmiter conditum eſt perduraturum toto militantis Eccleſiæ tempore; tum quia eam maximè munit, & firmat.

Euchariſtia firmamentũ dicitur antonomaſticè, Eccleſiã muniens, & firmans.

Ad genitorem Iſaac, qui iam ampliſſima benedictione ditauerat gnatum minorem, acceſſit Eſau rogans, vt ſibi quoque benedicat, cui ſenex reſpondit, *Frumento, & vino ſtabiliui eum, & tibi poſt hæc fili mi vltra quid faciam?* Gen. 27.

Gen. 27.

Perpendo verbum illud, *ſtabiliui*, quod & conceſſam benedictionem non retractãdam, & fortiſſimum præſidium innuit per eam communicatum. Sed quid hac benedictione in typo adumbratur? Nõne Dominici corporis Sacramentum ex noio Paſchaſij lib. de corpore, & ſanguine Chriſti c. 21. interpretamento? Porrò in Iacob totam Eccleſiam repræſentatam fuiſſe docet Petrus Damianus lib. ad Leonem incluſum Epiſcopum cap. 5. *Nam & propheticis Iſaac naribus tota præſens redolebat Eccleſia, cùm ſuper vnius filij ſui perſonam dicebat, Ecce odor filij mei, ſicut odor agri pleni.* In inſigni igitur benedictione Iacobo à parente Iſaac impertita vides ſingulare Euchariſtiæ irreuocabile donum, bonis omnibus affluens à Domino militanti Eccleſiæ collatum pro illius tutiſſimo munimine.

Paſchaſ.
Petr. Dam.

Repentinæ mortis ſupplicio punitus fuit Oza, quoniam manum ad Arcam tenendam extendit, dum illam calcitrãtes boues declinauerant. Reg. 2. cap. 6. Sed cur pœna adeò graui plectitur vir iſte, cùm potius landatiſſimũ opus præſtitiſſe videretur? Abulenſis quæſt. 9. huic dubio ſic reſpondit. *Hebræi autem dicunt, quòd peccauit Oza, eo quòd voluerit tenere arcam, quia in hoc innuebat, quòd arca poſſit cadere, & quòd indigeret ſuſtentari ab aliquo, quia ipſa à nullo indiget ſuſtentari, ſed potiùs illa portabat portitores ſuos.* Hæc iuxtà litteræ ſonum non poſſunt verificari, cùm enim arca ex lignea materia compacta eſſet, indigebat baiulis, nec ipſa boues, à quibus trahebatur, vehebat; igitur ſpiritaliter intelligenda eſt Toſtati expoſitio; nempè arca illa manna includens Eccleſiam diuina eſca locupletatam denotabat, quæ tantum firmitatis ab auguſtiſſimo Sacramento trahit, vt licet inſultantibus hæreticis agitetur, & concutiatur, nullum tamen cadendi periculum ſubit, ſi quis verò hoc ſibi falsò ſuaderet, vt temerarius Oza mortis pœnam mereretur.

2. Reg 6.
Abulenſ.
Eccleſia maximã firmitatẽ recipit ab Euchariſtico Sacramento.

Quantum demulceat Eccleſiam Euchariſticum Sacramentum, optimè contemplatur B. Laurentius Iuſtinianus de triumphali Chriſti agone cap. 2. cuius verba ad pietatem excitandam, atque fouendam aptiſſima ſubinfero. *Quoddam tamen præcipuum idem mediator ſua volens conferre Eccleſia, quod nunquam noſcitur fuiſſe collatum, corpus illud viſibile, paſſibile, palpabile & mortale, quod ſuſceperat verbum, cõmunicauit in cibũ, tale ſiquidem munus, taleq; dilectionis pignus ſua iturus ad Patrem Eccleſia dereliquit; hoc autem illi ſolatium præſtitit, hoc ardentiſſima*

B. Laur. Iuſtin.

charitatis indicium demonſtrauit, quatenùs viſibilis humana eius abſentia illi fieret tolerabilis, voluit nihilominùs, vt vſque ad ſaeculi finem hoc modo eadem Mater Eccleſia, de ſui capitis Sacramentaliter praeſentia laetaretur, aggregarenturque ipſius merita, cùm de viſibilis formae abſentia patientiam, atque de corporali occulta ſpecie fidei robuſtiſſimam exerceret conſtantiam. Cohaeret, Drogo ſerm. de Dominicae paſſionis Sacramento; vbi Euchariſtiam pallio, quod ad Eliſei ſolamen reliquit Elias, adumbratum agnoſcens ſic fatur. *Ecce ſublatus es, amplius te tuus non videbit Eliſeus: remanſit tamen ei pallium tuum in memoriam tui, vt praeſentia abſentiae tuae dolorem eius ſemper & augendo leniat, & leniendo augeat: hoc ſumite (ait) in meam commemorationem, hoc eſt Sacramentum corporis tui, quod ſumimus in tui commemorationem donec venias.* Huius autem poſtremae clauſulae ſenſus non ità facilis apparet, quo enim pacto dum creſcit, minuitur dolor, & dum mitigatur, incrementum ſumit? *augendo leniat, & leniendo augeat.* Vt difficultatis huius nodus ſoluatur, memoriae ſuccedat, quòd amati abſentia amati amoris igniculos addit, vt diximus ſupra ad verſic. *En ipſe ſtat poſt parietem &c.* hinc amans aegriùs aegrè fert amati abſentiam, quia perſona ſemper magis amatur, atq; adeò maiori ſemper bono carere ſe reputat; quarè ſi amati praeſentia reſtituatur, ſed non integrè, quamdiù non reſtituitur integrè, dolet, & ſemper magis dolet amans, ſolamen tamen ex hoc ſimul capit, ſi ſpem concipiat, vt breui amati praeſentia plenè fruatur. Rē exemplo declaro. Doleat amans, quia amatus diſceſſit, redeat hic nocte, nullumq; adſit lumen, quo conſpici poſſit, gaudet amans de praeſentia amati, ſed quia illius vultum intueri nequit; ſimul triſtatur, & eò magis, quò ſemper creſcit deſiderium clarè videndi amati faciem, ſed dum ſic triſtatur, ſimul laetatur ob ſpem pleniſſimè conſpiciēdi amati vultum, ſtatim ac aurora illuceſcet; ſic Eccleſia fruitur quidem reali praeſentia Chriſti in Euchariſtia, ſed cùm haec non ſit viſibilis, non integrè illa potitur, vndè ſic diminutè fruendo augetur eius dolor ob viſibilis Dominicae praeſentiae priuationem, quae cùm abſentiae ſpeciem aliquam referat, ad amorem magis accendit, deſideriumque apertè videndi Chriſtū acuit, mitigatur tamen hic dolor ſimul ob ſpem, quam idem Chriſtus ſacris accidentibus velatus excitat in Eccleſia futurae gloriae, in qua clarè videbitur. Et ecce qua ratione vera ſunt Drogonis verba, *augendo lenit.* Ruſus

Drogo.

A dum Eccleſiae dolor, vt diximus, minuitur per ſpem conceptam clarè videndi diuinum ſponſum, interim cùm ſui caeleſtis ſponſi viduata remaneat viſibili praeſentia, amore vehementiori in illum rapitur, atq; adeò dolor etiam de carētia viſibilis praeſentiae Dominicae maior redditur, & ſic elucidatum habes Drogonem dicentem, *& leniendo auget.*

Reuertere: ſimilis eſto, dilecte mi, capreae, hinnuloq; ceruorum ſuper montes Bether.
Verſ. 17.

B

Indicatur ſenſus ad corticem litterae.

SEquentia diei exorto Sole diſcedentem ſponſū, &, vt veriſimile eſt, ad exhilarandos venatione ſodales ex nobilitate primarios, qui ad genialem pompam honorandam conuenerant, noua nupta, cui ſub exordio illo connubiali iniucundum valdè erat etiam exiguo tempore ſpoliari praeſentia dilecti, rogat, vt quamcitò redeat, *Reuertere: ſimilis eſto, dilecte mi, capreae, hinnuloque ceruorum ſuper mōtes Bether:* ac ſi eum ità alloquatur, Poſtquam abire vis, citò ſaltem te reſtitue, imitare, quaeſo, in feſtino regreſſu velocipedes capreas, citipedeſque ceruorum hinnulos per montes Bether excurrentes, quos cùm venatu inſequi ſoleas, qua pernicitate aſpera iuga ſcandant, qua agilitate montes tranſiliant, optimè noſcis.

C

Per montes Bether partem Libani montis ſignificari putat, coniecturis ſatis probabilibus innixus Sherlogus hic veſtigat. 24. ſect. vnica num. 11. Sherlog.

D

Re-

Reuertere : ſimilis eſto , dilecte mi , capreæ , hinnuloq; ceruorũ ſuper montes Bether .

Enucleatur ſenſus ſpiritalis Euchariſtiam reſpiciens.

NOTVLA VNICA.

Euchariſticus cibus plenè quidem reficit, ſed & nouam ſui excitat famem in deuota anima.

QVA in ſacro conuiuio diuî Amatoris præſentia potita erat ſpiritalis Ipóſa , iterùm potiri deſiderans in has voces erumpit. *Reuertere : ſimilis eſto , dilecte mi , capreæ , hinnuloq, ceruorũ ſuper montes Bether* , quibus hos æſtuátis animi affectus infuere videtur. Ah, quem vnicè diligo, ſi diù à me abſis , quomodo meus eſſe poteris ? redi itaq; mea vita , redi , ſupera velocitate celeres capreas, agileſq; ceruorum hinnu- C los ; ero autem voti compos , ſi iterùm Euchariſtico me pabulo dignaberis ; per illud enim te intra mea viſcera præſentem habebo .

Supplicanti Chananææ pro gnata à maligno ſpiritu oppreſſa reſpondit Seruator : *Non eſt bonum ſumere panem filiorum, & mittere canibus* . Matth. 15. (Matth. 15.) ſuggerit illa ; *Etiam Domine , nam & catelli edunt de micis , quæ cadunt de menſa dominorum ſuorum* . Quamobrem mulier hæc micis ſe fore contentam inſinuat , & non grandiorem panis portionem efflagitat ? An de more vehementer fameſcentis, vel ardentiſſimè ſitientis non amplam panis ſubſtantiam , aut affluen- D tes latices expoſcit , ſed vel offæ fruſtulum , vel aquæ guttulam? itá diues ille vorator, qui in ſubleuamen acerbiſſimæ ſitis ſuæ ſic Abraham rogabat. *Miſerere mei , & mitte Lazarum. qui intingat extremum digiti ſui in aquam , vt refrigeret linguam meam* . Luc. 16. (Luc. 16.) Simili modo eſuriens mulier micam petit. Nazianzenus (Nazianzen.) oratione in Epiphaniam. *Qui denique Chananææ more deprimitur , ac miſericordiã implorat , & micas depoſcit , hoc eſt canis vehementi fame correpti pabulum* . Admittamus illa loquendi formula ſum- A mam fuiſſe indicatam eſuriem . Sed quid ſolarij a mica expectari poterat ? ſicut enim ingens ignis ſitula aquæ aſperſus non extinguitur , non conſopitur , immò incaleſcit magis , ita canina fames mica non depellitur , quin potius acuitur . Verum quid myſticè panis mica à Chananæa concupita , & poſtulata præſignabatur ? Nonne diuina Altaris buccella , quæ cùm virtutem adeò admirandam contineat , vt ſpiritalem famem ità expleat , vt ſimul etiam irritet , optimè Euchariſticum Sacramentum in typo prænotatum fuit per Chananæam fame tabeſcentem , & micam pro refectione poſtulantem ; quodlibet enim vel minimũ B ſacratæ hoſtiæ fruſtulum fameſcentem animam ſaturat , & ſimul eam ad nouam famem prouocat ; etenim illa Sapientiæ verba Chriſto , qui factus eſt cibus , & potus noſter , veriſſimè conueniunt . *Qui edunt me , adhuc eſurient , & qui bibunt me , adhuc ſitient* . Eccleſ. 24.

(Quodlibet minimũ ſacræ hoſtiæ fruſtulũ animã ſaturat, eamq; ad nouam famẽ prouocat . Eccleſ. 24.)

Omnes ſitientes venite ad aquas , & qui non habetis argentum , properate , emite , & comedite : venite , emite abſque argento , & abſque vlla commutatione vinum , & lac . Iſai. 55. (Iſai. 55.) Nota ſatis eſt Patrum huius loci expoſitio de ſacra Synaxi : ſed quale arcanum , quòd Dominici corporis alimonia , & laticibus , & vino , & lacte denotetur ? *Sitientes venite ad aquas , & qui* C *non habetis argentum , properate , & emite vinum , & lac* . Profectò ſitis , cùm ſit appetitus frigidi , & humidi , perfectè extinguitur ab aqua , quæ ex naturali ſua conſtitutione frigefacit , & humectat ; vinum autem non modò ſitim nõ explet , ſed ob calorem , quem in ſe , ſi non actu , virtute tamen includit , auget , vt explicuimus ſupra notula 1. ad verſ. *Fulcite me floribus* . Porrò lacti maximam nutriendi vim ineſſe , medicorum doctrina , & experimento conſtat ; appoſitè igitur Altaris refectio aquis deſignatur , quia ſpiritalem animæ ſitim , ſcilicet animæ deſiderium adamuſſim exſatiat , ſed cùm ita exſatiet , vt etiam ſui recentem D appetitum ſuſcitet , vino , quod ſitis eſt incitamentum , aptè figuratur ; lacte demùm adumbratur Dominicum eduliũ , quia perfectiſſimum eſt animæ nutrimentum .

Farina illa , quam vidua Sarephtana habebat , ita exigua erat , vt pugillo cõprehendi poſſet ; hæc autem incrementis indeficientibus amplificata fuit . *Viuit Dominus Deus tuus , quia non habeo panem , niſi quantum pugillus capere poteſt farinæ in hydria , & paululum olei in lecytho* . Et paulò inferius ; *Hæc autem dicit Dominus Deus Iſrael : hydria farinæ non*

defi-

3. Reg. 17. *deficiet, nec lecythus olei minuetur.* Reg. 3. cap. 17. Myſtica perſcrutemur. Farina illa Euchariſtiæ typum referebat ex Drogone de Sacramento Dominicæ paſſionis, Hugone loco cit. notula vltima præcedentis verſiculi, & aliorum Patrũ declaratione, modica autem ſacra alimonia ſimul & affluens eſt, quia vt parca ſui famem recentem relinquit, & vt copioſa cumulatè refocillat. Hoc ex parte inſinuanit memoratus Drogo dicens: *Quidquid habet farina vel olei, paululum ſibi videtur, quia eſurit, & ſitit inſtiam.*

Drogo.

Probus ille Booz beneuolo inuitamento alliciens puellam Ruth ad veſcendũ, ſic eam eſt allocutus; *Dixitque ad eam Booz: quando hora veſcendi fuerit, veni huc, & comede panem, & intinge buccellam tuã in aceto.* Ruth 2. Buccella hæc aceto perfuſa Dominici corporis eſcam præſignauit, vt exponit Hugo Carenſis ad c. 17. Prouerb. Cùm autem panis fruſtulum aceto humigatum, comedentem ita nutriat, vt ſimul ad comedendum magis eum illectet, accommodatè admodum buccella panis acero intincta præindicatur diuinum ferculum, cuius ea eſt virtus, vt perfectè animam alat, & eam ſimul ad edendum amplius extimulet. Plura de eodem argumento habentur ſuprà notula 3. ad verſic. *Indica mihi*, & notula 1. ad verſic. *Fulcite me floribus.*

Ruth 2.

Hugo.

Diuinũ pabulũ perfectè animam alit, eãq; ſimul ad edẽdum magis incitat.

Reuertere: ſimilis eſto, dilecte mi, capreæ, hinnuloq; ceruorũ ſuper montes Bether.

HIS verbis præcedenti notula indicari diximus pia vota animæ cupientis iterùm Chriſtum habere intra ſe præſentem per ſacram communionem; ſed quoniam laudabile etiam videtur ob reuerẽtiam a ſacra menſa quandoq; abſtinere, in quæſtionem vocari poteſt, quid magis expediat. Sit ergò

PVNCTVM

THEOLOGICVM

De amore, & timore in ordine ad ſumendam Euchariſtiam.

DISQVISITIO VNICA.

An vtilius ſit animæ ſufficiẽter diſpoſitæ ad ſacram menſam duce fiduciali amore accedere; an verò ab ea recedere reuerentialis timoris ſuaſu.

A Dominica alimonia abſtinendum eſſe ob reuerentiam tanto Sacramento debitam, aliqua ſuadere videntur.

Primò, D. Franciſcus propter Sacramenti huius reuerentiam Sacerdotali ordine inſigniri recuſauit. Simili affectu ductus Marcus Euangeliſta, ne vnquam ad eandem dignitatem promoueretur, admirando exemplo digitum ſibi præſcindi voluit. Præterea antiqui eremi cultores non ſolùm multos dies, ſed etiam multos annos reuerentiæ cauſa non cõmunicarunt; vt Paulus Eremitarum primus, D. Benedictus, & alij non pauci, hos autem omnes opus laudatiſſimum peregiſſe communis eſt exiſtimatio.

Secundò, Romualdi Abbatis vitæ sãctimonia celebris conſilium erat, vt eo die, quo tepidiori ſpiritu oraſſent, & mente liberiùs vagati fuiſſent ſui Religioſi, reuerentiæ cauſa ad ſacra facienda non accederent.

Tertiò, Centurio domum ſuam non dignam Chriſti præſentia exiſtimans, ſubmiſsè illa verba protulit. *Domine non ſum dignus, vt intres ſub tectum meum, ſed tantùm dic verbo, & ſanabitur puer meus.* Matth. 8. quantum autem reuerentialis hic timor Chriſto acceptus fuerit, ſalutem Centurionis filio reſtituendo ipſe indicauit.

Matth. 8.

Quartò, Ioſue populum exhortabatur, ne nimium accederet ad Arcam foederis,

deris. *Sequimini*, inquit, *ſitque inter vos, & arcam ſpatium cubitorum duorum mil* Ieſue 3. *lium*. Ioſue 3. Propter enim reuerentiam arcæ propiùs non accedebant, vt Lyran. benè adnotat Lyranus ibidem; cùm autem Arca illa notum eſſet ſymbolū Dominicæ alimoniæ, in typo demonſtratum fuiſſe videtur à Ioſue præcipiente populo, ne propè accederet ad eam, ob ſimilem reuerentiam non facilè accedendū eſſe ad Eucharistiam.

Quintò, vberiori gratia repleri in ſacro conuiuio illos, qui ab eo aliquandiù abſtinent ob reuerentiam, docere videtur D. Ambroſ. ad Lucæ 9. perpendens, D. Ambr. quòd quando quinque millia pane ſaturantur, ſuperfuerunt duodecim cophini B fragmentorum, at non tot reſidua, quando ſaturantur quatuor tantùm millia, quia nimirùm hi triduo inediam ſuſtinuerunt. Ambroſij hæc ſunt verba. *Cur quinque millibus hominum plus redundat, quatuor millibus minus? quia quatuor millia iſta triduo cum Chriſto fuerunt, & ideò ampliorem cæleſtis pabuli alimoniam receperunt*.

Ioān 2. Sextò, Irenæus ad illud Ioan. 2. *Quid mihi, & tibi eſt mulier? nondum venit hora mea*, innuere videtur in typo præſignatum fuiſſe, maximè Chriſto placere quandam retardationem in acceſſu ad Irenæus. ſacram Synaxim. *Properante Maria ad admirabile vini ſignum Dominus repellens* C *feſtinationem dixit: quid tibi, & mihi eſt mulier? nondum venit hora mea*. Ità memoratus Irenæus.

Septimò, hæc pars probari ratione poteſt, quia licèt debito cum apparatu frequentare Euchariſticum conuiuium laudabile ſit, tamen id non tollit, quominus aliquando fideles ad maiorem reuerentiam ergà tantum Sacramentum excitandam rectè ab eo abſtineant ob aliquem vtilem finem, & præcipuè ob ergà tantum Sacramentum reuerentiam, in cuius conſpectu alis vultum ſuum obuelant Seraphim, nec manu audent contrectare diuinum illum carbonem, ſed forcipe deferunt. D

Octauò, probari poteſt auctoritate D. D. Thom. Thomæ in 4. diſt. 12. quæſt. 3. art. 1. quæſtiunc. 2. *Si aliquis*, inquit, *experimentaliter cognoſceret per quotidianam frequentationem reuerentiam minui, & feruorem non multum augeri, talis interdum deberet abſtinere, vt maiori reuerentia, & deuotione poſtmodum accederet*. Cohæret D. Bona- D. Bonau. uentura in 4. diſt. 12. par. 2. quæſt. 2. *Si ergò quæritur, vtrùm expediat frequentare alicui, dicendum, quòd ſi videat ſe eſſe in ſtatu Eccleſiæ primitiuæ, laudandum eſt quotidiè communicare; ſi autem in ſtatu Ec-* A *cleſiæ finalis, vtpotè frigidum & tardum, laudandum eſt, quòd rarò; ſi autem medio modo; medio modo ſe debet habere, & aliquando debet ceſſare, vt addiſcat revereri, aliquando accedere, vt inflammetur amore, quia tali hoſpiti debetur honor, debetur & amor, & tunc ſecundùm illam partem, ſecundùm quam viderit ſe melius proficere, ad illam magis declinet, quod homo ſolùm experientia diſcit: omnes ergò rationes ad primam partem pro frequentia intelliguntur ſalua debita præparatione, quæ in pauciſſimis eſt, vt ſemper*. Quod autem verbis docuit, & exemplo etiam comprobauit, nam multos dies priuauit ſe Chriſti menſa ob reuerentiam, vt refert D. Antoni- D. Anton. B nus 3 p. tit. 24. cap. 8.

Quòd autem meliùs faciat fidelis ſufficienter diſpoſitus, ſi innixus diuinæ miſericordiæ, & fiduciali amore ductus Dominico conuiuio accumbat, quàm ſi ab eo abſtineat, probare videntur multa Patrum effata. D. Ignatius epiſt. 14. ad D. Ignat. Epheſ. *Feſtinate*, inquit, *frequenter accedere ad Euchariſtiam. & gloriam Dei, quādo enim aſſiduè hoc ipſum agitur, expelluntur poteſtates Satanæ*. D. Chryſoſtomus tom. 4. homil. 5. ſuper primam ad Timoth. *Hoc eſt, quod vniuerſa perturbat*, D. Chryſ. *quia non munditia animi, verùm interuallo temporis longiore conſtare meritum putas, ſummamq; arbitraris reuerentiam, ac reli-* C *gionem eſſe ſi non ſæpiùs cæleſtem illam adeas menſam. Ignoras quoniam indignè accedere. etiam ſi ſemel tantùm fiat, te ſupplicio tradis: dignè verò, etiam ſi ſæpè accedas, ſalutem indè conquiris?* Alios affert Mendoza in ſuo florido viridario lib. 3. Mendoza. problem. 6. vbi plura ex ſupra adductis habes. Fauet huic parti cōmunis Theologorum ſententia docens, generatim loquendo, conſultius eſſe frequentiùs communicare, quàm rarius, & magis in frequentiam, quàm in raritatem inclinandum; cuius rationes hæ afferuntur à Suarez tom. 3. in 3. p. diſp. 69. ſect. 4. Suarez. concluſ. 2.

Prima, quia communicare dignè per D ſe bonum eſt, abſtinere verò ſolum eſt bonum per accidens, vel ex defectu diſpoſitionis, vel vt homo ad reuerentiam excitetur, ſed bonum per ſe præferendū ex genere ſuo eſt bono per accidens.

Secunda, quia frequenter accedere eſt ex propenſione charitatis, differre autem aut eſt ex negligentia, aut ex timore; ſed per ſe loquendo melius eſt ex charitate operari, quàm ex timore, ergò.

Tertia, quia qui communicat, cæteris paribus, excedit alium in fructu Sacramenti ex opere operato: poteſt autē

facilè

facilè in alijs eſſe æqualitas, quia voluntas communicandi dignè ex ſe non eſt minus bona, & meritoria, quàm affectus abſtinendi etiam ex reuerentia, ergò ex ſuo genere illud eſt eligibilius.

Quarta, quia ſi propter aliquid eſt interdum probanda abſtinentia huiuſcibi, maximè propter conſeruandam, vel concipiendam reuerentiam, ſeu deuotionem, ſed ad hoc ipſum non minus iuuat ipſe frequens vſus, ſi fiat prudenter, & mediocri diligentia adhibita, nã & bona cõſuetudo iuuat ad ſimiles actus meliùs exercendos, & efficacia etiam Sacramenti multum confert, ergò ſimpliciter, & generatim loquendo, fauendum eſt potiùs frequẽtiæ, quàm dilationi. Pro maiori præſentis diſquiſitionis dilucidatione

Notandum primò, timorem reuerentialem comprehendi ſub timore filiali, proprium enim eſt filij timére diſplicere patri, non tam ob pœnam, aut proprium incommodum, quod ſibi indè metuit, quàm ex naturali amore, quo impellitur, vt timeat, ac vitet ea omnia, quæ patris voluntati contrariantur, ſiuè diſplicent, inter quæ cùm ſit irreuerentia filij erga patrem, hanc probus filius declinare ſtudet.

Notandum ſecundò, timorem filialem, atq; adeò reuerentialem ab eodem charitatis habitu elici, eiuſdem enim virtutis, ſeu habitus eſt, inclinare voluntatem ad obiectum bonum proſequendum, & ad vitandum malum ipſi contrariũ; hoc ipſo enim quòd rem aliquam amo, inclinor ad determinandum, & repellendum quidquid ei contrariatur. Præterea eadem virtus, ſeu idem habitus nos inclinat ad intentionem finis, & ad electionem medij, & vterq; actus ab eodem habitu producitur, atqui fuga mali contrarij eſt medium neceſſarium ad obtinendam, vel conſeruandam amicitiam Dei, ergò eadem virtus, ſcilicet charitas Dei me inclinat ad amandum Deũ, eiuſq; amicitiam conſeruandam, & ad timendum, & fugiendum quidquid ei diſplicet, atque adeò omnem defectum reuerentiæ, & obſequij illius maieſtati infinitæ debiti.

Notandum tertiò, ex prædictis inferri actum, quo quis ob timorem reuerentialem abſtinet à ſacra menſa, elici ab habitu, quo Deus amatur, ideò enim reuerentialiter timidus non accedit ad diuinum conuiuium, quia timet diſplicere Deo ob nimiam familiaritatem. Similiter liquet, actum, quo quis ſufficienter diſpoſitus fiducialiter Dominico ſympoſio aſſidet, ab habitu, quo Deus amatur, elici, quia putat rem, quæ maximè Deo placet, præſtare. His notatis

1. Cõcluſio

Dico primò, accedenti ad ſacram Synaxim ſtudendum maximè eſſe, vt excitet in ſe affectum reuerentialem, quo ſua vilitate conſiderata timeat quidem ſe nimiùm audere in illo acceſſu, ſed fretus diuina miſericordia, & bonitate infinita, qua ad illud ſupercæleſte conuiuium allicitur, omnij illius auſus indulgentiam ſubmiſsè poſtulet. Fauet primò huic cõcluſioni Gabriel ſect. 87. vbi ait. *Ad dignam ſumptionem huius Sacramenti requiritur meditatio excellentia tanti Sacramenti, vt mens excitetur ad ſumendum cum reuerẽtia, & deuotione; requiritur etiam meditatio propria indignitatis, vt excitetur animus ad ſumendum cum timore.* Secundò hoc Seraphim illi venerabundi ante Dei thronum præſignarunt, de quibus Iſaiæ 6. iuxta enim interpretationem Iuſtini Martyris qu. 44. ad orthod. Euchariſtiæ myſterium ibi ſignificatum eſt; & ſimiliter Seraphim ille, qui purgaturus labia Prophetæ, non manu, quaſi timeret tangere præ reuerentia, ſed forcipe prunam, ſeu calculum de altari accepit; quod perpẽdit Procopius in citatum locum. *Propheta*, inquit, *purgationi ſubſeruit vnus de Seraphim, qui carbone de Altari forcipe accepto, honorem, quem Altari exhibet, apertè ſignificat; cùm manu tangere non audet.* Potiſſima autem ratio huius concluſionis deſumitur ab infinita Chriſti dignitate, & excellentia, quæ exigit ſummam reuerentiam, & venerationẽ: licèt enim Chriſtus in hoc Sacramento ſe totum ad vtilitatem noſtram effundat, nihilominùs tanti Domini ratio habenda eſt, & vt pateſt, cum eo reuerenter agendum; & hoc etiam ſuadet ritus Eccleſiæ, quo Sacerdos adminiſtraturus Euchariſtiam in perſona communicaturi ter reperit illa verba Centurionis, *Domine non ſum dignus.*

Gabriel.

Iuſt. Mart.

Procopius.

Huiuſmodi affectibus ſe præditam ſpiritalis ſacri conuiuij ſponſa indicat hic, dum diuum Amatorem precatur, vt ad ſe redeat, hinnuloq; ceruorum in hoc regreſſu eum aſſimilando; miro enim natalis ſoli deſiderio tenentur, non Helleſpontiaci ſolùm, vt Aelianus prodidit, ſed cerui omnes pulſi loco, vbi educati ſunt, & meliora quandoq; paſcua nacti, ſemper tamen ad priſtina redire ſolent, vt refert Aldobrandus lib. 1. de quadrup. biſulcis cap. 27. Sed quodnam eſt natale ſolum Chriſti ſponſi? nonnè Bethleemiticum præſepe, in quo & animantia aderant, & fœtor non deerat? quarè dũ ſponſa hic dilectum ſuum ad ſe inuitat, ſimilemq; eum aſſerit hinnulo ceruorum,

Ælian.

Aldobrand.

indicat, quantum de ſua benigna indole ſibi polliceatur; licèt enim ipſa ſe abiectam, ſtaboloq; maleolenti ob ſuas imperfectiones ſimilē agnoſcat, nihilominùs, cũ optimè noſcat dilecti ſui propenſionem ad natale ſolu, confidit, quòd non dedignabitur in hanc inculram domum ſuam ingredi. Quaſi dicat: O dilecte mi, qui deliciaris in amœnis Paradiſi viridarijs, qui detineris ſuper montes Bether, in habitaculo nimirùm Dei ſuper Cherubim ſedens, reuertere quæſo ad me, & non dedigneris redire ad animam meam, licèt hæc vilis, & indigna ſit habitatio ad auguſtiſſimam diuinitatis tuæ præſentiam in ſacra communione excipiendam; ſcio enim te inſtar cerui deſiſiderio natalis ſoli teneri; quarè ſi neglectum præſepe fuit tibi natale ſolum, ecce anima mea ob innumera vitia ſimilis omninò luculento, ac fœtido ſtabulo, pro tua benigna indole in hauc ingredere.

2.Cõcluſio Dico ſecũdò, contingere poſſe, vt quis æquè mereatur abſtinendo ob timorem reuerentialem à ſacra Synaxi, ac ad eam accedendo fiduciali amore. Hæc concluſio, quæ procedit de merito tantùm ex opere operãtis, ſic explicatur, & probatur. Præditus ſit quis habitu charitatis intenſo, vt quatuor, ob timoris reuerentialis actum intenſum vt duo v. g. elicitum à dicto charitatis habitu abſtineat à ſacra menſa hodie, cras verò accedat ad eam ductus ab amoris fiducialis actu intenſo vt duo, elicito pariter ab eodem habitu charitatis, tantum meriti aſſecutus eſt hodie, ac heri, ſi ſolum meritum ex opere operantis expendatur, etenim gradus huius meriti correſpondet proportionaliter intenſioni actuum charitatis, qui eliciuntur ab eodem habitu infuſo charitatis.

3.Cõcluſio Dico tertiò, ei, qui ſufficienter eſt diſpoſitus ad ſacram Synaxim, & ob actum timoris reuerentialis intenſum v. g. vt duo, vellet abſtinere à Dominica refectione, & ex altera parte ab actu amoris fiducialis impulſus vellet illam ſumere, magis expedire, vt ſumat, & hoc laudabilius eſſe. Fauet huic aſſertioni D. Auguſtinus apud S.Thom. 3. p. quæſt. 8. art.

D. Auguſt. 10. *Vndè Auguſtinus dicit, ſi dixerit quiſpiam non quotidiè accipiendam Euchariſtiam, alius contrà faciat, vnuſquiſque, quod ſecundum fidem ſuam piè credit eſſe faciendum, faciat. Neque enim litigauerunt inter ſe Zachæus, & ille Centurio, cùm alter eorũ gaudens ſuſcepit Dominum, alter dixit, Non ſum dignus, vt intres ſub tectum meum! ambo Saluatorem honorificantes, quamuis non vno modo; amor tamen, & ſpes, ad quem* A *ſemper Scriptura nos prouocat, præferuntur timori, vndè cùm & Petrus dixiſſet; Exi à me Domine, quia homo peccator ſum, reſpondit Ieſus, noli timere.* Ec probari poteſt primò ex magna illa cœna Lucæ 14. quæ Euchariſticum conuiuium ex nota declaratione deſignat; ad eam enim inter alios introducti fuerunt, Domino mandante, claudi: *Exi citò in plateas, & vicos ciuitatis, & pauperes, ac debiles, & cæcos, & claudos introduc huc.* Sed quinam ſunt in myſtico ſenſu claudi? certè qui diſſimili affectu ambulant; *anima enim non mouetur pedibus, ſed affectibus*, inquit Auguſtinus tract. 48. in Io. circa B initium. Quarè qui affectu amoris tendit ad ſacram menſam, affectu verò timoris reuerentialis ab ea recedit, claudus hac in re dici poteſt; atqui dum hic claudus Domini iuſſu ad Altaris cœnam admittitur, certè magis illi proficuum eſſe accedere, quàm re-edere indicatur. Secundò animaduertamus, quos præmiſerit Dominus è cœtu diſcipulorum ad parandum Paſcha, in quo Euchariſticam alimoniam inſtituere, & præbere decreuerat; nonnè ad hoc munus Petrum, & Ioannem deſtinauit? *Et miſit Petrum, & Ioannem, dicens; Euntes parate nobis Paſcha, vt manducemus.* Luc. 22. Petrus igitur, & Ioannes præcipui videntur eſſe C ſacræ menſæ conuiuæ; Ioannes quidem amoris, & fiduciæ ſymbolum exprimit; erat enim diſcipulus, quem diligebat Ieſus. Ioan. 21. Petrus verò reuerentialis timoris typum refert, hic enim ob reuerentiam, quam Chriſto deferebat, in illa verba erupit. *Non lauabis mihi pedes in æternum.* Ioan. 13. & alibi, *Exi à me, quia peccator ſum*; habemus igitur in Petro, & Ioanne noſtri aſſerti non leue argumentum. Tertiò probatur ratione, qui ſufficiẽter diſpoſitus ad ſacrum edulium amore fiduciali ductus illud ſumit, gratiam reportat ex opere operato, qua caret, ſi ob reuerentiam abſtineat, ergò liquet magis illi expedire communicare, D quam non communicare, ſuppoſito, quòd æqualis ſint intenſionis actus amoris inuitantis ad Euchariſtiam, & timoris reuerentialis ab ea retrahentis. Præterea, quòd hoc ſit laudabilius, ſuaderi poteſt primò, quia ſumptio Euchariſtiæ per ſe loquendo ad amorem perfectiorẽ inducit, ergò & maiorem erga idem Sacramentum reuerentiam excitabit. Antecedens vt certum communiter admittitur, & colligitur ex illo Ioan. 6. *Sicut miſit me viuens Pater, & ego viuo propter Patrem: & qui manducat me, & ipſe viuet propter me.* Conſequentia probatur. Timor reuerẽtialis elicitur ab habitu amoris,

Luc. 14.

Auguſt.

Luc. 22.

Ioãnes ſymbolũ amoris, & fiduciæ, Petrus verò typus timoris reuerentialis.

Ioan. 13.

Ioan. 6.

ris, vt diximus primo, & ſecundo notando, ergo, quò amor eſt perfectior, perfectiorem etiam reuerentiæ actum producet: ſecundò, qui timore quidem reuerentiali comitatus, ſed fiduciali amori obtemperans aſſidet ſacro conuiuio, magis Chriſti deſiderio ſatisfacit, qui nihil magis in votis habere videtur, quàm fideles corporis, & ſanguinis ſui alimonia reficere, vt pluries indicauimus, & præcipuè notula 3. ad verſ. *Ego flos campi*, & notula 2. ad verſic. *Surge propera amica mea*, & notula 1. ad verſic. *Surge amica mea, ſpecioſa mea, & veni.*

4. Cõcluſio. Dico quartò, licèt per ſe loquendo melius ſit frequentare ſacram menſam, quandoque tamen per accidens melius erit alicui, etiam ſi non habeat conſciẽtiam peccati mortalis, ab ea abſtinere. Prima pars conſtat ex communi ſententia Theologorum, D. Thomæ 3. p. qu. 80. art. 10. & in 4. diſt. 12. quæſt. 3. art. 2. & Bonauenturæ ibid. Richard. Paludan. Gabriel. Alex. Alenſ. 4. p. art. 4. §. 1. quæſtiunc. 2. Petri Soti lect. 9. de Euchariſtia. Conſpirant & hanc in partem Patres. D. Ambr. lib. 5. de Sacram. cap. 4. *Si quotidianus*, inquit, *eſt panis, cur poſt annum illum ſumis? accipe quotidiè, quod quotidiè tibi proſit.* Et lib. 4. cap. 6. *Debeo illum ſemper accipere, vt ſemper mihi peccata dimittantur; qui ſemper pecco, ſemper debeo habere medicinam.* Et eundem frequentẽ Euchariſtiæ vſum cõmendant paſſim alij. D. Chryſoſtomus in oratione de B. Philogonio tom. 3. & hom. 17. in epiſt. ad Hebræos, & hom. 28. in 1. ad Corinth. & hom. 1. in 1. ad Timoth. D. Cyprianus lib. 4. epiſt. 9. D. Auguſtinus quæſt. 118. vbi non præfert eum, qui ex reuerentia abſtinet, ei, qui ex deuotione quotidiè communicat. S. Ignatius epiſt. ad Epheſ. *Date*, inquit, *operam, vt frequentiùs congregemini ad Euchariſtiam.*

(D. Thom. — Bonau. — Richard. — Paludan. — Gabriel. — Alex. Alẽſ. — Petr. Sot. — D. Ambr. — D. Chryſ. — D. Cypr. — D. Auguſt. — S. Ignat.)

Rationes pro hac parte aliquas attulimus ſuprà ex Suarez, & præter illas occurrunt aliæ; & primò, quia Chriſtus ſæpiùs nos hortatur Ioan. 6. ad ſumendam Dominici corporis, & ſanguinis ſui refectionem, & dum carnem ſuam appellauit cibum, & ſanguinem potum, indicauit, quòd ſicut homines indigent frequenti cibo, & potu pro ſuſtentanda vita corporali, ità etiam fideles pro vita ſpirituali veſci debent hac ſacra alimonia. Secundò, quia ſumens Euchariſtiã teſtatur amorem Chriſti immenſum in inſtitutione huius Sacramenti demonſtratum: in hoc enim diuitias ſui amoris veluti effudit, vt inquit Tridentinum. Repræſentat & illum etiam amoris actũ, A quo pro nobis crucis mortem pertulit, quæ memoria illi valdè accepta eſt, iuxta illud: *Hoc facite in meam cõmemorationem.* Excitat etiam ſuo exemplo alios fideles ad frequentandum ſacrum conuiuium. Tertiò, vberiores fructus, qui ex hoc Sacramento percipiuntur, frequentem illius vſum ſuadent, vt gratia Sacramentalis, remiſſio venialium, de quo argumento dicemus infrà in expoſitione cap. 4. ad verſ. *Quàm pulchra es*, & ad verſic. *Tota pulchra es amica mea.* Confert auxilia ad ſuperandas Dæmonum tentationes, illoſque propellit; verè enim ait Chryſoſtomus hom. 45. in B Ioan. *Hic myſticus ſanguis Dæmones procul pellit.* Etiam nem concupiſcentiæ petulantiam reprimit, vt optimè inter alios docet Cyrillus Alexandrinus lib. 4. in Io. cap. 17. cuius verba hæc ſunt; *Sedat enim, cùm in nobis maneat Chriſtus, ſæuientem mẽbrorum noſtrorum legem, pietatẽ corroborat, perturbationes animi extinguit.* Saluti quoque corporali plurimum proficit, de qua re aliàs diximus. Vndè Damaſcenus lib. 4. fidei orthod. cap. 14. *Iis*, inquit, *qui Sacramentum iſtud per fidem dignè ſuſcipiunt, in peccatorum remiſſionem, & vitam æternam, animiq; & corporis præſidium cedit.* Denique gratiam præſeruatiuam à peccatis largitur, vt C docet Tridentinum ſeſſ. 13. cap. 2. & eſt præſidium contrà omnia mala, vt tradit Ignatius Martyr epiſt. ad Epheſ. *Mente indiuulſa frãgentes panem vnum, quod pharmacum immortalitatis eſt, medicamentũ purgans vitia, & omnia pellens mala.* Omnes ergò hi fructus, & vtilitates apertè ſatis probant, quantum expediat ſacram Synaxim frequentare. Quartò, conſuetudo primitiuorum Chriſti aſſeclarum, frequentis communionis exemplar nobis proponit. *Erant enim perſeuerantes in cõmunicatione fractionis panis.* Act. 2. hinc feliciſſimus ille cœtus tanto ſpiritu feruebat. Quam conſuetudinem S. Anacletus Papa in epiſt. decretali cap. Epiſco- D pus §. 1. de conſecratione, in remedium teporis, qui obrepere incipiebat, ſub grauibus pœnis ſeruari mandauit.

(Trident. — Chryſoſt. — Cyrill. Alexan. — Damaſcen. — Trident. — Ignat. Mart. Euchariſtia pharmacũ immortalitatis. — Act. 2. — S. Anaclet. Pap.)

Tandem Concilium Tridentinũ ſeſſ. 13. cap. 8. hortatur ad frequentiam cõmunionis, & ſeſſ. 22. cap. 6. quàm ardẽter Eccleſia deſideret hoc, his verbis exprimit. *Optaret ſacroſancta Synodus, vt in ſingulis Miſſis fideles adſtantes non ſolùm ſpirituali affectu, ſed Sacramentali etiam Euchariſtiæ perceptione communicarent, quò ad eos ſanctiſſimi huius ſacrificij fructus vberior proueniret.*

(Trident.)

Secunda pars huius concluſionis eſt D. Thomæ in 4. diſt. 12. quæſt. 3. art. 1.

(D. Thom.)

quæſtiunc. 2. dicentis. *Ideò ſimpliciter loquendo melius eſt Eucharistiam ſumere, quam ab ea abſtinere; ſed in caſu aliquo nihil prohibet eſſe melius abſtinere, quandò aliquis probabiliter præſumit ex ſumptione reuerentiam minui.* Alex. Alenſ. 4. p. art. 4. § 1. quæſtiunc. 2. Richard. in 4. diſt. 12. art. 6. quæſt. 1. vbi ſic loquitur. *Si autem ſentiret homo, per multam frequentationem in ſe reuerentiam ad hoc Sacramentum, & feruorem non multum augeri, interdum deberet abſtinere, vt cum maiori reuerentia, & deuotione poſtmodum accederet.*

Alex. Alenſ. Richard.

Obiectio. Sed dices defectum irreuerentiæ non poſſe prouenire à frequētia communionis, cùm ab ea potiùs affectus reuerentiæ erga Sacramentum Altaris augeatur; etenim inter alios effectus ſacræ Synaxis eſt illuminare animam, ità vt melius cognoſcat Chriſti excellentiam, & ſublimem dignitatem, ex qua cognitione voluntas allicitur ad maiorem venerationem, & cultum perfectiorem exhibendum Sacramento: quare nec videtur, quòd ceſſatio à communione ſit medium aptum ad maiorem reuerentiam excitandam erga idem Sacramentum; vndè Cyrillus lib. 4. in Ioan. cap. 17. notat ſolam dilationem communionis per ſe non conferre ad meliorem diſpoſitionem.

Cyrill.

Solutio. Reſpondeo per ſe loquendo, quæ obiecta ſunt, vera eſſe, ſed per accidens poſſe occaſionaliter aliquem ex frequentia cōmunionis omittere eam diligentiā præparationis, quam prærequirit tantum Sacramentum, & potius ex vſu, quàm ex feruore ſpirituali ad ſacram illam menſam accedere, & tunc illa ceſſatio à communione non quidem per ſe, ſed per accidens occaſionaliter poterit inſeruire ad excitandum hominem à torpore, dū animaduertet ſe tanto bono priuari, quod optimè docet Alenſis 4. p. art. 4. quæſtiunc. 2. dicens. *Per ſe loquendo magis expedit alicui dignè accedere, quā expedit eidē ceſſare: occaſionaliter tamen magis expedit ceſſare ad tempus, quàm frequenter accedere; quia aliquandò contingit, quòd ceſſatio eſt cauſa maioris deuotionis, & reuerentiæ.* Porrò hac in re valdè perpendenda eſt doctrina Gabrielis, quam ipſe ex Gerſone tradit. *Si quis dicat vacationem à celebratione, (& idem eſt à communione reſpectu laicorum) ideò fieri, vt ipſa poſteà reuerentiùs, & deuotiùs, quantò rariùs fiat; Reſpondet Cancellarius Gerſon in tract. de celebratione. Fatemur, inquit, poſſe ſic euenire, ſed ex aduerſo contingere poteſt, quòd talis ſubtractio remouebit habitum ad bonum, cuius effectus ſecundum Philo-*

Alenſ. Gabriel.

A *ſophum eſt delectare. 2. Ethic. & ſubdit. Diſtraberis hodie, parum deuotus es, parum recollectus, plurimum tentatus à carne, mundo, Dæmone: Credo equidem, ſed agnoueris, quòd non dormiunt, qui te perſequuntur, cras ijdem erunt aduerſantes tibi hoſtes, tuaque deuotioni inſidiantes, quales ſunt hodie; vndè Sapiens Eccleſ. 9. ait. Quodcunque poteſt manus tua, inſtanter operare; neſcis enim quando tale tempus ad laudabiliter celebrandum tibi concedetur (& idem eſt ad communicandum) quale modò habes, & ſi vtrunque habeas, vtrunque melius eſt. Eſto quòd fueris in hac, vel illa die defectuoſus, cur nouum defectum in non celebrando ſuperinducis? Sed frigidus ſum, dicis, aut tepidus: ſæpè ſuſtinuit initium* B *celebrationis hominem parum deuotum, & frigidum, quem in fine dimiſit calidum, & feruidum. Corpus Chriſti ignis eſt ſpiritualis. Accede cum fiducia ad hunc ignem, caleſces faciliùs. Audiamus Ambroſium orantem. Graue eſt, quòd ad menſam tuam mundo corde, & innocentibus manibus non venimus, ſed grauius eſt, ſi quia peccata metuimus, ſacrificium non reddimus.*

Chriſti corpus eſt ignis ſpiritualis.

Aduerte circa praxim tertiæ, & quartæ concluſionis eam eſſe optimam, qua vnuſquiſq; non ſuo iudicio, aut arbitratu propter præmemoratas cauſas accedat ad ſacram menſam, aut ab ea abſtineat, ſed hac in re pendeat à conſilio ſui C ſpiritualis directoris: de qua re diximus ſupra ad verſ. *Equitatui meo*, notula 2. & infrà dicemus ad verſ. *Inuenerunt me &c.*

Porrò ſpirituales animarum duces, faciles omninò eſſe debent in indulgenda copia frequentis communionis ijs, qui hanc ſacram alimoniam valdè appetūt, vt feruentiori in Deum ferantur amore; hoc enim vehemens deſiderium, ſuppoſita cōſcientia munda pro ſufficienti apparatu, approbari videtur illo oraculo. *Omnes ſitientes venite ad aquas, & qui non habetis argentum, properate, emite, & comedite; venite, emite abſq; argento, & abſq; vlla commutatione vinum, & lac.* Iſai. 55. de qua re alibi, ſi Deo placebit, fuſius D agemus.

Iſai. 55.

Supereſt, vt reſpondeamus adductis ſupra à principio.

Primò, exempla D. Franciſci, D. Marci, Eremitarum admiranda eſſe dico, quia ex peculiari Dei inſtinctu facta ſunt ob altiſſimos fines, & præcipuè ad altiùs fidelium animis infigendum reuerentiæ affectum, non tamen nos ea imitari debemus, ſicut nec multa alia, quæ laudabiliter ſancti ex diuino impulſu ſpeciali fecerunt.

Secundò, conſilium D. Romualdi dico magni faciendum eſſe, & ad doctrinā

traditam ſupra pro ſecunda parte quartæ concluſionis poſſe referri.

Tertiò, exemplum Centurionis ſimiliter reuerentiam magnam ſuadet, conſiderata immenſa Dei maieſtate ergà tantum hoſpitem, quem recipimus in ſacra Synaxi; vt noràuimus in probatione primæ concluſionis. Placet verò hic referre, quod habet Gabriel in 4. diſt. 12. qu. 2. concluſ. 4. vbi magis commendans acceſſum ad Euchariſtiam, quàm receſſum ab ea ob reuerentiam; *Quia licèt, inquit, ſic abſtinens mereatur ſe humiliando coram tremenda maieſtate Dei, etiam meretur conſiderando, & magnificando diuinam maieſtatem; non tamen videtur, quòd abſtinendo præcipuè mereatur, cùm communicando plus exaltaret diuinam bonitatem, & clementiã. Nec Dominus laudauit Centurionem ob ſe non receptum; ſed ob fidem, qua credidit, Dominum abſente corpore potuiſſe ſolo verbo ſeruum ſanitati reſtituere; vndè ſubiunxit: non inueni tantam fidem in Iſrael; & licèt voluntas abſtinendi ob reuerentiam ſit meritoria, abſtinere tamen, vt dicit priuationem puram ſine actu poſitiuo, meritorium non eſt.* Gabriel,

Quartò, populus non proximè, ſed longè comitans arcam, Ioſue ita mandante, non receſſum ſimpliciter à ſacra Synaxi, ſed acceſſum magna cum reuerentia ſignificabat; quod conſonat primæ noſtræ concluſioni.

Quintò, ex illo Ambroſij loco dico nõ colligi, vberiorem gratiam percipi ob abſtinentiam per ſe à ſacra alimonia, ſed ex maiori præparatione pro ea ſumenda, & præcipuè ex conuerſatione cum Chriſto, quæ fieri poteſt per pias meditationes, & affectus.

Sextò, ſi interpretatio Irenæi accipiatur in eo ſenſu, quo fuit adducta, dicere poſſumus ex illa colligi non niſi præuio maturo apparatu ſacram alimoniam ſumendam eſſe, quod cohæret primæ concluſioni noſtræ, & ſecundæ parti quartæ concluſionis; ingens verò deſiderium, quo Chriſtus tenebatur propinandi fidelibus Euchariſticum vinum, indicatũ fuiſſe illis verbis; *Quid tibi, & mihi eſt mulier? nondum venit hora mea,* aliàs declarauimus.

Septimò, & octauò; cætera verò conſonant ſecundæ parti quartæ concluſionis noſtræ; ab eo autem, quod euenit D. Bonauenturæ, diſcere poſſumus, Deo magis acceptum eſſe, vt debita cum reuerentia ad ſacrum conuiuium diſcumbamus, quàm ab eo ob reuerentiam abſtineamus; dum enim vir hic ſanctus aliquandò audiendo ſacro magna cum deuotione adeſſet, particula quædam ſacræ hoſtiæ deuolauit, ſeq; in illius os ingenti cum eius voluptate inſeruit, vt enarrat D. Antoninus 3. p. tit. 24. cap. 8. D. Anton.

CAPVT

CAPVT TERTIVM CANTICORVM.

In lectulo meo per noctes quæſiui quem diligit anima mea: quæſiui illum, et non inueni. Verſ. 1.

Surgam, et circuibo ciuitatem: per vicos, et plateas quæram quem diligit anima mea: quæſiui illũ, & non inueni. Verſ. 2.

Inuenerunt me vigiles, qui cuſtodiunt ciuitatem: Num quem diligit anima mea, vidiſtis? Verſ. 3.

Paululùm cùm pertranſiſſem eos, inueni quem diligit anima mea: tenui eum, nec dimittam, donec introducam illum in domum matris meæ, & in cubiculũ genitricis meæ. Verſ. 4.

Indicatur ſenſus ad corticem litteræ.

QVOD noua nupta intempeſta nocte, domo, & thalamo egreſſa, ſola per vicos, & plateas peragrauerit, viros ſub caligine ciuitatem cuſtodientes de dilecto ſuo interrogaret, non videtur veriſimile, nec ſatis conſonum puellari modeſtiæ. Et quis non exiſtimet etiam incongruum decori adoleſcẽtulæ magnificis ditiſſimi Dynaſtæ nuptijs nobilitatæ, ſine vllo pediſſequarum comitatu, nullo famulorũ præmiſſo cœtu, vagari per vicos, & plateas? Quarè nocturnis ſomniorum ludificationibus hæc omnia tribuit Sherlogus veſtig. 25. ad hunc verſic. ſect. 2. num. 14. ſecutus Legionenſem, Placidum Nigidium, & Ludouicum de Sotomaior; iuxta itaquè horum Auctorum cogitationem ſponſa quid ſibi per ſomnium aliquandò repræſentatum fuerit, enarrat hic heriditis, & nuribus, cum quibus familiariter detinebatur, ad indicandam moleſtiam, qua angebatur ob dilecti ſui abſentiam, qui venatum abierat, eumquè, vt citò reuer- A teretur, paulò ante rogauerat, vt vidimus ad calcem præcedẽtis capitis. Porrò has viſiones nocturnas paſſa fuit puella hæc, quandò in Libano verſabatur, reducemque expectabat coniugem poſt connubiorum ſolemnem ſponſionem, in quem cogitatione, & memoria cùm defixa eſſet, vt illis verbis inſinuauit, *Oſculetur me oſculo oris ſui, &c.* non mirum ſi inter ſoporandum plures de dilecto imagines phantaſiæ occurrebant; ſimilitudines enim rerum, quas frequenti cogitatione, & affectu peruoluimus vigilando, per quietem ſæpè ſæpiùs apparent. Prædicta expoſitio ad connectendam B huius Cantici allegoriam ſatis apta videtur, & cùm auctores habeat ſatis præclaros non parui facienda eſt. Mihi verò alia occurrit exiſtimatio, nimirùm amatoriam quandam cantilenam eſſe, quam canit ſub cõnubiali exordio huius Epithalamij ſponſa, tum ad ſubleuandũ mœrorem, quo affligebatur viduata dilecti præſentia, qui ad venationem perrexerat; tum ad inſinuandum amoris ſui non vulgarem conſtantiam diſcriminum impauidam, vehemenſq; deſideriũ in poſterum detinendi illum maiori cuſtodia. Porrò pangendarum cantionũ

Sherlog. Legionenſ. Nigid. Sotomaior

in

in nnptijs vetuſtiſſima fuit cõſuetudo, vt
Ierem. 7. colligitur ex illo Ierem. 7. *Et quieſcere faciã de vrbibus Iuda, & de plateis Ieruſalem vocẽ gaudij, & vocẽ lætitiæ, vocem ſponſi, & vocem ſponſæ.* de qua re videri poteſt
Auguſtin. Auguſtin. ad illa verba Pſalmi 41. *in voce exultationis, & confeſſionis*; & Martianus
Capella; Capella lib. 2. de nuptijs Mercurij, & Philologiæ. Et quidem, quòd non ſolùm carmina in laudes nubentium, & encomia decantarentur, ſed etiam cantilenæ quædam componerentur nullius perſonæ particularis geſta referentes, ſed ſub allegoriæ inuolucris ardentiſſimi amoris affectus innuentes, omninò veriſimile eſt, nam & hoc etiam fieri ſolet hac noſtra ætate, vndè huius generis fuiſſe cantionem ab illis verbis, *In lectulo meo*, vſque, *in domum genitricis meæ*, à Muſa Salomonis compactam, facilè crediderim, ad quam concinendam ſponſa hic introducitur, tùm ad fallendas temporis moras, quas ſine dilecti præſentia moleſtas ſuſtinebat, tùm ad enunciandos, quibus in eum rapiebatur, ſinceri amoris impetus.

In lectulo meo per noctes quæſiui quẽ diligit anima mea: quæſiui illum, & non inueni.

Enucleatur ſenſus ſpiritalis Euchariſtiam reſpiciens.

NOTVLA I.

Panis Euchariſticus nõ delicata viuendi ratione, ſed laborioſa carnis maceratione, & indefeſſo virtutũ exercitamento comparandus eſt.

A Primo verſic. *In lectulo meo*, vſque ad quartum incluſiuè cantio quædã continetur ſpectata litteræ ſuperficie, vt nuper ſignificaui, eamq; à Salomonis muſa Spiritu Sancto afflata dictatam fuiſſe conſtat; & ſanè rem, ſeu ſenſum materialem huius cantilenæ ab eodem ſupremo Numine directum eſſe ad indicanda ſupernaturalia arcana ſpectantia ad nuptias ſpirituales, quæ inter Chriſtum, & animam, &

A præcipuè per ſacram Synaxim celebrantur iuxtà dicta prænotula 7. & ad verſic. *Lectulus noſter floridus*, facilè mihi perſuadeo; immò nullus inficiabitur, ipſa verba huius Cantici, (cùm ſit ſcriptura canonica) à Spiritu Sancto ſubminiſtrata fuiſſe Salomoni: quarè neceſſe eſt, vt fateamur, ſi opinioni communiter receptæ adhærere volumus, quæ docet à Spiritu Sancto ſcribam canonicum non ſolùm quoad res, & ſenſum dirigi, ſed etiã quoad verba, quibus ſenſus exprimitur, pro qua parte Auctores, & rationes affert Sherlogus tom. 1. in Cant. Anteloq. 1. ſect. 1. num. 3. quæ omnia etiam militant, ſi iiſdem verſiculis dicamus dormientis ſponſæ imaginationes repræſentatas eſſe, nam illud ſomniũ licèt à principijs naturalibus exortum, diuinum tamen fuiſſe, ad ſacra myſteria ſignificanda optimè docet memoratus Sherlogus in cap. 3. huius Cant. veſtig. 25. ſect. 2. ſub num. 18. Hoc poſito tranſeamus ad ſenſum ſpiritalem pro noſtro ſcopo. Sherlog.

In lectulo meo per noctes quæſiui quẽ diligit anima mea, quæſiui illum, & non inueni. His verbis introducitur anima Euchariſtiã, in qua verè Xp̃s adeſt, frequentare cupiens, quæ tamen cùm eam vitæ normã teneat, qua proprijs commodis, & voluptatibus nimiùm indulgeat, à diſcretis miniſtris ad ſacram menſam non admittitur ad tempus, donec ſcilicet ad eam bonis operibus meliùs ſe diſponat. Huic interpretamento fauet Iuſtus Orgelitanus; *In lectulo per noctes quæſiui, in ijs*, inquit, *qui in fide dormitant, & ignorantiæ tenebris deliteſcunt, quæſiuit Chriſtum, quem diligit Eccleſia, ſed vide quid ſequitur, quæſiui eum, & non inueni; dicit Dominus ad Adam, in ſudore vultus tui comedes panem tuum, non enim qui vitio quodam, vel ſopore inertiæ reſoluuntur, ad illius panis, qui de cælo deſcendit, eſum citò perueniunt; ſed qui ſanctis laboribus inuigilauerint, ipſi eum reperiunt.* Conſonat Chryſoſtomus hom. 9. in Marcionem. *Iacentes, ait, manducare non poſſumus, niſi ſteterimus, corpus Chriſti accipere non valemus.* Huc reſpicit illud Iſaiæ 30. *Et dabit Dominus panem arctum, & aquam breuem.* Septuaginta habent, *panem tribulationis, & aquam anguſtiæ*; & in Hebræo: *Panem anguſtiæ, & aquam oppreſſionis.* Rectè autem Cyrillus Alexandrinus. *Panis igitur*, inquit, *& aqua viuifica Chriſtus eſt, ſed cum labore, & ſudore inuenitur, magna enim bona, & eximia non percipiuntur ab ijs, qui iacent, & deliciantur.* Egregiè D. Hilarius premit illud Pſal. 127. *Labores manuum tuarum, quia manducabis, beatus es, & benè tibi erit. Non enim hic*, inquit, *corporalis manduca-*

[Margin: Proprijs cõmodis indulgẽs anima ad Euchariſtiã nõ admittitur ad tempus. — Iuſtus Orgelitan. — D. Chryſ. — Iſai 30. — Cyrill Alexand. — Pſal. 127. — D. Hilar.]

tio

tio eſt, quia neque id, quod manducandum eſt, corporale ſit: ſed habemus hic cibum ſpiritualem, animam noſtram in vita alentem, bona ſcilicet opera, bonitatis, miſericordiæ, patientiæ, pænitentiæ, tranquillitatis, in quibus nobis contra corporũ noſtrorum vitia laborãdum eſt; horum laborũ fructus in æternitate eſt, ſed labor hic æternorũ fructuum ante comedendus eſt: eoque in vita hac corporali, anima noſtra alenda eſt, per cibum bonorum laborum obtinentes panem viuum, panem cæleſtem ab eo, qui dixit: Ego ſum panis viuus, &c.

Populo Iſraelitico per deſerti loca peragranti, & aſpera quàmplurima perferenti ab æthere demittebat Dominus manna, quod in formam ſeminis coriandri concretum, duritiem quandam præſeferebat, vndè, vt ex eo cibus conficeretur, mola confringendum erat. *Circuibat* (inquit ſacer textus Numer. 11.) *populus colligens illud*, ſcilicet manna, *& frãgebat mola, ſiue terebat in mortario.* Quo facto ſymbolicè inſtruuntur fideles, vt non otio torpeant, ſed ſedulam operam nauent in via perfectionis, ſi rectè diſpoſiti Euchariſtico edulio à manna præſignato, potiri volunt. Audiendus eſt hic Drogontius de Sacramento Dominicæ Paſſionis. *Colligite*, ait, *filij Iſrael, colligite manna, & frangite mola, & replebitur ſicut adipe, & pinguedine anima veſtra, moleſtus eſt labor, ſed fructuoſus, labores manuum tuarum manducabis, & tam beatus es, & benè tibi erit.*

Num. 11.

Pia anima in virtutis palæſtra ſe exerceat, vt benè diſpoſita Euchariſtica dape fruatur.

Drogont.

Patriarcha Iacob vrget filios, vt depoſita ſegnitie non ampliùs in laribus proprijs torpeant, ſed longi itineris incommoda ſubeant, decliuia penetrent, aſpera montium iuga ſcandant, aeris inclementiam tolerent, ignotas plagas luſtrent, vt tandem perueniant ad regionem Aegyptiacam, vbi frumenti alimoniam habere poſſint. *Audiens*, inquit, *Iacob quòd alimenta venderentur in Aegypto, dixit filijs ſuis: quarè negligitis? audiui quòd triticum venundetur in Aegypto: deſcendite, & emite nobis neceſſaria, vt poſſimus viuere.* Gen. 42. Locum hunc de Euchariſtica refectione explicat D. Ambroſius lib. de Ioſeph cap. 8. ex quo cõijci poteſt, quàm æquum ſit, vt procul eliminent omnem ſocordiam, & quæcunq; perpeſſu difficilia ſuſtineant ad Altaris eſcam aſpirantes.

Gen. 42.

D. Ambr. Procul ſit à ſocordia, qui ad Euchariſtiam aſpirat.

Duo viri ad ſacroſanctum Chriſti corpus ſepeliendum concurrerunt, Ioſeph ſcilicet, qui vir bonus, & iuſtus erat, Luc. 23. *& Nicodemus, qui venerat ad Ieſum nocte primum, ferens mixturam myrrhæ, & aloes, quaſi libras centum.* Ioan. 19. Ioſepho, & Nicodemo Chriſti corpus tumulo inferentibus, ſymbolicè repræſentantur, quales debeant eſſe, qui Dominicum corpus ſumpturi ſunt; nimirùm non ſolùm iuſtitia, & vitæ probitate conſpicui, quod per Ioſephum virũ bonum, & iuſtum deſignatur, ſed etiam perfectiſſimæ mortificationis ſtudioſiſſimi, quod per Nicodemum mixturam myrrhæ, & aloes libras quaſi centum nocte deferentem præadumbratur; ſicut enim myrrhæ, & aloes amaritudo, quæ ſenſui iniucunda ſunt, indicat, ità nocturnum tempus, quo alij ſuauiter ſoporantur, laborioſas in acquirendis virtutibus excubias præfigurat.

Luc. 23.

Ioan. 19.

Euchariſtiã ſũpturi abſoluta vitæ ſanctimonia nitere debent.

Sed conſiderationem ab hac hiſtoria non ità citò remoueamus, vberiorẽ enim adhuc myſteriorum ſegetem pro noſtro argumento ſuppeditabit. *Et accepto corpore Ioſeph inuoluit illud in ſindone munda*, inquit Matth. 27. Materiam ſindonis attendamus; linum ſcilicet; hoc ſeritur præuia moleſta agricultura, demetitur non ſine fatigatione, vt ad macerationem diſponatur, aquis diu infunditur, crebris tunſionibus ab expergefactis intempeſta nocte ruſticanis puellis contunditur; ferreo pectine transfigitur, dilaniatur, in fila trahitur, quibus tela ordita, & contexta pluribus lotionibus, ſub feruentiori æſtu exponitur, vt expurgetur, atque ad candorem perducatur. Pura ſindon Chriſti corpus inuoluans, ex vulgata expoſitione animam delineat, quæ Chriſtum in Euchariſtia excipit; vndè à linea ſindone munda, cuius materia tot incommodis elaboratur, tot tunſionibus emollitur, tot preſſuris perficitur, rectè monemur, quo laborioſo virtutum ſtudio, quo multiplici mortificationum genere nobis inſudandum ſit, vt anima noſtra benè diſponatur ad condignè Chriſtum in ſacra menſa recipiendum. Inſinuaſſe hoc ex parte videtur Remigius relatus à D. Thoma in citatum Matthæi locum. *Sindon*, inquit, *lineus pannus eſt, linum autem ex terra procreatur, & cum magno labore ad candorem perducitur.* Proſequitur Euãgeliſta narrationem. *Et poſuit illud in monumento ſuo nouo, quod exciderat in petra.* Sanè ad ità excauandum ſaxum, vt ſinus in eo aptetur cadauerum capax, multùm ſculptori inſudandum eſt, pluresq; mallei repercuſſiones, & ſcalprorum ictus neceſſarij ſunt. Quo quid accommodatius eſſe poteſt ad præmonſtrandum ſtrenuum aſperitatum exercitium ad congruum apparatum pro ſumptione Dominici corporis prærequiſitum?

Matth. 27.

Multiplici mortificationũ genere excolendus animus, vt benè ad ſacrã menſ(am) diſponatur.

Remig.

Poſt Anaſtaſin ſtetit Saluator maris in littore, piſcantibus verò quibuſdam è

disci-

diſcipulorum cœtu, quam in partem ad piſces capiendos retia eſſent iacienda indicauit; parent hi, atq; copioſa potiuntur præda; hinc ſuum diuinum eſſe magiſtrum, qui ſic præceperat, agnoſcentes ad ripam ſe contulere, è mari egreſſi viderunt prunas poſitas, & piſcem ſuperpoſitum. Ioan. 21. Iubet eis ſtatim Dominus, vt de piſcibus, quos prendiderunt, afferant. Sed quid myſterij, quòd epulis, quæ iam in promptu erant, piſces è gurgite nuper extracti ab Apoſtolis adiungendi ſint? An forſan, quia vnus piſcis aſſabatur, obſonij non ſatis pluribus ſubminiſtrare poterat? Sed plures extitiſſe piſces igni ſuperpoſitos innuit Clemens Alexandrinus lib. 12. in Ioannem cap. 63. pro numero multitudinis ſumpto ſingulari, quod in vſu loquendi aliquandò fieri ſolet; ſi ergò plures fuerunt piſces, multis ſufficere valebant. Equidem refectione illa menſam Dominicam iam paratam præſignatã eſſe arbitror; quarè piſces, in quorum capturam laborauerant diſcipuli, conuiuio illo apponi imperat Redemptor, vt myſticè docerentur ad Euchariſticum ſympoſiũ accedentes maximè decere, vt virtutum opera, ſtudio, & labore plurimo parta ſecum deferant.

[Margin: Ioan. 21. — Clem. Alex. — Ad Euchariſtiã accedentes maximè decet virtutũ decora per ſũmũ laborẽ parta ſecum deferre.]

In lectulo meo per noctes quæſiui quem diligit anima mea: quæſiui illum; & non inueni.

NOTVLA II.

Chriſtus quandoquè ſupernas cõſolationes communicanti animæ ſubtrahit, vt ab ea puriori affectu diligatur.

ETSI veriſſimũ ſit illud D. Thomæ opuſc. 57. *Suauitatem deniquè huius Sacramenti nullus dignè exprimere ſufficit, per quod ſpiritalis dulcedo in ſuo fonte guſtatur*, nihilominùs interdum Chriſtus huius dulcedinis influxus detinet, qui diuinæ ſuæ præſentiæ ſunt indices, vt nimirùm animam ad illum amorem purum, & perfectum inducat, quo diligitur Deus propter ſe, & non propter oblectamenta, & ſolatia, quæ aliquandò communicat, & præcipuè in ſacro conuiuio, ad quod maximè accedendum eſt, vt per illam diuinam refectionem perfectioris ſemper amoris vinculo Deo coniungamur. Huiuſmodi ſuperno ſolamine ſe deſtitutam prodit ſpiritalis ſponſa hic dicens. *In lectulo meo per noctes quæſiui quem diligit anima mea: quæſiui illum, & non inueni;* quaſi hũc animi ſenſum exprimat: In Dominica menſa, quæ mea eſt potiſſima quies, non ea modò perfundor iucunditate, qua aliàs delinita Chriſtum illius auctorem adeſſe intelligebam.

[Margin: D. Thom.]

Operamini non cibum, qui perit, ſed qui manet in vitam æternam. Ioan. 6. Dilucidantem hunc locum auſcultemus Hugonem. *Operamini*, inquit, *non cibum, qui perit; cibus permanens eſt ipſe Chriſtus, ſicut ipſe dicit in eodem. Ego ſum panis viuus, & ſecundùm hoc exponitur ſic ſecundùm gloſam, operamini &c. ideſt quærite me, non propter alium, ſed propter me, ego enim ſum cibus permanens in vitam æternã.* Quarè monemur hic, eo affectu ſumeodã eſſe altaris alimoniam, vt Dominum cupiamus, Dominum diligamus propter ſe, & non propter conſolationis noſtræ emolumentum.

[Margin: Ioan. 6. — Hugo. — Sacræ mẽſæ accedendum, vt Dominum propter ſe tantùm diligamus.]

Edent pauperes, & ſaturabuntur, & laudabunt Dominum, qui requirunt eum. Pſal. 21. de veſcentibus Euchariſtico cibo ſermo hìc eſt, eodem Hugone in citatum locum expoſitore. Perpende potiſſimũ laudari Dominum ab ijs, qui eum quærunt, & iterùm eum ſolum quærunt in ſacra Synaxi.

[Margin: Pſal. 21. — Hugo.]

Meritò Clemens Alexandrinus lib. 2. Pædag. cap. 1. arguit eos, qui vt gulæ, & palato adamuſſim indulgeant, non modò obſonia varia, ſed etiam panem ipſum ità condiunt, vt guſtui peculiares delicias ſubminiſtret; etenim cùm panis ad vitæ ſuſtentamentũ datus ſit, nimiũ dedecet eum in gulæ conuertere irritamẽtum. *Quin etiam*, ait memoratus Clemens, *facilem cibum, nempè panem effæminant, quod frumenti eſt nutriens excribrãtes, vt quod eſt alimenti neceſſarium, ſit probrum voluptatis. Nullum autem habet apud homines terminum delicata ingluuies. In liba enim placentas, et bellaria eſt prouecta, menſarum ſecundarum multitudinem inueniens, & omnes qualitates occupans. Mihi autem videtur homo, qui eſt eiuſmodi, nihil aliud eſſe, quàm bucca.* Sed non minùs reprehendendi ſunt, qui eo inordinato affectu in ſpiritales conſolationes feruntur, vt eas maximè in Euchariſtico pane quæritent, qui ſicut inſtitutus potiſſimùm eſt pro vita animi alenda, & perficienda in diuino amore, ità propter hunc finem præcipuum manducandus eſt; ſanè puſiones ſolent affectare mellitas placentas, of-

[Margin: Clem. Alex. — Qui in Euchariſtico pane cõſolationes præcipuè quæritant, reprehendendi.]

A ſas ſaccharo confectas, atq; bellariorum genera omnia, plus dulcedinis lenociniũ in cibis, quam nutrimentum appetentes: è diametro viri ætate grandæui, qui corporalis vitæ ſuſtentandæ rationem optimè nouerunt, dapes ſalubres, & ad alendum maximè aptas ſibi parari mandant. Simile quid in vita ſpiritali accidit, etenim in ea tenelli delinimentis quibuſdam, & cæleſtibus ſolatijs inhiantes Chriſti menſæ accumbunt, adulti verò, & virtutum progreſſibus ſtudentes ad diuinam eſcam trahuntur ſolo Chriſto contenti, qui eſt vera animarum refectio. Accinit nobis, quòd Euchariſtia cibus grandium nominatur apud Auguſtinum lib. 7. confeſſionum cap. 10. *Cibus ſum grandium, creſce, & manducabis me: nec tu me mutabis in te, ſed tu mutaberis in me.* B

Virtutum progreſſib⁹ ſtudẽtes ad diuinam eſcã trahuntur ſolo Xp̃o contenti.

Auguſtin.

Quid ſolidè doceat Richardus de S. Victore in expoſit. Cant. cap. 6. de amore imperfecto, quo anima diligit Deum non propter ipſum ſolum, ſed quia commodum, aut voluptatem aliquam ab eo percipit, diſcamus. *Affectuoſa*, inquit, *dilectio, quã ſuperiùs dilectionem animæ ſignificari diximus, interdum plus afficit minùs diligentem, & minùs perfectiorem. Non enim tantum diligit quiſque, quantum hanc ſentit, & quantum in illo ſtatu ſibi diligere videatur, ſed quantum in virtutibus, & charitate fundatus fuit, & in ſeruandis mandatis fidelis habetur.* C *Dulcis in Deum affectus, quodammodo carnalis eſt, & fallax, & humanitatis interdum potius, quàm gratiæ, cordis, quàm ſpiritus, ſenſualitatis, quàm rationis, ità vt magis accedat aliquando ad minus bonum, & minus ad maius, & ad aliquid, quod ſapit amplius, quàm quod expedit. Hoc affectu errabant diſcipuli, & carnaliter Deum diligebant, cuius præſentia carere nolebant; vndè etiam non diligere arguebantur, qui quod delectaret, magis, quàm quod expediret, amplectebantur. Sic affectuosè interdum carnalis aliquis, & imperfectus ad Deum afficitur, non quòd valdè diligat, ſed quia dulcedinem gratiæ deguſtat, quæ quantum durat, tantum iuuat, quamdiù durat dulcedo, durat & dilectio.* D

Richardus Victorin.

Optimam magiſtram pro noſtro ſcopo profero Beatam nimirùm Catharinã Ianuenſem; quæ puro, & ſincero amore in dilectum ſuum ſponſum rapiebatur; Contigit aliquandò, vt hæc poſt ſacram communionem ad ſenſus, à quibus vehementi diuinæ dulcedinis ſuauitate abſtracta fuerat, rediens exclamaret: O mi dilecte Domine, nolo te ſequi his oblectamentis attracta, vel illecta, ſed ſolùm veri amoris in te mei impulſu. Alia vice ſimiliter Angelico pane refecta, talem fragrantiam, tales odoriferos halitus perſenſit, vt inter Paradiſi amœnitates ſibi deliciari videretur. Quarè ſumma animi demiſſione ſic Deum allocuta eſt: O amor, velles me forſan huiuſmodi lenocinijs pellicere ad te? non ego hæc appeto, tu enim benè agnoſcis, quomodò ab exordio à te enixè efflagitauerim, vt nullis me externis delinires oblectamentis. Hæc habẽtur cap. 3. vitæ eiuſdem Beatæ.

In vita D. Catharinæ Senen.

Surgam, & circuibo ciuitatem: per vicos, & plateas quæram quem diligit anima mea.

NOTVLA III.

Commodi, & voluptatis terrenæ omnimoda ablegatio, nec non ſtrenuum mortificatæ vitæ exercitamentũ ad deguſtandas in ſacra Synaxi ſingulares illas delicias Chriſti præſentis indices, prærequiritur.

C SPonſa Euchariſtici conuiuij hoc verſic. *Surgam, & circuibo, &c.* deſiderium innuit, quo tenetur percipiendi admirãdas illas animi iucunditates, quibus diuus amator illarum præſens auctor deuotis Dominicæ menſæ conuiuis ſæpè innoteſcit. *Surgam*, inquit, *& circuibo ciuitatem: per vicos, & plateas, quæram quem diligit anima mea.* quaſi hunc effundat ſermonem: E lectulo otij, & mundani cuiuſcunque oblectamenti exilire cogor, nec parcere ſollicitudini, ſtudio, atq; labori quantumuis duro, ac moleſto, vt me diſponã D ad illos ſuauiſſimos ſingularis gratię influxus, quibus ineffabili modo diuini amatoris præſentia dignoſcitur in ſacroſancta refectione.

Iſraelitis in Aegypto commorantibus mandauit Dominus, vt agnum Paſchalem cum lactucis agreſtibus comederent. Exod. 12. Sed & eiſdem peregrinantibus per aſpera deſerti loca, mãna de cælo pro alimonia ſuppeditauit, in quo, quidquid ſapidum, & quidquid delicatum erat, reperiebatur, vt ex illo Sap. 16. conſtat. *Panem de cælo præſtitiſti eis omne delectamentum in ſe habentem,*

Exod. 12.

Sap. 16.

& omnis ſaporis ſuauitatem. Diſquiri hic A poteſt, cur ingrati ſaporis, & amaroris plurimum præſeferentes lactucæ agreſtes ſimul cùm agno manducandæ eſſent ex diuino iuſſu ab Iſraelitis? etenim cùm Agnus ille Euchariſticam alimoniam denotaret, in qua diuina dulcedo deguſtari ſolet, non ſatis accommodatum videbatur in eſu Agni admiſcere iniucundas, & amaras lactucas, aptiſſimum quidem ad Euchariſtici cibi ſuauitatem indicandam erat manna, vtpotè omne delectamentum in ſe continens. Quid hic myſterij traditur? an vt doceamur, ad ſupercæleſtem auguſtiſſimi Sacramenti ſuauitatem delibādam prærequiri amariſſimum dolorem per agreſtes lactucas B præſignatum? Libenter quidem hoc admitto, quod egregiè etiam adnotauit Gregorius in citatum Exodi locum. *Lactucæ*, inquit, *agreſtes valdè amaræ ſunt, carnes verò Agni cum his comedendæ ſunt: quia cùm corpus Chriſti accipimus, compungi pro peccatis debemus, vt amaritudo pænitētiæ abſtergat humorem peruerſæ vitæ*. Sed & alia occurrit conſideratio, quandò Iſraelitis iniunctum fuit à ſuperno Numine, vt carnes Agni cum lactucis agreſtibus ederent, in Aegypto commorabantur, vbi maximis in delicijs carnes, piſces, cucumeres, pepones, porros, cæpas, atque allia habebant, vt liquet ex C Numer. 11. *Quis dabit nobis ad veſcendum carnes? Recordamur piſcium, quos comedebamus in Aegypto gratis: in mentem nobis veniunt cucumeres, & pepones, porrique, & cæpæ, & allia*. Quarè homines mundanis delinimentis deditos, & ſenſuum lenocinia ſectantes repræſentabant, quibus perfectè deguſtare panem ſuauiſſimum de cælo præſtitum non conceditur, ſed ijs ſolùm, qui ſæculi illecebris re, & voto derelictis per carnis ſeueras caſtigationes ad cæleſtem patriam iter dirigunt feliciſſimum, & hi adumbrati fuere in Iſraelitis per eremum, inuiaque, & inaquoſa ad promiſſam terram melle, & lacte manantem, pergentibus. Premen- D dum quod dixi, *re, & voto*; non enim ſufficienter diſpoſitus eſt ad perſentiendū quàm ſuaue ſit Altaris pabulum, qui ſæculi delectamenta omnia re ipſa derelinquit, niſi affectum quoque omnem ab eis auellat, quod in typo præmonſtrarunt infelices Iſraelitarum nonnulli, qui licèt in manna, quidquid guſtui ſapere poterat, paratum haberent, quia tamen corde Aegyptiaca fercula anhelabant, vt Numer. 11. enarratur, quaſi malè ſaturati inclamabant queruli. *Anima noſtra iam nauſeat ſuper cibo iſto leuiſſimo*. Numer. 21.

Ad Euchariſtiæ dulcedinē delibandā pænitētiæ amaror longè neceſſarius. Gregor.

Num 11.

Quàm ſuaue ſit Altaris pabulū neſcit, qui vel affectū à ſæculi voluptatibus non auellit.

Num. 21.

Repleti priùs pro panibus ſe locauerunt; & famelici ſaturati ſunt. 1. Reg 2. Diuus Gregorius in hunc locum de expetentibus Euchariſticum panem exponit. *Famelici dicuntur, quia ſpiritualis cibi dulcedinem cum magna auiditate ſuſcipiunt: repleti verò, qui ſe pro pane locauerunt, audiant quem expectabant; Ego ſum panis viuus, qui de cælo deſcendi*. Quarè qui pro voto ſacro in conuiuio dulciter epulantur, ijs aſſimilantur, qui operas ſuas pro mercede locare ſolent; ſicut enim hi tota die, vel terram fodiunt, vel onera grauia vehunt, vel alio laborioſo operi manus admouent, vel ſub ardenti Solis æſtu ſudant, vel ſub ſæua bruma rigent, B vndè talibus fatigationibus agitati fameſcere vehementer ſolent, atque magna cum auiditate, & guſtu comedunt, ità qui ſummum adhibent conatum, vt ſenſuum petulantiam comprimant, & vt in virtutibus proficiant, ardua quæcunq; ſubeunt, vehementiori appetitu feruntur in menſam Euchariſticam, in eaque cumulata ſuauitate fruuntur, quod etiam Eccleſia innuit in feſto corporis Chriſti illis verbis. *O quàm ſuauis eſt Domine ſpiritus tuus, qui, vt dulcedinem tuam in filios demonſtrares, pane ſuauiſſimo de cælo præſtito eſurientes reples bonis, faſtidioſos diuites dimittens inanes*.

1. Reg 2.

D. Gregor.

Qui in virtutū profectu deſudāt ſuauiori voluptatis torrēte in ſacra menſa fruūtur.

C *Vade ergo, & comede in lætitia panem tuū, & bibe cum gaudio vinum tuum, quia Deo placent opera tua*. Ecclef. 9. De comeſtione Euchariſtici panis ſermonem hic eſſe dicunt Hieronymus, Albinus, Olympiodorus, Cyrillus Hieroſolymitanus Catecheſi myſtagog. 4. Iuxta quam interpretationem expende ingentem illam animi exultationem, qua dum communicans afficitur, facilè percipit illius auctorem Chriſtum ſub ſacris ſpeciebus præſentem adeſſe, rationem mercedis habere bonorum operū, cuiuſmodi ſunt inſultantis carnis macerationes, nullæ prætermiſſæ vigiliæ, plurimæ ſollicitudines in acquirenda D perfectione.

Eccleſ 9.

Hieronym. Albin. Olympiod. Cyrill. Hieroſol.

Inuenerunt me vigiles, qui cuſtodiunt ciuitatem: Num quem diligit anima mea, vidiſtis?

NOTVLA IV.

Magiſtrorum ſpiritualium conſilio plenè adhęreat, qui gratijs cumulari, atq; fauorabilem Chriſti præſentiam in ſacra menſa experiri deſiderat.

CVſtodes ciuitatis, quos obuios habuit huius carminis ſponſa, dum per vicos, & plateas ſub noctis caligine diuagabatur, Eccleſiæ ſunt Pręſules, & ſpiritales duces à diuina prouidentia electi ad animas in via veritatis, & perfectionis inſtruendas; Ab his ſponſa ſciſcitans de dilecto, Numquid quem diligit anima mea, vidiſtis? docet vnumquemq; fidelem ſpiritualium decretorum debere oraculum C exquirere, vt Chriſtum propitium nanciſcatur, illiuſq; gratiæ donis locupletetur, & præcipuè in ſacra menſa, in quâ Saluator noſter diuitias diuini ſui erga homines amoris effundere ſolet. Et ſanè quòd omnis vitæ ſpiritalis ratio inſtituenda ſit iuxtà præſcriptum eorum, quibus regendæ commiſſæ ſunt animæ, tradiderunt seriò antiqui Patres, tàm Græci, quàm Latini, qui omnem penè vitam in addiſcendo recto perfectæ virtutis tramite conſumpſerunt. Dorotheus doct. 5. *Cauere nos admonet*, inquit, *ne perſuadeamur eſſe nos ſatis nobis ad regimen noſtrum: opus enim eſt nobis auxilio præter Deum: opus coadiutoribus, nihil miſerabilius, nihil quod citiùs expugnari queat his,* D *qui nullos duces, nullos auctores habent ad viam Dei*. S. Vincentius Ferrerius opuſc. de vita ſpiritnali cap. 4. vniuerſos ſic erudit Catholicos. *Sciendum eſt, quòd homo faciliùs, & breuiori tempore poſſet ad perfectionem pertingere, ſi haberet inſtructorē, cuius regimine duceretur, cuius obedientiam in omnibus actibus, paruis, & magnis ſequeretur, quàm aliquis poſſet ſe ipſū perſcrere, quantumcunque vigeat acumine intellectus, & libros habeat, in quibus videat virtutum omnium ſtructuram exaratam: immò plus dico, quòd nunquàm Chriſtus ſuam gratiam*

Spiritualis vitæ ratio inſtituenda iuxta eorū præſcriptū, quibus regē-dæ cōmiſſę ſunt animę.

Doroth.

Vinc. Ferr.

A *miniſtrabit, ſi homo habēs, à quo poſſet inſtrui, & deduci, & negligit, vel non curat alterius ductum amplecti, credens ſibi ſufficere, & per ſe poſſe inueſtigare, & inuenire quæ ſunt vtilia ad ſalutem*. Omitto innumera alia effata ſimilia, quæ paſſim reperies apud ſcriptores in ſpiritali peritia verſatos.

Verùm ſi in cunctis etiam minimis, vt adamuſſim obtemperet animarum magiſtris quicunq; affluenti gratia donari cupit, neceſſe eſt, hoc maximè præſtare debet in accedendo ad menſam magni conuiuij, non proprio arbitratu, ſed eius conſilio ductus, cuius directioni ſe tradidit. Hoc enim reuerentia tanto Sa- B cramento debita exigit, quia cùm homo ex naturali amore, quo ſe ipſum diligit, in iudicio de ſua diſpoſitione ferendo decipi facilè poſſit, expedit omninò, vt ab alio dignoſcatur, & decernatur, an congruum pro diuino edulio præmiſerit apparatum.

Directoris ſpiritualis ductu ad ſacram menſā accedendū.

Benedictio illa fauſta, qua Iacob frumento, vino, & oleo ditatus fuit à genitore ſuo Iſaac, Gen. 27. affluentiam bonorum, quæ ab Euchariſtiæ Sacramento in Catholicos emanat, præſignauit, interprete Alberto Magno tract. 1. de Euchariſtia diſtinct. 3. cap. 1. & Paſchaſio de Sacramento corporis, & ſanguinis Chriſti cap. 21. Sed perpendendum hic C eſt, quid priùs egerit Iacob, antequàm benedictionem adeò felicem aſſequeretur, certè obedientiam valdè inſignem exercuit, obtemperando genitrici Rebeccæ, etiam contrà proprij ſui iudicij dictamen, pergendo nimirùm ad gregē, & afferendo duos optimos hœdos, quos à matre conditos parenti ſuo Iſaac ad veſcendum detulit, quo edulio ille refectus benedictionis donum gnato impertijt. Sed forſan dices, nonnè etiam Eſau, patre mandante, venatum abijt? *Sume*, dixerat ſenex pater ad gnatum Eſau, *arma tua, pharetram, & arcum, & egredere foras; cumque venatu aliquid apprehenderis, fac mihi indè pulmentum*. Cur ergò D benedictione paterna infelix Eſau priuatur? Equidem obtemperaſſe hunc patri Iſaac in comperto eſt: ſed ſi vtriuſque fratris obedientia ad trutinam perfectæ obedientiæ examinetur, magnum inter vtranque diſcrimen apparebit. Paruit certè Eſau mandato patris, ſed in ijs, quę ſibi maximo erant oblectamento, magna enim cum voluptate venationi vacare ſolebat, quod benè aduertit Petr. Damian. opuſc. 12. quod eſt Apologet. de contemptu ſæcul. cap. 21. *Eſau*, inquit, *venatum prodiens paternis iuſſionibus paruit, & tamen nec patri cibos offerre, nec optata be-*

Gen. 27.

Albert. Magn.

Paſchaſ.

Petr. Dam.

nedictionis meruit primitias obtinere, nimirùm quia Eſau, vt patri cibos ſtudio venationis acquireret, non magis paterna iuſſioni per obedientiam paruit, quàm inolita conſuetudini quodammodo tributa perſoluit.

Iacob autem ſuo reluctante iudicio ſuaſioni maternæ acquieuit, eamq; executioni mandauit. *Noſti*, inquit Iacob matrem alloquens, *quòd Eſau frater meus homo piloſus ſit, & ego lenis: ſi attrectauerit me pater meus, & ſenſerit, timeo ne putet me ſibi voluiſſe illudere, & inducam ſuper me maledictionem pro benedictione. Ad quem mater. In me ſit, ait, iſta maledictio fili mi: tantùm audi vocem meam, & pergens affer quæ dixi. Abijt, & attulit, deditque matri. Parauit illa cibos, ſicut velle nouerat patrem illius. Et veſtibus Eſau valdè bonis, quas apud ſe habebat domi, induit eum: pelliculaſque hœdorum circumdedit manibus, & colli nuda protexit. Deditque pulmentum, & panes, quos coxerat, tradidit.* Quarè proprij iudicij ducatu neglecto Iacob voluntatem ſuam maternæ obedientiæ attemperauit, & ità benedictionem opulentiſſimam adeptus eſt. Quo facto monetur vnuſquiſque noſtrum, qui cæleſtibus diuitijs, & gratijs, Euchariſtico mediante Sacramento repleri cupit, vt ita ſe totum Prælatorum, & ſpiritualium directorum regimini ſubijciat, vt voluntatem non modò, ſed & intellectum quoque ad eorum conſilium, & nutum accommodet.

Prælatorum regimini ſe ſubijciat, qui cæleſtibus gratijs in Euchariſtica menſa donari cupit.

Sed quoniam de hoc Patriarcha mentio facta eſt, occurrit & conſiderandum etiam, quòd hic iniunxit filijs ſuis, vt in Aegyptum pergerent ad aſportandum pro vitæ ſuſtentatione triticum, vt Gen. 42. refertur. Vrgente verò adhuc dira eſurie, abſumptaque omni ab Aegypto tranſuecta annona, mandat iterùm Iacob gnatis, vt ad comparandum frumentum redeant. *Interim fames omnem terram vehementer premebat. Conſumptiſq; cibis, quos ex Aegypto detulerant, dixit Iacob ad filios ſuos: Reuertimini, & emite nobis pauxillum eſcarum.* Gen. 43. Mirum videtur, quòd famis tormento, quod maximum eſſe ſolet, ſtimulati, non expectato patris mandato filij non recurrant in Aegyptum alimentorum cauſa, ſatis enim notam, & tritam habebant viam. Equidem ſicut Ioſeph in Aegypto rei frumentariæ diſtributor, Chriſtũ in Eccleſia fidelibus Euchariſticam refectionem ſubminiſtrantem repræſentabat, vt aliàs ex Patribus monuimus, ità filij Iacob ſub illius obedientia degentes, eos denotabant Chriſti cultores, qui ſuo ſpiritali rectori ità ſe obtemperantes, & morigeros præbent, vt ſine eius nutu,

Gen. 42.

Geneſ. 43.

A licèt quandoque vehementer Altaris eſcam appetant, illam tamen ſumere non audeãt. Porrò filij Iacob patris iuſſione in Aegyptum pro alimonia profecti, ibi à fratre Ioſepho opiparo ſympoſio excepti, in quo & vino optimo recreati, & ipſius Ioſephi munificè conuiuentis, miti, atque feſtiuo aſpectu fuere deliniti, quod venuſtè expoſuit Petrus Cellenſis tract. de panibus cap. 1. *Vbique, ait, gratioſus Ioſeph, ſed in conuiuio magis, multòque amplius iucundus: in conuiuio etiam venditoribus non negat negatam ſibi germanitatem: in conuiuio non retinet iniuriam, extendit munificentiam.* Ex quo typo intelligere poſſumus, quàm indulgentem,
B & profuſum gratiarum largitorem ſentiant Chriſtum Dominum in Euchariſtica menſa, qui ad eam prænio ſpiritualiũ præceptorum ducatu accedunt.

Pet. Cellen.

Profuſus in muneribus Dñs accedẽtibus ad Euchariſtiã præuio Patris ſpiritualis ducatu.

Ruth ſedit ad latus meſſorum, comedit, & ſaturata eſt, ſed à Booz priùs inuitata, & hora aſſignata. Ruth 2. *Quando hora veſcendi fuerit, veni huc, & comede panẽ, & intinge buccellam tuam in aceto.* Ruth ad ſatietatem refecta, myſtico in ſenſu anima eſt, quæ in Dominico conuiuio cæleſtibus gratijs abundè ſaginatur, cui tamen non aſſidet, niſi tempore præſcripto ab animarum magiſtro.

Ruth 2.

Menſa illa à Sapientia mirifico apparatu
C inſtructa notiſſima figura ſacri ſympoſij, in quo iucundè epulantur animæ, non niſi inuitatos conuiuas admittebat. *Propoſuit menſam, miſit ancillas ſuas, vt vocarent ad arcem, & mœnia ciuitatis.* Prouerb. 9. Septuaginta vertunt, *ſeruos ſuos*; Vtraque lectio conciliari poteſt, ſi dicatur fœmininũ genus pro maſculino poni à Vulgata, quod familiare eſt Hebræis. Per hos ſeruos ad mœnia ciuitatis, & ad arcem miſſos, vt ſuo clamore conuiuas accirent, ſignificantur Prælati diuino miniſterio mancipati, & addicti, quibus demandata eſt prouincia cuſtodiendi mœnia, & arces myſticæ ciuitatis (Eccleſiæ ſcilicet) & aduigilandi, ne hoſtes
D tartarei vias ſibi aperiant, per quas ingrediantur ad euertendam Catholicæ diſciplinæ normam, quæ ſanè plurimum detrimenti pateretur, ſi ſacroſanctis dapibus non expectata Antiſtitis, ſeu ſpiritalis directoris voce fideles pro ſuo libitu veſcerentur.

Prouerb. 9.

Pro libitu ſacra dape veſci, non expectata ſpiritalis directoris voce, Catholicæ diſciplinæ maximo eſt detrimẽto.

Inue-

Inuenerunt me vigiles, qui cuſtodiunt ciuitatem.

CIuitatis excubitoribus Paſtores ſpiritales myſticè ſignificari diximus ſuprà, quorum partes ſunt pro animarũ ſalute aduigilare, eaſque doctrina, & Sacramentis reficere. Nunc enucleatiùs aliqua ſunt explicanda ex morali Theologia. Sit igitur

PVNCTVM THEOLOGICVM

De miniſtro Euchariſtiæ.

DISQVISITIO I.

An ſolis Sacerdotibus competat adminiſtrare Altaris Sacramentum.

1. Cõcluſio. Proprium Sacerdotis munus Euchariſtiã adminiſtrare, D. Thom.

DICO primò, Euchariſtiæ adminiſtrationem Sacerdotis propriũ eſſe munus. D. Thomas 3. p. quæſt. 23. art. 3. abſolutè docet diſpenſationem huius Sacramẽti ad Sacerdotes pertinere. Conſpirant communiter in hoc aſſertum Theologi. Probatur ex 1. ad Corinth. 4. *Sic nos* (ſcilicet Sacerdotes) *exiſtimet homo, vt miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei.* Inter hæc autem myſteria quis neget præcipuum eſſe Altaris Sacramentum? Probatur ſecundò ex illo Luc. 22. *Hoc facite in meam commemorationem*: ſicut enim hæc verba, quæ paulò ante operatus erat Chriſtus, demonſtrabant, ſcilicet confectionem, & diſtributionem Euchariſtiæ, ità eadem ab Apoſtolis peragenda, vt Sacerdotibus tunc conſecratis, indicabant.

1. Ad Corinth. 4.

Luc. 22.

2. Cõcluſio Diacono ex commiſſione competere Euchariſtiã diſtribuere.

Dico ſecundò, ex commiſſione à Diacono poſſe exerceri munus diſtribuendi Euchariſtiam. Probatur, quia antiquitùs hoc Sacramentum diſpenſabatur à Diacono aliquandò, & præcipuè quoad ſanguinis ſpeciem, quandò hæc populo haurienda porrigebatur, vt apertè atteſtantur verba D. Laurentij ad martyrem Sixtum Pontificem. *Experire vtrùm idoneum miniſtrum elegeris, cui commiſiſti Dominici ſanguinis diſpenſationem.* Quin & aliquandò vtraq; ſpecies per Diaconos fuit adminiſtrata, vt refert Iuſtinus Martyr apologia 2. pro Chriſtianis circa finem; & ſaltẽ vrgente neceſſitatis caſu à Diacono adminiſtratũ fuiſſe corpus Domini, facta à legitimo ſuperiore ei facultate, colligitur ex Concilio Niceno cap. 14. Arelatenſi cap. 15. & Carthaginenſi 4. cap. 38. vbi dicitur. *Diaconus præſente presbytero Euchariſtiam corporis Chriſti populo, ſi neceſſitas cogat, iuſſus eroget.* Ratio hæc videtur eſſe, quia prius Sacramentum Euchariſtiæ eſt completum in ſuo eſſe, quàm diſpenſetur. Vndè nihil obſtare videtur, vt diſpenſatio illius licitè committi poſſit, vrgente proximi neceſſitate, alicui miniſtro, etiamſi hic non habeat facultatem conficiendi idem [B] Sacramentum, & poteſtatem vi ordinis illius diſtribuendi.

Iuſt. Mart. [A]

Conc. Nic. Arelaten. Carthagin.

Dixi, *ex commiſſione*, vt intelligatur, ex vi ordinis Diacono non competere propriè, & formaliter Euchariſtiæ adminiſtrationem, quæ ad ſolos Sacerdotes attinet, vt præcedenti aſſertione probatum eſt: quare per ordinis Diaconatus ſuſceptionem homo tantùm habilitatur, vt ei, tanquam proximiori miniſtro Sacerdotis, decenter ſatis committi poſſit diſpenſatio Euchariſtiæ. Hoc benè innuit Clemens Papa lib. 8. conſtitut. cap. 28. *Diaconus*, inquit, *non baptizat, non offert; oblatione verò ab Epiſcopo, vel presbytero* [C] *facta ipſe Diaconus dat populo, non tanquã Sacerdos, ſed tanquã qui miniſtrat presbyteris.* Vndè Coninch. diſp. 20. de Sacram. ordinis dub. 3. num. 5. *Credo*, ait, *cum Bellarmino cap. 9. de ordine; & alijs, Diaconos ex Chriſti inſtitutione directè ordinari, vt aſſiſtant, & miniſtrent Sacerdoti in ſacrificio Miſſæ, alijſque diuinis officijs ipſum adiuuando, ac præſertim miniſtrando populo calicem ex Sacerdotis commiſſione.* An verò in praxi nunc poſſit committi diſtributio Euchariſtiæ Diaconis, dicemus ſequenti diſquiſitione.

Clem. Papa.

Coninch.

3. Cõcluſio. Subdiaconus, ſeu Clericus, vel laicus, ſibi vel alijs poteſt Euchariſtiam ex commiſſione miniſtrare.

Dico tertiò, ſpectata ſola inſtitutione Sacramenti Euchariſtiæ, non repugnare, vt Subdiaconus, vel Clericus minor, vel [D] etiam laicus adminiſtret ſibi, vel alijs ex commiſſione legitimi ſuperioris eandẽ Euchariſtiam. Ratio deſumitur ex ipſa inſtitutione Sacramenti, quam ſuprà in præcedenti concluſione indicauimus, quia nimirùm huius Sacramenti eſſentia completur ante illius vſum, & cùm habeat rationem conuiuij, certè & conditiones, quæ conuiuio conueniunt, illi tribui poſſunt; in conuiuio autem à ſympoſiarca epulæ quidem parantur, ſed non ab eo in conuiuarum os ingeruntur; ſic Euchariſtiæ Sacramentum à Sacerdote conficitur, ſed non eſt neceſſe, vt ab eo in os communicantium inferatur, ſed

ta-

faculrate à Sacerdote paſtore facta, poterit Subdiaconus, vel Clericus minor, vel laicus ſibi, vel alijs diſtribuere Euchariſtiam. Hanc rationem optimè perpendit, & explicat Cardinalis de Lugo diſp. 18. ſect. 1. An verò ob neceſſitatẽ liceat hoc facere, ſequenti diſquiſitione videbimus.

Cardin. de Lugo.

DISQVISITIO II.

An in praxi nũc liceat committere Euchariſtiæ adminiſtrationem Diacono, vel Subdiacono, vel Clericis inferioribus, vel etiã laicis in caſu neceſſitatis.

1. Cõcluſio Vrgente neceſſitate & nunc committi poteſt Diacono Euchariſtiæ diſtributio.

DICO primò, vrgente neceſſitate aliqua, Diacono à legitimo ſuperiore cõmitti etiam nunc poſſe Euchariſtiæ diſtributionem. Ità communiter Theologi antiqui, & recentiores, atque Summiſtæ V. *Euchariſtia*, V. *Communio*. Fundatur hæc aſſertio in decreto Cõcilij Carthaginenſis 4. canon. 38. cuius verba dedimus præcedenti diſquiſitione, concluſ. 2. & in Cõcilio Niceno canon. 14. Horum Conciliorum decreta non ſunt reuocata, & licèt non videantur in vſu, quia rarò accidere ſolet, vt vbi non ſit Sacerdos, adſit Diaconus, re tamen vera ſuum adhuc retinent robur; & ſi Parochus nollet deferre Euchariſtiam ægroto, ne ſine Euchariſtica refectione decedat, poterit Diaconus deferre. Ità communiter Doctores, quibus aſſentit Cardinalis de Lugo diſputatione, & ſectione, præcedenti diſquiſitione citata ſub nu. 27. qui cum alijs etiam notat non poſſe Diacono committi Euchariſtiæ miniſtrationem, ſi adſint Sacerdotes, nam tunc non vrget neceſſitas aſſumendi pro miniſtro Diaconum, quod etiam nos diximus in deciſionibus moralibus cap. 4. quæſit. 32.

Conc. Carthagin.

Nicæn.

Cardin. de Lugo.

2. Cõcluſio Subdiaconis, Clericis laicis, non committẽdũ munus diſtribuẽdi Euchariſtiã

Dico ſecundò, Subdiaconis, Clericis minoribus, & multò minùs laicis, neque in caſu neceſſitatis committendum eſſe munus diſtribuendi alijs Euchariſtiam. Ità ferè omnes Theologi. Et fundatur primò in Eccleſiaſtica conſuetudine huius noſtri æui. Fundatur ſecundò in reuerentia debita huic venerabili Sacramento, quæ præferenda eſt vtilitati pri-

A natæ; vndè ſicut ſine ſtola, & ſuperpelliceo, Sacerdoti non licet deferre Euchariſtiam ad communicandum infirmum, multò minùs licebit laico, aut Clerico minori, vel Subdiacono, qui ſtolam non poſſunt deferre, vt notauimus in deciſionibus moralibus lib. 2. cap. 4. quæſit. 30.

Dixi, *in conſuetudine Eccleſiaſtica huius noſtri æui*, nam priſcis temporibus, aliquandò à Sanctis Patribus infirmo Euchariſtiam miſſam fuiſſe per laicos legimus apud Euſebium Eccleſiaſticæ hiſtoriæ lib. 6. cap. 34. vbi hæc poſteritati conſignata ſunt; *Serapionem quendã fuiſſe apud Alexandriam vnum ex his, qui* B *lapſi ſunt, eundemque ſæpè deprecatum, vt ſuſciperetur, nec tamen impetraſſe. Oppreſſum deindè hunc eſſe ægritudine, ità vt triduo iam ſine voce prorsùs iaceret: paululum verò quarta die reſpirantem, vocaſſe ad ſe filiam ſuam, & dixiſſe: Quouſque me detinetis? Quæſo vos, citò aliquis presbyterum roget, vt poſſim aliquandò dimitti. Et cùm hæc dixiſſet, rurſum ſine voce permanſit. Abijt curſu puer ad presbyterum noctis tempore: infirmabatur presbyter, venire non potuit: tamen, quia præceptum fuerat à me, vt lapſis in exitu nemo reconciliationis ſolatia denegaret, & maximè his, quos priùs id rogaſſe conſtaret, paruam Euchariſtiæ puero, qui ad ſe venerat, dedit, quod infuſum* C *iuſſit ſeni præberi*. Quarè recentiores quidam aſſerentes non extare monumẽta, quæ teſtentur aliquandò hoc fuiſſe factum, præmemoratæ hiſtoriæ non videntur notitiam habuiſſe.

Euſeb.

Dixi, *ferè omnes*, nã pauci quidam nõ improbabile exiſtimant licere in caſu neceſſitatis Subdiacono, vel laico ſibi ſumere, vel etiam alijs diſtribuere. Diana tom. 3. reſolut. moral. tract. 4. de Sacramentis reſolut. 47. Coninch. qu. 82. de miniſtro venerabilis Sacramenti art. 3. ſub nu. 23. Pro hac parte refert quendam Henricum V. *Euchariſtia* 3. num. 4. & ſuppreſſo nomine quoſdam recentiores viros doctos. *Et hanc ſententiam*, inquit, *nec damnare auſim, quia nec valdè durum eſt tali, ſcilicet morituro, negare communionem, nec etiam auſim eam abſolutè aſſerere ob plurimorum Doctorum ſententiam contrariam*. Et inclinare videtur etiam in eandem ſententiam Suarez tom. 3. in 3. p. diſp. 72. ſect. 1. in fine, & ſect. 3. vt aduertit quoque citatus Coninch. & Valentia tom. 4. diſp. 6. quæſt. 10. punct. 1. in fine, non improbabilem dicit.

Diana.

Coninch.

Henric.

D

Suarez.

Valentia.

Obijcies, argumentum deſumptum à conſuetudine eſſe infirmi roboris, non enim de ea facilè conſtare poteſt, quia cùm hodie plures vbique extent Sacerdotes, difficulter contingere poteſt, vt

Obiectio.

nullus

nullus adſit Sacerdos, qui Viaticum moribundo deferat.

Reſponſio.

Reſpondeo huiuſmodi caſum non eſſe adeò difficilem, euenire enim maximè poteſt in paruis oppidis, vbi vnus eſt tantùm Sacerdos, qui vel abſit, vel infirmus iaceat, & interim alius ex incolis in extremis laboret: & tempore peſtis euenire poteſt, vt vel non adſint, vel nolint Sacerdotes Euchariſtiam infectis adminiſtrare.

3. Concluſio. Probabilius eſt, nec laicum, nec Clericum, nec Subdiaconū ſibi poſſe Euchariſtiam miniſtrare in neceſſitate.

Dico tertiò, probabilius eſſe, nec laicum, nec Clericum in minoribus conſtitutum, nec Subdiaconum poſſe ſibi in neceſſitate adminiſtrare Euchariſtiam. Innititur hæc aſſertio eiſdem fundamentis, quibus præcedens.

Dixi, *probabilius*, nam contrarium ob auctoritatem plurium Doctorum, quos citaui lib. 2. in deciſionibus moralibus cap. 4 quæſit. 31. eſt ſatis probabile.

DISQVISITIO III.

Vtrùm Sacerdos extra Miſſam vrgēte neceſſitate poſſit ſibi Euchariſtiam adminiſtrare.

Concluſio

Caietan. Vaſquez.

Cardin. de Lugo. Conc. Nic.

DICO partem affirmantem eſſe probabiliſſimā. Caietanus V. *Communio.* Vaſquez tom. 3. in 3. p. diſp. 219. cap. 1. num. 14. Suarez cit. diſp. 72. Cardinalis de Lugo dicta diſp. ſect. 1. num. 35. Et probatur ex canone illo 14. Concilij Nicæni, in quo conceditur Diacono, vt abſente Sacerdote, & alijs, & ſibi ſumat Euchariſtiam, quæ facultas nunquam fuit abrogata. Hanc igitur quis negabit competere Sacerdotibus, cū & ipſi Diaconi ſint? Addit Suarez citatus extrà caſum mortis imminentis, ſi contingat, quòd Sacerdos non poſſit celebrare, paratam verò hoſtiam conſecratam haberet, eam deuotionis cauſa, remoto omni ſcādalo, quod quidem facilè vitari poteſt, ſumi poſſe ab eodem Sacerdote, quia nullum eſt ius contrarium, & hoc probabile etiam putat Coninch. ſuprà citatus, quos ſequitur Diana part. 3. tract. 4. de Sacramentis reſolut. 47. & idem habet tom. 1. tract. de celebratione Miſſarum reſol. 53. Cardinalis verò de Lugo loco citato num. 30. docet à communi ſententia non eſſe recedendum, quæ concedit tantùm, vt Sacerdos ſibi Euchariſtiam adminiſtret extrà Miſſam vrgente neceſſitate; & hāc

Suarez.

Coninch. Diana.

Cardin. de Lugo.

A partem vt probabiliorem ſecutus ſum in deciſionibus moralibus lib. 2. cap. 4. quæſit. 33.

DISQVISITIO IV.

Vtrùm omnes Sacerdotes licitè adminiſtrare poſſint Euchariſtiam.

Concluſio. Munus licitè diſpenſādi Euchariſtiā ordinē exigit, & iuriſdictionē.

DICO, munus licitè diſpenſandi Altaris Sacramentum exigere nō ſolam poteſtatem ordinis
B Sacerdotalis, ſed etiam iuriſdictionem. Prima pars huius aſſertionis, quæ eſt indubitata apud Catholicos, remanet probata ex ijs verbis Luc. 22. *Hoc facite in meam cōmemorationem,* iuxtà explicationem, quā ſuprà attulimus diſquiſit. 1. ad probandam primam aſſertionem, adiuncta etiā declaratione Concilij Tridētini ſeſſ. 22. cap. 1. Quoad ſecundam verò partem etiam vt certa apud Theologos, admittitur à Suarez tom. 3. in 3. p. diſput. 72. ſect. 2. à Vaſquez tom. 3. in 3. p. diſput. 219. cap. 2. à Cardinali de Lugo de Sacramento Euchariſtiæ diſp. 18. ſect. 2.
C Probatur primò, quia ſuppeditare pabulum Euchariſticum eſt officium Paſtoris habentis oues, ſed ſimplex Sacerdos nō eſt Paſtor, qui habeat oues; nām licèt in ordinatione ſua Sacerdos non ſolùm poteſtatem conficiendi, ſed etiam diſpenſandi Euchariſtiam receperit, hanc tamen non valet exercere, niſi oues illi tradantur; ſicut ſimili modo in collatione ordinis Sacerdotalis poteſtatē abſoluēdi à peccatis recepit Sacerdos, hāc tamen nequit exercere, niſi ei oues committantur. Probatur ſecundò ex pluribus Concilijs, in quibus grauiter reprehenduntur fideles non ſumentes à ſuis paſtoribus Euchariſtiam. In Concilio
D Carthaginenſi 2. cap. 7. ſtatutum fuit, vt nullus Clericus, vel laicus in aliena Parochia ſine litteris ſui Epiſcopi communicaret. Et in Concilio Mileuitano canon. 18. priuatur communione, qui nō in propria Prouincia, ſed in aliena communicat; & hæc etiam fuit ſemper Eccleſiæ conſuetudo, vt à proprijs paſtoribus adminiſtraretur ſacra alimonia. Tertullianus lib. de corona militis cap. 3. poſtquam ad communionem fideles teneri declarauit, ſic ſubnectit num. 35. *Nec de aliorum manu, quàm præſidentium ſumimus.* Conſonat Iuſtinus Martyr in apolog. 2. pro Chriſtianis ſub finem, vbi

Luc. 22.

Trident.

Suarez. Vaſquez. Cardin. de Lugo.

Conc. Carthag.

Mileuitan.

Tertullian.

Iuſtin. Martyr.

vbi loquens de Euchariſtiæ adminiſtratione inquit, *eã fieri ab eo, qui præeſt*. Idẽ A colligitur ex Dionyſio cap. 3. de cæleſti

Dionyſ. Hierarchia, & ex iure canon. cap. *Omnis vtriuſque ſexus, de pœnitentijs, & remiſſionibus*. Probatur tertiò, conceditur ex priuilegio Religioſis, vt fidelibus adminiſtrent Euchariſtiam, de qua re infrà, ergò non illis conueniebat, ſeelnſa priuilegiorum conceſſione, manus diſpenſandi Euchariſtiam.

Obiectio. Obijcies, Euchariſtia eſt inſtituta per modum conuiuij, ac proindè eius conditiones ſequitur, ergo quandò Sacerdos hoc Sacramentum in Miſſa conficit, ſacrum conuiuium inſtruit, & conſequenter illius eſt dominus, & ei liberum eſt B admittere ad ſacram illam menſam fideles, ſicut & ſympoſiarcha ius habet ex eo, quòd ſympoſium parat, aduocandi quem voluerit.

Reſponſio. Reſpondeo concedendo à Sacerdote celebrante inſtrui ſacrum conuiuium, & admitto etiam illius eſſe quodammodò dominium, quatenùs in [illegible] Sacerdotij poteſtatem recepit diſpenſandi Euchariſtiam; nego verò illam ſequelã, quòd ei liberum ſit admittere ad ſacram menſam fideles, nam hoc ſupponit aliquam facultatem diſponendi de fidelibus, quæ inuoluit iuriſdictionem. Exemplo declarari poteſt. Sit vir opulentus, C qui licèt menſam opiparam ſuis ſumptibus paratam habeat, non poterit tamen accire ad eam virum Religioſum, qui per obedientiæ votum in ſui ſuperioris poteſtatem tranſijt: vndè, vt licitè hic ad conuiuium admittatur, eiuſdem ſuperioris conſenſus expreſſus, vel tacitus requiritur: ſic ſimplex Sacerdos celebrans ſacrum conuiuium parat, ad illud tamen non poteſt aduocare fideles, qui ſunt ſub aliena iuriſdictione.

Inſtantia. Inſtabis, Apoſtoli ordinati ſunt Sacerdotes à Chriſto, quandò protulit illa verba: *Hoc facite in meam commemorationem*, vt docet Concilium Tridentinum

Trident. ſeſſ. 22. cap. 1. Sed eiſdem verbis rradita eſt poteſtas nõ ſolùm ordinis diſtribuendi Euchariſtiam, ſed etiam iuriſdictionis. Patet, nam huius clauſulæ, *hoc facite in meam commemorationem*, ſenſus eſt, vt Apoſtoli faciant, quidquid paulò ante Chriſtus fecerat: ſed Chriſtus confecerat Euchariſtiam, ſumpſerat, & diſtribuerat; ergò tunc Apoſtolis non ſolùm data eſt poteſtas ordinis diſtribuẽdi Euchariſtiam, ſed etiam iuriſdictionis; ergò idem dicendum in omni ordinatione Sacerdotis.

Solutio. Reſpondeo Apoſtolos fuiſſe tunc ordinatos Sacerdotes, & ſimul etiam paſtores animarum, atque ita cum poteſtate ordinis ſimul etiam poteſtatem iuriſdictionis recepiſſe ad diſtribuẽdam Euchariſtiam fidelibus: nego verò idem dicendum eſſe in ſimplici ordinatione Sacerdotis, cùm enim poteſtas ordinis poſſit eſſe ſine poteſtate iuriſdictionis; de facto ſola poteſtas ordinis confertur in collatione Sacerdotij, ad quod probandum ſatis eſſe poſſunt Concilia ſuperiùs adducta, & antiqua Eccleſiæ cõſuetudo.

DISQVISITIO V.

Quinam ſint Sacerdotes miniſtri ordinarij ſacroſanctæ Euchariſtiæ.

Poteſtas diſpẽſandi Altaris Sacramentũ duplex. Notandum, poteſtatem diſpenſandi Altaris Sacramentum eſſe duplicem, ordinariã, & delegatã. Ordinaria dicitur, quæ paſtorali officio annexa eſt; ad paſtorem enim ſpiritalem ſpectat paſcere oues Chriſti. Delegata eſt, quam concedunt vel per priuilegium, vel per ſpecialem licentiã ordinarij paſtores: hæc C autem delegatio fieri poteſt duplici modo; primò, quandò Paſtor ordinarius dat priuilegium, ſeu licentiam concedit Sacerdotibus, vt adminiſtrent Euchariſtiam; ſecundò, quandò Paſtor vel omnibus, vel alicui de ſuo grege facultatem facit, vt eligere poſſit, quem voluerit Sacerdotem, qui ei adminiſtret ſacram alimoniam.

Concluſio. Paſtoribus ordinarijs, cõpetit ordinaria poteſtas diſpẽſandi Euchariſticum pabulum. Dico, Sacerdotes, Paſtores ordinarios eſſe, Sũmum Pontificem, qui in vniuerſos fideles ſupremam habet poteſtatem, Epiſcopos in Diœceſi, Parochos in ſua Parœcia, Generales in omnes ſuos Religioſos, Prouinciales in Religioſos ſuæ Prouinciæ, Superiores Conuentuum, D ſeu Domorum in Religioſos ſuæ familiæ; ac proindè his competere ordinariam poteſtatem diſpenſandi ſuis ouibus pabulum Euchariſticum. Hæc aſſertio eſt ſine controuerſia apud Catholicos. Et quoad poteſtatem adminiſtrãdi Euchariſtiam patet, nã hæc adminiſtratio maximè neceſſaria eſt ad oues Chriſti paſcendas; ergo poteſtas exercendi adminiſtrationem hanc, neceſſaria eſt Paſtoribus earum; ergo ex proprio munere illis conuenit; hoc autem eſt habere poteſtatem ordinariam. Antecedens conſtat, nam Euchariſtia eſt inſtituta pro cibo, ad vitam ſpiritalem conſeruandam,

& augendam; ergo cùm quis eligitur ad curam animarum, ſimul idoneus reddi debet ad oues ſpirituales ſibi commiſſas in vita ſpirituali fouendas, atque ita Euchariſtiæ adminiſtratio, quæ eſt verus animarum cibus, maximè neceſſaria eſt ad oues Chriſti paſcendas.

DISQVISITIO VI.

Vtrùm ſimplex Sacerdos licitè poſſit adminiſtrare Euchariſtiam ex præſumpta licentia Paſtoris.

Peccatũ eſt ex genere ſuo mortale alienis ouibus ſine licentia Euchariſtiam adminiſtrare.

NOtandum, ex genere ſuo eſſe peccatum mortale adminiſtrare Euchariſtiam alienis ouibus ſine licentia ſui proprij Paſtoris, quia hoc eſt vſurpare ius alienum in re graui, & pœna excommunicationis decernitur in Clementina *Religioſi* de priuilegijs contrà Religioſos, qui hoc Sacramentum ſine licentia ſpeciali Parochialis Presbyteri laicis adminiſtrare præſumpſerit. Hæc excõmunicationis pœna nõ extenditur ad presbyteros ſæculares. Potiſſima ratio, quia leges pœnales non extenduntur ad caſum non contentum ſub proprietate verborum; textus autem de Regularibus Sacerdotibus, non de ſæcularibus loquitur, & eſt diuerſa ratio, vt notant Doctores; nam ad ſedandas controuerſias inter Regulares, & Parochos, edita fuit illa Clementina, prætendebant enim Regulares prætextu exemptionis, poſſe ſine conſenſu Parochorum adminiſtrare Euchariſtiam. Circa eandem Clementinam aliqua obſeruat Vaſquez dicta diſp. 219. cap. 3. num. 32. & 33. quæ apud ipſum videri poſſunt.

Vaſquez.

Concluſio. Ad Euchariſtiã licitè diſpẽſandã, ſufficit tacitus Paſtoris conſenſus.

Nauar.
Suarez.

Dico, non neceſſariò requiri conſenſum Paſtoris expreſſum, ſed tacitum, ſeu interpretatiuum, ſcilicet rationabiliter præſumptũ, ſufficere ſimplici Sacerdoti ad licitè diſpenſandum Sacramentum Altaris. Ita communiter Doctores; Nauarrus, quem citat, & ſequitur Suarez cit. diſp. 22. ſect. 2. ſub §. *Hinc ſequitur*. Vaſquez citat. cap. ſub num. 29. & alij. Ratio eſt, quia ad hanc adminiſtrationẽ non requiritur iuriſdictio delegata, ſeu conſenſus Paſtoris, vt quid neceſſarium ad valorem actus, ſed tantùm vt licitè fiat, ſecus in adminiſtratione Sacramenti pœnitentiæ accidit, in ea enim iuriſdictio ad ſubſtantiam actus requiritur, quia confeſſarius exercet poteſtatem iudiciariam, ferendo ſententiam; quarè non ſufficit præſumptus conſenſus, ſed requiritur poteſtas poſitiua abſoluendi à peccatis à Superiore communicata. Porrò præmemoratus conſenſus virtualis, ſeu interpretatiuus adeſt, quoties rationabiliter præſumitur, quòd ſi Paſtor adeſſet, vel ſciret, vtique annueret. Vaſquez citat. loc. exiſtimat poſſe præſumi tacitũ conſenſum ex neceſſitudine, vel familiaritate, & ex alijs circumſtantijs, quæ certa lege nequeant definiri; quarè prudẽti iudicio hoc relinquitur. Vnum aduerto, in articulo mortis abſente Parocho poſſe licitè adminiſtrari hoc Sacramentum à Regularibus, quia tunc præſumitur conſenſus Parochi, vel Pontificis. Ita communiter Doctores.

Vaſquez.

DISQVISITIO VII.

Quid poſſint Regulares in adminiſtratione Euchariſtiæ, per priuilegia illis à Pontificibus conceſſa.

Concluſio: Regulares ex priuilegio Summorũ Pontific. poſſũt fidelibus Euchariſtiam adminiſtrare.

DICO, plura extare priuilegia, quæ facultatem Regularibus concedũt adminiſtrandi Altaris Sacramentum fidelibus ſine Parochorum licentia, præterquàm in feſto Paſchæ Reſurrectionis Dominicæ, & in mortis articulo, niſi neceſſitas vrgeat. Ita conceſſit Nicolaus V. & Sixtus IV. Minoribus de Obſeruantia, vt conſtat ex monumentis Minorum fol. 114. conceſſ. 149. & 150. iuncto ſupplemento fol. 58. conceſſ. 160. Paulus III. idem conceſſit Societati Ieſu, vt in compendio priuilegiorum eiuſdem Societatis, §. 2. refertur. Simile priuilegium conceſſere Paulus IV. & Pius V. Congregationi Clericorum Regularium Theatinorum, vt habetur in compendio priuilegiorum eiuſdem Congregationis. Item in præmemorato cõpendio Societ. Ieſu §. 3. dicitur. *Poſſunt noſtri Sacerdotes miniſtrare Sacramentum Euchariſtiæ omni tempore, præterquàm in die Reſurrectionis Domini, immò etiam dicto die licebit, ſed tunc non niſi accedente Rectoris Parochialis, aut Diœceſani licentia.* & §. 4. ſubnectitur. *Poſſunt noſtri in Eccleſijs miniſtrare, & miniſtrari facere Sacramenta Euchariſtiæ, quibuſcunq; perſonis, quoties opus fuerit. Conceſſit Iulius II. Minimis.* In compendio verò citato priuilegiorum, quibus inſignitur

Nicolaus V
Sixtus IV.
Paulus III.
Paulus IV.
Pius V.
Iulius II.

Con-

Congregatio Clericorum Regularium A Theatinurum, V. *Communio*, §. 3. hæc habentur. *Presbyteri noſtra Congregationis Sacramentũ Euchariſtia etiam pro Viatico conſtitutis in articulo mortis, & Sacramentum extrema Vnctionis miniſtrare poſſunt cateris Clericis, & Fratribus noſtra Congregationis, item mercenarijs, famulis, operarijs, & ſeruis noſtra Congregationis; ac quibuſuis hoſpitibus etiam ſacularibus, & extraneis, quos in locis, vel in habitationibus Congregationis noſtra tunc reperiri contigerit, & in mortis articulo, & quoties de illo dubitari contigerit, etiam Diœceſanorum locorum, & Sacerdotum Curatorum quorumcunquè etiam in quorũ Ciuitatibus, & Diœceſibus, ac Eccleſiarum Parochijs reſpectiuè Eccleſia, & loca ipſius Congregationis nunc, & pro tempore fuerint, aut aliorum quorũcunquè licentia minimè obtenta, nec petita, & in caſu, quo non daretur licentiam petendi ſpatium propter repentinam neceſſitatem, poßunt Sacramẽta ſupradicta miniſtrare etiã alijs quibuſcunquè infirmis, etiam in mortis articulo conſtitutis, vbiquè in caſu neceſſitatis ſupradicto, etiam nulla ad hoc per nos petita, nec nobis conceßa licentia.* Pius IV. Pius V. *Pius IV. noſtra Congregationi, & confirmatum à Pio V. anno Domini 1567. idibus Februarij, vt patet in noſtris priuilegijs, manuſcriptis, & in Bullario Romano, tom. 2. Bulla 31. ſub Pio V. §. 17. fol. 216. qua incipit, Ad immarceſcibilem &c.*

Prædictis autem omnibus priuilegijs fruitur noſtra Religio Clericorum Regularium Miniſtrantium Infirmis per Gregorius XIV. Bullam Gregorij XIV. quæ incipit, *Illius, qui pro gregis &c.* Sed

Quæſitum. Quæres, an qui ſatisfecit præcepto communionis, intra tempus Paſchale præſcriptum, poſſit die Dominica Reſurrectionis ſumere Euchariſtiam à Regularibus priuilegiatis in eorũ Eccleſijs.

Ratio dubitandi eſt, quia nunc extat declaratio ſacræ Congregationis huius Gauant. prohibitiua, cuius meminit Gauantus in manuali Epiſcoporum V. *Euchariſtia*, num. 23.

Reſponſio. Lezana. Reſpondeo cum Lezana ſumma quæſt. Regular. tom. 3. V. *Euchariſtia* num. 2. probabile eſſe prohibitionem illam ſolũ dirigi ad communionem formalem Paſchatis; vndè niſi adſit aliqua alia declaratio authentica, probabiliter dicere poſſumus ei, qui in Paſchate communionem in Parochia ſumpſit, licere alio die eiuſdem Paſchatis (ſcilicet formalis, quæ incipit à Dominica Palmarum, vſque ad Dominicam in Albis, ſecundùm communem ſententiam, & ſecundùm declarationem Eugenij IV. in Bulla, quæ inci- Eugenius IV. pit, *Fide digna &c.*) apud Regulares priuilegiatos accipere Euchariſtiam. Citat Lezana Nouarium in Lucerna Reg. Nouarius. V. *Euchariſtia* num. 11. plures alios referentem. Vide plura apud eundẽ Lezanam cit. tom. V. *Euchariſtia*, & præcipuè à num. 5. vſque ad 14. circa priuilegia conceſſa Regularibus adminiſtrandi Euchariſtiam. Vide etiam, quæ habet Cardin. de Lugo dicta diſp. 18. ſect. Cardin. de Lugo. 2. à num. 48. vſquè ad 52. qui etiam eadem ſect. à num. 40. vſque ad 48. optimè perpendit per Bullam Cruciatæ nõ poſſe, qui eam habet, accipere Euchariſtiam à quolibet Sacerdote abſq; vllo conſenſu ſui Parochi.

B

Paululùm cùm pertranſiſſem eos, inueni quem diligit anima mea.

NOTVLA V.

Obedientia, quæ Superiori, ſeu ſpiritali duci non vt homini, ſed vt Deo præſtatur, eò animam deducit, vt Chriſtum ad votum propitium maximè in ſacra Synaxi reperiat.

C

SI fidelis anima perfectionis ſtudioſa ſpiritalium præceptorum directioni ſe totam mancipauit, nonnè illos vt duces ſequi debet? cur ergo dicit hic, *paululùm cùm pertranſiſſem eos?* his enim verbis indicare videtur vltra eos proceſſiſſe. Sed agnoſcamus myſterium; Non ponderat in eis humana momenta, vlteriùs conſideratione progreditur, reſpiciendo in D ipſis Deum, quem repræſentant; paululum ergò pertranſiit eos, vt homines, quia vt Dei vicarios ſectatur. *Paululùm cùm pertranſiſſem eos, inueni quem diligit anima mea.* Quaſi huius ſacri Epithalamij ſpõſa ſic loquatur: dum ſpiritualium magiſtrorum regimine ducor, quos cùm vt homines cogitatione tranſiliebam, vt Dei perſonam ſuſtinentes contemplarer, non diù fuit, cùm dilecti mei præſentiam in Euchariſtica menſa ex ineffabili iucunditate, alijſque ſupernis fauoribus, quibus fui cumulata, perſenſerim: ea enim eſt diuini mei ſponſi benignitas, & amica indoles, vt diù nequeat ſe continere, Diuini ſpõſi benignitas ſui amoris blanditijs in ſacra menſa recreat dilectã animã.

quin amoris blādditijs, & ſolatijs recreet, dulciquè amplexu ſuo, & præcipuè in Altaria ſympoſio foueat dilectam animam, quæ illum ſincero amore quærit per ſemitas virtutum, quas ſub probi magiſtri, vt ſuperni Numinis vices gerentis ducatu terit.

Queruli Hebræorum populi, & acerbè inſultantis in Moyſen, & Aaron hæ ſunt voces, *Vtinam mortui eſſemus per manum Domini in terra Aegypti, quando ſedebamus ſuper ollas carnium, & comedebamus panē in ſaturitate; cur eduxiſtis nos in deſertum iſtud, vt occideretis omnem multitudinem fame?* Exod. 16. (Exod. 16.) Huiuſmodi lamentationes, & mordacia verba ſatis apertè declarabant, Iſraelitas attendiſſe ſolùm B ad perſonas mandantium, non autem ad ſupremum Dominum, cuius erant Moyſes, & Aaron Vicarij. Hi autem, vt plebem illam rudem ab errore adeò ingenti reuncarent, atque inducerent ad cognoſcendum non humano, ſed ſuperni Numinis imperio ductari, maledicentiæ quoque iacula non in homines, ſed in cæli, & terræ conditorem emiſiſſe, ſic fantur ad filios Iſrael, *Veſpere ſcietis quòd Dominus eduxerit vos de terra Aegypti: & mane videbitis gloriam Domini: audiuit enim murmur veſtrum contra Dominum; nos verò quid ſumus, quia muſſitaſtis contra nos?* Et paulò poſt inculcant. *Nec contra nos* C *eſt murmur veſtrum, ſed contra Dominum.* Exodi cit. cap. (Ibid.) Sed notatu dignū, quandò Moyſes, & Aaron Hebræos ſic admonuere: nonnè paulò antequàm manna veſcerentur? *Mane* (ſubnectit ſacer textus, ſequentis ſcilicet diei) *quoque ros iacuit per circuitum caſtrorum. Cumque operuiſſet ſuperficiem terræ. apparuit in ſimilitudine minutum, & quaſi pilo tuſum in ſimilitudinem pruinæ ſuper terram.* An ante eſum admirandi illius cibi, ſic inſtructi fuerunt Iſraelitæ, vt noſcerent, qualem perfectam obedientiam Dei legatione fungentibus exhiberent, vt apti redderentur ad guſtandum, quàm benè ſaperet manna illud, in quo erat omne dele- D ctamentum, & omnis ſaporis ſuauitas? Sap. 16. (Sap. 16.) Itá ſanè reor. Ex qua figura docentur Chriſti ſectatores, ſi cumulatè deliciari, & optatis donari gratijs in Chriſti menſa cupiunt, Deum, non hominem perpendant in Prælato, & ſpiritali duce, ſed Deum velle intelligant, quidquid Præſul, vel animæ magiſter iubet, eique tali affectu obſecundent.

(Deum, non hominem agnoſcat in Prælato, qui cæleſtibus affici gratijs in ſacra menſa deſiderat.)

Apoſtolorum Princeps, & Chriſtianorum maximus Antiſtes Petrus, iuſto zelo commotus Ananiam, & Saphiram acriter obiurganit, quòd non integrum agri venditi pretium patefecerint, qui A etiam ob hoc patratum crimen vita ſtatim ſpoliati fuere. Act. 5. (Act. 5.) Sed animaduertamus, qualem huius delicti malitiam premat, & exaggeret Petrus; *Non es mentitus*, inquit, *hominibus, ſed Deo.* Quaſi affirmet: non tuo me dolo cōtemptum reputo; quid enim ego ſum, niſi de peccatorum grege vilia homuncio? Sed video te fraudulenter cum Deo agere auſum fuiſſe, quem, dum Chriſti vices ſuſtineo in terris, repræſento. Subita autē morte Ananias, & Saphira abrepti fuere, vt ex illo grandi ſupplicio diſcerent primæui illi fideles, in Superiore, ſeu ſpiritali duce non hominem conſiderandum eſſe, ſed Deum, cuius nomine illi imperant, agnoſcerentque hanc completam obedientiam maximè neceſſariam eſſe pro Euāgelicæ perfectionis progreſſionibus, & pro optima diſpoſitione fructuosè, & feliciter epulandi in magno Altaris conuiuio, cui bonus ille, & nouellus Chriſtianorum cœtus in exordio Eccleſiæ ſingulis diebus aſſidere ſolebat. Act. 2. (Act. 2.)

(Ananias, & Saphira ſubita morte abripiūtur, quòd Deū in Petro deludant.)

Dominus regit me, & nihil mihi deerit, in loco paſcuæ ibi me collocauit. Pſal. 22. (Pſal. 22.) Huius odæ principium, *Dominus regit me*, non indicat inter mortales aliquem ſtatum ſolius ſubditi retinentem eſſe, qui à Domino immediatè regatur, cùm Rex C Regum, & Dominantium Dominus in Ecclefia Pontificem Summum, Epiſcopos, Præſules, & ſpiritales inſtitutores conſtituerit, qui nomine ſuo ordine hierarchico ſeruato animarum gubernationem ſuſciperent. Vates itaq; hiſce verbis, *Dominus regit me*, fidelem loquentem inducit, qui ſuperioris, & ſpiritalis magiſtri, non vt hominis, ſed vt Dei regimine fertur; hic autem quibus bonis cumuletur, ex his ſubſequentibus inueſtigemus. D. Auguſtinus lib. 2. cap. 47. (D. Auguſt.) diſputans cum Petiliano totum Pſalmum hunc de Sacramentis Eccleſiæ interpretatur; ab hac expoſitione non diſcedemus, ſi clauſulam, *in loco paſcuæ ibi me* D *collocauit*, de Altaris pabulo accipiamus, & accinit nobis, quod in Iacobi Liturgia, quandò Euchariſtia diſtribuitur, inter alios hic Pſalmus recitatur. Præterea Paſtoris boni partes agi à Chriſto nos Euchariſtico cibo alēdo, apertè tradit S. Gregorius homil. 14. in Euang. (D. Gregor.) Per paſcuæ locum, Patres non pauci intelligunt cæleſtes delicias, diuina ſolatia, quæ non ſolùm in triumphanti, ſed etiam in militanti Eccleſia habentur, illud, *ingredietur, & egredietur, & paſcua inueniet*, ità exponentes, vt ingreſſum pro ſtatu viatorum, & egreſſum pro beata patria ſumant. Vide D. Hieronymum (D. Hieron.)

in

in cap. 34. Ezechiæ, & in Ioan. 10. Rupertum in idem Ioan. cap. Auguſtinum tract. 45. in Ioan. Gregorium homil. ſupra citata. Connectamus vtranque expoſitionem dicendo, quòd ſicut probus paſtor herbis virẽtibus oues recreat, paſcuis gramine, & germine vberrimis reficit, ſub ardentiori æſtu vmbroſis in locis demulcet, ad fontes ductat, vt quos ſitiunt latices hauriant, ſeruans ea, quæ circa pecus præcipit Poeta 3. Georgic.

Rupert. Auguſtin. Gregor.

Virgil.

Aeſtibus at medijs vmbroſam exquirere vallem:
Sicubi magna Iouis antiquo robore querc⁹
Ingentes tendat ramos: aut ſicubi nigrum
Ilicib⁹ crebris ſacra nemus accubet vmbra.
Tum tenues dare rurſus aquas: & paſcere rurſus
Solis ad occaſum.

B

Ità Christus optimus Paſtor noſter, animam, quæ Præſulis, ſeu ſpiritalis ducis, non vt hominis, ſed vt Dei vices gerentis directioni ſe totam addixit, copioſa in ſacro conuiuio gratia ſaginat, delinit ſupernis conſolationibus, modis mirificis exhilarat, & omnia, quæ ad vitam feliciter traducendam deſiderauerit, cumulatè ſuppeditat, ità vt illa verè aſſeuerare poſſit, nihil mihi deeſt, nec deerit.

Quæ ſpiritalis ducis, vt Dei vices gerẽtis directioni ſe addixit, animam copioſa in ſacro conuiuio ſaginat gratia Dominus.

Tenui eum, nec dimittam, donec introducam illum in domũ matris meæ, & in cubiculum genitricis meæ.

C

NOTVLA VI.

Fidelis, qui in ſacra Synaxi, quã ſuauis ſit Dominus, prægustauit, peculiari illum affectu detinere, & in intima cordis penetralia introducere diligentiſſimè ſtudet.

D

ANima, quæ ſingulari gratia, miris, & infallibilibus modis Chriſti dilecti ſui præſentiam in Altaris conuiuio præſenſit ad votum, ſummo Religionis, & charitatis affectu illum amplexatur, & veluti manu fortiter apprehenſum tenet, nulla alia re ſibi ſatisfactura, quàm indiſſolubili cum ipſo coniunctione: quem enim verè diligimus, in medullis recondere affectamus, vndè Seneca agens de beneficijs. *In pectore enim,* ait, *amicus, non in atrio quæritur, illo recipiendus eſt, illic retinendus.* Per matrem animæ Hugo de S. Victore intelligit hic gratiam ſpiritus, quę nos ſpiritaliter generauit, & per illius gratiæ donum, humanam mentem, in qua gratia ſuſcipitur, deſignari putat. *Tenui eum, nec dimittam, donec introducam &c.* ac ſi ſponſa huius metri hunc exprimat ſenſum; Recreata iucunda dilecti mei præſentia in illius magna menſa ità ſtrictis amoris vlnis illum amplectar, vt non contenta ſim, niſi illum in cordis mei gynęceum, ſeu conclaue introducam, ità vt ille ſit ſemper *Deus cordis mei, & pars mea in æternum.*

A

Seneca.

Hugo de S. Victore.

Porrò, quòd Euchariſtiæ deguſtata ſuauitas inflammet animam deſiderio ſe colligandi inſeparabili perfectæ dilectionis vinculo cum Chriſto, perfloridè adnotat B. Laurentius Iuſtinianus de diſciplina monaſticæ conuerſationis c. 19. *Per illud* (inquit Dominum noſtrum alloquens) *venerabile myſterium tradis te ipſum fidelibus tuis, quatenus diſcant ex eius ſuauitate amare te, tenere te &c.*

B. Lauren. Iuſtin.

Immolaturus Abraham, Numine mãdante, victimas, ſumpſit *vaccam triennem, & capram trimam, & arietem annorũ trium, turturem quoque, & columbam. Qui tollens vniuerſa hæc, diuiſit ea per medium, & vtraſque partes contra ſe altrinſecùs poſuit: aues autem non diuiſit.* Geneſ. 15. Antequàm ex hac hiſtoria myſtica depromamus, pro baſe diſcurſus, quẽ proſecuturi ſumus, ſupponendum hoc præmemoratum ſacrificium, ad Chriſtum, atque adeò ad Altaris Sacramentum, in quo Chriſtus eſt, & à fidelibus ſumitur, præmonſtrandum, ordinatum fuiſſe; quod idem de omnibus alijs vetuſtæ legis ſacrificijs docet Auguſtinus lib. 17. de Ciuitate Dei cap. 20. *Id ſacrificium,* inquit, *ſucceſſit omnibus illis ſacrificijs veteris teſtamenti, quæ immolabantur in vmbra futuri. Propter quod etiam vocem illã in Pſal. 39. einſdem mediatoris per Prophetam loquentis, agnoſcimus, ſacrificium, & oblationem noluiſti; corpus autem perfeciſti mihi, quia pro illis omnibus oblationibus corpus eius offertur, & participantibus monſtratur.* Hoc admiſſo exquiri poteſt, quamobrem animalia illa quadrupedia diuidebantur, inſecta verò, turtur ſcilicet & columba offerebantur? Toſtatus animalium illorum ſectione confirmationem fœderis inter Deum, & Abrahã præſignatam fuiſſe tradit. *Vel poteſt dici,* ait, *quòd Deus volebat confirmare pactum ſuum cum Abraham ad maiorem certitudinem, & quia inter antiquos mos erat,*

Gen. 15

Auguſt.

Toſtat.

quòd

quòd confirmantes fœdera occiderent aliqua A *animalia, & diuiderent in fruſta, & poſt tranſirent inter diuiſiones, ad notandum, quòd ſic diuideretur, qui fœdus factum infringeret*. Conſonat Cornelius à Lapide in citat. locum. *Fidit ea*, inquit, *ſecando à capite ad caudam; videtur hic Deus inſtituere ritum feriendi fœderis, vt ſcilicet in fœdere findant, & diuidant animalia, ſiue victimas fœderales, interquè partes ità diuiſas tranſeant, imprecando ſibi ſimilem necem, & fiſſionem, ſi fœdus violent; vndè hunc ritum ſeruarunt Iudæi, vt patet Ierem. 34. Chaldæi quoquè; apud Chaldæos enim*, inquit *Diodorus, tutius habetur iuſiurandũ, cùm illud per animalium ſectionem ſanciunt, eandem prænaricatoribus imprecantes. Sic Romani, & Latini. Stabant, & cæſa firmabant fœdera porca*. Verùm ſi ſacrificio illo, vt præmiſimus, ſignificatum fuit Altaris Sacramentum, illius nobis egregiè in typo repræſentata eſt vis magna ad ſtabiliendum fidelem animam in dilectione firma, & nunquam erga diuum amatorem violanda.

Cornelius à Lapide.

Euchariſtię vis ad fidelẽ animam erga Dominu in dilectione ſtabiliendam.

Subdit & aliud interpretamentum Toſtatus. *Alia*, inquit, *ratio eſt myſtica, quia animalia quadrupedia deſignant vitam actiuam, quia in plura neceſſariò diuiditur, iuxta ſententiam Saluatoris, Luc. 9. cap. Martha, Martha ſollicita es, & turbaris erga plurima; porrò vnum eſt neceſſarium; vita autem contemplatiua, quæ per aues deſignatur, non diuiditur, quia in ſe collecta in Deum tota mente conſurgit*. Hoc etiam noſtro ſcopo cohæret, etenim deuotè communicans eam à Dominica menſa haurit gratiam, vt diuinum dilectum iugi mente verſetur, & animo perſtringat, omnemq; adhibeat conatum, ne vnquam elabatur, & ſi quandò, vt ſtatus, vel officij ſui partes exequatur; vel vt proximorũ neceſſitatibus conſulat, quæ actuoſæ ſunt vitæ miniſteria exercere contingat, nunquam à ſuperno amatore affectũ diuellit, quin immò in illius obſequium, quidquid agit, collineat. Demum turtur, & columba aues fidi, & incorrupti D amoris indices ſunt, vt Pierius Valerianus hieroglyphic. lib. 22. prope initium tradit, & res vulgata ſatis eſt; has itaq; volucres diuino impulſu motus Abrahã non ſcidit, vt myſterium haberetur, ex quo intelligere poſſemus, per dignam Dominici corporis, & ſanguinis ſumptionem ſacrificio illo præadumbratam vnumquemquè noſtrum ad eum amorem ſincerum, & perfectum poſſe peruenire, quo anima vnicè Deũ diligit, eiq; firmiter adhæret, & pro eo facilè vale dicit cæteris, ſiue oblectamentis, ſiue cõmodis, vt illum nec ad horam, neq; ob terrores,

Toſtat.

Deuotè cõmunicãs eã à ſacra mẽſa haurit gratiam, vt in Dñi obſequiũ quid quid agit collineet.

Pier. Valer.

Dignè cõmunicans eos à ſacra menſa haurire diuini amoris igniculos, vt ob lectamentis cæteris vale dicat.

A neque propter blanditias, neq; ob quæcunq; perpeſſu difficilia, neque ob vitæ amiſſionem relinquere velit. Hanc eximiam dilectionem aſſecutus Apoſtolus indiſſolubili nexu Deo vnitus dicebat. *Certus ſum enim, quia neque mors, neque vita, neque Angeli, neque principatus, neque virtutes, neque inſtantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos ſeparare à charitate Dei*.

Ad Rom. 8.

Ad idem arcanum forſan alluſit antiquus ille Eccleſiæ mos aſſeruandi Euchariſtiam in columba aurea, vt notat Amphilochius in vita S. Baſilij. *Aduocato aurifice fecit columbam de auro mundiſſi-* B *mo, & in ea poſuit portionem, ſuſpendens ſuper ſanctam menſam inſtar ſanctæ illius columbæ, quæ apparuit in Iordane Domino baptizato*. Robur accipere poteſt hæc cogitatio ab auro, materia illius columbæ, aurum enim non modò rubiginis expers eſt, ſed & illæſum in igne, & flammis perſiſtit, quinimmò purius, & gratioſius ab illis exit; quarè aptiſſimum eſt illius conſtantis amoris ſymbolum, qui nullum patitur defectum, & de omnibus aduerſis, à quibus impetitur, inuictus triumphat; quoniam igitur Dominici Sacramẽti efficacia eſt, huiuſmodi amorem perficere, rectè illud, pro huius myſterij repræſentatione, incluſorio cuſtodiebatur formato ex metallo, cuius præſtantiſſima dos eſt ab immutabilitate. Pro qua re etiam facere poteſt, quòd hoc noſtro æuo auguſtiſſimum Altaris Sacramentum in pixide aurea, vel argentea, intus verò deaurata ſeruatur, nam & argentum in hac perfectione auro ſimile, quod nec ærugine conſumitur, aut labefactatur, nec ab igne rerum penè omnium domatore, atq; deſtructore læditur.

Amphilochius.

Sacramenti Euchariſtici efficaci a amorẽ noſtrum perficit.

Tenui

Tenui eum, nec dimittam, donec introducam illum in domũ matris meæ, & in cubiculum genitricis meæ.

NOTVLA VII.

Pia anima per ſacrum edulium ad eam perfectionem aſpirat, qua Chriſti ſpeciem vitæ ſuæ rationibus referat.

MAtris domus, & genitricis cubiculum cæleſtem Hieruſalem pręſignat ex plurium expoſitorũ ſententia, inter quos Theodoretus ſic loquitur.

Theodoret.

Portò piorum matrem eſſe cæleſtem Hieruſalem non ignoramus, de qua B. Paulus ad Galatas 4. quæ autem ſurſum, inquit, Hieruſalem libera eſt, quæ eſt mater omnium. Spiritalis igitur ſponſa, quæ in ſacro conuiuio deguſtauit, quàm iucundum ſit optata dilecti ſui frui præſentia, ſic illecta ſtabili mente decernit illi ſemper adhærere, donec ſecum in cæleſtem patriam eundem introducat. Mirari quis forſan poterit, cur ſponſa tantum ſibi arrogare videatur, vt ſua cooperatione diuinum amatorem in beatam patriam introducendum afferat; etenim ille cùm ſit rex gloriæ, ad ipſum ſpectat, quam ſibi deſponſauit, animam in ſuam regiam aulam, vt gloria beetur, introducere; ſed qualia ſint ſua vota inſinuans pia anima, ſic loquitur; *Tenui eum, nec dimittam, donec &c.* ſcilicet, ſic in dilectũ meum afficior, vt in eo ſemper viuere cupiam: quarè ſacram illius menſam frequentabo, ſciens per eam ea gratia me fore donandam, qua motibus, & geſtis, in me, quem vnicè diligo, Chriſtum Ieſum efformem; ſic enim fiet, cùm ego, vt ſpero, introducta fuero in cæleſte domicilium, ipſum in me formatum ſimul introducam. De hac formatione loquitur Apoſtolus ad Galatas 4. *Filioli quos iterùm parturio, donec formetur in vobis Chriſtus*; vbi D. Anſelmus. *Donec*, inquit, *formetur in vobis Chriſtus, id eſt ſimilitudo Chriſti exprimatur in vobis, vt non niſi forma noui hominis appareat in fide, & operibus veſtris.*

Sacram mẽſam frequẽtans ea gratia donatur vt in ſe, quẽ diligit, Chriſtum efformet.

Ad Galat. 4

D. Anſelm.

Vitulum aureum, quem Iudæi neſcio qua inſania ducti adorarent, arripiens Moyſes combuſſit, & contriuit vſquè ad

A puluerem, quem ſparſit in aqua, hauriendamquè ſic mixtam dedit filijs Iſrael. Exod. 32. Et ecce qui fuerunt ſuperſtitioſi cultores vituli aurei, aureis quoquè notis in barba remanſere ſignati, vt illo contractæ ſimilitudinis cum vitulo charactere propalati, promeritam mortis pœnam luerent. *Tradunt Hebræi, quòd filij Iſrael bibentes aquam vituli*, inquit Gloſſa, *puluere infectam, qui commiſerunt idololatriã, in barbis puluerem auri præſeferebant; quo etiam ſigno Rei, vel immunes ſceleris apparebant, & Rei interficiebantur.* Infauſtus ſanè fuit ille ſimilitudinis ſucceſſus, ſed feliciſſimus, qui probis fidelibus contigit; hi enim Dominicum cor-

Exod. 32.

Gloſſa.

B pus, & ſanguinem, qua par eſt, religione venerantes, atquè in cibum, & potum ſumentes Chriſti vita viuunt, illiquè cõfigurantur, quos cùm æternus Pater veris filij ſui lineamentis inſignitos agnoſcat, ad conregnandum cum eo in vita beata admittit.

Deuotè cõmunicantes Xpo configurantur.

Filij tui ſicut nouella oliuarum in circuitu menſæ tuæ. Pſal. 127. De accùbentibus ſacro epulo explicat aureæ eloquentiæ Doctor Chryſoſtomus homil. 61. ad populum. Filij autem nominantur, quia Chriſti carnem manducando, & ſanguinem bibendo, ità eiuſdem moribus, & indole imbuuntur, vt ſancti Patris imaginem, quales genuini filij optimè re-

Pſal. 127.

D. Chryſ.

C præſentent.

D. Bernardinus Senenſis in cœna Domini ſerm. 55. art. 2. cap. 3. explicans, quàm admirabiliter transformemur in Chriſtum virtute Euchariſtiæ, hæc habet. *Hoc Sacramentum, Euchariſtia, id eſt bona gratia nuncupatur, eo quòd corpus Chriſti influat in nobis bonitatem ſuam, per quam non ipſum nobis, ſed nos illi aſſimilamur, & in eius bonitatem mutamur: nam gratia eſt quædam influentia diuinæ bonitatis in anima, per quam Deo aſſimilamur.* Præterea venuſta ſimilitudine comprobat ſurculi optimi agreſti plantę inſiti. Verba hæc eiuſdem pij Doctoris ſunt. *Eſt nempè natura ſurculi arboris bonæ, qui ſi*

D. Bernard. Senen.

Idem.

D *ſylueſtri trunco inſeratur, naturali virtute præualens illius amaritudinem, & ſylueſtrẽ naturam in domeſticam, & nobiliorem conuertit, & ſimilem fructum bonum proferre facit: ſic vtique corpus Chriſti in nobis inſitum defectus noſtros euacuat, & nos in bonitatem ſuam transformat.* Et nonnullis interiectis, dilucidato illo Ezechielis 17. *Sumam ego de medulla cedri ſublimis,* de omnium maximo Sacramento ſubnectit. *Hunc autem nobiliſſimum ſurculum in montem excelſum plantat, cùm fidelium mentes à terrenis deſiderijs ad cæleſtia eleuans Dominici corporis tribuit Sacramentũ.*

Ezech. 17.

Hinc

Hinc ſiquidem fructus erumpit; quia cor fidele virtutem corporis Chriſti relicta propria amaritudine vitiorum ad gloriam eius ſpirituales flores deſideriorum ſanctorũ, frondes vtilium verborum, & fructus bonorum operũ facit. Sed de hac transformatione animæ cum Chriſto, quæ fit per communionem, egregiè S. Dionyſius de cæleſti hierarchia. *Dominus noſter, & Deus, qui ignis conſumens eſt, nos per cibum hunc ſacratiſſimum in ſui traducit effigiem, deiformeſq; reddit.* De quo argumento diximus alibi, & præcipuè ad verſ. *Sicut lilium inter ſpinas*, anteced. cap. (A; margin: D. Dionyſ.)

Præmemoratæ expoſitioni affinis quoquè hæc eſt, nimirum ſponſa vnionem cum dilecto, quam media Euchariſtia acquiſiuit, indiſſolubiliter ſeruare decernés, affirmat, quòd cùm ipſa introducetur à Deo in cæleſtem Hieruſalem, quę eſt mater noſtra, teſte Apoſtolo ad Galatas 4. introducet ſimul & Chriſtum, charitatis vinculis alligatum. De hac vnione, quæ virtute ſacræ alimoniæ habetur, loquentem audiamus Auguſtinum in principio tract. 27. in Io. *Expoſuit autem modum attributionis, & doni ſui, quomodo daret carnem ſuam manducare dicens. Qui manducat carnem meam, & bibit ſanguinem meum, in me manet, & ego in illo, ſignum quia manducauit, & bibit, hoc eſt, ſi manet, & manetur, ſi habitat, & inhabitatur, ſi hæret, vt non deſeratur.* (B; margin: Ad Galat. 4; Auguſtin.; C)

Adiuro vos filiæ Hieruſalem per capreas, ceruoſquè camporum, ne ſuſcitetis, neq; euigilare faciatis dilectam, donec ipſa velit. Verſ. 5.

Indicatur ſenſus ad corticem litteræ.

SPonſa mœrore afflictata ob noui coniugis abſentiam, qui venatum abierat, vt declarauimus ſub finem cap. 2. ad litteræ corticem, dum eum attenta mẽte reducem expectabat, ex naturæ laſſitudine ſomno corripitur; ſuperuenit conſors, certiorq; à matronis factus de ingenti triſtitia, quam noua nupta ſuſtinuerit, & quantũ irrequieto animo tempus tranſegerit, quamdiù ille abfuit, conſpiciens modò eam alto ſopore merſam adſtantes Sionides puellas enixè rogat, vt dormienti non obſtrepant, nec cuiuſcunquè officij (D)

cauſa illius perturbent quietem, ſed ad naturæ ſatietatem reficere ſinant: exorantis ſponſi hæc ſunt verba. *Adiuro vos filiæ Hieruſalem per capreas, ceruoſq; camporum, ne ſuſcitetis, neque euigilare faciatis dilectam, donec ipſa velit.* (A)

Adiuro vos filiæ Hieruſalem per capreas, ceruoſquè camporum, ne ſuſcitetis, neq; euigilare faciatis dilectam, donec ipſa velit.

Enucleatur ſenſus ſpiritalis Euchariſtiam reſpiciens. (B)

NOTVLA I.

Sumpta ſacra refectione deuota anima cũ Domino pijs meditationibus, & affectibus aliquantulum agat, ſi ab eo ſingulares gratiæ feruores impetrare cupit. (C)

QVomodo Euchariſtici cõuiuij amantiſſima ſponſa poſt ſumptam ſupercęleſtem eſcam mente tota in dilectum ſuum defixa hæſerit, indicatur hìc ſub ſomni metaphora, quo altum ſoporata deſcribitur; quãtum autem hæc ſpiritalis dormitio illi proſit, diuinus amator dilectæ conſulendi ſemper ſtudioſiſſimus innuit hac clauſula; *Adiuro vos filiæ Hieruſalem, &c.*

Patriarcha Iacob per integram noctẽ admirabili lucta cum Angelo ſub humana ſpecie Dei filium incarnandum repręſentante congreſſus ſic inualuit, vt eum ſtrictis lacertis detineret: colluctator victus victorem rogat, ne ab eius brachijs ampliùs conſtringatur. *Dimittę me, iam enim aſcendit aurora.* Gen. 32. cui ſtrenuus palæſtrita Iacob: *Non te*, inquit, *dimittam, niſi benedixeris mihi.* Hęc adeò expetita benedictio à Patriarcha, illius confirmatio erat, qua dominus fratris ſui Eſau à genitore Iſaac fuerat cõſtitutus. Cornelium à Lapide explicantem audiamus, qui Angelum Dei vicarium (D; margin: Gen. 32.; Cornelius à Lapide.)

carium ſic loquẽtem cum Iacob inducit. *Ne timeas fratrem tuum Eſau, ò Iacob, nam tuis violentis precibus apud Deum, licet quaſi renitentem, & colluctantem obtinuiſti, vt contra Eſau, omneſq; hoſtes tuos ſis infracto animo inſuperabilis, & victor. Hæc enim eſt benedictio hic data Iacobo, inquit S. Thomas, & Caiet.* Hinc ad vlteriora progrediamur, ducibus Auguſtino, & Paſchaſio hic de Sacramento corporis, & ſanguinis Chriſti c. 21. qui adnotat, quando Iſaac felicia precatus gnato Iacobo, ſimulq; filios matris ſuæ illi ſubiecit, bona, quibus anima fidelis per Sacramentum Euchariſticum ditari ſolet, adumbrata fuiſſe. Paſchaſij verba accipe ad illud

B

Gen. 27.
Paſchaſ.

Gen. 27. *Ecce odor filij mei, ſicut odor agri pleni, &c. De quo ſanè agro*, ait, *panis vita, ideſt caro, & potus ſanguinis credentibus quotidiè exuberat, & à fidelibus meſſuitur: in quo vtiquè Iacob verus benedicitur, & dominus fratrum ſuorum conſtituitur.*

Auguſtin.

Auguſtinus verò tom. 10. ſerm. 78. de tempore per Eſau ſubiugatum Iacobo opera carnis ſpiritui mancipata intelligit; dũ igitur Iacob paterna benedictione locupleratus adhuc inſtat, & vrget valida orationis lucta, vt etiam à ſupremo Numine benedictionem extorqueat, completa ſcilicet virtute donetur, qua contra Eſau queat prævalere, præclarum typum exprimit, à quo vnuſquiſquè fidelis monetur, quid illi præſtandum ſit, poſtquã

C

Prauos vt reprimat carnis motus pia anima cũ Domino ſũpta Euchariſtia pijs affectibus colluctetur.

Dominum in ſacra Synaxi recepit, vt impetret ab eo inſigne gratiæ donum pro comprimendis inſultantibus carnis motibus; diù nimirùm cum eodem precibus, & pijs affectibus colluctandum eſt, ad imitationem Patriarchæ, qui virum illum, Dei filium repræſentantem, pluribus horis ſub noctis caligine palæſtrando ità detinuit, vt abire non permiſerit, niſi obtenta ab eo priùs optata benedictione.

Tanquam leones igitur ignem ſpirantes ab illa menſa recedamus, facti Diabolo terribiles; & caput noſtrum mente reuoluentes, & charitatem, quam nobis exhibuit. ſic

D

D. Chryſ.

nos hortatur D. Chryſoſtomus hom. 61. ad populum. Sed quanam ratione cæleſtis hic ignis in nobis excitari, magiſquè accendi poteſt? Diſcamus hoc ab experimẽto regij Vatis. *Concaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exardeſcet ignis.* ſic ille teſtatus eſt Pſal. 38. Etenim

Pſal. 38.

qui perpendit immenſam Chriſti charitatem, qua carnem ſuam in cibum, & ſanguinem in potum tradidit; qui premit, quantum hoc in votis haberet, vt diceret ipſe: *Deſiderio deſideraui hoc Paſcha manducare vobiſcum*; ad tantum incendium facilè incaleſcet, & flamma reciproci

A

amoris concepta, & accenſa conflagrabit. Et certè cur fidelium multorũ adeò frigeſcit charitas, plurimiq; ità infirmi, & debiles ſunt, vt primo in tentationum limine ab infernali hoſte profligentur, quamuis Altaris pabulum frequentent, niſi quia vel nihil, vel perfunctoriè tantum cogitant, quali eſca veſcantur, quo ſublimi per eam amore ad redamandum prouocentur, ſed celeriter à diuino illo ſympoſio reſilientes ad mundi negotia redeunt, toti in curis temporalibus?

A Dæmone facillimè poculo profligãtur, qui celeriter à diuino ſympoſio reſilientes, ad mundi negotia redeunt.

Seruator noſter in horto, poſtquàm aliquantulum orauit, quos ſecum adduxerat, diſcipulos inuiſit, & cùm ſomno obrutos inueniſſet, non leuiter obiurgauit. *Sic non potuiſtis vna hora vigilare mecum?* Matth. 26. Mirabitur forſan aliquis, cur Dominus, cuius manſuetudo in omnes, & præcipuè in ſuos aſſeclas ſingularis erat, adeò inſuauiter locutus fuerit, quaſi humanæ conditioni, & conſuetudini, cuius eſt nocturnis horis ſopori ſuccumbere, non ſatis compateretur. Sed huius increpatoriæ locutionis cauſam perquiramus. Paulò ante Ieſus Euchariſticam refectionem ſumpſerat cum ſuis diſcipulis, quos ſecum in hortũ ad orandum comites habere voluit, vt nimirùm intelligerent, poſt ſacram communionem ſeceſſui, & orationi aliquo

Matth. 26.

C

temporis ſpatio vacandum; ea enim eſt valdè opportuna hora, dimotis omnibus mundi ſollicitudinibus in Deum mentẽ eleuandi, ab eoq; gratiarum auxilia efflagitandi, quibus rationi reluctantes ſentientis partis commotiones, dæmonumq; audaces aggreſſiones propulſentur; quoniam verò Chriſtus Apoſtolos, & præceptores elegerat, vt ſuis actionibus vitæ Chriſtianæ normam cæteris fidelibus prælinearent, & præcipuè quæ, ante, & poſt Synaxim, vt illa ad ſalutem proficiat, peragenda ſint, ſuo commonſtrarent exemplo, ideò ſapientiſſimus, & zelantiſſimus magiſter diſcipulorũ ſomnolentiam non diſſimulat, quia paſti Eu-

D

chariſtica cœna non recolunt illud maximum diuini amoris argumentum, non recogitant, qualem ſumpſerint alimoniam, nec contemplationi tantiſper vacant, nec gratiæ ſubſidia ad humanæ carnis imbecillitatem roborandam, dæmonumq; tentamenta ſuperanda implorãt, vndè non mirum ſi breui mundano timore conſternati, omnes relicto Domino fugerunt: Matth. 26. & Petrus ipſe, qui eam adeò inconcuſſam animi firmitatem iactauerat, vt quanquam vniuerſi ſcandalũ paterentur, tamen ſe non paſſurum promiſerit, muliercula ad vocem infidus à magnificis pollicitationibus

Xps Dominus in horto diſcipulos increpat, quòd ſacra dape refecti, ſomno obtui patiantur.

Matth. 26.

tur-

turpiter declinauit. Meritò igitur Redemptor noſter diſcipulos acriter increpauit illis verbis: *Sic non potuiſtis, &c.* ne ab eis, veluti anteſignanis ad cæteros Chriſtianæ Religionis cultores transferret tam detrimentoſa ſocordia, quæ pias meditationes, & orandi ſtudium poſt Euchariſtiæ manducationem negligit.

Si quis à chariſſimo amico ad ſecum conuiuandum inuitatus ſit, non ſtatim poſt epulas à menſa recedit, ſed colloquia miſcere, cordis arcana aperire, & conuiuantis opem, ſi qua in re eget, poſtulare ſolet, ratus accommodatum ſatis eſſe illud tempus; ita fidelis, qui ad magnum Altaris ſympoſium à benigniſſimo Domino aduocatus eſt, non ſtatim refectus diſcedat, cum Chriſto ſympoſiarcha aliquantulum commoretur, quæ appoſita fuerunt in regali menſa, attentè conſideret, ſermones fiduciali affectu habeat, & quales poteſt, maiores referat gratias. Hanc vtiliſſimam praxim ſuadebat S. Tereſia monialibus ſuis, eas ſic alloquens. Libenti animo cum Ieſu verſamini dilectiſſimę filiæ ſupercęleſti edulio paſtæ, ea enim eſt hora ſecum ſpiritaliter agendi valdè opportuna; animaduertite hoc plurimùm ad felices perfectionis progreſſus conducere; perpendite quòd ſuas ille peculiares delicias ducit à vobis detineri; vobis cordi ſit hac oblata occaſione frui, cum Domino ſermocinandi, niſi aliquam aliam prouinciam tunc ſubeundam vobis præſcribat obedientia, omni niſu contendite, ne animus veſter ab eo diuellatur; etenim ipſe vt optimus magiſter vos docebit, & ſingulari modo erudiet, licèt ſublimem illius ſapientiam non ita facilè haurire valeatis: ſi verò ad alia mentem veſtram conuerteritis, non habita tanti hoſpitis ratione, vobiſmetipſis adſcribite, ſi ingenti pro animabus veſtris emolumẽto fruſtremini; iſtud igitur aptiſſimum tempus eſt, quo à diuino præceptore inſtruamur, eius vocem auſcultemus, pedes ſubmiſſo affectu deoſculemur, & ne à nobis vnquam recedat, enixè rogemus. Hæc in vita S. Tereſiæ deſcripta à Didaco de Vyepes lib. 3. cap. 2.

Per ſacras epulas tempus aptiſſimũ eſt, quo à diuino pceptore inſtruamur.

In vita S. Tereſiæ.

Adiuro vos filiæ Ieruſalem, &c.

NOTVLA II.

Animam poſt Synaxim receſſui vacantem ſingulari modo protegit Dominus.

QVàm ſpecialem curam diuinus amator gerat animæ, quæ ſacro edulio refecta non ſtatim quæ actuoſæ ſunt vitæ munera reſumit, ſed aliquantulum contemplationi incumbit, indicatur hic, dum ſpõſus aduigilans introducitur, vt quemcũquè ſtrepitum à quieſcente dilecta auertat. *Adiuro vos filiæ Ieruſalem, &c.*

In leonũ antrum probus ille Daniel à furẽti Babylonenſis populi ira detruſus, inter famelicas, & voraces belluas incolumis manet, & ſic incluſus enumerat ieiunus ſex dies. Daniel. 14. *Miſerunt eũ in lacum leonum, & erat ibi diebus ſex.* Et ecce diuini Numinis iuſſu Habacuc ab Angelo per æthera deportatus prandiũ Danieli defert. *Erat autem Habacuc propheta in Iudæa, & ipſe coxerat pulmentum, & intriuerat panes in alueolo: & ibat in campum, vt ferret meſſoribus. Dixitquè Angelus Domini ad Habacuc; Fer prandium, quod habes, in Babylonem Danieli, qui eſt in lacu leonum.* Dan. 14.

Sed ſi ſeptima die ab illo beſtiarum ergaſtulo eripiendus erat Vates, vt ex ſacro textu liquet. *Venit ergo Rex die ſeptimo, vt lugeret Danielem: & venit ad lacum, & introſpexit, & ecce Daniel ſedens in medio leonum. Et exclamauit voce magna rex, dicens: Magnus es Domine Deus Danielis. Et extraxit eum de lacu leonum.* Quamobrem adeò ingens prodigium operatur Deus, vt à Iudæa in Babylonẽ tranſuehi iubeat per aera Habacuc ad alimoniam Danieli ſuppeditandam? Nonnè hic modico illo tempore ieiuniũ ſuſtinere poterat, nam & tres hebdomadas ſine cibo aliàs tranſegit? Daniel 10. & ſi fortè vires defeciſſent ad inediam tolerandam, certè Dominator vniuerſi, qui leones, ne in iuuenem inſurgerent, comprimebat, eundem etiam poterat ſuperna ope ſic roborare, vt aut fame non cruciaretur, aut ſaltem non interiret. Sub cortice huius hiſtoriæ arcana liceat inueſtigare. Daniel non priùs extractus à ferarum carcere, quàm eſca refectus in typo exprimit animam maximo in diſcrimine verſantem, quæ non niſi per ſa- Dan. 10.

Daniel inter leones, typus animæ maximo in diſcrimine verſantis.

A cræ alimoniæ ſumptionem pabulo illo Danieli ſubminiſtrato præſignatæ, à Domino feliciter liberatur. Porrò Daniel inter leones poſt manducationem ſedebat: *Et ecce Daniel ſedens in medio leonū*; præclaram ſcilicet idæam prælineans illius, qui poſt diuinum edulium ſolitarius ſedet, & leuat ſe ſuprà ſe, vt cum Domino altiſſima mente verſetur, eiuſq; ſuauiſſimo conſortio fruatur; hic autem quàm admirabili Dei protectione aduersùs quæcunq; extremam perniciem minitantia munitus ſit, Cyri Regis imperio è leonum ſpelunca Daniel vindicatus optimè declarauit.

Qui poſt cæleſtes epulas Domini vacat conſortio, diuina contra aduerſa omnia protectione munitur.

B Decreuerat orbis conditor primogenitos Aegyptiorum media ſub nocte Angeli miniſterio interimere. Exod. 11. Ne autem percuſſor Angelus Hebræorū ædes ingrederetur, in eorum valuis ſignum apponi mandauit, ſcilicet ſuper liminaria, vndique poſtes liniri ſanguine agni pro celebrando Paſchate occiſi: vt autem ſub hoc incolumitatis pignore inoffenſi remanerent Hebræi, iniunctum etiam illis fuit, vt ea nocte domi ſe continerent. *Nullus veſtrum egrediatur oſtiū domus ſuæ vſquè mane*. Exod. 12. Sed quid arcani hìc pro noſtro inſtituto? Sãguis ille agni legalis, Euchariſtici agni ſanguinem adumbrauit (vt vulgatum ſatis eſt) ob cuius participationem ea ſingulari gratia fideles tutantur, vt ab ignis, ab excidijs, à deuaſtationibus, à noxijs quibuſcunq; illæſi ſeruentur, ſi modò ſumpto ſupercæleſti illo ferculo foras non egrediantur, ſcilicet extra ſe ipſos non euagentur, ſed aliquantulum intra mẽtis ſuæ domicilium cogitationes colligant, eaſquè in Deum collineent, tam excelſum donum, quo fuerunt dignati, diligenter perpendant, cumulataſq; pro eo, vt par eſt, gratias referant. C

Exod. 11.

Exod. 12.

Poſt ſumptā Euchariſtiam ſe ſtatim colligat, qui à noxijs quibuſcunquè incolumis abire deſiderat.

Sed quoniam de Iſraelitis ſermo incidit, iuuabit & animaduertere, quòd eis ex Aegypto egreſſis, & eremi vias ſectantibus omniſarij ſaporis manna ex diuino munere cælum depluebat, & eiſdem ſupernus gubernator ſic proſpiciebat, vt longo quadraginta annorum itinere eorum calceamenta diuinitùs non fuerint ſciſſa, ne puluis poſſet intrare, quo pedes aſpergerentur; vbi enim noſter interpres Deuteronomij 8. verſ. 4. habet. *Et pes tuus non eſt ſubtritus*, Septuaginta vertunt, *Et calceamenta eorum non ſunt diſrupta*. & Oleaſter ex voce Hebraica pro *Batſek* legit: *Et pes tuus non fuit conſperſus*, puluere ſcilicet; Certè Hebræi proprijs laribus in Aegypto relictis, per inuia loca gradientes, manna enutriti eximium efformant ſimulacrum eorum, qui mentem à tumultuoſa vita, ab inquieto ſæculo, à mundanis diſtractionibus auertunt, vt dum Altaris eſca alūtur, in ſpiritali ſolitudine cum Domino commorentur, qui adeò peculiaribus gratiæ ſubſidijs fulciri ſolent, vt à minuto etiam terrenarum rerum puluere affectus ſuos incontaminatos retineant, quod ſymbolicè in Iſraelitarum calceamentis ſuperno adminiculo non ruptis, vt eorum plantæ à puluere eſſent intactæ, præmonſtratum fuit.

Deuter. 8.

Septuag.
Oleaſt.

Manna inter nemora paſti Iſraelitæ cæleſti Euchariſtiæ nectare refectos præfigurant.

Quæ eſt iſta, quæ aſcendit per deſertum, ſicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ, & thuris, & vniuerſi pulueris pigmentarij? B
Verſ. 6.

Indicatur ſenſus ad corticem litteræ.

Ponſus ad aprica loca, quibus mirificè oblectabatur, tum quia in ijs vineas plurimas, amœna vireta, & floriferos hortos ad omnẽ voluptatẽ excultos poſſidebat, tum etiam quia hac occaſione feras venatione inſectabatur, quod illi erat maximum delicium, ad hæc non C comite noua nupta ſine illius maxima afflictione redire non poſſe animaduertens, eam ſecum tranſuectare decreuit; quarè inſtructo magnifico apparatu, qualem ſummum Dynaſtam decebat, & ſplendor connubialis pompæ poſtulabat, thalamum, ſeu lecticam ad decumbendum, cùm opus fuiſſet, deferri mandauit, & pro illius cuſtodia ex peritiori claſſe deſtinatis armatis militibus, nouus maritus glorioſè proficiſcebatur D cum recenti coniuge, quæ à veſtibus, & crinibus ſpirantiſſimum diffundebat halitum: vndè ruris incolæ, & peregrini occurſantes miro modo ab vnguentis ſponſæ exhilarari, & à magnifici ſpectaculi in eremo non ampliùs viſi ſtupore abſorpti exclamant. *Quæ eſt iſta, quæ aſcendit per deſertum ſicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ, & thuris, & vniuerſi pulueris pigmentarij?*

Quæ eſt iſta, quæ aſcendit per deſertum, ſicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ, & thuris, & vniuerſi pulueris pigmentarij?

Enucleatur ſenſus ſpiritalis Euchariſtiam reſpiciens.

NOTVLA I.

Odoriferæ Chriſti fidelis virtutes, ſi Euchariſtico igne incaleſcãt, ſpiritalem fragrantiam in proximos effundunt admirabiliorem.

IN anguſtiſſimo Sacramento cæleſtis ignis cõtinuò flagrat, cuius typus fuit ille ignis, qui diuino iuſſu ſemper in Altari ardere debebat, C & ille carbũculus ignitus, quo labia Iſaiæ purgauit Angelus, Damaſcen. Damaſceno lib. 4. de fide cap. 14. interprete; hoc diuino incendio ſi tangantur virtutum aromata, quæ ſecum ad ſacram Synaxim pia anima defert, ſpiritalem ſuaueolentiam iaculantur adeò mirificã, vt homines, & ſuperni ſpiritus illa abundè tetreati exclament: *Quæ eſt iſta, quæ aſcendit per deſertum, ſicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ, & thuris, & vniuerſi pulueris pigmentarij?* Quaſi obſtupeſcentes dicant: O animam admirandam, quæ Altaris igne accenſa talem ſanctimoniæ odorem emittit, vt ſimilis omninò videatur paſtillo ex pluribus D odoratis compacto, qui dum à prunis concrematur, quoquò verſus halitus ſpirat iucundiſſimos.

Iacob ad genitorem Iſaac, vt feliciſſimam reportaret benedictionem, veſtibus acceſſit indutus auram efflantibus myrrhæ dulcem, qualem plurimi flores, & amœnæ herbæ redolere conſueuerunt; hanc ſuaueolentiam percipiens ſenex fauſta ſimul precatur gnaro. *Statimquè vt ſenſit veſtimentorum illius fragrantiam, benedicens illi, ait; Ecce odor filij mei, ſicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus. Det tibi Deus de rore cæli, &* A *de pinguedine terræ abundantiam frumenti, & vini.* ſic Geneſeos refert hiſtoria cap. 27. Gen. 27.

Verùm ſi Iacob benedictione illa inſigni ditatus quemcunq; fidelem ſacroſanctæ Euchariſtiæ dono locupleratum præſignauit, iuxtà vulgatum Paſchaſij Paſchaſ. interpretamentum de Dominici corporis, & ſanguinis Sacramento cap. 21. profectò Iacobi veſtimenta adeò eximiè fragrantia admirabiles virtutum ſuffitus exhalantes ab anima diuinis flammis in ſacra menſa exæſtuante præindicarunt. Suaueolentes Iacobi veſtes virtutũ odorẽ præfigurarunt animæ in ſacra mẽſa æſtuãtis.

Ritus à Domino Exod. 30. præſcriptus erat, vt Aaron, & nati eius ad ſacerdotale munus electi, ſpirantiſſimo B delinirentur vnguento, quo typo optimè indicatur, quàm præſtantibus virtutibus Exod. 30. olere debeant non modò veri Chriſtianæ Religionis Sacerdotes presbyteratus ordine inſigniti, ſed & cæteri fideles de Sacramento Altaris participantes, hos enim omnes vetuſtæ legis Sacerdotes denotabant, quo in ſenſu explicari poteſt Ambroſius in 16. Luc. aſſerens omnes Chriſtianos dici poſſe Sacerdotes. Sed quæ pro maiori propoſiti thematis comprobatione faciunt, proſequamur. Ad Euchariſtiã accedentes virtutũ vndiq; diffundant odorem. Ambroſ.

Iſraelitæ adolebant thymiama in tẽplo, vbi erat arca Domini, hoc autem C thymiama ex ſelectioribus aromatum ſpeciebus coaleſcebat, vt conſtat ex ſacro textu. *Dixitquè Dominus ad Moyſen: Sume tibi aromata, ſtacten & onycha, galbanum boni odoris, & thus lucidiſſimum, æqualis ponderis erunt omnia: facieſq; thymiama compoſitum opere vnguentarij, mixtum diligenter, & purum, & ſanctificatione digniſſimum. Cumquè in tenuiſſimũ puluerem vniuerſa contuderis, pones ex eo coram tabernaculo teſtimonij, in quo loco apparebo tibi. Sanctum ſanctorum erit vobis thymiama. Talem compoſitionem non facietis in vſus veſtros, quia ſanctum eſt Domino.* Exod. 30. O benè expreſsũ ſymbolum, quo ſignificẽtur gratiſſima Deo, Exod. 30. D Angelis, & hominibus Euangelicæ perfectionis ſuffimenta, quæ ab anima pia, dum igne ſupercæleſti in Altaris menſa exardeſcit, euaporant.

Magdalena ſtatim ac diuino amore calere cœpit, ſollicito gradu ad Simonis ædes, vbi Redemptor noſter conuiua erat, properauit; hic cumulata religioſi cultus obſequia amoris ardore impellente Domino præſtitit pia mulier, quæ *ſtans retrò ſecus pedes eius, lacrymis cœpit rigare pedes eius, & capillis capitis ſui tergebat, & oſculabatur pedes eius, & vnguento vngebat.* ſic Luc. 7. recenſetur. Luc. 7. Maria Lazari ſoror ſtans ad pedes Saluatoris vim

Eu-

Paulin.

Euchariſtici Sacramenti perſenſit, vt venuſtè notauit Paulinus epiſt. 4. *Qua ipſum vinum; inquit, viuificumquè panem manibus, & ore præſumpſit, ſanguinem quoquè calicis, antequam fieret calix ſanguinis, oſculis ſugentibus prælibauit, & in ipſo corpore Chriſti corpus accepit.* Pedes Chriſti myſtico in ſenſu, Euangelij ſectatores ſunt, Auguſtino expoſitore in Pſal. 51. Quarè Magdali Domina ſanctæ dilectionis feruore incitata, ſuauiſſimo vnguento Dominicas plantas irrorando, cuius odore domus repleta eſt, egregiè præmonſtranit, quàm dulci euaporatione ſpiritali Chriſtianus cœtus perfundendus ſit à deuotæ animæ virtutibus, ſi has cæleſtis ſacræ Synaxis flamma calefaciat.

Auguſtin.

Ex ęſtuātes Euchariſtico igne virtutes ſpiritalē odoris fragrātiam euaporant.

Quæ eſt iſta, quæ aſcendit per deſertum, &c.

NOTVLA II.

Virtutum humanarum imbecillitas mirabiliter firmatur à vi Euchariſtici Sacramenti.

NON rarò in hac mortali vita hominis cogitationes, quantumuis ſanctæ, dum in ſublime feruntur, ab irruentibus caducarum rerũ phantaſmatibus turbantur, retorquentur, ad terram miſerè deijciũtur, ſæpè pia vota à tentationum flabris agitata tenues reſoluũtur in auras; pluries ſtudioſi actus ab obuijs difficultatibus oppreſſi ſuo fruſtrantur fine, & vt breui epilogo rem perſtringam, quidquid perfecti operatur homo, qui ſuapte natura nunquam in eodem ſtatu permanet, inſtabilitati eſt obnoxium. Verùm licèt ita res ſe habeat, deuotè tamen cõmunicans ea gratia donari, & eo charitatis feruore accẽdi poteſt, vt inflexibili conſtantia directo tramite ad ſummos perfectionis apices tendat. Hoc à Spiritu Sancto innui reor, dum Euchariſtici conuiuij ſponſa virgulæ fumi aſſimilatur. *Qua eſt iſta, qua aſcendit per deſertum, ſicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ, & thuris, & vniuerſi pulueris pigmentarij?* vel vt ex Hebręa voce תימרות *Thimeroth* Pagninus, & Vatablus vertunt. *Quæ eſt iſta, quæ aſcendit de deſerto, ſicut columna fumi.* Quarè ſicut mirum videtur, quòd ſubtilis, & attenuata euapo-

Pagnin. Vatabl.

A ratio æqualis conſcendat, & per amplã; atq; apertam aeris planitiem ita recta ſe attollat, vt nullis ventorũ flatibus inflectatur; ita ſtupor eſt, quòd homo ex ſua naturali conditione, vanitati, & mutabilitati ſubiectus, tali firmetur gratia, & ea dilectione igniatur per ſacram Synaxim, vt aduerſus quoſcunquè tentationum impetus inſtar immotæ columnæ remaneat, nullis quantumuis nequiſſimorum ſpirituum flabris concutiatur, & in hoc mundi deſerto, vbi aduerſantis fortunæ tempeſtates inſurgunt, rixæ tumultuant, ſæuiunt tot vitiorum procellæ, inturbatus exiſtat.

Homo mutabilitati ſubiectus ſit per ſacram Synaxim immobilis

B Quantum Euchariſtia ſpiritalis ignitionis, & diuinitatis nobis impertire poſſit, optimè adoctat S. Damaſcenus lib. 4. de fide cap. 14. cuius verba excipe: *Apponentes oculos, & labia, & frontem, diuinum carbonem concipiamus, vt ignis in nobis deſiderij aſſumens ex eo carbone ignitionem comburat peccata noſtra, & illuminet corda noſtra, & participatione diuini ignis igniamur, & deificemur.* Perpende verbum hoc, *deificemur*, ſcilicet Deo ſimiles aliqua ratione reddamur, atquè ita quemadmodum Deus nullis ſubiacet viciſſitudinibus, ſed ſemper idem eſt, ſic & nos illius diuinæ immutabilitatis participes per deuotam ſacrę alimonię ſumptionem pro noſtro captu efficiamur.

Damaſcen.

Diuinæ immutabilitatis particeps homo.

C Cum Chriſti humanitate in Euchariſtia concomitanter eſt præpotens ille Deus, qui olim conſtituit firmamentum in medio aquarum, Gen. 1. Quarè ſicut tunc ædificium inconcuſſum ſtabiliuit inter aquas, quæ natura ſua ſunt fluidæ, & facillimè ventis ſpirantibus agitantur, & fluctuant, ita mortalium virtutes licèt liquida aqua mobiliores ſint, ſuo tamen omnipotenti influxu, quem maximè per ſacram Synaxim in animas deriuat, ne vacillent, efficit.

Gen. 1.

Mortalium virtutes in ſacra menſa firmantur.

Accidentia, quæ habent eſſe adeò tenue, vt non niſi ſubiecto innixa naturali lege conſiſtere queant in auguſtiſſimo D Altaris Sacramento, vt Catholica veritas docet, ſine vllo corporeæ ſubſtantiæ fulcro exiſtunt. Hinc cogitare poſſumus, ſi talẽ Numen transfundit firmitatem in panis, & vini accidentia, quæ in Euchariſtia reperiuntur, vt deſtituta ſubiecti ſuſtentaculo ſubſiſtant, qualem maiorem communicabit ſtabilitatem virtutibus animæ eiuſdem Sacramenti factæ participi? Vndè ſicut accidentia in ſacrata hoſtia, quæ ſubiecti fulcimento remoto, ex ſua naturali debilitate penitùs interire deberent, ope diuina ſuffulta ſuum retinent eſſe, ita Chriſtianæ virtutes ex humanæ infirmitatis conditione labiles, &

deci-

deciduæ per Euchariſtiæ gratiam, ne corruant, mirificè ſuſtentantur.

Parauerat prandium meſſoribus ſuis Habacuc, & ecce Angelus à Deo miſſus eum per æthera à Iudæa in Babylonem deportat, vt cibos illos Danieli leonum antro incluſo ſuppeditet. Sed per quam corporis partem Angelus tráſuehit Prophetam? per capillum. *Erat autem Habacuc Propheta in Iudæa, & ipſe coxerat pulmentum, & intriuerat panes in alueolo: & ibat in campum, vt ferret meſſoribus. Dixitq; Angelus Domini ad Habacuc: Fer prandium, quod habes, in Babylonem Danieli, qui eſt in lacu leonum. Et dixit Habacuc: Domine, Babylonem non vidi, & lacum neſcio. Et apprehendit eum Angelus Domini in vertice eius, & portauit eum capillo capitis ſui*. Daniel 14. Cur per exilẽ, & tenue capillum, & non per brachia, aut lacertos, aut humeros cæleſtis miniſter apprehendit Habacuc? per has enim partes tutiori, & commodiori modo transferri poſſe videbatur. Arcani myſterium agnoſcamus hic; Pabulũ, quod Habacuc Danieli detulit, Altaris refectionem adumbrauit, qua diuina prouidentia hominem hoc mundi ergaſtulo detentum ſpiritaliter alit: huius autem ſacri cibi tanta eſt virtus, vt in homine illi adhærente, quidquid imbecillius, atq; debilius reperitur, admirando penitùs modo corroboretur.

Dan. 14.

Cur Habacuc per capillũ apprehenditur.

Quidquid eſt imbecillius in homine corroboratur ſacra Altaris alimonia.

Quæ eſt iſta, quæ aſcendit per deſertum, &c.

NOTVLA III.

Anima in ſacra menſa aliquandò tali dilectione Dei inflãmatur, vt, dum ipſa conſideratione, & affectu ad cæleſtia fertur, etiam corpus ſecum è terra eleuet.

Recta conſcendens virgula fumi ex odoratis mixturis, vi caloris ab igne procedentis, cuius eſt ſubiectum, cui inſidet, ni prædominante nimia grauedine deprimatur, in ſublime tollere, appoſitè animam denotat, quæ igne diuinæ dilectionis in Euchariſtia exardeſcente accenſa ad ſuperna feliciter tendat, ità vt diſciplinis Spiritus Sancti attenuata, vt cum Caſſiodoro hîc loquar, non habeat groſſitudinem carnalium deſideriorum, quin & tanto ſuperni Numinis impulſu ſurſum rapiatur quandoquè, vt corpus ipſum, quo adhuc illa circundatur, non obſtante terrenæ molis pondere in altum euehat, quaſi neſcio quid glorioſæ illius dotis, quæ agilitas dicitur, particeps factum videatur.

Caſſiodor.

Deferebat Habacuc operarijs ſuis epulas, & de repente ab Angelo per aera in Babylonem tranſportatur, vt Daniel 14. recenſetur. Verùm ſi refectione, quam Propheta parauerat, ſacroſanctum pabulum deſignabatur, vt etiã antecedenti notula diximus; certè illa admirabilis viri per æthera tranſuectio ineffabiles eleuationes, quas non ſolùm in mente, ſed in corpore etiam ſacra Synaxis operatur, prænotauit.

Dan. 14.

Habacuc per aera Danieli cibũ ferens, eleuationes, quas ſacra Synaxis operatur, prænotat.

Dum Arca fœderis de domo Obededom feſtiua pompa, varijſq; religionis obſequijs traducebatur, ipſe regius Vates ante eam toto conatu ingentes edebat ſaltus: *Dauid autem totis viribus ſaltabat*. 2. Reg. 6. Plura ſub huius hiſtoriæ vmbraculo myſteria obteguntur; hoc ex eorum potiſſimis eſſe arbitror, ſcilicet vt illis Dauidicis ſaltibus ſpiritales aſcenſus denotentur, quibus virtute Euchariſtiæ, cuius figura notiſſima erat arca, pia anima aliquoties ea vi supernè effertur, vt ſimul & corpus in aera ſubleuetur.

2. Reg 6.

Euchariſtiæ virtute pia anima ea vi supernè effertur, vt corpus etiã in aera ſubleuetur.

Seruator noſter tempore, quo Euchariſticam cœnam condidit, pedes Apoſtolorum abluit. *Cœpit lauare pedes diſcipulorum*. Ioan. 13. Quid myſticè plantarum ablutio deſignet, percipiamus à Philone lib. de victim. *Pedum verò*, inquit, *lotio ſignificat non humi poſt hæc inſcedendum, ſed per æthera. Amans enim Deum anima re vera in cælum à terris emigrat, ſumptiſquè alis petit ſublimia, cupida oberrandi cum Sole, Luna, cæterarumq; ſtellarum ſacra militia ipſo Deo duce, atq; Imperatore, cuius inexpugnabilis regni iuſtè moderatur vniuerſa, & ſingula*. Hinc ſatis intelligere poſſumus, quid ſapientiſſimus magiſter Chriſtus pedes diſcipulorum, quos ad ſacroſanctum epulũ admittere decreuerat, abluendo indicare voluerit. Nimirùm Apoſtolos, cæteroſquè omnes de ſacra menſa dignè participantes, ea gratia fore donandos, qua per affectum humi repere deſinerẽt, ſublimia verò, & excelſa, Numine duce, peterent; tanto autem diuini Spiritus impetu anima quandoq; ſurſum attollitur,

Ioan. 13.

Philo.

Sacro cibo refecti humi repere deſinunt, & ſublimia ſẽper petunt.

vt corpus è terreno ſolo in ſublime ſecũ trahat, quod in pluribus ſanctis contigiſſe nouimus, quorum exempla aliqua infra ſubnectemus.

Ioan. à Ieſu Maria.

In compendio vitæ S. Tereſiæ, quod Ioannes à Ieſu Maria compilauit lib. 4. cap. 9. hæc de illa referuntur. *Quod omnes vehementiùs commouit die quodam, qui ſanctiſſimo Patri noſtro Ioſeph ſacer erat, cùm poſt Sacramenti ſumptionem in choro eſſet, à terra palmos duos, aut tres extolli viſa eſt.*

Margarita filia Regis Hungariæ, cùm ſacrá communionem erat ſumptura, pridiè nihil præter panem, & aquam ſumebat, & noctem inſomnem orando ducebat. Sumebat autem ipſum Sacramentũ magna deuotione, & lacrymarum imbre, adeòq; interdum in ſpiritu rapiebatur, vt eſſe mortua videretur, nec rarò viſa eſt inter cælum, & terram ſuprà cubiti altitudinem eleuata, nullis corporis sẽſibus vtens. Hæc ſcribit Garinus apud Surium die 28. Ianuarij.

Garin.

Antonius Gallonius.

De S. Philippo Nerio hæc in eius vita ab Antonio Gallonio deſcripra leguntur. Initio Sacerdotij cùm in Eccleſia S. Hieronymi ſacrum ageret, tanta repentè diuini ſpiritus abundantia replebatur, vt aquam, vinumquè in calicem de more infundere vix poſſet: Adeò enim eius manus in altum attollebantur, vt exilire quodammodò, & ſaltitare viderentur; atquè ille niſi brachio ad Altare tanquam adminiculo, maximo adnixus ſtudio, cœptum opus proſecutus eſſet, nihil egiſſe vnquam. Huius diuiniſſimi Sacramenti, ſupra quàm dici poteſt, cupidiſſimus, amantiſſimuſq, val ex eo ſolùm, quòd vacuum calicem in manibus teneret, incredibili perfundebatur lætitia. Quo tempore ſalutarem hoſtiam de more attollebat, ità eius mens rapiebatur in Deum, vt manus ſublimè erectas deponere non poſſet. Retulit ille poſtea videri ſibi, ſe ab aliquo apprehendi, atque altè à terra per vim mirabiliter ſuſtolli. Eamquè ob rem in hanc deindè ſe dedit conſuetudinem, vt ſalutarem hoſtiam quanta maxima poſſet, celeritate attolleret, & demitteret. In ſacro faciendo, vbi vel maximè ad offertorium ventum erat, ea afficiebatur dulcedine, vt inter celebrandum toto corpore contremiſceret, ſaltitaretquè; quos ille impetus vt reprimeret, vertere ſe ſæpiſſimè conſueuit, nunc in dextrum latus, nunc in ſiniſtrum; modò pede terram percutere, modò demum caput perfricare manu. Vnum hoc tacitus præterire non poſsũ, in quo diuini amoris vis euidenter apparet. Mos illi erat, vt ſine impedimento rem diuinam ageret (raptus enim, & ecſtaſes timebat) vt antequàm ſacris ſe indueret veſtibus, id omni ſtudio ageret, vt ſpiritus vehementiam, ardoremq; quo aſſiduè æſtuabat, vtcunq; comprimeret: nunquam enim ille cùm ſubitò abſtractus à ſenſibus, tota mente in rerum cæleſtiũ contemplationem raperetur, ſacrum feciſſet, abſoluiſſetq; niſi in vnam illam rem incubuiſſet, vt animum à diuinis auocaret. Et hæc quidem quanquam ille faciebat, eos tamen diuini amoris impetus ſuſtinebat, vt lacrymis totus conficeretur; ſingultus frequentiſſimos ederet; ſaltitaret: quibus fiebat, vt cogeretur ſæpiſſimè à ſacro faciendo eouſquè ceſſare, quoad vires corporis, quas Chriſti amor abſtulerat, iterùm ſe collegiſſe ſentiret.

Quæ eſt iſta, quæ aſcendit per deſertum, &c.

NOTVLA IV.

Quò perfectiori fide quis ad Altaris Sacramentum accedit, eò meliùs diſponitur ad illius ſublimia myſteria cognoſcenda.

VIrgula fumi alta petens accommodatè ſignificat animam fidei innixam ad excelſa arcana, & maximè ea, quæ in Sacramento continentur, contemplanda, diuina virtute eleuari: fumus enim, cùm ſecum obſcuritatem ſemper habeat, aptiſſimè fidem, quæ eſt non apparentium argumentum, adumbrat.

Ieremias ſodalibus comitatus, tabernaculum, arcam, & Altare Numine inſpirante in antrum deduxit, ibiq; incluſit. *Veniens ibi Ieremias inuenit locum ſpeluncæ: & tabernaculum, & arcam, & Altare incenſi intulit illuc, & oſtium obſtruxit. Et acceſſerunt quidam ſimul, qui ſequebantur, vt notarent ſibi locum: & non potuerunt inuenire.* 2. Machab. cap. 2. Tabernaculum illud in typo erat incarnatum Verbum, de quo Paulus ad Hebr. 9. *Tabernaculum non manufactum, &c.* Arca Euchariſtiam; Altare verò aram, in qua Sacramentum conficitur, præſignabat: ad penetranda, quæ in his delitеſ-

2. Machab. 2.

Ab Heb. 9.

liteſcunt, myſteria, aditus intercluſus eſt ſocijs Ieremiæ, ideſt ſenſibus hominis, hi enim ad notitiam abſconditi corporis, & ſanguinis Dominici ſub panis, & vini accidentibus peruenire nequeūt. Vt autem Vates cognouit, quos comites habebat, perſcrutatos fuiſſe locum, ſubdit: *Quòd ignotus erit locus, donec congreget Deus congregationem populi, & propitius fiat: & tunc Dominus oſtendet hæc, & apparebit maieſtas Domini, & nubes erit.*

Fideles mirabiliter erudiuntur, vt Chriſti humanitatem, ac maieſtatem ſub panis, ac vini ſpecie contineri intelligant.

Hoc oraculo præmonſtratum fuit ſupernaturale lumen, quo Catholicorum cœtus ſic erudiendus erat, vt in auguſtiſſimo Sacramento ſub panis, & vini ſpecie Chriſti humanitatem, diuinamq; maieſtatem contineri intelligerent. Conſi-B derabis forſan hæc poſtrema verba: *Et apparebit maieſtas Domini, & nubes erit.* quæ non ſatis inter ſe conſonare videntur, maieſtatis enim fulgor nube potiùs occultari poteſt, ſicut videmus coruſcātes Solis radios nubis vmbella quandoquè velari; ſed egregiè docemur hic Euchariſtiæ diuina myſteria eò magis innoteſcere, quò fidei nubes circa ea extenditur.

Euchariſtiæ myſteria eò magis innoteſcūt, quo fidei nubes circa ea extenditur.

Iſa. 6.

Vidi Dominum, dicit Iſaias 6. *ſedentem ſuper ſolium excelſum, & eleuatum: & ea, quæ ſub ipſo erant, replebant templum: Seraphim ſtabant ſuper illud: ſex alæ vni, & ſex alæ alteri: duabus velabant faciem eius,* C *& duabus velabant pedes eius, & duabus volabant. Et clamabant alter ad alterum, & dicebant: Sanctus, Sanctus, Sanctus, &c.* Sed cuius vultum, atquè pedes? Numinis, an ipſorum ſpirituum? Vtraquè expoſitio patronos habet, ſed maior pars, Angelorum lumina, veſtigiaq; velata exiſtimat, vndè Symmachus vertit: *Velabant faciem ſuam.* de qua re videri poteſt Gaſpar Sanctius, & Aluarez in citatum textum. Throno Dei, quem aſpexit Propheta, Altaris Sacramentum; Seraphim verò illum circumambientibus, communicantes ſignificantur. Inſinuauit Chryſoſtomus hom. de Chriſti miraculis, cuius verba excipe. *Et ſi vos* D *quidem Rex ad conuiuium vocet, cum timore accumbitis, ciboſq; appoſitos cum reuerentia, & ſilentio ſumitis: Deo autem vos ad ſuam menſam vocante, filiumq; ſuum vobis apponente, vbi Angelicæ poteſtates aſſiſtunt cum timore, & tremore, vbi Cherubini velant facies ſuas, atquè Seraphim cum tremore clamant, Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus, vos auditis tumultuando, & vociferando ad ſpiritale illud conuiuium accedere.* Apertiùs Iuſtinus Martyr quæſt. 44. ad orthodoxos. *Per viſionem*, inquit, *Iſaiæ Prophetæ, declaratum eſt Chriſti myſterium in ſolio, & eſu ſuæ ſanctæ carnis ex-*

Gaſpar Sanctius.
Aluarez.
Chryſoſt.
Iuſt. Mart.

A *piantis peccatū impiorum hominum.* Quarè Seraphim alarum tegmine faciem, & pedes tegentes, duabus verò alis volantes, ſimulacrum aptè efformant fidelis animæ, quæ felici volatu, dum fidei velamine, intellectus oculis coopertis, ſubmiſſo affectu tantum veneratur myſterium, in altum ſe erigit, multaquè ſublimia de hoc Sacramento diuina luce illuſtrata percipit.

Qui fidei velo Euchariſtiæ venerabitur myſteriū, mira diuina luce illuſtratus de hoc Sacramento edocebitur.

Peregrinātem per ignotas eremi vias Iſraeliticum populum præibat Dominus ad oſtendendam viam, per diem in columna nubis, & per noctem in columna ignis. Verùm nonnè ab exordio mundi præpotens Deus condidit Solem, vt luceret per diem, Lunam in poteſtatem noctis, vndè hæc duo luminaria ambulantibus vias ſatis demonſtrare potuiſſe videbantur? Et cur nubes, quæ ſua caligine lucem opacat, iubar obfuſcat, ductricis munus obit? O egregium myſterium! vtraquè columna ignis, & nubis Euchariſticum Sacramentum præſignabatur, quod in tenebris ſub fidei regmine inſtar ignis columnæ illuminat, & in claritate diei inſtar nubis tenebreſcit, quia eius arcana, qui intuitiuè cognoſcere præſumit, caliginoſam nubem ſibi oppoſitam experitur; etenim talia admirāda in eo occultantur, quæ nec ſenſu percipi, nec humani intellectus perſpicacia attingi queunt; deambulanti verò per obſcuritatem noctis, hoc eſt, ſola fide, eſt columna ignis, fax ſcilicet diuinæ lucis præuia affulget, qua non ſolùm certa demonſtratur via, ſed quandoquè etiā animæ fidelis mens ita deſuper irradiatur, vt ineffabilibus modis abditiſſima quædam huius Sacramenti arcana illi pandātur. Huic expoſitioni fauet Drogo ſerm. de Sacramento Dominicæ Paſſionis. *Gradere nunc & nobiſcum Domine, ne deſolemur, & triſtemur in via hac, qua ambulamus; quoniam tu ipſe quondam præcedebas filios Iſrael in columna nubis per diem, & in columna ignis per noctem.* D *Quæ eſt nubes, quæ præcedit viros Iſraelitas, niſi veriſſimum, & ſanctiſſimum corpus tuum, quod in Altari ſumimus, in quo velatur nobis altitudo diei, immenſitas maieſtatis tuæ, cuius calorem, & ſplendorem mortalis infirmitas ſuſtinere non poſſet, niſi mediatrix nubes interpoſita, & ardorem temperaret deſuper, & tutam ſubtus viam præmonſtraret? hanc nubem totus exercitus tuus ſequitur Domine Rex Sabaoth; qui autem non ſequitur eam, in tenebris eſt, & in tenebris ambulat, & neſcit quò eat.*

Euchariſtici myſterij arcana panduntur ijs, qui fide ducæ ſacræ mēſæ accumbunt.

Drogo.

Admirationem concitare videtur, quòd quinq; millia virorum miniis ederint in illo conuiuio, quod illis parauit

Chri-

Chriſtus in loco campeſtri, etenim ſolum quinque panes eiſdem in edulium fuerunt diſtributi, *Et impleuerunt duodecim cophinos fragmentorum ex panibus hordeaceis, quæ ſuperfuerunt.* Ioan. 6. aliàs verò copioſiori pabulo pauciores fuerunt refecti, nimirùm quatuor millia hominum, qui ſeptem panibus paſti ſunt, & fragmenta ad implendas tantùm ſeptem ſportas remanſere. *(Ioan. 6.)*

Huius rei ſacramentum agnouit Diuus Chryſoſtomus homilia 8. in Marcum, vbi ſic venuſtè loquitur. *Videte quid dicat: Quatuor millia hominum comedunt ſeptem panes: de quinque panibus implentur duodecim cophini. De ſeptem panibus implentur ſeptem ſporta: de minori numero minus remanet; de maiori numero plus remanet. Iſti enim quatuor millia, minor quidem in numero, cæterum maior in fide. Qui maior in fide, plus comedit; & quia plus comedit, minus ei remanet.* *(Chryſoſt.)*

Premo hæc verba, *qui maior in fide, plus comedit*, ex quibus indicatur, quò præſtantior eſt fides in ſacræ menſæ conuiua, eò vberiores fructus percipit, eò altiùs de illius Sacramenti arcanis illuminatur. *(Quò fides præſtantior eò ſacræ menſæ fructus vberior.)*

Nouati Euchariſt. Amores. Tom. I.

A *En lectulum Salomonis ſexaginta fortes ambiunt ex fortiſſimis Iſrael. Verſ. 7.*

Omnes tenentes gladios, & ad bella doctiſſimi: vniuſcuiuſque enſis ſuper femur ſuum propter timores nocturnos. Verſ. 8.

SEnſus ad corticem litteræ huius verſiculi habetur ſupra in expoſitione verſiculi, *Quæ eſt iſta, &c.* B

Enucleatur ſenſus ſpiritalis Euchariſtiam reſpiciens.

NOTVLA I.

Pacis, & reconciliationis arrhã exhibet Dominus in Altaris Sacramento.

C LEctulus Salomonis myſticè Euchariſtia eſt, in qua Chriſtus Princeps pacis maximè mitis eſt, & diuinæ vltionis furorem ab improbis concitatum cõprimit. *(Lectulus Salomonis Euchariſtiã denotat.)*

At verò Melchiſedech Rex Salem proferens panem, & vinum, erat enim Sacerdos Dei altiſſimi. Geneſ. 14. Melchiſedech hoc loco figuram prælineauit Chriſti Domini Euchariſtiam condentis, vt colligitur ex Pſal. 109. & Apoſtolo ad Hebræos 7. vox verò, *Salem*, pacem ſonat; Rex igitur pacis in Sacramenti inſtitutione nominatur Seruator noſter, vt intelligamus illum pacifici Regis perſonã D ſuſtinere, dum ſub panis, & vini ſpeciebus continetur. Accinit nobis Clemens Alexandrinus lib. 4. Stromatum. *Salem enim, inquit, pax exponitur, cuius Seruator noſter Rex deſcribitur, quem dicit Moyſes Melchiſedech, Rex Salem, Sacerdos Dei altiſſimi; qui panem, & vinum dedit in nutrimentum, in typum Euchariſtiæ.* *(Gen. 14. Pſal. 109. Ad Heb 7. Chriſtus in Euchariſtia pacifici regis perſonã ſuſtinet. Clem. Alex)*

Ingenioſo ſtratagemate adaptauit Rebecca gnatum Iacob ad paternam benedictionem obtinendam à caligante Iſaac; *pelliculas* (ſcilicet) *hædorum circumdedit manibus, & colli nuda protexit.* Gen. 27. Sagax mulier exiſtimauit hanc ſolam extrinſecam in minoris filij *(Gen. 27.)*

eſſe ſimilitudinem cum germano natu A grandiore hiſpido ſatis futuram, vt Iacob pro Eſau à genitore Iſaac haberetur, benedictionemq; reportaret. Verùm, nonnè Iacob paterna benedictione frumenti, & viui locupletatus, Chriſtū adumbrauit, qui à Patre æterno ditatus eſt Euchariſtico frumento, & vino, factus nimirùm tanti Sacramenti Inſtitutor, per quod tot animæ ſanctificantur, quæ ſunt pretioſa ſupellex Seruatoris noſtri? Porrò ſicut Iacob nihil de fratre fero, & rigido habebat, ſed totus lenis erat, aſperitatis tantùm ſuperficiem ab hœdinis pellibus mutuauit; ita Dominus noſter ſub ſacris ſpeciebus, nihil de antiquo illo rigore, quo adeò acriter in peccatores inuehebatur, vt vltionum Deus nominaretur, retinuiſſe videtur, ſed ſummè clemens, & benignus apparet, & ſi quandò ſeueritatis aliquid exercet, hoc euenit, quia ſicut Iacob pelles hœdinæ aſperitatem aliquam ſubminiſtrarunt, ita ille nimia improborū petulantia exaſperatur.

Chriſtus in ſacra menſa ſummè clemens.

In conuiuio illo à Sapientia inſtructo vinum non deerat, ſine quo epulæ iniucundæ fuiſſent, ſed non merum, *miſcuit vinum*. Prouerb. 9. Quam ob cauſam vinum aqua temperatur? certè in vino ea ineſt vehementia, quæ ſtrenuum quēcunq; hominem proſternere valet; egregiè enim Seneca epiſt. 83. *Alexandrum*, inquit, *tot itinera, tot prælia, tot hyemes, per quas victa temporum, locorumq; difficultate tranſierat, tot flumina ex ignoto cadentia, tot maria tutum dimiſerunt, intemperantia bibendi, & ille herculaneus, ac fatalis ſcyphus condidit*. Et venuſtè Ambroſius de Elia, & ieiunio cap. 13. *Quos mane, ait, inſignes armis ſpectaueris, vultu minaces; eoſdem veſperi cernas etiam à puerulis videri ſine ferro vulneratos, ſine pugna interfectos, ſine hoſte turbatos, ſine ſenectute tremulos, in ipſo iuuentutis flore marceſcentes*. Quin & armatas cohortes profligare ſolet, excipe Auguſtini verba to. 9. ſerm. de ſobriet. & virginit. *Inuicti exercitus, vino dominante, extincti ſunt, & ſeruitutis iugo ſubacti; innumerabiles iugum dominationes diù recuſantes, vinolentia in alienum redegit arbitrium*. Quid mirum igitur, ſi vinum, quod Sapientia propinat, aqua ſit dilutum, ſic enim vini maxima vis cohibetur, ne hominem lædat; verè enim Tibulli Muſa cecinit.

Prouerb. 9.

Seneca.

Ambroſ.

Auguſtin.

Tibull.

Mixtaq; ſecuro eſt ſobria lympha mero.

De qua re doctè diſſerit Cornelius Celſus lib. 1. de medic. cap. 4. Sed quæ pro noſtro ſcopo traduntur hìc, attendamus in ſympoſio à Sapientia parato ex vulgata Patrum expoſitione ſacroſanctū

Cornel. Celſus.

Dominici corporis, & ſanguinis epulum præſignatum fuit, in quo vt quantum temperatus ſit diuinæ iuſtitiæ ille furor, quo Deus fortis, & terribilis olim capita inuadebat, ſoluebat membra, homines ſternebat ſolo. *Percuſſit de viris Bethſamitibus, eo quòd vidiſſent arcam Domini: & percuſſit de populo ſeptuaginta viros, & quinquaginta millia plebis*. Reg. 1. cap. 6. appoſito ſymbolo vini aqua mixti ſignificatur; ſicut enim merum, cuius tam forte robur eſt, vt vidimus, quàm terribilis extiterit priùs dominator ille omnipotens ſuper filios hominū, ita vinum aqua dilutum, quàm mitigatus ſit, aptè adumbrat.

Sacro in ferculo diuinæ iuſtitiæ, furor temperatur.

1. Reg. 6.

B Diſquiri poteſt, cur Dominus noſter eam locutionis formulam ad conficiendum Altaris Sacramentum præſcripſerit, vt ex vi verborum, quæ ad humanitatem aſſumptam ſpectant, ponantur in Euchariſtia, nempè corpus in conſecratione panis, & ſanguis in conſecratione vini; vt huius myſterium aliquod nobis pandatur, in mentem reuocemus Chriſtum vt hominem reconciliationis munere pro nobis peccatoribus apud Patrem fungi. *Semen Abrahæ apprehendit: Vndè debuit per omnia fratribus aſſimilari, vt miſericors fieret, & fidelis pontifex ad Deum, vt repropitiaret delicta populi*. Ad C Hebr. 2. Quarè humanatus Dei filius primo aſpectu vt homo nobis proponitur in Euchariſtia, vt concipiamus illum in hoc Sacramento, quæ illi vt homini, non vt Deo competunt, maximè exercere, ſcilicet rogare Patrem, ne in nos propter peccata noſtra acerbè ſæuiat, ſed pius, & miſericors veniæ ſit largitor.

Ad Heb. 2. Cur Chriſtus Dominus, vt homo nobis in ſacra dape proponitur?

Vide quæ diximus ſuprà ad verſ. *Similis eſt dilectus meus capreæ, hinnuloque ceruorum*, cap. 2.

D

Omnes

Omnes tenentes gladios, & ad bella doctiſſimi, &c.

NOTVLA II.

In ſacra menſa excitantur, & inſtruuntur fideles ad pugnandum contra humanæ ſalutis hoſtes.

SVB Salomonici lectuli typo Euchariſtiam ſignificatam, in qua Chriſtus pacificus quie- B ſcit, diximus antecedenti notula, conſectaneè per fortes, & accinctos viros Salomonis lectulum ambientes intelligi poſſunt ad ſacram Synaxim accedentes, qui vigiles, & inter robuſtiſſimos ſtrenui, gladijs armati, atque militari arte exercitatiſſimi dicuntur, vt indicetur, quàm excubantes, & benè apti pro ſpiritali conflictu euadant Dominicam menſam frequentantes.

Præcepit Numen, vt bellicæ inſonarent tubæ, quoties Hebræis pugnare contingebat. *Si exieritis ad bellum de terra veſtra contra hoſtes, qui dimicant aduerſum vos, clangetis vlulantibus tubis.* Numer. 10. optimè quidem, quòd perſtreperent buccinæ vel in ipſo congreſſu, earum enim clangori vis maxima ineſt ad audaces bellatorum animos corroborãdos, ad martialemq; eorum ardorem inflammandum magis; vel ante congreſſum, vt præliaturi tubarum ſonitu admonerentur de aduentante hoſte, & ad arma capeſſenda non eſſent deſides, vt ſic benè parati in phalanges inimicas irruere poſſent. Sed admirationi eſse videtur, quod ibidem ex diuino mandato ſubnectitur. *Quandò habebitis epulum, & dies feſtos, & calendas, canetis tubis ſuper holocauſtis, & pacificis victimis.* Sed ad quid, quæſo, tubarum horriſonus clamor, vbi ſumma quies, vbi hilare ſymposium inſtruitur, vbi læta, & feſtiua ſunt omnia? Nonnè ad demulcendos tranquillè epulantes aptior eſt muſicus concentus, blanda lyræ, & citharæ ſymphonia, quàm infeſtus tubarum increpitus? Equidem in humanis ſic poſſumus diſcurrere, ſed myſtica, quæ hìc deliteſcũt, inueſtigemus: epulum, & feſtum, & pacificæ victimæ, de quibus ſacer textus hìc, Euchariſticum conuiuium omni iubilo plenum, in quo Chriſtus maximè pacificus adeſt, deſignàbat; in hoc au-

Num. 10.

Ibidem

A tem comedentes eo ſuperni flaminis ſpiritu replentur, vt veluti cæleſti tuba animati vires ad ſtrenuè dimicandum reſſumant. Accommodatè igitur admodùm ad hoc myſterium præmonſtrandum iuſſit Dominus, vt Hebræi tubis clangerent, dum in ſolemni hilaritate epulabantur, pacificaſq; offerebant victimas.

Sacræ mẽſæ accumbẽtes diuinos concipiũt animos ad ſtrenuè cõtra ſpiritales hoſtes dimicãdum

Quatuor anteà diebus domi detinendus erat Agnus paſchalis, antequam immolaretur ab Iſraelitis, Dominus enim mandauit, vt decima die menſis tolleret eum vnuſquiſquè per familias, & domos ſuas. Exod. 12. ad quartam decimam menſis litandus erat; *Et ſeruabitis eum* B *vſq; ad quartam decimam diem menſis huius.* Rupertus in citat. loc. huius rei arcanum hoc pandit. *Vt quid tandiù ante tolletis tanto tempore ſeruaturi? videlicèt vt dum ille præſto eſt, cauſa quoquè eius corda veſtra ſollicitet, ne ſitis immemores, vel imparati, quid tranſeundum eſt, dum ille tot antè diebus de profectione paranda vos admonet: quoties enim ille balatum emittit, toties quaſi tuba ſonitus exituras caſtrorum acies excitet.* Ex hoc interpretamento mentem eleuemus ad ſublimiora myſteria; ab Agno illo legali Chriſtum veluti mitiſſimum Agnum in Euchariſtia præſignatum fuiſſe ſatis innoteſcit, quarè iterati eiuſdẽ Agni balatus aptè præadum- C brarunt gratiæ excitamenta, quibus Agnus Euchariſticus redditurus erat fideles maximè expeditos, & paratos contrà aduerſarios, qui ſpiritale bellum acriter intentant, & vafri obſeruant, ſi quandò nos imparatos inuenire poſſint.

Exod. 12.

Rupert.

Euchariſtico pabulo expeditiſſimi fideles reddũtur in aduerſarios

Validus ille palæſtrita apud Regium Vatem ſic loquitur. *Sæpè expugnauerunt me à iuuentute mea, etenim non potuerunt mihi.* Pſal. 128. expugnantium nomen hìc ſupprimitur, quia nimirùm tot fuerunt, vt ad eos indicandos numerus potiùs indefinitus, quàm determinatus congruus videretur. Miſer homo: Heu D quot habet aggreſſores, ægritudinum turmas, aduerſantis fortunæ impetus, honoris, diuitiarumq; deſpoliationes, infida amicorum conſortia, petulantis carnis inſultus, dæmones infenſiſſimos. Admirandus planè fuerit athleta, qui tot impulſibus non fuit profligatus: Vnde tantus vigor? certè non ſub infirma ſenecta, ſed ſub florida ætate de tot inimicis victor triumphauit. *Sæpe expugnauerunt me à iuuentute mea.* Sed quid ſpiritalem inuicti roboris iuuentam viuidiorem ſemper facit? nonnè ſacroſancta refectio, vt Eccleſia in ſolemnitate Dominici corporis celebri illa antiphona

Pſal. 128.

Euchariſtica refectio vires præbet, ad hoſtes debellandos,

admonet. *Introibo ad altare Dei, ſumam Chriſtum, qui renouat iuuentutem meam.*

Pone menſam, contemplare in ſpecula comedentes, & bibentes: ſurgite Principes, arripite clypeum, Iſai. 21. modus hic loquendi ad antiquum morem alludere videtur, quo Duces, & Imperatores, ſuos commilitones ad prandium, vel in caſtris, vel in arce admittebant, vt eorum amorem ſibi magis conciliarent, & dapibus, atq; poculis exhilarati animi ad fortiter decertandum fierent alacriores; huius meminit conſuetudinis Alexand. in genial. cui non diſſonat, quod Philippus Auguſtus præliaturus contrà Othonem Imperatorem, aureo in cratere vippam de exercitu primarijs exhibens, eos ſic extimulabat. Bibite ex hoc, commune aut laudatiſſimæ mortis, aut victoriæ poculum erit, refert Cauſinus Polyhiſtorij ſymbolici lib. 3. num. 52. Sed qualem contineat ſpiritalem ſenſum, præmemoratum Prophetæ oraculum, inueſtigemus. Hieronymus in citat. Iſaiæ locum, militare illud conuiuium de Euchariſtica refectione exponit, quo interpretamento admiſſo, quod nobis conſiderandi proponuntur fideles in ſpecula de Dominico corpore, & ſanguine veſcentes. *Contemplare in ſpecula comedentes, & bibentes.* Specula locus eminens eſt, á quo longè hoſtes proſpectari poſſunt, hac igitur in ſpecula conſtituti communicantes noſtræ obijciuntur contemplationi, vt percipiamus, quàm attenti, & circumſpectiores accurati á diuina alimonia fiant, ad præcauendam hoſtium aggreſſionem inopinatam. *Surgite Principes*, ſcilicet non vt milites de ignobili vulgo, qui ſpiritibus generoſis deſtituti, debiles ſunt ſub Martis furore, ſed vt Proceres, & Antefignani nobiliſſimi, qui ob audacem indolem validiſſimi ſunt in acie; Clypeum quoq; arripere iubentur, *Arripite clypeum*, vt de ſingulari munimine, quod illis ſuppeditat Altaris menſa, moneantur.

Iſai 21. — *Alexand.* — *Cauſin.* — *Hieron.* — *Communicantes veluti in ſpecula conſtituuntur ad præcauendam hoſtiũ aggreſſionem.*

A *Ferculum fecit ſibi Rex Salomon de lignis Libani. Verſ. 9.*

Columnas eius fecit argenteas, reclinatorium aureum, aſcenſum purpureum: media charitate conſtrauit propter filias Ieruſalem. Verſ. 10.

Egredimini, & videte filiæ Sion Regem Salomonem in diademate, quo coronauit illum mater ſua in die deſponſationis illius, B *& in die lætitiæ cordis eius. Verſ. 11.*

Indicatur ſenſus ad corticem litteræ.

PRodibat ſponſus cum noua nupta per campeſtria comitantibus omnibus, quæ regiam magnificentiam oſtentare, & genialem pompam in admirationem vſq; poſſent C illuſtrare; inter hæc ferculum erat, vehiculum ſcilicet currus ad inſtar triumphalis, ſplendidè, & mirifice ornatum ad deferendũ ipſum Salomonem recens maritum, ac proindè & coniugem ſuam, cum qua omnia habebat communia; & quidem carruca vehendi virum, & mulierem ſub feſtiuo nuptiarum exordio conſuetudo apud antiquos inoleuit, vt colligitur ex ijs, quæ habet Pollux lib. 3. cap. 3. num. 4. quem refert Sherlogus hic veſtigat. 27. ſect. 1. num. 3 & alios pro hac re. Porrò ferculi materia erat de pretioſioribus naturæ gazis, ſcilicet de Libani fragrantiſſimis, & imputribilibus lignis, auro, argento, gemmis, & D purpura, artis præſtantia eleganter concinnabat opus, columnę argenteæ in eo ſplendebant, ex fuluo metallo reclinatorium fulgebat, ſella ſcilicet aurea throni formam referens, in qua pars corporis laſſa commodè reclinari poterat, quæ ſublimis pro maieſtate erat, & ad eam per gradus nobiliſſimo oſtro veſtitos conſeſſuri aſcendebant. *Aſcenſus purpureus*; intimum, & meditullium carpenti emblemata amorem caſtum referentia condecorabant, ad inſinuandum Hieroſolymitanis puellis connubium ſupremi Dynaſtæ cum adoleſcentula opibus,

Pollux. Sherlegus.

bus, & ſtemmate, infima quidem, ſed pudicitia, modeſtia, alijſquè dotibus præclaris conſpicua, quibus probus, & ingenuus adoleſcens illectus, non autem œſtro laſciuientis amoris incitatus, ad huiuſmodi nuptias deuenerit, quo exemplo propoſito Sionidis puellabus, ad mores, & amores pudicos pellicerentur. *Media charitate conſtrauit propter filias Ieruſalem*. Demirantes autem montium, & ruris incolæ tam ſplendidum, & opulentum ſpectaculum, cuius gloriam potiſſimè adaugebat corona Salomon geniali, quam ab amantiſſima matre acceperat, redimitus nobiliſſimas vrbis incolas inuitant ad foras prodeundum, vt in aruis intueantur pompam adeò inſignem, qua maiorem in ciuitate Prouinciarum Principe conſpici non poſſe arbitrantur. Hic breuis eſt huius poſtremi verſiculi ad ſuperficiem litteræ ſenſus. *Egredimini, & videte filiæ Sion Regem Salomonem in diademate, quo coronauit illum mater ſua in die deſponſationis illius, & in die lætitiæ cordis eius*.

Ferculum fecit ſibi Rex Salomon, &c.

Enucleatur ſenſus ſpiritalis Euchariſtiam reſpiciens.

NOTVLA I.

Sacra alimonia victitantibus, qua itur ad cælum, via facilis redditur.

Philo Carpath.

Alanus.

FErculo carnem Dominicam ſignificari autumat hic Philo Carpathius. *Ferculum, inquit, caro Chriſti dicitur*. Non diſſonat Alanus hic dicens; *Ferculum figurare humanam naturam veri Salomonis, ideſt veri pacifici Chriſti. hoc fabricatus eſt Chriſtus in vtero virginali carnem ſumendo, & effigiando corpus humanum, & infundendo animam creatam. Ferculum fecit de lignis Libani, ideſt compoſuit de ſubſtantijs puriſſimis, anima, & corpore, pane naturam; quæ partes ambæ immunes ab omni peccato, & munditia pulchra, & durabilitate perpetua, vt ligna Libani montis. Et hanc naturam vocat ferculum, quia hac mediante filius Dei delatus eſt in mundum*. In hoc myſtico ferculo aſſumimur & nos, cùm Chriſto ita coniungimur per ſacram Synaxim, vt in eo maneamus. *Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in eo*. Ioan. 6. Porrò ſicut qui ferculo, ſcilicet carruca, ſeu lectica feruntur (ferculum enim à ferendo dicitur, vt notat hìc Carpathius, & hoc in ſenſu ferculum accepimus ſupra ad corticem litteræ) commodum iter peragunt, nec ita laborant, ſicut qui pedites incedunt, ita qui Chriſti ferculo vehuntur in via ad ſupernam patriam directa feliciter pergunt, non multum fatigantur. *Ferculum*, igitur, *fecit ſibi Rex Salomon*, ſcilicet Dominus noſter rex pacificus ferculum humanitatis ſibi conſtruxit, & ſibi etiam gloriæ tribuit in hoc humanitatis ſuæ ferculo quemlibet pium fidelem, per Altaris communionem, ſocium admittere, vt eum ſecum ad cæleſtem Olympum ſuauiter euehat.

A

Ioan. 6.

Carpath.

Qui Chriſti vehũtur ferculo ad ſupernã patriam feliciter pergunt.

B

Vulgarum ſatis eſt pronunciatum, neminem ad cælum rheda tranſuectari. Verùm planè de mundana rheda, qua ita corporalibus commodis, & ſenſuum delinimentis vacant quandoq; homines, vt diuinæ legis rationem nullam habeant. Secus de Dominico carpento, quo cum iucunditate ſuper ſydera ſcandere poſſumus.

C

Peregrinatione feſſus Elias ſomno corripitur, ab Angelo excitatur, & vt reſtauret defatigatas vires ſubcinericio pane, grãdem viam peragendam adhuc illi ſupereſſe proponitur. *Surge, comede: grandis enim tibi reſtat via. Qui cùm ſurrexiſſet, comedit, & bibit, & ambulauit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, vſquè ad montem Dei Horeb*. 3. Reg. 19. Sed quomodò dicitur, *ambulauit*, dũ Propheta adeò grandem progreſſus eſt viam, ad cuius terminum peruenire non potuit, niſi ſpatio quadraginta dierum, & quadraginta noctium? Sanè ambulatio ſonat breuem progreſſionem, quæ exercendi corporis, & relaxandi animi cauſa fit, vndè non ſatis cohærere videtur verbum hoc, *ambulauit*, quadraginta dierum, & quadraginta noctium itineri. Verùm optimè cohæret, talem enim ex cibo illo, Euchariſtiæ ſatis noto typo, propheta hauſerat promptitudinem, & facilitatem ad ſuſtinenda illius itineris incommoda, vt non laborioſa, & longa peregrinatio illa ſibi viſa ſit, ſed ſuauis, & breuis deambulatio, quæ totius humanæ vitæ curriculum myſtice denotauit; egregiè enim Paſchaſius tract. de corpore,

3. Reg. 19.

D

Itineris incommoda ſuſtinet Elias cibo refectus Euchariſtiam prænotãte.

Paſchaſ.

pore, & ſanguine Domini cap. 10. *Hoc quippè potu, ait, ac cibo Elias de manu Dei paſtus quadraginta diebus, per quos præſens ſaeculum deſignatur, in fortitudine vſque ad montem Dei dicitur perueniſſe.* Ad montem, inquam, Dei, ſcilicet ad Empyreum.

Seraphim Dei throno adſtantes vidit Iſaias. *Sex alæ vni, & ſex alæ alteri: duabus velabant faciem eius, & duabus velabant pedes eius, & duabus volabant.* Iſai. 6. Ambiguum videtur, Dei ne, an Seraphim vultus, & pedes fuerint occultati; Veterum, & recentiorum numeroſior claſſis ipſorum ſpirituum vultus, & pedes velatos arbitratur, vndè Symmachus vertit: *Velabant facies ſuas, & pedes ſuos.* Hac verò expoſitione admiſſa, de qua plura videri poſſunt apud Sanctium in cit. loc. percunctor, cur hi beatiſſimi ſpiritus ea ſub forma appareant, vt pedes quidem habeant, ſed ad gradiendum non ſatis expeditos, vtpotè gemino alarum integumento inuolutos, & implicatos? memorati Seraphim circumambientes ſuperni Numinis ſolium, vultus, & pedes ſuos velantes alarum inuolucris, innuente Chryſoſtomo homil. de Chriſti miraculis, idæam ad Euchariſtiam accedentium efformant, qui cùm ea gratia donentur in ſacra menſa, vt quidquid arduum in ſemitis ad cæleſtem patriam tendentibus obijcitur, facillimè ſuperent, & eas adeò promptè, & velociter excurrant, vt potiùs volare, quàm progredi videantur; apto ſchemate hos repræſentant Seraphim alis duabus explicatis volitantes, non pedibus incedentes: quin & Seraphinorum pedes alarum pennis innexi conſpiciebantur, vt à ſuo progrediendi munere feriari clariùs dignoſcerentur.

Iſai. 6.

Symmachus.

Sanctius.

Chryſoſt.

Euchariſtico cibo refecti cliuoſos difficultatũ tramites facillimè ſuperãt.

Ezech. 1.

Et vidi (inquit Ezechiel cap. 1.) *& ecce ventus turbinis veniebat ab Aquilone: & nubes magna, & ignis inuoluens, & ſplendor in circuitu eius: & de medio eius quaſi ſpecies electri, id eſt de medio ignis: & in medio eius ſimilitudo quatuor animaliũ.* Et paulò poſt deſcribens qualia eſſent illa animalia, ſubdit. *Similitudo autem vultus eorum; facies hominis, & facies leonis à dextris ipſorum quatuor: facies autem bouis, à ſiniſtris ipſorum quatuor, & facies Aquilæ deſuper ipſorum quatuor.* Capite autem decimo repetens eandem viſionẽ dicit. *Quatuor facies habebat vnum: facies vna, facies cherub: & facies ſecunda, facies hominis: & in tertio facies leonis: & in quarto facies Aquilæ.* Cur hæc in ſecunda enarratione pro boue cherub recenſetur? Qui nexus, quæ affinitas bo- A uis cum cherub? bos animal, quod ſua corporea mole prægrauante, non ſine fatigatione progreditur: penniger cherub non difficulter volitat. Sed vt arcani myſterium agnoſcamus, diſcamus prius à D. Gregorio Papa in citat. loc. quid illa ſpecies electri ſignificet. *In electro enim*, inquit, *dum aurum argento miſcetur, argentum ad claritatem creſcit, aurum verò à ſuo fulgore palleſcit; quia igitur in vnigenito Dei filio, naturæ Diuinitatis vnita eſt natura noſtra, in qua adunatione humanitas ad maieſtatis gloriam excreuit, Diuinitas verò à ſui fulgoris potentia humanis ſe oculis temperauit, quaſi electrum factum eſt.* Porro hanc electri ſpeciem, B quæ humanatum Dei filium denotabat, nubes circumambiebat. *Et nubes magna, &c. & de medio eius ſpecies electri.* Quarè, quis inficiabitur ibi Euchariſticum Sacramentum, in quo Chriſtus Dominus ſacrorum accidentium tegmine, veluti nube velatur, adumbratum fuiſſe? Cùm autem ea ſit ſacræ Synaxis virtus, vt hominem pro via ſpiritus ità attemperet, ità alacrem, atq; paratum ad progrediendum per eam reddat, vt hic quaſi grauamen illud poſt Adæ lapſum, carnis ſpiritui reluctantis ſentire non videatur, & non grauis, & tardi motus bouis, ſed alitis leuiſſimi perniciter volitantis per ſemitas iuſtitiæ ſpeciem referat, hoc C elegans hieroglyphicum bouis in Cherubim transmutati præindicauit.

Idem c. 10.

D. Gregor.

Sacræ Synaxis virtus in iuſtitiæ ſemitis hominem reddit expeditiſſimum.

Quis ex vobis homo, qui habet centum oues: & ſi perdiderit vnam ex illis, nonnè dimittit nonaginta nouem in deſerto, & vadit ad illam, quæ perierat, donec inueniat eam? Et cùm inuenerit eam, imponit in humeros ſuos. Luc. 15. Admirandus planè modus reducendi ouem ad caulas baiulando eam paſtor humeris ſuis. Quid quæſo opus erat ouiculam ſic geſtare, vt gregi aſſociaretur? Nonnè ſatis muneri ſuo bonus paſtor ſatisfeciſſet, ſi errantem quæſijſſet, & eam repertam in via recta collocaſset, per D quam ad gregem ipſo ductante redire potuiſset? ità ſanè de vulgari pecudũ magiſtro liceat diſſerere, ſed Euangeliſta ſub memorata parabola paſtorem, qui Dominico corpore, & ſanguine ſuo paſcit rationales oues, indicat; hic autem vt beatorum gregi aſſociet hominẽ, quem inſtar errantis ouis in hac mortali peregrinatione vagantem inuenit, proprijs veluti humeris geſtat, dum illum corpori ſuo coniungit, atq; ſuæ carnis participem facit. Inſinuauit hoc egregiè Hilarius canon. 18. in Matth. *Errans*, inquit, *homo in corpore Domini eſt relatus*. Et huc reſpexit vetuſtiſſimus ille Eccle-

Luc. 15.

Vagantem hominẽ p Euchariſtiã beatorũ gregi aſſociat Dominus.

D. Hilar.

ſiæ

ſis mos inſculpendi in vaſe, in quo Euchariſtia conficiebatur, Chriſtum paſtorem ouem humeris deportantem, de quo diximus notula 5, ad verſic. *Meliora ſunt vbera tua vino*, cap. 1. Sed pro noſtræ theſis ſcopo contemplemus ouicula humeris paſtoris delata repræſentari pium fidelem in Chriſto per ſacram Synaxim manentem, ab eiuſq; gratiæ ſingulari adminiculo, veluti quodam auxilio ad ſupernum ouile felicitèr perduci.

Panis tritici ſubſtantia per verba conſecrationis à Sacerdote prolata in Chriſti corpus tranſmutatur, ſolis accidentibus panis remanentibus. Equidem, vt ex frumento panis conficiatur, ardua B multa præcedunt, ager aratro finditur, antequàm in eo frumentum ſeratur; hoc natum à noxijs herbis purgatur, maturum ſub feruentiſſimo Solis iubare metitur, ab ariſtis in area ingeminatis ictibus excutitur, à puluere purgatur, mola conteritur, à furfure ſecernitur farina; hæc aqua admixta in paſtam redigitur, voluitur, & reuoluitur, furno ad coquendum inijcitur, cocta extrahitur; quarè

Frumentarius panis labores, quibus homo ſubiectus eſt, denotat.

panis frumentarius, qui tot laborioſis operationibus paratur, aptè deſignat labores vniuerſos, quibus in hoc mortalitatis ſtatu homo ſubiectus eſt, quod indicatum fuit ab orbis conditore, quando in protoparentem noſtrum lapſum C protulit infauſtum illud effatum: *In ſudore vultus tui veſceris pane*. Geneſ. 3.

Gen. 3.

Quo inſinuauit, quantum illi, & eius ſoboli inſudandum eſſet in comparandis ijs, quæ ad corporalem, & ſpiritalem vitam neceſſaria ſunt. *Nomine enim panis* (inquit Abulenſis in cit. text.) *accepit omne quod quærimus, & nobis neceſſarium, & conueniens eſt*. D. Ambroſius, *in ſudore manducabis*, legit, & ſic explicat, de labore in ſpiritalibus exercitijs. *Quòd ſi eam, ſcilicet terram exercuerimus, in labore quidem, & ſudare erimus, ſed tamen panem manducabimus, repugnat enim lex carnis legi mentis, & laborandum nobis eſt,* D *ac deſudandum, vt caſtigemus corpus, & ſeruituti redigamus, & quæ ſunt ſpiritualia ſeminemus*. Chryſoſtomus ibidem vtramq; ſignificationem amplexus hæc habet. *In ſudore faciei tuæ veſceris pane tuo. Animaduerte quo pacto poſt peccatum, & inobedientiam omnia ſecùs contigerunt, quàm antea, & planè diuerſa: quaſi diceret. Ego quidem cùm in hunc mundum te prodire feci, volebam te degere abſquè doloribus, & laboribus, ſudoribus, & ærumnis, & omni felicitate frui, neque corporalibus neceſſitatibus obnoxium eſſe, ſed ab omnibus*

Abulen.

D. Ambr.

Chryſoſt.

A *illis liberum. Quia verò non profuit tibi tanta ſecuritas, eapropter & terra maledicam, ita vt abſquè ſatione, & aratione non proferat ſuos fructus, ſicut antea: ſed & cum multo labore, moleſtijs, & ærumnis, afficiam te triſtitijs, & continuis fatigationibus. Efficiam item, vt nihil promoueas abſquè ſudoribus, vt his exercitatus perpetuam doctrinam habeas modeſtè agendi, tuamq; ipſius naturam agnoſcendi*. Ex his lucem habere poſſumus ad cognoſcẽdum quid myſterij innuatur, dum per conſecrationem omnis panis ſubſtantia abit, relinquuntur verò ſola panis accidentia, nimirùm per virtutem auguſtiſſimi Sacramenti ſic deliniri hominis defatigationes, ſic in virtutibus faciles reddi progreſſiones, vt labor omnis durus abſit, leuis tantùm remaneat, qui laboris tantùm ſpeciem referre videatur.

Euchariſtiæ virtute ſic omnis delinitur defatigatio, vt ſpeciem tantũ laboris referre videatur.

De lignis Libani.

NOTVLA II.

Inanes ſunt hæreticorum conatus contra veritatem auguſtiſſimi Sacramenti.

HErculo Salomonis Euchariſtiam ſignificatam vidimus antecedenti notula, quod elaboratum dicitur de lignis Libani, hoc eſt cedrinis, quibus vtpotè imputribilibus, nec tineæ corroſioni ſubiectis, & à temerante carie immunibus appoſitè deſignatur veritas eiuſdem Sacramenti diuinis præſidijs ità munita, vt à prauis hæreticis lædi minimè poſſit.

D Ad hoc idem myſterium reſpiciebant arca, & menſa vulgatæ Euchariſtiæ figuræ ex diuino mandato de lignis Setim conſtructæ, quæ ligna corruptelæ non ſunt obnoxia, Exod. cap. 25. de lignis cedrinis exponunt nonnulli. *Ecce ego vobiſcum ſum, vſquè ad conſummationem ſæculi*. Matth. cap. 28. Hæc ſancta pollicitatio non de ipſius Chriſti ſolum reali præſentia in Euchariſtia vſquè ad finem militantis Eccleſiæ accipienda, vt expoſuimus ſuprà ad verſicul. *Donec aſpiret dies, & inclinentur vmbræ*, cap. 2. ſed etiam de ſingulari eiuſdem Domini

Exod. 25.

Matth. 28.

Cant. 2.

pa-

A patrocinio ad vindicandam ſemper è peruerſitare hæretica veritatem, quam fides Catnolica habet de Altaris Sacramento.

Auſi ſunt Philiſthæi arcam fœderis collocare ante Dagonis ſimulacrum. *Tuleruntq; Philiſtijm arcam Dei, & intulerunt eam in templum Dagon, & ſtatuerunt eam iuxtà Dagon. Cùmq; ſurrexiſſent diluculo Azotij altera die, eccè Dagon iacebat pronus in terra ante Arcam Domini: & tulerunt Dagon, & reſtituerunt eum in locum ſuum. Rurſumq; mane die altera conſurgentes, inuenerunt Dagon iacentem ſuper faciem ſuam in terra coram arca Domini: caput autem Dagon, & duæ palmæ manuum* B *eius abſciſſæ erant ſuper limen; porrò Dagon ſolus truncus remanſerat in loco ſuo.* 1. Reg. 5. Notiſſimum Euchariſtiæ ſymbolum Arca; Philiſthæi quoquè Arcam in fanum Dagonis introducentes, hæreticos perfricatæ frontis deſignant, qui verum Dominici Sacraméti cultum pertinaci malitia labefactare præſumunt; ſignificatum igitur fuit veritatem Euchariſtiæ de hæretica peruicacia glorioſiùs ſemper triumphaturam. Detruncatum autem cum manibus Dagonis caput, aptè adumbrat falſas doctrinas, quæ in auctoribus hæreſum, veluti in capite reſident, & eorum conatus, ac machinationes per manus deſignatas, ex- C pugnandas funditùs à Catholicæ fidei ſectatoribus.

1. Reg. 5.

Euchariſtię veritas de hæretica p-uicacia triumphans.

Sic præcepit Moyſes Aaroni. *Sume vas vnum, & mitte ibi Man, quantum poteſt capere gomor.* Exod. 16. Septuaginta legunt: *Accipe vas aureum vnum, & inijce in illud plenũ gomor Man.* Eidem lectioni adhæret Cyrillus lib. 3. in Ioan. cap. 34. *Audis* (inquit) *quomodo vas aureum per Aaron impletur manna?* Vaſe illo mãna ſeruaturo, Euchariſtiæ duratio in Eccleſia, præſignata fuit; materia autem vaſis, aurum erat, quod nec ærugini ſubijcitur, nec ab igne abſumitur, quin ab eo purius exit: quarè aptè adumbrauit, D quantum præualitura ſemper foret Dominici Sacramenti pura, & ſincera veritas aduerſus quorumcumquè falſorum dogmatum iniurias, & ab impijs impugnatoribus lucidior proditura, ſicut aurum è fornace nitidius extrahitur.

Exod. 16.

Septuaginta

Cyrill.

Dominici Sacramenti veritas aduerſus falſorũ dogmatum iniurias præualens.

Adeò inuida, & truculenta rabie inualnerunt Babylonenſes in Danielem veri Numinis cultum docentem, vt Cyrum regem induxerint ad illum famelicis leonibus tradendum, rati vt ab eis diſcerperetur, voraretur, ſed voto fruſtrantur, probus enim propheta ſuper- A no fultus munimine à ferocientibus belluis non offenditur, & illis circumambientibus ſecurus ſedet. habetur hiſtoria Daniel. 14. Ad myſtica tranſeamus, Babylonij falſa religione decepti malignè ad necem prophetam Danielem veræ religionis magiſtrum deſignantes; hæreticos præfigurarunt, qui execranda prauitate in Chriſtum inſurgunt, veriſſimè dicentem. *Accipite, & manducate, hoc eſt corpus meum, quod pro vobis datur. Hic eſt calix nouum teſtamentum in ſanguine meo, qui pro vobis fundetur.* Luc. 22. *Ego ſum panis vitæ. Hic eſt panis de cælo deſcendens. Ego ſum panis viuus, qui de cælo deſcendi. Si quis man-* B *ducauerit ex hoc pane, viuet in æternum, & panis, quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita. Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis. Qui manducat meã carnem, & bibit meum ſanguinem, habet vitam æternam. Caro mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus. Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in illo. Qui mãducat me, & ipſe viuet propter me. Hic eſt panis, qui de cælo deſcendit. Qui manducat hunc panem, viuet in æternum.* Ioan. 6. Ex quibus clarè ſatis innoteſcit ipſum Chriſtum in Sacramento Euchariſtiæ realiter C adeſſe, hanc autem veritatem Catholicam à varijs, falſis, & confectis interpretationibus impij hæretici veluti à voracibus belluis deglutiri poſſe arbitrati ſunt, ſed ſicut Babylonenſium, ità & horum fruſtranei ſemper fuere niſus, & erunt.

Dan. 4.

Luc. 22.

Ioan. 6.

Fruſtraneus hęreticorũ labor in reali Chriſti pręſentia in Euchariſtia occultanda.

Sub olei ſymbolo in ſacris paginis Euchariſtia pluries præſignatur. *Frumento, vino, & oleo ſtabiliui eum.* Gen. 27. *Paraſti in conſpectu meo menſam aduerſus eos, qui tribulant me.* Pſal. 22. *A fructu frumenti, vini, & olei ſui multiplicati ſunt.* Pſalm. 4. Quid arcani ſub hoc typo? oleum lucidum, ſi in aquam turbidam cadat, ab ea offuſcari nequit, feliciter D ſupernatat, nihilquè de primæuo ſuo nitore deperdit: ſic veritas Euchariſtici Sacramenti, licèt in lutoſas hæreticæ prauitatis lagunculas incidat, ab eis tamen, nequè denigrari, nequè coinquinari poteſt, ſed ſemper illibatam retinet puritatem, & conſpicuam ſeruat claritudinem. Recolamus breuiter, quot ab ipſo Eccleſiæ exordio, veritatem, quam fides catholica de venerando Altaris Sacramento tradit, errorum caligine obtenebrare irrito conamine tentauerint. Carpharnaitę primi de Euchariſtiæ veritate muſſitarunt dicentes.

Gen. 27.

Pſal. 22.

Pſal. 4.

Veritas Euchariſtiæ nullis hæreticæ prauitatis erroribus denigratur.

Varij de Euchariſtia hęreticorum errores.

Capharnaitæ.

Quo-

Quomodo poteſt hic nobis carnem ſuam dare A
Ioan. 6. *ad manducandum?* Ioan. 6. Primi negantes Chriſti corpus eſſe in Euchari-
Simoniani. Menandri. ſtia, videntur fuiſſe Simoniani, & Menandri, qui impiè Chriſtum verum corpus non habuiſſe aſſeuerabant: de his
Ignat. apud Theodoret. Paulus Samoſaten. videri poteſt Ignatius apud Theodoretum dial. 3. Paulus Samoſatenſis falſa opinione deluſus malè interpretans verba illa, *diuidite inter vos*: &, *qui pro vobis funditur*, affirmabat Chriſtum in Euchariſtia perpeſſionibus ſubiectum eſſe.
Neſtoriani. Neſtoriani tantùm in vſu Euchariſtiam, Sacramentum eſſe opinabantur.
Manichæi. Manichæi cùm Dei filium ſanguine deſtitutũ exiſtimarent, eum ipſum verò in ciborio negabant conſiſtere.
Armeni. Armeni veſani homines aſſerebant Chriſti corpus in Euchariſtia eſſe corpus diuinitatis, humani corporis argumentum è Virgine Maria generati.
Iconomachi. Iconomachi, qui ſanctas imagines è templis eliminabant, affirmabant eſſe quandam repræſentationem Chriſti ab ipſo Chriſto inſtitutam, ſcilicet panem, & vinum in Euchariſtia, Dominici corporis, & ſanguinis adumbratuam, quorum error refertur
Conc. Nic. in Concilio ſecundo Nicæno act. 6.
Pauliciani. Pauliciani, Manichæorum, & Valentinianorum errore contaminati Euchariſtiam nihil aliud eſſe prædicabant, quàm illa verba, *Accipite, manducate, & bibite*; C tametſi neque panis, neque vinum obijcerentur.
Io. Scotus. Io. Scotus, non ille Doctor ſubtilis, ſed alius antiquior, qui tempore Caroli Magni circa annum Domini DCCC. ſcripſit. Is enim primus in Eccleſia Latina de hac re dubiè ſcribere cœpit, cuius librum de Euchariſtia damnatum fuiſſe in Concilio Vercellenſi te-
Lantfrancus. ſtatur Lantfrancus in ſuo libro de veritate corporis, & ſanguinis Domini in Euchariſtia.
Bogomilæ. Bogomilæ neſcio qua amẽtia deluſi, Euchariſtiam non eſſe aliam, quàm orationem Dominicam euulgabant.
Berengar. Berengiarius docuit primò corpus Domini non eſſe in Euchariſtia, niſi vt res ſignificata eſt in ſuo ſigno, paulò poſt D mutauit ſententiam dicens, corpus Domini eſſe quidem in Euchariſtia cum ipſo pane copulatum; tertiò tandem opinionem eierauit ſuam.
Petrobruſiani. Petrobruſiani, & Henriciani ita dicti à Petro Bruis, & à quodam Henrico, affirmabant, cùm primùm Chriſtus Dominus protulit illa verba: *Hoc eſt corpus meum, & hic eſt calix ſanguinis mei*, in vltima cœna mirabilem illam panis, & vini in Chriſti corpus, & ſanguinem mutationem factam fuiſſe; deinceps verò commenta, & fallacias eſſe, quod Sacerdotum miniſterio dicitur, aut creditur fieri in Altari. Al-

A bigenſes non aliter Seruatorem noſtrum eſſe autumabant in Euchariſtia, quàm in cæteris rebus ſit, qui error cõſonat Vbi- Albigenſes.
quiſtarum ſectæ. In hunc cæca fraude, Vbiquiſtæ.
& veſania laborantium cœtum admitti poſſunt Lollardi, Flagellantes, Vuicleſiſtæ, Taboritæ, Piggardi, puri Lutherani, Interimitæ, Adiaphoritæ Auguſtanæ confeſſionis proceres, Carloſtadiani, Recenſentur alij quã plurimi.
Zuingliani, Georgitæ, Dauiditæ, Oecolampadius, Vuolfangus, Muſculus, Henricus Bulingerus, Petrus Viretus, Ioannes Campanus, Gaſpar Suenckfeldius, Ioannes de Laſco, Rodolphus Galterius, Ioannes Leonardus, Cælius Secundus, Bernardinus Ochinus, Benedictus B Aretius, Guilielmus Kleinuuitzius, Ludouicus Lauaterus, Nicolaus Herminigius, Abdias Liberinus, Ioannes Sturmius, Lambertus Danæus, Chriſtianus Hoffiander, Simon Simonius, Ioannes Candidus, Ioachimus Curæus, Theophilus Alimantius, Benedictus Thalmannus, Nathanael Aelianus, Ambroſius Vuolfius, & alij, qui cùm inter ſe maximè diſſentiant, in veritate ſolùm Euchariſtiæ oppugnanda conueniunt; horum verſutias plures Catholici detexerunt, & quàm inania ſint figmenta quæcunq; ab eiſdem adducuntur, feliciter demonſtrarunt. Accerrimi hæreticorũ oppugnatores.
In hac claſſe ſunt, Frãciſcus Turrianus Societatis Ieſu contra Franciſcus Turrianus.
Andream Volanum Polonum Caluini diſcipulum, qui de ſanctiſſima Euchariſtia doctiſſimũ tractatum edidit; Claudius de Saínctes Epiſcopus Eboricenſis, Claudius Sanctes.
qui de rebus Euchariſtiæ controuerſis repetitiones, ſeu libros decem euulgauit. Cardinalis Roffenſis, qui non ſolũ Card. Roffen.
doctrina, ſed etiam ſanguine fidei noſtræ dogmata illuſtrauit, & Oecolampadiũ aduersùs Euchariſtiam impia audacia blaterantem, neruoſis argumẽtis coarguit, & apertè conuicit. Cardinalis Bel- Card. Bellarm.
larminus inſignis hæreticorum expugnator tom. 3. lib. 1. cap. 1. mirabiliter veritatem huius Sacramenti dilucida- D uit. Petrus Cotonus Societatis Ieſu, Petrus Coton.
Gallico idiomate Catholicam inſtitutionem aduersùs hæreſes, & ſuperſtitiones huius æui poſteritati tradidit, & de ſpectantibus ad veritatem Euchariſtiæ optimè agit à cap. 44. vſq; ad cap. 57. & etiam videri poſſunt, quæ ſupra diximus ſcholaſtica methodo differentes ad verſiculum primum capitis primi Canticorum, de exiſtentia Euchariſtiæ euidenter credibili, & ad verſ. *Vox dilecti mei*, cap. 2. de tranſubſtantiatione; & ad verſiculum, *En ipſe ſtat poſt parietem noſtrum.* eiuſdem capitis, de reali Chriſti præſentia ſub ſacris ſpeciebus.

A *Columnas eius fecit argenteas.*

NOTVLA III.

Eo deuotè communicantes ſpiritu replentur, quò & alios ad ſacroſanctam Euchariſtiam venerandam, & dignè ſumendam alliciant.

Alanus. *Columna*, inquit Alanus hic, *ſignificant dona Spiritus Sancti, quibus quaſi columnis innixa eſt anima Chriſti, de quibus Prouerb. 9. legitur. Sapientia adificauit ſibi domum, & excidit in ea columnas ſeptem: argenteas vocat, hoc eſt prædicatione, & operatione Dei ſplendidas.* Sed & hæc omnia cæleſtia munera per ſacram Synaxim fidelibus quoquè communicantur, illius enim virtuti potiſſimè tribuendum eſt, quòd tot eximij Doctores ſpiritu feruentes in Eccleſia extiterint, & modò extent, qui, dum Euangelium enunciant, atq; dilucidant, fidem Catholicam veluti columnæ ſuſtētant, & ſicut argentum puriſſimum eorum ſincera vita reſonat; columnæ quoquè argenteæ ferculi Euchariſtici, hi dicuntur, quia dum moribus probis, eloquijs ſanctis, quæ vt argentum igne examinatum ſonora ſunt, ad dignum cultū, & ad deuotam, atq; frequentem Euchariſtiæ ſumptionem cæteros fideles pertrahere maximè ſtudent, veluti columnæ argenteæ hoc fidei myſterium fulcire videntur.

B

C

Clem. Alex. Clemens Alexandrinus oratione adhortatoria ad Græcos Dei nomine ſic hominem alloquitur. *Tu es cithara, tibia, & templum meum: cithara propter harmoniam, tibia propter ſpiritum, templum propter verbum, vt illa quidem reſonet, hæc verò inſpiret, templum autem contineat Deum.*

D Cur autem homo templum Dei nominetur, Heruetus ibidem ſic explicat. Heruetus. *Nempè Verbum carne tectum myſticè, & ſpiritualiter comeſtum in ſe continet.* Homo igitur, quia de Dominico corpore, & ſāguine veſcitur, Dei templum euadit, ſed cithara etiam, & tibia fit; cithara quidem, quia ea gratia in ſacro cōuiuio donatur, qua ſanctarum operationum concentum Catholico cœtui ſuauiſſimum edit; tibia verò, quia quem fidei, & deuotionis ſpiritum ergà Altaris Sacramen-

Sacro refecti ferculo ſanctarum operationū concentum ſuauiſſimū cæteris fidelibus edūt.

A tum in Dominica menſa hauſit ipſe, in cæteros Chriſti cultores feliciter tranſmittit.

Ad expugnandam vrbem Ierichontinam, per muros eius arcam circumferri, & ante eam ſacerdotes tubis obſtrepētes pergere Dominus mandauit. Ioſue 6. Ioſue 6. Myſticus hiſtoriæ ſenſus indicat, quā efficax futura foret virtus Euchariſtiæ, arca fœderis præſignatæ, in profligandis vitijs vniuerſis, quæ, quia hominem, vt Lunam mutabilem reddunt, appoſitè Iericho Lunæ formam referenti adumbrantur; optimè quidem: Sed quid peculiaris arcani portendunt Sacerdotes arcam præcedentes, tubiſq; clangentes? B Sanè tubæ nonniſi inſpiratæ ſonant, nimirùm vt concipiamus Sacerdotes, Præſules, Doctores, nec non cæteros deuotè communicantes, quas ſuperni flaminis felices auras à ſupercæleſti alimonia trahunt, inſufflando in alios Euangelij ſectatores, veluti inſonante tuba, eos aduocare ad Dominicas epulas.

Sacræ menſæ accumbētes cæleſtes quos hauriunt ab Euchariſtia ſpiritus, alijs communicant.

Si ſolium illud eleuatum, in quo Dominum ſedentem vidit Iſaias, Altaris Sacramentum repræſentabat, vt Iuſtinus Martyr quæſt. 44. ad orthodoxos notauit, Iuſt. Mart. Seraphim idem ſolium circumambientibus ſignificatos fuiſſe, quales euadant Euchariſticam menſam dignè C frequentantes, nō incongruè affirmaueris; quarè ſicut Seraphim dicuntur, quia & amore in Deum accenſi ſunt, & alios ardere faciunt, vndè eos inflammatores, & incendentes vocat Dionyſius de Dionyſ. cæleſti hierarchia cap. 7. à Seraphim illuminationes ad alias ſpirituum ſupernorum claſſes iaculantur, cùm ipſi tantùm à Deo illuminentur, vt Angelicus Doctor prima parte quæſt. 112. art. 2. D. Thom. tradit; ita & Dominico pabulo victitantes, amore in Deum inflammātur, alioſq; inflammant; diuina luce illuſtrantur, atq; alios illuſtrant. Ardeat, ſi vult incendere orator, veriſſimum eſt in arte benè dicendi documentum: Seraphico D exæſtuet affectu in venerabile Sacramentum, qui ſimile incendium in alijs ſuſcitare vult. Egregium huius rei ſymbolū expreſſit Seraphim ille, qui de Altari ignitum carbonem detulit ad labia Iſaiæ mundanda, illo enim carbone ſacratam buccellam præſignatam agnouit Damaſcenus lib. 4. Damaſcen. de fide cap. 14. & Iuſtinus Martyr loco ſupra citato.

Dominico pabulo victitantes amore in Deum inflammātur, & alios inflammant.

Reclinatorium aureum.

NOTVLA IV.

Tantum ſibi complacuit bonus Ieſus ſub ſacris ſpeciebus pro noſtra refectione exiſtere, vt in illis, quaſi in magnifica, & commoda ſede quieſcere ſibi videatur.

R*eclinatorium aureum*, hoc peculiari artificio elaboratum, ſellæ formam ad commodiſſimā ſeſſionem referebat, vt indicaui in corticæ litteræ; quod ſi itá eſt, vbi nam in ſacrata hoſtia aliquid eſſe poteſt huic reclinatorio quadrans? Sed ò admirandam planè Seruatoris noſtri bonitatem: adeò enim ſibi ſatisfacit ſub exiguis panis, vel vini accidentibus adeſſe ad noſtram ſpiritalem alimoniam, vt in illis, veluti in pompatico, & ad omnem commoditatem inſtructo throno reſidere ſe reputet. Collineat egregiè in idē Sacramentum, ſolium illud ſublime, in quo ſedentem Dominum vidit Iſaias, de quo ſic loquitur Iuſtinus Martyr quæſt. 44. ad orthodoxos. *Per viſionem Iſaiæ prophetæ declaratum eſt Chriſti myſterium in ſolio, & eſu ſuæ ſanctæ carnis.*

Iſai. 6.
Iuſt. Mart.

Infantulum Ieſum ſtatim ac immaculata Virgo peperit, *pannis inuoluit, & reclinauit in præſepio.* Luc. 2. Non miror, quòd ſanctiſſima Virgo nulla puerperij eximia ornamenta parata haberet, & panniculis, atq; faſciolis de inopi ſupellectile diuinum puſionem circumueſtierit; benè enim nouerat illum paupertatis, & ſubmiſſionis magiſtrum inter mortales naſci, propterea & vilia incunabula elegiſſe, informem ſpeluncam, obſcuros parietes, & humani faſtus vel minimum inſigne eliminaſſe. Miror, quòd pupulo tenello indulgentiſſima parens in præſepio pro cubili paleas ſubſtrauerit, & molle aliquod ſtratulum de ſuo tenui cenſu paratum pro infantuli accubitu ſecum non detulerit, hoc enim ad congruum amantiſſimæ matris, & virginum prudentiſſimæ munus ſpectare videbatur. Myſterium agnoſcamus hic; Sciebat de ſupernis edocta Maria filium, quem cum æterno Patre habebat communem, Bethleemiticum ſtabulum pro natali ſolo ſibi ſequeſtraſſe, vt in eo pręmonſtraret, ſe aliquandò in Eccleſia futurum panem Euchariſticum, ac proindè quidquid illum præadumbrare poterat pro ſingulari delicio habere: cùm autem paleæ indices ſint grani, ex quo panis conficiendus, & in Dominicum corpus, & ſanguinem tranſmutandus erat, inter paleas puerulum collocat ſanctiſſima parens, non ignara in his ſuauiùs eum cubare propter Sacramenti repræſentationem, quàm in delicato lectulo. Fauent huic cogitationi nonnulla Patrum effata, Theophili lib. 1. in Euangel. *Nā Bethleem domus panis, Iuda verò confeſſio interpretatur. Illic natus eſt Ieſus, qui dixit, Ego ſum panis viuus, qui de cælo deſcendi.* Bedæ relati à D. Thoma in Catena ad illud Luc. 2. *Et peperit &c. Duri præſepis anguſtia continetur, cui cælum ſedes eſt, vt nos per cæleſtis regni gaudia dilatet. Qui panis eſt Angelorum, in præſepio reclinatur, vt nos quaſi ſancta animalia carnis ſuæ frumento reficiat.* Et luculentiùs omnibus pro re noſtra loquitur S. Heſiodus lib. 2. de laud. Virg. *Libens*, inquit, *reconditur in præſepio, vt qui ſunt pecuini accurrant, & reperiant λόγον, ideſt ſermonem in præſepio conſtitutum, vt ex eo retineant dignitatem rationalem, & qui currunt ad paleas, frumentum nanciſcantur.*

Recens natus Dominus ſuauiſſimè in paleis cōquieſcit propter Euchariſtici Sacramēti repræſētationem.
Theophil.
Beda.
Heſiodus.

Affinia habent Gregorius Thaumaturgus ſerm. 1. de Annunciat. & Presbyter Hieroſolymitanus ſerm. de Deip. Thaumaturgi verba hæc ſunt. *Reclinauit in præſepio eum, qui ſuper Cherubim ſedet, & ab infinitis Angelis collaudatur, in irrationalium animalium præſepio diuinum verbum requieuit, vt hominibus verè irrationalibus ſecundum liberam voluntatem, rationalem ſenſum tribueret. In menſa iumentorum cæleſtis panis propoſitus eſt, vt homines inſtar pecorum irrationales, myſtici cibi participes redderet.* Presbyter Hieroſolym. *Reclinauit*, inquit, *in præſepio eū, qui ſedet ſuper ſolium; hæc porro non fruſtrà contingebant, ſed in præſepio animalium irrationalium proponebatur, ὁ λόγος, ideſt verbum, & ratio, vt pro inſtituto accurrentes homines irrationales, ſenſus rationalis participes efficeret, in menſa beſtiarum proponebatur panis cæleſtis, vt ex hominum genere, his qui beſtiales erant, communicationem myſtica eſca exhiberet.*

Greg. Thaumat.
Presbyter Hieroſol.

Hinc dilucidatum remanet Gregorij Thaumaturgi cit. ſerm. 1. de Annunciat. ad finem, elogium illud de antro Bethleemitico, in quo Saluator natus eſt. *Thronus re vera & hic erat Cherubicus, thronus regalis.* Licèt enim in illo humili loco nihil corporeis oculis appareret, quod thronum maieſtate regia dignum delinearet, tamen quia cæleſtis

Greg. Thaumat.

pueritulus in paleis adeò iucundabatur A
propter figuram ſalutiferi panis, quam
ſic referebat, vt palearum cubile nō diſ-
ſimile videretur throno, quem ſupremo
Monarchę Cherubim ſplendentes incur-
uatis humeris efformare poſſēt, & alij
cuicunq; ſolio ad regalem magnificentiā
demonſtrandam apto. *Thronus re vera, & hic erat Cherubicus, thronus regalis.*

Aſcenſum purpureum.

NOTVLA V.

Sanguis in Chriſti paſſione effuſus, cōmunicantibus obijcitur, vt ad vicem rependendam ſtimulos inijciat.

GRadus, per quos ad auream ſellam in Salomonis ferculo aſcēſus erat, myſticè ſanguinem, quē Seruator noſter in ſua paſſione emiſit, denotabant. Accinit Alanus
Alanus.
hic. *Aſcenſus purpureus*, inquit, *paſſio, quam aſcendendo in crucem ſuſtinuit, & cu-* C
ius merito in cælum aſcenditur, ideò dicitur aſcenſus, & purpureus, quia per eum caro Chriſti fuit ſanguineo colore purpurata. Huius autem paſſionis memoria recolitur in ſacra Synaxi, in qua & eundem ſanguinem pro nobis à Chriſto effuſum recipimus, quo ad æqualem calicem eidem Domino reddendum maximè prouocamur.

Mos apud veteres inoleuit, vt qui inter ſe amicitiam fidiſſimam ſancire decreuerant, ſanguinem ad inuicem è vena extractum ſibi propinarent, de qua
Tertullian.
re Tertullianus in Apologet. cap. 9. *De-*
fuſum brachijs ſanguinem Toxaris apud Lucianum; etenim ſimul atque inciſis digitis D
ſanguinem in calicem diſtillauerimus, ſummiſſiſq; atq; intinctis gladijs ambo pariter admonentes biberimus, non eſt quidquam, quod non indè queat dirimere. Certè clementiſſimus Ieſus ſanguinem, quem præ amore erga nos effudit, in Euchariſtia nobis etiam præbet. Quarè par eſt, vt & nos in amicitiæ fœdere ſtabiliendo correſpondentes affectu reciproci amoris ſanguinem noſtrum exhibeamus, & ſi re ipſa cruoris effundendi nulla ſit occaſio, ſaltem hoc exoptemus, hoc voueamus.

Cōicans, vt vicem Xp̄o rependat, ſanguinem pro Chriſti amore effūdere ſaltem cupiat.

Conſuetudo ab ipſis Eccleſiæ primor-
dijs ad noſtrum vſq; æuum inualuit, Martyrum corpora ſubtus Altare, vbi ſacra fiunt, condendi; quod indicatum videtur illo Apocalypſ. 6. *Et cùm aperuiſſet ſigillum quintum, vidi ſubtus Altare animas interfectorum propter verbum Dei, & propter teſtimonium, quod habebant.* Hoc Altare, iuxta Auguſtinum ſerm. 11. de Sanctis, illud intelligitur, in quo diuina myſteria peraguntur. *Rectè*, inquit, *ſub Altari animæ iuſtorum requieſcunt, quia ſuper Altare Domini corpus offertur.* Appoſita combinatio ad repræſentandū formatæ dilectionis completas viciſſitudines; ſicut enim in ſacra Synaxi Chriſtus ijs, qui poſtea martyrium ſubiere, ſangui-
B nem ſuum pro amoris perfecti argumento hauriendum dederat, ità & hi ſanguinem ſuum eidem Domino, ad mutuū amorem conteſtandum, libauere.

Apoc. 6.
Auguſt.

Iuſto Dei zelo accenſus Stephanus acri inuectiua Iudæis crimina, quorum erant rei, obiectabat, obſtinati animi vitium, motionibus diuini flaminis reluctamina, prophetarum execranda homicidia. *Dura ceruice, & incircumciſis cordibus, & auribus, vos ſemper Spiritui Sancto reſiſtitis. Quem prophetarum non ſunt perſecuti patres veſtri?* Act. 7. Idem dū ab ijs poſtea ſaxorum turbine impeteretur, & cruentaretur, totus clemens, blandus totus apparet, Numenq; genuflexus rogat, vt quod admittebant facinus, benignè indulgeat. *Domine ne ſtatuas illis hoc peccatum.* Ibidem. Quæ huius mutationis cauſa? Quid adeò humanum, & lenem modò reddit Stephanum in Iudæos, quos priùs ſeuerè coarguere ſolebat? Ego certè Protomartyrem in Iudæos ita modò miteſcere reor, quia ab eis beneficio ſingulari affici ſe reputabat, quatenùs nimirùm ab ipſorū ictibus vulneratus, Domino ad votū retribuebat ſanguinem, pro ſanguine ſacro, quem hauſerat in Altaris menſa, cui de more primæui fidelium cœtus ſingulis diebus aſſidere conſueuerant. Act. 2.

Act. 7.
Ibidem.
Sanguinem Domino retribuēs Stephanus, in Iudæos mitior redditur.
Act. 2.

Media

Media charitate conſtrauit propter filias Ieruſalem.

NOTVLA VI.

Quo amore intimo corporis, & ſanguinis ſui refectionem largiatur Dominus, fidelium conſiderationi obijcitur, vt & ipſi ad redamandum pelliciantur.

MEDIA eſt nomen ſubſtantiuum, & accuſandi caſus ſignificans intimũ ferculi in Hebræo pro *conſtrauit*, eſt *Ratſuph* רצוף, quod prunã, & carbonem ignitum ſonat, vndè videtur hic indicari Salomonici ferculi medium rubinis, vel carbunculis, qui ardentiſſimi amoris ſunt characteres, ſplendidum fuiſſe, quo ſymbolo ad ſimilem amorem prouocabantur filiæ Ieruſalem. Quid aptius contemplationi noſtræ exhiberi poteſt, vt intelligamus in Euchariſtici ferculi meditullio radiantẽ charitatem, affectum ſcilicet ſummum, & flagrantiſſimum, quo Chriſtus ſacram alimoniã nobis ſuppeditat, vt ei vices rependam⁹, atq; gratificemur.

Agnus igne aſſus in Paſchali feſtiuitate manducandus erat Iſraelitis, Numine ità mandante. *Et edent nocte illa carnes aſſas igni.* Exod. 12. Legalis Agnus notiſſimus Euchariſtiæ typus, ignis quoque amoris vulgatiſſimum ſymbolum.

Exod. 12.

Amor ſiquidem ignis, & ideò amare ardere eſt, inquit Caſſiodorus de amicitia; aptiſſimus igitur Agnus igne aſſus ad indicãdum ſummum, & flagrantiſſimum amorem, qui nobis Euchariſticum Agnũ in cibum condidit. Accinit Rupertus lib. 2. in Exod. cap. 20. *Igne, inquit, aſſatur in altari, operatione namquè ſpiritus Sancti panis corpus, vinum fit ſanguis Chriſti*. His affinia habet D. Thomas opuſc. 58. cap. 16. *Quòd comederunt agnum tantùm aſſum igni, ſignificat, quòd corporis Chriſti conſecratio credenda eſt celebrari per potentiam Spiritus Sancti.*

Caſſiodor. Chriſti amor erga nos in Euchariſtia flagrantiſſim⁹ Rupertus.

D. Thom.

Ex victimis pectuſculum ſacerdotibus debebatur, vt Leuit. 7. refertur. Quale myſterium hoc ritu nobis indicatur, inueſtigemus, quæſo; vulgatum eſt victimis illis Altaris ſacrificium, & Sacramentum adumbrari; pectuſculum quoquè notiſſimum amoris ſymbolum; in typo igitur monentur ſacerdotes celebrantes, cæteriquè fideles de corpore, & ſanguine Dominico participantes, vt ad amorem præcipuè attendant, quo auguſtiſſimum Sacramentum conditum eſt: In idem arcanum collineatum autumo animantis pectuſculum, quod in conuiuio (teſte Philone Iudæo in Ioſeph) ab iſto Patriarcha donatum fuit Beniamin, vt nimirùm illum ſibi in pectore, & amoribus eſſe ſignificaret; etenim ſicuti Ioſephi ſympoſium ſacram referebat menſam, ita ſingularem Saluatoris noſtri affectum, quo nos diuina alimonia paſcit, illud potiſſimæ dilectionis Ioſephi in Beniamin argumentũ præmonſtrauit.

Sacræ mẽſæ accũbẽtes, amorem recolant, quo ſacer cibus paratus eſt.

Philo.

Nubes magna, & ignis inuoluens, & ſplẽdor in circuitu eius: & de medio eius quaſi ſpecies electri, ideſt de medio ignis. Hæc Ezechieli diuinitùs demonſtrata fuere, quæ cùm plurium myſteriorum hieroglyfica ſint, aliqua è potiſſimis perſcrutemur. Nubes illa magna ſacrorum accidentium inuolucra, quibus Dominus obtectus ſub electri ſpecie repræſentabatur, deſignabat, vt Not. 1. ad hunc Verſiculum declarauimus; quarè quid aliud, quæſo, in figuris erat ignis ille, de cuius medio ſpecies electri prodibat, niſi ardentiſſimus amor, à quo donum ſalutaris pabuli humanitatem, & diuinitatem continentis emanauit?

Ezechiel. 1.

Ibant ſimul colloquentes Elias, & ingenuus eius diſcipulus, atquè fidus comes Eliſeus, cùm hic repentè ad ſuperiora eleuatum, atquè per æthera flammeo curru flãmeis equis tranſuectari vidit magiſtrum ſuum Eliam, palliumq; ab eo demiſſum ſuſcepit. *Cumq; pergerent, & incedentes ſermocinarentur, ecce currus igneus, & equi ignei diuiſerunt vtrũque: & aſcendit Elias per turbinem in cælum. Eliſeus autem videbat, & clamabat: Pater mi, Pater mi, currus Iſrael, & auriga eius. Et non vidit eum ampliùs: apprehenditq; veſtimenta ſua, & ſcidit illa in duas partes. Et leuauit pallium Eliæ, quod ceciderat ei.* 4. Reg. 2. Pallium ab Elia delapſum carnem Chriſti in Euchariſtia beatis accidentibus velatam præmonſtrauit, vt exponit Chryſoſtomus homil. 2. ad populum Antiochenum ſub finem. *Tanquam, inquit, maximam hæreditatem Eliſeus melotem ſuſcepit, etenim verè maxima fuit hæreditas omni auro pretioſior. Et erat poſt hæc duplex Elias ille, & erat ſurſum Elias, & deorſum Elias. Elias nempè melotem diſcipulo reliquit; filius autem Dei aſcendens, ſuam nobis carnem demiſit; ſed Elias quidem exutus, Chriſtus autem &*

4. Reg. 2.

Chryſoſt.

no-

nobis reliquit, & ipſam habens aſcendit. Eliſeus itaquè pallium Eliæ accipiens, vbi illum igneo curru per aera deferri fuerat contemplatus, idæam prælineauit piæ animæ, quæ, quàm ſublimi amore æſtuaret Redemptor, cùm myſticum pallium, carnem ſcilicet ſuam nobis in altaris Sacramento reliquit, diligenter recogitat.

Pia anima Xp̃i amorẽ recogitans Euchariſtiã inſtituentis.

Eliſeus votum ſuum ſic Eliæ expreſſerat; *Obſecro vt fiat in me duplex ſpiritus tuus.* 4. Reg. 2. Sic & nobis geminus ſpiritus à myſtico Elia Chriſto poſtulandus eſt, ſpiritus nimirùm, quo mentes noſtræ illuminentur, vt benè perpendere poſſimus, quibus amoris flammis accẽſus amantiſſimus Ieſus corpus ſuum in cibum, & ſanguinem in potum nobis aptauit, & ſpiritus Domini, quo in ſacra Synaxi incaleſcant corda noſtra, &, vt cum Damaſceno loquar, participatione diuini ignis igniamur.

4. Reg. 2.

Damaſcen. lib. 4. de fide cap. 14.

Communicaturi à Chryſoſtomo homil. 84. in cap. 19. Ioannis in illud, *Exiuit enim ſanguis, & aqua,* monemur, vt cogitemus noſtris labijs Chriſti lateri admotis, ſacrum illius cruorem nos ebibere. *Quoties,* inquit aureus Doctor, *ad admirandum calicem accedis, tanquam ab ipſo latere hauriens accedas.* Sancta admodum, & proficua valdè meditatio, qua excitamur, vt mentis aciem intendamus in venam, quæ in nos diuinum illum potum deriuat, in cor nimirùm Domini amore vulneratum; fieri enim nequit, vt dum talem amoris ſcaturiginem attentè conſideramus, non aliquis reciproci amoris affectus in nobis ſuſcitetur. Terquè, quaterquè beata Catharina Senenſis, quæ affluenter potata fuit fonte illo ſupercæleſti; hæc enim aliquandò ſalutari pabulo refecta ex ſingulari Dei fauore dilectiſſimum Ieſum præſentem vidit, ſicq; ſibi dicentem audiuit. Os tuum lateri meo appone, & de ſanguine meo abundè ebibe, cui dulci mandato obtemperans Virgo deuota feliciter bibit, & amore veluti abſorpta remanſit.

Chryſoſt.

Communicans Chriſti lateri os admouere ſe putet.

Laudatiſſima Eccleſiæ cõſuetudo olim fuit, vt columba ex auro, vel argento efficta Euchariſtiæ theca eſſet, vt adnotat Eminentiſs. Baronius tom. 1. anno Chriſti 57. num. 152. Molanus lib. 2. de hiſtoria ſanctarum imaginum cap. 8. & Amphilochius in vita S. Baſilij, cuius verba retulimus ſuprà Notul. 1. ad Verſiculum huius tertij capitis: *Tenui eum, nec dimittam, &c.* Appoſitè autem in columba aurea, vel argentea recondebatur venerandum Sacramentum, vt illo diuini amoris notiſſimo inſigne continuò vigeret recordatio ab amore viuificum illum cibum dari, amoremq; pro amore exigere. Eidem amoris myſterio per columbam ſignificato conſonare poteſt huius clauſulæ, *Media charitate conſtrauit,* expoſitio apud aliquos, qui per charitatem ſignificari autumant emblema aliquod amoris, vt columba vel gemmata, vel ex ſplendenti aliquo lapide elaborata, quæ in interiori ferculi Salomonici parte conſpiciebatur, vt ſinceri, & perfecti amoris inter nouos coniuges nobile argumẽtum. Audiamus Almonaciriũ de Euchariſtia locum hunc interpretantem. *Quòd ſi dicamus in meditullio illius ferculi eſſe amoris ſymbolũ inter ſponſum, & ſponſam, nimirùm duas columbas candidiſſimas mutuò ſe exoſculantes; ſignificatur in Eccleſia Catholica mutui amoris inter Chriſtum, & Eccleſiam ſponſam praextitiße ſymbolum, nempè ſacroſanctum Euchariſtia Sacramentum, & ſacrificium ſacroſanctum. Nam præterquamquod in hoc Sacramento, & ſacrificio paßionis Chriſti memoria recolitur; hoc Sacramentum peculiari ratione amoris diuini ſymbolum eſt, quem & efficit in nobis; & maximè repræſentat: eſt enim vnitatis, & concordiæ Sacramentum: immò ita ardet Chriſtus amore ſuæ Eccleſiæ, vt excogitauerit hoc Sacramentum, veluti medicamentum quoddam amatorium, quo in Deum non ſolùm incenderemur, ſed cõuerteremur.*

Baronius. Molanus.

Amphiloch.

Cibus Euchariſticus ab amore datus, amorem pariter exigit.

Almonacir.

Egredimini, & videte filiæ Sion
Regem Salomonem in diademate,
quo coronauit illum mater ſua
in die deſponſationis illius,
& in die lætitiæ cordis eius.

NOTVLA VII.

E ſæcularibus delicijs exeant, qui de ſublimi auguſtiſſimi Sacramenti excellentia diuinitùs erudiri deſiderant.

VT foras prodeant, inuitantur Hieroſolymitanæ ciuitatis incolæ ad ſolemnem Salomonis noui ſponſi pompã, regiamq; magnificentiam in aius proſpectandam, vt ſuprà ad ſuperficiem litteræ indicauimus; hoc verò materiali exitu, ſpiritalis deſignatur, mundanæ ſcilicet voluptatis domicilio

cilio egreſſus in ijs prerequiſitus, qui edoceri cupiũt de excelſis, & admirãdis ſemper magis nuptijs Chriſti cum anima per ſacram Synaxim celebratis, de his enim præſenti verſiculo agi Aponius hìc aduotat. *Oſtenduns ergò filiabus Sion, inquit, deſponſationis dies, inter Dei filium Verbum, & Eccleſiam in eius paſſione celebratos, deſponſationem enim, annuli, & oſculi traditionem, corporis, & ſanguinis ſui Sacramentum ſub paſſionis tempore in Apoſtolis tradidiſſe probatur.*

Aponius.

A nequiſſimo Spiritu Chananeæ gnata acriter infeſtabatur; pro filia genitrix ſupplicat: *Miſerere mei Domine fili Dauid: filia mea malè à Dæmonio vexatur.* Matth. 15. cui Dominus: *Non eſt bonum ſumere panem filiorum, & mittere canibus.* Hac panis ſuggeſtione animoſior deprecatrix facta Syrophœniſſa ſubnectit; *Etiam Domine: nam & catelli edunt de micis, quæ cadunt de menſa dominorum ſuorum.* His vocibus Seruator ſtatim flectitur, roganti mulieri benignus annuit. Diximus alibi Redemptorem, qui huic fœminæ miſereri decreuerat, quid preces eius efficaciores reddere potuiſſet, ſuggeſſiſſe ſub panis nomine, virtutem nempè Euchariſtici panis, cuius ſola memoria Seruatorem noſtrum votis hominum maximè indulgentem reddit. Optimè quidem; ſed aliquidnè in Chananæa præceſſit, quod Chriſtum allicere potuerit ad ei inſinuandum myſterium ſacroſancti panis? Equidem Syrophœniſſa lares proprios, patriaſq; ſedes deſeruerat. *Seceſſit Ieſus in partes Tyri, & Sidonis, & ecce mulier Chananæa à finibus illis egreſſa:* ſcilicet vt hoc typo moueamur, præuiam diſpoſitionem ad participandum de arcanis altiſſimi Sacramenti eſſe, ſi exeãmus è commodorum noſtrorum nidulo, & à ſenſuum oblectamentis, atq; à ſæculi vanitatibus longè recedamus.

Matth. 15.

A ſæculi voluptatib' ſit alienus, qui de arcanis altiſſimi Sacramenti particeps fieri deſiderat.

Factus pecudũ magiſter Moyſes, gregem ad ſecretiora deſerti loca duxauit; & ecce autẽ oculos eius admirabile prodigium, rubus inter flammas, & ab illis indeuoratus: greſſus ad portentum illud propiùs intuendum mouere cępit paſtor, cùm vocem de medio rubi ſibi imperantem audit, vt diſcalceatus incederet. *Moyſes autem paſcebat oues Iethro ſoceri ſui ſacerdotis Madian: cùmq; minaſſet gregem ad interiora deſerti, venit ad montem Dei Horeb. Apparuitq; ei Dominus in flamma ignis de medio rubi: & videbat, quòd rubus arderet, & non combureretur. Dixit ergò Moyſes: Vadam, & videbo viſionem hanc magnam, quarè non comburatur rubus. Cernens autem Dominus, quòd pergeret ad videndum, vocauit eum de medio rubi, & ait: Moyſes, Moyſes. Qui reſpondit: Adſum. At ille: Ne appropies, inquit, huc: ſolue calceamentum de pedibus tuis.* Exod. 3. ſed ſi gleba illa aculeatum rubum de genere tribulorum, & ſpinarum produxerat, cur nudipes iubetur ambulare Moyſes? ibi enim calceamentorum munimine maximè opus eſſe videbatur, ne plantæ à ſentibus cruentarentur. Rubo inflammato, & ab incendio inconſumptibili, altaris Sacramentum, in quo diuini amoris flammæ mirificè exardent, præſignatum fuit, Vigerio etiam chorda ſeptima interprete. Quarè dum in eremo, vbi nulla hominum habitatio, nullum diuerſorium, Moyſis oculis obijcitur rubus, Euchariſtiæ character; ſignificatum reor, ad ſingularem aliquam de Sacramentorum omnium maximo notitiam cælitùs obtinendam, requiri mentem à curarum ſtrepitu liberam, vitam à vanis conuerſationibus ſeiunctam; iuſſus autem Moyſes ſine calceamentis calcare ſolum ſpinoſum, vt rubum ardentem, & incombuſtum meliùs aſpiceret, ſymbolicè monuit exilium indicendũ eſſe corporalibus cõmodis, & aſperas mortificationis ſemitas terendas ijs, qui lumine ſuperno ad recondita de Euchariſtico Sacramento penetranda illuſtrari exoptant.

Exod. 3.

Vigerius.

Mens à curarum ſtrepitu libera Euchariſtiæ ſecreta ſcrutabitur.

Peculiaris fuit prærogatiua Eliſei, vt in excelſis curru flammifero vectatum videre magiſtrum ſuum Eliam, eiusquè pallio è ſublimi delapſo locupletari potuerit: myſticum ſenſum de Sacramento Dominicæ carnis ante lapſa notula dilucidaui, luce à D. Chryſoſtomo mutuata. Supereſt, vt circumſtantiam loci, vbi hoc potiſſimo fauore donatus fuit Eliſeus, animaduertamus; Extrà vrbem Iericho fuiſſe ex enarratione 4. Reg. 2. conſtat. Iericho autem cùm nomen habeat, vt Maſius aduertit ad cap. 2. Ioſue, vel ab ipſius planitie Lunę naſcẽtis figuram delineante, vel à ſuaueolentia florum, & aromatũ, quibus Ierichontini horti abũdabant, & præcipuè gleba illa ſelectiſſimarum roſarum, & balſami ferax erat; Iericho itaquè appoſitè mundum viciſſitudinibus obnoxium, & ſenſuum delinimentis plenum repræſentat. Longè igitur à Iericho profectus Eliſeus de myſterijs Euchariſtiam reſpicientibus fit particeps, vt concipiamus ſimile donum illis concedi ſolùm, qui tales vitæ rationes ſectantur, quæ affectum à rebus caducis, atq; inconſtantibus remouent, animumq; à mundi illecebris penitùs auertunt.

Chryſoſt.

4. Reg. 2.

Maſius.

Longè à Iericho, id eſt à mundo Eliſeus de myſterijs Euchariſticis edocetur.

Videte

Videte Regem Salomonem coronatum in diademate.

NOTVLA VIII.

Chriſtus per ſacram Synaxim, vt potentiſſimus Rex in Eccleſia dominatur.

MYſticus Salomon Dominus noſter regali corona redimitus in Euchariſti- B cis nuptijs contemplandus nobls proponitur hic. *Videte Regem Salomonem coronatũ in diademate.* Equidem regia Chriſti potentia maxime fulget, dum ſpiritales regni ſui fines dilatat, & munit per altaris alimoniam, quam fidelibus ſuppeditat, hac enim eſca ſuauiſſima, ſuo dulci imperio hominum corda feliciter ſubiectar. Re- Timoth. ctè Timothens presbyter concione de occurſu Chriſti ſub finem. *Vacemus*, inquit, *diuina, & myſtica menſæ, per quam Mundus eſt ſtabilitus, & Orbis terrarum conſiſtit, & regnum cuſtoditur, & Eccleſia mul-* Auguſtin. C *tiplicatur.* Conſonat Auguſtinus lib. 1. ad Ianuarium. *Sacramento*, ait, *Corporis Domini ſubiugatus eſt Mundus.*

Ego autem conſtitutus ſum Rex ab eo ſuper Pſal. 2. *Sion montem ſanctum eius.* Pſal. 2. In hoc monte inſtituta fuit Euchariſtia; quarè dum ibi Redemptor noſter ſe Regem conſtitutum enunciat, innuit eam fore Euchariſtiæ virtutem, vt per eandem regnaturus eſſet, homines nimirùm, quos adeò iucundo pabulo refeciſſet, ſuis mandatis ſuauiter deuinciendo.

Diuino ſpiritu monitus Ioſeph futuram præuidens ſterilitatem extremam ſeptennio duraturam, tritico vndiquè cõgregato horrea regia cumulauit; nar- Geneſ. 41. D ratur Geneſ. 41. Aduenit miſerabile tempus, quo dira fames populos acerbè vexabat: confugiunt vniuerſi ad Ioſeph pro re frumẽtaria, quam ab eo obtinent, numerata in pretium pecunia; abſumptis verò nummis, greges, & armenta pro alimentis tradunt; his quoquè conſignatis omnibus, ingraueſcente adhuc fame, campos, & quidquid poſſidebãt Aegyptij, quin & ſe ipſos regis ſeruituti adijciendos pro tritico offerunt. *Emit igitur Ioſeph omnem terram Aegypti, vendentibus ſingulis poſſeſſiones ſuas præ magnitudine famis. Subiecitq; eam Pharaoni, & cunctos populos eius à nouiſſimis terminis Ae-* A *gypti, vſquè ad extremos fines eius.* Gen. 47. Geneſ. 47. Ioſeph Aegyptios, & eorum gazas, atquè terras cunctas poteſtati, & dominationi regiæ frumenti ſubminiſtratione ſubigens, Chriſtum in typo retulit, qui pa- Chriſt⁹ Euchariſtici panis erogatione ſpiritale regnũ in terris amplificat. ne triticeo in ſubſtantiam ſui corporis tranſmutato ſupercæleſte edulium conditurus erat, & illo fideles paſcendo regnum in orbe terrarum ſpirituale amplificaturus. Egregiè Auguſtinus lib. 12. Auguſtin. c. 28. contra Fauſtinum. *Ipſe mihi* (ſcil. Chriſtus) *in Ioſeph innuitur, qui perſequentibus, & vendentibus fratribus in Aegypto poſt labores honoratur. Didicimus enim labores Chriſti in orbe gentium, quem* B *ſignificabat Aegyptus, per varias paſſiones Martyrum, & nunc videmus honorem Chriſti in eodem orbe terrarum, erogatione frumenti ſui ſibi omnia ſubiugantis.*

Veſte, byſſo, purpura, auro, atq; gemmis conſpicua, cuius fimbriam concinnabant malogranata, priſcæ legis ſummus ſacerdos exornabatur. Singula deſcripta habentur Exod. 28. Amictus ille de Exod. 28. pretioſiori ſupellectile condecoratus accomodatè ſatis honorificum cultum ab Euangelij ſectatoribus incarnato Dei filio vero ſacerdoti deferendum præmonſtrabat. Sed cur malogranata in extimis potiùs oris, quàm in ſuperiori aliqua parte illius veſtimenti collocaban- Cur in Aaronicæ veſtis limbo mala punica collocãtur. C tur? Equidem malum punicum, vt potè à natura coronatum, regiæ dignitatis ſymbolũ efformat. Perbellè igitur malogranatis in limbo veſtimenti ſacerdotalis, regna vniuerſa Xpo, vt ſacerdoti maximo, ac proinde, vt Euchariſtici Sacramenti conditori, & largitori fore ſubijcienda, præadumbratum fuiſſe arbitror.

Videte Regem Salomonem coronatum in diademate.

NOTVLA IX.

D Chriſtus, Rex maximè proditur, dum Euchariſticam cœnam inſtituit, *in qua nocte tradebatur*, 1. ad Corinth. 11.

Diadema eſt inſigne ſatis notum regiæ dignitatis, & magnificentiæ: verùm nullum diadema auro puriſſimo affabrè elaboratum, margaritis, ſmaragdis, pyropis, alijſq; pretioſis lapillis fulgentiſſimum, itá ve-

ſum regem indicare poteſt, vt beneficentia etiam in hoſtes; Quarè maximè Regem ſe declarauit Chriſtus, viuificum cibum pro hominibus eo tempore condendo, quo ab eorum aliquibus ad necem acerbiſſimam deſignabatur.

Quando Dauid à vindicta, quam facilè de Saule ſumere poterat, abſtinuit, tunc Saul futurum illum Regem indubitanter agnouit. *Nunc ſcio quòd certiſſimè regnaturus ſis, & habiturus in manu tua regnum Iſrael.* 1. Reg. 24. Sed quis non fateatur euidentius argumentum eſſe regalis poteſtatis pro ſummis iniurijs reddere eximium honorem, pro odio, quo maius eſſe nequit, dilectionē extremam, pro maioribus maleficijs potiora beneficia, pro amariſſimo felle, ferculū omni dulcedine plenum reddere, quæ omnia modis planè mirificis præſtitit Redemptor noſter in ſacra cœna: meritò igitur tunc Rex diademate illuſtratus dicitur.

1. Reg. 24.

Pro iniurijs honorem reddere, regię poteſtatis argumētum.

Facies & menſam de lignis Setim, habentem duos cubitos longitudinis, & in latitudine cubitum, & in altitudine cubitum, ac ſemiſſem. Et inaurabis eam auro puriſſimo: faciesquè illi labium aureum per circuitum, & ipſi labio coronam inter raſilem altam quatuor digitis, & ſuper illam, alteram coronam aureolam. Exod. 25. Quid myſterij, geminæ coronæ erectę ſuper menſam panes propoſitionis ſeruantem, quæ Dominicum conuiuium repræſentabat? An earum altera præſignabat Chriſtum glorioſè triumphaturū in Eccleſia per virtutem auguſtiſſimi Sacramēti iuxtà præmiſſa in antecedenti notula; altera verò typum referebat regij animi, quem clementiſſimus Dominus demonſtraturus erat, non impijs modò hoſtibus indulgendo, ſed ijs etiam ſupercæleſtium dapum regale epulū ſuppeditando? Conſonat illud carmen ab Eccleſia in ſolemnitate corporis Domini repetitū. *Chriſtum regem adoremus dominantem gentibus: Qui ſe manducantibus dat ſpiritus pinguedinem.*

Exod. 25.

Regia Chriſti munificentia non modo hoſtibus indulgendo, ſed ijs etiam ſacrā dapem ſuppeditando.

Sciens quia omnia dedit ei Pater in manus: Ioan. 13. Amplam regiam poteſtatem, non ſolùm quoad ſpiritalem dominationem, ſed etiam quoad ius, atque dominium per ſe directum in omnes res creatas, qua Chriſtus vt homo ob gratiam vnionis donatus fuit, ſignificari hoc aſſerto, nullus vt opinor, qui proprium verborum ſenſum perpēdit, inficiabitur; alioquin vniuerſalis notę ſignificatio diminuetur, & quidem nullo rectæ ſermocinationis adminiculo; qui enim omnia dedit, nihil eorum, quæ dari poterant, negauit, ergò non ſpiritale ſolùm, ſed & temporale ius regnorum conceſſit. Sed

Ioan. 13.

A animaduertamus quæſo, quandò, & quā de cauſa hanc excellentem, & vniuerſalem ſuam regiam poteſtatem declarauit Seruator noſter. Sanè cùm ad Apoſtolorū pedes abluēdos accinctus erat, immediatè poſt inſtitutā Euchariſticā cœnā. Vide dicta ſuperiùs ad Verſ. *Qui paſcitur inter lilia*, cap. 2. vbi ordo huius hiſtoriæ ex Patrum teſtimonijs traditur. Et quidē pedum lotionem peractam eſſe ante Euchariſtiæ inſtitutionem, oſtendunt Ianſenius concord. cap. 130. Baronius ad ann. Chriſti 34. num. 38. Maldonatus ad cap. 13. Io. num. 2. Quarè licet Dominus, quam potuiſſet Monarchiam tem-

Ianſenius. Baronius. Maldonatus

B poralem noluerit exercere, & faſtibus, opibuſq; renunciarit, præſidiarias cohortes, atq; armatorum excubias non admiſerit, vt ſubmiſſioni, & paſſioni locum daret; voluit tamen ſapientiſſimus magiſter purpuræ, & diadematis genuinos characteres docere, beneficum nimirùm amorem illum, qui bonum rependit ijs, à quibus hoſtiliter impetitur, & atrocioribus iniurijs laceſſitur: hunc amorem demōſtrauit benignus Redemptor, dum eo tempore, quo ad mortem à perfidis Iudæis deſignabatur, & à ſacrilego Iuda tradebatur, immortalitatis alimoniam confecit, à qua nec proditorem ipſum excluſit.

Regē tùm maximè prębuit ſe Chriſtus, cùm atrocioribꝰ appetitus iniurijs, hoſtibus ſacrā dapem ſuppeditauit.

C Diſquiri poteſt, cur regium titulum in Cruce ſibi ſuprà verticem erectum non reiectauerit Dominus. *Et impoſuerunt ſuper caput eius cauſam ipſius ſcriptam: Hic eſt Ieſus Rex Iudæorum.* Matth. 27. poterat enim inſpirare Pilato, vt annueret Iudæis illius inſcriptionis mutationem poſtulantibus, vt Ioan. 19. habetur; & nonnè aliàs ab eiſdem ad ſceptrum, & diadema quæſitus, regalem ſplendorem declinans, profugit? Ioan. 6. Sed quandò, & quale regnum admittat Redemptor, animaduertamus. Equidem iam Euchariſtici Sacramenti beneficium hominibus in ipſum impiè ſæuientibus contulerat, & in ipſo Crucis ſtipite heroi-

Matth. 27.

Ioan. 19.

Ioan. 6.

D cam illam beneficentiam exercitaturus erat, quæ hoſtes benigna indulgentia amplexatur: veniam enim pro crucifixoribus implorans, ſic Patrem rogauit. *Pater dimitte illis: non enim ſciunt quid faciunt.* Luc. 23. Ecce qualis regni ſui titulum agnoſcit Dominus, & vt omnium oculis, atq; conſiderationi obijciatur, non recuſat.

Luc. 23.

In diademate, quo coronauit eum mater ſua. A

NOTVLA X.

Beatiſſima Virgo Eucharisticæ inſtitutioni plurimum cooperata eſt.

DVabus præcedētibus notulis Chriſtum Regem in Eccleſia regio diademate propter auguſtiſſimum Sacramentū conditum, fulgentem contemplati ſumus, nunc qua ratione hoc diadema à Virgine matre illi delatum ſit, quod ijs vocibus, *In diademate, quo coronauit eum mater ſua*, indicatur, diſquirendum eſt. Obijcitur nobis primò corporis, & ſanguinis Domini, qua in ſacra menſa alimur, ſubſtancia ab illibata Virgine ſubminiſtrata, dum hæc filium Dei in vtero concepit, nouem menſibus de puriſſimo ſuo ſanguine pauit, ab aluo emiſſum Diuinum infantem proprijs lactauit vberibus; ſub hoc igitur capite Virginem Sanctiſſimā in altaris Sacramentum influxiſſe, nemini dubium eſſe poteſt; vnde Patres ad C ſingularem eiuſdem Virginis laudem referunt Diuini ferculi confectionem, vt potè ab ipſa dependentem, & nos illi hoc titulo valdè deuinctos eſſe admonent. D. Auguſtinus in pſal. 98. ſic loquitur. *De carne carnem Maria accepit* (ſcilicet filius Dei) *& ipſam carnem nobis manducandam ad ſalutem dedit*. D. Epiphanius ſerm. de laudib. B. V. *Virginem appello veluti Sacerdotem pariter, & altare, quæ quidem menſam ferens dedit nobis cæleſtem panē.* Petrus Damianus in ſerm. de Natiuit. B. V. *Hic dilectiſſimi fratres, hic rogo perpendite, quàm debitores ſimus huic Beatiſſimæ Dei genitrici, quantasq; illi poſt Dominum gratias agere debeamus: illud* D *ſiquidem corpus, quod Beatiſſima Virgo genuit, quod in gremio fouit, quod faſcijs cinxit, quod materna cura nutriuit, nunc de ſacro altari percipimus, & eius ſanguinem in Sacramento noſtræ redemptionis haurimus. Impar eſt illi omne humana lingua præconium, quæ de intemeratæ carnis ſuæ viſceribus cibum nobis poſuit animarum, eum videlicèt, qui de ſemetipſo perhibet, Ego ſum panis viuus, qui de cælo deſcendi.*

Augustin.

Epiphanius

Petrus Damianus.

Præterea interueniente Virginis conſenſu ſaluriferi pabuli donum nobis eſt collatum; vt ſatis declarauimus tom. 1. de Eminentia Virginis cap. 7. quæſt. 49.

Annuente Virgine Eucharistiæ donum collatum eſt.

A Vndè, & quando hæc conſenſit, vt carnem, & ſanguinem ex ſuis viſceribus ſumeret Dei filius, ſimul etiam conſenſit, vt eadem caro in cibum, & ſanguis in potum Euchariſticum fidelibus aliquandò traderetur, quod ibi rationibus, & Patrum effatis ſtabiliuimus, & Deiparam eo affectu lac tribuiſſe Chriſto pupulo, vt ille poſteà ſupercæleſte ferculum redderet in ſacra Synaxi, adnotauimus eodem tomo cap. 11. quæſt. 6. Similem animi ſenſum in eadem Virgine fuiſſe, credere poſſumus, tempore, quo vterum geſtans ad nutriendum in aluo puerulum alimenta ſumebat, & hoc forſan innuere voluit Damaſcenus libello de corpore, B & ſanguine Chriſti. *Hic tanquam in vtero Virginis*, inquit, *in menſa myſtica poſita eſt materia panis, & vinum aqua mixtum, his enim mater nutriebatur, & materiam præbebat corpori infantis.*

Damaſcen.

Sedens Abraham in oſtio tabernaculi vidit tres viros tranſeuntes, & ad aliquantulum cibi ſumendum beneuolè inuitat: oblatum fauorem non recuſant viatores, & eccè Patriarcha ſtatim coniugem Saram ſic alloquitur. *Fac*, inquit, *ſubcinericios panes. Ipſe verò ad armentum cucurrit, & tulit inde vitulum tenerrimum, & optimum.* Geneſ. 18. Sed mirum videtur, quòd conficiendi panis C ſubcinericij munus, quod proprium videtur vel ancillarum, vel famulorum, vxori ſuæ Abraham committat. An forſan hic domi domeſticis miniſterijs deſtinatas mulieres, & ad iuſſa capeſſenda paratos viros non habebat? Hoc veritati non videtur conſonum; ſub id enim temporis amplis affluebat opibus Patriarcha, qui etiam iampridem aciem in Reges conſtruere potuit, numeratis in prælium vernaculis ſuis trecentis, decem, & octo. Myſterium percipiamus hic. Prandium illud Euchariſtici conuiuij ſymbolum fuiſſe, innuit Ambroſius lib. 1. de Abraham c. 5. Hiſpalenſis comment. in Geneſ. c. 14. Quarè ſicut Abraham D præſignabat Chriſtum ſacroſanctæ menſæ auctorem, ita Sara Beatæ Virginis figura erat, quæ & ipſa operis multum in apparatu eiuſdē Dominicæ menſæ poſuit.

Geneſ. 18.

Ambroſius Hiſpalēſis.

Sara ſubcinericiū panem conficiens, B. V. præſignauit Euchariſtico pani cooperantem.

Immaculata Virgo ſtatim ac enixa eſt Ieſum, pannis eum inuoluit, & reclinauit in præſepio. Luc. 2. Quid ſymbolicè ille amictus? An carnem Redemptoris aliquandò fore facris accidentibus velandam præadumbrauit? Inſinuaſſe videtur D. Chryſoſtomus orat. in B. Philog. *Hæc menſa*, inquit, *vicem explet præſepij, nam & hic ponitur corpus Domini, non quidem faſcijs inuolutum, ſed vndequaque ſpiritu ſancto conueſtitū.* Rectè corpus

D. Chryſoſt.

Do-

Dominicũ *ſpiritu ſancto conueſtitum* dicitur, vt dum oculis corporeis ſacras ſpecies intuemur, mentis aciem intendamus in amorem Diuinum, qui Chriſtum ſub panis, & vini accidentibus pro noſtra refectione cooperuit. Quid verò Seruatoris noſtri recens nati reclinatio in Bethleemitico præſepio ſignificarit; diſcamus à S. Zenone Veron. de Natiuit. Chriſti cap. 3. *In ſtabuli præſepe deponitur, pabulorum paſtorem, pabulumq; ſe eſſe conteſtans.* Chriſtus igitur faſciolis circumueſtitus, & in ſtabulo Bethleemitico poſitus, Euchariſtiæ myſterium repræſentauit, cui quanta cooperata ſit auguſtiſſima Dei parens, optimè proditur, dum quem peperit Dei filium, *pannis inuoluit, & reclinauit in præſepio.*

S. Zeno.

Calculus ille, quem forcipe de altari tulerat ſupremus ille è claſſe Seraphim ſpiritus apud Iſai. 6. ex recepta Patrum dilucidatione, Damaſc lib. 4. de fide cap. 14. Iuſtin. Martyr. quæſt. 44. ad orthodoxos, Euchariſtiam præſignauit. Sed quamobrem forcipe, & non manu calculum illum accipit Seraphim? Nonnè ad immediatè contrectandum typum illius Sacramenti, in quo amor triumphat, dignior videbatur nobiliſſimi Seraphim manus, quàm forceps? Seraphim enim amore in Deum exæſtuant; ſed forcipe auguſtiſſimam cæli Reginam denotatam agnouit Anaſtaſius Sinaita lib. 8. anagogicarum contemplationũ in Hexameron. *Hunc inquit, carbonem Dei verbi prius deſcripſit, ac figurauit ille quoquè carbo, quem vidit Iſaias in medio eſſe forcipe, & purgare eius peccata forceps autem Chriſti per duas pinnulas eum tenens, eſt intemerata eius mater, & ſanctiſſimum eius corpus.* Duæ igitur myſticæ forcipis pinnulæ ad nos Dominicum Sacramentum detulerunt, quarũ altera fuit corpus Chriſti à Virgine genitum, altera verò eiuſdem Virginis conſenſus, vt quam carnis, & ſanguinis ſubſtantiam Verbum ab ipſa ſumebat, in ſacroſanctum cibum, & potum hominibus traderet.

Iſai. 6. Damaſcen. Iuſtin. Martyr. Anaſtaſius Sinaita. Chriſti caro, ſanguiſque Virgine conſentiente hominibus traditur.

Progrediebatur Iſraelitarum cœtus, duce Moyſe, per aridos deſerti tractus, vbi nulla erant flumina, amnes nulli, ciſternæ nullæ, vbi gleba auhela ſiccitate exæſtuans mille pandebat rimas, quibus velut apertis orib[us], vel imbres ab æthere, vel è fontibus riuulos, vel à rupibus profluentes vndas implorabat, vndè homines, & iumenta adeò acerbo ſitis cruciatu angebantur, vt tumultuantes populi querulis vocibus Moyſi inſultarent; hic ad Dominum in opportunitatibus paratiſſimum adiutorem, pro aquarum inopia ſubleuanda confugit; iubetur virgam ſumere, & ad ſilicem recurrere latices daturum vberrimos, petram virga bis diuerberat Moyſes, & ecce fluenta ad hominum, & iumentorum recreamen copioſa exciterunt. *Cumquè eleuaſſet Moyſes manum, percutiens virga bis ſilicem; egreſſæ ſunt aquæ largiſſimæ, ita vt populus biberet, & iumenta.* Numer. 20. Aqua, quæ fluxit è petra, ad ſitientes Iſraelitas refrigerandos, altaris Sacramentum, cuius gratia, cupiditatis, & peccati ſitim extinguit, interprete Hugone Cardinale in cap. 6. Ioan. præadumbrauit; & accinit D. Bernardinus feria 5. in cęna Domini, ſerm 54. Virga quoquè illa tot prodigiorum operatrix typum Virginis matris admirabilis ſuſtinuit, quæ cùm gemino, vt declarauimus, modo ad Euchariſtię confectionem concurrerit, aqua è petra bis virga percuſſa emanante, optimè indicatum eſt.

Num. 20. Hugo Card. D. Bernardinus.

In diademate, quo coronauit eum mater ſua.

NOTVLA XI.

Glorioſam Chriſto coronam illius inclyta mater Virgo componit, fideles ad ſacram menſam ſuauiter pertrahendo.

IVniorem filium Rebecca ad meliorẽ benedictionem ab Iſaac genitore reportandam, de qua nihil ille cogitabat, extimulauit, quin & ingenioſo inuento tantùm inualuit, vt Iacob paterna benedictione donatus fuerit. Geneſ. 27. hiſtoria hæc refertur. Memorata benedictio Euchariſtiam denotauit, Paſchaſio de corpore, & ſanguine Chriſti, cap. 21. dilucidatore; Rebecca quoquè ex D. Bernardo ſerm. de verbis illis Apocalyp. *Signum magnũ &c.* Virginis Mariæ figura fuit. Dum igitur Rebecca ad frumenti, & vini benedictionem conſequendam natum chariorem perduxit, in typo expreſſit, quantum Beata Virgo ſuis precibus operetur, vt fidelibus; quorum vnumquemq; ſingulari matris affectu amplexatur, gratiam impetret, qua ad ſalutiferam refectionem accipiendam efficaci vocatione promoueantur.

Gen. 27. Paſchaſius. D. Bernard.

Sapientia, quæ poſuit menſam, Prouerb. Prou. 9.

uerb. 9. principaliter eſt filius Dei incarnatus, qui verè ſapientia Patris dicitur, & ſacrum conuiuium inſtruxit; in ſecundario verò ſenſu Beatiſſima Virgo intelligitur, quæ ſapientia dici poteſt, abſtracto nomine pro concreto ſumpto, ad indicandam ſingularem, & eminentem ſapientiam, qua diuinitùs ditata fuit, & Dominicam menſam parauit, quatenùs Chriſtus, qui in ea ſumitur, ab ipſa Virgine ſecundùm carnem genitus, & eadem conſentiente in immortalitatis alimoniam datus, vt ante lapſa notula declarauimus.

Andreas Cretenſis.

Occurrit hìc Andreæ Cretenſis homil. de dormitione Virginis, effatum. *Oſtendit autem ſuam quoquè ſanctiſſimam menſam, vtpotè quæ ipſum totum viuum panem Dominum noſtrum Ieſum, qui eſt æterna, qui creatam continet naturam, ex fermento Adamicæ conſperſionis panem factum in vtero geſtauit œconomicè, qui ſanctè ad eum accedunt, reducit ad vitam recentiorem, & reddit in Deo perfectos.* Hæc ſapientia miſit ancillas ſuas, vt vocarent, ad arcem, & ad mœnia. Miſit nimirùm illas ad arcem, & ad mœnia, vt indè elatiori voce conuiuas accirent.

Chald. Septuag.

Huic expoſitioni conſonant Chaldaica, originalis, & Septuaginta, qui ſic vertunt. *Cum excelſa prædicatione conuocabit ad craterem.* Quarè hæ dictiones, *vt vocarent*, duplici commate includendæ ſunt, vt bene

Salazar.

Salazar aduertit in citatum Prouerb. locum, ſub numero 106. Sed quænam ſunt ancillæ Virginis, quibus hæc mandat, vt clamore valido ad altaris conuiuium Euangelij ſectatores aduocent? An diuinæ inſpirationes?

Beatiſſima Virgo diuinis inſpirationibus fideles excitat ad Altaris conuiuium.

Veriſſimè quidem, nam hæ Deiparæ Virgini ancillantur, Deo ità diſponente, qui & eas, & alias quaſcunq; gratias hominibus impertiendas Mariæ imperio, & nutui ſubiectauit,

D. Bern.

Bernardo teſte, ſerm. de aquæductu in Natiuit. Virg. *Totis igitur*, inquit, *medullis cordium, totis præcordiorum affectibus, & votis omnibus Mariam veneremur: quia ſic eſt voluntas eius, qui totum nos voluit habere per Mariam.*

Epiphanius.

D. Epiphanius de laudibus Virginis, ſic eam ſalutando celebrat. *Aue clibanus intellectualis, qui ignem, & panem vitæ calidum mundo in eſum attulit, de quo Saluator mundi Chriſtus ait. Accipite, & comedite, hoc eſt corpus meũ, quod pro vobis frangitur in remiſſionẽ peccatorum.* Verùm, cùm plura hoc in eximio elogio Virginis encomia conſiderari poſſint, premamus, cur calidus dicatur vitæ panis, quem in eſum Beata Virgo mundo attulit. Certè panis calidus ſuo odore ità homines recreat, vt eos etiam ad manducandum ſæpè prouocare ſoleat. Concinnè igitur admodum Epiphanius indicauit Beatiſſimæ Virginis munus immittendi fidelibus deſiderium, quo excitantur ad comedendum viuificum panem, dum illũ calidum ab eadem Virgine allatum fuiſſe aſſerit.

Beatiſſima Virgine excitante ſacro ferculo inhiant fideles.

Vel calidus eſt panis Eucharisticus, quia hæc feruorem deuotionis in ſacra Synaxi impetrat nobis, vndè faciliùs eam repetimus.

Porrò non ſolùm honorificam fidelium coronam Chriſto texit Angelorum Imperatrix, eos ad altare conuocando per excitantem gratiam, quam illis obtinet, ſed alio etiã modo, nempè iucundiſſimã cõmunicantibus reddendo menſam Dñicam, qua iucunditate illecti ſuauiter impelluntur ad illam frequentandam.

Iacob genitrici ſuę Rebeccæ obtemperans hœdos attulit, quos palato Iſaac mirifica induſtria aptauit ingenioſa mulier; has benè conditas dapes, eadem Rebecca mandante, Iacob ante genitorẽ Iſaac appoſuit, quibus ille plurimùm recreatus eſt. Hoc edulium Eucharisticam refectionem præfigurauit: huic interpretationi aliquantulùm fauet D. Bernardinus Senenſis, ſerm. 54. in cœna Domini art. 2. cap. 2. quatenus ait. *Hæc autem myſticè figurata ſunt Geneſ. 27. in velatione Iacob, & in pia deceptione Iſaac.*

D. Bernardinus.

Rebecca, vt nuper diximus, Beatiſsimæ Virginis typum gerit; quarè, quòd delicioſius aliquando ſapiat altaris eſca, Reginæ Cæli adſcribendum eſt, quæ gratiam ad guſtandum, quàm ſuauis ſit Dominus in ſacra mẽſa, pijs animabus impetrare ſolet.

Virgini adſcribendũ, quòd delicioſè ſapiat Altaris alimonia.

Accumbebant geniali conuiuio Ieſus, & eius mater: deficiente vino rogat pia genitrix gnatum, vt ſuccurrat, qui latices in optimum merum tranſmutauit, narratur Ioan. 2.

Ioan. 2.

Ex vulgata Patrum declaratione ſympoſium illud Eucharistici epuli ſymbolum fuit; vinum verò magnas Sancti Spiritus conſolationes indicare, ex ſcripturarum vſu, nemo vel mediocriter verſatus in Biblicis monumentis ignorat. Ex his igitur ſatis innoteſcit Beatiſſimæ Virgini interpellanti diuina ſolatia tribuenda eſſe, quibus cõmunicantes quandoq; ſingulariter deliniuntur.

Virgine interpellante diuina tribuuntur ſolatia in ſacra menſa.

D. Germanus.

Sanctus Germanus in theoria Eccleſię ſic vbera Virginis Mariæ præconizat. *Crateras Sanguinis Chriſti interpreteris mammas Deiparæ ſalutaris lætitiæ poculum, & tutelare, ac conſeruatorium totius generis humani:* Sed quid his verbis inſinuare voluit probus auctor? An quòd Dei genitrix eo affectu mammas exugendas præbuerit Diuino infanti, vt alimonia, quam ipſe ex carne, & ſanguine ſuo confecturus erat, nobis inſtar lactis dulceſceret?

ſceret? Ita interpretati ſumus tom. 1. A de Eminentia Virginis cap. 11. quæſt. 6. An verò, quòd Immaculata Virgo cùm pios Chriſti ſectatores materno diligat amore, ſuis precibus efficit, vt hi, dum de Chriſti carne, & ſanguine veſcuntur, lactea cæleſtis oblectamenti ſuauitate demulceantur? Vtraq; expoſitio placet, & valdè congruit muneri matris complectæ, ad quam teneram prolem fouere lacte ſpectat; vndè Phauorin. apud Gelliũ lib. 12. noctium Atticarum cap. 6. ne à proprio, quem genuerat, lactandi filium officio, quædam fœmina impediretur, aliam diſſuadentem ſic rogat. *Oro te mulier, ſine eam totam integram eſſe matrem filij ſui*; & cap. *ſiquis à liberis*, §. *ſi mater. ff. de agnoſcendis, & alendis liberis*, decernitur matrem teneri ad alendum filium, quantum ille eſt in infantili ætate: vndè in memorata lege Vlpianus Iuriſconſult. controuerſiam inter coniuges excitatam, diremit; Vxor nimirùm à marito ob alimenta filijs ſubminiſtrata, pretium exigebat, maritus verò ad illud ſoluendũ ſe non eſſe adſtrictũ aiebat. *Neque enim impetrare debes ea*, inquit Vlpianus, *quæ exigente materno affectu in filiam tuam erogatura eras, etiamſi à Patre ſuo educaretur*. Et rectè quidem, eo enim tempore, quo filius eſt pupulus, lac ſuppeditari ſolet matri à natura, quæ veluti optima magiſtra matrem docet ſuas eſſe partes filiũ tunc enutrire.

Phauorin. apud Gellium.

B

Vlpianus.

C

Perpendẽdum eſt, quod diximus pertinere ad matrem lac præbere filio, quãdiù puer tenerulus eſt, & lactens, ſic & Beatiſſima Virgo mater noſtra ſpiritualis lacteum ſtillicidium ſupernæ dulcedinis influit in eos, qui cordis puritate puerulis, & animi ſubmiſſione paruulis ſimiles ſunt, atquè Mariam Sãctiſſimam vt parentem chariſſimam peculiari affectu amant, & ſtudio excolunt ardentiſſimo, & quod aliquandò viſibili forma exhibitum fuit D. Bernardo, cùm in os eius blanda mater Maria de ſuis papillis lac deriuauit, ſpiritaliter fit ſæpiùs, & D maximè cùm Diuino pabulo reficiuntur, in animabus caſtitatis nitela, & humilitate præditis, atq; eiuſdem Virginis obſequio addictis, & mancipatis.

Diuinæ dulcedinis lacte B. Virgo in ſacra menſa eos paſcit, qui puritate, atq; humilitate ſunt præditi.

Olim infantibus Sacroſancta Euchariſtia adminiſtrabatur, qua de re videri poſſunt Suarez tom. 3. in 3. part. diſput. 62. Sect. 4. Vaſquez tom. 3. in 3. part. diſput. 212. cap. 2. Cardinal. de Lugo de Sacramento Euchariſtiæ diſput. 13. ſect. 2. Hæc autem conſuetudo iuſtis de cauſis nunc ſublata eſt, quas citati auctores indicant. Vide Concil. Trident. ſeſs. 21. cap. 4. Sæculis etiam antelapſis, ijs, qui recenter baptiſmali lauacro abluti erãt, lactis, & mellis aliquid prægustandum porrigebatur, teſtibus Tertulliano de coron. milit. cap. 3. Hieronymo aduerſus Luciferianos cap. 4. Baronio tom. 2. anno Chriſti 294. Fas ſit ex hoc duplici more concipere, quales oporteat eſſe communicantes, vt ritè diſponantur ad prælibandam lacteam, & mellitam dulcedinem, quæ à beneuolentia indulgentiſſimæ Virginis miſericordiæ matris emanat, nimirùm vt eo animi candore enitere ſtudeant, qualem à baptiſmatis fonte, eo nuper loti referunt.

Suarez.

Vaſquez.

Card. de Lugo.

Conc. Trident.

Tertull.

Hieronym.

Baronius.

Communicantes animi candore enitere debent.

B

In die deſponſationis, & lætitiæ cordis illius.

NOTVLA XII.

Euchariſticas nuptias ingenti cum exultatione celebrauit Redemptor noſter.

HVius Verſiculi expoſitorem audiamus Theodoretum. *Quamobrem, ait, deſponſationem, diem illam vocauit, & diem lætitiæ cordis eius, tunc enim nuptiarum communio facta eſt, nam poſt cœnam, inquit, accipiens panem, & gratias agens, fregit, deditq; diſcipulis ſuis dicens. Accipite, comedite ex eo omnes; Hoc eſt enim corpus meum, quod pro vobis frangitur in remiſſionem peccatorum: hoc facite in meam commemorationem. Edentes igitur ſpõſi membra, & bibentes eius ſanguinem, nuptialem ipſius communionem aſſequuntur; idcirco ſponſi miniſtri filias Sion, & Hieruſalem exhortãtes, Egredimini, inquiunt, & videte charitatis eius diadema.*

C

Theodoret.

His germana habet Aponius lib. 5. in D Cant. cuius verba dedimus ſuprà notula prima. In humanis connubijs omnia ſerena, & iucunda eſſe oportet: quidquid infauſtum, aut luctuoſum eſt, procul amandari ſolet, immò pro vniuerſa iucunditate ſumũtur epithalamia Ierem. cap. 25. *Perdamq; ex eis vocem gaudij, & vocem lætitiæ, vocem ſponſi, & vocem ſponſæ*. Et Apocalyp. 18. *Et vox citharœdorũ, & muſicorum, & tibia canentium, & tuba non audietur in te amplius; & vox ſponſi, & vox ſponſæ non audietur adhuc in te*. Ità & ſpiritalibus nuptijs, de quibus hìc iuxtà allatam Theodoreti, & Aponij explicationem aſſociatur maximè lætus dies.

Aponius.

Ierem. 25.

Apoc. 18.

In

In die deſponſationis, & lætitia cordis illius. ſcilicet quando Chriſtus pleniſſima cum voluptate, & exultatione Euchariſticam cœnam condidit, in qua, vt cum Beato Laurentio Iuſtiniano loquar; *Eccleſiæ amoris pignore, proque fœdere maritali corporis, & ſanguinis ſui ſacramentũ conceſſit, vt non ſolùm in ſpiritu; verùm etiam eſſent duo in carne vna.*

Laur. Iuſt. De triumphali Chriſti agone c. 2.

Antiquo æuo genialia fœdera non niſi Luna plena nectebatur, vt tradit Dempſterus Paralipomen. ad cap. 37. lib. 5. Antiquitatũ Romanarum Ioannis Roſini: huius autem eam eſſe puto rationẽ, vt Luna ſi nõ diminuta luce ſplẽdeat, cumulatiùs arridere valeat connubiali gaudio; illud autem aliquantulũ ſubtriſte, & infauſtum reddere videatur, ſi aliqua in parte offuſcetur, quod illi contingit quãdò non plenè à Sole irradiatur. Liceat è prophanorum notitia ad ſacra arcana inueſtiganda tranſilire; Equidem Dominica cœna parata fuit Paſchatis feſto, quod ſub plenilunio celebrabatur, vt ex illo Exod. 12. conſtat: *Decima die menſis huius tollat vnuſquiſque agnum per familias, & domos ſuas. Sin autem minor eſt numerus, vt ſufficere poſſit ad veſcendum agnũ, aſſumet vicinum ſuum, qui iunctus eſt domui ſuæ, iuxtà numerum animarum, quæ ſufficere poſſunt ad eſum agni. Erit autẽ agnus abſque macula, maſculus, anniculus: iuxtà quem ritũ tolletis & hœdum. Et ſeruabitis eum vſque ad quartam decimam diem menſis huius: immolabitque eum vniuerſa multitudo filiorum Iſrael ad veſperã.* Forſan vt indicaretur Euchariſticum ſponſalitium tanta cum iucunditate à Domino noſtro tunc iniri, vt in eo nihil fuerit admittendum, mœſtitiæ quæcunque vel minima ſigna eliminanda. Quarè decebat etiam, vt fax noctis completo lumine effulgens, completum gaudium conteſtaretur.

Dempſter.

Exod. 12.

Ab Euchariſtico ſponſalitio minimaque mæſtitiæ ſigna eliminantur.

Gaudeamus, & exultemus, & demus gloriã ei; quia venerunt nuptiæ Agni, & vxor eius præparauit ſe; & datum eſt illi, vt cooperiat ſe byſſino ſplendenti, & candido. Apoc. 19. Byſſus eſt genus lini pretioſiſſimi, Plinio docente lib. 19. cap. 1. & ſic etiam accipitur à nobiliſſimis interpretibus, Alcaſario cap. 1. Apoc. verſ. 13. not. 11. Cornelio à Lapide in cap. 25. Exod. linũ autem cùm ſit; quis ei albedinem deneget? *Byſſus quidem, quæ plus, quàm nix refulget*, inquit Anaſtaſius Sinaita lib. 6. Hexamer. niueus autem color, lætitiæ notiſſimus eſt character. Eccleſia igitur Chriſto Agno, qui tollit peccata mundi, per ſacram Synaxim deſponſata, veſte alba donatur, vt hilari ſponſo hilaritatis amictu applaudat. Laudatiſſimus conſonat ritus in ſolemnitate corporis

Apoc. 19.

Alcaſar.

Cornelius à Lapide.

Anaſtaſius Sinaita.

A Domini Sacerdotes, & ſacrãs aras candido exornandi apparatu ... Priſca menſa, in qua propoſitionis panes inferebantur, fulcimenta, liliorum figuram efformabant, vt tradunt Ariſtæas lib. de ſeptuag. interprete. & Ioſeph lib. 3. Antiquit. cap. 7. lilium lętitię ſymbolũ eſt, vt ad illud Cant. 2. *ſicut lilium inter ſpinas*; adnorat Guilhelmus, & Dominus lilium cum Salomone confert, cũ hic eleganter veſtitus hilaris in publicũ exibat: *Conſiderate lilia agri, quomodo creſcunt; non laborant, neque nent.* Matth. 6. Candido autem amictu populis ſe obijciebat Rex Salomon, quandò maximè lætus, & iucundus ab eis conſpici optabat, teſte citato Ioſeph lib. 8. Antiquit. c. 2. Lilijs igitur effigiata in talaris legalem menſam Euchariſtiæ figuram ſuſtentantibus venuſtè præſignatum, ſacram menſam exultante, & geſtiente Seruatore noſtro fundatam eſſe.

Ariſtæas.

Ioſeph.

Guilhelmus

Matth. 6.

B

Ioſeph.

Sacra menſa geſtiente Seruatore, noſtro fundata.

Cuncta gaudioſa erant, cùm arca fœderis de domicilio Obededom in Ciuitatem David tranſuectabatur: dulci ſymphonia perſonabat æther, ſuauiſſimus canentium concentus aures demulcebat populi iubilo efferebantur, Auguſtiſſimus David Rex alba in veſte lætabundus ſaltabat. Paralip. 1. cap. 15. *Igitur David, & omnes maiores natu Iſrael, & Tribuni ierunt ad deportandam arcam fœderis Domini de domo Obededom cum lætitia. Cumque adiuuiſſet Deus Leuitas, qui portabant arcam fœderis Domini, immolabantur ſeptem tauri, & ſeptem arietes. Porrò David erat indutus ſtola byſſina, & vniuerſi leuitæ, qui portabant arcam, cantoreſque & Chonenias princeps prophetiæ inter cantores: David autem etiam indutus erat ephod lineo.* Rectè vniuerſalis lætitiæ ſigna arcam fœderis comitabantur ad indicandum fauſta, & hilaria omnia ſibi vendicare. Altaris Sacramentum arca præſignabatur, & potiſſimùm iure inſtitutionis, quæ ſumma cum Chriſti iucunditate peracta fuit. Sed opulentiorem adhuc huius myſterij ſignificationem contemplemur: Quid duplex inſigne conſpicuus David, ſtola nimirum byſſina, & ephod lineo, bino lætitiæ emblemate propter candorem præmonſtrabat? An Chriſtum de ſua progenie naſciturũ, qui in cœna Euchariſtica gemino gaudio replendus erat, nempè illam ſtruendo, & in ea ſacratum panem, & vinũ ſumendo? Ità ſanè mea fert exiſtimatio.

1. Paralip. 15.

C

Altaris Sacramentum fauſta ſibi omnia vendicat.

D

Cur David ſtola byſſina, & ephod lineo conſpicuus ante arcam.

Lautũ, & quale magnificentiam regiã declarare poſſet, conuiuium Rex parari iuſſerat, ad honorandas quas filius ſuus conſtruxerat nuptias, poſtquam ſuo quiſque conuiuarum ordine conſederat;

epu-

epulatum Dominus triclinium ingreſſus, vt epulantium cœtum intueretur, quendam inter eos ſine veſte nuptiali vidit; excandens ſtatim, vt in obſcurum ergaſtulum detruderetur, imperat. *Ligatis manibus, & pedibus eius, mittite eum in tenebras exteriores*. Matth. 22. Cur quæſo ſic ſubſtomachatur homo ille Rex? nimirum quia, cùm illud geniale eſſet ſympoſium, candida veſte ſuperindui tenebantur conuiuæ ad cumulandam feſtiuitatem connubialem, quam ſordido indumento pannoſus hoſpes funeſtare auſus fuerat; meritò igitur pœnas intolerabilis audaciæ luit. Et quidem quòd amictus genialis ad exhilarandos hymenæos adhiberetur, conſtat, quia de byſſo erat, & vt adnotat Ferdinandus Theſaur. ſacr. ſcript. Verb. *Byſſus*; & quòd albati ad nuptias pergerent antiqui, colligitur ex Sydonio Apollinari lib. 5. cap. 7. & apertè explicat Ioannes Sauaro lib. 5. epiſtol. 16. Sed myſticum hujus parabolæ ſignificatum attendamus; opiparo illo epulo pro thalamis filij Regis inſtructo, cœna Euchariſtica denotatur, in qua Dominus ſummo cum animi geſtientis ſenſu nuptias Euchariſticas celebrauit. Quantùm autem grauatè ferat, vt quis ſine veſte illius gaudij, quod à charitate emanat (fructus enim charitatis, gaudium) accedere præſumat ad ſacram hilaritatis vniuerſæ menſam, ſignificatum eſt ſub typo indignati Regis, qui conuiuam veſte cœnatoria deſtitutum, diro carcere mulctauit.

Matth. 22.

Ferdinandus. Sydonius Apollinar. Io. Sauar.

Aegrè fert Dominus ſine charitatis veſte fideles ad ſacram Menſam accedere.

A B C

In die deſponſationis, & lætitiæ cordis illius.

NOTVLA XIII.

Cur in Euchariſtico ſponſalitio affluenti lætitia perfuſus fuit Chriſtus.

O*Mnia, quæ offerebantur in lege veteri, ſacrificium altaris præmonſtrabant, fuit etiam ſignis multiplicibus reſeratum*, inquit D. Bernardinus Senenſis feria 5. in cœna Domini, ſerm. 54. in principio. Ingenti igitur gaudio exultauit beneficentiſſimus, & amantiſſimus Ieſus Euchariſticæ cœnæ tempore, quia rei veritate perfecit, quod per tot ſecula pluribus in figuris, & ſacrificijs erat adumbratum, & cuius tanta flagrabat cupiditate. *Deſiderio deſideraui hoc Paſcha manducare vobiſcum*. Summum enim eſt ſolatium votis omnibus exoptata aſſequi; huius lætitiæ ſimulacrum fuit conuiuium, quod Abraham eo die parauit, quo ab vberibus Iſaac gnatus ſuus auulſus fuit. *Creuit igitur puer, & ablactatus eſt: fecitq; Abraham grande conuiuium in die ablactationis eius*. Geneſ. 21. Egregiè Rupertus lib. 6. comment. in Geneſ. cap. 19. *Illic profectò*, inquit, *grande fuit conuiuium, nam derelictis lacteis, ideſt infantilibus ritibus, verbi gratia brutorum animalium ſacrificijs, traduxit ſuos ad verum, & vnicum ſacrificium corporis, & ſanguinis ſui, hoc eſt vtiquè grande illud conuiuium*.

D. Bernardinus.

Geneſ. 21.

Rupert.

Solet humanus ſponſus ob futuræ prolis conceptam ſpem in celebrandis hymenæis plurimùm iucundari; Chriſtus ſpiritales iniens nuptias cum Eccleſia per inſtitutionem auguſtiſſimi Sacramẽti fœcundam fideliũ ſobolem prænidens præ gaudio geſtit, feſtiuè enim, & veriſſimè in ſolemnit. Corpor. Domini canitur. *A fructu frumenti, vini, & olei multiplicati fideles*. Accinit Method. martyr in conuiu. decem Virg. qui explicans verba illa Apoſtoli ad Epheſios 5. *Ego autem dico in Chriſto, & Eccleſia*, aſſerit in hoc ſacramento eam tanquam ſponſam ſibi eligere, & amplecti. *Hac ratione*, inquit, *impletur illud, creſcite, & multiplicamini, aucta quotidiè Eccleſia per congreſſũ, & communionem verbi adhuc deſcendentis ad nos ſecundum paſſionis commemorationem, quæ in hoc myſticè fit*. Audiendus eſt etiam hic B. Laurentius Iuſtinianus de Chriſti agone cap. 2. *Plurimos, ait, videns anima Chriſti per huius Sacramenti inſtitutionem futuros eſſe Eccleſiæ ſuæ fructus, feruida charitate, iucunda exultatione in latiſſima iubilationis vocem prorupit, & ait. Deſiderio deſideraui hoc Paſcha manducare vobiſcum*.

Spiritales nuptias iniens cũ Eccleſia per Euchariſtiã Dominus futuræ ſobolis gaudio geſtit.

Method. Martyr.

B. Laurentius Iuſtin.

D

CAPVT QVARTVM CANTICORVM.

Quàm pulchra es amica mea, quàm pulchra es! Oculi tui columbarum abſq; eo, quod intrinſecùs latet. Capilli tui ſicut greges caprarum, quæ aſcenderunt de monte Galaad. Verſ. 1.

Indicatur ſenſus ad corticem litterę.

QVONIAM venuſtas, & egregiæ animi dotes, quibus præſtat ſponſa, ad ſponſi dignitatem ſpectãt, idcirco ſpõſus hic de his panegyricum texit, & primò omnia, quæ ad decorem ſponſæ concurrunt, ſummatim indicat, geminæ pulchritudinis encomio eam extollens, ſcilicet ob dona corpori, & animæ à natura tributa, tùm ob eorum incrementum induſtria comparatum; & ad ſingularia deueniens orditur à laude oculorum; hi enim veluti gemmæ ſplendidiores, in monili pulchritudinis collucent, & ad conciliandum amorem vim maximam habent: commendat autem modeſtiam, & verecundiã pudicæ ſponſæ illis verbis, *abſque eo quod intrinſecus latet*, quibus ſubinnuit, non elatis oculis pulchritudinem ſuam iactare, ſed illis demiſſis occultare potiùs, vel capillis à fronte pendulis, vel nuptiali flammeo. Aequantur prætereà crines Galaaditanis capris, quarum vellera fulua ſunt, & prolixa, quæ duæ qualitates maximè amantur in muliebri capillamento. Galaad autem erat mons altiſſimus, vt colligitur ex Ieremia cap. 22.

Ierem. 22.

Galaad tu mihi caput Libani: hic autem à duobus potiſſimùm celebertimus erat, ab arboribus nimirùm plurimo aromate

Geneſ. 37.

lacrymantibus, vt colligitur ex Geneſi cap. 37. *Et ſedentes, vt comederent panem,*

A *viderunt Iſmaelitas viatores venire de Galaad, & camelos eorum portantes aromata, & reſinam, & ſtacten in Aegyptum*; & à felici gramine, pabulorumq; vbertate, vnde in eo pecudum, & caprarum greges magno in numero alebantur. Porrò capras, quæ in tractu Galaadirano paſcebantur, vellera flaui coloris habuiſſe, non leuibus argumentis probant grauiſſimi expoſitores. De qua re Sotomaior, & Gaſpar Sanctius videri poſſunt ſuper hunc locum.

Sotomaior
Gaſpar Sanctius.

B *Quàm pulchra es amica mea, quàm pulchra es!*

Enucleatur ſenſus ſpiritalis Euchariſtiam reſpiciens.

NOTVLA I.

Anima per ſacram Synaxim condecoratur gratiæ augmento.

C VNDE, quæſo, tanta formæ elegantia in ſpirirali ſponſa, vt ea gemino, & admirabundo encomio à diuino dilecto celebretur? Sanè à gratiæ ſanctificantis, & virtutum incrementis, quibus potiſſimùm per cre-

crebras communiones cumulata eſt; Et ſi eximia animi venuſtas virtus moralis cenſetur, quod & agnouerunt Philoſophi, vnde Cicero 1. Officiorum ait, *Formam Marce honeſti tenes, quæ ſi oculis cerneretur, vt ait Plato, mirabiles ſui excitaret amores*; quantò ſublimior erit illa pulchritudo, quæ in anima ex diuina gratia, & virtutibus infuſis concinnatur? de qua inter alios Clemens lib. 3. pędagogi, cap. 11. benè loquitur. *Pulchritudo enim optima primùm eſt pulchritudo animæ, vt ſæpè ſignificauimus, quando fuerit anima ornata ſancto ſpiritu. & ijs, quæ ab eo oriuntur inſpirata lætitijs, iuſtitia, prudentia, fortitudine, temperantia, bonorum amore, & pudore, quo nullus color nitidior vnquam viſus eſt*. Porrò pulchra dicitur anima, primò per gratiam, qua ſanctificata accedit ad communionem, & iterùm pulchra per gratiæ incrementum, quod conſequitur in Dominica menſa. *Quàm pulchra es, quàm pulchra es?*

Cicero.

Clem. Alex.

B

Genes. 24.

Geneſis 44 *Præcepit autem Ioſeph diſpẽſatori domus ſuæ dicens: imple ſaccos eorum frumento, quantum poßunt capere, & pone pecuniam ſingulorum in ſummitate ſacci.* Myſterium hoc loco Euchariſtici Sacramenti adumbratum nouit S. Ambroſius lib. de Ioſeph cap. 11. exiſtimans frumentum, ideſt communionem ſub ſpecie panis, omnibus quidem fidelibus tribui, ſub ſpecie autem vini etiam ſolis ſacerdotibus dilectiſſimo Beniamino repræſentatis ſeruari. *Triticum*, inquit, *multis datur, ſcyphus vni, qui Sacerdotali donatur munere*. Sed quid ſignificat pecunia pro pretio frumenti allata à ſingulis fratribus Ioſeph? certè gratiam ſanctificantem, quam accedens ad ſacram ſynaxim deferre debet; frumentum autem, quod cum eadem pecunia reportauerunt filij Iacob, accommodatè denotat gratiæ lucra, quibus locupletantur dignè communicantes, quæ æqualiter diſpoſitis æqualia dantur; melius verò diſpoſitis, maiora, quod etiam in eiſdem fratribus Ioſeph adumbratum fuit, quorum ſingulorum ſacci repleti fuerunt, & eadem pecunia reddita; Beniamin autem typum viri perfectioris referens, non ſolùm pecuniam, & frumentum, ſed & ſcyphum reportauit. Immò credibile eſt, nullum tanta cum diſpoſitione Euchariſtiam ſumere, vt omnem eam hauriat gratiam, quam fons ille gratiæ ſubminiſtrare paratus eſt. Hoc præſignatum crediderim in illo conuiuio, Marci 6. in quo poſtquã Chriſtus in deſerto adeò ingentem multitudinem ſatiauit, adhuc ſuperauerunt duodecim cophini fragmentorum, ità vt, qui ſaturati fuerant, reliquiarum magnã

S. Ambroſ.

C

Gratiæ lucra melius diſpoſitis maiora dãtur.

D

Non tantũ hauritur gratię, quã tũ fons Euchariſticus ſubminiſtrare paratus eſt.

A copiam admirarentur. Sed quoniam hac de re agunt Scholaſtici, aliqua breuiter attingemus. Sit ergò

PVNCTVM

THEOLOGICVM

De gratia, quam ex opere operato confert Euchariſtia.

DISQVISITIO I.

An Sacramentum Euchariſtiæ conferat augmentum gratiæ habitualis.

NOnnulli Auctores in ea videntur eſſe ſententia, quòd ſumenti Sacramẽtum Euchariſtiæ, augmentum ſolius auxilij, & gratiæ actualis conferatur; quamuis verò nullum gratiæ ſanctificantis habitualis detur augmentum communicanti, homo tamen magis, ac magis per auxilium actuale ſacræ Synaxis roboratur contra tentationes, ne ab illis ſuperetur, & contra venialia, vt ab eis mundetur, & maiori feruore charitatis accenſo excitetur ad maiorem perfectionem. Pro hac parte fuiſſe Alexandrũ 4. p. q. 41. mẽb. 2. in antiqua impreſſione, in noua aũt mẽb. 8. ar. 2. & D. Bonauent. in 4. diſt. 12. p. 2. ar. 1. q. 3. refert Vaſquez to. 3. in 3. p diſp. 203. c. 1.

Alexander. Bonauent. Vaſquez.

Dico, per Euchariſtiæ dignam ſumptionem gratiæ habitualis ex opere operato conferri augmentum. quod vt omninò certum tenendum eſt cum communi, & vera ſententia; & ſolidè probari poteſt primò ex illo Ioan. 6. *Caro mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus*; cùm enim de propria ratione cibi ſit nutrire, & augere vitã, ſequitur, quòd hic cibus ſpiritualis nutriat, & augeat ſpiritualẽ vitam, & licèt cibus corporalis non ſemper augeat vitam corporalem; cùm viuens non ſit ſemper in ſtatu augmenti, nihilominùs in vita ſpirituali datur ſemper ſtatus augmenti, & ſic ſemper per ſumptionem Euchariſtiæ nouum vitæ ſpiritualis augmentum adiungitur; hoc autem augmentum vitæ ſpiritualis, eſt gratiæ ſanctificantis incrementum per modum qualitatis inhærentis in anima, per quam magis hæc vnitur, & confor-

Concluſio: Dignè Euchariſtiam ſumentibus confertur augmẽtum gratię habitualis ex opere operato.

Ioan. 6.

Eugenius IV. in Cōcilio Florent.

matur Deo, magiſq; naturæ Diuinę, eiuſq; pulchritudinis particeps efficitur. Eadem veritas definitur ab Eugenio IV. in decreto fidei, quod eſt in Concilio Florentino poſt ſeſſionem vltimam, §. 3. de effectu huius Sacramenti, vbi hæc habentur. *Huius Sacramenti effectus, quem in anima operatur dignè ſumentis, eſt adunatio hominis ad Christum. Et quia per gratiam homo Chriſto incorporatur, & membris eius vnitur: conſequens eſt, quòd per hoc Sacramentum, in ſumentibus dignè gratia augeatur.* In idem conſpirat Concilium Tridentinum pluribus in locis, ſeſſ. 13. cap. 2. vbi hæc traduntur. *Sumi autem voluit* (ſcilicet Chriſtus) *Sacramentum hoc tanquam ſpiritualem animarum cibum, quo alantur, & confortentur viuentes vita illius, qui dixit: Qui manducat me, & ipſe viuet propter me; & tanquam antidotum, quo liberemur à culpis quotidianis, & à peccatis mortalibus præſeruemur;* quibus verbis non ſolùm præſeruatio à mortalibus, & curatio à venialibus, vt effectus huius Sacramenti aſſignantur, ſed etiam vitæ ſpiritualis nutritio, & augmentum. Et ſeſſ. 7. can. 6. de Sacramentis, definitur Sacramenta continere gratiā, quam ſignificant, & ipſam conferre non ponentibus obicem; per hanc verò gratiam non intelliguntur auxilia actualia, aut ſancta cogitatio excitans ad feruorem charitatis, & deuotionis, quæ etiam dantur ſumenti hoc Sacramentum, ſed intelligitur gratia gratum faciens, quæ eſt ſanctitas animæ. Et idem indicatur can. 7. & can. 8. Porrò cùm anima per has gratiæ ſanctificantis acceſſiones, ſemper magis Deo vniatur, magiſq; illius perfectiſſimæ pulchritudini conformetur, ad eam quandóq; ſpiritalem elegantiam peruenit, vt benè illi conueniat hæc admiranda commendatio, *Quàm pulchra es, quàm pulchra es?*

Concilium Trident.

Cibus Euchariſticus ad vitā ſpiritalem conſeruandam inſtitutus.

Ex dictis collige, ex eo quòd Euchariſtiæ Sacramentum inſtitutum ſit ad cōſeruandam, & augendam viram ſpiritualem animæ, non ſecùs ac cibus materialis conſeruat vitam naturalem, hunc finem non competere ex propria inſtitutione alteri Sacramento.

Obiectio.

Dices, etiam Confirmationis Sacramentum eſſe inſtitutum ad augendam vitam ſpiritualem; per hoc enim videtur differre à Baptiſmo, quòd Baptiſmus ſit ad generandam vitam, Confirmatio verò ad augendum, & corroborandum hominem ad fidem Chriſtianam liberè, & audacter profitendā; ergo nullum videtur eſſe diſcrimen inter fines Euchariſtię, & Confirmationis, etenim idem cibus qui nutrit, etiam auget, & corroborat vitam: ergo Euchariſtia immediatè reſpicere videtur eundem finem, quem reſpicit etiam Confirmatio.

Reſponſio.

Diſcrimen inter Euchariſtię Sacramentum, & Confirmationis.

Reſpondeo potiſſimam differentiam inter hæc Sacramenta Euchariſtiæ, & Confirmationis, attendendam eſſe ex materia, & fine eorum; nàm licèt verum ſit, quòd puer genitus ſpiritualiter per Baptiſmum indigeat augmento vitę ſpiritualis, & robore ad prædicandum pro fide Chriſti, tamen non eodem, & pari modo hæc præſtantur à Confirmatione, & Euchariſtia; nam Euchariſtia cùm detur ſub ſpecie cibi corporei, cauſat effectus proportionatos in anima illis, quos cibus naturalis in corpore operatur: Confirmatio verò, cùm detur ſub Chriſmate, non autem ſub alimento, confortat, & corroborat per vnctionem modo correſpondenti illi, quo veteres luctatores per oleum ad luctam parabantur. Ex quo patet, quòd vires diuerſo modo ſpirituales corroborentur per hæc Sacramenta; Euchariſtia enim nutriendo roborat, Confirmatio verò vngendo, vires confortat: & licèt vtraq; Sacramenta conferāt gratiam cum ordine ad auxilia ad benè operandum, & reſiſtendum tentationibus, id tamen fit cum hoc diſcrimine, quòd Euchariſtia exigit illa auxilia in ordine ad eum finem, vt homo benè operando creſcat in gratia, & ſanctitate interna, & augeatur eius vita ſpiritualis; & exigit hoc, quia cùm per ſpiritualem nutritionem acceperit ſubſtantiam hominis, ideò reddidit robuſtiorē ad omnes operationes, vt ſit neceſſe ſit præliari, ſiue ſine prælio mereri; Confirmationis verò Sacramentum exigit ea auxilia ad eum finem peculiariter, vt poſſit tentationes ſuperare, alacriter pugnare contra hoſtes viſibiles, & inuiſibiles, pro fide Chriſti.

Collige ſecundò, hoc augmentum gratiæ, quod confertur per dignam ſumptionem Euchariſtiæ, habere peculiarem ordinem, & exigentiam proportionaliter ad vberiora auxilia actualia gratię cōgruentia fini Sacramēti Euchariſtici; eſt .n. cōmunis, & vera ſententia gratiā Sacramentalem ſuper gratiam habitualem addere ſpecialia auxilia diuina ad illos actus particulares, in ordine ad quos dirigitur peculiariter tale Sacramentum; hæc autem auxilia actualia dantur congruis temporibus.

DIS-

DISQVISITIO II.

Vtrùm communicanti meliùs diſpoſito maior gratia ex opere operato confeatur in ſacra Synaxi.

Declaratur quid ſit Sacramenta cauſare gratiam ex opere operato.

NOtandum, ſenſum huius Theologicæ phraſis, Sacramenta cauſare gratiam ex opere operato, eſſe cauſare gratiam in B ſuſcipiente ſatis diſpoſito, ſeu nō habente obicē, prout conſiderantur ſecundum entitatē ſuam, ſeu quatenus operantur effectum ſuum, iuxtà normam naturalis agentis, abſtrahendo ab omni dignitate conferētis, & merito ſuſcipientis; & licèt phraſis hæc, ex opere operato, non ſatis latinitati aſſona videatur, optimè tamen exprimit modum, & virtutem, quam habent Sacramenta conferendi gratiam, vt nuper declarauimus: hæretici verò more ſuo gatriendo magnoperè damnāe hanc formulam loquendi, vtpotè non ſatis grammaticalem, quia potiùs regulas Grammaticæ ſectantur, quàm verita- C tis declarationem: Porrò prędicta phraſis antiqua ſatis eſt, quatuor enim ante ſæcula eam vſurpauit Innocentius Tertius lib. 3. de Myſterio Miſſæ, & ab eo tempore in ſcholis Theologorum vſu recepta eſt; vndè cùm nomina ſint ſigna ad placitum ad exprimendos mentis conceptus, etiam pro hominum communi conſpiratione variari, & noua inueniri, atq; approbari poſſunt, nec eſt quid nouum etiam apud probatiſſimos humanioris literæ ſtudioſos, noua verba inuenire, & alia antiquare, & ipſe Cicero in Tuſculanis de ſe teſtatur, ſe multa verba primò vſurpaſſe, & prius quædam, quæ D barbara videbantur, placidiora euaſiſſe, qualia ait eſſe, beatitudinem, & beatitatem.

Innocentius 3.

Cicero.

Concluſio. Gratia, quā Euchariſtia confert ex opere operato, proportionem habet cū diſpoſitione communicantis. D. Thom. Richard. Suarez. Card. de Lugo.

Dico gratiam, quam ex opere operato confert Euchariſticum Sacramentum, proportionem habere cum diſpoſitione communicantis, ità vt meliùs diſpoſitus abundantiori gratia donetur. Eſt ſententia hæc communis Theologorum, qui de omnibus Sacramentis hoc aſſerunt; D. Th. 3. p. q. 69. art. 6. Richardi in 4. diſt. 4. cap. 52. num. 3. Suarez tom. 3. in 3. p. diſp. 7. ſect. 5. Cardinalis de Lugo de Sacramentis, diſp. 9. ſect. 2. & aliorum &c.

A Probatur primò ex Tridentino ſeſſ. 6. cap. 7. vbi ait nos iuſtificari, iuſtitiam in nobis recipientes, vnuſquiſq; ſuam ſecundùm menſuram, quam Spiritus Sanctus partitur ſingulis prout vult, & ſecundùm propriam vniuſcuiuſq; diſpoſitionem, & cooperationem, & licèt Concilium loquatur de iuſtificatione, quæ fit per Baptiſmum; ex eodem tamen colligitur in vniuerſum, gratiam dari inæqualem ſecundùm menſuram proprię diſpoſitionis ex opere operato in alijs omnibus Sacramentis.

Trident.

Probatur ſecundò, quia Diuina ſapientia maximè elucet in inſtitutione omniū Sacramentorum, & modo præcipuo in B Euchariſticæ menſæ inſtructione: vndè dicitur, *Sapientia ædificauit ſibi domum, poſuit menſam, & miſcuit ſibi vinum*. Prouerb. 9. ergo gratia proportionata, & accommodata diſpoſitioni recipientis confertur in illa ſacra menſa. Patet, quia potiſſimùm prudentia, & ſapientia diſpenſatoris elucet, ſi dona conferat iuxtà diſpoſitionem recipientis. Confirmatur primò, quia ſicut conſtat Diuinam ſapientiam, quæ omnia in pondere, numero, & menſura conſtituit, ſic præſcripſiſſe, vt agens in paſſum meliùs diſpoſitum, effectum perfectiorem operetur; vndè melior diſpoſitio ligni facilitat in- C troductionem formæ ignis, ità conſentaneum omninò videtur Diuinæ Prouidentiæ, Sacramenta ea ratione inſtituiſſe, vt operarentur gratiam in recipientibus per modum entis naturalis, atq; adeò meliùs diſpoſitis perfectiorem. Confirmatur ſecundò, quia ſicut ſatis comprobatum eſt, Diuinam ſapientiam ſuauiter cuncta diſponere: ità nulla ratione negari poſſe videtur, quin eo modo Sacramenta omnia, & præcipuè Euchariſtiæ Sacramentum inſtituerit, vt ad illud maiori cum deuotione, reuerentia, & dilectionis feruore recipiendum ſuauiter excitarentur, & allicerentur fideles, D maiora gratiæ incrementa darentur, apparatui maiori in recipiente correſpondentia.

Prouerb. 9.

DISQVISITIO III.

Quænam ſit diſpoſitio recipiẽtis Euchariſtiam, ratione cuius maior gratia ex opere operato conferatur ab eodẽ Sacramento.

NOtandum plures conſiderari poſſe diſpoſitiones in communicante, Gratiam nimirùm, & ſanctitatem habitualem, & actualẽ deuotionem, reuerentiam, dilectionem, aliaſq; virtutum ſupernaturalium actus; Ruſùs pluralitatem eorundem actuum, & intenſionem cuiuſcunq; eorum, vel omniũ, qui eliciuntur vel paulò antè, vel ipſo tempore, quo Sacramentum ſumitur.

1. Cõcluſio Melior diſpoſitio ea eſt, quæ cõſtituitur ex actibus virtutum, quã quæ à ſola habituali gratia deſumitur.

Dico primò meliorem diſpoſitionem eam eſſe, quæ conſtituitur ex actibus virtutum, quàm illam, quæ deſumitur à ſola habituali gratia, & ſanctitate. Probatur primò, quià inter alias rationes, ob quas congruum fuit, vt Sacramentum ſic inſtitueretur, vt conferret maiorem gratiam meliùs diſpoſito; fuit vt fideles excitarentur, & allicerentur ad majorem deuotionem, reuerentiam, & charitatis feruorem, vt diximus in præcedenti diſquiſitione: hæc autèm diſpoſitio in actibus potiſſimùm, non autèm in ipſo habitu ſanctitatis conſiſtit; ergo hæc conuenientior cenſenda eſt. Probatur ſecundò, illa eſt melior diſpoſitio recipientis Euchariſtiam, quæ magis proximè diſponit ad recipiendam gratiam; ſed diſpoſitio, quæ conſiſtit in actibus charitatis, cæterarumq; virtutum, magis proximè diſponit ad recipiendam gratiam, quàm illa, quæ conſiſtit in habituali gratia, & ſanctitate, ſeù habitu charitatis, & aliarum virtutum; nam hęc tantùm diſponit remotè, quatenùs inclinat ad ipſos actus, & ſunt eorum principia, & ſolùm dignificat ſubiectum, ergo &c.

2. Cõcluſio Inter diſpoſitiones actuales, illæ meliores, quæ per actus fiunt, qui magis vniunt Deo creaturam

Dico ſecundò, Inter diſpoſitiones actuales, meliores illas eſſe, quæ fiunt per actus, qui magis creaturam ſupremo Numini vniunt, & aſſimilant, quales ſunt actus charitatis, & ſic proportionaliter diſcurrendum eſt per alias virtutes, quarum perfectionis gradus attendendi ſunt penès maiorem formalitatem, ſeù rationem, quam habent remouendi à peccato, & dirigendi, & pertrahendi hominẽ ad Deum. Demùm actus intenſiores eiuſdem virtutis meliorem diſpoſitionem operantur, quã remiſſiores, vt per ſe patet. Quarè omni nixu contendendũ eſt, vt in receptione eiuſmodi Sacramenti ingeminatos dilectionis actus eliciamus, nec non fidei, ſpei, deuotionis, obſequij, & venerationis tantũ erga Sacramentũ, gratiarum actionis, criminum deteſtationis; & ſemper nouo conatu enitendum nobis eſt, vt hi actus ſemper intenſiores, & validiores producãtur; quod ſi te non valemus aſſequi, ad vota ſaltem confugiamus.

Oculi tui columbarum.

NOTVLA II.

Sacra communio, quem exigit, vnicum, & fidelem in Deum amorem fouet, & auget.

OCuli columbini notiſſimi ſunt conſtantis, & ſinceri amoris characteres, ſemper enim columba in ſuum ſponſum oculos dirigit, illius ſolo amore detinetur, illius præſentia mirificè oblectatur; vndè in columbis inuiolatam caſti connubij fidem adumbratã celebrans Propertius, ſic cecinit.

Propertius.

Exemplum iunctæ tibi ſint in amore columbæ,
Maſculus, & totum fœmina coniugium,

Accinit Pontanus.

Pontanus.

——————— *certuſquè columbis*
Eſt amor, & thalami ſunt vincula certa mariti.

quarè dum ſacer ſponſus dilectæ oculos oculis columbarum æquat, probè commendat illius ſincerum animum, fidei candorem, & affectum purum, quo ad ſacras Altaris nuptias accedit, ità vt ab illa inſtar columbæ aſpiciatur, reſpiciatur, ſuſpiciatur.

Columbarum oculi amoris indices inter Chriſtũ, & animam in ſacra mẽſa.

Oculi amantis, & amatæ ſponſæ non columbæ oculis, ſed columbarum oculis aſſimilantur, columbarum nimirùm viciſſim ſe intuentiũ, harũ enim oculi ſunt nitidi, iucundi, & in amore duces; oculi verò vnius columbæ conſorte viduatæ mæſti, triſtes, & gemebundi ſqualent, quo quid aptius cogitari poterat ad ſignificanda fomenta, & incrementa reciproci amoris inter diuinum ſponſum, & animam in ſacro conuiuio; dum enim

hæc

hæc ſinceræ fidei oculo præſentem in A Euchariſtia, quem vnicè diligit, Chriſtũ contemplatur, illum vnicum amoris ſui ſcopum agnoſcit, illum ſolum in delicijs habet, in eam pariter infinitus amator viciſſitudines mirificas, cumulataſquè amoris accenſiones iaculatur, quibus mutuus ille amor alitur, magis, magiſquè creſcit.

Stabant ex Diuino mãdato duo Cherubim viciſſim ſe reſpicientes verſis vultibus in Propitiatorium, Exodi. 25. O egregium pro re noſtra ſimulacrum, ſicut enim arca manna continens Propitiatorio operta auguſtiſſimum Altaris Sacramentum repræſentabat, ità perbellè mutui illi Cherubim intuitus in Propitiatorium directi, præſignabant admirabiles ſacri amoris reciprocationes, B & adiectiones, quæ fiunt inter Diuinum amatorem, & dilectas animas antè Euchariſticum Sacramentum; ſolet enim amor foueri, & augeri inter amantes, dũ ſe ad inuicem aſpiciunt, & reſpiciunt.

Exod. 25.

Quid mutui in Propitiatorium Cherubim intuitus repræſentabant?

Celebraturus cum diſcipulis Paſcha Seruator noſter, quod maximè in votis habebat, vt nimirũ antequàm pro noſtra ſalute ſuper Crucis aram æterno Patri ipſemet Hoſtia litaretur, carnem ſuam in Sacratiſſimo Euchariſtię pabulo nobis manducandam præberet: Petrum, & Ioanem ad inſtruendam magnam illam cœnam præmiſit. *Et miſit Petrum, & Ioannem*, Lucæ 22. Sed quamobrem hos potius, quàm alios è diſcipulorum cœtu C deſtinauit? Certè Sacramento vacare puros. Nonnè Petrus ille eſt, qui ſuũ in Chriſtum amorem tergemina aſſertione comprobauit, & dixit illi tertiò, *Tu ſcis, quia amo te?* Ioannes verò ille erat diſcipulus potiſſimùm dilectus, *ille eſt*, inquam, *quem diligebat Ieſus?* Quarè, duo hi diſcipuli mutui amoris inter Redemptorem, & deuotam animam, ſimulacrum ſatis apertum delineant, nempè vt intelligamus præcipuum, quem exigit apparatum Altaris epulum, eſſe perfectum, & mutuum Chriſti, & animæ amorem. Porrò dum in Euchariſticam menſa reficiuntur ſimul Petrus, & & Ioanes, appoſitè monemur enutriri, D foueri & augeri reciprocas amoris vices fidelis animæ, & Chriſti in illo Sacroſancto edulio. Perbellè inſinuauit hoc Theophilus apud Diuum Thomam in catena illud. *Venit autem dies azymorum*. Lucæ. 22. Theophili hæc ſunt verba. *Eius autem quinta feria mittit duos ex diſcipulis ſuis, Petrum ſcilicet, & Ioannem; alterum ſcilicet vt diligentem; alterum vt dilectum: vndè ſequitur: Et miſit Petrum, & Ioannem, dicens &c.*

Luc. 22.

Præcipuus ad Euchariſtiã apparatus, perfectus, ac mutuus Chriſti amor, & animæ.

Theophilus.

Lucæ 22.

Abſque eo, quod intrinſecùs latet.

NOTVLA III.

Laudatur anima dilecta, quòd ad imitationem Chriſti ſeipſum in Euchariſtia ſub ſpeciebus panis, & vini occultantis, præſtantiores dotes & virtutes ſtudiosè celet.

DIVVS Thomas in opuſculo de Sacramento Altaris cap. 8. *Tertia ratio*, inquit, *quare corpus ſuum dat velatum, eſt inſtructio morum. Iob. 28. Trahitur ſapientia de occultis. Tria verò in hoc Sacramento occultantur, in quibus mores inſtruuntur, ſcilicet perſona Saluatoris, pulchritudo magnæ claritatis, mirum opus omnipotentis. De primo Iſa. 45.* C *Verè tu es Deus abſconditus, Deus Iſrael Saluator. De ſecundo Iſai. 7. Expectabo Dominum, qui abſcondit faciem ſuam. De tertio, Eccleſiaſt. 43. Multa abſcondita ſunt maiora his, pauca enim vidimus. In his diſcimus in nobis quandoquè tria virtuosè abſcondi poſſe, noſtram perſonam, pulchritudinem corporalem, bonorum operum intentionem.* Quarè qui Chriſtum hoc perfectiſſimæ ſubmiſſionis genus in Sacroſancto Altaris Sacramento docentem imitari cupit, quidquid egregij, quidquid virtutis, quidquid cæleſtium donorum habet, peculiari induſtria ab oculis hominum ſubtrahere, & intra cordis ſui D abdita includere pro viribus debet, ne ab humana aura captetur, ſolùm verò cùm Dei gloria, & proximi vtilitas poſtulat, opera bona noſtra hominum obtutibus obijcere, vt illa videntes glorificent Patrem, qui in cælis eſt, & ad ſimilia peragenda prouocentur, qua in re ducem, & magiſtrum ſequemur eundem Chriſtum, qui licèt deliteſcat ſub Sacramentalibus ſpeciebus, aliquandò tamen, vt clariùs Diuina gloria eluceſceret, vel vt aliquis imbecillis in fide corroboraretur, ſe in Euchariſtia videndum exhibuit, vel in figura pueri, vel alterius rei, vt aliàs diximus.

D. Thom.

Iob. 28.

Iſa. 45.

Iſa. 7.

Eccleſiaſt. 43.

Fari-

3. Reg. 17.
Auguſtinus

A Farina, quam vidua Sarephtana ſeruabat in arca, 3. Reg. 17. Euchariſtiam adumbrabat, vt Auguſt. ſerm. 201. de tempore, & alij Patres notant, conſequenter verò oleum, quod in lecytho detinebat, ſpiritualia charismatum dona, quæ maximè in ſacra Synaxi percipiuntur, indicabat; tàm igitur farinam, quàm oleum abſcondit prudens mulier; & non manifeſtat niſi Eliæ Prophetæ: hinc admouemur ſimili cautela nobis opus eſſe, vt ſcilicet ob ſolam Dei gloriam, & non vt videamur ab hominibus, ad ſacram illam menſam accedamus, & vt celemus, & non propalemus dona, & gratias, quibus locupletamur in ſacro conuiuio, ne

Ad ſacram menſam ob Dei gloriā tantùm, & non vt videamur ab hominibus accedendū.
Drogontius.

B vento inanis gloriæ diſpergantur. Fauere nobis videtur Drogontius de Sacramento Dominicæ paſſionis, cuius verba excipe. *Non habeo*, inquit, *niſi quantum pugillus capere poteſt farina in hydria, & paululum olei in lecytho; pugillus exigua eſt capacitas. farina mundus, & ſubtilis fidei candor, hydria humilitas circumſpectæ cuſtodia, ne ventus ſuperbiæ tantam gloriam in puluerem deducat, & diſpergat. Qui modicum in ſe habet, intelligit quibus armis debeat illud cuſtodire, ne & hoc ipſum amittat.* Perpende *paululum olei*, quò enim anima cumulatiori gratia repletur in Euchariſtico Sacramento, eò ſe magis indi-

Quò maiori gratia repletur anima in ſacro conuiuio, eò ſe maiori cuſtodiat humilitate.

C gere agnoſcit Diuino auxilio, & ſemper parum illi videtur, quod habet ob ingens deſiderium maioris ſanctitatis.

Elias in deſerto pane ſubcinericio ab Angelo fuit refectus. *Surge, & comede*, dixit ei Angelus. Quid inde? *Reſpexit, & ecce ad caput ſuū ſubcinericius panis, & vas aquæ: comedit, & bibit, & ambulauit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, vſque ad montem Dei Horeb.* Non vacat myſterio circunſtantia illa loci deſerti, traditur panis ſubcinericius typus panis Euchariſtici in loco campeſtri, vbi nulla eſt hominum habitatio, nulli populorum congreſſus, vt hinc inſtruamur, quo animi ſenſu ſa-

3. Reg. 19.

D cram Altaris refectionem ſumere debeamus, nimirùm, vt omni inanis gloriæ, vel humanæ laudis affectu ablegato inter hominum multitudinem ſic viuamus, & in populorum concurſu ſic communicemus, vt cor noſtrum in ſolum Deum dirigatur, illiq; ſoli placere, nobis curæ ſit, ac ſi ſoli cum ſolo Deo eſſemus. Anima, quæ huius occultationis eſt ſtudioſa, celebratur hic à ſacro Sponſo his verbis, *abſque eo quod intrinſecus latet;* potiſſimùm autem à virtute Euchariſtici Sacramenti anima talis redditur.

Humanæ laudis affectus omnia ablegetur, vt Deo magis in ſacro ferculo placeamus.

Abraham litaturus Iſaac gnatum vnicè dilectum, derelictis famulis ſolus pergexit in montem. Gen. 22. vt in tanto ſacrificio peragendo omnem applauſū euitaret, & nulla humanæ laudis aura vel leuiſſima delinirętur. Adnotauit hoc Philo lib. de Abraham. *At laudis*, inquit, *apud vulgus paranda cupidine ad hoc facinus concitatus eſt? At quæ laus captabatur in ſolitudine, vbi nemo erat applauſurus? data opera longè à terra relictis etiam duobus famulis, ne ſe coram teſtibus oſtentare videretur.* Sed vndè, quæſo, in Abraham tantum inanis gloriæ odium? Vndè tantus celandi, quod adeò erat præclarum facinus, amor? Recolendum hic eſt, quòd Patriarcha Abraham, vt habetur cap. 18. Geneſ. prandium priùs parauerat tribus viris, in quo Euchariſticum conuiuium præſignatum fuiſſe docent Iſidorus Hiſpalenſis comment. in Gen. cap. 14. & alij Patres, quarè virtutem illius præſenſiſſe credendum eſt, quæ max mè inducit ad ea, quæ quò nobiliora, & excelſiora ſunt, eò cautiùs obtegenda.

Gen. 22.
Philo.
Gen. 18.
Iſidorus Hiſpalen.
Virtutes quò excelſiores, eò cautiùs obtegendæ.
Iſai. 6.

Vidi Dominum (inquit Iſaias cap. 6.) *ſedentem ſuper ſolium excelſum, & eleuatū; & ea, quæ ſub ipſo erant, replebant templum. Seraphim ſtabant ſuper illud: ſex alæ vni, & ſex alæ alteri: duabus velabant faciem eius, & duabus velabant.* Sed cuius vultum? Dei ne, an ipſorum cooperiebant? Sanè vtraque expoſitio ſuos habet patronos non vulgares, vnuſquiſque faciem ſuam velabat, Pagninus, & Vatablus legunt; cui lectioni, cùm pluribus alijs adhærens, ſicut & aliàs adhæ, diſquiro quam ob cauſam facies ſuas alarum vmbraculo obtegant Seraphim; an quia non ſatis elegantes? non equidem; quia ab amore feruentiſſimo, quo feliciſſimè ardent beatiſſimi illi ſpiritus, venuſtè ſplendent, gratiam ſpirant. Quæ igitur huius occluſionis ratio? haud facilè crediderim, vt ſoli Deo, quidquid pulchri habent, innoteſcat. Verùm ſi Seraphim ſimulacrum excelſo Domini ſolio adſtantium, adnotante Chryſoſtomo homil. de Chriſti miraculis demonſtrauit, quales debeant eſſe ad Euchariſticum Sacramentum accedentes. Certè optimè inſtruuntur, vt, quò ardentius inſtar Seraphim in Deum exæſtuant, quò ſublimiorem perfectionis arcem attingunt, eò diligentiùs ſtudeant, ne ab hominibus cognoſcantur, ne eorum encomijs celebrentur, ne populari aura efferantur, diuini tantùm honoris rationē habeant, illumq; ſolum ab vniuerſis excoli, & præconizari exoptent, ambiant.

Pagninus. Vatablus.
Cur facies ſuas alarum vmbraculo tegant Seraphim.
Quidquid pulchri eſt, ſoli Deo innoteſcat.
Chryſoſt.

Oculi tui ſicut columbæ, legunt Septuaginta.

NOTVLA IV.

Deuota anima per Euchariſticũ Sacramentum facillimè diuerſos virtutum actus elicit.

COlumbas ſolaribus radijs repercuſſas, dum collum inflectunt, cæruleo, viridi, aureo, rubeo, alijſquè permixtis coloribus, quibus nomina aſſignare nõ eſt facile, nitere non ſine oblectamento conſpicimus: quare dum oculi, ſcilicet interni affectus dilectæ animæ aſſimilantur columbis ſolis iubare illuſtratis, & varios colores vibrantibus, quid, amabò, ità excogitari poteſt accõmodum ad repræſentandam miram facilitatem, qua anima pia admirandos diuerſarum virtutum actus edit, dum tota in contemplatione Euchariſtici Sacramenti abſorpta, Diuini illius ſolis fulgore irradiatur? Et ſicut columbæ ceruix omni excluſo labore, leui ſolùm interueniente motu adeò admiranda colorum varietate à ſolis ſplendore, cui eſt expoſita, picturatur; ità anima fidelis à Diuino ſole, quem tota mentis acie contemplatur in auguſtiſſimo Altaris Sacramẽto, tales gratiæ radios excipit, vt multiplices, ac mirificos præſtantiſſimarum virtutum actus facillimè eliciat; hæc modò cærulei venuſtatem per cæleſtes affectus refert, modò hilari ſpe vireſcit, modò aurea charitate fulget, Diuinitatiſquè participatione quadam condecoratur, modò modeſtiæ verecundia rubet, modò demùm plurimarum virtutum conglomeratis actibus ità nobilitatur, vt vere de ea cani poſſit, quòd

Euchariſtici ſolis radijs anima repercuſſa, mirificos elicit virtutum actus.

Mille trahat varios aduerſo Sole colores, colores inquam, qui ſunt eximiæ perfectionis ornamenta ſplendentia, quorum ne vocabula quidem memorare ſit in promptu. Huius Euchariſtici ſolis illuſtrationes expertus D. Anſelmus in cæleſtibus alloquijs gratus & gratulabundus ſic fatur. *Venit mundiſſimus ſol vſq; ad miſerum peccatorem, & ipſa ſua carne, & ſanguine elbauit.*

D. Anſelmus.

A *Capilli tui ſicut greges caprarum, quæ aſcenderunt de Monte Galaad.*

NOTVLA V.

Pabulum Euchariſticum ſanctas cogitationes nutrit, & mira tenacitate annectit.

B

IN capillis, mentis operationes adumbrari ſacrarum paginarum expoſitores paſſim docet; nam ſicut illi à capite trahunt originem, ità hę à capite, ſiuè cerebro, ibi enim reſident ſenſus interni, qui ſunt inſtrumenta operationum intellectus: Galaad verò Chriſti typum eſſe docet Richardus de S. Victore hic, & benè; nam Galaad aceruum teſtimonij ſonat, quod, vt aduertit D. Thomas, & Beda, Chriſto quadrat, in quo omnia Diuinæ legis teſtimonia, & ſymbola coaceruata C ſunt; quo poſito, liquet quàm aptè ex capris Galaad multiplici, & longo vellere conſpicuis à pingui gramine, & paſcuorum perfectione comparatio deſumatur ad indicandum, quàm abundet anima pia cæleſtibus cogitationibus ſacra Altaris refectione impingnata. Non multùm ab hoc ſcopo recedere videtur memoratus Richardus, qui cùm per capillos, atque per capras, cogitationes ſanctas, ac pias meditationes intelligat, per montem quoquè Galaad Chriſtum, vt monuimus. De monte Galaad capras iſtas dici aſcendere, ait, *quia quidquid boni cogitat anima, piaquè eius affectiones omnes à Chriſto ſunt, qui loquitur in anima cogitationes* D *pacis, & cuius ſpiritus ſuggerit eas in occultis: atque adeò is, in quo hæ meditationes coaceruantur, teſtimonium habet, quòd in eo Chriſtus maneat, & ab illo aſcenſum harũ meditationum habet.* Porrò crebro affrictu ad arbuſta, & cortices aromate ſudantes, caprarum pili viſcoſo humore in monte Galaad delibuti, ſicut facillimè inter errandum frondibus, & ramuſculis implicabantur, ità difficillimè ab illis ſe extricabant; quo ſymbolo quàm admirabiliter virtus Sacroſanctæ Euchariſtiæ hic adumbratur, quæ ità mentis cogitationes, & animæ piæ affectus ad ſe trahit, adeò ſtrictis vinculis ſibi copulat, vt

Capilli quid in ſacris paginis adumbrant.

Richard. de S. Victore.

D. Thomas Beda.

Richardus.

Euchariſtiæ virtus piæ animæ affectus ità ad ſe trahit, vt

à quibus irretitur amoris vinculis expedire ſe neſciat.

talibus amoris nexibus irretit, vt ab illis ſe expedire neſciat anima deuota, & ſic fœliciter alligata monti Galaad, ſcilicet Chriſto detinetur; vndè meritò D. Hieronymus hom. 24. in epiſt. 1. ad Corinth. appellat Euchariſtiam mentis vinculum; & luculentiùs ad rem noſtram Laurentius Iuſtinian. tract. de incendio Diuini amoris cap. 5. *O quàm mirabilis eſt*, inquit, *dilectio tua Domine Ieſu, qui antequam aſcenderes in cælum, dimiſiſti hominí poteſtatem, vt te qui velit, habeat in Altari, & tuo corpori taliter nos incorporare voluiſti, & ſanguine potare pretioſo, vt ſic tuo inebriati amore, tecum vnum cor, & vnam animam haberemus inſeparabiliter colligatam.* Cohæret Cæſarins Arelatenſis hom. 7. cuius verba excipe. *Aduertimus in aquis figuram gentium demonſtrari: in vino autem ſanguinem Dominicæ paſſionis oſtēdit. Ac ſic, dum in Sacramētis vino aqua miſcetur, Chriſto fidelis populus incorporatur, et iungitur, et quadā ei copula perfectæ charitatis vnitur: vt poſſit dicere cum Apoſtolo: Quis nos ſeparabit à charitate Chriſti? Tribulatio, an fames? an perſecutiò? &c.*

D. Hieron.

B. Laurentius Iuſtin.

Cæſarius Arelatenſis

Inter myſteria, quibus redundant verba illa à ſanctiſſimo ſene illo Iacob, ex diuino ſpiritu prolata, dum filijs ſuis benedictionem impartiretur, & fauſta Iudę precaretur, illud vnum pro ſcopo præſenti, Phœbum veluti inter ſydera irradiare mihi videor conijcere, cùm ait. *Ligans ad vitem aſinam ſuam.* Gen. 49. Si enim velimus ſacri arcani latebras perſcrutari, rectè quidem nouerimus, quòd Chriſtus Dominus ea vitis eſt, quæ vinum illud Euchariſticum germinans Virgines, nobis affluenter propinat; cùm ipſemet dixerit. *Ego ſum vitis vera.* Ioan. 15. Huic viti per ſacræ alimoniæ gratiā nectitur anima, quę appellari non incongruè poteſt aſina; quiá ex contracta Protoplaſti lue, ad errandum per mundi deuia maximè propenſa eſt, ea fermè ratione, qua ſtolida aſina laxata, hùc, illùcque ſolet diuagari. Huic inquam viti nexu adeò valido deuincitur, vt Deum ſolum amet, ſoli Deo mente adhæreat, Deum ſolum deſideret, Deum ſolum in votis habeat, & in Deo tota ſit.

Geneſ. 49.

Xp̄s Dominus vitis, quę vinum Euchariſticum nobis propinat.
Ioan. 15.

A *Dentes tui ſicut greges tonſarum, quę aſcenderunt de lauacro, omnes gemellis fœtibus, & ſterilis non eſt inter eas.*

Verſ. 2.

Indicatur ſenſus ad corticem litteræ.

B Cum dentium albedo plurimùm conferat ad venuſtatem, hāc in dilecta commēdat ſponſus hic, æquando eius dentes ouibus tonſis, de amne, & lauacro ſubeuntibus. Porrò duo ad munditiem ſpectantia in his ouibus conſiderare poſſumus, alterum in depoſitione per tonſionem vetuſti velleris, cui ſordes adhærere ſolent; alterum in ablutione, per quam ſi quæ ſordium reliquiæ remanſerant, detergantur. Verùm ſi candor dentium ſatis denotatur in ouibus à tonſione recentibus, & ablutis, cur additur gemina

C eorum proles? *Omnes gemellis fœtibus, & ſterilis non eſt inter eas.* Opportuna adiunctio ad ordinatam dentium coniunctionem indicandam; cùm enim oues recenter villis ſpoliatæ, aqua madentes, à lauacro confertæ, & conſtipatæ gradiuntur comitantibus agniculis, itá ſe mutuò fouent, vt vnum eatum omnium aſpicientium oculis corpus candidiſſimum appareat, non ſolùm in extima ſoperficie, ſed etiam in parte inferiori repletis vacuis inter illorum crura ab interpoſitis agniculis. Dici etiam poteſt, quòd his ouium gemellis fœtibus candidiores quidam dentes ſignificantur primores,

D nimirùm qui labijs conteguntur, & ad eorum apertionem ſpectantur, minutioreſquè ſunt, quàm molares, eorumquè candor ſicut præcipuè oculis eſt obuius, itá principaliter gratus. Ad horum autem maiorem albedinem, & nitorem repręſentandum maximè congrua eſt lana, qua recentes ouium fœtus veſtiuntur, cùm purior, minuſquè obſoleta ſit, quàm in vetuſtis ouibus. Quarè licèt comparatio gregis tonſarum de amne, & lauacro ſubeuntium, albedinem dentium in vniuerſum exprimat, ſignatiùs tamen nitidiores aliqui dentes demonſtrantur per agniculos, vt diximus.

Dentes tui ſicut greges tonſarum, quæ aſcenderunt de lauacro, omnes gemellis fœtibus, & ſterilis non eſt inter eas.

Enucleatur ſenſus ſpiritalis Euchariſtiam reſpiciens.

NOTVLA I.

Sapientia admirabili anima pura ab Euchariſtico Sacramento inſignita commendatur hic.

Quid in dentibus denotetur.

IN dentibus ſapientiam denotari, admittere videntur quotquot huius loci expoſitores dicunt per dentes intelligi Eccleſię Doctores, pro qua expoſitione ſunt, Auguſtinus in Pſalm. 3. & lib. 2. de doctrina Chriſtiana, Gregorius Papa, Philo Carpathius, Iuſtus Orgelitanus, Aponius, & alij. Et ſanè quàm aptè dentiū munus ſapientiam repręſentet, non eſt difficile iudicare, ſicut enim dentes cibum diuidunt, mandunt, euminant, & ad optimam nutritionem illum diſponunt, & ſi quid inutilis, vel nimis duri ſentiunt, mordere renuunt; ità ſapientia, quæ ſibi, & alijs pro ſpiritalis vitæ alimento eſſe poſſunt, inueſtigat, aptat, atque inutilia propulſat. Rectè ad rem noſtram locutus eſt Gregorius Nyſſenus hom. 7. *Vt corporeum alimentum*, inquit, *dentibus comminuendo paramus, ità vt viſceribus noſtris idoneum fiat, eo modo facultas quadam eſt in anima, quæ doctrinas comminuit, & per quam vtilis fit illi doctrina, qui eam recipit.* In eundem ſcopum collineant verba illa D. Ambroſij ſerm. 16. in Pſalm. 118. *Par eſt, vt diuidas primum, ſi ſolida tibi videtur eſca, quæ ſumitur, & diſtinguens eam, atquè emollitam ſine noxa aliqua animæ in omnia eius membra naturali diuiſione transfundas, vt vitalem eius ſuccum omne eius corpus epuletur.* Porrò hæc ſapientia in dentibus adumbrata comparatur ouibus à tonſione, & lauacro mundis, & gemino partu fœcundis, vt indicetur, quòd ſapientia cordis munditiem poſtulat, & gemellos edit fœtus, ſtudendo nimirùm æquè ſuæ, ac alienæ ſaluti

Auguſtin.

Gregorius.

Philo Carpathius.

Iuſtus Orgelitanus.

Aponius.

Gregorius Nyſſenus.

D. Ambroſ.

A conſulere, hoc enim eſt verè ſapere. Sed vbi, quæſo, meliùs ſingularis ſapientiæ dono ditari poſſumus, quàm in Euchariſtico conuiuio? ibi enim cùm Chriſtus profuſa liberalitate nobis ſe ipſum totū in cibum, & potum tradat, nemini dubiū eſſe poteſt, quin etiam theſauris ſapientiæ, quibus ille abūdat, animam noſtram repleat, ſi modò hæc ea, qua par eſt, niteat puritate.

Euchariſtico in conuiuio ſapiētiæ dono ditātur communicātes.

Elegantiſſimè prælineatum fuit hoc in illis duobus Cherubim collocatis apud Propitiatorium. *Duos quoquè Cherubim aureos, & productiles facies ex vtraque parte oraculi. Cherub vnus ſit in latere vno, & alter in altero. Vtrumq. latus Propitiatorij*
B *tegant expandentes alas, & operientes oraculū, reſpiciantq; ſe mutuò verſis vultibus in Propitiatorium, quo operienda eſt area.* Exodi 25. etenim ſicut Propitiatorio illo continente arcam, in qua erat manna, Altaris Sacramentum adumbrabatur, ità illi Cherubim in Propitiatorium reſpicientes, perſonas cæleſti puritate inſignes ab eodem Sacramento admirabili ſapientia illuſtratas ſignificabant, Cherub enim plenitudinem ſapientiæ ſonat ex Gregorio hom. 6. ſuper Ezechielem. Non longè ab hoc ſcopo abire videtur Richardus Victorinus lib. 6. de Beniamin maiore cap. 20. *Quid itaquè aliud eſt Cherubim vultus ſuos in Propitiatorium*
C *vertere, quàm in Diuinarum rerum ſpeculatione, & inueſtigatione rationalem creaturā attendere, & ex inſpecta ſimilitudine ad Diuinitatis intelligentiam altiùs proficere?*

Exod. 25.

Gregorius.

Richardus Victorinus

Deguſtato Adam fructu à Deo prohibito, ſapientiæ iacturam fecit, audita enim voce Dei ad auram poſt meridiem deambulantis in Paradiſo latebras quæritabat, quibus ſe abſconderet à facie Domini. Et quid inſipentius, quàm ſe velle ſubtrahere ab obtutibus Dei, intima quæquè cordis intuentis? Quod peruenuſtè perpendit Chryſoſtomus hom. 17. in Geneſ. *Nihil peccato peius, dilecte. Ipſum enim, vt introierit, non ſolùm confuſione totos nos replet, ſed & inſipientes facit*
D *eos qui anteà intellectu, & ſapientia multa prædití erant. Animaduerte, obſecro, quàm inſipienter agit nunc, qui anteà tanta pollebat ſapientia &c. audita Dei voce deambulantis in horto ad meridiem, occultauit ſe tam ipſe, quàm vxor ipſius à facie Domini Dei in medio ligni Paradiſi. Quanta eſt hoc inſipientia, quòd à Deo, qui vbiq; præſens eſt, qui ex nihilo res vt eſſent, produxit, qui abſcondita ſcit, qui finxit ſigillatim corda hominum, & nouit omnia opera eorum, qui ſcrutatur corda, & renes, qui etiam ipſos cordis motus cognoſcit, abſcondere ſe tentant?* Verùm ſi cibus Euchariſticus eſt inſtitutus, vt illata damna ab illo fructu, quem

Prohibito fructu deguſtato, ſapientiæ iacturam fecit Adam.

Chryſoſt.

Cibus Euchariſticus ad damna, quæ

V u contra

quæ vetitus Adamo cibus intulit, reparanda, inſtitutus.

contra præceptum Diuinum comedit A Adam, repararet, & contrarios omninò effectus operaretur, vt paſſim docent Patres; ſanè ſicut per illius fructus comeſtionem, primus parens Adam ſapientiam amiſit, ità per Euchariſticam refectionem, ſapientiæ donum anima deuota conſequetur. Audiendus eſt hic Anaſtaſius Sinaita lib. 10. anagogic. contemplat. in Hexameron, vbi loquens de ſacra Altaris alimonia, hæc habet. *Ecce habes eſcam, habes etiam viſus recuperationem, & Dei agnitionem, quem per eſcam ignorauerunt Protoplaſti.*

Anaſtaſius Sinaita.

Vrbanus 4.

Appoſitè Vrbanus Papa IV. in Clement. de reliq. & vener. Sanctorum: *Dedit ſe Chriſtus nobis in pabulum, vt quia* B *per cibum homo corruerat, per cibum releuaretur ad vitam. Cecidit homo per cibum ligni mortiferum, releuatus eſt homo per cibum ligni vitalis; in iſto pependit eſca mortis, in iſto pependit vitæ alimentum; illius eſus meruit læſionem, huius guſtus intulit ſanitatem, guſtus ſauciauit, & guſtus ſanauit. Vide, quia vndè vulnus eſt ortum, prodijt & medela, & vndè mors ſubijt, exindè vita euenit. De illo ſiquidem guſtu dicitur, quacunque die comederis, morte morieris; de iſto verò legitur, ſi quis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum.*

Ambr.

Myſterium Euchariſticum agnouit Ambroſius lib. de Ioſeph cap. 11. quando memoratus Patriarcha in ſacco Benia- C min frumento pleno etiam ſcyphum ſuũ reponi iuſſit. Sed nonnè ſcyphus ille, in quo Ioſeph vaticinari ſolebat, ſapientiæ nonus typus erat? optimè ergò ſapientiæ donum cum Euchariſtico Sacramento coniunctum eſſe diuinitùs tunc indicatum habemus.

Quid Ioſephi ſcyphus in ſacco Beniamin poſitus adumbret?

Nato Ieſu in Bethleem, ſtella admirando iubare coruſcans illuxit in plagis Orientalibus, Magoſq; ita ſua luce illuſtrauit, vt illa præuia ad quæritandum verum Regem recens natum itineri ſtatim ſe commiſerint. Quid indè? hæc tandē veniens ſtetit ſupra vbi erat puer. Matth. 2. ſcilicet veluti in proprio cen- D tro ſupra Bethleem, quæ eſt domus panis, vt nimirùm palam fieret, admirandas diuinæ ſapientiæ irradiationes conferri ijs, qui accedunt ad domum panis Euchariſtici. Non obſcurè quod proſequimur argumentum innuit illud Eccleſiaſt. 15. *Cibabit illum pane vitæ, & intellectus, & aqua ſapientiæ ſalutaris potabit illum.*

Matth. 2.

Quid ſydus ſupra Bethleem conſiſtens præſignauit?

Eccleſ. 15.

A *Dentes tui ſicut greges tonſarum, quæ aſcēderunt de lauacro, omnes gemellis fœtibus, & ſterilis non eſt inter eas.*

NOTVLA II.

Euchariſticum conuiuium pias cogitationes, & affectus ſubueniendi pauperibus excitat,

B Dentes pro meditatione accipiuntur à tribus Patribus apud Theodoretum; ſicut enim dentiũ munus eſt terere cibum, & ad nutritionem diſponere, ità meditationis partes ſunt diligenter animaduertere, quæ animæ proficere poſſunt, eaſquè ad ſpiritualem refectionem aptare: quarè hic dum à ſacro ſponſo dilectæ ſuæ meditatio aſſimilatur ouibus, quæ vellera depoſuerunt pro conficiendis veſtibus, & alijs hominum commodis deſeruientibus, atquè ita in illis cùm non incongruè virtus, quæ pauperibus, & ege- C nis diuitias diſpertit, adumbretur, benè innuitur hanc maximè cogitare de adiuuandis egeſtate oppreſſis, & hoc plurimùm affectare; huiuſmodi autem animi ſenſus, & deſideria potiſſimùm anima in ſacra menſa concipit, dum enim attentè conſiderat, qua profuſa liberalitate opulentiſſimo Altaris conuiuio excipitur, reficitur, ſaginatur, facilè inducitur ad vices Domino adeò liberali rependendas, quod ſe præſtare poſſe nouit, ſi opes ſuas pauperibus perſonam ipſius Domini repræſentantibus, largiſſimè communicet. Prætereà dum animaduertit à Chriſto Domino tanti fieri quemlibet paupe- D rem, & infimæ conditionis homunculũ, vt eum ad ſuam regalem Euchariſtiæ mēſam libenter admittat, ſummoperè ſtimulatur ad plurimi faciendos miſeros, & egenos, & illos eleemoſynis ſubleuandos, & recreandos.

Dentes meditationis typus.

Chriſtum ſub Euchariſtia exiſtentem repræſentatum in Lazaro, de quo Lucæ 16. adnotat Auguſt. lib. 2. quæſt. Euangelicarum, cuius hæc ſunt verba. *Vlcera paſſiones ſunt Domini, ex infirmitate carnis, quam pro nobis ſuſcipere dignatus eſt: canes verò, qui ea lingebant, gentes ſunt, quas homines peccatores, & immundos dicebant Iudæi; & tamen paſſiones Domini in* Sa-

D. Auguſt. Lazarus Chriſtũ repræſentat ſub Euchariſtia exiſtentem.

Sacramentis corporis, & ſanguinis eius per totũ ãm orbem ſuauitate lãbunt deuotiſſima. Verum nonne etiam Lazarus ille ita eſuriebat, vt cuperet ſaturari de micis, quæ cadebant de menſa diuitis? & conſequenter Chriſtum etiam ſub Euchariſtia exiſtentem repræſentat famelicum, & alimoniam à nobis expoſtulantem, atq; adeò niſi quia valdè immitis ſit, facilè alimoniam illi ſuppeditabit, paſcendo nimirùm pauperes eſurientes, quos ſui perſonam repræſentantes nobis aſſignauit.

Poſtquàm ſatiauit multitudinẽ Chriſtus in deſerto, mandauit Apoſtolis, vt colligerent fragmenta. *Collegerunt ergò,* inquit Ioan. 6. *& impleuerunt duodecim cophinos fragmentorum ex quinque panibus hordeaceis, quæ ſuperfuerunt his, qui manducauerant.* Illo conuiuio præſignatum fuiſſe Altaris conuiuium notat Chryſoſtomus hom. 8. in Marcum: inter alia verò præclara, quæ in ea fragmentorum collectione myſteria prænotata fuerunt, hoc eſſe reor, quòd ſacræ menſæ conuiuæ doceantur, quali ſtudio opes ſaltem illas, quæ ſtatui cuique proprio non ſunt neceſſariæ, in ſuſtentationem pauperum deſtinare, & erogare debeant. Peruenuſtè ad rem noſtram loquitur Chryſoſtomus hom. 51. in Matth. *Vis corpus Chriſti honorare? non deſpicias ipſum nudum; neque hic quidem in Eccleſia ſericis pannis induas, foris autem frigore, ac nuditate confici negligas. Qui enim dixit, Hoc eſt corpus meum, & rem ſimul cum verbo cõfecit, idem dixit: Eſurientem me vidiſtis, & non cibaſtis; & in quantum non feciſtis vni eorum minimorum, nec mihi feciſtis.*

Ioan. 6.

Chryſoſt.

Sacræ mẽſæ cõuiuæ, quæ ſtatui proprio neceſſariæ nõ ſunt, opes pauperibus erogare docentur.

Chryſoſt.

Diſcipuli poſt Euchariſticam refectionem hymno dicto exierunt in montem oliuarum, Marci 14. qui mons cùm notiſſimus ſit eximiæ miſericordiæ typus, non obſcurè tunc præmonſtratum fuit, ab Euchariſtiæ ſumptione ad culmen, & faſtigiũ miſericordię, cuius eſt miſeris ſubuenire, nos facilè euehi.

Marci 14.

Oliuarum mons miſericordiæ typus.

A *Dentes tui ſicut greges tonſarum, quæ aſcenderunt de lauacro, omnes gemellis fœtibus, & ſterilis non eſt inter eas.*

NOTVLA III.

Sacra Synaxis inducit ad meditanda ea, quæ pacem, & concordiam cum proximis fouent.

B

PRæcedenti notula ex Patrum ſententia vidimus per dentes ſignificari meditationẽ, oues verò ab amne aſcendentes comitantibus agniculis, cùm ita ſe in vnum agmen colligere, & conſtipare ſoleant, vt vnum corpus conſtituere videantur, vt in cortice litteræ indicanimus, aptiſſimo typo mutuam pacem, & concordiam repræſentant: quo poſito, dum dilectæ meditatio ouibus ſic ſimul ordinatim conſertis comparatur, eam
C maximè de ſeruanda pace, & charitatis vnione cũ proximis cogitare nobis innuitur; has verò pacis cogitationes potiſſimũ ſuggerit, & mutuæ charitatis affectus excitat ſacroſanctũ Altaris Sacramentũ.

Oues in vnũ ſe colligẽtes agmen pacem mutuam referunt, & concordiã.

Apud antiquos conſuetudo inoleuit, vt prandium pararent ad eliminandas diſſenſiones, ſi quæ excitatæ eſſent inter perſonas cognatione, vel affinitate coniunctas. *Conuiuium ſolemne,* inquit Valerius Maximus lib. 2. cap. 1. *maiores inſtituerunt, illudquè Chariſtia appellauerunt, cui præter cognatos, & affines nemo interponebatur: vt ſi qua inter neceſſarias perſonas querela eſſet orta, apud ſacra menſa, & inter hilaritatem animorum, fautoribus*
D *Concordiæ adhibitis, tolleretur.* Ad hunc morem alludit Ouidius 2. de Faſtis.

Valer. Max.

Ouid.

Proxima cognati dixere Chariſtia chari,
Et venit ad ſocios turba ꝓpinqua Deos.

Sed nonnè Euchariſticum conuiuiũ maximè inſtitutum eſt, vt vnanimes, & vnicordes reddat, quos excipit, & reficit? vndè menſa Euchariſtica, menſa pacis appellatur à Chryſoſtomo hom. de proditione Iudæ, & D. Auguſtinus tract. 26. in Ioan. panem Euchariſticum, panem concordiæ nominat. *Litigabant,* inquit, *Iudæi, quia panem concordiæ non intelligebant, nequè ſumere volebant.* Eundem titulum eidem Sacramẽto tribuit S. Tho-

Euchariſticũ epulum, vt vnanimes fideles reddat, inſtitutum.

Chryſoſt.

Auguſtin.

D. Thomas

mas in Catena in cap. 6. Ioan. *Litigabant ergò, ait, Iudæi, quia panem concordiæ non intelligebant, ad inuicem litigabant: qui autem manducant talem panem, non litigant ad inuicem, ſed per hunc Deus facit vnanimes in domo.* Hùc etiam reſpexit

Cyprian.

Cyprianus de cœna Domini illis verbis. *Quibus vnus eſt panis, vnum eſt corpus, & omnium vnum cor, & anima vna vni Chriſto adhærens.* Et hinc eſt, quòd Eccleſia in oratione ſecreta Miſſæ, quæ dicitur in feſto Corporis Chriſti, pacem, & vnitatem in hoc Sacramento deſignari affirmat.

Peruenuſtum ſymbolum mutuæ concordiæ, & charitatis, quam fouet ſacra Synaxis, nobis delineatum fuit in illis B duobus Cherubim mutuò ſe reſpicientibus verſis vultibus in propitiatorium, quo operiebatur arca, Exod. 25. ſicut enim arca, in qua manna ſeruabatur, Euchariſtiam ſignificabat, ita reciproci amoris, & mutuæ concordiæ clara atteſtatio eſt mutuus intuitus.

Cherubim mutuò ſe reſpiciẽtes, verſis vultibus in propitiatorium pacis ſymbolū repræſentant.

Pſal. 127.
Chryſoſt.

Illud Pſal. 127. *Filij tui ſicut nouella oliuarum, in circuitu menſæ tuæ*, quod Chryſoſtomus hom. 61. ad popul. de ſacræ menſæ conuiuis intelligit, & ita etiam applicat Eccleſia in ſolemnitate Corporis Domini, non obſcurè indicat, à virtute Euchariſtiæ germina pacis pullulare, & adoleſcere; in oliua enim pacem C denotari ſatis compertum eſt: vndè Virgilius Aeneid. 8.

Virgil.

Paciferaq; manu ramum prætendit oliuæ.
& oleaginas coronas dari ſolitas ijs, qui triumphum ſolum procurant, nequè in prælio fuerunt, ſcribit Aulus Gellius.

Aulus Gell.

Mixtio aquæ in vino, quod conſecratur, plura innuit myſteria, inter quæ nõ minimum hoc exiſtimo, ſcilicet inſinuari ſummam vnionem, quæ fit tùm inter Chriſtum, & communicãtes, tùm etiam inter ipſos communicantes; aqua enim multitudinem populorum adumbrat.

Quid mixtio aquæ in vino, quod obſecratur.

Beda.

Huic exiſtimationi fauet Beda citatus à S. Thoma in Catena ad cap. 22. D Lucæ. *Quia*, inquit, *& nos in Chriſto, & in nobis Chriſtum manere oportet, vinum Dominici calicis aqua miſcetur. Teſte enim Ioanne, aqua multa populi multi.*

A *Dentes tui ſicut greges tonſarum, quæ aſcenderunt de lauacro, omnes gemellis fœtibus, & ſterilis non eſt inter eas.*

NOTVLA IV.

Perfecta rerum terrenarum abdicatio, & aſſiduum ſtudium cooperandi ſaluti animarum, acuit appetitum Euchariſtici pabuli.

OVES, quæ depoſito tõſura vellere ab amne gradiuntur, quò magis ob nuditatem, & aquam, qua madent, exteriùs frigeſcunt, eò magis interiùs calent, atquè ita in eis calore efficaciùs operante alimentum citiùs abſumitur, eſurieſq; vehemẽtior prouocatur, quæ eo etiam acuitur, ſi gemellíparæ ſint, quo ex ſubminiſtratione alimenti eorum ſubſtantia imminuta nouo cibo eſt reparanda: quarè hæ ſolent ſumma contentione ad paſcua progredi, auiditate magna mandere, manſitare, cibumq; ad ſtomachũ demittere. Dens verò, qui ab edendo nomen habet, aliquandò pro appetitu edendi ſumitur, vndè apud vulgum ſatiare dentem idem eſt, ac famem explere, & qui cibo inhiat, dicimus habere dentes rotatos: quocircà dum dentes dilectæ Dei ouibus auidè paſcentibus comparantur, ſanè denotatur vehemens appetitus, quo illa fertur in cibum ſpiritualem, ſcilicet Euchariſticum, qui verè eſt cibus animæ iuxta illud: *Caro mea verè eſt cibus.* Porrò ſicut oues reciſo vellere, & ablutæ ab omni puluere, ſi quid illius poſt tonſionem remanſerat, & à frigore extrinſeco aquæ, aucto interiori calore fameſcunt, ita diuitiarum, & terrenarũm rerum contemptor, & verè ſpiritu pauper, eò magis intus ferueſcente amoris diuini affectu eſurit Altaris dapem, quò exteriùs ad mundi obiecta frigeſcit, & ſicut cætera mundi pabula illi deſipiunt, ita ſolum Euchariſticum illi ſapit; vt peruenuſtè Cyprianus ſerm. in cœna Domini adnotat. *Vident hæc Sacramenta pauperes ſpiritu, & hoc vno contenti ferculo, omnes mundi huius delicias aſpernantur, & poſſidentes*

Quò magis mundi pabula nobis deſipiũt, eò ſapit magis cibus Euchariſticus.

S. Cyprian.

dentes Chriſtum, aliquam huius mundi poſſidere ſupellectilem dedignantur. Et optimè Gabriel Biel ſerm. 1. in feſt. Corporis Chriſti exponens illud, *Eſurientes impleuit bonis*, perpendit, quantum opum, & cæterarum rerum, quæ in mundo magni fieri ſolent, perfecta abdicatio acuat famem Euchariſticæ alimoniæ. *Eſurientes impleuit bonis. Nec breuius nec efficacius cæleſtis edulij vtilitatem, & fructum edicere potuit, dum non quoslibet, non vtiq; diuites (de quibus mox ſubiunxerat. Et diuites dimiſit inanes) ſed eſurientes bonis prædixerat adimpleri. Eſurientes ſunt pauperes, quorum animus renuit conſolari in hoc mundo, quorum ſtomachus iuſtitiam eſuriens, à noxijs humoribus ſaecularium delectationum euacuatus eſt, qui extinctis inanibus deſiderijs ſitiunt ad Deum, quatenùs veniant, & appareant ante faciem eius, de quibus Propheta prædixerat, parasti in dulcedine tua pauperi Deus.* Præterea, ſicut oues tonſæ, & aqua ablutæ ſoriuntur, & eò magis, ſi geminos partus ſint enixæ, ita qui mundanis omnibus rebus à ſe ablegatis, ſpiritalis prolis generationi, & educationi ſeduló vacat, maximè Euchariſticum cibum appetit, quia maiori ſemper diuinæ gratiæ alimento, quod abundè ſuppeditat ſacra ſynaxis, indiget ad vires ſpiritales roborandas, & fœcundandas, quibus Deo nouam prolem progignat, & progenitam nutriat, & foueat.

Gabr. Biel.

Opum abdicatio Euchariſtici ferculi famē acuit.

Omnes ſitientes venite ad aquas, & qui non habetis argentum, properate. Iſaiæ 55. De Altaris Sacramento ſermonem hic eſſe ſuprà ad verſicul. *Reuertere : ſimilis eſto, &c.* cap. 2. ex Patrum interpretatione diximus. Porrò ſitientes ij, qui vehementi appetitu ad Dominicam menſam anhelant, intelliguntur, vt ibidem declaratum eſt, huius ardentiſſimi deſiderij qualem arbitramur fuiſſe cauſam? Sanè cūctis valedixiſſe mundi diuitijs, non aurum, non argentum, nullas poſſidere gazas; *qui non habetis argentum*, inquit ſacer textus. O felix inopia, quæ ad veras pertrahit opes, ad ſupercæleſtes videlicet, & inexhauſtos Euchariſtiæ theſauros.

Iſai. 55.

Qui mundi delitijs vale dicunt vehemēti appetitu ad ſacram menſam anhelant.

Edent pauperes, & ſaturabuntur. Pſal. 21. Sed cur potiùs pauperes, quàm diuites edendo ſaturantur? An quia ſolis illis, qui à quibuslibet ſæculi emolumentis animos ſuos abdicarunt, qui nec pretioſa indumenta, nec monilia, nec gemmas, nec aulæa curant; nec opiparè gaudent epulari, ſed qui tenui victu vitam vix ſuſtentant; ij fame illius diuini cibi, qui omnem humanum explet appetitum, mirum in modum incitantur. Concionam Auguſtini accipe inſinuationem, expoſitione 2. in præmemoratum Pſalmum. *Beati, inquit, pauperes, quia hi ideò edunt, vt ſaturentur, edunt enim pauperes, qui autem diuites ſunt, non ſatiantur, quia non eſuriunt.*

Pſal. 21.

Qui tenui gaudent victu, ij vehemētiori ſacræ dapis fame incitantur.

D. Auguſt.

Inſtruxit aciem numeratis in prælium tercentum, & decem octo vernaculis, vt quinque Reges è manibus hoſtium vindicaret inclytus Patriarcha Abraham, ſub dubio Marte inimicas phalāges adoritur, profligat, triumphum agit. Victori occurrit Rex Sodomorum, qui vt grati animi vices ſuo liberatori rependeret, eum flagitat, vt vniuerſas opes ingenti cum vitæ diſcrimine ſub ancipiti prælio recuperatas, ſibi reſeruare ne grauetur, ſola perſonarum, quas ab hoſtibus eripuerat, reſtitutione contentus. Sed detrectat omninò generoſus Abraham, nec minimam illius amplæ ſupellectilis portionem, licèt iure belli ad ipſum, & ad commilitones ſuos ſpectaret, ſuſcipit, nempè quia pugnarat ſolo charitatis ſtimulo incitatus, atquè adeò terrenarum diuitiarum præmia reiectat. *Da mihi animas, cætera tolle tibi*, dixit Sodomorū Rex: cui Patriarcha. *Leuo* (ait) *manum meam ad Dominum Deum excelſum, poſſeſſorem cæli, & terræ, quòd à filo ſubtegminis vſquè ad corrigiam caligæ, non accipiam ex omnibus, quæ tua ſunt.* Solam verò panis, & vini refectionem à Sacerdote Melchiſedech oblatam admittit. *At verò Melchiſedech Rex Salem proferens panem, & vinum, erat enim Sacerdos Dei altiſſimi, benedixit ei, & ait: Benedictus Abraham Deo excelſo, qui creauit cælum, & terram: & benedictus Deus excelſus, quo protegente, hoſtes in manibus tuis ſunt.* Gen. 14. Non vulgare quidem latitat hac in re Sacramentum. Quis enim myſtico in ſenſu eſt Abraham, qui debita ſibi ſpolia abnegauit, & pro tot exantlatis laboribus, & periculis toleratis in ſubleuando proximo, ſola refocillatione panis, & vini, à Melchiſedech ſuppeditata recreatur? certè fidelis anima, quæ pretioſa quæcunq; tellus producit, ablegat, quidquid enim purioris auri dant Ganges, Tagus, & Pactolus, quaſcunq; margaritas, & gemmas edunt Erythræum, & Hydaſpes, flocci facit, vitā in ſaluti animarum cooperatione cuicunque exponit diſcrimini, prouinciam qualemcunquè difficilem aggreditur, ardui nihil recuſat; vnū hinc affectans ſtipendium, Euchariſticam ſcilicet alimoniam, quia ſicut ſatis illi mercedis eſt pro Chriſti amore in proximorum beneficium deſudaſſe, periculaquè ſubijſſe, ita de ſolo Chriſto, quem in ſacra menſa ſuſcipit, ſibi texit coronam,

Gen. 14.

Euchariſtica alimonia ſatis merces eſt pro plurimis in proximorū beneficium laboribus exantlatis.

nam, & nihil vltra deſiderat.

Hæc omnia ad feliciſſimam praxim redacta in D. Philippo Nerio contueri poſſumus; hic non modò paternis bonis, & opulentæ hæreditati renunciauit, ſed & Cardinalitiam dignitatem pluries recuſauit, totus verò erat in propaganda ſpirituali prole; hinc adeò inhiabat Euchariſtico conuiuio, vt etiam cùm infirmus decumbebat, nulla die à tali refectione poſſet abſtinere, illius ſola recordatione geſtiebat; quoties præ manibus calicem vacuum habebat, mirificè exhilarabatur. Verùm quibus verbis palam fiet, quam ſuauiter illi ſaperet corporis, & ſanguinis Chriſti ſumptio? tale enim erat, & tantum oblectamentum, quo afficiebatur, vt facilè innoteſceret omnibus eam ab eo deguſtari dulcedinem, quam paucis delibare conceſſum eſt. Calicem ab ore, cui pluries in vno ſacro admouere conſueuerat, auellere non poſſe videbatur. Mos illi erat labia alternis quinquè momentis ſugere; tanto eum animi affectu Chriſti ſanguinem hauriebat, vt in illius parte, quam ore apprehendebat, dentium ipſius impreſſa veſtigia apparerent. Non licebat cuiquam vinum ad abluendum calicem illi offerre, niſi ipſe nutu peteret; ſtudioſè à circumſtantibus facie ſubtracta, nulli ad eam viſendam locus relinquebatur. Sumpta ſacra hoſtia prægrandē, & delicatam buccellam in ore habere videbatur; lingua digitos, & labia lambebat; præ ſuauitate non ſtatim deglutiebat, ſed in ore, quantum poterat, retinens more eorum, qui bene conditum cibum paulatim manſitant, paulatim collabi in ſtomachum ſinebat; idem in hauſtu ſanguinis. Hæc omnia referuntur in vita eiuſdem Sancti deſcripta ab Antonio Gallonio.

Ant. Gallonius. In vita S. Philippi Nerij.

A *Sicut vitta coccinea labia tua: & eloquium tuum dulce. Sicut fragmen mali punici, ita genæ tuæ, abſq; eo, quod intrinſecùs latet.*

Verſ. 3.

Indicatur ſenſus ad corticem litteræ.

B Roſeum labiorum colorē elegantis vultus maximam partem commendaturus ſponſus corallis æquare potuiſſet, ſed nō minor laus vitta, ſeu faſciola coccinea exprimitur: etenim coccum purpura acutius, & viuidius rubeſcens rutilat, vt inter alios adnotat Ioannes Ferdinandus in theſauro, Verbo *Coccum*, num. 1. & conſonat D. Ambroſius ſerm 18. in Pſal. 118. vbi ait in cocco eſſe ſpeciem ignis. Porrò non ſolùm venuſtas labiorum rubentium celebratur hic, ſed etiam gratia quædam in concluſis labijs, quæ & congruo tempore ſilentium ſeruant, & ſuauia verba, vbi opus eſt, effundunt. C Circa aliam partem huius verſiculi, *Sicut fragmen &c.* Interpretum aliqui exiſtimant genas ſponſæ comparari hic diſſecto in fruſta malo punico, cuius rubicunda grana purpuraſcentes genas repræſentent: alij verò pluriores corticem mali granati adduci in comparationem genarum ſponſæ exiſtimant, eo quòd non ſolùm rubētibus granis intùs locupletetur malum punicum, ſed etiam exteriori cortice roſeo perfuſo colore condecoratur, atq; ita aptum eſſe ſymbolum ad ruborē genarum denotandū. Non deſunt plura, quæ hanc poſteriorem expoſitionem probabiliorem reddant; in primis eſt D. verſio Septuaginta, quæ habet, *Sicut cortex mali punici genæ tuæ*. Prætereà non ſolùm in Palæſtina mala granata cortice rubentia fuiſſe eruditè colligit Gaſpar Sanctius hic, ſed etiam in alijs orbis partibus ſuauiter rubere externum malorū punicorum corticem non rarò conſpicimus, ea præcipuè parte, quæ ſolis aſpectui obuia eſt. Adde, quòd in extimo cortice mali punici expolita quædam lenitas, & non indecorus tumor eſt, quo commodiùs elegantia genarum ſignificatur. Demùm verba illa, quæ ſubnectuntur, *abſquè eo, quod intrinſecùs latet*, indicare videntur, externo quidem mali

Io. Ferdinandus.
D. Ambr.
Septuag.
Gaſpar Sanctius.

punici

punici cortice purpureo colore eleganter ſuffuſo roſeas genas repræſentari, aliquid verò pulchritudinis in ſponſa intus latentis innui eadem mali punici ſimilitudine, quatenùs nimirùm hoc viuida illa rubentia grana ſub cortice, & membranarum inuolucris contegit.

Sicut vitta coccinea labia tua: & eloquium tuum dulce.

Enucleatur ſenſus ſpiritalis Euchariſtiam reſpiciens.

NOTVLA I.

Commendatur pia anima, quæ ſicut in Euchariſtica menſa charitate repleta eſt, ità de ea frequenter loquitur.

CHaritatem in roſeo colore adumbrari ſat notū eſt, vndè commodè charitatem, & de ea iucundum eloquium in labijs dilectæ Dei coccineę vittę ſimillimis deſignari nullus C inficiabitur. **Petr. Dam.** Appoſitè Petrus Damianus opuſculo 50. de inſtitutione monialis cap. 3. *Terretur*, ait, *aduerſarius, cùm Chriſtiani labia, Chriſti videt rubentia cruore.* **Sponſæ labia charitatis minio illiniūtur, dū Chriſti ſāguine inebriatur.** Sed à quo meliùs hoc charitatis minio illiniuntur labia ſponſæ, quàm à Chriſti ſanguine, qui in Euchariſtico conuiuio propinatur?

Fuit olim, & modò vigeț conſuetudo cœnam, & conuiuia parandi ad beneuolentiæ fœdera inter homines ſocianda, & charitatis vincula magis adſtringenda, **Clem. Alex.** vndè Clemens Alexandrinus 2. pædagogi cap. 1. *Fit quidem cœna*, inquit, *propter charitatem, ſed non eſt cœna charitas, verùm beneuolentia, quæ ſua libenter impendit, in-* D *dicium.* Verùm ſi ad charitatem fouendam plurimum habent momenti apparatæ menſæ, in quibus demortuorum animalium, & terræ fructuum epulæ apponuntur, quantò efficacior eſſe debet **Ad charitatem excitādam Euchariſtica mēſa efficaciſſima.** ad charitatem non modò excitandam, & inflammandam in humano corde, Euchariſtica mēſa, quę & ad immensā Chriſti charitatem erga nos demonſtrandam inſtituta eſt à Chriſto, *qui cùm dilexiſſet ſuos, in finem dilexit eos*, & in ea quidquid cibi, & potus ſumitur, charitas eſt. **Clem. Alex** Clemens Alexandrinus 2. pędagogi cap. 1.

A *Charitas autem re vera èſt cæleſte nutrimentum, rationale epulum, omnia ſuſtinet, omnia ſperat, omnia ſuffert, charitas nunquam excidit.* Verè enim manducatur caro Chriſti, & ſanguis eius bibitur, qui ratione Diuinitatis charitas eſt. Deus enim charitas eſt; qui verò charitatis dapibus abundè eſt refectus, & charitatis vino largè potatus, facillimè charitatis verba eructat. Elegantiſſimè accinit Baſilius dilucidans illud pſal. 44. **Baſil.** *Eructauit cor meum verbum bonum. Cum eructatio*, inquit, *ſiue ructus flatus ſit arcanus ille, & occultus. qui erumpentibus bulbulis ſurſum verſus efflatur, & expirat præſumpti alimenti feruorem, iſquè nutritus viuo illo pane,* B *qui de cælo deſcendit, & dat vitam mundo, & plenè exſatiatus omni verbo, quod procedit de ore Dei, ſecundum conſuetam ſcripturæ tropologiam, anima ſanè ſacris educata, diſciplinis conuenientem, & accommodatam ſumptis edulijs emittit eructationē.* Et ſubdens verba Matthæi 12. **Matth. 12.** *Ex abundantia cordis os loquitur*, hæc ſubuectit. *Bonus homo de bono theſauro profert bona. Quoniam ergò ſpiritualis erat, optimaquè nutritio verbum bonum Propheta eructauit. Bonus namque homo de bono cordis ſui theſauro bonum profert. Quæramus igitur nos ex verbo cibum ad exſatiandas noſtras animas. Iuſtus enim*, inquit, *comedens explet animam ſuam, vt quibus nutrimur, non quodcunquè* C *verbum, ſed bonum remittamus.* Cohæret D. Auguſtinus ſerm. 7. de diuerſis. **D. Auguſt.** *Vos de illis ſitis, de quibus dicitur, manducabunt pauperes, & ſaturabuntur, at ſaturati ſalubriter eius panem, gloriamq; ructate.*

Sicut vitta coccinea labia tua: & eloquium tuum dulce.

NOTVLA II.

Laudatur gratia ſermonum, quæ diffuſa eſt in labijs cæleſtis ſponſæ per virtutem Sacramenti Euchariſtici.

D INter alios effectus, quos præſtat Euchariſtia, eſt linguam, & labia dirigere, & aptare Diuinis eloquijs. **Linguā diuinis aptare eloquijs, Euchariſtię effectus.** Rectè Theodoretus quæſt. 24. **Theodoret.** in Exodum, explicans illud 12. eiuſdem Exodi. *Et ſument de ſanguine eius, ac ponent ſuper vtrumquè poſtem,*

ſtem, & in ſuperliminaribus domorum, in quibus comedent illum, ità loquitur. *Hæc autem vniuerſa myſteriorum noſtrorum ſunt ænigmata: nam eo non vngimus agni noſtri ſanguine non ſolùm limen, ſed vtrumque poſtem purgantes, & ſanctificantes exteriùs linguam, & labia: interiùs autem, & ſecundùm intellectum pro limine rationalem partem, & pro vtroque poſte facultatem iraſcendi, & concupiſcendi.* Occurrunt hic pia, & florida verba Richardi de S. Victore part. 2. in Cantica Canticorum cap. 19. *Labia, inquit, ſponſæ vittæ comparantur, quia ſicut vitta conſtringit crines, ne diſſolutè defluant, ità deuota anima labia ſua ligat, & cohibet, ne mala, vel inutilia loquantur, & in perniciem propriam, vel aliorum defluant, & diſſoluantur. Quæ vitta coccinea dicitur, quia per coccinum charitas intelligitur, quo labia hæc ligantur. Per dilectionem namque Dei, & proximi continentur, & reprimuntur verba, ne videlicet proferatur, quod vel Deum offendat, vel proximo noceat, dilectio hæc Dei lectio, vel Dei electio dici poteſt. Legit enim Deum in cordis ſchola, ibi diſcit Deum noſcere, Deum ſapere. Eligit etiam Deus in amore, & elegit eam Deus, & prælegit, vnde & præ alijs in eo legit, & diſcit quæ cogitat, loquitur, atque agit. Qui vnus ſpiritus eſt cum Deo, quæ aliena ſunt ab eo, ſicut non ſentit, ità non loquitur. Qui bonitati ſociatur, ab ea per noxia non disiungitur. Qui adhæret veritati, à vanitate auertitur, quia veritas, & vanitas in vno domicilio non commorantur, & qui deuotus fuerit, per inutilia verba non defluit. Labia ergò ſponſæ, quia verba comprimunt, nè diſſolutè fluant, vittæ comparantur. Quia verò per dilectionem Dei tinguntur, coccino aſſimilantur.*

Richard. de S. Victore.

Inter præcipuas dotes, quibus Seruator noſter admirabilis fuit inter mortales, ea erat, qua ſuauitate ſermonis cæleſtem doctrinam effundebat in audientiũ animos, quos ità verborum dulcedine deliniebat, & capiebat, vt eius mellita oratione detenti homines, & illo eloquij nectare penè dicam enutriti, & ſaturati ipſam corporis quaſi loquè non curarent refectionem. Faceſſat mihi neſcio cuius Herculis fabula, quem, vt eius in dicendo copiam, & vim magno cum lepore commixtam, qua auditores alliciebat, & quadam vi ad ſe attrahebat, ſignificarent Priſci ſcriptores; effingebãt leonis ſpolio indutum, & claua inſtructum, à cuius perforato linguæ cuſpide, catenulæ aureæ nonnullæ exiliebant, quæ auribus hominum innexæ ingentem eorum trahebant cateruam. Veriſſima proferamus, nonnè numeroſa virorum multitudo ab eius tàm dulci oratione (*diffuſa erat enim gratia in labijs eius*) allecta, atq; recreata, ſe unà illum comitabatur? *Quod cùm cognouiſſent turbæ, ſecutæ ſunt illum: & excepit eos, & loquebatur illis de regno Dei.* Luc. 9. Porrò cum Chriſtus mores ſuos communicãti inſtillet (iuxtà ea, quæ diximus ad verſ. *Sicut lilium inter ſpinas*) quis inficiabitur hanc etiam ſermonis gratiam in benè diſpoſitum deriuare? Vt hæc prærogatiua donentur in ſacra Synaxi, omnes quidem fideles diligentem apparatum præmittere debent, ſed maximè qui alijs præſunt; plurimum enim ad conciliandum ſibi ſubditorum amorem; & ad eorum viſcera, vt ità dicam rapienda, valet locutio mitis, & cum venuſtate blanda: quod optimè adnotauit Annæus Seneca lib. 1, de ira cap. 5. *Legum, inquit, præſidem, ciuitatiſque rectorem decet, quandiù poteſt verbis, & his mollioribus ingenia curare, vt facienda ſuadeat, cupiditatẽq; honeſti, & æqui conciliet animis, faciatque vitiorum odium pretiũ virtutum.* Idem floridè docuit Ambroſ. lib. 2. de officijs, cap. 7. *Popularis enim (ait) & grata eſt omnibus bonitas, nihilq; quod tam facilè illabatur humanis ſenſibus. Ea ſi manſuetudine morum, ac facilitate animi, moderatione præcepti, & affabilitate ſermonis, verborumque honore, patienti quoque ſermonum vice, modeſtiaq; adiuuetur gratia; incredibile quantùm procedit ad cumulum dilectionis. Legimus enim non ſolùm in priuatis, ſed etiam in ipſis Regibus, quantum facilitas blandæ affabilitatis profuerit, aut ſuperbia, verborumq; obfuerit tumor; vt Regna ipſa labefactaret, & poteſtatem ſolueret.*

Chriſti ſuauitas in ſermonibus.

Luc. 9.

Seneca.

D. Ambr.

Sicut vitta coccinea labia tua: & eloquium tuum dulce.

NOTVLA III.

Laudat ſponſus ſacer labia dilectæ ſuæ, quæ, vt Euchariſtiam decẽter recipiant, à ſcurrilibus, & profanis eloquijs ſe continent, diuinis verò laudibus feruidè occupantur.

VEtuſtiſſimus ritus fuit tẽplorum aditus, & limina floribus, cælaturis, emblematibus, alijſquè præclaris ornamentis cõdecorare, vnde Virgilius

Virgil.

gilius 3. Georgic.

Et viridi in cãpo templũ de marmore ponã.

Et ſubdit.

In floribus pugnã ex auro, ſolidoq; elephãto
Gangaridum faciã, victoriſq; arma Quirini:

Et in primo Aeneidos.

Talis erat Dido: talem ſe læta ferebat
Per medios, inſtans operi, regniſq; futuris.
Tum foribus Diuæ, media teſtudine templi
Septa armis, ſolioq; altè ſubnixa, reſedit.

Ex quibus colligitur, quòd plurimũ operis Dido collocabat in inſtruendis, perpoliendis, & adornandis foribus Diuæ.

S. Paulin.

De hac conſuetudine meminit S. Paulinus in hymnis.

Spargite flore ſolũ, prætexite limina ſertis.

Tertullian.

B & Tertullianus in Apolog. cap. 35. *Quàm recentiſſimis, & ramoſiſſimis laureis poſtes præſternebant, quàm elatiſſimis, & clariſſimis lucernis veſtibula enubilabant, & aliqui tanta Religione, templorum limina excolebant, vt ad illius ſanctitatem illibatam conſeruandam, ſanguinem effundere, mortem etiam acerbiſſimam ſubire parati eſſent.* Hùc

Tibull.

Tibullus alludens cecinit.

Non ego, ſi merui, dubitẽ procũbere tẽplis,
Et dare ſacratis oſcula liminibus.
Non ego tellurẽ dubitẽ perrepere ſupplex,
Et miſerum ſancto tundere poſte caput.

Sed ſi tantum laboris, & diligentiæ adhibebatur in concinnandis templorum foribus, & liminibus, vt debitus honor C numini, quod illis ineſſe falsò exiſtimabatur, perſolueretur; quãtum quæſo ſtudij, ſedulitatis, & ſolertiæ adhibendum erit, vt ea labia, quæ Chriſtum in Euchariſtia exceptura ſunt, impolluta ſeruentur, atq; in laudes diuinas feruenti deuotione effuſa ſupremo Numini aditum non indecorum præbeant?

Studij plurimũ adhibendum vt labia, quæ Chriſtũ exceptura sũt, impolluta ſeruentur.

Sicut communicans templum Dei efficitur, ita & eius labia, templi limina fiunt. Appoſitè Hugo Carenſis ſuper illud Ioan. 6. *Qui manducat meam carnẽ, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in illo,* ait. *In me manet tanquam membrum in corpore, & ego in illo, ſicut Dominus in hoſpitio, Sacerdos in templo, ſicut* D *ſponſus in thalamo.* Quia ergò dilecta Dei ſumma diligentia nitebatur labia cohibere, ne diffluerent in verba inutilia, & diuinis vacarent laudibus, vt cõgruenti ornatu tanquam myſtici templi decorata limina Chriſtum Sacerdotem ſummum exciperent in ſacra communione, hoc illi encomium tribuitur his verbis, *Sicut vitta coccinea labia tua, & eloquium tuum dulce.* Porrò inter innumera, quæ nos ad diuinas laudes celebrandas alliciunt, maximè impellit Euchariſtiæ beneficium; vndè Dauid Pſal. 134. *Pſallite,* inquit, *nomini eius, quoniam*

Hugo Caren.

Euchariſtiæ beneficium fideles allicit ad diuinas laudes. Pſal. 134.

A *ſuaue:* his verbis innuens laudes Deo eſſe concinendas, quia ſuauitatem diuinam in ſacra Synaxi, vt in ſuo fonte nobis deguſtandam dedit, quod egregiè perpendit D. Auguſtinus in citatum locum. *Quid ſuauius pane Angelorũ? Quomodo ergò non eſt ſuauis Dominus, quando panem Angelorũ manducauit homo?* Hanc dulcedinem ſpiritu prælibans Beatiſſima Virgo, ſtatim atq; conſenſit Incarnationi Verbi, & futuræ inſtitutioni huius Sacramenti, vt diximus tom. 1. de Eminentia Deiparæ cap. 7. quæſt. 41. prorupit in laudes, Deum magnificando pro tanto Sacramento, quod venuſtè Gabriel Biel ſer. 1. in feſto Corporis Chriſti, his verbis elucidauit. *Eſurientes impleuit bonis. Virgo Beatiſſima ab æterno à Patre in matrem ſuo filio electa, poſtquam Sancti Spiritus operatione tria ſata farinæ puriſſimæ in eius viſceribus caſtiſſimis, caro ſcilicet, anima, & Deitas commixta in vna Verbi perſona vniebantur. Sicq; panis vitæ, panis Angelorum, panis, qui de cælo deſcendit, in Virginis matris coctus eſt vtero, eodem Spiritu Sancto docente, intellexit eundem filium ſuum iam cibum hominum factũ, qui eſt cibus Angelorum, ſub Sacramentali panis, & vini ſpecie, homines fructu multiplici refecturum. Ideò in laudibus, quibus anima ſua pro accepto beneficio magnificabat Dominum exultante ſpiritu eius in Deo ſalutari ſuo, hoc ipſum grande myſterium prophetando cecinit, & expreſſit dicens. Eſurientes impleuit bonis.*

D. Auguſt.

Gabr. Biel.

Sicut vitta coccinea labia tua:
& eloquium tuum dulce.

NOTVLA IV.

Genus eloquij dulcis, & encomiaſtici eſt, venerabundo ſilentio incomprehenſibilem excellentiam Euchariſtici Sacramẽti indicare.

Diximus prædictis verbis non ſolùm purpureum labiorum colorem, ſed & decorem, quem labia præſeferunt, dum congruenter conciſa ſeruantur, celebrari, atquè adeò ſilentium labiorum opportunũ laudari, ſatis liquet; vndè Pſellus hìc. *Per funiculum, ait, ſilentij dotem accipe,*

Pſellus.

A Verùm ſi diuinorum myſteriorum ſublimitatem ſubmiſſa taciturnitate aliquandò magis celebramus, quàm audaci ſermone, hoc maximè contingit in hoc ſublimiſſimo Euchariſtiæ myſterio, quod B. Thomas de Villanoua pulchrè perpendens concione 2. de corpore Chriſti.

B. Thomas de Villanoua.

Quamdiu namquè, inquit, de diuinis intellectus aliquid pronunciat, licet ſublimiter, & diſertè, cum rei excellentia quodammodo loquendo certat, & propriæ intelligentiæ viribus fretus, cum rei potentia, & magnitudine luctari videtur. Cùm verò in iſto loquendi certamine, à rei excellentia victus tacendo ſuccumbit, cùm ſuperatus ſilet, tunc incipit de ineffabilibus dignè loqui. Et hæc
B *Dei ſupra intellectum victoria, ſuprema eius, & vltima laus eſt; de re enim ineffabili tunc pro noſtra virili dignè loquimur, dum ad hoc loquendo peruenimus, vt ſuperati taceamus. Propter quod Pſalmographus Deo canit, Tibi ſilentium laus.* Et poſt plura pro eodem argumento allata, ſubnectit. *Quæ omnia etſi in omnibus alijs myſterijs veraſint, in hoc tamen Dominici corporis admirabili Sacramento, longè apertiùs, euidentiùſq; monſtratur. Quid enim de tam ineffabili myſterio, omnis lingua etiam Angelica perſonare poteſt, niſi Manhu? ideſt, quid eſt hoc? ſi quis de illo audacter aliquid loquitur, nondum intelligit, quemadmodum oporteat eum loqui. Inacceſſibile eſt enim, & quod neque Angelicus penetrare poſſit obtutus.*

C

Pſal. 8.

Ex ore infantium, & lactentium perfeciſti laudem, inquit Dauid Pſal. 8. Non leuis videtur dubitatio, quomodo enim infantes ſugentes vbera matris, qui voces articulis formatas exprimere neſciunt, præconia Deo abſoluere queunt? Sed nonnè pluries diximus Sacramẽtum Euchariſticum lacte deſignari, atq; adeò communicantes lactentes nominari poſſe quis negabit? hi verò dum humili taciturnitate inſtar infantium hoc ineffabile myſterium Euchariſticum fatentur, ſummam illius laudem attingunt.

Communicantes deuoto ſilentio Deum maximè laudare poſſũt. S. Nilus.

S. Nilus enarrans reuelationem quãdam magiſtri ſui S. Io. Chryſoſtomi, qui dum miſſæ ſacrificium celebraret, Angelos circumſtantes conſpexit, ſic ait. Plurimæ ſtatim ex beatis illis virtutibus è cælo deſcendentes ſtolis indutæ ſplendidiſſimis, nudis pedibus, intentis oculis pronæ, Altare cum ſilentio magno, & reuerentia, quoad venerandum illud myſterium expletum fuit, circumſteterunt. Ita iſte epiſtola ad Anaſtaſium tom. 5. Biblioth. Patrum.

Nouæ fulgentis ſtellæ ductu peruenerunt ad Chriſti recens nati incunabula Orientales Magi, Bethleemiticum præſepe ingreſſi, infantulum poplite flexo adorant, eiquè auri, thuris, & myrrhæ dona largiuntur; vt Matth. 2. ſacra enarrat hiſtoria. Optimè prorsùs, etenim diuinũ illum pupulum ſuperno illuſtrati lumine ſub mortali carne Dei filium eſſe probè nouerant, ad quem venerandum creaturam omnem proſterni maximè decet, & illi ſubiectionem, atq; famulatum muneribus cõteſtari valdè congruũ eſt.

Matth. 2.

Sed cur non etiam magni puſionis excelſa encomia celebrant, panegyricũ non texunt, aut laudes non ingeminant? nam labia omninò compreſſiſſe, dum de eorum collocutionibus nullam facit mentionem Euangeliſta indicare videtur;

Magi cur diuini puſionis laudes non celebrant?

B Matthæus enim hoc ſolum refert, *Et procidentes adorauerunt eum, & apertis theſauris ſuis, obtulerunt ei munera, aurum, thus, & myrrham.* Quamobrem igitur tacuerunt? num idcircò, quia dicendi artem nõn callebant? verùm in omni ſcientia apprimè verſati erant, nepotè Chaldæorum ſapientes, quorum doctrina, & eruditio ſumma eminebat: doctiſſimos itaq; fuiſſe, & non vulgariter eloquentes fateamur, atq; adeò benè indicaſſe infinitam Dei magnitudinem, & diuina arcana potiùs deuota taciturnitate venerari poſſe, quàm finitis hominum effatis plenè enunciari. Quod apud priſ-
C cum æuum non latitaſſe conijcio ab illo Harpocratis ſimulacro, qui digito ori appoſito in Serapidis Aegyptiacum tẽplum ingredientibus, incircumſcriptã, atq; ineffabilem illius ſuperſtitioſi Numinis excellentiam, ſilentio colendam, non verbis exprimendam ſignificabat. Sed pro noſtro ſcopo, dum Magi in ſcholis adamuſſim eruditi, & ſupercæleſti luce irradiati, ante Verbum Incarnatum ſilent in Bethleem, quæ cùm ſecundùm nominis ethymon panis domum ſonet, ſymbolicè nos edocent, ſublime Euchariſtici panis myſterium meliùs ſubmiſſo ſilentio, & fide animoſa comprehendi, quàm ſapientũm poſſe eloquio explicari.

Euchariſtiæ myſterium ſubmiſſo ſilentio meliùs, quàm ſapientũ eloquio comprehẽditur, atq; explicatur.

D Aduerte, quamuis eximiam ſacroſanctæ Euchariſtiæ eminentiam, laudabili quandoq; ſilentio, & admirabundo affectu à nobis excoli liceat, non proptereà tamen ab eius pro virili noſtra concinendis laudibus abſtinendum eſſe; quin immò, & ſermones ſæpiùs de ea immiſcendos ad excitandum, & inflammandum noſtrum in Chriſtum amorem: Concionatores quoque partes ſuas eſſe agnoſcant, vt omnibus ingenij viribus, auguſtiſſimi Altaris Sacramenti præconia populis enuncient, & ad illius maiorem ſemper venerationem audientium animos in dies alliciant: memores tamen

Cõcionatorũ munꝰ ad Euchariſtiæ cultũ fideles allicere.

men

men ſublimem tanti Sacrameoti excellentiam ab vlla diceodi copia poſſe ounquam ſacis commendari, nec illam humanæ modò, ſed & Angelicæ facundiæ limites traoſcendere. Huc reſpicit feſtiuum illud, quod in ſolemnitate Dominici corporis innitamentum decantari ſolet. *Quantum potes, tantum aude: quia maior omni laude, nec laudare ſufficis.*

Sicut fragmen mali punici, ita genæ tuæ, abſque eo, quod intrinſecùs latet.

NOTVLA V.

Deuotè communicans ita diuina luce irradiatur, vt ſemper videat aliquid, de quo in conſpectu Dei erubeſcat.

Cortex mali puoici ea potiſſimùm parte rubeo colore tingitur, quæ ſolares radios excipit. Quid, quæſo, ita aptum ad repræſeotaodam animam ſolis Euchariſtici iubare percuſſam, & ita irradiatam, vt cognita peccatorum ſœditate, atq; imperfectionnm turpitndine in ſacra menſa coram Deo rubore perfundatur? rubeus enim color pudoris certiſſimum argumentum eſt; vndè Richardus de S. Victore verecundiam, qua ſuffunditur anima ob culpas, laudari hic exiſtimat. *Malo granato aſſimilantur*, inquit, *genæ deuota animæ, quæ rubet foris, ideſt erubeſcit de peccatorum præteritorum memoria, & recordatione, de cogitatione turpium, ſiue tentationum quotidiana, & verecunda conſideratione, de infirmitate quoquè, atque imperfectione.* Sed cur genæ potiùs rubenti mali granati cortici, quàm roſis æquantur hic? nonnè roſæ aptiſſimæ ſunt ad nitidum ruborem genarum deſignandum? vndè Nonnus de Cadmo lib. 4. Dionyſ. *Tanquam roſa rubent genæ.* Et Veoantius Fortuoatus lib. 6. carm. 2. ſic cecinit.

Richardus de S. Victore.

Nonnus.

Venant.

Lactea cui facies incocta rubore coruſcat,
Lilia mixta roſis, aurū ſi intermicet oſtro
Decertata tuis nunquā ſe vultibus æquāt.

Nō eſt incōſiderata, & ſine myſterio hæc comparatio; Roſæ etſi purpurea venuſtate ſint conſpicuæ, illam tamen facilè deperdunt ob foliorum tenuitatem, & A teneritudinem mutationi valdè obnoxiam; cortex verò mali punici ob duritiem, & ſoliditatem, ruborem diù ſeruat, atq; adeò hoc meliùs, quàm roſis adumbratur firmus, & conſtans virtutis habitus, quo anima de culpis, deque ſua vilitate ad præſeotiam diuini ſponſi in ſacra menſa modeſtè verecundatur. Præterea cortex mali punici amarorem, tùm in ſe, tùm in pelliculis, quas intrinſecùs contegit, habet; quo appoſitè deſignatur cordis amaritudo, quam de ſnis peccatis, & de ſua ingratitudine, alijſq; imperfectionibus ſeorit anima, dum infinitam Dei bonitatem, & dilectionem B oſtenſam in Euchariſtia attentè conſiderat, & hoc indicatur illis verbis, *abſq; eo, quod intrinſecùs latet.*

Pia anima infinitā Dei bonitatē in Auchariſtia conſiderās, facili negotio de ſua ingratitudine dolet.

Dices, nonnè etiam cortex mali punici dulcia grana ſuo ſinu claudit? ita ſanè. Sed nonne etiam dum cor per pœnitudinis virtutem, amarulentum eſt, ſimul diuina conſolatione dulceſcit? Demùm non ſolùm de proprijs criminibus, ſed etiam de alienis diſcit anima erubeſcere in Euchariſtico conuiuio, in qno quia maxima charitate proximo vnitur, illius perſonam ſuſtinet, & vice illius pudore de admiſſis culpis ſuffunditur, amareſcit, & triſtatur, quod Deo acceptiſſimū eſt, & plurimum habet momenti ad il- C lum flectendum, vt peccata proximo condonet.

Cor vbi per pœnitudinem amarū redditur, diuina ſtatim conſolatione dulceſcit

Cùm Romani capitis pœnam Philippo Macedoniæ Regi, ob grauiſſima ab eo patrata facinora, molirentur, Demetrius hoc animaduertens, filium adoleſcentem ingenuum Romam mitrit, vt patrocinij munere pro parente fungatur. Verùm enimuerò probus adoleſcens nefaria patris ſcelera eeferri andieos in Seoatu, & plenè, ac planè probata cognoſcens, pudore ſuffuſus erubeſcit, vocēq; verecundo ſileotio comprimit. Quid Senatus? ſola illa verecundia, & rubore permotus, pareoti ignoſcit, filioq; patris delicta libenter condonat; &, *Vade*, D inquit, *adoleſcens, dic parenti, rubore tuo ſua ſcelera diluta manere, parcimus eius ſanguini, quem rubore tuo compreſſiſti.* Verùm ſi honeſti iuuenis verecundia tātum indulgentiæ facinoroſo Philippo à Romano Senatu potuit obtinere, quātò faciliùs proximo peccanti ingenuus deuotæ aoimæ pudor veniam à Deo in Euchariſtico conuiuio maximè ad clemeotiam procliui impetrabit?

Ingenuus deuotæ animæ pudor veniam faciliùs in Euchariſtico cōuiuio impetrat.

Sicut fragmen mali punici, ita genæ tuæ, abſque eo, quod intrinſecùs latet.

NOTVLA VI.

Sacra Synaxis deſiderium effundendi ſanguinem ad Chriſti imitationẽ accendit.

MArtij ardoris incitamentum eſt rubeus color, vnde illo vexilla, galeæ, paludamenta, chlamydes, cæteraq; militaria inſtrumẽta tingebãtur. Perſæ Plutarcho teſte in Artaxerxe, rubeũ deferebant in bello indumẽtum: quarè purpureus in maxillis ſponſæ color hic celebratus, animæ dilectæ ardens votum quæcunq; perpeſſu difficilia perferendi, ſanguinem emittendi, & mortem ipſam pro Chriſto oppetendi accommodatè exprimit. Sed vbi hanc cupiditatem concipit anima? certè in Euchariſtico conuiuio.

Plutarch.

Sat notum eſt cibum, & potum ſuas qualitates manducanti & bibenti communicare. Verùm, cùm Chriſtus Seruator noſter auguſtiſſimũ hoc Altaris Sacramẽtũ inſtituit, tunc maximè affectabat tormẽta, ſanguinis ſui effuſionem, & mortẽ acerbiſſimam pro noſtra ſalute, vt conſtat ex illo Pauli 1. ad Corinth. 11. *Hoc eſt corpus meum, quod pro vobis tradetur, hoc facite in meam commemorationem*; & Lucæ 22. *Hic eſt calix, nouum teſtamentũ in ſanguine meo, qui pro vobis fundetur.* Quocircà, cùm totum ſe ipſum nobis tradiderit in cibum, & potum, ſanè talem cibum, & potum nobis parauit, qui propenſionem ad lubenter cruciatus quoſcunq; ſubeundos, & vitam ipſam ponẽdam pro Chriſto, & proximo in nos transmittere poſſet.

Chriſtus tunc maximè pati affectabat, cũ Euchariſti cum pabulũ inſtituit. 1. ad Corinth. 11.

Lucæ 22.

Quando ſederis, vt comedas cum Principe, diligenter attende, quæ appoſita ſunt ante faciem tuam, & ſtatue cultrum in guttore tuo. Prouerb. 23. Hunc locum de Euchariſtico conuiuio exponunt plures Patres. Chryſoſtomus hom. in pſal. 116. Auguſtinus tract. 84 in Ioan. Richardus Victorinus in declamat. ad Bernard. Perpendenda ſunt illa verba, *diligenter attende, quæ appoſita ſunt, & ſtatue cultrum in gutture tuo*; his enim ſatis clarè ſignificatur, quòd ſicut carnem Chriſti in Euchariſtia manducamus, quam ille tormentis ſubiecit pro nobis, & ſanguinem bibimus, quem in noſtram ſalutem effudit, ità & nos, vt vices referamus, debemus cultrum ſtatuere in gutture noſtro, ideſt maximè appetere vitam pro Chriſto, & pro proximo Chriſtum repræſentante profundere. Placet ſubnectere verba memorati Chryſoſtomi. *De menſa illa inebriati ſunt, de qua dictum eſt. Accedens ad menſam potentis conſidera ea, quæ apponuntur tibi, ſciens quòd talia te oportet præparare. Quid eſt, talia te oportet præparare, niſi corpus, & ſanguinem, quod accipis? nam & illi Apoſtoli de ipſo calice inebriati erant, de quibus dicebatur. Hi ebrij ſunt muſto, cùm eſſet hora diei tertia. Sed quàm præclarus eſt iſte calix? Videte quanta eſt claritas ex paſſionibus Apoſtolorum, & Martyrum.* Nec reticenda ſũt, quæ luculenter ſcripſit pro hoc argumento Auguſtinus citato loco. *Vt quemadmodum Chriſtus pro nobis animam ſuam poſuit, ſic & nos debeamus pro fratribus animas ponere. Nimirùm hoc eſt quod legitur in prouerbijs Salomonis. Si ſederis cœnare ad menſam potentis, conſiderans intellige, quæ apponuntur tibi, & ſic mitte manum tuam, ſciens quòd te talia oportet præparare. Nam quæ menſa eſt potentis, niſi vndè ſumitur corpus, & ſanguis eius, qui animam ſuam poſuit pro nobis? Et quid eſt ad eam ſedere, niſi humiliter accedere? Et quid eſt conſiderare, & intelligere, quæ apponuntur tibi, niſi dignè tantam gratiam cogitare? Et quid eſt ſic mittere manum, vt ſcias quia talia te oportet præparare, niſi quod iam dixi? quia ſicut pro nobis Chriſtus animam ſuam poſuit, ſic & nos debemus animam pro fratribus ponere. Hoc beati Martyres ardenti dilectione fecerunt, quorum ſi non inaniter memoriam celebramus, atq; in conuiuio, quo ipſi ſaturati ſunt, ad menſam Domini accedimus, oportet, vt quemadmodum ipſi; & nos talia præparemus.*

Prou. 23.

Chryſoſt. Auguſt. Richardus Victor.

Vt paria Chriſto referamus, vitam pro Chriſto oppetere cupiamus. Chryſoſt.

Auguſtin.

Ad prælium excitabantur elephantes viſo vuæ, & mori ſanguine. 1. Machab. 6. *Et elephantis oſtenderunt ſanguinem vuæ, & mori, ad acuendos eos in prælium*; ſanè maioris efficacitatis eſſe debet ſanguis Chriſti in Euchariſtico cibo propoſitus ad animos fidelium prouocandos, ad dimicandum pro Chriſto, & proximo vſq; ad ſanguinis effuſionem, & mortem.

1. Machab. 6.

Chriſti ſãguis in Euchariſtico cibo propoſitus fideles prouocare debet ad dimicãdũ p Chriſto.

Iſai. 6. *Vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum, & eleuatum, &c.* Hunc locum de Euchariſtia accipit Chryſoſtomus hom. de Chriſti miraculis, cuius verba attulimus alias; ſed peculiari animaduerſione dignum eſt, quòd illi Seraphim, dum duabus alis caput obnubilabant, duabus pedes obtegebant; & duabus-

Iſai 6. Chryſoſt.

A bus ad latera extenſis volabant, crucis ſimulacrum quoddam efformare videbantur; quo quid magis accommodum excogitari poterat ad repræſentandum, quantum ipſi Domino ſit accepta deuota illa anima, quæ ad Altaris Sacramentū accedit ſeraphico amore ardens, & crucis figuram effigians, vt de nulla re magis cogitet, quam de Chriſti cruce, & paſſione, nil magis in voto habeat, quā crucem, & mortem quantumuis acerbiſſimam ſubire, & aſpera quæcunq; perpeti, vt qua meliori poteſt ratione, vices dilecto ſuo rependat?

Deo gratiſſima eſt anima, quæ ad Euchariſtiā accedens de Chriſti cruce cogitat.

Quis eſt iſte, qui venit de Edom tinctis veſtibus de Boſra? iſte formoſus in ſtola ſua, gradiens in multitudine virtutis ſuæ. Iſai. 63. loquitur propheta de Chriſto ijs veſtimentorū ornamentis decorato, in quibus maximè glorioſus apparet. Hęc veſtimenta Chriſti ſectatores ſunt, vt exponit Forterius, & ſic etiam D. Hieronymus in illud pſal. 132. *quod deſcendit in oram veſtimenti eius*, fideles per veſtimentum illud deſignari putat. *Nos*, inquit, *ſi veſtimentum Chriſti ſumus, nudita*tem eius noſtra veſtimus fide. Verùm tūc maximè apparemus nos eſſe erecta tropha, & decora inſignia Chriſti triumphantis, cùm ita ſanguine illius conſpergimur in ſacra communione, vt & memoriam ſanguinis, quem in paſſione ipſe B effudit, recolamus; & ſimul deſiderium (ſanguinem prò ſanguine dandi) flagrantiſſimum concipiamus. C

Iſai. 63.

Forter.
D. Hieron.

Sicut turris David collum tuum, quæ ædificata eſt cum propugnaculis: mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium. Verſ. 4.

Indicatur ſenſus ad corticem litteræ.

HAEC turris in ſummo montis Sion faſtigio erecta erat ab ipſo Danide Iebuſæis profligatis, & expulſis; de qua re plura habent Interpretes hoc loco, & pręcipuè Sotomaior, Gaſpar Sanctius, Ghislerius. & alij: illam verò rotundam, & ex marmoribus candidis affabrè conſtructam annotāt etiam grauiſſimi Scriptores; quarè perbellè lacteum, erectū, procerum ſponſæ collum rotunditate, & congruenti proportione elegans deſignat. Porrò clypei, & cætera victorialia arma ex turre dependentia, aureum, & gemmatum monile vario artifice elaboratum, pluribus figuris orbicularibus, varijſq; emblematibus diſtinctū, collum ſponſæ exornans ſatis congruè repræſentabant.

Sotomaior
Sanctius.
Ghisler.

Sicut turris David collum tuum, quæ ædificata eſt cum propugnaculis, &c.

Enucleatur ſenſus ſpiritalis Euchariſtiam reſpiciens.

NOTVLA I.

Summa fortitudo, qua dilecta anima in ſacra Synaxi corroborata eſt, commendatur hìc.

DOtem fortitudinis laudari hìc exiſtimat Gillebertus ſerm. 26. *Iam fortia*, inquit, *ad ſponſam, & de ſponſa loquitur, nam delicata in ſuperioribus, vbi ſic ait. Collum tuum ſicut monilia: virtus fortitudinis tantò in ſponſa precioſior, quantò rarior; rara planè, mulierem enim fortem quis inueniet?* Irà etiam ſentit Sotomaior hoc loco vberiori commento, cuius hæc ſunt verba. *Atq; ita videri poteſt ſponſus hac comparatione laudare, atq; commendare non ſolùm ſtatum, ſeu habitum corporis ſponſæ, ſed etiā egregiam eius fortitudinem, ſeu virtutem, & inuictam animi conſtantiam, quaſi viraginis.* Pro qua expoſitione faciunt, quæ memoratus Soto ſubnectit, ſcilicet. *Iuxta ſenſum dramaticum, ſeu hiſtoricum intelligendus eſt ſponſus hac comparatione: ſicut turris David collum tuum, &c. præſertim laudare, atq; commendare ſtatum, ſeu habitum corporis ſponſæ erectum, & celsū: quæ laus maximè in collo apparet, & cernitur. Vndè rectitudo, ſeu præſtantia colli, pro rectitudine, ac præſtantia totius corporis, per ſynecdochem vſurpatur hoc loco.* Ità ille. Verùm, vt Ariſtoteles docet in phyſiognomica, figura corporis erecta vires robuſtas indicat, & huius rei rationem ſubdit Camillus Baldus in ſuo commentario ſuper citatum locum his verbis. *Cui enim robur multum ineſt, illi neceſſe*

Gillebert.
Sotomaior
Idem
Ariſtot.
Camillus Baldus.

neceſſe eſt multos ſpiritus ineſſe; quarè & multum caloris, vbi calor, ibi ignis eſt, cuius proprium eſt petere ſurſum, & ſecum ferre ea, in quibus prævalet, quod videmus accidere in radijs ex pyrio puluere factis, qui ſi accendantur, impetuosè in aera feruntur, & aſcendunt. Hac igitur ratione, quæ calorẽ multum poſſident, erecta ſunt, cuius indiciũ etiam eſt, quòd irati caput attollunt, & eriguntur, iraſci autem etiam eſt calorem augeri; nam ira eſt ebullitio ſanguinis circa cor, ebullitio à calore fit. Quarè ſi ſponſus humanus hic per collum erectum, robuſtum corporis temperamentum in ſponſa commendat, quis inficiabitur, à ſponſo diuino ſponſæ ſpiritalis conſtantiam, & fortitudinem ſub hac allegoria prædicari? Sed vndè piæ animæ tale robur, tanta fortitudo, adeò inuicta conſtantia, vt hæc æquari poſſit inexpugnabili turri Dauidicæ? vndè tot armorum genera, tot firma munimina, tot parta trophæa, vt propugnaculis, & mille clypeis, & omni fortium armaturæ, atq; inſignibus victoriarum, quæ à deuictis hoſtibus abſtulerat Dauid, aſſimilentur? ſanè hæc omnia ab Eucharistica alimonia, hæc enim, quem reficit, ita roborat, ita munit, vt ad res perpeſſu difficillimas alacriter ſuſtinendas, & ad triumphandũ de morte ipſa paratum reddat. Auſcultemus D. Cyprian. lib. 1. epiſt. epiſtola 2. ad Cornelium fratrem. *Cùm ad hoc fiat Euchariſtia prout poſſit accipientibus eſſe tutela, quos tutos eſſe contra aduerſarium volumus, munimento Dominicæ ſaturitatis armemus; nam quomodo docemus, aut prouocamus in confeſſione nominis ſanguinem ſuum fundere, ſi eis militaturis Chriſti ſanguinem denegemus? aut quomodo ad martyrij poculum idoneos facimus, ſi non eos ad bibendum priùs in Eccleſia poculum Domini iure communicationis admittimus?*

Euchariſticũ ferculũ quem reficit, ita corroborat, vt ad difficillima quęque ſubeunda promptiſſimũ reddat. D. Cypr.

Robuſtiſſimum Goliam armatum, inſtructiſſimum bellatorem, Martis fulmen, Iſraelitarum terrorem, vno lapidis ictu imbellis Dauid, caſtrenſis diſciplinæ ignarus proſtrauit; lapidũ grando Stephanum Protomartyrem proſternere nõ potuit; hic enim, dum lapidum turbine quateretur, poſitis genibus ſupplex pro lapidantibus exorabat. Sed vndè in Stephano adeò inconcuſſa fortitudo? vndè tanta in lapide à Dauid proiecto, vis? Proh ſublimem Euchariſtici Sacramenti virtutem! Dauid lapidem, quo Goliam deiecit, traxit è paſtorali pera, quæ cùm panes aſſeruare ſoleret, typum ſacri tabernaculi, in quo panis Euchariſticus aſſeruatur, gerebat; quarè ad præſignandum quantum roboris ad profligandos quoſcunq; hoſtes, & ad inſignes victorias reportandas, allaturus erat panis hic Euchariſticus, pera paſtoralis ſola illius figura adeò admirabilem vim lapidi illi contulit. Cur autem Stephanus adeò ſtrenuus, & firmus contra irruentes lapidum impetus extiterit, facilè nouerit, qui meminerit quotidianæ Euchariſticæ refectionis, qua ille quotidie fouebatur, vt colligitur ex hiſtoria de Apoſtolorum geſtis, cap. 2.

Euchariſtici panis figura vim Dauidico lapidi cõtulit ad Goliam ſternendum.

Stephanus Euchariſtię virtute firmus contra lapidũ impetus redditur.

Act. 2.

Ariſtoteles ſect. 10. problem. 59. docet animantia eò robuſtiora, & animoſiora reddi, quò maiori ſanguinis feruentis copia abundant; qualem, quæſo, vigorem, qualem ſtrenuitatem, quam animi alacritatem pia anima trahet à frequẽti illius hauſtu in Euchariſtia, cùm ſanguis Chriſti in Euchariſtia, charitatis ardore ebulliat?

Ariſtot.

Poſtquàm ſitiens Iſraeliticus populus latices è petra ad binam Moyſis percuſſionem profluentes hauſit, ad certamen contra Amalech aduocatur. *Elige viros, & egreſſus pugna contra Amalech.* Exodi 17. ſic iniunxit Dominus Moyſi illius populi duci. Sed cur ab aquæ potu ad capeſſenda arma inuitantur Iſraelitæ? Scio à Peſcennio Imperatore, teſte Spartiano, vinum militibus fuiſſe interdictum, illudq; poſcentibus reſpondiſſe, Nilum habetis, & vinum quæritis? Eundem morem à Leone Imperatore, & Carthaginenſibus ſeruatum memorant hiſtorici; è contra verò Conſtantinus Imperator, Arcadius, & Honorius, vinum militibus conceſſerunt. Sed videant alij, an aquam, vel vinum propinare magis proſit ad generoſiùs dimicandum. Certum eſt, quòd aqua illa ab Iſraelitis degustata, Euchariſtici Sacramenti gratiam præmonſtrauit, quæ animi vires mirabiliter confirmat, & auget. Celeberrimum D. Auguſtini teſtimonium affero, ſerm. 93. de Tempore. *Bibit de petra populus, & ſtatim bellum inijt contra Amalech. Videte fratres poſteaquàm quiſque de petra biberit, id eſt Chriſti Sacramenta ſuſceperit, neceſſe eſt illi ad pugnam procedere. Quiſquis ergò Chriſto coniungitur, non ad delicias, non ad voluptates, ſed ad prælium preparetur.*

Exod. 17.

Peſcennius. Spartianus.

Leo Imper.

Conſtant. Arcadius. Honorius.

D. Auguſt.

Validiſſimum munimen, quo humana imbecillitas obfirmatur Euchariſtico edulio, præſignauit oraculum illud Iſaiæ 3. *Ecce enim dominator Dominus exercituum auferet à Ieruſalem, & à Iuda validũ, & fortem, omne robur panis, & omne robur aquæ.* His verbis minatur Deus ingens malum populo delinquenti, ſcilicet ſubtractionem roboris ab alimentis, quibus veſcebantur illi homines, vt eorum vires eneruarentur; eſculenta enim, & pocu-

Iſai. 3.

lenta,

lenta, infirma, & debilia, vitam debilẽ, & infirmam reddunt; robuſta verò, & vigoroſa, vitam quoq; robuſtam, & vigoroſam efficiunt, quod tàm in vita corporali, quàm ſpiritali militat. Quarè cùm Euchariſtica alimonia omne ſpiritale robur in ſe contineat, hac enutriente, ò quales vires excitabuntur in nobis; eadem autem deficiente, ò qualis imbecillitas nos afficiet. Pulchre hoc aduertit Baſilius in citatum locum. *Quid illud tandem eſt; nimirùm quod dixit Dominus, quia caro mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus, quibus autem non ſuppetunt hac, his vtiquè deſit robur panis, & aqua, vbi autem infirma dapes, ibi neceſſe eſt tales effici, qui iſtis enutriuntur.*

Dum Euchariſtica alimonia enutrimur, mirabiles in nobis excitãtur vires. Baſilius.

Agnoſcebat optimè, quam validas ſuppeditet vires menſa Dominici panis, Beatus ille Thomas Morus; hic enim vir ſapientiſſimus, & rectiſſimus Angliæ Cancellarius, quotidiè multum temporis orationi, præ lectioni, & meditationi colloquens cum Deo tribuebat, adeòq; cùm negotium aliquod arduum tractandum erat, ſumebat ſacram Synaxim, vt ex ea quaſi oraculo dirigeretur, & corroboraretur ad rem illam ritè, & fideliter ex Dei lege, & mente perficiendam. Teſtis eſt Stapletonius in vita Mori.

Thomas Morus.

Stapletonius.

Sicut turris David collum tuum, quæ ædificata eſt cum propugnaculis, &c.

NOTVLA II.

Eminens, & triumphalis obedientia, quam pia anima in ſacra Communione acquiſiuit, celebratur hìc.

Collũ obediẽtiæ ſymbolum.

QVAM aptum ſymbolum obedientiæ ſit collum, patet illius naturam, & compoſitionem conſideranti. Etenim in collo oſſa reperiuntur, nõ quidem continua, & continua, qualia in tibijs, & brachijs ſunt, ſed multipliciter ſpondylis, ſeu verticillis diuiſa, neruis, & ligamentis tali naturæ artificio connexa, vt flexilia, & apta ſint in vtramquè partem moueri. Collum quoq; caput ſuſtinet, illiq; adeò cõiunctum eſt, vt non ſine vitæ amiſſione ſeparari queat. Hęc omnia exactæ obe-

A dientiæ virtutem exprimunt, quæ ad ſuperioris nutum flexibilis eſt, eiq; ſemper, tanquam capiti ſpiritali in omnibus vitæ rationibus, affectu, & intellectu conformi copulatur. Hæc verò obedientia colli metaphora adumbrata turri Dauidicæ, quæ in excelſo Sionis faſtigio ſita in ſublime recta ferebatur, & ex ipſa arma, victoriarum trophæa dependebant, comparatur hic, vt illius deſignetur rectitudo; verus enim obediens Deũ ſemper reſpicit in Superiore, cui obtemperat, & vt quàm ferax ſit trophæorum, ſimul declaretur, iuxta illud Prouerbiorum, *Vir obediens loquetur victorias.* Porrò perfectiſſima hæc obediẽtia ſacræ Synaxis peculiare donum eſt. In formula B orandi, quam Chriſtus Seruator noſter præſcripſit Matth. 6. *Sic ergo orabitis: Pater noſter, qui es in cælis: ſanctificetur nomen tuum. Fiat voluntas tua, ſicut in cælo, & in terra.* Perpendenda ſunt hæc poſtrema verba, quæ deſiderium morem gerendi in omnibus Deo indicant, ità vt ſimulacrum quoddam obedientiæ illius, quam superni ſpiritus in cæleſti aula Deo exhibent, exprimatur. *Fiat voluntas tua, ſicut in cælo, & in terra.* Sed quonam medio tàm ſublimis obedientia haberi hìc poteſt? Sanè à menſa Dominici panis ſperari licet, vndè ſubditur: *Panem noſtrum ſuperſubſtantialem da nobis hodie.* Audiamus Hugonem Cardinalem ad C hunc locum. *Vel ſicut in cælo*, inquit, *in anima iuſti, & in terra, ſcilicet in carne: vt ſcilicet caro conſentiat ſpiritui.* Et ſubdit: *Fiat voluntas tua, ſicut in cælo, & in terra. Vt expoſitum eſt. Sed quia voluntati tuæ per omnia obedire non poſſemus, niſi viaticum haberemus: Panem noſtrum ſubſtantialem da nobis hodie.* Et ſi in ſacro conuiuio manducamus carnem Chriſti, qui fuit victima obedientiæ, *factus eſt obediens vſque ad mortem*, procul dubio talis cibus, niſi ponatur obex, ad obediendũ magnam nobis communicabit propenſionem.

Prou. 21.

Euchariſtię peculiare donum perfectiſſima obedientia. Matth. 6.

Hugo Cardin.

Prætereà ſumens Euchariſtiam, & cõ- D templans Chriſtum, non modò voci Sacerdotis conſecrantis ſine mora obtemperantem, ſed etiam permittentem ſe ab eius manibus contrectari, eleuari, deprimi, huc, illucq; moueri, in os inferri, deglutiri, atq; alijs fidelibus in eſum dari, quaſi humano ſubiectum arbitrio, hæc inquam contemplans nimis indocilis eſt, nimis durus, nimis peruicax, ſi ab adeò admirandæ obedientiæ magiſtro parere nõ apprehendit, non diſcit.

Ab obediẽtię magiſtro Chriſto Domino parere diſcendũ

Sicut

Sicut turris Dauid collum tuum, quæ ædificata eſt cum propugnaculis; &c.

NOTVLA III.

Regia Altaris menſa conuiuas ingenua libertate, & animo regio conſpicuos deſiderat.

SIcut ceruicis depreſſio ſeruitutem denotat, ità erectio libertatem; quarè dum hic collum ſponſæ turri, quæ recta in altum tendit, comparatur, non vili mancipatui addicta, ſed libera ea libertate, quæ ſponſam veri Regis Chriſti decet, declaratur. Huius interpretationis auctor eſt Gillebertus ſerm. 26. *Sicut turris Dauid collum tuũ &c. Libera planè ceruix, & ſeruilis conditionis ignara, tàm erecta, tàm munita, vt turris Dauid. Non puto, quòd aliquo abiectæ ſeruitutis iugo collum iſtud atteratur: graue iugum ſuper filios Adam à die natiuitatis eorum, ſed hæc iam non videtur de filiabus Adam, iam veterem natiuitatem regenerationis nouitate mutauit, carnalem neſciens Adam, ex quo tranſiuit ad Chriſtũ, ex quo ſecundò adhæſit, vnus ſpiritus effectus cum illo; ideò libera, quoniam vbi ſpiritus Domini, ibi libertas, qua nos Chriſtus liberauit; libertas data, non innata.* Hæc verò libertas, quæ peccati ſeruitutem excludit, rationiſq; imperio ſenſuum appetitiones ſubiugat, maximè exigitur in aſſidente ad ſacrum conuiuium; vndè in eo epulantes, Principes nominantur, vt conſtat ex illo Iſaiæ 21. *Pone menſam, contemplare in ſpecula comedentes, & bibentes, ſurgite Principes, &c.* cuius loci interpretationem ex D. Hieronymo in cit. locum accipe. *Vndè Propheta præcipitur, vt veſcens in menſa Domini, & illius ſaturatus cibo, diligentiùs contempletur quæ ventura ſint mundo: diciturq; per eum ad omnes credentes, vt comedentes, & bibentes corpus, & ſanguinem Domini, vertantur in principes Eccleſiæ.* Hac igitur clauſula, *ſicut turris Dauid collum tuum,* celebrat diuus amator Euchariſtici ſympoſij ſponſam præmemorata libertate decoratam, & ingenuo ſpiritu eminentem.

> Gillebert.

> Sacræ mẽſæ aſſidẽtes animæ libertate donantur, quę peccati ſeruitutẽ penitùs excludit.

> Iſai. 21.

> D. Hieron.

Adoleſcens ille non minus propriæ ſubſtãtiæ diſſipator, quàm paternæ obedientiæ contemptor in miſerum famulatum incidit, nam *adhæſit vni ciuium*
A *regionis illius. Et miſit illum in villam ſuã, vt paſceret porcos.* Luc. 15. ſed fame oppreſſus panem amantis patris ſuſpirans, *Surgam*, inclamat; *& ibo ad Patrem meũ, & dicam ei, Pater peccaui in cælum, & coram te, iam non ſum dignus vocari filius tuus: fac me ſicut vnum de mercenarijs tuis.* Quid hinc? pater illum à longè reſpiciens accurrit, & non vt famulum, ſed vt chariſſimum filium dulci oſculo, alijſq; paterni amoris blandimentis excipit; iubet abſq; mora ſtolam primam depromi, veri filij exerti inſignia, calceamenta, & annulum, lautumq; parari conuiuium. Sed non abſq; myſterio pater tot ingenui filij ſignis illum exornatum ad con-
B uiuium admittit; eo nimirùm conuiuio adumbrata erat ſacra Altaris refectio, (vt ex Anaſtaſio Sinaita lib. 9. anagog. contemplat. in Hexameron, & alijs Patribus notauimus aliàs) ad quam accedentes ſeruitute peccati depoſita, libertate, qualem decet filios Dei, conſpicui eſſe debent.

> Luc. 15.

> Anaſtaſ. Sinaita.

> Ad Altaris conuiuium accedentes peccati ſeruitute depoſita, libertate filiorum Dei conſpicui eſſe debent.

Vbicunquè fuerit corpus, illic congregabitur & Aquila. Matth. 24. De corpore Chriſti ſermonem hic eſſe, quod in ſacra Synaxi traditur, per Aquilas verò denotari accurrentes ad Euchariſticam mẽſam, adnotat Chryſoſtomus hom. 24. in cap. 10. 1. ad Corinth. cuius verba plura myſteria indicantia ſubijcio. *Hæc ergo*
C *cùm intelligamus, dilectiſſimi, velimus inuicem vnitatem ſeruare. Ad hoc enim nos inducit ſacrificium illud formidandum, & admirabile, quod iubet nobis, vt cum concordia, & charitate maxima ad ſe accedamus, & aquilæ in hac vita facti ad ipſum cælum euolemus, vel potiùs ſupra cælum. Vbi enim cadauer, inquit, illic & aquilæ. Cadauer corpus Domini propter mortem: niſi enim ille cecidiſſet, nos non ſurrexiſſemus. Aquilas autem appellat, vt oſtendat, ad alta eum oportere contendere, qui ad hoc corpus accedit, & nihil cum terra debere ei eſſe commune, neq; ad inferiora trahi, & repere, ſed ad ſuperiora ſemper volare, & in ſolem iu-*
D *ſtitiæ intueri, mentiſq; oculum acutiſſimum habere. Aquilarum enim, non graculorum hæc menſa eſt.* Sed ſatis notum eſt etiam, quòd Aquila auis dominatrix, & regia eſt, atq; ità notum imperij, & libertatis inſigne; quo in typo benè adumbratur, quàm procul ſit omnis ſeruilis peccati conditio ab ijs, qui ad regium Altaris conuiuium optimè diſponuntur.

> Matth. 24.

> D. Chryſoſ.

> Peccati ſeruitus procul ab ijs, qui ad regiũ Altaris cõuiuiũ benè diſponũtur.

Poſtquàm inſigni illa benedictione locupletauit filium natu minorem Iſaac, è venatione rediens Eſau poſtulauit & ipſe aliquam benedictionem, *Benedic etiam*, inquit, *& mihi, pater mi.* cui pius genitor: *Dominum tuum illum conſtitui,*

&

& omnes fratres eius ſeruituti illius ſubiugaui: frumento, & vino ſtabiliui eum, & tibi poſt hæc fili mi, vltra quid faciam? Cui Eſau: Num vnam, inquit, tantùm benedictionem habes, pater? mihi quoq; obſecro, vt benedicas. Cùmq; eiulatu magno fleret, motus Iſaac, dixit ad eum: In pinguedine terræ, & in rore cæli deſuper, erit benedictio tua. Viues in gladio, & fratri tuo ſeruies. Gen. 27. Sed quinam erant hi fratres, quorũ dominus Iacob conſtituitur, cum hic vnicum germanum natu grandiorem, Eſau nimirùm, haberet? Certè numerus multitudinis pro ſingulari hic ex vſitata Hebræorum phraſi accipitur, vndè paulò infrà ſenex genitor Iſaac alloquens gnatum Eſau, ſubſumit, *fratri tuo ſeruies*. Myſticum huius hiſtoriæ ſenſum diſquiris? Diſce ab Auguſtino tom. 10. ſerm. 78 de Tempore, per Eſau virum errabundũ, & agreſtem venatorẽ ſignificari effrænem ſentientis partis appetitũ, in Iacob verò prælineatam fuiſſe hominis partem ſpiritalem. *Hæc omnia*, inquit, *fratres chariſſimi, ſicut dicit Apoſtolus, in figura contingebant illis: ſcripta autem ſunt propter nos: concepit ergò corporaliter de beato Iſaac Rebecca, quia conceptura ſpiritualiter de Chriſto Eccleſia; in Eſau enim carnales intelliguntur: in Iacob verò ſpirituales: iſti enim duo populi, ſicut B. Apoſtolus euidenter aſſignat, cum carnales demonſtrat, & ſpiritales inſinuat: ſic enim ait: manifeſta ſunt opera carnis, quæ ſunt fornicatio, immunditia, luxuria, idolorum ſeruitus, inimicitiæ, contentiones, iræ, rixæ, diſſenſiones, ſectæ, inuidiæ, ebrietates: ecce fructus populi pertinentis ad Eſau: qui autem ſunt fructus, qui pertinent ad Iacob? idem Apoſtolus in conſequentibus adiungit, dicens, fructus autem ſpiritus eſt charitas, gaudium, pax, longanimitas, fides, bonitas, modeſtia, continentia: ecce opera ſpiritualium ad Beatum Iacob, ideſt ad pium populum pertinentia.* In mentem quoq; reuoca, quod Paſchaſius tract. de Sacramento corporis, & ſanguinis Chriſti c. 21. dicit, illa feliciſſima frumenti, & vini benedictione præadumbratam fuiſſe Altaris alimoniam; hinc facilè percipies partes illius eſſe, qui de cæleſti pabulo dignè participare vult, inordinatos concupiſcentiæ motus cohibere, hoc enim eſt myſticè Eſau ſeruire Iacob fratri, ſcilicet carnis opera ſubijci ſpiritui.

Gen. 27.

Auguſtin.

Quid per Eſau, & Iacob ſignificetur?

Paſchaſ.

Carnis reprimat motus, qui dignè de cæleſti pabulo participare deſiderat.

Sicut turris David collum tuum, quæ ædificata eſt cum propugnaculis, &c.

NOTVLA IV.

Nobilis animi libertas, quæ in ſacræ menſæ conuiuia exigitur, per illius diuini cibi ſumptionem mirabiliter augetur.

NON ſolùm hoc verſic. ſpiritalis libertas, qua fidelis anima decorata ad ſacrum conuiuium accedit, commendatur, vt antea ctâ notula dilucidatum eſt, ſed etiam quantum ea incrementi ſuſcipiat per ſacroſanctum edulium, indicatur: Occurrit hic Chryſoſtomus hom. 45. in Ioan. *Hic ſanguis facit, vt imago nobis regia floreat: hic ſanguis pulchritudinem, atq; nobilitatem animæ, quam ſemper irrigat, & nutrit, langueſcere non ſinit.*

Chryſoſt.

Ierichontinam vrbem expugnaturo magnanimo Duci Ioſue, nouam illius ſubiugandæ normam præſcripſit Dominus, nimirùm vt per ſex dies arca circũferretur per murorum circuitus, hac lege, vt ſeptimo illuceſcente præirent Sacerdotes ſonum edentes ſeptenis tubis, quarum in ſolemnitate anni Iubilæi vſus erat; vt enarratur Ioſue 6. Sed quamobrem non perſtrepebant argenteæ illæ bellicæ tubæ, quæ ad martialem pugnantium ardorem excitandum ex diuino mandato adhibebantur, iuxta Numeror. cap. 10. Vt propoſitæ dubitationis nodum ſoluamus, ſubeat recordatio priuilegiorum, quæ Iubilei annus ſecum afferebat, inter ea enim erat perfecta libertas, qua donabantur Hebræi, qui neceſſitate compulſi ſe ipſos vendiderant. *Vſque ad annum Iubileũ operabitur apud te, & poſtea egredietur cum liberis ſuis, & reuertetur ad cognationem, & ad poſſeſſionem patrum ſuorum.* Leuit. 25. Dixi, *perfecta libertas*, nam reuera, licèt ſe ipſos venderent, non tamen ità in poteſtatem dominorum tranſibant, vt ſub iugo mancipatus oppreſſi eſſent, nempè quia à Domino iam erepti erant de duriſſima illa Pharaonis ſeruitute. *Non eum opprimes ſeruitute famulorum, vſquè ad annum Iubileum operabitur apud te, mei enim ſerui ſunt, & ego eduxi eos de terra Aegypti*, ibidem.

Ioſue 6.

Num. 10.

Anno Iubilei perfecta libertate donabantur Hebræi.

Leuit. 25.

Ibid.

A Potiùs igitur Iubilei tubæ, quàm caſtrenſes inſonabant ante arcam fœderis (nótiſſimam Euchariſtiæ figuram) vt intelligeremus ſingularem illius Sacramenti virtutem, quæ fideles, poſtquàm hi ſeruilem peccati conditionem abiecerunt, ad eam poſtea perfectiſſimam eleuat libertatem, qua illi ſuis dominantur cupiditatibus, & rebelles petulantis appetitus commotiones in officio continent.

Euchariſtię virtute ea fideles donátur libertate, vt ſuis cupiditatibus perfectiſſimè dominentur.

Exod. 3.

Paſcenti Moyſi oues Iethro ſoceri ſui, apparuit rubus accenſus, ſed à voracibus flammis inconſumptus, *Videbat quòd rubus arderet, & non combureretur*. Exod. 3. Myſterij nouitatem admirans vir Dei ad prodigioſam rem propiùs conſpiciendam, iam greſſus dirigebat, vbi de medio rubi Numen in eo reſidens inclamat, *Ne appropies huc: ſolue calceamentũ de pedibus tuis: locus enim, in quo ſtas, terra ſancta eſt*. Iſraelitis verò, dum paſchalem agnum manducarent, demandatum fuit, vt in pedibus calceamenta haberent. Exod. 14. Sed ſi tàm rubus,

B quàm agnus paſchalis Euchariſtiæ Sacramẽtum præfigurabant (de agno vulgatum ſatis eſt interpretamentum, de rubo verò optimè Vigerius chorda ſepcuma) percunctor, cur Moyſi nudi pedẽ incedere iniungitur, Iſraelitis verò in eſu Agni calceamenta in pedibus detinere? Scio diſcoopertis plantis ambulare ſeruitutis characterem apud Priſcos fuiſſe, ſicut libertatis inſigne calceamenta perferre in pedibus, vt notauimus de Eminentia Deiparæ tom. 1. cap. 14. quæ 1. Vndè creator per Iſaiam futurã Hieroſolymitarum captiuitatem comminãs dixit. *In die illa auferet Dominus ornamentum calceamentorum*. Iſai. 3. Sed ſi ità res ſe habet, amabò, qui nexus inter famulatus ſymbolum, & libertatis emblema, quæ idem Sacramentum prænõſtrabant? O admirabile arcanum! Dũ Moyſi imperatum eſt, vt calceamenta deponeret ante rubum, appoſitè vnuſquiſquè fidelis inſtruitur per gratiam

Exod. 14.

Vigerius.

Seruitutis nota diſcoopertis plantis ambulare; calceamenta perferre libertatis.

Iſai. 3.

C ſacroſanctæ Synaxis illum perfectionis apicem attingere poſſe, qua diuino obſequio ſe totum addicat, & deuoueat; hoc verò feliciſſimo mancipatu ad completam ſubleuatur homo libertatẽ, etenim ſeruire Deo regnare eſt, quod præclarè adumbratum habetur in Iſraelitis pro libertatis hieroglyphico calceamẽta in pedibus deferentibus, dum paſchalem Agnum comedebant.

D

Dum in Euchariſtica menſa diuino ſe addicit obſequio fidelis anima, ad abſolutiſſimam ſubleuatur libertatem.

De amore carnali, qui hominem concupiſcenti appetitui mancipat, quidam Poeta eleganter ſic cecinit.

Eſt laberinthus amor, ſi tu delaberis intus,
Non tu liber eris, ſed labor intus erit.

A Veriſſimè quidem, ſed ſicut carnali amori è diametro opponitur diuinus amor, ità hic nos à cõcupiſcentis appetitus ſeruitute vendicat, & de hoc cani certiſſimè poteſt.

Diuinus amor à concupiſcentis appetit⁹ ſeruitute nos vendicat.

Hortus, nõ laberinth⁹ amor, ſi laberis int⁹,
Et tu liber eris, nec labor intus erit.

Quàm benè verò anima deuota per ſacram Synaxim in amorem hunc diuinum ingrediatur, ex illis Chriſti verbis innoteſcit, *Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in eo*. In me, qui ſum charitas, *Deus enim charitas eſt, & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo*.

Ioan. 6.

1. Io. 4.

B *Duo vbera tua, ſicut duo hinnuli capreæ gemelli, qui paſcuntur in lilijs. Verſ. 5.*

Indicatur ſenſus ad corticem litteræ.

QVOD maximè placet in adoleſcẽtula ad nuptias præparata, eſt illibata virginitas, cuius argumentum ſatis notum ſunt vbera non collapſa, aut decidentia, ſed cum vigore ſtantia, venuſtè ſphærica, & æqualia, quæ omnia hic ſimilitudine geminorum hinnulorum capreæ paſcentium in lilijs exprimuntur: cùm enim lilia ſint caule procero, & hinnulorum altitudinem facilè æquent, fit vt tantùm eorundem hinnulorum capita appareant, quæ vt plurimum erecta geſtant, ęqualia quoquè ſunt vtpotè gemellorum, & rotunditatem quandam habent, atq; ideò non incongruè vbera non inclinata, concinna circumlatione, & æqualitate conſpicua repræſentant. Porrò quòd capreę paſcantur odoratis, tradit Aldrouandus de quadrupedibus lib. 1. cap. 19. & cõſequenter pabula inter lilia ſuauiter fragrantia illi grata eſſe debent.

C

D

Aldrouand.

Duo

Duo vbera tua, ſicut duo hinnuli capreæ gemelli, qui paſcuntur in lilijs.

Enucleatur ſenſus ſpiritalis Euchariſtiam reſpiciens.

NOTVLA VNICA.

Laudatur in dilecta anima pudicitia ab omni labe ſeruata, virtute Euchariſtici Sacramenti.

IAM diximus in ſenſu ad ſuperficiē litteræ incorrupti pudoris indicia eſſe vbera non ſubacta, ſed erecta, & venuſtè ſphærica, qualia eminent capita hinnulorum capreæ paſcentium inter lilia. Obſeruãda præterea ſunt in hac comparatione aliqua, quæ maximè ad tutelam illæſæ caſtimoniæ plurimùm conferunt. Hinnuli capreæ viſu acutiſſimo pollentes à longè meliùs proſpectant, quàm cætera animalia; quo non incommodè denotatur magna circumſpectio, quæ neceſſaria eſt ad præcauenda pericula puritatis violandæ. Hinnuli capreæ celeres, & agiles currunt; vndè velocitatem aptè ſignificant, quæ maximè requiritur ad declinandum concitato curſu ab occaſionibus contaminandi pudicitiæ candorē. Pro hac pernicitate, qua regius Vates à Deo donatus erat, gratias agebat illis verbis, *Qui perfecit pedes meos tanquam ceruorum.*

Pſal. 17.

Veneris ſimulacrum apud veteres teſtudinem pede premens.

Imaginem Veneris antiqui pingebãt pede teſtudinem premente, quo ſymbolo ſignificare volebant ſub dominio, & poſſeſſione Veneris impudicę eos eſſe, qui tardi motus inſtar teſtudinis ſunt in deflectendo à periculo labendi in turpes carnis illecebras. Lilia, in quibus hinnuli pabula ſumere dicuntur hîc, perſonas virginitate inſignes deſignare ſatis notum eſt, & innuitur etiam hymno illo Eccleſiaſtico.

Qui paſcis inter lilia
Septus choreis virginum.

Conſortiũ cũ puritatis cultoribus ad fouendã virginitatẽ, efficax.

Vndè ſignificatur conſortium cum ſtudioſis illæſi pudoris cultoribus ad fouẽdam virginitatem vim magnam habere. Verùm ſi cum puritatis amatoribus ver-

A ſari plurimum habet momenti ad eandem virtutem cuſtodiendam, quantum quæſo efficaciùs hoc præſtabit familiariter cum Chriſto virginitatis fonte agere in ſacro conuiuio, & quod magis eſt, carne illius virginea frequenter veſci? Per lilia etiam denotari conſecratas hoſtias, ſatis congruè dici poteſt, tùm ob rationes, quas attigimus in expoſitione primi verſiculi cap. 2, tum etiam, quia in illis Chriſtus adeſt myſticum lilium adeò eminenti candore virginitatis nitens, vt lilijs omnibus, ſcilicet virginibus æquipolleat: in hoc igitur vno lilio, ſed virtute pluribus lilijs paſcitur dilectæ animæ virginalis puritas, dum illo

Nil efficacius ad puritatem fouendã, quã Chriſti carne veſci.

B in ſacra menſa veſcitur. D. Hieronymus lib. 2. comment. in cap. 5. Michææ ſuper illa verba: *Et tu Bethleem Ephrata paruulus es in millibus Iuda,* ſic loquitur. *Quòd autem Bethleem ipſa ſit Ephrata, liber Geneſeos oſtendit, in quo Scriptura cõmemorat: Mortua eſt Rachel, & ſepulta in via Ephrata, hæc eſt Bethleem. Et in vtroq; nomine ſignificat Sacramentum: Domus enim panis dicitur, propter panem viuum, qui de cælo deſcendit.* Cohæret D. Ambroſius lib. 2. de Iacob cap. 7. ſuper illud Geneſis 35. *Interea locutus eſt Deus ad Iacob: ſurge, & aſcende Bethel, & habita ibi, facque Altare Deo,* vbi hæc habet. *Vndè prophetanti aduentum Domini Ieſu, reſponſum*

D. Hieron. Michęæ 5.

D. Ambr. Gen. 35.

C *diuinum eſt datum: Exurgens aſcende in locum Bethel, hoc eſt in domum panis, vbi natus eſt Chriſtus, ſicut Michæas Propheta teſtatus eſt dicens, Et tu Bethleem domus Ephrata non es minima, vt ſis inter principes Iuda: Ex te enim exiet Princeps Iſrael, & egreſſus eius ab initio, à die ſæculi. Verè domus panis, quæ domus Chriſti eſt, qui nobis panis ſalutaris aduenit è cælo, vt iam nullus eſuriat, cibum ſibi immortalitatis acquirens. Ibi iubetur habitare Patriarcha, ibi Altare facere Deo, qui apparuit ei. Ibi Deos accepit alienos, & abſcondit eos ſub terebintho: ibi quoquè ſepulta eſt Rachel in via Ephrata, hæc eſt Bethleem. Ibi etiam columnam ſtatuit Iacob ſupra monumentum*

D *eius.* Ibi, ideſt in Bethleem, quæ eſt domus panis, typum nimirùm gerens Euchariſtici panis; ibi, inquam, ſepulta eſt Rachel illa decora facie, & venuſto aſpectu, quæ adeò admirabilem coniugij amorem in Iacob excitauit, qui vt optatis cum ea nuptijs frueretur, prorogatam vltra ſeptẽnium ſeruitutem ſuſtinere nõ recuſauit: Rachel igitur adeò vehemens connubij illecebra ſepulta eſt in loco adumbrante Euchariſtiam, quò palam fieret efficax huius Sacramenti virtus in comprimendo concupiſcentiæ illectamento, in conſepeliendo carnalis

Efficax Euchariſtiæ virtus ad carnis concupiſcentiã coercendã.

A coniugij deſiderio, atq; adeò in conciliando cælibatus affectu. Et quid aliud ſignificat columna illa erecta ſupra monumentum Rachel, niſi firmam, & inconcuſſam animi conſtantiam in cohibendo toto huius mortalis vitæ decurſu connubialis copulæ appetitu?

Donec aſpiret dies, & inclinentur vmbræ, vadam ad montem myrrhæ, & ad collem thuris. Verſ. 6.

Indicatur ſenſus ad corticem litteræ.

Genebrard. GEnebrardus hoc loco montem myrrhæ per alluſionem ait eſſe montem Moria, quia Mor Hebræis eſt myrrha, vndè eadem vox parua inflexione, myrrha in Moriã tranſit, & in hoc monte Moria ædificatum eſt templum Hieroſolymitanum à Salomone, vt idem Genebrardus notat, quem ſequuntur plures; eundem autem eſſe montem myrrhæ, & collem thuris

Sanctius. per epexegeſim notat Sanctius hic: quarè his verbis ſponſus, *Vadam ad montem myrrha, & ad collem thuris, donec aſpiret*

C *dies, & inclinentur vmbra*, indicat ſe iturum in vrbem Hieroſolymitanam, vt in patrijs ædibus vitam traducat, atq; vt ſuauiter alliciat ſponſam puellam agreſtem ad ſecum cohabitandum relicta paterna domo, & natalibus aruis, illam adeò pulchram prædicat, vt ne minimo quidem næuo maculata ſit, atq; ideò dignam vrbe, magnifica domo, regia aula. Præterea illi tacitè proponit adeò vehementem amorem ſuum in eam eſſe, vt ad texendam illi ſponſalitiam corollam, & diadema regium componendum paratus ſit, nulla periculorum, aut labo-

D rum habita ratione, ferarum ſæuitia cõtempta, flores, gemmas, & aurum perquirere per inhoſpitalia montium iuga, verticem Hermonis, & Sanir congelatis niuibus coopertum, Palæſtinæ quoq; fines tranſilire, ſcandere non calcatos Tauri montis gradus, vbi Amanus; foueas, & cauernas leonum, & pardorum penetrare, & luſtrare, vt quæ ad illam venuſtè decorandã aptiora ſint, ipſemet afferat. Hæc enim certiſſima amoris exardeſcentis argumenta exiſtimat ſponſus plurimum incitamenti habitura ad inducendam ſponſam, vt libenti animo à

A lare, & natali ſolo abſens ſecum viuat: Veriſſimũ namque eſt antiquum amorẽ à recenti propulſari, quò reſpicit prouerbium illud, *Clauus clauo pellitur*, vt

Hieron. notat D. Hieronymus ad Ruſticum Monachum. Philoſophi etiam mundani ſolent amorem veterem amore nouo, quaſi clauum clauo expellere. Et Ouidius de remedio amoris ſic cecinit.

Ouid. *Succeſſore nouo tollitur omnis amor.*

Hunc ſenſum reſpicere exiſtimo ſubſequentia verba, *Tota pulchra es amica mea, & macula non eſt in te. Veni de Libano ſponſa mea, veni de Libano, veni: coronaberis de capite Amana, de vertice Sanir, & Hermon, de cubilibus leonum, de montibus*

B *pardorum*. & à prædicta expoſitione nõ

Sherlog. diſſentit Sherlogus in hunc locum.

Donec aſpiret dies, & inclinentur vmbræ, vadam ad montem myrrhæ, & ad collem thuris.

Enucleatur ſenſus ſpiritalis Euchariſtiam reſpiciens.

C

NOTVLA VNICA.

Chriſtus ſui exemplo allicit dilectam animam poſt ſumptã ſacram Synaxim ad orationis, & mortificationis ſtudium.

PLacent expoſitores illi, qui dicunt hunc modum loquendi, *Donec aſpiret dies*, eſſe periphraſim veſpertini temporis, ac ſi

D diceretur, donec aduesperaſcat; atq; adeò denotari fines huius vitæ, quæ propter breuitatem vnius diei ſpatio ſignificatur: quarè ſenſus erit, quoadusq; viuam, vadam ad montem myrrhæ, & ad collem thuris.

Iam diximus per montem myrrhæ, & collem thuris Hieroſolymitanum tractum indicari: dum igitur diuinus ſponſus ſe profecturum in hunc montem ait, myſterium illud adumbrari puto, quandò poſt cœnam, in qua Chriſtus ſe ipſum, & Apoſtolos communicauit, perrexit cum diſcipulis ad montem Oliueti. *Hym-*

Matth. 26. ns dicto, inquit ſacer textus, *exierunt in montem Oliueti*, vbi anguſtia, mœrore, & tædio preſſus cœpit pauere, tædere, & mœſtus eſſe, vbi ſudore ſanguineo perfuſus, *factus eſt ſudor eius, ſicut gutta ſanguinis decurrentis in terram*, moras in oratione eò longiores trahebat, quò intenſiùs affligebatur, *Et factus in agonia, prolixiùs orabat*, Lucæ 22. In hoc monte traditur, comprehenditur, ligatur, illinc trahitur ad domum Caiphæ, ad Pilati prætorium, ad Herodis aulam, reducitur ad Pilati tribunal, flagellatur, ſpinis coronatur, ſcandit tandem Caluarium, clauis Cruci affigitur, amariſſimo felle potatur, pro crucifigentibus exorat; & ecce mons myrrhæ eminentiſſimæ mortificationis, acerbiſſimæ paſſionis, ecce collis thuris feruentiſſimæ orationis.

Luc. 22.

Vadam igitur, inquit ſponſus Chriſtus poſt ſumptam ſacram ſui corporis alimoniam, quoadùſque viuam, ad hunc myrrhæ montem, & ad hunc collem thuris; quibus verbis tacitè inuitat dilectã ſponſam, quam in ſacra menſa conuiuam habuit, vt ſecum conſcendat ad montem myrrhæ, perfectiſſimæ mortificationis feracem, & ad collem thure ardentiſſimæ orationis redolentem; exigit enim firmum ſpiritalis connubij fœdus, vt ſponſa fida, fido ſemper, & amanti ſponſo comes adhæreat, & nimiùm eam dedeceret ſolius menſæ eſſe ſociam. Appoſitè à D. Anſelmo in 1. ad Corinth. 11. inducitur Chriſtus nos alliciens in ſacra communione ad ſuæ paſſionis ſequelam. *Accipientes, inquit, corpus meum memores mei eſſe debetis, vt diligenter recogitetis, quis ego ſim, & quæ inter homines conuerſatus, operatus ſim, vel quæ pertulerim, vt ſicut præceſſi, ſequamini.* Et D. Bernardus tom. 2. tract. de præparatione ad Miſſam. *Procedens, ait, ad Altare, recordare Chriſtum euntem ad crucem, & fige cor ad ea, quæ in paſſione geſta ſunt.*

Euchariſticæ menſæ conuiuæ ad mortificationem, & orationẽ inuitantur.

D. Anſelm.

Communicãtes Chriſti paſſionẽ recolere, atque imitari debent.

D. Bernard.

Quòd verò affectum animæ ad cælũ eleuet ſacra Synaxis, pulchrè tradit D. Paulinus epiſt. 9. exponens illud Lucæ 22. *Et ego diſpono vobis, ſicut diſpoſuit mihi pater meus regnum, vt edatis, & bibatis ſuper menſam meam in regno meo.* Verba Paulinj accipe. *Beatus qui manducabit panem in regno Dei, quia Chriſtus idem & panis, & regnum eſt, quo nos ſaginamur, & ſerpens tabeſcit, cuius fames, & pœna eſt cibus vita noſtra Chriſtus Ieſus, qui factus eſt nobis in eſcam, vt eo pane viuentes, & ſecundùm eum ambulantes, poſſimus iuxta Apoſtolum dicere, noſtra autem conuerſatio in cælis eſt.*

D. Paulin. Luc. 22.

Tota pulchra es amica mea, & macula non eſt in te.
Verſ. 7.

HOrum verborum ſenſum ad ſuperficiem litteralis ſonus nuper indicauimus, ſupereſt vt, quid innuant ad rem noſtram, ſubnectamus. Quarè

Enucleatur ſenſus ſpiritalis Euchariſtiam reſpiciens.

NOTVLA VNICA.

Diuinus ſponſus pulchritudinẽ eximiam, qua dilecta anima ità decorata eſt in ſacro conuiuio, vt abſterſa omni piaculorum labe, tota ſpecioſa appareat, præconizat hìc.

HANC ſingularem dilectæ animæ ſpiritalis formæ præſtantiam nullo næuo maculatam à ſacræ Synaxis virtute prouenisse tradit B. Laurentius Iuſtinianus in ſer. de Euchariſtia. *In circuitu planè menſa Altaris filij ſui, quos per verbum veritatis genuiſti Deo, ſacratiſſimi corporis Domini paſcuntur edulio tam piè, tam deuotè, vt in voce pſalmi, in exultatione mentis, in fidei confeſſione, epulantium ſiſtinus in aula cæleſti concrepet ſonus. Singulare prorsùs dilectionis accepiſti pignus in huiuſmodi participatione myſtery, certamquè de ſponſo tuo præſentiam, cui optimè tui amoris affectus aperire, vota perſoluere, fundere orationes, gratias agere, decantare hymnos, ingeminare preces, exhibere laudes, atq; ſuauiſſima vales pia deuotionis depromere carmina. Equidem ex quo tanto adhæſiſti ſponſo, corpuſq; tuum corpori eius aſſociatum eſt, effecta es ſpecioſa, & ſuauis in delicijs, decora, & ornata in veſtibus, venuſta, & grata in moribus, ignita, & ſancta in deſiderijs, prudens, & ſenſificata in cogitationibus, fœcunda, & locuples in filijs, ſic dilecta, vt Dei filius affectus de te Canticorum illud clamet, & dicat: Tota pulchra es amica mea, & macula non eſt in te. Vulneraſti cor meum ſoror mea ſponſa, vulneraſti cor meum in vno oculorum*

B. Laurent. Iuſtin.

locum ſuorum, & in vno crine colli tui. Quàm pulchra ſunt mammæ tuæ ſoror mea ſponſa! pulchriora ſunt vbera tua vino, & odor veſtimentorum tuorum ſuper omnia aromata. Fauus diſtillans labia tua ſponſa, mel, & lac ſub lingua tua, & odor veſtimẽtorum tuorum ſicut odor thuris. Hortus concluſus ſoror mea ſponſa, hortus concluſus, fons ſignatus. Emiſſiones tuæ malorum punicorum cum pomorum fructibus. Hinc meritò exultationis tuæ exurgit cauſa, quòd tam elegantis, tamquè potentis, & immortalis regis amore facta ſis digna; pluribus te idem commendauit præconijs, immenſis ornauit monilibus, cruoreque ſuo interiores tuas rubicundas effecit genas.

Expurgate vetus fermentum, vt ſitis noua conſperſio, ſicut eſtis azymi. Etenim Paſcha noſtrum immolatus eſt Christus. 1. ad Corinth. 5. Sermonem hîc eſſe de Sacramento Euchariſtiæ docet Chryſoſtomus homil. 15. in hanc epiſt. Sed difficultatem non lequem inuoluere hæc verba videntur, quia ſi Apoſtolus vocat Corinthios azymos, quomodo poſtea hortatur, vt vetus fermentum expurgent? quale enim fermentum habent, quod deponant, ſi iam ſunt azymi, id eſt ſine fermento? ſi verò dicatur, quòd adhuc aliquod fermentum remanſerit, vrget rurſus difficultas, non enim appatet, qua ratione à maſſa farinæ fermento aſperſa, ſeu à pane fermentato fermentum extrahi poſſit. Azymos quidem Corinthios fuiſſe, id eſt ſine fermento mortalis culpæ exiſtimat Apoſtolus, non tamen ſine exiguo aliquo peccatorum venialiũ fermento, vndè meritò illos exhortatur, vt, tum per pœnitudinem, tum per Sacramenti Euchariſtici virtutem illud abijciant. Fauet memoratus Chryſoſtomus citata hom. dicens. *In hoc ſenſibili fermento azymum fermentum fieri poteſt; fermentum autem nunquam azymum, hic autem contra* (ſcilicet in ſacra Synaxi) *rurſum fieri poteſt.* Quòd verò Sacramẽtum Euchariſticum auferat peccata venialia, concors eſt Patrum, & Theologorum ſententia. Auguſtinus ſerm. 7. de diuerſis. *Eius carnibus paſcemini, cuius effuſione peccata dimittuntur, debita donantur, maculæ deterguntur.* D. Thomas opuſc. 58. cap. 32. *Tria mala ſunt in peccato veniali, ſcilicet quædam macula conſcientiæ, quædam pœna triſtitiæ, & quædam aduerſitas offenſæ diuinæ. Contra hæc tria mala propriè valet potus ſanguinis Chriſti, qui eſt purus, lenis, & pretioſus: ratione puritatis lauat, ratione lenitatis ſanat, ratione pretioſitatis placat.* Et eodem opuſculo cap. 21. *Quatuor mala noſtra, languores ſunt, quaſi vincula culpæ, quibus ſtringuntur animæ, ſcilicet dæmonis tentatio, fomitis repugnatio, cordis macula, & creatoris offenſa. Contra hæc valet fructus Virginis, id eſt corpus Saluatoris. Contra hæc quatuor mala ordinantur quatuor Dominici corporis fructus primi, qui nos liberant à vinculis culpæ. Dæmonem fugat, fomitem refrigerat, maculam cordis mundat, iram Dei placat.* B. Paſchaſius Abbas lib. de Sacramento corporis, & ſanguinis Domini cap. 21. exponens illud Zachariæ. *Et quid pulchrum eius, niſi frumentum electorum?* hæc habet. *Vbi notandum, quòd nonniſi electorum eſt cibus, ex quo bonum ſalutis Eccleſiæ, & pulchritudo decoris præſtatur; quia etſi quotidiè ſordeſcit, exindè reparatur, vt ſponſa Chriſti ſine macula talibus inueniatur reſperſa muneribus; alioquin dum quotidiè peccamus, etſi in minimis, quomodo ſine macula eſſe poſſimus?* Magiſter ſententiarum in 4. diſtinct. 12. & ibi D. Thomas art. 2. quæſtiunc. 1. Bonauentura 2. p. art. 5. qu. 2. & ſequuntur communiter Scholaſtici, & hæc veritas tradita eſt in Catechiſmo Pij V. his verbis. *Remitti verò Euchariſtia, & condonari leniora peccata, quæ venialia dici ſolent, non eſt quòd dubitari queat.* Hoc etiam reſpexit Tridentinum ſeſſ. 13. c. 2. *Sacramentum hoc eſſe antidotum, quo liberamur à culpis quotidianis, & à peccatis mortalibus præſeruamur.* Alias Patrum auctoritates pro hac parte affert Suarez tom. 3. in 3. p. diſp. 63. ſect. 10. ſed quod in quæſtionem vocari poteſt, eſt, quomodo peccata venialia per Euchariſtiam auferantur. Sit ergò

Margin notes (left): 1. ad Corinth. 5. — Chryſoſt. — Idem — Euchariſticũ Sacramẽtum aufert peccata venialia. — D. Auguſt. — D. Thomas

Margin notes (right): Paſchaſ. — Zachar. 9. — Magiſter ſententiarum. — D. Thomas — Bonauent. — Catechiſmus Pij V. — Trident. — Suarez.

PVN-

PVNCTVM

THEOLOGICVM

Quanam ratione à venialibus culpis per ſacram Synaxim fideles liberentur.

DISQVISITIO I.

Quænam diſpoſitio requiratur in communicante, vt ei venialia remittantur.

Euchariſtię virtute dupliciter remittuntur peccata venialia.

NOtandum, duplici modo à nobis conſiderari poſſe peccata virtute Euchariſtiæ remitti in eo, qui eſt in ſtatu gratiæ, vel mediatè excitando quandoq; feruorem deuotionis, charitatis, vel etiam deteſtationis ſpecialis omnium peccatorum venialium, quatenùs rationem aliquam diuinæ offenſæ includunt, quibus actibus præparatur, & diſponitur homo ad gratiam remiſſiuam peccatorum ſuſcipien- C dam; vel etiam immediatè abſtergendo maculas aliquorum venialium. Primus modus communiter admittitur, ſolùm in controuerſiam vocatur poſtremus modus.

Concluſio. Dico, ad remiſſionem venialium conſequendam ex opere operato Sacramenti promanantem ſatis eſſe præuiam negationem affectus, ſeu complacentiæ ad veniale, licèt non præceſſerit expreſſa deteſtatio, ſeu actualis feruor charitatis ſufficiens ad obtinendam gratiam ſine vllo Sacramento remiſſiuam peccati. Hæc aſſertio non ità clara eſt, poſſet enim D quis dicere hoc Sacramentum ſolùm primo modo explicato in principio quæſtionis, auferre venialia; probabiliſſima tamen eſt, & fundatur primò in varijs effectis Patrum exaggerantium admirandam virtutem huius Sacramenti in delendis maculis venialium; ſi autem fieret ſolùm per inſpirationes, & actualia auxilia, quæ diſponunt immediatè etiã ſine Sacramento ad gratiam remiſſiuam venialium, remotè ſolùm, & per accidens hoc Sacramentum tolleret venialia. Secundò videtur conſonare menti

D. Thomas D. Thomæ 3. p. quæſt. 79. art. 4. Præterea optima ratione ſuadetur, quam af-

A fert Suarez tom. 3. in 3. p. diſp. 63. ſect. 10. quòd nimirùm Sacramentum hoc cõfert gratiam remiſſiuam peccati mortalis per accidens in eo, qui non ponit obicem, pro qua re plura ſupra in explicatione verſiculi, *Oleum effuſum &c.* capitis primi attulimus, ergo multò magis conferet immediatè gratiam remiſſiuã venialium in eo, qui eſt in ſtatu gratiæ, & non habet effectum ad veniale, cùm magis per ſe ad venialia remittenda videatur inſtitutum. Demùm conferunt hunc effectum communiter alia Sacramenta dignè ſuſcipientibus, ergò perfectiùs, & propriùs hunc eundem effectum operabitur Sacramentum hoc, cuius eſt, vt paſ- *Suarez.*

B ſim tradunt Patres, debiles corroborare, languentes ſanare, venuſtam, & decoram reddere animam.

DISQVISITIO II.

Vtrùm Sacramentum Euchariſtię infallibiliter operetur remiſſionem venialium in communicante nõ habente vllum affectũ, aut complacentiam ad venialia.

PRO parte negatiua videtur eſſe, quòd eodem modo Euchariſtia liberet à venialibus, quo pręſeruat à mortalibus, vt tradit Conciliũ Tridentinum, ſed præſeruationem à mortalibus hoc Sacramentũ operatur per ſanctas inſpirationes, & pios affectus excitantes hominem ad nõ peccandum, ex quibus tamen non ſequitur infallibiliter præſeruatio à mortali- *Conc. Trid.*

D bus, ità videtur poſſe dici de ablatione venialium, nimirùm quòd hæc non ſemper ſequatur poſt ſumptionem Euchariſtiæ, nihilominùs

Concluſio. Dico, in propoſito caſu ſemper ſequi aliquam ſaltem peccatorum venialium ablationem ex vi Sacramenti Euchariſtici ſumpti. Patet, quia ſi Sacramentũ hoc ex opere operato confert gratiam remiſſiuam venialium, vt ſuprà diximus, nulla eſt ratio aſſerendi, quòd non operetur hunc effectum in eo, qui eſt in ſtatu gratiæ, & nulla complacentia ad venialia afficitur; & ſic dilui poteſt argumentum pro parte negante adductum, quod

ſolum

ſolum procedit in opinione admittente ab Euchariſtia remitti remotè, & per accidens peccata venialia per inſpirationes, & pios affectus nimirùm, quibus excitatur homo ad actus feruidæ charitatis, deuotionis, & aliarum virtutum, per quos diſponitur ad obtinendam gratiã remiſſiuam venialium.

DISQVISITIO III.

An omnia peccata venialia remittantur virtute Euchariſtici Sacramenti.

IN concluſione præcedẽtis diſquiſitionis dixi, ſaltem aliquam venialiũ peccatorum ablationem ſequi ex vi Euchariſtiæ, non enim omninò certũ eſt, omnia venialia auferri etiam ſuppoſita carentia complacentiæ ad venialia omnia; & pro parte negante, quam ſequuntur plures Theologi, eſt, quòd ſicut hoc Sacramentum non confert omnibus æqnale augmentũ gratiæ, ſed correſpondens, & proportionatum gradui diſpoſitionis, idem dicendum erit de gratia remiſſiua peccatorum venialium, nimirùm quòd non omnibus æqnalis conferatur, ſed pro gradu, & qualitate diſpoſitionis, & conſequenter quòd non ſemper ex vi huius Sacramenti auferantur omnia venialia. Et quidem iuxtà hanc opinionem ſaltem affirmãdum puto, ab Euchariſtia ex opere operato ei, qui eſt in ſtatu gratiæ, licèt tepidè communicet, remitti aliqua peccata venialia, & veriſimile omninò eſſe, quòd remittantur venialia, quæ ſubreptitia dicuntur. Hoc ſaltem euincunt verba Catechiſmi Pij V. *Remitti verò Euchariſtia, & condonari leniora peccata, quæ venialia dici ſolent, non eſt quòd dubitari queat.* Pro parte verò affirmante eſt, quòd cùm virtus Sacramenti Euchariſtici, ſicut & cæterorum nitatur merito Chriſti infinito, conſequenter completnm operari debet effectum ex parte ſua; quarè non apparet, quomodo limitari poſſit ad remittenda potiùs hæc venialia, quàm illa, ſi nullus ſit obex in ſuſcipiente Sacramentum; nullum autem eſſe obicem in eo, qui eſt in ſtatu gratiæ, & omni affectu complacentiæ ad venialia omnia caret, ſatis conſentaneum humanæ fragilitati videtur.

Catechiſm. Pij V.

Concluſio. Dico certum eſſe, omnia peccata venialia ſaltem aliquandò remitti virtute Sacramenti Euchariſtici illud ſumenti in

A ſtatu gratiæ, & carenti omni affectu, ſeu complacentia ad omnia venialia, ſiue hæc remiſſio fiat immediatè, ſiue mediatè. Hæc concluſio eſt conformis Catechiſmo Pij V. vbi ſine limitatione dicitur remitti peccata venialia: conſonat Patrum effatis de dignitate, & ſublimi virtute huius Sacramenti: conſentanea etiã eſt fini huius Sacramẽti ordinati ad eximiam ſanctificationem animæ.

Dixi, *ſaltem aliquandò*, quia cùm non ſit certum, ſed ſolum probabile ex opere operato remitti ab Euchariſtia omnia, ſed aliqua tantùm venialia; & omninò veriſimile ſit, ſimul dari auxilia apta ad excitandum hominem, vt eliciat actus

B feruentis charitatis, & deuotionis, quibus diſponatnr ad obtinendam gratiam remiſſiuam cæterorum venialium, aliquandò contingit, vt illis auxilijs non correſpondeat communicans, & ſic non ſe diſponat ad gratiam remiſſiuam reliquorum omnium venialium; aliquandò euenit, vt perfectè illis correſpondeat, & ſic ſe diſponat ad obtinendum gratiã remiſſiuam omnium venialium.

Veni de Libano ſponſa mea, veni de Libano, veni: coronaberis de capite Amana, de vertice Sanir, & Hermon, de cubilibus leonum, de montibus pardorum. Verſ.8.

C

HVnc litteræ ſonum ad ſuperficiem innui ſupra.

Enucleatur ſenſus ſpiritalis Euchariſtiam reſpiciens.

NOTVLA VNICA.

Dilecta anima in ſacra Synaxi puriſſimo candore facta conſpicua inuitatur à Diuino ſponſo,

D vt oblita natalis huius mundi ſoli, parentum, & cognatorũ, ſecum affectu viuat in cæleſti Ieruſalem, vbi coronanda eſt.

LIbanus candidationem ſonans aptè repræſentat Sacram Altaris menſam, in qua candore admirando pia anima inſignitur; ab hoc igitur Libano Diui-

nus

nus ſponſus ſponſam ſibi valdè accep-
tam ob eximiam puritatem, quam præ-
cipuè aſsecuta eſt virtute Euchariſtici
Sacramenti ad ſecum commigrandum,
etiam nunc dum in terris degit, per ſub-
leuationem affectus in magnificas cæli
Lectio Hebræa. ædes ſuauiter allicit. Ex Hebræo pro,
veni, habetur *mecum*; ac ſi dicat ſponſus,
mecum de Libano ſponſa mea, mecum
de Libano, mecum anima dilecta, quæ
tota pulchra es, & macula non eſt in te;
exigit enim tanta venuſtas ſublimem, &
glorioſam metropolim, nec te pigeat
auellere cor ab hac agreſte, & vili huius
mundi habitatione, quæ ſi quandoq; ro-
ſarum coronas ſubminiſtrat, illæ citò
marceſcunt, tu verò mecum manens re-
gia cæleſti coronabere lectiſſimis, & non
corruptibilibus gloriæ floſculis, quos tui
amore incitatus per aſpera difficultatum
iuga labore plurimo, ſudore copioſo, ac
etiam ſanguineo effuſo, furētium Iudæo-
rum inſtar leonum, & pardorum trucu-
lenta rabie laniatus, vt beatitatis tuę de-
corem adaugeam, collegi.

Conſonat his, quæ in hac expoſitio-
ne proſequimur, oraculum illud Eze-
Ezech. 16. chiel. 16. *Similam, & mel, & oleum come-
diſti, & decora facta es vehementer nimis,
& profeciſti in regnum.* Simila, mel, &
oleum Euchariſtiam deſignant: ſimila,
quia eſt flos farinæ triticeæ, aptiſſimam
materiam ſubminiſtrat ad conficiendum
panem, qui poſteà per conſecrationem
tranſubſtantiatur in corpus Chriſti; mel
dulcedinem, & ſuauitatem, quæ in ipſa
Euchariſtia deguſtatur, indicat; in oleo
verò chariſmatum dona ab hoc Sacra-
mento effluentia denotantur: enutrita
Euchariſtico cibo enutrita anima, regalibus diuini ſponſi nuptijs digna efficitur. igitur hoc cibo Euchariſtico anima de-
uota, quam in ſpiritu præuidebat Pro-
pheta, decora facta eſt vehementer ni-
mis, & ideò digna regalibus Diuini ſpōſi
nuptijs, & ab eodem ſponſo expetita ad
ſecum cohabitandum in regia cæli aula,
obtemperans hæc profecit in regnum,
commigrauit ſcilicet per affectū ad for-
tunatum regnum, ità vt degens in hac
mortali vita dicere poſſit cum Apoſtolo,
conuerſatio mea in cælis eſt.

Propinato Apoſtolis ſui ſanguinis po-
culo Dominus prędixit illis ſtatim futurā
ſocietatē in regno beatifico. *Et accipiens
calicem gratias egit, & dedit illis dicens:
Bibite ex hoc omnes. Hic eſt n. ſanguis meus
noui teſtamenti, qui pro multis effundetur in
remiſſionem peccatorum. Dico autem vobis:
non bibam amodò de hoc genimine vitis vſq;
in diem illum, cùm illud bibam vobiſcum no-
Matth. 26. uum in regno patris mei*; Matth. 26. quibus
verbis Chriſtus non ſolùm ius quoddam
ad futuram reſurrectionem, & gloriam

A per ſacram Synaxim acquiſitum demon-
ſtrauit, vt diximus in explicatione ver-
ſiculi, *Tigna domorum noſtrarum cedrina,
laquearia noſtra cypreſſina*, cap. 1. ſed etiā
voluit diſcipulorum cogitationes, vota, Per ſacram Synaxim aīa ea virtute donatur, vt in terris cæleſtem vitam agere videatur.
& affectus ab hoc mundo ſubleuare, &
ad beatitatis æternæ regnum illis per
paſſionem acerbiſſimam, quam tolera-
turus erat, paratum euehere, ità vt in ſu-
pernis ſpiritalem vitam cum Chriſto,
licèt in carne degentes, traducerent.

*Vulneraſti cor meum ſoror mea
ſponſa, vulneraſti cor meum
B in vno oculorum tuorum, &
in vno crine colli tui.
Verſ. 9.*

Indicatur ſenſus ad corti-cem litteræ.

SPonſus his verbis, quæ
fuerint illi maxima amo
ris incitamenta, inſi-
nuat, ſcilicet vnius oculi,
& crinis intuitus; nam
mulieres antiquitùs, vt
notiſſimum honeſtatis,
C & pudicitiæ inſigne, velum deferebant,
quo caput ita tegebant, vt vno oculo
tantùm liberato cōtentæ eſſent ad proſ-
piciendam viam, & vix aliqua comarum
pars appareret, de quo more flammea,
ſeu velo celandi faciem, & caput, quem
ſeruabant verecundæ mulieres, meminit
D. Hieronymus epiſt. ad Demetriadem. D. Hieron.
Illa, inquit, *tibi ſit pulchra, illa amabilis,
illa inter ſocias habenda, quæ ſe neſcit eſſe
pulchram, & procedens ad publicum, non
pectus, non colla denudat, nec pallio reuoluto
ceruices aperit, ſed quæ celat faciem, & vix
vno oculo, qui viæ eſt neceſſarius, patente,
ingreditur.* De qua re etiam videri po-
teſt Tertullianus lib. de velandis Virgi- Tertullian.
D nibus ad finem, & Clemens Alexandri- Clem. Alex.
nus lib. 1. pædagogi cap. 10. & lib. 3. cap.
11. Quantum verò acuta ſint oculorum,
& crinium iacula ad ſauciandos amore
animos, ſat notum eſt. Vulgatiſſimum
eſt illud Propertij. Propert.

Si neſcis, oculi ſunt in amore duces.

Et illud Maronis Eclog. 8. Virgil.

Vt vidi, vt perij, vt me malus abſtulit error

Accinit Ouidius in epiſt. Ouid.

*Tūc ego te vidi, tunc cœpi ſcire quis eſſes,
Illa fuit mentis prima ruina meæ.
Et vidi, & perij, nec notis ignibus arſi.*

Et 3. Amorum, Elegia 10. alloquens Idem
amaſiam.

Perquè tuos oculos magni mihi Numinis inſtar,
Perq; tuos oculos, qui rapuere meos.

Vulneraſti cor meum ſoror mea ſponſa, vulneraſti cor meum in vno oculorum tuorum, & in vno crine colli tui.

Enucleatur ſenſus ſpiritalis Euchariſtiam reſpiciens.

NOTVLA I.

Dilecta anima in ſacra Synaxi ità ſanctificatur, vt affectum omnem, & cogitatùm in diuinum ſponſum dirigẽs, mirabili amoris telo eum feriat.

Richard. de S. Victore

RIchardus de S. Victore ſic explicat hunc locũ. *Hunc ſpiritualem viſum, & ſalutis tuæ deſiderium vehementer in te diligo, hoc vno ſolo oculo, ideſt contemplatione vnica, & ſingulari tuæ ſalutis, & mei amoris, atquè fruitionis cor meum vulneras, & in vno crine colli tui. Collum, caput, & membra coniungit. Collum itaquè mihi es, dum animas cõuertere, & mihi coniungere ſtudes. Vnus crinis colli, eſt vnica cogitatio, & præcipua intentio, qua circa hoc laboras. In hac geminâ ſollicitudine, & cura tàm propriæ ſalutis, quàm alienæ, amorem meum ſpecialiter tibi vendicas, & ad intima cordis mei penetras. Placet quoquè mihi, & ſingulariter me tangit ſimplex intentionis oculus, quo nihil contra me, nihil præter me quæris. Per hoc .n. toto corpore lucida es, ideſt bono, & ſincero opere, vt meritò lauderis, & amore tuo cor meum vulnerare didiceris.* Porrò quidquid encomij prædictis verbis continetur, & in ſubſequentibus huius capitis,

B. Laurent. Iuſtin.

B. Laurentius Iuſtinianus relatus ſupra in explicatione verſiculi 7. tribuit dilectæ animæ dependenter à virtute Euchariſtici Sacramenti. Collineare etiã videntur in noſtrum ſcopum nonnulla verba, quæ citatus auctor habet. *Ex quo tanto adhæſiſti ſponſo &c. ignita, & ſancta in deſiderijs, prudens, & ſenſificata in cogitationibus, fœcunda, & locuples in filijs.* Et quid aliud innuit, *ignita, & ſancta in deſiderijs*, niſi quòd nihil aliud magis in voto habeat, quàm dilecto placere, amoremq; erga diuinum ſponſum ſincerum, & illibatum, ſicut vinculum ſacri connubij Euchariſtici exigit, ſeruare; de qua obligatione egregiè Aponius lib. 1. in Cantic. *Sponſa* (ſcilicet anima deuota) *effecta eſt, corpus, & ſanguinem ſuo corpori coniungendo, per quod Sacramentum ſpopondit, ſe præter eum nullum alium amatorem toto corde diligere, pretioſum eius fidei annulum magno ſtudio conſeruare. Prudens, & ſenſificata in cogitationibus*, dirigendo nimirùm mentis aciem in ea, quæ ad Dei gloriam, & propriam ſalutẽ ſpectant, quod eſt ſummum genus prudentiæ. *Locuples in filijs*, ideſt fœcunda ſpiritalis prolis, quam ſtudioſè fouet, & alit.

Aponius.

In illo Matth. 24. *Vbicunquè fuerit corpus, illic congregabuntur & aquilæ*, præſignari Euchariſticum Sacramentum, ex D. Chryſoſtomo adnotauimus ſupra ad verſic. 4. notula 3. Verùm nonnè inter alias aquilæ præſtantes dotes, quibus à natura inſignita eſt, hæc non minima videtur, quòd aduersùs Solis radios obtutum immota tenet, & tanti iubaris ſplendore mirificè oblectatur, quo non obſcurè denotatur deuota anima in ſacra menſa aſſueta vnicum animi affectũ, & mentis intuitum in Euchariſticum ſolem intendere. Aquila etiam genuinæ, ac legitimæ prolis ſuæ amantiſſima eſt, in eaq; educãda maximè ſollicita. Hæc, vt teſtatur Aldrouandus in hiſtoria de auibus lib. 1. *pullos ſuos geſtat præter morem cæterarum auium, quæ pullos pedum digitis comprehenſos, quò lubet, ferunt. Timent enim eis ab Auibus, quæ ipſis volant altiùs. Aquila verò cùm omnes volatus ſublimitate ſuperet, ea de re ſecura, attamen, quia telo poteſt imperi, pullos ſuis alis exceptos per ſublime vehit inſigni pietatis argumento, quaſi corpore clypei vice telis obiecto ſeſe diſcrimini malit exponere, quàm pullos perire, non detrectans vel vita propria diſpendio, quam fætui dederit, incolumem conſeruare. Hinc maxima ſollicitudine pro nido, pulliſquè tutandis excubias agit.* quo quàm aptè exprimitur ſolertia, & ſtudiũ animæ charitate feruentis in procuranda ſalute proximorum, quos in Chriſto generat, & vt filios tenerrimè diligit.

Matth. 24.

D. Chryſ.

Deuota anima in ſacra menſa aſſueta vnicum cordis affectũ in Chriſtum intendit.

Aldrouãd.

Vulne-

Vulneraſti cor meum ſoror mea Sponſa, vulneraſti cor meum in vno oculorum tuorum, & in vno crine colli tui.

NOTVLA II.

Quantũ amabilis reddatur anima ob fiduciam, quam de diuina bonitate concepit in ſacra Synaxi, demonſtratur hìc.

LVcem huic expoſitioni affert, quod aliquandò Chriſtus dilectę ſuę ſpõſæ Gertrudi per reuelationem aperuit, cuius rei verba ſincerè ſubijcio, quæ referuntur lib. 3. cap. 7. inſinuationum diuinæ pietatis. *Die Sanctorum Innocentium, dum in præparatione ad communionẽ tumultibus cogitationũ impediretur, & diuinum ſuper hoc auxiliũ poſtularet, tale à digniſſima Dei miſeratione accepit reſponſum. Si quis humana tentatione impugnatus firma ſpe ſub protectionem meam confugerit, inter cæteros eſt, de quo poſſum dicere. Vna eſt columba mea, tanquam electa ex millibus, qui in vno oculorũ ſuorum tranſuulnerauit cor meum diuinum, in tantum, quòd ſi ſcirem me non poſſe ſubuenire illi, hoc tam moleſta eſſet deſolatio cordi meo, quòd eam omnes cæleſtes deliciæ non poſſent alleuare, quia in corpore meo, quod diuinitati coniunctum eſt, electi ſemper habent aduocatum, qui cogit me compati ipſis in diuerſis indigentijs ſuis. Et illa: Domine mi, quali modo immaculatum corpus tuũ, in quo nunquam habuiſti aliquam contradictionem, poterit te cogere ad compatiendum nobis in deiectionibus noſtris tam diuerſis? Ad quod Dominus: Intelligenti facilè perſuaſum eſt. Nam Apoſtolus dicit de me. Debuit per omnia fratribus aſſimilari, vt miſericors fieret; & ſubiunxit. Vnum oculorum electa mea, quo tranſuulnerat cor meũ, ſecura confidentia eſt, quam habere debet de me, quòd verè poſſim, ſciam, & velim ſibi in omnibus fideliter adeſſe, quæ confidentia tantam vim facit pietati meæ quòd nullatenùs poſſim ipſi abeſſe. Et illa: Domine mi, cùm confidentia tam ſecurum ſit bonum, quòd nullus ipſam abſquè dono tuo habere poſſit, quid demereri poteſt, qui ea caret? Cui Dominus: Quilibet tamen puſillanimitatem ſuam aliqualiter deuincere poteſt, ſaltem teſtimonio ſcripturarum. Et ſi nõ integro cor-*

Inſinuat. diuinæ pietatis.

A *de, tamen ore dicere poteſt mihi illud Iob: Etſi in profundum Inferni demerſus fuero, indè me liberabis, & illud. Etiamſi occideris me, tamen in te ſperabo, & ſimilia.* Quãtum verò Euchariſtiæ Sacramentum cõfidentiam noſtram in Deo obfirmet, locupletiſſimus teſtis eſt D. Hieronymus hom. 24. in epiſt. 1. ad Corinth. *Hæc,* inquit, *menſa eſt neruus noſtræ ſalutis, mentis vinculum, fiduciæ fundamentum, ſpes, ſalus, lux, vita.*

Euchariſticum Sacramentũ confidentiã noſtrã in Deo maximè ob firmat.
D. Hieron.

Vtramq; refectionem, quam præbuit Chriſtus quatuor millibus, Marci 8. & illam, quam exhibuit quinque millibus, Lucæ 9. multiplicatis ſeptem panibus, & paucis piſciculis, typum fuiſſe Euchari-
B ſtici conuiuij, docet D. Ambroſius in Lucam cap. 9. & ſaturata adeò copioſa turba, *quod ſuperfuit de fragmentis, tulerunt diſcipuli ſeptem ſportas plenas.* Matth. 15. quo tacto quàm benè oſtendit Chriſtus qualem de ſua diuina bonitate fiduciam Euchariſtica menſa nos doceat, quòd nimirum, quandò res eò perueniunt, vt humano auxilio penitùs deſtitutæ cenſeantur, credamus tunc nobis præſto adfuturum ipſum, qui ſeptem panibus, & paucis piſciculis ſupereffluenter ſatiauit quatuor millia hominum extra mulieres, & paruulos, & qui pauit ſuperabundanter quinque panibus hordeaceis, & duobus piſcibus quaſi quinq; millia hominũ,
C Ioan. 6. & Iſraelitis in deſerto omni alimonia carentibus copioſam ab æthere ſuppeditauit eſcam. *Qui mandauit nubibus deſuper, & ianuas cæli aperuit. Et pluit illis manna ad manducandum, & panem cæli dedit eis, & cibaria miſit eis in abundantia.* Pſal. 77.

Marci 8.
Lucæ 9.
D. Ambr.
Matth. 15.
Ioan. 6.
Pſal. 77.

Pluebat cælum iuſſu Dei ſingulis diebus manna, vt eo veſcerentur Iſraelitæ peregrinantes in deſerto, ſed excepto Sabbato in alteram diem ſeruari prohibitum illis erat, ità vt ſi ſeruaretur, ſtatim computreſceret, & vermibus ſcateret. Cur hoc? notiſſimum Euchariſtiæ ſymbolum manna illud erat, hinc igitur inſtruimur, quomodò ſollicitudinẽ no-
D ſtram in auctorem talis cibi proijcere debeamus.

Sæpiùs diximus ſacram Altaris menſam nomine lactis compellari. Irenæus lib. 4. cap. 74. *Ille, qui erat panis verus, & perfectus, Patris lac nobis ſe ipſum præſtitit, quod erat ſecundum hominem eius aduentus, vt quaſi à mamilla carnis eius enutriti, & per talem lactationem aſſueti manducare, & bibere verbum Dei in nobis ipſis cũ continere poſſimus.* Quarè ſi Chriſtus matris munere ergà menſæ Euchariſticæ accumbentes fungitur, etiam hi inſtar infantulorum lactentium, qui maternæ

Irenæus.

pietati fidentes nullam ſui curam de cætero habere ſciunt, in finu diuinæ bonitatis ſuauiſſimè conquieſcere debent, hinc ſibi omnia pollicentes.

Vulneraſti cor meum ſoror mea ſponſa, vulneraſti cor meum in vno oculorum tuorum, & in vno crine colli tui.

NOTVLA III.

Adeò eximiam ſanctitatem aſſequitur per Euchariſtiam deuotè ſumptam anima fidelis, vt in re quacunq; minima diuino ſponſo placere maximè ſtudeat, quod illi acceptiſſimum eſt.

RES, quæ, quia ſunt exiguæ quantitatis, non facilè diſcerni poſſunt, vt clarius intueamur, vno oculo aperto retento alterum claudere ſolemus, quia ſic virtus viſiua in ſe magis vnita efficacior, & intenſior redditur; hoc etiam obſeruant, qui è tormento bellico plumbeum globulum in præfixum ſcopum collineant; quarè dum ſponſus diuinus ſe vulneratum, ſeu ſibi cor ablatum in vno oculorum ſponſæ dicit, indicat quàm vehementer rapiatur in amorem deuotæ animæ, quæ eò perfectionis, virtute maximè Euchariſtiæ, deuenit, vt actiones ſuas quaſcunq; minimas in Dei obſequium dirigat, & de hoc ſemper cogitet, quod ſubſequentia verba innuunt, *in vno crine colli tui,* crinis enim ſat notus eſt cogitationis noſtræ typus.

D. Auguſt.

Iã adnotauimus in explicatione verſ. 2. huius capitis ex D. Auguſtino lib. 2. Euang. quæſt. Lazarum eſurientem, & cupientem ſaturari de micis, quæ cadebant de menſa diuitis, typum fuiſſe Chriſti exiſtentis in Euchariſtia; ſed quænam ſunt hæ micæ, niſi res paruæ, & exiguæ, quæquè nullius videntur eſſe exiſtimationis? has maximè appetit Chriſtus, ideſt minutiſſimas quaslibet actiones noſtras in ſui obſequium directas, cui appetitioni ſatisfaciens ſponſa, dum ſedula vacat quemlibet affectum ſuum, &

Minimas quaſq; actiones in ſui obſequium vt dirigamus, maximè appetit Dominus.

A cogitatum etiam in minimis rebus dirigere ad Dei gloriam, commendatur his verbis: *Vulneraſti cor meum, &c.*

Vitulus ille tenerrimus, & optimus allatus ab Abraham de armento, vt conditetur in epulas trium illorum virorũ, quos hoſpitio exceperat, Chriſti corporis typus fuit, vt inter alios adnotat Iſidorus Hiſpalenſis comment. in Geneſim cap. 14. *Iſte autem* (inquit) *vitulus tener ſaginatus, Domini Ieſu Chriſti eſt corpus, hic eſt vitulus Dominici corporis, &c.* Sic etiam iubebat Dominus Exodi 12. immolari agnum anniculum tenerrimũ deſignantem Sacramentum Euchariſticum. B Sub hac vtraq; figura optimi, & tenerrimi cibi declaratur, quàm delicatè nobiſcum agat Chriſtus in ſacro cõuiuio, vndè facilè anima conuiua diſcit delicatè etiam ſe gerere in vita ſpirituali, & in minimis quibuſquè operam omnem nauare, vt ea Deo grata, & iucunda ſint.

Iſid. Hiſpal.

Exod. 12.

In ſacro conuiuio in minimis quibuſquè operã Deo nauare diſcit anima, vt grata Deo reddatur.

Euchariſticam menſam ſymbolicè ſignificatam fuiſſe in illo conuiuio, quo Chriſtus in loco cãpeſtri ſaturauit quinque panibus hordeaceis, & duobus piſcibus quinq; millia hominum, ſat vulgatum eſt. Sed quale myſterium in hoc, quòd mandauerit diſcipulis, vt colligerent fragmenta? *Colligite quæ ſuperauerunt fragmenta, ne pereant.* C Ioan. 6. nimirum vt hinc diſceremus, quàm illi gratum ſit poſt Euchariſticam refectionem ſolertia, & accurata diligentia, ne exigua, & modica quæcunq; actio noſtra ſuo fruſtretur fine, ſed in diuinam gloriã ordinetur, iuxta illud D. Pauli. *Omnia quæcunq; agitis, in gloriam Dei facite.* Et ſanè dum Chriſtus in qualibet tantilla, & minore minima parte ſpeciei conſecratæ ſe totum nobis omni cum affectu communicat, hoc maximè à nobis exigere videtur, vt in quocunq; opere quãtumuis minutulo, & tantillo, quod nos præſtamus, ſimul omnem cordis noſtri affectum ipſi exhibeamus. D Ad hoc alluſiſſe videtur D. Gaudentius ſerm. 19. ad Neophytos. *Contendite pulli generoſi ad ſacram offam, in qua eſt vita, & ex cæleſti illo cibo mica non cadat*; mica, inquam, ſcilicet quælibet particula non ſit nobis abſq; fructu, dum nos ſcimus in ea totum Chriſtum, & omnem eius amoris affectũ adeſſe.

Ioan. 6.

Valdè gratũ Domino poſt Euchariſticã refectionẽ curare, vt minima quæq; actio noſtra ad Dei gloriã dirigatur.

D. Gauden.

Spicilegium ſolerti induſtria agentem Moabitidem puellam Ruth nomine, ad prandium amanter inuitauit perhumanus Booz. *Quandò hora veſcendi fuerit, veni huc, & comede panem, & intinge buccellam tuam in aceto.* Ruth 2. Hic quoquè ſuis mandauit meſſoribus, ne eam à

Ruth 2.

colli-

colligendis ſpicis retraherent, quin data opera demeſſarum ſegetum portionẽ aliquam eidem ſuppeditarent. *Præcepit autem Booz pueris ſuis, dicens: Etiamſi vobiſcum metere voluerit, ne probibeatis eam: & de veſtris quoq; manipulis proijcite de induſtria, & remanere permittite, vt abſq; rubore colligat, & colligentem nemo corripiat.* ibidem. E cortice huius hiſtoriæ ſpiritalis ſenſus medullam enucleemus; Ruth inuitata ad comedendum à Booz de Bethleem veniente, animam deſignat à Chriſto ad Euchariſticum panem comedendum vocatam, cui interpretamento fauet Hugo Catenſis in cap. 17. Prou. & accinit nomen Bethleem, quod domum panis ſignificat; Ruth autem in colligendis à meſſoribus de relictis ariſtis, dum ſedula inſudat, omnemquè nauat operam, diligentiam exactam, atq; laborem indefeſſum illius, vt ego crediderim, myſticè prælineauit, qui in cunctis, vel etiam minutulis operibus, quæ à multis parui fieri ſolent, accuratè ſtudet, plurimùmq; aduigilat Deo placere. Hic verò, quot diuinæ gratiæ acceſſionibus locupletetur, optimè præmõſtrauit proiecta à meſsoribus, Booz ita iubente, in fauorem Ruth manipulorum pars.

Ibidem

Hugo Caten.

Quàm pulchræ ſunt mammæ tuæ ſoror mea ſponſa! pulchriora ſunt vbera tua vino, & odor vnguentorum tuorũ ſuper omnia aromata.
Verſ. 10.

C

Indicatur ſenſus ad corticem litteræ.

PRopter vocem Hebræam דודיך *dodecha*, quæ & ſignificat amores, & mãmas, aliqui in ea ſunt hic ſententia, vt putent laudari ſponſæ amores, non autem vbera; communior interpretatio affirmat commendari vbera, quæ licèt nuper commendata fuerint cõparatione hinnulorum paſcentium in lilijs, nouo hìc encomio ſupra vinum extolluntur. Quarè ſi hoc plurimum valet ad robur conferendum, quod propterea Conſtantinus Imperator, & alij inſignes in bello duces, qualis fuit Honorius, & Arcadius, militibus propinabant, & Homerus Hecubam ſic

D

Conſtant. Imper.
Honorius,
Arcadius.
Homerus,

A alloquentem Iliade 6. inducit.

——— Corpora magna virorum
Dulcia vina leuant, animiſq; & viribus augent.

Et ſenex quidam copioſè hauſto vino ad certamen inflammatus ſic fatur apud Anacreontem.

Ego iam ſenex quidem ſum,
Iuuenes tamen bibendo
Supero, choroſquè ducens,
Baculi loco gero vtrem;
Ferula nec vllus vſus.
Cupiaſnè dimicare?
Veniaſquè, dimiceſquè.

Anacreon.

Maioris efficacitatis prædicantur hic vbera ſponſæ ad augendas amoris vires. B Præterea ſi vinum gaudij, & hilaritatis fons eſt, quod etiam notauit Plato 2. de legibus, vberiorem voluptatem, & exultationem à mammis ſponſæ promanare innuit ſponſus; & pro hac explicatione facit, quod pro *quàm pulchra*, ex Hebræo verti poteſt, *quàm bona*.

Plato.

Et odor vnguentorum tuorum ſuper omnia aromata. Alludit ad morem puellarum deferentium inter vbera ad pectus odoratos flores, tum ad decorem, & ornatum, tum ad diffundendum halitum gratiſſimum. Nec mirum, ſi odor vnguentorum ſponſæ præferatur cunctis aromatibus, quia ardenter amanti quidquid fragrantiæ à dilecta exhalat, ſuauiùs olere ſolet, quàm quæcunq; aromata ſpontè nata, vel vnguentorũ compoſitiones in myropolijs confectæ. Demùm vocatur ſimul hic ſoror, & ſponſa ad excludendam omnem impudici amoris ſuſpicionem.

C

Quàm

A *Quàm pulchræ ſunt mammæ tuæ ſoror mea Sponſa! pulchriora ſunt vbera tua vino, & odor vnguentorum tuorũ ſuper omnia aromata.*

Enucleatur ſenſus ſpiritalis Eucharistiam reſpiciens.

NOTVLA VNICA.

B Commendatur hìc affectus, quẽ concepit pia anima in Sacra menſa vacandi ſaluti animarum ſuauitate magis, quàm violentia, vel nimio rigore.

Clem. Alexand.

MAmmæ lactis fontes, tenerè diligentis, & compatiêtis animi ſunt ſymbola; vndè Clemens Alexandrinus 1. pædagog. cap.6. hæc de lacte. *Hic autem ſanguis naturali cõuerſus coctione, poſtquam concepit mater, & vterum gerit, conſentiente, & compatiente, vt ita dicam, pietate effloreſcit, & ſeneſcit, vt infans ſit abſquè metu: & quod carnis quidem eſt, humidus eſt ſanguis, vt qui ſit veluti quædam caro humida; id autem ſanguinis, quod eſt ſuauius, & ſubtilius, eſt lac.* Vinum verò furoris typus eſt, quia homines in furorem conciſare valet, & bellnarnm furor etiam vino magis accẽditur, vt notat D. Ambroſius de Elia, & ieiunio cap. 14. *Aſperiores etiam ipſas feras reddit, ſi vini contigerit odor,*

Vinum furoris typus.

D. Ambr.

Chriſtus in Euchariſtia matris munere fungitur.

Chryſoſt.

Chriſtum in Euchariſtia matris munere fungi, eleganter tradit Chryſoſtomus in pſal. 50. *Parit mulier, nec nutrix efficitur: pudet enim nutricem effici, quæ mater effecta eſt. At non ita Chriſtus: vt nos progenuit, ita etiam aluit. Ac propterea ciborum, quorum loco carne ſua nos paſcit, ac poculi vice, cruore ſuo nos potauit.* Verùm ſi maternummlac matris mores, & indolem in lactentes filios transfundit, etiam lac Euchariſticum, quo Chriſtus matris inſtar fideles alit, niſi obex ponatur, maternum affectum communicabit; quarè ſicut matres ſerena fronte, placido vultu, varijſq; amoris blandimentis filijs papillas ſorbillandas præbent, ita qui cum lacte Euchariſtico piæ matris affectum hauſerunt, proximis, quos vt filios diligunt, benignitatis lac, non autem rigoroſæ potentiæ vinũ propinant, quo lenitatis ſpiritu illis magis prolunt, & faciliùs ad ſectanda virtutum veſtigia alliciunt. Dum igitur mammæ hic præferuntur vino, ſignificatur quod ſponſa ab Euchariſtica alimonia talem ergà proximum traxit amorem tenerrimum, vt vacans ſaluti animarum blandum, indulgentiorem, & ſuauem ſe demonſtret, niſi ad corrigendam aliquandò alicuius peruicaciam cogatur vti rigore.

Ab Euchariſtica mẽſa talis ergà proximum trahitur amor, vt blãdũ ſe in animarũ ſalute procurãda quiſq; demonſtret.

Matth.24.

Chryſoſt.

Vbicunquè fuerit corpus, illic congregabuntur & aquilæ. In his aquilis deſignari ſacræ menſæ participes, prænotauimus ſupra verſic. 4. notula 3. ex D. Chryſoſtomo, & conſequenter aquilæ proprietates illis conuenire. Porrò aquila adeò tenerè quos peperit filios diligit, vt Aldrouando locupletiſſimo teſte in hiſtoria de auibus lib. 1. ergà eoſdem, ſi quandò ægrotare contingat, magna indulgẽtia, ac benignitate vtatur. Vbi enim ob ſtomachi debilitatem, ſolidiorem cibum concoquere nequeant, tum ſanguinem è præda exuctum, oreque hauſtum ino, in os pullorum parentes euomunt, hoc pacto leui, ac digeſtu facili recreantes cibo, qui morbo fracti duriuſculum, ſeu C difficiliorem conficere non poſſunt. Ità qui negotio cooperandi animarum ſaluti operam nauat, modis beneuolis, & ſuauibus vti debet cũ proximis, qui ſpiritu nondũ adulti, ſed inſtar paruulorũ infirmi, & imbecilles ſunt in via virtutis; his enim veluti facilioribus alimentis refecti paulatim adoleſcunt, & robuſtiores euadunt, quod ſe obſeruaſſe teſtatur Apoſtolus 1. ad Corinth.3. *Lac vobis potum dedi.*

Aldrouãd.

Qui ſaluti vacat animarum, modis beneuolis vti debet.

1. ad Corinth.3.

Adoriturus Ioſue vrbẽ Iericho à Numine edocetur inauditam obſidionis normam ſeruare, quippè circumducendam arcam fœderis per circuitus muro- D rum ſeptem diebus, quorum poſtremo præire debebant Sacerdotes, Iubilei tubis ſonum edentes, vt Ioſue 6. refertur. Sed cur Dominus non præcepit, vt bellatores ſeligerentur robuſtioris corporis, laboris magis patientes, ſpiritu maſculo, & ardenti inſigniores, quibus cohors valida, & armorum fulgore, & ſtrepitu terrifica inſtrueretur, quæ arcam præcederet in circuitione? hæc enim ad hoſtibus obſeſſis metum incutiendum, faciliùſq; eos ſubiugandos aptiſſima eſſe videbatur. Sed agnoſco ſacramentum; Sacerdotes illi arcam præeuntes ad expugnandam Ierichontinam ciuitatem,

Ioſue 6.

eos repræſentant, qui ab Euchariſtiæ virtute (cuius notiſſima figura fuit arca) ſtimulantur ad debellanda in proximis peccata; quod munus quia non violento rigore, ſed blando affectu obeunt; ad hoc præſignandum non ſatis accommodata erat acies ex viris ſtrenuiſſimis clypeo munitis, gladio, & haſta minitantibus, quæ arcam præcedat, compacta, ſed appoſitum admodum huius typum expreſſerunt Sacerdotes inermes, ſolùm tubis concinentes, in quibus nulla erat vis, omnis exulabat impetus. Eidẽ exiſtimationi ſuffragantur feſtiuæ tubæ Iubilei anni ante arcam inſonantes, caſtrenſibus verò eliminatis, de quibus

Num. 10. Numer. 10. Etenim anno Iubilei omnia pacata erant, ſumma dominabatur tranquillitas, quarè aptè ſatis Iubilei tubis ſpiritales magiſtri indicantur, qui hilari benignitate, placido vultu, verborum ſuauitate peccatorum animos ineſcant, & ſic charitatis vinculis ad Deum faciliùs attrahunt.

Spirituales magiſtri ſũma benignitate peccatorum animos ineſcare debẽt, vt illos ad Deũ faciliùs attrahant.

Moyſes menſe primo anni ſecundi ab egreſſu de terra Aegypti Iſraelitis comitantibus ad Sinai deſerta cùm peruenisſet, pluribus iam ante lapſis menſibus enutritus admirabili illo manna (quod æther cœpit depluere decima quinta menſis ſecundi à memorato diſceſſu, vt Exodi cap. 16. enarrat) exorabat Hobab filium Raguelis, vt ſecũ graderetur ad promiſſam terram Abrahæ ſoboli, ſpe futuri emolumenti non vulgaris propoſita; quo detrectante, & reditum ad lares meditante, ſubſumit & ingeminat Moyſes preces, addit & eius opera plurimùm indigere; *Noli, inquit, nos relinquere; tu enim noſti, in quibus locis per deſertum caſtra ponere debeamus, & eris ductor*

Num. 10. *noſter*. Numer. 10. Sed nullum fuiſſe huius viri ducatu opus, benè notat Cor-

Cornel. à Lapide. nelius à Lapide in prææallatum locum, vbi hæc habet. *Dixit verò hoc Moſes ad Hobab, non quaſi opera, & ductu eius indigeret, vtpotè qui columna nubis foriſecùs, & intrinſecùs Deo, vel Angelo erudiebatur, diſcebatq; quo loco ponẽda eſſent caſtra; quippè in ea regione, puta in deſerto hoc per quadraginta annos paſcens oues, tàm, vel magis verſatus erat, quàm Hobab*. Quam igitur ob cauſam Moſes ſic inſtanter precatur Hobab, ne diſcedat, & ducis quoq; titulum ei offert? O Moſis ſapientiam! O zelum! O ſapientiam zelantem! O zelum ſapientem! Hobab falſorum Numinum ſuperſtitioſus erat cultor, vt autem ab illa vana Religione ad veram pelliceretur, ad quod plurimùm conducebat à commercio Ethnicorum ſequeſtrari, Moyſes omni vrbana, & ingemi-

A nata ſupplicatione, magnarumq; pollicitationũ lenocinio allectat, ne recedat, & verba, quæ aliqualem adulationis ſpeciem referre videntur, compoſita adhibet. Myſtica pro noſtro ſcopo eruamus; Moyſes manna paſtus, quod exploratum erat Euchariſtiæ ſymbolum, & paganum Hobab ab idololatria ad veri Numinis cultũ pertrahẽs omni orationis lenitate, & locutione adeò blanda vſq; ad colorẽ adulationis, nobile ſchema efformat viri fidelis, qui à ſacræ menſæ refectione eum ſpiritum ſaluti proximorum incumbendi hauſit, qui cum omni poſſibili indulgentia, & verborum lenitudine coniunctus eſt. Occurrit hic Bruno allegatus à

Fidelis anima talẽ haurit à ſacra menſa lenitatis ſpiritũ vt cũ omni indulgentia proximorũ ſalutẽ curet Bruno.

B Tilmanno in allegorijs ad præaductum Numer. cap. *Quid eſt, inquit, quòd Moyſes gentilem hominem ductorem exercitus ponere vult, cuius ipſe Dominus ductor erat? Sciendum autem, quòd homo vanus, & ſuperbus, niſi quibuſdam laudibus, & blanditijs, ſua ſalutis conſilijs non acquieſceret; vndè & nobis regula datur, potentes homines, & ſuperbos etiam quibuſdam velut adulationibus ad iuſtitiam, & veritatem conuertere, non eſſe peccatum.*

C *Fauus diſtillans labia tua ſponſa, mel & lac ſub lingua tua: & odor veſtimentorum tuorũ ſicut odor thuris. Verſ. 11.*

Indicatur ſenſus ad corticem litteræ.

Extollitur ſponſa hic à ſuauitate loquendi, & à ſuaueolentia veſtimentorũ, mel enim, & lac notiſſima ſunt dulciſſimæ eloquentiæ ſymbola, tàm apud profanos, quàm ſacros auctores. Prouerb. 16. *Fauus mel-* Prou. 16.

D *lis, compoſita verba*. Vide Pierium Valerianum lib. 26. Pindarus Nemeorum ode 3. propè finem Ariſtoclidem alloquens ait. Salue amice, ego tibi hoc mitto mel mixtum albo cum lacte. Pier. Valer. Pindar.

——— χαῖρε
φίλος. ἐγὼ τόδε τοι
πέμπω μεμιγμένον μέλι λευκῷ
σὺν γαλάκτι.

Quod verò dicitur, *ſub lingua tua*, cum Ghislerio puto periphraſim cordis eſſe, ſic enim eadem phraſi cor indicatur Pſ. 10. *ſub lingua eius labor, & dolor*. & Iob 20. Ghisler. Pſal. 10. Iob 20.

20. *Cùm dulce fuerit in ore eius malum, abſcondet illud ſub lingua ſua*: vndè cor videtur eſſe veluti quoddam promptuariú ſuggerens linguæ verba, quæ proferenda ſunt, iuxtà illud Matth. 12. *Ex abundantia cordis os loquitur*, in quo ſenſu etiam accipitur illud Matth. 15. *quæ procedunt de ore, de corde exeunt*; Quaſi dicat ſponſus: Adeò cor tibi dulceſcit, ò dilecta, vt verba, quæ ex illo per labia tua prodeunt, ſuauitatem mihi inſtillent, inſtar faui dulciſſimo melle ſtillantis: ex indumentis verò tuis ſic amœni odores efflant, vt odorari me putem ipſam thuris fragrantiam.

Matth. 12. Matth. 15.

Fauus diſtillans labia tua ſponſa, mel, & lac ſub lingua tua: & odor veſtimentorum tuorũ ſicut odor thuris.

Enucleatur ſenſus ſpiritalis Euchariſtiam reſpiciens.

NOTVLA I.

Dulceſcit Euchariſtica alimonia animæ candore puritatis nitenti.

Drogont. DRogontius de Sacramento Dominicæ paſſionis Euchariſticum cibum ob diuerſos effectus, quos in animis operatur, diuerſis nominibus, aliàs mellis, fontis aliàs, aliàs panis compellari dicit, cuius verba ſubijcio. *Et quid amplius dicam? vnus, idemq; cibus, & api mel, & ceruo fons aquæ, & panis cor hominis confirmat. Hic eſt panis ſolans, ſanat ægrotum, reuocat ſanatum, faciem exhilarat, omne delectamentum, & omnem ſuauitatis ſaporem habet.* Expende, *mel api*, ideſt mellis dulcedinem, & ſuauiſſimum nectar in hoc diuino cibo delibat anima api ſimillima.

Inter alia, quæ in ape ſunt admiranda, eſt eximia puritas, de qua re teſtes locupletiſſimi ſunt, Auguſtinus de ciuitate lib. 15. cap. 27. *Alia quippè animantia ſunt, quæ de quibuſquè rebus ſine concubitu ità naſcuntur, vt poſtea concũbant, & generent, ſicut muſcæ; alia verò, in quibus nihil ſit maris, & fœminæ, ſicut apes.* Didymus de apibus. *Eſt hoc animal*, inquit, *per excellentiam purum, nulli rei grauiter olenti, atquè immundæ inſidens.* Plinius lib. 11. cap. 6. *Apis enim coitus viſus eſt nunquàm.* Virgilius 4. Georgic.

Auguſtin. Didymus. Plin. Virgil.

Illũ adeò placuiſſe apibus mirabere morẽ,
Quòd nec concubitu indulgent, nec corpora ſegnes
In Venerẽ ſoluunt, aut fœtus nixibus edũt;
Verùm ipſæ folijs natos, & ſuauibus herbis
Ore legunt.

Et Columella cap. 5. addit. *Verùm maximè cuſtodiendum eſt curatori, qui apes nutrit, cùm alueos tractare debebit, vt pridiè caſtus ſit à rebus Venereis.* Euchariſtici igitur cibi ſuauitatem ſingulariter degustare ſolet is, qui ad apis exemplar ob omni fœditate ſe abducens vni ſtudet puritati, & cordis munditiei. Sed nonnè hoc etiam indicatur hic, dum mel, lacti copulatur? *Mel, & lac ſub lingua tua*: lac enim candidi, ſinceri, & puri animi ſymbolum eſt ob candorem, quem in ſe habet, & quia eſt cibus paruulorum.

Columella. Euchariſtici cibi ſuauitas deguſtatur ab eo qui velut apis vni ſtudet puritati.

Innumera exépla in huius rei comprobatione afferri poſſent, aliqua ſubijcio. Cæſarius lib. 9. cap. 39. ſic ſcribit. *Noui quandam ſanctimonialem ordinis noſtri, quæ illam accepit à Domino gratiam, vt quandò communicat, tantam ex ipſo ſacro corpore dulcedinem ſentiat, ac ſi mel reciperet: non ſaporem panis, ſed mellis, vt dixi, in maſticatione ſenſit tota illa die, maximè ante perceptionem cibi corporalis, ſaliuam habens mellifluam. Nec mirum, legitur enim de mãna, quòd guſtus eius fuerit quaſi ſimilæ cum melle. Eſt autem eadem ſanctimonialis, virgo vitæ venerabilis, cuius perſonam ſupprimo, eo quòd adhuc viuat, & ſe prodi non permittat.* Et cap. 40. idem Cæſarius refert. *Similem gratiam, & fortè maiorem audiui collatam fuiſſe Dominæ Alheydi primæ Abbatiſſæ Monaſterij ciuitatis Veſtualiæ: hæc quotieſcunq; corpus Domini à Sacerdote ſuſcepit, non panis ſoliditatem inter dentes, neq; panis ſaporem inter fauces ſenſit, ſed ipſum Sacramentum quaſi fauus mellis ſine maſticatione per guttur eius in ventrem defluxit ſic, vt mira ſuauitate omnia eius interiora replerentur: quandò defuncta eſt, Dominus Florentius Abbas de campo S. Mariæ, qui pater eius fuerat ſpiritualis, atq; confeſſor poſt ſepulturam eius omnibus, qui confluxerant, eandem gratiam prædicauit.* Et cap. 46. *Quædam religioſa Virgo, ſæcularis tamen, cùm à Sacerdote ſuo corpus Domini peteret, ille iratus cum indignatione reſpondit; vos mulieres ſemper vultis communicare ſecundùm libitum veſtrum, & non dedit ei. Illa verò per totam Miſſam, & poſtea, diù in ore, & in gutture ſuo tantam ſenſit dulcedinem, vt non dubitaret adeſſe totius dulcedinis auctorem.* Porrò non

Cæſar. Idem

mirum

mirum ſi dulciſſimo nectare in aliorum etiam delicium, & oblectamentum ſtillent labia ſponſæ, etenim ſub lingua eius, ſcilicet intra cor diuina Euchariſticæ refectionis dulcedo abundat, quæ facilè erumpit ad verba, quæ dilecta Dei ſuauiſſimè profert. Accinit D. Thomas opuſc. 58. ſerm. 32. *Quia ſub lingua, ideſt in corde plena es ſpirituali dulcedine, ideircò abundas vtili, & dulci locutione. Matth. 12. Ex abundantia cordis os loquitur, ſicut de vaſe, ſic eſt de corde. Vas plenum ſelle effundit amaritudinem, plenum melle dulcedinem. Vndè Luc. 6. Bonus homo de bono theſauro cordis ſui profert bonum, & è conuerſo.*

D. Thom.

Mel, & lac ſub lingua tua.

NOTVLA II.

Beata Virgo perfectiori modo, quàm cæteræ puræ creaturæ Euchariſtici cibi ſuauitatem deguſtauit.

INter alia damna, quæ ex vetiti pomi eſu ad nos Protoparens cum tranſfuſione culpæ originariæ deriuauit, eſt, quòd homo redditus fuerit malè diſpoſitus ad cæleſtes delicias, & præcipuè, quæ in ſacra Altaris alimonia deliteſcunt, deguſtandas, quod egregiè adnotauit D. Bernardus ſerm. 85. in Cantic. *Sapientia*, inquit, *à ſapore denominatur, quod virtuti accedens quoddã veluti condimentum ſapidam reddat, quæ per ſe inſulſa quodammodo, & aſpera ſentiebatur. Hunc ſaporem perdidimus ab ipſo penè exortu generis noſtri. Ex quo cordis palatum, ſenſu carnis præualente, infecit virus ſerpentis antiqui, cæpit anima non ſapere bonum, ac ſapor noxius ſubintrare.* Sicut igitur qui manducat, ita lingua, palatoq; diſpoſitus eſſe debet, vt cibi ſapore, quem deguſtat, capiatur, non offendatur; ſunt enim quidam, quibus morbi vitio mel amarum videatur, inquit Seneca epiſt. 109. ità qui Altaris ferculum ſumit, ſpiritale palatum habeat neceſſe eſt nullo malo ſapore corruptum, aut vitiatum, ad illius ſupercæleſtis eſcæ ſuauitatem percipiendam. Quarè cùm ſanctiſſima Dei parens ex ſingulari ſuperni Numinis priuilegio à primordiali noxa immunis fuerit, profectò liquet ſuauitatem ex ipſo ſuauitatis fonte, Eu-

D. Bernard.

Senec.

Qui Altaris ferculũ ſumit, ſpiritale palatũ habeat neceſſe eſt nullo malo ſapore vitiatũ

A charistico ſcilicet Sacramento hauſiſſe vberiorem præ cæteris mortalibus, qui originaria lue inficiuntur, & licèt baptiſmatis lauacro emundati, in illis tamẽ contracti contagij veſtigium aliquod, quod peccati fomes à Theologis nuncupatur, remanet. Hanc ſpecialem prærogatiuam Virginis innui à ſupremo Flamine hac clauſula, *mel, & lac ſub lingua tua*, pietas probabilitati iuncta ſuadet: ſicut enim mel diuinam deſignat dulcedinem, vndè Eccleſiaſt. 14. *Spiritus meus ſuper mel dulcis, & hæreditas mea ſuper mel, & fauum*; ità lac ſuo candore puritatem denotat, vt præcedenti notula admonuimus: appoſitè igitur ad in- B dicandum ſummum delicium, quo perfundebatur in diuini pabuli ſumptione Beatiſſima Virgo, quia fuerit ſemper tota formoſa, tota illibata, tota nitida, mel, & lac ſub lingua eius dicitur.

Beatiſſima Virgo Euchariſtici fontis dulcedinẽ vberiorem præ cæteris mortalibus deguſtauit.

Eccleſ. 14.

Collige, cùm Sacramentum Euchariſticum magis pro ſola Virgine, quàm pro reliquis fidelibus ſimul ſumptis, fuerit inſtitutum, quod ſatis probauimus tom. 1. de Eminentia Deiparæ cap. 17. quæſt. 10. congruum valdè fuiſſe, vt à Deo ſingulariter præeligeretur, & ſeruaretur, ne eam originea labes contaminaret; ſic enim omni remota primordialis pomi contra diuinum mandatum à Protoplaſte noſtro comeſti, acerbitate, C quæ Euchariſticæ dulcedinis guſtum deſaporare ſolet, puriſſimo ore admirabilẽ illius ſacroſanctæ alimoniæ ſuauitatem abundè perſentire poterat.

Euchariſtia pro ſola Virgine magis, quàm pro cæteris fidelibus ſimul ſumptis inſtituta.

Dixi in titulo notulę, *inter puras creaturas*, vt Incarnatum Dei filium exciperem, ſicut enim hic ſanctitate, & puritate longè Virginem matrem ſuam ſuperabat, ita quando in cœna ſe ipſum communicauit, eminentioribus, & copioſioribus oblectamentis affectus eſt.

Quòd autem in cœna Redemptor noſter, quam inſtituerat, Euchariſtiam sũpſerit, docent Baſilius in Anaphora de calice loquens. *Benedixit, ſanctificauit,* D *ac guſtauit, & diuiſit diſcipulis ſuis.* Chryſoſt. hom. 83. in Matth. *Ipſe quoq; bibit ex eo, ne auditis verbis illius dicerent: quid ergò ſanguinem bibimus, & carnem comedimus? ac ideò perturbarentur. Nam cùm priùs de his loqueretur, multi ob verba ſolùm ſcandalum ſunt paſſi. Ne igitur id quoq; accideret, primus ipſe hoc fecit, vt tranquillo animo ad communicationem myſteriorum induceret.* D. Antoninus 1. p. cap. 6. tit. 5. §. 2. *Facta*, inquit, *conſecratione, & ipſe Sacramentum ſumpſit*; & poſtea ſubdit. *non quòd egeret, vel nouum effectum gratiæ ex eo ſuſciperet, ſed vt exemplum illud accipiendi nobis præberet.* D. Thomas 3. p.

Baſil.

Chryſo

Antonin.

D. Thomas

quæſt. 81. art. 1. & cum eo communiter
Vaſquez.
Theologi, quos citat Vaſquez tom. 3. in confirmatione, & explicatione citati articuli, vbi hoc maximè probari ex illo
Luc. 22.
Lucæ 22. *non bibam amodò de generatione vitis &c.* docet. De qua re etiam videri
Suarez.
poteſt Suarez tom. 3. in 3. p. in comment. eiuſdem articuli. Porrò quòd mirè ſacra illa ſumptione recreatus fuerit Chriſtus, colligi poteſt ex eo, quod docet S. Doctor memorato articulo in reſ-
D. Thomas
ponſione ad tertium.

Fauus diſtillans labia tua ſponſa, mel, & lac ſub lingua tua; & odor veſtimentorum tuorũ ſicut odor thuris.

NOTVLA III.

Suauiter ſapit Euchariſtia ei, qui eo animi ſenſu communicat, vt in ſpirituali tyrocinio ſe perpetuò eſſe meditetur.

Drogont.
IAM ex Drogontio prima notula Euchariſticũ Sacramentum ob diuinam dulcedinem, quæ in eo deguſtatur, melle ſignificari diximus, lacte verò ex cõmuni Patrum conſenſu cibus infantium in vita ſpirituali denotatur. hoc igitur encomio, quod illibatæ ſponſæ tribuitur à diuino ſponſo his verbis: *Fauus diſtillans labia tua ſponſa, mel & lac ſub lingua tua*, appoſitè ſignificatur anima ſancta, quæ delicijs cæleſtibus cumulatè perfunditur in ſacro conuiuio, & ſimul ita maiori ſanctitati inhiat, vt nihil perfectionis ſe attigiſſe, ſed ſemper eſſe ab exordio arbitretur, lactiſq; alimoniam inſtar paruuli in vita ſpirituali recenter nati affectet.

Prou. 9.
Sapientia (inquit Salomon cap. 9.) *immolauit victimas ſuas, miſcuit vinum, & propoſuit menſam ſuam. Si quis eſt paruulus, veniat ad me. Et inſipientibus locuta eſt: Venite, comedite panem meum.* Sacratæ Euchariſtiæ menſa hæc eſt, vt inter
Iſidor.
alios aduertit Iſidorus de vocatione gentium cap. 26. *Dei*, inquit, *ſapientia conſtituit domum ſanctam Eccleſiam, in qua mactauit ſui corporis hoſtias, in qua miſcuit vinum ſui ſanguinis in calice Sacramenti diuini & præparauit menſam, ideſt Altare Domini.* Sed quinam ſunt hi paruuli, &

A inſipientes, qui maximè inuitantur ad Euchariſticum conuiuium? Sanè qui inchoantes ſe perpetuo arbitrantur, & in primis vitæ ſpiritualis rudimentis hærere putant, nihil altum ſapiunt, ſed humiliter timent. Hos paruulos ad ſuauiſſimè epulandum in ſacra menſa Chriſtus Euchariſtici ſympoſij inſtitutor non admittit modò, ſed inuitat, allicit. *Si quis eſt paruulus, veniat ad me.*

Qui in primis vitę ſpiritualis rudimẽtis hęrere ſe putãt ad ſuauiſſimè epulandũ in ſacra menſa inuitãtur à Domino.

Pſal. 127.
Illud Pſal. 127. *filij tui ſicut nouellæ oliuarum in circuitu menſa tua*, de Euchariſtica menſa intelligitur à D. Chryſoſt.
D. Chryſ.
D. Thomas
hom. 61. ad populum, à D. Thoma, & ab Eccleſia in officio de feſto Corporis Chriſti. Sed cur Euchariſtici conuiuij
B commenſales æquantur nouellis, & recentibus oliuarum plantis? cur nõ adultis, & annoſis, quæ cum vberiorum frugum ſint feraces, aptiores videbantur ad ſignificandam ſpiritalem fœcunditatem, qua locupletantur epulantes in ſacro conuiuio? Verum, quia hi cum hac ſpiritali fertilitate ſimul eum animi ſenſum retinent, vt licèt multum proficiant in via perfectionis, ſemper tamen ſe incipere, & primo in limine verſari autument, rectè nouellis oliuarum aſſimilantur.

Cur cõmunicantes recentib⁹ oliuarũ plantis æquantur?

Inter alia emblemata, quibus non modò ad decorem, ſed ad altiſſima myſteria adumbranda condecorata erat men-
C ſa propoſitionis, in illius vmbilico erat peruenuſtus Mæander, de quo Ioſephus
Ioſephus.
lib. 3. antiq. cap. 7. ſcribit. *In menſa autem ſculptus erat Mæander magni pretij, gemmiſq. per medium, tanquam ſtellis variegatus.* Mæander genus quoddam picturæ, ſeu cælaturæ erat ad ſimilitudinẽ amnis, qui appellatur Mæander, ſeu Mæandrus, qui flexuoſis ambagibus ad fontem reuerti credatur; de quo Ouidiana Muſa
Ouid.
in epiſt. Deianiræ, ſic cecinit.

Mæander toties qui terris errat in iiſdem,
Qui lapſas in ſe ſæpè retorquet aquas.

Mæander itaq; cælatus in menſa propoſitionis Euchariſticam figurante formã exprimens Mæandri fluuij, qui ad origi-
D nem, à qua emanat, ſuos fluctus reuoluit, elegantiſſimum ſchema deſignat virtutis ab Euchariſtica menſa deriuantis, qua ad eam ſedentes mente ſemper recurrunt ad ſuæ vitæ ſpiritalis primordia, à quibus nondum ſe diſceſſiſſe arbitrantur.

Euchariſtię donũ eſt, ſe nondum è vitę ſpiritalis primordijs exceſſiſſe putare.

Aptari hic etiam poteſt, quod diximus de aquis Iordanis retrofluentibus ad ingreſſum arcæ ſupra ad verſic. *Si ignoras te &c.* cap. 1. notula 4.

Pergentibus in Emmauntinum oppidum duobus ex cœtu diſcipulorum apparuit Chriſtus iã à mortuis rediuiuus,

cum

cum quibus factus commenſalis, *accepit panẽ, & benedixit, ac fregit, & porrigebat illis; & aperti ſunt oculi eorum, & cognouerunt eum*. Luc. 24 & paucis interiectis ſubnectitur; *& ſurgentes eadem hora regreſſi ſunt in Ieruſalem*. Panem illum à Chriſto in ſuum corpus tranſubſtantiatũ fuiſſe plurium Patrum calculo affirmat ibidem Maldonatus, quod & nos alias ſatis probauimus: quocirca diſcipuli pane illo ſumpto reuertẽtes Ieruſalem, vbi Chriſtianæ vitæ exordia habuerunt, aptiſſimè denotant Dominici corporis alimonia paſtos eo ſpiritu imbui, vt ſemper mente redeant ad illud initium, quo vitæ mores ad normam Euangelicæ perfectionis componere cœperunt, in eoq; ſe adhuc verſari exiſtiment.

Luc. 24.
Maldonat.

Mel, & lac ſub lingua tua.

Richard. de S. Victore

RIchardus de S. Victore hic per mel intelligit Chriſti diuinitatem, per eius verò humanitatem, lac. D. verò Antoninus 1. part. tit. 6. cap. 2. §. 10. hæc verba, *mel, & lac ſub lingua tua*, ad Sacerdotem directa intelligit. *Benè dicit* (ait) *ſub lingua, eo quòd poſtquam Sacerdos ſuper hoſtiam verba conſecrationis finiuit, ibi eſt mel diuinitatis, & lac humanitatis*. quæ expoſitio occaſionem nobis præbet diſcutiendi nonnulla ad Scholaſticam Theologiã ſpectantia. Sit ergò

D. Anton.

PVNCTVM THEOLOGICVM

De ijs, quæ ex vi verborum ſunt in Euchariſtia.

DISQVISITIO I.

Quænam ſint in hoc Sacramẽto ex vi verborum, quæ verò per concomitantiam.

Cōc. Trid.

COnſtat ex definitione Cōcilij Tridentini ſeſſ. 13. cap. 3. quædam eſſe in Euchariſtia ex vi verborum, quædam autem ſolùm ex vi naturalis connexionis, & concomitãtiæ. Pro explicatione

Notandum, illud eſſe in Sacramento ex vi verborum cōſecrationis, ſiue quod idem eſt, ex vi Sacramenti, cuius præſentia per verba conſecrationis ſignificatur, ac proindè huius præſentia eſt omninò neceſſaria ad veritatem verborum: per concomitãtiam verò illud eſt in hoc Sacramento, cuius præſentia non ſignificatur per verba, nec eſt ad eorum veritatem neceſſarium, ſed quod eſt præſens ſolùm ratione naturalis connexionis cũ alio, quod eſt in Sacramento præſens ex vi verborum. Atq; hæc acceptio, & explicatio prædictorum terminorum cōmunis eſt apud Theologos.

Dico primò, ſub accidentibus panis in Euchariſtia ſolum Chriſti corpus eſſe præſens ex vi verborum, ſanguinem autem, animam, & diuinitatem ibidem eſſe tantùm per concomitantiam. Probatur, quia ſolum Chriſti corpus ſignificatur per verba conſecrationis panis, & præſentia ſolius corporis Chriſti neceſſariò requiritur ad veritatem eorundem verborum: contra verò ſanguis Chriſti, anima, & diuinitas ſunt quidem ſub ſpeciebus panis in Sacramento, vt conſtat, non tamen eorum præſentia per verba conſecrationis panis ſignificatur, nequè eſt neceſſaria ad veritatem eorundem verborum, vt patet, ſed tantùm ſunt in Sacramento, quia eorum præſentia per naturalem connexionem inter ipſa, & corpus Chriſti intercedentem exigitur à corpore; ergò ſolum corpus Chriſti eſt præſens in Euchariſtia ſub ſpeciebus panis ex vi verborum, ſanguis autem, anima, & diuinitas ſolùm per concomitantiam.

1. Cōcluſio. Sub panis accidẽtibus ſolũ Chriſti corpus eſt præſens ex vi verborũ; ſanguis verò, anima, & diuinitas tantùm per concomitãtiam.

Dico ſecundò, ſub ſpeciebus vini conſecrati ſolum ſanguinem Chriſti eſſe ex vi verborum; corpus verò, animam, & diuinitatem eſſe per concomitantiam. Quod dicitur de corpore, anima, & diuinitate, patet ex definitione Concilij Trident. ſeſſ. 13. cap. 3. Quod autem dicitur de ſanguine, non ſolùm liquet ex eodem Concilio ibidem, ſed etiam probatur, quia per verba conſecrationis vini ſolùm ſanguis Chriſti ſignificatur, verba autem conſecrationis cùm ſint practica, id efficiunt, quod formaliter ſignificant.

2. Cōcluſio. Sub ſpeciebus vini cōſecrati ſolũ ſanguis eſt ex vi verborũ; corpus verò anima & diuinitas per cōcomitantiam. Trident.

Dico tertiò, ſub vtriſque ſpeciebus Sacramentalibus nō eſſe accidentia corporis, & ſanguinis Chriſti ex vi verborũ, ſed tantùm per concomitantiam. Hæc eſt mens D. Thomæ quæſt. 76. art. 4. vbi expreſsè docet Chriſti quantitatem in hoc Sacramento ſolùm eſſe per concomitantiam, id autem potiori iure aſſerẽdum eſt de reliquis accidentibus. D. Thomam ſequuntur Suarez tom. 3. in 3. part. diſp. 51. ſect. 2. Coninch. dubio vnico in art. 2. num. 20. quæſtionis 76. S. Tho-

3. Cōcluſio. Sub vtriſq; ſpeciebus Sacramentalibus non ſunt accidẽtia corporis & ſanguinis Chriſti ex vi verborũ, ſed tantùm per cōcomitantiam.
D. Thom. Suarez. Coninch.

Thomæ; & alij communiter contra Vaſquez tom. 3. in 3. part. diſp. 187. cap. 4. & paucos alios. Probatur, quia illud tantùm, vt ſuprà diximus, eſt ex vi verborum in Sacramento, ſine quo veritas eorundem conſtare non poteſt; ſed veritas verborum poteſt conſtare etiam ſine accidentibus corporis, & ſanguinis; ergo &c. Minor probatur, quia ſi per diuinam potentiam omnia accidentia corporis Chriſti, & omnia accidentia ſanguinis relicta eius ſubſtantia, tollerentur, adhuc verba conſecrationis panis, & verba conſecrationis vini verificari poſſent.

Vaſquez.

Obiectio.

Sed contra hanc concluſionem obijcies: vox, *corpus*, in conſecratione ſignificat corpus heterogeneum, & organicum, quod præter ſubſtantiam includit accidentia, includit enim debitam proportionem membrorum, quæ ſine certa figura, denſitate, & raritate concipi nõ poteſt.

Reſponſio.

Reſpondeo diſtinguendo duplicem figuram, & organizationem; altera eſt ſubſtantialis, quæ conſiſtit in varia diſpoſitione materiæ per diuerſas formas ſubſtantiales partiales, exigitiuas diuerſarum diſpoſitionum, & accidentium, in qua includitur denſitas, & raritas ſubſtantialis, hoc eſt plures, aut pauciores partes ſubſtantiæ naturaliter exigitiuæ maioris, aut minoris quantitatis, huius, vel illius figuræ, & organizationis accidentalis, & hæc fit vi verborum; altera accidentalis per varias diſpoſitiones accidentales naturaliter conſequens ad priorem, & hæc fit tantùm concomitanter, & vi naturalis conuerſionis.

Addendum tamen eſt hic, cùm dicitur accidentia corporis, & ſanguinis, nõ eſſe in Euchariſtia ex vi verborum, ſed per concomitantiam, ſermonem eſſe de accidentibus, quæ Chriſti corpus, & ſanguis habet in cælo: cæterùm Chriſti corpus ex vi verborum ſub accidentibus panis habet illa accidentia, quæ formaliter inuoluit continentia paſſiua corporis ſub iiſdem accidentibus; ſimiliter ſanguis ſub accidentibus vini, ex vi verborum habet accidentia, quæ formaliter inuoluit cõtinentia paſſiua eiuſdem ſanguinis ſub accidentibus vini. Ratio eſt, quia hæc continentia per verba conſecrationis vini, illa verò continentia per verba conſecrationis panis ſignificatur.

4 Cõcluſio Verbũ diuinum non eſt hic virtute Sacramẽti, ſed concomitanter. Tridens.

Dico quartò: Verbum diuinum non eſt hic virtute Sacramenti, ſed concomitanter. Eſt Tridentini ſeſſ. 13. cap. 3. docentis diuinitatem eſſe hîc propter admirabilem illam eius cum corpore, & anima hypoſtaticam vnionem, ergo non

A virtute Sacramenti, nam ea tantùm dicuntur eſſe virtute Sacramenti, quæ ſunt vi verborum. Atqui ex Concilio diuinitas non eſt hic vi verborum, ſed ipſius cum anima, & corpore hypoſtaticæ vnionis. Quòd autem per diuinitatem intelligat Concilium etiam perſonã Verbi, conſtat; tum quia alioqui doctrina Concilij eſſet manca, tradit enim vniuerſalem regulam dignoſcendi ea, quæ in hoc Sacramento ſunt ex vi verborum, & quæ ex naturali concomitantia, ergo ſi per diuinitatem ſolùm intelligeret naturam diuinam, nihil docuiſſet de perſona Verbi; tum quia aſſignans rationem huius concomitantiæ, ait eſſe vnionem hy-

B poſtaticam, quæ primariò eſt à Verbo. Fundamentum, quia corpus, & ſanguis per ſe ſubſiſtentiam non important, ſolùm enim dicunt de formali concretam ſubſtantiam.

Sed obijcies primò, corpus, & sãguis, qui ſunt termini formales ſignificationis Sacramentalis exprimuntur per modum ſubſiſtentis, quia exprimuntur in concreto, & per ſe ſtantis, ergo important formaliter ſubſiſtentiam, non creatam, quæ in Chriſto non eſt, ergo increatam Verbi, quæ omnia in Chriſto ſubſiſtunt. Confirmatur, quia ex parte termini à quo non ſolùm ex vi verborum conuertitur materia panis, & vini, ſed etiam

1. Obiectio.

C eorum ſubſtantia, ergo ex parte termini ad quem non ſolùm ex vi verborum fit materia corporis, & ſanguinis, ſed etiam ſubſiſtentia, quia in conuerſione terminus ad quem ſuccedere debet, proportionatus termino à quo.

Reſpondeo negando antecedens. Ad cuius probationẽ dico exprimi per modum concreti ſubſtantiæ non ſubſiſtentis, & nomina corporis, & ſanguinis in conſecratione, licèt forſan quoad ſonum videantur eſſe concreta, re vera tamen quoad ſignificationem eſſe potiùs abſtracta, & nomen corporis non eſt concretum, vt homo, ſed eſt nomen ſignificans naturam corporis, vt partem, pars an-

Reſponſio.

D tem non ſubſiſtit, vel exiſtit per ſe; quarè licèt corpus participet de ſubſtantia totius, non tamen ſubſiſtentia illa ſignificatur nomine corporis, vel partis; idẽ diſcurrendũ eſt de ſanguine. Confirmatur, quia ſi corpus, & ſanguis importarent formaliter ſubſiſtentiam, dici non poſſet. corpus, aut ſanguinem Verbum aſſumpſiſſe, quia non poteſt dici, quòd Verbum aſſumpſit aliquod ſubſiſtens, propter quod dici non poteſt, Verbum aſſumpſit hominem, quia homo importat ſubſiſtentiam. Ad confirmationem dico ſubſiſtentiam panis, & vini cõuerti.

con-

concomitanter ad conuerſionem ſubſtātiæ; concomitantia autem conſiſtit in hoc, quòd, cùm ſubſiſtentia creata ſit modus ſubſtantiæ, nequit ſubſtantia conuerti non conuerſo eius modo.

2. Obiectio. Obijcies ſecundò, pronomen, *meum*, in perſona Chriſti prolatum importat vnionem corporis cum Verbo, eſt enim corpus Verbi formaliter per vnionem.

Reſponſio. Reſpondeo cōcedendo per illud pronomen, *meum*, ſignificari quidem, quòd illud corpus ſit vnitum Verbo, non tamen ſignificari, quòd, prout eſt ſub illis accidentibus, ſit vnitum Verbo; nam licet in Sacramento non replicaretur cū vnione ad Verbum, modò illam retineret extra Sacramentum, adhuc pronomen, *meum*, verificaretur; ſicut ſi Deus replicaret corpus meum Romæ ſine vnione cum anima, verè dicere poſsem, *hoc eſt corpus meum*, ergò etiam ſi in Sacramento non replicaretur corpus Chriſti cum vnione ad Verbum, adhuc Sacerdos in perſona Chriſti verè diceret, *Hoc eſt corpus meum*, propter vnionem, quam retinet cum Verbo extra Sacramentum. Sotus. Lege Sotum in 4. diſt. 10. qu. 1. art. 1. §. *Aliter tamen arguitur*.

Aduertendum eſt autem hic, cùm dicitur Verbum eſse in Euchariſtia per cōcomitantiam, ſenſum eſse, quòd ita ſit in Sacramento Euchariſtiæ, vt ſi per impoſſibile non eſset vbiquè per immenſitatem, deberet tamen eſse in Euchariſtia propter vnionem hypoſtaticam cum natura humana.

Corollar. 1. Ex dictis colligitur, quòd etiam Pater, & Spiritus Sanctus ſunt per concomitantiam ſub accidentibus panis, & vini, nempè propter connexionem, quā habent cum Verbo, à quo ſunt omninò inſeparabiles: eſt verò diſcrimen inter præſentiā Verbi in Euchariſtia, & præſentiam reliquarum perſonarum, quod in eo conſiſtit, quòd Verbum ſecundùm corpus, quod in ſe habet, vel ſuſtentat, ſubſtet accidentibus panis, & denominationes, quæ pani tribuebātur, poſſint etiam tribui ſuppoſito Verbi, ita vt demonſtratis accidentibus panis, aut vini poſſimus dicere, *Hic eſt Deus*, *Hic eſt Filius Dei*, ſcilicet ob communicationem idiomatum humanitati, non autem poſſumus dicere, *Hic eſt Pater*, vel *Hic eſt Spiritus Sanctus*, eo quòd hæ perſonæ diuinæ nihil in ſe habent, ratione cuius ſubſtent accidentibus Sacramentalibus.

Corollar. 2. Collige ſecundò, neq; ipſam vnionem hypoſtaticam eſse ſub accidentibus conſecratis ex vi verborum, ſed concomitanter tantùm, quia illa non exprimitur per verba conſecrationis, per quæ ſolùm exprimitur corpus, & ſanguis, qui eſt Chriſti, non prout eſt Chriſti; ſi enim illam Chriſtus exprimere voluiſset, Petrus iam dixiſset, Hoc eſt corpus mihi vnitum. Neq; ex eo, quòd Concilium dicit eſse hic diuinitatem propter eius cum corpore hypoſtaticam vnionē, colligi poteſt vnionem formaliter importari cum ipſo corpore; quia eodem modo dixit ſub vtraq; ſpecie eſse animam ob naturalem eius vnionem cum corpore, & ſanguine, & tamen vnio corporis, aut ſanguinis cum anima, non importatur niſi concomitanter, alioqui non fuiſset idem ſignificatum formale in triduo, in quo nulla erat vnio corporis, & ſanguinis cum anima.

DISQVISITIO II.

Quid nomine corporis ſignificetur, cùm dicitur ſolū Chriſti corpus eſſe præſens ex vi verborum, ſub accidentibus panis in Sacramento.

QVod in quæſtionem hic adducitur, eſt, an dicendum ſit ſolam materiam ſubſtantiæ Chriſti eſse ex vi verborum ſub accidentibus panis, an verò aliquid compoſitū ex materia, & forma ſubſtantiali, ita vt ſub accidentibus panis non ſolùm materia, ſed etiam aliqua forma ſubſtantialis ſit præſens ex vi verborum, qua in re variè ſentiunt auctores.

1. Opinio Gabriel. Marſil. Mayron. Prima opinio eſt Gabrielis lect. 42. in can. Miſsæ, & in 4. diſt. 11. qu. 1. art. 1. notab. 2. concl. 3. Marſilij quæſt. 8. art. 1. in fine, Mayroni diſt. 10. qu. 5. affirmantium illud importare nudam materiam. Fundamentum, quia hoc meliùs ſaluat, quomodo idem numero corpus vi Sacramenti conſecratum fuiſset in triduo: nam eadem numero materia, quæ denudata omni forma ſubſtantiali iacuit in ſepulchro, quæq; tantùm vi verborum fuit ſub ſpeciebus panis, eſt, ſitq; præſens in Sacramēto vi eorundem verborum.

Cōfirmatio. Confirmatur, nam in hac opinione etiamſi Chriſti corpus eſset in cineres redactum, conſecrari poſset ex vi præſentium verborum, quia adhuc maneret eadem numero materia.

Reijcitur. Sed contra, quia ſola materia denudata

data omni forma non eſt corpus humanum, quale ſignificant verba, *Hoc eſt corpus meum*, quandò à Chriſto proferuntur, quia hoc dicit organizationem variarum partium diſſimilarium oſſis, carnis, neruorum, &c. quæ ſola materia habente tantùm partes ſimilares ſaluari non poſſint. Vndè Ariſtoteles humanũ corpus appellat organicum potentia vitam habens, quia per tales partes organicas, & diſſimilares, eſt inſtrumentum animæ ad varias functiones vitæ obeundas. (Ariſtot.)

(2. Opinio Aegidij. Argent.) Secunda ſententia Aegidij theor. 38. 39. Argent. in 4. diſt. 13. qu. 1. art. 1. concluſ. 3. aſſerentium corpus per verba conſecrationis expreſſum importare materiam, vt ſubſtat ſub modo extenſionis, ſanguinem verò importare materiam, vt ſtat ſub modo qualitatis, qui modus licèt connotet quantitatem, & qualitatem, non eſt tamen quantitas, & qualitas, ſed realiter eſt ipſa materia extenſa, & ſubiecta qualitati, ratione cuius modi materia diſtinguitur in partes diſſimilares carnis, oſſis, &c. Fundamentum eſt idem, ac præcedentis, putant enim materiam in triduo manſiſſe ſine forma ſubſtantiali.

(Refellitur.) Sed contra, quia neq; vt ſtat ſub modo extenſionis materia dici poteſt corpus humanum, & organicum, quia à tali modo non habet niſi extenſionem partium homogenearum; neq; etiam vt ſtat ſub modo qualitatis, nam vel iſte modus nihil addit materiæ extenſæ, & ſic non poteſt diuerſificare, & organizare partes materiæ; vel addit aliquid, quod cùm nequeat eſſe ſubſtantia, nam vel eſt ipſe effectus formalis qualitatis, vel vnio cũ ipſa, quæ neceſſariò eſt accidentalis, non ſaluaretur ſubſtantialis conuerſio, quæ formaliter terminatur ad materiam, vt ſtat ſub tali modo.

(3. Opinio D.Thom. Caietan. Capreol. Durand. Soti. Ferrarien. Nugnez. Suarez. Vaſquez.) Tertia ſententia S. Thomæ qu.75.art. 3. ad ſecundum, Caiet. ibidem in reſponſione ad ſecundum, Capreoli in 4. diſt. 10. qu. 2. art. 3. Durandi qu. 2. nu. 6. Soti qu. 1. art. 1. Ferrarien. 4. contra gentes cap. 64. §. *Conſiderandum tertiò*. Nugnez q. 76. art. 1. §. *Grauis difficultas*. Suarez diſp. 50. ſect. 4. Vaſquez docentium tam corpus, quàm ſanguinem importare aliquam formam ſubſtantialem dantem eſſe corporis, & ſanguinis, quæ in corpore viuo eſt animal rationale ſecundùm gradum corporeum, quem virtualiter continet, in mortuo eſt forma cadaueris, in ſanguine autem eſt propria forma ſanguinis, quæ eadem eſt in coniuncto, & ſeparato, hic enim cùm ſit fluidus tanquam liquor in vaſe informatur

A eadem forma ſanguinis. Fundamentũ, (Fundamentum.) quia cùm in quolibet compoſito vna tãtùm ſit forma ſubſtantialis, & ex alia parte nequeat ſola materia intelligi nomine corporis, & ſanguinis, neceſſariò ſequitur, vt præter materiam cum corpore importetur vel anima, vt dans eſſe corporeum, vel forma cadaueris, nam ſub alterutra ſaluatur natura corporis humani; cum ſanguine verò, quia non integrat vnam eſſentiam phyſicam cum homine, importatur propria forma ſanguinis ab anima, & cadauere diuerſa. Saluat autem hæc ſententia primò, quòd (Triden.) iuxta Tridentinum, anima non ſit in hoc Sacramento ex vi verborum, ſed ex naturali concomitantia, quia non eſt vt B anima formaliter, accidit enim corpori humano, vt ſit cum anima; quippè cùm eſſe poſſit cum cadauere. Secundò ſaluat, quòd fuerit idem numero corpus mortuum, & viuum, & quòd fuit eadem numero materia, & hypoſtaſis, quamuis fuerit diuerſum formaliter ob diuerſitatem formæ cadaueris, & intellectiuæ.

Hæc ſententia difficilè ſaluat primò auctoritatem Tridentini aſſerentis animam in hoc Sacramento non eſſe ex vi verborum, ſed vi naturalis illius connexionis, atq; concomitantiæ, qua partes Chriſti non ampliùs morituri inter ſe copulantur; cùm tamen in hac opinione C non fiat vi naturalis connexionis, & concomitantiæ cum reliquis partibus Chriſti, ſed vi eſſentialis identitatis cum ſe ipſa, vt tribuat eſſe corporeum, & animatum. Secundò non ſaluat formalem veritatem in ſignificato corporis, nam aliud corpus ſignificaſſent in cœna verba prolata, aliud in triduo. Etenim ſi hoſtia conſecrata à Chriſto in cœna fuiſſet aſſeruata in illo triduo, in quolibet inſtanti verum fuiſſet dicere de illa, *Hoc eſt corpus Chriſti*; vel ergò habuiſſet præſens illud corpus, quod fuit Chriſti verum, & proprium, & tunc explicandum erit, per quam formam conſtitueretur, ſiquidem anima rationalis in illo triduo D non dabat eſſe: vel certè habuiſſet præſens aliud corpus, quod ſolùm æquiuocè dicitur Chriſti, & tunc verba illa ſolùm imperfectè, & æquiuocè acciperentur, & explicandum eſſet, qua ratione illud aliud corpus fuerit inſtitutum præſens ſub illis ſpeciebus.

(4. Opinio Scoti. Aureoli. Mayron. Richard.) Quarta ſententia Scoti in 4. diſt. 11. qu. 3. art. 2. Aureoli qu. 4. art. 1. Mayron. qu. 17. Richard. art. 1. qu. 2. affirmantium per corpus importari materiam cũ forma ſubſtantiali corporeitatis, quæ coæua materiæ ſimpliciter tribuit illi eſſe corporeum.

Sed

Rejicitur. Sed contrà, quia hæc non ſaluat ſubſtantialem organizationem partiũ diſſimilarium, quas includit corpus humanum; quia cùm hæc forma ſit homogenea, vt patet in corporibus ſimplicibus, in quibus abſq; illa heterogeneitate partium reperitur, nequit dare materiæ heterogeneitatem partium. Nequè hanc diuerſitatem partium materia habere poteſt ex diuerſitate diſpoſitionũ, quas exigit hæc forma, quæ, cùm ipſa ſit homogenea, nequit exigere diſpoſitiones heterogeneas, alioqui illas etiam exigeret in corporibus ſimplicibus, in quibus reperitur.

5. Opinio probabilis. Quinta ſententia eſt eorum, qui admittentes formas partiales in homine, conſequenter etiam aſſerunt per corpus in conſecratione panis ſignificari totum conſtitutum ex materia, & formis partialibus carnis, & oſſis, &c.

Concluſio. Dico hanc vltimam ſententiam probabiliorem eſſe; & iuxtà eandem aſſerendum eſt totum prædictum conſtitutũ ex materia, & formis partialibus carnis, oſſis, &c. ipſius Chriſti ex vi verborum eſſe præſens ſub accidentibus panis, quia hoc totum ſignificatur per nomen, *corpus*, cùm homo dicitur conſtare ex corpore: quoniam autem formæ partiales in homine eædem manent, etiam in hominis cadauere, neq; neceſſe eſt ponere vllam aliam formam totalem cadaueris ſuccedentem animæ, quandò homo moritur, ideò iuxta hanc doctrinam dicendum eſt, quòd ſi in triduo mortis Chriſti aliquis Apoſtolorum panem conſecraſſet, corpus omninò idem ſecundùm materiam, & formas partiales fuiſſet tunc ex vi verborum ſub accidentibus panis, quod nunc eſt.

Ex dictis ſequitur, quòd ſub accidentibus panis ex vi verborum ſit Chriſti corpus, non quidem viuum determinatè, ſed abſtrahens à viuo, & mortuo, quia per verba conſecrationis panis nõ ſignificatur Chriſti corpus viuum, alioqui in triduo mortis Chriſti non potuiſſet panis conſecrari, quia verba conſecrationis tunc fuiſſent falſa, aut certè Chriſtus ex vi verborum reuocatus eſſet ad vitam, quorum primum omninò repugnat, & ſecundum eſt contra communem ſenſum Theologorum. Adde quòd cùm ſecundùm communem doctrinam ſupra traditam nomine corporis humani ſignificetur præcisè conſtitutum ex materia, & formis partialibus, quod nullo modo includit animam, ſed abſtrahit ab anima, & à priuatione animæ, cùm indifferens ſit, vt ſit viuum, & mortuum, ſimiliter dicendum eſt nomen corporis

A in conſecratione panis etiam nunc ſignificare Chriſti corpus abſtrahens à viuo, & mortuo, atq; vt tale eſſe ex vi verborum ſub accidentibus panis, quamuis de facto, ſicut per concomitantiam ſub iiſdem accidentibus habet omnia ſibi connaturaliter debita, ita per concomitantiam ſit ibidem viuum.

Probatur aſſertio. Probatur noſtra aſſertio ex Patribus aſſerentibus panem fieri carnem Chriſti, vel conuerti in carnem Chriſti, vt loquitur Cyprianus ſerm. 1. de cœna Domini, Cyrillus in epiſt. ad Coloſiùm, Theophylactus in cap. 6. Ioannis, & alibi; vndè etiam Chriſtus Ioan. 6. dixit, *Caro mea verè eſt cibus*; neq; enim iis locis nomine carnis poteſt aliud ſignificari, quã B altera Chriſti pars compoſita ex materia, & formis partialibus, quod cùm præcipua eius pars ſit caro, figuratè nomine carnis ſignificatur. (Cyprian. Cyrill. Theophyl. Ioan. 6.)

Cõfirmatur. Idem confirmatur ex eo, quòd Eccleſia in feſto corporis Chriſti vtitur illis verbis: *Dogma datur Chriſtianis, quòd in carnem tranſit panis*; ex quo patet compoſitum ex materia, & formis partialibus ſignificari per verba conſecrationis, & conſequenter ipſum eſſe in Sacramento panis ex vi verborum, cùm nihil poſſit eſſe terminus conuerſionis Sacramẽtalis, quod non ſit in Sacramento ex vi verborum, vel per ea non ſignificetur.

Obiectio. Dices, admiſſis etiam formis partia- C libus, nomen, *corpus*, non modo poteſt ſignificare conſtitutum ex materia, & formis partialibus, quod eſt altera pars hominis omninò contradiſtincta ab anima rationali, ſed etiam poteſt ſignificare gradum genericum corporis communem ad viuens, & non viuens: cur igitur per illas voces conſecrationis, *corpus meum*, potiùs ſignificatur compoſitum ex materia, & formis partialibus, quàm ratio generica corporis exiſtens in ipſo Chriſto, vt illud potiùs, quàm hoc dicatur eſſe ex vi verborum ſub accidentibus panis conſecrati?

Reſponſio. Reſpondeo admiſſis formis partialibus, vt diximus, per illa verba, *corpus* D *meum*, ſignificari potiùs alteram partem Chriſti compoſitam ex materia, & formis partialibus, quia certum eſt Chriſtum voluiſſe per verba conſecrationis, ſiue conſecrationem ipſam repræſentare ſeparationem ſanguinis ab eo corpore, à quo idem ſanguis in paſſione, & morte ſua fuit ſeparatus; hoc autem fuit compoſitum ex materia, & formis partialibus, ſi hæ concedantur modo ſupra explicato.

Aduertendum, quæ hucuſq; dicta ſunt, iuxta opinionem admittentem formas

par-

partiales, procedere ſuppoſito quòd formæ partiales non ſint ſubiectum animæ, vel anima in ijs non recipiatur, ſed immediatè ſolùm recipiatur in materia: quòd ſi dicatur animam immediatè recipi in formis partialibus, eaq; recedente in morte hominis ſuccedere formam totalem cadaueris, quæ immediatè recipiatur in formis partialibus, tunc dicendum erit ex vi conſecrationis panis ſub accidentibus eiuſdem panis eſſe illud compoſitum, quod eſt commune corpori viuo, & corpori mortuo ipſius Chriſti, ſiue quod eſt commune compoſito ex materia, formis partialibus, & anima rationali Chriſti, & compoſito ex materia, formis partialibus, & forma cadaueris, nam ſuppoſita prædicta ſententia per illa verba conſecrationis (*corpus meum*) huiuſmodi compoſitū ſignificatur.

Sed quoniam ſupponimus ſententiā, quæ aſſerit dari formas partiales, placet hic primò explicare, quænam ſint hæ formæ partiales, cur ſic nominentur, prædictæ ſententiæ auctores præcipuos afferre, & rationes, quibus innitatur, contraria demùm argumenta diluere.

Quænam ſint formæ partiales, & cur ſic nominentur?

Notandum, corpus humanum præter materiam includere formas ſubſtantiales carnis, oſſis, nerui, cæterorumq; organorum, ex quibus ſubſtantialiter diſponitur, & componitur ad animam rationalem, tanquam ad vltimum actum ſubſtantialem recipiendum, quæ dicuntur formæ partiales, quia ſingulæ partialiter tantùm diſponunt, & organizāt materiam in ordine ad formam totalem, ſunt enim ſingulæ partiales cauſæ organizationis, & diſpoſitionis, quam in ſubiecto proximo perfectibili requirit anima intellectiua, cui ſubordinantur, & deſeruiunt vt propria inſtrumenta, & organa ad varias operationes obeundas. Pro hac opinione ſunt Scotus in 4. diſt. 11. qu. 3. art. 2. & 7. Met. qu. 20. Ant. Andr. ibid. qu. 27. Tromb. 8. Met. qu. 2: & Scotiſtæ communiter. Henr. quodlib. 1. qu. 4. quodlib. 2. qu. 2. & 3. quodlib. 4. quæſt. 13. & ipſe S. Thomas opuſc. de natura materiæ, quanquam illud Caiet. negat eſſe S. Thomæ, Iand. 2. de anima qu. 2. & Auerroiſtæ communiter. Fundamentum eſt, quia non repugnant plures formæ ſubſtantiales ſubordinatæ vnicæ totali, & perfectiuæ formæ, ad quam diſponunt, in eodem compoſito; quia omnes habent rationē ſubiecti perfectibilis ab vna forma ſuperiori, & meliùs ſaluat, tùm quæ philoſophia docet, præſertim de reſolutione mixtorū in elementa, tùm quæ Theologia tradit de Chriſto: *Quod ſemel aſſumpſit, nunquam dimiſit*; quòd idē corpus, quod natum fuit de Virgine, iacuit in ſepulchro, & regnat in cælo; & quòd anima Chriſti non eſt in hoc Sacramento ex vi verborum, ſed ex naturali concomitantia, quæ omnia ægrè ſaluat oppoſita ſententia. Saluat primò, quia nullam admittit formam cadaueris in Chriſti corpore mortuo. Secundò ſaluat, quia idem numero corpus cum iiſdem formis partialibus, abſq; alia forma ſubſtantiali aduentitia iacuit in ſepulchro, fuit in vtero Virginis, & regnat in cælo. Tertiò ſaluat, quia ex vi verborum fit tantùm corpus cum his formis organicis ſubſtantialibus; anima verò vi ſolius naturalis connexionis, quæ copulatur cum corpore Chriſti viuo.

Scotus. Ant. Andr. Tromb. Henr. D.Thom. Iand. Fundamentum.

Præcipua argumēta contra hanc ſententiam, ſunt hæc. Primò, quia ex duobus entibus in actu fieri nequit vnum per ſe, ſed materia per quamlibet formam ſubſtantialem fit ens in actu, ergo nequit cum alia forma ſubſtantiali, quæ eſt in actu, facere vnum per ſe. 1. Obiectio.

Secundò, quia alioqui nullum foret diſcrimen inter formam ſubſtantialem, & accidentalem, nam vtraq; in hac ſententia relinquit materiam incompletā, & vlteriùs perfectibilem, & neutra daret eſſe ſimpliciter, cùm tamen quæuis forma ſubſtantialis, vt contradiſtincta ab accidentali, det eſſe ſimpliciter. 2. Obiectio

Tertiò, ſicut anima dat materiæ eſſe ſubſtantiæ, viuentis, ſenſibilis, & rationalis, ità etiam corpus, quod virtualiter continet. 3. Obiectio

Quartò, vltima diſpoſitio non manet, non manente eo, ad quod eſt diſpoſitio, ſed formæ partiales viuentis ſunt vltima diſpoſitio ad animam, ergo non manent, non manente anima, ad quam diſponūt, ergo variatur corpus ſeparata anima. 4. Obiectio

Confirmatur, quia anima non ſeparatur à materia, niſi introducatur aliqua diſpoſitio diſponens ad formam ſibi cōtrariam, alioqui daretur naturalis corruptio vnius ſine generatione alterius. Confirmatio.

Reſponſio ad primam obiectionē

Ad primum diſtinguendum eſt duplex ens in actu, alterum completum, quod non ex quacunq; forma, ſed ex vltima, & ſuprema conſtituitur, & hoc nequit facere vnum per ſe cum alio ente in actu, quia iam ſupponitur vltimò cōſtitutum in ſuo eſſe: alterum incompletum, quod conſtituitur ex aliqua forma ſubſtantiali incompleta ſubordinata formæ ſuperiori completæ, & hoc facere poteſt vnū per ſe cum alio ente in actu, nempè cum alia forma perfectiore completa, quæ comparatur ad formam imperfe-

perfectiorem, vt perfectiuum ad perfectibile, proindè apta facere vnum per ſe cum illa, non vt illa habet rationẽ actus, ſed vt habet rationem potentiæ, & perfectibilis; forma enim ſubſtantialis inferior eſt actus, & perfectiuum reſpectu materiæ, ſubiectum verò, & perfectibile reſpectu formæ ſuperioris.

Ad ſecundũ

Ad ſecundum nego ſequelam, nam diſcrimen inter formam ſubſtantialem, & accidentalem eſt hoc, quòd forma ſubſtantialis aut dat eſſe completum, qualis eſt vltima, ſeu ſuprema, aut diſponit ſubſtantialiter ad hoc eſſe completum; accidentalis verò nec dat eſſe cõpletum, nec ad illud ſubſtantialiter diſponit.

Ad tertium.

Ad tertium diſtinguo duplex eſſe corpus, alterum completum prædicabile de toto cum parte, & hoc habetur ex anima, & materia ſubſtantialiter organizatis: alterum incompletum, & hoc habet materia ex formis partialibus organicis, quibus adueniens anima non dat eſſe corpori organico ſimpliciter; nam hoc ſupponitur ab anima, eſt enim hæc actus corporis organici, quod vt ſubiectum præcedit formam.

Ad quartũ.

Ad quartum nego minorem, vltima enim diſpoſitio ad animam non ſunt ſolæ formæ ſubſtantiales organicæ, ſed primæ etiam qualitates in certo gradu combinatæ, qua combinatione, & temperamento diſſoluto ſeparatur anima, quamuis non corrumpantur formæ ſubſtantiales organicæ, quia illæ ſaltem ad tempus poſſunt conſeruari cum minori temperamento, quia non manent vt inſtrumenta: propterea Ariſtoteles 2. de generat. animal. cap. 1. carnem mortui appellat æquiuocè carnem, non quòd mutata ſit in aliam formam ſubſtantialẽ, ſed quia diſſoluto temperamẽto primarum qualitatum definit eſſe organum animæ. Ad confirmationem concedo animam non ſeparari à materia, niſi in ea introducatur aliqua diſpoſitio, nego tamen cum hac diſpoſitione non poſſe ad tempus conſeruari formas partiales viuentis; nego etiam fieri corruptionem vnius ſine generatione ſaltem accidentali alterius, quia non ſemper oportet ad corruptionem vnius ſubſtantiæ aliam ſtatim generari. Lege Scotum loco citato.

Ariſtot. — *Reſponſio ad confirmationem.*

DISQVISITIO III.

An totus Chriſti ſanguis ſit ex vi verborum ſub ſpeciebus vini.

Variæ opiniones circa hãc diſquiſitionẽ.

ALiqui putant ex vi verborum eſſe in Sacramẽto illum ſolum ſanguinem, qui in paſſione effuſus eſt; reliquum verò, qui nunc reperitur in Chriſti corpore glorioſo, eſſe tantùm concomitanter. Fundantur in hoc, quia hic tantùm exprimitur in forma conſecrationis illis verbis, *qui pro vobis effundetur*: alij verò opinantur totum Chriſti ſanguinem eſſe in hoc Sacramento ex vi verborum, quia totus Chriſti ſanguis in paſſione effuſus fuit. Fundantur in eo, quòd ex vulnere lanceæ ſanguis, qui remanſerat in Chriſti corpore, effuſus eſt.

Reijcitur.

Sed contrà hoc fundamẽtum eſt, quia nulla probabilitate affirmari poſſe videtur, quòd Chriſtus in paſſione ſua totum omninò ſanguinem effuderit, niſi velimus id factum eſſe per miraculum, cuius tamen nullum habemus fundamentum: quòd autem nulla huius totalis ſanguinis effuſionis appareat probabilitas, liquet, quia ſi ſit calix vitreus, in quo ſit aqua, etiamſi calice inuerſo aqua effundatur, nihilominùs aliquid aquæ remanet adhæreſcens interioribus calicis lateribus, vt patet ex eo, quòd digitus admotus ijſdem lateribus madeſcit; & tamen ſanguis multò faciliùs adhæreſcit interioribus lateribus venarum, & ſinuum, qui ſunt in iecore, corde, & alijs partibus corporis, in quibus ſanguis latet, quàm aqua lateribus calicis vitrei, cùm interior calicis ſuperficies læuior ſit, quàm ſuperficies interior vaſorum continentium ſanguinem. Rurſùm ſanguis eſt multò magis glutinoſus, & adhæreſcẽs, quàm ſit aqua, vt patet ad tactum; ergo ſi ſemper aliquid aquæ lateribus vaſis vitrei adhæreſcit, idem multò magis aſſerendum eſt de Chriſti ſanguine, niſi velimus, vt dixi, ponere in hac re miraculum abſq; neceſſitate. Quòd ſi interdũ Patres videntur dicere Chriſtum pro nobis effudiſſe totum ſanguinem, id eſt moraliter, non phyſicè, ſicut etiam dicitur calice inuerſo totam aquam in eo contentam effundi, quamuis ſemper aliquid aquæ lateribus calicis adhæreat.

Notandum, quæſtionem eſſe poſſe nõ ſolùm de ſanguine, qui remanſit in ve-

nis, & iecore Chriſti mortui, ſed etiam A de aliqua gutta, quæ non fuit in ſurrectione reaſſumpta, tanquam minùs neceſſaria ad integritatem corporis glorioſi.

1. Cõcluſio. Totus ſanguis, qui nunc eſt in corpore Xp̃i glorioſo, etſi non totus fuerit effuſus in paſſione, ex vi verborũ eſt ſub ſpeciebus vini.

Dico primò, totum ſangninem, qui nunc eſt in corpore Chriſti glorioſo, etiã ſi non totus fuerit effuſus in paſſione, eſſe ex vi verborum ſub ſpecibus vini. Probatur, quia verba, *qui pro vobis effundetur*, non limitant illa præcedentia, *hic eſt calix ſanguinis mei*, ad ſignificandum ſanguinem, qui fuit in paſſione effuſus, ſed ad exprimendum primarium finem huius Sacramenti, qui eſt repræſentatio paſſionis Chriſti, ſicut ſi Chriſtus conuertiſſet aquam in vinum his verbis, *hoc eſt vinum, quod à vobis potabitur*, B poſteriora verba non limitarent priora ad conuertendam ſolam aquam in vinum, quod fuiſſet ab illis potandum, ſed tantùm ad denotandum miraculi finem, eſto non totum vinum fuiſſet ab illis potandum.

Confirmatur.

Confirmatur, quia verba illa, *qui pro vobis effundetur*, vt diximus ſuprà ad verſic. *Vox dilecti mei*, cap. 2. ſunt extra eſſentiam formæ conſecrationis vini, & verba eiuſdem formæ abſolutè ſignificant Xp̃i ſanguinẽ: quarè ex vi verborũ totus ſanguis, qui nunc eſt in Chriſti corpore, ponitur in Sacramento.

2. Cõcluſio. Si quid ſãguinis reperitur extra corp' Chriſti, nullo modo eſt in Sacramẽto.

Dico ſecundò, ſi quid ſanguinis reperiatur extra corpus Chriſti, nullo modo C eſſe in Sacramento. Fundamentum eſt, quia ſanguis per verba conſecrationis expreſſus eſt ſanguis Chriſti; conſtat ex pronomine, *meus*, in perſona Chriſti prolatus, quod idem ſignificat, quòd ſanguis, qui eſt meus. *l. ſi ità, ff. de auro, & argento legato*: eſt autem ſanguis Chriſti ille, qui hypoſtaticè eſt vnitus Verbo, ſolùm verò ſanguis, qui eſt in corpore Chriſti, eſt hypoſtaticè vnitus Verbo, nã ſi quid nũc reperitur in terris extra corpus Chriſti, ille non eſt hypoſtaticè vnitus Verbo, & ſolùm hypoſtaticè vnitur Verbo, qui ipſius humanitatẽ integrat; nec ſatis eſt, vt aliquandò fuerit Verbo vnitus, alioquin omnes partes materiæ, D quæ vi naturalis caloris continuò exhalabant è corpore Chriſti, & in alias formas conuertebantur, eſsent in hoc Sacramento. quia illæ fuerunt aliquandò vnitæ Verbo.

An in terris reperiatur pars aliqua ſanguinis illius, quem Chriſtus effudit in paſſione. Baron. Suarez. Vaſquez.

An autem re vera in terris reperiatur aliqua pars ſanguinis illius, quem Chriſtus effudit in paſſione, vide Baronium ad annum 804. Suarez tom. 2. in 3. part. diſp. 47. ſect. 3. §. *Tertiò igitur*, & Vaſquez tom. 1. in 3. part. diſp. 36. cap. 8. Cardinalem de Lugo de myſterio Incarnationis diſp. 14. ſect. 6. vbi pro parte affirmante præter Baronium citatum, alios etiam affert; & extat hac de re reuelatio ſanctiſſimæ Virginis facta ad B. Birgittam lib. 6. cap. 12. reuelationum ipſius, quam etiam citaui tom. 1. de Eminentia Deiparæ cap. 12. qu. 6.

Et odor veſtimentorum tuorum ſicut odor thuris.

NOTVLA IV.

Anima per deuotam Euchariſtiæ ſumptionem, ità in Deũ operationes ſuas referre diſcit, vt adimpleat illud Lucę 18. *Oportet ſemper orare.*

VEſtimentis denotari opera docent Patres paſſim, & præcipuè Richardus Victorinus hic. *Veſtimenta*, inquit, *animæ ſunt opera, quæ in charitate ſunt, vel ſunt, quibus veſtiti, & non nudi inueniuntur ante Deum electi*. Et conſonat illud Iob 29. *Iuſtitia indutus ſum, & veſtiuit me ſicut veſtimento*. Accipitur autem hic iuſtitia nõ pro ſpeciali virtute, ſed pro aggregatione omnium virtutum; thus verò notiſſimum orationis ſymbolum eſt, huius enim ſuffitus peculiari quadam ratione Dei honori deputatus erat, vt notat Gregorius Nyſsenus hìc, ex quo etiam infertur omnia illa opera ad Dei gloriam directa thure deſignari, & eò congruentiùs, quia hæc etiam orationis genus ſunt; *Semper enim orat, & nõ deficit* (inquit Beda in Lucam cap. 71.) *qui ſtatis horis precatur, & omnia ſecundùm Deum gerit, & propter eius operatur gloriam.* Cùm autẽ ea perfectio dilectæ animæ, quæ bis verbis, *Et odor veſtimentorum tuorum ſicut odor thuris*, præconizatur à ſponſo cæleſti, deriuet in eam potiſſimùm à virtute ſacræ Synaxis, vt pulchrè docuit Laurentius Iuſtinianus, cuius verba attulimus ſuprà in explicatione verſiculi, *Tota pulchra es amica mea*, palam fit, quòd celebretur hic anima eam virtutis metam in ſacro conuiuio aſsecuta, vt quidquid agit, vim retineat thuris, ſcilicet orationis Deo ſuauiter olentis.

Richardus Victor. — Iob 29. — Greg. Nyſſ. — Beda. — Laurentius Iuſtin.

Cõmunicãs in ſacra mẽſa eam aſſequitur virtutis metã, vt quidquid agit, orationis Deo gratiſſimę vim habeat.

Inter alias rationes, ob quas panis Euchariſticus, Angelorum panis dicitur, hæc non minima eſt, quia nimirùm

An-

Angelicos mores deuotè ſumentibus cõmunicat. Vndè fit, quòd ſicut Angeli, ſcilicet cæleſtes ſpiritus (Angelus enim ſonat nuncium, qui eſt nomen officij) cum legationis munus obeunt, Dei gloriam ſemper reſpiciunt, ità anima deuota eam virtutem ab Euchariſtico pane trahit, vt cuncta ſua opera in diuinã gloriam dirigat.

2. Reg. 6. — Canebat ſimul, & ſaltabat Dauid coram arca Dei. 2. Reg. 6. *Dauid ſaltabat totis viribus ante Dominum. Porrò Dauid erat accinctus ephod lineo. Et Dauid, & omnis domus Iſrael ducebant arcam teſtamenti Domini in iubilo, & in clangore buccinæ. In iubilo, ideſt in vociferatione, vt* notat Abulenſis in hunc locum quæſt. (Abulenſ.) 17. *& clangore buccinæ, ideſt etiam clangebant buccinis coram arca. Per iſta duo intelliguntur omnes ſolemnitates, quæ fiebant coram arca, ſcilicet per iubilum intelliguntur omnes melodiæ, & per clangorem tubæ intelliguntur omnia vaſa muſica, in quibus canebant: ſic dicitur 1. Paralip. 15. Dauid, & vniuerſus Iſrael ducebant arcam fœderis Domini in iubilo, & ſonitu buccinæ, & tubis, & cymbalis, & nablis, & citharis concrepantes.* Quarè ad harmoniam muſicæ concordantiæ ſaltationem attemperabat Dauid, ità vt ſingulæ corporis motiones concinnitatem concentui correſpondentem repræſentarent. Verùm, ſi arca, in qua ſeruabatur manna, figurabat ſuauiſſimam Altaris alimoniam, & illa melodia ex cantu, & ſonoris inſtrumentis dulce orationis modulamen, quid aliud præſignabant illi corporis ſaltus accommodati melodiæ, niſi operationes externas, quæ admiranda ſymmetria orationi ob virtutem ſacræ Synaxis connectuntur?

Externæ operationes ſacræ Synaxis virtute orationi cõnectuntur.

Iuſſit Dominus ſuper panes propoſitionis, qui in menſa populis obijciebantur, thus lucidiſſimum collocari, Leuit. 24. Sed ſi res, cui lux ineſſet, pro myſterio adumbrando ſuper illos panes imponebatur, cur potiùs gemma aliqua, ex ijs maximè, quæ de ſplendore cum fulgentiſſimis cæli ſyderibus certare poſse videntur, à ſupremo Numine deſtinata non fuit? Equidem ſicut panes propoſiti in menſa, eum ſignificabant panem, quem dixit Chriſtus, *Ego ſum panis viuus, qui de cælo deſcendi*, ità thus orationem deſignat, quæ cùm perfecta eſt, ſic cunctas hominis operationes dirigit, & componit, vt ex orationem olere facilè intelligantur, & ex quibus emicat illa lux, de qua dicitur, *luceat lux veſtra coram hominibus, vt videant opera veſtra, & glorificent Patrem veſtrum, qui in cælis eſt.* Porrò thus illud lucidiſſimũ ſuper panes inferebatur, vt tali moneremur emblemate inter præcipua, quæ ſacra Synaxis largitur dona, eſse præmemoratum perfectæ orationis genus.

Leuit. 24.

Ioan 6.

Perfecta oratio cunctas hominis operationes dirigit, & componit.

Matth. 5.

Euchariſtiæ donum eſt perfecta oratio.

Admiranda venuſtate, nec non vulgari arte elaborata veteris legis Sacerdotem indumenta condecorabant; ad eorum elegantiam, purpura, hyacinthus, byſſus, pellucidæ gemmæ, aliaq; de pretioſiori ſupellectile cernebantur. Aderant & reſonantia in extimis veſtimentoris tintinnabula, quæ omnia Exod. 28. relata habes. (Exod. 28.) Verùm ſi hic Sacerdotalis amictus ob tantarum opum, quam in ſe habebat congeſtam copiam, prælatus, & ob ſingulare artificium inſignis conſpiciebatur, nobilior ſanè ſpiritalis theſaurus eo præſignabatur, cœtus nimirùm virtutum vniuerſarum, quibus Sacerdos nouæ legis, & quilibet etiam fidelis de Altaris Sacramento particeps ex ſingulari ſacræ Synaxis gratia donandus erat. Hoc facilè admittes, ſed forſan ſciſcitaberis, quid peculiaris arcani innuebant tintinnabula illa in extrema veſtis parte, quæ Sacerdote incedente, concentum edebant. Equidem ſi animaduertes his vocem orationis denotari, non difficulter intelliges illã quoq; indicari conſonam virtutum choro in ornatu Sacerdotalis veſtis deſignato, veriſſimè enim à Dominica menſa deuoti conuiuæ ſic virtutibus omnibus, & orationis ſimul dono fiunt conſpicui, vt quos frequentes catholicæ perfectionis actus operantur, orationem, & eleuatam in Deum mentem eorum magiſtram, atq; directricem eſſe, non obſcurè dignoſcatur.

Communicantes virtutibus omnibus, & orationis dono in Euchariſtica menſa illuſtrantur.

Hortus concluſus ſoror mea ſponſa, hortus concluſus, fons ſignatus. Verſ. 12.

Indicatur ſenſus ad corticem litteræ.

Hortus hic, cui comparatur ſponſa, viridarium eſt ſtudioſè peregrinis arboribus conſitum, floribus non vulgaribus, herbis electis venuſtum, ad ſpeciales delicias Regis, aut alicuius Principis concluſum, & obſeratum. Fons ſignatus, ſeu puteus, qui etiam fons appellatur, pariter clauſus, & obſeratus, ſiue ad ſolius Regis, vel Principis potum reſeruatus; maximè enim decere videtur de illimi fõte chryſtalli-

ſtallinum liquorem regiam magnificentiam haurire, & ideò cuſtodiendum fontem, vel puteum ſigillo munitum, ſeu diligenter obſeratum, ne cœno, aut venenoaliquo inficeretur aqua. Vndè Sanctius hoc loco Atheneæum lib. 12. cap. 3. ex Agathocle referentem adducit apud Perſas eſſe fontes, ex quibus ſolus Rex, & filius natu maximus biberet, propoſita capitali pœna, ſi quis alius eum attigiſſet, & huiuſmodi aliquem fuiſſe in Ieruſalem à Salomone conditum veriſimile videtur. Similis ergò prædicatur hic ſponſa tali fonti obſignato, & horto concluſo ob ſedulam curam, & magnam, quam adhibet circumſpectionem, vt omnia à ſe eliminet, quæ dilecto ſuo diſplicere poſſunt, & ſe illi totam illibatam ſeruet, ſciens quantum hoc in delicijs habeat.

Sanctius.

Hortus concluſus ſoror mea ſponſa, hortus concluſus, fons ſignatus.

Enucleatur ſenſus ſpiritalis Euchariſtiam reſpiciens.

NOTVLA VNICA.

Cõmendatur dilecta anima ob virtutem, quam à ſacra Synaxi habuit cuſtodiendi cor obſequio Dei dicatum.

HOC encomium, quo ſponſa effertur ſimilitudine laudatiſſima horti, ſeu viridarij ad ſingularem voluptatẽ Regis, vel Principis, concinna florum, arborum, fructuum, & aromatum diſpoſitione conſpicui, ſepti cuſtodia, ſera, vel peſſulo concluſi, & puriſſimi fontis obſignati, in quo aqua dulcis, & limpida Domino ſuo ſeruari ſolet, eò potiſſimum tendit, vt declaret ſummum ſtudium, quo dilecta anima aduigilat, vt ſoli diuino ſponſo illibatum cor ſeruet, & virtutes, quibus à diuina gratia eſt exornata, & puritatẽ præcipuè cuſtodiat; hinc enim fit, vt illi reddatur ſpiritalis hortus electiſſimus deliciarũ, & paradiſus voluptatis, fonſq; limpidiſſimus, in quo

A ſincera vnda Dei imaginem fideliter repræſentet, à quo penitùs volutabrũ turpis concupiſcentiæ, & cœnum terreni affectus eliminantur. Quod autem in ſponſa commendatur hic, debere acceptum referri ſingulariſſimæ ſacræ Synaxis virtuti, docet D. Laurentius Iuſtinianus, cuius verba dedimus ſuprà in explicatione verſ. 7. *Tota pulchra es amica mea.*

B. Laurent. Iuſtin.

Ioſeph ille vir iuſtus, qui Chriſti corpus in monumento condidit, typum gerit animæ deuotæ ſacram Euchariſtiam ſumentis. *Et ecce vir nomine Ioſeph, qui erat decurio, vir bonus, & iuſtus: hic non conſenſerat conſilio, & actibus eorum, ab Arimathia ciuitate Iudææ, qui expectabat*
B *& ipſe regnum Dei. Hic acceſſit ad Pilatum, & petijt corpus Ieſu: Et depoſitum inuoluit ſindone, & poſuit eum in monumento exciſo, in quo nondum quiſquam poſitus fuerat.* Luc. 23. *Et accepto corpore, Ioſeph inuoluit illud in ſindone munda, & poſuit illud in monumento ſuo nouo, quod exciderat in petra. Et aduoluit ſaxum magnum ad oſtium monumenti:* Matth. 27. *Acceperunt ergò corpus Ieſu, & ligauerunt illud linteis cum aromatibus:* Ioan. 19. Duo pro noſtro ſcopo adnotanda ſunt: alterum quòd monumentum hoc exciſum erat in petra, in quo nondum quiſquam poſitus fuerat, quo denotatur cor puriſſimum pro ſolo Dei hoſpitio ſeruatum:
C alterum, quòd Ioſeph aduoluit ſaxum magnum ad oſtium monumenti, quo indicatur ſingularis diligentia, quam pia anima poſt ſumptum Chriſti corpus in ſacra communione adhibet in retinendo tanto hoſpite intra cor ſuum benè concluſum, & cautè cuſtoditum, ne aromatum fragrantia, ſcilicet deuotionis ſpiritus, qui facilè exhalat, euaporet; & ne aditus pateat alijs, qui hoſpiti diuino iam recepto non benè congruunt.

Luc. 23. Matth. 27. Ioan. 19.

Communicans ſoli Deo ſuum cor aptet, & poſt cæleſtes epulas diuinũ hoſpitẽ benè cuſtodiat.

De ſacræ menſæ conuiuis intelliguntur illa verba Pſalmi 127. *Filij tui ſicut nouellæ oliuarum*, vt ex D. Chryſoſtomo, & alijs ſuprà notauimus in expoſitione verſ. præcedentis, notula 2. Porrò ea
D eſt oliuæ proprietas, vt alienæ plantæ inſitionem non admittat, vt refert Lorinus in citat. Pſal. quod appoſitè deſignat virtute ſacræ Synaxis deuotam animam ita Deo dicatam remanere, vt ſolum Dei verbum per communionem ſibi inſitum retineat, externa alia per ſpiritalem antipathiam excludat. Egregiè D. Ambroſius in pſal. 118. *Habes, inquit, Apoſtolicum cibum, manduca illum, vt non deficias, illum autem manduca, vt poſtea venias ad cibum Chriſti, ad cibum corporis Dominici, ad epulas Sacramenti, ad illud*

Pſal. 127. D. Chryſ.

Quænã oliuæ proprietas.

Lorin.

Euchariſtię virtute cõmunicans ita Deo vnitur, vt cętera omnia excludat.

D. Ambr.

pocu-

poculum, quo fidelium inebriantur affectus, vt lætitiam inducat de remiſſione peccati, curas ſæculi huius, metum mortis, ſollicitudineſq; deponat. Hac ergò ebrietate corpus non titubat, ſed reſurgit, animus non confunditur, ſed conſecratur. Perpende hoc, *conſecratur*, id eſt mirabiliter Dei obſequio deputatur, & addicitur, ità vt ab omnibus, quæ Dei non ſunt, tanquam à profanantibus inquinamentis ſe accuratè cuſtodiat. A

Emiſſiones tuæ paradiſus malorũ punicorum cum pomorum fructibus, Cypri cum nardo. Verſ. 13. B

Indicatur ſenſus ad corticem litteræ.

IN horto concluſo, benè culto, aquis irriguo, aromatiferæ plãtæ odorem ſuauiſſimum exhalant, fœcundiſſimæquè propagines conſpiciũtur, atq; delicati ſaporis fructus omnes procreantur, quæ omnia congruè paradiſi nomine nuncupantur, vtpotè ad completam amœnitatem, & iucunditatem conſpirantia. His æquantur egregiæ dotes ſponſæ, à qua non minus recreatur ſponſus, ac à viridario floribus vernantibus, & odoriferis aromatibus, delicatiſſimiſq; fructibus repleto.

Emiſſiones tuæ paradiſus malorũ punicorum cum pomorum fructibus, Cypri cum nardo.

Enucleatur ſenſus ſpiritalis Euchariſtiam reſpiciens.

NOTVLA VNICA.

Laudatur anima, quòd ad eam virtutis excellentiam peruenerit per ſacrã Synaxim, vt quod illi amabilius, & iucundius erat, Deo obtulerit.

VOX, emiſſio, ſeu miſſio munera ſignificat, quæ ad alios mittuntur, ſeu, quod idem eſt, munerũ largitionem, vt notat Sanctius hoc loco num. 86. vndè miſſalia dona dicebantur, quæ in turbam emiſſa certatim arripi ſolent. Malogranata magno in pretio erant, & pro ſingulari oblectamento habebantur apud Hebræos, vt ex Cyrillo notat citatus Sanctius in illud Zachariæ cap. 12. *Sicut planctus Adadremmon in campo Mageddon*, vbi Septuaginta legunt: *Planctus mali punici, quod in campo ſucciditur.* Cyprus, vt clariſſimæ famæ auctores teſtantur, arbor eſt fructus producens viſu delectabiles, & botris vuæ ſimillimos. Videri poſſunt ea, quæ diximus in explicatione verſic. *Botrus Cypri in vineis Engaddi*, cap. 1. Plinius lib. 12. cap. 24. huius arboris celebrat florem à venuſtate, & à ſuaui halitu. Ex cypro confici vnguentum regiũ plures non vulgares ſcriptores tradunt, inter quos Honorius Auguſtodunenſis, & Caſſiodorus; ſic etiam nardus celebris eſt ab ingenti fragrantia, & potiſſimum erat oblectamentum conuiuantiũ, vel quòd capita eorum coronis ex illa contextis cingerentur, vel quòd conuiuæ de ea confecto vnguento ſe oblinirent, vel quia vino admiſceretur conciliandi amoris gratia; de qua re plura eruditè congerit Sherlogus tom. 2. in Cant. veſtigatione 13. ſect. 1. & quidem nardinum vnguentum inter alia maximè pretioſum eſſe, præter Plinium lib. 12. cap. 12. & alios ſcriptores, colligi poteſt

Sanctius. Zachar. 12. C Plin. D Honor. Auguſtodun. Caſſiodor. Sherlog. Plin.

Ioan. 12.

poteſt ex Ioanne 12. vbi poſtquam Seruatoris pedes nardo piſtico pretioſo à Magdalena vnctos eſſe hiſtoria Euangelica retuliſſet, ob ſuauiſſimi halitus vim ſic ſubdit, *& domus impleta eſt ex odore vnguenti*, vndè occaſionem increpandi beatam illam fœminam nimia profuſione arripuit hinc Iudas, *Quarè hoc vnguentum non venijt trecentis denarijs, & datum eſt egenis?* tam igitur Cyprus, quam nardus deſignant res, quæ à nobis præcipuè æſtimantur, & quibus potiſſimùm delectamur. Quare hæc verba, *Emiſſiones tuæ paradiſus, &c* ſic intelligi poſſunt, vt ſponſam, ſcilicet piam animam celebrent, quæ, quod ſibi amabilius, atq; iucundius erat, diuino dilecto donauerit. Verùm cùm quidquid eximiæ virtutis hoc verſic. *Emiſſiones tuæ paradiſus, &c.* adumbratur, à gratia potiſſimùm ſacræ communionis in deuotam animã promanaſſe teſtetur B. Laurentius Iuſtinianus, cuius verba videri poſſunt ſuperiùs relata in explicatione verſic. *Tota pulchra es amica mea*, conſtat hoc ſublimi perfectionis dono in Euchariſtica menſa ditatam fuiſſe eãdem animam, per quod facilis redditur ad libenter offerendum Deo quidquid tenaciſſimo priùs diligebat affectu, & ſumma amplexabatur iucunditate.

Ibid.

Quid Cyprus, & nardus denotent?

B. Laurent. Iuſtin.

Pia anima per ſacram Synaxim eo perfectionis dono ditatur, vt Deo libenter offerat quidquid vehemẽter priùs diligebat.

Iacob ad ſubleuandam inopiam in Aegyptum filios ſuos, vt emerent frumentum, miſit; domi retento Beniamin natu minimo, quem vt præcipuas amoris delicias apud ſe habebat; conſumpto poſtea tritico à præmemoratis filijs delato noua vrgente fame iterùm coſdem hortatus eſt, vt ad aſportandum frumentum pergerent in Aegyptum. *Interim fames omnem terram vehementer premebat. Conſumptiſq; cibis, quos ex Aegypto detulerant, dixit Iacob ad filios ſuos: Reuertimini, & emite nobis pauxillum eſcarum.* Geneſ. 43. Sed hac ſecunda vice perpendendum eſt, quòd non modò cõtentus fuerit Beniamin cũ alijs fratribus dimittere ſibi ſummè charum, & ſuauẽ; verùm & pretioſiora dona ſimul deferenda mandauit. *Sumite de optimis terræ fructibus in vaſis veſtris, & deferte viro munera, modicum reſinæ, & mellis, & ſtoracis, ſtactes, & terebinthi, & amygdalarũ. Pecuniam quoquè duplicem ferte vobiſcum; & illam, quam inueniſtis in ſacculis, reportate, ne fortè errore factum ſit; ſed & fratrẽ veſtrum tollite, & ite ad virum.* Gen. 43. Vndè quæſo tanta liberalitas, tanta effuſio, & abdicatio à dilectiſſimo Beniamin, quo antea nolle ſe priuari proteſtatus erat? *Non deſcendet*, inquit, *filius meus vobiſcum.* Frumentum, quod Ioſeph collegit, & aſſeruauit pro annona, typus fuit Euchariſticæ alimoniæ, vt præter Ambroſium lib. de Ioſeph cap. 9. & 11. benè inſinuat S. Leo ſer. de Epiph. vbi ob id Chriſtum Dominum recenter natum in Aegyptiacam regionem voluiſſe aſportari autumat ob amorem, quo erga eam tenebatur, quia in ea præceſſerat Ioſeph frumenti diſtributor, atq; ita diuinam prouidentiam Sacramenti Euchariſtici diſpenſatricem repræſentans. *Repetens*, inquit Leo, *Hebrææ gentis cunabula antiqua, & veri Ioſeph principatum maioris prouidentiæ poteſtate diſponens.* O efficax, & admiranda Euchariſticæ refectionis virtus, quæ etiam in ſola figura, & ſpiritu ſumpta potuit ſanctum Patriarcham adeò profuſum reddere, & eò adducere, vt ſe priuaret amabili, & iucundo Beniamin conſortio.

Gen. 43.

Ibid.

D. Ambr.

D. Leo.

Leo.

Sola Euchariſtiæ figura eò nos adducit, vt iucundiſſimis quibuſque rebus nos ſpontè priuemus.

Elias occurrens viduæ illi Sarephtanæ colligenti ligna ad coquendum panem, quem ex pugillo farinæ pro ſuſtentatione propria, & filij ſui conficere cogitabat, dixit: *Mihi primùm fac de ipſa farinula ſubcinericium panem paruulum, & affer ad me, tibi autem, & filio tuo facies poſtea.* 3. Reg. 17. Sed licèt durum videatur, quòd propheta velit ſibi priùs parari cibum ex pauxilla illa farina, quam pro extremo ſubſidio proprio, & gnati ſui vnicè dilecti ſeruarat mulier paupercula, paret tamẽ illa nihil cunctata. *Quæ abijt*, inquit ſacer textus, *& fecit iuxtà verbum Eliæ.* Sed vndè quæſo tàm feſtina, & ſine mora obedientia? vndè hæc ſubita deliberatio, exiguum illud farinæ priùs deſtinandi in refectionem prophetæ, quàm ſui ipſius, & chariſſimi filij? Hæc vidua Sarephtana fidelem animã, quæ ſacram Synaxim meditatur, præſignabat, vt notat D. Auguſtinus ſer. 201. de tempore. *Dixit ergò vidua illa: Colligo duo ligna, vt faciam mihi, & filio meo, & manducabimus, & moriemur. Verum eſt, fratres chariſſimi, nemo in Ieſum Chriſtum crucifixum credere merebitur, niſi huic ſæculo moriatur. Nam quicunquè corpus Chriſti dignè manducare voluerit, neceſſe eſt vt moriatur præteritis, & viuat futuris.* Et Theophanes Cerameus oratione de Cruce. *Cæterum farina, carnis Dominicæ, qua nutrimur, typum geſſit; duo ligna indicant illa duo ligna, ex quibus crux.* Quarè admirabilis hic effectus vim efficaciſſimam indicauit, quam habet ſacra Synaxis adumbrata in pabulo, quod vidua illa meditabatur, ad inducendum hominem, vt Deo dicet, & ſacret id, cui potiori affectu adhæret.

3. Reg. 17.

D. Auguſt.

Theophanes Cerameus.

Vis ſacræ Synaxis ad inducendũ hominẽ, vt Deo dicet, quod vehementiùs amat.

Præcepit Dominus Abraham, vt vnicum filium ſuum Iſaac immolaret. *Tolle*

filium

filium tuum vnigenitum, quem diligis Iſaac, A
& vade in terram viſionis; atquè ibi offeres
eum in holocauſtum ſuper vnum montium,
Gen. 22. *quem monſtrauero tibi*. Gen. 22. Arduũ
opus, difficile ſacrificium iniungitur Pa-
triarchæ, vt nimirùm licet gnatũ Iſaac,
quo nihil illi amabilius, ſuauius nihil,
nihil iucundius; quod eleganter aduo-
taus Auguſtinus ſerm. 73. de tempore;
D. Auguſt. *Iubetur*, inquit, *filium victimare, ſolatium*
paternæ ſenectutis, & vnicum pignus poſte-
ritatis, qui quantò ſerior, tantò dulcior,
quantò ſolus, & vnicus, tantò charior, aut
dilectus. Et licèt ita ſit, ecce nihilomi-
nus Abraham paratus, & feſtinus gene-
roſo animo ſe accingit, vt diuino man-
Gen. 22. dato ſatisfaciat. *Igitur Abraham de no-* B
ctè conſurgens ſtrauit aſinum ſuum: ducens
ſecum duos iuuenes, & Iſaac filium ſuum:
Cùmque concidiſſet ligna in holocauſtum,
abijt ad locum, quem præceperat ei Deus.
Die autem tertio, eleuatis oculis, vidit locũ
procul: dixitq; ad pueros ſuos: Expectate
hic cum aſino: ego, & puer illuc vſque pro-
perantes, poſtquam adorauerimus, reuerte-
mur ad vos. Tulit quoquè ligna holocauſti,
& impoſuit ſuper Iſaac filium ſuum: ipſe
verò portabat in manibus ignem, & gladiũ.
Huius promptitudinis nunquam ſatis
commendandæ cauſam deſideras? in
memoriam tibi reducendum eſt, quod
Gen. 18. cap. 18. eiuſdem Gen. refertur, ab hoc
præſtantiſſimo Patriarcha nimirùm con- C
uiuium inſtructũ fuiſſe tribus viris, quos
hoſpitio exceperat, quod Euchariſticæ
menſæ typum geſſit, vt non obſcurè in-
Iſid. Hiſpal. nuunt Iſidorus Hiſpalenſis comment. in
D. Ambr. Genei. cap. 14. D. Ambroſius lib. 1. de
Beda. Abraham cap. 5. & venerabilis Beda in
Geneſim. Quarè à Dominici corporis
Sacræ dapis figura fecit, vt Abrahã Deo dilectã ſibi ſobolẽ immolare nõ dubitaret. epulo figurato in illo vitulo tenerrimo,
& cæteris dapibus appoſitis tribus illis
peregrinis adeò ſtrenuũ ſpiritum con-
cepit Abraham, vt diuini Numinis gra-
tia vnicè dilectam ſobolem, in qua erat
potiſſimum animæ ſuæ delicium, macta-
re non renuerit in holocauſtum. Dices
forſan, quòd Abraham cum peregrinis D
menſæ nõ accubuit, comedentibus enim
illis *ipſe* (inquit ſacer textus) *ſtabat*
iuxta eos ſub arbore, atque ita non vi-
detur, quòd fuerit particeps illius refe-
ctionis repræſentantis ſacrum conuiuiũ.
Verùm, licèt non ore, corde tamen mã-
ducabat, mente nimirùm meditabatur
Saluatoris corpus ſanctiſſimum in illo
vitulo tenerrimo deſignatum, igne cha-
ritatis concoquendum, fidelibus in edu-
lium dandum, & in ara crucis pro pec-
catorum expiatione immolandũ. Quarè
in hoc ſimulacro ſacræ Synaxis vis ma-
gis adhuc præmonſtrata fuit, quòd ni-

A mirùm non ſolùm Sacramentaliter com-
municantes, verùm etiam ſolo ſpiritu,
& deſiderio, ea virtute donandi eſſent,
vt ad egregia quæquè perpetranda ob
Dei amorem, & ea maximè à ſe proij-
cienda, quæ ardentiori affectu diligunt,
& impenſiori ſtudio fouent, diſponan-
tur. Et ſanè qui attentè conſiderat,
quòd filius Dei vnigenitus incarnatus,
& conſecratus in Euchariſtia ſe nobis
tradit, qui eſt æterni Patris delicium
immenſum, immenſo amore dilectus,
nimis illiberalis, nimis ingratus, nimis
durus eſt, ſi vt aliqualem vicem repen-
dat, quidquid plus in amore, & volup-
tate habet, tanto amatori non offerat,
B non immolet, non ſacrificet.

Nardus, & crocus, fiſtula, &
cinnamomum cum vniuerſis li-
gnis Libani, myrrha, &
aloe cum omnibus pri-
mis vnguentis.
Verſ. 14.

Indicatur ſenſus ad corticem litteræ.

C AM in plantis aromaticis, quàm in vnguentis ſuauiter ſpirantibus ob ſympathiam aliquã inter ſe connexis enumeratis hic, atquè adeò ſingulare quid fragrãtiæ maioris euaporantibus, ſignificari omninò veriſimile eſt ſponſæ præcipuam gratiam in copulandis, & concinnandis miro ſtudio virtutum actibus, quibus ſemper amabilior ſponſo redditur.

D

Nardus,

Nardus, & crocus, fiſtula, & cinnamomum cum vniuerſis lignis Libani, myrrha, & aloe cum omnibus primis vnguentis.

Enucleatur ſenſus ſpiritalis Euchariſtiam reſpiciens.

NOTVLA I.

Laudatur hìc fidelis anima ea gratia donata in ſacroſancta communione, vt eleganti ad inuicem ſucceſſione ordinet, & componat præſtantiſſimarũ virtutũ actus.

Sicut plantæ odotiferæ, ſi eo ordine conſocientur, quo inter ſe per ſympathiam cohærent, maiorem ſuauitatem ſunt habituræ, vt nardus cum cypro, & hic cum croco, &c. & ſimiliter ſuauiter ſpirãtes ſucci, vel gũmi, ſi habita ratione, quali inter ſe ſympathia connectantur, in vnguentum, vel paſtillum conglutinentur, ſingulare aliquid odoris, & mirificum exhalant, ità virtutum actus plurimum peculiaris præſtantiæ acquirunt, ſi ſpiritu diſcretionis, & prudentiæ ita diſponantur, & concinnentur, vt qui ſimul iuncti maiorem perfectionem olent, non diſſocientur. Vide quæ diximus ſupra ad verſ. *Ordinauit in me charitatem*, cap. 2.

Virtutũ actus præſtãtiores ſũt ſi prudẽtiæ ſpiritu concinnentur.

Nardus, & crocus.

NOTVLA II.

Humilitas, & patientia, quam à ſacra Synaxi fidelis anima habuit, commendatur his verbis.

Nardus ſubmiſſionem deſignat, cùm ſit herba humilis. Ita Anſelmus, Hugo Cardinalis hìc, & alij: croco verò adumbrari tolerantiam in rebus aduerſis autumat Philo Carpathius. *Crocus enim maximi odoris eſt, inquit, ſolio anguſto in capillamenti modum, florem cæleſtis arcus colore perſimilem, calicis modo ab anguſto in latum ſeſe explicantem habet, intra quem fructum triplicem, veluti apicem coloris flammei ex vna radicula duplici filo lutei coloris hinc inde munitum profert: gaudet calcari, & atteri pede pereundoquè feliciùs prouenit; ideoquè iuxta fontes, & viarum ſemitas latiſſimus eſt, nec melle, ac dulci, ſed vino, aut aqua diſſoluitur. Vndè exercitati virtute patientiæ, & factis charitatis illuſtres croco comparantur, quia terrenis rebus anguſti, ſed cæleſtibus ampliſſimi, caſtigati, & afflicti corpore, ſed anima vegeti, latiſſimi, & immortales.*

D. Anſelm. Hugo Cardin. Philo Carpath.

B Porrò & nardus humilitatis, & crocus patientiæ naſcitur in anima fideli, potiſſimùm à fœcunda gratia ſacroſanctæ cõmunionis: & primum quòd Euchariſtia arceat tumorem ſuperbiæ, humilitatem verò pariat, in ipſa materia Sacramenti, quæ eſt ex frumento, præſignatum animaduerterit B. Albertus Magnus tract. 1. de Euchar. diſt. 3. cap. 1. *Nullum, inquit, in genere granorum inueniri poteſt adeò nobile, & adeò dulce, & minus ventoſum, quod humilitatem ſignat, ſicut granum frumenti.*

Euchariſtiæ virtus ſuperbiæ tumorẽ procul agit

Albert. Magnus.

Quorſum ita ſtrictè iniunxit Deus Iſraelitis, vt ſeptem diebus ſolo azymo pane veſcerentur, cùm agnum paſchalem C manducaturi erant, immò & omne fermentum à prima die ablegaretur à domibus eorum? Exodi 12. *Septem diebus azyma comedetis: in die primo non erit fermentum in domibus veſtris: quicunq; comederit fermentatum, peribit anima illa de Iſrael, à primo die vſque ad diem ſeptimum.* Fermentatus panis, quia tumidus, inflati animi index eſt, azymus verò inflatione carens ſinceri, & humilis: fermentatum igitur panem eliminabat agnus paſchalis Euchariſtici Sacramenti typus, admittebat verò azymum, vt intelligeretur, quàm futurum eſſet efficax hoc auguſtiſſimum Sacramentũ ad propulſandum ſuperbiæ tumorem, & aduo- D candam humilitatis virtutem. Conſonat huic argumento quòd Chriſtus in pane azymo conſecrauit, vt cum D. Thoma 3. p. quæſt. 74. art. 4. docent communiter Scholaſtici, quem morem ſequitur Eccleſia Latina, & ſanè nimis contumax eſſet, & dura illa ſuperbia, quam non emolliret, & flecteret, admiranda humilitas, quam Chriſtus in hoc Sacramento exercet, de qua diximus in explicatione verſic. *Nardus mea dedit odorem ſuum*: & ſi nimis aſpera, & ſilueſtris eſſet planta, quæ à nobiliſſimo ſurculo

Exod. 12.

D. Thom.

Chriſti humilitas in Sacramẽto

ſibi inſito degeneraret, ità nimis ruſticana, nimis acerba foret anima, quæ humillimi nardi diuini per ſacram Synaxim admittens inſitionem, humillima non reddatur; vndè meritò exclamat Auguſtinus lib. de agone Chriſtiano c. 11. *Qua ſuperbia ſanari poteſt, ſi humilitate filij Dei non ſanatur?*

D. Auguſt.

Corpus Chriſti in Sacramẽto Euchariſtico habet quidem partes extra partes in ordine ad ſe, non in ordine ad locum (vt declarauimus ſuprà ad verficulum, *En ipſe ſtat poſt parietem, &c.* cap. 2.) modo conſimili vnitur animæ per Euchariſtiam, eam enim ſic replet pluribus gratijs, & donis, vt ſimul illi conferat virtutem non iactandi, ſed cautè celandi perfectiones, & prærogatiuas, quibus intrinſecùs decoratur. Pro hac conſideratione ſubijcio verba Bielis ſer. 2. in feſto corporis Chriſti. *Corpus Chriſti, quod eſt in cælo extenſum, & magnum, eſt integrum in Sacramento, quia cum omnibus ſuis partibus, & toto illo, quod eſt de eius integritate, ſed non quantitatiuè. Ita myſticè Chriſtus animæ, cui vnitur, aſſiſtit, ſanctificans eam magnis donis ratione omniũ, quæ ſunt in Chriſto.* Et paulò infra ſubdit. *Non eſt in Sacramento quantitatiuè. Quantitatiuè eſt in aliquo quod extenditur, & per partes foris diſtenditur: ſic non eſt de anima, quoniam per hæc magna dona, quæ percipit, ſeu participat, nequaquam foris diſtenditur, inflatur, aut ſenſibus homo magnus apparet, ſed è conuerſo in ſe contrahitur per humilitatem, & quantò maioratur virtutibus, tantò humiliatur moribus, cognoſcens ſe nihil eſſe in omnibus apud ſe, ſed omnia gratuitè à Deo per hanc ſacram communionem immerita recepiſſe, & apud proximum in exteriori ſubiectione.*

Euchariſtia eam virtutem animæ cõfert, qua non iactet, ſed celet prærogatiuas, quibus decoratur. Biel.

Supplex acceſſit mulier Chananæa ad Chriſtum pro impetrando ſubleuamine filiæ, quæ à Dæmonio torquebatur. *Et ecce mulier Chananæa à finibus illis egreſſa clamauit, dicens ei: Miſerere mei fili Dauid: filia mea malè à Dæmonio vexatur.* Matth. cap. 15. Reſpondit Dominus. *Non eſt bonum ſumere panem filiorum, & mittere canibus.* Hæc verba, quæ duritiẽ quandam redolere videntur, non ægrè ferr fœmina illa, nec dedignatur cani ſimilem indicari, quin potiùs ſe talem annuit. *Etiam Domine, nam & catelli edũt de micis, quæ cadunt de menſa Dominorum ſuorum.* Sed vbi eſt gloriæ amor? Vbi faſtus, qui in fœmineum ſexum dominari ſolet? vbi tanta demiſſio? O admiranda Euchariſtici panis virtus, cuius vix meminit Dominus, *non eſt bonum ſumere panem filiorum, &c.* vt illius vim ſubodorata mulier Chananæa adeò ſubmiſsè

Matth. 15.

Euchariſtiæ virtute ſubmiſsè de nobis loquimur, & ſentimus.

A loquatur. *Etiam Domine, nam & catelli edunt de micis, quæ cadunt de menſa Dominorum ſuorum.*

Qualem verò in arduis toleranciam largiatur Sacramentum Altaris, breuiter indicemus. Stupendum ſanè videtur, quòd ingentis botri illius onus in vecte duo viri, vt habetur Numer. 13. indeſeſſo labore ſuſtinuerint, modò iuga montium ſcandendo, modò vallium decliuia penetrando, modò per præruptas vias tranſeundo. Quid quæſo potuit illos adeò patientes reddere? Botrus ille Euchariſticum Sacramentum repræſentabat, vt notauimus ex Aponio cap. 1. in expoſit. verſic. 15. vndè vim illius B præſentientes tot itineris incommoda, & difficultates conſtanter pertulerunt.

Num. 13.

Apon.

Iacob poſt illã adeò fauſtam à genitore benedictionẽ obtentam è proprijs laribus ad ignotas plagas tranſmeare, declinaturus irati fratris Eſau excandeſcentiam, matre ità ſuadente cogitur. Gen. 27. Et qui domi delicatè enutritus erat, modò ſexcentis longi itineris incommodis ſubijcitur, ſub dio cubat, laſſata membra non molli lecto, ſed humi ſternit, ſaxum pro ceruicali capiti ſupponit. Siccinè illum beat feliciſſima benedictio? Hinè ſunt fructus illius ſuaues? vbi frumenti, vini, & olei abundãtia, per quam opima ſupellex, & quæ ab C illa, vt haberi ſolent commoda deuorata videntur? Sed videamus quo animo tot perpeſſu difficilia ſuſtineat Patriarcha; certè alacri, nec vel minimam vocem querulam ediidiſſe ex ſacra hiſtoria, quæ Geneſeos 28. refertur, colligere poſſumus; quid quæſo adeò generoſos illi ſpiritus pro tot arduis tolerandis indidit? Myſtica perſcrutemur; Iacob frumenti, & vini benedictione locupletatus, ex pluries repetita Paſchaſij interpretatione, hominem Euchariſtia ditatum præſignàuit; cùm autem de ſacra illa alimonia veſcens, ab illa talem hauriat virtutem, vt in laboribus, & aſperi- D tatibus quibuſcunq; pro Dei gloria perferendis ſtrenuus euadat, rectè huius typum Iacob poſt frumenti, & vini benedictionem conſtanti animo duriſſimæ vitæ rationes tenens prælineauit.

Gen. 27.

Paſchaſ.

Cõmunicãs eam à ſacra menſa hauriit virtutẽ, vt ad ardua quæq; ſubeunda pro Dei gloria ſtrenuus euadat.

Defertur Heli Iſraelis phalanges in fugam coniectas eſſe, & populo ingentia damna à Philiſthæis illata, duos ſuos filios peremptos, nullius commotionis indicia hic oſtendit; ſubditur à nuncio Arcam Dei in hoſtium manus deueniſſe, & ſtatim Heli viribus deficit, repentino lapſu corruit, & interit. 1. Reg. 4. *Reſpondens autem ille, qui nunciabat: Fugit, inquit, Iſrael coram Philiſthijm, & ruina*

1. Reg. 4.

A *magna facta eſt in populo: inſuper & duo fi-ly tui mortui ſunt, Ophni, & Phinees: & arca Dei capta eſt. Cumq; ille nominaſſet Arcam Dei, cecidit de ſella retrorſum iuxta oſtium, & fractis ceruicibus mortuus eſt.* O firmiſſimum Arcæ ſubſidium! Quandiù hac non intelligit Heli ſe eſſe priuatum, acerbiſſimos deperditi exercitus, populi calamitatem, & interemptorum filiorum euentus patienter ſuffert; at vbi arcæ præſidio ſe deſtitutum agnoſcit, tanquam amoto, quo potiſſimùm ſuſtentabatur, fulcimento, ſiue vita concidit. Sed vndè tanta virtus in arca? vndè? Nonnè hæc Euchariſtiam figurabat? cõgruum igitur fuit, vt in ea præmonſtraretur, quantum hæc poſſit, quantũ ope-
B retur in nobis; ſuffulta enim Altaris Sacramento anima deuota, quid adeò durum, quid adeò aſperum, quid adeò humano ſenſui repugnans illi accidere poteſt, quod non æquo animo perferat? ſublata autem hac cæleſti alimonia in primo aduerſantis fortunæ aſpectu, nullæ ſuppetunt vires, fractus animus primis difficultatibus ſuccumbit, labori cuicunq; facillimè cedit.

Nihil eſt tã durũ, quod æquo animo non ferat is, qui ſacra Altaris eſca deuotè reficitur.

Cur Chriſtus ante paſſionẽ nõ inſtituit Euchariſtię Sacramentum ſed poſt?

Quæri poteſt, cur Chriſtus poſtquam à mortuis rediuiuus ſurrexit, exantlatis iam ærumnoſæ vitæ laboribus, iam completa tormentorum omnium tolerantia non inſtituerit Euchariſtiam, ſed ante-
C quàm paſſionis cruciatus ſubiret? Inter alia hoc non minimum reor eſſe myſterium, quòd voluerit nos per hoc Sacramentum, quo ſe ipſum totum communicauit, participes facere illius conſtantiæ, & patientiæ, quam in paſſione exercere debebat. Huc reſpexiſſe videtur D. Paſchaſius in epiſtola de corpore, & ſanguine Domini ad Frudegardum verſus finem. *Et ideò*, inquit, *noſtræ ſalutis ſũma, quia in iſto conſiſtit Sacramento; deſiderio diù deſideraui adimplenit, vt cum ſuis antequam pateretur, hoc verum manducaret Paſcha, quatenus per hoc antequam ſe daret in pretium, nos in illo, & ille in nobis vnum eſſemus corpus. Et ideò in cruce nos cum illo ſimul crucifixi ſumus, &*
D *in reſurrectione ſimul cõreſuſcitati. Vndè ait Apoſtolus: Si conſurrexiſtis cum Chriſto, quæ ſurſum ſunt ſapite.*

Paſchaſ.

Fiſtula, & cinnamomum.

NOTVLA III.

Celebratur dilecta anima ea virtute ditata à ſacra Synaxi, qua ità interiori perfectioni vacat, vt ſimul actiones externas proximorum ædificationi accommodet.

HVGO Cardinalis dicit, quod potiſſimum eſt excellentiæ huius plantæ fiſtulæ, in eius medulla conſiſtere, cinnamomi verò præcipuam præſtãtiam reperiri in cortice. *Fiſtula*, inquit, *hæc eſt arbor parua, robuſti corticis, cuius tota virtus eſt medulla. Cinnamomum, quod è contrario totam virtutem habet in cortice.* Dum ergò ſimul pia anima, & fiſtula, & cinnamomum nuncupatur, aptè indicatur, quòd ea ità internæ Iuſtitiæ, cuius ſpectator eſt Deus, ſtudioſa ſit cultrix, vt vnà etiam externa opera, quæ hominum oculis patent, benè componat, vt hæc videntes glorificent Patrem, qui in cælis eſt; quod Apoſtolus ad Romanos 12. fidelibus omnibus exactè iniungit, *Prouidentes bona non ſolùm coram Deo, ſed etiam coram hominibus*: Quaſi dicat; Satagite honeſtè, iuſtè, & prudenter agere non tantũ coram Deo, ſed & coram hominibus, ne homines etiam ſuſpicaces occaſionem habeant aliquid mali, vel inhoneſti de vobis ſuſpicandi, ſed vita, & conuerſatio veſtra ſit ita ſancta, vt non ſolùm Deo probetur, ſed etiam hominibus in exemplum virtutis luceat, & ſplendeat. Quòd autem hæc perfectio tàm internæ conſcientiæ, quàm externorum operum fit peculiare donum ſacræ Synaxis, eleganter inſinuat B. Laurentius Iuſtinianus ſerm. de Euchariſtia, *Equidem*, inquit, *ex quo tanto adhæſiſti ſponſo, corpuſquè tuum corpori eius aſſociatum eſt* (per ſacram ſcilicet communionem, de qua ibi expreſsè loquitur auctor) *ſſecta es ſpecioſa, & ſuauis in delicijs, decora, & ornata in veſtibus, venuſta, & grata in moribus, ignita, & ſancta in deſiderijs.* Perpende ad rem noſtram, *venuſta, & grata in moribus*, en externa probitas, *ignita, & ſancta in deſiderijs*, en interna ſanctitas.

Hugo Cardin.

Ad Rom. 12.

B. Laurent. Iuſtin.

Præ-

A Præceperat Dominus Iſraelitis, vt caput, pedes, & interiora agni ederent; *Caput cum pedibus, & inteſtinis vorabiris.* Exodi 12. quid myſterij in hoc indicetur, inueſtigemus quæſo. Per caput, intentio; per inteſtina actus interni; per pedes externæ operationes denotantur: quare dum agnus integer cum omnibus partibus manducandus iubetur, ſanè innuitur, quòd agnus Euchariſticus, cuius ille legalis erat typus, ità integrè nobis ſe tradit in eſum, vt nòn modò ſacræ ſuæ humanitatis ſanctitatem quoad actus internos, ſed etiam quoad mores, & externa opera iuxta capacitatem, & diſpoſitionem noſtram nobis communicet.

Exod. 12.

Euchariſtiæ dono non quoad internos actus tantũ, verũ etiã quoad externas actiones ſanctificamur.

B Pius ille genitor iuniorem ex filijs ad meliorem vitæ frugem redeuntem benignè, & indulgenter excipiens non modò illum oſculatus eſt, ſed ſtola prima, annulo, calceamentis, & veſte ſpecioſa condecorauit. Sed ſicut & idem filius eſuriens panem, quo domus paterna abundabat, *Quanti mercenarij*, clamat, *in domo patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereo! Surgam, &c.* typũ gerebat piæ animæ appetentis panem Euchariſticum, & conuiuium illud opulentum, quo à patre recreatus fuit, ſignificabat Altaris menſam, vt notant Titus Boſtrenſis in 15. Lucæ, & Anaſtaſius Sinaita lib. 9. anagogic. contemplat. C in Hexameron, ità & oſculum, & indumenta, cæteraq; ornamenta, quæ à liberali, & amante patre habuit filius, gratioſa munera deſignant, quæ dependenter à ſacro conuiuio deuotæ animæ communicantur à profuſo amore Dei. Quæ cùm ita ſint, quis non animaduertet in oſculo indicari participationem diuini ſpiritus interiùs animam perficientis? vnde Ambroſius lib. de Iſaac cap. 9. *Per oſculum*, inquit, *adhæret anima Deo, per quod ſcilicet transfunditur ſpiritus oſculantis, ſicut & hi, qui ſe oſculantur, non ſunt labiorum libatione contenti, ſed ſpiritum ſuum ſibi videntur infundere*: in indu- D mentis verò, cæteriſquè externi decoris inſignibus, quibus locupletatus fuit præmemoratus filius, præfigurari dona gratiæ perficientia hominẽ quoad actiones externas, quibus coram hominibus ſplendidè, & cumulatè inſtus, & perfectus euadit.

Luc. 15.

Titus Boſtrenſis. Anaſtaſ. Sinaita.

Per ſacram Synaxim maximis homo muneribus cumulatur.

D. Ambr.

Cum vniuerſis lignis Libani.

NOTVLA IV.

Laudantur affectus maioris ſãctitatis, quos anima deuota concepit in ſacro conuiuio.

Libani plãtæ ſenectam neſciunt, perpetuoquè vigore pollent, & adoleſcunt ſemper; ob hoc Berchorius in verbo, *cedrus*, adnotat Libanũ montem laudatiſſimum eſſe à fortitudine, proceritate, firmitate. *Cedrus enim*, inquit, *inuenitur in Libano, qui eſt mons fortis, altus, & ſolidus, nunquam deficiens, ſed perpetuò perſeuerans.* quare per hæc vniuerſa ligna Libani accõmodatè deſignantur noui ſemper affectus celſioris iuſtitiæ, quibus potiſſimum a virtute Euchariſtiæ fœcundatur deuota anima.

Berchor.

Lignum illud vitæ in terreſtri Paradiſo ſymbolum erat Euchariſticæ alimoniæ, vt notant Patres, & præcipuè Paſchaſius lib. de corpore, & ſanguine Domini cap. 9 *Sicut*, inquit, *fuit arbor vitæ in Paradiſo, ita ſancta Dei Eccleſia, quæ Paradiſus deliciarum in Canticis appellatur, habeat in ſe myſterium vitæ, quod in eodem ligno figurabatur, ex quo qui edunt ſeruantes mandata vitæ, nequaquam poſſunt mori in æternum.* Sed ſicut veſcentes de illo ligno, ſenectam ignorabant, & iuuenilem vigorem retinebant, ità Euchariſtico cibo refecti ſpiritalis iuuentutis gratia vigent, qua alacriùs maiora ſanctitatis incrementa continuò ſectantur. Huc directa videntur illa verba, quibus Eccleſia vtitur in Antiphona prima tertij nocturni, dum ſolemnitatem celebrat ſanctiſſimi corporis Domini, *Introibo ad Altare Dei, ſumam Chriſtum, qui renouat iuuentutem meam.* B. Laurentius Iuſtinianus de diſciplina monaſticæ conuerſationis cap. 19. inter alios effectus, quos operatur ſacra Synaxis, enumerat feruorem, quo anima incaleſcens incitatur ad ſemper vlteriùs proficiendum in via perfectionis. *Pia etenim*, inquit, *mens tanti ſponſi lætificata præſentia venerando hoc mediante Sacramento repletur gaudio, exultatione perfunditur, humilitate deijcitur, lumine irradiatur, pace ſatiatur, roboratur fide, deuotione ſaginatur, atque indiſſolubili amoris vinculo Redem-*

Paſchaſ.

Euchariſtico cibo veſcentes ſpiritalis iuuentutis gratia ſemper vigent.

B. Laurent. Iuſtin.

Deuotè cõmunicans ſemper magis incitatur ad vlteriùs proficiendum in via perfectionis.

ptori interiùs copulatur. Ex quo feruentior in dilectione, fortior in labore, promptior in opere, in tentatione prudentior, ſollicitior in virtute, in adminiſtratione alacrior, necnon & in ipſius frequentatione efficitur ardentior.

Conuiuium meridie Ioſeph fratribus ſuis parari iuſſit, dicens diſpenſatori domus ſuæ, *Introduc viros domum, & occide victimas, & inſtrue conuiuium, quoniam mecum ſunt comeſturi meridie.* Gen. 43. Sic etiam Abraham meridiano cõuiuio reſtaurauit tres illos hoſpites. Gen. 18. Cur quæſo non ante meridiẽ, quando Sol non adeò inclementer feruet, non adeò vehemens eſt aeris æſtus, aut cur non poſt meridiem, quando conſopitis caloribus, & remittente ſe Solis iubare dulces ſpirant auræ, vtrumquè enim hoc tempus magis opportunum videtur ad delicatam comeſtionẽ, quàm meridianum? Ità ſanè videtur res ſe habere, ſi de ſolo corporali pabulo ageretur, ſed in præmemoratis conuiuijs myſterium Euchariſticæ refectionis repræſentabatur, in qua diuinus Sol ſicut maximè ardet, ita maiorem feruorem in pia anima accendit, quo pulſo omni ſocordiæ tepore, flagrantiſſimo ſublimioris perfectionis deſiderio æſtuans in vita ſpiritali ſemper magis, ac magis progreditur: aptiſſimè igitur ad hoc ſignificandum ſub meridiei ardore conuiuia parantur ab his Patriarchis. Porrò inter Libani arbores celebris eſt cedrus, quæ non ſolùm ſemper viret, ſed adeò fœcunda eſt, vt etiam fructibus onuſta nouos emittat flores; quarè pulchrè repræſentat piam animam ea abundanti gratia locupletatam à ſacroſancta Euchariſtia, qua illa non modò conſtanti tenore virtutis irremiſſa cultrix facta, ſed ad celſioris iuſtitiæ incrementa aſpirans non contenta quibuſcunq; bonis operibus iam partis, nouis deſiderijs maiora patrandi floreſcit continuò. Accinit D. Thomas opuſculo 58. exponens illud Ezechielis cap. 17. *Sumam de medulla cedri ſublimis, & de vertice ramorum eius, & plantabo ſuper montem excelſum, & erumpet in germen, & faciet fructum. Cedrus ſublimis eſt Deus Pater, rami eminentiores antiqui Patres, vertex ramorum B. Virgo, medulla cedri æterna Dei ſapientia, pars de ramorum vertice, caro ſumpta ex Virgine. Spiritus ergò ſanctus medullam cedri, & partem de ſummo ramo ſumpſit, quia Chriſti incarnationem fecit, & hunc quaſi ſurculum nobiliſſimum plantat in montem excelſum, cùm fideles à terrenis deſiderijs ad cæleſtia eleuatis Dominici corporis tribuit Sacramentum. Hinc fructus erupit, quia cor fidele, propria amaritudine relicta vitiorum, virtute corporis Domini ſimilis Chriſti ſpiritales frondes, flores virtutum, & bonorum operum faciat.* Gregorius Nyſſenus hom. 8. in Eccleſiaſten; *Caro*, inquit, *Verbi, & ſanguis, qui eſt in hac carne, non vnam habet gratiam: ſed eſt & ſuauis ijs, qui guſtant, & appetendus ijs, qui deſiderant, & ijs, qui diligunt, amabilis. Qui ergò hanc amat carnem, non eſt amicus ſuæ carnis, & qui in hunc ſanguinem eſt affectus, mundus erit à ſenſili ſanguine.*

Gen. 43.

Gen. 18. Cur Ioſeph & Abraham cõuiuia ſub meridiei ardore parari iubent.

Pia anima in Euchariſtica menſa ea cumulatur gratia, vt ad celſioris iuſtitiæ incrementa ſemper aſpiret.

D. Thom. Ezech. 17.

Greg. Nyſſ.

A B C D

Myrrha, & aloe.

NOTVLA V.

Diuinus ſponſus præconizat piam animã incitatam à ſacra Synaxi ad omne mortificationis genus, & præcipuè ad ablegãda gulæ irritamenta.

CAtena trium Patrũ myrrha, & aloe affirmat ſignificari carnalis ſenſus mortificationẽ. Ab his non diſſentit Hugo Victorinus, qui per myrrham continentiam, ſeu continentes, per aloe abſtinentiam, ſeu abſtinentes, quia vtræquè à carne, & corde putredines vitiorum expellunt.

Catena triũ Patrum.

Hugo Victorin.

Præcepit Dominus agreſtes lactucas cum paſchali agno comedendas: *Et edent carnes nocte illa aſſas igni, & azymos panes cum lactucis agreſtibus.* Exodi 12. Hæ lactucæ ob amariſſimum ſaporem mortificationem ſenſui amaram aptiſſimè deſignant, ſed cum carnibus agni, quaſi ſuaui ſapore conditi facilè comedebantur, quo aptiſſimè denotatur virtus Euchariſtici agni, quæ mortales inducit ad amplectenda quæcunquè ſenſui iniucunda ſunt.

Exod. 12.

Panis Euchariſtici virtus homines ad amplectẽda quæ ſenſui ſunt iniucũda inducit.

Paulò poſtquam Patriarcha Iſaac ditiſſima illa benedictione inſigniuit Iacob minorem gnatum, accedenti Eſau pro obtinenda paterna benedictione, pater dixit: *Frumento, & vino ſtabiliui eum, & tibi poſt hæc fili mi. vltrà quid faciam? Cui Eſau: Num vnam, inquit, tantùm benedictionem habes, pater? mihi quoq; obſecro, vt benedicas. Cumq; eiulatu magno fleret, motus Iſaac, dixit ad eum: In pinguedine terræ, & in rore cæli deſuper erit benedictio tua.*

Gen 27.

tua. Viues in gladio, & fratri tuo ſeruies. A Geneſ. 27. Durum nimis videtur, quòd pientiſſimus pater obſtringat Eſau ad ſeruiendum Iacob, cùm ambo eſſent germani. Sanè qui nihil aliud, quàm litterę ſuperficiem conſiderat, ità facilè iudicabit, ſed enucleanda ſunt myſteria, quæ veluti medulla intrà huius hiſtoriæ corticem includuntur. Inſignē Iacob temperantię dotem ablegantem ſenſus oblectamenta, Eſau verò nimiam ſenſui indulgentiam deſignat, vt notat D. Ambroſius lib. 2. de Iacob, & vita beata cap.

D. Ambr.

3. *Neque enim ſanctus patriarcha fuit, vt filium ſuum degeneri conditioni ſeruitutis addiceret, ſed vt bonus pater cùm duos haberet filios, vnum intemperantem, ſobrium alte-* B *rum, quò vtriquè conſuleret, intemperanti præfecit ſobrium.* Quo poſito, cùm ſat nota figura ſacræ Synaxis ſit illa benedictio frumenti, & vini, quam reportauit Iacob à patre Iſaac, ò quàm pulchrè hìc ſignificatur inter alias virtutes, quibus ditantur ſacræ menſæ participes, eam nō eſſe minimam, qua blandientis ſenſus appetitiones coercentur, delicati cibi reijciuntur, paratiles, & non ad delicias, ſed ad vires reficiendas neceſſarij admittuntur tantùm. Tantam vim agnoſcit Clemens Alexandrinus 2. pædag. cap. 1. in Altaria almonia pro comprimendo appetitu lautarum dapum, vt hoc cæleſti cibo veſcentes neceſſitatis C vinculo quodā obſtrictos ad eliminandas delicatiores epulas affirmet. *Nobis autem*, inquit, *cibum cæleſtem venantibus neceſſe eſt ventri, qui eſt ſub cœlo, imperare, & multò magis eis, quæ ei ſunt amica, & grata.*

Sacræ mēſæ participes ea donantur virtute, vt facilè blandientis ſēſus appetitiones coerceant.

Clem. Alex

2. Reg. 23.

Sitiebat ardentiſſimè Dauid aquas ciſternæ Betbleemiticæ. *O ſi quis mihi daret, &c.* cui deſiderio vt ſatisfacerent ſtrenuiſſimi viri, ab amico ſolo diſcedunt, penetrant hoſtiles acies, non pauent armatas cohortes, vitę pericula non curant, perueniunt ad ciſternam Bethleemiticā, hinc chryſtallinā aquam aſportant, quā intuens Dauid licèt ſiti cruciatus, nō haurit, nō deguſtat, non primo- D ribus labris delibat, ſed libat Domino. O egregiam ſenſus mortificationem! vndè quęſo tāta virtus? In illa aqua ſpiritu cōtemplabatur ſacrā Synaxim regius Propheta, vt notat D. Ambroſius in Apolog.

D Ambr.

Dauid cap. 7. *Quòd ſi altiùs*, inquit, *velis ſpectare, & introſpicere myſterium, ſitiebat Dauid non aquam de lacu, qui eſt in Bethleem, ſed oriundum ex Virgine Chriſtum ſpiritu prauidebat. Volebat ergò bibere nō aquam fluminis, ſed potum gratiæ ſpiritualis: hoc eſt, non aquarum ſitiebat elementū, ſed ſanguinem Chriſti. Denique non bibit* A *oblatam aquam, ſed Domino libauit, ſignificans ſitire ſe Chriſti ſacrificium, non naturæ fluentum: illud ſacrificium, in quo eſſet remiſſio peccatorum, illum ſitire ſe fontem æternum, non qui periculis quæreretur alienis, ſed pericula aliena depelleret.* Quarè dum ſanctus Vates meditatur ſanguinē Chriſti fidelibus hauriēdū in ſacroſancta Euchariſtia, aliquid illius admirandæ virtutis præſentiens, ſitis acerbiſſimum tormentum facilè ſuſtinet, & ità abſtinet à frigida, & diù concupita aqua, vt non modò eam non bibat, ſed nec ore ſumat ad aridam linguam tantiſper refrigerādam, aut ſiccas fauces humectandas.

Dauid acerbiſſimā ſitim ſuſtinet meditans Chriſti ſāguinem in ſacra Euchariſtia fidelibus hauriendum.

Refert Surius tom. 1. de vitis Sanctorū B menſe Ianuarij, die 19. de S. Vuolſtano, quòd *Die quadā cùm ad placitum quoddam exiturus, Miſſa celebrata cibum ſumere ſtatuit, appoſita igni auca, nidor aduſtæ carnis nares celebrantis oppleuit: odor mentem auocauit. Sed cùm diù reluctans, cogitationem auertere non poſſet, iuramentum ad Sacramenta, quæ tractabat, fecit, nullo ſe ampliùs pacto id genus cibi comeſturum. Completa verò Miſſa ieiunus ad negotium diſceſſit.*

Surius de S. Vuolſtano.

Quantum demùm Euchariſtica menſa ſuos conuiuas reddat ciborum parſimoniæ, & frugalitati amicos, intelligi facilè poteſt ex illa paſchali cœna, quæ ex Chriſti præſcripto inſtructa fuit, quod C mira venuſtate perpendit B. Laurentius Iuſtinianus de triumphali Chriſti agone cap. 2. *In iſto nempè conuiuio, vbi diuina recumbit in carne maieſtas, non ſeruorum numeroſitas ſericis ornata indumentis, non lautiorum abundantia ciborum, non regius conſpicitur apparatus, ſed legales cibi, atquè menſula pauperrima pannoſis hominibus circumſepta. Confundit quippè Dei ſapientia in hoc ſuo immoderatum gulæ appetitum, delicatiora fercula, obſequia famulorum, & ſumptuoſitatis inordinatam voluptatem. Pudeat meritò, confundaturq; humana voracitas Dominico temperantiæ, ac humilitatis erudita exemplo. Frugalitatem, & laſciuiam non ſolùm admonuit fugiendam, ve-* D *rùm etiam ſumma nobis ſectanda humilitatis exhibuit formam. Non erubuit ipſe rex magnus, & omnipotens cū paruis infirmiſquè diſcumbere, atq; Dei filius cum ignobilibus manducare.*

Euchariſtica mēſa parſimoniæ, & frugalitatis amicos ſuos conuiuas reddit.

B. Laurent. Iuſtin.

Cum omnibus primis vnguentis.

NOTVLA VI.

Diuinis ſolatijs piam animam ſacra Synaxis replet.

VNguenta, quia ſolent animum exhilarare, & recreare, aptiſſimè denotant ſpiritualia oblectamina, & iubilationes, quibus anima perfunditur; vndè Hugo

Hugo Cardin.

Cardinalis exponens hæc verba, *Prima vnguenta*, inquit, *ſunt conſolationes ſpirituales*, quas ab Euchariſtia potiſſimùm promanare teſtatur idem auctor in pſal. 29. vbi inter alios effectus ſacræ communionis, hunc recenſet, qui eſt delectare guſtum ſpiritualem. Agelius explicans illud pſalmi 21. *Edent pauperes, & ſaturabuntur, & laudabunt Dominum, qui requirunt eum; viuent corda eorum in ſæculum ſæculi*, dicit viuere, ſignificare hoc loco hilaritatem, & lætitiam peculiarem prouenientem à ſumptione Dominici corporis, cuius hæc ſunt verba. *Hic de myſteriorum ſumptione loquitur, deindè quid ea myſteria dignè ſumentibus præſtent, exponit. (Viuent corda eorum in ſæculum ſæculi.) Ille namq; panis vita eſt, quem niſi manducauerimus, non habebimus in nobis vitam, vt idem ipſe Saluator noſter aſſerit, quod non ſolùm de æterna vita rectè intelligi poteſt, verùm etiam de lætitia quadam, & gaudio, quo tanti Sacramenti perceptio animum replet. Sic namq; ſæpè in ſcripturis inuenimus vitam nuncupari hilaritatem quandam, atq; animi lætitiam.* Venuſtè hanc lætitiã, quã in corde noſtro excitat Chriſtus deuotè ſuſceptus in Altaris menſa, indicat B. Laurentius Iuſtinianus de diſciplina monaſticæ conuerſationis cap. 19. *Pia etenim mens*, inquit, *tanti ſponſi lætificata præſentia, venerando hoc mediante Sacramento, repletur gaudio, exultatione perfunditur.* Quantum verò hæc diuina ſolatia præſtent omnibus alijs mundi gaudijs, perpendit S. Thomas opuſc. 58. cap. 20. ex illo Eccleſiaſt. 8. *Laudaui igitur lætitiam, quod non eſſet homini bonum ſub Sole, niſi quod comederet, & biberet, atque gauderet. Quaſi dicat. Expertus ſum plurima genera gaudiorum, & delectationum carnis, & mundi. & hæc omnia vanitas, & finis eorum mæror, & luctus, vndè laudaui præ omnibus lætitiam, ſcilicet veram, ideſt teſtimonium bonæ conſcientiæ. & quod non eſſet homini ſub Sole, ideſt melius in hoc mundo, niſi quòd comederet panem; ſcilicet qui de cælo deſcendit, & biberet vinum, quod lætificat cor hominis, ſcilicet ſanguinem Domini.* Vinum gaudio quandoq; adeò ingenti hominẽ replet, vt hic geſtiens choreas ducat, & ſaltet; vndè Anacreon de Baccho cecinit:

Agelius. Pſal. 21.

Chriſtus in Altari deuotè ſuſceptus, lætitiã excitat maximam.

B. Laurent. Iuſtin.

Solatia, quę è ſacra mẽſa promanant cæteris mũdi delicijs longè præſtant.

S. Thom.

Anacreon.

Bacchus pater Tonantis
Liber pater, Lyæus
Dum pectus it ſub imum,
Dulci rigans liquore
Saltare perdocet me.
Nec vilis ebrioſo
Mea eſt mihi voluptas.

Et alibi de ſe ipſo,

Puer affer huc Lyæum
Ego iam ſenex quidem ſum,
Silenum at inter omnes
Imitabor in choreis.

Sed nonnè perfectiori iubilo geſtire, exultare, & ſaltare facit Euchariſticum Sacramentum? cuius myſterij egregium delineauit ſimulacrum Dauid, quandò ante arcam gaudio elatus in ſaltationẽ prorupit, ante arcam, inquam, illam, in qua manna ſeruabatur, & repræſentabatur cæleſtis panis, quem nobis Beatiſſima Virgo in arca præſignata attulit. Adeò eminens eſt mentis iubilum, cordis gaudium, animi ſolatium, quod anima deuota à ſacro conuiuio percipit, vt beatificæ viſionis quædam prælibamina deguſtanda illi exhibeantur, quod innuitur illo Pſalmi 33. *Guſtate, & videte, quoniam ſuauis eſt Dominus.* Ponderanda ſunt hæc verba, *guſtate, & videte*, quia tanta eſt diuinæ ſuauitatis transfuſio per Euchariſticum ferculum in animã charitate feruentem, vt hæc non ſatis per ſolum guſtum indicetur, *guſtate*, ſed additur, *videte*, vt nimirùm inſinuetur mirabili quodam modo neſcio quid illius beantis viſionis, quantum tamen ſtatum viatoris decet, communicari. Huius contẽplationis vel auctorem, vel fautorem profero Clementem Alexandrinum 5. Stromatum, cuius verba excipe. *Quæ ſunt ipſæ carnes, & ſanguis Verbi, hoc eſt, comprehenſio diuinæ potentiæ, & eſſentiæ: Guſtate, & videte, inquit, quòd Chriſtus eſt Dominus: ſic enim ſe ipſum impertit his, qui ſunt talis cibi ſpiritualis participes.*

Pſal. 33.

Tãta eſt diuinæ ſuauitatis trãsfuſio per Euchariſticum cibũ in animã, vt beatificæ viſionis prælibamina quędã deguſtare videatur.

Clem. Alex.

Fons

Fons hortorum, puteus aquarum viuentium, quæ fluunt impetu de Libano. Verſ. 15.

Indicatur ſenſus ad corticem litteræ.

Ergit ſponſus elogium ſponſæ, & venuſtatem, atque dotes illius egregias, quibus plurimum ſibi, & alijs prodeſſe noſcit, aſſimilat fonti irriganti hortos, vt amœni, & fœcundi ſemper magis reddantur, & fonti non communi, ſed putei inſtar, cuius non eſt collectitia ſed viua, & perennis aqua, qualis eſt illa, quæ largifluo, & præcipiti lapſu de alto Libano decurrit.

Fons hortorum, puteus aquarum viuentium, quæ fluunt impetu de Libano.

Enucleatur ſenſus ſpiritalis Euchariſtiam reſpiciens.

NOTVLA I.

Chriſtus in ſacra Synaxi inſtar vberrimi fontis adeò copioſam gratiæ aquam transfundit in animam piam, vt hæc velut fons beneficentiæ riuulos tranſmittat in proximos.

Richardus Victor. Richardus Victorinus in his verbis abundantem gratiam, quam Chriſtus in Sacramento Euchariſtico communicat, animaduertit. *Vndè meritò, inquit, à Chriſto fluere dicuntur aquæ iſtæ. quia ab ipſo cœpit tempus gratiæ: de Libano cum impetu fluxerunt aquæ iſtæ, cùm Chriſto in cœna benedicente panem, Sacramentum Euchariſtiæ celebrari cœpit, & vna paſſibilis præſentia ipſius ſublata multis in locis vſquè ad conſummationem ſæculi nobiſcum manſit. Semel quoquè oblatus in cruce, multoties in Altari pro* A *nobis offertur. Et qui iam non moritur, & mors illi vltra non dominabitur, mortis eius myſterium, & effectus ad ſalutem noſtram quotidiè iteratur, ibi enim mors Domini annunciatur. Iſtæ viuentes aquæ cum magno impetu fluunt, nam hæc gratia per fines Chriſtianitatis currit, & fideles irrigat, & infundit.* Pulchrè accinit Albertus Magnus diſt. 3. tract. 1. cap. 7. *Fons, inquit, delectationis eſt corpus Chriſti, & riui deriuati à fonte ſunt quæ ſingulis viribus, & virtutibus, & potentijs, & membris diriguntur, & ad quemcunq; non venit hoc nutrimentum pietatis, hæc areſcunt, & marceſcunt, & deſtituuntur, & abijciuntur. Iſte eſt fons, de quo dicitur Gen. 2. Fons aſcendebat de terra; hoc eſt de terreno* B *corpore Domini in Sacramento, irrigans vniuerſam ſuperficiem Paradiſi. Paradiſus enim locus deliciarum eſt in nutrimentis Eccleſiæ, in quem locum iſte fons delectationis influit, & omnia irrigat interiora animæ, & corporis, ad quæ deriuatur.* Quòd verò anima deuota de affluenti gratia, qua repleta eſt, inſtar fontis beneficæ pietatis latices in proximos refundat, adnotauit citatus Richardus, cuius lepida verba affero. *Et de plenitudine, qua abundat, inferiores, & infirmiores viſitat, & rigat. Iſti ſunt horti, & ſunt concluſi, dum ſe cuſtodiunt à peccatis, & excolunt, & exercent in virtutibus ac bonis operibus. Ad hos quaſi in vicino poſitos, & cognatione ſpi-* C *rituali iunctos effluit, & qui deuiant, hos infundit, hos corrigit, hos impinguat, hos conſolatur. Et qui plerumq; puſillanimitate trepidant, dum gratiæ profectum minus percipiunt, dum prædicationis, vel conſolationis auxilio minùs ſubleuantur, tales viſitat anima deuota, atquè perfecta, quia hos modò ſubleuat conſolatione, modò orationis auxilio, modò doctrina, vel admonitione.* Sed vndè quæſo tanta gratia inundat anima, vt tot riuulos piorum officiorum in proximos deriuet? Nonnè a primario fonte Euchariſtico, à quo affluenter repleta fuit? Inſinuauit hoc optimè S. Cyrillus Alexandrinus hom. 61. ad po- D pulum Antiochenum. *Aſcendebat, ait, ex Paradiſo fons fluuios emittens ſenſibiles, ex hac menſa* (ſcilicet Euchariſtica) *fons aſcendit ſpirituales emittens fluuios.* Et hom. 40. in Ioan. idem repetit. *A menſa hac prodijt fôs, qui fluuios ſpiritales diffūdit.*

Si ad totius agni eſum non ſatis erant, qui in domo aderant, vbi paſchalis agnus parabatur, aduocandi erant vicini ad conuiuium, Exod. 12. *Sin autem minor eſt numerus, vt ſufficere poſſit ad veſcendum agnum, aſſumet vicinum ſuum, qui iunctus eſt domui ſuæ, iuxta numerum animarum, quæ ſufficere poſſunt ad eſum*

Albertus Magn. | Richardus Victor. | S. Cyrillus Alex. | Idem | Exod. 12.

Sacræ mēſę participes ea beneficētia ditātur, vt & ipſi in proximos beneficentiam, & pietatē transferant.

vſum agni. O egregium ſymbolum, quo A præmonſtratum fuit edentes ad ſatietatem in ſacra menſa myſticum agnum beneficentiæ, & pietatis fontem, ita beneficentia, & pietate adimplendos fore, vt & ipſi in vicinos, & proximos beneficētiam, & pietatem transferant.

Sicut adoleſcens ille ſaniori menti redditus panem in paterna domo appetens, typum geſſit animæ panem Euchariſticum eſurientis, ita pater illum varijs pietatis officijs, & benefici amoris ſignis excipiens Chriſtum ſignificat miſericordi benignitate, & beneficentia profuſa admittentem deuotam animam ad ſacrum conuiuium. Porrò inter alia paternæ pietatis argumenta erga filiū, B perpendendum eſt oſculum, quod illi dedit; per oſculum ſanè amantis ſpiritus in amatum transmigrare videtur, vt adnotauimus ſupra ad verſic. *Fiſtula, & cinnamomum*. Vndè pietatis affectū omnem pater in filium oſculo illo tranſmittere voluit, hoc verò perfectiori, efficaciori, & eminentiori modo præſtari à Chriſto per ſacroſanctam Synaxim in anima deuota omninò credendum eſt; quarè cùm Chriſtus in Euchariſtico Sacramento maximæ pietatis, beneficentiæ, & miſericordiæ ſpiritum exerceat

Laur. Iuſt.

(quod benè innuunt verba illa Laurentij Iuſtiniani ſerm. de Euchariſtia. *Hoc Sacramentum frequentatur in Eccleſia, vt* C *iuſtis gratiam, peccantibus veniam, debilibus robur, lætitiam mæſtis, diligentibus exultationem, nutantibus ſpem, credentibus pacem, victoriam certantibus, captiuis libertatem, atq; defunctis conferat requiem*) nemini dubium eſſe poteſt, quin ille etiā ſimilem pietatis, beneficentiæ, & miſericordiæ ſpiritum per Sacramentum Euchariſticum dilectæ animæ communicet. Meritò igitur inter præcipuos huius auguſtiſſimi Sacramenti effectus, hunc, quem hic proſequimur, recenſet D. Thomas opuſc. 58. cap. 26. *Habet*, inquit, *corpus Domini triplicem effectum, operatur enim morum honeſtatem, cordis ſuauitatem, proximi pietatem*.

Miſericordiæ, & beneficentiæ ſpiritū per Euchariſtiā dilectæ animę communicat Dominus. D. Thom.

Sumpta completa refectione Ruth in D prandio, ad quod perhumaniter inuitata fuerat à liberali Booz, quidquid illi de ferculo ſuperauerat, vt alimoniæ ſubſidium ſocrui ſuæ ſuppeditaret, diligenter ſeruauit, ſimul cum ariſtis, quas ſtudioſo labore colligebat. *Quando hora veſcendi fuerit, veni huc, & comede panem, & intinge buccellam tuam in aceto. Sedit itaque ad meſſorum latus, & congeſſit polentam ſibi, comeditque, & ſaturata eſt; & tulit reliquias. Atque indè ſurrexit, vt ſpicas ex more colligeret*. Ruth 2. & in-

Ruth 2.

A *fra. Collegit ergò in agro vſq; ad veſperam: & quæ collegerat virga cædens, & excutiens, inuenit hordei quaſi ephi menſurā, id eſt tres modios. Quos portans reuerſa eſt in ciuitatem, & oſtendit ſocrui ſuæ; inſuper protulit, & dedit ei de reliquijs cibi ſui, quo ſaturata fuerat*. Verùm ſi Ruth panem cum meſſoribus Booz manducans, fidelis animæ, Dominicæ menſæ accumbentis, Hugone Carenſi interprete in cap. 17. Prouerb. typum expreſſit, facilè etiam intelligimus quid myſticè ſignificarit eadem adoleſcentula Ruth, dum hæc cibi ſui reliquias diligenter ſeruatas, vnà cum annona ex laborioſo ſpicilegio aggregata ſocrui ſuæ ad eius inopiam ſubleuandam detulit, animam B nimirùm, quæ ab Euchariſtico pabulo eum traxit ſpiritum, quo vt proximorū neceſſitatibus ſubueniat, omnem nauat operam, indefeſſo ſtudio inſudat, nullis parcit incommodis.

Hugo Caren.

Pia anima cum ab Euchariſtico pabulo trahit ſpiritū, quo proximi neceſſitatibus facilè ſubueniat.

Fons hortorum, puteus aquarum viuentium, quæ fluunt impetu de Libano.

NOTVLA II.

Indicantur hìc in anima dilecta profundiſſimę humilitatis, aliarumq; virtutum ſemper perfectiores actus tempore communionis, ob quos magis diſponitur ad vberiores gratiæ influxus recipiendos, dum ſacræ ſpecies perdurant.

C

Potiùs puteo, quā ciſternæ æquatur ſponſa, quia ciſterna tantùm collectitiam aquam ſeruare ſolet; puteus autem perennibus aquarum ſcatebris abundat, quod diſcrimē optimè adnotauit D. Hieronymus in c. 1. Oſee in principio. *Puteus*, inquit, *eſt qui perpetuas aquas habet, & de viuo fonte manātes. ciſterna, vel lacus, qui refrigerat aquam externam, & aduentitiam poſſidet*. Porrò quò altior eſt locus, à quo decidunt aquæ, & profundius receptaculum, eò vehementiori impetu erumpunt, & celeriori, atq; adeò vberiori fluxu deſcendunt. quarè aptiſſimè

D. Hieron.

D

huius

huius putei ſimilitudine deſignatur dile-A ‑ cta anima, quæ quia per intenſiores virtutum actus, adiuncta ſemper profundiori ſui ipſius demiſſione, perfectiùs ſe diſponit in ſacra Synaxi, eò copioſiores viuæ aquæ, ſcilicet diuinæ gratiæ fluxus à myſtico Libano, ideſt Chriſto recipit maximè eo tempore, quo perdurant in ſtomacho ſacræ ſpecies. Videri poſſunt, quæ præſenti ſcopo faciunt iu explicatione verſic. *Nardus mea dedit odorem ſuũ.*

Surge Aquilo, & veni Auſter; perſla hortum meum, & fluant aromata illius. Verſ. 16.

Indicatur ſenſus ad corticem litteræ.

HAEC verba continent votum ſponſi precantis felicia, & fauſta ſponſæ, quam horto floribus ſuaueolentibus, & plantis aromatiferis amœno aſſimilauit; cupit autem ſponſus vt Aquilo faceſſat, cuius flatus frigidi, & impetuoſi valdè noxij ſunt plantis, præcipuè germinantibus, & cõſtipant truncos, atquè arborum cortices, C atq; ita impediunt, ne ex ipſis emanent aromata: optat verò vt adſit Auſter, quo perflante humido ſuo tepore aperiuntur arborum meatus, ex quibus aromata faciliùs effluunt; eò autem tendit ſponſus hac felici precatione, vt eximiæ illæ dotes, atq; virtutes, quas in ſponſa laudauit abundè, ſe prodant; redundat enim in gloriam ſponſi habere ſponſam pluribus modis inſignem, & ſpectabilem. Hæc expoſitio congruit communiori grauiſſimorum auctorum interpretationi exiſtimantium hic Hebræa phraſi, *Surge Aquilo*, adſignificari vt vẽtus Aquilo comprimat ſuos flatus, & idem ſit, ac diceretur: abſcede procul D hinc frigide, & aſper Aquilo, veni Auſter placide, & benigne adſpira, tuo enim calore ſtillabunt odoriferi ſucci, qui quoquò verſus diffundentur. Non deſunt magni nominis expoſitores duos ventos ortu, naturaq; contrarios Boream, & Auſtrum aduocati prædictis verbis aſſerentes, quia verbum, *ſurge*, accõmodatum videtur ad ſignificandã ventorum excitationem. Ità S. Ambroſius octonario 12. in pſalm. 118. Rupertus, Oſorius, Genebrardus, Sotomaior, pluresq; alij, vel quia ex his duobus flatibus ex oppoſitis mundi plagis adſpi-

S. Ambr. Rupert. Oſorius. Genebrard. Sotomaior.

A rantibus, Zephyrus leni frigore, & tepore iucundus generetur, qui animantia, herbas, flores, & plantas exhilarare, & demulcere ſolet; vel quia adeò erat cõſtans horti amœnitas, talis perpetuò virentium plantarum firmitas, vt nullum ab aduerſo, & perfrigido Aquilone quãtumuis violenter inſufflante damnum pati poſſet, quinimmò per antiperiſtaſim, ſiue frigus circumobſiſtens collecto intrinſecùs calore, vitalis plantarum vigor magis augeretur; vndè poſtea aſpero Aquiloni ſuccedens Auſter mitis ſuo placido tepore copioſiùs ſudare faciet aromatiferas plantas, cuius ſimilitudinis ſcopus videtur, vt ſponſus indi- B cet ſponſam ſic roboratam eſſe egregijs virtutibus, vt tam in aduerſis, quàm in ſecundis rebus perfectior euadat.

Surge Aquilo, & veni Auſter, perſla hortum meum, & fluant aromata illius.

Enucleatur ſenſus ſpiritalis Euchariſtiam reſpiciens.

NOTVLA I.

Anima dilecta per virtutem ſacræ Synaxis ita perficitur, vt eam ad quæcunquè præclara facinora licèt ardua peragẽda, vel minima diuinæ inſpirationis aura ſatis pelliciat.

D SIcut Aquilo rigidus, & impetuoſus procellarũ, atq; tempeſtatum excitator aptè deſignat violentiam, ita Auſter mitis, & benignus herbarum iuuentutem, & florum venuſtatem demulcens, lenitatis, & ſuauitatis eſt ſymbolum. Diuinus igitur ſponſus, dum aſperum, & durum Aquilonem abſcedere mandat ab horto, ſuſcitari verò placidos Auſtri flatus, indicat depulſo minarum, & ſuppliciorum furore, in Euchariſtico Sacramento adeò blando amore animam ad eximias virtutes allicere, vt hæc delinita ſuauitate ea facilitate præclara quæquè facinora patret, qua ad benignam auram tepen-

 tis,

tis, & mitis Auſtri liqueſcunt, & effluant (A) copioſè ex odoratis plantis aromata.

Nato Ieſu in Bethleem, nouæ ſtellæ fulgenti iubare conſpecto in plagis orientalibus à Magis Regibus, ſe mutuò excitant ad inquirendum cœleſtem Regem nuper in terris natum. *Magi* (inquit Eccleſia in feſto Epiphaniæ) *videntes ſtellam dixerunt ad inuicem: hoc ſignum magni Regis eſt, eamus, & inquiramus eum, & offeramus ei munera, aurum, thus, & myrrham.* Admirabitur hîc forſan aliquis, quòd viri Regio diademate inſignes relicto patrio ſolo, nobiliumq; proauorum magnificis ædibus longo itineri ſe committant, peregrinas luſtrent vias alieni ſub axe climatis, & non potiùs famulos, (B) quorum plurimos in obſequium paratos habebant, exploraturos mittant ſolum natale superni Regis, cæteraq; diligenter circumſpecturos, ex quibus pericula magnatibus per ignotas regiones proficiſcentibus præcaueri poſſent. Verùm ſicut Chriſtus in Bethleem natus, ſcilicet in domo panis myſterium Sacramenti Altaris præindicauit, ità etiam eiuſdem Sacramenti ſuauem, & efficacem vim ad pertrahendos homines ad quamcunquè non leuem prouinciam ob Dei gloriam ſuſcipiendam in illa noua ſtella præmonſtrauit; vndè non eſt mirandū, ſi memoratæ ſtellæ ſplendor ita Magos Reges leniter pertrahat, vt poſthabitis (C) incommodis; multiplici vitæ diſcrimine contempto, inueſtigent cœleſtem Regem recens natum. Quid indulgentius, quid ſuauius, quàm allici ſolo radiantis ſtellæ fulgore?

Eccleſia in feſto Epiphaniæ.

Efficax Euchariſtiæ vis ad pertrahendos homines ad quodlibet vel arduū facinus ob Dei gloriā ſuſcipiēdū.

Deferenti cibaria meſſoribus Habacuc occurrit illi Angelus ſuggerens, vt in Babylonem dapes illas Danieli in lacu leonum incluſo aſportaret. *Erat autem Habacuc propheta in Iudæa, & ipſe coxerat pulmentum, & intriuerat panes in alueolo, & ibat in campum, vt ferret meſſoribus. Dixitq; Angelus Domini ad Habacuc. Fer prandium, quod habet, in Babylonem Danieli, qui eſt in lacu leonum. Et dixit Habacuc: Domine Babylonem non vidi, &* (D) *lacum neſcio.* Daniel. 14. Ponderoſum nimis videbatur Habacuc hoc opus ſibi ab Angelo iniunctum. Sed quid tum? Ecce *apprehendit eum Angelus Domini in vertice eius, & portauit eum capillo capitis ſui, poſuitq; eum in Babylone ſupra lacum in impetu ſpiritus ſui.* O facilitas, ò vis ſine vi! ita ut res adeò iuxta humanum iudicium laborioſa ſolo capillo ab Angelo euehitur velociſſimè propheta ferculi portator in Babylonem longiſſimè diſtantem. Cauſam huius requiris? Prandium illud delatum à Propheta præfigu-

Dan. 14.

(A) rabat Dominici corporis pabulum, capillo verò mentis cogitationem denotari, ſat notum eſt; quo admiſſo, ò quàm benè in præallata hiſtoria ſymbolicè repræſentatur, quòd quicunq; Euchariſtici Sacramenti eſt particeps, vt opus præclarum quantumcunq; arduum promptè præſtet, ſufficit vt Angelus, ſeu diuina inſpiratio eius mentis cogitationem vel leniter tangat.

Euchariſtiæ participes, vt opus aliquod præclarū præſtēt, vel leuis inſpiratio ſufficit eſt.

Statim ac filius Dei in vtero Virginis incarnatus fuit, hæc propria habitatione derelicta iter aggreditur, ſumma velocitate pergit, ſcandit adoleſcentula delicata prærupros montis gradus, vincit pericula, & quæcunq; perpeſſu aſpera, vt ad (B) mœnia cognatæ Eliſabeth vterum geſtantis officij cauſa perueniat. *Exurgens Maria abijt in montana cum feſtinatione in ciuitatem Iuda, & intrauit in domum Zachariæ, & ſalutauit Eliſabeth.* Luc. 1. O velocem, & promptam peregrinationem, ad quam non alius ſtimulat, niſi benignus, & mitis Chriſti amor, quem ſuis detinet viſceribus. Sed nonnè eundem filium Dei incarnatum intra ſe ſumit, qui ſacræ menſæ aſſidet? ab illius igitur ſuaui ſpiritu ita humaniter fouebitur, taliſq; efficietur, vt ad omnē Dei nutum circumferatur, nullāq; gratia illius recuſet ſarcinam, nullis præpediatur obſtaculis.

Luc. 1.

(C)

Surge Aquilo, & veni Auſter, perfla hortum meum, & fluant aromata illius.

NOTVLA III.

Perſecutiones, & aduerſitates in anima dilecta acuunt aliquādò appetitum Euchariſtici cibi, qui quò auidiùs ſumitur, etiam ſuauiùs delinit.

(D)

DIximus in cortice litteræ ex multorum ſententia à ſponſo hîc inuitari Aquilonem ad inſufflādum; vndè huic interpretationi inhærendo, quid myſterij innuatur, perſcrutemur. Primò ſatis vulgatum eſt Aquilonem aſperum, & frigidum pro aduerſis ſumi. Præterea certum etiam eſt Aquilonem ſuo frigore conſtipare cutis, & carnis poros, ex quibus adſtri-

adſtrictis interni caloris, & ſpirituum exhalatio impeditur, calore autem, & ſpiritibus intus retentis intenſior reddita in homine virtus cōcoctrix plus alimenti digerit, atque ideò fames excitatur maior. Hoc docuit paucis Ariſtoteles ſect. 26. problem. 45. *Cur*, inquit, *aſpirantibus Aquilonibus, cibi auidiores ſumus, quàm antea? an propterea quòd Aquilones frigidi ſunt?* quarè dum hic aduocantur à diuino ſponſo flabra glacialia, & frigida Boreæ ſpirantis, inuitur ipſo permittente aliquantulum diuexandam incommodis, & calamitatibus dilectam animam, quem autem in finem, nempè vt maior in ea generetur diuini pabuli appetitus. Ariſtot.

Surgè Aquilò, & veni Auſter, perfla hortum meum, & fluant aromata illius.

NOTVLA III.

Licèt ad tempus permittente Deo dilecta anima perſecutionibus, & calamitatibus concutiatur, virtute tamen ſacræ Synaxis eripitur, & mirificè delinitur.

Ventus Aquilo frigidus, & ſiccus eſt, Auſter verò calidus, & humidus; quarè cùm amborū flatus inter ſe miſcentur, paulò poſt ad inuicem ita attemperantur, vt ex illis Zephyrus gignatur, vt in cortice litteræ indicauimus, Zephyrus autem leniter frigidus, & tepens ſuauiſſimam, & iucundiſſimam corporibus, & plantis auram afflat. Quarè cùm diuinus ſponſus iubet, vt ambo hi venti ſpirent, inſinuat animam dilectam ipſo permittente perſecutionibus, & ærumnis pauliſper concutiendam, ſed tali gratia in ſacra Synaxi donandam, qua omnia poſtea illi ſecunda & fauorabilia euaſura ſint, non ſecus ac cùm è duobus ventis Aquilone, & Auſtro ſpirantibus generatur tandem Zephyrus ad exhilarandū aptiſſimus, ad oblectandum optatiſſimus.

Iſraeliticum populum egreſſum eſſe è terra Aegypti, vbi audiuit Pharao, furore, & ira concitatus, vindictæ inhians inſtructo exercitu, & armatis cohortibus perſecutus eſt abeuntes Iſraelitas. *Et nunciatum eſt Regi Aegyptiorum, quòd fugiſſet populus: immutatumque eſt cor Pharaonis, & ſeruorum eius ſuper populo, & dixerunt: Quid voluimus facere vt dimitteremus Iſrael, ne ſeruiret nobis? Iunxit ergò currum, & omnem populum ſuum aſſumpſit ſecum. Tuliſq; ſexcentos currus electos, & quidquid in Aegypto curruum fuit: & duces totius exercitus. Indurauitq; Dominus cor Pharaonis Regis Aegypti, & perſecutus eſt filios Iſrael: at illi egreſſi erāt in manu excelſa. Cumq; perſequerentur Aegypij veſtigia præcedentium repererunt eos in caſtris ſuper mare;* quo Iſraeliticæ turbæ via vlteriùs progrediendi impediebatur. Ecce ex vna parte perſecutio Pharaonis, ex alia maris obſtaculum, vndiq; anguſtiæ veluti contrarij venti conſpirantes in perniciem Iſraelitarum. Sed quid tum? videamus quid ſacer textus ſubdit. *Cumquè extendiſſet Moyſes manum ſuper mare, abſtulit illud Dominus flante vento vehementi, & vrente tota nocte, & vertit in ſiccum: diuiſaq; eſt aqua. Et ingreſſi ſunt filij Iſrael per medium ſicci maris: erat enim aqua quaſi murus à dextra eorum, & læua.* Et paulò poſt ſubnectitur. *Extende manum tuam ſuper mare, vt reuertantur aquæ ad Aegyptios ſuper currus, & equites eorum. Cumquè extendiſſet Moyſes manum contra mare, reuerſum eſt primo diluculo ad priorem locum: fugientibuſq; Aegyptijs occurrerunt aquæ, & inuoluit eos Dominus in medijs fluctibus.* Exodi 14. Ecce poſt pugnaces ventorum flatus fauorabilis Zephyrus adſpirans. Sed cur diuinus ſpiritus viros Iſraelitas adeò ſecundat, fouet, delinit? nonnè hi paulò ante, vt enarratur Exodi 12. paſti erant paſchali agno, qui ſicut Euchariſtici Sacramenti typum gerebat, ita in eo præmonſtratum fuit, quòd eiuſdem Sacramenti gratia homines à perſecutionum violentia vindicandi, ab ærumnarum preſſura eripiendi, & poſtea mirificè recreandi erant? Exod. 14. Ibidem Exod. 12. Euchariſtici cibi gratia homines à perſecutionū violentia eripiuntur.

Ioſeph poſtquam lauto cōuiuio, quos tenerè diligebat, fratres refecit, heu quo mœrore illos impleuit, quot moleſtijs affecit, in quot animi angores coniecit, dum inueſtigatur, & inuenitur in ſacco Beniamin ſcyphus argenteus quaſi furtim ſublatus, qui incluſus fuerat clam, mandante ipſo Ioſeph; vndè ad furti pœnam luendam videbatur ſeruitutis iugo addicendus in Aegypto Beniamin iunior frater. Diſpenſator domus *inuenit ſcyphum in ſacco Beniamin. At illi ſciſſis veſtibus, oneratiſq; rurſum aſinis, reuerſi*

ſunt in oppidum. Primuſq; Iudas cum fratribus ingreſſus eſt ad Ioſeph (necdum enim de loco abierat) omneſq; ante eum pariter in terram corruerunt. Quibus ille ait: Cur ſic agere voluiſtis? an ignoratis quòd non ſit ſimilis mei in augurandi ſcientia? Cui Iudas: Quid reſpondebimus, inquit, Domino meo, vel quid loquemur, aut iuſtè poterimus obtendere? Deus inuenit iniquitatem ſeruorum tuorum: en omnes ſerui ſumus domini mei, & nos, & apud quem inuentus eſt ſcyphus. Reſpondit Ioſeph: Abſit à me, vt ſic agam: qui furatus eſt ſcyphũ, ipſe ſit ſeruus meus: vos autem abite liberi ad patrem veſtrum. Gen. 44. non multò poſt pluribus beneuolis modis fratribus blãditur Ioſeph, gaudijs illos cumulat, oſculis, & amplexibus fouet, remittit in terram Chanaan, quæq; itineri neceſſaria ſunt, copioſè ſuppeditat, vt citò reuertantur, adducantq; ſecum genitorem Iacob, vniuerſamq; proſapiam cum omni ſupellectile, vt vrgente vbiquè fame abundè in Aegypto, vbi horrea te frumentaria redundant, paſcantur, vitamq; hilarem traducat pater cum filijs. Gen. 45. Hac felici viciſſitudine eam præfiguratam, quam Chriſtus in ſacræ menſæ conuiuis operatur, facilè agnoſcent, qui cum Hugone Cardinali exponente illud 5. Cant. *Bibite amici, & inebriamini chariſſimi,* animaduertẽt in conuiuio celebrato à Ioſeph cum fratribus prçadumbratam fuiſſe Euchariſticam alimoniam. huius auctoris hæc ſunt verba. *Gen. 43. dicitur quòd Ioſeph inuitauit fratres ſuos in meridie: ſic Chriſtus in feruore charitatis ad hãc cœnam diſcipulos vocauit: vndè dicitur: Cùm dilexiſſet ſuos, in finem dilexit eos.*

Margin: Gen. 44. — Gen. 45. — Cant. 5. — Hugo Card.

Sed qui luculentius myſterium hoc contemplari deſiderat, in mentem reuocet Chriſtum cum diſcipulis in nauicula fluctuanti inter maris vndas ab impetu ventorum agitatas, paulò verò poſt ventos cohibentem, & mare tranquillãtẽ. *Et ecce motus magnus factus eſt in mari, ità vt nauicula operiretur fluctibus, ipſe verò dormiebat. Et acceſſerũt ad eũ diſcipuli eius, & ſuſcitauerunt eum dicentes: Domine, ſalua nos, perimus. Et dicit eis Ieſus: Quid timidi eſtis modicæ fidei? Tunc ſurgens imperauit ventis, & mari, & facta eſt tranquillitas magna.* Matth. 8. Verùm ſicut idem Chriſtus in ſacra Synaxi ſuſcipitur, ità & pari modo permittere ſolet, vt aliquantulum aduerſantes perſecutionum, & calamitatum inſuſtiantes venti pugnent contra piam animam, ſed breui tempore poſt ſedata omni contrarietate placida ſuæ diuinæ gratiæ aura omnia pacata, & ſerena reddere ſolet.

Margin: Matth. 8.

FINIS.

ELENCHVS LOCORVM SACRÆ SCRIPTVRÆ, QVIBVS AVCTOR IN HOC TOMO VSVS EST.

Prior numerus capita Bibliorum librorum, poſterior voluminis huius paginas ſignificat.

EX VETERI TESTAMENTO.

Geneſeos.

C 3. *IN ſudore vultus tui veſceris pane.* Pag. 311. c

12. *Egredere de terra tua, & de cognatione tua.* 90. b

14. *At verò Melchiſedech Rex Salem. proferens panem, & vinum, erat enim Sacerdos Dei altiſſimi, benedixit ei, & ait: Benedictus Abram Deo excelſo, qui creauit cælum & terram: & benedictus Deus excelſus, quo protegente, hoſtes in manibus tuis ſunt.* 88. d, 113. a, 153. b, 305. c 341. c

Ib. *Da mihi animas, cætera tolle tibi: Qui reſpondit ei: Leuo manum meam ad Dominum Deum excelſum poſſeſſorem cæli & terræ, quòd à filo ſubtegminis vſque ad corrigiam caligæ, non accipiam ex omnibus, quæ tua ſunt.* 341. b

15. *Sume, inquit, mihi vaccam trienem, & capram trimam, & arietem annorum trium, turturem quoque, & columbam. Qui tollens vniuerſa hæc, diuiſit ea per medium, & vtraſque partes contra ſe altrinſecùs poſuit: aues autem non diuiſit.* 293. b

Cumquè eleuaſſet oculos, apparuerunt ei tres viri ſtantes propè eum: quos cùm vidiſſet, occurrit in occurſum eorum de oſtio tabernaculi, & adorauit in terram, &c. 146. b

18. *Domine ſi inueni gratiam in oculis tuis, ne tranſeas ſeruum tuum: ſed afferam pauxillum aquæ, & lauate pedes veſtros, & requieſcite ſub arbore.* 267. d

Ponamquè buccellam panis, & confortate cor veſtrum, poſtea tranſibitis. 183. b

Feſtinauit Abraham in tabernaculum ad Saram, dixitque ei: Accelera, tria ſata ſimilæ commiſce, & fac ſubcinericios panes. Ipſe verò ad armentum cucurrit, & tulit indè vitulum tenerrimum, & optimum, deditque puero: qui feſtinauit, & coxit illum. Tulit quoq; butyrum & lac, & vitulum quem coxerat, & poſuit coram eis. 113. d, 122. b, 107. d, 235. d, 236. b, 322. b

Ipſe verò ſtabat iuxta eos ſub arbore. 89. c, 236. a

Num celare potero Abraham, quæ geſturus ſum? 240. a

Abraham verò adhuc ſtabat coram Domino: Et appropinquans ait: Numquid perdes iuſtum cum impio? &c. 257. a

Loquar ad Dominum meum, cùm ſim puluis, & cinis. 51. a

Abijtquè Dominus, poſtquam ceſſauit loqui ad Abraham: & ille reuerſus eſt in locum ſuum. 269. d

21. *Creuit igitur puer, & ablactatus eſt: fecitque Abraham grande conuiuium in die ablactationis eius.* 327. a, 90. d

22. *Tolle filium tuum vnigenitum, quem diligis Iſaac, & vade in terram viſionis: atque ibi offeres eum in holocauſtum ſuper vnum montium, quem monſtrauero tibi.* 383. a

Igitur Abraham de nocte conſurgens, ſtrauit aſinum ſuum: ducens ſecum duos iuuenes,

nes, & Iſaac filium ſuum: cùmq; concidiſſet ligna in holocauſtum, abijt ad locum, quem præceperat ei Deus, &c. 75. c, 383. b
25. Factus eſt Eſau vir gnarus venandi, & homo agricola: Iacob autem vir ſimplex habitabat in tabernaculis. 76. b, 241. c, 256. d
27. Sume arma tua, pharetram, & arcum; & egredere foras: cùmque venatu aliquid apprehenderis, fac mihi indè pulmentum. 284. e
Noſti quòd Eſau frater meus homo piloſus ſit, & ego lenis: ſi attrectauerit me pater meus, & ſenſerit, timeo ne putet me ſibi voluiſſe illudere, & inducam ſuper me maledictionem pro benedictione. 285. a
Pelliculaſq; hædorum circumdedit manibus, & colli nuda protexit. 305. d
Statimq; vt ſenſit veſtimentorum illius fragrantiam, benedicens illi ait: Ecce odor filij mei ſicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus. Det tibi Deus de rore cæli, & de pinguedine terræ abundantiam frumenti, & vini. 300. d, 76. a, 102. d, 181. b, 297. b
Benedic etiam & mihi, pater mi. 352. d
Dominum tuum illum conſtitui, & omnes fratres eius ſeruituti illius ſubiugaui. ibid.
Frumento, & vino ſtabiliui eum, & tibi poſt hæc fili mi, vltra quid faciam? 31. d, 41. d, 81. b, 103. b, 268. d, 312. c, 388. d
28. Viditq; in ſomnis ſcalam ſtantem ſuper terram, & cacumen illius tangens cælum: Angelos quoq; Dei aſcendentes, & deſcendentes per eam, & Dominum innixum ſcalæ. 242. a, 244. a
Si fuerit Deus mecum, & cuſtodierit me in via, per quam ego ambulo, & dederit mihi panem ad veſcendum, & veſtimentum ad induendum, reuerſuſq; fuero proſperè ad domum patris mei: erit mihi Dominus in Deum. 242. a, 244. a, 265. c
30. Tollens ergò Iacob virgas populeas virides, & amygdalinas, & ex platanis, ex parte decorticauit eas, detractiſq; corticibus, in his, quæ ſpoliata fuerant, candor apparuit: &c. 73. b
32. Dimitte me, iam enim aſcendit aurora. Reſpondit: Non dimittam te, niſi benedixeris mihi. 296. d
35. Interea locutus eſt Deus ad Iacob: Surge, & aſcende Bethel, & habita ibi, facque Altare Deo. 355. b
37. Et ſedentes vt comederent panem, viderunt Iſmaelitas viatores venire de Galaad, & camelos eorum portantes aromata, & reſinam, & ſtacten in Aegyptum. 328. e
38. Inſtante autem partu, apparuerunt gemini in vtero: atque in ipſa effuſione infantiũ vnus protulit manum, in qua obſtetrix ligauit coccinum dicens: Iſte egredietur prior. Ille verò retrahente manum, egreſſus eſt alter. 166. d
42. Audiens autem Iacob, quòd alimenta venderentur in Aegypto, dixit filijs ſuis: Quarè negligitis? audiui quòd triticum venundetur in Aegypto, deſcendite, & emite nobis neceſſaria, vt poſſimus viuere, & non conſumamur inopia. 30. a, 280. c
Et locuti ſunt ad inuicem: Meritò hæc patimur, quia peccauimus in fratrem noſtrum, videntes anguſtiam animæ illius, dum deprecaretur nos, & non audiuimus, &c. 70. a
Iuſſit miniſtris vt implerent eorum ſaccos tritico, & reponerent pecunias ſingulorum in ſaccis ſuis. 144. b, 175. c
Non deſcendet filius meus vobiſcum. 387. d
43. Interim fames omnem terram vehementer premebat. Conſumptiſque cibis, quos ex Aegypto detulerant, dixit Iacob ad filios ſuos: Reuertimini, & emite nobis pauxillum eſcarum. 285. c, 382. c
Sumite de optimis terræ fructibus in vaſis veſtris, & deferte viro munera, modicum reſinæ, & mellis, & ſtoracis, ſtactes, & terebinthi, & amygdalarum. Pecuniam quoq; duplicem ferte vobiſcum, & illam, quam inueniſtis in ſacculis, reportate. 140. a, 382. d
Quos cùm ille vidiſſet, & Beniamin ſimul, præcepit diſpenſatori domus ſuæ, dicens: Introduc viros domum, & occide victimas, & inſtrue conuiuium: quoniam mecum ſunt comeſturi meridie. 79. a, 77. e, 388. a
Sederunt coram eo, primogenitus iuxta primogenita ſua, & minimus iuxta ætatem ſuam. 166. e
Maiorq; pars venit Beniamin, ita vt quinque partibus excederet. 147. d
Biberuntq; & inebriati ſunt cum eo. 71. d, 79. b, 163. b, 165. b
44. Præcepit autem Ioſeph diſpenſatori domus ſuæ, dicens: Imple ſaccos eorum frumento, quantum poſſunt capere, & pone pecuniam ſingulorum in ſummitate ſacci. 329. b
Inuenit ſcyphum in ſacco Beniamin. At illi, ſciſſis veſtibus, oneratiſq; rurſum aſinis, reuerſi ſunt in oppidum, &c. 395. d
Reſpondit Ioſeph: Abſit à me vt ſic agam: qui furatus eſt ſcyphum, ipſe ſit ſeruus meus. 71. a
47. Cùmq; defeciſſet emptoribus pretium, venit cuncta Aegyptus ad Ioſeph, dicens: Da nobis panes: quarè morimur coram te, deficiente pecunia? quibus ille reſpondit: Adducite pecora veſtra, & dabo vobis pro eis cibos, ſi pretium non habetis. 91. c, 246. b
Emit igitur Ioſeph omnem terram Aegypti, vendentibus ſingulis poſſeſſiones ſuas præ magnitudine famis. Subiecitque eam Pharaoni, & cunctos populos eius à nouiſſimis terminis Aegypti, vſque ad extremos fines eius. 320. d
49. Ligans ad vineam pullum ſuum, & ad vitem, ò fili mi, aſinam ſuam. 164. c, 336. c
Aſer, pinguis panis eius, & præbebit delicias regibus. 89. b

Exo-

Exodi.

C 1. *Surrexit interea rex nouus ſuper Aegyptum, qui ignorabat Ioſeph: & ait ad populum ſuũ. Ecce populus filiorum Iſrael multus, & fortior nobis eſt, &c.* 32. d

3. *Moyſes autem paſcebat oues Iethro ſoceri ſui Sacerdotis Madian: cùmq; minaſſet gregem ad interiora deſerti, venit ad montem Dei Horeb.* 319. d

Apparuitq; ei Dominus in flamma ignis de medio rubi: & videbat quod rubus arderet, & non combureretur. 72. b 354. a

Cernens autem Dominus quòd pergeret ad videndum, vocauit eum de medio rubi. 168 b

Ne appropies, inquit, huc: Solue calceamentum de pedibus tuis: locus enim, in quo ſtas, terra ſancta eſt. 181. c, 354. b

9. *Linum ergo, & hordeum laſum eſt, eo quòd hordeum eſſet virens, & linum iam folliculos germinaret.* 242. c

12. *Decima die menſis huius tollat vnuſquiſque agnum per familias, & domos ſuas.* 251. b, 316. b

Sin autem minor eſt numerus, vt ſufficere poſſit ad veſcendum agnum. 104. b, 391. d

Erit autem agnus abſq; macula, maſculus, anniculus: iuxta quem ritum tolletis & hædum. 16 c, 94. d

Et ſeruabitis eum vſq; ad quartam decimam diẽ menſis huius. 158. b 251. b, 307. b

Et ſument de ſanguine eius, ac ponent ſuper vtrumq; poſtem, & in ſuperliminaribus domorum, in quibus comedent illum. 343. d

Et edent carnes nocte illa aſſas igni, & azymos panes cum lactucis agreſtibus. 14. a, 157. c, 155. d, 207. c, 317. c, 388 c

Non comedetis ex eo crudum quid, nec coctum aqua ſed tantùm aſſum igni. 82. d, 254. d

Caput cum pedibus eius, & inteſtinis vorabitis. 47. c, 84. c, 157. c, 387. a

Si quid reſiduum fuerit, igne comburetis. 136. d

Sic autem comedetis illum: Renes veſtros accingetis, & calceamenta habebitis in pedibus. 150. d

Et comedetis feſtinanter. 238. d

Septem diebus azyma comedetis: in die primo non erit fermentum in domibus veſtris: quicunq; comederit fermentatum, peribit anima illa de Iſrael, à primo die vſque ad diem ſeptimum. 157. c, 256. b, 384. c

Nullus veſtrum egrediatur oſtium domus ſuæ vſque mane. 299. b

14. *Et nunciatum eſt regi Aegyptiorum, quòd fugiſſet populus: immutatumq; eſt cor Pharaonis, & ſeruorum eius ſuper populo, & dixerunt: Quid voluimus facere, vt dimitteremus Iſrael, ne ſeruiret nobis, &c.* 395. a

Cumq; extendiſſet Moyſes manum ſuper mare, abſtulit illud Dominus flante vento vehementi, & vrente tota nocte, & vertit in ſiccum, diuiſaq; eſt aqua, &c. 395. b

Extende manum tuam ſuper mare, & reuertantur aquæ ad Aegyptios ſuper currus, & equites eorum. Cumq; extendiſſet Moyſes manum contra mare, reuerſum eſt primo diluculo ad priorem locum, &c. ibid.

16. *Vtinam mortui eſſemus per manum Domini in terra Aegypti, quando ſedebamus ſuper ollas carnium, & comedebamus panem in ſaturitate, &c.* 292. a

Veſpere ſcietis, quòd Dominus eduxerit vos de terra Aegypti, & mane videbitis gloriã Domini: audiuit enim murmur veſtrum contra Dominum: nos verò quid ſumus, quia muſſitaſtis contra nos? ibid. b

Nec contra nos eſt murmur veſtrum, ſed contra Dominum, ibid.

Mane quoque ros iacuit per circuitum caſtrorũ. Cùmq; operuiſſet ſuperficiem terræ, apparuit in ſolitudine minutum, & quaſi pilo tuſum in ſimilitudinẽ pruinæ ſuper terram. 167. c, 292. c, 151. b

Requies Sabbati ſanctificata eſt Dño cras: quodcunq; operandum eſt, facite: & quæ coquenda ſunt, coquite, quidquid autem reliquum fuerit, reponite vſque in mane. 81. d

Videte quòd Dominus dederit vobis Sabbatũ, & propter hoc die ſexta tribuit vobis cibos duplices: maneat vnuſquiſque apud ſemetipſum, nullus egrediatur de loco ſuo die ſeptimo. ibid. 178. d

Sume vas vnum, & mitte ibi Man, quantum poteſt capere gomor. 46. c, 312. c

17. *Elige viros: & egreſſus pugna contra Amalec.* 350. b

25. *Duos quoq; Cherubim aureos, & productiles facies ex vtraq; parte oraculi. Cherub vnus ſit in latere vno, & alter in altero. Vtrumq; latus propitiatorij tegant expandentes alas, & aperientes oraculum, reſpiciantq; ſe mutuo verſis vultibus in propitiatorium, quo operienda eſt arca.* 173 c, 337. a, 156. b

Facies & menſam de lignis Setim, habentem duos cubitos longitudinis, & in latitudine cubitum, & in altitudine cubitum, ac ſemiſſem. 15. d, 106. c, 262. a, 321. b

Et inaurabis eam auro puriſſimo: facieſq; illi labium aureum per circuitum, & ipſi labio coronam interraſilem altam quatuor digitis: & ſuper illam, alteram coronam aureolam. 42. b, 321. b

26. *Pones & propitiatorium ſuper arcam teſtimonij in Sancto ſanctorum: menſamque extra velum; & contra menſam candelabrum in latere tabernaculi meridiano: menſa enim ſtabit in parte Aquilonis.* 11. c

28. *Sumeſq; duos lapides onychinos, & ſculpes in eis nomina filiorum Iſrael: ſex nomina in lapide vno, & ſex reliqua in altero, iuxta ordinem natiuitatis eorum. Opere ſculptoris & cælatura gemmarij, ſculpes eos nominibus filiorum Iſrael, incluſos auro atq; circumdatos.* 263. d

Pones

Pones autem in rationale iudicij doctrinam, & veritatem, quæ erunt in pectore Aaron, quando ingredietur coram Domino. 256. b

Facies & laminam de auro puriſſimo: in qua ſculpes opere cælatoris, Sanctum Domino. Ligabiſq; eam vitta hyacinthina, & erit ſuper tiaram, imminens fronti pontificis. 172. d

30. *Dixitq; Dominus ad Moyſen: Sume tibi aromata, ſtacten & onycha, galbanum boni odoris, & thus lucidiſſimum, æqualis ponderis erunt omnia: facieſq; thymiama compoſitum opere vnguentarij, mixtum diligenter, & purum, & ſanctificatione digniſſimũ, &c.* 300. c

32. *Hi ſunt dij tui Iſrael, qui te eduxerunt de terra Aegypti.* 169. a

37. *Duos etiam Cherubim ex auro ductili, quos poſuit ex vtraque parte propitiatorij.* 106. a

Leuitici.

C 2. *Cùm autem obtuleris ſacrificium coctum in clibano de ſimila, panes ſcilicet abſque fermento, conſperſos oleo, & lagana azyma oleo lita.* 30. c

24. *Accipies quoque ſimilam, & coques ex ea duodecim panes, qui ſinguli habebunt duas decimas: quorum ſenos altrinſecus ſuper menſam puriſſimam coram Domino ſtatues: & pones ſuper eos thus lucidiſſimum.* 257. c

25. *Non eum opprimes ſeruitute famulorum, ſed quaſi mercenarius & colonus erit: vſque ad annum iubileum operabitur apud te, & poſtea egredietur cum liberis ſuis, & reuertetur ad cognationem, & ad poſſeſſionem patrum ſuorum, mei enim ſerui ſunt, & ego eduxi eos de terra Aegypti.* 353. d

Numerorum.

C. 10. *Si exieritis ad bellum de terra veſtra contra hoſtes, qui dimicant aduerſum vos, clangetis vlulantibus tubis.* 307. b

Quando habebitis epulum, & dies feſtos, & calendas, canetis tubis ſuper holocauſtis, & pacificis victimis. ibid. c

Noli, inquit, nos relinquere: tu enim noſti in quibus locis per deſertum caſtra ponere debeamus, & eris ductor noſter. 367. c

11. *Quis dabit nobis ad veſcendum carnes? Recordamur piſcium, quos comedebamus in Aegypto gratis: in mentem nobis veniunt cucumeres, & pepones, porriq; & cæpe, & allia. Anima noſtra arida eſt, nihil aliud reſpiciunt oculi noſtri niſi Man.* 81. a, 283. c

Erat autem Man quaſi ſemen coriandri, coloris bdellij. Circuibatq; populus, & colligens illud, frangebat mola, ſiue terebat in mortario, coquens in olla, & faciens ex eo tortulas ſaporis quaſi panis oleati. 128. d, 240. b, 280. b

13. *Aſcendamus, & poſſideamus terram, quoniam poterimus obtinere eam.* 84. a

17. *Et turgentibus gemmis eruperant flores, qui folijs dilatatis, in amygdalas deformati ſunt.* 35. b

20. *Cumq; eleuaßet Moyſes manum, percutiens virga bis ſilicem, egreßæ ſunt aquæ largiſſimæ, ita vt populus biberet, & iumenta.* 323. a

21. *Anima noſtra iam nauſeat ſuper cibo iſto leuiſſimo.* 145. b, 283. d

Deuteronomij.

C 8. *Veſtimentum tuum, quo operiebaris, nequaquam vetuſtate defecit, & pes tuus non eſt ſubtritus, en quadrageſimus annus eſt.* 106. b, 181. a

Ioſue.

C 3. *Sequimini, ſitq; inter vos & arcam ſpatium cubitorum duum millium.* 272. a

Ingreſſiſq; eis Iordanem, & pedibus eorum in parte aquæ tinctis ſteterunt aquæ deſcendentes in loco vno, & ad inſtar montis intumeſcentes apparebant procul ab vrbe: 36. d

6. *Dixitquè Dominus ad Ioſue: Ecce dedi in manu tua Iericho, & regem eius, omneſquè fortes viros.* 167. c

Circuite vrbem cuncti bellatores ſemel per diẽ: ſic facietis ſex diebus. 168. b

Septimo autem die Sacerdotes tollant ſeptem buccinas, quarum vſus eſt in iubileo, & præcedant arcam fœderis: ſeptieſq; circuibitis ciuitatem, & Sacerdotes clangent buccinis. 242. d

Cùmq; ſeptimo circuitu clangerent buccinis Sacerdotes, dixit Ioſue ad omnem Iſrael: Vociferamini. 258. a

Igitur omni populo vociferante, & clangentibus tubis, poſtquam in aures multitudinis vox ſonituſque increpuit, muri illicò corruerunt. ibid.

Ruth.

C 2. *Quæ cadẽs in faciem ſuam, & adorans ſuper terram, dixit ad eum: Vndè mihi hoc, vt inuenirem gratiam ante oculos tuos, & noſſe me dignareris peregrinam mulierem?* 148. d

Inueni gratiam apud oculos tuos domine mi, qui conſolatus es me, & locutus es ad cor ancillæ tuæ, quæ non ſum ſimilis vnius puellarum tuarum. ibid.

Dixitq: ad eam Booz: Quando hora veſcendi fuerit, veni huc, & comede panem, & intinge buccellam tuam in aceto. 111. c, 148. d, 171. c, 183. d, 271. b, 285. b, 364. d, 51. d, 74. a, 392. d

Sedit itaque ad meßorum latus, & congeſſit polentam ſibi, comeditq; & ſaturata eſt, & tulit reliquias. 148. a, 39. b

Præcepit autem Booz pueris ſuis, dicens: Etiam ſi vobiſcum metere voluerit, ne prohibeatis eã:

&

& de veſtris quoque manipulis proijcite de induſtria. 183.d, 365. a
Collegit ergò in agro vſque ad veſperam: & quæ collegerat virga cædens & excutiens, inuenit hordei quaſi ephi menſurarum, id eſt, tres modios. 392. a
Inſuper protulit, & dedit ei de reliquijs cibi ſui, quo ſaturata fuerat. 171. d, 39. b
3. *Cùmq; comediſſet Booz, & bibiſſet, factus eſt hilaris.* 43. b

I. Regum.

C 2. *Repleti prius, pro panibus ſe locauerunt: & famelici ſaturati ſunt.* 283. a
4. *Et dixit ad Heli: Ego ſum qui veni, & ego qui de acie fugi hodie, &c.* 74. d
Reſpondens autem ille, qui nunciabat, Fugit, inquit, Iſrael coram Philiſtym, & ruina magna facta eſt in populo: inſuper & duo filij tui mortui ſunt, Ophni & Phinees: & arca Dei capta eſt. Cùmq; ille nominaret arcam Dei, cecidit de ſella retrorſum iuxta oſtium, & fractis ceruicibus mortuus eſt. 99.c, 385.d
5. *Tuleruntq; Philiſtym arcam Dei, & intulerunt eam in templum Dagon, & ſtatuerunt eam iuxta Dagon, &c.* 312. a
6. *Percuſſit autem de viris Bethſamitibus, eo quod vidiſſent arcam Domini: & percuſſit de populo ſeptuaginta viros, & quinquaginta millia plebis.* 306. a
21. *Nunc ergò ſi quid habes ad manum, vel quinque panes, da mihi, aut quicquid inueneris.* 153. b
Non habeo laicos panes ad manum, ſed tantùm panem ſanctum: ſi mundi ſunt pueri maximè à mulieribus. 53. a
Neque enim erat ibi panis, niſi tantùm panes propoſitionis, qui ſublati fuerant à facie Domini, vt ponerentur panes calidi. 81. d
Et immutauit os ſuum coram eis, & collabebatur inter manus eorum: & impingebat in oſtia portæ, defluebantq; ſaliua eius in barbam. 165. b
Vidiſtis hominem inſanum: quarè adduxiſtis eũ ad me? An deſunt nobis furioſi, quòd introduxiſtis iſtum, vt fureret me præſente? ibid.
24. *Nunc ſcio quòd certiſſimè regnaturus ſis, & habiturus in manu tua regnum Iſrael.* 321. a

II. Regum.

C 6. *Abijt ergo Dauid, & adduxit arcam Dei de domo Obededom in ciuitatem Dauid cum gaudio: & erant cum Dauid ſeptem chori, & victima vituli, &c.* 242. c
Et Dauid ſaltabat totis viribus ante Dominum, porrò Dauid erat accinctus ephod lineo. 163. c, 302. b, 379. a
Cùmq; intraſſet arca Domini in ciuitatem Dauid, Michol filia Saul proſpiciens per feneſtram, vidit regem Dauid ſubſilientem, atque ſaltantem coram Domino, & deſpexit eum in corde ſuo. ibid.
Reuerſuſq; eſt Dauid, vt benediceret domui ſuæ: & egreſſa Michol filia Saul in occurſum Dauid, ait, &c. ibid. d
9. *Et ait ei Dauid: Ne timeas, quia faciens faciam in te miſericordiam propter Ionathan patrem tuum, & reſtituam tibi omnes agros Saul patris tui, & tu comedes panẽ in menſa mea ſemper.* 91. d
Quis ego ſum ſeruus tuus, quoniam reſpexiſti ſuper canem mortuum ſimilem mei? ibid.
12. *Hæc dicit Dominus Deus Iſrael: Ego vnxi te in regem ſuper Iſrael, & ego erui te de manu Saul, & dedi tibi domum domini tui, & vxores domini tui in ſinu tuo, dediq; tibi domum Iſrael & Iuda: & ſi parua ſunt iſta, adijciam tibi multò maiora.* 48. a
23. *O ſi quis mihi daret potum aquæ de ciſterna, quæ eſt in Bethleem iuxta portam.* 389. c
24. *Immiſitq; Dominus peſtilentiam in Iſrael, de mane vſque ad tempus conſtitutum, & mortui ſunt ex populo à Dan vſque ad Berſabee ſeptuaginta millia virorum.* 120. d
Et ædificauit ibi Dauid Altare Domino, & obtulit holocauſta & pacifica, & propitiatus eſt Dominus terræ, & cohibita eſt plaga ab Iſrael. ibid.

III. Regum.

C 6. *Et fecit in oraculo duos Cherubim de lignis oliuarum, decem cubitorũ altitudinis,* 240. c
Sed & pauimentum domus texit auro intrinſecùs & extrinſecùs. 265. a
17. *Corui quoque deferebant ei panem & carnes mane, ſimiliter panem & carnes veſperi, & bibebat de torrente.* 148. a, 245. b
Factus eſt ergo ſermo Domini ad eum, dicens: Surge & vade in Sarephta Sidoniorum, & manebis ibi: præcepi enim ibi mulieri viduæ, vt paſcat te. 262. a
Cùmque veniſſet ad portam ciuitatis, apparuit ei mulier vidua colligens ligna, & vocauit eam, dixitque ei, &c. 95. d
Viuit Dominus Deus tuus, quia non habeo panem, niſi quantum pugillus capere poteſt farinæ in hydria, & paululum olei in lecytho, &c. 255. a, 262. a, 270. d, 334. b
Mihi primum fac de ipſa farinula ſubcinericiũ panem paruulum, & affer ad me: tibi autem, & filio tuo facies poſtea. 382. b
Hæc autem dicit Dominus Deus Iſrael: Hydria farinæ non deficiet, nec lecythus olei minuetur vſque ad diem, in qua Dominus daturus eſt pluuiam ſuper faciem terræ. 268. b
19. *Miſitq; Iezabel nuncium ad Eliam, dicens: Hæc mihi faciant dij, & hæc addant, niſi hac hora cras poſuero animam tuam ſicut animam vnius ex illis.* 89. b
Timuit ergò Elias, & ſurgens abijt quocunque eum ferebat voluntas: venitque in Berſabee

Iuda, & dimiſit ibi puerum ſuum. 82. d, 155. c, 238. c
Cumq; veniſſet & ſederet ſubter vnam iuniperũ, petiuit animæ ſuæ vt moreretur. 254. b
Proiecitq; ſe, & obdormiuit in vmbra iuniperi: & ecce Angelus Domini tetigit eum, & dixit illi: Surge, & comede. Reſpexit, & ecce ad caput ſuũ ſubcinericius panis, & vas aquæ. 76. c, 148. b. 155. b, 238. c, 254. c, 334. c
Surge, comede: grandis enim tibi reſtat via. Qui cùm ſurrexiſſet, comedit & bibit, & ambulauit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus, & quadraginta noctibus vſque ad montẽ Dei Horeb. 309. c
Quid hic agis Elia? 208. a
Egredere & ſta in monte coram Domino. ibid.
Et ſpiritus grandis & fortis ſubuertens montes, & conterens petras ante Dominum: non in ſpiritu Dominus, & poſt ſpiritum commotio, &c. ibid. b

IV. Regum.

C. 2. *Poſtula quod vis vt faciam tibi, antequam tollar à te.* 177. c
Obſecro vt fiat in me duplex ſpiritus tuus. ibid. 252. d, 318. a
Rem difficilem poſtulaſti. 177. d
Cumq; pergerent, & incedentes ſermocinarentur, ecce currus igneus, & equi ignei diuiſerunt vtrumque: & aſcendit Elias per turbinem in cælum, &c. 317. c
Et leuauit pallium Eliæ, quod ceciderat ei. 178. a, 253. a
Vbi eſt Deus Eliæ etiam nunc? Percuſſitq; aquas & diuiſæ ſunt huc, atque illuc, & tranſyt Eliſeus. 72. d
4. *Et aſcendit & incubuit ſuper puerũ: poſuitq; os ſuum ſuper os eius, & oculos ſuos ſuper oculos eius, & manus ſuas ſuper manus eius: & incuruauit ſe ſuper puerum, & calefacta eſt caro pueri.* 38. a
5. *Miſitq; ad eum Eliſeus nunciũ, dicens: Vade, & lauare ſepties in Iordane, & recipiet ſanitatem caro tua, atque mundaberis.* 260. d
Reſtituta eſt caro eius, ſicut caro pueri paruuli, & mundatus eſt. 267. a

I. Paralipomenon.

C. 15. *Igitur Dauid, & omnes maiores natu Iſrael, & tribuni ierunt ad deportandam arcam fœderis Domini de domo Obededom cum lætitia, &c.* 326. c

Tobiæ.

C. 10. *Flebat igitur mater eius irremediabilibus lacrymis atq; dicebat: Heu, heu me fili mi, vt quid te miſimus peregrinari, lumen oculorum noſtrorum, baculum ſenectutis noſtræ, ſolatiũ vitæ noſtræ, ſpẽ poſteritatis noſtræ.* 212. c

Eſther.

C. 14. *Tu ſcis neceſſitatem meam, quòd abominer ſignum ſuperbiæ, & gloriæ meæ, quod eſt ſuper caput meum in diebus oſtẽtationis meæ, & deteſter illud quaſi pannum menſtruatæ, &c.* 112. d

Iob.

C. 20. *Cum dulce fuerit in ore eius malum, abſcondet illud ſub lingua ſua.* 368. a
29. *Iuſtitia indutus ſum, et veſtiui me ſicut veſtimento.* 378. c
39. *Numquid præbebis equo fortitudinem, aut circumdabis collo eius hinnitum? Numquid ſuſcitabis eum quaſi locuſtas? gloria narium eius terror, etc.* 93. a

Pſalmorum.

2. *Ego autem conſtitutus ſum rex ab eo ſuper Sion montem ſanctum eius.* 320. c
4. *A fructu frumenti, vini, et olei ſui multiplicati ſunt.* 312. c
In pace in idipſum dormiam et requieſcam. 179. b
8. *Ex ore infantium, et lactentium perfeciſti laudem.* 346. c
9. *Sub lingua eius labor et dolor.* 367. d
17. *Qui perfecit pedes meos tanquã ceruorũ.* 355. c
21. *Edent pauperes, et ſaturabuntur: et laudabunt Dominum, qui requirunt eum: viuent corda eorum in ſæculum ſæculĩ.* 80. d, 158. d, 281. b, 341. d, 390. b
22. *Dominus regit me, et nihil mihi deerit: in loco paſcuæ ibi me collocauit.* 292. b
Paraſti in conſpectu meo menſam aduerſus eos, qui tribulant me. 72. c, 312. c
Et calix meus inebrians quã præclarus eſt. 164. d
33. *Guſtate et videte, quoniam ſuauis eſt Dominus.* 84. b, 137. a, 390. c
37. *Domine ante te omne deſideriũ meum: et gemitus meus à te non eſt abſconditus.* 207. b
38. *Concaluit cor meum intra me: et in meditatione mea exardeſcet ignis.* 297. d
40. *Beatus qui intelligit ſuper egenũ et pauperem: in die mala liberabit eum Dominus.* 120. b
44. *Eructauit cor meum verbum bonum.* 343. a
Myrrha, et gutta, et caſia. 119. c
45. *Sanctificauit tabernaculum ſuum Altiſſimus, Deus in medio eius non commouebitur.* 83. c
47. *Fundatur exultatione vniuerſæ terræ mons Sion.* 243. c
48. *Homo cùm in honore eſſet, non intellexit: cõparatus eſt iumentis inſipientibus, et ſimilis factus eſt illis.* 92. a
71. *Et erit firmamentum in terra.* 268. c
76. *Renuit conſolari anima mea, memor fui Deï, et delectatus ſum.* 45. b
77. *Et mandauit nubibus deſuper, et ianuas cæli aperuit. Et pluit illis manna ad manducandum, et panem cæli dedit eis.* 363. c

Panem

Panẽ Angelorũ manducauit homo. 83. b, 178. b
Et excitatus eſt tanquam dormiens Dominus, tãquam potens crapulatus à vino. 165. b
95. Confeſſio & pulchritudo in cõſpectu eius. 51. c
98. Adorate ſcabellum pedum eius. 163. d
102. Renouabitur vt aquila iuuentus tua. 35. b
103. Et panis cor hominis confirmet. 123. c
Saturabuntur ligna campi, & cedri Libani, quas plantauit. 102. a
106. Omnem eſcã abominata eſt anima eorum, & appropinquauerũt vſq; ad portas mortis. 12. c
113. Quid eſt tibi mare, quod fugiſti? & tu Iordanis, quia conuerſus es retrorſum? 92. a
127. Labores manuũ tuarum, quia manducabis: beatus es, & benè tibi erit. 279. d
Vxor tua ſicut vitis abundans in lateribus domus tuæ. 172. a
Filij tui ſicut nouella oliuarum, in circuitu mẽſæ tuæ. 13. b, 87. b, 258. b, 295. b, 340. b, 370. a, 380. c
128. Sæpè expugnauerunt me à iuuentute mea, etenim non potuerunt mihi. 307. c
132. Quod deſcendit in orã veſtimenti eius. 349. b
134. Pſallite nomini eius, quoniam ſuaue. 138. d, 345. d
146. Qui dat iumentis eſcam ipſorum: & pullis coruorum inuocantibus eum. 245. c

Prouerbiorum.

C 5. Cerua chariſſima, & gratiſſimus hinnulus. 176. a
9. Sapientia ædificauit ſibi domũ, excidit columnas ſeptem. Immolauit victimas ſuas, miſcuit vinum, & propoſuit menſam ſuã. Miſit ancillas ſuas, vt vocarent ad arcẽ, & ad mœnia ciuitatis, &c. 37. c, 78. b, 94. a, 102. b, 166. b, 239. d, 285. c, 306. b, 331. b, 370. d
16. Fauus mellis, compoſita verba. 367. d
21. Vir obediens loquetur victorias. 351. a
23. Quando ſederis vt comedas cum principe, diligenter attende, quæ appoſita ſunt ante faciem tuam: & ſtatue cultrum in gutture tuo. 14. b, 89. d, 348. d
31. Facta eſt quaſi nauis inſtitoris, de longe portans panem ſuum. 41. c

Eccleſiaſtæ.

C 5. Cui dedit Deus diuitias, atq; ſubſtãtiam, poteſtatemq; et tribuit, vt comedat ex eis, & fruatur parte ſua. 84. a
8. Laudaui igitur lætitiam, quòd non eſſet homini bonum ſub ſole, niſi quòd comederet, & biberet, atque gauderet. 390. d
9. Vade ergo & comede in lætitia panem tuum, & bibe cum gaudio vinum tuum: quia Deo placent opera tua. 283. c

Canticorum.

C 5. Comedi fauum cum melle meo. 141. a
Bibite amici, & inebriamini chariſſimi. 396. b
8. Sub arbore malo ſuſcitaui te. 259. d

Sapientiæ.

C 7. Venerunt autem mihi omnia bona pariter cum illa. 243. a
16. Panem de cælo præſtitiſti eis omne delectamẽtum in ſe habentem, & omnis ſaporis ſuauitatem. 282. d

Eccleſiaſtici.

C 4. Eſt confuſio adducens gloriam & gratiã. 51. c
15. Cibabit illũ pane vitæ & intellectus, & aqua ſapientiæ ſalutaris potabit illum. 338. d
24. Quaſi plantatio roſæ in Iericho. 244. d
Spiritus enim meus ſuper mel dulcis, & hæreditas mea ſuper mel & fauum. 369. a
Qui edunt me, adhuc eſurient; & qui bibunt me, adhuc ſitient. 123. c, 270. b
49. Memoria Ioſiæ in compoſitionem odoris facta opus pigmentarij. In omni ore quaſi mel indulcabitur eius memoria, & vt muſica in conuiuio vini. 45. b

Iſaiæ.

C 3. Ecce enim dominator Dominus exercituum auferet à Ieruſalem, & à Iuda validum, & fortem, omne robur panis, & omne robur aquæ. 350. d
In domo mea non eſt panis, nolite conſtituere me principem. 42. d
In die illa auferet Dominus ornamentum calceamentorum. 354. c
6. Vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſũ et eleuatum: et ea quæ ſub ipſo erant, replebant templum: Seraphim ſtabant ſuper illud: ſex alæ vni, et ſex alæ alteri: duabus velabant faciẽ eius, et duabus velabant pedes eius, et duabus volabant, etc. 44. a, 97. d, 138. a, 253. a, 304. b, 310. a, 334. b, 348. d
Et volauit ad me vnus de Seraphim, et in manu eius calculus, quem forcipe tulerat de Altari. 44. c
11. Et egredietur virga de radice Ieſſe, et flos de radice eius aſcendet. 143. b
19. Ecce Dominus aſcendet ſuper nubem leuem, et ingredietur Aegyptum, et commouebuntur ſimulacra Aegypti à facie eius. 249. d
20. Vade, et ſolue ſaccum de lumbis tuis, et calceamenta tua tolle de pedibus tuis. 168. d
Sic minabit rex Aſſyriorum captiuitatem Aegypti. ibid.
21. Pone menſam, contemplare in ſpecula comedentes, et bibentes: ſurgite principes, arripite clypeum. 94. a, 308. a, 352. c
30. Et dabit vobis Dominus panem arctum, et aquam breuem. 279. d
39. Et oſtendit eis cellam aromatum, et argenti, et auri, et odoramentorum, et vnguenti optimi,

ſimi, & omnes apothecas ſupellectilis ſuæ, & vniuerſa, quæ inuenta ſunt in theſauris eius. 40. d

55. *Omnes ſitientes venite ad aquas: & qui non habetis argentum, properate, emite, & comedite: venite, emite abſque argento, & abſque vlla commutatione vinum & lac.* 236. d, 270. b. 276. c, 341. c

Audite audientes me, & comedite bonum, & delectabitur in craſſitudine anima veſtra. 47. d, 99. c

60. *Domum maieſtatis meæ glorificabo.* 142. d

61. *Gaudens gaudebo in Domino, & exultabit anima mea in Deo meo: quia induit me veſtimentis ſalutis, & indumento iuſtitiæ circũdedit me.* 181 b

63. *Quis eſt iſte, qui venit de Edom, tinctis veſtibus de Boſra? iſte formoſus in ſtola ſua, gradiens in multitudine fortitudinis ſuæ.* 349. a

Ieremiæ.

C 1. *Ab Aquilone pandetur malum.* 11. d

7. *Et quieſcere faciam de vrbibus Iuda, & de plateis Ieruſalem vocem gaudij, & vocem lætitiæ, vocem ſponſi, & vocem ſponſæ.* 257. b, 279. a

22. *Galaad tu mihi caput Libani.* 328. c

25. *Perdamq; ex eis vocem gaudij, & vocem lætitiæ, vocem ſponſi, & vocem ſponſæ.* 325. d

Baruch.

C 3. *Vt ſcias vbi ſit longiturnitas vitæ, & victus, vbi ſit lumen oculorum, & pax.* 175, b

Ezechielis.

C 1. *Et vidi, & ecce ventus turbinis veniebat ab Aquilone: & nubes magna, & ignis inuoluens, & ſplendor in circuitu eius: & de medio eius quaſi ſpecies electri, ideſt de medio ignis: & in medio eius ſimilitudo quatuor animalium.* 310. a, 317. b

Similitudo autem vultus eorum: facies hominis, & facies leonis à dextris ipſorum quatuor: facies autem bouis, à ſiniſtris ipſorum quatuor: & facies aquilæ deſuper ipſorum quatuor. 310. d

10. *Quatuor facies habebat vnum: facies vna, facies Cherub: & facies ſecunda, facies hominis: & in tertio facies leonis: & in quarto facies aquilæ.* 310. d

16. *Similam, et mel, et oleum comediſti, et decora facta es vehementer nimis: et profeciſti in regnum.* 132. a, 361. b

17. *Sumam de medulla cedri ſublimis, et de vertice ramorum eius, et plantabo ſuper montem excelſum, et erumpet in germen, et faciet fructum.* 388. d

Danielis.

C 1. *Et ait rex Aſphenez præpoſito Eunuchorum, vt introduceret de filijs Iſrael, & de ſemine regio. & tyrannorum, pueros, in quibus nulla eſſet macula, decoros forma, & eruditos omni ſapientia. &c.* 131. d

14. *Miſerunt eum in lacum leonum, & erat ibi diebus ſex.* 298. b

Erat autem Habacuc propheta in Iudea, & ipſe coxerat pulmentum, & intriuerat panes in alueolo: & ibat in campum, vt ferret meſſoribus, &c. 298. b, 302. a, 394. c

Et apprehendit eum Angelus Domini in vertice eius, & portauit eum capillo capitis ſui, poſuitque eum in Babylone ſupra lacum in impetu ſpiritus ſui. 394 d

Venit ergo rex die ſeptimo, vt lugeret Danielem: & venit ad lacum, & introſpexit, & ecce Daniel ſedens in medio leonum. Et exclamauit voce magna rex, dicens: Magnus es Domine Deus Danielis. Et extraxit eum de lacu leonum. 298. c

Oſee.

C, 11. *In funiculis Adam traham eos, in vinculis charitatis: & ero eis quaſi exaltans iugum ſuper maxillas eorum: & declinaui ad eum vt veſceretur.* 38. c

14. *Conuertentur ſedentes in vmbra eius: viuent tritico, & germinabunt quaſi vinea: memoriale eius ſicut vinum Libani.* 36. a

Amos.

C 6. *Bibentes vinum in phialis, & optimo vnguento delibuti.* 17. c

Michææ.

C. 5. *Et tu Bethleem Ephrata paruulus es in millibus Iuda.* 355. b

Habacuc.

C 3. *Qui aſcendes ſuper equos tuos, & equitatio tua ſalus.* 94. d

Aggæi.

C 1. *Comediſtis, & non eſtis ſatiati: bibiſtis, & non eſtis inebriati.* 80. d

Zachariæ.

C 9. *Quid enim bonum eius eſt, & quid pulchrum eius, niſi frumentum electorum, & vinum germinans virgines?* 132. b, 151. d, 244. c, 358. a

12. *Sicut planctus Adadremmon in campo Mageddon.* 381. c

1. Ma-

I. Machabæorum.

C 6. *Et elephantis oſtenderunt ſanguinem vuæ et mori, ad acuendos eos in prælium.* 348. d

II. Machabæorum.

C 2. *Et veniens ibi Ieremias inuenit locum ſpeluncæ: et tabernaculum, et arcam, et Altare incenſi intulit illuc, et oſtium obſtruxit. Et acceſſerunt quidam ſimul, qui ſequebantur, vt notarent ſibi locum: et non potuerunt inuenire.* 303. d
Quòd ignotus erit locus, donec congreget Deus congregationem populi, et propitius fiat: et tunc Dominus oſtendet hæc, et apparebit maieſtas Domini, et nubes erit. 304. a

EX TESTAMENTO NOVO.

Matthæi.

C 2. *Et procidentes adorauerunt eum: et apertis theſauris ſuis obtulerunt ei munera, aurum, thus, et myrrham.* 346. b
Surge, et accipe puerum, et matrem eius, et fuge in Aegyptum. 249. b
5. *Beati qui eſuriunt, et ſitiunt iuſtitiam.* 123. c, 253. c
Sic luceat lux veſtra coram hominibus, vt videant opera veſtra bona, et glorificent patrem veſtrum, qui in cælis eſt. 379. d
6. *Fiat voluntas tua, ſicut in cælo, et in terra.* 159. d, 351. b
Conſiderate lilia agri, quomodo creſcunt: non laborant, neque nent. 326. a
8. *Domine non ſum dignus, vt intres ſub tectum meum; ſed tantùm dic verbo, et ſanabitur puer meus.* 271. d
Et ecce motus magnus factus eſt in mari, ita vt nauicula operiretur fluctibus, ipſe verò dormiebat. Et acceſſerunt ad eum diſcipuli eius, et ſuſcitauerunt eum dicentes: Domine, ſalua nos, perimus, etc. 396. b
9. *Numquid poſſunt filij ſponſi lugere, quandiu cum illis eſt ſponſus?* 42. c
Et ecce mulier, quæ ſanguinis fluxum patiebatur duodecim annis, acceſſit retrò, et tetigit fimbriam veſtimenti eius. 119. b
12. *Ex abundantia cordis os loquitur.* 343. b, 368. a
13. *Simile eſt regnũ cælorum grano ſinapis.* 129. b
14. *Veſpere autem facto acceſſerunt ad eum diſcipuli eius, dicentes: Deſertus eſt locus, et hora iam præterijt: dimitte turbas, vt euntes in caſtella emant ſibi eſcas. Ieſus autem dixit eis: Non habent neceſſe ire: date illis vos manducare.* 144. b
Et cùm iuſſiſſet turbam diſcumbere ſuper fœnum, acceptis quinque panibus & duobus piſcibus, aſpiciens in cælum benedixit, & fregit, & dedit diſcipulis panes, diſcipuli autem turbis. 45. c, 87. c, 147. a
Et manducauerunt omnes, & ſaturati ſunt. Et tulerunt reliquias, duodecim cophinos fragmentorum plenos. 78. c
Manducantium autem fuit numerus, quinque millia virorum. 53. c
Nauicula autem in medio mari iactabatur fluctibus: erat enim contrarius ventus. Quarta autem vigilia noctis, venit ad eos ambulans ſuper mare. 181. c
Et cùm aſcendiſſet in nauiculam, ceſſauit ventus. ibid.
15. *Quæ procedunt de ore, de corde exeunt.* 368. a
Et ecce mulier Chananæa à finibus illis egreſſa clamauit, dicens ei: Miſerere mei Domine fili Dauid: filia mea malè à Dæmonio vexatur. 385. c, 251. c, 319. a
Non eſt bonum ſumere panem filiorum, & mittere canibus. 108. b, 159. b, 251. d, 270. c, 319. b, 385. d
Etiam Domine: nam & catelli edunt de micis, quæ cadunt de menſa dominorum ſuorũ. ibid.
O mulier magna eſt fides tua: fiat tibi ſicut vis. ibid.
Et præcepit turbæ, vt diſcumberent ſuper terram. Et accipiens ſeptem panes, & piſces, & gratias agens fregit, & dedit diſcipulis ſuis, &c. 147. b
Et quod ſuperfuit de fragmentis, tulerunt ſeptẽ ſportas plenas. 363. b
Erant autem qui manducauerunt, quatuor millia hominum. 53. b
22. *Et miſit ſeruos ſuos vocare inuitatos ad nuptias, & nolebant venire. Iterum miſit alios ſeruos, dicens, etc.* 13. c, 243. a
Illi autem neglexerunt, & abierunt alius in villam ſuam, alius verò ad negotiationem ſuam: reliqui verò tenuerunt ſeruos eius, &c. 13. b
Tunc ait ſeruis ſuis: nuptiæ quidem paratæ ſunt, ſed qui inuitati erant, non fuerunt digni. Ite ergo ad exitus viarum, & quoſcunq; inueneritis, vocate ad nuptias. 239. b
Et egreſſi ſerui eius in vias, congregauerunt omnes, quos inuenerunt, malos & bonos: & impletæ ſunt nuptiæ diſcumbentium. 37. c
Ligatis manibus, & pedibus eius, mittite eum in tenebras exteriores. 327. a
24. *Vbicunque fuerit corpus, illic congregabuntur & aquilæ.* 47. b, 54. b, 101. b, 130. d, 242. b, 244. d, 352. b, 362. b, 366. b
25. *Ecce ſponſus venit, exite obuiam ei.* 149. a
Hoſpes eram, & non collegiſtis me. 237. b
26. *Cœnantibus eis accepit Ieſus panem.* 178. c
Et accipiens calicem gratias egit, & dedit illis dicens: Bibite ex hoc omnes, &c. 361. d, 125. d
Dico autem vobis: non bibam amodò de hoc genimine vitis vſque in diem illum, cùm illud bibam vobiſcum nouum in regno Patris mei. 107. a
Et hymno dicto exierunt in montem Oliueti. 36. c, 138. c, 357. a

Sic non potuiſtis vna hora vigilare mecum? 297. b

Conuerte gladium tuum in locum ſuum. 209. a, 240. d

27. Et impoſuerunt ſuper caput eius cauſam ipſius ſcriptam: Hic eſt Ieſus Rex Iudaeorum. 311. c

Et accepto corpore, Ioſeph inuoluit illud in ſindone munda, & poſuit illud in monumento ſuo nouo, quod exciderat in petra. 140. d, 150. b, 280. b, 380. b

28. Et ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus, vſque ad conſummationem ſaeculi. 311. d

Marci.

C 3. Et veniunt ad domum: & conuenit iterùm turba; ita vt non poſſent neque panem manducare. 76. d

5. Et dixit dari illi manducare. 117. b

6. Et ſuſtulerũt reliquias, fragmentorum duodecim cophinos plenos. 45. d

Erant autem qui manducauerunt, quinque millia virorum. Et ſtatim coegit diſcipulos ſuos aſcendere nauim. vt praecederent eum trans fretum ad Bethſaidam, dum ipſe dimitteret populum. Et cùm dimiſiſſet eos, abijt in montem orare. Et cùm ſerò eſſet, erat nauis in medio mari, & ipſe ſolus in terra. Et videns eos laborãtes in remigando (erat enim ventus contrarius eis) & circa quartam vigiliam noctis venit ad eos ambulans ſupra mare: & volebat praeterire eos. 71. b, 212. b

8. Miſereor ſuper turbam: quia ecce iam triduo ſuſtinent me, nec habent quod manducent: & ſi dimiſero eos ieiunos in domum ſuam, deficient in via: quidam enim ex eis de longe venerunt. 49. d, 117. c, 156. b

Et accipiens ſeptem panes, gratias agens fregit, & dabat diſcipulis ſuis vt apponerent, & appoſuerunt turbae. 87. c, 136. a

Et manducauerunt, & ſaturati ſunt: & ſuſtulerunt quod ſuperauerat de fragmentis, ſeptem ſportas. Erant autẽ qui manducauerant quaſi quatuor millia. 78. a

Et obliti ſunt panes ſumere. 112. c

14. Ite in ciuitatem, & occurret vobis homo lagenam aquae baiulans, ſequimini eum. 51. c, 95. d

Et hymno dicto exierunt in montem Oliuarum. 248. b, 339. c

15. Audacter introiuit ad Pilatum, & petijt corpus Ieſu. 93. c

Lucæ.

C 1. Exurgens Maria abijt in montana cum feſtinatione in ciuitatem Iuda: Et intrauit in domum Zachariae, & ſalutauit Eliſabeth. 394. b

Eſurientes impleuit bonis. 341. a, 345. b

2. Et pannis eum inuoluit, & reclinauit eum in praeſepio. 315. c, 323. b

Et ſubitò facta eſt cum Angelo multitudo militiae caeleſtis laudantium Deum. 138. c

Paſtores loquebantur ad inuicem: Tranſeamus vſque Bethleem, & videamus hoc verbum quod factum eſt, quod Dominus oſtendit nobis. 40. b

Et venerunt feſtinantes: & inuenerunt Mariã, & Ioſeph, & infantem poſitum in praeſepio. 237. c, 256. a

5. Exi à me, quia homo peccator ſum. 274. c

Quarè diſcipuli Ioannis ieiunant frequenter, & obſecrationes faciunt, ſimiliter & Phariſaeorum: tui autem edunt, & bibunt? 153. b

Numquid poteſtis filios ſponſi, dum cum illis eſt ſponſus, facere ieiunare? 123. d, 159. c

6. Quomodo intrauit in domum Dei, & panes propoſitionis ſumpſit, & manducauit, & dedit his, qui cum ipſo erant. 171. b

7. Et ecce mulier, quae erat in ciuitate peccatrix, vt cognouit quòd accubuiſſet in domo Phariſaei, attulit alabaſtrum vnguenti: Et ſtans retrò ſecus pedes eius, lacrymis coepit rigare pedes eius, & capillis capitis ſui tergebat, & oſculabatur pedes eius, & vnguento vngebat. 111. b, 300. d

Haec autem lacrymis rigauit pedes meos, & capillis ſuis terſit. Oſculum mihi non dediſti: haec autem ex quo intrauit, non ceſſauit oſculari pedes meos. Oleo caput meum non vnxiſti: haec autem vnguento vnxit pedes meos. Propter quod dico tibi: Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. 440. b

9. Quod cùm cognouiſſent turbae, ſecutae ſunt illum: & excepit eos, & loquebatur illis de regno Dei, & eos, qui cura indigebant, ſanabat. 119. d, 158. a, 344. a

Ait autem ad diſcipulos ſuos: Facite illos diſcumbere per conuiuia quinquagenos. Et ita fecerunt. Et diſcumbere fecerunt omnes. 95. c, 119. a

11. Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie. 15. b, 46. b. 38. d, 85. b. 238. d. 246. b

14. Homo quidam fecit coenam magnam, & vocauit multos. Et miſit ſeruum ſuum hora coenae dicere inuitatis vt venirent, quia iam parata ſunt omnia. 147. a, 47. c

Dixit paterfamilias ſeruo ſuo: Exi citò in plateas, & vicos ciuitatis: & pauperes, ac debiles, & caecos, & claudos introduc huc. 91. a, 50. b, 144. d, 147. b, 274. a

Et ait ſeruus: Domine factum eſt, vt imperaſti, & adhuc locus eſt. Et ait Dominus ſeruo: Exi in vias, & ſepes, & compelle intrare, vt impleatur domus mea. 147. b

15. Quis ex vobis homo, qui habet centum oues: & ſi perdiderit vnam ex illis, nonnè dimittit nonaginta nouem in deſerto, & vadit ad illam quae perierat, donec inueniat eam? Et cùm inuenerit eã, imponit in humeros ſuos. 310. c

Dico vobis quòd ita gaudium erit in caelo ſuper vno peccatore poenitentiam agente, quàm ſuper

per

per nonaginta nouem iuſtis, qui non indigent pœnitentia. 50. c

Et adhæſit vni ciuium regionis illius. Et miſit illum in villam ſuam, vt paſceret porcos. 352. a

Et cupiebat implere ventrem de ſiliquis, quas porci manducabant. 153. c, 157. a

Quanti mercenarij in domo patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereo! Surgam, et ibo ad patrem meum. 12. a, 152. d, 246. c, 387. b, 352. a

Cùm autem adhuc longè eſſet, vidit illum pater ipſius, et miſericordia motus eſt, et accurrens cecidit ſuper collum eius, et oſculatus eſt eum. 30. b, 246. d, 251. b

Pater peccaui in cælum, & coram te, iam non ſum dignus vocari filius tuus. 247. a

Citò proferte ſtolam primam, & induite illum, & date annulum in manum eius, & calceamenta in pedes eius. 109. a

Et adducite vitulum ſaginatum, & occidite, & manducemus, & epulemur. 39. c, 50. a, 144. c

Ecce tot annis ſeruio tibi, & nunquam mandatũ tuum præterivi, & nunquam dediſti mihi hœdum, vt cum amicis meis epularer: ſed poſtquam filius tuus hic, qui deuorauit ſubſtantiã ſuam cum meretricibus, venit, occidiſti illi vitulum ſaginatum. 144. d

16. *Sed & canes veniebant, & lingebant vlcera eius.* 255. d

Miſerere mei, & mitte Lazarum vt intingat extremum digiti ſui in aquam, vt refrigeret linguam meam. 270. d

18. *Oportet ſemper orare.* 378. b

19. *Zachæe feſtinans deſcende: quia hodie in domo tua oportet me manere.* 49. c, 87. d, 147. a, 255. b

Et feſtinans deſcendit, & excepit illum gaudens. 87. d, 237. d

Ecce dimidium bonorum meorum, Domine, do pauperibus: & ſi quid aliquem defraudaui, reddo quadruplum. 87. d

Hodie ſalus domui huic facta eſt. 49. c, 88. a, 237. d

22. *Venit autem dies Azymorum.* 333. d

Et miſit Petrum, & Ioannem, dicens: Euntes parate nobis paſcha, vt manducemus. 16. a, 76. d, 274. b, 333. c

Et dixit ad eos: Ecce introeuntibus vobis in ciuitatem, occurret vobis homo quidam amphoram aquæ portans: ſequimini eum in domum, in quam intrat. 177. d. 266. c, 51. d

Et ipſe oſtendet vobis cœnaculum magnum ſtratum, & ibi parate. 77. a, 177. a

Deſiderio deſideraui hoc Paſcha manducare vobiſcum. 327. d

Non bibam de generatione vitis, &c. 370. a

Hic eſt calix nouum teſtamentum in ſanguine meo, qui pro vobis fundetur. 348. c

Et ego diſpono vobis, ſicut diſpoſuit mihi pater meus regnum, vt edatis & bibatis ſuper menſam meam in regno meo. 357. d

Et qui non habet, vendat tunicam ſuam, & emat gladium. 208. d, 241. a

Domine, ecce duo gladij hic. ibid.

Et ipſe auulſus eſt ab eis, quantum iactus eſt lapidis. 174. c

Et factus in agonia, prolixiùs orabat. Et factus eſt ſudor eius, ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in terram. 357. a

23. *Pater, dimitte illis: non enim ſciunt quid faciunt.* 321. d

Nos quidem digna factis recipimus. 70. d

Et ecce vir nomine Ioſeph, qui erat decurio, vir bonus, & iuſtus. 253. c, 380. a

24. *Vna autem Sabbati valdè diluculo venerunt ad monumentum, portantes, quæ parauerant, aromata.* 76. a, 111. c

Et ipſe Ieſus appropinquans ibat cum illis: oculi autem illorum tenebantur, ne eum agnoſcerent. 249. d

O ſtulti & tardi corde ad credendum. 53. d

Et appropinquauerunt caſtello quo ibant: & ipſe ſe finxit longiùs ire. Et coegerunt illũ, dicentes: Mane nobiſcum, &c. 87. b

Et factum eſt, dum recumberet cum eis, accepit panem, & benedixit, ac fregit, & porrigebat illis. 213. a, 170. c, 371. a

Et ſurgentes eadem hora regreſſi ſunt in Ieruſalem. 87. b, 170. c, 371. a

Et inuenerunt congregatos vndecim, & eos, qui cum illis erant. 170. d

Ioannis.

C 1. *Verbum caro factum eſt.* 114. c

2. *Nuptiæ factæ ſunt in Cana Galilææ.* 153. c

Vinum non habent. Et dicit ei Ieſus: Quid mihi & tibi eſt mulier? nondum venit hora mea. 130. b, 183. c, 272. b

Quodcunque dixerit vobis, facite. 95. c

Dicit ei Ieſus: Implete hydrias aqua. 183. d

Omnis homo primùm bonum vinum ponit: & cùm inebriati fuerint, tunc id, quod deterius eſt: tu autem ſeruaſti bonum vinum vſque adhuc. 153. d

Hoc fecit initium ſignorum Ieſus in Cana Galilææ: & manifeſtauit gloriam ſuam, & crediderunt in eum diſcipuli eius. 248. d

4. *Qui biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non ſitiet in æternum.* 123. d

Quinque viros habuiſti, & nunc, quem habes, non eſt tuus vir. 264. d

6. *Eſt puer vnus hic, qui habet quinque panes hordeaceos, & duos piſces.* 156. a

Erat autem fœnum multum in loco. Diſcubuerunt ergo viri, numero quaſi quinque millia. 51. b 53. b

Colligite, quæ ſuperauerunt fragmenta, ne pereant. Collegerunt ergo, & impleuerunt duodecim cophinos fragmentorum ex quinque panibus hordeaceis, quæ ſuperfuerunt his, qui manducauerant. 364. c, 339. b, 305. a

Et

Et cùm aſcendißent nauim, venerunt trans mare in Capharnaum: & tenebræ iam factæ erant, & non venerat ad eos Ieſus. Mare autem, vento magno flante, exurgebat. Cùm remigaßent ergo quaſi ſtadia viginti quinque aut triginta, vident Ieſum ambulantem ſupra mare, & proximum naui fieri, & timuerunt. 173. d

Operamini non cibum, qui perit, ſed qui permanet in vitam æternam. 281. a

Domine ſemper da nobis panem hunc. 80. b

Qui venit ad me, non eſuriet: & qui credit in me, non ſitiet vnquam. 123. b

Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater, qui miſit me, traxerit eum. 37. b

Ego ſum panis vitæ, &c. 153. d, 312. a

Hic eſt panis de cælo deſcendens: vt ſi quis ex ipſo manducauerit, non moriatur. 108. c

Ego ſum panis viuus, qui de cælo deſcendi. 39. c, 130. a, 210. c, 213. c, 250. d

Et panis, quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita. 18. c, 185. e

Quomodo poteſt hic nobis carnem ſuam dare ad manducandum? 313. a

Amen, amen dico vobis: Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis. 18. c

Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſãguinem, habet vitam æternam: & ego reſuſcitabo eum in nouiſſimo die. 141. c

Caro mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus. 18. a, 22. b, 73. b, 329. d, 375. a

Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in illo. 243. b, 261. c, 309. a, 354 a

Sicut miſit me viuens Pater: & ego viuo propter Patrem: & qui manducat me, & ipſe viuet propter me. 149. d, 274. d, 32. c, 160. b

Qui manducat hunc panem, viuet in æternum. 29. c

12. *Fecerunt autem ei cœnam ibi, & Martha miniſtrabat: Lazarus verò vnus erat ex diſcũbentibus cum ea.* 117. b

Et domus impleta eſt ex odore vnguenti. 382. a

Quarè hoc vnguentum non veniit trecentis denarijs, & datum eſt egenis? ibid.

Niſi granum frumenti cadens in terram mortuũ fuerit, ipſum ſolum manet. 129. d

13. *Cùm dilexißet ſuos, in finem dilexit eos.* 71. a, 79. b, 129. a, 166. b, 343. d

Sciens quia omnia dedit ei Pater in manus. 321. d

Cœpit lauare pedes diſcipulorum. 302. c

Venit ergo ad Simonem Petrum. Et dicit ei Petrus: Domine, tu mihi lauas pedes? 95. d

Non lauabis mihi pedes in æternum. 274. c

Qui lotus eſt, non indiget niſi vt pedes lauet. 267 a

15. *Ego ſum vitis vera.* 336. c

Iam non dicam vos ſeruos: quia ſeruus neſcit quid faciat dominus eius. Vos autem dixi amicos, quia omnia quæcunque audiui à Patre meo, nota feci vobis. 240. b

19. *Mulier, ecce filius tuus. Deinde dicit diſcipulo: Ecce mater tua.* 149. d

Venit autem & Nicodemus, qui venerat ad Ieſum nocte primum, ferens mixturam myrrhæ, & aloes, quaſi libras centum. 280. d

Acceperunt ergo corpus Ieſu, & ligauerunt illud linteis cum aromatibus. 380. b

Erat autem in loco, vbi crucifixus eſt, hortus: & in horto monumentum nouum, in quo nondum quiſquam poſitus erat. Ibi ergo propter Paraſceuen Iudæorum, quia iuxta erat monumentum, poſuerunt Ieſum. 140. d, 76. a

20. *Maria autem ſtabat ad monumentum foris, plorans: Dum ergo fleret, inclinauit ſe, & proſpexit in monumentum: & vidit duos Angelos in albis, ſedentes, vnum ad caput, & vnum ad pedes, vbi poſitum fuerat corpus Ieſu. Dicunt ei illi: Mulier, quid ploras? Dicit eis: Quia tulerunt Dominum meum: & neſcio vbi poſuerunt eum.* 99. a, 174. c

Hæc cùm dixiſſet, conuerſa eſt retrorſum, & vidit Ieſum ſtantem: & non ſciebat quia Ieſus eſt. Dicit ei Ieſus: Mulier quid ploras? quem quæris? Illa exiſtimans quia hortulanus eſſet: dicit ei, &c. 213. b

Actuum Apoſtolorum.

C 2. *Erant autem perſeuerantes in doctrina Apoſtolorum, & communicatione fractionis panis, & orationibus.* 258. a, 275. c, 170. d, 179. b

Quotidiè quoque perdurantes vnanimiter in templo, & frangentes circa domos panem, ſumebant cibum cum exultatione, & ſimplicitate cordis. 174. d

4. *Multitudinis autem credentium erat cor vnũ, & anima vna.* 264. c

5. *Non es mentitus hominibus, ſed Deo.* 292. a

7. *Dura ceruice, & incircumciſis cordibus, & auribus, vos ſemper Spiritui Sancto reſiſtitis, ſicut patres veſtri, ita et vos. Quem Prophetarum non ſunt perſecuti patres veſtri?* 316. b

Ecce video cælos apertos, et filium hominis ſtãtem à dextris Dei. 174. a

Domine ne ſtatuas illis hoc peccatum. 316. c

12. *Videns autem quia placeret Iudæis, appoſuit vt apprehenderet et Petrum. Erant autem dies Azymorum. Quem cùm apprehendiſſet, miſit in carcerem, tradens quatuor quaternionibus militum cuſtodiendum, volens poſt Paſcha producere eum populo. Et Petrus quidem ſeruabatur in carcere. Oratio autem fiebat ſine intermiſſione ab Eccleſia ad Deum pro eo.* 258. c

Et ecce Angelus Domini aſtitit: et lumen refulſit in habitaculo: percuſſoq; latere Petri, excitauit eum, dicens: Surge velociter. Et ceciderunt catenæ de manibus eius. Dixit autem Angelus ad eum: Præcingere, et cal-

cea

cea te caligas tuas. Et fecit ſic. Et dixit illi: Circumda tibi veſtimentum tuum, & ſequere me. Et exiens ſequebatur eum, & neſciebat quia verum eſt, quod fiebat per Angelum: exiſtimabat autem ſe viſum videre. Tranſeuntes autem primam, & ſecundam cuſtodiam, venerunt ad portam ferreã, quæ ducit ad ciuitatem: quæ vltrò aperta eſt eis. 258. d

Epiſtolæ B. Pauli Apoſt. ad Romanos.

C 8. Quicunque enim ſpiritu Dei aguntur, ij ſunt filij Dei. 159. d
Certus ſum enim, quia neque mors, neque vita, neque Angeli, neque principatus, neque virtutes, neque inſtantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos ſeparare à charitate Dei. 294. a
12. Prouidentes bona non tantùm coram Deo, ſed etiam coram omnibus hominibus. 386. c

Ad Corinthios Primæ.

C 3. Lac vobis potum dedi. 366. c
4. Sic nos exiſtimet homo, vt miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei. 386. c
5. Expurgate vetus fermentum, vt ſitis noua conſperſio, ſicut eſtis azymi. Etenim Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus. 13. b, 358. b
10. Et omnes eundem potum ſpiritalem biberunt (bibebant autem de ſpiritali, conſequente eos petra: petra autem erat Chriſtus.) 31. c
Quoniam vnus panis, vnum corpus multi ſumus, omnes, qui de vno pane participamus. 15. d
Omnia quæcunq; agitis, in gloriam Dei facite. 364. e
Ego enim accepi à Domino, quod & tradidi vobis. 56. b
11. In qua nocte tradebatur. 178. c
Hoc eſt corpus meum, quod pro vobis tradetur: hoc facite in meam commemorationem. 348 c
Hic calix nouum teſtamentum eſt in meo ſanguine. 176. a
Quotieſcunque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annunciabitis, donec veniat. 73. a, 268. b
Probet autem ſeipſum homo: & ſic de pane illo edat, & de calice bibat. Qui enim manducat & bibit indignè, iudicium ſibi manducat & bibit. 56. d
Ideò inter vos multi infirmi, & imbecilles, & dormiunt multi. 110. d

Ad Corinthios Secundæ.

C 2. Chriſti bonus odor ſumus. 17. c
6. Vos enim eſtis templum Dei viui, ſicut dicit Deus. Quoniam inhabitabo in illis, & inambulabo inter eos. 265. a, 140. d

Ad Galatas.

C 2. Viuo autem, iam non ego: viuit verò in me Chriſtus. 35. d, 149. d
4. Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Chriſtus in vobis. 295. d

Ad Epheſios.

C 5. Nolite inebriari vino, in quo eſt luxuria. 151. d
Erunt duo in carne vna. 149. c
Sacramentum hoc magnum eſt, ego autem dico in Chriſto, & in Eccleſia. 1. a, 262. a, 327. b

Ad Hebræos.

C 2. Semen Abrahæ apprehendit, Vndè debuit per omnia fratribus ſimilari, vt miſericors fieret, & fidelis pontifex ad Deum, vt repropitiaret delicta populi. 306. b
7. Hic enim Melchiſedech, rex Salem, Sacerdos Dei ſummi, qui obuiauit Abrahæ regreſſo à cæde regum, & benedixit ei: cui & decimas omnium diuiſit Abraham: primum quidem qui interpretatur rex iuſtitiæ: deinde autem, & rex Salem, quod eſt, rex pacis, ſine patre, ſine matre, ſine genealogia, neque initium dierum, neque finem vitæ habens. 90. b
9. In qua vrna aurea habens manna, & virga Aaron, quæ fronduerat, & tabulæ teſtamenti. 35. a

Iacobi.

C 1. Omne datum optimum, & omne donum perfectum deſurſum eſt, deſcendens à patre luminum. 37. a
5. Si in peccatis ſit, remittentur ei. 34. a

Petri Primæ.

C 2. Sicut modò geniti infantes, rationabile ſine dolo lac concupiſcite, vt in eo creſcatis in ſalutem. 266. d
Vos autem genus electum, regale Sacerdotium, gens ſancta, &c. 53. b

Ioannis Primæ.

C 4. Deus charitas eſt: & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. 354. e

Apocalypſis.

C 2. Vincenti dabo manna abſconditum, & dabo illi calculum candidum: & in calculo nomen nouum ſcriptum, quod nemo ſcit, niſi qui accipit. 89. d
3. Sed habes pauca nomina in Sardis, qui non inquinauerunt veſtimenta ſua. 30. c

Quia dicis: quòd diues ſum, & locupletatus, & nullius egeo: & neſcis quia tu es miſer, & miſerabilis, & pauper, & cæcus. 91. e
5. *Vicit leo de tribu Iuda.* 1. a
6. *Et cùm aperuiſſet ſigillum quintum: vidi ſubtus Altare animas interfectorum propter verbum Dei, & propter teſtimonium, quod habebant.* 316. a
7. *Vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat ex omnibus gentibus, & tribubus, & populis, & linguis: ſtantes ante thronum, in conſpectu Agni, amicti ſtolis albis, & palmæ in manibus eorum: & clamabant voce magna dicentes: Salus Deo noſtro, qui ſedet ſuper thronum, & Agno. Et omnes Angeli ſtabant in circuitu throni, & ſeniorum, & quatuor animalium: & ceciderunt in conſpectu throni in facies ſuas, & adorauerunt eum, dicentes Amen. Benedictio & claritas, & ſapientia, & gratiarum actio, honor, & virtus, & fortitudo Deo noſtro in ſæcula ſæculorum, Amen.* 44. c
18. *Et vox citharœdorum, & muſicorum, & tibia canentium, & tuba non audietur in te amplius: & vox ſponſi, & ſponſæ non audietur adhuc in te.* 325. d
19. *Gaudeamus, & exultemus: & demus gloriã ei: quia venerunt nuptiæ Agni, & vxor eius præparauit ſe. Et datum eſt illi vt cooperiat ſe byſſino ſplendenti, & candido.* 326. c
Vide ne feceris: conſeruus tuus ſum. 178. c

FINIS.

INDEX COPIOSIOR RERVM;

Quæ in hoc Tomo notatu digniores viſæ ſunt.

PRIOR NVMERVS PAGINAM, Poſterior columnam deſignat.

A

ACcidentia aliqua panis, & vini remanere in Sacramento Euchariſtiæ, certum eſt de fide, Pag. 230. columna 1. littera b
Omnia accidentia realia ſeparabilia à ſubſtantia panis, & vini, & ſenſibilia in ſe, vel in aliquo effectu manent abſque omni ſubiecto in hoc Sacramento. 230. c. 1. c
Accidentia modalia, quæ ſcilicet tantùm diſtinguuntur modaliter à ſubſtantia panis, & vini, non remanent in hoc Sacramento. 230. c. 1. d
Omnia accidentia panis, & vini remanentia in hoc Sacramento habent quantitatem pro ſubiecto non vltimo, ſed immediato. 231. c. 1. a
Actio noua, & ſupernaturalis, qua Chriſti corpus miraculosè ſuſtentat accidentia panis in genere cauſæ efficientis, neceſſariò interuenit in conuerſione Sacramentali. 196. c. 1. b
Actiones quaſque minimas in ſui obſequium directas maximè appetit Dominus. 364. c. 1. d
Aeternæ gloriæ frequens recordatio excitatur in anima dono ſacræ Synaxis. 106. c. 1. c
Agni paſchalis inteſtina cur præcipiebantur manducari. 47. c. 1. c
Agni caput cur vorandum eſſet. 84. c. 1. c, 156. c. 2. c
Agni balatus ingeminati in domibus Iſraelitarum prænotabant multiplices Dei voces, quibus corda communicantium illuſtrantur. 235. c. 2. d
Agni eſurientis balatus repetitus, typus deſiderij, quod habet Chriſtus, vt noſter cibus fiat. 251. c. 1. b
Agnus, & hœdus cur adhiberentur ad celebrandum paſcha. 16. c. 1. c
Agnus paſchalis cur igne aſſandus eſſet. 82. c. 1. d, 130. c. 1. c, 207. c. 1. a, 254. c. 1. d
Agnus paſchalis cur nocte comedendus eſſet. 155. c. 2. d
Agnus paſchalis cur comedendus eſſet feſtinanter. 207. c. 1. c, 238. c. 1. d
Agnus immolandus cur anniculus eſſe deberet. 208. c. 1. c
Agnus Euchariſticus diuinæ charitatis igne concoctus quantum debilitatem noſtram roboret. 82. c. 2. a
Agnum Euchariſticum manducaturus ante oculos mentis habere debet hominem deferentem lagenam aquæ, ſcilicet miſeram hominis conditionem. 51. c. 2. c
B. Aloyſius Gonzaga ſuis colloquijs alios excitabat in ſingularem erga ſacram Synaxim deuotionem. 39. c. 2. d
Altare dicitur thalamus myſteriorum. 5. c. 2. b
Altaris conuiuium paratum à ſolo Dei liberali amore. 144. c. 2. a
Altaris eſca eo affectu à nobis eſt ſuſcipienda, ac ſi dies illa vitæ noſtræ extrema eſſet. 239. c. 1. b
Altaris conuiuio aſſidentes ſemper arbitrentur ſe non ſatis Deum amare, ſequè continuò excitent ad ardentiorem dilectionem. 253. c. 2. d
Altaris ferculum ſumens, ſpiritale palatum habeat neceſſe eſt nullo malo ſapore vitiatum. 369. c. 1. d
Amans amatum etiam mortuum amore proſequitur. 142. c. 2. a
Amor ſanctus non verbo æſtimandus eſt, vel

lingua, ſed opere, & veritate. 4. c. 2. a

Amor duplex, amicitiæ, & concupiſcentiæ. 43. c. 2. b

Amor inordinatus erga conſanguineos eliminandus ab Euchariſtica menſa. 90. c. 2. a

Amor vbi eſt vehemens, non ad laudandum ſolum, ſed ad largiendum impellit. 105. c. 1. a

Amor Chriſti adeò perfectus, vt nullis iniurijs comprimi potuerit ab effundendis ſuis divitijs in Euchariſtia. 145. c. 2. d

Amor cæleſtis ſine mundanæ ſapientiæ legibus operatur. 164. c. 2. a

Amor nunquam quieſcit, donec efficiat, vt amans amens exiſtimetur. 166. c. 1. b

Amor Chriſti verborum auarus, munerum verò largiſſimus. 183. c. 1. a

Amor plus ſentitur, quem prodit indigentia. 212. c. 1. b

In amore diuino fideliores, iucundiùs & cumulatiùs epulantur in Euchariſtica menſa. 100. c. 1. b

Amor Chriſti erga nos in Euchariſtia flagrantiſſimus. 317. c. 1. d

Amor Chriſti, & animæ perfectus, ac mutuus, præcipuus ad Euchariſtiam apparatus. 333. c. 1. d

Amor diuinus à concupiſcentiis appetitus ſeruitute nos vendicat. 354. c. 2. a

Amplexus concordiæ, & amicitiæ ſymbolum, 4. c. 1. b

Ananias, & Saphira ſubita morte abripiuntur, quòd Deum in Petro deludant, 292. c. 2. a

Angelis familiaris fit Angelorum panem manducans. 54. c. 1. d

Anima pia virtute Euchariſtiæ fit indiuidua Chriſti comes, ac morum eius imitatrix, 38. c. 1. d

Anima pia ſacro conuiuio aſſidens alios ſecum habere conuiuas gaudet, & in eis deuotionis affectus excitat. 39. c. 1. d

Anima, quæ in ſacra menſa prælibauit diuinitatis ſuauitatem, magnoperè ambit ſupernam beatitatem. 84. c. 2. b

Anima pia ius peculiare acquirit in ſacra menſa ad futuram reſurrectionem. 141. c. 1. b

Anima pia ſic à ſacra menſa recedit, vt ad eam nouaſemper auiditate feratur. 170. c. 1. c

Anima pia ſpiritaliter fameſcens, plures etiam in ſacra menſa conuiuas ambit. 171. c. 1. b

Anima Euchariſtico conuiuio accumbens ſe totam ad diuini beneplaciti normam dirigit. 172. c. 2. b

Anima pia Dominicæ menſæ conuiua ſuum in Chriſtum amorem deficeturum timet, ſi ſubtrahatur illius præſentia, qua amor fouetur. 174. c. 2. d

Anima poſt ſacram Synaxim ad altiſſimam contemplationem euecta in Deo dulciſſimè quieſcit. 179. c. 1. d

Anima in Altaris menſa abundè refecta ad eā amoris violentiam adducitur, quo humanæ operationes conſopiuntur per ecſtaſim. 179. c. 2. d

Anima pia præproperis virtutum fœtibus fœcundatur à ſingulari diuinæ eſcæ virtute. 248. c. 1. b

Anima pia per gratiam in ſacra Synaxi collatam, omnes peccatorum aditus ſedulò declinat. 260. c. 2. b

Anima pia eo affectu accumbere debet ſacro conuiuio, ac ſi ſola eſſet conuiua. 262. c. 2. b

Anima ſolum Chriſtum in amore habeat, qui ſe totum in ſacra Synaxi ei præbuit. 264. c. 2. d

Anima pia attentè conſiderans Chriſtum totum, bonaq; omnia per Euchariſtiam ſibi tradi, illi omninò ſe deuouebit. 265. c. 2. c

Anima non mouetur pedibus, ſed affectibus. 274. c. 2. a

Anima pia in virtutis palæſtra ſe exerceeat, vt benè diſpoſita Euchariſtica dape fruatur. 280. c. 1. b

Anima cum Domino ſumpta Euchariſtia pijs affectibus colluctetur, vt prauos reprimat carnis motus. 297. c. 1. e

Anima quò maiori gratia repletur in ſacro cōuiuio, eò ſe maiori cuſtodiat humilitate. 334. c. 1. b

Anima per ſacram Synaxim ea virtute donatur, vt in terris cæleſtem vitam agere videatur. 361. c. 2. a

Anima pia in ſacra menſa vnicum cordis affectum in Chriſtum intendit. 362. c. 2. c

Anima in ſacra menſa eam aſſequitur virtutis metam, vt quidquid agit, orationis Deo gratiſſimæ vim habeat. 378. c. 2. d

Anima pia ſoli Deo cor ſuum aptet, & poſt cæleſtes epulas diuinum hoſpitem benè cuſtodiat. 380. c. 2. c

Anima pia per ſacram Synaxim eo perfectionis dono ditatur, vt Deo libenter offerat, quidquid vehementer prius diligebat. 382. c. 1. b

Anima pia Altaris eſca refecta, quidquid durum, & aſperum illi accidit, æquo animo fert. 386. c. 1. b

Anima pia in Euchariſtica menſa ea cumulatur gratia, vt ad celſioris iuſtitiæ incrementa ſemper aſpiret. 388. c. 1. c

Anima pia eum ab Euchariſtico pabulo trahit ſpiritum, quo proximi neceſſitatibus facilè ſubuenit. 392. c. 2. b

Animæ piæ maximo animi cruciatu anguntur ob iniurias, quæ ab hæreticis diuino Sacramento inferuntur. 75. c. 1. a

Animæ nihil tam expedit, quàm obedire. 95. c. 1. a

Animæ piæ maximo angore affl ctantur, cùm gratiſſima dilecti Ieſu præſentia Sacramentali orbantur. 99. c. 1. d

Animæ piæ in ſacra menſa ea donantur virtute, vt inferorum colubros propulſent. 249. c. 1. b

Animæ ſufficienter diſpoſitæ an vtilius ſit ad ſacram menſam accedere duce fiduciali amore, an verò ab ea recedere timoris reuerentialis ſuaſu. 273. 274. 275.
Animam piam Chriſtus in ſacra communione obſignat virtutum characteribus, quibus ipſe eſt inſignitus. 38. c. 2. b
Animam, quæ ſpiritalis ducis, vt Dei vices gerentis directioni ſe addixit, copioſa in ſacro conuiuio gratia ſaginat Chriſtus. 293. c. 1. b
Animarum ſaluti vacans modis beneuolis vti debet. 366. c. 2. c
Animum reuocans ad affectum, quo Dominus ſe nobis in cibum tradit, ſumma lætitia perfunditur. 47. c. 1. a
Aquæ ſymbolum tribulationum. 72. c. 2. d
Aquarum in vinum conuerſio tranſmutationem hominis in virum perfectum, quæ in Altaris menſa contingit, apprimè delineat. 248. c. 2. b
Aurum æternæ gloriæ, & charitatis ſymbolum. 105. c. 2. c. 264. c. 1. a

B

Beneficium Euchariſtię fideles allicit ad diuinas laudes. 345. c. 1. d
Benignitas Chriſti in Euchariſtia allicit nos ad ſui amorem. 209. c. 1. d
Bonitatem Dei infinitam in Euchariſtia conſiderans pia anima, de ſua ingratitudine dolet. 347. c. 2. a
Bonorum abſoluta poſſeſſio pijs hominibus in futuro ſæculo reſeruatur. 243. c. 2. d
Booz inuitans Ruth ad comedendum typus Chriſti pertrahentis animam ad Euchariſtiam. 39. c. 2. c

C

Canes plagatas Lazari carnes lingentes typus fidelium Chriſti vulnera pio affectu in ſacra Synaxi meditantium. 237. c. 2. b
Capilli mentis operationes deſignant. 335. c. 2. b
Caro Chriſti viuificatrix. 33. c. 1. c
Caro Chriſti in Euchariſtia non datur mortua, ſed viua. 213. c. 2. c
D. Carolus, antequam celebraret, aditum cuicunque negotiorum tractationi intercludebat. 76. c. 1. d
Caſtitate, & cautela in remouendis peccatorum occaſionibus præditus eſſe debet ſacræ menſæ aſſidens. 150. c. 2. a
B. Catharina Ianuenſis vehementi ſacræ Synaxis deſiderio exarſit toto vitæ ſuæ tempore. 12. c. 1. c
D. Catharina Senenſis ex aſpectu Sacerdotis, qui Euchariſtiam tetigiſſet, mirificè recreabatur. 45. c. 2. a
Charitatem Chriſti inuictam nullæ iniuriæ remouere potuerunt ab inſtituenda Euchariſtia. 145. c. 2. b
Charitatem, & concordiam habere debent fideles ſacræ menſæ conuiuæ, ita vt quidquid boni ex ea in omnes, & ſingulos effluit, vnuſquiſque in ſe ipſum deriuatum putet. 264. c. 1. b
Cherubim mutui in propitiatorium intuitus quid repræſentarent. 333. c. 1. b, 337. c. 2. b, 340. c. 1. b
Chriſti corpus, & ſanguis ſunt pars Sacramẽti Euchariſtici. 22. c. 1. d
Chriſti paſſio in ſacra Synaxi attentè conſiderata ſpiritus excitat ad conformandum nos Chriſto, & appetitum prouocat ad deſiderandas carnis macerationes. 74. c. 1. a
Chriſti iugum ornamentum eſt, non onus. 100. c. 2. c
Chriſti præſentia in Euchariſtia ita exhilaratur pia anima, vt alia quæcunque ſolatia renuat. 112. c. 2. a
Chriſti amor in inſtituendo Euchariſtiæ Sacramento, quod inſaniam præſciebat eſſe ab aliquibus iudicandam. 166. c. 1. b
Chriſti flagrans amor in ſacra dape animam diuinæ mancipat ſeruituti. 168. c. 1. d
Chriſti amor in nos non verbis, ſed beneficijs declaratur. 183. c. 1. c
Chriſti menſa eum exoptat, qui & cogitatione, & voluntate ad cæleſtia fertur. 242. c. 1. c
Chriſti corpus terra noſtra appellatur, à qua lectiſſimi flores prægustationũ cæleſtis gloriæ erumpunt. 244. c. 1. a
In Chriſti menſa deuotè manducantes neſcio quid æternæ felicitatis ſubodorantur. 244. c. 1. c
Chriſti plagas contemplans, ſuauitatem diuinam ab illis profluentem delibat in ſacra menſa. 255. c. 2. a
Chriſti corpus eſt ignis ſpiritualis. 276. c. 2. b
Chriſti caro, ſanguiſq; Virgine conſentiente hominibus traditur. 323. c. 1. c
Chriſti ſanguis in Euchariſtico cibo propoſitus fideles prouocare debet ad dimicandũ pro Chriſto, & proximo vſque ad ſanguinis effuſionem. 348. c. 2. d
Chriſti paſſionem recolere, atque imitari debent communicantes. 357. c. 1. c
Tota Chriſti ſubſtantia eſt ſub ſpeciebus panis, & vini. 213. c. 2. b
Chriſti corpus eſt in Sacramento Euchariſtiæ cum tota ſua quantitate, cæteriſque accidentibus non localibus, quæ habet in cælo. 214. c. 2. c
Chriſti corpus in Sacramento eſt quantum, & extenſum in ordine ad ſe, non autem in ordine ad locum. 215. c. 1. c
Chriſti corpus, ſi comparetur ad locum accidentium non ſecundùm ſe, & immediatè, ſed mediatè, poteſt aliqua ratione dici eſſe in loco accidentium. 228. c. 2. c
Chriſti corpus ſecundùm ſe conſideratum in

ordine

ordine ad locum accidentium Sacramentalium, ſimpliciter & propriè loquendo non eſt in loco, ibid.
Chriſti corpus in Euchariſtia non poteſt naturaliter videri oculo corporeo. 234. c. 1. c
Perfectus Chriſtianæ legis Sacerdos ad voluntatem Dei implendam, quidquid operatur, collineat. 173. c. 1. a
Chriſto Aegyptum ingrediente, cur idola cõfracta corruerunt. 249. c. 2. d
Chriſtus cur miſerit Petrum, & Ioannem ad parandum paſcha. 16. c. 1. d
Chriſtus in Euchariſtia miſericordiam ſuam retinere nequit, quin affluenter excurrat ad conuiuas. 30. c. 2. a
Chriſtus dignoſcendus erat Deus, homo, & Rex in Eccleſia ex eo, quòd hæc Euchariſtico pane abundat. 42. c. 1. c
Chriſtus ſeipſum communicauit ad recipiendam quandam iucunditatem, & exultationem. 43. c. 1. b
Chriſtus cur inſtituerit Euchariſtiam in vltimo vitæ ſuæ periodo. 46. c. 1. d
Chriſtus in Euchariſtia nobis omnia ſimul tradidit. 48. c. 1. b
Chriſtus cur apud Zachæum diuerſari voluit. 49. c. 2. c
Chriſtus ad Euchariſtiam admittit libenter etiam imperfectos. 53. c. 2. d
Chriſtus integro Sabbato incluſus intra ſepulchrũ denotat ſummam quietem, quam deſiderat in anima, à qua excipiendus eſt in ſacra Synaxi. 76. c. 1. a
Chriſtus Euchariſtiam inſtituit in meridie, hoc eſt in maioris charitatis æſtu. 79. c. 1. b
Chriſtus in Euchariſtia feruentiores charitatis radios in animas iaculatur. 79. c. 1. c
Chriſtus ad ſacram menſam libenter aſſumit cognoſcentes ſuam vilitatem. 91. c. 2. b
Chriſtus quandoque plus delectatur humilitate, quàm deuotione ſuſcipientis Euchariſtiam. 103. c. 2. a
Chriſtus in Euchariſtia dignoſcitur ſupremus rex. 113. c. 2. b
Chriſtus ſumptus in Euchariſtia ſub ſpecie panis explet famem, & ſitim ſpiritualem. 121. c. 2. c
Chriſtus cur ante paſſionem ſuam inſtituerit Sacramentum Euchariſtiæ. 129. c. 1. d
Chriſtus magnoperè cupit, vt multi ad Euchariſticam menſam confluant. 147. c. 1. c
Chriſtus ad Euchariſtiam libenter admittit nitidæ conſcientiæ cultorem, & à peccandi occaſionibus declinantem. 151. c. 1. a
Chriſtus ſummo affectu properat ad nos ſuo corpore, & ſanguine reficiendos, atq; exæſtuat diù, & tenaciter detineri in nobis. 207. c. 2. b
Chriſtus poſt ſumptionem corporis, & ſanguinis ſui, quàm manſuetus euaſerit. 208. c. 2. d
Chriſtus ſacræ menſæ conuiuis modò ſe occultat, modò ſe pandit. 213. c. 1. a
Chriſtus in Sacramento Euchariſtiæ habet omnia accidentia ſpectantia ad ipſius connaturalem, & debitam perfectionem, quæq; habet in cælo. 215. c. 1. b
Non habet accidentia localia, quæ habet in cælo. 215. c. 1. c
Chriſtus vt exiſtens ſub vna hoſtia non habet motum localem, quo mouetur, vel eleuatur vt contentus ſub alia hoſtia, vel eius parte. 218. c. 1. a
Totus Chriſtus poſt diuiſionem ſpecierum eſt ſub quauis parte diuiſa, modò ſenſibilis ſit, & eſt de fide. 218. c. 1. c
Totus Chriſtus ante diuiſionem ſpecierum eſt ſub quauis parte ſpeciei Sacramentalis etiã ſub minore minimo naturali. 218. c. 2. d
Chriſtus exiſtit ex vi conſecrationis ſub indiuiſibilibus, quæ ſupponuntur ante conſecrationem, non autem ſub illis, quæ reſultant poſt conſecrationem. 227. c. 1. d
Chriſtus, prout eſt in Euchariſtia, non poteſt connaturaliter elicere actum ſenſationis internum, vel externum. 234. c. 1. a
Poteſt tamen elicere actus ſpiritales ſcientiæ infuſæ, per quam operatur independenter à phantaſmatibus. 234. c. 1. b
Chriſtus exiſtens in Euchariſtia videri poteſt ab oculo corporeo virtute ſupernaturali prædito. 234. c. 1. d
Chriſtus in accedentibus ad ſacrum epulum exigit, vt oculos, cæteroſque ſenſus cohibeant. 234. c. 2. b
Chriſtus ſupernaturalia myſteria edocet ſacræ menſæ conuiuas. 239. c. 2. d
Chriſtus cur in Aegyptum potiùs, quàm in alias orbis partes tranſuehi voluit. 249. c. 2. b
Chriſtus ſummoperè ambit ſe nobis in alimoniam tradere ſub ſacris ſpeciebus. 251. c. 2. b
Chriſtus ſub ſacris ſpeciebus eo affectu ſe vnicuique tradit, ac ſi ſolus eſſet. 261. c. 2. c
Chriſtus tali affectu paſcie vnamquamq; ouem ſacra dape, ac ſi illa totum gregem conſtitueret. 262. c. 1. d
Chriſtus Euchariſtia paſcens puras animas ita oblectatur, ac ſi ipſe pabulo reficeretur. 266. c. 1. b
Chriſtus iucundè epulatur in ſacro conuiuio, ſi conuiuas habeat puritate conſpicuos. 266. c. 1. d
Chriſtus Dominus in horto diſcipulorum ſomnolentiam increpat, quod ſacra dape refecti contemplationi non vacent. 297. c. 2. d
Chriſtus in Euchariſtia ſummè clemens. 306. c. 1. b
Chriſtus Dominus cur nobis vt homo proponatur in ſacra dape. 306. c. 2. c
Chriſtus Euchariſtici panis erogatione ſpiritale regnum in terris amplificat. 320. c. 2. a
Chriſtus Dominus vitis, quæ vinum Euchariſticum nobis propinat. 336. c. 1. c
Chriſtus cur poſt paſſionem non inſtituerit Euchariſtiam, ſed ante. 386. c. 1. b

Chri-

Chriſtus in Altaris menſa deuotè ſuſceptus, lætitiam excitat maximam in anima. 390. c. 1. c
Christum in Euchariſtia plurimo cum fructu recipere cupientes, largas egenis eleemoſynas erogent, aliaque pietatis officia exerceant. 88. c. 1. a
Chriſtum in ſacra Synaxi dignè ſuſcipiens, eũ vita, & moribus repræſentat. 149. c. 2. c
Chriſtum in Euchariſtia ſumentes nullius boni egent, neque eſurire, nec ſitire poſſunt. 153. c. 2 b
Circulus æternitatis character. 105. c. 2. c
Cogitationes prauæ, earumq; exordia vulpeculis denotantur. 259. c. 2. c
Collum obedientiæ ſymbolum. 351. c. 1. d
Color niger ſymbolum aduerſitatis, & triſtitiæ, albus verò felicitatis, & lætitiæ. 70. c. 1. c
Columba typus manſuetudinis. 240. c. 2. a
Commodis proprijs indulgens anima ad Euchariſtiam non admittitur ad tempus. 279. c. 2. b
Communicans eam à ſacra menſa haurit virtutem, vt ad ardua quæq; ſubeunda pro Dei gloria ſtrenuus euadat. 385. c. 2. c
Communicantes per Chriſti virtutem eò deueniunt, vt latifundia, & pretioſa quæque derelinquant. 246. c. 1. b
Communicantes veluti in ſpecula conſtituuntur ad præcauendam hoſtium aggreſſionem. 308. c. 1. c
Communicantes etiam ſolo ſpiritu, & deſiderio, ea virtute donantur, vt ad ea maximè à ſe proijcienda, quæ ardentiori affectu diligunt, diſponantur. 383. c. 2. a
Concionatorum munus ad Euchariſtiæ cultũ fideles allicere. 346. c. 2. d
Confidentiam noſtram in Deo maximè obfirmat Euchariſtia. 363. c. 2. a
Connubium maris, & fœminæ legitimum denotat coniunctionem Chriſti cum Eccleſia, & anima iuſti. 1. c. 1. c
Conſecratio non eſt pars formalis intrinſeca Sacramenti Euchariſtiæ. 29. c. 1. d
Ad Conſecrationis rationem non eſt neceſſe proferre verba recitatiuè. 202. c. 2. b
Conſortium cum puritatis cultoribus ad fouendam virginitatem efficax. 355. c. 1. d
Contagium mortiferum ad ſolam vmbram Euchariſtiæ ceſſauit. 120. c. 2. a
Contemplationi diuinarum rerum vacantes maximè diſponuntur ad ſacram alimoniã. 241. c. 2. d
In conuerſione Sacramentali nulla intercedit actio, quæ in Chriſti corpus influat eſſe ſubſtantiale, ſiue producendo, vel reproducendo, ſiue conſeruando. 190. c. 1. d
Per conuerſionem Sacramentalem nullus modus ſubſtantialis producitur in Chriſti corpore. 193. c. 1. a
In conuerſione Sacramentali nulla qualitas producitur in ſpeciebus, ſiue virtus motiua corporis Chriſti, ſimilis virtuti magneticæ. 193. c. 2. b
In conuerſione Sacramentali inuoluitur productio modi accidentalis in Chriſti corpore, ratione cuius modi idem corpus connectitur cum ſpeciebus Sacramentalibus, ſicut priùs cum iiſdem accidentibus connectebatur ſubſtantia panis. 193. c. 2. c
Conuiuia parare in meridie vſitatũ fuit apud priſcos. 77. c. 2. c
Inter conuiuia ænigmata proponere, & ſoluere vetus mos fuit. 239. c. 2. b
Copula coniugalis an obliget ad abſtinendum à communione, ſi habita ſit eodem die. 133. c. 2. c, 134. c. 1. b
Coronæ geminæ ſuper menſam panum propoſitionis quid præſignarent. 321. c. 1. b
Corpus communicantis contactu Chriſti remanet dignificatum. 11. c. 2. a
Coruus cur potius eligitur ad alendum Eliã, quàm columba. 245. c. 2. b
Crocus typus patientiæ. 384. c. 1. d

D

Daniel inter leones eſca refectus typus animæ maximo in diſcrimine verſantis, quæ per Euchariſtiæ ſumptionem à Domino liberatur. 298. c. 2. d
Dapes delicatæ, ac vina ſelecta plurimùm conferunt ad vultus elegantiam. 131. c. 2. c
A Dæmone facili negotio profligantur, qui celeriter à diuino ſympoſio reſilientes ad mundi negotia redeunt. 297. c. 2. a
Dauid mœrore oppreſſus ſola Dei recordatione exhilaratus eſt. 45. c. 1. b
Dauid cur ſtola byſſina, & ephod lineo conſpicuus ante arcam. 326. c. 2. d
Dauid acerbiſſimam ſitim ſuſtinet meditans Chriſti ſanguinem in Euchariſtia fidelibus hauriendum. 389. c. 2. a
Dei amicis licèt ſuauitas Euchariſtiæ delibanda exhibeatur, ij tamen ſimul affligantur innumeris infortunijs, calamitatibuſque. 71. c. 2. d
Delicium Chriſto Domino maximum, ſacram menſam conuiuis refertam eſſe. 171. c. 1. d
Dentes ſapientiæ, ac meditationis typus. 337. c. 1. b, 338. c. 2. b
Deo valdè accepta eſt noſtræ vilitatis, & imbecillitatis recogitatio, dum ſacræ menſæ accumbimus. 51. c. 2. b
Deo acceptus eſt homo, cùm ex obedientia, non autem ex negligentia omittit ſacram communionem. 96. c. 2. a
Deo magnoperè placet, vt in obſequium fidei intellectum noſtrum ſubijciamus circa Euchariſtiæ Sacramentum. 232. c. 1. c
Deo gratiſſima eſt anima, quæ ad Euchariſtiam accedens de Chriſti cruce cogitat. 349. c. 1. a
Deo valdè gratum eſt poſt Euchariſticam re-

ſe,

fectionem curare, vt minima quæque actio noſtra ad Dei gloriam dirigatur. 364.c.2.c
Deuotè communicans eam à ſacra menſa haurit gratiam, vt diuinum dilectum animo perſtringat, & in Domini obſequium, quidquid agit, collineet. 294.c.1.c
Deuotè communicantes Chriſti vita viuunt, illique configurantur. 295.c.2.b
Deuotionis affectus erga Euchariſtiam in nobis excitandus eſt eo etiam tempore, quo humanis negotijs detinemur. 82.c.1.a
Deum non hominem agnoſcat in Prælato, qui cæleſtibus affici gratijs in ſacra menſa deſiderat. 292.c.1.d
Deus diligendus eſt amore ſinceræ amicitiæ propter ſe ipſum. 43.c.2.d
Diacono ex commiſſione competit Euchariſtiam diſtribuere. 286.c.1.d
Diacono etiam nunc committi poteſt Euchariſtiæ diſtributio vrgente neceſſitate. 287.c.1.b
Dilecta Dei in ſacra menſa agnoſcit calicem tribulationum ſibi pro peccatis à Chriſto propinatum, & libenter haurit. 71.c.1.a
Dilecta Dei in Euchariſtia contemplans carnem Chriſti flagellis excoriatam, ſpinis & clauis transfixam, corpus ſuum varijs auſteritatibus caſtigat. 73.c.2.d
Directoris ſpiritalis ductu ad ſacram menſam accedendum. 284.c.2.a
Diſcipuli euntes in caſtellum Emmaus licèt imperfecti à Chriſto Euchariſtia ſunt refecti. 54.c.1.a
Diſcipulorum miniſterio cur voluerit Chriſtus vti ad reficiendas turbas. 45.c.2.c, 87.c.1.d
Diuina gratia ad magnam perfectionem euectus, alios inducere debet ad feruentē Euchariſtiæ ſuſceptionem. 39.c.2.a
Diuina luce illuſtratur mens accedentium ad Euchariſtiam. 137.c.2.a
Diuinæ ſuauitatis tanta eſt transfuſio per Euchariſticum cibum in animam, vt beatificæ viſionis prælibamina quædam deguſtare videatur. 390.c.2.c
Diuinis laudibus vacare debēt fideles poſt ſacram refectionem. 138.c.2.c
Diuinitas modica tantùm in parte deguſtari poteſt in Euchariſtia. 84.c.1.c
Diuino pabulo dignior redditur, qui ad maiorem perfectionem ſemper anhelat. 253.c.1.b
Diuinum beneplacitum adimplere in via ſpiritali magis prodeſt, quàm ex propria deuotione communicare. 96.c.1.c
Dominicæ carnis eſus auiditatem, & deſiderium maximum excitat intimæ vnionis cum Chriſto. 139.c.2.d
Dominico pabulo victitantes amore in Deum inflammantur, & alios inflammant. 314.c.2.c
Donum Dei gratuitum eſt Euchariſtia. 143.c.2.c
Donum ſacræ Synaxis vnuſquiſque ſibi vni præſtitum reputet. 263.c.1.b

E

Eccleſiæ ianuæ cur pateant, dum adminiſtratur Euchariſtia. 16.c.2.b
Elias cibo refectus Euchariſtiam prænotante talem facilitatem ad itineris incommoda ſuſtinenda hauſit, vt non longa peregrinatio, ſed breuis deambulatio illa ſibi viſa ſit. 309.c.2.d
Eliſeus longè à Iericho, ideſt à mūdo, de myſterijs Euchariſticis edocetur. 319.c.2.d
Eſau foras aberrans typus eorum, qui ad humana negotia nimium ſe effundunt, ac carnalium. 76.c.2.b, 353.c.1.b
Euchariſtia explet omnem hominis appetitū, eiuſque ſuauitas ſuperat omnia mundi oblectamenta. 15.c.2.a
Euchariſtia confert augmentum gratiæ communicanti in ſtatu gratiæ, etiamſi careat actuali deuotione. 32.c.1.b
Confert quandoque primam gratiam per accidens. 32.c.2.d
Euchariſtia inducit animam, vt veterem hominem deponat, & Chriſtum induat. 34.c.2.d
Euchariſtia malorum habituum ſenium abijcit, & ſpiritalem iuuentam adducit. 35.c.2.a
Euchariſtia refecti ita facilè virtutum gradum ſcandunt, ac ſi ſemitam planam calcarent. 36.c.1.c
Euchariſtia quàm magnam vim habeat trahendi homines ad Chriſtum. 38.c.1.c
Euchariſtia omnes diuinas opes amplectitur, qua data nihil aliud ſupereſt dandum. 41.c.2.a
In Euchariſtia omnia bona reperiuntur. 47.c.2.d
Euchariſtia pro omnibus inſtituta, ſed quodammodò præcipuè pro peccatoribus pœnitentibus. 50.c.1.b
Euchariſtia exigit mentem à terrenis negotijs ſeiunctam, & in ſuperna eleuatam. 77.c.1.b
Euchariſtia ita animam ſatiat, vt in ea nouum ſimul ſui appetitum excitet. 80.c.1.c
Euchariſtia ſpiritus renouationem exigit in accedentibus ad eam. 81.c.2.a
Euchariſtia recreat eos maximè, qui ſenſuum cupiditates in homine inſtar regis dominantes cohibent. 89.c.1.a
Euchariſtia omnem pauorem eliminat. 93.c.2.d
Euchariſtia magnam vim habet exhilarandi, & excitandi charitatis feruorem. 95.c.1.b
Euchariſtiæ figuræ, ac typi complures. Agnus paſchalis. pag. 14.c.1.a, Arca fœderis. 36.c.1.d, Conuiuium Ioſephi meridianū. 71.c.2.a, Rubus viſus à Moyſe. 72.c.2.b, Pallium Eliæ. 73.c.1.a, Epulum paratum ab Abrahā in feruore diei. 79.c.2.b, Nu-

ptiæ

ptiæ Canæ Galilææ. 79. c. 1. c, Benedictio collata Iacob ab Iſaac. 82. c. 2. b, Botrus terræ promiſſæ. 84. c. 2. a, Panis & vinum Melchiſedech. 89. c. 1. a, Refectio Eliæ parata à vidua Sarephtana. 95. c. 1. c, Panis ſubcinericius delatus ab Angelo Eliæ. 148. c. 1. c, Ignis qui ardebat in Altari. 300. c. 1. b, Pabulum delatum ab Habacuc Danieli. 302. c. 1. b, Columna ignis, & nobis præcedens Iſraelitas. 304. c. 2. b, Menſa panum propoſitionis. 11. c. 2. c, Refectio turbæ in deſerto. 45. c. 2. d

Euchariſtiæ encomia varia antonomaſtica, quibus à Patribus potiſſimùm, vel Eccleſia celebratur. Euchariſtia omnis eſca. pag. 12. c. 1. c, Lac, mamilla. 14. c. 2. a, Memoriale Dei. 36. c. 1. b, Lætitiæ fluentum. 43. c. 1. a, Ignis. 44. c. 1. b, Symbolum reſurrectionis. 141. c. 2. b, Cibus nutriens ad immortalitatem, & vitam æternam. 142. c. 1. d, Panis filiorum. 159. c. 1. c, Teſtamentum. 176. c. 1. a, Myſterium fidei. 232. c. 1. c, Exultatio. 243. c. 1. b, Firmamentum. 268. c. 1. d, Pharmacum immortalitatis, medicamentū purgans vitia, & omnia pellens mala. 275. c. 2. c, Cibus grandiū. 282. c. 1. b, Menſa pacis, panis concordiæ. 339. c. 2. d

Euchariſtia ijs præcipuè parata, qui ſincero, & ſubmiſſo ſunt animo. 102. c. 1. b

Euchariſtia cauſat gratiæ augmentum, quandiù in ſtomacho perſeuerat, ſi augeatur diſpoſitio communicantis. 115. c. 1. d

Euchariſtia non eſt ſimpliciter neceſſaria ad conſeruationem vitæ ſpiritualis. 118. c. 1. d Eſt adeò vtilis, vt dici poſſit moraliter neceſſaria ad perſeuerandum in gratia. ibid.

Euchariſtia pharmacum ſanitatis. 120. c. 1. a

Euchariſtia per ſe loquendo non confert maiorem gratiam ſub vtraq; ſpecie, quàm ſub altera tantùm. 124. c. 1. a

Euchariſtia vt nobis ſapiat, animo ſæpiùs voluenda, ac meditatione veluti mola terenda. 129. c. 1. a

Euchariſtia plurimum ſpiritalis pulchritudinis animæ confert. 132. c. 1. a

Euchariſtia eliminat quidquid caſtitatem labefactare poteſt. 151. c. 2. d

Euchariſtia producit gratiam, dum per guttur traijcitur ſacrata hoſtia. 160. c. 2. d

Euchariſtia congruè dicitur vnguentum, & vinum. 169. c. 2. b

Euchariſtia hominis affectus ab infimis euellit, eleuatq; ad ſuperna. 177. c. 2. b

Euchariſtia deuotè pluriès ſumpta retrahit hominem ruentem in libidines, aliaq; vitia. 246. c. 1. a

Euchariſtia ad perfectiorem peccatorum pœnitudinem trahit. 246. c. 2. c

Euchariſtia quàm efficax ad reddendam animam virtutum omnium feracem. 248. c. 1. d

Euchariſtia hominem ad perfectionis apicem ſingularibus gratiæ donis euehit quàm citiſſimè. 248. c. 1. c

In Euchariſtia per affectum totus Chriſtus ita agglutinatur cuiliber animæ, ac ſi illius ſolius vnicus ſponſus eſſet. 262. c. 1. a

Euchariſtia ita pro omnibus fidelibus, ac pro vnoquoq; eorum inſtituta. 262. c. 1. c

Euchariſtia eo affectu ſumenda, vt Dominum propter ſe tantùm diligamus. 281. c. 2. b

Euchariſtia hominem reddit in iuſtitiæ ſemitis expeditiſſimum. 310. c. 2. b

Euchariſtia piæ animæ affectus ita ad ſe trahit, vt à quibus irretitur amoris vinculis expedire ſe neſciat. 335. c. 2. d

Euchariſtia pro ſola Virgine magis, quàm pro cæteris fidelibus ſimul ſumptis inſtituta. 369. c. 2. b

In Euchariſtia ſub accidentibus panis ſolum Chriſti corpus eſt præſens ex vi verborum, ſanguis verò, anima, & diuinitas tantùm per concomitantiam. 371. c. 2. a

Euchariſtia eam animæ virtutem confert, qua non iactet, ſed celet prærogatiuas, quibus decoratur. 385. c. 1. a

Euchariſtiæ ſola recordatio, & appetitio hominem à vitijs ad cæleſtem vitam traducit. 12. c. 1. b

Euchariſtiæ obliuio in peccatorum barathrum detrudit hominem. 12. c. 1. d

Euchariſtiæ oblectamenta percipiuntur ab ijs, qui puro corde, humiliq; fide communicant. 14. c. 2. a

Euchariſtiæ ſubſidio roboratus ardua quæcunque ſuperabit in vita ſpirituali. 36. c. 2. a

Euchariſtiæ ſola cogitatio dulcedinem affert. 45. c. 1. c

Euchariſtiæ ſola figura plurimum virium contulit Moyſi, vt æquo animo ardua quæque toleraret. 72. c. 2. c

Euchariſtiæ virtute homo virilē animum induit. 94. c. 1. c

Euchariſtiæ virtute aperti ſunt oculi diſcipulorum, vt Chriſtum agnoſcerent. 137. c. 2. b

Euchariſtiæ ſuauitas nos impellere debet ad encomia Dei canenda. 138. c. 2. d

Euchariſtiæ ſuauitatem deguſtant conformes diuino beneplacito. 159. c. 1. d

Euchariſtiæ virtus in humanis actibus moderandis, & ordinatæ charitati conformandis. 167. c. 1. b

Euchariſtiæ præſidio noſtra in peccatum propenſio facilè comprimitur. 175. c. 2. a

Euchariſtiæ ſolus typus Deum quodammodo impulit ad cordis ſecretum Abrahæ patefaciendum. 240. c. 1. b.

Euchariſtiæ virtute homo diuitiarum cupidus terrenos affectus ablegat. 245. c. 2. a

Euchariſtiæ ſolus typus adeò efficaces reddidit apud Deum Abrahæ orationes. 257. c. 2. d

Euchariſtiæ vis ad fidelem animam erga Dominū in dilectione ſtabiliendam. 294. c. 1. b

Euchariſtiæ virtute corroboratur quidquid in

homine eſt imbecillum. 302.c.1.c
Euchariſtiæ virtute pia anima ea vi ſupernè effertur, vt corpus etiam in aera ſubleuetur. 302.c.2.c
Euchariſtiæ myſteria eò magis innoteſcunt, quò fidei nubes circa ea extenditur. 304.c.1.b
Euchariſtiæ virtute ſic omnis delinitur defatigatio, vt ſpeciem tantùm laboris referre videatur. 311.c.2.b
Euchariſtiæ virtus efficax ad carnis concupiſcentiam coercendam. 355.c.2.d
Euchariſtiæ donum eſt, ſe nondum è vitæ ſpiritalis primordijs exceſſiſſe putare. 370.c.2.d
Euchariſtiæ virtute pia anima ita Deo vnitur, vt cætera omnia excludat. 380.c.2.d
Euchariſtiæ ſola figura eò nos adducit, vt iucundiſſimis quibuſq; rebus nos ſponte priuemus. 382.c.2.b
Ab Euchariſtiæ figura adeò ſtrenuum concepit ſpiritum Abraham, vt dilectam ſibi ſobolem Deo immolare non dubitarit. 383.c.1.c
Euchariſtiæ virtute ſubmiſsè de nobis loquimur, & ſentimus. 385.c.1.d
Euchariſtiæ dono non quoad internos actus tantùm, verùm etiam quoad externas actiones ſanctificamur. 387.c.1.a
Euchariſtiæ efficax vis ad pertrahendos homines ad quodlibet vel arduum facinus ob Dei gloriam aggrediendum. 394.c.1.b
Euchariſtiæ participes, vt opus aliquod præclarum præſtent, vel leuis inſpiratio ſufficiens eſt. 394.c.2.a
Per Euchariſtiam omnia bonorum genera in nos deriuant, cunctaque mala ablegantur. 11.c.2.d
Euchariſtiam ſumentes animum referre debemus ad ea omnia, quæ pro nobis pertulit Chriſtus. 53.c.1.a
Euchariſtiam ſumpturi ad vile noſtrum principium cogitatione reuerti debemus. 92.c.1.b.
Ad Euchariſtiam accedentes talibus gratiæ ſuffragijs ſubleuantur, vt in adimplenda lege diuina non fatigentur. 101.c.1.d
Ad Euchariſtiam dignè ſuſcipiendam, B. Virginis, & Sanctorum patrocinium implorandum. 104.c.1.a
Per Euchariſtiam præſeruatur homo à peccatis. 118.c.1.a
Euchariſtiam ſuſcipientes domus Domini appellantur. 140.c.2.d
Ad Euchariſtiam accedentes magna cum eſurie, iucundiùs epulantur. 156.c.2.b
Ad Euchariſtiam vtiliter ſuſcipiendam piæ meditationes de ea excitandæ. 158.c.2.b
Euchariſtiam deuotè ſuſcipientes ſpiritaliter inebriantur. 163.c.2.b
Ad Euchariſtiam eo affectu accedendum eſt, vt iudicemur inſipientes, & ſtolidi. 164.c.1.b
Ad Euchariſtiam pio affectu accedentes talibus gratiæ auxilijs proteguntur, vt à periculis omnibus eruantur. 181.c.2.d
Euchariſtiam dignè ſuſcipiens eos à ſacra mēſa haurit diuini amoris igniculos, vt oblectamentis cæteris vale dicat. 294.c.1.d
Poſt Euchariſtiam ſumptam ſe ſtatim colligat, qui à noxijs quibuſcunque incolumis ſeruari deſiderat. 299.c.1.c
Euchariſtica alimonia ſatis mercedis eſt pro plurimis in proximorum beneficium laboribus exantlatis. 341.c.2.d
Ab Euchariſtica menſa talis erga proximum trahitur amor, vt blandum in animarum ſalute procuranda quiſque ſe demonſtret. 366.c.2.a
Euchariſticæ menſæ accumbentes diuinarum inſpirationum aura deliniuntur. 236.c.1.c
Euchariſticam cœnam benè guſtare cupientibus recubandum eſt ſub tegmine fidei. 156.c.1.a
Euchariſtici cibi inappetentia deducit homines in extremum æternæ mortis periculum. 12.c.2.c
Euchariſtici edulij dulcedo in ficu præſignata. 247.c.2.
Euchariſtici Sacramenti duratio vſque ad diē iudicij præſignata fuit in farina Sarephtanæ non defectura. 268.c.1.b
Euchariſtici Sacramenti efficacia amorem noſtrum perficit. 294.c.2.b
Euchariſtici cibi gratia homines à perſecutionum violentia liberantur. 395.c.2.d
Euchariſtico pabulo expeditiſſimi redduntur fideles in aduerſarios. 307.c.2.c
Euchariſtico cibo refecti cliuoſos difficultatū tramites facillimè ſuperant. 310.c.1.c
Euchariſtico cibo veſcentes ſpiritalis iuuentutis gratia ſemper vigent. 387.c.2.c
Euchariſticum epulum inſtitutum, vt vnanimes reddat fideles. 339.c.2.d
Euchariſticum ferculum, quem reficit, ita roborat, vt ad difficillima quæque ſubeunda promptiſſimum reddat. 350.c.1.b
Euchariſticus cibus perfectè animā alit, eāq; ſimul ad edendū magis incitat. 271.c.1.b
Euchariſticus cibus ab amore datus amorem pariter exigit. 318.c.1.d
Euchariſticus cibus inſtitutus ad reparanda damna, quæ vetitus Adamo cibus intulit. 337.c.2.d
Exiſtentia Euchariſtiæ eſt euidenter credibilis. 18.c.1.b
Actualis exiſtentia præſentiæ corporis Chriſti in Euchariſtia naturali virtute ab Angelo cognoſci non poteſt. 234.c.2.a

F

Fames, & ſitis ſpiritalis Euchariſtiæ in anima gignitur, à qua exulant mundi oblectamenta. 157.c.1.d
Fauſta omnia ſibi vendicat Altaris Sacramen-

mentum. 326. c. 2. c
Ferculũ Salomonis eſt Euchariſtia. 309. c. 1. c
Qui ferculo Chriſti vehuntur, ad ſuperuam patriam feliciter pergunt. 309. c 2. a
Ficus dulcedinis, & tranquillitatis typus. 247. c. 2. d
Fideles mutuò ſe incitare debent ad feruidè communicandum. 40. c. 1. b
Fideles in Eccleſia militanti colluctantes cum nequiſſimis ſpiritibus, Euchariſtiæ gratia deliburi non difficulter ſe ſubtrahunt ab hoſtilibus aggreſſionibus. 268. c. 1. c
Fideles ad ſacram menſam accedere ſine charitatis veſte ægrè fert Chriſtus. 327. c. 1. b
Fideles virtute Euchariſtiæ ea donantur libertate, vt ſuis cupiditatibus perfectiſſimè dominentur. 354. c. 1. a
Fidelis anima, dum fidei velo Euchariſtiæ veneratur myſterium, mira de hoc Sacramento diuina luce illuſtrata edocetur. 304. c. 2. a
Vnuſquiſque fidelium dicitur minor Eccleſia. 264. c. 1. d
Fides, quam poſtulat Euchariſtia, eſt victoriæ monumentum de Stygio angue. 108. c. 2. d
Fides quò præſtantior, eò ſacræ menſæ fructus vberior. 305. c. 1. b
Filius prodigus panem appetens typus animæ piæ panem Euchariſticum eſurientis. 10. c. 1. c
Filius prodigus reſipiſcens typus hominis pœnitentis, & vitæ in melius commutandæ cupidi. 12. c. 1. a
Finis conſeruandi, & augendi vitam ſpiritalem animæ non conuenit alteri Sacramento ex propria inſtitutione, quàm Euchariſtiæ. 330. c. 1. d
Firmitatem maximam recipit Eccleſia ab Euchariſtico Sacramento. 268. c. 2. c
Fons delectationis eſt corpus Chriſti irrigans oĩa animæ, & corporis interiora. 263. c. 1. c
Fortitudinem maximam oſtendit Chriſtus inſtituendo Euchariſtiam ea nocte, qua Iudas illi proditionem moliebatur. 45. c. 1. d
Fortitudinem animi inſpirat hominibus Euchariſtia ad ſtrenuè dimicandum in ſpiritali prælio. 93. c. 2. b
Fortitudinem leoninam haurit homo in ſacra menſa. 250. c. 1. b
B. Franciſci Borgiæ magna in celebrando humilitas. 52. c. 1. d
Furorem diuinæ iræ compreſſit Euchariſtia. 209. c. 1. a

G

Gratia vberiori donantur ſacræ menſæ conuiuæ, quò longiùs recedunt à mundi tumultibus. 77. c. 2. b
Gratia vberiori replet Chriſtus in ſacra Synaxi maiori ſubmiſſione conſpicuos. 148. c. 2. b
Gratia, quam Euchariſtia confert ex opere operato, proportionem habet cum diſpoſitione communicantis, ita vt meliùs diſpoſito maior gratia conferatur. 331. c. 1. d
Melior diſpoſitio ea eſt, quæ conſtituitur ex actibus virtutum, quàm quæ à ſola habituali gratia deſumitur. 332. c. 1. b
Inter diſpoſitiones actuales illæ meliores, quæ per actus fiunt, qui magis vniunt Deo creaturam. 332. c. 1. d
Gratiæ diuinæ illuſtratio præuenit eos, qui ad Euchariſticam cœnam pergunt. 37. c. 1. b
Specialia gratiæ auxilia à communicante recipiuntur in ſacra menſa, quibus anteactæ vitæ crimina deteſtatur. 247. c. 2. a
Gratiæ habitualis augmentum ex opere operato confertur dignè Euchariſtiam ſumentibus. 329. c. 2. c
Gratiam vberem hauriunt ab Euchariſtia non ſolùm orationis dono præſtantes, ſed etiam ſpiritus ſterilitatem coram Deo humiliter recolentes. 102. c. 2. c

H

Habacuc cur per capillum apprehendatur ab Angelo. 301. c. 1. b
Habacuc per aera Danieli cibum deferens, eleuationes, quas ſacra Synaxis operatur, prænotat. 302. c. 2. b
Hæreticorum fruſtraneus labor in occultanda reali Chriſti præſentia in Euchariſtia. 312. c. 2. c
Hinnuli capreæ viſu acutiſſimo, & curſu velociſſimo pollent. 355. c. 1. c
Hœdus ſymbolum peccatoris conuerſi, agnus verò typus viri probi. 16. c. 1. c
Homo mutabilitati ſubiectus per ſacram Synaxim diuinæ immutabilitatis fit particeps. 301. c. 2. d
Hominem vagantem per Euchariſtiam beatorum gregi aſſociat Dominus. 310. c. 2. d
Hoſtibus formidabilis fit prodigus peccator, dum in annulo Chriſti imaginem gerit. 109. c. 1. b
Humanæ laudis affectus omnis ablegetur, vt Deo magis in ſacro ferculo placeamus. 334. c. 1. d
Humilitatem maximam exercet Chriſtus in Altaris Sacramento. 114. c. 1. b

I

Iacob domi vitam degens typus contemplatiuorum. 76. c. 2. b
Spiritalis Iacob cumulatis Euchariſtiæ bonis ditatur, quibus infauſtus Eſau priuatur mũdanis curis addictus. 76. c. 2. c
B. Ida Louanienſis ad ſolam Euchariſtiæ memoriam adeò ardenti charitate incaleſcere ſolebat, vt eius etiam membra externa mirificè arderent. 45. c. 1. d
Ignis Euchariſticus ita homines amore in Deũ perfecto accendit, vt Seraphim amore ardentes vocari poſſint. 44. c. 2. a

Ignis ſymbolum amoris. 317. c. 1. c
Inertes, & ſecordes eliminandi à ſacra menſa. 111. c. 2. a
Innocentiæ candore conſpicuus, vt gratior appareat in ſacro conuiuio, perfectiorem affectet puritatem. 267. c. 2. b
Inſpirationibus diuinis alliciuntur fideles ad Altaris menſam. 37. c. 1. c
Ioannes virtute Euchariſtiæ transformatus in Chriſtum. 150. c. 1. b
Ioannes ſymbolum amoris, & fiduciæ, Petrus verò typus timoris reuerentialis. 274. c. 2. c
Ioannis amorem Euchariſtia perfecit. 44. c. 2. d
Ioſeph diſtribuens frumentum in Aegypto typus Chriſti Euchariſticum panem fidelibus ſuppeditantis. 12. c. 2. b
Myſticum Ioſeph Chriſtum obliuiſcens primũ omnium malorum limen ingreditur. ibid.
Ioſeph fratres conuiuio excipiens typus Chriſti Euchariſtia paſcentis fideles. 30. c. 1. d
Ioſeph à fratribus venditus typus Chriſti à Iuda proditore vendiri. 70. c. 2. b
Ioſeph Chriſti corpus ſepeliens typus fidelis animæ dignè Dominicum corpus ſuſcipientis. 253. c. 1. c
Ioſeph & Abraham cur ſub meridiei ardore conuiuia parari iubent. 388. c. 1. a
Irradiationibus peculiaribus ita diuinitùs illuſtrantur deuotè ad Euchariſtiam accedentes, vt Chriſti præſentiam miro modo præſentiant. 210. c. 1. b
Iſaac ablactatus typus animi virilis, qui infantiles mores depoſuit, nec affectu parentum blandimentis adhæret. 90. c. 2. a
Iubilei anno perfecta libertate donabantur Hebræi. 353. c. 2. d
Iuſtitia, & vitæ probitate conſpicui, ac perfectæ mortificationis ſtudioſi eſſe debent Euchariſtiam ſumpturi. 380. c. 2. a
Iuſtitiæ diuinæ furor temperatus eſt in ſacro ferculo. 306. c. 2. a
Iuſtitiam ſuam quantum cohibeat Chriſtus in ſacra Synaxi. 209. c. 1. c

L

Labia ſponſæ charitatis minio illiniuntur, dũ Chriſti ſanguine inebriatur. 343. c. 1. c
Lac ſymbolum fidei. 108. c. 1. a
Lacte diuinæ dulcedinis B. Virgo in ſacra mẽſa eos paſcit, qui puritate, atque humilitate ſunt prædìti. 325. c. 1. c
Lactucæ amarę amaritudinem, quam de peccatis ſentire debemus, ſignificãt. 14. c. 1. a
Lactucæ agreſtes cur cum agno comederentur. ibid. 247. c. 1. c
Lætitia ſumma repleranimam Chriſtus in Euchariſtia. 42. c. 2. c, 343. c. 1. c
Lateri Chriſti os admouere ſe putet communicans. 318. c. 1. b
Lazarum rediuiuum cur menſæ conuiuam voluerit Dominus. 117. c. 2. b
Lazarus Chriſtum repræſentat ſub Euchariſtia exiſtentem. 338. c. 2. d
Lectulus Salomonis Euchariſtiam denotat. 305. c. 2. c
Lenitate inſignes eſſe debent ſacræ menſæ participes. 240. c. 2. d
Libertate filiorum Dei conſpicui eſſe debent ad Euchariſtiam accedentes, peccati ſeruitute depoſita. 352. c. 2. b
Libidinis ardorem extinguit Euchariſtia, animamque caſtitatis prærogatiua dealbat. 151. c. 2. b
Lilium lætitiæ ſymbolum. 326. c. 2. a
Linguam diuinis aptare eloquijs Euchariſtiæ effectus. 343. c. 2. d
Lucem diuini ſolis in Euchariſtia intuetur vnuſquiſq; ac ſi ſibi ſoli oriretur. 263. c. 2. a

M

Magdalena non dilexiſſet multum, ſi non dilexiſſet Deum, ſicuti diligendus eſt propter ſe. 44. c. 2. c
Magdalenam celat ſe tantiſper Chriſtus poſt reſurrectionem, vt addita noua flammula in ea magis exæſtuet dilectio. 213. c. 1. c
Magi ad Chriſti recens nati pedes prouoluti cur eius laudes non celebrant. 346. c. 2. a
Mala punica cur in Aaronicæ veſtis limbo collocabantur. 320. c. 2. b
Mammæ compatientis animi ſymbolum. 366. c. 1. b
Mammas duplices mulieribus cur natura tribuerit. 16. c. 1. a
Mannæ ros diuini amoris in Euchariſtico pabulo ſimulacrum. 167. c. 2. d
Matris munere fungitur Chriſtus in Euchariſtia. 366. c. 1. d
Mel repertum à Samſone in ore leonis demortui typus Euchariſtiæ. 209. c. 1. a
Mel & lac eloquentia ſymbola. 367. c. 2. c
Mens ſimplex humili fide, ſinceroque affectu comitata magis idonea ad contemplandam Euchariſtiã, quàm quilibet intellectus valdè perſpicax, & acutus. 8. c. 1. a
Mens à curarum ſtrepitu libera Euchariſtiæ ſecreta ſcrutabitur. 319. c. 2. b
Menſa panum propoſitionis cur in parte Aquilonari collocata erat. 11. c. 2. c
Menſa Euchariſtica aliquo modo ſimilis menſæ gloriæ. 80. c. 2. c
Menſa Euchariſtica ſuppeditat pleniſſimam fidelibus conuiuis refectionem, etiam ſub vna cibi ſpecie. 122. c. 2. d
Menſa Euchariſtica ad charitatem excitanda efficaciſſima. 343. c. 1. d
Menſa Euchariſtica parſimoniæ, & frugalitatis amicos ſuos conuiuas reddit. 389. c. 2. b
Menſæ Euchariſticæ dignè accumbentes cæleſtem fragrantiam qua replentur, vbique effundunt. 17. c. 1. c
Per meridiem denotatur clara Dei viſio. 83. c. 2. d

Mica-

Miracula quamplura de Sacramento Euchariſtiæ. 31. c. 2. c, 99. c. 2. a, 145. c. 1. b, 146. c. 1. a, 154. c. 2. a, 237. c. 2. d
Miſericordes in Altaris conuiuio, vt filij Dei aluntur, pluribuſque gratijs decorantur. 87. c. 1. c
Miſericordia Chriſti ſequitur eũ, qui de Chriſti gratia biberit. 31. c. 1. d
Miſericordia vberiori non poteſt ditari homo, quàm in Euchariſtia. ibid.
Miſericordiæ operibus nobis vacandum eſt, vt copioſa gratiarum benedictione ditemur in ſacra communione. 87. c. 1. a
Miſericordiæ, & beneficentiæ ſpiritum per Euchariſtiam dilectæ animæ communicat Dominus. 392. c. 1. c
Miſericordiam Chriſti in Euchariſtia contemplabatur B. Virgo. 31. c. 2. b
Mixtio aquæ in vino, quod conſecratur, quid innuat. 340. c. 1. c
Monile hieroglyphicum pudicitiæ. 96. c. 2. d
Mortificationum multiplici genere excolendus animus, vt benè ad ſacram menſam diſponatur. 280. c. 2. c
Ad mortificationem, & orationem inuitantur ſacræ menſæ conuiuæ. 357. c. 1. b
Motus carnis reprimat, qui dignè de cæleſti pabulo participare deſiderat. 353. c. 1. d
Mundi pabula quò magis nobis deſipiunt, eò magis ſapit cibus Euchariſticus. 340. c. 2. d
Mundo ſtulteſcentes maximè habiles ſunt ad dignè ſumendam Euchariſtiam. 166. c. 1. d
Munus licitè diſpenſandi Euchariſtiam, ordinem exigit, & iuriſdictionem. 288. c. 2. a
Murenulæ aureæ ſymbolum fidei. 107. c. 1. d
Myrrha incorrupta ſeruat corpora, & corpus Domini piè ſumptum corda. 117. c. 2. a
Myſterium Euchariſtiæ ſubmiſſo ſilentio meliùs, quàm ſapientum eloquio comprehenditur, atque explicatur. 346. c. 2. c

N

Nardus olim conuiuiorum potiſſimum delicium. 109. c. 2. d
Nardus humilitatis ſymbolum. 112. c. 2. d
Nocturna pollutio inuoluntaria an indecentiam afferat, ob quam abſtinendum ſit die ſequenti à ſuſceptione Euchariſtiæ. 134. c. 2. c
Nocturno tempore cur Chriſtus inſtituerit Euchariſtiam. 178. c. 2. c
Noui ſemper mentis affectus deferendi ſunt ad eſum Agni Euchariſtici. 81. c. 2. a
Nuptiæ Euchariſticæ ſub velamine humani connubij indicantur in hoc Cantico. 6. c. 2. c.
In nuptiali conuiuio mariti in ſinu accumbebat ſponſa. 9. c. 1. b
Nuptias deſiderare ob prolem, virgines non dedecet. 3. c. 2. b
Nuptias ſpiritales iniens Chriſtus cum Eccleſia per Euchariſtiam futuræ ſobolis gaudio geſtit. 327. c. 2. b

O

Obedientia exacta erga Superiores optima eſt diſpoſitio ad ſacram Synaxim. 95. c. 1. c
Obedientia dignum reddit hominem Euchariſtica menſa. 96. c. 2. b
Obedientia perfectiſſima, Euchariſtiæ peculiare donum eſt. 351. c. 2. a
Ab obedientiæ magiſtro Chriſto Domino parere diſcendum. 351. c. 2. d
Oculi columbarum amoris indices inter Chriſtum, & animam in ſacra menſa. 332. c. 2. d
Oleum miſericordiæ ſymbolum. 29. c. 2. d
Oliua pacis, & amicitiæ inſigne. 13. c. 2. b
Oliuarum recentibus plantis cur æquantur cõmunicantes. 370. c. 2. b
Operationes externæ ſacræ Synaxis virtute orationi connectuntur. 379. c. 1. c
Opum abdicatio, & ſpiritalis prolis educatio Euchariſtici ferculi famem acuit. 341. c. 1. a
Orantium precibus facillimè annuit Chriſtus in Euchariſtia. 258. c. 2. b
Oratio ante Altaris Sacramentum effuſa Deo eſt valdè accepta, & ad impetrandum efficax. 257. c. 1. d
Oratio perfecta cunctas hominis operationes dirigit, & componit. 379. c. 1. d
Oratio perfecta, præcipuum ſacræ Synaxis donum. 379. c. 2. a
Oratione Abrahæ veluti ligatus Dominus detinebatur, ne ad vindictam procederet. 257. c. 2. d
Orationi & ſeceſſui vacandum eſt poſt ſacram communionem. 297. c. 2. c
Oſculum licitum, ſi amicitiæ, pacis, beneuolentiæ, & patriæ conſuetudinis gratia fiat. 4. c. 1. b
Per oſculum anima quaſi in alienum corpus tranſmigrat. 10. c. 1. b
Oſculum inter Chriſtianos olim, cùm ad Euchariſtiam accederent. 10. c. 2. d
Oſculum quoddam interuenire videtur, dum Chriſtus ſub Sacramentalibus ſpeciebus ore recipitur. 10. c. 1. b
Oſculum amicitiæ, fœderis, & concordiæ ſymbolum. 13. c. 1. d
Oues in vnum agmen ſe colligentes, mutuam pacem, & concordiam referunt. 339. c. 2. b

P

Pane ſubcinericio innuitur in eſu panis Euchariſtici admiſcendam eſſe conſiderationem noſtræ abiectionis. 51. c. 2. a
Panem Euchariſticum manducantibus magna fidei incrementa communicantur. 108. c. 1. c
Panes azymi, & lagana oleo conſperſa typus Eucha-

Euchariſtiæ diuinam miſericordiam effundentis in fideles. 30. c. 2. c
Panis triticeus cur materia Euchariſtia, non autem hordeaceus. 31. c. 1. b
Panis Euchariſticus cur dicatur quotidianus. 46. c. 1. b, 81. c. 2. c
Panis Euchariſticus dicitur bonus antonomaſticè. 47. c. 2. d
Panis Euchariſticus confirmat cor hominis plurimum vagantis. 83. c. 1. a
Panis Euchariſticus cur Angelorum panis nominetur. 83. c. 1. b, 178. c. 1. c, 378. c. 2. d
Panis Euchariſticus perfectè cor hominis exſaturat. 153. c. 1. a
Panis azymus cur manducandus eſſet cũ agno paſchali. 207. c. 1. c, 247. c. 1. b
Panis Angelorum Angelicæ vitæ eſt ſtipendium. 266. c. 2. c
Panis frumentarius labores, quibus homo ſubiectus eſt, denotat. 311. c. 1. b
Panis Euchariſtici figura vim Dauidico lapidi contulit ad Goliam ſternendum. 350. c. 1. d
Panis fermentatus inflati animi index, azymus verò ſinceri, & humilis. 384. c. 2. c
Panis Euchariſtici virtus homines ad amplectenda, quæ ſenſui ſunt iniucunda, inducit. 388. c. 2. d
Panis, & vini deſitio in ſacra conuerſione non eſt annihilatio. 198. c. 2. a
Paruulis non habentibus mentem implexam mundanis negotijs inſtructum eſt Altaris conuiuium. 72. c. 2. c
Paſſio em Dominicam attentè meditans dignus redditur ſacra dape. 254. c. 2. d
Paſtores ſine mora conuolantes ad Bethleem præadumbrarunt non ſegniter ſe ferentes ad Euchariſtiam. 237. c. 1. d
Paſtores vitæ ſimplicitate ingenuos imitetur ambiens in domo diuini pabuli excipi, & ali. 256. c. 2. a
Paſtoribus ordinarijs competit ordinaria poteſtas diſpenſandi Euchariſtiam. 289. c. 2. c
Paſtoris conſenſus tacitus ſufficit ad Euchariſtiam lici è diſpenſandam. 290. c. 1. d.
Peccata venialia dupliciter remittuntur virtute Euchariſtiæ. 359. c. 1. b
Ad remiſſionem venialium conſequendam ex opere operato Sacramenti promanantem ſatis eſt præuia negatio affectus, ſeu complacentiæ ad veniale. 359. c. 1. c
Aliqua ſaltem peccatorum venialium ablatio ſemper ſequitur in communicante nullum affectum, aut complacentiam habente ad veniale. 359. c. 2. d
Omnia peccata venialia ſaltem aliquandò remittuntur virtute Euchariſtiæ illam ſumenti in ſtatu gratiæ, & carenti omni affectu, ſeu complacentia ad omnia venialia. 360. c. 1. d
Peccati ſeruitus procul ab ijs, qui ad regium Altaris conuiuium benè diſponuntur. 352. c. 1. d
Peccatores à Deo excitantur ad pœnitentiam, vt conuerſi Euchariſtiam ſumant. 50. c. 1. d
Perditio certa imminet renuentibus accedere ad ſacrum conuiuium. 13. c. 1. b
Petra, quæ Iſraelitico populo aquas ſuppeditauit, figura Chriſti in Euchariſtia. 31. c. 1. c
Petræ foramina, & maceriæ cauerna ſunt vulnera Chriſti. 254. c. 1. b
Petrus typus peccatoris pœnitentis, Ioannes autem viri innocentis. 16. c. 2. a
Petrum manſuetudinis ferculo refectum dedecebat vltionis munus exercere. 241. c. 1. a
Pœnitentiæ amaror longe neceſſarius ad Euchariſtiæ dulcedinem deſibandam. 283. c. 1. b
Pœnitudinis actus pluries repetat, & lacrymas ſæpius effundat quiſque, vt recenter baptizati munditiem aſſectat ad Chriſti ſympoſium. 267. c. 1. b
Poteſtas diſpenſandi Euchariſtiam duplex. 289. c. 2. b
Præceptum confitendi ante communionem ſemper fuit in Eccleſia Dei. 55. c. 2. b
Eſt diuinum poſitiuum. 56. c. 1. a
Aliquando licet ſumere Euchariſtiam ſine præuia confeſſione poſt peccatum mortale commiſſum. 56. c. 2. a
Quibus in caſibus liceat. pag. 57. vſque ad 64.
In quibus caſibus ſit obligatio poſt celebrationem, vel communionem confitendi quãprimùm. pag. 64. vſq; ad 70.
Prælatorum regimini ſe ſubijciat, qui cæleſtibus gratijs in Euchariſtica menſa donari cupit. 285. c. 1. b
Preces animæ Euchariſtico Sacramento roboratæ ad placandum Deum efficaciſſimæ. 257. c. 1. c
Pretium, quod in ſacra menſa exigitur, eſt auiditas ſpiritalis, & grandis appetitio huius diuini pabuli. 237. c. 1. b
Prodigium inſigne de virtute Chriſti in curãdis hominum morbis. 119. c. 2. c
Protectione diuina contra omnia aduerſa munitur, qui poſt cæleſtes epulas Domini vacat conſortio. 199. c. 1. a
Pudor ingenuus piæ animæ veniam à Deo in Euchariſtico conuiuio facillimè impetrat. 347. c. 2. d
Pudore ſuffundi debet communicaturus cogitans ſuam ignobilitatem. 97. c. 2. c
Pulchritudo eſt quidam diuinæ lucis radius. 132. c. 1. c
Puritati vacandum eſt ei, qui pane vult veſci Angelico. 247. c. 1. c
Ea puritate ad ſacram menſam accedentes ſplendere ſtudeant, qua in baptiſmate donati fuerunt. 266. c. 2. d
Ad puritatem fouendam nil efficacius, quàm Chriſti carne frequenter veſci. 355. c. 2. a

Quàm

Q

Quàm efficax ſit Euchariſtiæ virtus in fugandis morbis. 119. c. 1. a
Quàm iucundè epulentur in ſacra menſa accedentes ad eam valdè cupidi Dominicæ alimoniæ. 157. c. 2. b
Quàm ægrè ferat Chriſtus priuari exoptatis conuiuis in Euchariſtia. 207. c. 2. d
Quàm ſuaue ſit Altaris pabulum, neſcit qui vel affectum à ſæculi voluptatibus non auellit. 283. c. 1. d
Quantum elaborandum ſit fidelibus, vt dignè Euchariſtiam ſuſcipiant. 111. c. 1. c
Quies vera in animo diuinæ voluntati mancipato. 158. c. 2. d
Quibus laudibus efferre debeamus Chriſtum in ſacra Synaxi. 138. c. 2. b
Qui in Euchariſtico pane conſolationes ſpirituales præcipuè quærunt, reprehendendi. 281. c. 2. d
Qui in virtutum profectu deſudant, ſuauiori voluptatis torrente in ſacra menſa ſ uuntur. 283. c. 2. b
Qui in primis vitæ ſpiritualis rudimentis hærere ſe putant, ad ſuauiſſimè epulandum in ſacra menſa inuitantur à Domino. 370. c. 2. a
Quo temporis ſpatio abſtinere debeat à communione, qui lethali culpa voluntariæ pollutionis, vel copulæ illicitæ ſe deturpanit, etiam ſi peccati turpitudinem per Sacramentalem confeſſionem abſtulerit. 135. c. 2. c, 136. c. 1. d
Quoties Chriſtum comedimus, ſimul etiam ad illius paſſionem recolendam excitamur. 354. c. 2. a

R

Radijs ſolis Euchariſtici anima repercuſſa mirificos elicit virtutum actus. 335. c. 1. c
Recens natus Dominus ſuauiſſimè in paleis conquieſcit propter Euchariſtici Sacramenti repræſentationem. 315. c. 2. a
Regalibus diuini ſponſi diuitijs digna efficitur anima Euchariſtico cibo enutrita. 361. c. 1. c
Regem tum maximè præbuit ſe Chriſtus, cùm atrocioribus appetitus iniurijs hoſtibus ſacram dapem ſuppeditauit. 321. c. 2. b
Regia Chriſti dignitas in Euchariſtia præſignata fuit in corona aurea, quæ erat ſuper menſam propoſitionis. 42. c. 1. b
Regiæ poteſtatis argumentum pro iniurijs honorem reddere. 321. c. 1. a
Regis pacifici perſonam ſuſtinet Chriſtus in Euchariſtia. 305. c. 2. d
Regium titulum in cruce ſibi ſupra caput erectum cur non reiecerit Chriſtus. 321. c. 2. c
Regulares ex priuilegio Summorum Pontificum poſſunt fidelibus Euchariſtiam adminiſtrare. 290. c. 2. c
Rerum temporalium curæ, nimiæq; ſollicitudines de humanis negotijs eliminandæ ſunt à ſacra menſa. 77. c. 1. a
Reſurrectio pluribus titulis debetur corporibus noſtris ob comeſtionem Dominici corporis. 142. c. 1. b
Rubeus color pudoris typus. 347. c. 1. c

S

Sacerdos extra Miſſam vrgente neceſſitate poteſt ſibi Euchariſtiam adminiſtrare. 288. c. 1. c
Sacerdotes celebraturi maxima ſolertia curas abigere debent ſæculares, vacuumq; mondi ſollicitudinibus animum ad Altare deferre. 75. c. 2. d
Sacerdotis proprium munus eſt Euchariſtiam adminiſtrare. 286. c. 1. b
Sacra menſa geſtiente Seruatore noſtro fundata. 326. c. 2. b
Sacræ menſæ accumbentes diuinos concipiunt animos ad ſtrenuè dimicandum contra ſpirituales hoſtes. 307. c. 2. a
Sacræ menſæ accumbentes, cæleſtes quos hauriunt ab Euchariſtia ſpiritus alijs communicant. 314. c. 2. b
Sacræ menſæ conuiuæ tali animi conſtantia roborantur, vt nullis aduerſitatibus frangantur, & cuncta æquo animo perferant. 72. c. 1. d
Sacræ menſæ accumbentes amorem recolant, quo ſacer cibus paratus eſt. 317. c. 2. a
Sacræ menſæ conuiuæ, quæ ſtatui proprio neceſſariæ non ſunt, opes pauperibus erogare docentur. 339. c. 1. b
Sacræ menſæ participes ea donantur virtute, vt facilè blandientis ſenſus appetitiones coerceant. 389. c. 1. b
Sacræ menſæ participes ea beneficentia ditantur, vt & ipſi in proximos beneficentiam, & pietatem transferant. 392. c. 1. a
Sacram menſam frequentans ea gratia donatur, vt in ſe quem diligit Chriſtum efformet. 295. c. 1. c
Ad ſacram menſam ob Dei gloriam tantùm, & non vt videamur ab hominibus, accedendum. 334. c. 1. a
A ſæculi voluptatibus ſit alienus, qui de arcanis altiſſimi Sacramenti particeps fieri deſiderat. 319. c. 1. c
Sanctimonialis quædam communicans tantam ex Chriſti corpore ſentiebat dulcedinem, ac ſi fauum mellis reciperet. 368. c. 2. b
Sanguinem pro Chriſti amore effundere ſaltem copiat communicans, vt vicem Chriſto rependat. 316. c. 1. d
Sapientia diuina ad inuitandos homines ad ſui corporis, & ſanguinis cœnam mittit cæleſtes inſpirationes. 37. c. 1. d
Sapientiæ dono ditatur anima in Euchariſtico con-

conuiuio. 337. c. 2. a
Sapientiæ iacturam fecit Adam deguſtato fructu prohibito. 337. c. 2. c
Sara ſubcinericium panem conficiens. Beatam Virginem pręfigurat Euchariſtico pani cooperantem. 322. c. 2. d
Scyphus Ioſephi typus ſapientiæ. 338. c. 1. c
Senſus litteras duplex in hoc Cantico. 4. c. 2. b
Sepulchrum Chriſti figura Dominici Altaris. 213. c. 1. c
Sepulchrum cur ſibi elegerit Chriſtus in horto. 140. c. 1. d
Seraphim cur facies ſuas alarum vmbraculo tegant. 334. c. 2. c
Seruitutis nota diſcoopertis plantis ambulare, libertatis verò calceamenta deferre. 354. c. 1. b
Simplicitatis ſtudioſus eſſe debet cupiens donari cæleſtibus gratijs in ſacta Synaxi. 256. c. 1. d
Sindon munda Chriſti corpus inuoluens typus fidelis animæ Chriſtum in Euchariſtia excipientis. 280. c. 2. c
Socordiam omnem elimineat, qui ad Euchariſtiam aſpirant. 280. c. 1. d
Solatia, quæ à ſacra menſa promanant, cæteris mundi delicijs longè præſtant. 390. c. 1. d
Species Sacramentales ſunt pars Sacramenti Euchariſtiæ. 23. c. 1. c
Sub ſpeciebus vini conſecrati ſolus ſanguis Chriſti eſt ex vi verborum, corpus verò, anima, & diuinitas per concomitantiam. 371. c. 2. c
Sub vtriſq; ſpeciebus Sacramentalibus nō ſunt accidentia corporis, & ſanguinis Chriſti ex vi verborum, ſed tantùm per concomitantiam. 371. c. 2. d
Spiritales magiſtri ſumma benignitate peccatorum animos ineſcare debent, vt illos ad Deum faciliùs attrahant. 367. c. 1. b
Spiritus geminus à myſtico Elia Chriſto nobis poſtulandus eſt. 318. c. 1. a
Stella ſupra Bethleem conſiſtens quid præſignauerit. 338. c. 1. d
Stephanus ſanguinem Domino retribuens, in Iudæos mitior redditur. 316. c. 2. c
Stephanus Euchariſtiæ virtute firmus contra lapidum impetus redditur. 350. c. 2. a
Studij plurimum adhibendum, vt labia, quæ Chriſtum exceptura ſunt, impolluta ſeruentur. 345. c. 1. c
Suauitas Chriſti in ſermonibus. 344. c. 1. c
Suauitas Euchariſtiei cibi deguſtatur abeo, qui velut apis vni ſtudet puritati. 368. c. 1. a
Subdiaconis, Clericis, & laicis neque in caſu neceſſitatis committendum munus diſtribuendi alijs Euchariſtiam. 286. c. 1. d
Probabilius eſt nec poſſe ſibi miniſtrare. 288. c. 1. a
Sumptio Sacramenti Euchariſtiæ non eſt pars eiuſdem Sacramenti. 28. c. 1. d
Superbiæ tumorem procul agit Euchariſtia. 384. c. 2 b

T

Templum vndequaque auro contectum typus eſt animæ ſinceræ charitate nitentis, vt dignè excipiat Chriſtum in Euchariſtia. 265. c. 1. b
D. Tereſia virtute Euchariſtiæ liberata à vomitu. 120. c. 2. c
Poſt Euchariſtiam ſumptam in ecſtaſim rapta. 180. c. 1. b
Plurimis illuſtrationibus, & cæleſtium arcanorum cognitione irradiata à Chriſto Domino in ſacra Synaxi. 236. c. 2. a
Terminus ad quem vltimatus conuerſionis Sacramentalis eſt corpus Chriſti, aut ſanguis, vt contentus ſub ſacratis accidentibus. 196. c. 2. c
Thus orationis ſymbolum. 378. c. 2. c
Titulum legitimum confert fidelibus ſacra Synaxis ad cæleſtem hæreditatem percipiendam. 176. c. 1. b
Tribulationū calicem propinat Chriſtus amicis ſuis, quos Euchariſtia reficit. 71. c. 1. d
Tribulationum aquæ virtute Euchariſtiæ in vinum ſpiritalis lætitiæ cōuertuntur. 73. c. 1. c
Turtur conſtantis amoris ſymbolum. 98. c. 2. b
Turtur & columba, fidi & incorrupti amoris indices. 294. c. 1. d

V

Vbera typus ſuauitatis, quę in Euchariſtia deguſtatur. 14. c. 1. b
Vbera bina Chriſtus habere dicitur inſtar pię matris. 16. c. 1. a
Veneris ſimulacrum apud veteres pede teſtudinem premens. 355. c. 1. c
Verba conſecrationis ſunt pars intrinſecè conſtituens Sacramentum Euchariſtię. 23. c. 2. d
Per verba conſecrationis panis verè conuertitur in Chriſti corpus. 184. c. 1. d
Ex illis verbis Chriſti, *Hoc eſt corpus meum*, *Hic eſt ſanguis meus*, benè colligi poteſt nihil ſubſtantiæ panis, & vini poſt conſecrationem manere cum corpore, & ſanguine Chriſti. 186. c. 1. c
Ex verbis conſecrationis colligitur conuerſionem panis in Chriſti corpus, & vini in ſanguinem eſſe ſubſtantialem. 188. c. 1. d
Hæc verba, *Hoc eſt corpus meum*, eſſentialiter requiruntur ad conſecrationem panis, & ſufficiunt. 200. c. 1. a
Hæc verba, *Hic eſt calix ſanguinis mei*, vel *Hic eſt ſanguis meus*, ſunt neceſſaria in conſecratione ſanguinis. 201. c. 1. c
Verba conſecrationis à Sacerdote proferuntur ſignificatiuè, & aliquo modo recitatiuè. 202. c. 2. c
Verba conſecrationis ſunt cauſa conuerſionis Sacramentalis, non quatenùs ſunt vera, ſed quatenùs ſunt ſignificatiua. 205. c. 2. c
Verba conſecrationis effectum ſuum operantur

tur ratione veritatis radicalis. 296. c. 1. c
Verbum diuinum non eſt in Euchariſtia virtute Sacramenti, ſed côcomitanter. 372. c. 1. d
Pater & Spiritus Sanctus ſunt per concomitantiam ſub accidentibus panis, & vini. 373. c. 1. c
Neque ipſa vnio hypoſtatica eſt ſub accidentibus conſecratis ex vi verborum, ſed concomitanter tantùm. 373. c. 1. d
Totum conſtitutum ex materia, & formis partialibus carnis, oſſis, &c. ipſius Chriſti ex vi verborum eſt præſens ſub accidentibus panis. 375. c. 1. b
Formæ partiales quænam ſint, & cur ſic nominentur. 376. c. 1. b
Totus ſanguis, qui nûc eſt in corpore Chriſti glorioſo, etiamſi non totus fuerit effuſus in paſſione, eſt ex vi verborum ſub ſpeciebus vini. 378. c. 1. a
Si quid ſanguinis reperitur extra corpus Chriſti, nullo modo eſt in Sacramento. 378. c. 1. b
Verecundia humili nobis accedendum eſt ad ſacram Synaxim. 97. c. 2. d
Veritas Euchariſtiæ de hæretica peruicacia triumphans. 312. c. 1. b
Veritas Euchariſtiæ nullis hæreticæ prauitatis erroribus denigratur. 312. c. 2. d
Verno tempore cur Chriſtus inſtituerit Euchariſtiam. 140. c. 1. c
Veſtes Iacobi ſuaueolentes virtutum odorem præfigurarunt animę in ſacra menſa æſtuantis. 300. c. 2. a
Veſtimenta typus operum. 378. c. 2. b
Vincæ aſſimilantur ſacram menſam frequentantes, ad denotandum mirificos eorum progreſſus in vita ſpirituali. 36. c. 1. b
Vinearum ſuauis halitus ſerpentes fugat. 249. c. 1. a
Vinum iucunditatis, & furoris ſymbolum. 14. c. 2. d, 366. c. 1. c
Vires validas confert Euchariſtia ad ardua quæque peragenda, & dæmonum tentamenta ſuperanda. 94. c. 1. d
Virgæ floridæ cum manna coniunctio denotat animam virtute Euchariſtiæ in vita ſpiritali iuueneſcere. 35. c. 2. b
B. Virgo diuinis inſpirationibus fideles excitat ad Altaris conuiuium. 324. c. 1. c
B. Virgo Euchariſticæ fontis dulcedinem vberiorem præ cæteris mortalibus deguſtauit. 369. c. 2. a
Virgine annuente Euchariſtiæ donum ſollatum eſt. 322. c. 1. d
Virgine interpellante diuina tribuuntur ſolatia in ſacra menſa. 324. c. 2. d
Virgini adſcribendum, quòd delicioſè ſapiat Altaris eſca. 324. c. 2. c
Virtutes mortalium in ſacra menſa armantur. 301. c. 2. e
Virtutes quò excellentiores, eò cantiùs obtegendæ. 334. c. 2. b
Virtutis ingum redditur leue per gratiæ ſubleuamina, quæ conferuntur in Euchariſtia. 101. c. 1. c
Virtutibus omnibus, & orationis dono in Euchariſtica menſa illuſtrantur communicantes. 379. c. 2. c
Virtutum progreſſibus ſtudentes ad diuinam eſcam trahuntur ſolo Chriſto contenti. 282. c. 1. a
Virtutum odorem vndique diffundunt ad Euchariſtiam accedentes. 300. c. 2. b
Virtutum actus præſtantiores fiunt, ſi prudentiæ ſpiritu concinnentur. 384. c. 1. c
Singulares virtutum actus eliciendi ſunt ab accedentibus ad Euchariſtiam. 140. c. 2. b
Vitæ ſpiritualis ratio inſtituenda iuxta eorum præſcriptum, quibus regendæ commiſſæ ſunt animæ. 284. c. 1. c
Vitam pro Chriſto oppetere cupiamus, vt vices ei rependamus. 348. c. 2. a
Vmbra iuniperi, ſub qua Elias refectus eſt, denotat fidem ad Euchariſtiam fructuosè ſumendam. 155. c. 2. d
Vnguenta adhibebant Hebræi in conuiuijs. 17. c. 1. c

Z

Zachæus Chriſtum hoſpitem excipiens typus ferventi deſiderio communicantis. 237. c. 2. a

FINIS

Errata, prout animaduerti potuerunt, ſic corrige.

Pag.	col.	*Errata*	*Corrige*
4.	2. c	Secundo	Secundus
15.	1. a	ſponſam	ſponſum
21.	2. d	abundè	aliundè
47.	1. c	comederent	comederentur
80.	1. b	iuxta hunc locum	ita hunc locum exponit
98.	2. d	affectum, cùm	affectum, quo
101.	1. c	quæ inter omnes	quæ omnes
ibid.		ſed grauaturnè	granatur ne
151.	2. c	incendium	incentinum
151.	1. c	generali	geniali
172.	1. d	aure	auræ
306.	2. a	in quo vt quantum	in quo quantum
308.	1. b	quod nobis cõſiderãdi	nobis conſiderandi
309.	1. a	Sionidis	Sionijs
311.	1. a	Panis tritici	Panis triticei
316.	2. a	formatæ	firmatæ
385.	2. c	ab illa, vt haberi ſolent	ab illa haberi ſolent

MEDIOLANI, Apud Dionyſium Gariboldum.

SVPERIORVM PERMISSV. 1645.

1-6-2